

UNIVERSITATEA TEHNICĂ A MOLDOVEI

**CONFERINȚA TEHNICO-ȘTIINȚIFICĂ
A STUDENȚILOR, MASTERANZILOR ȘI DOCTORANZILOR**

Chișinău, 23-25 martie 2021

**THE TECHNICAL-SCIENTIFIC CONFERENCE
OF UNDERGRADUATE, MASTER AND PHD STUDENTS**

Chisinau, 23-25 March, 2021

VOL. II

Chișinău 2021

CZU 082:378=00

C 65

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA

Conferința tehnico-științifică a studenților, masteranzilor și doctoranzilor = The Technical-Scientific Conference of Undergraduate, Master and PhD Students, 23-25 martie 2021: [în 2 vol.] / Universitatea Tehnică a Moldovei; comitetul organizatoric: Bernic Mircea [et al.]; comitetul de program: Cujba Rodica [et al.]. – Chișinău: Tehnica-UTM, 2021 – . – ISBN 978-9975-45-699-9

Cerințe de sistem: PDF Reader.

Vol. 2. – 2021. – 731 p.: fig., tab. color – Texte, rez.: lb. rom., engl., fr., rusă. – Cuprins paral.: lb. rom, engl. Referințe bibliografice la sfârșitul art.

ISBN 978-9975-45-701-9

082:378=00

Bun de tipar 16.06.2021

Comanda nr. 45

Forma electronica

2004, UTM, Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 168

Editura „Tehnica-UTM”

2045, Chișinău, str. Studenților, 9/9

ISBN 978-9975-45-699-9

ISBN 978-9975-45-701-9 (Vol. II)

© Universitatea Tehnică a Moldovei, 2021

COMITETUL ORGANIZATORIC:

BERNIC Mircea, dr. hab., prof. univ., prorector pentru cercetare și doctorat, UTM, Rep. Moldova;
SIMINIUC Rodica, dr., conf.univ., șef Direcție Doctorat și Postdoctorat, UTM, Rep. Moldova;
BEJAN Sergiu, dr., conf.univ., decan FUA, UTM, Rep. Moldova;
BULGARU Valentina, dr., conf.univ., decan FTP, UTM, Rep. Moldova;
CILOCI Rafael, dr., conf.univ., decan BIEB, UTM, Rep. Moldova;
CIORBĂ Dumitru, dr., conf.univ., decan FCIM, UTM, Rep. Moldova;
COTEAȚĂ Margareta, dr., Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi” din Iași, România
DÎNTU Sergiu, dr., conf. univ., decan FIMIT, UTM, Rep. Moldova;
GROPA Victor, dr., conf.univ., decan FEIE, UTM, Rep. Moldova;
MUNTEANU Radu Adrian, dr.ing. hab., prof.univ., Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca, România;
NISTIRIUC Pavel, dr., conf. univ., decan FET, UTM, Rep. Moldova;
NISTOR-LOPATENCO Livia, dr., conf.univ., decan FCGC, UTM, Rep. Moldova;
REȘITCA Vladislav, dr., conf. univ., decan FTA, UTM, Rep. Moldova;
STOICEV Petru, dr. hab., prof. univ., directorul școlii doctorale IMC, UTM, Rep. Moldova;
TATAROV Pavel, dr. hab., prof. univ., directorul școlii doctorale ȘAIEM;
ZAPOROJAN Sergiu, dr., conf.univ., directorul școlii doctorale ȘCEE, UTM, Rep. Moldova;
ZAVIALOV Vladimir, dr. hab., prof.univ., Universitatea Națională de Tehnologii Alimentare, Kiev, Ucraina.

ORGANIZING COMMITTEE:

BERNIC Mircea, dr. hab., univ. prof., vice-rector for scientific research and PhD studies, TUM, Rep. of Moldova;
SIMINIUC Rodica, dr., assoc. prof., head of the PhD studies Directorate, TUM, Rep. of Moldova;
BEJAN Sergiu, dr., assoc. prof., dean of the FAUP, TUM, Rep. of Moldova;
BULGARU Valentina, dr., assoc. prof., dean of the FTP, TUM, Rep. of Moldova;
CILOCI Rafael, dr., assoc. prof., dean of the FEEB, TUM, Rep. of Moldova;
CIORBĂ Dumitru, dr., assoc. prof., dean of the FCIM, TUM, Rep. of Moldova;
COTEAȚĂ Margareta, Dr., “Gheorghe Asachi” Technical University of Iași, Romania,
DÎNTU Sergiu, dr., assoc. prof., dean of the FMIET, TUM, Rep. of Moldova;
GROPA Victor, dr., assoc. prof., dean of the FPEE, TUM, Rep. of Moldova;
MUNTEANU Radu Adrian, dr. ing., univ. prof., Technical University of Cluj-Napoca, Romania;
NISTIRIUC Pavel, dr., assoc. prof., dean of the FET, TUM, Rep. of Moldova;
NISTOR-LOPATENCO Livia, dr., assoc. prof., dean of the FCGC, TUM, Rep. of Moldova;
REȘITCA Vladislav, dr., assoc. prof., dean of the FFT, TUM, Rep. of Moldova;
STOICEV Petru, dr. hab., univ. prof., director of MCE Doctoral school, TUM, Rep. of Moldova;
TATAROV Pavel, dr. hab., univ. prof., director of FSEEM Doctoral school, TUM, Rep. of Moldova;
ZAPOROJAN Sergiu, dr., assoc. prof., director of CSEE Doctoral school, TUM, Rep. of Moldova;
ZAVIALOV Vladimir, dr. hab., univ. prof., National University of Food Technologies, Kyiv, Ukraine.

COMITETUL DE PROGRAM:

CUJBA Rodica, șef Direcție Investigații Științifice, UTM, Rep. Moldova;
GUDIMA Natalia, inginer principal Direcția Investigații Științifice, UTM, Rep. Moldova;
BRAGUȚA Eugeniu, dr., lec. univ., Dep. Ingineria Infrastructurii Transporturilor, UTM, Rep. Moldova;
CREȚU Vasilii, dr., conf., Dep. Microelectronică, și Inginerie Biomedicală, UTM, Rep. Moldova;
GUȚU-CHETRUȘCA Corina, dr., lect. univ., Dep. Energetic, UTM, Rep. Moldova;
MALCOCI Iulian, dr., conf. univ., Dep. Bazele Proiectării Mașinilor, UTM, Rep. Moldova;
MALCOCI Marina, doctor, conf. univ., Dep. Textile și Poligrafie, UTM, Rep. Moldova;
PALADI Daniela, dr., conf. univ., Dep. Alimentație și Nutriție, UTM, Rep. Moldova;
SANDULEAC Ionel, dr., conf. univ., Dep. Fizică, UTM, Rep. Moldova;
ȚIBICHI Viorica, dr., conf., Dep. Inginerie Civilă și Geodezie, UTM, Rep. Moldova;
ȚURCAN Iuliu, dr., conf. univ., Dep. Economie și Management, UTM, Rep. Moldova.

PROGRAMME COMMITTEE:

CUJBA Rodica, head of the Department of Scientific Investigations, TUM, Rep. of Moldova;
GUDIMA Natalia, chief engineer, Department of Scientific Investigations, TUM, Rep. of Moldova;
BRAGUȚA Eugeniu, dr., univ. lect., Department of Transportation Infrastructure Engineering, TUM, Rep. of Moldova;
CREȚU Vasilii, dr., assoc. prof., Department of Microelectronics and Biomedical Engineering, TUM, Rep. of Moldova;
GUȚU-CHETRUȘCA Corina, dr., univ. lect., Department of Power Engineering, TUM, Rep. of Moldova;
MALCOCI Iulian, dr., assoc. prof., Department of Basics of Machinery Design, TUM, Rep. of Moldova;
MALCOCI Marina, dr., assoc. prof., Department of Textile and Polygraphy, TUM, Rep. of Moldova;
PALADI Daniela, dr., assoc. prof., Department of Food and Nutrition, TUM, Rep. of Moldova;
SANDULEAC Ionel, dr., assoc. prof., Department of Physics, TUM, Rep. of Moldova;
ȚIBICHI Viorica, dr., assoc. prof., Department of Civil Engineering and Geodesy, TUM, Rep. of Moldova;
ȚURCAN Iuliu, dr., assoc. prof., Department of Economy and Management, TUM, Rep. of Moldova.

CUPRINS

SECȚIA CONSTRUCȚII, GEODEZIE ȘI CADASTRU	5
Subsecția Inginerie Civilă și Geodezie	5
Subsecția Inginerie, Drept și Evaluarea Imobilului	74
SECȚIA INGINERIE ECONOMICĂ ȘI BUSINESS	127
SECȚIA TEXTILE ȘI POLIGRAFIE	266
Subsecția Design și Tehnologii Poligrafice	266
Subsecția Design și Tehnologii în Textile-Pielărie și Managementul Industrial	374
SECȚIA ȘTIINȚE SOCIO-UMANE	558
SECȚIA LIMBI STRĂINE	661

CONTENTS

CONSTRUCTIONS, GEODESIS AND CADASTRE SECTION	5
Civil Engineering and Geodesis Subsection	5
Engineering, Right and Real Estate Assessment Subsection	74
ECONOMIC ENGINEERING AND BUSINESS SECTION	127
TEXTILE AND POLYGRAPHY SECTION	266
Design and Polygraphic Technologies Subsection	266
Design and Technologies in Leather Textiles and Industrial Management Subsection	374
SOCIAL SCIENCES AND HUMANITIES SECTION	558
FOREIGN LANGUAGES SECTION	661

SECȚIA CONSTRUCȚII, GEODEZIE ȘI CADASTRU CONSTRUCTIONS, GEODESIS AND CADASTRE SECTION

SUBSECȚIA INGINERIE CIVILĂ ȘI GEODEZIE CIVIL ENGINEERING AND GEODESIS SUBSECTION

Nr. No	Autorii, denumirea lucrării Authors, title of the article	Pagina Page
1.	BOTNARU Dumitru, ȚIGANU Eugeni STUDII PRIVIND COMPORTAMENTUL BARAJULUI TARACLIA PRIN MĂSURĂTORI TERESTRE COMBINATE.	7
2.	BURLAC Iulian APLICAREA TEHNOLOGIILOR GIS ÎN ADMINISTRAREA CREȘTERII ALBINELOR DE PE TERITORIUL ȚĂRII	11
3.	VISTERNICEANU Cristina MODURI DE REPREZENTARE A LINIILOR	15
4.	КИРЬЯК Иоана ЯЗЫК SQL ДЛЯ РАБОТЫ С ЭЛЕКТРОННЫМИ КАРТАМИ	18
5.	BARGAN Cristian-Felix VIITORUL LEMNULUI ÎN CONSTRUCȚII	22
6.	BULAT Dana, PUȘCAȘU Nicoleta, POPOVICI Tamara FACTORII PRIMORDIALI ÎN ALEGEREA LOCUINȚEI	24
7.	JELAMȘCHI Eugeniu ECHIVALENȚA ÎN COMPORTAMENTUL CLĂDIRILOR CU STRUCTURA DE REZISTENȚĂ DIN ZIDĂRIE RIGIDĂ ȘI CADRE ÎN FUNCȚIE DE NUMĂRUL DE NIVELURI	28
8.	KHOLMURATOV T.R., KHOLMURODOVA N.T., ATAEV A. A. MODELING OF MOISTURE TRANSFER IN THE MATERIALS OF ENCLOSING STRUCTURES IN THE CONDITIONS OF THE REPUBLIC OF TAJIKISTAN	32
9.	SPĂTARU Mihail, IACOVLEV Andrei REFLECTAREA DISTRIBUȚIEI GRAFICE A POPULAȚIEI PE LOCALITĂȚI ÎN PROCES ȘI LA FINALIZAREA RECENSĂMÂNTULUI PUPULAȚIEI	35
10.	ТУМАН Денис, ШУТЯК Владислав ОСНОВНЫЕ ПРЕИМУЩЕСТВА В РЕЗУЛЬТАТЕ ПРАВИЛЬНОГО ПОДКЛЮЧЕНИЯ КОМУНАЛЬНЫХ СЕТЕЙ	39
11.	POPOVICI Nina INOVAȚII ÎN TEHNOLOGIA BETONULUI	43
12.	AGATIEV Mihaela, BALAN Igor BETON DIN RUMEGUȘ	47
13.	AFANASIEV Natalia. FORMAREA BUNULUI IMOBIL PRIN DIVIZARE AMPLASAT ÎN MUNICIPIUL CHIȘINĂU	51
14.	NEGRUȚA Gabriela REALIZAREA ORTOFOTOPLAN-ULUI 2020, ÎN SCOPUL DEZVOLTĂRII ZONEI URBANE - ORAȘUL CHIȘINĂU. PERSPECTIVE	55

Nr. No	Autorii, denumirea lucrării Authors, title of the article	Pagina Page
15.	БОГДАН Максим СТЕКЛОБЕТОН	59
16.	NEAGU Sandu CIMENT – ECO	63
17.	УЛАЗОВА Ксения ПОЛИМЕРБЕТОН — СОВРЕМЕННЫЙ ИНОВАЦИОННЫЙ ЗАМЕНИТЕЛЬ ОБЫЧНОГО БЕТОНА	66
18.	ВОРОБЬЕВА Елена, ВОРОБЬЕВ Илья ФИЗИКО-ХИМИЧЕСКАЯ ОЧИСТКА НЕФТЕЗАГРЯЗНЕННЫХ СТОЧНЫХ ВОД	70

STUDII PRIVIND COMPORTAMENTUL BARAJULUI TARACLIA PRIN MĂSURĂTORI TERESTRE COMBINATE

Dumitru BOTNARU¹,
Eugeniu ȚÎGANU²

¹Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Construcții, Geodezie și Cadastru,
Departamentul Inginerie Civilă și Geodezie, 262.03. Cadastru, monitorizare și reglementări funciare,

²Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Construcții, Geodezie și Cadastru,
Departamentul Inginerie Civilă și Geodezie, Grupa GC-2003M,
Chișinău, Republica Moldova

Rezumat. Prezentul articol prezintă studiul privind urmărirea comportării în timp a unei construcții hidrotehnice de mare importanță pentru Republica Moldova, barajul Taraclia, prin metode combinate a măsurătorilor topo-geodezice și tehnologia GIS. Reprezentarea stării barajului parțial afectat în urma măsurătorilor topografice de precizie sunt examinate prin prisma straturilor tematice GIS pentru diferite perioade de timp. Analiza spațială a obiectelor geografice prin tehnologia GIS constituie un suport, ce permite a efectua constatări, concluzii obiective și operative privind capacitatea portantă a construcției hidrotehnice.

Cuvinte cheie: măsurători topo-geodezice, urmărirea comportării în timp, construcții hidrotehnice, ortofotoplan.

1. Introducere

În urma vizitelor și monitorizării stării construcțiilor hidrotehnice efectuate de specialiști-experti în domeniu asupra stării construcției hidrotehnice s-a semnalat vulnerabilitatea barajului lacului de acumulare Taraclia pe partea taluzului umed. Lacul de acumulare Taraclia, are suprafața apei la cota nivelului minim de circa 700 ha, cu volumul util de apă de circa 50 mln m³, care după suprafață, este al 4-ea lac după mărime în RM după Costești-Stânca, Dubăsari, Ghidighici.

Importanța barajului cu lungimea de 2264, înălțimea 12,1 m și lățimea coronamentului 20 m se exprimă prin funcția de captare a unui volum mare de apă pentru sistemul de irigare și asigurarea activității economice de pescuit și piscicultură, protecție de inundație a localităților din aval, recreație și rol de cale de comunicare, drum de importanță republicană R-38 cu 4 benzi de circulație. Lacul este amplasat în partea de sud a Republicii Moldova (figura 1).

Barajul construit în 1978, pe cursul de apă râul Ialpug, parte componentă a Bazinului hidrografic Prut - Dunărea - Marea Neagra, având o distanță de la gura de vărsare a râului până la confluență cu r. Prut de circa 87 km.

2. Problematica cercetării

Starea relativ pronunțat afectată a unor sectoare din baraj se exprimă prin deteriorarea dalelor (plăci) din beton armat pe unele sectoare din partea interioară a lacului (figura 2), crearea unor fisuri pronunțate, care prin pătrunderea apei (bătăia valurilor) erodează partea structurală a barajului construit din pământ, consolidat la suprafață cu dale de beton pe suprafața taluzului umed (partea amonte). Acest lucru a sporit în ultima perioada și prin fenomenul ciclic de îngheț-dezghet, fenomen bine pronunțat în RM [4]. Înghețurile provoacă daune considerabile asupra materialelor solide prin lipsa de evacuare a apelor și a procesului repetabil (ciclic).

Figura 1. Amplasarea lacului de acumulare Taraclia.

În urma constatărilor vizuale de către beneficiar s-a pus problema întreprinderii de măsuri urgente și profesionale. Astfel s-au stabilit mai multe acțiuni printre care efectuarea măsurătorilor topo-geodezice în câteva perioade (ciclice) în scopul evaluării evoluției distrugerii dalelor din beton armat și a eroziunii taluzului din pământ. Rezultatele cercetărilor vor fi prezentate persoanelor cu factor de decizie în vederea întreprinderii măsurilor necesare.

Figura 2. Modul de afectare a dalelor din beton armat.

Asigurarea durabilității construcțiilor din beton, beton-armat reprezintă o problemă vitală pentru economia națională. Este bine cunoscut că analiza comportării în timp a barajelor pe baza măsurătorilor geodezice în vederea determinării deplasărilor și deformațiilor reprezintă o activitate complexă și un volum de măsurători, calcule cu totul deosebite [3].

3. Metodologia cercetării

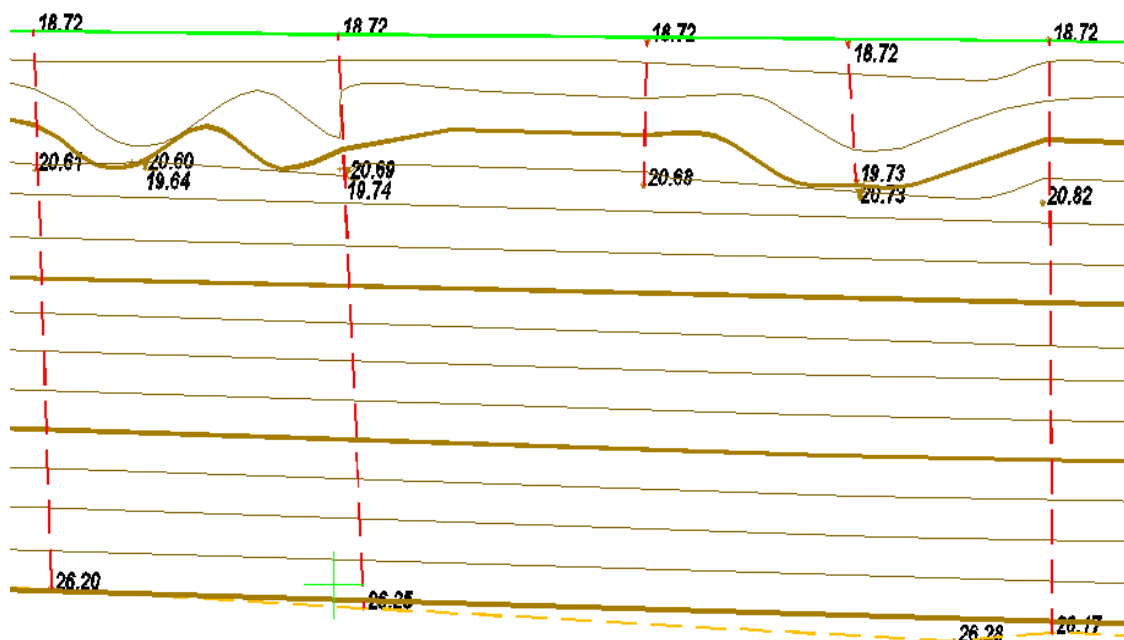
Din literatura de specialitate [1,2] se cunoaște că în abordarea clasică cât și în abordările moderne se pune problema realizării unei baze (rețele) geodezice de urmărire într-o zonă relativ stabilă față de reperele (mărcile) de urmărire aplicate pe construcția supusă urmăririi. Este important să se asigure stabilitatea poziției punctelor între intervalele de timp în care se execută măsurătorile ciclice. Primul ciclu este considerat ciclul de referință (ciclul zero).

O dată cu apariția tehnologiilor GNSS, coordonatele punctelor rețelelor de urmărire pot fi determinate prin măsurători satelitare, prin care se poate asigura precizia necesară în comun cu operativitatea rezultatelor. Integrarea rezultatelor într-un strat tematic GIS conduce la automatizarea unor procese în cadrul cercetărilor, inclusiv permite analiza operativă a rezultatelor.

În prezenta lucrare au fost efectuate lucrări topo-geodezice în teren, prelucrarea și reprezentarea rezultatelor în birou. Ele au inclus următoarele:

- Efectuarea ridicării topografice a barajului în scopul coordonării tuturor rețelelor inginerești care intersectează zona de lucru;
- Prezentarea situației reale din teren, efectuarea ridicării topografice în scopuri comparative cu datele existente din anii precedenți (figura 3);
- Crearea bazei (rețelei) geodezice de urmărire ce includ puncte amplasate într-o zonă stabilă față de mărcile stabilite în punctele caracteristice elementelor de construcții;
- Asigurarea cerințelor de precizie conform normelor în vigoare;
- Prezentarea și interpretarea rezultatelor. Soluționarea stării deplorabile a sectoarelor afectate a barajului în scopul evitării unor catastrofe.

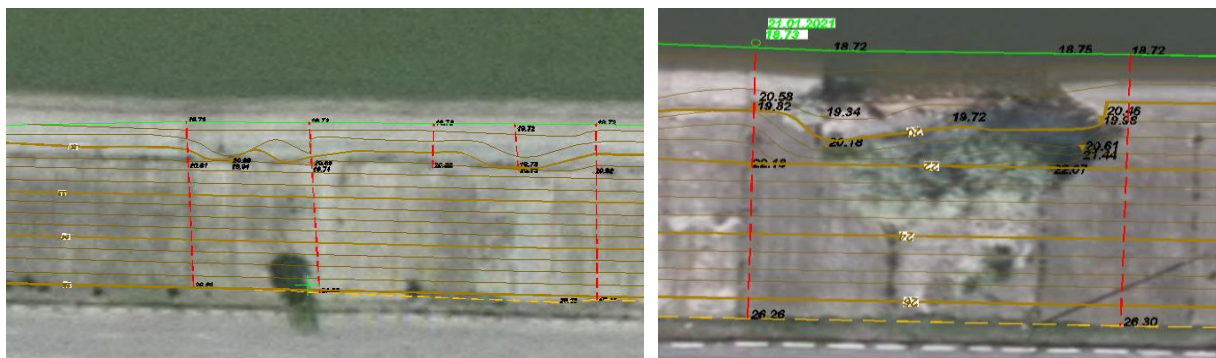
În urma reprezentării măsurătorilor și a interpretării lor se observă că integritatea taluzului amonte este afectată, prin distrugerea substanțială a unor dale din beton armat, inclusiv și părți portante din pământ. Analiza rezultatelor grafice prin suprapunerea straturilor tematice (maturatorilor topo-geodezice), inclusiv ortofoto realizat în anul 2007 și ortofoto din 2016 (figura 4) se observă că primele fisuri ce s-au dezvoltat substanțial pe perioada timpului au început în locurile unde au crescut copaci, afectând integritatea prin puterea rădăcinilor.

Figura 3. Ridicarea topografică cu indicarea zonelor distruse

În multe locuri s-au depistat neformalități ale taluzului, cea ce ne demonstrează despre golurile formate sub plăci și ca consecința, așezarea neuniformă a plăcilor. Rosturile în mai multe locuri sunt distruse, iar prin creșterea plantelor (arbuști, tufari) valoarea deformațiilor și a deplasărilor cresc (adâncimea golurilor, săgetă are dimensiuni de circa 1m). De asemenea în multiple locuri este descoperită armătura, care este în proces de corozie. Nisipul compactat de sub plăcile deformate este spălat iar diametrul unor goluri ajunge pînă la 10-15m.

Figura 4. Ridicarea topografică suprapusă pe ortofotoplanele 2007, 2016 cu indicarea zonelor distruse.

Concluzii

1. Golurile formate în mai multe locuri, circa 20, prezintă un pericol de distrugere continuă a plăcilor din beton, fapt ce poate conduce la o catastrofă prin pierderea capacității portante a barajului, care constituie un risc înalt de inundații în aval de baraj.
2. Prezentarea rezultatelor și a concluziilor beneficiarului și factorilor de decizie în vederea examinării și întreprinderii de măsuri urgente.
3. Pentru a opri creșterea deplasărilor și a deformațiilor este necesar de a regulariza nivelul apei (coborâre) pentru a opri fenomenul de eroziune prin acțiunea valurilor sub dale;
4. De a efectua reconstrucția barajului conform unui proiect de execuție bine determinat, corespunzător de a exploata lacul și construcțiile hidrotehnice conform normelor în vigoare [5,6].

Bibliografia

1. Moldoveanu C., Neuner J., Badea G., Onose D., Badea C.A, Măsurători Terestre Fundamente, Vol I, Editura Matrix Rom, București, 2002.
2. *Contribuții la monitorizarea stabilității construcțiilor hidrotehnice* [online]. [accesat 23.02.2021]. Disponibil: <http://193.230.241.1/doctorat/resource/doc/sustineri/2014%2010%2024%201030/CONTRIBUTII%20LA%20MONITORIZAREA%20STABILITATII%20CONSTRUCTIILOR%20HIDROTEHNICE%20rezumat%20romana.pdf>
3. *Riscul înghețului și brumei pe teritoriul republicii Moldova* [online]. [accesat 23.02.2021]. Disponibil: http://www.meteo.md/index.php/ro/description_codes/hazards/3
5. HG 977/2016, *cu privire la aprobarea Regulamentului-tip de exploatare a lacurilor de acumulare/iazurilor*, Ministerul Mediului, Chișinău 2016, [online]. [accesat 24.02.2021]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=94507&lang=ro
6. NCM A.06.02:2014, *Executarea lucrărilor topo-geodezice în construcții*, Ministerul Dezvoltării Regionale Și Construcțiilor, Chișinău, 2014 [online]. [accesat 24.02.2021]. Disponibil: https://www.calm.md/public/files/acte_normative/ro_1984_NCM-A.06.02-2014.pdf

APLICAREA TEHNOLOGIILOR GIS ÎN ADMINISTRAREA CREȘTERII ALBINELOR DE PE TERITORIUL ȚĂRII

Iulian BURLAC

Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Construcții, Geodezie și Cadastru, Departamentul Inginerie Civilă și Geodezie, Grupa GC-1903M, Chișinău, Republica Moldova

Rezumat. În acest articol sunt prezentate aplicarea tehnologiilor GIS (Geographic Information System) în administrarea creșterii albinelor de pe teritoriul țării, precum și reprezentarea platformei „BeeProtect”. Platforma „BeeProtect” are ca scop protecția albinelor și apicultorilor de pe teritoriul Republicii Moldova, precum și reprezentarea pe hartă a localizării stupinelor și terenurilor agricole care urmează a fi stropite cu insecticide și de asemenea, reprezentarea procesului de corelare dintre apicultori, agricultori și autoritățile publice locale. Pe lângă platforma respectivă este reprezentat procesul de realizare a hărților în QGIS privind repartizarea familiilor de albine pe teritoriul țării. Etapele și producerea hărților este un proces complex ce presupune colectarea, potrivirea și selectarea datelor din diverse surse, design-ul și machetarea reprezentărilor pe hartă, verificarea, actualizarea și pregătirea pentru formatul final. Aplicațiile GIS precum QGIS și ArcGIS oferă posibilitatea de a obține rezultat sigur și ușor. Aceste hărți pot fi utilizate pentru îmbunătățirea situației la moment a procesului de creștere și protecție a apiculturii în Republica Moldova.

Cuvinte cheie: ArcGIS, QGIS, platforma „BeeProtect”, bază de date, hartă tematică.

Introducere

Apicultura este o latură importantă a agriculturii care prezintă interes din punct de vedere social, economic și ecologic pentru Republica Moldova, iar tehnologiile GIS care în timpul actual iau amploare vin în ajutorul apicultorilor în diferite procese de lucru în acest domeniu. Dezvoltarea sistemelor GIS va face, ca în următorii ani această tehnologie să devină imposibil de evitat atât la nivelul instituțiilor cât și la nivelul diferitor ramuri ale economiei naționale.

Posibilitatea de a utiliza și suprapune diferite informații dintr-o bază de date cu surse de informație grafice și tabelare (fotografii, planuri, hărți, rapoarte, tabele, etc) este principalul avantaj pe care îl oferă GIS. Cu cât aceste informații sunt mai complete și mai amănunțite, cu atât mai bine sunt fundamentate deciziile care implică analiza și cercetarea domeniului apicol.

Scopul prezentei lucrări este utilizarea tehnologiilor geoinformaționale la administrarea sectorului apicol din Republica Moldova.

Obiectivele lucrării sunt:

- analiza, colectarea și sistematizarea datelor din surse oficiale de date statistice privind apicultura la nivel național, utilizate pentru realizarea scopului propus;
- prezentarea platformei „BeeProtect” cu privire la protecția și creșterea familiilor de albine pe teritoriul țării;
- alegerea metodelor și algoritmilor de culegere și stocare a datelor necesare într-o bază de date în aplicația QGIS;
- întocmirea și elaborarea hărților tematice privind metode de reprezentare, care să corespundă ca conținut și formă cu tematica hărții.

Rolul sistemului GIS în apicultură

Unele dintre cele mai frecvente utilizări ale GIS-ului în administrarea apiculturii sunt:

- identificarea regiunilor potrivite pentru coloniile de albine, la creșterea și protecția lor;
- la rezolvarea unor probleme, precum: identificarea site-urilor adecvate pentru stupine, determinarea plantelor pentru albine și pentru identificarea regiunilor potrivite pentru

- apicultură în condiții de mediu dure de temperatură ridicată și umiditate relativă scăzută;
- redarea situației curente despre apicultori atât în țară cât și în anumite regiuni ale ei sau pentru anumiți producători în parte, ce pot fi monitorizate și de autoritățile publice locale;
- reprezentarea stupinelor pe hărți prin utilizarea diferitor seturi de date, generând rezultate exacte despre regiunile adecvate pentru familiile de albi.

Softuri utilizate

Pentru elaborarea și efectuarea acestor lucrări sau utilizat softurile ArcGIS Explorer și Quantum GIS (QGIS). ArcGIS este o aplicație care poate fi descărcată în scopul explorării, vizualizării și partajării informațiilor geografice. În ArcGIS și QGIS se pot crea o multitudine de hărți în diferite domenii ale vieții contemporane, dispunând de o interfață grafică plăcută, ușor de utilizat. Tehnologiile GIS poate fi aplicate în multe aspecte legate de apicultură. De exemplu, analiza polenului dintr-o probă de miere determină planta specii, iar cu utilizarea localizărilor GIS se poate de precizat unde se cultivă această specie și de unde provine. La fel, pot fi cartografiate cu ajutorul tehnologiilor GIS zonele contaminate cu pesticide, iar analiza chimică a nectarului și polenului de la plantele cu flori va ajuta la localizarea zonelor sigure pentru stupine. Pentru apicultori, aceste softuri sunt bine venite în protejare și creșterea familiilor de albi.

Prezentarea generală a platformei ‘BeeProtect’

Platforma „BeeProtect” este un program de natură pur informativă, bazată pe generalizarea experienței de interacțiune dintre apicultori, fermieri și autoritățile publice locale, a localităților și raioanelor din Moldova, la baza căruia stă un GIS. Este gratuită pentru toți utilizatorii și este un serviciu de informare voluntară prin „viber bott” între părți în perioada prelucrării câmpurilor cu produse chimice de protecție a plantelor. Înregistrarea pe platformă are drept scop informarea apicultorilor cu privire la tratarea planificată a câmpurilor cu produse chimice de protecție a plantelor. Platforma „BeeProtect” (figura 1) nu garantează protecția albinelor și nici nu rezolvă problema dispariției albinelor și posibila creștere a nivelurilor de producție.

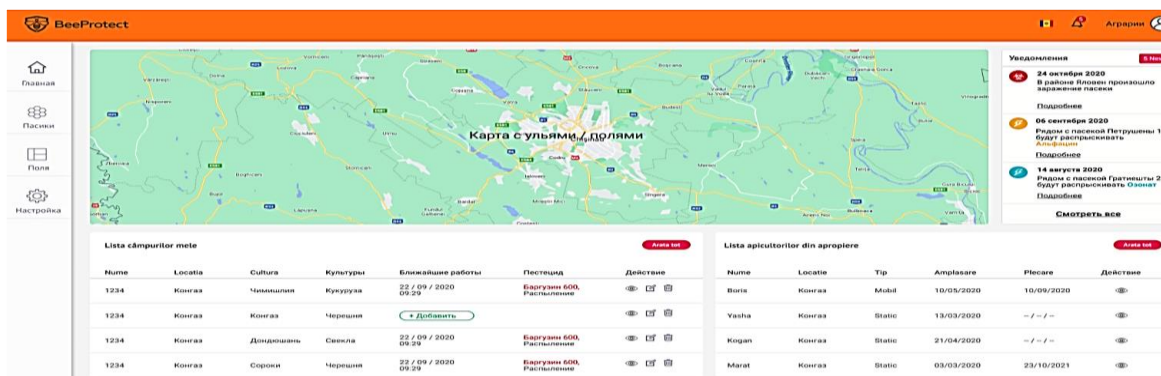

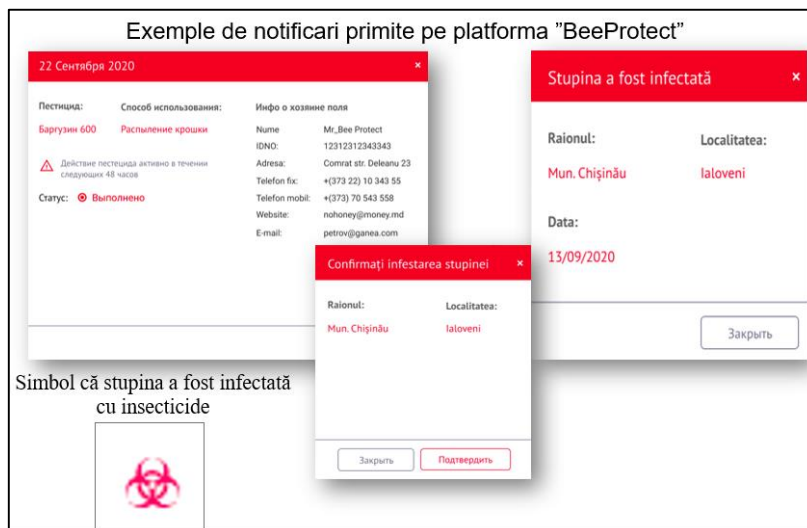
Figura 1. Pagina principală în platforma “BeeProtect”

Platforma ‘BeeProtect’ vine în ajutorul atât apicultorilor, cât și agricultorilor. Dacă să privim din partea apicultorilor, având plasată pe o hartă poziția fiecărei stupe, ei pot ușor să le monitorizeze în caz că stupa respectivă este în pericol sau mai bine zis familiei de albi. Pentru agricultori și gospodăriile agricole este important de util ca în apropierea terenurilor cu diferite tipuri de culturi să se afle stupii de albine pentru polenizarea culturilor respective.

Pe lângă stupii pe hartă vor fi reprezentate și hotarele terenurilor a fiecărui agricultor în parte. Platforma respectivă va ajuta atunci când agricultorii doresc să realizeze stropirea culturilor aflate pe terenurile aflate în apropierea stupilor de albi cu insecticide.

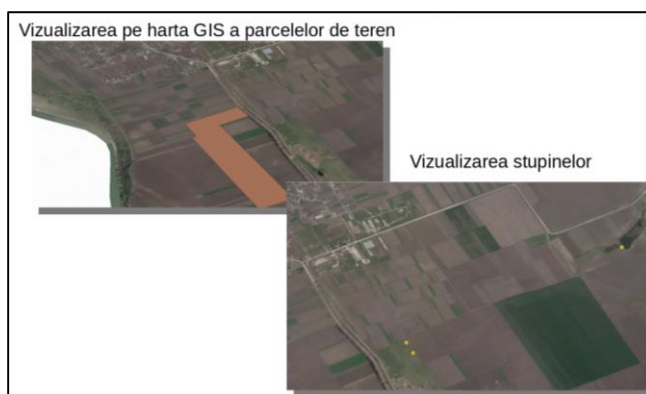
Tipuri de notificări cu ajutorul platformei 'BeeProtect'

În caz că stupina a fost infectată sau sunt preconizate lucrări cu utilizarea insecticidelor, fiecărui apicultor care se află în apropiere la o distanță de 7 km li se vor trimite o notificare cu informații privind lucrările preconizate în zonele respective sau că stupina poate fi infectată sau că stupina a fost infectată deja (simbolul corespunzător va deveni de culoare roșie) (figurile 2).

Figura 2. Tipuri de notificări pe platforma BeeProtect

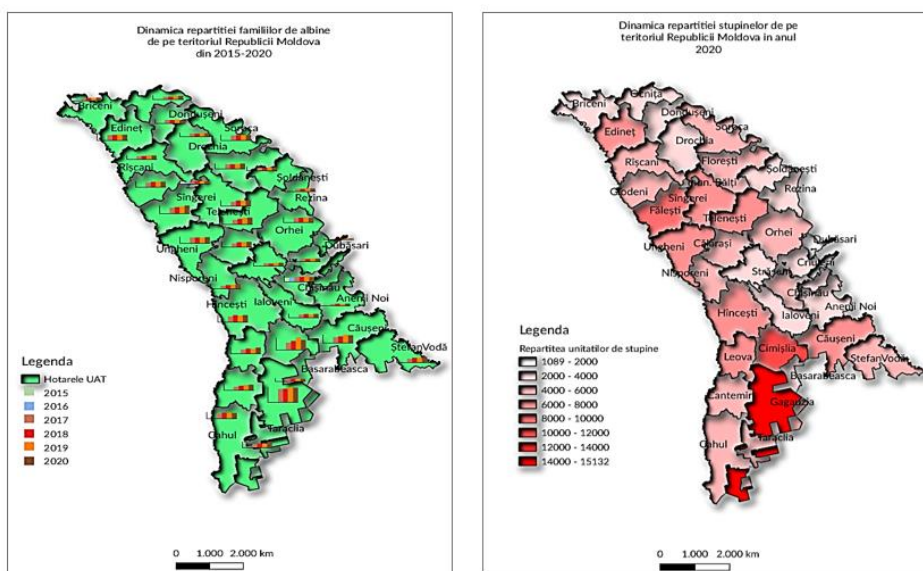
De asemenea, pe platforma „BeeProtect” putem găsi lista și prezentarea pe hartă a parcelelor de teren și harta de stupi. În această listă apicultorul poate vizualiza ID, numele, numărul de stupi amplasate în acest punct, tipul (mobil sau static), lista cu lucrările din apropiere privind răspândire pe terenuri agrare a insecticidelor și harta cu locație a familiilor de albi (figura 3).

Figura 3. Vizualizare a terenurilor și a stupinelor

Hărți tematice privind repartizarea geografică a familiilor de albi

Realizarea hărților tematice pentru teritoriul țării, a răspândirii familiilor de albi, stupinelor prin intermediul tehnologiei QGIS poate ajuta foarte mult apicultorii. La momentul actual este prezentat acces liber la baza de date statistice în diferite tipuri de domenii. Utilizând aceste baze de date se poate de creat foarte ușor acele tipuri de hărți tematice de care avem nevoie (figura 4).

Figura 4. Hărți tematice din sectorul apicol din Republica Moldova

Concluzii

- Tehnologiile Geoinformaționale pot funcționa și analiza diferite seturi de date în raport cu locații geografice specifice și sunt benefice de aplicat în diferite ramuri ale economiei naționale.
- În prezent, mai multe țări au realizat astfel de platforme, care vin în ajutorul apicultorilor, favorizând și ușurând lucrul lor și oferindu-le o diversitate mare de informații în cea ce privește apicultura, instrument ce ar putea fi implementat și în țara noastră.
- În urma analizelor efectuate cu ajutorul tehnologiilor GIS se va îmbunătăți situația la moment al domeniului apicol din Republica Moldova, posibilități de a obține un rezultat sigur, rapid și ușor.
- Agenții economici, precum și alți deținători de albine pot utiliza această informație pentru a monitoriza și administra atât procesul de creștere și protecție a albinelor, cât și procesul de colectare a mierii, utilizând hărți digitale cartografice.

Mulțumiri

Aduc sincere mulțumiri întreprinderii SRL Royal Map, în special Dlui Cepoi Eugeniu pentru susținerea și suportului oferit, la cercetarea și executarea acestei lucrări. Totodată îi mulțumesc Dnei dr. lect. univ. Vlasenco Ana, pentru posibilitatea de a prezenta comunității rezultatele acestei lucrări.

Referințe

1. GRAMA, Vasile. *Tehnologii geoinformaționale avansate. Reflecții teoretice și aplicații*. Chisinau: UTM, 2013. ISBN 9975-9752-1-6.
2. GEOPORTAL: *Fondul național de date geospațiale*. [online], [citat 15.11.2020]. Disponibil: <https://geoportal.md/ro/default/menu/browse/id/11>.
3. BeeConected: *Using Bee Connected*. [online], [citat 04.11.2020]. Disponibil: <https://beeconnected.org.uk/faqs/>.
4. Jurnal of Apicultural Research: *Standard use of Geographic Information System (GIS) techniques in honey bee research*. [online], [citat 24.12.2020]. Disponibil: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.3896/IBRA.1.52.4.08>.

MODURI DE REPREZENTARE A LINIILOR

Cristina VISTERNICEANU

Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Construcții, Geodezie și Cadastru, Departamentul Inginerie Civilă și Geodezie, Grupa EDI-2004, Chișinău, Republica Moldova

Abstract. The paper describes ways of definition of a line. In a plan the line can be defined as the graph of a function or the graph of an equation. It can be represented as the trajectory of the movement of a point or, more generally, in a parametric way. In space, the line can be defined as the intersection of two surfaces or in a parametric way. The aspect of a line can be modified by modifying certain of its parameters. This is being shown through the example of an astroid.

Cuvinte cheie: Sistem de coordonate, graficul unei funcții, graficul unei ecuații, ecuații parametrice.

Introducere

Elaborarea, în sec. 17, de către Rene Decart (R. Descartes) a sistemului ortogonal de coordonate a constituit un punct de cotitură în dezvoltarea matematicii. Studiul multor obiecte geometrice (linii, suprafețe, figuri) a fost redus la studiul obiectelor algebrice (ecuații, inecuații) sau la cel al analizei matematice (de exemplu, la studiul funcțiilor). Linia este primul dintre aceste obiecte geometrice. Într-un sistem de coordonate (cartezian sau polar) linia plană poate fi determinată diferit: *explicit, implicit, parametric*.

1. Reprezentarea explicită a liniei

Oricare linie L din planul XOY este o mulțime de puncte de forma $M(x, y)$. Linia este determinată explicit, dacă ordonata oricărui punct al ei este funcție de abscisă:

$$y = f(x). \quad (1)$$

În acest caz, linia L este graficul funcției $f(x)$. Dreapta este, poate, cea mai perfectă linie. Oricare dreaptă, cu excepția celor paralele axei OY , are o reprezentare simplă: $y = mx + b$.

În sistemul polar de coordonate, o linie de asemenea este o mulțime de puncte $M(\rho, \theta)$. Sub forma explicită, o linie poate fi reprezentată de ecuația $\rho = f(\theta)$. În acest sistem, multe funcții reprezintă linii exotice, care în sistemul cartezian nici nu-și au locul. De exemplu, în sistemul XOY cercul nu este graficul unei funcții. În cel polar el este determinat de funcția simplă $\rho = R$ ($R = \text{const.}$). Alt exemplu: funcția $\rho = a \sin 3\theta$ ($a > 0$) reprezintă roza cu trei petale (Fig. 1,a).

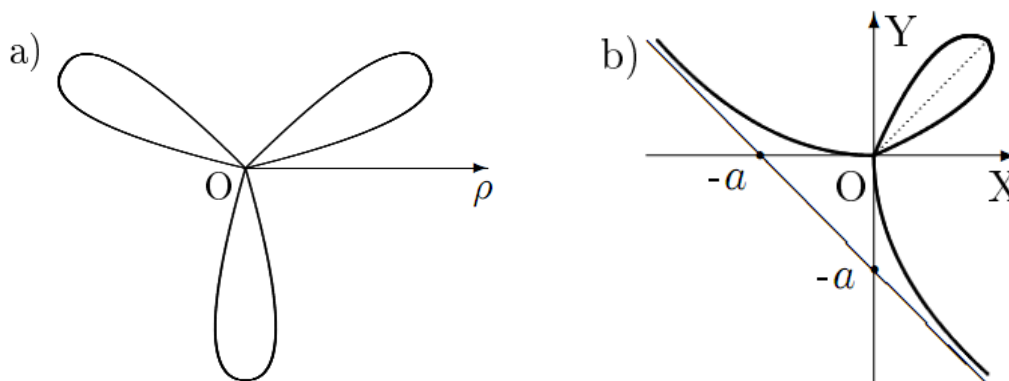

Figura 1

2. Rezentarea implicită a liniei.

În acest caz, coordonatele (x, y) ale oricărui punct M de pe linia L reprezintă o soluție a unei ecuații cu două necunoscute:

$$F(x, y) = 0. \quad (2)$$

Se mai spune, că linia L este graficul acestei ecuații. De obicei, trasarea liniei după ecuația (2) întâmpină anumite dificultăți. Reprezentări implicite au bine cunoscutele conice (secțiuni conice): cercul, elipsa, hiperbola și parabola. O linie mai puțin cunoscută este determinată de ecuația $x^3 + y^3 - 3axy = 0$, $a > 0$, numită *foliul lui Decart* (Fig. 1,b)). Această linie a fost examinată de însuși Rene Decart, ca exemplu de construcție a graficului unei ecuații.

Remarcă. Oricare reprezentare explicită poate fi tratată și ca una implicită: e suficient de scris egalitatea

$y = f(x)$ sub forma unei ecuații cu două necunoscute, $y - f(x) = 0$. Trecerea inversă, de obicei este dificilă sau chiar imposibilă.

3. Reprezentarea parametrică a liniei

Considerente cinematice sugerează încă o formă de a determina linia plană. Privind linia ca traiectoria unui punct material M , coordonatele acestuia se prezintă ca funcții de timpul t :

$$x = x(t), y = y(t). \quad (3)$$

Ecuațiile (3) reprezintă *ecuațiile parametrice* ale liniei L . Variabila t se numește *parametru*; ea poate avea și alt sens (de exemplu, unghi), dar poate fi lipsit de vre-un sens fizic sau geometric.

Remarcă. Dacă funcțiile $x(t)$ și $y = y(t)$ sunt continue pe un interval I (închis sau deschis, finit sau infinit), atunci ele determină o linie în planul XOY .

Exemple. 1. Oricare dreaptă poate fi determinată și de ecuațiile parametrice $x = at + x_0$, $y = bt + y_0$. Când parametrul t parcurge mulțimea tuturor numerelor reale, punctul M cu coordonatele (x, y) , calculate conform acestor egalități, parcurge toată dreapta L .

2. Cercul cu ecuația canonică $x^2 + y^2 = R^2$ admite și ecuațiile parametrice $x = R \cos t$, $y = R \sin t$. Aici parametrul t este unghi.

3. Elipsa cu ecuația canonică $\frac{x^2}{a^2} + \frac{y^2}{b^2} = 1$ are reprezentarea parametrică $x = a \cos t$, $y = b \sin t$.

4. *Astroida* (Fig. 2, a)) este determinată de ecuațiile $x = a \cos^3 t$, $y = a \sin^3 t$; $a > 0$. Ea are 4 axe de simetrie – axele de coordonate și bisectoarele cadranelor. Originea de coordonate este centrul ei de simetrie.

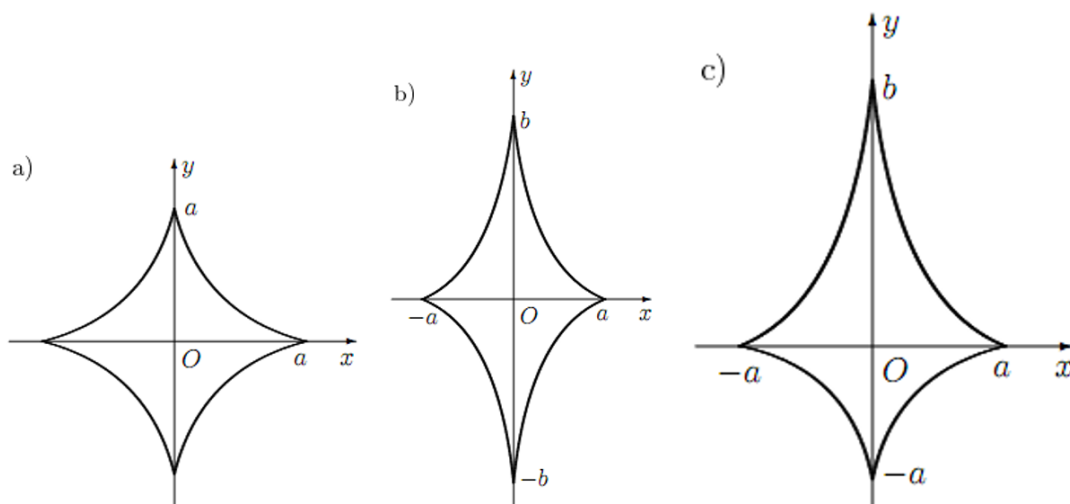

Figura 2

Înlocuind ecuația a doua cu ecuația $y = b \sin^3 t$, se obține o linie doar cu două axe de simetrie (Fig. ,b)). Dacă se trece la ecuațiile parametrice

$x = a \cos^3 t, y = b \sin^3 t$ pentru $0 \leq t \leq \pi$; $x = a \cos^3 t, y = a \sin^3 t$ pentru $\pi < t < 2\pi$, se obține linia cu o singură axă de simetrie (axa Oy , Fig. 2,c)).

4. Liniile în spațiu. În sistemul de coordonate $OXYZ$ liniile pot fi determinate prin două metode princi-pale: ca intersecția suprafețelor și în mod parametric (în particular, ca traiectoria mișcării unui punct). Mai frecvent se folosește reprezentarea parametrică a liniei. Coordonatele (x, y, z) ale oricărui punct al liniei se prezintă ca funcții de un parametru t : $x = x(t), y = y(t), z = z(t)$.

Exemplul 1. Sunt bine cunoscute ecuațiile parametrice ale dreptei în spațiu:

$$x = at + x_0, y = bt + y_0, z = ct + z_0.$$

Exemplul 2. *Spirala cilindrică* este determinată de ecuațiile parametrice

$$x = R \cos t, y = R \sin t, z = ht.$$

O asemenea formă are filetul unui șurub; constanta h reprezintă pasul filetului. În construcție se folosesc și scările sub formă de asemenea spirală.

Referințe

1. Клетеник, Д.В. *Сборник задач по аналитической геометрии*. М., Наука, 1967.

ЯЗЫК SQL ДЛЯ РАБОТЫ С ЭЛЕКТРОННЫМИ КАРТАМИ

Иоана КИРЬЯК

*Технический университет Молдовы, Факультет Строительства, Геодезии и Кадастра,
Докторская школа Машиностроение и Гражданское Строительство, г. Кишинэу, Р. Молдова*

Резюме. Цель данной работы – анализ существующих картографических материалов по теме сейсмического зонирования Республики Молдова, используемых в учебных целях, и презентация новых возможностей электронной карты той же тематики благодаря использованию языка программирования SQL.

Ключевые слова: SQL, электронная карта, сейсмическое зонирование, география.

Введение

В процессе преподавания физической географии республики Молдова в школах Молдовы используются вспомогательные картографические материалы – школьные географические атласы. Одной из обязательных карт в атласе для 8-9 классов является карта сейсмического районирования Республики Молдова. Данная карта наглядно помогает объяснить суть явления, сделать вывод о влиянии эпицентра сейсмической активности зоны Вранча (Румыния) на территорию Молдовы.

Анализ настенной карты и карты-врезки сейсмического зонирования

Карта сейсмического зонирования Молдовы выполнена картографическим методом ареалов [1] разных оттенков, охватывающих северо-восточную, центральную и южную регионы Республики Молдова. На рис. 1 представлена настенная карта сейсмического зонирования Р. Молдова, на которой картографическая основа включает в себя подробную гидрографическую сеть, дорожную сеть и пуансоны населенных пунктов.

Рис. 1. Настенная карта сейсмического зонирования Р. Молдова

На карте-врезке, в отличие от настенной карты, обозначен эпицентр сейсмической активности в Румынии [2]. Ни на одной из выше обозначенных карт нет возможности найти интересующий ученика населенный пункт или проанализировать взаимосвязь данного явления с другими. Например, карта рельефа Молдовы и Румынии находятся на другой странице атласа, и нет возможности увидеть и понять, что эпицентр сейсмической активности в данном случае находится в горах Румынии (зона Вранча).

Язык SQL для работы с электронной картой

19

Инструмент SQL Calculator (Рис. 3), помогает создать запрос по нескольким критериям [3]. Так например, из базы данных населенных пунктов на карте Молдовы можно выбрать крупнейшие города, с населением от 20 000 и более. Для этого на SQL калькуляторе нужно выбрать в Fields поле Population и задать численность от 20 до 50 тыс. And больше (>) или равно (=) 500 тыс. В результате выборки будут выделены 9 городов, чтобы добавить к выделенным столицу Республики Молдова, необходимо дописать в запросе And capital = yes. Таким образом можно выяснить какие крупные города Молдовы в каких регионах сейсмической активности находятся.

Рис. 3. Инструмент SQL Calculator

При помощи инструмента Advanced SQL Calculator (Рис. 4), можно осуществить пространственный анализ. Например, используя в запросе не только слой населенных пунктов, но и тематический слой данной карты можно выбрать регион с наивысшей сейсмической активностью и все населенные пункты находящиеся в его пределах.

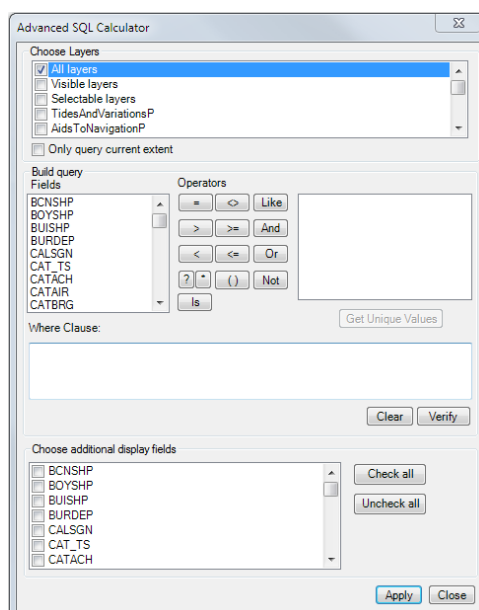

Рис. 4. Инструмент Advanced SQL Calculator

Этот запрос возможен в том случае, если каждому из геообъектов населенных пунктов присвоено поле, в котором указано на пересечении с каким сейсмическим районом он находится. В результате запроса мы имеем общее количество городов, которое находится в заданном сейсмическом районе, список названий этих городов и визуальное отображение расположения заданных населенных пунктов. Следует отметить также, что для учащихся средней школы каждый из этих SQL калькуляторов является простым в использовании и не требует глубоких знаний в языке программирования SQL.

Выводы

Проанализировав настенную карту и карту врезку и школьного атласа, очевидным является необходимость модернизации школьных картографических материалов. Решением данной проблемы является создание электронных школьных карт, которые значительно расширят возможности учителей в плане демонстрации учебных материалов на компьютерных мониторах и в плане более быстрого усвоения знаний учениками. Кроме того, если ученика интересует, в какой зоне сейсмической активности находится определенный населенный пункт, есть возможность открыть таблицу атрибутов слоя населенных пунктов и по названию выбрать интересующий город или село. Выбранный населенный пункт будет выделен на карте другим цветом. Стоит отметить также, что на поиск определенного населенного пункта на настенной карте уйдет большое количество времени, а на карте врезке обозначены всего только 4 города.

Среди многочисленных преимуществ электронной карты в сравнении с картой на бумажном носителе для учебных целей можно выделить не только удобство использования, соответствие технологическому прогрессу, но и возможность пространственного анализа базы данных при помощи удобного инструмента SQL Calculator.

Библиография

1. САЛИЩЕВ К. *Картоведение*. Москва, Издательство Московского Университета, 1976.
2. СЫРОДОЕВ, Г.Н., КАЗАНЦЕВА О.И. *Geografia fizică și umană a Republicii Moldova pentru clasele VIII-IX*. Кишинэу, 2018.
3. CHIRIAC I. Production of digital school atlas using geographic informaion system. In: *Conferința tehnico-științifică a studenților, masteranzilor și doctoranzilor*, Chișinău, 1-3 aprilie 2020, pp. 177-180

VIITORUL LEMNULUI ÎN CONSTRUCȚII

Cristian-Felix BARGAN

*Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Construcții, Geodezie și Cadastru,
Departamentul Inginerie Civilă și Geodezie, Grupa IMC-1902, Chișinău, Republica Moldova*

Rezumat. Conform unui experiment care a constatat în compararea unor construcții cu aceeași destinație și sferă de activitate și care se diferențiau după materialul structurii de rezistență, s-a constatat că construcția din lemn a avut un indice de economie circulară mai mic comparativ cu omologii acesteia din metal, zidărie și beton. Drept alt obiect al acestui experiment s-a luat în comparații un pod din lemn din Suedia, la compararea acestuia cu alt pod de aceeași gabarite din beton, s-a dovedit că indicele de economie circulară era cu 22% mai mic în comparație cu celălalt. Unii cercetători au încercat să generalizeze beneficiile emisiilor prin înlocuirea lemnului în pentru materiale de construcție convenționale, aceștia au constatat că, în medie, pentru fiecare tonă de lemn utilizată în construcții, se evită 3,9 tone de emisii de CO₂, oferind o justificare pentru înlocuirea lemnului cu alte produse.

Cuvinte cheie: lemn, economie circulară, evaluarea ciclului de viață dinamic

Introducere:

Lemnul poate fi considerat primul material de construcție. Din preistorie și până astăzi acest material a fost utilizat constant, în cele mai variate moduri, în alcătuiri constructive cu sau fără rol structural. Acest fapt se datorează atât rânduiri lemnului, sub forma unor specii diverse, în toată lumea, cât și lucrabilității sale, greutatea redusă și bunelor sale caracteristici mecanice. Materialele lemnoase sunt obținute prin calea secționării longitudinale a buștenilor. Clasificarea acestora presupune secționarea transversală a elementelor, grosimea, lungimea, caracterul prelucrării acestora, amplasarea primară în buștean și metoda tăierii după destinație.

Aplicabilitatea lemnului în construcțiile contemporane

Diferite tipuri de sisteme de construcții au fost comparate prin intermediul evaluării ciclului de viață, cu accent în primul rând pe sistemele de oțel și zidărie, dar cu un interes sporit pentru lemn. Au fost adoptate diferite abordări pentru investigarea economiei circulare a clădirilor cu caracteristici diferite. Acestea includ comparații asemănătoare cu perechi de clădiri care diferă doar în ceea ce privește aspectul de interes (de exemplu, materialul structural), până la căutări ample de repere și tendințe de la mostre mari de clădiri care diferă în funcție, locație, scară și foarte des în metodologiile și sfera studiilor. Mai multe studii au descoperit valori semnificativ mai mici pentru economia circulară în cadrul structurilor din lemn decât omologii din beton sau oțel, fără a include conținutul de carbon biogen în cont.

Figura 1

O curiozitate asociată cu una dintre acestea este aceea că atunci când se extinde evaluarea pentru a include biogenul de carbon conform metodei Cherubini, costul carbonului asociat cu utilizarea energiei biomasei a depășit beneficiul carbonului asociat stocării și avantajul relativ al lemnului a fost de fapt redus. Deși betonul are economia circulară mai scăzută decât lemnul pe unitate de masă, există multe dovezi care sugerează că utilizarea lemnului are ca rezultat clădiri cu economia circulară mai scăzută.

Figura 2

Într-o evaluare a proiectelor de beton și cherestea echivalente din punct de vedere funcțional pentru un mic pod rutier din Suedia (Figura 1, 2), podul de lemn a avut indicele EC (economie circulară) cu 22% mai mic. Luând o abordare similară pentru clădirile rezidențiale, în rezultatul evaluării ciclului de viață, construcția din cherestea bazată pe normele tehnologice a avut un indice EC cu 42% mai mic decât omologul său din beton.

În ambele studii, superioritatea variantei de lemn a fost confirmată în cadrul evaluărilor paralele folosind evaluarea ciclului de viață dinamică. Unii cercetători au încercat să generalizeze beneficiile emisiilor prin înlocuirea lemnului cu materiale de construcție convenționale. În meta-analiza lor, Roger Sathre și Jennifer O'Connor au constatat că, în medie, pentru fiecare tonă de lemn utilizată în construcții, se evită 3,9 tone de emisii de CO₂, oferind o justificare pentru înlocuirea lemnului cu alte produse. Bilanțul probelor discutate mai sus indică faptul că lemnul este o opțiune convenabilă cu emisii mai reduse de carbon atunci când este modelată prin evaluarea ciclului de viață.

Concluzie

Lemnul poate fi utilizat mai pe larg în construcții din cauza versatilității acestuia, aspectului plăcut, a bunelor proprietăți mecanice și faptului că acesta este un material ecologic, însă, e destul de greu de îngrijit materialul dat întrucât acesta necesită un tratament biologic special periodic și plus la asta lemnul se dobândește destul de greu dacă e să ne gândim la perioada de creștere a unui copac, însă, acesta poate fi folosit pe larg în construcții în regiunile în care acesta reprezintă un material local.

Referințe Web:

1. <https://www.mdpi.com/2071-1050/12/8/3473/pdf>
2. <https://www.swedishwood.com/publications/wood-magazine/2018-3/s-shaped-bridge/>
3. ȚIBICHI, V., TARANENCO, A. Construcții din lemn. UTM, Chișinău, octombrie 2019. <http://elearning.utm.md/moodle/course/view.php?id=778>

FACTORII PRIMORDIALI ÎN ALEGEREA LOCUINȚEI

Dana BULAT¹,
Nicoleta PUȘCAȘU²,
Tamara POPOVICI³

^{1,2,3}Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Construcții, Geodezie și Cadastru, Departamentul Inginerie Civilă și Geodezie, Grupa IMC-1902, Chișinău, Republica Moldova

Rezumat. Articolul dat prezintă factorii importanți și primordiali care trebuie de analizat în momentul alegerii viitoarei locuințe. La ce aspecte de acordat o atenție deosebită, și care din acestea nu trebuie să fie neglijate.

Cuvinte cheie: locuință, amplasare, cartier, transport, rezistență, izolație, lumina solară, materiale de construcții.

Introducere

Alegerea locuinței este un proces foarte important și responsabil, din acest motiv trebuie de luat în considerație mulți factori, care influențează confortul și comoditatea.

Mai mult de jumătate din viață oamenii o petrec în interior, iar spațiul și împrejurările în care petrecem timpul influențează într-o oarecare măsură viața și obiceiurile. Așadar, momentul alegerii unei locuințe este crucial, trebuie de documentat și analizat cu multă grijă toate criteriile și de valorificat dorințele în raport cu locul unde doriți să locuiți.

Niciun alt bun din posesia oamenilor nu are un impact la fel de mare ca propria locuință. Căci, spațiul în care se petrece cel mai mult timp, influențează puternic multe aspecte ale vieții și sănătății. De aceea, în momentul alegerii locuinței trebuie asumată fiecare decizie, luând în considerație și analizând fiecare detaliu.

Alegerea unei case în funcție de amplasare

În afara factorilor ce țin de amplasarea comodă a locuinței (sector, transport, prezența instituțiilor publice, parcare în apropiere, spațiu verde) sunt și alți factori importanți ca:

- *Nivelul de zgomot.* Zgomotul poate afecta grav organismul uman. Acesta nu afectează pe termen scurt starea de sănătate, dar după ceva timp. Organele auditive sunt legate cu sistemul nervos central. Acțiunea zgomotului influențează negativ atât urechea, cât și poate provoca modificări neurologice, cum ar fi amețeli, oboseală și cefalee. În Europa, circa 110 milioane de oameni sunt afectați negativ doar de zgomotul produs de traficul rutier.
- *Amplasarea clădirii față de rețelele ingineresti,* pentru a avea instalat orice tip de sistem electric, sanitar, apeduct, canalizare și sistem de încălzire.
- *Planul de construcție (reconstrucție) a zonei.* Fiecare bloc rezidențial trebuie să respecte planurile urbanistice generale, apoi zonale și de detaliu, să se integreze în contextul și istoricul locului.

Nu trebuie neglijat și alegerea etajului, deoarece nivelul de zgomot din apartament, iluminarea și chiar costul depind de acesta.

Caracteristicile alegerii unui apartament în funcție de etaj:

Etaje inferioare (până la al patrulea). Aceste apartamente sunt cele mai zgomotoase și cele mai vizionate, deci costă în medie cu 5% mai ieftin. Printre avantajele evidente ale etajelor inferioare se enumeră lipsa necesității ascensorului.

Etaje medii (4-10). Sunt la cea mai mare cerere datorită faptului că la această înălțime zgomotul de pe stradă cu greu se aude. Apartamentele de la aceste etaje au o culoare mai deschisă decât cele de la etajele inferioare și oferă o vedere mai vastă de la ferestre.

Etajele superioare (al 10-lea și superior). Ele sunt mai puțin populare din cauza dependenței lor crescute de ascensoare și al riscurilor asociate cu siguranța la incendiu. În același timp, apartamentele de la etajele superioare oferă cea mai largă vedere a împrejurimilor, iar sunetele externe sunt reduse la zero.

Trebuie de cunoscut că primul și ultimul etaj ale blocurilor locative sunt cele mai greu de vândut din cauza riscurilor la care sunt supuse. Ultimul etaj este cel mai expus la probleme cu infiltrațiile de apă și ineficiența termică vara și iarna, iar primul etaj este supus criminalității (spargerea locuinței), zgomot extern, praf în exces, lipsa intimității, apariția probabilă a mirosului, insectelor și rozătoarelor în funcție de organizarea zonelor de depozitare a gunoiului.

Într-o oarecare măsură, ecologia depinde de locația apartamentului față de sol. Cea mai mare pondere de substanțe nocive în atmosferă se acumulează la nivelul de la primul etaj la al șaselea. În cazul unui apartament mai înalt, aerul va fi mai curat - cu excepția cazului în care nu sunt prin apropiere fabrici mari.

Alegerea unei case în funcție de materialele de construcție

Un alt factor primordial în alegerea locuinței, sunt materialele din care este realizată casa. Datorită varietății materialelor de construcții existente, alegerea materialului nu este o decizie tocmai ușoară. Din acest motiv, piața de "desfacere" trebuie analizată cu precizie.

De exemplu, casele din cărămidă (Figura 1.a) sunt foarte durabile în timp, deoarece materialul își păstrează structura compactă și stabilă un timp îndelungat, nu îmbătrânește și nu degradează ușor. De asemenea, cărămida mai este ignifugă, ceea ce nu permite răspândirea flăcărilor și rezistă la temperaturi înalte, are o izolație fonică și termică destul de bună, iar pe lângă proprietățile acestea mai are și rezistența seismică.

Un alt material, care în ultima perioada a câștigat popularitate, este *BCA (betonul celular autoclavizat)* (Figura 1.b). Aceasta se datorează proprietăților sale termice. Are coeficientul de conductivitate termică cel mai mic dintre materialele de construcții, ceea ce rezultă că pereții din BCA păstrează cu ușurință temperatura din locuință atât în anotimpul rece, cât și în perioada caldă. Contrast greutății sale, are o durabilitate înaltă, izolație fonică bună și abilitatea de a rezista la propagarea focului. Blocurile din BCA au și mici dezavantaje, cum ar fi teama de umiditate și lipsa de rezistență la ciclu de îngheț-dezghet, dar problema aceasta se rezolvă, simplu, prin izolare.

Un alt material, care este des utilizat în țara noastră pentru durata de exploatare destul de mare, dar care de asemenea are nevoie de hidroizolare, deoarece are capacitatea de a absorbi umiditatea din atmosferă este *blocurile din calcar* (Figura 1, c).

Din cele enumerate mai sus, se observă că materialele corespund exigențelor antiincendiar, de rezistență și durabilitate.

Alegerea unei case în funcție de iluminare

Iar nu cel din urmă factor pe care trebuie de luat în considerație, este lumina solară [15]. Soarele este un criteriu destul de important în alegerea viitoarei case. Mai mult de atât, razele soarelui aduc un beneficiu major pentru locuință. De asemenea, acestea pot deteriora mai repede anumite materiale de construcții.

Din cauza că soarele în decursul anului își schimbă poziția pe bolta cerească, iarna soarele se află mai jos pe cer în comparație cu vara și asta ar trebui de luat în calcul în momentul construcției casei, pentru a profita la maxim de lumina solară, astfel ca în anotimpul rece să fie captată căldura în locuință, iar pe timpurile caniculare acesta să fie respinsă.

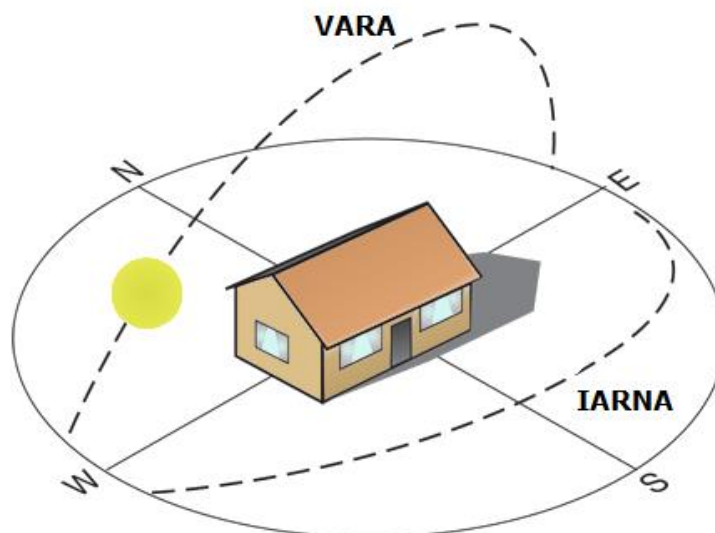

a) [11, 12]

b) [9, 10]

c) [13, 14]

Figura 1.

Figura 2 [1].

Locuința orientată ideal este cea în care axa principală a clădirii este îndreptată de la est la vest. (Figura 2.). Deoarece soarele răsare de la est, se va beneficia de lumină directă în prima parte a zilei până la amiază, iar pentru că apune la vest, de lumină în timpul serii. Datorită acestei poziționări, casa va fi răcoroasă pe timp de vară, iar primăvara și iarna căldura se va menține mai bine în interior.

Totodată, există și dezavantaje în acest sens. Dacă nu sunt geamuri spre sud, pe parcursul zilei, locuința ar putea să pară puțin întunecată, în cazul în care dormitoarele sunt amplasate spre vest, seara ele se vor încălzi, și căldura va persista până noaptea târziu.

Nu mereu este posibilitatea să fie construită casa cu axa la est-vest, în asemenea situații se adaptează dimensiunea și poziția ferestrelor. Cel mai avantajos, ar fi ca geamul să fie amplasat cu înclinația sticlei spre sud, căci astfel se poate prinde fiecare rază de soare, indiferent de anotimp. Sticla înclinată favorizează reținerea căldurii în timpul lunilor răcoroase de iarnă, iar vara, razele solare vor depăși ferestrele, din cauza că în aceasta perioada a anului soarele este amplasat mai sus pe cer.

Concluzie:

Cele mai avantajoase apartamente ar fi situate la etajele medii (4-10), amplasate în apropiere de stație și spații verzi. Înălțimea aceasta mai este avantajoasă din punct de vedere a luminii, nu sunt obstacole care să blocheze pătrunderea razelor solare în locuință, iar ca razele solare să nu străbată direct la amiază, locuința se cuvine să fie îndreptată de la est la vest. Pentru a profita pe deplin de soare, ca iarna să fie cald în casă și vara răcoare, cel mai bine este de construit casa din BCA (beton celular autoclavizat) sau cărămidă, și de termoizolat pereții.

Referințe:

1. <https://blog.cosmopolis.ro/blog/cum-sa-ti-alegi-locuinta-ideala-in-functie-de-soare>
2. <https://www.casa-gradina.ro/ce-materiale-de-constructie-folosesti/>
3. <https://casepractice.ro/cum-alegi-cele-mai-importante-7-materiale-pentru-casa/>
4. <http://www.amtsibiu.ro/Arhiva/2012/Nr1-ro/Schiopu.pdf>
5. <https://ipoteka.md/ro/criterii-dupa-care-ne-alegem-viitoarea-locuinta/>
6. <https://primariamea.md/cum-se-construiesc-blocurile-chisinau/>
7. <https://undelocuiesc.eu/2018/09/22/cartierul-si-legaturile-cu-restul-orasului/>
8. <https://avaho.ru/articles/ns/kak-vybrat-kvartiru.html>
9. <https://casa.acasa.ro/casa-constructii-45/top-5-avantaje-ale-construirii-unei-case-din-bca-201029.html>
10. <http://absolut-construct.md/constructii-case-de-locuit-bca>
11. <https://www.renovat.ro/case-cu-fatada-din-caramida-p-1420/>
12. <https://www.reformex.ro/constructii-case-caramida/>
13. <https://ro.wikipedia.org/wiki/Cotile%C8%9B>
14. <http://www.arcon.md/ro/materialebr-pentru-constructia-peretii.html>
15. ȚIBICHI, V. Elemente fundamentale pentru realizarea unei case perfecte. In: *tezele Conferinței tehnico-științifice a colaboratorilor, doctoranzilor și studenților UTM*, Chișinău, 2010, pp. 343 -344. ISBN 978-9975-45-159-8.

ECHIVALENȚA ÎN COMPORTAMENTUL CLĂDIRILOR CU STRUCTURA DE REZISTENȚĂ DIN ZIDĂRIE RIGIDĂ ȘI CADRE ÎN FUNCȚIE DE NUMĂRUL DE NIVELURI

Eugeniu JELAMSCHI

Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Construcții, Geodezie și Cadastru,
Departamentul Inginerie Civilă și Geodezie, Grupa IS-1901M, Chișinău, Republica Moldova

Rezumat. Proiectarea modernă a construcțiilor industriale și civile presupune nu doar oferirea soluțiilor structurale ingineresti dar și determinarea celei mai avantajoase și fiabile structuri de rezistență pentru fiecare caz în parte, analizând aspectul dinamic, economic dar și funcțional. Astfel în această lucrare s-a propus să se determine care structură de rezistență este mai eficientă în dependență de numărul de nivele, structura din zidărie rigidă cu pereți portanți care are o greutate mai mare dar și un număr mai mare de elemente rigide sau schema cu schelet în cadre cu diafragme care este mai ușoară dar este mai complicată tehnologic și mai costisitoare.

Cuvinte-cheie: structură de rezistență, zidărie, cadre, diafragmă, nivel.

Introducere

În lucrarea dată se prezintă studiul efectuat pentru confirmarea sau infirmarea ipotezei despre rentabilitatea construcțiilor cu structură alcătuită din zidărie portantă și a celei cu schelet din diafragme și cadre, și care este punctul (nivelul) culminant, de schimb al unei structuri în folosul celeilalte. Astfel, s-a analizat acest fenomen pe 2 clădiri absolut identice în plan și cu același număr de nivele, și sarcini, dar cu structuri de rezistență diferite restricționate de arhitectură, prima cu schelet din cadre și diafragme și a doua, respectiv, structura rigidă cu zidărie portantă.

Studiu de caz

Structura de rezistență schelet în cadre cu diafragme (Fig. 1.a) modul în care funcționează acest tip de structură de rezistență este simplu: pereții au rol de compartimentare, de închidere, izolare fonică și termică. Grinzile constituie reazeme pentru planșee și pentru elementele acestora. Acest lucru permite o organizare a spațiului interior, ce poate fi diferit de la un nivel la altul.

a)

b)

**Figura 1. a - Structură din cadre cu diafragme;
b - Clădire cu structură de rezistență din zidărie rigidă**

Avantaje :

- Capacitate portantă la compresiune mai înaltă ca materialele portante din zidărie precum cărămida, blocurile din calcar mici și mari;
- Durata de execuție redusă, datorită productivității muncii;
- Posibilitate de construit număr mare de niveluri;
- Planimetrie liberă, după placul beneficiarului;

Dezavantaje:

- Consum mare de armatură;
- Consum adițional pentru elemente de închidere.

Structura din zidărie portantă (Fig. 1.b) presupune că încărcările și forțele seismice s-ă fie preluate de pereții portanți din cărămidă, sau blocuri de calcar, prevăzuți cu sâmburi și centuri din beton armat.

Avantaje :

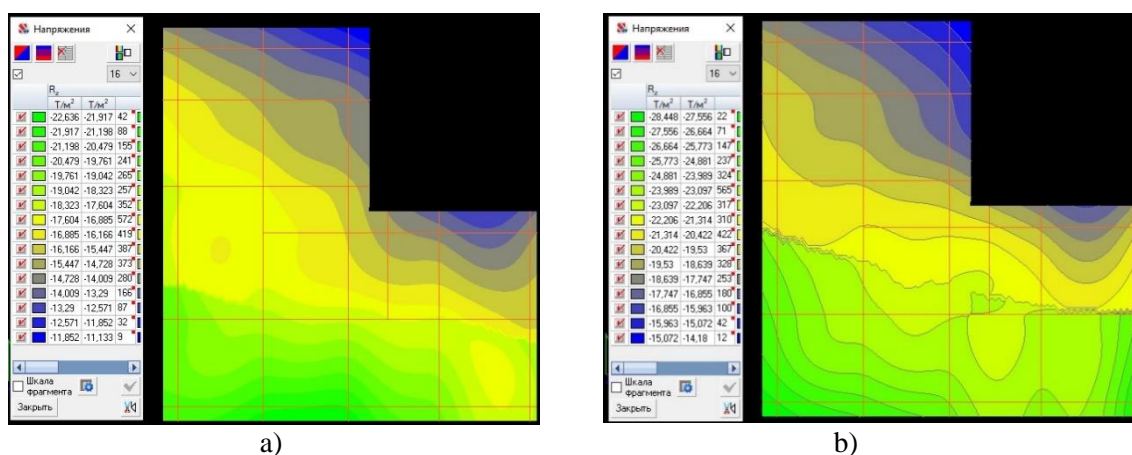
- Necesită o suprafață mai mică de cofraje;
- Consum mai mic de armatură, în grinzi și stâlpi;
- Zidăria înlocuiește necesitatea de zidărie de închidere, izolare fonică mai bună;

Dezavantaje:

- Recompartimentare restricționată;
- Înălțimea etajului limitat;
- Deschiderea planșelor și distanța dintre pereții de contravîntuire redus;

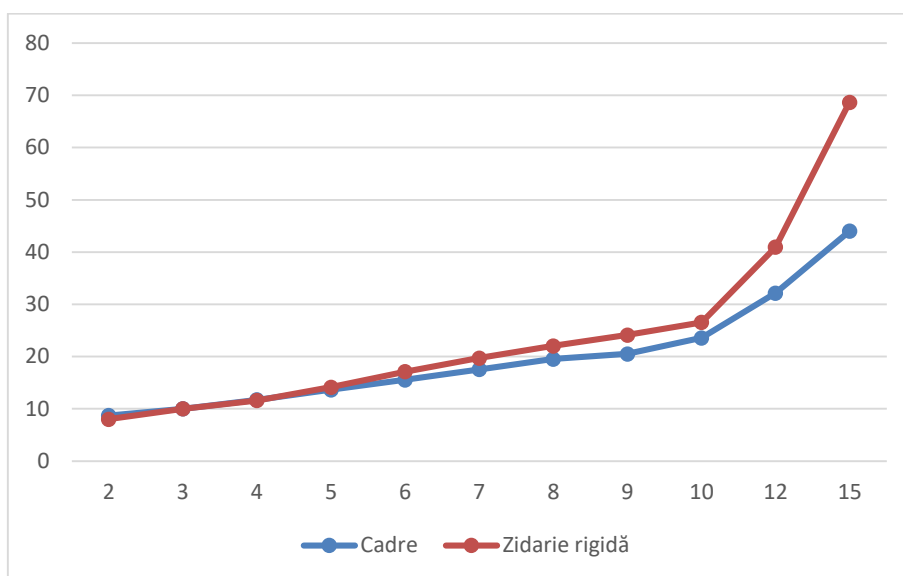
Pentru confirmarea sau infirmarea ipotezei s-au făcut un șir de iterații, pentru ambele cazuri, în caz ideal toți pereții interiori și exteriori sunt din zidărie portantă sau beton armat monolit, în așa caz toate eforturile se vor transmite uniform spre fundație, deplasările fiind minime din, contul rigidității înalte a elementelor verticale de rezistență, însă, această metodă nu poate fi considerată una economă, obținînd armare constructivă în cazul diafragmelor, și a greutății excesive în cazul structurii din zidărie portantă.

Astfel sub criteriu de comparare s-a analizat : 1. Presiunea pe talpa fundației. 2. Valorile deplasărilor în funcție de numărul de nivele. 3. Perioada oscilațiilor seismice. 4. Aspectul economic.

**Figura 2. Distribuția presiunii pe talpa de fundație
(a – structura în cadre; b – structura zidărie portantă)**

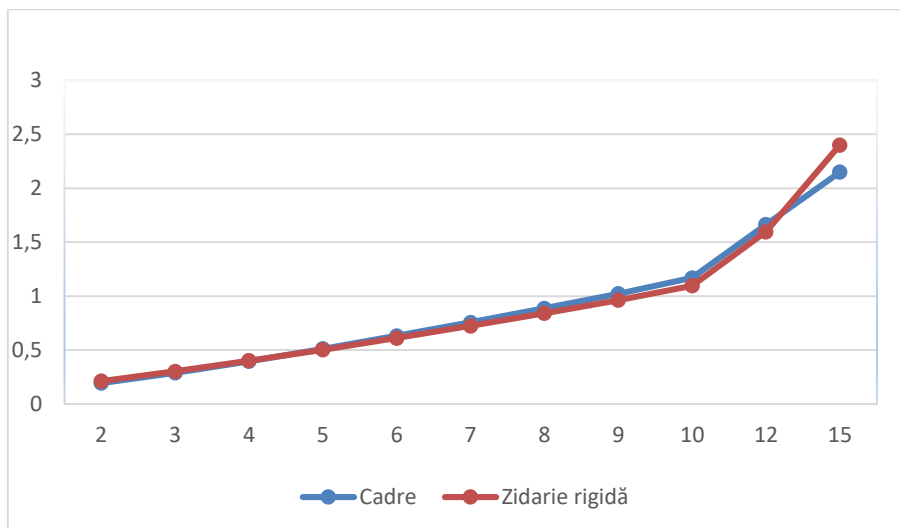
Presiunea pe talpa fundației s-a dovedit a fi mai uniform distribuită în cazul structurii în cadre cu diafragme, dar și cu aproximativ 20% mai ușoară datorită materialelor de închidere cu o densitate mai mică decât blocurile mici de calcar, precum BCA sau cărămida Brickston.

Graficul 1. Dinamica deplasărilor înregistrate pe nivele

Deplasările înregistrate de struct din schelet în cadre sunt mai mici decât cele a structurii din din zidărie portantă și anume

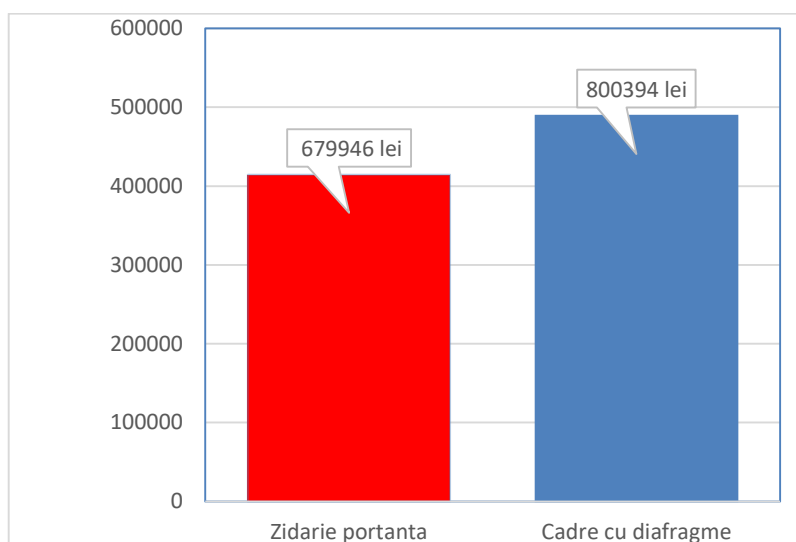
În urma comparării rezultatelor deplasărilor este evident avantajul structurilor formate din schelet în cadre față de structura din zidărie portantă și anume de 8-12%, pentru regimul de înălțime de 10 niveluri, după care valorile deplasărilor cresc cu o rată însemnată, diferența între structuri fiind de 22% pentru structuri 12 niveluri, și de 35% pentru structuri 15 niveluri, acest fenomen fiind datorat greutateii mai mari a și a modului de elasticitate mai mic a zidăriei din blocuri de calcar utilizat în structurile alcătuite din zidărie portantă.

Graficul 2. Dinamica perioadelor de oscilație seismice înregistrate pe nivele

Conform graficului dinamicii perioadelor oscilațiilor seismice, se poate afirma eficiența structurilor cu zidărie rigidă, la regim redus de nivele până la P+9E, după care se înregistrează o creștere bruscă, fapt ce poate fi explicat de creșterea amplitudinii concomitent cu creșterea numărului de niveluri, respectiv și perioada unei oscilații devine mai mare.

Pentru compararea aspectului economic s-a elaborat un deviz de cheltuieli ce vizează aceleași categorii de lucrări de cofrare, armare, betonare, zidire pentru cele două structuri cu volum coresopunzător fiecărei.

Graficul 3. Cheltuieli totale pentru fiecare structură structurii.

Devizul de cheltuieli a determinat avantajul și eficiența economică a structurilor din zidărie portantă (679 946 lei) față de (800 394 lei) pentru structura în cadre, ce constituie aproximativ 15%, care este datorat în special consumului mai mic de armatură pentru elementele portante și anume în grinzi, stâlpi și diafragme, dar și volum mai mic de cofrare și betonare.

Concluzii

Analizând informația mai sus relatată se poate observa un avantaj la 3 criterii din 4 pentru structura cu schelet în cadre față de structura din zidărie portantă. Un scop paralel a acestui studiu a fost de a determina care este limita și diapazonul de conlucrare eficientă a structurii din zidărie portantă în raport cu o structură practică precum cea cu schelet, astfel se poate confirma că o structură din zidărie portantă cu regimul de înălțime de până la 10 niveluri inclusiv, are niște forme de conlucrare aproximativ identici cu cea în cadre, factor ce lărgeste diapazonul de utilizare pentru astfel de structuri de rezistență care are și un șir de avantaje solicitate de beneficiari, dar și dezvoltarea cererii pe piața a materialelor precum blocuri mici din calcar care se întâlnesc în Republica Moldova.

Referințe

1. NCM F.03.02 – 2005 Proiectarea cădirilor cu pereți din zidărie. 88p.
2. Indicativ CR 6 – 2006. Cod de proiectare pentru structuri din zidărie. 128p.
3. ZOLTAN Kiss, TRAIAN Oneț. Proiectarea structurilor din beton conform SR EN 1992-1. Editura ABEL 384p.
4. CIORNEI A., Cum concepem construcțiile civile, Editura Junimea. 429 p.
5. JELAMSCHI E., Teza de master., *Echivalența în comportamentul clădirilor cu structura de rezistență din zidărie rigidă și cadre, în funcție de numărul de nivele*, Chișinău 2020, Universitatea Tehnică a Moldovei.

MODELING OF MOISTURE TRANSFER IN THE MATERIALS OF ENCLOSING STRUCTURES IN THE CONDITIONS OF THE REPUBLIC OF TAJIKISTAN

KHOLMURATOV T.R., KHOLMURODOVA N.T.,
ATAEV A.A.

Dushanbe, TTU im. acad. M.S. Osimi, Faculty of Construction and Architecture

Corresponding author: turob-2016@mail.ru

Abstract. *The main result of the conducted research is the establishment of the fact of variability of the vapor permeability coefficient of material layers in multilayer external walls during the year in accordance with the change in the relative humidity of air in the pores of materials during operational influences and testing of fragments of external walls in natural and laboratory conditions, it was established that the relative humidity of air in the pores of material layers of external walls varies throughout the year in the range from 20 to 100%.*

Key words: *Durability, efficiency, heat protection, enclosing structure, humidity, condition.*

1. Introduction

The durability and efficiency of thermal protection of the enclosing structures largely depend on their moisture state. Protection against waterlogging of the structure is provided in accordance with the current ISS-II-3-79 "Thermal protection of buildings": timely removal of moisture from the structure, preventing the accumulation of moisture in the structure during the year of operation. One of the defining characteristics for ensuring the required moisture condition of the enclosing structures is the vapor permeability coefficient of the materials used. Existing engineering methods for determining the moisture state of a structure use a constant value of the vapor permeability coefficient and do not take into account its change from the operating mode. However, it is known that the values of the vapor permeability coefficient of materials largely depend on their moisture content. Numerous studies of the exterior walls indicate a wide range of operational moisture content of the materials used. However, the operational moisture content of materials according to ISS-II-3-79 is reduced to two values A and B.

Thus, at the present time, at the stage of designing fences with various design solutions, there are no methods for assessing the actual operational moisture content of the materials used. In connection with this, an urgent task is to study the regularities of changes in the vapor permeability of materials under operating conditions and the development on this basis of calculation methods for determining the moisture state of enclosing structures.

2. The purpose of the work is to establish the patterns of change in the vapor permeability of materials from their moisture content and to develop on this basis a method for assessing the moisture state of multilayer enclosing structures, while establishing the range of values of the operational moisture content of material layers for various design solutions of external walls and to develop a method and installation for experimental studies of the vapor permeability of materials at different relative air humidity in isothermal and non-isothermal conditions.

According to the studies of P.S. Khuzhaev, T.R. Kholmuratov, R.G. Abdulloyev and a number of other scientists, vapor permeability is a complex process due to the emergence of various mechanisms of moisture transfer with an increase in the sorption moisture content of the material. In the sorption zone of material moistening, in parallel with vapor diffusion, the processes of film movement of moisture, capillary flow, thermal gradient transfer, and others can occur.

Therefore, in reality, the experimental coefficient μ of materials is a combination or sum of the mechanisms of moisture release in the sorption zone of moisture.

3. Materials and methods

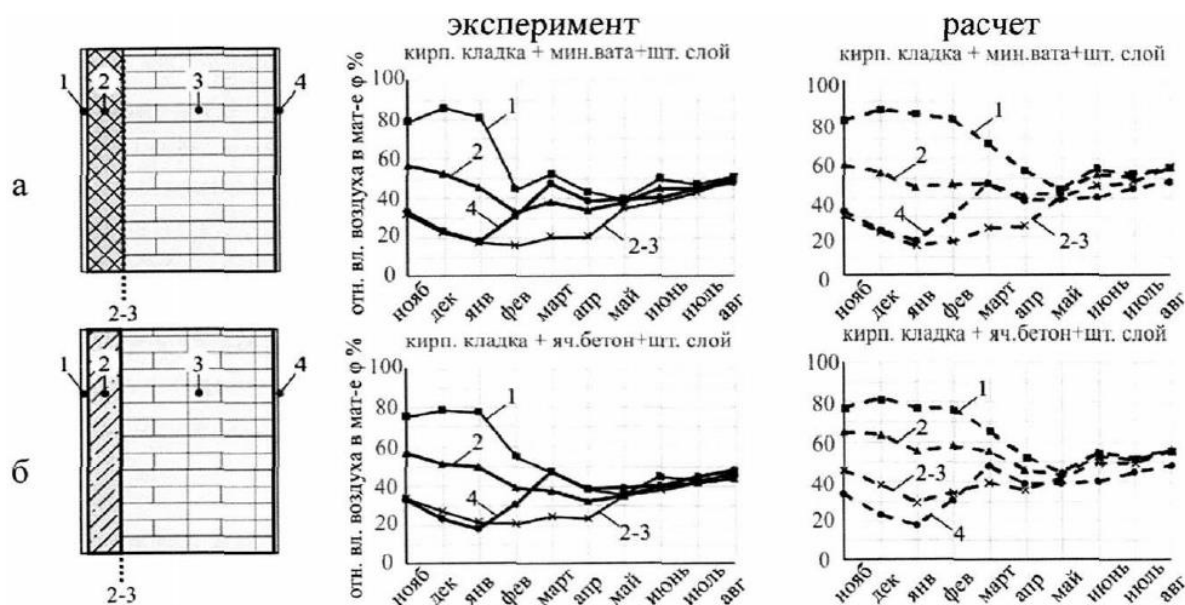
Comparative analysis of existing methods for determining the vapor permeability of materials made it possible to reveal the absence of a comprehensive taking into account a number of operational impacts:

- change in material moisture;
- mutual arrangement of layers of materials relative to each other;
- the presence of a temperature gradient over the sample cross section;
- the influence of wind influences on the facades of buildings.

Thus, there is a need to create experimental and computational methods for determining the vapor permeability of the condensing structures, taking into account their constructive features and operational effects. A study of the temperature and humidity conditions of operation of various structural types of external walls was carried out. The experimental study was carried out both on a full-scale stand and in laboratory conditions using a climatic chamber with "warm" and "cold" compartments.

4. Results

A full-scale stand is a wall of an existing operating building.

Figure 1. Experimental and calculated values of the relative air humidity along the sections of the structures of a full-scale stand from November to August in Kazan, a, b and c - a structure with a heat-insulating layer of min. cotton wool, aerated concrete and expanded polystyrene, respectively

The inner structural layer 640 mm thick is made of silicate bricks, the outer layer is made according to the "wet facade" type using three types of insulation: expanded polystyrene with a density of 8.6 kg / m³, mineral wool with a density of 95.8 kg / m³, cellular concrete with a density 422 kg / m³ and outer plaster layer. In various sections of these structures, through the holes drilled from the ends of the material samples, DTG-2.0 sensors were installed and automatically every 15 minutes readings of the temperature and relative humidity of the air in material pores using the Terem-3.2 measuring complex.

The calculated distributions of the relative air humidity over the sections of the fences were obtained according to the well-known formula $f = (e / E) \cdot 100\%$, in which the actual partial pressure of water vapor (e . Pa) was determined through the resistance to vapor permeation of the

outer wall layers ($K_p, m \cdot h \cdot Pa / mg$), and the saturation pressure (V, Pa) - according to the calculated values of temperatures in the same sections. Average monthly values of relative air humidity over the cross-section of structures are shown in Figure 1. It can be seen that under operating conditions, the actual values of the relative air humidity throughout the year are in the range from 20 to 85%.

5. Conclusions. In a climatic chamber with "warm" and "cold" compartments, an experimental determination of the temperature and relative humidity of air in the most common types of external wall structures was carried out. To measure the indicators of temperature, relative humidity and heat fluxes in the sections of the tested fragments, the sensors of the measuring complexes ITP MG 4.03-10 "Potok" and "Terem-3.2" were installed;

To install the sensors of the complex (DTG-2.0), holes were pre-drilled along the diameter of the sensors (8 mm) to different depths inside the fragment. Holes were drilled from the ends of the fragments to exclude their influence on the processes of mass transfer. The processing of the received data was carried out on a computer with the subsequent output of the resulting tables and graphs. During the month in the climatic chamber the values of temperatures and relative humidity of the air, typical for January conditions in Dushanbe, were maintained. Average values of temperature and relative humidity in the "warm" and "cold" compartments of the climatic chamber: $f = 79\%$, $f^* = 41\%$, $t^* = -13^\circ C$, $C = 17^\circ C$.

The main result of the conducted research is the establishment of the fact of variability of the vapor permeability coefficient of material layers in multilayer external walls during the year in accordance with the change in the relative humidity of air in the pores of materials during operational influences and testing of fragments of external walls in natural and laboratory conditions, it was established that the relative humidity of air in the pores of material layers of external walls varies throughout the year in the range from 20 to 100%.

List of References:

1. P.S. Khuzhaev, T.R. Kholmuratov, R.G. Abdulloyev Heat and gas supply and ventilation / P.S. Khuzhaev, T.R. Kholmuratov, R.G. Abdulloev // Dushanbe -2020 S. 67-131.
2. P.S. Khuzhaev, T.R. Kholmuratov, R.G. Abdulloev Air conditioning and refrigeration of buildings and / P.S. Khuzhaev, T.R. Kholmuratov, R.G. Abdulloev // DUSHANBE. - 2019. - No. 6. - S. 20-21.
3. Petrov, AS Variable value of vapor permeability of materials under operating conditions and its influence on predicting the moisture state of enclosing structures / AS Petrov, VN Kupriyanov // Academia. Architecture and construction. - 2016. - Ha 2. - S. 97-105.

REFLECTAREA DISTRIBUȚIEI GRAFICE A POPULAȚIEI PE LOCALITĂȚI ÎN PROCES ȘI LA FINALIZAREA RECENSĂMÂNTULUI POPULAȚIEI

Mihail SPĂTARU¹
Andrei IACOVLEV²

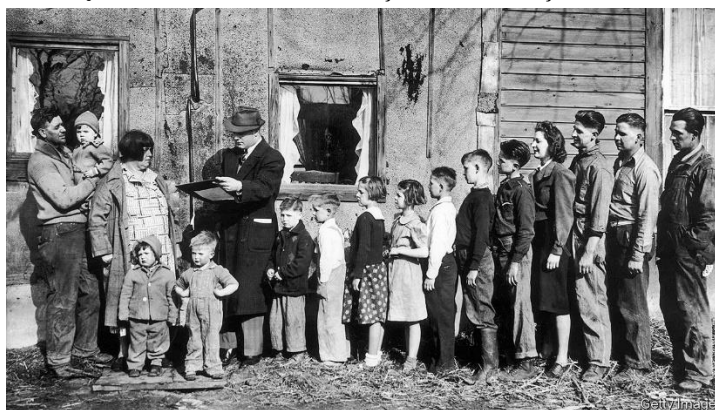
^{1,2}Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Construcții, Geodezie și Cadastru,
Departamentul Inginerie Civilă și Geodezie, Chișinău, Republica Moldova

Rezumat. Prezentul articol prezintă procesul și rezultatul creării unei aplicații GIS cu utilizarea software Open Source – QGIS în scopul creării hărții tematică cu reprezentarea distribuției populației pe localitățile teritoriului RM, conform datelor de la RPL-2014 (<http://gisbns.beget.tech>). Structura articolului se axează pe stabilirea și determinarea surselor de date, crearea hărții și publicarea ei. Rezultatele obținute se apreciază prin simplitatea și confortul accesării și utilizării.

Cuvinte cheie: Open Source software, OGIS, Recensământ, hărți web.

1. Introducere

Necesitatea în evidența populației există din cele mai vechi timpuri. Fără evidența populației nu poate exista nici un stat. La început această necesitate a fost dictată de necesitatea de a avea informații despre numărul populației, capabilă de a plăti impozite și a face serviciul militar. Pe măsura dezvoltării umanității necesitatea de cunoaștere a ei crește.

Figura 1. Organizarea recensământului în România în anul 1930

Istoria organizării recensămintelor pe teritoriul Moldovei este legată de organizarea primului recensământ al populației din Rusia în anul 1897, precum și de recensământul petrecut în România în anul 1930 (figura 1). În anul 1939 a fost efectuat recensământul ordinar al populației, dar materialul obținut n-a fost prelucrat din cauza începerii celui de-al doilea război mondial. În perioada postbelică pe teritoriul Moldovei au fost organizate 4 recensăminte ale populației: în anii 1959, 1970, 1979 și 1989. După devenirea independentă în R. Moldova au fost organizate 3 recensăminte (recensământul populației – 2004, recensământul general agricol – 2011, recensământului Populației și al Locuințelor din 2014).

Recensământul este un studiu, care reglementar se face o dată la 10 ani și care oferă un tablou clar asupra situației din mai multe domenii – numărul populației, structurile de vârstă, rezultatele în economie și învățământ, tipurile de locuri de muncă. Totodată, rolul și importanța recensământului se manifestă și prin identificarea fenomenelor de migrație a populației atât pe interior cât și pe exterior [3]. Efectele migrației urbane pe perioada a ultimei 100 ani se reflectă în tabelul 1.

Tabelul 1.

Tendințe ale procesului de migrație a oamenilor către orașe

Anul	Număr populație Urbană	Proporția % (urban/rural)
1900	220 milioane	13
1950	732 Milioane	29
2005	3,2 Miliarde	49
2030	4,9 Miliarde	60

Managementul teritoriului la diverse nivele (sat, oraș, raion, regiune, țară) este o activitate complexă, care implică un număr considerabil de “actori”, respectiv informații/date, care au caracter descriptiv și spațial, static și dinamic. În conceptul evoluției tehnologice, principala paradigmă de accesare a acestor informații este bazată pe Sisteme Informaționale (SI) în particular Sisteme Informaționale Geografice (SIG) sau Geographical Information System (GIS) [1, 4]. GIS-ul este un instrument operațional indispensabil al managementului teritoriului, care asigură autenticitatea, acuratețea informațiilor/datelor și obiectivitatea evaluării în fundamentarea, formularea și implementarea politicilor și strategiilor de dezvoltare, a deciziilor și a monitoringului urban prin capacitatea de transformare (modelare) a lumii reale în format digital (Figura 2).

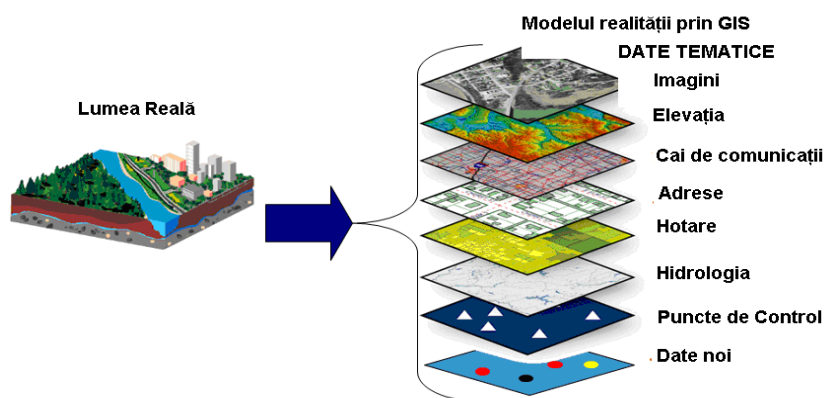

Figura 2. Modelarea realității prin intermediul SIG/GIS

Domeniul Tehnologiei GIS este relativ nou, dar în plin proces de dezvoltare. Avantajul la zi în acest sens se exprimă prin gama mare de software GIS inclusiv din gama Open Source Software. QGIS (cunoscut anterior sub denumirea de Quantum GIS) este o aplicație pentru sistemele informaționale geografice (GIS) de tip desktop open-source care acceptă vizualizarea, editarea și analiza datelor geospațiale. Dezvoltarea Quantum GIS a început în 2002 de către Gary Sherman, ca în 2007 să devină un proiect incubator al Fundației Geospațiale Open Source. Din 2017 sistemul este disponibil pentru diferite sisteme de operare, ca Mac OS, Linux, Unix și Microsoft Windows. Iar din 2014 a început dezvoltarea și unei aplicații mobile QGIS - QField.

2. Problematica cercetării

Studiul populației, a fenomenelor multiple, ca sistem social „intersectat” cu alte sisteme, este interdisciplinar, prin implicarea mai multor științe cu metodele lor specifice, călăuzite de o teorie integratoare, inclusive la zi prin tehnologia informației. Astfel, demografia este o știință de graniță pentru că obiectul material al acesteia – populația umană este investigată și de alte științe sociale sau de științe ale naturii: statistica demografică, sociologia, economia, cibernetica economică, statistica economică, psihologia socială, antropologia, istoria, geografia economică, biologia, medicina, cartografia și tehnologia informației [2]. Demografia cantitativă pune accentul pe aspectele numerice (date descriptive), efectivul populației fiind esențial pentru întreaga viață economică și socială a unui stat. În demografie, o mare importanță prezintă repartitia populației pe vârste redată **grafic** sub forma unei **hărți**, mijloc de evaluare multicriterială a unei națiuni.

Situație frecvent întâlnită în procesul de analize demografice, al recensământului populației este utilizarea tabelelor și a hărților analogice, care la zi nu oferă precizie și nici operativitate. Un salt calitativ în acest sens ne oferă GIS/SIG [5]). Actualmente proiectul dezvoltat prin incubatorul Fundației Geospațiale Open Source QGIS este accesibil și ușor de aplicat, care necesită doar cunoștințe și îndemânări de utilizare.

3. Metodologia dezvoltării aplicației

Metodologia creării aplicații informatice pentru reflectarea distribuției populației pe localități în proces și ca rezultat al recensământului populației presupune mai multe etape caracteristice sistemului GIS.

3.1 Stabilirea și determinarea surselor de date. Colectarea datelor

Gam și categoria datelor, sursele de date, modul de achiziție se prezintă în tabelul 2.

Tabelul 2.

Datele/informațiile, tipul și modul de achiziție			
Stratul	Forma tul	Sursa	Metoda de achiziție
Populați, numărul de gospodării și locuințe, la nivel de localitate	.csv	Biroul Național de Statistică	Cerere-solicitare, https://statistica.gov.md/solicitare_informatii_statistice.php?l=ro
Localități	.shp	-	Vectorizare pe baza OpenStreetMap, și codificarea localităților conform CUATM.
Limite comune	.shp	Agencia Servicii Publice	Serviciul WFS, http://geoportal.md/en/default/wfs/public
Limite raion	.shp	Agencia Servicii Publice	Serviciul WFS, http://geoportal.md/en/default/wfs/public
Limite regiune	.shp	-	În baza limite raion și conform NUTS III.
2016 Ortofoto RM	raster	Î.S. „INGEOCAD”	Serviciul WMS, http://moldova-map.md/geoserver/wms?
OpenStreetMap	raster	OpenStreetMap Foundation	Serviciul XYZ Tiles, http://a.tile.openstreetmap.org/{z}/{x}/{y}.png

3.2 Crearea proiectului în QGIS

Caracteristic un proiect GIS se începe cu accesarea software QGIS. Respectiv se inițiază un nou proiect, proiectul dedicat. Urmează procese și manevre specifice precum adăugarea straturilor .shp și .csv descărcate, alegerea locației fișierelor și adăugarea în fereastra Layers.

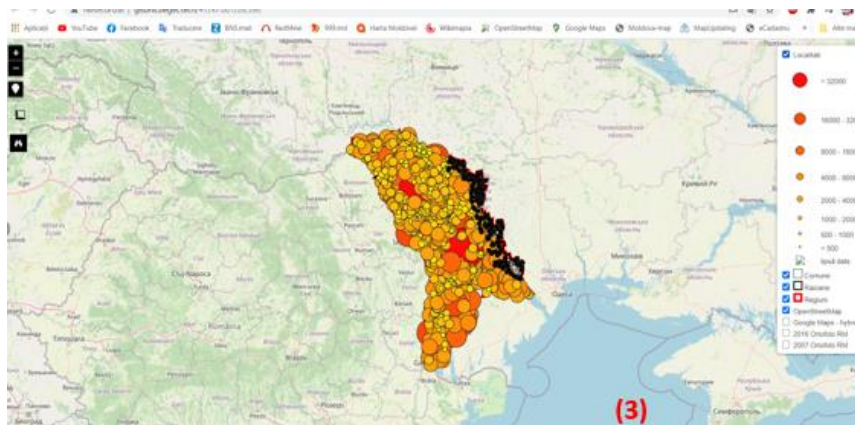
Utilizând instrumentele GIS se adăugă hărțile de bază (de fundal) prin serviciile WMS și XYZ Tiles. Astfel se creează o conexiune la serviciile WMS din fereastra Browser, se alege rubrica WMS/WMTS, click-dreapta => New Connection (1) => ”Completem rubricile Name și URL”=> OK. Urmează simbolizarea straturilor și salvarea proiectului în CRS WGS 84 / UTM zone 35N.

Astfel pentru a simboliza un strat, prin dublu click deschidem fereastra Layer Properties => Symbology=>Single symbol=>Simple fill =>alegem designul dorit=>OK. Procedura se repetă pentru toate straturile. Setăm CRS=32635 din Project=>Properties=>CRS=>32635 =>OK, Salvăm proiectul în locația dorită.

3.3 Crearea hărții web

Software QGIS2web este instrumentul care ne permite exportarea proiectului într-un format acceptabil adăugării pe un site web, poate fi instalat din meniul Plugins=>Manage and Install Plugins=>qgis2web=>Install=>Close. Se deschide fereastra "Create web map" din Web=>qgis2web=>Leaflet. În funcție de cerințe din submeniul "Appearance" se setează parametrii specifici hărții digitale (*Legenda să fie mascată, Geolocarea utilizatorului ...*).

Pentru a adăuga harta web pe site, arhivăm setul de fișiere în format .zip și îl încărcăm și dezarhivăm în folderul /public_html. Astfel datele sunt ușor partajabile cu cei din jur (figura 3).

Figura 3. Publicarea hărții pe web

4. Concluzii

- 1 Reflectarea fenomenului migrației, a recensământului populației prin intermediul instrumentelor GIS, reprezintă un mod eficient de prezentarea și interpretare a rezultatelor.
- 2 Aplicația QGIS este un instrument Open Source perfect pentru vizualizarea, editarea și analiza datelor geospațiale, foarte prietenos în designe, chiar și pentru începători.
- 3 Prin intermediul plugin-ului qgis2web, datele/informațiile noastre devin mai vizibile, mai atractive și mai aproape de potențialii utilizatori, publicând hărți interactive pe web.
- 4 Analiza primară ne arată că harta tematică creată indică la o concentrare a populației mai mare în localitățile urbane, și în mod deosebit în jurul mun. Chișinău.

Referințe

1. PETER A. BURROUGH, RACHAEL A. McDonnel, Principles of Geographical Information Systems. Oxford, 1998.
2. IONIȚĂ – NICULESCU Mihaela, Colegiul Comercial, "Modernitatea înregistrărilor demografice în spațiul românesc ..., Analele Universității "Constantin Brâncuși" din Târgu Jiu, Seria Litere și Științe Sociale, Nr. 3/2010
3. POTSIU Chryssy, DOYTHER Yerach, KELLY Paul, KHOURI Rafic, McLAREN Robin, MUELLER Hartmut, Rapid Urbanization and Mega Cities. XXIV FIG International Congress 2010, Sydney 11-16 April 2010.
4. GRAMA V., IACOVLEV A., Sistem geoinformațional pentru buna administrare a autorităților publice locale. Caietul Științific nr. 5, p. 10-17, Chișinău 2012;
5. <https://www.arcgis.com/home/webmap/viewer.html?layers=65862b9d2d78442a8d893296a646760e>

ОСНОВНЫЕ ПРЕИМУЩЕСТВА В РЕЗУЛЬТАТЕ ПРАВИЛЬНОГО ПОДКЛЮЧЕНИЯ КОМУНАЛЬНЫХ СЕТЕЙ

Денис ТУМАН¹,
Владислав ШУТЯК²

^{1,2} Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Construcții, Geodezie și Cadastru, Departamentul Inginerie Civilă și Geodezie, Grupa IMC-1902, Chișinău, Republica Moldova

Содержание: Данная статья содержит информацию правильного проектирования дома с целью максимальной экономии энергии и ресурсов в будущем.

Ключевые слова: планировка, конструкция, циркуляция воздуха.

Введение

Строительство любого дома начинается с его проектировки. Существует множество правил, которые следует знать, чтобы сделать всё не только по стандартам, но и с максимальной экономией ресурсов и энергии в процессе строительства и дальнейшего проживания в доме. Конечно, некоторые изменения можно применить к уже построенному дому, но лучшим вариантом будет учёт всех факторов с самого начала проектирования жилья. Казалось бы, какое-то расположение по отношению к сторонам света, но оно может кардинально влиять на вашу конструкцию. В этой статье вы увидите некоторые такие факторы, следование которым, поможет вам максимально сэкономить ваши ресурсы.

1. Расположение дома по отношению к сторонам света.

Добиться единственной правильной ориентации и планировки частного дома невозможно. Но очень важно применить определённые правила по расположению дома к сторонам света, чтобы в итоге достичь некой выгоды и экономии.

Оптимальное расположение здания позволяет максимально использовать солнечную энергию, получить дополнительные тепло, свет. Важно правильно выполнить расположение окон по сторонам света (Рис. 1). Лучше освещена южная сторона, здесь стоит спланировать размещение самой большой площади остекления. С южной стороны целесообразно устроить гостиную.

Рис. 1 [1]

Также важным фактором является то, что летом солнце становится обременительным фактором, который можно решить с помощью рольставней или жалюзей. Рольставни, в свою очередь защищают дом от потерь тепла зимой.

В свою очередь с помощью вечнозелёных насаждений можно также защитить дом от прохладного ветра и от потерь тепла (Рис.2).

Рис. 2 [2]

Следует также обратить внимание на правильную конструкцию крыши – летом она не должна перегреваться. Участки кровли должны быть спланированы под уклоном, который зимой обеспечит большой угол падения солнечных лучей, а летом – по возможности самый маленький.

Стоит знать, что потери тепла в частном доме стандартной постройки составляют:

- через перемычки, мостики холода и стены – до 25-35 %;
- через окна или свето-прозрачные конструкции – до 10-15 %;
- через не утепленную крышу и перекрытия – до 20-30 %;
- через не утепленный пол и неотапливаемый подвал – до 10-15 %;
- с выходящим воздухом при естественной вентиляции – до 15-25 %.

2. Вентиляция в частном доме.

Циркуляция свежего воздуха необходима в доме для предотвращения образования плесени и сырости, которые не только оказывают разрушительное воздействие на само строение, но и плохо влияют на здоровье человека.

Вентилярованием должны быть обеспечены все жилые комнаты. При выборе системы вентиляции необходимо учесть основные факторы о доме:

- Расположение дома;
- Материалы, из которых построен дом;
- Окружающая среда.

Естественная циркуляция воздуха в частном доме будет оптимальным способом вентиляции если:

- Место положения дома находится в районе с чистым воздухом, не загрязненным от выхлопов машин и производственных предприятий;
- Дом построен из экологических материалов: дерева, кирпича, пенобетона, керамических блоков и т. д.

Система естественной вентиляции работает по принципу приточно-вытяжной циркуляции воздуха по вертикальным каналам. За счет разной плотности теплого и холодного воздуха происходит естественное движение воздушных потоков. Вытяжные трубы необходимо устанавливать над кровлей минимум на полметра, в зависимости от формы и размеров крыши (Рис. 3). Также на конце трубы необходимо устанавливать дефлектор, который в свою очередь усилит тягу на 20% и защитит трубу от осадков и мусора.

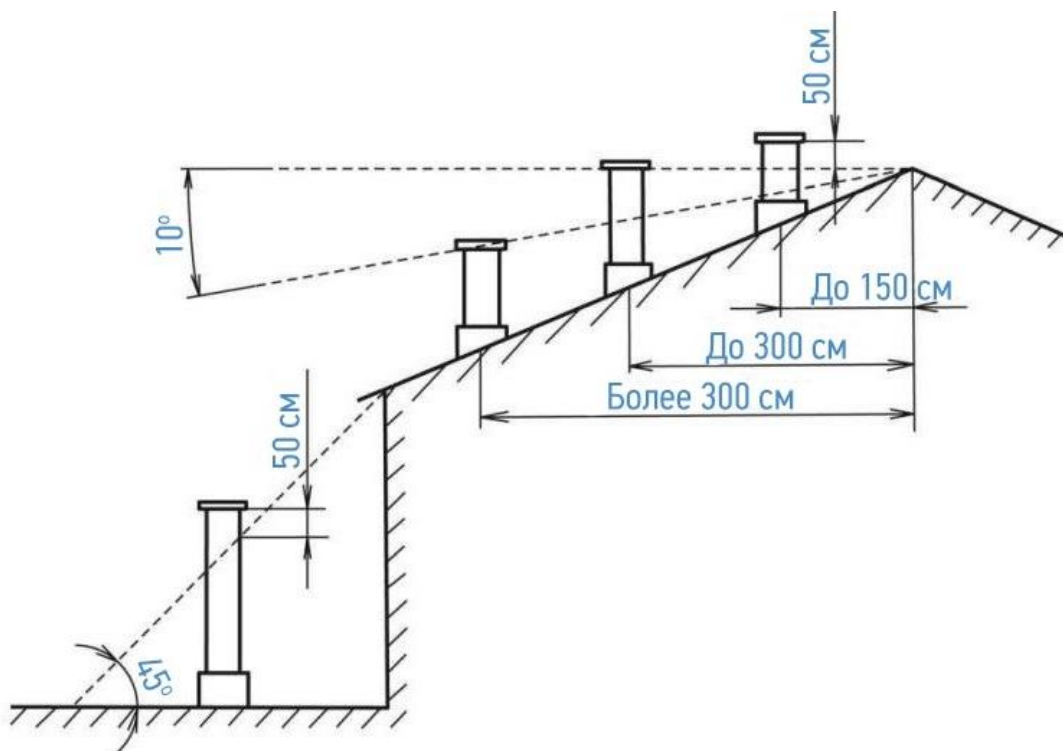

Рис. 3 [3]

Принудительная вентиляция.

Принцип принудительной вентиляции в частном доме применяется в тех помещениях, где естественная вентиляция не способна полноценно обеспечить приток свежего воздуха. Такие помещения находятся в постоянном контакте с большим количеством влаги, где может образоваться грибок и плесень – это кухня, санузел, подвал и котельная.

Этот вариант вентиляции может быть рассмотрен лишь в том случае, когда в частный дом поступает достаточное количество свежего воздуха.

Регулировать приток свежего воздуха можно с помощью специального устройства, которое называется приточный клапан.

Каждый вентиляционный канал для дома потребует дополнительной установки этого устройства. В крайнем случае, можно обойтись и одним клапаном при условии наличия централизованной вентиляции.

Отверстия для притока и отвода воздуха устраивают в противоположных углах помещения. Внутри отверстия вставляют патрубок и снаружи закрывают решетками. Изнутри устанавливают обратный клапан. В выбранном месте закрепляется приточно-вытяжная установка, к ней, используя металлические хомуты, присоединяют вентиляционные каналы (Рис. 4).

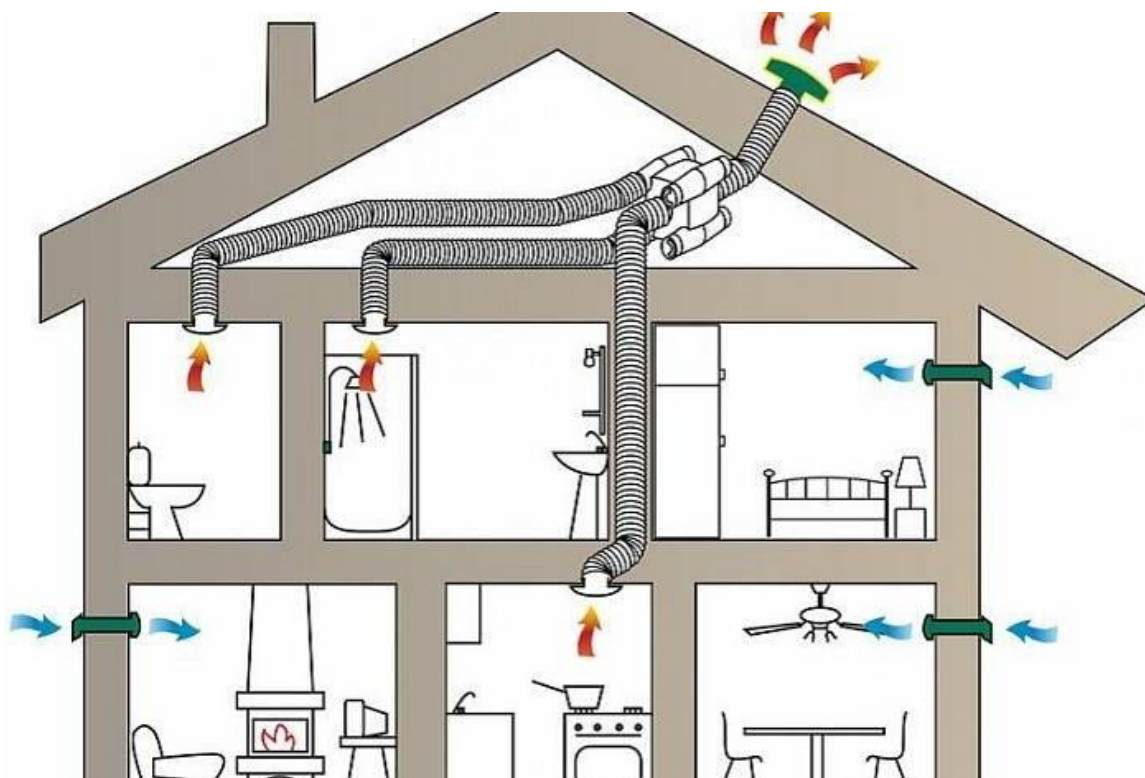

Рис. 4

Наиболее подходящей системой вентиляции для частного дома считается приточно-вытяжная вентиляция. Где подача и отвод воздуха осуществляется принудительным путём. Дом с эффективной системой вентиляции обеспечит длительную эксплуатацию конструкции жилья и сохранит здоровый микроклимат для всей семьи. Поэтому важно сделать правильный расчёт проекта и подобрать надёжные материалы.

Заключение

Таким образом, следуя всем правилам и рекомендациям проектировки, учитывая все, казалось бы, малейшие факторы, можно извлечь максимальную выгоду от локации, в которой находится дом, от строительных материалов, расположения по отношению к сторонам света, типа вентиляции и т. д. Не стоит пренебрегать рекомендациям профессионалов, ибо в будущем все последствия могут выйти наружу и их решение выйдет в двойне затратным.

Библиография

1. <https://xn--b1aghhugy3a.xn--p1ai/chastnyj-dom/kak-razmestit-rozetki.html>
2. <https://hitachi-ukraine.com.ua/41-prostykh-soveta-kak-umenshit-raskhody.html>
3. <https://uralsibmet.net/kak-postroit/ventilation/ventilyatsiya-v-chastnom-dome-skhemy-i-ustroystvo-svoimi-rukami/>
4. ȚIBICHI, V. Elemente fundamentale pentru realizarea unei case perfecte. In: *tezele Conferinței tehnico-științifice a colaboratorilor, doctoranzilor și studenților UTM*, Chișinău, 2010, pp. 343 -344. ISBN 978-9975-45-159-8.

INOVAȚII ÎN TEHNOLOGIA BETONULUI

Nina POPOVICI

Universitatea Tehnică, Facultatea Construcții, Geodezie și Cadastru, Departamentul Inginerie Civilă și Geodezie, CIC 1701, Chișinău, Republica Moldova

Rezumat. În această lucrare va fi adusă la cunoștință noi inovații din beton. Se vor prezenta impactul inovațiilor asupra construcției din punct de vedere a rezistenței, caracteristicile acestora, și nu în ultimul rând impactul asupra mediului.

Cuvinte cheie: beton, translucid, potasiu-geopolimeric, pulbere reactivă, ferociment.

Introducere

Ultimii 30 de ani au văzut multe inovații în domeniul tehnologiei betonului, în special legate de dezvoltarea componentelor cimentare alternative și sisteme de amestec din ce în ce mai puternice și flexibile, capabile să modifice proprietățile proaspete și întărite ale betonului. Mai recent, accentul pus pe problemele de mediu și conceptul de durabilitate au condus la schimbări în modul în care materiile prime pentru producția de beton sunt fabricate și utilizate.

Betonul translucid

Acesta este un material de construcție pe bază de beton cu proprietăți de transmitere a luminii datorită elementelor optice de lumină încorporate - fibre optice. Lumina este condusă prin piatră de la un capăt la altul. Prin urmare, fibrele parcurg întregul obiect. Acest lucru are ca rezultat un anumit model de lumină pe cealaltă suprafață, în funcție de structura fibrei. Umbrele aruncate pe o parte apar ca siluete prin material. Betonul translucid este utilizat în arhitectura fină ca material de fațadă și pentru placarea pereților interiori. Există mai multe modalități de a produce beton translucid. Toate se bazează pe un beton cu granulație fină (cca. 95%) și doar 5% elemente conductoare ușoare care se adaugă în timpul procesului de turnare. După fixare, betonul este tăiat pe plăci sau pietre cu utilaje standard pentru tăierea materialelor din piatră.

Astăzi betonul translucid este produs de câteva companii din Europa (LiTraCon Ungaria, LUCEM GmbH Germania, Licrete, produs de Betonbroz Cehia, Italcementi Group Italia), și unul dintre motivele pentru care nu este produs la scară mare este faptul că se toarnă în forme, după ce au fost așezate fibrele optice în designul dorit – un proces destul de migălos. Din același motiv este disponibil doar sub forma de blocuri, nu se poate turna la locul construcției și este, destul de scump.

Figura 1. Fațadă din beton translucid, în Aachen, Germania, care își poate schimba culorile grație sistemului de iluminat cu LED-uri

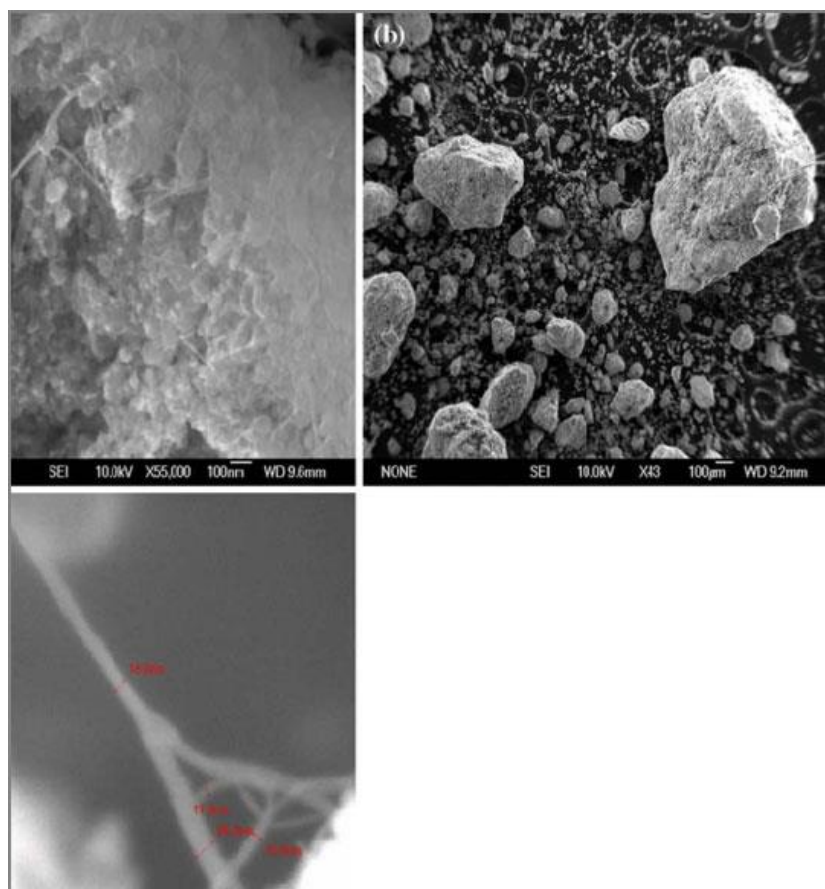

Pe lângă rezistența betonului, un bloc de beton translucid are capacitatea de a transmite lumina, teoretic, până la grosimi de 12 metri, datorită fibrelor optice. Mai mult, funcție de felul în care sunt amplasate fibrele optice, lumina se poate transmite pe toată suprafața zidului, sau sub forme speciale, de la nume de firmă până la contururi de plante și animale. Culoarea luminii se păstrează și ea, iar umbrele formate pe partea opusă sursei de lumină sunt clar delimitate. Impresia generală este că grosimea și mai ales greutatea betonului au disparut cu totul, iar întreaga structură pare ușoară și aerisită, în loc de închisă și greoaie.

Aplicațiile sale sunt nelimitate, ca și în cazul betonului simplu, dar efectele sunt spectaculoase. Se poate folosi pentru ziduri interioare și exterioare, pardoseli iluminate, obiecte de design interior sau de artă, semnalistica exterioară pentru firme. Este concomitent material de construcții și sursa de lumină, poate fi perete sau dușumea, sursă de lumină ambientală și obiect de decor. Este și un bun material izolator, protejând împotriva condițiilor climatice extreme (frig sau căldura) și totuși lăsând lumina să patrundă. Poate fi folosit pentru a ilumina natural structurile subterane, cum sunt stațiile de metrou sau parcățile. Poate avea și utilizări în situații de extreme, de exemplu pentru iluminarea ieșirilor de urgență, în cazul în care instalația electrică a fost distrusă de foc.

Beton cu potasiu-geopolimeric (KGP)

Noul beton (fig. 2) conține în compoziția sa potasiu - geopolimeric. Cercetătorii de la Universitatea Lancaster au dezvoltat un amestec de ciment, format din material rezidual cenușă și o soluție alcalină, care este capabilă să conducă electricitatea. Spre deosebire de betoanele inteligente existente, care se bazează de obicei pe grafen și nanotuburi de carbon, noul amestec nu conține materiale scumpe și este chiar mai ieftin decât cimentul Portland.

Figura 2. Structura betonului cu potasiu-geopolimer

În amestec, cunoscut sub numele de potasiu-geopolimer (KGP), electricitatea este condusă prin ioni de potasiu care pătrund prin structura cristalină, potrivit profesorului de proiect Mohamed Saafi, de la Departamentul de Inginerie al Universității Lancaster. „Pentru a face ciment, trebuie să amestecați cenușa cu o soluție alcalină, în acest caz folosim hidroxid de potasiu și silicat de potasiu”, a spus el. „Când le amestecați formează un material de ciment, conținând ioni de potasiu care acționează ca electrolit. Amestecul ar putea în cele din urmă să depoziteze și să descarce între 200 și 500 W/m². ”

Amestecul inteligent de ciment poate fi, de asemenea, utilizat pentru a simți stresul mecanic asupra structurilor. Modificările stresului, cauzate de fisuri, de exemplu, modifică modul în care ionii de potasiu se mișcă prin structură și, prin urmare, conductivitatea materialului. Prin măsurarea conductivității materialului, modificările în starea structurală a clădirii ar putea fi detectate automat și instantaneu, fără a fi nevoie să se instaleze senzori suplimentari. Cercetătorii efectuează acum lucrări suplimentare pentru a optimiza performanța amestecurilor KGP și investighează utilizarea tehnicilor de imprimare 3D pentru a crea diferite forme din cimentul inteligent.

Beton din pulbere reactivă poroasă

Reactive Powder Concrete (RPC), este compus din înlocuirea agregatelor simple din beton cu pulbere de cuarț, praf de silicat, fibre de oțel, etc. RPC nu este doar foarte rezistent dar și flexibil. Este rezistent la compresiune de la 200MPa până la 800MPa.

Figura 3. Construcția laterală a Podului Shouen, este construită din RPC

Avantajele acestui beton sunt:

1. Datorită proprietății ridicate de ductilitate, acesta este completat întotdeauna cu oțel;
2. Ingredientele fine fac betonul rezistent la gol și nu apare scurgeri de gaz sau lichid;
3. Rezistență mare la forțele seismice.

Ferrocement

Ferrocement (ferociment), un fel de beton armat în care matricea este mortar de ciment, microbeton și armătura, sub formă de straturi de plasă de sârmă sau plasă de oțel similară cu diametru mic strâns legate între ele pentru a produce o formă structurală rigidă. Dimensiunea maximă a firelor de nisip depinde de deschiderea ochiurilor și sistemul de armare pentru a asigura o legătură adecvată. Se folosesc diferite tipuri de plasă de sârmă, cum ar fi, plasă de sârmă hexagonală, plasă de sârmă sudată, plasă țesută, plasă metalică expandată. Utilizarea ochiurilor hexagonale nu este preferată datorită rezistenței sale scăzute la sarcini. Când este necesară o rezistență suplimentară, unul sau mai multe straturi de bare de oțel sunt introduse între straturile interioare ale ochiurilor.

Ferocimentul are o varietate de aplicații. Cele mai importante dintre acestea sunt: coșuri de stocare a cerealelor, rezervoare de stocare a apei, suporturi și digestoare de biogaz, rezervoare de fermentare, unități prefabricate de acoperiș și ziduri, turnuri de răcire, jgheaburi de canalizare, fose septice, canale de irigare, țevi de uscare pentru produse agricole, obloane și cofraje pentru utilizare în construcții de beton, căptușeală pentru tuneluri și mine și asigurarea tratamentului de impermeabilizare a acoperișurilor, căptușirea suprafeței rezervoarelor sau a piscinelor. Ferocimentul a fost utilizat cu succes în India de Grupul Științelor Materialelor al SERC pentru construcția de cupole, capacuri de canalizare, unități de drenaj și pentru repararea și reabilitarea structurilor.

Concluzii

Fără îndoială, anul 2021 este cu siguranță așteptat să fie un an important pentru industria betonului, cu tendințele futuriste menționate mai sus care continuă să apară. Unitățile de producție sunt acum mai sofisticate, stocând o gamă mai largă de cimenturi, amestecuri și agregate care permit producerea unei game largi de betoane de înaltă calitate pentru a satisface cele mai exigente cerințe.

Referințe

1. Ahuja, A., and K. M. Mosalam. 2017. "Evaluating energy consumption saving from translucent concrete building envelope." *Energy Build.* 153: 448–460. <https://doi.org/10.1016/j.enbuild.2017.06.062>
2. Emerging Trends and Innovations in Concrete PCA, America's Cement Manufactures, <https://www.cement.org/designaids/emerging-trends>
3. NBM&CW, An Overview of Some Development in concrete technology, <https://www.nbmcw.com/tech-articles/concrete/564-an-overview-of-some-development-in-concrete-technology.html>

BETON DIN RUMEGUȘ

Mihaela AGATIEV¹

Igor BALAN²

^{1,2}Universitatea Tehnică, Facultatea Construcții, Geodezie și Cadastru,
Departamentul Inginerie Civilă și Geodezie, CIC 1701, Chișinău, Republica Moldova

Rezumat: Betonul din rumeguș se referă la o varietate de materiale de construcție artificiale și ușoare. Este realizat din nisip, ciment și rumeguș, care îi conferă porozitate, reduc greutatea și oferă proprietăți izolante. Betonul din rumeguș a fost inventat în anii 60 ai secolului al XX-lea, dar utilizarea sa nu a fost atât de răspândită ca acum. Blocurile din beton din rumeguș, destul de fiabile și ecologice. În prezent, blocuri, plăci, panouri de diferite dimensiuni sunt realizate din opilcobeton. Ele sunt utilizate în construcția de vile, case de vară, etaje superioare ușoare ale clădirilor etc.

Cuvinte cheie: rumeguș, opilcobeton, termoizolare, liant.

Introducere

Materialul de construcții numit experți autohtoni în domeniul opilcobeton, inventat în anii 1960, mai mult de o sută de fabrici pentru producția sa au apărut în Uniunea Sovietică, dar preferința a fost încă acordată betonului cu blocuri mari, așadar betonul din rumeguș nu era foarte popular. Astăzi, acest material este încă considerat o piață de construcții exotice, dar cererea pentru acesta este în creștere, deoarece una dintre principalele sale caracteristici este prietenia cu mediul.

Este un beton izolat termic structural ușor, în care cimentul cu var este folosit ca element de legătură, iar rumegușul și nisipul sunt folosite ca umplutură. Opilcobeton nu este în nici un caz inferior în ceea ce privește calitatea lemnului natural, având permeabilitate excelentă la vapori și absorbție acustică. În același timp, indicatorii sanitari și igienici ai acestui material de construcție pot fi numiți ideali.

Opilcobeton nu este arbolit. Pentru fabricarea de beton din lemn nu sunt rumeguș și așchii de lemn zdrobite, stuf, tulpini de bumbac, incendii de cânepă. De asemenea, în compoziția arbolitei nu există nisip.

Avantajele

- Principalele avantaje ale acestui material sunt calitatea sa ecologică și calitatea căldurii. Datorită celor din urmă în timpul procesului de construcție, nu este nevoie să se suporte costuri suplimentare pentru izolarea termică a pereților
- Un alt avantaj al acestui produs este durabilitatea. Clădirile construite din acesta au o durată de viață foarte lungă. Materialul este rezistent la deformări la tracțiune și la încovoiere, precum și la sarcini de șoc, prin urmare este foarte durabil.
- Opilcobetonul prelucrat se oferă foarte bine. Este ușor de tăiat, poate fi forat.
- Este rezistent la mușcături, rezistent la îngheț.
- Are o adeziune bună cu compozițiile de ipsos și beton, este în contact excelent cu adezivii și materialele de vopsea.

Dezavantajele

- Singurul dezavantaj al acestui material de construcție este absorbția sa de apă. Opilcobetonul are absorbție de apă de la 8 la 12%.

Materiale pentru producerea produsului

- ciment, var sau argilă (acestea sunt componentele obligatorii ale unui material);
- nisip;
- var;
- rumeguș sau chipsuri fine.

Pentru formarea cofrajului sau a formei vor fi necesare:

- plăci din lemn de 50 mm, plăci OSB sau plăci metalice galvanizate;
- unghii sau capse de metal pentru a ține pereții cofrajului.

Materie primă

Pentru a obține rumeguș de calitate superioară, este necesar să folosiți lemn de rumeguș, în principal conifere de dimensiuni de la 1 până la 5 mm. Ele au o structură granulară omogenă, care asigură fluiditatea lor bună, ceea ce este foarte important în timpul procesului de presare în forme de amestec de beton. În plus, ele sunt mai puțin predispuse la procesele de biodegradare. Pentru producția de rumeguș, rumegușul de molid este folosit cel mai adesea datorită performanțelor sale cele mai bune.

Figura 1.

Pentru a reduce efectul elementelor organice solubile în apă pe ciment, rumegușul este prelucrat chimic sau fizic.

- Prima metoda este oxidarea compușilor organici în aer, preferabil sub lumina soarelui.
- În a doua metodă, rumegușul este tratat cu apă. Ele sunt fie lăsate în ploaie pentru o lungă perioadă de timp, fie în mod special înmuiate

Betonul din rumeguș folosit ca termoizolare

Betonul din rumeguș este folosit nu numai ca material de construcții, și ca încălzitor pentru pereți, tavan și podea. Dacă acest produs este folosit doar ca încălzitor, atunci coeficientul său de conductivitate termică trebuie să fie de 0,07-0,12 W / (m · ° C). Pentru a obține această cifră, se reduce cantitatea de nisip, ciment și apă. Astfel, se obține un material foarte ușor, rumegușul în care rămâne legat între ele, dar între ele rămân mici cavități de aer.

Producerea blocurilor din beton de rumeguș

Blocurile finite de opilcobeton au o densitate de 500 kg / m³, ceea ce le permite să construiască case, garaje și alte structuri gospodărești. Materialele industriale fabricate de fibrolit și carbolite conțin în compoziția lor ciment și rumeguș, datorită cărora au o conductivitate termică scăzută și păstrează efectiv căldură în încăpere. Conform rezultatelor examinărilor sanitare și igienice, rumegușul depășește toate celelalte tipuri de beton în multe privințe. Dezavantajul acestui material este capacitatea de a absorbi umezeala din mediul înconjurător. Prin urmare, pentru a proteja pereții de umiditate, trebuie să aveți grijă de impermeabilizarea fundației, construirea unei zone orb, finisarea pereților exteriori cu cărămidă arsă sau mortar de ciment.

Figura 2.

Adaosul de ciment, argilă și var la material contribuie la plasticitatea sa, ceea ce facilitează procesul de formare a blocurilor. Se adaugă lianții în aceeași proporție ca agregatele uscate. Adăugarea de nisip la amestec îmbunătățește rezistența betonului și reduce contracția atunci când blocul se usucă. Raportul dintre materialele de nisip și liant este de aproximativ 3 : 1. Este mai bine de folosiț nisipul extras din munți cu granule de nisip cu nervuri care asigură o bună aderență la celelalte componente ale componentelor opilcobeton.

Figura 3.

Concluzii

În prezent, au fost create o mulțime de materiale și amestecuri de construcție, care sunt utilizate pe scară largă în diferite țări ale lumii, însă preferința este acordată materialelor ecologice, cum ar fi betonul din rumeguș. Poate fi pregătit fără efort cu propriile mâini, atât ca blocuri cât și ca obiecte monolitice pentru construcții.

Betonul din rumeguș este un material ecologic, deoarece la producerea lui nu se utilizează substanțe toxice. Producția sa nu necesită costuri mari de energie și finanțare, care oferă produsului costuri reduse. În procesul de producție se utilizează rumeguș și așchii, ceea ce permite rezolvarea problemei reciclării industriei prelucrătoare. Unul dintre avantajele importante ale materialului este proprietățile termoizolante, care asigură o protecție fiabilă a camerei la temperaturi scăzute și înalte.

Folosirea unor materiale ecologice va ajuta la reducerea poluării. La nivel mondial, se pare că trendul este de a se construi cât mai eco. De exemplu, construcțiile de clădiri din materiale ecologice se dublează o dată la trei ani, ceea ce arată că lucrurile pot merge într-o direcție bună.

Figura 4

Referinte web:

1. <https://www.navigator-beton.ru/articles/osobennosti-opilkobetona.html>
2. <https://1beton.info/vidy/opilkobeton/sdelat-svoimi-rukami>
3. <https://beton-house.com/vidy/opilkobeton/opilkobeton-svoimi-rukami-489>

FORMAREA BUNULUI IMOBIL PRIN DIVIZARE AMPLASAT ÎN MUNICIPIUL CHIȘINĂU

Natalia AFANASIEV

¹Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultate Construcții Geodezie și Cadastru, Departamentul Inginerie Civilă și Geodezie, grupa IGC 1804, Chișinău, Republica Moldova

Rezumat: Conform legii privind formarea bunului imobil reprezintă un complex de lucrări executate pentru formarea unui nou bun imobil independent prin: separare, divizare, comasare și combinare. La baza acestui articol este certarea unui bun imobil amplasat în municipiul Chișinău, format prin calea divizării, parcurgând toate etapele de consecutivitate formării bunurilor imobile. Adicional în lucrarea dată va fi prezentat elaborarea proiectului de formare luând în considerație cererea, respectarea regulilor și normelor stabilite de legislație și amplasarea bunului imobil.

Cuvinte cheie: cadastru, formare, divizare, bunuri, imobil, legislație cadastrală

1. Introducere

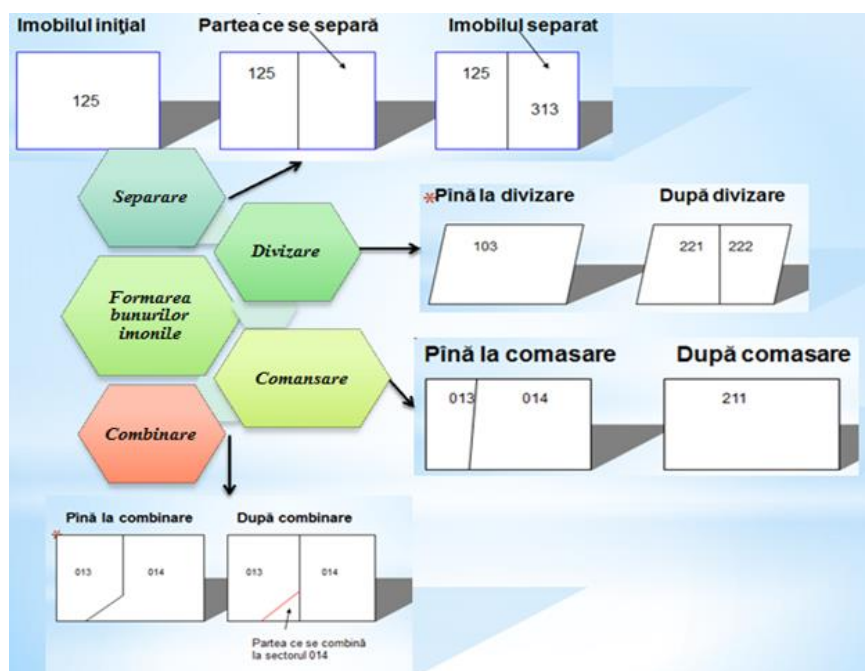
Formare a bunului imobil – complex de lucrări executate în vederea apariției unui nou bun imobil, ca obiect de drept independent, prin separare, divizare, comasare sau combinare a unor bunuri imobile înscrise în Registrul bunurilor imobile;

Divizarea este o modalitate de formare a unor bunuri imobile independente prin împărțirea bunului imobil proprietate comună și încetarea proprietății comune. Procedura de formare prin divizare se aplică și în cazul în care doar pentru unul din coproprietari încetează coproprietatea, iar pentru ceilalți are loc recalcularea cotelor.

Formarea bunurilor imobile prin divizare este împărțirea bunurilor imobile independente prin formarea din bunul imobil existent a părților cu titlul de bunuri imobile noi. Bunul imobil inițial, precum și drepturile comune asupra acestuia, sunt stinse în temeiul deciziei de formare și contract de încetare a dreptului comun.

- La formarea bunurilor imobile prin divizare se vor respecta următoarele condiții principale:
- bunurile formate să corespundă destinației inițiale, să fie respectate normele de apărare împotriva incendiilor, normele sanitare, ecologice, urbanistice ori schimbarea destinației să se facă, în conformitate cu legislația, în cadrul procedurii de formare sau pînă la inițierea ei;
  - să nu se formeze un bun imobil care nu va putea fi utilizat constant conform destinației sau ale cărei condiții de utilizare vor fi înrăutățite;
  - bunul imobil format să fie asigurat cu drum de acces ori să fie posibilă instituirea servituții de trecere, să fie posibilă asigurarea, după necesitate, a terenurilor destinate construcției cu conducte de apă, cu canalizare etc.;
  - încăperea izolată ce se formează să fie asigurată cu intrare separată;
  - bunurile imobile să fie formate ca bunuri separate în fiecare unitate administrativ-teritorială dacă hotarele terenului ce se formează se intersectează cu hotarele diferitelor unități administrativ-teritoriale;
  - configurația, dimensiunile și alți indici ai bunului imobil ce se formează să fie conforme cerințelor planului sau regimului stabilit dacă acest bun se formează pe un teritoriu unde există plan urbanistic al localității sau dacă este stabilit un regim special de folosință a terenului sau a construcției;

Figura 1. Formarea bunurilor imobile

- să se țină cont, la formarea bunurilor imobile cu destinație agricolă, de normele agrotehnice, de alte norme și reguli prevăzute de legislație pentru această categorie de terenuri;
- proiectarea hotarelor terenurilor destinate construcțiilor, forma și dimensiunile lor să fie conforme normelor stabilite în legislația cu privire la urbanism;
- persoana interesată în formarea construcției, apartamentului, încăperii izolate ce implică lucrări pentru care, în conformitate cu legislația, se cere autorizație de construire să obțină o astfel de autorizație și să depună o copie de pe ea la oficiul cadastral teritorial.

2. Consecutivitatea formării bunurilor imobil prin divizare - municipiul Chișinău, comuna Budești, satul Budești, strada Barbu Lăutaru

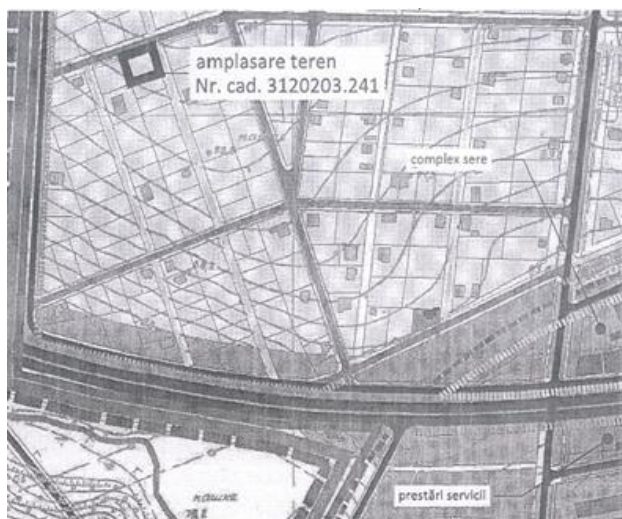
Formarea bunurilor imobile are loc în următoarea consecutivitate a acțiunilor:

- se depune cererea de formare a bunului imobil;
- se efectuează studiul privind posibilitatea formării bunului imobil;
- se elaborează proiectul de formare a bunului imobil;
- se întocmește planul cadastral sau geometric al bunului imobil format;
- se emite decizia de formare a bunului imobil
- se înscrie bunul imobil în Registrul bunurilor imobile.

Formarea bunului imobil se încheie atunci când în Registrul bunurilor imobile se înscriu datele despre bunul imobil format și drepturile asupra lui.

Cererea de formare a bunului imobil se adresează executantului de lucrări cadastrale și se depune în două exemplare. Cererea trebuie să conțină numerele cadastrale ale bunurilor imobile inițiale, modalitatea de formare, caracteristicile generale ale bunurilor imobile formate, destinația bunurilor și titularii cu ale căror drepturi este grevat dreptul de proprietate asupra bunului imobil inițial, dacă sunt prezentate toate atunci se permite inițierea [1].

Se prezintă divizarea de teren și formarea bunului imobil cu o suprafață inițială de 0,1246 ha care urmează să fie divizată în două părți, unde prima parte va constitui o suprafață de 0,0623 și a doua parte a terenului 0,0623. Modul de folosință fiind destinat pentru construcției conform condițiilor terenul va fi divizat regulamentar conform legislației, ambii proprietari au acces la ieșire la stradă, nu sunt stabilite careva neconcordanțe.

Figura 2. Plan urbanistic general (fragment)

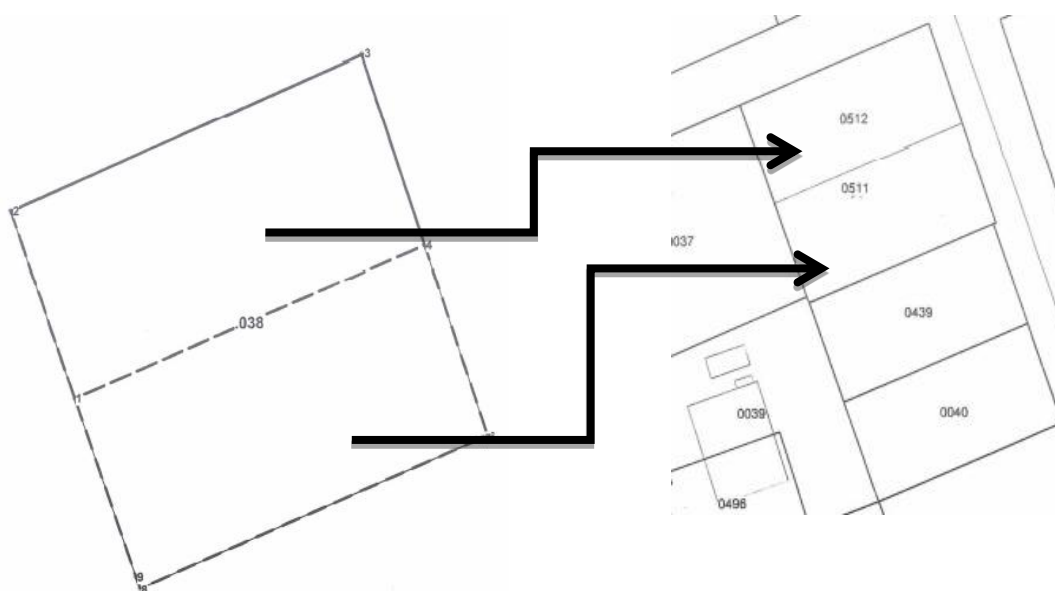
Având drept bază prevederile Legii cu privire la formarea bunurilor imobile nr.354-XV din 28 octombrie 2004 s-au examinat posibilitățile de formare a bunului imobil menționat prin verificare:

- regimul juridic al imobilului inițial are contract de vânzare-cumpărare nr 2046 din 10.08.2004;
- regimul tehnico-economic al imobilului inițial format cu numărul cadastral 3120205.038, amplasat în intravilanul localității este destinat pentru construcții cu o suprafață de 0,1246 ha;
- scopul formării bunului imobil este împărțirea bunului imobil proprietate comună;
- calea de formare ale bunului imobil este formarea bunului imobil prin divizare, unde conform cercetărilor sau constatat că datele din cadastru corespund cu datele din teren.

Legislația permite formarea bunului imobil cu numărul cadastral 3120205.038, formarea lui din punct de vedere tehnic este posibilă, destinația inițială este păstrată. Nu există un eventual impact al formării bunului imobil asupra modului de folosință a bunului imobil adiacente, inclusiv asupra accesului la căile de transport. Există posibilitatea asigurării bunului imobil ce va fi format cu acces la drum și la conectarea rețelelor edilitare. Nu există alte probleme ce privesc formarea bunului imobil.

Figura 3. Bunul imobil până la divizare

Figura 4. Bunul imobil după la divizare în două părți

După divizarea bunului imobil sa efectuat înregistrarea dreptului în registrul bunurilor imobile pentru bunul imobil nou format cu numere cadastrale noi și sau întocmit dosare cadastrale.

Concluzie

- în lucrarea data s-a executat cerințele solicitanților de formare a bunului imobil prin divizarea, s-au respectat normele stabilite în legislația cu privire la formarea bunurilor imobile și normele tehnice ce țin de urbanism;
- distanțele minime obligatorii față de limitele laterale și posterioare ale parcelei, normele sanitare și distanțele minime necesare intervențiilor în caz de incendiu, stabilite de normativele tehnice. Inclusiv terenul nou format este asigurat cu drum de acces;
- după primirea cererii inginerul cadastral, a elaborat studiul privind posibilitatea formării bunurilor imobile.

Referințe

1. <http://www.arfc.gov.md/files/Instructiune%20formare.PDF>
2. <http://www.tntradingprim.md/md/formare-bunurilor-imobile.php#>
3. Legea Republicii Moldova cu privire la formarea bunurilor imobile Nr. 354-XV din 28.10.2004, Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 233-236/999 din 17.12.2004.
4. Agenția Relații Funciare și Cadastru: Instrucțiunea (provizorie) cu privire la modul de elaborare și conținutul documentației cadastrale la formarea bunurilor imobile. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=111771&lang=ro
5. R E G U L A M E N T U L nr. 61 cu privire la formarea bunurilor imobile; https://www.legis.md/cautare/getResults?lang=ro&doc_id=111771
6. INSTRUCȚIUNE, cu privire la modul de elaborare și conținutul documentației cadastrale la formarea bunurilor imobile https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=111771&lang=ro

REALIZAREA ORTOFOTOPLAN-ULUI 2020, ÎN SCOPUL DEZVOLTĂRII ZONEI URBANE - ORAȘUL CHIȘINĂU. PERSPECTIVE

Gabriela NEGRUȚA

*Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Construcții, Geodezie și Cadastru,
Departamentul Inginerie Civilă și Geodezie, Grupa IGC-1804, Chișinău, Republica Moldova*

Rezumat: *În acest articol se prezintă perspective de dezvoltare a zonei urbane - orașul Chișinău, pe baza tehnologiilor fotogrammetrice. Drept fundament s-a folosit ortofotoplanul, ca și produs fotogrammetric final în urma unor transformări și redresări fotogrammetrice. Ca și materiale primare fotogrammetrice au fost utilizate imaginile fotogrammetrice. La executarea lucrărilor fotogrammetrice, fie de teren, fie de birou s-a ținut cont de legislația și normativele tehnice în vigoare pentru realizare produsului final – ortofotoplanul.*

Cuvinte cheie: *material cartografic, fotogrammetrie, plan urbanistic general, stație fotogrammetrică, orto-rectificare.*

Introducere

Evoluția înregistrată în domeniul tehnicii de calcul precum și progresul sistemelor de preluare folosind senzori performanți au creat privilegii și în același timp mari salturi în sectorul fotogrammetriei ajungându-se, în prezent, la o serie variată de aplicații ale acestora, acoperind atât domeniile topografice cât și cele ne-topografice.

Scopul acestui articol constă în stabilirea posibilităților de creare a unui Planului Urbanistic General/PUG pentru Chișinău drept suport, utilizându-se ortofotoplanul 2020.

Domeniile de aplicație a fotogrammetriei digitale

Fotogrammetria are numeroase aplicații în diverse domenii ale științei și tehnicii ca topografie, geodezie, astronomie, geografie și oceano-grafie, arhitectură, urbanism și construcții, cercetări cosmice, planuri și hărți topografice, planuri cadastrale (cu evaluare cantitativă – calitativă a obiectelor cadastrale – terenuri, ape, construcții, planuri topografice speciale: geologice, pedologice, forestiere, pentru urbanism și organizarea teritorială, pentru îmbunătățiri funciare, căi de comunicații.

Existența a mai multor factori au favorizat dezvoltarea pe larg a domeniului fotogrammetric, acești factori considerându-se:

- cantitatea de execuție, productivitatea lucrărilor executate la o stație fotogrammetrică în laborator e mai înaltă decât măsurătorile executate în teren;
- precizia înaltă de măsurare;
- posibilitatea de a studia, obiecte și fenomene atât fixe cât și fenomene ce se află în mișcare (observații a agresivității solului, a inundațiilor etc.);
- vectorizarea, cercetarea și studiul obiectului, fără prezența fizică în teren (dar în caz de lipsă de vizibilitate sau alți factor ce pot influența direct precizia măsurătorilor metoda fotogrammetrică e combinată cu măsurători topografice în teren).

Principalul domeniu de aplicație al fotogrammetriei rămâne întocmirea planurilor și hărților topografice, operație care se poate face la orice scară uzuală. Dar există o tangență, interdependență masivă între lucrările fotogrammetrice și alte domenii cum ar fi urbanismul, cadastru etc.

Aparate și softuri utilizate la obținerea ortofotoplanului

Fotogrammetria digitală se rezumă în întregime pe criteriile și ideea generală ce reflectă just conceptele fotogrammetriei analogice și analitice dar utilizarea practică a acestor principii diferențiază de aplicarea fotogrammetriei clasice. Stațiile digitale fotogrammetrice sunt continuatorii complet digitali ai aparatelor de fotogrammetrie analitică. Stația de lucru fotogrammetrică digitală reprezintă partea principală a unui sistem de lucru modern și constă dintr-o stație grafică cu capacitate de prelucrare a imaginii, memorare și display (cu posibilitatea de observare stereoscopică), precum și pachete de programe (software) pentru realizarea operațiunilor fotogrammetrice.

Stațiile fotogrammetrice au proprietăți diverse, respectiv după diversificarea de procesare a datelor brute tipurile de stații fotogrammetrice sunt:

- stații fotogrammetrice digitale performante;
- stații fotogrammetrice digitale destinate unei aplicații specializate;
- stații fotogrammetrice digitale cu funcționalitate specializată;
- stații fotogrammetrice digitale monoscopice.

Utilizatorii de stații digitale fotogrammetrice știu că sistemul software este mult mai scump decât sistemul hardware.

Întocmirea Ortofotoplanului

Ortofotoplanul este o imagine complexă aeriană, produs rezultat din lucrările de aerofotografie, corectată geometric creând o reprezentare a terenului la scară uniformă, ceea ce permite măsurarea reală a distanțelor, oferind o imagine de ansamblu clară a situației din teren .

Studiul în dezvoltarea procesului de întocmire a unei ortofotohărți este:

- orientarea interioară;
- orientarea exterioară (orientarea relativă și orientarea absolută);
- construcția în sine stereomodelului obținut.

La ortofotoredresarea fotogramei digitale pentru transformarea imaginii este utilizat următorul principiu: imaginea se exploatează numai în zona utilă a stereomodelului. Pentru această zonă se creează o rețea imaginară la scara ortofotohărții cu rezoluția specifică acestei scări. Transformarea se poate face pixel cu pixel sau se pot utiliza puncte de legătură specificate anterior. Fotograma se transformă în mod independent.

Informația altimetrică este și ea cunoscută fiind determinată cu ocazia altor lucrări sau se obține prin digitizarea hărții topografice, întrucât între sistemul de coordonate al Modelul Digital Altimetric al Terenului, sistemul hărții și sistemul imagine există rotații mari, se impune efectuarea transformării imaginii în două etape:

- transformare aproximativă, în cadrul căreia se aduce imaginea în corespondență aproximativă cu sistemul hărții, operațiune care trebuie precedată, pentru rotații mari, de o supra eșantionare;
- transformare de precizie, care trebuie să asigure corespondența geometrică a imaginii cu sistemul hărții cu o precizie de cel puțin 0.5 pixeli.

Materialele existente ce țin de crearea ortofoto:

- model digital de elevație;
- model digital de suprafață;
- model digital al terenului;
- materiale cartografice primare;
- baza matematică.

În Republica Moldova a fost în diferite perioade realizate produsul fotogrammetric - Ortofotoplan, începând cu anul 2007, rezoluția de 40 cm pe întreg teritoriul țării, apoi în anul 2011 pentru 38 de localități cu rezoluția de 20 cm, în anul 2016 cu o rezoluție de până la 16 cm și cel mai nou produs realizat în anul 2020 pentru orașul Chișinău este cu o rezoluție de 13,4 cm.

Ortofotoplan 2007, a fost realizat în anul 2007 în colaborare cu Autoritatea de Cartografie și Cadastru din Norvegia "Statens Kartverk" în cadrul proiectului moldo-norvegian "Moldova Orthophoto", o subvenție sub formă de asistență tehnică, oferită de Ministerul de Afacerilor Externe al Norvegiei, prin guvernul Norvegian: ortofoto cu precizia/rezoluția de 40cm pe întreg teritoriul țării așa cum a fost menționat.

Ortofotoplanul 2011 este parte componentă a proiectului "Hărți liniare pentru dezvoltare" și a fost finanțat de către Guvernul Norvegiei. Pentru hărțile liniare datele au fost obținute prin scanare cu laser pe o suprafață de 20% din teritoriul Republicii Moldova. Zona aerofotografiată este de 6242 km² (partea centrală a teritoriului Republicii Moldova.).

Deci, necesitatea de realizare a ortofotoplanului a început să evolueze și din motivul dezvoltării continue a sectorului urban. Ortofotoplan 2020 este un model la nivel demonstrativ, are la bază scopul de monitorizare cât mai eficientă a construcțiilor din zona urbană – orașul Chișinău.

Utilitatea Ortofotoplan-ului la planificarea urbană, sau realizarea Planului Urbanistic General

Nivelul de dezvoltare al societății afectează în mod direct structura economică, politică, socială și culturală, precum și structura zonei urbane. Pe de altă parte, aspectele economice, tehnologice și dezvoltările culturale afectează viteza și structura de urbanizare. Ca urmare a creșterii populației urbane, atât numărul total al orașelor crește, cât și cele existente se măresc în extindere iar prin mijloace de planificare corectă există o posibilitate de a reduce la minimum cheltuielile de urbanizare și pentru a forma structura urbană dorită. Planificarea poate fi descrisă ca un proces continuu, în care datele necesare sunt colectate și date unităților de administrare, iar deciziile de administrare sunt aplicate zonelor. În acest proces, colectarea sau informațiile despre planificare sunt realizate cu ajutorul unui model digital a hărții.

Procesul de planificare necesită materiale cartografice la diferite scări, de exemplu la scara 1:1000, planuri pentru formarea strategiei de dezvoltare, la scara 1:400 000; 1:200 000 sunt ilustrate obiectivele de dezvoltare generală, iar pentru o încadrare a unei anumite regiuni pe suprafața țării se folosește suportul cartografic cu scara 1: 100 000 sau 1:300 000, scheme de evaluare complexă a regiunii, scheme de situații, obiectivele de dezvoltare a teritoriului sau situația mediului înconjurător se folosește materialul cartografic la scara 1:50 000 și 1:100 000.

Astfel urbanismul poate fi considerat un complex de activități ce drept scop primordial are evoluția multilaterală ramificată a localității pe o perioadă anumită de timp, dar cu posibilitatea de dezvoltare continuă a zonei planificate, drept factor extern ce monitorizează o amplificare a evoluției urbane poate fi considerat potențialul acestor localități.

Hărțile ortofoto pot fi per ansamblu ca și material ajutător în stabilirea hotarelor necesare la zonificarea urbană, amplasarea zonală corectă ce necesită o dezvoltare eficientă a industriei dominante în localitate, astfel încât pe parcursul reconstruirii sau extinderii zonelor să nu existe impact negativ creat de o altă zonă apropiată.

Cu ajutorul ortophotoplanului pot fi prevenite o serie de riscuri tehnologice ca și pericol de explozie, pericol la incendiu, depășirea nivelului de zgomot. O altă aplicație practică a ortofotoplanului la realizarea Planului urbanistic general/PUG pentru Chișinău în crearea unor căi de comunicații, ce vor putea soluționa supraîncărcarea traficului cu transport.

Figura.1 Ortofoto Chișinău.[2]

Concluzii

În Republica Moldova, în capitala țării, lipsa unui plan urbanistic general nou, actualizat generează o serie de impedimente pe plan nu doar economic ci și de ordin tehnic și juridic.

S-a demonstrat prin relațiile anterioare, este posibilă realizarea eficientă a unor reorganizări zonal - teritoriale cât mai benefice, având ortofotoplanul cu o rezoluție de până la 13, 4 cm, cel mai nou produs fotogrammetric din anul 2020.

Urbanizarea este un proces inevitabil, Chișinăul fiind caracterizat de o creștere neuniformă ridicată a presiunii rurale. Soluția este iar ortofotoplanul și implementarea a primilor pași pentru dezvoltarea ideii de Green-Smart city, de ce nu?

Mulțumiri

Sincere mulțumiri pentru suportul, indicațiile ,ajutorul acordat și posibilitatea de a prezenta comunitățile rezultatele în urma lucrării efectuate dr. conf. univ. Nistor-Lopatenco Livia .

Referințe

1. AKDENİZ, H. *The opportunities that digital orthophotos can supply in urban planning* [online]. [accesat 25.02.2021]. Disponibil: https://www.isprs.org/proceedings/xxxv/congress/comm7/papers/112.pdf?fbclid=IwAR3rq09g65fVeffA3ZjS5_-0l7gxSHHJ1O76VGG3-ns2j5y7Ko7FWvtNZW4
2. *Fondul național de date geospațiale, ortofoto* [online]. [accesat 26.02.2021]. Disponibil: <https://geoportal.md/ro/default/menu/browse/id/12>
3. *Ortofotoplanuri* [online]. [accesat 25.02.2021]. Disponibil: <https://www.theotop.ro/ORTOFOTOPLANURI-C7/>
4. ANATOLIE ZOLOTCOV. *Codul urbanismului și construcțiilor al republicii Moldova* [online]. [accesat 27.02.2021]. Disponibil: https://www.cna.md/public/files/rapoarte_expertiza/proiectcodurbanismsiconstr.mdrc_mai_2013.pdf

СТЕКЛОБЕТОН

Максим БОГДАН

*Технический Университет Молдовы, Факультет Строительства, Геодезии и Кадастра,
Департамент Гражданской Инженерии и Геодезии, Кишинев, Республика Молдова*

Резюме. Стеклобетон является композитным строительным материалом, состоящий из бетона, армированного стекловолокном или стеклопластиковыми волокнами. У стеклобетона есть главный плюс – это повышенная сопротивляемость растяжению, и это даёт возможность делать неповторимые дизайны зданий.

Ключевые слова: бетон, стеклобетон, железобетон.

Введение

Традиционно в качестве основного строительного материала используется бетон. Мы привыкли к этому, и не всегда, задумав новый проект, изучаем современные разработки. Бетон – привычен и доступен. Но бывают ситуации, при которых стоит обратить свое внимание на новинки строительной промышленности. К ним по праву относится стеклобетон (стеклонаполненный композит), отличительная черта которого – повышенная сопротивляемость растяжению. Это делает бетонные сооружения на порядок прочнее. Но, чтобы разобраться, какой вариант стеклобетона следует выбрать, ознакомьтесь с отличительными чертами каждого вида.

Разновидности

В зависимости от того, в каком виде состав модифицируется стеклом, стеклобетон бывает следующих видов:

- бетон, армированный стеклом;
- состав с добавлением жидкого стекла;
- стеклобетон с фиброй;
- полупрозрачный массив с оптоволокном;
- раствор, где стекло использовано как связующий элемент.

Преимущества

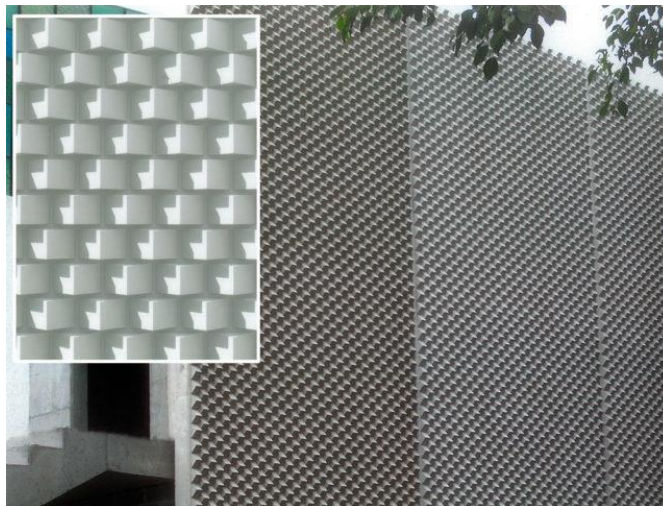
В связи с использованием специальных наполнителей, стеклобетон превосходит традиционный бетон. Главные преимущества:

- Уменьшенная масса, так как основные наполнители – цемент, стекловолокно, песок, смешаны в равных пропорциях.
- Увеличенная прочность, так как стеклонаполненный композит отличается повышенной устойчивостью к деформациям, а параметры ударной стойкости пятнадцатикратно превышают характеристики бетонного раствора.
- Расширенная область использования и широкая номенклатура изготавливаемых из бетона со стеклянным наполнителем изделий.
- Значительное количество возможных добавок, разносторонне влияющих на характеристики.

Стеклоармированный состав

Бетон, армированный стекловолокном, по сути, сходен с железобетоном. В нем применяется арматура из стекловолокна вместо металлической. Исходя из этого отличия, ясно приспосабливаются преимущества:

- увеличенная теплоизоляция;
- небольшой вес. Применение композитобетона существенно снижает нагрузку на фундамент;
- при отрицательных температурах не замерзает, что позволяет облегчить зимой строительные работы;
- доступная стоимость.

Рисунок 1.

Бетон с жидким стеклом

При ведении строительства в регионах с низкими грунтовыми водами, рекомендуется применять для заливки фундаментов состав с добавлением жидкого стекла. Антисептические свойства силикатного стекла позволяют применять при возведении колодцев, бассейнов и других искусственных водоемов. Высокие показатели термостойкости делают возможным применение при устройстве печей, каминов.

- Наиболее оперативный метод – развести стекло водой, и уже готовый раствор смешать с бетоном. Если вводится неразведенное стекло, это вызывает появление трещин на верхнем слое.
- При втором варианте стекло используется как грунтовка. Его наносят на готовый блок. Если же сверху нанести еще один тонкий слой цемента со стеклом, то изделие будет надежно защищено от влаги.

Рисунок 2.

Композит с фиброй

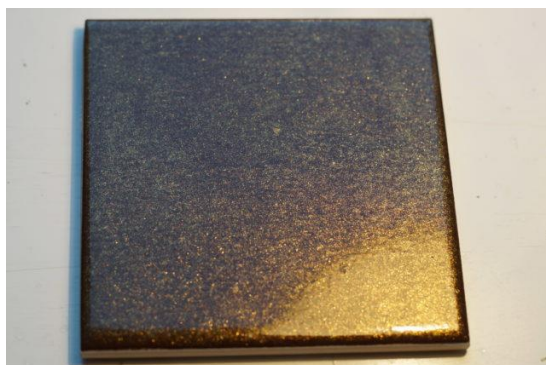
Фибра – это волокно, устойчивое к воздействию щелочи. Добавка в бетон повышает прочностные характеристики и обеспечивает декоративные свойства.

В зависимости от вида и количества добавок свойства стеклофибробетона изменяются, но неизменными остаются:

- устойчивость к влаге;
- повышенная ударная прочность;
- морозоустойчивость;
- небольшой вес;
- устойчивость к воздействию химических реагентов.

Бетонный состав с оптическими волокнами (литракон)

Основными ингредиентами, наполнителями массива являются оптические волокна, изготовленные из стекла, имеющего увеличенную длину. При формировании состава волокна хаотически армируют блок, а после очистки торцов беспрепятственно пропускают свет. Возможность массива пропускать свет зависит от концентрации волокон, степени цветопередачи материала. Материал отличается повышенной ценой, но ведутся работы, направленные на снижение. Использование литракона в частных условиях ограничивается декоративными функциями композита, а не применением, как строительного материала.

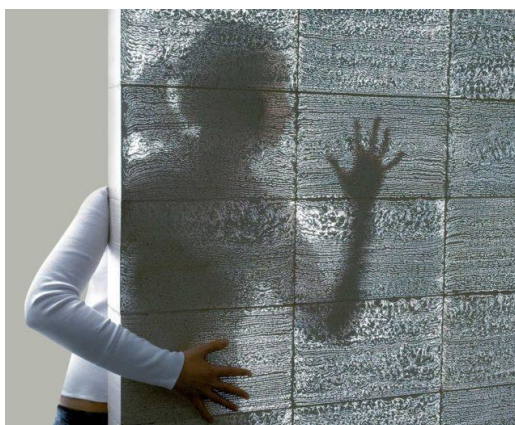
Рисунок 3.

Состав со связующим веществом- стеклом

Сфера применения данного материала – промышленность. Произведенный промышленным путем, он устойчив воздействию агрессивных кислот, отрицательно воспринимает агрессивные щелочи. Этапы промышленного изготовления предусматривают:

- Сортировку стеклянной массы;
- Дробление частиц;
- Измельчение стекла;
- Разделение на фракции.

Крупным наполнителем являются элементы размером выше 5 миллиметров, а остальные, более мелкие, могут использоваться вместо песка. При наличии тонкой стеклянной фракции самостоятельно можно подготовить такое заполнение.

Рисунок 4.

Вязущие свойства обеспечиваются введением катализатора, так как порошок стекла при смешивании с водой не обеспечивает вязущих характеристик. Технология изготовления предусматривает растворение стеклосырьевой щелочью – кальцинированной содой. При реакции образующиеся кислоты кремния постепенно трансформируются в гель, который скрепляет заполнитель, отвердевает. Результат – получение долговечного конгломерата, обладающего кислотоупорными свойствами и повышенной прочностью.

Отличительными характеристиками такого бетона, превышающего по многим параметрам традиционные материалы, являются:

- биостойкость;
- повышенная теплопроводность;
- устойчивость к воздействию кислот, что актуально при кислой реакции фундаментной грунтов.

Сфера использования

Свойства материала влияют на область применения. Стеклобетон используется для изготовления:

- Облицовочных материалов;
- Перекрытий, стен;
- Декоративных фасадных элементов;
- Бордюров, тротуарной плитки;
- Элементов паркового дизайна;
- Ограждений;
- Решеток.

Вывод

Стеклобетон – перспективный строительный материал, который плотно входит в нашу жизнь и составляет серьезную альтернативу бетону, обладающему рядом недостатков. Применение стекловолокна увеличивает коэффициент сопротивления растяжению и, тем самым, улучшает характеристики изделия.

Технология изготовления стеклонаполненных композитов доступна. Освоив ее, можно существенным образом изменить облик своего жилища!

Библиография

1. <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%BB%D0%BE%D0%B1%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%BD>
2. <https://kladembeton.ru/vidy/drugie/steklobeton.html>
3. <https://pobetony.ru/vidy-betona/steklobeton/>
4. IEREMIA, M., SIDORENCO, E., GÎNJU, S., *Analiza numerică neliniară a structurilor*, Vol. II *Modelarea răspunsului structural*, Ed. CONSPRESS, București, România, 2006, ISBN (973-7797-37-X).

CIMENT – ECO

Sandu NEAGU

*Universitatea Tehnică, Facultatea Construcții, Geodezie și Cadastru,
Departamentul Inginerie Civilă și Geodezie, CIC 1701, Chișinău, Republica Moldova*

Rezumat. Betonul este cel mai folosit material de construcție. Problema globală a betonului este cantitățile enorme de emisii de dioxid de carbon degajate în timpul preparării cimentului. Cimentul este responsabil pentru 7% din emisiile de CO₂ la nivel mondial, făcându-l a doua cea mai mare sursă industrială de dioxid de carbon din lume, potrivit Agenției Internaționale pentru Energie. Ca soluție Carbon Pure Tehnologic a inventat un nou sistem de fabricare a betonului care captează pentru totdeauna emisiile de CO₂ și, în același timp, reduce consumul de ciment. O altă soluție a fost propusă de Italcementi prin executarea fațadelor din o compoziția chimică a cimentului care este îmbunătățită cu dioxid de titan și în condiții potrivite neutralizează poluanții nocivi din atmosferă.

Cuvinte cheie: beton, cement, CO₂, poluarea.

Introducere

Betonul este cel mai folosit material de construcție. Problema globală a betonului este cantitățile enorme de emisii de dioxid de carbon degajate în timpul preparării cimentului. Cimentul este responsabil pentru 7% din emisiile de CO₂ la nivel mondial, făcându-l a doua cea mai mare sursă industrială de dioxid de carbon din lume, potrivit Agenției Internaționale pentru Energie.

Soluția propusă de : Carbon Pure Tehnologic

Betonul care expus aerului suferă în mod natural carbonatarea, un proces în care dioxidul de carbon este reabsorbit lent în structura betonului și reacționează cu hidroxidul de calciu pentru a forma carbonat de calciu. Carbon Pure Tehnologic pentru a mari eficiența acestui proces a executat următorul sistem:

CarbonCure's system preia CO₂ capturat și îl injectează în beton în timpul amestecului acestuia. Odată ce betonul se întărește, acel carbon este sechestrat pentru totdeauna. Chiar dacă clădirea este dărâmată, carbonul rămâne în structura betonului odată injectat în amestecul de beton umed, CO₂ reacționează cu ioni de calciu din ciment și formează un mineral nano- carbonat de calciu care devine permanent înglobat în beton. Cel mai bun lucru despre el este că acest mineralul în sine îmbunătățește rezistența la compresiune a betonului

Deoarece CO₂ ajută de fapt la creșterea rezistenței betonului producătorii de beton pot utilizeze mai puțin ciment obținând rezistența dorită.

Tehnologia CarbonCure nu are niciun efect asupra proprietăților betonului, inclusiv timpul de întărire, tasarea, lucrabilitate, capacitatea de lucru, porozitatea, temperatura inclusiv pH-ul, dezghețarea, densitatea, culoarea, textura și durabilitatea.

În cele din urmă, la construcția unei clădire de birouri de 35.000 de metri pătrați se va elimina în aer cu 700 tone de CO₂ mai puțin- fiind egal cu cantitate de 800 de acri de pădure ar preia (curăți) timp de un an.

Momentan, doar 110 de uzine de beton din SUA și Canada își folosesc tehnologia - o mică parte din cele 5.500 de instalații estimate numai în SUA.

Dacă această tehnologie va fi aplicată pe tot globul, am putea reduce aproximativ 700 de megatone de CO₂ în fiecare an. Aceasta este echivalent cu a lua 150 de milioane de mașini de pe drum în fiecare an.

Soluția propusă de: *Italcementi*

Italcementi a creat un ciment al cărui compoziția chimică este îmbunătățită cu dioxid de titan, care în condițiile potrivite neutralizează unii poluanți nocivi. La expunerea la lumina soarelui sau la lumina ultravioletă, dioxidul de titan reacționează oxidând poluanții care vin în contact cu suprafața cimentului. Oxizii de azot periculoși și oxizii de sulf, de exemplu, sunt transformați în nitrați sau sulfati inofensivi.

La expoziția din 2015 din Milano, în Italia a fost prezentă Palazzo Italia, fațada acestei clădiri care cosntitue aproape 9000 de metri pătrați, formată din 900 de panouri, este alcătuită din acest amestec special din beton cu dioxid de titan. De asemenea ca agregat în beton sa utilizat marmura reciclată și granit care sunt materiale ecologice. Clădirea a fost proiectat să consume 40% mai puțină energie decât o clădire echivalentă și are un acoperiș din sticlă format din panouri solare, capabile să producă 140 de kilowati.

Figura 1. Palazzo Italia

Concluzii

Poluația aduce nenumărate daune mediului în care trăim și pentru a diminua conștiințele poluanților se fac diferite acțiuni pentru controlul, monitorizarea și remedierea pagubelor produse de poluanți. Este important să păstrăm un control strâns asupra poluanților, astfel încât să putem menține mediul în condiții acceptabile pentru generațiile viitoare.

Referințe:

1. Building Covered in Smog Eating Concrete [online]. [accesat 12.03.2020].
<https://interestingengineering.com/building-covered-smog-eating-concrete>
2. Carbone Cure [online]. [accesat 12.03.2020].
<https://www.carboncure.com/>
3. This concrete is going high-tech [online]. [accesat 12.03.2020].
<https://money.cnn.com/2018/06/12/technology/concrete-carboncure/index.html>
4. The cement that absorbs carbon dioxide [online]. [accesat 12.03.2020].
<http://useofcement.cembureau.eu/2018/04/09/the-cement-that-absorbs-carbon-dioxide/>
5. IEREMIA, M., SIDORENCO, E., GÎNJU, S., *Analiza numerică neliniară a structurilor*, Vol.II *Modelarea răspunsului structural*, Ed. CONSPRESS, București, România, 2006, ISBN (973-7797-37-X).

ПОЛИМЕРБЕТОН — СОВРЕМЕННЫЙ ИНОВАЦИОННЫЙ ЗАМЕНИТЕЛЬ ОБЫЧНОГО БЕТОНА

Ксения УЛАЗОВА

*Технический Университет Молдовы, Факультет Строительства, Геодезии и Кадастра,
Департамент Гражданской Инженерии и Геодезии, гр. СІС 1701, Кишинев, Республика Молдова*

Резюме. Полимербетон (литьевого камень, полимерцемент, бетонополимер, пластобетон, пластбетон) был изобретен в Америке как более прочная и долговечная альтернатива обыкновенному бетону. Введение в состав нового материала синтетических вяжущих компонентов и отвердителей придало ему повышенную стойкость к влаге, морозам и раздражающим химическим факторам. А использование дешевых минеральных заполнителей позволяет снизить цену.

Ключевые слова: бетон, полимербетон.

Введение

Этот материал являет собой один из новых видов бетонных смесей, где вместо силиката либо цемента (используемых во время приготовления обычного бетона) применяется полимер. Он вводится в состав в виде вязкой текучей жидкости (синтетической смолы) и придает готовым полимербетонным изделиям немало полезных свойств.

В частности, они очень плотные и способны прослужить гораздо дольше, чем элементы и конструкции из обыкновенного бетона. При этом не разрушаясь, не трескаясь и не осыпаясь, выдерживая до 400 циклов замораживания и разморозки, не боясь погодных катаклизмов и легко ремонтируясь.

Рисунок 1.

Преимущества и недостатки

Плюсы:

- Прочность, небольшой вес, ударная стойкость, упругость в разы выше, чем у обычного бетона;
- Высокая пластичность, хорошая пригодность к ремонту;
- Способность легко переносить, ливни, жару и холода;
- Спокойное отношение к химическим реактивам;
- Красивый внешний вид, разнообразие оттенков и фактур;
- Быстрое время застывания смеси;
- Плотная и ровная поверхность.

Минусы:

- Достаточно высокая цена полимербетона за м³ (которая зависит от типа комплектующих, особенно смол);
- В свободном доступе не всегда можно отыскать этот материал.

Виды материала

Зависят они от того, какой тип заполнителя входит в состав. В особенности важна его фракция, определяющая конечные цели применения литьевого камня: для декоративных изделий, строительства, теплоизоляции, сооружения полов, подоконников, облицовочной плитки.

Различают:

- Тяжелый полимербетон – содержит заполнитель с фракцией самого крупного размера (от 2 до 4 сантиметров). Используется для строительных работ, где нагрузки очень высоки.
- Полимербетон конструкционного типа отличается высокой плотностью – от 1,5 до 3 тонн на кубический метр. Также применяются для строительства. Размер фракции заполнителя – не более 2 сантиметров. К этой категории относится и декоративный литевой камень, который имитирует натуральные дорогие камни (мрамор, например).
- Полимербетон конструкционно-теплоизоляционного типа имеет такой же размер крошек заполнителя, а плотность его колеблется от 0,5 до 1,5 тонны на кубический метр. Имеет улучшенные свойства сбережения тепла, годится для фундамента и несущих стен.
- Полимербетон теплоизоляционного типа отличается самой маленькой фракцией пористого заполнителя (стружки, перлита, пробки, полистирола) – не более 1 сантиметра. Плотность его – от 0,3 до 0,5 тонны на кубический метр. Изделия из полимербетона получаются легкими, они хороши для возведения внутренних перегородок и для теплоизоляции.
- Литевой камень, где в качестве заполнителя используют мелкий песок (с фракцией до 0,15 миллиметра), применим для производства элементов декора и полов.

Технические характеристики. Свойства

По многим характеристикам полимербетон далеко обходит обычный бетон. Превышая показатели по прочности – от четырех до шести раз, по преодолению растяжения – от пяти до десяти. А по стойкости к износу – в пятнадцать-тридцать раз. Способность пережить мороз также высока: от 300 до 500 циклов.

Для наглядности сведем основные параметры в таблицу 1.

Таблица 1.

Параметр	Значение	Единицы измерения
Плотность	от 300 до 3000	кг/м ³
Противостояние сжатию	от 50 до 110	МПа
Противостояние изгибу	от 3 до 11	МПа
Истирание	от 0,02 до 0,03	г/см ²
Температурные пределы	от 60 до 140	°С
Коэффициент теплопроводности	от 0,05 до 0,85	Вт/м·К
Упругость	от 10000 до 40000	МПа
Поглощение воды в сутки	от 0,05 до 0,5	%
Максимум циклов заморозки	от 300 до 500	-

Состав и структура

Если говорить о составе, то девять частей из десяти занимает заполнитель. В качестве которого могут быть использованы, например, щебенка, гравий, минеральная мука, кварцевый песок и даже стружка дерева. Впрочем, могут применяться и другие вещества. Тальк, графитовый порошок, измельченные базальт, туф, гранит, слюда, вспученный перлит и другие.

Стоит отметить, что есть ряд материалов, которые неприемлемы для производства литьевого камня. В частности, это металлическая пыль, известь с цементом, мел и известняковые породы.

Для скрепления заполнителя “намертво” берут полимерное связующее, которого требуется немного (пять сотых частей). В этом качестве работает одна из смол термопластичного или термореактивного типа. Перечислим несколько популярных смол:

- эпоксидная;
- фурановая;
- фенолформальдегидная;
- полиэфирная (наиболее бюджетный вариант);
- карбамидоформальдегидная.

Также в полимербетоне должны присутствовать отвердители, пластификаторы, красящие вещества. Они составляют малую толику от всего состава.

Производство и применение

В процессе изготовления материала самой главное – оптимальный подбор компонентов, соответствующий назначенной цели. Сначала устанавливают фракционность заполнителя и его количество. Затем рассчитывают содержание вяжущего полимера. После этого для получения конкретных изделий компоненты перемешивают, закладывают в формы и дают застыть (для чего на промышленном производстве используется сушильная камера).

Используют литевой камень достаточно широко. Это и подоконники, и фасадная лепнина, и красивые и прочные столешницы для кухни. Кроме того, из полимербетона делают полы и лестницы, тротуарную и облицовочную плитку, строительные конструкции, водоотводные лотки, скульптуры и памятники, фонтаны, сантехнические изделия и многое-многое другое.

Кроме того, ряд производителей выпускает полимербетон в виде готовых к употреблению сухих смесей. Которые изготовители часто называют сухими штукатурными растворами. Для них нужна фракция заполнителя не более 1 сантиметра и вода (добавляемые в сухой состав). Используют подобные смеси, делая фундаменты, заделывая трещины, сооружая наливные полы, а также ремонтируя бетонные (и другие) поверхности.

Вывод

Полимербетон-относительно новый строительный материал, который является альтернативой обычного бетона, обладающего рядом недостатков. Этот материал особенно хорош тем, что достойно переносит любые погодные условия, будь то холода или ливни, не разрушаясь, не давая трещин и повреждений.

Библиография

1. <http://bouw.ru/article/chts-takoe-polimerbeton-ego-sostav-izdeliya-iz-polimerbetona-pamyatniki-dekor>
2. <https://pobetony.expert/vidy-betona/chts-takoe-polimerbeton>
3. IEREMIA, M., SIDORENCO, E., GÎNJU, S., *Analiza numerică neliniară a structurilor*, Vol. II *Modelarea răspunsului structural*, Ed. CONSPRESS, București, România, 2006, ISBN (973-7797-37-X).

ФИЗИКО-ХИМИЧЕСКАЯ ОЧИСТКА НЕФТЕЗАГРЯЗНЕННЫХ СТОЧНЫХ ВОД

Елена Владимировна ВОРОБЬЕВА¹

Илья Вадимович ВОРОБЬЕВ²

¹ Рязанский институт (филиал) Московского политехнического университета, кафедра «Информатика и информационные технологии», город Рязань, Россия.

² Рязанский институт (филиал) Московского политехнического университета, кафедра «Механико-технологические дисциплины, город Рязань, Россия.

¹ Автор корреспонденции: vorobeva-70@bk.ru

Аннотация. в статье приводится анализ различных способов очистки сточных вод от примесей нефтепродуктов, обоснована необходимость внедрения метода пневмосепарации как более эффективного способа очистки.

Ключевые слова: водоподготовка, сточные воды, очистка, примеси нефтепродуктов, флотация, сепаратор, депуратор, пневмосепарация.

Практически на любом промышленном предприятии: в нефтедобывающей и нефтеперерабатывающей промышленности, в металлургии, в энергетике, в строительстве, на транспорте и нефтехранилищах, в других случаях, где нефтепродукты являются энергетическим ресурсом производства, а вода – важнейшим компонентом технологического процесса, образуются большие количества стоков воды, загрязненной примесями нефтепродуктов. Такая вода требует тщательной очистки независимо от того, возвращается она в технологический цикл или сбрасывается в природные водоемы.

Технологическая схема очистки включает отделения механической, физико-химической и биологической очистки нефтесодержащих сточных вод.

Физико-химическая очистка сточных вод I и II системы осуществляется на флотационных установках фирмы "WEMKO".

Назначение физико-химической очистки сточных вод - удаление тонкоэмульгированных нефтепродуктов и взвешенных веществ из сточных вод, прошедших механическую очистку, методом флотации с использованием реагента [1].

Технологический процесс физико-химической очистки на установках фирмы "WEMKO" осуществляется на трёх параллельно работающих линиях.

На двух линиях производительностью по 1000 м³/час очищаются стоки I системы, на одной линии производительностью 500³/час очищаются стоки II системы.

Процесс очистки осуществляется в две стадии. Первая стадия - очистка стоков в сепараторах, вторая — на флотационных установках (в депураторах).

Очистка сточных вод в сепараторах происходит за счет предварительной коагуляции дисперсных частиц и разделения фаз. Разделение фаз в сепараторе происходит за счёт разности плотности воды, нефтепродукта, мехпримесей и конструктивных особенностей аппарата [2].

После сепараторов сточные воды поступают в депураторы для доочистки стоков от эмульгированных, коллоидных, взвешенных частиц методом флотации с использованием высокомолекулярных флокулянтов.

Очистка сточных вод в депураторах основана на молекулярном прилипании частиц к поверхности раздела двух фаз «пузырёк воздуха - вода» и всплывании образующихся систем на поверхность воды в виде пенообразного слоя. Скорость всплывания частиц нефти, прилипающих к пузырькам воздуха, практически равна скорости всплывания этих

пузырьков. Так, частицы нефти размером 1,5мкм самостоятельно поднимаются со скоростью не более 1мм/с, а при флотации со скоростью около 0,9мм/с, т.е. скорость всплывания увеличивается в среднем в 900 раз [3].

Аэрирование (газирование) жидкости осуществляется способом механического диспергирования воздуха флотационными машинами - импеллерами, работающими в режиме самоаэрации.

Интенсификация физико-химической очистки сточных вод достигается за счёт применения высокомолекулярных полиэлектролитов - флокулянтов.

ОЧИСТКА СТОЧНЫХ ВОД В СЕПАРАТОРАХ

Сепаратор (рис. 1) представляет собой металлическую ёмкость размером 4280мм х 3010мм х 4090мм в нижней части переходящую в конусообразную форму. Внутренняя поверхность стенок ёмкости покрыта антикоррозионным материалом.

Сточные воды проходят в горизонтальном направлении, в которых за счёт направления потока, а также увеличения рабочего объёма, устанавливается ламинарное (спокойное) движение жидкости необходимое для эффективного отделения нефти и механических примесей от воды.

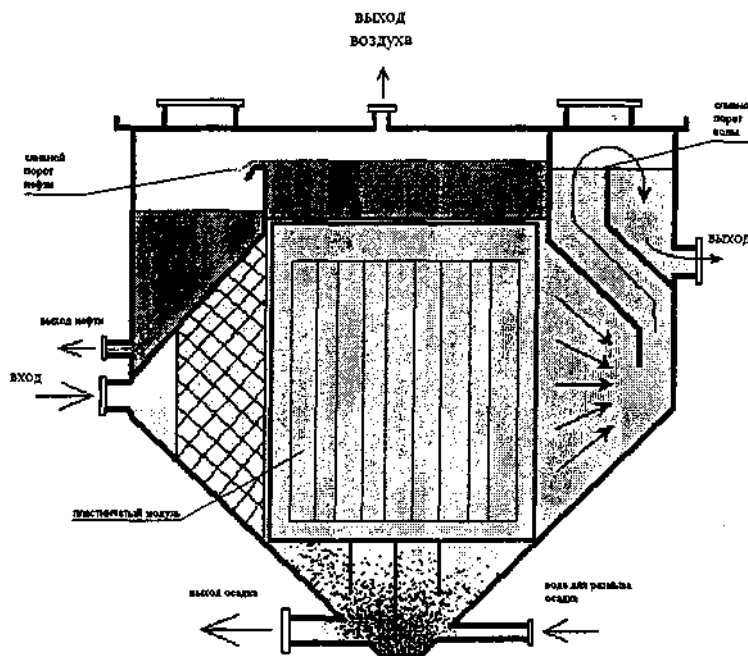

Рисунок 1. Сепаратор

Отделённый нефтепродукт по изгибам пластин поднимается в верхнюю часть технологической ёмкости и через водослив переливается в сборный лоток.

Осадок механических примесей, имеющий удельный вес больше воды, оседает в нижней части пластин и по коническим стенкам сепаратора стекает в его нижнюю часть. По мере накопления осадка, но не реже двух раз в месяц производится выгрузка осадка от каждого сепаратора.

Очищенная на сепараторах вода, проходит под сборным лотком для нефти и через регулируемые по высоте перегородки переливается в сборный лоток, из которого самотёком поступает для дальнейшей очистки в депураторы [1, 3].

ОЧИСТКА СТОЧНЫХ ВОД НА ДЕПУРАТОРАХ

Депуратор (рис. 2) представляет собой горизонтальную металлическую ёмкость, покрытую внутри антикоррозионным материалом и разделённую перегородками на ряд камер. Очищаемая жидкость поступает и отводится из депуратора через относительно

спокойные камеры с вертикальными подвесными перегородками, между которыми находятся четыре (по числу флотационных машин) флотационные камеры. Перегородки, разделяющие флотационные камеры, не доходят до дна ёмкости на 500мм и образуют коридор для прохождения жидкости в депураторе из камеры в камеру.

Эффективность флотационной очистки существенно зависит от размера нефтяных капель, так как частота контактов воздушных пузырьков и капель будет тем больше, чем больше нефтяные капли [2, 3].

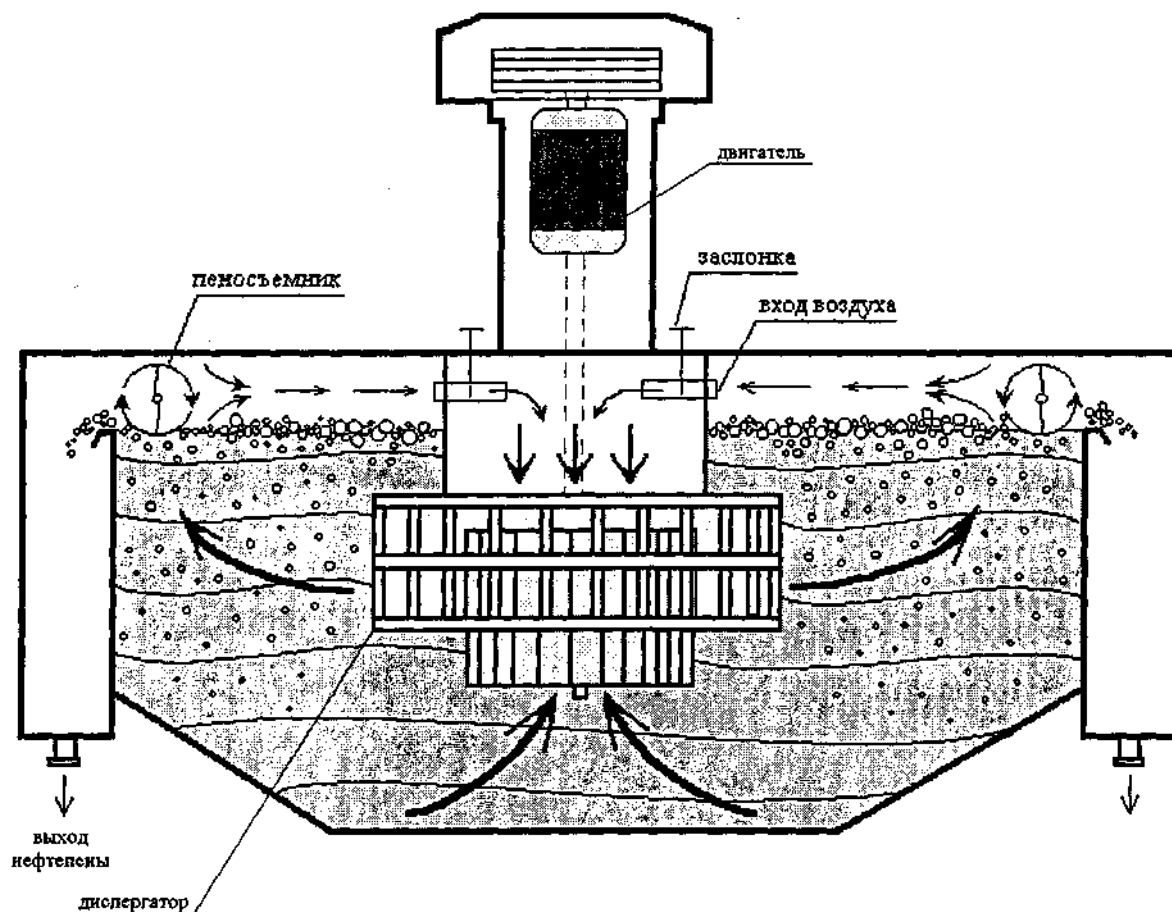

Рисунок 2. Депуратор (разрез)

Для увеличения нефтяных капель используется высокомолекулярный флокулянт катионной активности. Растворяясь в воде, флокулянт образует длинные молекулярные цепочки, собирающие на себя, за счет положительного поверхностного заряда частицы нефти и взвесей и способствующие слипанию их между собой с образованием крупных и прочных хлопьев. Всплывшая на поверхность пена отводится пеносъёмниками в сборные желоба, расположенные вдоль стен с каждой стороны депуратора [2, 3].

Таким образом, недостатком работы установки фирмы "WEMKO" является образование длинных цепочек флокулянта, собирающих на себя за счет положительного поверхностного заряда частицы нефти и взвесей, что способствует дальнейшему их слипанию в виде прочных хлопьев, оседающих на стенках депуратора, вызывая ухудшение его работы. Как следствие, возникает необходимость в остановке всей системы очистки стоков с дальнейшей промывкой чистой водой от нефти и грязи.

Устранить этот недостаток представляется возможным при использовании метода пневмосепарации, суть которого состоит в том, что сточные воды рассматриваются как многокомпонентные коллоидные системы эмульсионного типа с высокой агрегативной устойчивостью [3].

Одновременное присутствие в воде ионов растворимых солей и тонкодисперсной фазы примесей нефти ведет к образованию мицеллярной структуры, в которой дисперсные частицы представляют собой прочные комплексы, состоящие из поляризованных капель нефти и гидратированных ионов солей [3]. Данным комплексам присущи повышенная масса и диффузионно-седиментационное равновесие, что влияет на степень очистки стоков и должно учитываться в технологическом процессе [2].

Необходимым условием для очистки сточных вод от нефтепримесей является предварительное разрушение коллоидной структуры [3].

С этой целью поток воздуха пропускается через слой воды, создается мощный турбулентный режим перемешивания потока очищаемой воды с тем, чтобы скорость движения дисперсных частиц нефтепродуктов была достаточно велика. При соударении капель с высокой кинетической энергией адсорбированные на них гидратные оболочки разрушаются, нефтепримеси коалесцируют с образованием капель более крупных размеров, которые всплывают на поверхность вследствие разности плотностей нефти и воды [2].

Турбулентный режим позволяет существенно ускорить процесс очистки и полностью удалить нефтепримеси в пределах требований ПДК независимо от присутствия электролитов и ПАВ [3].

Таким образом, механизм очистки воды от примесей нефти пневмосепарацией заключается в разрушении коллоидной структуры, что существенно облегчает последующий процесс разделения фаз. Перемешивание фаз в турбулентном режиме соответствует условиям активного гидродинамического режима [1].

Применение метода пневмосепарации в отличие от других методов позволит существенно сократить энергозатраты и время очистки воды от примесей нефтепродуктов.

Список литературы:

1. ВОРОБЬЕВА Е.В., КУВШИННИКОВ И.М. Разработка технологического регламента процесса глубокой очистки сточных вод от примесей нефтепродуктов в промышленных условиях. // *Энергосбережение и водоподготовка*. 2013. № 3. С. 24 – 29.
2. ВОРОБЬЕВА Е.В., КУВШИННИКОВ И.М. Физико-химические и технологические основы глубокой очистки природной воды и промышленных стоков от примесей нефтепродуктов и других органических соединений. // *Энергосбережение и водоподготовка*. 2013. № 1. С. 2 – 6.
3. КУВШИННИКОВ И.М., ЧЕРЕПАНОВА Е.В. Устойчивость эмульсий нефтепродуктов в воде и способы их коагуляции. // *Энергосбережение и водоподготовка*. 2009. № 3. С. 50 – 56.

SECȚIA CONSTRUCȚII, GEODEZIE ȘI CADASTRU CONSTRUCTIONS, GEODESIS AND CADASTRE SECTION

SUBSECȚIA INGINERIE, DREPT ȘI EVALUAREA IMOBILULUI ENGINEERING, RIGHT AND REAL ESTATE ASSESSMENT SUBSECTION

Nr. No	Autorii, denumirea lucrării Authors, title of the article	Pagina Page
1.	URSU Vlad INTERVENȚIA STATULUI ÎN ACTIVITATEA DE ANTREPRENORAT ÎN REPUBLICA MOLDOVA	75
2.	NICOLAEV Victoria CERCETAREA CONCEPTULUI CONCURENȚEI	79
3.	URSU Daniel ANALIZA RĂSPUNDERII JURIDICE, CA FENOMEN SOCIAL	83
4.	BORDEI Doina ROLUL PROCESULUI-VERBAL ÎN CADRUL PROCESULUI CIVIL	87
5.	ZUZA Andrei GESTIONAREA ȘI ANALIZA FONDULUI LOCATIV DIN MUNICIPIUL CHIȘINĂU	91
6.	PALADII Elena DISCRIMINARE ȘI STEREOTIPURI ÎN DOMENIUL RAPORTURILOR DE MUNCĂ	95
7.	POTÎNGA Dorina CONȚINUTUL CERERILOR DE INSTITUIRE A MĂSURILOR DE OCROTIRE JUDICIARĂ	99
8.	GRAUR Nica CEREREA RECONVENȚIONALĂ – NOȚIUNEA, IMPORTANȚA ȘI NATURA ACESTEIA	103
9.	LEȘAN Anna ANALIZA SITUAȚIEI PRIVIND PLANTAȚIILE MULTIANUALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA	107
10.	MATEI Livia FUNDAMENTUL TEORETICO-ȘTIINȚIFIC AL AMÂNĂRII ȘI SUSPENDĂRII PROCESULUI CIVIL CA INCIDENTE PROCESUALE	111
11.	STAMATI Mihaela ASPECTE TEORETICE ALE REFERINȚEI CA MIJLOC DE APĂRARE A PĂRĂTULUI ÎN PROCESUL CIVIL	115
12.	ИВАНОВ Валерий ЭФФЕКТИВНОЕ УПРАВЛЕНИЕ СЛОЖИВШЕЙСЯ ЗАСТРОЙКОЙ Г. КИШИНЕВА В КОНТЕКСТЕ ЕЁ УПЛОТНЕНИЯ, ПОСРЕДСТВОМ СОБЛЮДЕНИЯ НОРМ ОСВЕЩЕННОСТИ	119
13.	ALBU Dan INFLUENȚA UMIDITĂȚII AERULUI ASUPRA CLĂDIRILOR ȘI COMFORTULUI UMAN	123

INTERVENȚIA STATULUI ÎN ACTIVITATEA DE ANTREPRENORIALĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Vlad URSU

Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Construcții, Geodezie și Cadastru, Departamentul IDEI,
Programul Drept, Grupa DP-1905, Chișinău, Moldova.

Autorul corespondent: Bostan Ina, ina.bostan@dp.utm.md

Rezumat. Într-o economie de piață, prosperitatea depinde nu numai de performanța întreprinderilor, ci și de mediul de afaceri, care stabilește norme, creează stimulente, oferă oportunități. Prin urmare, realizarea și menținerea unui mediu de afaceri cât mai concurențial, ar trebui să ocupe un loc deosebit de important pe agenda politicilor publice, atât pe plan național, cât și pe plan internațional. Or, reformele cadrului de reglementare, constituie un obiectiv major în aceste politici, luând în considerare faptul că, reglementările inutile, procedurile administrative împovărătoare și intervenția excesivă a statului în economie subminează competitivitatea. Aceste deficiențe sporesc costurile și implică pierderi economice, asociate, de multe ori disproporționate, în raport cu câștigurile sociale dobândite. Astfel că, prosperitatea se află într-o interdependență directă cu nivelul competitivității economiei unei națiuni – capacitatea acesteia de a accesa piețe și de a livra bunuri și servicii care satisfac așteptările clienților, la prețuri egale sau chiar inferioare față de cele ale concurenților din alte țări.

Cuvinte cheie: antreprenoriat, activitate antreprenorială, afacere, persoană juridică, control de stat.

Introducere

Prezentul articol pune în discuție rolul activității de întreprinzător în R. Moldova și intervenția statului în această activitate, ori, antreprenoriatul prezintă un domeniu cu influență impunătoare asupra procesului continuu de transformări a sistemului economic de piață, a formării unei noi gândiri economice, precum și stabilirea unor noi modalități de comportament a populației. În acest articol vor fi analizate noțiunile și conceptele de bază, ce vor forma viziunea asupra acestui domeniu, precum și cadrul juridic care îl reglementează. Astfel, scopul prezentei lucrări constă în cercetarea multiaspectuală în plan doctrinar și legislativ a unor probleme ce țin de activitatea de întreprinzător, ceea ce va permite ridicarea nivelului de cunoștințe în domeniul dat, va contribui la aplicarea corectă a legislației în vigoare, la identificarea mijloacelor de protecție a antreprenorilor.

Activitatea de întreprinzător: prevederi legale și doctrinare.

Dezvoltarea relațiilor economice, în general, se bazează pe corelația nevoie - surse-producție ce caracterizează, în modul cel mai complex, esența vieții economice, care la rândul ei este reglată de concurență, cerere, ofertă, formarea liberă a prețurilor și a salariilor etc. Pe lângă faptul, că dezvoltarea relațiilor economice de piață contribuie la îmbunătățirea situației generale a societății, acestea mai scot la iveală o serie de probleme sau fenomene negative, care au reliefat și reliefează și până în prezent criza economică și socială: nivelul înalt al inflației, falimentarea întreprinderilor, creșterea șomajului, deficitul bugetar, degradarea economiei etc.

Astfel, una din posibilitățile de soluționare a problemelor iscate, după cum ne demonstrează experiența unor țări economice dezvoltate, este reglementarea complexă a activității antreprenoriale, ce actualmente este considerată ca un factor primordial în dezvoltarea economiei de piață a Republicii Moldova. Pornind cercetarea, putem menționa că antreprenoriatul este domeniul de activitate ce poate fi abordat din trei puncte de vedere [4, p.150]: activitate economică, sector economic, proces inovațional.

Astfel, antreprenoriatul astăzi ofera fiecăruia șansa de a-și realiza anumite scopuri într-un domeniu preferențial și de a obține venituri din propriile idei de afaceri.

La întrebarea: Ce reprezintă antreprenoriatul?, profesorul american J. Timmons, unul din specialiștii notorii în domeniul antreprenoriatului, definește antreprenoriatul ca „*abilitatea de a crea și construi ceva, practic din nimic. Capacitatea de a sesiza oportunitățile, acolo unde alții văd haos, contradicție și confuzie*” [9, p.35]. J. Schumpeter economist austriac, în lucrările sale stipulează: „*în antreprenoriat există o înțelegere pe care o facem în legătură cu un anumit tip de comportament, care include: inițiativa; organizarea și reorganizarea mecanismelor socioeconomic; acceptarea riscului și a eșecului*” [9, p.40].

Definiția legală o regăsim în Legea Republicii Moldova cu privire la antreprenoriat și întreprinderi, care definește antreprenoriatul ca fiind „*activitatea de fabricare a producției, executare a lucrărilor și prestare a serviciilor, desfășurată de cetățeni și de asociațiile acestora în mod independent, din proprie inițiativă, în numele lor, pe riscul propriu și sub răspunderea lor patrimonială cu scopul de a-și asigura o sursă permanentă de venituri*” [2].

În calitate de întreprinzător, după cum reiese din definiția legală, poate activa o persoană fizică sau juridică, care practică un gen de activitate economică neinterzisă de lege, cum ar fi: producerea bunurilor materiale, intermedierea comercială, activitatea de comerț (vânzarea-cumpărarea), operațiile cu valorile mobiliare etc. Persoana fizică, fără a constitui o persoană juridică, poate desfășura activitatea dată, dacă: s-a înregistrat în calitate de întreprinzător individual; a dobândit patenta de întreprinzător; a înregistrat o gospodărie țărănească.

Conform art. 171 Codul civil al R. Moldova persoana juridică este subiectul de drept constituit în condițiile legii, având o organizare de sine stătătoare și un patrimoniu propriu și distinct, răspunde pentru obligațiile sale cu acest patrimoniu, poate să dobândească și să exercite în nume propriu drepturi patrimoniale și nepatrimoniale și să-și asume obligații. Însă dreptul de a desfășura activitatea de întreprinzător nu o are orice persoană juridică, ci doar cele cu scop lucrativ (societățile comerciale, cooperativele, întreprinderile de stat și municipale).

Luând în considerare importanța acestei activități, statul permite practicarea ei numai după înregistrarea oficială. Prin înregistrare se urmăresc mai multe scopuri, dintre care cele mai importante sunt: efectuarea unui control asupra persoanei care practică activitatea de întreprinzător, contracararea activității ilegale, ținerea unei evidențe statistice în vederea reglementării economiei, promovarea politicii de impozitare, informarea publicului asupra identității și capacității persoanelor înregistrate etc.

Intervenția și controlul de stat asupra activității de întreprinzător.

Economia Republicii Moldova este una de piață, având ca principali factori libera inițiativă și concurența loială. Statul declară libertate comerțului și activității de întreprinzător rezervându-și dreptul de a interveni în activitatea economică a privaților [1]. Astfel, deși în Republica Moldova este prevăzută libertatea comerțului și a activității de întreprinzător, această libertate nu este una absolută, deoarece statul are dreptul să intervină în diferite feluri pentru a ține sub control activitatea respectivă. În primul rând, statul elaborează legi și alte acte normative, prin care este reglementată întreaga activitate aducătoare de profit din republică. În al doilea rând, prin aceste acte normative în seama întreprinzătorului sunt puse un șir de obligații, precum: înregistrarea de stat, obținerea actelor permissive (licențe, autorizații etc), ținerea evidenței contabile, achitarea la timp a impozitelor și a taxelor față de stat, respectarea regulilor de comportament pe piața produselor și serviciilor, protecția consumatorilor, respectarea legislației muncii etc. Astfel că, intervenția statului în economie este dictată de necesitatea protejării intereselor majore ale societății, precum și de asigurarea: respectării ordinii de drept în activitatea economică; protecției investitorilor; protecției consumatorilor; populației cu locuri de muncă; statului cu resurse materiale; formării bugetului de stat; apărării și securității statului; protecției mediului; altor interese publice și private [8, p.42].

În al treilea rând, statul verifică nivelul de respectare a legislației, iar dacă constată încălcări, aplică sancțiuni. Sancțiunile pot fi diferite: amenda, retragerea licenței, interdicția de a desfășura un anumit gen de activitate, interdicții impuse la importul și exportul mărfurilor etc. Aceste mijloace statul le folosește în scopul de a ține sub control activitatea de întreprinzător [7, p.47]. Cu toate acestea, autoritățile publice au dreptul să intervină în activitatea de întreprinzător numai în limita competenței stabilite de legislație. Actul emis de o autoritate publică, prin care se încalcă drepturile și interesele întreprinzătorilor, va fi declarat de către instanța de judecată nul din momentul adoptării, iar prejudiciul cauzat prin actul ilegal se repară integral de către autoritatea publică [5]. Actul normativ de bază ce reglementează activitatea de control al statului asupra activității antreprenoriale este Legea nr. 131 din 8 iunie 2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător. Scopul acestui act normativ este de concretizare expresă a ariilor de activitate ale organelor de control, criteriile de realizare a controalelor, prevederile privind notificarea deciziei de control, temeiurile pentru inițierea controalelor inopinate, procedura emiterii delegației de control, încheierea procedurii de control, etc. Astfel, conform legii sus menționate, se consideră control *„orice formă de verificare, revizie, audit, evaluare și/sau analiză exercitată de către un organ de control, cu scopul de a constata respectarea legislației și de a verifica unele fapte relevante pentru domeniul de control al organului în cauză, la fața locului și/sau prin solicitare directă de la persoana controlată a documentației și a altei informații prin poștă, inclusiv prin poșta electronică, sau prin telefon, informație pe care aceasta, în virtutea legii, nu este obligată să o ofere.”* Au dreptul să inițieze și să desfășoare controlul doar autoritățile/instituțiile publice stabilite în anexa din Legea nr 131/2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător în limitele corespunzătoare. Astfel, organele abilitate cu funcții de control în Republica Moldova sunt următoarele: Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor, Agenția pentru Protecția Consumatorilor și Supravegherea Pieței, Agenția pentru Supraveghere Tehnică, Agenția Națională pentru Sănătate Publică, Inspectoratul pentru Protecția Mediului, Serviciul Vamal, Serviciul Fiscal de Stat, Agenția Națională Transport Auto, Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal, Inspectoratul de Stat al Muncii, Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare, etc. [3].

Conform legislației privind controlul de stat al activității de întreprinzător organele abilitate sunt în drept să efectueze două tipuri de control: **control planificat** și **control inopinat**. Organul de control este obligat să respecte ordinea de executare stabilită în planul de control și nu o poate modifica. Agenții economici pot afla dacă au fost incluși în planurile controalelor accesând pagina web <https://controale.gov.md/acasa>, unde în secțiunea „Alte Controale” pot consulta planurile organelor de control pentru anul care urmează sau pot adresa gratuit o cerere privind accesul la informație din Registrul de stat al controalelor. Autoritatea va expedia persoanei supuse controlului un exemplar al delegației de control cu cel puțin 5 zile lucrătoare înainte de ziua controlului, iar în cazul controlului inopinat delegația se înmânează la prezentarea inspectorilor.

Ceea ce se cere de concretizat este faptul că unul și același organ de control nu este în drept să efectueze controlul planificat mai mult decât o dată într-un an calendaristic asupra uneia și aceleiași persoane sau asupra unuia și aceluiași obiect al controlului, în cazul în care persoana deține mai multe obiecte distincte, amplasate separat de sediu și de alte obiecte, cu excepția cazurilor în care se impune o frecvență mai înaltă a controalelor, conform metodologiei de planificare a controlului, în baza criteriilor de risc, aplicată domeniului de control în cauză.

Organul de control poate decide efectuarea, în afara graficului, a controalelor inopinate asupra unei persoane, în baza evaluării riscurilor. Aici ținem să concretizăm că, controalele inopinate nu pot fi efectuate în cazul când există orice alte modalități directe sau indirecte de obținere a informației necesare de către organul abilitat cu funcții de control, inclusiv cele deținute de alte organe de supraveghere/control, deținători de registre publice, autorități și instituții publice. Nota de motivare pentru inițierea controlului inopinat trebuie să conțină analiza și argumentarea necesară privind întrunirea condițiilor stabilite de lege. În cadrul notei se va argumenta necesitatea

intervenției prin expunerea în detaliu a circumstanțelor și informației ce stau la baza concluziilor și acțiunilor organului de control, posibilele încălcări ce rezultă din informația și probele deținute până la inițierea controlului și estimarea rezonabilă a pericolului și consecințelor în cazul neintervenției organului de control. În cadrul controlului inopinat pot fi supuse controlului doar aspectele care au servit ca temei pentru inițierea controlului.

Concluzii

Concluzionând se poate sublinia, că în condițiile economiei de piață, antreprenoriatul este o forță, care are un aport substanțial la îmbunătățirea situației economice a societății. Acest fapt, reprezintă asigurarea pieței cu mărfurile și serviciile necesare, concomitent cu crearea unor noi activități de producere, a locurilor noi de muncă. În consecință, se îmbunătățește nivelul de trai al populației și se majorează valoarea indicatorilor economici la nivel de țară. Această activitate poate fi desfășurată liber și nestingherit atâta timp cât reprezintă o valoare socială, nu contravine normelor de drept și nu limitează drepturile unor alte persoane.

Intervenția statului în activitatea de întreprinzător își are rolul său, or, acesta trebuie să asigure reglementarea activității economice și administrarea proprietății publice ce-i aparține în condițiile legii, să asigure libertatea comerțului și activității de întreprinzător, protecția concurenței loiale, crearea unui cadru favorabil valorificării tuturor factorilor de producție. Lucrul acesta, în practică este posibil, prin exercitarea controalelor asupra acestei activități, controale care trebuie să fie planificate și exercitate în conformitate cu legea și neafectând drepturile și libertățile antreprenorilor.

Mulțumiri: Aș dori să aduc mulțumiri titularului cursului de Drept al afacerilor conf.univ., dr. Bostan Ina. Datorită eforturilor și muncii acestei profesoare am reușit să elaborez acest articol.

Bibliografie:

1. Constituția Republicii Moldova din 27.08.1994
2. Codul civil al Republicii Moldova, nr.1107-XV din 06.06.2002, Publicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 66-75 din 01.03.2019.
3. <https://dreptmd.wordpress.com/cursuri-universitare/drept-comercial/activitatea-de-intreprinzator-reglementarea-juridica-a-activitatii-de-intreprinzator/>
4. MĂRGINEANU, G. *Dreptul Afacerilor*. Chișinău: Elena – V.I., 2004.
5. Legea nr. 131 din 08.06.2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător nr. 131, Publicat în: Monitorul Oficial Nr. 181-184 al Republicii Moldova nr. 181-184 din 31.08.2012.
6. Legea cu privire la antreprenoriat și întreprinderi, nr.845-XII din 03.01.1992, Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.2/33 din 28.02.1994
7. MIHALACHE, I. *Dreptul afacerilor*. Chișinău: Tipografia Print-Caro, 2015.
8. ROȘCA, N. *Dreptul Afacerilor, Volumul I*, Chișinău: Tipografia Centrală, 2004.
9. TIMMONS, J. *The Entrepreneurial mind*. București: Brick House Publishing Company, 1989.

CERCETAREA CONCEPTULUI CONCURENȚEI

Victoria NICOLAEV

Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Construcții, Geodezie și Cadastru,
Departamentul IDEI, Programul Drept, Grupa DP-1905, Chișinău, Moldova.

Rezumat. Constituția Republicii Moldova, a proclamat în anul 1994 - piața, libera inițiativă economică, concurența loială ca factori de bază ai economiei Republicii Moldova. Deopotrivă cu dreptul de proprietate privată și libertatea activității de întreprinzător, concurența constituie condiția esențială pentru dezvoltarea unei economii naționale eficiente și îmbunătățirea nivelului de trai al populației. Astfel, libera concurență este un element-cheie al unei economii de piață deschise. Aceasta stimulează performanțele economice și oferă consumatorilor o paletă mai largă de produse și servicii de o mai bună calitate și la prețuri mai competitive. În acest sens, pentru a înțelege mai bine acest concept, ne propunem, în acest articol, să reflectăm asupra conceptului concurenței, prin prisma referințelor la originile istorice a acestui termen, la delimitarea noțiunilor de concurență perfectă și imperfectă, totodată, detaliind termenii de concurență loială și neloială și specificând formele concurenței neloiale.

Cuvinte cheie: antreprenoriat, activitate antreprenorială, concurență, concurență perfectă, concurență loială, concurență neloială.

Introducere

Dicționarul limbii române prevede mai multe definiții ale concurenței, printre care „rivalitatea, disputa dintre doi agenți economici de a produce și vinde bunuri similare sau substituibile în condițiile cele mai avantajoase pentru ei” sau „întrecere, rivalitate într-un domeniu de activitate”. De-a lungul anilor, la baza dezvoltării ideii de concurență, a stat principiul rațional al faptului că piața nu poate asigura bunăstarea consumatorilor fără existența surselor alternative ale produselor sau serviciilor.[8] Acest lucru demonstrează faptul, că concurența este în strânsă legătură cu libertatea consumatorilor de a alege. De aceea, putem preciza că unul din scopurile concurenței este de a satisface cererea consumatorilor. Alt scop, care este important de menționat, întrucât stă la baza evoluției, este scopul de inovare. Prin prisma concurenței, a practicilor de concurență loială, firme mici și mari, la nivel local, național sau global au rolul de a se dezvolta și de a fi prima alegere a consumatorilor. Iar pentru acest lucru este necesar pentru orice întreprindere să fie într-un proces de învățare continuu. Rivalitatea, menționată anterior, efectuată în limite legale și bună credință, poate duce la continua perfecționare a unei organizații și de ameliorare a produsului sau serviciului prestat. Pe de altă parte, concurența nu a fost întotdeauna practică în limite legale, dimpotrivă, multe organizații sau firme au recurs și recurg în continuare la activități ilegale cu scopul de a avea un profit mai mare. În legislația națională acest fenomen este cunoscut sub termenul de concurență neloială. O tangență similară condițiilor de existență a concurenței loiale și neloiale o au termenii de concurență perfectă și imperfectă. Astfel pentru a înțelege condițiile existente protecției concurenței loiale și neloiale este important să analizăm unde își are originea fenomenul concurenței, care sunt formele ei și condițiile pentru a înfrunghia aceste forme.

Conceptul concurenței

În Republica Moldova cultura concurențială este încă redusă, din motivul că însăși termenul de concurență își are originea legală abia în 1994, când Constituția Republicii Moldova a declarat piața, libera inițiativă economică și concurența loială ca fiind factorii de bază a Republicii Moldova [11]. Cu toate astea, fenomenul concurenței a existat demult, născându-se odată cu apariția comerțului, deoarece deși nestudiat pe acele timpuri, mereu a existat o competiție

între producători sau prestatorii de servicii. În teoria economică conceptul de concurență a fost mereu tratat în sens contradictoriu, iar întrebările ce stau la baza acestei abordări este analiza concurenței ca stare și proces.

Astfel, bazându-ne pe această idee, concurența poate fi cercetată din două unghiuri, statică sau dinamică. În istorie, fenomenul concurenței a trecut prin mai multe noțiuni și perspective, până s-a dezvoltat spre conceptul cunoscut și abordat la moment. Ținând cont de aceasta, ne vom referi la fenomenul concurenței din două perspective, perspectiva clasică la cea neoclasică, reprezentată prin modelul concurenței pure și perfecte. Renumitul economist, om politic și filozof scoțian Adam Smith a atins subiectul concurenței, în celebra lui carte „Avuția Națiunilor”, care fusese una dintre primele încercări din acea perioadă de a descrie industria și comerțul din Europa. În special, această carte conține idei despre conceptul clasic de concurență, care după părerea autorului, conduce spre „*binele colectiv suveran*” prin intermediul „*mâinii invizibile a pieții*” [1], astfel, ea fiind un obiectiv de atins, un scop în sine [3]. Susținem această părere, deoarece concurența realizează, după un principiu general, adaptarea cererii și ofertei, sub imbold exclusiv al interesului propriu, disciplinând prin ea însăși, în mod natural, întreaga activitate economică și a comerțului.

Pe de altă parte a acestui concept, îl putem menționa pe Joseph Schumpeter, celebrul economist austriac, care a pus bazele cunoscutului termen de distrugere creatoare prin competiție sau concurență. În cartea sa „*Capitalism, socialism și democrație*”, economistul a pus bazele unei noi idei, total diferite de restul, în care și-a expus propriul punct de vedere, cu referință la cum se dezvoltă și cresc economiile. Ceea ce avea termenul de evoluție, autorul i-a dat un nou nume, distrugere creativă, însemnând modul în care lucrurile noi apărute le distrug pe cele vechi. „*Același proces de mutație industrială - dacă îmi permiteți acest termen biologic - care revoluționează neconținut structura economică din interior, distrugând neconținut vechea, creând neconținut una nouă. Acest proces de distrugere creativă este faptul esențial despre capitalism*”, a menționat el, în celebra sa carte [2].

În comparație cu economia clasică, care analizează concurența ca un proces dinamic, teoria prețului, apărută în secolul XIX, se axează pe proprietățile echilibrului pieții. Viața economică contemporană este o lume a prețurilor. Această teorie a pus bazele și a determinat dezvoltarea noțiunii structurale și statice de concurență: concurența pură și perfectă. Concurența perfectă e o noțiune statică, în care dacă se respectă condițiile modelului, nici o persoană ce participă în cadrul concurenței nu poate câștiga superioritate asupra celorlalți. Desigur, aceasta rezultă într-o încetinire a procesului concurențial. În cadrul concurenței perfecte există o asemenea situație: toți vânzătorii își vând toată producția la prețul pieței, iar toți cumpărătorii pot cumpăra la prețul pieței atât cât doresc, fără a influența piața. Potrivit fondatorul Școlii economice de la Chicago, Frank Knight [7], cunoscutul economist-conservator, care a elaborat acest concept, concurența perfectă apare atunci, când sunt îndeplinite concomitent următoarele condiții: transparența perfectă a pieței, care presupune ca deciziile agenților economici să fie luate în condiții de informare perfectă, informațiile fiind referitoare la calitatea și natura produselor și asupra prețului; mobilitatea perfectă a factorilor de producție; această condiție presupune ca factorii de producție primari, munca și capitalul, să fie investiți acolo unde vor fi folosiți cel mai bine. Cu toate acestea, opinia celebrului economist este, că concurența nu poate fi perfectă. Ideile sale despre concurența perfectă sunt strâns legate de incertitudine și profit, descrise în une dintre cele mai importante lucrări ale sale „*Risc, incertitudine și profit*”[4].

În mod pur teoretic, dacă criteriile de mai sus vor fi îndeplinite, atunci se poate vorbi despre o concurență perfectă, însă după cum am menționat mai sus, teoria prețului a determinat dezvoltarea noțiunii statice de concurență: concurența pură și perfectă. Acești doi termeni nu pot fi confundați între ei și este important să se facă o distincție clară. Aceeași idee a fost promovată de renumitul economist Gilbert Abraham-Frois. Astfel, concurența este pură, atunci când sunt îndeplinite concomitent trei condiții: **atomicitatea**, care presupune existența unui număr suficient de mare de agenți economici (vânzători și cumpărători) de dimensiuni neglijabile, în raport cu

piața și nici unul dintre ei neputând influența semnificativ piața; **omogenitatea produsului**, ceea ce presupune că pe piață există bunuri echivalente, identice fără deosebiri între ele, neexistând diferențierea produselor și nici publicitate; **intrarea și ieșirea liberă pe piață**, care presupune să nu existe nici o barieră juridică sau instituțională care să limiteze intrarea noilor concurenți într-un domeniu de activitate, ramură sau industrie. Eficiența producătorilor va fi determinată exclusiv prin mijloacele economiei de piață [9]. Astfel, concurența pură și perfectă este concepută pe baza existenței concomitente a celor cinci ipoteze menționate. Profesorul român Octavian Căpățână consideră, că o astfel de piață, pură și perfectă, nu există în realitate și suntem în prezența unui model static, care ne servește ca termen de referință[3]. Suntem de aceeași opinie și susținem, că acesta este un model teoretic, abstract și ideal, iar în practică nu este posibil ca toate cele cinci condiții să existe simultan. Respectiv, putem concluziona, că în cadrul oricărei economii de piață, este prezentă concurența imperfectă, cu o varietate de forme.

Concurența neloială

Concurența licită, fiind una din legile de forță ale economiei de piață, constituie un autentic factor de selecție economică a agenților economici, fără ca cineva să poată fi tras la răspundere juridică pentru eșecul în afaceri al unui agent economic, participant la lupta de concurență. De aceea, întreprinzătorilor li se interzice să folosească mecanisme care suprimă sau care înlătură concurența, cum ar fi: practicile monopoliste și actele de concurență neloială. Făcând o trimitere la termenul de concurență perfectă și pură, putem preciza, că antonimul acestui fenomen este concurența imperfectă, care cuprinde următoarele tipuri de concurență: - concurența monopolistică, reprezentată prin existența unui mare număr de firme, posibilitate limitată de stabilire a prețului, inexistența barierelor la intrarea pe piață; - oligopolul, caracterizat printr-un număr mic de firme, posibilitate redusă de stabilire a prețului, existența unor bariere la intrarea pe piață, monopolul, cunoscut după criteriile: existența unei singure firme, posibilitate considerabilă de stabilire a prețului, sisteme complete de bariere la intrarea pe piață oligopsonul și monopsonul [3]. După cum vedem practicile abuzive din partea agenților economici în rivalitatea lor cu alte întreprinderi, sunt aceleași în cazul delimitării fenomenelor de concurență imperfectă și neloială. Cel de-al doilea termen, concurența neloială, a trezit interesul multor cercetători în domeniu. Potrivit unor opinii din literatura de specialitate, prin concurența neloială se subînțelege „orice act sau fapt săvârșit în domeniile deschise dreptului concurenței, de atragere a clientelei prin mijloace contrarii uzanțelor cinstite în activitatea comercială”[9]. Astfel, fapta de concurență neloială presupune folosirea de către un comerciant a procedurilor abuzive, în scopul de a deturna sau de a încerca să deturneze clientela altui comerciant, care își desfășoară afacerile în același domeniu sau, cu alte cuvinte, pe aceeași piață relevantă. Autorii ruși Șastico A.E., Komkova A.A. și Kurdin A.A., definesc concurența neloială ca „*spectru larg de tipuri de comportamente oportuniste a participanților existenți, actuali și potențiali la piața de mărfuri, care prejudiciază concurenții, în procesul competiției pe piață sau în legătură cu intrarea pe piață (retragerea de pe piață)*”.

În România, în 1982, epoca în care piața liberă nu exista pe teritoriul statului vecin, Yolanda Eminescu, juristă de origine română, atribuisese concurenței neloiale următoarea semnificație: „*este un act de încălcare a obligației de a respecta anumite reguli de conduită în activitatea profesională și comercială*”[6]. Căpățână O., înțelege prin concurență neloială „*săvârșirea, în domeniile deschise competiției economice, a unor fapte contrare legii sau uzanțelor cinstite ale activității comerciale, în scopul captării clientelei unor rivali de pe piața relevantă, producându-le astfel prejudicii materiale sau morale, prezente sau eventuale*” [5].

În urma tuturor definițiilor date termenului de concurență neloială, putem afirma că acest fenomen reprezintă un spectru larg de categorii de comportamente oportuniste a participanților actuali și potențiali la piața de mărfuri, care dăunează concurenților și/sau consumatorilor, în procesul competiției pe piață, pentru piață sau în legătură cu intrarea sau ieșirea de pe piață.

În Republica Moldova, politica de concurență și cadrul legal-normativ în domeniul de protecție al concurenței își au originea la începutul anilor 90 ai secolului XX, concomitent cu lansarea unor ample transformări social-economice și cu schimbarea rolului statului în economie [11]. Astfel, așa cum am menționat și anterior, în 1994, Constituția Republicii Moldova a declarat piața, libera inițiativă economică și concurența loială ca fiind factorii de bază a Republicii Moldova. Conform prevederilor art.126 alin. (2) din Constituția RM, statul trebuie să asigure „protecția concurenței loiale, crearea unui cadru favorabil valorificării tuturor factorilor de producție” [12]. Totodată, prin semnarea Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, Republica Moldova și-a asumat angajamentul în sensul respectării principiilor economiei de piață libere, dezvoltării durabile și multilateralismului efectiv (art. 2, pct. 2 din Acordul de Asociere) [9].

Concluzii

În concluzie putem menționa, că noțiunea de concurență trebuie privită ca o categorie complexă, multilaterală, o trăsătură esențială a economiei de piață. În contextul celor expuse considerăm, că concurența reprezintă rivalitatea economică, existentă sau potențială, între două sau mai multe întreprinderi independente, rivale pe o piață relevantă, care tind în mod legitim să obțină condiții mai favorabile de producere, cumpărare și vânzare a mărfurilor și serviciilor, iar acțiunile lor limitează efectiv posibilitățile fiecăreia dintre ele de a influența unilateral asupra condițiilor generale de circulație a produselor pe piața respectivă. Scopul concurenței este de a stimula progresul tehnico-științific și creșterea bunăstării consumatorului.

Mulțumiri: Aș dori să aduc mulțumiri titularului cursului Dreptul Afacerilor, conf. univ. dr. Ina Bostan, cu ajutorul căruia am reușit să elaborez acest articol.

Bibliografie:

1. SMITH, A. *Avuția Națiunilor*. Chișinău: Universitas, 1992.
2. SCHUMPETER, J. *Capitalism, Socialism and Democracy*. London: Harper & Brothers, 1942.
3. MAXIM, I., BULMAGA, O. *Problematica definirii și clasificării concurenței*. In: Analele Științifice ale Universității Cooperatist-Comerciale din Moldova, , nr. 11(2), 2013.
4. RAKOW, T. *Risk, uncertainty and prophet: The psychological insights of Frank H. Knight. Judgment and Decision Making*, 5, 458–466, <http://journal.sjdm.org/10/10625a/jdm10625a.pdf>
5. CĂPĂȚÂNĂ, O. *Noțiunea concurenței neloiale*. În: Revista de drept comercial, nr. 11, București, 1998.
6. EMINESCU, Y. *Tratat de proprietate industrială*, vol. 1. Creații Noi, Editura Academiei, București, 1982.
7. The Editors of Encyclopaedia Britannica. (2020). Frank Hyneman Knight | American economist Encyclopaedia Britannica. [online]. [accesat 20.01.2021]. Disponibil: <https://www.britannica.com/biography/Frank-Hyneman-Knight>
8. http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/publicatii/Politica_concurenta.pdf
9. GORINCIOI, C. Cercetarea instrumentelor juridice de contrafacere a actelor de concurență neloială. Teză de doctor în drept. UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA, 2019.
10. ABRAHAM-FROIS, G. *Economia Politică*. București: Editura Humanitas, 1994, p.216.
11. PROGRAMUL NAȚIONAL în domeniul concurenței și ajutorului de stat pentru anii 2017-2020, [online]. [accesat 20.01.2021]. Disponibil: <https://competition.md/slidepageview.php?l=ro&idc=103&t=/Documente-de-politici/Programul-national-in-domeniul-concurentei-si-ajutorului-de-stat>
12. Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29 iulie 1994.

ANALIZA RĂSPUNDERII JURIDICE, CA FENOMEN SOCIAL

Daniel URSU

*Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Construcții, Geodezie și Cadastru,
Departamentul Inginerie, Drept și Evaluare a Imobilului, gr. DP1806, Chișinău, Republica Moldova*

Rezumat. Răspunderea juridică, prin executarea funcțiilor ce-i revin, poate să contribuie eficient la instaurarea legalității și la un respect special față de normele de drept din partea fiecărui participant la raporturile juridice. Corectitudinea cu care se stabilește existența sau inexistența condițiilor ce implică răspundere juridică condiționează atitudinea societății față de reglementările legale, care poate fi atât pozitivă, cât și negativă. Bineînțeles că interesele societății o reclamă să fie pozitivă și să genereze respectul legii.

Astfel, studierea instituției răspunderii juridice, impune o abordare specială, decurgând în special din evoluția relațiilor sociale existente dar și din apariția altora noi.

Cuvinte cheie: răspundere juridică, norme juridice, comportament ilicit, organ al statului, repararea prejudiciului, valori sociale

Introducere.

Răspunderea juridică, în calitatea sa de fenomen social, poartă un caracter complex. Ea presupune, în primul rând, aplicarea conștientă a comandamentelor conținute de normele sociale, în al doilea rând, o judecată de valoare asupra comportamentului personal și a urmărilor sociale ce survin, și în al treilea rând, posibilitatea aplicării unei viitoare măsuri de către organele competente ale statului, de către organizațiile obștești sau colectivele de muncă pentru comportarea ilicită, precum și repararea prejudiciului provocat prin această comportare [1, p.79].

Răspunderea juridică constituie un subiect al cărui tratament provoacă dificultăți, în special la nivelul teoriei generale a dreptului. Acest subiect interesează toate disciplinele juridice de ramură, având o deosebire practică importantă, deoarece cu răspunderea se finalizează orice problemă juridică. Prezentă în toate ramurile dreptului, instituția răspunderii asigură eficacitatea ordinii de drept, stimulează atitudinea de respectare a legii, stabilirea și menținerea ordinii sociale [2, p. 141].

Rezultatele cercetării.

Termenul „răspundere”, cum este utilizat în drept, este derivat din verbul latin „respondere”. Acest verb înseamnă a răspunde, dar în același timp și a plăti o îndatorire, o sarcină.

Profesorul englez M.L.A.Hart [2, p.143-144], cunoscut în plan internațional prin analiza conceptuală a dreptului, arată că expresiei „răspundere” i se pot atribui următoarele semnificații distincte:

a) răspundere care decurge dintr-o anumită funcție. Persoana răspunde pentru neîndeplinirea îndatoririlor sale ce decurg din rolul și funcția pe care le deține în cadrul unei anumite organizații. De exemplu: o persoană este responsabilă sau se comportă în mod responsabil, adică luându-și îndatoririle în serios și fiind dispusă să depună toate eforturile pentru a le îndeplini.

b) răspunderea cauzată. În acest caz, se poate porni de la exemplul „înghețul a fost răspunzător de accidentul rutier produs”, în sensul că accidentul s-a produs din cauza alunecășului. Se sugerează deci că în cazul răspunderii cauzate, aceasta poate fi atribuită nu numai ființelor umane, ci și evenimentelor naturale.

c) răspundere. Răspunderea este înțeleasă în felul următor: atunci când o persoană încalcă norma juridică ce o obligă la o anumită acțiune sau persoana este obligată de lege să suporte o pedeapsă sau să repare paguba pricinuită. Este vorba deci de faptul că o anumită persoană poate fi trasă la răspundere juridică, poate fi obligată să suporte pedeapsa sau să repare paguba pricinuită [1, p.79].

d) capacitatea de a răspunde. După profesorul Hart, cuvântul „răspundere” poate însemna și faptul că persoana are capacitatea de a înțelege ce i se cere să facă sau să nu facă, de a cântări ceea ce face, de a decide ceea ce va face sau nu.

Răspunderea socială care cuprinde întreaga sferă a realizării normale ia forma răspunderii politice, juridice, morale.

Răspunderea juridică se distinge de celelalte forme de răspundere socială prin faptul că vizează obligația de a da seama pentru încălcarea normei de drept. Nesocotirea prevederilor normelor de drept este singurul temei al răspunderii juridice [3, p. 272-273].

Abordând noțiunea răspunderii, trebuie să stabilim faptul, potrivit căruia pentru ca funcționarea răspunderii juridice să instituie specificul dreptului, să poată fi legată de scopurile generale ale sistemului juridic, este nevoie să existe credința că legea - legea dreaptă, legea justă - poate crea, ca stare de spirit în conștiința destinatarilor săi, sentimentul responsabilității [4, p.160]. Responsabilitatea este o condiție esențială a oricărei forme de organizare socială și a apărut odată cu apariția primelor forme umane de comunitate și s-a perfecționat pe parcursul evoluției societății. Ea constă în obligațiunea de a suporta consecințele nerespectării unor reguli de conduită, obligație ce se impune autorului faptei (acțiunii sau inacțiunii) contrare acestor reguli și care poartă întotdeauna amprenta dezaprobării sociale a unei asemenea conduit [5, p. 84].

Astfel, răspunderea juridică este o parte integrantă a responsabilității sociale. Specificul răspunderii juridice constă în faptul că se referă la obligația de a răspunde pentru încălcarea normelor de drept. Adică, răspunderea intervine atunci când o anumită conduită nu se conformează modelului stabilit de norma socială, iar această conduită este apreciată în mod negativ.

Răspunderea juridică se caracterizează prin semne distincte cum ar fi [6, p. 14]:

a) *legătura indispensabilă cu coerciția statală*. Aceasta reprezintă unul dintre aspectele impunerii statale. În baza faptului delictului apar un șir de raporturi între organele statale și delincvent: se identifică măsura impunerii statale asupra delincventului, această măsură fiind realizată etc. Dar în forma răspunderii se evidențiază nu oricare impunere din partea statului, dar numai aceea care aduce pentru delincvent apariția unor lipsuri cu caracter personal (privațiunea de libertate), patrimonial (amenda, confiscarea proprietății) sau de caracter organizațional (de exemplu, transferarea la o muncă mai puțin plătită în procesul sancțiunii disciplinare);

b) *baza ei faptică poate fi numai delictul*, adică actul unui asemenea comportament, ce reprezintă în sine unicitatea internă (conștiința sau voința individului) și externă (acțiunea). Aceasta semnifică că subiect al răspunderii juridice poate deveni orice persoană, vinovată de încălcarea dispozițiilor juridice;

c) *legătura cu condamnarea statală și socială a comportamentului delincventului* caracterizează conținutul răspunderii juridice și subliniază specificul ei, ca un mijloc de acțiune asupra delincventului.

Profesorul D.Baltag definește răspundea juridică drept o categorie prin care este desemnată obligația subiectului de drept responsabil de a suporta consecințele nerespectării unei norme juridice în vigoare în vederea restabilirii ordinii de drept în societate. Formulând această definiție, D.Baltag evidențiază o seamă de semnificații ale răspunderii juridice:

- 1) *este un raport de constrângere în urma încălcării unei norme juridice;*
- 2) *esența ei constă în obligația de a suporta efectele juridice ale faptei ilicite (repararea prejudiciului, pedeapsa în cazul răspunderii penale, privațiunea în dreptul administrativ) și nu suportarea propriu-zisă a consecințelor;*
- 3) *este expresia specifică a responsabilității juridice potrivit căreia fiecare individ trebuie să-și asume și să suporte consecințele faptelor sale;*

4) *este consecința săvârșirii faptei ilicite, iar responsabilitatea e premisă a faptei ilicite, fiindcă în lipsa ei nu există vinovăția juridică*[7, p.53].

După prof. I. Iovănaș, răspunderea juridică reprezintă o expresie a condamnării de către stat a unei conduite ilicite care constă într-o obligație de a suporta și executa o privațiune [8, p. 27-33].

După L.Barac, răspunderea juridică reprezintă mult mai mult decât un complex de drepturi și obligații corelative, iar raportul juridic de constrângere este de natură mai degrabă să înlesnească înțelegerea instituției date decât să-i definească esența. Astfel, răspunderea nu va fi instituție dacă nu va fi confirmată de dreptul obiectiv, responsabilitatea pură neexistând ca instituție, prin urmare, autoarea definește răspunderea juridică ca fiind instituția ce cuprinde ansamblul normelor juridice ce vizează raporturile ce se nasc în sfera activității desfășurate de autoritățile publice, în temeiul legii, împotriva tuturor acelor care încalcă sau ignoră ordinea de drept, în scopul asigurării respectării și promovării ordinii juridice și binelui public[9 p. 39-41].

În viziunea prof. M. Costin, răspunderea juridică își are temeiul în faptul ilicit, iar consecința constând în aplicarea sancțiunii juridice și reprezintă un complex de drepturi și obligații care formează conținutul raportului juridic de constrângere ce se leagă între stat, ca unic subiect activ și autorul faptei ilicite, subiectul pasiv al raportului juridic respectiv[10, p. 27-33].

Într-o altă opinie, răspunderea juridică a fost definită ca fiind o situație juridică de avertizare expresă a anumitor subiecte de drept despre consecințele juridice ale încălcării sau nerespectării normelor de drept în vigoare, de aplicare a constrângerii de stat în modul corespunzător încălcării constatate[11, p. 98-99].

După autorul V.I. Prisăcaru, răspunderea juridică poate fi de două tipuri, și anume:

- răspundere juridică în dreptul public;
- răspundere juridică în dreptul privat[12, p. 383].

Mai mult decât atât, răspunderea juridică se împarte și în funcție de ramurile de drept în care sunt cuprinse normele ce reglementează răspunderea juridică specifică fiecărei ramuri de drept (ca exemplu: răspundere juridică de drept civil, răspundere juridică de drept penal, răspundere juridică de dreptul muncii etc).

În doctrina juridică actuală se susține că pentru a stabili formele *răspunderii juridice* trebuie să se aibă în vedere două elemente: *gradul de pericol social* și *natura sancțiunii normelor juridice încălcate*, luate cumulativ.

Gradarea pericolului social și în funcție de acesta, ierarhizarea gravității consecințelor ce decurg din atingerile aduse anumitor interese este explicabilă din moment ce recunoaștem că în societate există în mod obiectiv, o ierarhie a valorilor.

În legătura cu natura sancțiunilor, se are în vedere clasificarea acestora în sancțiuni penale, administrative, disciplinare și sancțiuni civile.

Prin trăsăturile sale, prin natura sa și consecințele pe care le produce *răspunderea juridică* apare ca o *formă agravantă a răspunderii sociale*, întrucât faptele antisociale care declanșează *răspunderea juridică* prevede atingerea valorilor sociale și conturbă climatul de desfășurare a relațiilor de cooperare socială.

Răspunderea juridică conține un șir de particularități care o deosebesc de alte forme de răspundere și constrângere socială, dintre care menționăm:

- este un mijloc de ocrotire a ordinii de drept și un mod de realizare a puterii de stat;
- ia naștere ca urmare a unei fapte ilicite (acțiune sau inacțiune);
- este stabilită normativ și constă în aplicarea și realizarea normelor de drept;
- este însoțită de o condamnare de stat și obștească a autorului și a faptei săvârșite de el;
- presupune măsuri de constrângere și are o influență negativă asupra făptuitorului pe care acesta trebuie să-o suporte;
- se realizează conform unor reguli procesuale speciale, stabilite în normele de drept[1, p. 79].

Concluzii:

Răspunderea juridică este unul dintre pilonii fundamentali ai dreptului și societății și este o instituție foarte actuală atât în Republica Moldova, cât și în majoritatea statelor lumii, deoarece suntem un stat de drept, bazat pe democrație, principii și valori europene. Răspunderea juridică evoluează odată cu societatea, se redescoperă odată cu ea și de aceea studiul acestei instituții va fi întotdeauna actual.

Referințe:

1. POGONEȚ G. Răspunderea juridică – un fenomen social. *În Revista Administrarea publică*, 2004, nr. 1-2, p. 79-87.
2. VRABIE G., POPESCU S. *Teoria generală a dreptului*. Iași: Ștefan Procopiu, 1993. 186 p.
3. BALTAG D., GUȚU A. *Teoria generală a dreptului: curs teoretic*. Chișinău: Academia de Poliție „Ștefan cel Mare”, 2002, 335 p.
4. POPA C. *Teoria generală a dreptului*. București: Lumina Lex, 2001. 320 p.
5. NEGRU B., NEGRU A. *Teoria generală a dreptului și statului*. Chișinău: Bons Offices, 2006. 529 p.
6. CUZNEȚOV A., *Răspunderea juridică - modalitate social-juridică a realizării dreptului. În Revista Națională de Drept, Ediție specială, nr.6-7, 12-13 mai 2011, p. 14-17*
7. BALTAG D. Teoria răspunderii juridice: aspecte doctrinare, metodologice și practice. *Teză de doctor habilitat*. Universitatea Liberă Internațională din Moldova. Facultatea Drept. – Chișinău, 2008. 292 p.
8. IOVĂNAȘ I. *Considerații teoretice cu privire la răspunderea administrativă*, Cluj-Napoca, 1974, 159 p.
9. BALTAG D. Cauzalitatea – condiție inerentă a răspunderii juridice. *Revista națională de drept*, 2006, nr.2. p. 33-39.
10. COSTIN M. N. *Răspunderea juridică în dreptul R .S. România*. Cluj Napoca: Dacia, 1974. 220 p.
11. GLIGA L. Considerație privind definiția răspunderii juridice. *În Studia Universitatis, Jurisprudenția*, 1970, p.98-105.
12. RISĂCARU V.I. *Tratat de drept administrativ român*, București, 1993, 540 p.

ROLUL PROCESULUI-VERBAL ÎN CADRUL PROCESULUI CIVIL

Doina BORDEI

*Universitatea Tehnică din Republica Moldova, Facultatea Construcții, Geodezie și Cadastru,
Departamentul Inginerie, Drept și Evaluarea Imobilului, Programul Drept Imobiliar, grupa DIC-2005,
Chișinău, Republica Moldova*

Rezumat. *Procesul-verbal semnifică actul prin care se consemnează anumite fapte sau acte juridice. Articolul cuprinde o cercetare complexă și multilaterală a conceptului de proces-verbal un înscris cu caracter procesual în care se consemnează fapte de natură juridică. Menționăm că procesul-verbal poate fi de exemplu și un act cu caracter oficial în care se redau pe scurt discuțiile și hotărârile unei adunări constituite, însă acest tip de document nu face obiectul de studiu în acest articol.*

Cuvinte cheie: *ședință, judecată, participant, instanță, înscris, consemnare.*

Introducere

Obligativitatea întocmirii procesului-verbal pentru fiecare ședință de judecată, precum și pentru fiecare act procedural îndeplinit în afara ședinței cu participarea părților este expusă în art.237 din Codul de procedură civilă (în continuare – CPC). În cuprinsul procesului-verbal se enumeră acțiunile procesuale efectuate de către participanții la proces și de către instanța de judecată, cu mențiunea locului, a datei și a orei începerii și finalizării fiecărei acțiuni procesuale, respectându-se ordinea în care au fost exercitate [1, 273].

Conform art.275 din Codul de procedură civilă, doar grefierul are dreptul să consemneze desfășurarea ședinței de judecată într-un proces-verbal, în care se descriu detaliat toate acțiunile procedurale din cadrul ședinței. Procesele-verbale se întocmesc pentru fiecare ședință de judecată în prima instanță și în instanța de apel [1, 273].

Ultimele reforme legislative

Una din problemele de natură „tehnică” care de multe ori prelungește durata ședințelor de judecată și adesea transformă explicațiile date de părți în ședință într-un gen de dictare, o reprezintă regula plenitudinii procesului verbal prin fixarea în acesta a tuturor afirmațiilor părților și a actelor care se îndeplinesc în ședința instanței de judecată.

Pe parcursul anilor au fost efectuate mai multe ajustări legislative. Ultimele modificări majore la subiectul abordat au fost operate prin Legea de modificare nr.17 din 05.04.2018, prin care a fost expus într-o redacție nouă Capitolul XXI. Procesele-verbale.

Modificările aduse au vizat și modul de fixare a declarațiilor martorilor audiați în ședința instanței de judecată. Astfel, potrivit noii redacții a art.220 din CPC, audierea martorului se înregistrează audio sau după caz video, cu anexarea suportului digital al înregistrării declarațiilor la materialele cauzei, fapt consemnat în procesul-verbal.

Rolul procesului-verbal în cadrul procedurii civile

Procesul-verbal este unul dintre cele mai valoroase scrieri într-o ședință de judecată, deoarece oferă protecție juridică, întrucât conține o expunere a ordinii procesuale și permite verificarea respectării ordinii procesuale de examinare a cauzei, iar în caz de abateri grave poate servi drept temei pentru casarea hotărârii judecătorești. Lipsa procesului-verbal al ședinței de judecată desfășurată cu participarea părților constituie temei pentru casarea hotărârii judecătorești, iar dacă o acțiune nu este inclusă în procesul-verbal, înseamnă că nu s-a întâmplat într-adevăr.

Conținutul procesului-verbal

În art.274 alin.(2) din CPC se prevede că trebuie să conțină procesul-verbal al ședinței de judecată, și anume:

- a) instanța care judecă cauza, numele membrilor completului de judecată și al grefierului;
- b) date despre prezența participanților la proces, a reprezentanților, martorilor, experților, specialiștilor și a interpreților;
- c) date despre înregistrarea audio a ședinței de judecată și echipamentul folosit;
- d) enumerarea acțiunilor procesuale exercitate în condițiile prezentului cod, cu indicarea orei și a datei efectuării;
- e) încheierile protocolare ale instanței de judecată;
- f) data întocmirii definitive a procesului-verbal.

Prin lege pot fi prevăzute și alte cerințe, spre exemplu, dacă instanța consideră necesar, în procesul-verbal al ședinței de judecată se inserează rezumatul explicațiilor participanților la proces, precum și rezumatul depozițiilor martorilor [1, 274]. Potrivit procedurii stabilite de Consiliul Superior al Magistraturii (în continuare – CSM), grefierul întocmește sumarul procesului-verbal al ședinței de judecată, unde reflectă toate evenimentele procesului de judecată și participanții care fac declarații [7, 4.4.2]. Codul de procedură civilă sugerează că judecătorul nu este în drept să-și bazeze concluziile din hotărâre pe probele care nu au fost consemnate în procesul-verbal, iar lipsa procesului-verbal integral sau cu privire la efectuarea unui act procedural constituie temei de casare a hotărârii judecătorești civile. Aceste prevederi sugerează că legislația actuală pune un accent determinant pe conținutul procesului-verbal, indiferent de conținutul înregistrării audio a ședinței de judecată. Mai mult, se pare că instanțele ierarhic superioare niciodată nu audiază înregistrarea ședințelor de judecată din instanțele inferioare. Aceasta ar putea fi, în mare parte, determinat de faptul că majoritatea proceselor-verbale nu menționează momentul la care a început un anumit act procedural, iar aceasta îngreunează audierea înregistrării audio [9, p.8].

Întocmirea procesului-verbal și al declarațiilor

Codul de Procedură Civilă prevede în art.275 că procesul-verbal trebuie să fie întocmit de grefier în cel mult 5 zile de la data încheierii ședinței sau cel târziu a doua zi de la efectuarea actului procedural și se semnează de președintele ședinței și de grefier. În același timp, Legea privind organizarea judecătorească prevede că ședințele de judecată se înregistrează prin utilizarea mijloacelor tehnice video sau audio ori se consemnează prin stenografiere [5, 14]. Înregistrările și stenogramele trebuie să fie transcrise de îndată de grefier sau specialistul în stenografie prin indicarea tuturor afirmațiilor, întrebărilor și susținerilor participanților la proces și ale altor persoane care participă la judecarea cauzei, precum și ale judecătorilor. Participanții la proces și reprezentanții lor au dreptul să prezinte în scris observații asupra procesului-verbal al ședinței, indicând inexactitățile și motivele pentru care îl consideră incomplet. Procesul-verbal al ședinței de judecată este întocmit și semnat în cel mult 5 zile de la data încheierii ședinței, iar procesul-verbal privind efectuarea actului procedural – cel târziu a doua zi de la efectuarea actului procedural. Procesul-verbal se semnează de președintele ședinței și de grefier. În ședințele de judecată duse în procedura civilă, depozițiile martorului trebuie să fie semnate pe fiecare pagină și la sfârșitul lor de președintele ședinței, de grefier și de martor, după ce acesta din urmă ia cunoștință de ele. Aceeași procedură trebuie să fie urmată și în caz de orice completare sau modificare în depoziție. De regulă, depozițiile martorului în procedura civilă se întocmesc separat de procesul-verbal, sunt anexate la procesul-verbal și sunt parte componentă a acestuia.

Atât Regulamentul CSM, cât și Codul de Procedură Civilă prevăd că, după încheierea ședinței, grefierii pot utiliza înregistrările audio ale ședințelor de judecată pentru a verifica exactitatea procesului-verbal și a-l completa. Deși acest lucru nu rezultă din legislație, în practică, deseori, instanțele judecătorești refuză părților eliberarea copiilor de pe procesele-verbale ale ședințelor de judecată pe motiv că acestea reprezintă „documente de uz intern” [9, 7].

Înregistrarea audio și alte opțiuni tehnice

În art.275 alin.(1) din CPC se prevede obligativitatea procesului-verbal prin utilizarea echipamentelor de înregistrare audio digitală și/sau prin sistemul informațional specializat și se păstrează în modul stabilit de CSM.

Potrivit Regulamentului CSM, a Codului de Procedură, înregistrarea audio digitală a ședințelor de judecată se utilizează, printre altele, pentru verificarea corectitudinii și pentru asigurarea plenitudinii proceselor-verbale ale ședințelor de judecată. După încheierea ședinței de judecată, grefierul folosește înregistrările audio pentru a verifica exactitatea procesului-verbal. Înregistrarea audio a ședințelor de judecată se efectuează fie prin intermediul seturilor de înregistrare audio conectate la programul „SRS FEMIDA”, atunci când ședința are loc într-o sală de ședințe, sau prin intermediul reportofonelor, atunci când ședința se desfășoară în biroul judecătorului.

Programul „SRS FEMIDA” conține modele integrate de procese-verbale pentru ședințele de judecată organizate în dosarele civile, penale și contravenționale. Aceste modele pot fi modificate la necesitate de către grefier. Programul „SRS FEMIDA” permite grefierului indicarea în mod simplificat (prin accesare de opțiuni existente în modelul procesului-verbal) a etapelor procesului de judecată din cadrul ședinței și a secvențelor de timp respective. În mod automat, programul atribuie ora și minutul desfășurării fiecărei etape a procesului indicate de grefier. De asemenea, programul permite salvarea în sistem a procesului-verbal de audiere a martorului, specialistului și a altor participanți la proces. În practică, majoritatea grefierilor nu se folosesc de modelele de procese-verbale integrate în „SRS FEMIDA”. Ei întocmesc procesul-verbal separat în calculator, în programul „Word”.

Înregistrările audio ale ședințelor de judecată create cu ajutorul reportofonului nu permit opțiunea indicării automate a etapelor procesului și secvențelor de timp și nici crearea procesului-verbal dintr-un model prestabilit. Procesul-verbal este scris, de obicei, pe hârtie, apoi la calculator. Regulamentul CSM nu obligă grefierii să înregistreze secvențele de timp ale ședinței de judecată atunci când înregistrează audio ședința prin intermediul programului „SRS FEMIDA”. În schimb, CSM obligă grefierii să indice în procesul-verbal al ședinței de judecată data, ora și minutul începerii și opririi înregistrării pentru fiecare secvență înregistrată, precum și durata în ore și minute a secvenței atunci când se efectuează înregistrarea audio cu reportofonul.

În cazul utilizării „SRS FEMIDA”, înregistrarea audio este salvată pe serverul instanței de judecată. În cazul utilizării reportofonului, înregistrarea audio este transferată de către grefier din reportofon pe calculator și, ulterior, pe serverul instanței. Toate înregistrările audio sunt salvate pe serverele locale ale instanțelor judecătorești și pe CD/DVD, care sunt anexate la dosarul cauzei. Înregistrarea audio trebuie să se păstreze pe serverul instanței judecătorești timp de un an de zile de la executarea reală a hotărârii pe dosarul respectiv. Participanții la proces au dreptul de a primi copii de pe înregistrările audio ale ședinței de judecată. Acestea se eliberează de către grefier la solicitarea scrisă sau verbală a participantului la proces sau a reprezentantului lui, contra unei plăți stabilite de Guvern [9, p.8].

Concluzii

Scopul principal al investigației noastre a constituit cercetarea complexă și multilaterală a conceptului de proces-verbal - ca un act cu caracter procedural în care se redau pe scurt acțiunile procesuale efectuate de către participanții la proces și de către instanța de judecată, cu mențiunea locului, a datei și a orei începerii și terminării fiecărei acțiuni procesuale, respectându-se ordinea în care au fost exercitate.

Ședințele de judecată în Republica Moldova au fost mereu documentate prin întocmirea unui proces-verbal scris, ce reproduce cu exactitate tot ce s-a întâmplat în ședința de judecată. Începând cu anul 2009 are loc înregistrarea audio digitală a ședințelor de judecată. Cu toate acestea, procesele-verbale ale ședințelor sunt întocmite detaliat, ce consumă o parte considerabilă din timpul personalului instanțelor judecătorești.

Reglementări legale și legi, organizații:

1. Codul de Procedură Civilă al Republicii Moldova, nr.225 din 30.05.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 21.06.2013, nr.130-134.
2. Comentarii la Legea cu privire la modificare și completarea unor acte legislative: Reform assistance to Moldova. Disponibil la: www.crim.org. [accesat 2021-02-25]
3. Raport privind rezultatele evaluării implementării sistemului de înregistrare audio a ședințelor de judecată „SRS Femida” în instanțele judecătorești din Republica Moldova. Chișinău: Consiliul Superior al Magistraturii, USAID, 2011, 3 p. Disponibil la: http://justice.gov.md/public/files/file/reforma_sectorul_justitiei/pilonstudiu1/Rezultatele_e_valuării_sistemului_de_inregistrare_audio_SRS_Femida_si_a_dictofoanelor_in_instanțele_judecătorești-ROLISP-2013.pdf. [accesat 2021-02-25]
4. Dr. Jur. Gerassimos Fourlanos. Evaluarea Sistemului de organizare a instanțelor judecătorești și propunerea de măsuri pentru modernizarea calității actului judiciar în Moldova. Chișinău: Elan Poligraf, 2009, 15 p.
5. Legea Republicii Moldova privind organizarea judecătorească nr.514 din 06.07.1995. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.58 din 19.10.1995.
6. Hotărârea Consiliul Superior al Magistraturii privind aprobarea Regulamentului privind criteriile de evaluare, indicatorii și procedura de evaluare a performanțelor judecătorilor, nr.212/8 din 10.05.2013. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.104-108 din 10.05.2013.
7. Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii privind aprobarea Regulamentului privind înregistrarea audio digitală a ședințelor de judecată, nr.338/13 din 12.04.2013. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.87-91 din 11.04.2014.
8. Nota informativă la proiectul Legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative (simplificarea Codului de procedură civil). Disponibil la: www.justice.gov.md. [accesat 2021-02-25]
9. SORINA MACRINICI. Procesul-verbal și înregistrarea audio a ședințelor de judecată-exactitate sau dublarea sarcinilor? Chișinău: Imprint Star, 2015, p.5-8.

GESTIONAREA ȘI ANALIZA FONDULUI LOCATIV DIN MUNICIPIUL CHIȘINĂU

Andrei ZUZA

*Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Cadastru, Geodezie și Construcții,
Departamentul Inginerie, Drept și Evaluarea Imobilului, grupa EDI-1706, Chișinău, Republica Moldova*

Rezumat. Gestionarea imobilului locativ este o activitate supravegheată de către sistemul instituțional competent și reprezintă importanța fiecărei structuri în cadrul sistemului. Fondul locativ al municipiului Chișinău reprezintă cel mai activ și complex sistem instituțional de gestiune. Respectiv, prezentul articol ține să desfășoare situația la data curentă a fondului locativ din municipiul Chișinău conform datelor statistice oferite de Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova în diferite metode de reprezentare a informațiilor, după anumite aspecte și caracteristici.

Cuvinte cheie: Gestionarea imobilului locativ, asociații, fond locativ, apartamente, locuințe, încăperi locative, management.

Introducere

Ansamblul de activități și procesul de gestionare a bunurilor locative în ziua de astăzi confirmă necesitatea de a avea grijă și de a monitoriza toate bunurile imobile locative din Republica Moldova, cu responsabilitate și atenție asupra duratei vieții și stării funcționale ale acestora. Acest lucru este similar rolului unui management absolut în orice afacere. Gestionarea unui imobil locativ implică respectarea obligațiilor legale, reglementărilor de planificare, a normativelor de construcții și securitate, care sunt implementate de către organele de stat competente. Cel mai complex sistem instituțional ce supraveghează activitatea de gestiune a bunurilor imobile cu destinație locativă din Republica Moldova este prezent în municipiul Chișinău. La momentul actual, activitatea de gestionare a bunurilor imobile locative în municipiul Chișinău este efectuată de către următoarele instituții cu statut de: Asociații de Proprietari ai Locuințelor Privatizate (APLP), Asociații de Coproprietari în Condominiu (ACC), Cooperative de Construcție a Locuințelor (CCL) și Întreprinderi Municipale de Gestionare a Fondului Locativ (ÎMGFL). Activitatea acestor instituții este sub control la nivel de pretură a sectoarelor și la nivel de municipiu în ansamblu.

Asociațiile de Proprietari ai Locuințelor Privatizate reprezintă asociații de conducere formate din rândul proprietarilor încăperilor izolate și de locuit rezultate din procesul de privatizare, care încheie contracte de prestare a serviciilor comunale pentru necesitățile comune a proprietarilor, cu achitarea în conformitate cu clauzele contractuale încheiate inițial.

Asociațiile de Coproprietari în Condominiu sunt uniuni și fuziuni benevole a proprietarilor de apartamente și încăperi izolate în cadrul blocurilor locative, cu scopul de administrare comună a condominiului. Acestea sunt formate de cel puțin doi proprietari pentru întreținerea, exploatarea și reparația locuințelor (încăperilor) ce le aparțin și a altor proprietăți comune din condominiu, pentru asigurarea membrilor asociației cu servicii comunale și alte servicii, pentru reprezentarea și apărarea intereselor acestora, fondatori a căror pot fi proprietarii de locuințe, agențiile teritoriale de privatizare sau autoritățile publice locale.

Cooperativele de Construcție a Locuințelor sunt asociațiile benevole a cetățenilor care se organizează cu rolul de satisfacere a necesităților membrilor cooperativelor și familiilor lor cu spații locative în scopul exploatării și administrării blocurilor locative. Cooperativele de Construcție a Locuințelor sunt persoane juridice care au conturi de decontare în bănci și dispun de stampilă oficială confirmată.

Întreprinderile Municipale de Gestionare a Fondului Locativ sunt create în baza deciziilor Primăriei Municipiului Chișinău drept agenți economici, care sunt persoane juridice independente. Ele dispun de drepturi patrimoniale și nepatrimoniale pentru care se poartă răspundere, însă specifice pentru blocurile de locuit care nu au fost transmise în totalitate în proprietate privată, sau pentru acele blocurile care nu au constituit o oarecare asociație de gestiune.

Analiza fondului locativ din municipiul Chișinău

Fondul locativ constituie o parte economică și socială importantă de dezvoltare și asigurare a populației statului cu locuințe, de creare a condițiilor vitale necesare pentru trai și de desfășurare a activităților de orice gen. În acest sens, asigurarea și protecția fondului locativ este o sarcină fundamentală pentru efectuarea reformelor social-economice și acționează directă asupra bunăstării economice a statului și a cetățenilor. Sursa informațională pentru analiza fondului locativ, precum și a modificărilor apărute în decursul anului calendaristic asupra fondului locativ se regăsește în banca de date statistice al Biroului Național de Statistică cu privire la fondul locativ.

Biroul Național de Statistică informează că la data de 1 ianuarie 2020, fondul locativ al municipiului Chișinău a constituit 305,7 mii locuințe cu o suprafață totală de 21019,4 mii m². Pe medii de rezidență, în localitățile urbane s-au înregistrat 279,8 mii locuințe cu suprafața totală de 18827,4 mii m², ceea ce constituie 91,6% din total fondul locativ înregistrat în municipiu. În localitățile rurale s-au înregistrat 25,9 mii locuințe cu suprafața totală de 2192,0 mii m² sau 8,4% din total. În anul 2019, repartizarea locuințelor după numărul de camere în municipiul Chișinău se prezintă astfel: locuințele cu o cameră constituie 21% din numărul total al locuințelor înregistrate, cu două camere – 41%, cu trei camere și mai multe camere – 38%. Se prezintă informațiile cu privire la repartizarea încăperilor locative după numărul de camere în municipiul (tabelul 1).

Tabelul 1

Repartizarea încăperilor locative după numărul de camere în mun. Chișinău

Anul	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Locuințe, mii unități:	293,1	297,5	283,4	292,9	297,6	305,7
cu o cameră	62,4	64,3	57,9	61,6	63,1	64,9
cu două camere	114,9	116,8	113,6	117,9	119,9	123,5
cu trei camere și mai multe	115,8	116,4	111,9	113,4	114,6	117,3

Sursa: elaborat de autor [3]

Pentru simplificarea informației în formă grafică, se prezintă structura locuințelor după numărul de camere în municipiul Chișinău (figura 1)

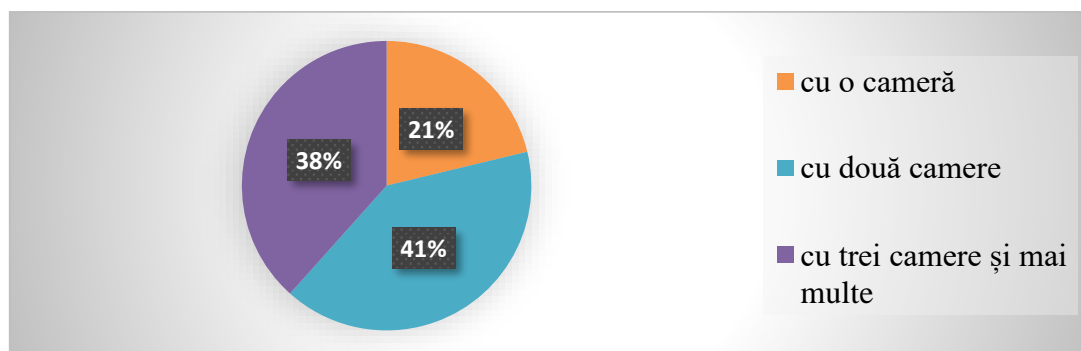

Figura 1. Structura locuințelor după numărul de camere în municipiul Chișinău

Astfel, observăm că cea mai mare pondere al fondului locativ din municipiul Chișinău o au apartamentele cu două camere. Pe locul doi s-au clasat apartamentele cu trei și mai multe camere, însă pe locul trei, apartamentele cu o cameră.

Cercetarea statistică „Cu privire la fondul locativ” furnizează date semnificative asupra fondului de locuințe, cu multiple modalități de structurare după diverse caracteristici, astfel încât, oferă posibilitatea de a obține o viziune cât mai completă asupra fondului de locuințe existent la nivel de economie națională.

Conform anuarului statistic, avem următoarele informații din date statistice (tabelul 2)

Tabelul 2

Fondul locativ la sfârșitul anilor 2014-2019

Anul	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Fondul locativ – total, mii m²	18111,2	18499,2	19771,5	20078,8	20426,0	21019,3
Fondul locativ urban - total, mii m ²	16136,3	16475,2	17662,5	17941,4	18250,1	18827,4
Fondul locativ rural – total, mii m ²	1974,8	2024,0	2109,0	2137,4	2175,9	2191,9

Sursa: elaborat de autor [3]

Fondul locativ pe parcursul anilor 2014-2019 ne arată că acesta arată o dinamică pozitivă de creștere pe parcurs și este în plină ascensiune, ceea ce ne demonstrează dezvoltarea pieței imobiliare și a bunurilor înregistrate. Se prezintă repartitia fondului locativ în municipiul Chișinău pentru ultimul an de analiză, conform datelor statistice (figura 2).

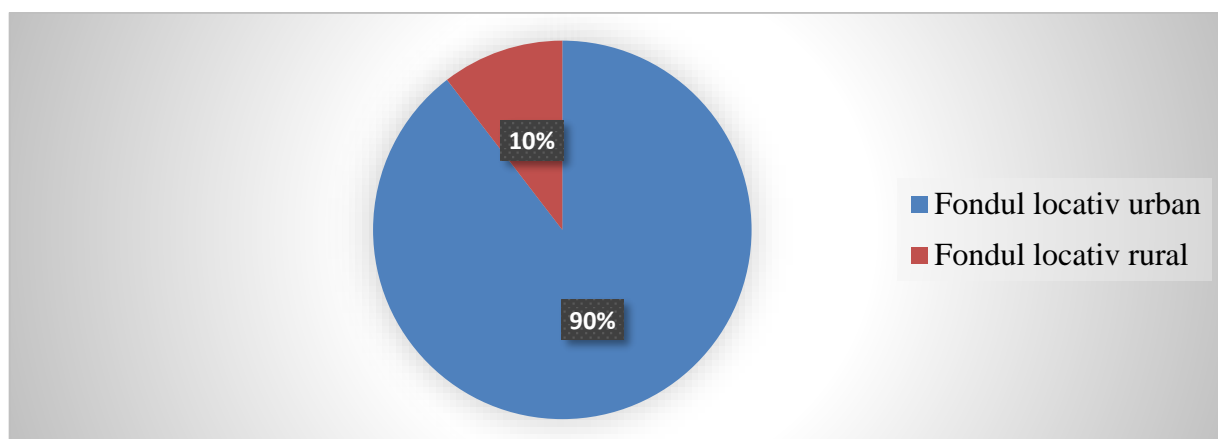

Figura 2. Repartitia fondului locativ în municipiul Chișinău

Fondul locativ urban ocupă o parte dominantă din totalitatea fondului locativ din municipiul Chișinău cu 90% față de cel rural care constituie 10% și este direcția de majorarea a acestuia pe parcursul fiecărui an. Însă fondul locativ rural nu atestă o creștere semnificativă în acest sens. Pentru o claritate și o desfășurare mai amplă a informațiilor cu privire la numărul fondului locativ urban și rural se prezintă (figura 3).

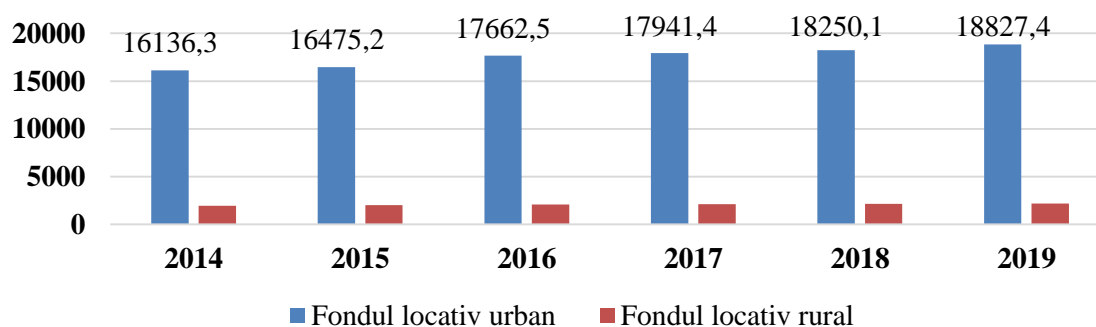

Figura 3. Fondul locativ la sfârșitul anilor 2014-2019, unități

Conform datelor statistice cu privire la fondul locativ pe parcursul anilor, observăm o tendință de creștere normală de circa 1% în fiecare an a fondului locativ urban. Dinamica fondului locativ urban este continuă creștere an de an, datorită faptului că populația tinde și migrează mai mult spre oraș, respectiv contribuind la creșterea cererii la bunurile imobile locative în orașul Chișinău. Dezvoltatorii imobiliari contribuie la sporirea numărului de oferte și unități.

Fondul locativ respectiv poate fi dotat cu: apeduct; drenarea apei (canalizare); încălzire; gaz; alimentare cu apă caldă; baie (duș) și mașină de gătit electrică instalată pe podea.

În continuare avem prezentate informațiile cu privire la dotările fondului locativ în municipiul Chișinău. (tabelul 3)

Tabelul 3

Dotarea fondului locativ în municipiul Chișinău

Anii	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Municipiul CHIȘINĂU - total							
Total, unități	293 844	293 122	297 456	283 400	292 854	297 649	305 736
Apeduct, unități	287 362	286 593	290 853	275 704	276 385	281 180	290 168
Canalizare, unități	287 362	286 593	290 846	275 580	276 255	281 050	290 038
Încalzire centrală, unități	278 496	277 586	281 606	266 712	268 319	272 009	280 856
Baie (duș), unități	275 307	275 135	279 498	218 592	220 568	223 993	231 534
Gaz, unități	288 552	289 006	293 492	277 731	277 972	282 769	291 757

Sursa: elaborat de autor [4]

Dotarea fondului locativ în municipiul Chișinău, la fel ca și fondul de locuințe, este în continuă creștere de unități per an, aceasta fiind în proporție majoritară, dat fiind faptul că accesul la rețelele ingineresti este facilitat.

Concluzii

Starea generală de gestionarea a imobilului locativ în municipiul Chișinău și a fondului locativ în cadrul acesteia este într-o dinamică pozitivă întrucât există creșterea unităților, însă depinde de anumite aspecte. Fondul locativ constituit din blocuri vechi în orașul Chișinău continuă să fie în stare nefavorabilă, acestea într-o majoritate fiind gestionate de întreprinderile municipale, care la moment, se află în stare de insolvabilitate și necesită stabilirea unor politici clare și găsirea surselor de finanțare.

Referințe

1. LEGE Nr. 913 din 30-03-2000 condominiului în fondul locativ Legea nr. 913 din 30.03.2000 Condominiului în fondul locativ
2. Fondul locativ al Republicii Moldova la 1 ianuarie 2020
<https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6690>
3. Anuarul statistic „Chișinău în cifre”, Ediția 2020
https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/Chisinau/Anuar_Chisinau_2019.pdf
4. Date statistice privind Dotarea fondului locativ (unități), în profil teritorial, 2011-2019
http://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/30%20Statistica%20sociala/30%20Statistica%20sociala_06%20LOC_LOC010/LOC010320reg.px/?rxid=9a62a0d7-86c4-45da-b7e4-fecc26003802

DISCRIMINARE ȘI STEREOTIPURI ÎN DOMENIUL RAPORTURILOR DE MUNCĂ

Elena PALADII

Universitatea Tehnică din Republica Moldova, Facultatea Construcții, Geodezie și Cadastru, Departamentul
Inginerie, Drept și Evaluarea Imobilului, Programul Drept, grupa DP-1707, Chișinău, Republica Moldova

„Progresul are loc fiindcă unii oameni îndrăznesc să fie diferiți”

Russell W. Davenport

Rezumat. Discriminarea, ca formă de marginalizare de orice fel și în orice situație este, din păcate, un fenomen prezent pe toate continentele. În Republica Moldova întâlnim cazuri de discriminare pe baza criteriilor de sex, vârstă, orientare sexuală, rasă, etnie, apartenență la o minoritate națională, religie și dizabilitate, statut social. Prin intermediul problematicii abordate specific ideea generală care reflectă realitatea stereotipurilor, a inegalității de gen în raporturile de muncă și discriminarea verticală nejustificată a salariaților de către angajator, sau cea orizontală de către salariați între ei înșiși. Stereotipurile și normele de gen influențează direct orientarea profesională și limitează gama de ocupații disponibile pentru femei și bărbați.

Cuvinte cheie: egalitate, bărbat, femeie, statut, criteriu.

Introducere

Printre multiplele probleme stringente în asigurarea egalității și nediscriminării care necesită atenție și soluționarea ulterioară în Republica Moldova se include și cea a garantării, promovării și protecției drepturilor omului, de la inițierea unei familii la încadrarea și afirmarea în raporturile de muncă. Dacă drepturile civile și politice pot fi asigurate prin adoptarea actelor legislative, apoi cele economice și sociale solicită, pe lângă cadrul legislativ adecvat, măsuri eficiente pentru respectarea lor.

Discriminarea ne poate afecta pe fiecare dintre noi la un moment dat. Bărbați-femei, majoritari-minoritari, cetățeni, străini, apatrizi etc, toți putem fi identificați și categorisiți la un moment dat printr-o caracteristică proprie. Aceasta poate duce, în anumite situații, la punerea noastră în mod nejustificat într-o situație dezavantajată în comparație cu alții. În plus, unii dintre noi pot fi expuși mai mult discriminării, pentru că aparțin sau sunt percepuți ca aparținând unui anumit grup de persoane împotriva căruia în societate s-au dezvoltat percepții discriminatorii, fie că e vorba de ură, prejudecăți, lipsă de respect, etc.

Evident că dreptul la muncă are un preț mult mai mare decât un simplu element organic al unui sistem de drepturi și libertăți. Considerată bază a sistemului de drept, Constituția unei țări exprimă esența tendințelor democratice ale omenirii ce include înțelegerea libertății expresiei muncii, nediscriminării și acordarea acestei libertăți dreptului la muncă ca principiu de bază.

1.Reglementarea juridică a dreptului la muncă în Republica Moldova

Aspirația Republicii Moldova de a asigura drepturile omului, care să corespundă normelor democratice, și dorința de a stabili un cadru legislativ ce ar contribui la sporirea nivelului de trai al societății în ansamblu dictează necesitatea conformării normelor dreptului la muncă cu actele de drept internațional, inclusiv: Declarația universală a drepturilor omului, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 10 decembrie 1948, Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, adoptat de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 16 decembrie 1966, Convenția nr. 29 privind munca forțată sau obligatorie, adoptată de către Adunarea Generală a Organizației Internaționale a Muncii la 28 iunie 1930, Convenția Organizației Internaționale a Muncii nr.52 despre concediile anuale plătite, adoptată la Geneva la 24 iunie 1936 etc. [2].

Protecția reală a exercitării dreptului la muncă trebuie să fie abordată de către legiuitorul național în calitate de prioritate a politicii sociale a statului, în care elementul uman să fie pus pe picior de egalitate cu garantarea dreptului persoanei la dezvoltare și afirmarea plenară a tuturor capacităților sale intelectuale și de muncă.

Pentru a eficientiza implementarea cadrului normativ, statul oferă ca suport de justificare și protecție a egalității în domeniul muncii: Codul Muncii al Republicii Moldova; Legea Nr. 121 din 25.05.2012 cu privire la asigurarea egalității; Legea Nr. 60 din 30.03.2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități; Legea Nr. 5 din 09.02.2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați etc.

2. Discriminarea la locul de muncă în Republica Moldova

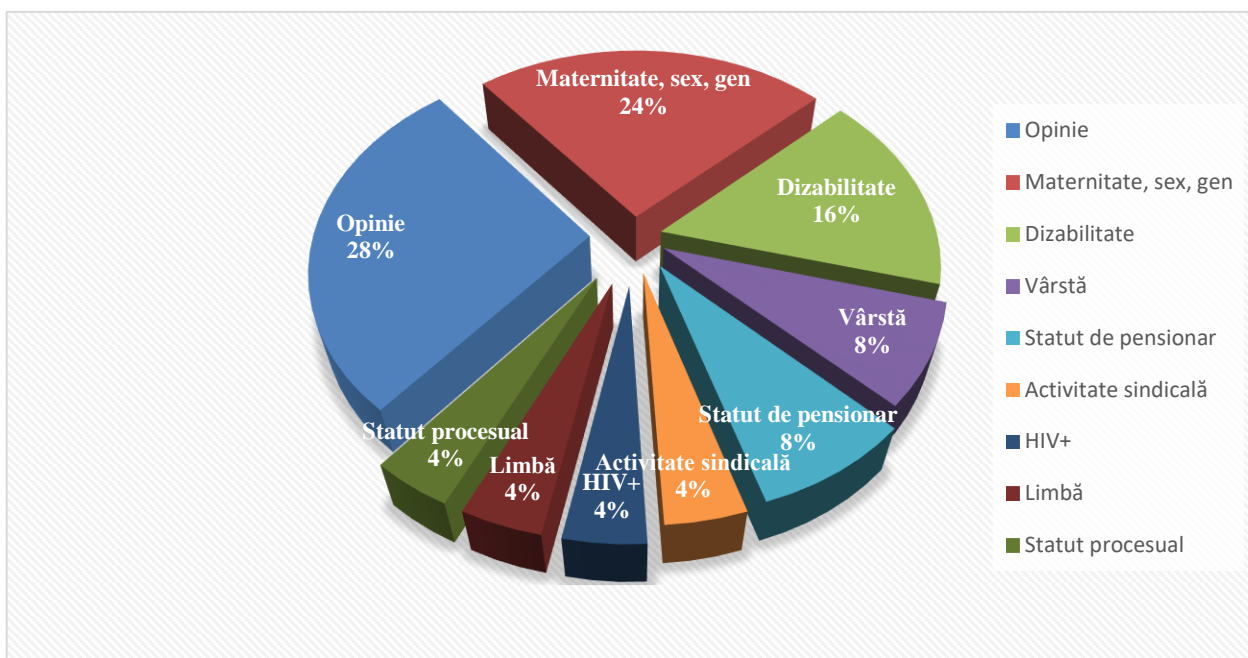
Pentru a putea mai ușor compara și percepe „granițele” discriminării în raporturile de muncă, se impune analiza retrospectivă a anilor 2019-2020 în Republica Moldova în care scop apelăm la raporturile anuale ale *Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității* (în continuare: *Consiliu*) [1], acesta reprezentând principala instituție a statului care asigură prevenirea și protecția împotriva discriminării, asigurarea egalității, promovarea oportunităților egale și a diversității în oricare raport social-economic.

Conform statisticilor Consiliului, discriminarea în câmpul muncii revine în topul domeniilor unde au loc tratamente diferențiate în baza diferitor criterii protejate, prevalând, în anul 2020 [5], criteriul de opinie.

Analizând evoluția discriminării în câmpul muncii, în anul 2019 [4], s-a constatat o creștere a plângerilor privind faptele de discriminare pe criteriu de sex și/sau gen, pe când în anul 2020 s-a dublat numărul persoanelor care au fost discriminate din cauza opiniilor și a poziției civice active.

În continuare prezentăm o analiză a raporturilor procesate de către Consiliu invocate pentru anul 2020 [5].

Diagrama Nr.1 *Criteriile de discriminare raportate la Consiliu în câmpul muncii pentru anul 2020.*

Printre problemele identificate în ultimii ani la capitolul inegalitate în câmpul muncii sunt:

- lipsa măsurilor adecvate care ar permite și încuraja îmbinarea armonioasă a obligațiilor de serviciu cu cele familiale;
- refuzul de angajare a persoanei cu responsabilități familiale;

- c) limitarea aplicării garanțiilor pentru persoanele care aveau raporturile de muncă suspendate la data intrării în vigoare a Legii nr. 270/2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar
- d) producerea și difuzarea publicității sexiste; hărțuirea pe criteriu de sex în relațiile de muncă din partea superiorilor;
- e) discursurile instigatoare la discriminarea femeilor în legătură cu activitatea desfășurată;
- f) prevederile discriminatorii în regulamentele instituțiilor de învățământ [4].

Analizând aceste constatări identificăm faptul că populația necesită informare și educație în domeniul nediscriminării pentru a capacita potențialele victime să se apere de stereotipurile formate în obște.

Plângerile examinate de către Consiliu scot în evidență următoarele probleme:

- discreditarea profesională, intimidarea psiho-emoțională și subminarea egalității de tratament a angajaților care au o poziție civică activă și o opinie bine definită;
- refuzul de acomodare rezonabilă a graficului de muncă a angajaților cu responsabilități familiale în contextul efectelor generate de criza pandemică;
- refuz neîntemeiat de angajare/transfer din motive stereotipice;
- subminarea egalității de tratament la aplicarea garanțiilor și drepturilor salariaților;
- subminarea egalității de tratament la concediere;
- plasarea anunțurilor de angajare cu indicarea condițiilor care favorizează anumite persoane;
- obstrucționarea dreptului preveniților¹ de a fi încadrați în activități remunerate [5].

Pe locul 3 în topul criteriilor protejate este cotate ca stereotip de neangajare la locul de muncă - *Criteriul de dizabilitate*. Conform raportului [3] privind măsurile de ocupare și protecție socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, în ianuarie-septembrie 2019 au fost înregistrate 407 persoane cu dizabilități, dintre care 155 au fost plasați în câmpul muncii, ceea ce reprezintă 38% din totalul de angajați în câmpul muncii, inclusiv 72 de femei, care constituie o pondere de 17% din totalul angajaților.

La moment, susținerea încadrării persoanelor cu dizabilități în câmpul muncii se realizează de către stat prin intermediul întreprinderilor specializate și al subvențiilor. Această politică a statului, în opinia Consiliului, este defectuoasă, dat fiind faptul că în 7 întreprinderi specializate sunt încadrate în câmpul muncii circa 150 persoane cu dizabilități, ceea ce constituie doar 60% din toți salariații acestora, deși statul subvenționează, anual, destul de substanțial aceste întreprinderi [6].

Conchidem că adevărata echitate este posibilă acolo, unde toți oamenii, capabili de a munci, au acest drept egal la munca socialmente utilă în baza mijloacelor sociale și individuale. Legislația stipulând expres tipul și mărimea sancțiunilor aplicate pentru discriminare în muncă, ce pot varia. În funcție de opțiunea victimei discriminării, aceasta poate depune o plângere către Inspectoratul de Stat al Muncii, Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității sau în instanțele de judecată.

Concluzii

Obiectivul lucrării a fost de a scoate în evidență și de a pune în discuție problemele autentice în domeniul discriminării în raporturile de muncă, și de a formula concluzii teoretice și practice cu privire la asigurarea egalității și dreptului fiecărui om la muncă, care stau la baza unui stat de drept.

Constatăm că în multe situații, stereotipurile și imaginile preconcepționale a angajatorilor duc la multiplicarea cazurilor de discriminare sau la disponibilizări, astfel administrația încalcă ordinea și condițiile de concediere a salariaților sau se comit diferite abuzuri.

¹ Prevenit - persoana față de care este aplicată, în condițiile Codului de procedură penală, măsura arestului preventiv.

Statul este obligat să garanteze tuturor cetățenilor libertatea alegerii genului de activitate, ajutor gratuit în alegerea activității de muncă corespunzătoare și plasarea în câmpul muncii de către serviciul specializat.

Deci, esența spuselor mai sus este următoarea: nu trebuie, sub nici o circumstanță, făcută o distincție între persoanele de sex/gen diferit, de religie diferită etc., care au o pregătire profesională, o experiență și o vârstă corespunzătoare muncii pe care o solicită.

Mulțumiri

Întru realizarea acestei lucrări, revin cu mulțumiri Consiliului pentru prevenirea și combaterea discriminării a Republicii Moldova, cu sediul în Chișinău, care în cadrul practicii judiciare ca studentă la Programul Drept, am avut posibilitatea de a lua cunoștință cu informații, analize și acte în toate raporturile sociale unde există fenomenul de discriminare. La fel, mulțumesc D-nei Pisarenco Olga, Conferențiar universitar la Universitatea Tehnică a Moldovei, pentru susținere, ghidare și obiectivitate.

Referințe

1. Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității. [accesat 10.02.2021]. Disponibil: <http://egalitate.md/prezentare-general/>
2. Alexandr BOGHIU. *ANALIZA PRINCIPIULUI PRIVIND INTERZICEREA MUNCII FORȚATE ȘI DISCRIMINĂRII ÎN DOMENIUL RAPORTURILOR DE MUNCĂ* Republica Moldova, Chișinău 2012. Universitatea de Stat din Moldova.
3. <https://www.anofm.md/ro/node/63> [accesat 10.02.2021]
4. RAPORT GENERAL PRIVIND SITUAȚIA ÎN DOMENIUL PREVENIRII ȘI COMBATERII DISCRIMINĂRII ÎN REPUBLICA MOLDOVA ANUL. [accesat la data 17.02.2021] Disponibil :<http://egalitate.md/publications/raport-general-privind-situatia-domeniul-prevenirii-si-combaterii-discriminarii-republica-moldova-anul-2019>
5. RAPORT GENERAL PRIVIND SITUAȚIA ÎN DOMENIUL PREVENIRII ȘI COMBATERII DISCRIMINĂRII ÎN REPUBLICA MOLDOVA ANUL 2020[accesat 18.02.2021]Disponibil: <http://egalitate.md/publications-category/rapoarte-anuale/>
6. RAPORTUL PRIVIND ACTIVITATEA AUTORITĂȚILOR COMPETENTE ÎN DOMENIUL CONTROLULUI RESPECTĂRII LEGISLAȚIEI CU PRIVIRE LA RAPORTURILE DE MUNCĂ, SECURITATEA ȘI SĂNĂTATEA ÎN MUNCĂ PE ANUL 2019. [accesat 19.02.2021] Disponibil:<https://ism.gov.md/sites/default/files/document/attachments/Raportul%20privind%20activitate%20autorit%C4%83%C8%9Bilor%20competente%20%C3%AEn%20domeniul%20controlului%20respect%C4%83rii%20legisla%C8%9Biei%20RM%20SSM%20pe%20anul%202019.pdf>

CONȚINUTUL CERERILOR DE INSTITUIRE A MĂSURILOR DE OCROTIRE JUDICIARĂ

Dorina POTÎNGA

Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Cadastru Geodezie și Construcții, Departamentul Inginerie, Drept și Evaluarea Imobilului, Programul Drept Imobiliar, DIC-1905, Chișinău, Republica Moldova

Rezumat. Măsurile de ocrotire judiciară a persoanelor reprezintă un instrument juridic instituit în scopul protejării unui ansamblu de drepturi ce se efectuează pe cale judiciară în condiții speciale de judecare a cauzei. Beneficiarul măsurii de ocrotire este persoana fizică care a atins majoratul sau care a dobândit capacitate deplină de exercițiu pe altă cale legală și care, în urma unei boli mintale ori a unei deficiențe fizice, mintale sau psihologice, nu poate, în mod deplin, conștientiza acțiunile sale ori exprima voința sa. În acest sens, legiuitorul a stabilit câteva reguli de procedură care trebuie respectate cu deosebită strictețe.

Cuvinte cheie: capacitate de exercițiu, drepturi fundamentale, interese.

Introducere

Persoana fizică este singurul subiect de drept vizat la stabilirea măsurilor de protecție juridică. Prin noțiunea de persoană fizică se desemnează omul, privit ca titular de drepturi subiective civile și de obligații civile. Orice ființă umană are calitatea de subiect de drept civil, deci orice om are calitatea de persoană fizică.

Dincolo de etimologia și esența acestei noțiuni, vom aborda capacitatea persoanei fizice, potrivit legii dar și literaturii juridice persoana fizică dispune de capacitate de folosință și capacitate juridică. Limitarea capacității de exercițiu poate fi efectuată doar pe cale judecătorească, prin intentarea unei acțiuni în instanțele de judecată. În continuare vom analiza care sunt exigențele legale ale unei cereri de chemare în judecată privind limitarea sau dispunerea unei măsuri de ocrotire judecătorească asupra unei persoane.

Capacitatea persoanei fizice

Capacitatea civilă constă în aptitudinea persoanei fizice de a avea drepturi subiective civile și obligații civile. Cu referire la capacitatea de folosință a persoanei este clar, începe de la naștere, orice persoană născută vie are capacitate de folosință, adică deja din momentul nașterii omul poate avea și are drepturi și obligații, indiferent de voința sa.

În ceea ce privește capacitatea de exercițiu a persoanei această noțiune beneficiază atât de o definiție legală, cât și de definiții oferite în literatura de specialitate. Capacitatea civilă de exercițiu a persoanei fizice este acea parte a capacității civile care constă în aptitudinea persoanei fizice de a dobândi și exercita drepturi subiective civile, precum și de a-și asuma și executa obligații civile, prin încheierea de acte juridice civile [5, pag.2-3].

Capacitatea de exercițiu a persoanei fizice este reglementată de art.25-30 din Codul civil al Republicii Moldova în vigoare la moment. Definiția legală a capacității de exercițiu o găsim în articolul 25 din Codul civil, care prevede: „Capacitate de exercițiu este aptitudinea persoanei de a dobândi prin faptă proprie și de a exercita drepturi civile, de a-și asuma personal obligații civile și de a le executa” [1].

Ceea ce deosebește capacitatea de folosință de cea de exercițiu este manifestarea voinței proprii în exercitarea unui drept sau a unei obligații. Capacitatea de exercițiu este o abilitate a persoanei de a se folosi de drepturile sale, dar și de a-și asuma consecințele, prin îndeplinirea obligațiilor ce derivă din acestea.

Exigențe legale

Conform rigorilor legale naționale, limitarea capacității persoanei fizice poate fi efectuată doar pe cale judecătorească [1, 32].

Dacă o persoană fizică suferă de anumite boli psihice, sau se evidențiază prin dependență față de alcool, substanțe narcotice sau oricare alte lucruri care au o consecință negativă asupra organismului uman în privința acestei persoane poate fi instituită o măsură de protecție legală. Aceasta poate fi efectuată doar pe cale judecătorească conform normelor legale în care persoanei vizate i se asigură respectarea drepturilor și a intereselor legitime [4].

În cererea prin care se solicită stabilirea unei măsuri de ocrotire judecătorească este inevitabil a fi respectate prevederile art.307 din Codul de procedură civilă, acestea reprezintă niște rigori legale instituite în conformitate cu principiul formalității, dar și al legalității.

Inițial, în cererea de chemare în judecată se indică instanța competentă, aceasta poate fi înregistrată la alegerea petiționarului la instanța judecătorească de la *domiciliul sau reședința temporară a persoanei* în privința căreia este instituită sau se solicită instituirea unei măsuri de ocrotire (denumită în sensul prezentului capitol – persoană fizică), *inclusiv de la locul aflării instituției de tratament sau instituției sociale în care este stabilită aceasta, fie la instanța judecătorească de la domiciliul sau reședința temporară a ocrotitorului provizoriu, curatorului, tutorelui sau mandatarului* împuternicit prin mandat de ocrotire în viitor, or la *instanța de judecată care examinează cererea de pornire a procesului privind măsura de ocrotire cu solicitarea dosarului personal de la autoritatea tutelară de la domiciliul persoanei fizice. După rămânerea irevocabilă a hotărârii judecătorești în procesul privind măsura de ocrotire, instanța de fond va restitui dosarul personal autorității tutelare de la domiciliul persoanei fizice, care îl va păstra cel puțin până la decesul acesteia* [2, art.302 alin.(2,3)].

Raționamentul oferirii acestei facilități persoanei interesate într-o asemenea acțiune, se argumentează prin necesitatea de a simplifica acțiunile privitor la acest fapt, adică a facilita la maxim posibil acțiunile legale în vederea ocrotirii persoanelor care manifestă nevoia unui ajutor.

Un alt aspect este persoana care este îndreptățită de a înainta o asemenea cerere – având statut de petiționar în această procedură, deci o asemenea acțiune poate să parvină din partea unei rude, a unui membru de familie sau a autorităților tutelare. Se evită parvenirea cererilor din numele unor persoane a căror bună-credință poate fi pusă la dubii, pentru că o astfel de acțiune urmează să limiteze persoana interesată în acțiunile sale și petiționarul respectiv trebuie să pledeze în interesele ei nu dimpotrivă.

La fel de important este și identificarea persoanelor interesate în stabilirea măsurilor de ocrotire judiciare, însă acest aspect nu este obligatoriu din motiv că în multe situații persoane interesate pot să nu fie. Dar, în cazul în care se cunoaște că cineva are un interes privitor la stabilirea măsurilor de ocrotire judiciară, neapărat vor fi citați și indicați în cererea adresată instanței de judecată. Din cercul persoanelor interesate pot face parte copii, soțul/soția, părinții, fratele, sora persoanei în privința căreia se solicită stabilirea unei măsuri de ocrotire judiciară.

Nu în ultimul rând este necesar a fi atras în proces, în calitate de intervenient accesoriu și Autoritatea Tutelară din Raza Teritorială unde își are domiciliul persoana ocrotită. Este necesar a specifica că petiționarul nu este obligat să citeze autoritatea competentă, adică dacă nu va fi indicat în cerere intervenientul accesoriu, aceasta nu va fi motiv de restituire sau refuz în primirea cererii. Această obligație, însă îi revine instanței de judecată care din oficiu în asemenea procese civile este necesar a cita autoritatea competentă specifică.

În denumirea cererii urmează a fi specificat obiectul cauzei, adică cerere privind instituirea măsurilor de protecție judiciară, deși acest aspect nu este obligatoriu, ambele variate vor fi considerate corecte și acceptate. Mai cu seamă că mulți practicieni preferă să utilizeze varianta clasică, fără a specifica obiectul cauzei pentru a nu crea dubii sau inconveniențe cu solicitările și cuprinsul cererii în întregime.

Circumstanțele în fapt

În continuare, avem obligația de a relata despre circumstanțele de fapt ale speței. Petiționarii sunt încurajați să ofere o imagine cât mai clară și concisă situației, a se evita relatarea faptelor care nu sunt importante pentru specificul cauzei. Vom opta pentru relatarea succintă a situației care după părerea petiționarului pune în pericol drepturile și obligațiile persoanei vizate privind instituirii măsurilor de ocrotire judiciară. Sunt importante datele despre starea de sănătate a persoanei respective, a spitalizării acesteia dacă este cazul, precum și alte acțiuni prin care s-a dovedit necesitatea instituirii unei protecții juridice asupra ei, la fel se vor accentua și probele în susținerea celor invocate. Drept temei pentru declararea incapacității persoanei fizice, conform art.65 din Codul civil, „servesc bolile mintale sau deficiențele mintale, din a căror cauză persoana nu poate conștientiza sau dirija acțiunile sale” [1]. Dar, bolile mintale sau deficiențele mintale, chiar adeverite prin certificat medical, nu dau dreptul a considera persoana ca fiind incapabilă. Ea poate fi declarată ca atare numai de către instanța de judecată.

În conformitate cu dispozițiile art.307 din Codul de procedură civilă cererea de chemare în judecată de asemenea va cuprinde: *c) date cu privire la persoanele propuse a fi însărcinate cu ocrotirea; d) date cu privire la persoanele care fac parte din anturajul persoanei fizice, enumerate la art. 48³⁰ alin. (1) din Codul civil; e) date cu privire la medicul care tratează persoana în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire și datele de contact ale acestuia, dacă îi sunt cunoscute solicitantului; f) situația familială, financiară și patrimonială a persoanei în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire judiciare, în măsura care îi este cunoscută[2].*

Astfel că la examinarea cauzei privind instituirea unei măsuri de protecție vor fi puse în discuție toate aspectele cauzei, atât patrimoniul persoanei vizate, cât și viața de familie a acesteia, persoanele cu care comunică și ideile care le împărtășesc.

Circumstanțele de drept

După ce am menționat/relatat despre starea de fapt a lucrurilor este necesar să indicăm și temeiurile de drept pe care ne bazăm, aici se va face trimitere la normele legale fie din Codul civil, fie din alte acte normative care se potrivesc situației și vin în întemeierea solicitărilor formulate.

Aducem aminte că instituirea măsurilor de ocrotire judiciară au ca rezultat limitarea persoanei în drepturile și libertățile sale, deci este foarte importantă o argumentare pe măsură a solicitărilor prin a face trimiteri la orice acte legislative în vigoare privitor la drepturile omului. Or, în lipsa unei motivări puternice instanța de judecată va privi sceptic asemenea acțiuni din partea petiționarului, deoarece drepturile și libertățile persoanelor sunt fundamentul oricăror acte emise, și o restrângere a acestora trebuie să justifice interesul protejării acestei persoane [7]. Deci limita dintre a proteja și a încălca drepturile unor persoane este foarte fină, adesea practic nevăzută și nesimțită, motiv pentru care judecătorii sunt cei care decid asupra acestui fapt, și aici nu este acceptabil riscul sau norocul.

Solicitățile

În urma celor relatate în fapt și în drept, la sfârșitul cererii, sau chiar la început – nu este o regulă generală, deci fiecare folosește după propriile convingeri, se scriu solicitările, scurt și clar formulat ceea ce se solicită de la instanță. Deoarece instanța de judecată are un rol diriguitor în cadrul procesului, adică nu are posibilitatea de a invoca ceva, de a completa, de a adăuga ceva în actele formulate de către participanți, aceasta își va baza decizia sau hotărârea strict pe cele indicate în cereri, sau materialele ce se regăsesc la dosar. Fără a interveni cu argumentări proprii sau a oferi sugestii părților.

Solicitarea trebuie să cuprindă numele persoanei vizate, măsura de ocrotire care se solicită a fi instituită dacă se dorește o anumită măsură, sau poate fi lăsat la discreția instanței de judecată. Codul civil reglementează două tipuri de măsuri de ocrotire care pot fi aplicate persoanei fizice adulte sau care a dobândit capacitatea de exercițiu pe altă cale:

- **măsuri de ocrotire contractuale**, ce cuprinde: contractul de asistență, mandatul de ocrotire în viitor;
- **măsuri de ocrotire judiciare**: ocrotirea provizorie, curatela, tutela [4, pag. 113].

Prin reglementarea instituției măsurilor de ocrotire a persoanei fizice adulte, apar noi termeni care țin de subiecții raporturilor juridice de ocrotire, cum ar fi, de exemplu: persoană ocrotită, persoană însărcinată cu ocrotirea, ocrotitorul autorizat, ocrotitorul provizoriu, curatorul sau tutorele supleant, curatorul sau tutorele special, consiliul de familie. Astfel, pentru că este necesar a indica și datele de identificare a persoanei căreia poate fi încredințată măsura de ocrotire, este binevenită o explicație în acest sens. Noțiunea de „persoană însărcinată cu ocrotirea” este una mai vastă care cuprinde noțiunile de „ocrotitor provizoriu”, „curator”, „tutore”, „ocrotitor autorizat” și va fi suficient dacă petiționarii, mai ales cei ce acționează independent și nu au studii de specialitate, vor utiliza forma generală „persoană însărcinată cu ocrotirea” [3, pag.27].

Anexe. La sfârșitul cererii se menționează lista anexelor pe care petiționarul își întemeiază solicitarea, anumite anexe în original și dacă nu e posibil în copii autentificate personal. Art.307 din Codul de procedură civilă menționează că: (2) *La cerere se va anexa raportul de expertiză extrajudiciară psihiatrică a persoanei în privința căreia se solicită instituirea măsurii de ocrotire, eliberat cu cel mult 2 luni înainte de data depunerii cererii* [2]. Dar, aceasta nu va fi o probă de bază care va decide asupra hotărârii de instituire, însă va fi luat în considerare rezultatele raportului de expertiză [6]. Deci, printre anexe trebuie să se regăsească neapărat actele de identitate ale petiționarului și a persoanei vizat, mandatul reprezentantului în cazul în care se acționează prin reprezentant, dovada achitării taxei de stat, raportul de expertiză psihologică și alte acte la care s-a făcut trimitere în cerere, certificate medicale, caracteristici din instituțiile de spitalizare ș.a.

Semnătura. Fiecare cerere trebuie neapărat semnată, trebuie indicat numele persoanei care semnează și funcția sau statutul acesteia, fie petiționarul fie reprezentantul petiționarului.

În concluzie, observăm că instituția măsurilor de ocrotire a persoanei fizice adulte capătă o reglementare mult mai vastă și diferită, astfel încât de interesele persoanei ocrotite se pot ocupa mai mulți subiecți, iar procedura de aplicare a măsurilor de ocrotire este diferită, în funcție de starea sau situația acesteia.

Reglementări legale și legi, organizații:

1. Codul civil al Republicii Moldova, nr.1107 din 6 iunie 2002. Republicat în: Monitorul Oficial al RM nr.66-75/132 din 01.03.2019.
2. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova din nr.225-XV din 30.05.2003. Republicat în: Monitorul Oficial al RM nr.285-294/436 din 03.08.2018.
3. Convenții Organizației Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu dizabilități, ratificată prin Legea nr.166 din 9 iulie 2010. În: Monitorul Oficial al RM, nr.126-128/428 din 23.07.2010.
4. Legea nr. 1402 din 16.12.1997 privind sănătatea mentală, În Monitorul Oficial al RM, nr. 44-46: din 21.05.1998.
5. Botnaru S. Categoriile „capacitate psihică”, „discernământ”, „vinovăție” și „responsabilitate” în dreptul penal. În: Revista Națională de Drept, 2013, nr.11, p.42-45.
6. CAZACU Doina. Măsurile contractuale și judiciare de ocrotire a persoanei fizice adulte: noțiuni introductive. Chișinău: Revista Națională de Drept – USPÉE.
7. Proiectul regulamentului privind publicitatea măsurilor de ocrotire, https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/proiectul_322.pdf.

CEREREA RECONVENȚIONALĂ – NOȚIUNEA, IMPORTANȚA ȘI NATURA ACESTEIA

Nica GRAUR

*Universitatea Tehnică din Republica Moldova, Facultatea Construcții, Geodezie și Cadastru,
Departamentul Inginerie, Drept și Evaluarea Imobilului, Programul Drept Imobiliar, grupa DIC-2005,
Chișinău, Republica Moldova*

Rezumat. *Cererea reconvențională în calitate de act procedural formulat de către pârât, are menirea de a stabili pretențiile emane de la pârât către reclamant. Prevederile Codului Procesual Civil al Republicii Moldova, oferă posibilitatea pârâtului de a-și valorifica și el dreptul lezat, dacă acesta există, într-un raport juridic, prin depunerea unei cereri reconvenționale la adresarea în instanță a unei cereri de chemare în judecată împotriva sa. În prezentul studiu urmează a fi prezentată și analizată noțiunea cererii reconvenționale, dedusă importanța ei și specificată natura acesteia.*

Cuvinte cheie: *acțiune civilă, reclamant, pârât, instanță de judecată, litigiu.*

Introducere

Acțiunea civilă este modul legal cel mai important de apărare a drepturilor încălcate sau a intereselor ocrotite de lege, prin intermediul căruia se instituie activitatea instanței de judecată cu privire la examinarea și soluționarea litigiului.

Actualitatea subiectului constă în faptul că zilnic în instanța de judecată sunt depuse acțiuni civile prin care persoana a cărui drept a fost încălcat dorește restabilirea acestuia. În acest context, trebuie bine cunoscute tipurile de cereri care pot fi depuse în instanța de judecată, pentru a putea mai eficient să ne apărăm într-un raport juridic litigios. Cunoașterea specificului cererii reconvenționale ne va determina mai eficient să acționăm în situația în care împotriva noastră va fi înaintată o acțiune civilă.

Pentru a fi supus cercetării, subiectul dat a fost analizat prin metodele: analitică, analogică, sistematică și logică. Drept bază pentru cercetarea tematicii date a servit legislația Republicii Moldova, precum și literatura de specialitate a doctrinarilor contemporani.

Fiind participanți la viața civilă, noi, oamenii, suntem adesea prinși în diferite relații, comunicări, situații, raporturi civile, prin care, uneori, ne este atins un oarecare drept. Încălcarea unui drept garantat de lege, deseori duce la un conflict între persoana a cărui drept a fost încălcat și persoana care a lezat acel drept. Natura umană având un caracter mai impulsiv, nu întotdeauna reușește să rezolve problema desinestător care derivă din lezarea vreunui drept, astfel, se ajunge la intentarea unei acțiuni civile în instanța competentă.

Intentarea unei acțiuni civile începe prin depunerea cererii de chemare în judecată în instanța de judecată de către reclamant (persoana a cărei drept a fost lezat) către pârât (persoana care a lezat acel drept). Prin aceasta, persoana prejudiciată își înaintază pretențiile către cealaltă parte cu intenția de a-și valorifica dreptul vătămat.

Însă, așa cum conflictele generează situații controversate și persoana care, inițial, capătă rolul de pârât poate fi lezat în drepturi. Din acest motiv, legiuitorul a prevăzut asemenea situații și a legiferat și unele norme prin care, persoana-pârât își va putea înainta obiecțiile în instanța de judecată față de reclamant care, la rândul său la fel la prejudiciat în drepturi, printr-o **cerere reconvențională**. *Dar ce reprezintă, de fapt, o cerere reconvențională?*

Conform opiniei doctrinarului Leș I. *putem defini cererea reconvențională ca actul procedural prin intermediul căruia pârâtul urmărește valorificarea unui drept propriu față de reclamant* [5. p.372]. Deci, din definiția expusă de doctrină reiese că cererea reconvențională este un act de procedură întocmit de pârât care are menirea de a-i revindeca dreptul nerespectat de către reclamant. Prin depunerea cererii respective pârâtul își apără integritatea sa în acțiunea promovată împotriva sa.

Prin prisma dicționarului explicativ cererea reconvențională capătă următoarea definiție: **reconvențional, -ă, reconvențional, -e**, adj. (Jur.; în sintagma) *Cerere reconvențională* = cerere prin care, într-un litigiu, pârâtul formulează pretenții împotriva reclamantului în legătură cu acțiunea; reconvențiune [6].

Cerere reconvențională - mijlocul procedural prin care pârâtul dintr-un proces pendinte formulează pretenții proprii împotriva reclamantului [7], ceea ce denotă că pârâtul se poate apăra prin aceasta în procesul de judecată care este înaintat împotriva lui, dar care la rândul său, a avut propriile neplăceri din partea reclamantului. Or, calitatea de reclamant nu relevă cu precizie faptul că doar acesta este prejudiciat într-o anumită situație.

Din definițiile expuse mai sus reiese că cererea reconvențională este echivalentul unei cereri de chemare în judecată, adică are aceiași putere juridică. Specificul ei constă în aceea că ea este depusă în instanță de către pârât doar după ce reclamantul a înaintat o cerere de chemare în judecată. Apariția acesteia survine doar după ce este o cerere de chemare în judecată depusă.

Cererea reconvențională nu înfățișează ca o facultate procesuală pentru pârât, acesta având dreptul de a alege între valorificarea pretențiilor sale pe cale incidentă sau printr-o acțiune civilă separată [4. p.30-31]. Acest lucru este reglementat de către legislația în vigoare la art. 172 „*Intentarea acțiunii reconvenționale*” din CPC alin.(1) [8] „*Până la începerea dezbatelor judiciare, pârâtul are dreptul să intenteze împotriva reclamantului o acțiune reconvențională pentru a fi judecată odată cu acțiunea inițială.*” Deci pârâtul are opțiunea de a alege între a-și valorifica și el dreptul lezat în același proces de judecată pe care la intentat reclamantul, sau să intenteze el un alt proces.

În asemenea situații, suntem de părerea că pârâtul, în cazul în care are obiecții față de reclamant în același litigiu să adreseze și el în instanță cererea reconvențională, însă să nu se adreseze cu o altă cerere de chemare în judecată. În susținerea acestei idei, cu o argumentare, vine și doctrinarul Leș I. care punctează că *valorificarea pretențiilor pârâtului prin intermediul cererii reconvenționale oferă însă o serie de avantaje, care nu pot fi ingrate, printre care menționăm: asigură soluționarea a două litigii într-un cadru procesual; determină realizarea unei economii de timp și cheltuieli; oferă condiții pentru o mai bună judecată, judecătorii fiind puși în situația de a cunoaște în toată complexitatea lor raporturile juridice dintre părți; constituie o garanție împotriva insolvenței reclamantului și evită posibilitatea pronunțării unor hotărâri judecătorești definitive* [5. p.373]. Respectiv, în astfel de cazuri, litigiul în instanță va beneficia de o elucidare și o rezolvare mai completă, instanța de judecată cunoscând mai multe nuanțe ale cauzei puse pe rol va fi în avantajul de a emite o hotărâre mai justă față de părțile din proces.

Din argumentele prezentate mai sus rezultă și importanța cererii respective, ea având menirea de a mări obiectul litigiului. Dacă nu ar fi fost prevăzută această cale de apărare a pârâtului, atunci instanțele de judecată s-ar fi ciocnit cu un număr mai mare de cereri de chemare în judecată de o complexitate mai sporită iar părțile implicate în proces cu unele ”probleme” în plus. În asemenea cazuri ar mai fi posibilă și contrapunerea hotărârilor emise de către judecători pentru reclamant și pârât dacă ar acționa separat cu acțiunea, care, de fapt, ar putea fi soluționată în același litigiu.

Principala condiție este ca pretențiile pârâtului să aibă legătură cu cererea sau cu mijloacele de apărare ale reclamantului [1. p.62]. Temeiul cererii reconvenționale trebuie să decurgă din același raport juridic înaintat în instanță de către reclamant. Cererea reconvențională poate fi depusă doar dacă are conexiune cu cererea principală, în cazul în care conexiunea va lipsi, pârâtul va trebui să se adreseze în instanța de judecată separat pentru a-și înainta pretențiile.

Cererea reconvențională se judecă o dată cu cererea principală. Dacă, însă, numai cererea principală este în stare de judecată, instanța o poate judeca separat [3. p.68]. Așadar, cererea în asemenea cazuri capătă independență procesuală. Cererea reconvențională va trebui soluționată chiar dacă reclamantul a renunțat la judecată sau la dreptul subiectiv pretins, ori când cererea de chemare în judecată a fost respinsă ca prescrisă, anulată sau s-a perimat. În cazul unei cereri reconvenționale subsidiare, dacă se respinge cererea de chemare în judecată, atunci se va respinge și cererea reconvențională, ca lipsită de obiect sau de interes [2. p.146].

De aici reiese și caracterul subsidiar sau facultativ al cererii reconvenționale. Caracterul subsidiar se manifestă prin aceea că pârâtul înțelege să-și valorifice un anumit drept sau drepturi numai în cazul când se admite acțiunea reclamantului; în cadrul cererii reconvenționale pot fi formulate una sau mai multe acțiuni, astfel încât pot rezulta unul sau mai multe capete de cerere. Iar caracterul facultativ - în valorificarea pretențiilor proprii, pârâtul are două posibilități: pe de-o parte poate, pe cale incidentală, să opteze pentru formularea unei cereri reconvenționale sau, pe de altă parte, poate declanșa un nou proces prin intermediul unei cereri principale.

Competență de soluționarea cererii reconvenționale va fi instanța de judecată în care a fost depusă cererea de chemare în judecată. *Asupra acțiunii principale și asupra cererii reconvenționale formulate de pârât instanța trebuie să se pronunțe printr-o singură hotărâre, care va cuprinde soluții cu privire la toate pretențiile [3. p.68].*

Din punct de vedere al naturii sale juridice cererea reconvențională are o fizionomie proprie determinată atât de caracterul său de acțiune civilă, cât și de condițiile particulare de exercitare. Ea nu trebuie confundată, în primul rând, cu apărarea pe care pârâtul și-o face prin întâmpinare sau oral în fața instanței de judecată. Întrădevăr, cererea reconvențională este mai mult decât o simplă apărare; ea este o contra-acțiune, un „contra atac” sau o „contra ofensivă”, întrucât prin intermediul acesteia pârâtul își poate valorifica un drept propriu față de reclamant [4. p.31].

Totodată, ținem să menționăm, că aceasta nu trebuie confundată nici cu referința depusă de pârât, care are scop de apărare, prin care se tinde spre a fi respinsă cererea de chemare în judecată sau cel puțin de a reduce din pretențiile reclamantului, deoarece cererea reconvențională, de fapt, se întocmește sub forma unei cereri de chemare în judecată, astfel, pârâtul devine și el reclamant prin depunerea ei în instanță. Prin aceasta el nu doar se apără ci și își înaintează și propriile pretenții.

În urma conceptelor relatate mai sus ne permitem a formula propria definiție asupra noțiunii de cerere reconvențională, astfel, ***cererea reconvențională este actul de procedură înaintat de către pârât, după depunerea cererii de chemare în judecată, prin care acesta își înaintează propriile pretenții survenite din litigiul intentat în instanța de judecată de către reclamant.***

În concluzie menționăm că, importanța cererii reconvenționale constă în faptul că oferă posibilitatea de a rezolva într-un singur proces de judecată toate neplăcerile apărute între părți, astfel instanța de judecată va rezolva mai rezonabil litigiul.

Referitor la natura cererii reconvenționale concluzionăm că aceasta este echivalentul unei întregi acțiuni civile, nu doar o simplă apărare a pârâtului.

Susținem depunerea cererii reconvenționale, însă, doar atunci când într-adevăr este cazul de a fi înaintată, când pârâtul real are pretenții bine determinate față de reclamant, nu doar ca prin aceasta să își camufleze mai proeminent apărarea sa.

Referințe

1. CRIȘU, C., CRIȘU, Ș., *Ghidul juristului, Lucrare pluridisciplinară teoretico-practică*, București, Editura Argessis, 1997.
2. DĂNILĂ, L., ROȘU, C., *Drept procesual civil, Ediția 4*, București, Editura All BECK, 2004.
3. DRAGOMIR, E., PALIȚĂ, R., *Drept Procesual Civil, Sinteze pentru Pregătirea Examenului de Admitere și Definitivare în Profesia de Avocat*, București, Editura Lex Nomina, 2009.
4. LEȘ, I., *Principii și instituții de drept procesual civil, Volumul II*, București, Editura Lumina Lex, 1999.
5. LEȘ, I., *Tratat de drept procesual civil*, Editura All BECK, București, 2001.
6. <https://dexonline.ro/definitie/reconven%C8%9Bional> [accesat 23.02.2021].
7. <https://legeaz.net/dictionar-juridic/cerere-reconventionala> [accesat 23.02.2021].
8. Codul de Procedură Civilă al Republicii Moldova, Nr. 225 din 30.05.2003, Publicat la 03.08.2018 în Monitorul Oficial Nr. 285-294 art. 436. [accesat 23.02.2021]
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122066&lang=ro

ANALIZA SITUAȚIEI PRIVIND PLANTAȚIILE MULTIANUALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Anna LEȘAN

Univeristatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Construcții, Geodezie și Cadastru,
Departamentul Inginerie Drept și Evaluarea Imobilului, Chișinău, R.Moldova

anna.lesan@emi.utm.md

Rezumat: Plantațiile multianuale reprezintă un sector al agriculturii foarte important pentru R.Moldova. În prezent datorită subvențiilor și fondurilor oferite în agricultură în special în cadrul programului AIPA, se observă o creștere a investițiilor în aceste tipuri de bunuri. În prezentul articol este analizată în evoluție suprafața terenurilor înșămânțate cu diferite tipuri de plantații, prețurile medii de piață pentru plantații cât și care este ponderea terenurilor irigate la moment în R.Moldova

Cuvinte cheie: cultive perene, terenuri agricole irigate, prețul de piață.

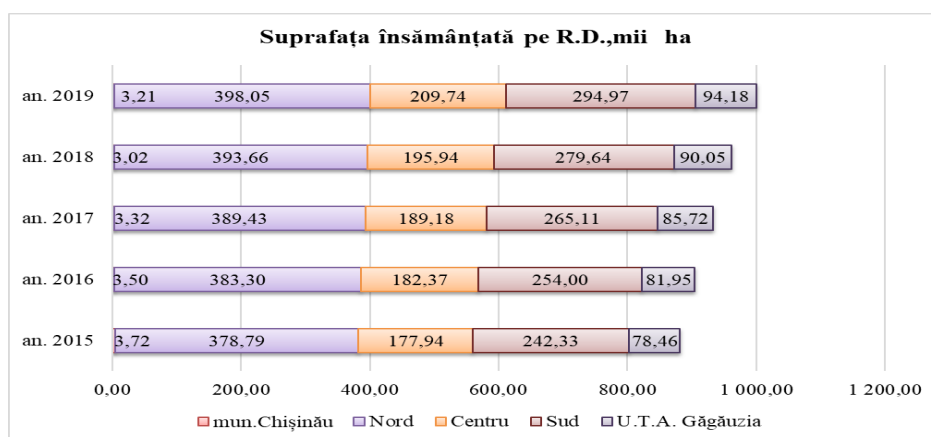
Introducere. Plantațiile perene, făcând parte din sectorul agrar al Republicii Molodva, reprezintă o oportunitate primordială pentru activitatea întregii populații. Menționăm că anume întreprinderile agricole, care își desfășoară activitatea agricolă pe teritoriul țării, sunt baza dezvoltării economice a țării și vectorul principal de orientare a populației, fiindcă acestea dispun de potențial și contribuie la revenirea agriculturii pe pozițiile pierdute în ultimele decenii, deoarece plantațiile multianuale sunt un business rentabil și nu o metodă de supraviețuire sau întreținere.

Înregistrarea plantației perene și a drepturilor asupra acesteia se efectuează exclusiv de către organul cadastral teritorial în a cărui rază de activitate se află bunul imobil [1].

Înregistrarea drepturilor asupra plantației se efectuează după executarea lucrărilor cadastrale și după întocmirea planului cadastral al teritoriului și al dosarului cadastral al bunului imobil.

1. Situația privind terenuri cu plantațiile multianuale

Date cu privire la suprafețele înșămânțate, din totalul terenurilor agricole pe perioada anilor 2015–2019, sunt expuse în (fig.1)

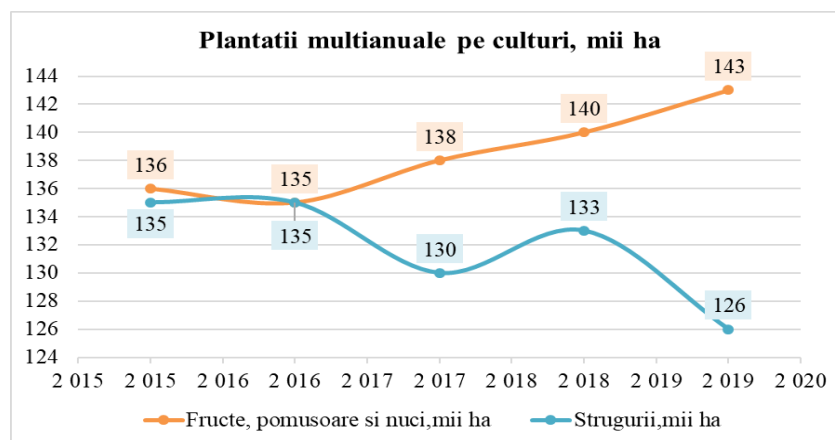
Figura 1. Suprafața înșămânțată pe regiuni de dezvoltare, mii ha

Sursa: elaborat de autor în baza [2]

Analizând în evoluție suprafața înșămânțată pe perioada anilor 2015–2019, observăm că se atestă o creștere de aproximativ 13,5% în anul 2019 față de anul 2015 (fiind înregistrată o creștere de aproximativ 3% anual). Creșterea a fost înregistrată în toate regiunile de dezvoltare, excepție făcând mun. Chișinău, unde a fost înregistrată o scădere substanțială a suprafeței înșămânțate, cu

aproximativ 15,8% în anul 2019 față de anul 2015. Aceasta se datorează concentrării în cadrul mun. Chișinău a ponderii maximale a terenurilor neagricole și orientarea investițiilor majore spre valorificarea acestor terenuri.

O suprafață impunătoare a terenurilor agricole ale R.M. sunt ocupate și de plantațiile multianuale, după cum este reprezentat în figura 2.

Figura 2. Plantații multianuale pe culturi, mii ha

Sursa: elaborat de autor în baza [2]

Analizând în evoluție suprafața plantațiilor multianuale (vii și livezi) pe perioada anilor 2015–2019, observăm în cazul livezilor (a plantațiilor de fructe, pomusoare și nuci) o creștere de aproximativ 5,15% în anul 2019 față de anul 2015. În cazul plantațiilor de viță-de-vie, a fost înregistrată o scădere substanțială a suprafeței ocupate de acestea, cu aproximativ 7,14% în anul 2019 față de anul 2015. Aceasta se datorează lipsei de îngrijire a plantațiilor de viță-de-vie aflate preponderent în proprietatea populației rurale (persoanelor fizice), care treptat, în lipsa condițiilor necesare, sunt transformate în pășuni [3].

Republica Moldova dispune de 112 mii ha de viță-de-vie plantate cu peste 50 de tipuri de soiuri tehnice. Arealul viticol este repartizat în 3 regiuni vitivinicole istorice: Valul lui Traian (sud-vest), Ștefan Vodă (sud-est) și Codru (centru), destinate producerii vinurilor cu indicație geografică protejată.

Regiunea Codru – cuprinde centrul țării cu 61 200 ha de vie. Relieful este fragmentat de văi, vâlcele și multe râuri mici. Pădurile de stejar și trei ocupă 25% din teritoriu, influențând microclima regiunii favorabilă pentru cultivarea soiurilor albe (*Feteasca Albă*, *Muscat*, *Traminer*, *Chardonnay*, etc.) din care se obțin vinurile roșii fine și vinurile spumante. Aici se regăsesc renumitele galerii subterane (Cricova, Mileștii Mici), dar și majoritatea vinăriilor.

Regiunea Ștefan Vodă – regiune în sud-est, de altitudine joasă, include și terasele Nistrului. Solurile dominante sunt cernoziomurile castanii și podzolite, clima moderat-continentală influențată de Marea Neagră. De pe cele 10 000 ha de vie se obțin vinuri echilibrate, cu buchete complexe și cu tipicitate unică. *Rara Neagră* este soiul tradițional din care se face vinul *Negru de Purcari*. Perfect adaptate teritoriului sunt *Feteasca Neagră*, *Cabernet Sauvignon*, *Pinot Noir*, *Pinot Gris*, *Chardonnay* etc. [3].

Regiunea Vadul lui Trăian – câmpii și podișuri de silvostepă, cu soluri aerate ce cuprinde 43 203 ha de vie, clima este caldă, cu influențe ale Mării Negre și pădurilor din Dealul Tigheciului. Specializată în vinuri roșii (60%), regiunea s-a consacrat și prin vinurilor licoroase (*Ciumai*, *Trifenești* etc.), este localizată istoric între cele două valuri ale lui Trăian, ce protejau Imperiul Roman de barbari [3].

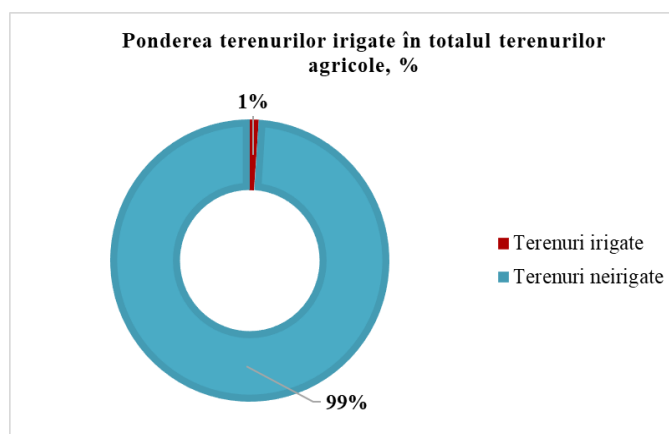
Actualmente, **fondul forestier** național constituie 12,7% din teritoriul țării. Majoritatea terenurilor acoperite cu păduri (87,2%) se află în proprietatea statului, restul fiind deținute de

primării (12,2%) și doar 0,6% de proprietarii privați. Deși are o participare relativ nesemnificativă, fondul forestier, proprietate privată, este în continuă creștere [4].

În continuare, în tabelul 1 sunt dați indicii producției de fructe sub aspectul speciilor pomice în anul 2018.

În anul 2018, un volum mai mare de producție a fost înregistrat la cultura mărului – 74,4% din structura producerii, cultura prunului – 14,9%, cultura piersicului – 2,8%, culturile nucifere – 2,3%, iar celelalte specii au înregistrat valori mai mici de 2,0%. Studiind în dinamică suprafața totală pe specii, înregistrăm o scădere la suprafața cultivată cu mere și majorare mai evidentă la speciile nucifere, caise, cireș, arbuști fructiferi și căpșun.

Republica Moldova are peste 2,2 milioane de terenuri agricole, dintre care 22,5 mii de terenuri irigate, potrivit Cadastrului funciar. Potrivit documentului, la situația de la 1 ianuarie 2019, suprafața totală a Republicii Moldova era de 3 milioane 384,7 mii de hectare. Ponderea terenurilor agricole irigate este reprezentată în figura 3.

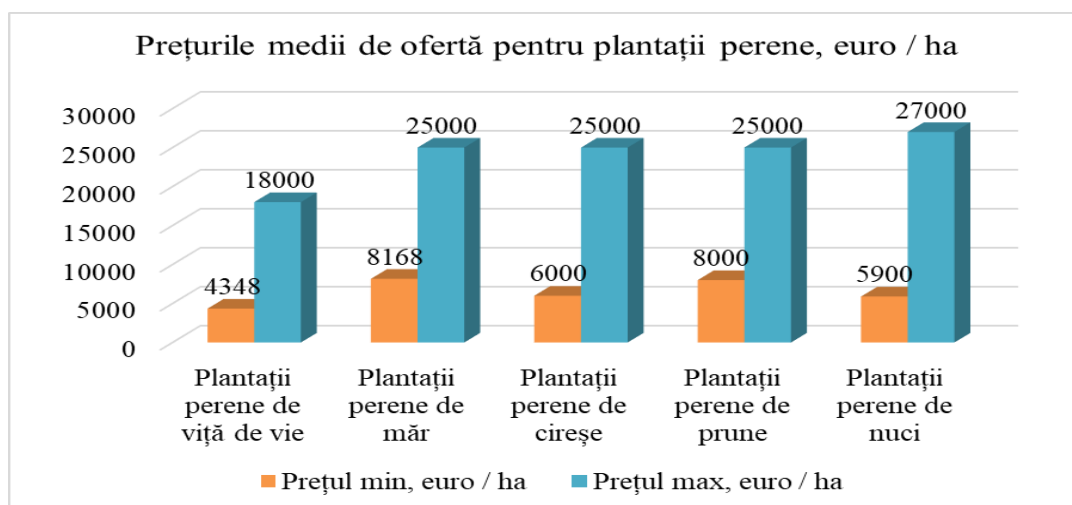
Figura 3. Ponderea terenurilor irigate în totalul terenurilor agricole, %

Sursa: elaborat de autor în baza [5]

Conform datelor statistice din figura 3, putem observa o pondere nesemnificativă a terenurilor irigate față de terenurile neirigate. Pentru o țară agrară acest indice este egal, practic, cu "zero". Drept rezultat, astăzi avem o recoltă de 3-4 ori mai mică la toate tipurile de culturi.

2. Prețul mediu de piață pentru plantații multianuale

Pentru o înțelegere mai bună a situației pe piața plantațiilor multianuale, prețurile medii de ofertă pe tipuri de plantații sunt reprezentate în figura 4.

Figura 4. Prețurile medii de ofertă pentru plantațiile perene pe tipuri de plantații

Sursa: elaborat de autor în baza analizei pieței.

În urma analizei fig. 4 prețul de ofertă pentru viță-de-vie este în intervalul 4348–18000 euro/ha, prețul maxim se referă la viță-de-vie amplasată la traseu. Livezi de măr sunt prețul inclus în intervalul de variație de 8168–25000 euro/ha (prețul de ofertă maxim se referă la livezile superintensive sau care dispun de îmbunătățiri suplimentare). Livezile de cireș, alun, prune și nuci, sunt oferite la un preț ce se include în intervalul de variație de 3000–10200 euro/ha.

Intervalurile de prețuri determinate în urma analizei sunt orientative datorită numărului mare de factori care poate influența prețul pentru 1 ha de plantații perene, cum ar fi:

- distanța până la traseu;
- drumul de acces;
- prezența/lipsa sistemului de irigare;
- rețelele tehnice;
- tipul plantației;
- schema de plantare;
- vârsta plantației și durata ei de viață;
- capacitatea plantației;
- prezența plasei antigrindină etc.

În cazul plantațiilor superintensive, din considerentul existenței mai multor investiții, precum materialul săditor special (cu costuri mai sporite), sistemul de irigare performant, piloni, plasă antigrindină, îngrășăminte, prețul de ofertă este mult mai mare decât în cazul plantațiilor simple. Acesta este direct proporțional cu investițiile realizate. O livadă superintensivă de măr sau de păr are un cost, în general, de circa 35 000 de euro/ha. Vorbim aici de costul împreună cu plantele, cât și pentru instalația de irigare. Însă ținem să menționăm că perioada de recuperare a investițiilor datorită capacităților de producere sporite a acestui tip de plantații este mult mai mică.

Concluzii

În urma analizei situației privind piața plantațiilor multianuale observăm o tendință de creștere a suprafeței acestora pe parcursul ultimilor ani, aceasta se datorează în mare măsură fondurilor de subvenționare oferite de către Agenția de Intervenții și Plăți pentru Agricultură, astfel în anul 2020 valoarea investiției pentru înființarea plantațiilor multianuale și pomicele este în jur de 779 mln lei, la fel au fost plantate o suprafață de 2324,2 ha. În domeniul viței de vie au fost alocați o sumă de 88,590 mln lei. La fel o tendință de dezvoltare a tipurilor de plantație se observă în ultimii ani, prin faptul că au fost plantate plantații de cătină, mur și levănțică.

În urma analizei pieței observăm o variație foarte mare de preț, deoarece în ultimii ani investitorii tot mai mult la înființarea plantațiilor alocă investiții pentru îmbunătățiri cum sunt plase antigrindină, plase antiploaie, antiîngheț cât și sisteme performante de irigare prin irigare.

Astfel se evidențiază importanța acestor tipuri de plantații deoarece Republica Moldova este o țară profund dependentă de agricultură și dezvoltarea rurală. În ultimii 5 ani contribuția agriculturii la formarea Produsului Intern Brut variază între 8 – 10%, ceea ce este o pondere importantă din dezvoltarea economiei țării.

Referințe

1. Leșan A. Dezvoltarea pieței imobiliare a Republicii Moldova prin prisma analizei repartizării teritoriale după regiunile de dezvoltare. Lucrare metodologică. Editura „Tehnica-UTM”, 2021. ISBN:
2. <https://statistica.gov.md/pageview.php?l=ro&id=2279&idc=315>
3. <http://www.wineofmoldova.com/ro/>
4. <http://www.moldsilva.gov.md>
5. <https://agrobiznes.md/republica-moldova-are-pest-22-milioane-de-hectare-de-terenuri-agricole.html>
6. https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/proiectul_830.pdf

FUNDAMENTUL TEORETICO-ȘTIINȚIFIC AL AMÂNĂRII ȘI SUSPENDĂRII PROCESULUI CIVIL CA INCIDENTE PROCESUALE

Livia MATEI

*Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Cadastru Geodezie și Construcții, Departamentul Inginerie,
Drept și Evaluarea Imobilului, Programul de studiu – Drept, DP-1707, Chișinău, Republica Moldova*

Rezumat: *Procesul civil reprezintă o activitate amplă a participanților la proces și organelor competente, care se rezumă la ideea de a face justiție într-un stat de drept, de a realiza și restabili drepturile civile încălcate. În cursul judecății în cadrul procesului civil, pot apărea unele incidente procesuale, datorate fie ca urmare a nerespectării normelor procesuale, fie ca urmare a unor acte procesuale de dispoziție ale părților, care, respectiv, conduc la apariția unor efecte juridice, a unor modificări de procedură. Printre aceste incidente putem elucida amânarea și suspendarea procesului civil, amânarea având efect de împiedicare a desfășurării procesului de scurtă durată, cu continuarea examinării cauzei la o altă dată și oră, însă suspendarea face imposibilă desfășurarea procesului pe o perioadă mai mare de timp, respectiv, reluarea procesului va avea loc la o altă dată și oră necunoscute la momentul suspendării.*

Cuvinte cheie: *judecată, instanță, drept, procedură, norme, efecte.*

Introducere

Pentru a fi asigurată atingerea scopului acțiunii civile și anume de restabilire a dreptului lezat sau a interesului contestat printr-o hotărâre legală și întemeiată a instanței de judecată, fiecare cauză dedusă judecății urmează a fi examinată într-un proces civil echitabil soluționat în termen rezonabil.

Însă, există și cazuri când procesul civil, datorită ivirii unor incidente, nu se desfășoară în mod normal, adică nu parcurge toate fazele, sau le parcurge cu întârziere, iar în alte situații se termină fără a mai ajunge în faza sa finală. Incidente de acest gen pot să apară în orice fază a procesului civil, inclusiv în faza executării, dar nu neapărat ca urmare a disponibilității procesuale [1, pag.26].

Ținem să menționăm că, incidentele procesuale pe care le vom analiza sunt amânarea și suspendarea procesului civil. Este important de a trata aceste incidente în particular, pentru o înțelegere mai aprofundată, și de a efectua o deosebire între efectele juridice care pot interveni pe perioada procesului. Acest fapt și servind drept temei pentru prezenta cercetare.

Noțiunea. În doctrina de specialitate sunt elucidate un șir de opinii a diferitor autori, cu privire la amânarea și suspendarea procesului civil, fiind analizate ca incidente procesuale ce pot apărea în cadrul unui proces.

În același context, primordial este să definim acest incident. Respectiv, potrivit dicționarului juridic, prin incidente procesuale se înțelege împrejurarea intervenită în desfășurarea procesului civil, de natură să aducă modificări cu privire la cadrul litigiului sau în legătură cu instanța sesizată [6].

Ciobanu V.M. susține că incidentele procesuale sunt actele care fac imposibilă continuarea examinării în aceeași zi și determină întreruperea ședinței de judecată cu posibilitatea continuării acesteia la o altă dată și oră, ce vor fi fixate de instanța de judecată [2, pag.164].

Iar în opinia autorului, incidentele procesuale prezintă acele fapte care intervin în procesul de desfășurare a cauzei civile, producând efectele juridice asupra litigiului judecat.

În continuare, vom aduce o analiză aprofundată a acestor două incidente procesuale amânarea și suspendarea procesului civil.

Amânarea procesului civil. Prin **amânarea** procesului se înțelege hotărârea luată de instanța de judecată de a continua activitatea judiciară la un termen viitor, într-o altă ședință de judecată, din anumite motive întemeiate [7].

Autorul Pisarenco O., menționează că amânarea procesului este un incident procesual care împiedică desfășurarea ședinței de judecată și condiționează examinarea cauzei la o altă dată și oră. În cazul amânării procesului, examinarea cauzei se dispune a fi făcută în altă ședință de judecată [4, pag.233].

La fel, amânarea procesului este reglementată și de Codul de Procedură Civilă al Republicii Moldova (în continuare- CPC), unde expres în art.208 se menționează că amânarea procesului se admite doar în cazurile prevăzute de prezentul cod. În cazul amânării procesului, instanța de judecată fixează o dată pentru desfășurarea noii ședințe, cu excepția situației prevăzute la art.122 alin.(5) CPC. Încheierea de amânare a procesului nu poate fi atacată cu recurs [5, art.208].

Așadar, examinarea dosarului are loc la data, ora și în locul stabilit din timp de către instanța de judecată. Pot apărea însă unele situații în care desfășurarea procesului să fie imposibilă în acel moment, fiind dispusă amânarea acestuia. Amânarea procesului se admite în cazurile prevăzute de legea procesuală, precum și în cazurile în care judecătorul va constata imposibilitatea soluționării cauzei în ședința respectivă din anumite motive.

Reieșind din conținutul normelor procesual civile, amânarea procesului se impune dacă:

- a fost înaintată o acțiune reconvențională;
- este necesar de a prezenta sau reclama probe suplimentare;
- este necesar de a atrage în proces alte persoane;
- partea este în imposibilitate de a se prezenta în ședință de judecată la data fixată din motive ce nu depind de voința sa;
- persoana nu a primit citația în termen și solicită acordarea posibilității de a se pregăti;
- instanța recunoaște imposibilitatea examinării pricinii în lipsa participantului la proces, a martorului, expertului, specialistului, interpretului;
- ambele părți solicită de a amâna ședința de judecată pentru a decide asupra încheierii unei tranzacții;
- avocatul sau reprezentantul nu s-au prezentat în ședința de judecată;
- instanța a decis acordarea termenului suplimentar pentru achitarea taxei de stat;
- participantului la proces nu i s-a remis cererea de apel, probele noi, referințele;
- nu sunt respectate măsurile luate de instanță în vederea asigurării ordinii și solemnității în ședință de judecată;
- sunt necesare alte acte procesuale. Spre exemplu, în practica judiciară sunt situații când pârâtul solicită amânarea procesului în legătură cu faptul că nu a reușit să încheie un contract de asistență juridică [4, pag. 233-234].

Tot aici, putem evidenția și temeiurile prevăzute de legislație, unde judecătorul stabilește un alt termen pentru ședința de judecată, la cererea părților, din motive temeinice, cum ar fi:

- imposibilitatea părții de a se prezenta în ședință de judecată la data fixată din motive ce nu depind de voința sa;
- cererea ambelor părți de a amâna ședința de judecată pentru a decide asupra încheierii unei tranzacții, inclusiv prin intermediul procesului de mediere [5, art. 191].

În cazul amânării procesului, instanța, în funcție de timpul necesar citării participanților la proces, prezentării de probe sau efectuării de acte procedurale, fixează data noii ședințe. Data este adusă în scris la cunoștință celor prezenți, care contrasemnează. Persoanelor care nu s-au prezentat și celor antrenate recent în proces, locul, data și ora noii ședințe li se comunică prin citație sau prin alte modalități [3, pag. 234].

După cum s-a menționat anterior, amânarea procesului se dispune prin încheiere, consemnată în procesul-verbal al ședinței, care nu poate fi atacată cu recurs. În cazul amânării

procesului, instanța fixează data și ora reluării ședinței de judecată, de aceea atât participanții, cât și instanța știu cu certitudine când va continua procesul.

Procesele de pe rolul instanțelor de judecată se tergiversează, uneori, ani de zile, motivele sunt diverse. De cele mai multe ori, la primul termen de judecată se invocă de una dintre părți lipsa de apărare, motivată că dorește să își angajeze avocat, deși avea cunoștință despre procesul intentat cu luni de zile înainte.

De asemenea, amânarea procesului poate avea loc și în instanța de apel. Astfel, dacă se constată că participantului la proces nu i s-au comunicat cererea de apel, probele noi și referințele, instanța de apel dispune amânarea procesului. Neprezentarea în ședința de judecată a apelantului sau a intimatului, a reprezentanților acestora, precum și a unui alt participant la proces, citați legal despre locul, data și ora ședinței, nu împiedică judecarea apelului [5, art.379].

Concluzionând celor menționate anterior, amânarea este un proces complex, alcătuit din particularitățile proprii și care își produce efectele juridice asupra actului de justiție în strictă conformitate cu legislația procesual civilă în vigoare.

În aceeași ordine de idei, în continuare vom analiza noțiunea dar și particularitățile suspendării procesului civil, precum și particularitățile reluării procesului. Suspendarea producându-și efectele juridice, face imposibilă examinarea procesului pentru o anumită perioadă, iar reluarea ajută la continuarea acestuia.

Suspendarea procesului civil. Prin **suspendare** se înțelege acel incident procesual ce determină sistarea temporară a judecării, datorită unor împrejurări expres prevăzute de lege [6].

În opinia autorului Pisarenco O., suspendarea procesului reprezintă un incident procesual care face imposibil examinarea temporară a pricinii puse pe rol. Suspendarea procesului, ca instituție procesual-civilă, desemnează tocmai situația în care procedura de judecată este oprită [4, pag.234-235].

Un alt autor, Durac Gh., menționează că suspendarea procesului civil reprezintă încetarea îndeplinirii actelor de procedură pe o perioadă nedeterminată de timp din cauza unor circumstanțe obiective prevăzute de lege, care împiedică instanța de judecată de a examina cauza civilă [1, pag.266].

În opinia autorului, prin suspendarea procesului se înțelege o modalitate prin care procesul de judecată se oprește temporar din examinare.

Tot aici, este de menționat faptul că în funcție de natura împrejurărilor ce au determinat-o, suspendarea poate fi:

- obligatorie;
- facultativă.

Prin *suspendare obligatorie*, se înțelege momentul în care instanța de judecată este obligată să suspende procesul, în temeiul art.260 CPC:

- a) decesului sau reorganizării părții în proces ori a intervenientului principal dacă raportul juridic litigios permite succesiunea în drepturi;
- b) delegării către o instanță judecătorească străină a efectuării actelor de procedură;
- c) situațiilor prevăzute de Legea insolvenței;
- d) inițierii medierii în condițiile Legii cu privire la mediere [5, art. 260].

Așadar, suspendarea procesului invocă suspendarea curgerii tuturor termenelor de procedură, precum și încetarea temporară a actelor procesuale, cu excepția celor de asigurare a acțiunii și a probelor. Actele procesuale efectuate în timpul suspendării procesului nu au efect juridic. Prin *suspendare facultativă*, se înțelege momentul în care instanța de judecată este în drept să suspende procesul, în temeiul art.261 CPC

- a) pârâtul sau reclamantul se află într-o unitate activă a Forțelor Armate sau a altor trupe și formațiuni militare ale Republicii Moldova;
- b) partea în proces sau intervenientul principal se află într-o instituție curativ-profilactică, situație adeverită de instituția respectivă;

- c) pârâtul este căutat;
- d) a dispus efectuarea unei expertize;
- e) au încetat împuternicirile tutorului sau curatorului;
- f) cauza nu poate fi judecată înainte de soluționarea unei alte cauze conexe, etc. [5, art. 261].

Suspendarea procesului, indiferent de felul ei, se dispune de către instanța care constată existența împrejurării ce a condus la luarea acestei măsuri. Măsura suspendării se dispune printr-o încheiere motivată care oprește mersul normal al procesului. Încheierea prin care s-a dispus suspendarea poate fi atacată separat cu recurs. Recursul se poate declara pe toată perioada de suspendare, atât împotriva încheierii de suspendare, cât și împotriva încheierii prin care s-a respins cererea de repunere pe rol a pricinii [5, art.263]. În opinia autorului, prin *reluarea* procesului civil se înțelege, modalitatea de a continua procesul de la etapa în care s-a oprit. După decăderea circumstanțelor care au dus la suspendarea procesului, instanța judecătorească dispune, la cererea participanților la proces sau din oficiu, reluarea procesului. În acest caz, instanța citează participanții la proces conform regulilor generale [5, art.264]. Reluarea procesului poate fi dispusă de instanța de judecată din oficiu sau la cererea participanților la proces. Este evident că instanța de judecată va dispune din oficiu reluarea procesului numai dacă dispune de probe și de actele prin care se constată încetarea circumstanțelor care au dus la suspendarea procesului. Însă, articolul comentat prevede și dreptul participanților la proces de a înainta cerere de reluare a procesului, la care va anexa probele ce confirmă încetarea circumstanțelor date [2, pag.266].

Concluzie

În cadrul procesului civil, sunt pasibile de a interveni circumstanțe care au ca efect amânarea ori suspendarea procesului. Amânarea procesului stipulată la art.208 CPC reprezintă o normă de trimitere, astfel că, amânarea procesului se admite doar în cazurile prevăzute de legea procesuală. Majoritatea cazurilor de amânare intervin de regulă la anumite etape procesuale când examinarea cauzei în fond încă nu a început (etapa de pregătire pentru dezbateri judiciare) or, după finalizarea examinării cauzei în fond instanța amână pledoariile.

Suspendarea judecății, ca instituție procesual-civilă desemnează tocmai situația în care procedura de judecată este oprită fie din motive voite de părți – reflectând astfel principiul disponibilității în drepturi în procesul civil, fie din motive independente de voința părților. Spre deosebire de amânare, în cazul suspendării nu este cunoscută data când va avea loc următoarea ședință de judecată și nu pot fi realizate acțiuni procesuale în tot acest timp. De asemenea, suspendarea procesului este o modalitate de tragiversare a soluționării litigiului, ceea ce după părerea autorului este un dezavantaj pentru partea care nu a solicitat sau nu își dorește suspendarea procesului. Ca sursă de recomandare, după părerea autorului, se poate de completat art.208 CPC cu un aliniat în care să fie inclusă definiția amânării procesului.

Referințe

1. DURAC Gh.; CĂRPUȘOR A.L. Considerații referitoare la unele incidente în desfășurarea procesului civil. În: *Acta Universitatis George Bacovia. Juridica* - Volume 4. București, 2015, pag. 35-41.
2. CIOBANU V.M., BRICIUT.C., Dinu C.C. *Drept procesual civil. Drept execuțional civil. Arbitraj. Drept notarial*. București: Editura Națională, 2013, 450 pag.
3. DURAC Gh. *Drept procesual civil*. Partea II, București: Lumina Lex 2, București, 309 pag.
4. PISARENCO O. *Drept procesual civil*. Chișinău: Tehnica-UTM, 2011, 404 pag.
5. Codul de Procedură Civilă al RM nr.225 din 30.05.2003, Republicat în: Monitorul Oficial al RM nr.285-294\436 din 03.08.2018.
6. Dicționar juridic, [accesat 23.02.2021]. Disponibil <https://legeaz.net/dictionar-juridic/>
7. Sursă informativă, [accesat 23.02.2021]. Disponibil <https://dreptmd.wordpress.com/>

ASPECTE TEORETICE ALE REFERINȚEI CA MIJLOC DE APĂRARE A PĂRĂTULUI ÎN PROCESUL CIVIL

Mihaela STAMATI

Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Cadastru Geodezie și Construcții, Departamentul Inginerie, Drept și Evaluarea Imobilului, Programul de studiu – Drept Imobiliar și Cadastral, DIC-2005M, Chișinău, Republica Moldova

Rezumat. Într-un stat de drept, fiecare cetățean are dreptul la o justiție echitabilă, indiferent de ce parte a procesului ocupă. Acțiunea civilă este considerată a fi un mijloc legal și primordial de apărare a drepturilor și intereselor legale, ocrotite de lege, prin intermediul căreia are loc activitatea instanței de judecată. Pornirea procesului civil favorizează apariția drepturilor și obligațiilor procedurale stabilite între subiecții de drept. Unul dintre drepturile esențiale ale pârâtului este cel de a-și exprima obiecțiile material-juridice împotriva pretențiilor reclamantului prin depunerea unei referințe. Aceasta din urmă, deși este descrisă mai modest în doctrina de specialitate, deține un rol foarte important. Aducând părțile participante la proces pe un picior de egalitate, referința mai și demonstrează faptul că pârâtul nu are doar un rol pasiv, dar și activ – de ași expune părerea proprie față de pretențiile ce i se incriminează.

Cuvinte cheie: acțiune civilă, instanță de judecată, proces, obiecții, pretenții.

Introducere

Datorită existenței unor factori multipli într-un stat de drept și a multitudinii de conflicte existente, fiecare cetățean are dreptul să i se facă justiție. De aceea, odată cu apariția unui litigiu dedus spre soluționarea pe cale judecătorească apare și definiția de „acțiune civilă”. Aceasta, reprezintă un mijloc procedural care întreține și justifică întreaga activitate a instanței de judecată sesizate cu o anumită pretenție a reclamantului împotriva pârâtului.

În aceeași ordine de idei, pretenția înaintată în instanță de către reclamant, cuprinde forma unei cereri de chemare în judecată. Și ca pârâtul să nu dețină un rol pasiv, sau neesențial în acțiunea intentată împotriva sa, legiuitorul îi oferă posibilitatea de apărare cum ar fi dreptul de a depune o referință în care acesta își va expune obiecțiile sale *vis-a-vis* de pretențiile reclamantului.

Din păcate, legislația procesual civilă a Republicii Moldova nu ne oferă o definiție expresă a noțiunii de referință, însă potrivit dicționarului juridic aceasta prezumă a fi o posibilitate reglementată prin lege, utilizată de către pârât în cadrul dezbaterilor judiciare pentru apărarea poziției procesuale pe care o ocupă în cadrul unui proces civil. Totodată, aceasta este un mijloc de apărare strict, defensiv și negativ, urmărind ca acțiunea reclamantului îndreptată împotriva sa să eșueze; în concret, să fie respinsă pe baza unei obiecții care să împiedice judecata [7].

Noțiunea

În doctrina de specialitate autohtonă, găsim opinii diversificate în ceea ce vizează definirea referinței.

Astfel, autorul Bîzdîga M., menționează că prin *referință* se subînțelege un act procesual ce urmează a fi depus de către pârât în instanță, referința având un rol de combatere sau de expunere a obiecțiilor la cererea de chemare în judecată care a fost depusă de către reclamant [1, pag. 359].

Un alt autor, Dumitrașcu D., consideră că *referința* se referă la apărările pârâtului prin intermediul obiecțiilor material-juridice și excepțiilor procesuale, ce au ca scop respingerea pretențiilor reclamantului ori stoparea temporară sau definitivă a examinării acestor pretenții de către instanța de judecată [8, pag. 293].

În opinia autorului prezentei cercetări, referința este un act procesual unilateral înaintat de către pârât în instanța de judecată prin care se reflectă obiecțiile acestuia asupra pretențiilor reclamantului. Această cale de apărare reprezintă o rigoare legală care are menirea de a desfășura un proces civil în care pârâtul să aibă posibilitatea de a-și formula, argumenta și dovedi poziția în proces, de a-și expune opinia *vis-a-vis* de orice problemă de fapt și de drept ce are legătură tangențială cu cauza examinată.

În aspect comparativ, legiuitorul român numește acest mijloc de apărare a pârâtului – *întâmpinare*.

Întâmpinarea, ca act procedural cu scop și finalitate specifică, respectiv act procedural prin care pârâtul răspunde la pretențiile din cadrul acțiunii demarate de către reclamant, nu a fost cunoscută din totdeauna textual în material dreptului procesual civil [3, pag. 474]. Spre exemplu, în Codul de Procedură Civilă al Transilvaniei din anul 1920, instituția întâmpinării nu avea nici un text de lege prin care să fie reglementată. Totuși, construcția acțiunii/cererii de chemare în judecată, normele privind citarea și pregătirea procesului erau de așa natură concepute încât pârâtul putea să își pregătească apărarea față de acțiunea reclamantului [5, pag. 211].

Mai târziu, întâmpinarea a fost reglementată ca act procedural care să conducă la soluționarea cu celeritate a cauzei și să asigure egalitatea de „arme” ce le posedă părțile într-un proces civil.

Depunerea referinței

Potrivit art.186 alin. (1) și (2) din Codul de Procedură Civilă al Republicii Moldova, în cadrul pregătirii cauzei pentru dezbateri judiciare, judecătorul stabilește data până la care pârâtul urmează să prezinte în judecată referința și toate probele necesare, sub sancțiunea decăderii. Depunerea referinței este obligatorie. În cazul nedepunerii ei în termenul stabilit de instanță, pârâtul este decăzut din dreptul de a mai prezenta probe, dacă legea nu prevede altfel, iar cauza este examinată în baza materialelor anexate la dosar [6, art.186, alin. (1), (2)].

Cu referire la acest articol, ținem să remarcăm faptul că nu suntem de acord cu ideea că depunerea referinței este o obligație a pârâtului, ci un drept. Odată ce a fost intentată o acțiune civilă în instanță, rămâne la discreția părții participante în proces de a se apăra prin depunerea referinței, sau nu; și nimeni nu posedă dreptul să o oblige să recurgă la acest drept.

Cerințele de formă și de conținut

Odată cu luarea deciziei pârâtului de a depune referința, aceasta trebuie să fie întocmită corect, respectând normele legale.

Așadar, potrivit alin. (3) al art.186 din Codul de Procedură Civilă al Republicii Moldova, în referință se indică:

- instanța căreia îi este adresată;
- numele sau denumirea reclamantului, domiciliul ori sediul lui;
- numele sau denumirea pârâtului, domiciliul ori sediul lui; datele bancare și numărul de identificare de stat (IDNO) – pentru persoane juridice și întreprinzători individuali; numărul de identificare personal (IDNP) – pentru persoane fizice, dacă pârâtul locuiește în străinătate – adresa din Republica Moldova unde urmează a i se comunica datele de procedură;
- numărul de telefon și alte date de contact ale pârâtului persoană fizică; numărul de telefon, adresa electronică și alte date de contact ale pârâtului persoană juridică;
- numele, prenumele, adresa, numărul de telefon, adresa electronică și alte date de contact ale reprezentantului pârâtului;
- obiecțiile la toate pretențiile reclamantului, circumstanțele de fapt și de drept;
- toate probele împotriva fiecărei pretenții;
- excepțiile de procedură pe care pârâtul le invocă față de cererea reclamantului, cererile și demersurile pârâtului;

- orice cerere menționată la art. 166 și 167, în funcție de interesul procesual al pârâtului;
- alte date importante pentru soluționarea cauzei [6, art.186, alin. (3)].

Referința trebuie să fie dactilografiată și depusă în termenul invocat de către instanță. În cazul mai multor pârâți, este permisă depunerea unei singure referințe ori atâtea referințe câți pârâți sunt sau câte grupuri de pârâți există. La referință se anexează atâtea copii de pe referințe câți reclamanți și intervenienți există în proces. Pentru instanța judecătorească se anexează același număr de copii certificate de pe înscrisuri și de pe alte documente pe care se întemeiază aceasta. De asemenea, toate anexele la referință trebuie să fie certificate în modul corespunzător.

Formularea obiecțiilor

Dreptul pârâtului de a invoca obiecții material-juridice este prevăzut în norma juridică sus menționată. Conform acestui text de lege, pârâtul trebuie să indice în referință „obiecțiile la toate pretențiile reclamantului, circumstanțele de fapt și de drept” invocate în cererea de chemare în judecată.

Sintagma „obiecțiile la pretențiile reclamantului” sugerează care este scopul acestora, anume finalitatea lor constă în respingerea totală sau parțială a revendicărilor reclamantului. În momentul sesizării instanței reclamantul formulează anumite pretenții față de pârât, grație principiului contradictorialității, pârâtul dispune de posibilități efective de a le obiecta și combate, în cazul nostru poate să formuleze obiecții la pretențiile reclamantului.

În continuare analizând, reclamantul în cererea de chemare în judecată, își expune pretențiile prin prisma circumstanțelor de fapt și de drept, respectiv și pârâtul posedă dreptul de a se apăra în fapt și în drept.

Înainte de a analiza apărările în fapt și în drept ale pârâtului, trebuie să remarcăm că prin circumstanțele de fapt înțelegem împrejurările, adică evenimentele și acțiunile omenești, de care legea leagă producerea anumitor efecte juridice, care constau în a da naștere, a modifica ori a stinge raporturi juridice civile concrete. Actul sau fapta care este izvorul unui raport juridic civil concret constituie, în același timp, și izvor al drepturilor subiective civile și al obligațiilor civile care formează conținutul raportului juridic respectiv. Iar circumstanțele de drept sunt dispozițiile unei norme juridice care condiționează nașterea, modificarea sau stingerea unui raport juridic civil concret, adică reprezintă o dispoziție legală care recunoaște, în virtutea unei împrejurări (circumstanțe de fapt), un drept subiectiv civil [2, pag. 53].

Referitor la posibilitățile pârâtului, acesta poate obiecta față de circumstanțele de fapt și de drept arătate de reclamant. Pârâtul poate susține că nu au avut loc acele împrejurări, fie că împrejurările s-au petrecut în alte condiții (circumstanțe) decât cele invocate de reclamant, fie că aceste împrejurări au avut loc între reclamant și o altă persoană care este subiectul real al raportului juridic de drept material, fie că legea nu leagă de aceste împrejurări anumite efecte juridice, fie că reclamantul a calificat greșit situația juridică și la cauză sunt aplicabile alte prevederi ale legislației [8, pag. 294].

Această parte a obiecțiilor material-juridice ale pârâtului, sunt analizate și în doctrina românească ca fiind „o negare a dreptului reclamantului, este un mijloc prin care se contestă direct existența sau întinderea pretențiilor invocate prin cererea principală, pentru a se stabili că sunt nefondate, neîntemeiate” [4, pag. 36].

Concluzie

Referința într-un proces civil este văzută ca principalul mijloc de apărare al pârâtului asupra pretențiilor invocate de către reclamant. Tot aici putem menționa faptul că dreptul la apărare este garantat și reprezintă posibilitatea litigantului de a-și determina garanțiile procedurale și drepturi de apărare a intereselor legitime de către o persoană împuternicită, ceea ce duce la examinarea cazului corect și rezonabil. Dreptul la apărare trebuie să fie de bună credință și nu un abuz de drepturi.

Menționăm că referința – ca act procesual de dispoziție al pârâtului se încadrează perfect în această descriere având o importanță deosebită și trebuie să fie tratat corespunzător. Prin prisma referinței, părțile participante în proces, automat ajung a fi clasați pe un picior de egalitate, din considerentul că posedă drepturile de a se apăra și de a se expune, ceea ce relevă noțiunea unui proces echitabil.

Totodată, considerăm necesară excluderea frazei „depunerea referinței este obligatorie” din cadrul art. 186 alin.(2) din Codul de Procedură Civilă al Republicii Moldova, deoarece după cum am remarcat și anterior referința este un drept procesual al pârâtului, și nimeni nu-i poate îngrădi dreptul la alegere: de a o depune sau nu.

Referințe

1. BÎZDĂGA M. Mijloacele de apărare ale pârâtului în cadrul acțiunii civile. În *Conferința tehnico-științifică a colaboratorilor, doctoranzilor și studenților*, 16-18 noiembrie, 2017, Chișinău: Tehnica-UTM, 2018, pag. 359-362.
2. BOROI G., ANGHELESCU C.A. *Curs de drept civil: partea generală*. București: Hamangiu, 2012, 448 pag.
3. LEȘ I. *Tratat de drept procesual civil. Cu referire la noul Cod de procedură Civilă*. Ediția a 5-a.. București: C.H. Beck, 2010, 490 pag.
4. TĂBĂRCĂ M. *Excepțiile procesuale în procesul civil*. București: Rosetti, 2002, 268 pag.
5. ULVINEANU A., IANCULARICI G., GIȚEANU C.G. Codul de procedură civilă al Transilvaniei. Traduceri din limba maghiară. București: Cartea Românească, 1920.
6. Codul de Procedură Civilă al Republicii Moldova nr. 225 din 30.05.2003. În Monitorul Oficial al RM Nr. 285-294 din 03.08.2018.
7. Dicționar juridic, Referința. [accesat 28.02.2021]. Disponibil: <https://legeaz.net/dictionar-juridic/>
8. DUMITRAȘCU D. Particularitățile apărării pârâtului prin intermediul obiecțiilor material-juridice în procesul civil. [accesat 01.03.2021]. Disponibil: http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/4334/1/Dumitarascu_D_particularitatile.pdf

ЭФФЕКТИВНОЕ УПРАВЛЕНИЕ СЛОЖИВШЕЙСЯ ЗАСТРОЙКОЙ Г. КИШИНЕВА В КОНТЕКСТЕ ЕЁ УПЛОТНЕНИЯ, ПОСРЕДСТВОМ СОБЛЮДЕНИЯ НОРМ ОСВЕЩЕННОСТИ

Валериу ИВАНОВ

*Лицензированный, сертифицированный архитектор, унив. преподаватель,
докторант, ТУМ, ФСГК, ДИПОН, город Кишинев, Республика Молдова*

Резюме. В статье рассматривается проблемы управления городским пространством и сложившейся застройки, в связи с чем, обосновывается необходимость предварительного градостроительного анализа на стадии планирования, начального проектирования - в контексте уплотнения сложившейся территории. Особое внимание уделяется пониманию возможности уплотнения застройки при условии, соблюдения норм в области инсоляции и естественного освещения, как фактора развития города.

Ключевые слова: градостроительство, уплотнительная застройка, устойчивое развитие, урбанизация, естественное освещение и инсоляция.

Общей тенденцией развития расселения во всех странах, независимо от уровня их экономического развития, является нарастание темпов процесса урбанизации, его всеобщий характер.

По оценкам ООН Хабитат, к 2050 г. 70% населения мира будут горожанами. В современной экономике правильно организованный город, насыщенный необходимой инфраструктурой, является центром притяжения высоко квалифицированных, наиболее талантливых граждан, генерирующим процесс урбанизации. Г. Кишинев будучи одним из самых больших агломераций в Р. Молдова, в том же контексте влияет на общие экономические показатели развития страны, аккумулируя в своем бюджете более 65% прироста суммарного валового капитала страны и человеческих ресурсов.

Однако процессы урбанизации имеют для человека не только позитивные, но и негативные последствия. Прежде всего, они меняют привычную среду обитания человека –одну из важнейших доминант комфортного и здорового образа проживания. Комфортность проживания людей на данной территории зависит от многих факторов, одним из которых является уплотняющаяся застройка. Термин «уплотняющаяся или точечная застройка» не имеет своего отражения в градостроительных и нормативных документах Р. Молдова. Данное определение в профессиональной сфере интерпретируется как уплотнительная, точечная, выборочная, штучная, единичная и т.д. застройка.

Уплотненная застройка — это застройка, показатели плотности которой превышают нормативные показатели, в результате чего снижается уровень комфортности среды обитания. (В Р. Молдова нормируемый показатель составляет 550 чел./га)

Цель данного исследования, заключается в переосмыслении значимости уплотнительной застройки в рамках стратегии пространственного развития на муниципальном и региональном уровне и возможности застройки неиспользуемых рационально территорий при выполнении условий строгого соблюдения архитектурно-строительных норм.

В большинстве развитых стран практика уплотнения городской среды является одним из направлений пространственного развития города. При грамотном нормативном обеспечении и последующим проектировании и строительстве с учетом долгосрочного развития, данный тип застройки позволяет эффективно использовать финансовые и земельные ресурсы, при сохранении окружающей среды и уровня комфорта горожан.

В нашей стране одной из проблем застройки является хаотичная, дезориентированная градостроительная политика муниципальных и местных администрации с одной стороны и политика получения быстрой прибыли со стороны застройщиков и проектантов с другой. Проблематика уплотнения застройки заключается в многофакторном несоответствии комплексному подходу развития города. Одним из важнейших факторов является несоблюдение градостроительного плана, учитывающего потенциал прилегающей территории в рамках развития города. Также застройщиками часто игнорируется высотное ограничение, влияющее на градостроительный ансамбль (формирование городского пейзажа), и внешний облик здания, часто выбивающийся из общего контекста города.

Примеры уплотненной застройки в г. Кишиневе (рисунок 1).

Рисунок 1. Уплотнение застройки в г. Кишиневе

В результате с точки зрения урбанизации мы получили на данном этапе количественный рост города Кишинева, но если рассматривать ситуацию в плоскости эффективности и качества, то потенциал территории используется против человека. Как следствие, происходит снижение показателей комфортности городской среды за счёт неоправданно большого объема застройки, отсутствия благоустройства прилегающей территории и разнообразия функций. Особое значение в свете новых задач приобретает стратегия устойчивого развития, в настоящее время ставшая основополагающей концепцией развития мирового сообщества.

Одной из главных проблем применения плотной застройки является затенение территорий и помещений прилегающих зданий. Нормы естественного освещения отвечают потребности людей в соблюдении санитарных норм, а также являются единственной нормой расчета при определении расстояний между зданиями. Естественное освещение обеспечивается как за счет инсоляции, так и за счет рассеянного света от небосвода, отраженного от фасадов зданий, поверхности земли и т.д. Положительное действие инсоляции и естественного освещения определяется бактерицидным, биологическим, психологическим, эстетическим и экономическим - энергетическим аспектами.

В нормативных документах по вопросам естественного освещения регламентируется величина коэффициента естественного освещения. Коэффициент естественной освещенности (КЕО) нормируется для помещений разного назначения и служит определяющей величиной светового комфорта.

Общая формула расчета КЕО представлена в следующем виде, формула 1:

$$e_c^l = \frac{\left(\sum_{i=1}^L \varepsilon_{li} \times q_i + \sum_{j=1}^M \varepsilon_{clj} \times b_{fj} \times K_{clj} \right) \times r_0 \times \tau_0}{K_r} \quad (1)$$

Для оценки влияния фактора уплотнения застройки на естественное освещение приняты следующие исходные и расчетные данные:

- за основу взята существующая застройка, (рисунк 2) состоящая из девятиэтажного здания с жилыми помещениями и противостоящего (экранирующего) здания проектируемого коммерческого центра. Основная проблема вызывающая недовольство граждан - это запроектированное расстояние между зданиями и как следствие затенение квартир.

Рисунок 2. Проспект Дачия. Генеральный план.
Строительство коммерческого центра

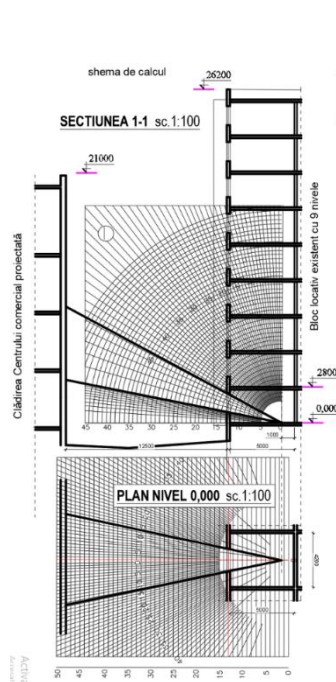

Рисунок 3. Схема расчета КЕО согласно проекту

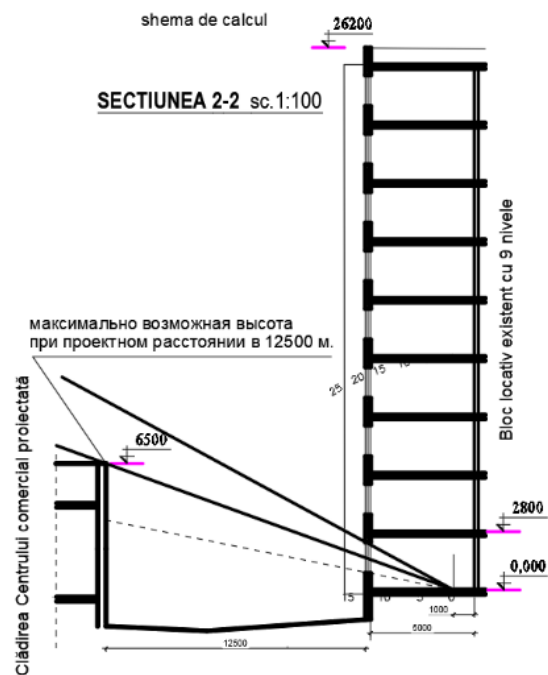

Рисунок 4. Полученный результат максимальной высоты проектируемого здания

Для анализа параметров естественного освещения (величина КЕО) выбраны: жилое помещение на первом этаже. В рассматриваемом случае величина геометрического КЕО будет постоянной и составляет: для жилых помещений $e_N = e_H \times m_N$ - 0,425%, согласно NCM C.04.02:2017 Iluminatul natural și artificial.

В результате расчета были получены результаты, которые приведены в *таблице 1*.

Таблица 1

Анализ параметров естественного освещения

Наименование помещения	Еп,% до строительства	Еп,% после строительства	Нормативный расчетный показатель Еп,%	Выводы
Жилая комната	0,85	0,28	0,425	Норматив не соблюдается
Жилая с балконом	0,6	0,23	0,425	Норматив не соблюдается
Кухня	1,2	0,5	0,425	Норматив соблюдается но есть снижение ЕО на 60%

Расчетная схема представлена на *рисунках 3,4*.

Заключение

По результатам проведенного исследования можно сделать следующие выводы: При наличии противостоящего здания на расстоянии в 12,5 м., и высоте в 21,00 м - нормативный уровень естественного освещения в жилых помещениях противостоящего здания не будет обеспечен. Расчетным методом определена возможность возведения данного объекта при высоте в 6,5 м., уплотнив территорию, при соблюдении нормативно-правового законодательства, обеспечив естественное освещение прилегающих территорий и помещений.

Выводы

1. В результате проведения анализа выявлено, что уплотнение имеет определенный потенциал с точки зрения комплексного развития города, но в контексте проведения предпроектных изысканий.
2. На муниципальном уровне многие решения о застройке принимаются в закрытом формате, без учета мнения независимых экспертов и общественности. По мнению автора, в этом кроется основа конфликтов между застройщиками, проектантами и жителями. В обсуждении проектов, меняющих городскую среду кроме застройщиков и городской администрации должны принимать участие заинтересованные общественные организации, локальные сообщества горожан на которых окажет влияние планируемое уплотняющаяся застройка, и эксперты в области урбанизма, которые могут дать объективную и профессиональную оценку. Но для этого необходима полная прозрачность и открытость властей и инвесторов, а так же информация о проекте.
3. Необходимо повысить качество нормативно-правовой базы в области строительства учитывая современные тенденции развития. Повысить качество проектных решений посредством профессионального контроля при строгом соблюдении нормативной правовой базы.

Литература

1. Legea RM nr. 835/1996 privind principiile urbanismului și amenajării teritoriului;
2. NCM C.04.02:2017 Iluminatul natural și artificial.
3. FRIPTULEAC G., ALEXA L., BĂBĂLAU V.. „Igiena mediului”. Chișinău. Știința, 1998.
4. Regulamentul local de Urbanism al or. Chișinău.SC „Linia Nova „ SRL 2007
5. Основы устойчивого развития: Учеб. пособие / Под общ. ред. д. е. н., проф. Л. Г. Мельника. — Сумы: ИТД «Университетская книга», 2005. — 654 с.
6. ТЕТИОР А. Н. Устойчивое развитие города. — М., 1999. — 323 с.

INFLUENȚA UMIDITĂȚII AERULUI ASUPRA CLĂDIRILOR ȘI COMFORTULUI UMAN

Dan ALBU

Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Construcții Geodezie și Cadastru,
Departamentul Inginerie, Drept și Evaluarea Imobilului, IMC-1902, Chișinău, Moldova

Rezumat: Actualmente asigurarea unui climat și confort pentru oameni s-a transformat într-o necesitate obligatorie. Cercetarea impactului umidității asupra sănătății oamenilor și stării construcțiilor s-a intensificat în ultimile perioade pe motiv că circa 70% din timp îl petrecem în încăperi. În prezentul articol dorim să scoatem în evidență rolul și importanța respectării normelor sanitare și de construcție pentru a diminua impactul umidității asupra confortului uman.

În perioada pandemică această problemă a devenit acută, dat fiind că oamenii petrec mai mult timp în izolare la domiciliu.

Cuvinte cheie: umiditate, confort uman, efectele umidității, clădire, temperatură, izolare, fundații.

Introducere

Umiditatea afectează în mod direct cantitatea de alergeni din medii închise, în special, condiționează dezvoltarea coloniilor de mucegai în interiorul clădirilor, ceea ce duce la o creștere a încărcăturii alergene și disconfortului pentru corpul uman.

Oamenii sunt foarte sensibili la umiditate afectându-se în primul rând pielea. Procesul de transpirație este încercarea corpului de a se menține rece și de a-și regla temperatura actuală. Atunci când temperaturile din exterior se apropie de temperatura corpului uman (aproximativ 36,6°C), corpul suferă o serie de schimbări pentru a se menține rece: transpirația, modificarea circulației sângelui și accelerarea respirației.

Când transpirația nu funcționează pentru a ne răcori, consecințele supraîncălzirii constau în pierderea lichidului, a sărurilor și a substanțelor chimice de care organismul are nevoie. Supraîncălzirea poate duce la deshidratare și dezechilibrul chimic în organism.

Concentrația de apă în aer, în raport cu temperatura (**umiditatea relativă**) determină viteza de evaporare a apei de pe piele. Cu cât umiditatea din exterior este mai ridicată, cu atât mai greu aerul să absoarbă transpirația de pe piele. Dacă aerul este la 100% umiditate relativă, transpirația nu se va evapora în aer [1]

I. Influența umidității asupra construcțiilor.

Examinarea impactului umidității asupra construcțiilor este necesară fiind în directă legătură cu asigurarea confortului și durabilității clădirilor. Apa sub diferite forme acționează asupra materialelor de construcție atât la etapa de executare cât și la etapa de exploatare a clădirilor. Apa este necesară pentru asigurarea condițiilor biologice de igienă și confort.

Umiditatea relativă a aerului (W) în încăperi trebuie să fie în limitele $W = 30 - 70\%$, în funcție de destinația încăperilor. Umiditatea favorizează apariția unor boli cronice, dezvoltarea ciupercilor și mucegaiului, conduce la reducerea rezistenței mecanice a materialelor de construcții.

Formele de acțiune a apei asupra construcțiilor (fig.1).

Apa inițială: introdusă prin procedeul de execuție (betoane, mortare) depinde de natura materialului, de sistemul constructiv și de tehnologia de execuție.

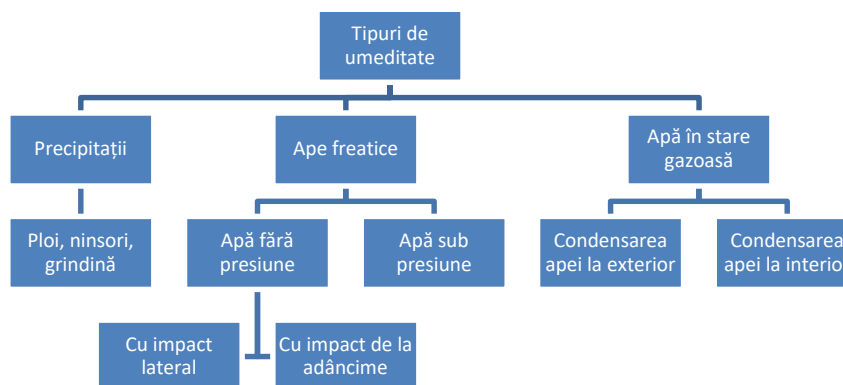
Apa freatică: acționează direct asupra fundațiilor sau este prezentă datorită ascensiunii capilare. Aceasta intervine la elementele de construcție de la parter.

Apa meteorologică: (pluvială + zăpada).

Apa de exploatare: provenită din procese umede care intervin în funcție de destinația încăperii sau a unor procese tehnologice.

Apa de natură biologică: apare prin respirație și prin transpirație (la $t = +20^{\circ}$ omul pierde 50 – 60 grame/oră fiind în stare de repaus și 1300 – 1800 grame/oră în activitate).

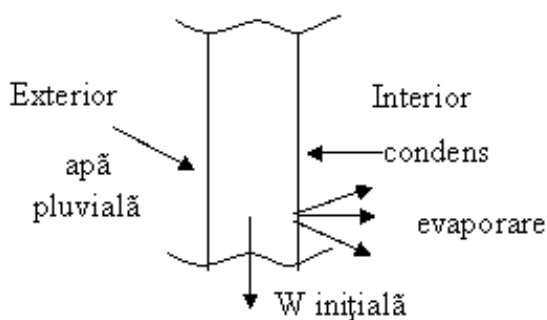
Apa higroscopică: datorată evaporării sau absorbției umidității din aerul interior și exterior de către materialul de construcție, în funcție de structura fizică și densitatea acestuia. Sub acțiunea umidității higroscopice se stabilește umiditatea de echilibru a materialelor în timpul exploatării construcțiilor.

Figura 1. Tipuri și forme de umeditate

Apa de condens (fig.2) intervine la suprafața interioară sau exterioară și la masa elementului datorită condensării vaporilor de apă ce migrează prin elementul de construcție sub acțiunea gradientului de temperatură și umiditate, când temperatura este mai mică decât temperatura de rouă sau punctul de rouă. La această temperatură trebuie răcit aerul sub presiune constantă pentru ca el să devină saturat. Condensarea se produce atunci când crește concentrația vaporilor de apă în aer și când coboară temperatura aerului.

Formarea condensului depinde de gradul de ventilare al aerului în încăpere, de mișcarea aerului, variația temperaturii și umiditatea aerului interior, de gradul de omogenitate al elementelor de construcție, de prezența punctilor termice. [4]

Figura 2. Circuitul apei între mediul exterior și interior

Se poate afirma că există un circuit închis al apei între mediul exterior și clădire, unde W este între 0 – 50 kg/m^2 – din ploaie: 10 – 100 kg/m^2 ; din evaporare: 0 – 6 kg/m^2 ; condens: 0,6 kg/m^2 .

Existența umidității în exces conduce la deteriorarea în timp a fundațiilor construcțiilor – element portant principal. O izolare necalitativă va permite transmiterea pe verticală a umidității altor elemente: pereți, planșee, pardosele, finisaje etc. În figura 3 propunem trei soluții de hidroizolare a fundațiilor:

a) Deplasarea punctului de rouă se va efectua cu bandă termoizolatoare (1), peretele exterior va fi îndreptat cu tencuială pe bază de ciment (2), apoi se va aplica prin lipire un strat de material hidroizolant în rulouri (3), iar la talpa fundației se va asigura înlăturarea apei prin construcția unui fileu concav (4);

b) Spre deosebire de varianta *a*, se va aplica pe peretele fundației o placă de drenaj din penopolistiren extrudat (6), iar drept împlutură va servi un strat de drenaj din petriș (7), care va permite scurgerea surplusului de apă la canalul de drenaj (5);

c) În situațiile când apele freatice sunt la suprafață se recomandă varianta *c*), partea inferioară (sub fundații) este compactată cu un strat de pietriș pentru a asigura scurgerea apei și a evita eroziunea solului de sub fundații, pe care se toarnă un strat de beton (9), iar apoi se montează plita de planșeu (8).

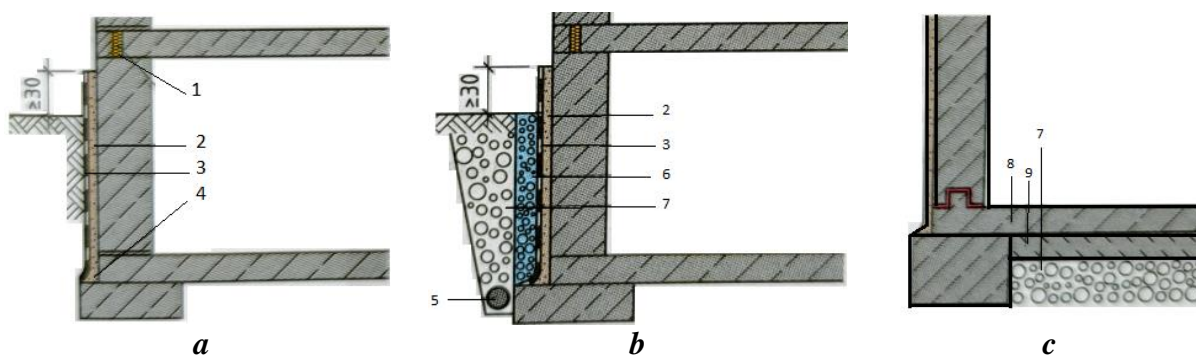

Figura 3. Soluții de hidroizolare la fundații, [5]

Este evident că clădirile sunt în mare parte protejate de umiditate de acoperiș, deteriorarea căruia rapid se depistează și se înlătură. Fundațiile reprezintă un element ascuns, deteriorarea fiind posibil de depistat uneori cu o mare întârziere, ceea ce poate conduce la avariarea clădirii.

II. Influența umidității asupra organismului uman.

Efectele umidității asupra corpului pot fi resimțite și atunci când umiditatea este scăzută.

Deshidratarea epuizează corpul de apă necesară pentru transpirație și sporește vâscozitatea sângelui, făcând necesară o presiune mai mare pentru a-l pompa, tensionând astfel inima și vasele de sânge. Pe măsură ce sângele se deplasează la suprafața exterioară a corpului, ajunge mai puțin la mușchi, la creier și la alte organe în rezultat forța fizică scade, iar oboseala are loc mai repede decât în condiții normale. De asemenea, facultățile mintale, cum ar fi vigilența, pot fi afectate în mod negativ. Astfel de efecte sunt mai pronunțate și mai periculoase, în funcție de vârstă și de starea fizică generală.

Efectele **umidității ridicate** pentru organismul uman:

- **Crampe de căldură:** exercițiile fizice în condiții meteorologice care implică o temperatură crescută pot duce la crampe musculare, în special la nivelul picioarelor, din cauza dezechilibrelor scurte în nivelul de sare din corp.
- **Leșin:** oricine nu este obișnuit să se antreneze în căldură poate suferi o scădere rapidă a tensiunii arteriale, care poate duce la leșin.
- **Epuizare:** pierderea de lichid și sare prin transpirație ca rezultat temperatura corpului ar putea crește, dar nu depășește 38,8°C.
- **Infarct:** în unele cazuri, căldura extremă poate determina creșterea temperaturii corpului la 40,5°C sau mai mult iar simptomele sunt letargie, confuzie și inconștiență.

Metodele principale de evitare a supraîncălzirii sunt:

- Conștientizarea temperaturii mediului (**indicelui de căldură**);
- Consum mai mare de apă;

- Odihnă la umbră sau în încăpere când simți oboseală, dureri de cap sau puls crescut;
- Asigurarea în interiorul încăperii o umiditate confortabilă și sănătoasă prin utilizarea dezumidicatorului [2].

Efectele **umidității scăzute** asupra corpului uman:

- **Căi nazale uscate:** cu cât umiditatea este mai scăzută, cu atât membranele se pot usca mai repede. Aceasta se poate manifesta ca sinusuri uscate și chiar dureroase. Poate deveni atât de severă încât sinusurile să ajungă să sângereze. Acest lucru este parțial motivul pentru care mulți experimentează sângerări nazale în timpul perioadelor mai uscate și mai reci;
- **Inflamație în gât:** același proces care provoacă uscarea sinusurilor;
- **Alte boli:** în timp ce pasajele nazale se usucă de la umiditate scăzută, capacitatea organismului de a bloca și filtra virusii și microbii scade. Când membranele lipicioase își pierd capacitatea de a filtra, mai mulți microbi pot pătrunde în organism. Acesta este de multe ori motivul pentru care gripa este atât de răspândită toamnă și iarna.
- **Pielea uscată:** mâncărimea este cel mai frecvent simptom al acestei afecțiuni, iar la cei cu piele sensibilă, problema poate fi mai pronunțată. Dincolo de mâncărimi simple, pielea uscată o perioadă mai mare de timp poate duce la fisuri mici și chiar sângerare.
- **Buze crăpate:** este probabil cel mai puțin dăunător, dar cel mai comun simptom al umidității scăzute.
- **Ochi:** în afară de efectele asupra pielii și căilor respiratorii, umiditatea scăzută poate provoca probleme cu ochii. Umiditatea scăzută poate crește evaporarea lacrimilor cauzate de supraproducția umidității și de incapacitatea canaliculilor pentru a evacua în mod adecvat lacrimile [3].

Concluzii:

Pentru a preveni deteriorarea elementelor de construcție și a menține sănătatea proprie în siguranță este necesar a urma niște reguli elementare: monitorizarea permanentă a umidității și temperaturii în încăpere; ventelarea încăperilor în lipsa oamenilor; asigurarea efectuării periodice a curățeniei umede; asigurarea circulației libere a aerului la elementele constructive care pot fi afectate de mucegai; urmărirea și respectarea cerințelor de exploatare a acoperișurilor, pereului prin înlăturarea la timp a zăpezii și asigurarea scurgerii libere a apelor din precipitații din zona fundațiilor; respectarea normelor de termoizolare și hidroizolare a elementelor constructive ale clădirii.

Referințe

1. The relationship between indoor and outdoor temperature, apparent temperature, relative humidity, and absolute humidity.
Url: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3791146/> [online]. [accesat 02.03.2021].
2. Indoor air humidity, air quality, and health – An overview.
Url: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1438463917306946> [online]. [accesat 02.03.2021].
3. Effects of low humidity. Literature review.
Url: <https://pdfs.semanticscholar.org/3847/e54f12febc0a10f45e0aef6ccaa4c3b0b359.pdf> [online]. [accesat 02.03.2021].
4. Influența umidității asupra construcțiilor.
Url: <https://www.rasfoiesc.com/inginerie/constructii/INFLUENTA-UMIDITATII-ASUPRA-CO46.php> [online]. [accesat 02.03.2021].
5. БЛЭЗИ В. Справочник проектировщика. Строительная физика. Москва: Техносфера, 2012.

SECȚIA INGINERIE ECONOMICĂ ȘI BUSINESS

ECONOMIC ENGINEERING AND BUSINESS SECTION

Nr. No	Autorii, denumirea lucrării Authors, title of the article	Pagina Page
1.	DIACONU Cristina MODELE DE AFACERI ÎN ECONOMIA CIRCULARĂ. EXEMPLE DE BUNE PRACTICI	130
2.	GOLOVACI Florin-Anastasie MANAGEMENTUL FINANCIAR ȘI DEZVOLTAREA DURABILĂ A ÎNTREPRINDERILOR ALIMENTARE ÎN CONTEXTUL GLOBALIZĂRII ECONOMICE	134
3.	ARPINTE Svetlana DEZVOLTAREA LANȚURILOR VALORICE PRIN PRISMA INFLUENȚEI SCHIMBĂRIILOR CLIMATICE	138
4.	PRIPA Stela DEZVOLTAREA INOVATOARE A ECONOMIEI REGIONALE (ÎN BAZA REGIUNII DE DEZVOLTARE NORD)	142
5.	IVAN Daniel-Cornel LOGISTICA MEDICALĂ: INTERSECȚIA MANAGEMENTULUI CU ȘTIINȚELE TEHNICE ȘI INFORMATICE	146
6.	CHIIAIA (SAVA) Liliana STADIUL ACTUAL ȘI PERSPECTIVE PRIVIND IMPLEMENTAREA PROIECTELOR EUROPENE	150
7.	DIAKONIUK Oleksandr COOPERAREA TRANSFRONTALIERĂ ȘI ROLUL EI ÎN DEZVOLTAREA REGIONALĂ ÎN EUROPA	154
8.	VASYLIEV Oleksander DESIGN OF INTERFACES OF WEBSITES IN MARKETING COMMUNICATIONS OF RETAIL INTERNET TRADE ENTERPRISES	158
9.	POP Alina Natalia DEZVOLTAREA RESURSEI UMANE CA PILON AL CREȘTERII COMPETITIVITĂȚII FIRMEI	162
10.	POP Alina Natalia ANALIZA CLUSTERELOR DIN REGIUNEA DE NORD-VEST A ROMÂNIEI	164
11.	SOLOVĂSTRU Daniela SISTEMUL DE MANAGEMENT AL RISCURILOR: STUDIU COMPARATIV ÎNTRE UNITĂȚILE ADMINISTRATIV TERITORIALE ȘI ORGANIZAȚIILE PRIVATE	168
12.	IAZ Anastasia ECOLOGICAL TOURISM - A NEW APPROACH	172
13.	BINCHEVICI Nicolina ABORDAREA TEORETICO-CONCEPTUALĂ A MANAGEMENTULUI FINANCIAR EFICIENT	175
14.	COADĂ Cătălina EFICIENTIZAREA ACTIVITĂȚII ÎNTREPRINDERILOR CE ACTIVEAZĂ ÎN SECTORUL INDUSTRIEI CONSTRUCȚIILOR METALICE ȘI A PRODUSELOR DIN METAL	179

Nr. No	Autorii, denumirea lucrării Authors, title of the article	Pagina Page
15.	PETREANU Anatolie POLITICA MONETARĂ A REPUBLICII MOLDOVA ȘI PRELUAREA EXPERIENȚEI UNIUNII EUROPENE	183
16.	BRUMA Corina PACTUL ECOLOGIC EUROPEAN.	187
17.	BURAC Ana INTEGRAREA OBIECTIVELOR DE DEZVOLTARE DURABILĂ ÎN STRATEGIILE EUROPENE	191
18.	CREȚU Tatiana DEZVOLTAREA INDUSTRIALĂ DURABILĂ A REPUBLICII MOLDOVA ÎN CONTEXTUL INTEGRĂRII EUROPENE	195
19.	GÎNGA Cristina INIȚIATIVA EUROPEANĂ PENTRU VEHICULE VERZI	199
20.	ȚIGANAȘ Arina CONCEPTUL DE SPECIALIZARE INTELIGENTĂ ȘI IMPLEMENTAREA ACESTUIA ÎN REPUBLICA MOLDOVA	203
21.	BARCUȚA Adriana ANALIZA ECONOMICO-FINANCIARĂ A VENITURILOR BUGETULUI DE STAT AL REPUBLICII MOLDOVA PE PERIOADA ANILOR 2019-2021	207
22.	CATEV Mihaela STRATEGIA GUVERNULUI REPUBLICII MOLDOVA PRIVIND DEZVOLTAREA SUSTENABILĂ A ÎNVĂȚĂMÂNTULUI PUBLIC	211
23.	PEGZA Ana NIVELUL, STRUCTURA ȘI DINAMICA CHELTUIELILOR PUBLICE ÎN PERIOADA ANILOR 2017-2021	215
24.	ЛЕБЕДЕВА Юлия ДЕБИТОРСКАЯ ЗАДОЛЖЕННОСТЬ: АНАЛИЗ И УПРАВЛЕНИЕ	219
25.	PĂDURARU Anastasia TEHNICI ȘI STRATEGII MODERNE DE SPORIRE A PRODUCTIVITĂȚII MUNCII	223
26.	JOSAN Daniela ASPECTELE RECICLĂRII ÎNTR-O LUME CE CONSUMĂ. EFICIENȚA ȘI IMPORTANȚA RECICLĂRII CAUCIUCULUI UZAT	227
27.	MANCOȘ Lesi NEUROMARKETING: EMOȚIILE INFLUENȚEAZĂ DECIZIILE DE CUMPĂRARE	230
28.	БУГАЕВСКИ Владислава ОЦЕНКА ЛИКВИДНОСТИ СТРОИТЕЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЯ РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА	234
29.	DUBAC Victoria IMPORTANȚA PROCESULUI DE EVALUARE A PERFORMANȚELOR PERSONALULUI ÎN CADRUL ÎNTREPRINDERII	238
30.	TIMOTIN Mihaela AMBALAJUL PRODUSELOR ȘI PROTECȚIA CONSUMATORULUI	242
31.	DUBAC Victoria IMPLEMENTAREA TEHNOLOGIILOR INFORMAȚIONALE DE COMUNICARE (TIC) ÎN PROCESUL DE EVALUARE A PERFORMANȚELOR PERSONALULUI ÎN CADRUL ÎNTREPRINDERII	246

Nr. No	Autorii, denumirea lucrării Authors, title of the article	Pagina Page
32.	DARIE Ecaterina ESENȚA ȘI CONȚINUTUL UNUI SISTEM DE RECOMPENSE ÎN CADRUL COMPANIEI	250
33.	BOBEICO Anastasia MANAGEMENTUL RECOMPENSELOR ÎN SECTORUL HORECA	254
34.	LUPĂȘCU Lucreția, BACIU Pavel IMPACTUL PANDEMIEI COVID-19 ÎN DOMENIUL CONSTRUCȚIILOR REPUBLICII MOLDOVA COMPARATIV CU STATELE UNITE ALE AMERICII	258
35.	MALANCIUC Doina, PĂDURARU Anastasia, COLESNIC Victor PREZENTAREA ȘI ROLUL SITUAȚIILOR FINANCIARE	262

MODELE DE AFACERI ÎN ECONOMIA CIRCULARĂ. EXEMPLE DE BUNE PRACTICI

Cristina DIACONU

Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Inginerie Economică și Business, Departamentul Economie și Management, Școala Doctorală „Știința Alimentelor, Inginerie Economică și Management”, Chișinău, R. Moldova

*Autorul corespondent: Diaconu Cristina, cristina.diaconu@adm.utm.md

Rezumat. Economia globală se bazează în cea mai mare parte pe modelul de afaceri liniar, unde resursele din natură sunt „preluate- prelucrate- consumate-aruncate”. Astfel, până la 1/3 din totalul alimentelor produse la nivel mondial, este pierdut sau irosit de-a lungul lanțului valoric. Aceste aspecte îngrijorătoare, la care se mai adaugă și calamitățile naturale, resursele limitate, creșterea explozivă a numărului populației, au condus la necesitatea conceperii modelelor de afaceri circulare care tind în esență lor spre „zero” deșeuri.

Prin urmare, adoptarea unor astfel de modele reprezintă o oportunitate extraordinară de a transforma economia într-una sustenabilă, de a contribui la atenuarea problemelor climatice și a conserva capitalul natural, de a crea noi locuri de muncă și totodată de a genera avantaje concurențiale. În această lucrare sunt descrise modelele de afaceri circulare, precum și prezentate exemple de bune practici.

Cuvinte cheie: valorificare, circular, model de afaceri, resurse, restaurare

Introducere

Tranziția către o economie circulară constă de fapt în proiectarea și punerea în aplicare a unor modele de afaceri noi cu scopul de a prelungi durata de viață a produsului și a menține resursele în circuite prin reutilizare, reparare, reciclare, recuperare și alte procese restauratoare.

Autoarea cărții „Business Models in the Circular Economy” Roberta de Angelis, definește modelele circulare ca modele de afaceri în care creșterea numărului de clienți este favorizată de oferte circulare cuprinzătoare, cum ar fi performanța ecologică, comoditate mai mare, durabilitate superioară.

Noile modele de afaceri ar permite: [1].

- Control mai mare al fluxurilor de resurse de-a lungul lanțului valoric;
- Inovație prin lanțul de aprovizionare, condiționând apariția de noi afaceri;
- Colaborare sporită în cadrul lanțului de aprovizionare între actorii vizați;
- Crearea de servicii care încorporează produse / resurse valoroase.

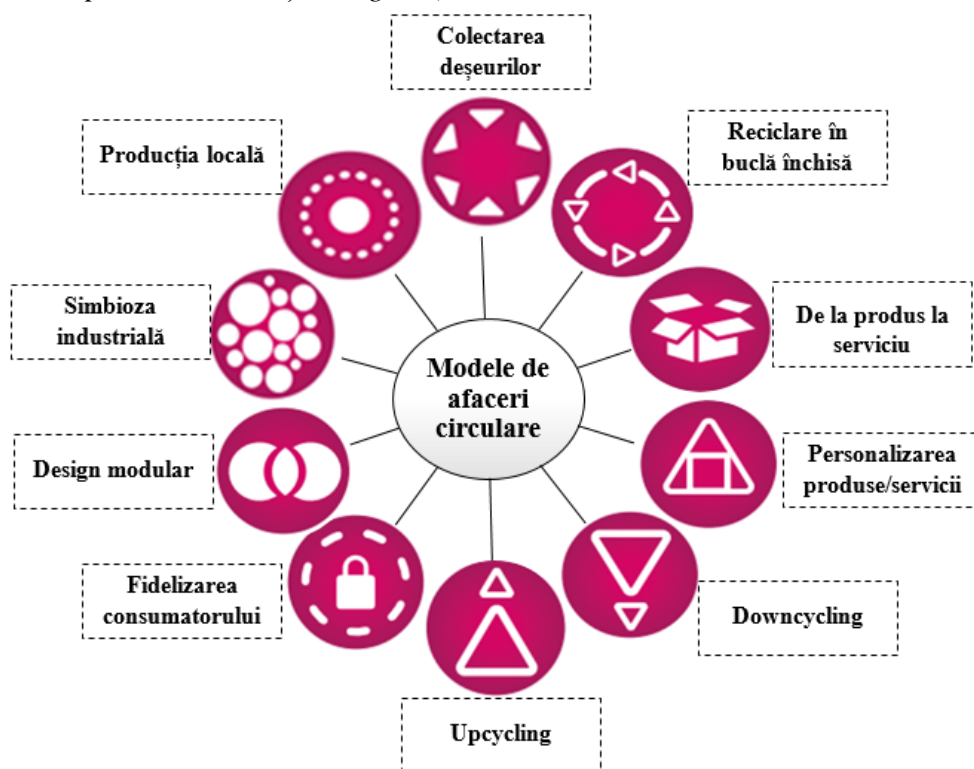
Tipologia modelelor de afaceri circulare

În ghidul elaborat de Forum for the Future sunt identificate, descrise, examinate studii de caz pentru 10 tipuri de modele circulare, după cum urmează: reciclarea în buclă închisă (acest model de afaceri se referă la utilizarea deșeurilor ca materie primă pentru crearea de noi produse), de la produs la serviciu (produse servitizate), personalizarea produselor sau serviciilor (creează oportunități de gestionare a datelor care permite personalizarea produsului), dowsycling (tip de reciclare în urma căreia valoarea produsului nou obținut este inferioară produsului inițial), upcycling (tip de reciclare în urma căreia valoarea produsului nou obținut este superioară produsului inițial), fidelizarea consumatorului (încurajarea utilizării repetate a unui produs sau serviciu), design modular (mod de proiectare a unui produs în părți mai mici numite module, pentru ca ulterior la necesitate să poată să fie modificate sau schimbate independent), simbioza industrială (constă în partajarea serviciilor, utilității și resurselor secundare între industrii pentru a îmbunătăți eficiența utilizării resurselor), producția locală (caracteristic pentru rețelele de

companii, companii transnaționale constând în reorientarea procesul de producție aproape de lanțul de aprovizionare) și colectarea deșeurilor (prestarea serviciilor de colectare a produselor vechi sau uzate) [3].

Toate aceste modele de afaceri circulare promovează utilizarea eficientă și responsabilă a resurselor, iar prin intermediul diferitor procese de reciclare, reparare, recondiționare se extinde durata de “viață” a produselor.

Dacă ar fi să analizăm această clasificare a modelelor de afaceri circulare din ghidul organizației „Forum for the Future”, prezentate în Fig.1, am observa că de fapt unele dintre ele reprezintă subcategorii a unui model (*spe exemplu downcycling și upcycling sunt tipuri de reciclare, făcând parte din aceeași categorie*).

Figura 1. Modele de afaceri circulare

Sursa: Elaborat de autor după [3].

În acest context, găsim oportună prezentarea în această lucrare a clasificării modelelor de afaceri după ghidul elaborat în 2019 de OECD denumit „Business Models for the Circular Economy, *Opportunities and Challenges for Policy*”.

Din punctul nostru de vedere această publicație oferă o clasificare mai corectă, ținând cont de regulile impuse în elaborarea unei clasificări după anumite criterii.

După această sursă, dar și altele examinate în această lucrare, deosebim 5 clase de modele circulare de afaceri:[4-6].

1. Consumabile circulare (*Circular supplies models*)
2. Recuperarea resurselor (*Resource recovery*)
3. Extinderea duratei de viață a produselor (*Product life extension*)
4. Partajarea platformelor/ Economia colaborativă (*Sharing platform/ Sharing Economy*)
5. De la produs la serviciu (*Products as a service*)

Modelul de afaceri bazat pe consumabile circulare- constă în înlocuirea intrărilor tradiționale de materiale și energie utilizate în procesul de producție cu cele bazate pe resurse bio, materiale reciclate și energie regenerabilă. Filozofia care stă la baza acestui model de afaceri circular este adesea denumită „Cradle to Cradle design”, forma prescurtată C2C, ceea ce s-ar traduce ca „din leagăn în leagăn”.

Recent, acest concept de Cradle to Cradle (C2C) dezvoltat de Michael Braungart și William McDonough, a devenit un sistem oficial de certificare, care cuprinde circa 500 produse certificate [7].

Model de afaceri circular bazat pe recuperarea resurselor- ține de valorificarea materiilor prime secundare de la activitatea producției de bază și prelucrarea ulterioară a deșeurilor. Deșeurile sunt materii prime ce sunt reintroduse în alte cicluri industriale. Modele circulare asociate la această categorie sunt: reciclarea, downcycling, upcycling, simbioza industrială.

Model de afaceri circular bazat pe extinderea duratei de viață a produsului- se referă la acele modele care contribuie la menținerea resurselor în circuit cât mai mult timp posibil. Un exemplu elocvent în acest sens revine afacerilor construite în baza unei abordări modulare de proiectare (design modular), unde piesele produsului pot fi dezamblate și reasamblate cu ușurință în mod independent.

Model de afaceri circular bazat pe partajarea platformelor- este una dintre cele mai semnificative tendințe socio-economice din ultimul deceniu, care permite conexiunea dintre acei care oferă servicii cu cei care caută servicii.

Sharing economy sau *economia colaborativă/economia în comun* este un sistem socio-economic clădit pe conceptul folosirii în comun a resurselor fizice și umane [8].

Drept exemple pot servi: închiriere/cazare pe termen scurt, platforme **crowdfunding** (de finanțare a programelor civice, sociale) **couch-surfing** (este o platformă online unde găsești oferte de cazare în casele altora atunci când călătorești) **coworking** (spațiul de *coworking* reprezintă un loc unde vin mai mulți oameni pentru ași închiria un „birou” dotat cu de toate, internet, rechizite, imprimantă, *flipchart*, videoproiector și altele), **ridesharing** (îți permite să împarți mașina cu alte persoane care merg în aceeași direcție, cu scopul de a diminua costurile aferente transportului) ș.a.

Modelul circular de la produs la serviciu- se referă mai degrabă la comercializarea serviciilor aferente utilizării bunului fizic decât deținerii acestuia. În alte scenarii, clientul deține produsul, dar nu este responsabil pentru întreținere, sau astfel de responsabilități sunt împărțite în conformitate cu acordul de licență sau garanție [9].

Totodată acest model se referă la produse de consum dematerializate, precum cărți electronice, abonamente la ziare digitale, filme etc.

Conform autorilor publicației „Business Models for the Circular Economy, *Opportunities and Challenges for Policy*”, *modelul circular de la produs la serviciu poate fi de 3 tipuri: orientat către produs*(product-oriented), *orientat către rezultat* (result-oriented) *și orientat către consum*(user-oriented) [6].

Tabelul 1

Modele de afaceri circulare. Domenii aplicative și exemple de bune practici

Tipuri de modele	Caracteristici cheie	Subtipuri de modele	Exemple de bune practici	Domenii aplicative
1	2	3	4	5
Consumabile circulare	înlocuirea intrărilor tradiționale de materiale și energie cu cele bazate pe resurse bio, materiale reciclate și energie regenerabilă	”Cradle-to-Cradle” „Din leagăn în leagăn”	WeWood TerraCycle <u>Allbirds</u> Rothes	Industria ușoară Industria alimentară
Extinderea duratei de viață	menținerea resurselor în circuit cât mai mult timp posibil	Reparare	Albatross Razors Caterpillar Geração Ecotônicos Neptuno Pumps Lindström	Electronică Mașini și utilaje Construcții, Mobilă Industria ușoară Telecomunicații
		Remanufacturare		
		Recondiționare		
		Reutilizare directă		
		Upgrade		
		Design modular		

Continuarea tabelului 1.

1	2	3	4	5
Economia colaborativă/ Platforme de sharing	permite conexiunea dintre acei care oferă servicii cu cei care caută servicii	Peer to Peer sau de la Persoană la Persoană	Airbnb, Rover, Uber, RVshare <u>Indiegogo</u> , <u>Kickstarter</u> <u>Zipcar</u> <u>HomeExchange</u> , eBay, Craigslist s.a.	Transport Electrocasnice
		Crowdfundingul		
		Couch Surfing		
		Ridesharing/ Carsharing		
		Coworking		
De la produs la serviciu	se referă mai degrabă la comercializarea serviciilor aferente utilizării bunului fizic decât deținerii acestuia	Orientat către client	Xerox Rolls-Royce's Power-by-the-Hour, Atlas Copco's Contract Air service Epson	Transport Electronică Produse chimice
		Orientat către produs		
		Orientat către rezultat		
Recuperarea resurselor	valorificarea materiilor prime secundare de la activitatea producției de bază și prelucrarea ulterioară a deșeurilor	Simbioza industrială	Freitag Looptworks Eco Serv Recycle, Filgreen Recycling, <u>Swane Design</u>	Metalurgie Materiale plastice Industria Usoară, Alimentară
		Reciclare		
		Downcycling		
		Upcycling		

Sursa: Elaborat de autor după sursele [5; 2].

Concluzie:

Trecerea de la modelul economic liniar la cel circular este inevitabilă, întrucât acest model de afaceri nu mai este viabil. El conduce pe de o parte la deșeuri masive, și pe de altă parte la risipă de resurse naturale.

În mod evident, preocuparea principală trebuie să fie îndreptată în direcția implementării modelelor de afaceri inovatoare, care tind spre o utilizare conștiincioasă a bazei de materii prime și energie. Economia circulară nu se limitează la anumite materiale sau sectoare, ci reprezintă o schimbare sistemică, asupra tuturor produselor și serviciilor, prin intermediul multitudinii de modele practicate.

Referințe:

1. R. DE ANGELIS, *Business Models in the Circular Economy* 2018, p.45-73
2. CHARTER M., *Designing for the circular economy, 1st Edition*, 2019, p.13, P.45, p.95-100
3. *Forum for the Future, Circular Business Models*, [accesat 15.12.2020]. Disponibil: <https://www.forumforthefuture.org/Handlers/Download.ashx?IDMF=51b47e1a-d58a-4672-a40d-878ac0217692>
4. Walter R. STAHEL, *Circular Economy and Resource Efficiency, WEEE ForumMalta*, 2017, [accesat 15.12.2020]. Disponibil: <https://www.slideshare.net/MagdalenaCharytanowi/weee-forum-conferenceday-onewalter-stahel>
5. LACY P., KEEBLE J., McNAMARA R., *AccentureStrategy, Circular Advantage Innovative Business Models and Technologies to Create Value in a World without Limits to Growth*, 2014, p.12, [accesat 10.12.2020]. Disponibil: https://www.accenture.com/t20150523T053139__w__/us-en/_acnmedia/Accenture/Conversion-Assets/DotCom/Documents/Global/PDF/Strategy_6/Accenture-Circular-Advantage-Innovative-Business-Models-Technologies-Value-Growth.pdf%2050
6. *Business Models for the Circular Economy, Opportunities and Challenges for Policy*, OECD, 2019, [accesat 10.12.2020]. Disponibil: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/g2g9dd62-en/index.html?itemId=/content/publication/g2g9dd62-en>
7. <https://www.c2ccertified.org/get-certified/cradle-to-cradle-certified-version-4>
8. https://ro.wikipedia.org/wiki/Economie_colaborativ%C4%83
9. <https://searcherp.techtarget.com/definition/product-as-a-service>

MANAGEMENTUL FINANCIAR ȘI DEZVOLTAREA DURABILĂ A ÎNTREPRINDERILOR ALIMENTARE ÎN CONTEXTUL GLOBALIZĂRII ECONOMICE

Florin-Anastasiu GOLOVACI

Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Inginerie Economică și Business, Departamentul Economie și Management, Școala Doctorală „Știința Alimentelor, Inginerie Economică și Management”, Chișinău, R. Moldova

Rezumat. Managementul poate fi definit ca un ansamblu de persoane, metode, tehnici, procedee, instrumente și acțiuni, prin care se urmărește transformarea efectului utilizării capitalului firmei în profit și implicit creșterea valorii de piață a întreprinderilor alimentare. Managementul financiar este considerat o parte componentă a managementului general al firmei. Obiectivul lui global este de a asigura eficiența utilizării capitalului firmei, de a susține crearea fondurilor întreprinderii, a capitalului și de a realiza pe aceasta cale suportul pentru performanțele de piață ale întreprinderii. Aceasta deoarece capitalul firmei se subordonează, la rândul său, obiectivelor organizaționale înscrise într-o astfel de strategie și nu poate fi obținut și respectiv utilizat decât în strânsă legătură cu această strategie.

Cuvinte cheie: management, management financiar, obiective, strategie, dezvoltare durabilă, globalizare.

Introducere

Managementul financiar este una din principalele părți componente ale managementului întreprinderii, de calitatea căruia depind performanțele financiare ale întreprinderii.

„Managementul financiar este una din activitățile principale și indispensabile ale oricărei activități economice eficiente. O asemenea activitate nu se limitează doar la gestiunea activităților curente ce țin de finanțarea producției și de vânzări. În condițiile economiei concurențiale, competitivitatea și eficiența oricărei întreprinderi (inclusiv și cele alimentare) depinde, în mare parte, de capacitatea managerilor de a înțelege și a aplica principiile, metodele și tehnicile moderne de management financiar. În ultimii ani a fost demonstrat că factorul principal al falimentului unei întreprinderi îl reprezintă incompetența managerilor și greșelile de conducere datorate unor erori decizionale privind gestiunea fluxurilor financiare. Având în vedere că falimentul întreprinderii este determinat de lipsa de lichidități, putem afirma că managementul financiar reprezintă cauza succesului sau eșecului întreprinderii.” [3 p. 6].

Însemnătatea managementului financiar reiese din multitudinea formelor de management. Actualmente managementul financiar eficient a dobândit un rol fundamental care, în contextul actual al Uniunii Europene, trebuie să contribuie la formarea unei noi mentalități despre afaceri, pe de o parte iar pe de alta să contribuie la sporirea competitivității acesteia, situație deosebit de importantă pentru întreprinderile mici și mijlocii. La summit-ul Comisiei europene, organizat la Barcelona în primăvara anului 2002, s-a ajuns la concluzia că procesul de integrare europeană trebuie să se bazeze, nu numai pe marile concerne, ci și pe întreprinderile mici și mijlocii.

Indiferent de mărimea și forma de proprietate a întreprinderii, managementul financiar își asumă în cea mai mare parte răspunderea pentru politica financiară adoptată la nivel microeconomic care urmează a se aplica în vederea atingerii obiectivelor urmărite de proprietarii și/sau administratorii resurselor financiare. Din acest motiv, multitudinea definițiilor întâlnite în literatura de specialitate, identifică managementul financiar cu domeniul care se ocupă cu fundamentarea deciziilor financiare la nivelul întreprinderii.

Teorii conceptuale privind dezvoltarea întreprinderii bazată pe un management financiar eficient

Managementul financiar reprezintă un ansamblu de principii, metode, tehnici, instrumente și acțiuni prin intermediul cărora se fundamentează deciziile financiare în contextul realizării unor obiective organizaționale, formulate printr-o strategie de firmă.

Se poate aprecia că decizia financiară devine actul fundamental al managementului financiar, fiind rezultatul unui proces rațional de alegere conștientă din mai multe variante posibile, a unei soluții considerate optime în planul activităților și operațiunilor financiare.

Fundamentarea corectă a deciziilor financiare nu este posibilă fără o analiză financiară prealabilă al cărei obiectiv constă în diagnosticarea stării de performanță financiară a întreprinderii la încheierea exercițiului. Ea își propune să stabilească punctele tari și punctele slabe ale activității financiare, în vederea fundamentării unei noi strategii manageriale de menținere și expansiune într-un mediu concurențial.

„Pentru a-și îndeplini misiunea la nivel microeconomic, managementul financiar se bazează pe un ansamblu de decizii financiare. Decizia financiară este rezultatul unui proces rațional de alegere, din mai multe variante posibile, a unei soluții considerate optimă în planul activităților și operațiunilor financiare.” [1, p. 16]. Decizia financiară necesită un efort de gândire din partea managerilor cu astfel de responsabilități, pentru a alege cea mai bună variantă de acțiune din mai multe posibile.

Indiferent de nivelul la care se adoptă, deciziile financiare necesită informații complexe, deoarece întreprinderea nu-și poate permite să lucreze în condiții de incertitudine.

De asemenea, „analiza financiară face obiectul preocupărilor externe ale partenerilor economici și financiar-bancari pentru fundamentarea unor posibile acțiuni de cooperare cu respectiva întreprindere. În fine, „bugetarea” oricărei acțiuni a întreprinderii, atragerea de capitaluri externe (proprie și împrumutate), păstrarea și extinderea segmentelor de piață găsesc în analiza financiară o bază de fundamentare ca premisă esențială în efectuarea unei judecăți profesionale și adoptării de decizii financiare optime.” [1, p.10].

Respectiv, analiza financiară este integrată în activitatea de conducere a întreprinderii și oferă cele mai bune soluții pentru fundamentarea deciziilor financiare, iar calitatea deciziilor financiare adoptate va exercita un impact direct asupra gestiunii financiare.

Un rol fundamental revine calității comunicării care în condițiile economiei de piață a devenit la fel de importantă ca și informația. Comunicarea este considerată „materia primă” a deciziei și se derulează în primul rând între oameni, apoi între servicii și compartimente, precum și între întreprindere și mediu.

Gestiunea financiară pe termen scurt are ca obiectiv asigurarea echilibrului financiar între nevoile de capitaluri circulante și de trezorerie, pe de o parte și sursele de capitaluri atrase temporar (inclusiv creditele de trezorerie și de scont), pe de alta parte. Gestiunea financiară pe termen lung are ca obiectiv alegerea unei strategii financiare de creștere și consolidare a valorii întreprinderii.

În cazul firmelor cu caracter productiv, la care se urmărește cucerirea unor noi segmente de piață, nu în toate cazurile obiectivul primordial al managementului financiar îl va reprezenta maximizarea valorii întreprinderii, ci asigurarea resurselor de finanțare, de susținere a manevrelor strategice pentru a putea crea putere economică. Un asemenea obiectiv de anvergură va trece pe un plan secundar realizarea protecției mediului înconjurător, salarizarea mai bună a lucrătorilor și îmbunătățirea condițiilor de muncă ale acestora, care vor trebui să se supună constrângerilor financiare datorate expansiunii.

Rolul managementului financiar eficient este de a crea un cadru de acțiune favorabil, în care urmează să se stabilească conexiunile firești dintre obiectivele financiare ale firmei, valoarea de piață a acesteia, mijloacele și instrumentele folosite pentru măsurarea performanțelor sale financiare.

Provocările managementului financiar eficient în contextul dezvoltării durabile a întreprinderii

Gestiunea financiară trebuie să asigure menținerea performanțelor întreprinderii alimentare la un nivel care să asigure obținerea unor venituri suficiente pentru a asigura plata furnizorilor de resurse și dacă este necesar, să permită restituirea acestor resurse. Obținerea de către întreprindere a unor rezultate defavorabile sau insuficiente reflectă o risipire a resurselor, dăunătoare atât pentru întreprindere cât și pentru furnizorii săi de fonduri și pentru economia națională.

De asemenea, gestiunea financiară a întreprinderii nu urmărește obținerea cu orice preț a profitului maxim pe termen scurt ci acordă o mai mare importanță stabilității performanțelor pe termen lung, încercând să găsească un compromis satisfăcător între stabilitate și rentabilitate.

Managementul financiar este chemat să contureze, în vederea adoptării și să urmărească cu consecvență aplicarea în practică, a politicilor de finanțare pe termen lung, implicit a stării de credibilitate vis-a-vis de solvabilitatea firmei, a politicilor de împrumut (de îndatorare pe termen scurt), a politicilor de credit comercial, de distribuire a profitului și dividende a firmei.

Principalele riscuri financiare la care sunt expuse întreprinderile, îndeosebi cele alimentare, și trebuie ținute sub control de către managementul financiar sunt: Riscul de exploatare, care este caracteristic activității productive și comerciale a unei întreprinderi, modul de manifestare având drept rezultat variabilitatea rezultatului exploatarei, ca efect al modificării condițiilor economice din mediul în care acționează întreprinderea [2, p. 46] și Riscul de îndatorare, Riscul de faliment, Riscul valutar și riscul de rată a dobânzii.

În contextul globalizării economice nici o țară nu poate susține și confirma dezvoltarea fără o participare activă la tranzacțiile internaționale.

La etapa actuală nu există o definiție a globalizării într-o formă universal acceptată și posibil, nici definitivă. Motivul reiese din faptul că globalizarea include o multitudine de procese complexe cu o dinamică variabilă atingând domenii diverse ale unei societăți, respectiv poate fi un fenomen, o ideologie, o strategie, sau toate la un loc.

În acest context globalizarea reprezintă termenul modern folosit la descrierea schimbărilor în societăți și în economia mondială, care rezultă din comerțul internațional extrem de crescut și din schimburi culturale. În ce privește domeniul economic, este des întâlnită referirea, aproape exclusivă, la efectele comerțului și, în particular, la liberalizarea comerțului sau la liberul schimb. Descrie creșterea comerțului și a investițiilor datorită căderii barierelor și interdependenței dintre state.

Economie globală, în care are loc reorganizarea spațială a producției, internaționalizarea serviciilor, interpenetrarea industriilor la scară mondială în special producțiile alimentare, procese care au generat mari schimbări asupra structurilor productive, asupra comerțului mondial, asupra pieței muncii, asupra tuturor mecanismelor economice.

În aceste condiții restructurarea afacerii, determinarea și implementarea unei strategii de dezvoltare durabilă nu mai este o opțiune, ci devine o necesitate stringentă a întreprinderilor, iar acum este momentul să reanalizăm modelele tipice/standarde de afaceri, să anticipăm/planificăm, să adaptăm, să implementăm un management eficient care ar asigura o dezvoltare durabilă a industriei alimentare din RM.

Astfel managementul financiar eficient al firmei este responsabil de a elabora un model de management eficient care ar contribui la dezvoltare durabilă a întreprinderilor din industria alimentară.

Problema cu care ne confruntăm astăzi derivă din faptul că, pornind de la dezvoltarea tehnologică și economică (care nu ar fi fost posibilă fără susținerea dezvoltării intelectualilor europeni, în special), un număr important al activităților umanității se situează pe o scală și un orizont atât de mari, încât au depășit hotarele naționale, în limitele cărora statele suverane își exercită dreptul la guvernare.

Pe măsură ce domeniul activităților umane se extinde dincolo de reglementările statului-națiune, legalitatea și regulile au devenit prea strâmte. Noii jucători au trebuit să facă față provocării iscate de guvernarea de tip monopol; au apărut corporațiile multinaționale, piețele financiare globale, organizațiile non-guvernamentale.

În acest context obiectivul principal este identificarea și dezvoltarea unui model aplicativ de management eficient pentru dezvoltarea durabilă, în condițiile integrării Republicii Moldova pe piața Uniunii Europene pe segmentul produselor alimentare fabricate și/sau conservate.

Altfel spus, obiectivul fundamental al managementului financiar eficient este reprezentat de dezvoltarea și aprofundarea problematicii dezvoltării durabile a afacerilor alimentare de pe teritoriul Republicii Moldova, punând accent pe rațiunile care stau la baza modelului tradițional de afaceri cu riscuri depline.

Totodată, se necesită a acorda o atenție deosebită pentru:

- analiza aspectelor principale ale reglementărilor economice, privind aria piețelor de desfacere, și anume: internațional, european și național;
- beneficiile preconizate raportat la investițiile privind implementarea tehnicilor și strategiilor pentru o dezvoltare durabilă.

Respectiv, avînd la bază condiții precum: - importanța industriei alimentare pentru economia națională a Republicii Moldova; - tendințele de dezvoltare ale industriei alimentare a RM; - evaluarea managementului întreprinderilor (potențialul resurselor umane) din industria alimentară, identificăm necesitate schimbării modului de elaborare a strategiilor manageriale.

Conturarea unui model nou de management eficient pentru întreprinderile alimentare din Republica Moldova prin argumentarea necesității implementării acestuia, punînd accent pe comerțul internațional, ținînd cont de cele menționate anterior ar facilita elaborarea metodelor de determinare a strategiilor de dezvoltare durabilă pentru întreprinderile concurente în R.Moldova, precum și depășirea dificultăților în procesul de implementare și importanța resurselor umane.

Concluzii

În orice întreprindere de multe ori apar conflicte, iar soluția cea mai bună de rezolvare a acestora este compromisul (concilierea) în care esențial este să se pornească întotdeauna de la un nivel minim acceptat de eficiență.

Obiectivul principal urmărit prin acțiunile managerului financiar trebuie să-l reprezinte nu doar supraviețuirea întreprinderii ci creșterea nivelului de competitivitate a firmei pe piață, în contextul unei acerbe concurențe, consolidarea performanțelor sale financiare și creșterea valorii de piață a acesteia. Prezența unui management financiar performant în cadrul întreprinderii asigura o dezvoltării durabile.

Aferent provocărilor managementului financiar eficient, se consideră necesară realizarea unui modelului aplicativ de management eficient ce ar genera o dezvoltare durabilă a întreprinderilor alimentare implicate în procesul de globalizare economică, pentru a argumenta investițiile privind implementarea tehnicilor și strategiilor elaborate de manager, precum și obținerea rezultatelor scontate.

În ce privește managementul, globalizarea este un termen de marketing/comercial sau de strategie care se referă la apariția unor piețe internaționale pentru bunuri de consum caracterizate de nevoi și gusturi similare ale clienților, reușind astfel, de exemplu, să vîndă aceleași mașini sau săpunuri sau produse alimentare prin campanii de publicitate similare, unor persoane ce aparțin unor culturi diferite. Această uzanță contrastează cu internaționalizarea, care descrie activitățile companiilor multinaționale ori în instrumente financiare, mărfuri, ori în produse care sunt exclusiv destinate piețelor locale.

Referințe:

1. Căruntu G.A., Tănăsioiu G., Romanescu G. – Management financiar, editura Academia Brîncuși Târgu Jiu, 2007, p. 46;
2. Isfanescu, A.; Stanescu, C.; Baicuș, A. - Analiza economico-financiară; editura Economica; București; ediția a două; 1999, p. 10;
3. Maria Cojocar, Angela Șestacovscaia, Ruslan Mihalachibazele – Bazele Managementului Financiar, Note de curs, Editura Chișinău, 2018, p. 6.

DEZVOLTAREA LANȚURILOR VALORICE PRIN PRISMA INFLUENȚEI SCHIMBĂRILOR CLIMATICE

Svetlana ARPINTE

Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Inginerie Economică și Business, Departamentul Economie și Management, Școala Doctorală „Știința Alimentelor, Inginerie Economică și Management”, Chișinău, R. Moldova

*Autorul corespondent: Arpinte, Svetlana, e-mail: svetlana.arpinte@saiem.utm.md

Rezumat. *Industria și serviciile legate de agricultură și produse alimentare asigură peste 44 de milioane de locuri de muncă în UE, iar 22 de milioane de oameni sunt angajați direct în acest sector. Domeniul agroalimentar în Republica Moldova reprezintă una dintre ramurile de bază ale economiei naționale, circa jumătate din volumul exportului republicii îl constituie produsele agroalimentare. Potențialul agricol al Republicii Moldova poate acoperi integral cererea de pe piața internă. Schimbările climatice pentru Republica Moldova, reprezintă una dintre marile amenințări la adresa dezvoltării durabile și constituie una dintre cele mai mari probleme de mediu, cu consecințe negative asupra agriculturii. Agricultura modernă necesită o reformulare conceptuală și restructurare incluzând în sine și particularități din alte domenii, dar cu impact pozitiv asupra dezvoltării durabile ale comunităților atât rurale cât și urbane.*

Cuvinte cheie: *Agricultură, renovabil, tehnologii, reziliență*

Introducere

Agricultura reprezintă fundamentul unei economii. Mediul rural include în sine mai mult de jumătate din populația și patrimoniul statului. Analiza minuțioasă a provocărilor climatice, este răspunsul acestora prin identificarea soluțiilor optime și direcționarea prin elaborarea strategiilor sectoriale interdependente, incluzând fiecare participant la aceste schimbări drept motor al locomotivei mișcătoare a economiei în viitor.

Lanțurile valorice a sectorului agricol - influențate de schimbările climatice în Republica Moldova

Clima Republicii Moldova este influențată de amplasarea fizico-geografică pe glob, cu un caracter temperat continental, atestând diferențe mari între sudul și nordul țării

Potrivit datelor Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova anul 2020 reprezintă un an în care productivitatea culturilor agricole a fost direct influențată de condițiile meteorologice nefavorabile atestate pe parcursul anului. Astfel, media recoltei grâului de toamnă a constituit în republică circa 17,5 ch/ha, fiind cu 12,5 ch/ha mai scăzută decât roada medie din ultimii 10 ani; a porumbului – 12 ch/ha, fiind cu 23 ch/ha mai scăzută față de roada medie recoltată din ultimii 10 ani; a florei-soarelui – 13 ch/ha, fiind cu 5 ch/ha mai scăzută decât de roada medie recoltată din ultimii 10 ani.

Cu regret se constată, că în Republica Moldova, rentabilitatea producerii grâului de toamnă în ultimii ani se află în descreștere, în mare parte, cauza principală fiind ritmul accelerat al schimbărilor climatice și incapacitatea ramurii de a se adapta, la fel de rapid, către aceste schimbări. Drept consecință a schimbărilor climatice este și conținutul scăzut de gluten ce nu depășește nivelul de 26 %, în timp ce, pe piața mondială se bucură de cerere doar grâul tare, ce conține peste 28 % de gluten. Deci, deși grâul de toamnă se caracterizează printr-o plasticitate ecologică ridicată, cu un areal larg de răspândire, totuși, surplusul de căldură, insuficiența precipitațiilor atmosferice și valorile deficitare semnificative ale umezelii relative a aerului, contribuie la scăderea productivității și a calității grâului de toamnă în ani extremi din punct de vedere meteorologic. Această concluzie se referă și în cazul florei soarelui și porumb dependente esențial de modificarea resurselor termice [1].

Impactul schimbărilor climatice asupra sectoarele agriculturii

Conform definiției prof. Doran J. (1996) sănătatea solului este „capacitatea lui de a funcționa ca organism viu în cadrul ecosistemului sau hotarelor de folosire a terenului, de a menține calitatea apei și a aerului, favorizând sănătatea plantelor, animalelor și a omului”.

Pentru funcționarea durabilă a solurilor, adică pentru menținerea sănătății lor este necesar de a introduce permanent în sol în cantități suficiente surse proaspete de materie organică (sursă energetică pentru biota solului) în formă de resturi vegetale, gunoi de grajd, îngrășăminte verzi etc., în scopul menținerii echilibrului dintre procesele de sinteză – descompunere a materiei organice a solului [3].

Deci, potrivit expunerilor profesorului Boris Boincean, “funcționalitatea solului este determinată de diversitatea organismelor pe întreg lanțul trofic din sol: sol – plante – animale – om – biosferă.” Ecosistemele naturale oferă servicii nepecuniare omenirii. Printre aceste servicii ecosistemice acordate de sol sunt următoarele:

1) Servicii de aprovizionare cu:

- produse alimentare;
- furaje pentru animale;
- apă potabilă;
- materiale de construcție;
- fixarea biologică a azotului din atmosferă;
- resurse genetice;
- preparate farmaceutice.

2) Servicii regulatorii obținute în rezultatul proceselor ecosistemice:

- circuitul carbonului;
- circuitul nutrienților;
- circuitul apei;
- preîntâmpinarea inundațiilor;
- polenizarea;
- reducerea impactului negativ a bolilor și dăunătorilor;
- asigurarea sănătății pe întreg lanțul trofic: sol – plante – animale – om – biosferă.

“Schimbările climatice afectează toate serviciile ecosistemice și sociale acordate de sol. Este o legătură strânsă dintre schimbările climatice, reducerea biodiversității la suprafața solului și în sol, degradarea solurilor, deșertificarea teritoriilor și securitatea alimentară a populației.” [1].

În scopul obținerii rezultatelor de impact și de a aduce la cunoștința fiecărui membru al societate sunt necesare de întreprins măsuri practice cu implicarea tuturor actorilor: autorităților publice locale, naționale, producătorilor agricoli, mediului de afaceri conex, organizațiilor nonguvernamentale din sector și de sigur implicarea mediului academic. Cercetătorii trebuie să coopereze interamural și interdisciplinar pentru a defini un cadru de dezvoltare durabil. Un astfel de exemplu realizat la începutul anului 2021 Unitatea Consolidată pentru Implementarea Programelor Fondului Internațional pentru Dezvoltarea Agricolă, care fiind implicată în implementarea a două proiecte orientate spre adaptarea producătorilor agricoli la schimbările climatice și anume PRRECI și Proiectul de Reziliență Rurală a întrunit experți din diferite domenii și sectoare:

- Expert internațional în domeniul schimbărilor climatice/rezilienței climatice în agricultură și/sau atenuarea schimbărilor climatice
- Expert în domeniul schimbărilor climatice/rezilienței climatice în agricultură și/sau atenuarea schimbărilor climatice
- Expert în ecologie/pedologie
- Expert în îmbunătățiri funciare/hidrologie
- Expert în agronomie

- Expert în horticultură
- Expert în zootehnie/medicină veterinară
- Expert în inginerie în agricultură
- Expert în științe economice
- Expert în energie renovabilă
- Expert în guvernare locală

Proiecte conceptuale, interdisciplinare și cu cercetări fundamentale pînă la moment nu au fost inițiate de reprezentanții autorităților naționale. Tendințele moderne a unei economii circulare nu pot neglija legăturile naturii, deoarece pot apărea efecte nocive asupra altor segmente.

Concluzii:

Societatea încă nu conștientizează în deplină măsură rolul solului în acordarea serviciilor ecosistemice și sociale prin: asigurarea securității alimentare, aprovizionarea cu apă potabilă a populației, menținerea biodiversității la suprafața solului și în sol, asigurarea durabilă cu energie, atenuarea și adaptarea la schimbările climatice.

Sumarizînd analizele și cercetările efectuate de către grupa de experți putem defini următoarele constatări și recomandări:

1. Agricultură are nevoie de schimbări fundamentale a întregului sistem de agricultură, ci nu doar de modernizări tehnologice. Rolul agriculturii intensive este necesar de diminuat în scopul obținerii dezvoltării durabile și reziliențe la schimbările climatice.
2. Reducerea sau chiar excluderea utilizării îngrășămintelor și substanțelor pentru tratament pe bază chimică. De promovat pe larg practicile ecologice și durabile în ambele direcții atât horticultură cît și zootehnie.
3. Republica Moldova are nevoie de o nouă formulă de dezvoltare a agriculturii bazată pe conservarea resurselor naturale cu diminuarea și adaptarea la consecințele schimbărilor climatice
4. Instituirea unui organ statal responsabil de monitorizarea și reglementarea folosirii raționale a solurilor, indiferent de forma de proprietate asupra terenurilor și dimensiunile exploatațiilor agricole. În această ordine de idei alocarea subvențiilor în agricultură să se condiționeze, reieșind din serviciile ecosistemice și sociale acordate de proprietarul (deținătorul) de teren. Astfel, se vor reduce semnificativ pierderile cauzate de hazardele climatice și vor crește investițiile.
5. Necesitatea elaborării și susținerii financiare a unui program științific statal în domeniul sistemelor alternative de agricultură, inclusiv sistemul conservativ de agricultură, cu caracter multi-interdisciplinar în vederea abordării sistemice a problemei asigurării dezvoltării durabile în agricultură
6. Succesul așteptat poate să vină doar din acțiunile coerente și flexibil orchestrate ale tuturor actorilor implicați în acest proces: fermieri, savanți, consultanți, agenți de dezvoltare etc.
7. Susținerea APL în realizarea unor proiecte locale sau intercomunitare în următoarele domenii sectoriale: Agricultură, Forestier, Drumuri și infrastructura, Resurse de apă, Energie, Sănătate
8. Introducerea utilizării pe larg a energiei regenerabile respectînd condiția ca fiecare proiect să înceapă de la estimarea materiei prime necesare producerii energiei. În scopul eficientizării utilizării energiei regenerabile prin combinarea surselor renovabile.

Mulțumiri. Deosebite mulțumiri echipei de experți ce au contribuit la elaborarea “Raport privind măsurile de adaptare la schimbările climatice și identificarea opțiunilor de atenuare a schimbărilor climatice în ramurile sectorului agricol în vederea integrării în domeniile de asistență” oferite de UCIP IFAD.

Referințe

1. Raport privind măsurile de adaptare la schimbările climatice și identificarea opțiunilor de atenuare a schimbărilor climatice în ramurile sectorului agricol în vederea integrării în domeniile de asistență. UCIP IFAD
2. Apostol I. Nedelcov, M., Bojariu R. Considerații asupra uscăciunii, secetelor și aridității între Carpații Orientali și Nistru//Materialele conferinței științifice naționale cu participare internațională "Mediul și dezvoltarea durabilă"//. Ediția a IV-a 80 de ani ai facultății de geografie, Chișinău, 2018, Tipografia UST, p. 85-88.
3. Nedelcov M. Gămurac A. Impactul schimbărilor climatice asupra productivității grâului de toamnă. Chișinău: S. n., 2019, Tipogr. "Biotehdesign", 203 p.
4. Boincean Boris and david Dent.Farming the Black Earth. Sustainable and Climate-Smart Management of Chernozem Soils. Springer Nature Switherland AG,2019,226p.
5. Agricultura conservativă. Manual pentru producători agricoli și formatori. Tipogr. "Print-Caro", Chișinău, 2020, pag. 203, ISBN 978-9975-56-744-2
6. Bejan Iu., Nedelcov M., Boboc N., ș.a. Planul de gestionare al bazinului hidrografic Dunăre – Prut și Marea Neagră. Chișinău. Mediul Ambiant, 2017, 112 p.
7. Boincean B., Volosciuc L., Rurac M., Hurmuzachi Iu., Baltag Gr., Agricultura Conservativă. Manual pentru producători agricoli și formatori. Chisinau: Print Caro, 2020. ISBN 978-9975-56-744-2.
8. Catalogul Soiurilor de Plante al Republicii Moldova. Chișinău 2020, 69p.
9. Влияние изменения климата на животноводство, пастбищное хозяйство и адаптационные технологии по улучшению и восстановлению деградированных земель. Практическое руководство. Бишкек 2019, - 38с.
10. AEE (2019), Raport privind activitatea Agenției pentru Eficiență Energetică, Chișinău în 2019, <https://aee.gov.md/storage/Rapoarte/Raport%202019.PDF>
11. IRENA "Evaluarea gradului de pregătire privind valorificarea energiei regenerabile Republica Moldova" <https://www.irena.org/publications/2019/Feb/Renewables-Readiness-Assessment-Republic-of-Moldova-Romanian>

DEZVOLTAREA INOVATOARE A ECONOMIEI REGIONALE (ÎN BAZA REGIUNII DE DEZVOLTARE NORD)

Stela PRIPA

*Universitatea Tehnică a Moldovei, Școala Doctorală Știința Alimentelor Inginerie Economică și Management,
Specialitatea 521.03 Economie și Management în Domeniul de Activitate, Chișinău, Republica Moldova*

Rezumat. Dezvoltarea economică a Republicii Moldova și a regiunilor ei este posibilă doar prin încurajarea activității de inovare, competitivitatea țării fiind în legătură strânsă cu factorii determinanți ai inovației. Creșterea capacității întreprinderilor de a inova și implementa inovații devine imperativă și se regăsește în documentele strategice naționale de dezvoltare. În urma unei analize a Biroului Național de Statistică se atestă existența unui potențial inovațional în Regiunea de Dezvoltare Nord care se impune a fi valorificat și amplificat. Aceasta devine posibil prin crearea unui ecosistem regional de inovare, ancorat într-un Centru de Inovare și Transfer Tehnologic, în concordanță plenară cu necesitățile mediului academic și de afaceri.

Cuvinte cheie: inovație, ecosistem de inovare, activitate de inovare, întreprinderi inovatoare, sistem regional de inovare

Introducere

Literatura de specialitate descrie procesul de inovare ca motorul progresului economic, un catalizator pentru creștere economică și dezvoltare [5]. Or, în scop final, dezvoltarea economică a unei țări are menirea să asigure cetățenilor săi un trai decent, un nivel de bunăstare adecvat epocii contemporane și condiții de viață demne pentru realizarea plenară a potențialului lor uman [10]. Inovarea poate spori productivitatea, ceea ce înseamnă că același input poate să genereze un output mai mare. Companiile devin mai profitabile, produc mai multe bunuri și servicii, ceea ce le permite să investească, să angajeze mai mulți angajați și să stimuleze salariile.

Republica Moldova în Raportul Competitivității Globale prin prisma inovării

Accentul pus pe inovare este unul dintre elementele distinctive ale strategiilor și politicilor aplicate în ultimul sfert de secol, atât în cadrul organizațiilor cât și la nivel național și regional [3], ceea ce înseamnă că îmbunătățirea competitivității întreprinderilor, sectoarelor, regiunilor și economiei țării în condițiile actuale este posibilă doar în baza caracterului inovator al dezvoltării acestora [8]. Iar retorica de câteva decenii referitor la importanța regiunilor este acum focalizată asupra lor ca o necesitate vitală. Cu toate acestea, regiunile sunt foarte diferite între ele, fiecare având propriul set de modele, structuri și nuanțe de dezvoltare [2]. Promovarea inovației devine prin urmare și factorul cheie al dezvoltării inovatoare a economiei regionale.

Pentru a sesiza particularitățile activității inovaționale în regiuni, este necesar mai întâi să elucidăm succint activitatea inovațională pe plan național, iar pentru a obține o imagine reală asupra sistemului național de inovare, vom analiza poziționarea Republicii Moldova în Raportul Competitivității Globale 2019, prin efectul factorilor determinanți ai ecosistemului de inovare. Locul Republicii Moldova în acest clasament este modest comparativ cu celelalte state de pe harta globală, pilonul 11 *Dinamica afacerilor* obținând poziția 68, iar pilonul 12 *Capacitatea de inovare* doar poziția 109 din cele 141 posibile. Pozițiile țărilor vecine privind inovarea sînt mult mai avantajoase, România clasificându-se pe locul 72 și 55, iar Ucraina obținând poziția 85 și 60 la pilonii *Dinamica afacerilor* și respectiv *Capacitatea de inovare*.

Tabelul 1

Pilonii Inovației Republicii Moldova în context regional

Ecosistemul de inovare	Republica Moldova	România	Ucraina
Pilonul 11. Dinamica afacerilor	68	72	85
Pilonul 12. Capacitatea de inovare	109	55	60

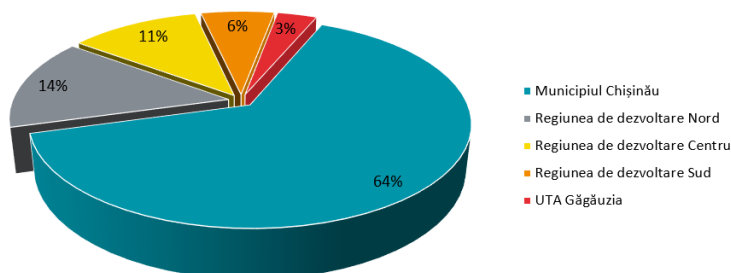
Sursa: Elaborat de autor în baza Global Competitiveness Report [6].

Dacă să efectuăm o analiză a factorilor determinanți ai ecosistemului de inovare, vom constata că Republica Moldova a primit o apreciere scăzută la capitolul colaborării stakeholder-ilor din comunitatea de afaceri și mediul academic în domeniul cercetării și dezvoltării, la fel de rău noi fiind apreciați și la factorul dezvoltării cluster-ilor. Alt factor la fel de important dar cu un punctaj destul de mic este cel al creșterii companiilor inovatoare. Încă un factor care influențează negativ pilonii inovării îl reprezintă nivelul de utilizare de către companii a următoarelor tehnologii: robotica și inteligența artificială [6].

Guvernul Republicii Moldova acceptă în acest sens gradul imperativ al îmbunătățirii factorilor cu caracter inovator și subliniază plus valoarea lor pentru dezvoltarea economică a țării. Astfel printre acțiunile prioritare, în Strategia Națională de Dezvoltare (SND) ”Moldova 2030” se prevede sporirea eficienței proceselor economice, prin creșterea capacităților companiilor de a inova și a implementa inovații, inclusiv prin intermediul formării clusterelor, hub-urilor și parcurilor industriale, și stimulării investițiilor private în sectorul de cercetare și dezvoltare, a parteneriatelor dintre companii și instituțiile educaționale [9].

Activitatea de inovare în Regiunea de Dezvoltare Nord

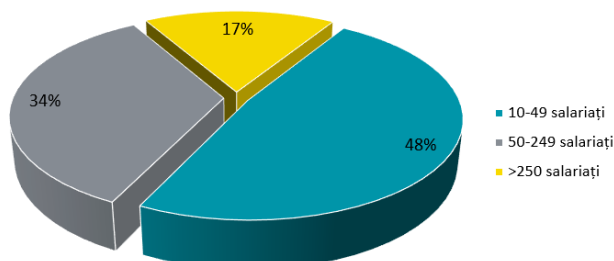
Ținând cont că unul din aspectele relevante vizează factorul inovativ, o cercetare a Biroului Național de Statistică (BNS) privind activitatea de inovare a întreprinderilor din Republica Moldova pentru anii 2017-2018 [4], evidențiază că cele mai inovatoare companii din țara noastră sunt din industria prelucrătoare, ramură ce contribuie cu cca 86% în sectorul industrial per total. Din numărul total al acestora, cca 52% activează în domeniul industriei (din care cca 48% în industria prelucrătoare). Cascadând la nivel de regiune, conform datelor BNS, constatăm că în Regiunea de Dezvoltare Nord (RDN) au desfășurat activitatea de inovare 87 întreprinderi (14% din total).

Figura 1. Structura întreprinderilor inovatoare pe regiuni de dezvoltare

Sursa: Rezultatele activității de inovare a întreprinderilor în Republica Moldova în anii 2017-2018 [4].

Din cele 87 întreprinderi inovatoare în RDN, 42 întreprinderi (48%) sunt întreprinderi mici cu 10 - 49 salariați; 30 de întreprinderi (35%) sunt întreprinderi mijlocii cu 50 – 249 salariați; 15 de întreprinderi (17%) sunt întreprinderi mari cu numărul de salariați 250 și peste.

Figura 2. Structura întreprinderilor inovatoare în RDN pe clase de mărime

Sursa: elaborat de autor în baza datelor BNS [4].

Astfel, numărul total de întreprinderi mici și mijlocii (IMM) cu activitatea de inovare a alcătuit 72 întreprinderi, sau 82% din numărul total de întreprinderi inovatoare.

În activitatea de industrie au activat 58 întreprinderi inovatoare, din care 43 sînt IMM (74%), marea majoritate a întreprinderilor industriale din nordul țării fiind antrenate în industria

prelucrătoare (cca 90%), iar în servicii au activat 29 întreprinderi inovatoare, toate fiind IMM (100%). Peste 40% din potențialul industrial al regiunii este concentrat în mun. Bălți.

În urma celor expuse, putem conchide că în RDN există un potențial inovațional impunător care, fiind valorificat și dezvoltat, ar putea conduce la propulsarea inovării în dezvoltarea economică a Regiunii. La fel putem menționa că IMM-urile devin factori determinanți ai creșterii economice, fiind predominante în domeniul industriilor noi și în plină dezvoltare. Întreprinderile mici și mijlocii se identifică, practic, cu sectorul privat, fiind principala sursă de locuri de muncă, de inovație și de productivitate în cadrul economiei regionale. De aceea este necesară o abordare științifică, profesionistă a acestora din perspectivă inovațională, abordare care să determine îmbunătățirea calității, productivității dar și a competențelor antreprenoriale.

Autoritățile ar trebui să ia în considerare capacitatea de inovare a firmelor existente și nevoia lor de a-și actualiza procesele de producție și de afaceri precum și portofoliul de produse [7].

Este necesar de creat facilități și de sprijinit acei agenți economici, care deja investesc, în mod activ, în dezvoltarea inovațiilor, prin implementarea în procesul de producere a noilor utilaje, tehnologii și obținerea noilor produse competitive pe piața națională și cea globală. Totodată este necesar de a crea condiții optime pentru restul IMM or, până în prezent succesul IMM cu activitate inovațională nu este încurajat, dimpotrivă, lipsește sprijinul acordat de stat [5].

O atenție deosebită în acest sens se acordă peste tot parteneriatelor dintre universități și industrie, cooperarea eficientă universități - mediu de afaceri constituind o componentă importantă a sistemelor de inovare naționale și regionale, cu rol determinant în dezvoltarea societății [3].

În acest context, pornind de la experiența multor regiuni inovatoare [2], una din direcțiile prioritare pentru RDN devine dezvoltarea Centrului de Inovare și Transfer Tehnologic (CITT) în cadrul campusului Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți (USARB), având scop valorificarea potențialului de inovare și transfer tehnologic, precum și crearea unui ecosistem inovativ în regiune. Crearea și promovarea ecosistemului de inovare este un proces complex care încorporează politicile și activitățile de inovare într-un mediu flexibil, dinamic, stimulant și propice [10], unde important este ca fiecare componentă să se formuleze și să se dezvolte în mod egal. Realizarea proiectului dat va contribui esențial la crearea unui mediu favorabil cercetării și dezvoltării afacerilor bazate pe inovare și transfer tehnologic.

Misiunea principală a CITT va consta în:

- Încurajarea procesului de creare a unei mase critice de inovații și startup-uri pentru întărirea competitivității la nivel local și internațional;
- Crearea legăturilor puternice între business și mediul academic;
- Susținerea dezvoltării inovatoare economice a regiunii.

Astfel, va spori identitatea și competitivitatea regională în termeni de inovare, prin susținerea și promovarea unitară a tuturor stakeholder-ilor implicați la nivel regional: universități, organizații partenere, întreprinderi, reprezentanți ai mediului de afaceri și industriilor, centre de cercetare, APL-uri, incubatoare de inovare și afaceri. De asemenea, un rezultat important al proiectului va fi consolidarea mediului de afaceri inovativ din regiune prin promovarea parteneriatelor în domeniu și implementarea soluțiilor inovatoare pentru dezvoltarea start-up-urilor în RDN.

Susținerea mediului de inovare și transfere tehnologic, în concordanță plenară cu necesitățile mediului academic și comunității de afaceri, va asigura creșterea competitivității economice regionale, susținerea și dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii în domeniul tehnologiilor inovative, precum și va crea premise pentru utilizarea noilor tehnologii în producere. Astfel Centrul va asigura dezvoltarea simultană a tuturor elementelor ecosistemului de inovare: infrastructură pentru inovare, competențe și consolidarea capacităților, dezvoltarea comunității, elaborarea politicilor, acces la finanțare, acces pe piață, acces la mentori, cooperare (competiție), transfer de tehnologie, dezvoltarea antreprenoriatului.

Concluzii

Competitivitatea țării și a regiunilor ei depinde în mare măsură de gradul eficienței de promovare a inovării. Statul trebuie să ia în considerare mai mulți factori în procesul de dezvoltare a ecosistemului, iar consolidarea inovării regionale va continua să fie un instrument politic important, deoarece există o legătură directă între inovare și performanța economică regională, cât și națională.

Atenția deosebită trebuie să fie acordată acelor antreprenori și IMM, care practică activități de inovare. În acest sens, se impune diversificarea infrastructurii inovaționale, a fondurilor și programelor de susținere, precum și simplificarea accesului la acestea.

Dezvoltarea unui Centru de Inovare și Transfer Tehnologic în cadrul USARB, cu atragerea celor mai experimentați specialiști, poate avea un impact pozitiv asupra multor indicatori economici și sociali, prin stimularea dezvoltării economice inovatoare a regiunii, CITT rămânând a fi pus oricând la dispoziția întreprinderilor private cointeresate în dezvoltarea afacerilor bazate pe inovare și transfer tehnologic, asigurându-se în acest mod o amplificare a randamentului inovațional al RDN.

Referințe

Cărți:

1. Drucker P. *Inovația și sistemul antreprenorial*, București, Editura Enciclopedică, 1993
2. eDIGIREGION Project Team, *A Good Practice Guide To Regional Innovation Ecosystems*, OAK TREE PRESS, Cork, 2017.
3. POPESCU, Maria. *Managementul Inovării*, Editura Universității Transilvania din Brașov, 2016, 169 p.

Referințe WEB:

4. BNS „Rezultatele activității de inovare a întreprinderilor în Republica Moldova în anii 2017-2018” [online]. [accesat 26.02.2021]. Disponibil: <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6541>
5. GANEA, V. *Managementul Inovațional în Economie și Business*. Curs de lecții, Universitatea de Studii Politice și Economice Europene „Constantin Stere”, Chișinău, 2016, 74 p [online]. [accesat 27.02.2021]. Disponibil: http://uspee.md/wp-content/uploads/2016/08/Ganea_curs_MG_INOV_drdpreliminar.docx
6. The Global Competitiveness Report 2019. World Economic Forum [online]. [accesat 26.02.2021]. Disponibil: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf
7. The Global Competitiveness Report Special Edition 2020. World Economic Forum [online]. [accesat 26.02.2021]. Disponibil: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2020.pdf

Teze:

8. LEVITSKAIA, Alla. *Managementul dezvoltării inovaționale a economiei regionale (în baza UTA Găgăuzia)*. Autoreferat al tezei de doctor habilitat în științe economice [online]. [accesat 27.02.2021]. Disponibil: http://www.cnaa.md/files/theses/2017/51622/alla_levitskaia_abstract.pdf

Reglementări legale și legi, organizații:

9. Strategia Națională de dezvoltare ”Moldova 2030”, Hotărîrea Guvernului Nr. 377 din 10.06.2020
10. Studiu privind îmbunătățirea cadrului normativ-legislativ național din domeniul proprietății intelectuale în vederea încurajării activității inovaționale. AGEPI, Chișinău 2014 [online]. [accesat 26.02.2021]. Disponibil: www.agepi.md/sites/default/files/2015/11/Studiu_inovare.pdf

LOGISTICA MEDICALĂ: INTERSECȚIA MANAGEMENTULUI CU ȘTIINȚELE TEHNICE ȘI INFORMATICE

Daniel-Cornel IVAN

Universitatea Tehnică a Moldovei, Școala Doctorală Știința Alimentelor Inginerie Economică și Management, Specialitatea 521.03 Economie și Management în Domeniul de Activitate, Chișinău, Republica Moldova

Rezumat. Logistica medicală reprezintă o componentă integrată serviciului medical, prin care se asigură procesul de management al activităților care susțin serviciul medical propriu-zis. Pentru ca acest proces să se desfășoare în condiții normale este necesar ca managerul de logistică să dispună de cunoștințe solide de management, tehnice dar și de IT, întrucât trebuie să coordoneze planificarea și organizarea întregului lanț logistic pentru serviciile și bunurile materiale ce oferă suport serviciului medical.

Cuvinte cheie: logistică medicală, servicii medicale, , transport medical.

Introducere

Sistemul medical, în oricare stat al lumii, trebuie să îndeplinească cele două condiții esențiale:

1. îmbunătățirea continuă a calității serviciilor de sănătate;
2. direcționarea acestor servicii de sănătate către pacient.

Calitatea sistemului de sănătate și a serviciilor medicale reflectă nivelul bunăstării atât la nivel de individ cât și la nivelul întregii societăți [1]. În România resursele alocate îngrijirilor de sănătate sunt insuficiente și incorect utilizate. Reformele din sănătate au avut ca scop doar creșterea veniturilor la Sistemul asigurărilor sociale și nu pe și pe cel de creștere a calității serviciului medical și a siguranței pacientului.

Politici economice în sănătate

Politicele economice sunt orientate spre a educa publicul și a influența în mod anticipativ procesele de formulare ale politicilor guvernamentale. Sănătatea este parte integrantă a **Calității Vieții** umane și valoare fundamentală a umanității, de aceea politicile economice de sănătate sunt necesare și chiar obligatorii.

Există politici economice de sănătate naționale și europene. Cele naționale trebuie, obligatoriu, să fie în concordanță cu cele europene. Potrivit recomandării *Consiliului Uniunii Europene* din 2 iulie 2019 [2]. în România eficacitatea sistemului de sănătate este limitată din cauze precum nivelul de finanțare redus, utilizarea ineficientă a resurselor publice și lipsa reformelor în domeniu. Politicile economice de sănătate sunt multiple și acoperă diferite domenii precum infrastructura sanitară, sisteme de sănătate durabile, asigurări medicale, programe de prevenție, etc.

Rolul logisticii medicale

Rolul logisticii medicale nu este doar unul operațional, ci și unul strategic cu influență asupra întregului proces medical, compartimentele acestuia necesitând cercetare și perfecționare. Ca și componentă a procesului medical, logistica medicală trebuie să ofere permanent susținere sistemului medical indiferent de condițiile existente.

Logistica medicală reprezintă un complex de activități logistice pentru care sunt necesare cunoștințe multidisciplinare precum cele de management și de inginerie. Toate activitățile logistice medicale trebuie derulate în mod unitar și corelate cu necesitățile serviciului medical. Aici vorbim de activități precum relocarea de pacienți în alte locații decât cele amenajate inițial, de achiziția, depozitarea, transportul, gestionarea și mentenanța echipamentelor medicale, a medicamentelor, a

substanțelor chimice necesare funcționării aparaturii de laborator, a probelor biologice, etc. În același timp trebuie să se respecte normele de protecție a mediului, normele de protecție a muncii, normele tehnice recomandate de producătorii bunurilor materiale transportate, depozitate, puse în funcțiune, etc.

Complexitatea sistemului logistic medical este dată de tipul activităților de efectuat, acesta trebuind să fie dimensionat în așa fel încât să acopere în timp, spațiu și volum necesitățile sistemului medical în mod sigur și eficient.

Întrucât în România, în opinia autorului, procedurile de lucru sunt învechite și neadaptate la schimbările actuale din societate trebuie ca în anumite situații managerii de logistică medicală să-și exercite o anumită independență pentru a asigura o bună coordonare a resurselor umane și materiale concomitent cu o bună planificare a activităților pentru ca rezultatul să fie conform cu cerințele. Rezultatele activității logisticii medicale depind de deciziile luate de managerul de logistică, decizii luate pe baza cunoștințelor din discipline diferite precum: management, tehnică, legislație.

În scopul realizării optime a acestei activități managerul de logistică are obligația de a coordona personalul subordonat în mod clar și pertinent pentru a nu exista neclarități de ordin organizatoric sau tehnic. Totodată are responsabilitatea identificării fiecărei operațiuni conform cu cerințele operaționale pentru a putea repartiza sarcinile și atribuțiile persoanelor competente.

Managementul logisticii medicale

Managementul logistic medical diferă de cel al transporturilor de marfă prin faptul că este un tip de management care înglobează tipuri de acțiune cu legături în mai multe discipline, drept urmare este obligatoriu ca un manager de logistică care activează în domeniul medical să posede atât cunoștințe de management cât și cunoștințe din domeniile tehnic și IT. În această activitate a nu poseda și cunoștințe din domeniul tehnic poate avea consecințe grave care pot duce la pierderi materiale și/sau de vieți omenești.

Activitatea de logistică medicală poate fi segmentată în tipuri de subactivități astfel:

- a. transportul de pacienți;
- b. transportul de probe biologice;
- c. depozitarea, transportul și instalarea de echipamente medicale (aparatură de specialitate și dispozitive de uz medical);
- d. depozitarea, transportul și gestionarea de medicamente;
- e. depozitarea, transportul și gestionarea de reactivi chimici necesari funcționării aparaturii de laborator.

Fiecare dintre aceste subactivități, pentru a fi efectuată corect, trebuie să îndeplinească anumite condiții în conformitate cu specificațiile tehnice și de legislație.

Analiza subactivităților logisticii medicale din punct de vedere al cunoștințelor multidisciplinare

Analiza fiecărei subactivități ne arată necesitatea cunoștințelor multidisciplinare pe care trebuie să le dețină managerul de logistică medicală pentru a putea performa cu succes în această activitate.

a. Transportul de pacienți

Management: managementul personalului, logistica transportului;

Tehnică: alegerea tipului de ambulanță trimisă la solicitare, în funcție de dotările tehnice;

Legislație: respectarea normelor legislative referitoare la transportul pacienților în condiții de siguranță;

Informatică: cunoașterea și folosirea programelor informatice de monitorizare a autovehiculelor prin „GPS Traking System”.

b. *Transportul de probe biologice*

Management: managementul personalului, logistica transportului;

Tehnică: alegerea tipului de autovehicul trimis la solicitare, în funcție de dotările tehnice, pentru asigurarea condițiilor de temperatura corespunzătoare fiecărui tip de proba biologică preluată și transportată;

Legislație: respectarea normelor legislative referitoare la transportul probelor biologice în condiții conforme cu normele în vigoare;

Informatică: cunoașterea și folosirea programelor informatice de monitorizare a autovehiculelor prin „GPS Traking System”.

c. *Depozitarea, transportul și instalarea de echipamente medicale*

Management: managementul personalului;

Tehnică: alegerea locului de depozitare, instalare echipamente medicale în conformitate cu caracteristicile tehnice referitoare la condițiile de temperatură, la consumul de electricitate și la sistemul de evacuare a substanțelor chimice folosite;

Legislație: respectarea normelor legislative referitoare la amplasarea aparaturii medicale (vezi cazul tomografelor), la utilizarea aparaturii și la autorizarea de funcționare a acestei aparaturi;

Informatică: cunoașterea și folosirea programelor informatice de monitorizare a timpului de funcționare a aparaturii medicale, cunoașterea și folosirea programelor informatice de monitorizare a autovehiculelor prin „GPS Traking System”.

d. *Depozitarea, transportul și gestionarea de medicamente*

Management: managementul personalului, logistica transportului;

Tehnică: alegerea locului de depozitare și a tipului de autovehicul care transportă medicamentele, în funcție de dotările tehnice, pentru asigurarea condițiilor de temperatura corespunzătoare fiecărui tip de medicament transportat (vezi condiții transport și depozitare vaccin anti COVID);

Legislație: respectarea normelor legislative referitoare la depozitarea și transportul de medicamente în condiții conforme cu normele în vigoare;

Informatică: cunoașterea și folosirea programelor informatice de gestiune pentru ținerea evidenței mișcării marfii în depozit, cunoașterea și folosirea programelor informatice de monitorizare a autovehiculelor prin „GPS Traking System”.

e. *Depozitarea, transportul și gestionarea de reactivi chimici necesari funcționării aparaturii de laborator*

Management: managementul personalului, logistica transportului;

Tehnică: alegerea locului de depozitare și a tipului de autovehicul care transportă substanțele chimice (reactivi de laborator), în funcție de dotările tehnice, pentru asigurarea condițiilor de temperatura corespunzătoare fiecărui tip de substanță chimică transportată;

Legislație: respectarea normelor legislative referitoare la depozitarea și transportul de substanțe chimice în condiții conforme cu normele în vigoare;

Informatică: cunoașterea și folosirea programelor informatice de gestiune pentru ținerea evidenței mișcării marfii în depozit, cunoașterea și folosirea programelor informatice de monitorizare a autovehiculelor prin „GPS Traking System”

Concluzie

Din datele prezentate reiese necesitatea că managerul de logistică medicală, pentru a avea o activitate de succes, trebuie să dețină cunoștințe multidisciplinare pe care să le aplice în activitatea zilnică și care trebuie permanent perfecționate. Acesta trebuie să asigure capacitate operațională și conectivitate între subactivitățile logisticii medicale printr-o abordare integrată a acestora.

Concepția actuală despre cunoștințele necesare în activitatea unui manager de logistică medicală este uzată moral și nu mai corespunde realităților anului 2021. În această activitate este imperios necesar să nu se rămână în trecut ci să existe o evoluție în concepție pentru o abordare integrată a procesului medical conform cu realitățile actuale ale societății.

Referințe

1. IVAN, D.C. Monitorizarea logisticii transporturilor medicale. In: Conferința Tehnico Științifică a studenților, masteranzilor și doctoranzilor/The Technical Scientific Conference of Undergraduate, Master and PhD Students, Chișinău, 1-3 Aprilie, 2020: [în 2 volume]. / comitetul organizatoric: Bernic Mircea [et al.]; comitetul de program: Cujba Rodica. – Chișinău: Tehnica-UTM, 2020 – ISBN 978-9975-45-632-6/ Vol. II, p. 259-262. ISBN 9789975-45-634-0 (Vol. II)
2. Recomandare de RECOMANDARE A CONSILIULUI privind Programul național de reformă al României pentru 2019 și care include un aviz al Consiliului privind Programul de convergență al României pentru 2019
<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10176-2019-INIT/ro/pdf>

STADIUL ACTUAL ȘI PERSPECTIVE PRIVIND IMPLEMENTAREA PROIECTELOR EUROPENE

Liliana CHIHAIA (SAVA)

*Universitatea Stefan cel Mare din Suceava, Facultatea de Stiinte Economice și Administrație Publică,
Departamentul Economie, Suceava, Romania*

*Autorul corespondent: Chihai (Sava), Liliana, liliana.sava@usm.ro

Rezumat. În procesul de extindere a UE cu consolidarea treptată a necesității de a depăși diferențele socio-economice semnificative în dezvoltarea regiunilor, sfera politicii regionale a UE s-a extins semnificativ. Setul de instrumente pentru atingerea acestui obiectiv a fost un grup de fonduri structurale specializate, al căror număr a variat în conformitate cu evoluția obiectivelor politicii regionale ale UE. Scopul acestui articol este de a identifica stadiul actual și perspective privind implementarea proiectelor europene, pentru că etapa de programare 2014-2020 se apropie de final iar noile obiective de politică UE pentru perioada 2021-2027 sunt deja agreate. Strategia va avea în vedere axe prioritare cum sunt: dezvoltarea unei economii competitive; dezvoltarea capitalului uman; protejarea mediului și optimizarea utilizării resurselor; dezvoltarea unei infrastructuri moderne, inteligente și durabile.

Cuvinte cheie: absorbția fondurilor europene, extinderea UE, fonduri structurale, mecanisme financiare, proiecte europene.

Introducere

Cea mai mare parte a fondurilor structurale sunt distribuite sub forma unei game largi de programe de granturi, dintre care majoritatea sunt investiții. Criteriile de eligibilitate și condițiile specifice de finanțare variază în funcție de tipul specific de program și de zona de finanțare. Cota principală a asistenței structurale este furnizată sub formă de subvenții gratuite sau asistență directă și într-o măsură mai mică - prin împrumuturi, subvenții la dobândă, garanții, participare la capitaluri proprii, participare la capital de risc.

Stadiul actual privind implementarea proiectelor europene

Utilizarea fondurilor europene se bazează pe un acord de parteneriat între Comisia Europeană și Guvernul României. Acordul include identificarea clară a nevoilor și priorităților orientărilor strategice care abordează obiective tematice, corelarea acordului cu recomandările Strategiei Europa 2020 din rapoartele de țară și Planul Național de Dezvoltare.

Programarea financiară care încă este în implementare 2014-2020, a fondurilor structurale și a coeziunii a fost formată din șapte programe operaționale. Aceste programe au fost: Programul Operațional Capital Uman – POCU, Programul Operațional Competitivitate – POC, Programul Operațional Infrastructura Mare – POIM, Programul Operațional Asistență Tehnică – POAT, Programul Operațional Dezvoltare Regională – POR, Programul Operațional Capacitate Administrativă – POCA și Programul Operațional Ajutorarea Persoanelor Defavorizate – POAD.

În ceea ce privește dezvoltarea istorică, există cinci grupuri majore de mecanisme financiare ale politicii regionale a UE:

- 1) mijloace de limitare a amplasării noilor întreprinderi în regiuni supraaglomerate;
- 2) organizarea spațială a activității economice a țării;
- 3) stimulente financiare de stat;
- 4) crearea infrastructurii;
- 5) mijloace noi de stimulare a dezvoltării socio-economice.

Conform metodei de influență (directe sau indirecte) există trei tipuri principale de mecanisme pentru implementarea politicii regionale a Uniunii Europene: administrativ, socio-psihologic, economic.

Principalele mecanisme financiare pentru punerea în aplicare a politicii regionale la nivel național și supranațional în UE: grantul pentru investiții (cel mai puternic dintre mecanisme); subvenții la dobândă; beneficii fiscale; reducere de amortizare fiscală; subvenții legate de utilizarea forței de muncă; beneficii de transport.

În plus, se utilizează mecanisme care nu sunt subvenționate ale politicii regionale a UE. În special, în 2014-2020 practica atragerii ingineriei financiare din instrumentele Fondurilor structurale și de investiții europene a devenit larg răspândită, în special prin inițiativele lor comune cu Comisia Europeană (JESSICA, JEREMIE, JASPERS, JASMINE).

Perspective în implementarea programelor operaționale

Ca urmare a acordului Parlamentului European din 16 decembrie 2020, Consiliul UE a adoptat la 17 decembrie 2020 regulamentul privind noul Cadru Financiar Multianual (CFM) 2021-2027 și pachetul de relansare economică Next Generation EU (NGEU). Regulamentul prevede un buget pe termen lung de 1 074,3 miliarde EUR pentru UE27 (cele 27 de state membre rămase ca urmare a Brexit-ului) în prețurile din 2018, inclusiv integrarea Fondului european de dezvoltare

Politica de coeziune continuă investițiile în toate regiunile. Metoda de alocare a fondurilor se bazează încă, în mare măsură, pe PIB-ul pe cap de locuitor. Se introduc noi criterii (șomajul în rândul tinerilor, nivel scăzut de educație, schimbări climatice și primirea și integrarea migranților), pentru a reflecta mai bine realitatea de pe teren. Regiunile ultraperiferice vor beneficia în continuare de sprijin special de la UE. Politica de coeziune continuă să sprijine strategiile de dezvoltare conduse la nivel local și să autonomizeze gestionarea fondurilor de către autoritățile locale. Crește și dimensiunea urbană a politicii de coeziune, prin alocarea a 6 % din FEDR dezvoltării urbane durabile și printr-un nou program de colaborare în rețea și de consolidare a capacităților dedicat autorităților urbane, sub denumirea Inițiativa urbană europeană. Există cinci priorități investiționale:

- o Europă mai inteligentă, prin inovare, digitalizare, transformare economică și sprijinirea întreprinderilor mici și mijlocii
- o Europă mai verde, fără emisii de carbon, punerea în aplicare a Acordului de la Paris și investiții în tranziția energetică, energia din surse regenerabile și combaterea schimbărilor climatice
- o Europă conectată, cu rețele strategice de transport și digitale
- o Europă mai socială, pentru realizarea pilonului european al drepturilor sociale și sprijinirea calității locurilor de muncă, a învățământului, a competențelor, a incluziunii sociale și a accesului egal la sistemul de sănătate
- o Europă mai apropiată de cetățenii săi, prin sprijinirea strategiilor de dezvoltare conduse la nivel local și a dezvoltării urbane durabile în UE.

Pentru a putea realiza dezvoltarea economică, sunt stabilite noi programe operaționale pentru perioada 2021-2027 printre care:

- 1) POCU – Program Operațional Capital Uman
- 2) POCS – Program Operațional pentru Combaterea Sărăciei
- 3) POCID – Program Operațional Creștere Inteligentă și Digitalizare
- 4) PODD – Program Operațional Dezvoltare Durabilă
- 5) POT – Program Operațional de Transport
- 6) POS – Program Operațional de Sănătate
- 7) POR – Program Operațional Regional

În tabelul nr. 1 sunt prezentate trei programe operaționale cu axele specifice fiecăruia în parte.

Tabelul 1

Programe operaționale finanțate din fonduri UE în perioada 2021-2027

Axe prioritare	Programul Operațional Capital Uman (POCU) 2021-2027	Programul Operațional de Transport (POT) 2021-2027	Programul Operațional de Sănătate (POS) 2021-2027
Axa 1	Valorificarea potențialului tinerilor pe piața muncii	Îmbunătățirea conectivității prin dezvoltarea rețelei TEN-T de transport rutier	Continuarea investițiilor în spitale regionale
Axa 2	Prevenirea părăsirii timpurii a școlii și creșterea accesului și a participării grupurilor dezavantajate la educație și formare profesională	Îmbunătățirea conectivității prin dezvoltarea infrastructurii rutiere pentru accesibilitate teritorială	Servicii de asistență medicală primară, comunitară și servicii oferite în regim ambulatoriu
Axa 3	Creșterea calității și asigurării echității în sistemul de educație și formare profesională	Îmbunătățirea conectivității prin dezvoltarea rețelei TEN-T de transport pe calea ferată	Servicii de recuperare, paliativă și îngrijiri pe termen lung adaptate fenomenului demografic de îmbătrânire a populației și profilului epidemiologic al morbidității
Axa 4	Adaptarea ofertei de educație și formare profesională la dinamica pieței muncii și la provocările inovării și progresului tehnologic	Îmbunătățirea mobilității naționale, durabilă și rezilientă în fața schimbărilor climatice prin creșterea calității serviciilor de transport pe calea ferată	Creșterea eficacității sectorului medical prin investiții în infrastructură și servicii
Axa 5	Creșterea accesibilității, atractivității și calității învățământului profesional și tehnic	Îmbunătățirea conectivității prin creșterea gradului de utilizare a transportului cu metroul în regiunea București-Ilfov	Abordări inovative în cercetarea din domeniul medical
Axa 6	Creșterea accesului pe piața muncii pentru toți	Îmbunătățirea conectivității și mobilității urbane, durabilă și rezilientă în fața schimbărilor climatice prin creșterea calității serviciilor de transport pe calea ferată	Informatizarea sistemului medical
Axa 7	Antreprenariat și economie socială	Dezvoltarea unui sistem de transport multimodal	Măsuri FSE care susțin cercetarea, informatizarea în sănătate și utilizare metode moderne de investigare, intervenție, tratament
Axa 8	Susținerea reformelor pe piața muncii în acord cu dinamica pieței muncii	Creșterea gradului de utilizare a căilor navigabile și a porturilor	
Axa 9	Consolidarea participării populației în procesul de învățare pe tot parcursul vieții pentru facilitarea tranzițiilor și a mobilității (prioritate comună Educație/Ocupare)	Creșterea gradului de siguranță și securitate pe rețeaua rutieră de transport	
Axa 10		Asistență Tehnică	

Sursa: Prelucrare proprie conform: mfe.gov.ro**Concluzii**

Pentru perioada de programare 2021-2027, a fost lansată o nouă strategie de dezvoltare pe regiuni, care are principal obiectiv dezvoltarea echilibrată în regiuni, prin procesul de creștere economică durabilă, favorabil integrării sociale, care duce la niveluri de viață mai ridicate și la reducerea decalajului de dezvoltare intra și interregional. Pentru perioada 2014-2020 s-a propus ca banii de la Comisia Europeană să intre într-un cont al băncii centrale, care transmite fonduri

direct de la băncile comerciale către conturile beneficiarilor, realizând astfel optimizarea fluxului de numerar.

Pentru cadrul financiar 2014-2020, România a avut alocări de la Uniunea Europeană aproximativ 42 miliarde euro, din care 18,9 miliarde euro pentru dezvoltare rurală și pescuit, 21,8 miliarde programe structurale și de coeziune. Majoritatea fondurilor structurale au fost destinate infrastructurii de transport, pentru comunicații de mediu, dezvoltare urbană, educație, creare locuri de muncă și asistență socială.

Se poate spune că absorbția fondurilor europene, împreună cu investițiile străine, creează o creștere economică durabilă în orice țară a Uniunii Europene.

Referințe

Carti

1. Antonescu Daniela, 2011, Dezvoltarea Regională. Tendințe. Mecanisme. București, Editura Top Form.
2. Chelcea, S. (2001), Metodologia cercetării sociologice, Metode cantitative și Calitative, Editura Economică, București
3. Grupul de reflecție, evaluarea stării economice naționale, Dezvoltarea regională și integrarea europeană, 2015.
4. Ionescu Claudia, 2007, Politica de dezvoltare regională, București, Editura TRITONIC.
5. Maylor, H. (2010), Project Management, 4th Edition, Harlow, Pearson Education
6. Ștefan Maria-Claudia, 2008, Dezvoltarea regională și locală, București, Editura Economică.
7. Ungureanu George, Mateoc-Sârb Nicoleta, 2009, Dezvoltarea Regională și Rurală, Iași, Editura: Tipo Moldova.

Articole în reviste:

8. Andra-Mădălina Pantilie, (2018), Dinamica dezvoltării economico-sociale a româniei la nivel regional.
9. Becker S., Egger P, von Ehrlich M. (2010). Going NUTS: The effect of EU Structural Funds on regional performance // Journal of Public Economics 94
10. Capello, R. (2019). Regional Development Theories and Formalised Economic Approaches: An Evolving Relationship. Italian Economic Journal
11. Whitty, S. J., Maylor, H. (2009), And then came Complex Project Management (revised), International Journal of Project Management

Referințe Web:

12. <http://mfe.gov.ro/minister/perioade-de-programare/perioada-2021-2027/>
13. <http://mfe.gov.ro/stadiul-absorbției-fondurilor-ue/>
14. Regional Development Policy: <http://www.oecd.org/cfe/regional-policy/regionaldevelopment.htm>
15. <https://www.fonduri-structurale.ro/2021-2027>

COOPERAREA TRANSFRONTALIERĂ ȘI ROLUL EI ÎN DEZVOLTAREA REGIONALĂ ÎN EUROPA

Oleksandr DIAKONIUK

Universitatea Ștefan cel Mare, Școala Doctorală de Științe Socio-Umane, Domeniul Economie, Suceava, România

*Autorul corespondent: Diakoniuk Oleksandr, alex.dyakonyuk@gmail.com

Rezumat. Creșterea economică durabilă, este unul dintre principalele obiective ale tuturor țărilor din interiorul Uniunii Europene și din afara ei. O modalitate importantă pentru efectuarea acestui obiectiv poate fi considerată cooperarea transfrontalieră. Nevoia de a aborda problemele comune care apar în regiunea transfrontalieră, precum: îmbunătățirea și dezvoltarea infrastructurii transfrontaliere, protecția mediului, utilizarea în comun a resurselor de apă, planificarea spațială, necesită realizarea unor acțiuni reciproce și avantajoase în același timp pentru toată părțile. În acest studiu am analizat rolul și locul cooperării transfrontaliere în dezvoltarea regională. Ca metodă de cercetare am ales studiul aprofundat al termenilor de cooperare transfrontalieră, al regiunilor transfrontaliere și al programelor de cooperare transfrontalieră, pentru a observa mai bine punctele tari și punctele slabe ale programelor de cooperare transfrontalieră.

Cuvinte cheie: Cooperare transfrontalieră, dezvoltare regională, creștere economică, frontieră.

Introducere

Articolul are ca scop principal analiza rolului cooperării transfrontaliere în dezvoltarea regională. Importanța temei este legată de faptul că în economia contemporană, cooperarea transfrontalieră este considerată unul dintre cele mai eficiente domenii ale politicii regionale. Îmbunătățirea și aprofundarea cooperării transfrontaliere deschide noi oportunități și rezerve pentru intensificarea activității economice pe teritoriile periferice ale regiunilor, mobilizarea potențialului de resurse naturale și creșterea competitivității.

Majoritatea zonelor de frontieră din țările europene sunt mai puțin dezvoltate decât cele centrale, astfel încât politica regională a Uniunii Europene are ca scop eliminarea disparităților în dezvoltarea regională și îmbunătățirea nivelului de trai al populației pe întregul teritoriu UE.

Principalul obiectiv al dezvoltării cooperării transfrontaliere este nivelarea frontierelor pentru a crea noi oportunități pentru a asigura o creștere economică în regiunile de frontieră.

Cooperarea transfrontalieră este procesul de „stabilire a legăturilor și a relațiilor contractuale în regiunile de frontieră pentru a găsi soluții la problemele comune”. Cooperarea transfrontalieră are scopul de a implica toate grupurile sociale și organismele administrative în crearea unei strategii de dezvoltare economică și socială [3].

Metodologia cercetării

Pentru a aborda obiectivele studiului, a fost necesară o sinteză de materiale considerabile. Aceasta a inclus articole și rapoarte care descriu definițiile legate de conținutul cooperării transfrontaliere. Analizând literatura de specializare, am menționat câteva definiții ale diferitor autori.

Cooperarea transfrontalieră generează un nivel ridicat de interacțiune între țările vecine, ceea ce duce la crearea unui spațiu regional mai sigur și mai previzibil [8].

Cooperarea transfrontalieră poate fi definită ca „orice tip de acțiune concertată între instituțiile publice și /sau private ale regiunilor de frontieră din două (sau mai multe) state” [5].

La baza cooperării transfrontaliere stă procesul de stabilire a legăturilor și a relațiilor contractuale în zonele de frontieră pentru a găsi soluții la probleme comune și identice, iar „filozofia cooperării transfrontaliere” este aceea că două regiuni de frontieră adiacente cooperează în elaborarea planurilor și a priorităților de dezvoltare împreună, decât să lucreze separat și apoi să ajungă la un comun acord cu privire la planurile de dezvoltare economică. Cooperarea

transfrontalieră constă în faptul că implică toate grupurile sociale și organismele administrative pentru creșterea economică [1].

Convenția de la Madrid definește cooperarea transfrontalieră ca „orice acțiune comună care vizează consolidarea și aprofundarea relațiilor de bună vecinătate între comunitățile teritoriale sau autoritățile aflate sub jurisdicția a două sau mai multe părți contractante și încheierea oricăror acorduri necesare în acest scop” [4].

Există patru niveluri de implementare a cooperării transfrontaliere:

- la nivel internațional: se implementează politica de interese europene comune, se realizează coordonarea politicilor regionale naționale pentru dezvoltarea echilibrată a spațiului european;
- la nivel de stat: se dezvoltă o politică națională pentru dezvoltarea cooperării transfrontaliere și interesele naționale sunt armonizate cu cele europene, precum și armonizarea obiectivelor naționale și regionale;
- la nivel regional: politica regională de cooperare transfrontalieră este implementată ținând seama de interesele statului și ale autorităților locale, se realizează coordonarea acțiunilor între regiunile țărilor vecine;
- la nivel local: coordonarea planurilor de dezvoltare a guvernului local se realizează cu o atenție semnificativă la interesele regionale și naționale, există o cooperare concretă între subiecții zonelor de frontieră.

Cooperarea transfrontalieră a devenit un factor care promovează egalitatea socială și este un instrument pentru dezvoltarea tuturor activităților ale autorităților de frontieră locale și regionale din și astăzi este introdusă în diferite aspecte ale vieții de zi cu zi din Europa [7].

Cooperarea transfrontalieră este un domeniu specific de activități internaționale economice, politice, de mediu, culturale, educaționale și alte activități internaționale desfășurate la nivel regional, care, acoperind toate formele generale, au următoarele caracteristici: - prezența frontierei și necesitatea amenajării acesteia, utilizarea în comun a resurselor naturale și găsirea soluției comune pentru eliminarea problemelor de securitate a mediului, comunicarea reciprocă mai largă a populațiilor vecine și legăturile personale, și nu în ultimul rând se pune accentul mult mai mare pe infrastructură (drumuri, sectorul serviciilor, infrastructura rutieră) [6].

Rezultate

Cooperarea transfrontalieră are ca scop depășirea aspectelor negative ale existenței frontierelor și a consecințelor care au apărut în zonele de frontieră din cauza amplasării lor la periferia națională a statelor și are ca obiectiv principal îmbunătățirea condițiilor de trai. Printre principalele obiective ale unei astfel de cooperări se numără: eliminarea barierelor politice și administrative între statele vecine; crearea infrastructurii economice, sociale și culturale, cu condiția creării unor organisme comune, entități economice, centre de cercetare, etc.

Locul cooperării transfrontaliere în dezvoltarea regională este determinat de capacitatea sa de a mobiliza și de a folosi eficient potențialul existent al regiunilor și teritoriilor de frontieră, precum și de combinarea potențialului regiunilor și teritoriilor de frontieră din două sau mai multe țări cu frontiere comune pentru a spori dezvoltarea economică în regiunile transfrontaliere.

Cooperarea transfrontalieră deține un rol important în dezvoltarea regională și din motiv că permite creșterea competitivității regiunii.

Creșterea competitivității poate fi privită ca o oportunitate. Ea poate fi mijlocul prin care se elimina disparitățile interregionale în creștere.

Competitivitatea regiunii poate fi interpretată ca fiind capacitatea autorităților regionale de a crea condiții pentru îmbunătățirea calității vieții, care include creșterea producției industriale și agricole, a serviciilor furnizate, a crea noi locuri de muncă, creșterea veniturilor, crearea condițiilor de viață (ecologie, acces la educație, sănătate) [2].

Pentru a vedea mai bine rolul și locul cooperării transfrontaliere, am realizat analiza SWOT al dezvoltării regionale în contextul cooperării transfrontaliere.

În tabelul 1 sunt prezentate rezultatele acestei analize.

Tabelul 1

Analiza SWOT al dezvoltării regionale în contextul cooperării transfrontaliere

<i>Puncte tari</i>	<i>Puncte slabe</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Regiunile de frontieră dispun de un potențial de resurse naturale și culturale mari; • Regiunile de frontieră sunt atractive ca centre istorice și culturale; • Au un potențial științific și creativ ridicat; • Competitivitate pe piața muncii ridicată. 	<ul style="list-style-type: none"> • Lipsa unui sistem de calitate care să asigure economia reativă la nivel de stat și regional; • Lipsa interesului social în dezvoltarea pieței interne a bunurilor și serviciilor; • Dezvoltarea insuficientă a industriei serviciilor inovatoare și creative, utilizarea tehnologiilor informaționale și de comunicare la un nivel scăzut; • Conștientizarea insuficientă a posibilităților economiei creative; • Utilizarea insuficientă a avantajelor istorice, culturale și naturale existente ale regiunilor în domeniul turismului.
<i>Oportunități</i>	<i>Amenințări</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Reorientarea economiei regionale, către consolidarea atractivității acesteia pentru investitori; • Îmbunătățirea calității vieții în regiune; • Construirea unei societăți civile; • Intensificarea dezvoltării antreprenoriatului creativ; • Creșterea intensității cercetării și cooperării educaționale; • Îmbunătățirea cooperării în domeniul cultural și al turismului; • Creșterea nivelului de mobilitate culturală a populației. 	<ul style="list-style-type: none"> • Scăderea continuă a forțelor de muncă calificate din regiune, din cauza migrării tinerilor din zonele de frontieră; • Instabilitatea și lipsa transparenței legislației care afectează situația economică, atragerea investițiilor străine și dezvoltarea cooperării transfrontaliere; • Diferențe semnificative în finanțarea programelor de mediu pe diferite părți ale frontiere.

Sursa: Prelucrare proprie

În urma efectuării analizei SWOT, putem spune că majoritatea regiunilor de frontieră, în ciuda potențialului bogat de resurse naturale, a locației geografice favorabile și a potențialului uman semnificativ, rămân regiuni cu un nivel scăzut de inovație și dezvoltare economică. Drept urmare, nivelul de calitate a vieții populației din aceste regiuni, rămâne scăzut în comparație cu regiunile mai dezvoltate, ceea ce conduce la migrația forței de muncă, iar potențialul de creativitate scade. Politica guvernamentală inadecvată pentru a sprijini dezvoltarea regională a economiei reduce eficiența industriilor. În plus, lipsa de interes a populației și a structurilor de afaceri pentru bunurile industriilor interne și popularizarea produselor străine nu permite formarea unei concurențe decente pe piața bunurilor și serviciilor.

Acțiunile comune ale entităților de cooperare transfrontalieră trebuie să vizeze dezvoltarea antreprenoriatului, creșterea potențialului tehnologiei informației, sprijinirea cercetării în afaceri, extinderea culturii activităților și piețelor comune, schimbul activ de experiență cu privire la implementarea practică a modelelor economice în regiune. În acest aspect, trebuie acordată o atenție semnificativă dezvoltării culturii de afaceri, intensificând dezvoltarea industriilor, distrugerii barierelor administrative în calea dezvoltării antreprenoriatului. Dezvoltarea și stabilirea cooperării între institutele științifice, statul și afacerile vor deveni o garanție a succesului realizării unei politici de dezvoltare a economiei.

Concluzii

Rezultatele cercetării arată că, datorită cooperării transfrontaliere putem ajunge la un progres economic și social, crește competitivitatea în regiunile de frontieră, schimbul de informații duce la creșterea productivității în sectorul economic, se pot crea strategii de dezvoltare durabilă mai eficiente.

În general, cooperarea transfrontalieră din Uniunea Europeană și statele terțe se realizează prin anumite programe de cooperare. Aceste programe permit în mare parte efectuarea creșterii economice durabile al țărilor participante.

Pentru implementarea cu succes a unor programe de cooperare transfrontalieră, este necesară crearea unui mediu favorabil care presupune:

- existența unei infrastructuri de comunicații de mare viteză, cum ar fi aeroporturi, rețele de autostrăzi, acces la internet de mare viteză etc., care va facilita mobilitatea persoanelor și a mărfurilor;
- disponibilitatea resurselor specifice care disting aceste regiuni și constituie diferența lor; astfel de factori pot fi apariția întreprinderilor transnaționale care au un brand de prestigiu, a cărei locație atrage alte firme și provoacă un efect cumulativ; concentrarea unor astfel de întreprinderi dezvoltă o anumită cultură industrială, crește calificarea angajaților, calitatea produselor, promovează cooperarea, activează mecanisme de instruire. Un element semnificativ aici este poziția firmelor transnaționale și gradul de teritorializare a acestora, deoarece aceste firme pot facilita foarte mult intrarea întreprinderilor locale în rețelele globale;
- prezența unui număr de instituții și organizații angajate în furnizarea de servicii în sfera internațională, aceasta se referă la activitățile întreprinderilor cu caracter de export-import, activitățile diferitelor centre de formare în domeniul dezvoltării și managementului internațional;
- existența organizațiilor publice și private care facilitează comerțul internațional, precum cluburile exportatorilor, serviciile internaționale ale camerelor de comerț și industrie etc.

În condițiile dezvoltării regionale, direcțiile importante ale aprofundării cooperării transfrontaliere trebui să fie stimularea noilor forme de afaceri, activarea potențialului investițional, crearea de noi locuri de muncă, formarea de infrastructuri de înaltă calitate și îmbunătățirea calității vieții. O atenție considerabilă trebuie acordată formării parcurilor tehnologice, introducerii de noi tehnologii, etc.

Referințe

Rapoarte:

1. Cross-border Collaboration and Portfolio Management of Research Infrastructures, 2017, disponibil online la adresa https://www.scienceeurope.org/media/ptllv4b/se_ws_report_research_infrastructures_cbc.pdf
2. Cross-border economic development, Practical guide, 2015, disponibil online la adresa, http://www.espacestransfrontaliers.org/fileadmin/user_upload/documents/Documents_MOT/Etudes_Publications_MOT/GUIDE_PRATIQUE_DEV_ECO_EN.pdf
3. Iordan Gheorghe Bărbulescu (coordonator) Mircea Brie Nicolae Toderaș, Cooperarea transfrontalieră între România și Ucraina, respectiv între România și Republica Moldova. oportunități și provocări în perioada 2014-2020, disponibil online la adresa http://zbw.eu/econis-archiv/bitstream/11159/127/1/St%20Cooperarea%20transfrontaliera_final_0.pdf
4. Official Journal of the European Union, 2012, disponibil online la adresa <https://eur-lex.europa.eu/>

Articole:

5. Andrea Noferini, Matteo Berzi, Francesco Camonita & Antoni Durà (2019): Cross-border cooperation in the EU: Euroregions amid multilevel governance and reterritorialization, European Planning Studies, DOI: 10.1080/09654313.2019.1623973.
6. Birte Nienaber & Christian Wille (2019): Cross-border cooperation in Europe: a relational perspective, European Planning Studies, DOI: 10.1080/09654313.2019.1623971
7. Eduardo Medeiros (2020) Delimiting cross-border areas for policy implementation: a multi-factor proposal, European Planning Studies, 28:1, 125-145, DOI: 10.1080/09654313.2019.1687654
8. Ilie Rădoi (2020): European Capital of Culture, Urban Tourism and CrossBorder Cooperation Between Romania and Serbia, DOI: 10.1080/19448953.2020.1778881

DESIGN OF INTERFACES OF WEBSITES IN MARKETING COMMUNICATIONS OF RETAIL INTERNET TRADE ENTERPRISES

Oleksander VASYLIEV

*Kiev National University of Technology and Design, Faculty of Design, Department of Ergonomics and Design,
DFD 20 group, Kiev, Ukraine*

*Corresponding author: Vasiliev Alexander, aleksandr.vasylievs@gmail.com

Abstract. *The paper presents the results of a comparative analysis of the interfaces of the websites of the leaders of modern world Internet commerce and Internet resources of retail trade in Ukraine and Moldova, identifies typical solutions for their design: style, colors, fonts used, types of modular grids, etc.*

Keywords: *internet resource, internet trade; interface design, website, design.*

Introduction

With the growing popularity of the Internet and the number of users, the growth of the market for physical goods and services on the network, competition in e-commerce, the importance of design solutions for the interfaces of online stores is increasing. One of the features of the e-commerce market is the use of sites as a trading platform, where only visual information is often presented. In this regard, its design is of great importance. The study of the features of modern web design is assigned an important role in the scientific work of domestic and foreign scientists. Among these works, it should be noted D. V. Borodaev, M. I. Korzina, D. Kirsanov and others [1-11]. The issues of the influence of site design on the success of online retail trade have not received due attention today.

Formulation of the problem

Growing competition and a gradual decline in the effectiveness of traditional methods of marketing communications are forcing market participants to turn to alternative communication methods based on visual perception. Reasonable use of the design features of an Internet resource as a means of marketing communication has a positive effect on increasing sales. Therefore, this study is devoted to the systematization of information about the features of the modern interface design of the leaders of modern world Internet commerce and Internet resources of retail trade in Ukraine and Moldova. The purpose of this works is to analyze the existing features of web design and identify typical solutions.

Research results

Today, there is a decrease in the effectiveness of traditional methods of marketing communications in favor of sensory marketing – the subconscious perception of a commercial proposal based on human feelings. In the case of e-commerce, we are talking about the visual perception of the proposed product. The main goal of any online retail store is to increase sales, and the goal of design is to help sell certain categories of goods. Interface development consists of several main stages: research and analytics, project, design, layout, programming, quality control, project launch, promotion and support. However, in the end, the common user does not see many of them. Analytics or project, layout or programming are important and irreplaceable processes, without which the site will not work effectively, but the user may not know about them. A simple user sees the design, sees the convenience or inconvenience of use, and this is the interface, design, usability.

The first thing a user sees when visiting a site (especially a new unknown site) is the design. Therefore, design is the most important component of the site, which forms the first impression on a person and it is very important that this impression is not spoiled, since there will be no second chance to make it. The user decides to stay on the site far away during the first 30-50 seconds. Therefore, a good design should contribute to the user's delay on the site, without distracting attention from viewing products, studying information and making purchases. But at the same time, the design should evoke the right emotions in the user, which will prepare him for the purchase. Therefore, the design should be both inconspicuous and emotional at the same time.

The main approach to website design today is often functionalism. It is he who determines the choice of stylistic solutions for the interface of retail Internet resources. The need to direct the user's attention to the basic information determines the choice of the minimalism style for the design of the interface of the retail Internet resource, which is characterized by the rejection of unnecessary details and decor, the minimum amount of text and images, the use of only necessary elements to interact with the site, etc. It is a concise and austere style that often uses a simple concise structure [4-5].

The most commonly used type of home page template for online retail stores today is the top horizontal menu option, the advantage of which is that content can be displayed across the full width of the screen. For category pages, two types of templates are most often used: a template with a horizontal menu and a left sidebar and a variant with a menu on the left [6-7].

Color is of particular importance for the marketing communication of e-commerce organizations [1-3, 6-9]. Color as an integral part of the visual communication system is a means of non-verbal interaction with the sign system. It is known that in the culture of different peoples the emotional and applied perception of color is different and is associated with a long historical tradition within the relatively isolated development of an ethnos, religion, etc. For example, white in America is associated with purity and with the world, in Europe – with youth, and in China – with meanness and danger. The color preferences of the population in different countries are known. Therefore, today, color solutions of sites are often used taking into account the socio-cultural characteristics of buyers [8].

Color is one of the most effective means of influencing a person and evokes emotions and associations in him. Psychologists have found that color significantly affects the psychological and intellectual state of a person. Colors refer to feelings, not human logic [8,9]. Color is a powerful design tool. With the help of color, you can talk with the user, play with his emotions and perception, attract and switch attention to certain elements. In this case, it is necessary to follow the principles of color composition. To attract attention, color accents are often used today. For example, today the most important buttons - "Buy" and "Contact us", are often decorated in contrasting colors.

Corporate colors are developed not only by designers, but primarily by marketers, since the psychology of color is a very important issue when it comes to a large target audience [8]. The selection of the color scheme of the Internet site today is carried out in accordance with the corporate colors, if the site is made for a company. When creating a color scheme for a retail website, 2-3 colors are often used, the combinations of which are based on different principles of color harmony. Typically, these are soft colors and color combinations that inspire confidence and encourage buying. Complementary colors are used in banner ads to grab attention. In addition, a large number of product photos of different colors are posted on the site. The color of the main page and the content of the pages often depends on the theme of the site. For example, if it is dedicated to garden decor, the main color for it will be green, and in the design of the site for girls pink is often used [5, 8].

To create contrast and increase the readability of the site, which is solved in the style of minimalism, today they often use a lot of free space, which creates a feeling of elegance and lightness. The background of the site should not distract attention from the information about the product, which is why it is often made uniform, clean, white or light gray [4,5,8].

The correct choice of fonts, as an element of the site design, contributes to better perception of the Internet resource, its effective work, greater conversion of site visitors to customers and the success of the business in general. The comfort of reading site materials and user fatigue depend on the font as an information carrier. The readability of a font is largely determined by the size of the font, its typeface, background color, text color, the presence of auxiliary graphics, the size of the text column and margins, line and character spacing. When publishing content on the Internet, the rules of typography are observed, which allow you to get positive emotions while reading, attract and interest the client, correctly place local accents and pauses in the places corresponding to the meaning, it is easy to remember the main information of the text, clarify its structure and sequence, and form the necessary emotions from the created material [10, 11]. The texts on the sites are short and structured according to the "pyramid" rule: from the main theses to the substantiation and more detailed consideration of the topic. The most interesting and useful piece of information is located at the top of the content area and is accessible without scrolling the page [11].

For text on the web page of online stores, such simple and strict "sans serif" typefaces as «Roboto», «Helvetica», «Arial», «Open Sans», «Tahoma» and «Verdana» are often used, sometimes for headings use serif fonts «Georgia», «Times New Roman». Small fonts (7-13 points) are often used, and larger fonts are used for headings. Most of the information is given in block letters, and letters uppercase are rarely used and mainly for the names of sites.

On the site, as a rule, no more than four different colors of text are used [10, 11]. The font and background colors often contrast with each other. Online shopping sites often use dark colors for fonts and light colors for backgrounds. The most commonly used fonts are dark blue or black on a white or light gray background. The information in the text differs in the size and color of the font, different writing of the font, underlines, capital or uppercase letters. They also use bright text frames as backgrounds when they want to grab the user's attention and focus on an important piece of information. Often, different promotions, bestsellers, novelties, etc. differ in the color of the font or background. At the same time, the background is often performed in a corporate or contrasting color (red, green or blue).

Conclusions

Based on the results of a comparative analysis of the interfaces of the websites of the leaders of modern world Internet commerce and Internet resources of retail trade in Ukraine and Moldova, typical solutions for their design were identified: style, colors, fonts used, type of modular grids, etc. Based on empirical research, design can become integral part of marketing communications, since the use of this tool will have a positive effect on attracting potential buyers and, as a result, on sales growth. The results obtained can be used in the development of new and improvement of existing interfaces for online stores.

References

1. BORODAEV, D. *Website as a graphic design object. Monograph*. Kharkiv : Septima LTD, 2006.
2. KORZINA, M. *Design technology of development of Internet sites. dissertation for the degree of candidate of cultural studies*. St. Petersburg, 2014.
3. KIRSANOV, D. *Web design: book by Dmitry Kirsanov*. St. Petersburg : Symbol-Plus, 2004.
4. ISMOILOV, H. Styles of sites in web design. In: Modern materials, equipment and technologies. Kursk: «University Book», 2018, 2 (17), pp. 49-53.
5. DUBRIVNYI, P. Modern web-design: features, development trends, forecasting. In: *Culture and modernity*, Kyiv, 2019, №1, pp. 253-258.

6. KOSNIKOV, Yu., MELESHKIN, V. Automation of the creation of the color model of the site. In: *Models, systems, networks in economics, technology, nature and society*, 2018, 4 (28), pp. 122-133.
7. MELEKHOVA, A. Development of the e-commerce market (on the example of the development and implementation of a project for an online store of children's goods). In: *Vesnik of the Russian University of Economics. G.V. Plekhanov*, 2017, №1, pp. 111-119.
8. KRYUKOV, D. The value of color in the marketing communications of online retailers. In: *Actual problems of economics and management*, 2014, №1, pp. 11-14.
9. PANEVINA, N. Color as one of the main artistic means on the WEB site. In: *Vesnik of the Kharkiv State Academy of Design and Arts*, Kharkiv, 2014, № 4-5, pp. 17-20.
10. VASILIEV, A., KOLOSNIHENKO, O. The font is an element for the design of the website of the commercial enterprise. In: *Materials International scientific and practical conference*, Venice, Itale, November 27-28, 2020, pp. 122-126.
11. YAKUTOVA, O., PETROVA, O. Font as an element of website design. In: *Actual problems of aviation and astronautics. Fundamental and applied problems of the humanities*. Krasnoyarsk, 2013, pp. 243-274.

DEZVOLTAREA RESURSEI UMANE CA PILON AL CREȘTERII COMPETITIVITĂȚII FIRMEI

Alina Natalia POP

Universitatea Tehnică, Centrul Universitar Nord, Dep. de Științe Economice și Fizică, Cluj-Napoca, România

Autorul corespondent: Pop, Alina Natalia, alinanataliapop@gmail.com

Rezumat

Ca și componentă de progres individual, resursa umană constituie cheia dezvoltării, influențând deciziile pieței, generând externalități individuale și sociale prin calitatea input-ului educațional. Prin analiza situației resursei umane se percepe nu numai cercetarea volumului de forță de muncă disponibilă, ci mai ales modul în care această resursă este utilizată, valorificată, dezvoltată prin investiții și programe de formare educațională și profesională. Scopul acestui studiu este de a investiga măsura în care diverse caracteristici care definesc resursa umană, competitivitatea, inovația și atitudinea antreprenorială se regăsesc și în diferite firme din regiune de Nord-Vest a României, dezvoltându-se în cadrul clusterelor. Identificarea și analiza acestora poate aduce multe beneficii fiecărui sector de activitate. Tendințele actuale și provocările de afaceri noi au impus adoptarea unor strategii strategice, abordări pentru formare și dezvoltare, care îmbunătățesc performanțele organizaționale.

Cuvinte cheie: *resursa umană, dezvoltare, competitivitate, performanță, cluster*

Introducere

Resursa umană apare în nenumărate scrieri de specialitate, făcând din acesta un vector important în angrenarea unui număr cât mai mare de specialist și cercetători să investigheze și să descopere noi modalități de expunere, de integrare și conștientizare a utilității, a necesității de a fi prezent în toate activitățile și procesele economice care conduc la progres, eficiență, dinamism, competitivitate, calificare, perfecționare și toate încununate în succesul acestuia.

Studierea acestei teme este destul de dificilă, deoarece exigențele impuse de dezvoltarea durabilă pe plan național și internațional, de riscul de segmentare economică, de elementele definitorii ale formării, dezvoltării, aplicării în practică și a deschiderii interesului mediului academic spre capitalul uman, s-a remarcat la începutul anilor 1960, dar pe parcurs dezvoltării umanității a continuat să prindă noi dimensiuni, legături concretizate la nivel geoeconomic.

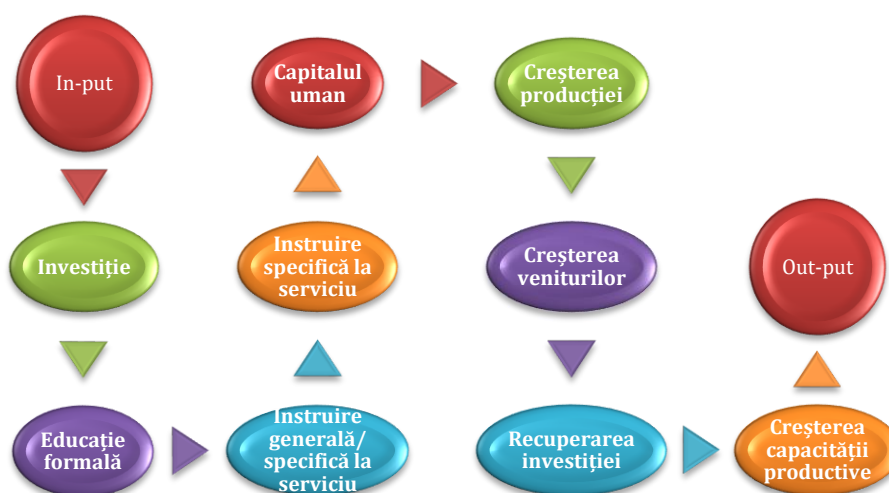
Investiția în resursa umană este influențată de anumite motivații, pe care fiecare le pune în balanță, dacă timpul alocat formării va fi recuperat pe parcurs, dacă remunerarea o să fie realizată, dacă există un raport costuri-beneficii echitabil, dacă reînnoirea capacităților individuale conduce spre obiectivele impuse la începutul investiției.

Unii cercetători consideră că investiția în educație, pregătire și sănătate ale capitalului uman sunt strâns legate de resursele intangibile, deținerea de cunoștințe.

Investiția cea mai relevantă este în educație, sănătate, învățare la locul de muncă, intensificând eficacitatea individuală pe piața muncii, dar și în activitățile nelucrative.

Resursele umane și instituțiile sunt factori esențiali pentru creșterea competitivității, etapă a procesului de dezvoltare. În deosebi sunt importante aptitudinile în ceea ce privește educația și competențele celor angajați și utilizarea constantă a învățării pe tot parcursul vieții ca vectori de creștere economică esențiali al studiului cercetat.

În figura nr. 1. este prezentat modelul capitalului uman care urmărește ciclul intrărilor și ieșirilor la nivelul firmei, evidențiind importanța acesteia și modalitatea prin care este parte integrantă a dezvoltării sale economice. Sporirea productivității muncii prin capitalul uman are la bază percepția investiției în educație, încurajarea în educația formală, în valorizarea competențelor pentru muncă.

Figura 1. Modelul capitalului uman

Sursa: adaptat după Zula & Chermanck (2007)

Pe o piață în care resursele umane, financiare sunt atrase și conduse spre regiunile cele mai prospere, cu atât se aduce în prim plan rolul clusterelor, specializarea geografică și aceasta devine mai globală, iar investițiile în ultima perioadă se îndreaptă spre instituții de cercetare competitive, furnizori specializați, forță de muncă calificată, experiență, o infrastructură corespunzătoare, capital, motivare și avantaje competitive.

La începutul anului 2020 au fost înregistrate 76 de inițiative de cluster în cadrul Direcției pentru Politică Industrială și Mediu, organism responsabil cu dezvoltarea clusterelor ca parte a politicii industriale, la nivel de țară avem 3 cluster care au obținut certificatul de bronz ESCA, 7 cluster pe cel de bronz și 3 cluster cel de aur. Putem spune că există și un declin la nivel organizațional din cauza crizelor economice (2010-2013, 2019-2021), dar care și-a diminuat intensitatea o dată cu relansarea economiei naționale și cu efecte și la nivel regional.

Studiul clusterelor industriale din regiune Nord-Vest s-a realizat și prin analiza SWOT a acestora, iar examinarea mediului intern și extern al unei organizații este esențial în procesul de planificare strategică. În completarea și susținerea rolului major pe care îl deține resursa umană în cadrul clusterelor, participarea acestora la proiecte de investiții presupune asigurarea masei critice de personal specializat care să asigure implementarea cu succes a acestor proiecte.

Concluzii

Clusterelor industriale sunt una dintre cele mai importante strategii pentru dezvoltarea durabilă a organizațiilor, iar resursele umane specializate sunt factorul esențial în înființarea acestuia și optimizarea competitivității.

Din analiza datelor furnizate de membrii clusterelor, putem concluziona că modul de gestionare a formării resursei umane la nivelul acestor organizații, indiferent de mărimea și natura acestora, este orientat în viitorul apropiat spre noi produse tehnologice, noi produse ecologice sau din alte domenii, pentru diversificare, supraviețuire pe termen mediu și lung.

De asemenea, se constată că fiecare organizație, indiferent de domeniu, a conchis că adaptarea unui model antreprenorial de succes pentru asigurarea unei dezvoltări în continuă mișcare, atât la nivel național, cât și la nivel mondial, necesită o resursă umană specializată la standarde mondiale și la tendințele actuale impuse de cadrul legislativ.

Referințe

1. TANȚĂU, A.D., *Ghid de bună practică pentru cluster și rețele de firme*, Editura Print Group, București, 2011.
2. ZULA, K., CHERMANCK, T., *Integrative Literature Review: Human Capital Planning: A Review of Literature and Implications for Human Resource Development*. Human Resource Development Review, 2007.

ANALIZA CLUSTERELOR DIN REGIUNEA DE NORD-VEST A ROMÂNIEI

Alina Natalia POP

Universitatea Tehnică, Centrul Universitar Nord, Dep. de Științe Economice și Fizică, Cluj-Napoca, România

*Autorul corespondent: Pop, Alina Natalia, alinanataliapop@gmail.com

Rezumat. *Clusterelor joacă un rol important, la nivel regional, în operaționalizarea strategiilor de modernizare inteligentă. Clusterelor pot orienta cunoscute ramuri în vârful competitivității dinamice, alături de o concurență semnificativă. Fiecare regiune este un complex de rețele interconectate prin activități și procese diverse realizate de resursa umană în vederea atingerii anumitor obiective, iar această dezvoltare acumulează prin prisma aglomerărilor urbane un potențial inovativ semnificativ integrând capitalul uman, tehnologia, politica, cultura, economia prin centrele de cercetare, universități, industrii, colaborări internaționale, devenind centre administrative. Promovarea inovației, prosperitatea națională, dezvoltarea economică regională contribuie la succesul clusterelor. Firmele de succes au reușit să însușească organizațiilor o orientare antreprenorială spre asumarea riscurilor, proactivitate, inovativitate generând oportunități, exploatând potențialul lor de generare de valori, de a construi și menține relații de acces spre alte firme care dezvoltă un personal cu o înaltă calificare profesională.*

Cuvinte cheie: *cluster, dezvoltare regională, competitivitate, inovare*

Introducere

Clusterelor sunt studiate de numeroși cercetători din diferite domenii, economiști, oameni de știință, practicieni în afaceri, care au tendința de a aborda fenomenul în mod diferit, adăugând terminologiile specifice, conducând la o interschimbabilitate și delimitarea conceptului de cluster. Se subliniază importanța caracteristicilor la nivel de firmă și relațiile de mediu pentru a percepe oportunități la nivel de grup, pentru a mobiliza resursele și a susține avantajele competitive pe termen lung. Deși realitatea poate fi măsurată în mod obiectiv, aceasta este supusă unei schimbări continue, în timp ce faptele, teoriile, explicațiile sunt alese conform propriei credințe și înlocuite atunci când produc mai bine rezultatele anticipate sau dorite, dar dintr-o perspectivă pragmatică există mai multe teorii și explicații care au un sentiment de adevăr în ele, fiind modelate sau modelând mediul resurselor umane în cadrul clusterului.

Importanța și dezvoltarea clusterului

Clusterelor apar sub diferite forme și dimensiuni, găzduind toate tipurile de industrii, în diferite etape ale ciclului de viață influențând performanța firmelor.

Prin prisma acestui concept de cluster, organizațiile se dezvoltă împreună cu economiile regionale. Încă din 1920 Alfred Marshall a constatat că există o interconectare între forța de muncă, furnizori și informație, cunoștințe în spațiul economic londonez.

Clusterelor permit întreprinderilor noi oportunități de valorificare a capitalului uman, financiar și de cunoștințe prin dinamica economiei globale, a transformării ideilor, oportunităților, așteptărilor intelectuale în valoare tangibilă.

Clusterelor se constituie ca un factor facilitator, creator de sinergii, major pentru multe din dezvoltările ulterioare:

- diviziunea și specializare muncii,
- apariția unui mare număr de rețele de furnizori,
- apariția de agenți care se ocupă cu comerțul la distanță în piața internă și/sau externă,
- apariția furnizorilor de servicii specializate,

- materializarea unui rezervor de forță de muncă specializată și de lucrători cu abilități specializate și formarea de asociații ale proceselor economice.

Ca factor relativ la competitivitatea companiilor locuate în cluster se introduce conceptul de „eficiență colectivă” datorat economiilor externe și a acțiunilor comune. Combinația dintre economiile externe și cooperarea activă definește gradul de eficiență colectivă a unui cluster și potențialul acestuia de a realiza dinamic creșterea IMM-urilor.

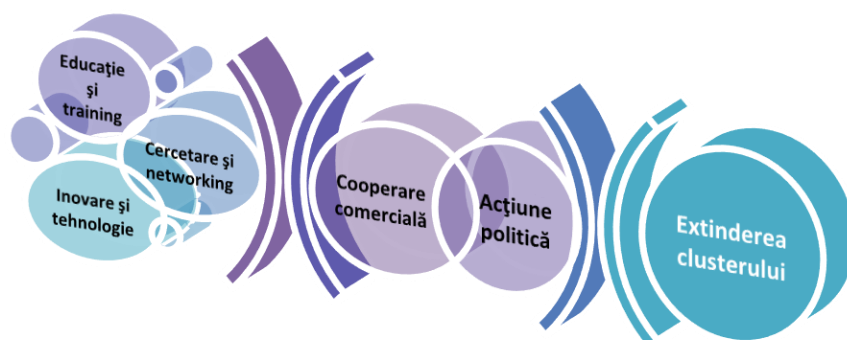
Primordial este rolul relațiilor din cluster, verticale și orizontale care generează eficiență colectivă.

Startul procesului de clusterizare este determinat de externalitățile pozitive și de concurența la nivel de firme rivale, ce îi constrânde să fie inovativi, să creeze noi produse, noi tehnologii, să se perfecționeze continuu, stimulând cercetarea-dezvoltarea, dezvoltând noi abilități profesionale, calificări noi spre noi idei de afaceri, noi oportunități de evoluție și competitivitate.

Fiecare membru al clusterului este antrenat să dezvolte o viziune unitară, un program de implementare a aspirațiilor, a nevoilor acestora și să coopereze pentru atingerea țințelor impuse în procesul de clusterizare.

Modelul ”Cluster Initiative Performance Model” (CIPM) se bazează pe patru componente, legate de cadrul economic, politic, social la nivel național, procesul de dezvoltare cu efect asupra performanței și obiectivele inițiale ale clusterului, urmând ca fiecare să cuprindă o serie de alți factori care să conducă la clusterizare.

Inițiativele de formare a clusterelor cuprind o serie de obiective, unele pot fi comune, altele mai rare și sunt grupate în șase segmente principale [1], așa cum sunt prezentate în Figura nr. 1:

Figura 1. Clasificarea obiectivelor inițiativelor formării clusterelor

Sursa: adaptat după GCIS (2003)

Se impun trei aspecte importante pentru succesul clusterului, și anume:

- strategie clară pentru a-și selecta obiectivele în vederea monitorizării impactului clusterului în timp;
- dezvoltarea unei abordări organizaționale și operaționale prin combinarea elementelor generice;
- modernizarea mediului de afaceri microeconomic pentru a-și dezvolta întregul potențial.

Stabilirea obiectivelor și monitorizarea performanței clusterului diferențiază structural clusterelor de alte instituții și crează o provocare unică pe care acestea trebuie să le stăpânească pentru a obține cel mai mare impact, în timp ce pentru competitivitate, totul contează.

În urma studiilor efectuate asupra analizei poziției competitivității clusterului s-a constatat că unele abordează creșterea profitului clusterului la nivel regional prin activități de relații publice și atunci ar putea exista posibilitatea ca acestea să nu se concentreze pe domenii cu cea mai mare pârghie și să obțină un impact mai mic asupra competitivității acestora datorită unui portofoliu de obiective prea restrânse sau prea largi pentru o direcție generală [2].

La nivelul regiunii de Nord-Vest a României se întâlnesc 8 cluster care sunt înregistrate în cadrul Ministerului Economiei care își desfășoară activitatea în domeniile industriei agroalimentare, lemnului și mobilei, industriilor creative, IT, energiei regenerabile și a materialelor, acestea generând afaceri de succes în această regiune. În cadrul cercetării clusterelor s-au identificat modele de bună practică națională și internațională, punând în evidență varietatea metodelor practice ale clusterelor.

Raportările implementării clusterelor, conduc la transformări de oportunități, dezvoltări inteligente și sustenabile regional. S-a analizat situația din România a clusterelor și a factorilor de dezvoltare a acestora, cum ar fi implicarea resursei umane specializate, identificarea tendințelor și a perspectivelor de dezvoltare pe plan național și regional, promovarea unor exemple de bune practici. Se poate spune că un rol esențial se reflectă asupra proceselor de competitivitate economico-socială, crearea premiselor dezvoltării sustenabile, diminuarea decalajelor dintre regiuni, dar și a potențialului creativ, inovativ a resurselor componente.

Potrivit lui Porter, cheia succesului competitiv este strategia.

În analiza clusterelor/polilor de competitivitate, trebuie urmărite:

- Implicarea unui număr cât mai mare de actori în relația la nivel regional și național;
- Identificarea și atragerea resurselor financiare existente;
- Integralitatea conceptelor: pol de excelență, cluster, pol de competitivitate și pol de creștere urbană care oferă un punct de reper în analiza acestora.

Promovarea clusterelor la nivel național se realizează prin Asociația Clusterelor din România care este membru fondator al Alianței Europene a Clusterelor, în timp ce Direcția de Politici Industriale și Competitivitate, coordonează socialmente clusterelor, dar și Asociația Națională a Clusterelor din România care elaborează diverse strategii naționale pentru dezvoltarea acestora.

CLUSTERO are în componența sa un număr de 47 de cluster din totalul de 76 care existau la 1 aprilie 2020 prin care se aduce în prim plan bunele practici ale membrilor implicați și reprezentarea la nivel european și internațional, dar și național a clusterelor din țara noastră.

La nivelul regiunii de Nord-Vest se remarcă anumite sectoare care vor genera valoare adăugată în industria lemnului și a mobilei, industria alimentară, industria autovehiculelor, industria textilă, IT, industrii creative, industria energiei regenerabile și a materialelor de construcții, generând produse variate cu valoare adăugată ridicată prin investiții stabilite în baza strategiei de specializare inteligentă.

În continuare sunt prezentate efectele asupra elementelor esențiale ale clusterului [3-4]:

A. Rezultate asupra competitivității firmelor

- Accesul mai bun la resurse de forță de muncă și la furnizori de inputuri
- Complementaritățile
- Acces la servicii, instituții, bunuri publice și infrastructură specializată
- Accesul la informațiile specializate
- Motivare ridicată, oportunități de măsurare și comparare a performanței

B. Rezultate asupra activității de inovare

- Ameliorarea abilității firmelor de a percepe oportunitățile în materie de inovare
- Crearea posibilității de a fi în permanent contact cu numeroase firme furnizoare și instituții
- Crearea unui mediu competitiv
- Înlăturarea experimentării la costuri mai reduse

C. Rezultate asupra formării unor noi companii

- Specializarea
- Potențialii investitori
- Disponibilitatea furnizorilor
- Barierele la intrare sunt mai scăzute
- Instituțiile financiare locale

D. Rezultate asupra costurilor de tranzacție

- Reducerea costurilor de tranziție prin realizarea unor consorții specializate, accesarea de servicii specializate, participarea în rețele informaționale, schimb de informații, stabilirea unor legături de muncă între școli- universități pentru a crea o punte la nivel de cluster.

În continuare sunt prezentate proiectele de dezvoltare prin Strategia de Dezvoltare Integrată 2016-2023 la nivelul regiunii de Nord-Vest:

- Creare centru regional de training, testare și certificare în ITC, centru regional servicii IT, centre de specializare în TIC (Institut pentru matematică aplicată, institut pentru inginerie de proces asistată de computer, institut de informatică), UBB, UTCN, Cluj IT Cluster, ARIES Transilvania, iTechtransilvania, alți actori privați / alte universități;
- Stimularea procesului de transfer tehnologic între mediul academic și cel de afaceri, prin susținerea entităților interesate: universități, clustere, alte entități cu inițiative în a dezvolta centre de transfer tehnologic/oficii de legătură, UBB, CL Cluj-Napoca, CJ Cluj, clustere, universități și alte entități interesate;
- Crearea unor infrastructuri deschise pentru cercetare și inovare în domeniul materiale noi și acoperiri funcționale prin UTCN, UBB, Cluster Mobilier Transilvan
- Crearea unor infrastructuri deschise pentru cercetare și inovare, AgroTransilvania Cluster, Universități, alte entități interesate.
- Realizarea unui centru regional de training e-health având integrată o platformă tehnologică inovativă bazată pe aplicații de realitate virtuală UTCN / UBB / UMF Actori privați / clustere în domeniul IT
- Dezvoltarea de competențe pentru parcul industrial prin construire de școală profesională și ateliere UBB, clustere regiune

Concluzii

Pe o piață în care resursele umane, financiare sunt atrase și conduse spre regiunile cele mai prospere, cu atât se aduce în prim plan rolul clusterelor, specializarea geografică și aceasta devine mai globală, iar investițiile în ultima perioadă se îndreaptă spre instituții de cercetare competitive, furnizori specializați, forță de muncă calificată, experiență, o infrastructură corespunzătoare, capital, motivare și avantaje competitive.

Clusterelor inovative oferă o multitudine de avantaje la nivel de piață, oferind o flexibilitate organizatorică în funcție de strategia clusterului, de cerințele pieței, de interconexiunea dintre firme.

Clusterul este mediul excelent de a face cunoscut sub aceeași marcă a unui număr cât mai mare de organizații, pe baza politicilor comune de marketing, de valorizare a competențelor și resurselor comune, dar și oferirea unor circumstanțe favorabile companiilor noi pe piață de a participa la activități comune care să informeze, să pregătească, să se dezvolte și să realizeze produse/ servicii care să propulseze afacerea.

Succesul regional la nivel de țară are ca suport perfecționarea ofertei, dezvoltarea domeniilor cheie pentru obținerea avantajului competitive, în circumstanțele în care competiția globală s-a rafinat de la cea între organizații la nivel regional, conducând la succesul economic.

Referințe

1. SOLVELL, O., LINDQVIST, G., KETELS, C., *The Cluster Initiative Greenbook*, Stockholm, Bromma tryck AB, 2003.
2. COSNITA, D., GUTH, M., *Clusters and Potential Clusters in Romania - A Mapping Exercise*, 2010.
3. TANȚĂU, A., *Ghid de bună practică pentru clustere și rețele de firme*, 2011.
4. PORTER, M. E., *On competition, updated and expanded edition*, Boston Harvard Business School Press, 2008.

SISTEMUL DE MANAGEMENT AL RISCURILOR: STUDIU COMPARATIV ÎNTRE UNITĂȚILE ADMINISTRATIV TERITORIALE ȘI ORGANIZAȚIILE PRIVATE

Daniela SOLOVĂSTRU

Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi”, Facultatea de Management și Design Industrial, Inginerie și Management, doctorand în economie, Iași, România

Rezumat: *Sistemul de management al riscurilor detaliază procesele sistematice și logice care conduc la îndeplinirea principiilor generale ale managementului riscului, fiind eficient dacă cuprinde politici și proceduri, atât pentru activitățile desfășurate, cât și pentru stabilirea limitelor expunerii la risc. În Unitățile Administrative Teritoriale (UAT), acesta presupune elaborarea și dezvoltarea tuturor procedurilor formalizate pe activități, obiective, acțiuni și responsabilități, ținând cont de particularitățile cadrului legal, organizațional, de personal și de finanțare, precum și de standardele prevăzute de legislația în vigoare. În mod curent, intervin fluctuații apărute la nivel global, fiind considerate riscuri predominante cele generate de modificările legislative, de delegarea conducerii, respectiv de guvernarea publică. În organizațiile private, sistemul de management al riscurilor trebuie să integreze toate procesele necesare, în vederea identificării activităților ce abordează atât oportunitățile, cât și expunerile. Prin urmare, este conceput sub forma unui standard care are ca scop optimizarea excelenței operaționale. Obiectivul cercetării prezentate în această lucrare este de a realiza un studiu comparativ între sistemele de management al riscurilor existente în UAT-uri și în organizațiile private. Rezultatele obținute demonstrează că diferențele dintre cele două categorii de entități sunt cauzate în principal de lipsa personalului de specialitate.*

Cuvinte cheie: *risc, sistem de management, Unitate Administrativ Teritorială, organizație privată.*

Introducere

Managementul riscurilor în cadrul entităților publice, este considerat un proces esențial pentru dezvoltarea continuă și îmbunătățirea nivelului de performanță, având în vedere elemente precum eficacitatea, eficiența și economicitatea [1].

Cercetarea subliniază faptul că anticiparea și analiza riscurilor este la fel de necesară în sectorul public, ca și în cel privat. Astfel, managementul riscurilor își aduce contribuția la îmbunătățirea sistemului, prin dezvoltarea procesului decizional al entității publice în situații incerte [2].

În cadrul unei instituții, sistemul de management al riscurilor ajută la realizarea unei structuri, astfel încât pot fi identificate acele probleme care ar putea fi tolerate [3]. Prin urmare, primul pas este cunoașterea de către personalul organizației a responsabilităților stabilite prin fișa postului. Următorul pas constă în cuantificarea toleranței la risc, prin stabilirea unor reguli și limite definite la nivel de Unitate Administrativ Teritorială prin lucrarea [4].

În lucrarea *Essentials of Management*, Koontz H. Webrick H. definește activitatea managerială ca un fapt ce presupune atingerea obiectivelor unei companii, prin 5 funcții: previziune, organizare, antrenare, coordonare și evaluare [5]. Managementul riscurilor include organizarea muncii, mai exact partea de dezvoltare, de resurse și leadership, motivația angajaților, precum și identificarea, estimarea, monitorizarea și controlul acțiunilor întreprinse.

Într-o altă abordare, Iwona Stanie susține că managementul riscurilor presupune o procedură care vizează formarea structurilor, funcțiilor, proceselor, astfel încât organizația să poată răspunde în mod eficient riscurilor identificate [6]. Mai exact, să identifice cu precizie amenințările, să le elimine în mod eficient și să observe oportunitățile emergente din cadrul unei organizații. Managementul riscurilor în organizație este un proces, dar este și un sistem.

Având în vedere cele studiate, managementul riscurilor este un întreg sistem care are la bază o serie de politici bine stabilite, unitare, în scopul de a crește nivelul de performanță al unei organizații. Metodele moderne de stabilire și analiză a riscurilor s-au dezvoltat de-a lungul timpului, având la bază tehnici testate de management al riscurilor [7].

Riscul poate lua o varietate de forme, poate crea o adevărată controversă în ceea ce privește definirea și impactul acestuia asupra activității organizațiilor. Termenul este definit ca un element dinamic și omniprezent, care este asociat cu expunerea la o pierdere sau deteriorare, având, de obicei, un spectru larg de efecte care apar în timp. Orice abatere de la un standard stabilit reprezintă un eveniment pentru o organizație [8].

În literatura de specialitate, este analizată, această idee de management al riscului foarte amănunțit, însă nu foarte multe organizații o utilizează la cote maxime [9]. În ceea ce privește cunoașterea conceptului la nivelul organizațiilor din sistemul public ori al întreprinderilor mici și mijlocii, putem preciza că aceste noțiuni le sunt cunoscute, însă, din lipsa resurselor de personal specializat, ori a resurselor de timp și financiare, entitățile anterior menționate nu au ca scop principal dezvoltarea sistemului de management al riscurilor [10].

Analiza comparativă a sistemului de management al riscurilor în Unități Administrativ Teritoriale și Organizații private

Având delimitate foarte clar obiectivele instituției pe termen scurt, studiul realizat permite dezvoltarea etapei de planificare și analiza a managementului riscurilor prin identificarea evenimentelor la care este expusă entitatea.

Lucrarea are baza cercetarea sistemelor de management din Unitățile Administrativ Teritoriale (UAT) reglementate conform Ordinului 600 / 2017 privind Sistemul de Management al Riscurilor și desfășurate în baza unor proceduri operaționale [12]. De asemenea s-a procedat la analiza organizațiilor private în ceea ce privește modul de aplicare al sistemului de management al riscurilor reglementat de Standardul ISO 9001:2015 [13].

În Tabelul 1, am evidențiat diferențele dintre sistemul de management al riscurilor dintr-o Unitate Administrativ Teritorială și sistemul de management a riscurilor dintr-o organizație privată.

Tabelul 1

Sistemului de management al riscurilor

Nr. crt	Funcțiile sistemului de management al riscurilor	Acțiunile funcțiilor Managementului Riscurilor	UAT	Organizație privată
1	Identificarea Riscurilor	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Stabilirea clară a obiectivelor entității publice. ✓ Stabilirea activităților și acțiunilor necesare în vederea atingerii obiectivelor; ✓ Identificarea riscurilor aferente fiecărei acțiuni. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Obiectivele UAT-ului sunt stabilite prin strategia publică o dată la 4 ani, fără a fi defalcată pe acțiuni și activități. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Organizația privată are foarte bine stabilite obiectivele specifice, inclusiv acțiunile și activitățile. Acest aspect ajută organizația să funcționeze la cel mai înalt nivel performanță.
2	Analiza Riscurilor	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Analiza riscurilor la nivel cantitativ; ✓ Analiza riscurilor la nivel calitativ; 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ nu s-au identificat și evaluat principalele riscuri, proprii activităților din cadrul compartimentelor. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Organizațiile private pun accent foarte mare asupra analizei riscurilor cantitative și calitative. În orice organizație există un manager al riscurilor care supraveghează fiecare activitate din cadrul organizației, identificând potențialele riscuri;

Nr. crt	Funcțiile sistemului de management al riscurilor	Acțiunile funcțiilor Managementului Riscurilor	UAT	Organizație privată
3	Monitorizarea și evaluarea riscului	✓ Stabilirea clară a impactului și probabilității de producere a fiecărui risc și calcularea punctajului;	✓ nu există o separare a funcțiilor de inițiere, verificare și aprobare a operațiunilor, în sensul că aceste funcții trebuiau să fie exercitate de persoane diferite.	✓ În sistemul privat, elementul cheie fiind autofinanțarea, entitățile își stabilesc foarte clar impactul și probabilitatea de producere a fiecărui risc. Firmele își analizează gradul de expunere la risc, stabilind un întreg proces pentru a identifica posibilele pierderi în condițiile manifestării riscurilor.
4	Controlul Riscului	✓ Identificarea soluțiilor în vederea eliminării expunerii la risc a instituției.	✓ Având în vedere că sistemul de management al riscurilor funcționează defectuos, soluțiile identificate nu pot îndeplini criteriile de economicitate, eficiență și eficacitate.	✓ Se propun soluții în vederea eliminării expunerii la risc; ✓ Riscurile care pot fi tratate și care nu generează pierderi majore intră sub incidența efectului de toleranță la risc.

În tabelul anterior, se poate observa o analiză asupra modului de desfășurare a sistemului de management al riscurilor în cadrul unităților administrativ teritoriale comparativ cu organizațiile private.

Principalele probleme cu care se confruntă Unitățile Administrative Teritoriale (UAT) rezultate în urma analizei sunt:

- lipsa unor proceduri privind managementul riscurilor la nivelul ordonatorului principal, în sensul stabilirii cu exactitate a problemelor care au apărut sau care pot să apară în viitor și să genereze consecințe negative asupra îndeplinirii parțiale sau totale a obiectivelor unității administrative-teritoriale.
- nu sunt îndeplinite în totalitate standardele de control din cele 25 aplicabile unei entități publice, stabilite conform Ordinului 600 / 2017, printre care și „*Evaluarea riscurilor*”, „*Activități de control*”, „*Separarea atribuțiilor*”.

Referitor la organizațiile private, în urma analizei s-a constatat că activitatea de management al riscurilor este dezvoltată și condusă la un nivel de performanță. Acest aspect datorează următoarelor:

- faptul că organizațiile private funcționează și prin autofinanțare, ca urmare, orice risc manifestat influențează negativ imaginea firmei.
- concurența mare cu care se confruntă organizațiile private în piața le determină să investească în pregătirea profesională a personalului și în sistemul de management al riscurilor efectele generând câștiguri pe termen lung.

De asemenea o cauză a deficienței din sectorul public este lipsa de autofinanțare care transmite un dezinteres pentru nivelul de performanță al unei instituții publice. Acest fapt este și un efect al funcțiilor finanțelor publice. Mai exact, funcția de repartitie, ce presupune două procese de distribuie și redistribuire în formă bănească a produsului național [11]. Cu ajutorul acestei funcții se procedează la constituirea fondurilor publice la nivel central și, ulterior, distribuie pe destinații adecvate la nivel local, pentru realizarea de obiective și acțiuni publice.

În ceea ce privește organizațiile private, acestea consideră absolut esențială stabilirea contextului organizațional prin identificarea factorilor externi și interni cu scopul de a îmbunătăți eficiența operațională printr-un management proactiv al riscului.

Concluzii

O organizație care are un sistem de management al riscurilor, care permite să evalueze și performanțele angajaților, poate tinde spre atingerea obiectivelor într-un mod cât mai eficient, eficace și economic. În prezent, reacția la necesitatea unor proceduri și a unor măsuri de îmbunătățire a sistemului este doar formală, fără a avea efecte directe asupra activității entității. Ca urmare, s-a procedat la familiarizarea organizațiilor publice și, în special, a unităților administrativ teritoriale cu un astfel de sistem și de abordare a managementului riscului.

Acest studiu evidențiază relevanța dezvoltării unui instrument de management al riscurilor care să integreze specialiștii în riscuri, care operează la diferite niveluri manageriale. Acest lucru se poate face fie formal, fie informal, determinând o coordonare mai mare și un schimb de informații necesar analizei activității la nivel de performanță.

La nivel de UAT-uri, un sistem de management al riscurilor dezvoltat conduce la îmbunătățirea sistemului la nivel local și implicit la creșterea nivelului de trai. În același timp putem menționa o îmbunătățire a gradului de colectare a veniturilor la nivelul unei unități administrativ teritoriale care duce la o creștere implicită a investițiilor la nivel local.

Managementul eficient al riscurilor îmbunătățește performanța proceselor și activităților, contribuind la o mai mare siguranță și mai puține incertitudini, printr-un proces decizional îmbunătățit, datorat unei mai bune informări, respectiv la o utilizare mai eficientă a resurselor financiare.

Referințe:

1. Habib Mahama, Mohamed Elbashir, Steve Sutton & Vicky Arnold, Enabling enterprise risk management maturity in public sector organizations, *Public Money & Management*, 2020, pag 1- 3;
2. Marika Arena, Michela Arnaboldi & Giovanni Azzone, Is enterprise risk management real, *Journal of Risk Research*, 2011 pag 780 - 791;
3. Lestiawan, H. Y., & Jatmiko, B. Serta Pengaruhnya Terhadap Kinerja Pemerintah *Key success factor good government governance*, 2006, 32 - 49;
4. Tworek, P., Financial Management of Firms and Financial Institutions. Part *Public Risk Management (PRM)*, pp. 1340-1347.
5. KNOONTZ Harold, WEIHRICH Heinz, *Essentials of Management*, Tata McGraw-hill Publishing Company Limited, New Delhi, 2008;
6. STANIE Iwona Factors that determine the functioning of risk management systems, *Proceedings of 2010 International Conference on Economics, Business and Management*, 2011.
7. Qifeng Yang, Yingying Wang, Yidong Ren, Research on financial risk management model of internet supply chain based on data science, *ScienceDirect*, 2018, pag 50 -55;
8. Tarek Rana, Danture Wickramasinghe & Enrico Bracci To, Integrating risk management in management control systems—lessons for public sector managers, *Public Money & Management*, 2019, pag 148 – 153;
9. Piotr Tworek, Public Risk Management (PRM), *International Scientific Conference Financial Management of Firms and Financial Institutions*, 2015;
10. Sri Rahayu, Accounting, Corporate Governance & Business Ethics, *Internal auditors role indicators and their support of good governance*, 2020, .
11. OPREA Florin, *Sisteme bugetare publice*, Editura economica, București, 2011;

Reglementări legale și legi, organizații:

12. Ordinul nr.600/2018 pentru aprobarea Codului controlului intern managerial al entităților publice;

Referințe Web:

13. <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:9000:ed-4:v1:en>

ECOTURISM – A NEW APPROACH

Anastasia IAZ

University „Ștefan cel Mare” Suceava, The Faculty of Economics and Public Administration -Master's Degree-
Planning (an I), Suceava, Romania

Corresponding author: Iaz Anastasia, anastasia_iaz@yahoo.com

Abstract. *This research paper aims to explore the factors that surround eco-tourism, specifically the media coverage, monetary and social elements that might influence the efficacy of it. The method used to obtain the data presented in this project has been gathered using Google Survey and the help of 59 students from “Ștefan cel Mare” University of Suceava. The results of this study conclude that a larger population would practice eco-tourism if better information would be provided and the subject would have more media coverage.*

Keywords: *customs, heritage, natural, non-damaging, non-intrusive, sustainability*

Introduction

Ecotourism has started in 1970 and it's a result of dissatisfaction with mass tourism and a concern regarding the sustainability of touristic heritage. This branch of tourism is based on three main virtue : Conservation, Communities, Interpretation. As a complement to popular tourism, ecotourism is based on exotic plants and animals, isolated cultures and the opportunity for personal growth. The importance of this touristic branch stems from the need to preserve touristic attractions and guarantee an, as close as possible to the original, experience. Also, eco-tourism has the aim to maintain local cultures of the host location, respecting their environment. Through interpretation of original experiences, humans are able to rediscover themselves and to become enriched with other points of view, virtues and thoughts.

Bases of Ecological Tourism

Ecological Tourism has the purpose of minimizing the impact of foreign visitors on local environment thus conserving communities, local customs and touristic attractions. The International Ecotourism Society states that the principles that define this branch of tourism are the following:

- Minimize physical, social, behavioral, and psychological impacts.
- Build environmental and cultural awareness and respect.
- Provide positive experiences for both visitors and hosts.
- Provide direct financial benefits for conservation.
- Generate financial benefits for both local people and private industry.
- Deliver memorable interpretative experiences to visitors that help raise sensitivity to host countries political, environmental, and social climates.
- Design, construct and operate low-impact facilities.
- Recognize the rights and spiritual beliefs of the Indigenous People in your community and work in partnership with them to create empowerment.

The three main pillars of eco-tourism are based on :

1. Conservation: a long lasting solution regarding maintaining the bio-cultural diversity and protecting the local inhabitants from the impact of foreign culture
2. Communities: local economy grows as the demand for tourism and a better infrastructure arises
3. Interpretation: eco-tourism provides greater understanding and appreciation for nature through, local society and culture

It is believed that the original experience is changing with every touristic group, becoming farther away from the authentic attraction it once was. In order to maintain the attraction as untouched as possible, eco-tourism provides a series of measures so the experience can be constant through waves of tourists. These measures regard the preservation of local communities, flora, fauna and natural attractions by being as non-invasive as possible. The best approach to conserve the touristic spot is to not leave anything behind (waste), to not vandalise the place or its surroundings, to not introduce foreign species of plants and animals etc. The only thing a tourist should be able to take from a place is a photo, thus having a souvenir that will not harm the host destination.

Survey regarding the impact of Eco-Tourism

The target audience of this survey consists of students from “Stefan cel Mare” University from Suceava, the audience doesn't have an official background in ecologic tourism and most of the participants come from urban environment.

In order to research how familiar are the students from “Stefan cel Mare” University from Suceava with the concept of ecological tourism I created a survey on the main student group. Most of the survey questions were focused on how familiar are the students with this concept but also which factors interfere with practicing this branch of tourism. A vast majority of them said that they are familiar with this concept, 40 % from 40 responses were positive in this regard. As questions progress, 55% percent of students believe that eco-tourism is not enough promoted, which can be the main cause people are not practicing this branch of tourism.

Being asked if the ecological tourism would make a difference in the most targeted tourism destinations, the students responded positive. This far down the survey a trend becomes noticeable. Most respondents would practice this branch of tourism if more information were available. Even though some sources are available for information (Google, Books, Physical resources etc.), the students did not practice ecologic tourism in 42,5% of total cases. Furthermore an astonishing 40% of them mentioned that the lack of proper information is the main cause of not practicing safe and conservational tourism.

One of the most difficult question in the survey was regarding the monetary factors for this experience. As the audience asked are students, the monetary factor should be the one that weighs the most in their decision. Regardless of this fact, 50% of the respondents said that they are willing to pay more for an authentic experience.

As the tourism experiences are heavily adjusted to the audience, 75% of the people that responded to the survey agreed that an authentic experience is more important than one adjusted for their liking.

The last question on this survey addressed the fact that ecological tourism exist only because people practice it, being a collective effort. The majority of test subjects expressed their will to help ecological tourism exist, 68,3% of them agreeing on this fact.

Conclusions

After reviewing the 10 questions on the survey, the vast majority of people are ready to make an effort to create a better tourism experience if they had enough information on the matter.

Some touristic destinations can and are destroyed by the number of tourists and their approach to traveling, some examples of this phenomena are: Kyoto (Japan), Hallstatt (Austria), Spanish Steps (Rome) etc. People will disregard the attraction, vandalizing it and leaving trash behind. In time this kind of behavior destroys the most precious wonders of Earth.

As more and more cases of damage created by people is documented, the most damage people make is trying to leave something behind, like a signature, so they can never leave the place. More often than not, this kind of signatures are destroying monuments, stones, old alleys and the damage could be irrecoverable. The path from tourist to vandal is short so the future generations of tourists should be taught how to behave near historic monuments and attractions.

Also there should exist an non-damaging way of “leaving a signature” accessible , for example photos of the location offered for free or a guest book.

Having in mind the main issue regarding eco-tourism (lack of information) can be solved by targeting the sources that the potential tourists are already approaching such as Google and books from the touristic domain. Promoting eco-tourism should be done using clear and simple materials that contain the steps that should be regarded when visiting a destination in order to help preserve it.

In order to find the right steps to take, I have googled the question “How to practice eco-tourism?” and *the wanderlust me (website)* had an article regarding the steps that can help eco-touristic enthusiasts. An example of this are :

- Say “no” to straws
- Walk while exploring (instead of petrol powered vehicles)
- Minimize your food consumption (un-eaten food should not go to waste because it was used only for esthetic and Instagram purposes)
- Do not accept plastic water bottles
- Buy from small, local retailers
- Do not purchase wildlife

In my opinion, in touristic destination should be signs advertising eco-tourism and the simple steps tourists can take immediately to help. Also the awareness regarding eco-tourism should be raised on transport means by which tourists get to the destination. Souvenirs created from waste can also be a helpful and powerful reminder of why eco-tourism is important (bracelets with water/mud from local beach and plastic collected from it, cups made from beach glass etc.).

To conclude this research, taking action should be registered through a tree step funnel : building awareness about eco-tourism by digital and printed means; influencing consideration by showing tourist the right path to take and driving tourist to action by helping them maintain the area as good as it originally was and even improve it.

References

Web references:

1. What is Ecotourism ? [online]. -Available at : <https://ecotourism.org>- visited on 11.03.2021
2. Student survey regarding the impact of ecological tourism – [online]. -created at 11.03.2021-Avaivable at : https://docs.google.com/forms/d/1PHCgKeYFHAHnYlBHKl_7Tu-RYa_6A6Xe0F62XhPFpls/edit#responses
3. 20 places ruined by tourists –[online]. -Available at : www.insider.com- visited on 11.03.2021
4. 20 simple ways to practice ecotourism & be a more green traveler- [online].- Available at : <https://www.thewanderfulme.com>- visited on 12.03.2021

ABORDAREA TEORETICO-CONCEPTUALĂ A MANAGEMENTULUI FINANCIAR EFICIENT

Nicolina BINCHEVICI

Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Inginerie Economică și Business, Departamentul Economie și Management, grupa AA-192 M, Chișinău, Republica Moldova

Rezumat. Indiferent de domeniul de activitate, orice întreprindere presupune un sistem de relații financiare, gestionate prin deciziile managerilor entității. Conceptul managementului financiar prezintă o importanță majoră, în condițiile economiei naționale, cât și mondiale, unde se urmărește performanța și progresul, prin aplicarea unui management financiar modern. Astfel, în contextul mediului schimbător în care activează întreprinderea, managementul financiar are rolul de a ameliora efectele acestor schimbări asupra întreprinderii. Și anume, trebuie adoptate decizii financiare bazate pe aprecierea veridică a situației financiare a întreprinderii, prin implicarea noilor metode de organizare și gestionare financiară.

Cuvinte cheie: performanță, gestionare eficientă, competitivitate, planificare, risc financiar

Introducere

În condițiile economiei de piață, performanța și competitivitatea întreprinderii poate fi garantată numai prin gestionarea eficientă a resurselor financiare. Aceasta implică utilizarea în procesul decizional a unui management financiar modern, bazat pe aplicarea tehnicilor și metodelor de identificare a surselor financiare a întreprinderii și alocarea corespunzătoare ale acestora, într-o realizare a obiectivelor sale.

Astfel, unele decizii strategice implică evaluarea tuturor aspectelor financiare, evaluarea riscului în cazul plasării unui produs nou, alegerii unei direcții de investiție, extinderii puterii firmei pe piață prin achiziționarea altor firme și altele.

„În ultimii ani a fost demonstrată importanța competenței managerilor, precum și capacitatea acestora de a înțelege și a aplica principiile și metodele unui management financiar eficient. Precum și, erorile decizionale privind gestiunea fluxurilor financiare sunt factorul principal al falimentului, având în vedere că falimentul întreprinderii este determinat de lipsa de lichidități.” [1, p.6].

Managementul financiar are ca scop asigurarea resurselor financiare necesare, alocarea și utilizarea lor profitabilă, creșterea valorii firmei și a siguranței patrimoniului acesteia.

Implicațiile managementului financiar în gestionarea eficientă a întreprinderii

Managementul financiar nu este doar o știință, ci și o activitate importantă atât la nivel micro-, cât și la nivel macroeconomic.

Analizat din punct de vedere al științei, managementul financiar vizează acele cunoștințe cu referire la gestiunea eficientă a resurselor financiare și a fluxurilor de numerar, în vederea realizării obiectivelor strategice ale întreprinderii.

Managementul financiar este una dintre cele mai importante componente ale managementului general al întreprinderii, care este direct legat cu activitatea personalului, marketingului și producției.

Obiectivul fundamental al managementului financiar constă în maximizarea valorii de piață a întreprinderii, ceea ce constituie un indicator de importanță majoră atât pentru proprietarii întreprinderii, cât și pentru potențiali investitori. Maximizarea valorii de piață este una dintre abordările moderne, care implică cele mai recente inovații și îmbunătățiri în domeniul afacerii.

În afară de maximizarea profiturilor, managementul financiar trebuie să asigure formarea resurselor financiare suficiente în conformitate cu obiectivele dezvoltării întreprinderii și utilizarea

lor eficientă, să minimizeze riscul financiar, să mențină nivelul planificat de profit, să optimizeze fluxul de numerar și să asigure un echilibru financiar constant al întreprinderii.

Astfel, putem enumera principalele sarcini ale managementului financiar eficient:

- planificarea și prognozarea activităților financiare și economice care urmează să fie întreprinse;
- formarea și asigurarea capitalului necesar;
- gestionarea modului de alocare a capitalului în vederea asigurării utilizării eficiente a fondurilor atrase în circuitul financiar;
- formarea și implementarea politicii fiscale și de credit, eficiente a întreprinderii, într-o asigurare echilibrului financiar în concordanță cu necesitățile întreprinderii;
- urmărirea obținerii performanțelor financiare planificate etc.

Mediul concurențial și schimbările permanente din economie, condiționează managerii financiari să ia în calcul nu doar sursele informaționale din cadrul întreprinderii, ci și să apeleze la surse derivate din mediul extern al întreprinderii. Astfel, baza deciziilor fundamentate și corecte, vizează asigurarea disponibilității bazelor de informații, ce în consecință asigură un management financiar eficient.

„Avantajele unui management financiar eficient sunt următoarele [4, p.252]:

- controlul mai ușor al fluxurilor de venituri și cheltuieli;
- adoptarea în cunoștință de cauză a deciziilor financiare importante pentru viitorul întreprinderii;
- furnizarea către investitorii potențiali, în orice moment, de informații, despre planurile financiare ale întreprinderii;
- întocmirea de rapoarte și analize financiare profesionale, bine fondate, care iau în considerare variabilele interne și externe ale întreprinderii;
- creșterea gradului de profitabilitate a afacerii.”

Managementul financiar reprezintă îmbinarea conștiincioasă între profit și risc, desfășurarea unei activități operaționale corecte, și nu în ultim rând realizarea activității investiționale, evaluate pe baza unor analize bine fundamentate.

Astfel, putem menționa că managementul financiar este creatorul unui teren favorabil de acțiune pentru întreprindere, care unește obiectivele întreprinderii, valoarea acesteia și aparatul pentru măsurarea performanțelor financiare obținute.

Managementul performanțelor financiare, planificarea și risk managementul

Ca urmare a mediului competitiv și economiei în continuă schimbare, evoluează rapid și managementul performanțelor financiare a întreprinderilor. Problema de bază este dacă funcția financiară și în special managerii financiari pot să facă față necesităților întreprinderii.

Pentru a beneficia de rezultatele oferite de implementarea managementului performanțelor financiare este nevoie de o arie fundamentată, bazată pe date veridice, ce fac posibil adoptarea unor decizii financiare eficiente.

Putem spune cu certitudine că implementarea sistemelor de măsurare a performanței au un aport considerabil în managementul performanțelor întreprinderii, având ca rezultat: îmbunătățirea alocării resurselor, gestionarea eficientă a proceselor, cizelarea strategiei și luarea în considerație a mediului extern.

Întreprinderea trebuie să adopte sisteme de măsurare a performanței, care se vor baza nu numai pe indicatori financiari, dar și non-financiari, încât să reflecte cât mai real, clar și multidimensional, performanțele întreprinderii. De asemenea trebuie să fie un sistem adaptabil în funcție de conjunctura în care se află întreprinderea, să motiveze angajații și să sporească gradul lor de implicație.

Planificarea este veriga principală a întregului proces de management, dar și, funcția principală a managementului întreprinderii. Planificarea este un proces pe mai multe niveluri, ce

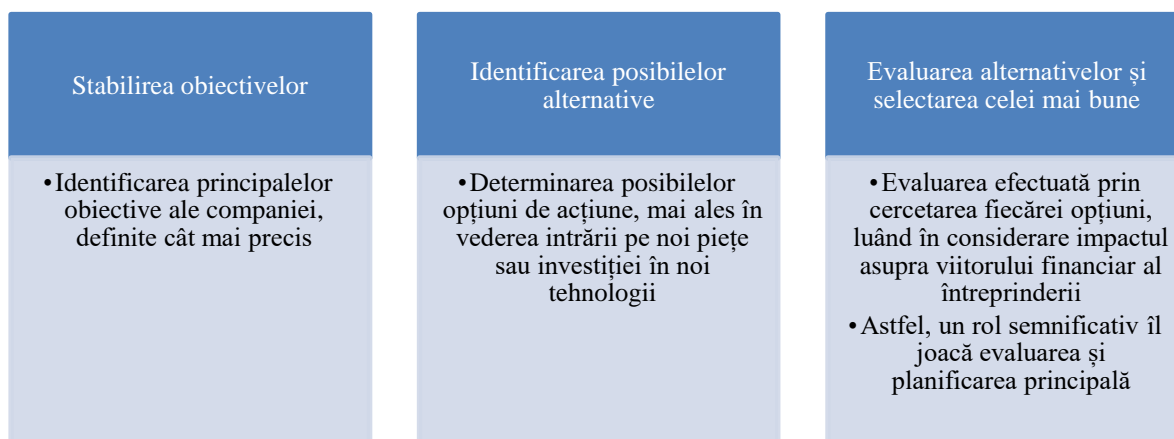
implică conlucrarea tuturor verigilor întreprinderii și determină perspectivele locale și generale de dezvoltare.

Planificarea disciplinează cât activitatea curentă, atât și pe termen lung, o sistematizează și permite întreprinderii să activeze fără întreruperi.

„Planificarea financiară include următoarele părți importante [2, p.41]:

- estimarea valorii capitalului care urmează a fi colectat;
- determinarea formei și valorii proporționale a valorilor mobiliare;
- formularea politicilor de gestionare a planului financiar.”

Dezvoltarea planurilor în întreprindere include trei elemente principale, descrise în următoarea figură (Fig.1):

Figura 1. Etapele procesului de planificare

Sursa: elaborat de autor în baza [3, p.43, fig.2.1.].

Aceste aspecte analizate, pot reduce din riscul asumat de managerii întreprinderii în procesul de adoptare a deciziilor pe baza adoptării unor ipoteze de acțiune.

Procesul de dirijare a riscului reprezintă un proces continuu de identificare, evaluare și management a riscurilor ce afectează activitatea întreprinderii și este realizat cu scopul de a asigura activitatea întreprinderii, în vederea atingerii obiectivelor sale.

Este evident că nici o întreprindere nu poate elimina toate riscurile, și de aceea procesul de dirijare a acestora, permite a le duce la minim și de a le ține sub control, pentru a nu suferi pierderi.

„Riscurile financiare sunt riscuri speculative. Entitatea economică efectuând o investire de capital, sau a altei operațiuni financiare, din start cunoaște că drept rezultat al operațiunii sunt posibile doar două variante: profit sau pierdere. Particularitatea de bază a riscurilor financiare constă în posibilitatea obținerii pierderilor ca rezultat al efectuării operațiunilor în sferele financiar-creditare, efectuarea operațiunilor cu titlurile financiare etc.” [1, p.167].

Analiza riscurilor pe tipuri permite pregătirea informațiilor necesare pentru luarea deciziilor financiare corecte, în scopul efectuării unor operațiuni economice, luând în calcul aspectele necesare pentru prevenirea pierderilor financiare ce pot surveni.

„Managementul riscurilor presupune gestiunea complexului de riscuri financiare, diminuarea și asigurarea lor. Tot în această funcție se cuprinde și gestiunea întreprinderii în situații de criză (dificultate). În procesul realizării acestei funcții are loc o monitorizare permanentă a situației financiare în scopul diagnosticării pericolului de insolvabilitate; se evaluează gravitatea acestui pericol; se utilizează pârgii și mecanisme de stabilizare financiară, iar în caz de necesitate, se fundamentează direcțiile și formele de reorganizare a întreprinderii.” [1, p.11].

Indiferent de originea și natura riscului, scopul principal al managementului riscurilor financiare, este obținerea profitului din capitalul investit, prin minimizarea tuturor riscurilor posibile.

Astfel, printre principalele metode de reducere a riscurilor în cadrul organizațiilor sunt asigurarea riscurilor, autoasigurarea, limitarea, diversificarea, factoring-ul, operațiunile de hedging etc.

Concluzii

Managementul financiar trebuie să fie un mecanism de management flexibil axat pe fiabilitatea la schimbări rapide în mediul economic intern și extern și are ca scop maximizarea profiturilor, valorii de piață a întreprinderii și asigurarea stabilității financiare a întreprinderii.

Nivelul managementului financiar trebuie să fie în continuă perfecționare și să se asigure dezvoltarea durabilă a întreprinderii într-un mediu de piață instabil, care este dictat de consolidarea integrării, informatizării, diversificării afacerilor.

Succesul implementării măsurilor menite să asigure stabilitatea dezvoltării întreprinderii depinde de viteza și eficacitatea răspunsului managementului financiar la posibile amenințări, măsurile financiare preventive și eliminarea în timp util a efectelor negative ale factorilor interni și externi adversi.

Managementul eficient al resurselor financiare și planificarea corectă a activităților și scopurilor, cu ajutorul instrumentelor manageriale, asigură obținerea succesului implementării managementului financiar în cadrul întreprinderii și subliniază aportul major al acestuia.

Eficiența managementului financiar este strâns legată de gestionarea riscurilor, ce asigură realizarea unei analize investiționale complete. Astfel, o sarcină importantă constă în evaluarea corectă a influenței riscului și determinarea legăturii dintre risc și nivelul profitabilității.

Referințe

Cărți:

1. COJOCARU M., ȘESTACOVSCAIA A., MIHALACHI R., Bazele managementului financiar, note de curs, CEP USM, 2018, ISBN 978-9975-71-977-3.
2. PARAMASIVAN C., SUBRAMANIAN T., Financial management, New Age International (P) Limited, Publishers, 2009, ISBN 978-8122425734.
3. ЭТРИЛЛ П., Финансовый менеджмент для неспециалистов, 3-е изд., Пер. с англ., Питер, 2006, ISBN 5-469-00375-2.

Articole în culegerile conferințelor:

4. GOLOVACI F.A., Managementul financiar eficient – bază pentru asigurarea dezvoltării durabile a întreprinderii, Conferința Universitatea Tehnică a Moldovei, volumul II, 2019, p. 250-253.

EFICIENTIZAREA ACTIVITĂȚII ÎNTREPRINDERILOR CE ACTIVEAZĂ ÎN SECTORUL INDUSTRIEI CONSTRUCȚIILOR METALICE ȘI A PRODUSELOR DIN METAL

Catalina COADĂ

Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Inginerie Economică și Business, Departamentul Economie și Management, grupa EAI-193M, mun. Chișinău, Republica Moldova

Rezumat. Noțiunea de eficiență este considerată a fi relativă, determinarea și perceperea sa fiind extrem de importantă pentru activitatea entităților economice. Întotdeauna eficiența va fi relativizată unui anumit criteriu sau indicator, valoarea fiind considerată criteriul general al eficienței în economie, aprecierea acesteia, în condițiile cerinței de maximizare, fiind destul de dificilă. Un rol important este cel al conceptului de eficiență economică, acesta realizând relația dintre sursele alocate pentru realizarea unei acțiuni și rezultatele obținute ca o consecință, acest concept orientează dozarea resurselor către acele domenii de activitate, în cazul în care utilizarea lor este asigurată utilizată cu o eficiență maximă în condițiile unei dezvoltări raționale și armonioase a economiei naționale.

Cuvinte cheie: eficiență, active, profit, venit, inflație, dobândă.

Introducere

Eficiența economică este principalul factor de calitate al creșterii economice, deoarece prin aceasta se poate obține o îmbunătățire absolută a performanței implicând aceeași cantitate de efort. Într-o economie bazată pe piață, eficiența trebuie estimată la un nivel microeconomic, precum și în ceea ce privește economia națională. Astfel, eficiența dintr-un anumit sector de activitate poate fi determinate prin analiza factorilor interni și externi care influențează direct și respectiv indirect mediul economic și perspectivele de dezvoltare a întreprinderilor industriale în cadrul acestuia,

Factorii interni ce se formează și se află sub influența directă a managementului întreprinderilor din industria metalurgică

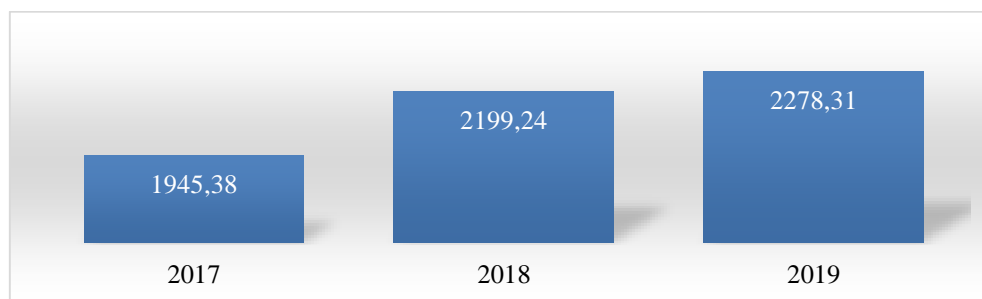
Printre factorii interni selectați spre examinare se numără: activul total, venituri din vânzări și profitul net.

Tabelul 1

Indicatorul total active ale întreprinderilor conform activității analizate și mărimii acestora pentru perioada 2017-2019, milioane lei

		Total active		
		2017	2018	2019
(C25) Industria construcțiilor metalice și a produselor din metal, exclusive mașini, utilaje și instalații	Micro	522,96	498,15	439,78
	Mici	520,55	805,57	801,91
	Mijlocii	498,97	342,26	355,9
	Mari	402,91	553,25	680,71
	Total	1945,38	2199,24	2278,31

Sursa: Biroul Național de Statistică, situațiile financiare ale agenților economici.

Figura 1. Total active pe total întreprinderi analizate, milioane lei.

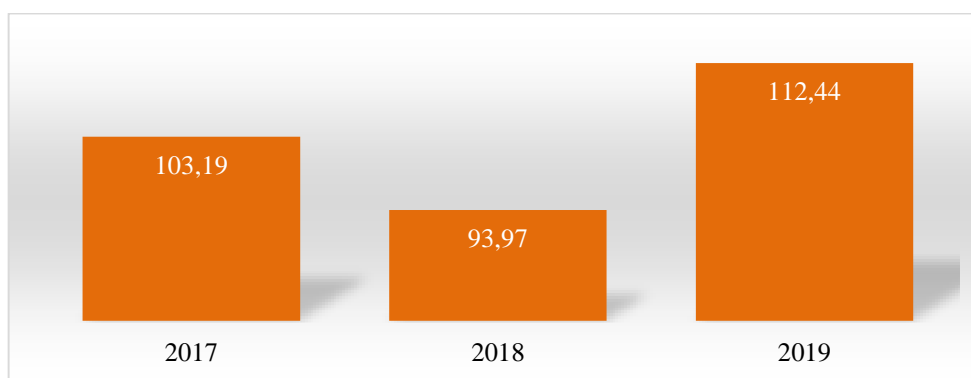
Conform indicatorului analizat, se observă că pe parcursul perioadei analizate 2017-2019 se observă o tendință de creștere a activelor totale a entităților din industria construcțiilor metalice și a produselor din metal mari de la 21% la 30% și a întreprinderilor mici de la 27% la 35%. Activele totale ale întreprinderilor micro și mijlocii descresc. Per ansamblu, total active pe total întreprinderi analizate cresc de la 1945,38 mln. lei în anul 2017, la 2278,31 mln. lei în anul 2019, practic se dublează. Această tendință se apreciază pozitiv.

Tabelul 2

Indicatorul profit net al întreprinderilor conform activității analizate și mărimii acestora pentru perioada 2017-2019, milioane lei.

		Profit net		
		2017	2018	2019
(C25) Industria construcțiilor metalice și a produselor din metal, exclusive mașini, utilaje și instalații	Micro	11,59	26,66	4,48
	Mici	33,26	34,41	44,24
	Mijlocii	10,69	-5,89	-0,37
	Mari	47,64	38,8	64,09
	Total	103,19	93,97	112,44

Sursa: Biroul Național de Statistică, situațiile financiare ale agenților economici.

Figura 2. Profitul net pe total întreprinderi analizate, milioane lei.

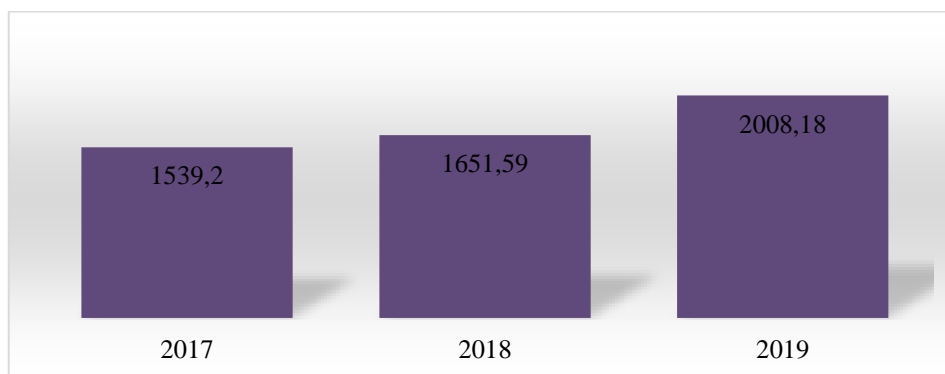
Conform indicatorului analizat, se observă că pe parcursul perioadei analizate 2017-2019 se evidențiază o tendință de creștere al profitului net al entităților mici și mari de la 32% în anul 2017 la 39% în anul 2019, pentru întreprinderile mici, și respectiv de la 46% la 57% pentru întreprinderile mari. Profitul net obținut de întreprinderile micro tinde să descrească de la 11,59 mln. lei la 4,48 mln. lei, pe când întreprinderile mijlocii înregistrează în anii 2018 și 2019 pierderi. Dacă să analizăm profitul net pe total întreprinderi din industria construcțiilor metalice și a produselor din metal, profitul net crește cu circa 9 puncte procentuale, ceea ce se apreciază pozitiv.

Tabelul 3

Indicatorul venitul din vânzări al întreprinderilor conform activității analizate și mărimii acestora pentru perioada 2017-2019, milioane lei

		Venituri din vânzări		
		2017	2018	2019
(C25) Industria construcțiilor metalice și a produselor din metal, exclusive mașini, utilaje și instalații	Micro	175,85	212,33	254,95
	Mici	485,32	547,51	705,01
	Mijlocii	307,24	312,53	314,06
	Mari	570,79	579,22	734,15
	Total	1539,2	1651,59	2008,18

Sursa: Biroul Național de Statistică, situațiile financiare ale agenților economici.

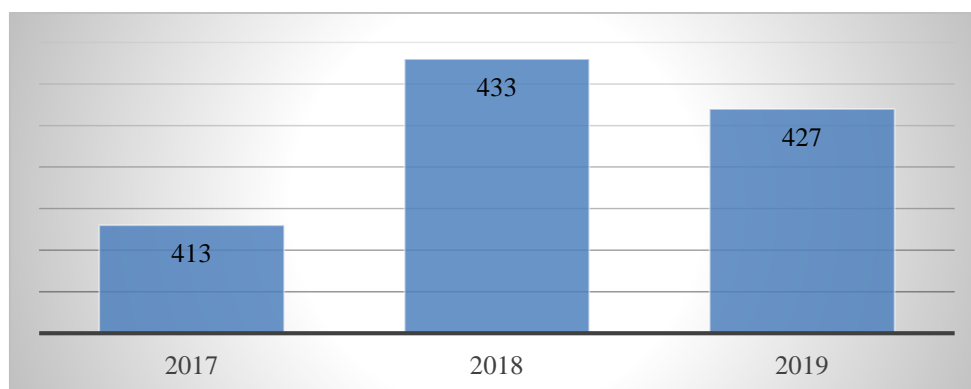

Figura 3. Venitul din vânzări pe total întreprinderi analizate, milioane lei.

Conform indicatorului analizat, se observă că pe parcursul perioadei analizate 2017-2019, pe total întreprinderi ce activează în domeniul construcțiilor metalice și a produselor din metal, se evidențiază o tendință de creștere a venitului din vânzări de la 1539,2 mln. lei la 2008,18 mln. lei, adică cu 30,47 puncte procentuale în 2019 comparativ cu anul de bază 2017, ceea ce se apreciază pozitiv. Dacă să evidențiem venitul din vânzări repartizat conform mărimii întreprinderii, atunci putem evidenția o tendință de scădere a acestui indicator pentru întreprinderile mijlocii și mari și o tendință de creștere pentru întreprinderile mici și micro.

Factorii externi ce nu sunt determinați sau influențați în mod direct de politica abordată de întreprinderile din industria metalurgică.

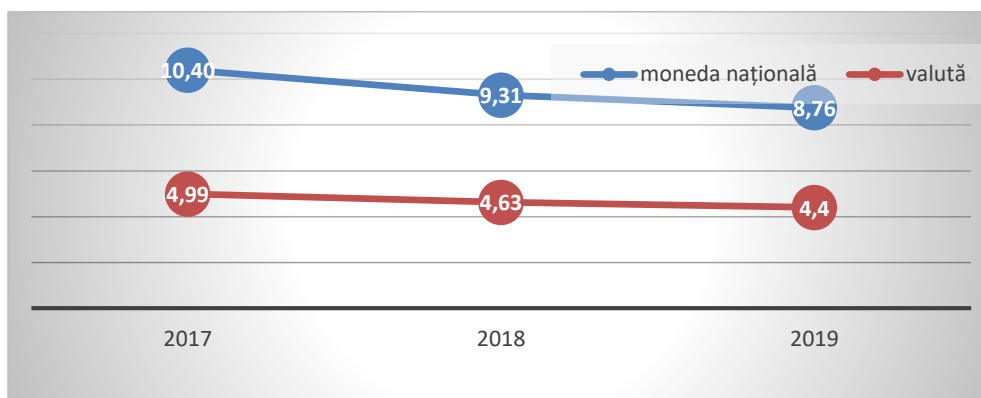
Asupra valorii întreprinderii acționează și factori exteriori acesteia, dar cu un impact deosebit asupra valorii sale. Printre factorii externi care pot influența valoarea întreprinderii cercetate se numără nr. de entități din acest domeniu de activitate, adică potențialii concurenți, rata medie a dobânzii și rata inflației. Din Fig. 4 se observă că numărul de întreprinderi în perioada analizată 2017-2019 are o tendință de creștere comparativ cu anul de bază. Totuși numărul de întreprinderi în anul 2019, se diminuează cu circa 1,4 puncte procentuale față de anul 2018, ceea ce poate fi apreciat relativ pozitiv din perspectiva micșorării numărului potențialilor concurenți. Întreprinderile micro ce activează în această activitate ocupă cea mai mare pondere în numărul total de entități analizate.

Figura 4. Numărul de întreprinderi din industria construcțiilor metalice și a produselor din metal 2017-2019

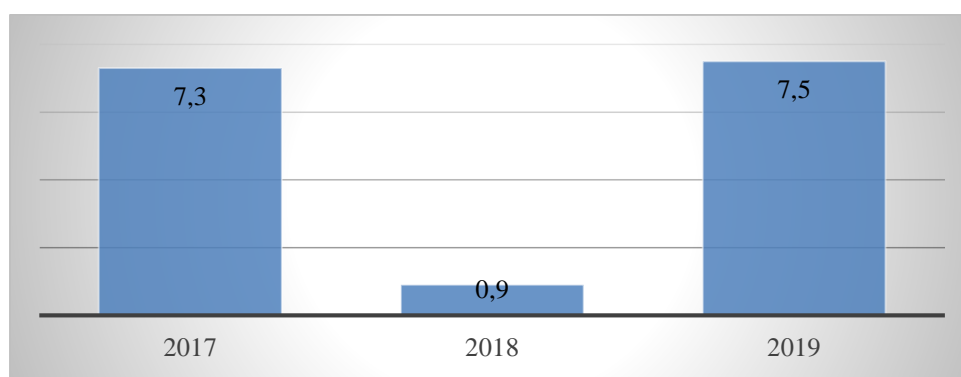
Un alt factor extern care influențează eficiența întreprinderilor este rata medie ponderată anuală a dobânzilor la creditele noi acordate. Evoluția acestui indicator este prezentată în Fig. 5. Astfel, observăm că atât ratele medii ponderate anuale ale dobânzilor la creditele noi acordate în monedă națională, cât și cele în valută străină au o tendință de scădere, ceea ce se apreciază pozitiv pentru agenții economici. Acestea scad în anul 2019 comparativ cu anul de bază cu 1,6 puncte procentuale și respectiv 0,59 puncte procentuale.

Figura 5. Ratele medii ponderate anuale ale dobânzilor la creditele noi acordate în monedă națională și în valută 2017-2019

Rata inflației tinde să crească în perioada analizată și are efecte dăunătoare asupra bilanțului și contului de profit și pierdere.

Figura 6. Rata anuală a inflației, %

Toate aceste analize permit să concluzionăm că mediul economic din cadrul industriei construcțiilor metalice și a produselor din metal este unul relativ prielnic pentru desfășurarea activității întreprinderii.

Referințe

Cărți:

1. GHEORGHIU, A. *Analiza economico-financiară la nivel microeconomic*. București: Editura Economică, 2004.
2. ZAMAN, G., GEAMĂNĂU, M.. *Eficiența economică*. București: Editura Fundației România de Măine, 2006.

Articole în reviste:

3. ZHELYAZKOVA, V.. Eco-Efficiency Indicators: Concept, Types And Applicability. In: *Economy & Business Journal, International Scientific Publications*, 2016, Bulgaria: vol. 10(1), pp.322-331.

Articole în culegerile conferințelor:

4. FURTUNĂ, M., ȚURCAN, I.. Dezvoltarea industriei Republicii Moldova în condițiile integrării europene. În: *Conferința Tehnico-Științifică a Colaboratorilor, Doctoranzilor și Studenților*, Universitatea Tehnică a Moldovei, 16-18 noiembrie, 2017, Chișinău, 2018, vol. 2, pp. 497-500.

POLITICA MONETARĂ A REPUBLICII MOLDOVA ȘI PRELUAREA EXPERIENȚEI UNIUNII EUROPENE

Anatolie PETREANU

Universitatea Tehnică a Moldovei,
Facultatea Inginerie Economică și Business,
Departamentul Economie și Management, grupa AA-202
mun. Chișinău, Republica Moldova

Autorul corespondent: Anatolie Petreanu,
anatolie.petreanu@em.utm.md

"Sprijinul acordat de Comisia Europeană pentru elaborarea acestei publicații nu constituie o aprobare a conținutului, care reflectă doar opiniile autorilor, iar Comisia nu poate fi trasă la răspundere pentru orice utilizare a informațiilor conținute în aceasta."

Rezumat. Criza financiară globală a dus la schimbarea viziunii băncilor centrale cu privire la politica monetară din țările dezvoltate și în curs de dezvoltare prin adăugarea de măsuri netradiționale la instrumente tradiționale. Printre motivele unei astfel de acțiuni se numără, mai ales, epuizarea acțiunilor, măsurile standard de stimulare a economiei în multe țări dezvoltate (deteriorarea canalelor politicii monetare pe fondul tensiunilor financiare sistematice), după ratele dobânzilor din politica monetară au fost reduse aproape la zero, precum și necesitatea asigurării stabilității financiare și funcționarea pieței financiare. La început, măsurile netradiționale au reprezentat o excepție de la regulă, dar treptat au devenit o componentă permanentă a politicii monetare, în special în țările dezvoltate.

Cuvinte cheie: politică monetară, dezvoltare durabilă, criză economică, creștere economică.

Introducere

Aplicarea politicii monetare și dirijarea corectă a instrumentelor ei devine o temă tot mai actuală datorită frecvenței crizelor mondiale și incapacitatea statelor în curs de dezvoltare de a diminua pierderile survenite. În plus, ultimele evenimente la scară mondială, în legătură cu pandemia globală COVID-19 și factorul de autoizolare a cetățenilor din întreaga lume a condus la o nouă criză. Iar autoritățile naționale responsabile de politicile și strategiile economice inclusiv de politica monetară trebuie să fie bine instruite și pregătite pentru a reacționa rapid situației și de a limita impactul negativ asupra economiei naționale. Aceasta fiind posibilă doar în cazul perfecționării continue acestui sistem complex.

În acest articol, s-a luat în considerare teoriile generale de perfecționare a politicilor monetare. În același timp este efectuată o comparare a mecanismelor de politică monetară a diferitor țări și uniuni de state.

Analiza evoluției politicii monetare

Politica monetară este parte componentă a politicii financiare a statului. Prin politica monetară înțelegem un ansamblu de măsuri promovate de Banca Centrală (Banca Națională a Moldovei) care au ca obiectiv menținerea masei monetare la nivelul necesităților economiei naționale, reducerea șomajului și a inflației, asigurarea stabilității prețurilor și monedei naționale în raport cu valutele forte de pe piața valutară națională și internațională, stabilității pieței financiare – toate urmărind scopul general de creștere economică.

Concomitent cu adoptarea Legii cu privire la BNM (1995), a fost adoptată Legea instituțiilor financiare, intrată în vigoare la 01.01.1996. Această lege a conferit un nou statut Băncii Naționale a Moldovei, ea devenind o persoană juridică publică autonomă și responsabilă față de Parlamentul Republicii Moldova (RM). Astfel, la 30 iunie 2006, Parlamentul RM a aprobat modificările la Legea cu privire la BNM, prin care a fost prevăzut un nou obiectiv fundamental:

asigurarea și menținerea stabilității prețurilor. BNM are, în activitatea sa, un șir de atribuții de bază: stabilește și promovează politica monetară și valutară în stat, acționează ca bancher și agent fiscal al statului, activează ca organ unic de emisiune a monedei naționale, autorizează, stabilește, regimul cursului de schimb al monedei naționale, etc.

O ultimă etapă în evoluția politicii monetare ca parte componentă a economiei până în prezent este cea de adoptare a strategiei politicii monetare care vizează acțiunile și modalitatea de activitate pe termen mediu și lung. În RM, este adoptată strategia de țintire a inflației și un curs de schimb flexibil. Pentru asigurarea și menținerea stabilității prețurilor pe termen mediu, Banca Națională a Moldovei va menține inflația (măsurată prin indicii prețurilor de consum) la nivelul de 5% anual cu o posibilă deviere de ± 1.5 puncte procentuale, fiind considerat nivelul optim pentru creșterea și dezvoltarea economică a RM pe termen mediu. UE menține această rată la 2%.

Asigurarea stabilității prețurilor și menținerea ratei inflației la un nivel redus constituie cel mai important obiectiv al Băncii Naționale a Moldovei, deoarece aceasta contribuie la crearea unui cadru economic relativ stabil care să permită dezvoltarea economică și asigurarea unui nivel susținut al creșterii economice. În acest context, Banca Națională a Moldovei consideră că o țintă joasă, relativ stabilă și credibilă a inflației: va menține ratele nominale ale dobânzii la un nivel redus, care vor stimula investițiile pe termen lung și vor permite păstrarea competitivității agenților economici pe plan intern și extern, va descuraja activitățile speculative și va consolida stabilitatea financiară. Va sprijini creșterea economică de durată, crearea locurilor de muncă și va duce la creșterea productivității, ceea ce va îmbunătăți calitatea vieții populației.

În perioada anului 2018, odată cu intrarea în vigoare a Legii nr.202/2017 privind activitatea băncilor despre care s-a vorbit mai sus, Banca Națională a Moldovei a aprobat opt regulamente care vizează cerințele față de fonduri proprii și tratamentul riscurilor de credit, de piață, operațional și de decontare în contextul fondurilor proprii, precum și cerințele aferente amortizatoarelor de capital. Pe lângă acestea a aprobat Instrucțiunea cu privire la prezentarea de către bănci a rapoartelor COREP în scopuri de supraveghere, prin care se instituie cerințe uniforme în ceea ce privește raportarea în scop de supraveghere și se stabilește formatul și modul de raportare a informației aferente fondurilor proprii și expunerilor la risc. Reușind apoi să modifice cadrul normativ aferent deținerii cotelor de participare în capitalul social al băncii. De asemenea, o reușită importantă a fost aprobarea Regulamentului cu privire la cerințele față de membrii organului de conducere al băncii, al societății financiare holding sau holding mixte, conducătorii sucursalei unei bănci din alt stat, persoanele care dețin funcții-cheie și față de lichidatorul băncii în proces de lichidare. De asemenea a aprobat Regulamentul privind cadrul de administrare a activității băncilor, care aduce în concordanță cerințele privind guvernanta internă și managementul riscurilor cu standardele UE.

Practica internațională în domeniul politicii monetare – țintirea directă a inflației

Țintirea inflației (inflation targeting) este o strategie de politică monetară care urmărește menținerea ratei inflației în apropierea unui anumit nivel. Această strategie a fost adoptată în anii '90 de un mare număr de țări: Noua Zeelandă (1989), Chile (1990), Canada (1991), Israel (1991), Anglia (1992), Suedia (1993), Finlanda (1993), Australia (1993), Spania (1994), Cehia (1998), Polonia (1999), Ungaria (2001) etc. În general, ea a fost încununată de succes: în toate cazurile, rata inflației a scăzut după adoptarea noului regim – ceea ce, în fond, reprezintă motivul esențial pentru care acesta a fost adoptat.

Politica monetară a Băncii Centrale Europene menține stabilitatea prețurilor care este obiectivul principal al Eurosistemului și al politicii monetare unice pentru care este responsabil. Acest lucru este prevăzut la articolul 127 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene. Obiectivul principal al politicii monetare a BCE este menținerea stabilității prețurilor. BCE vizează rate ale inflației sub, dar apropiate de 2% pe termen mediu. Tratatul arată clar că asigurarea stabilității prețurilor este cea mai importantă contribuție pe care o poate aduce politica monetară pentru a obține un mediu economic favorabil și un nivel ridicat de ocupare a forței de

muncă. Aceste dispoziții ale tratatului reflectă clar că beneficiile stabilității prețurilor sunt substanțiale. Menținerea prețurilor stabile pe o bază susținută este o condiție prealabilă crucială pentru creșterea bunăstării economice și a potențialului de creștere al unei economii. Iar rolul natural al politicii monetare în economie este menținerea stabilității prețurilor. Politica monetară poate afecta activitatea reală doar pe termen scurt. Banca centrală este singurul emitent de bancnote și rezerve bănești. Asta înseamnă că este furnizorul monopolist a bazei monetare. În virtutea acestui monopol, poate stabili condițiile la care băncile împrumută de la banca centrală. Pe termen scurt, o modificare a ratelor dobânzilor de pe piața monetară indusă de banca centrală pune în mișcare o serie de mecanisme și acțiuni ale agenților economici.

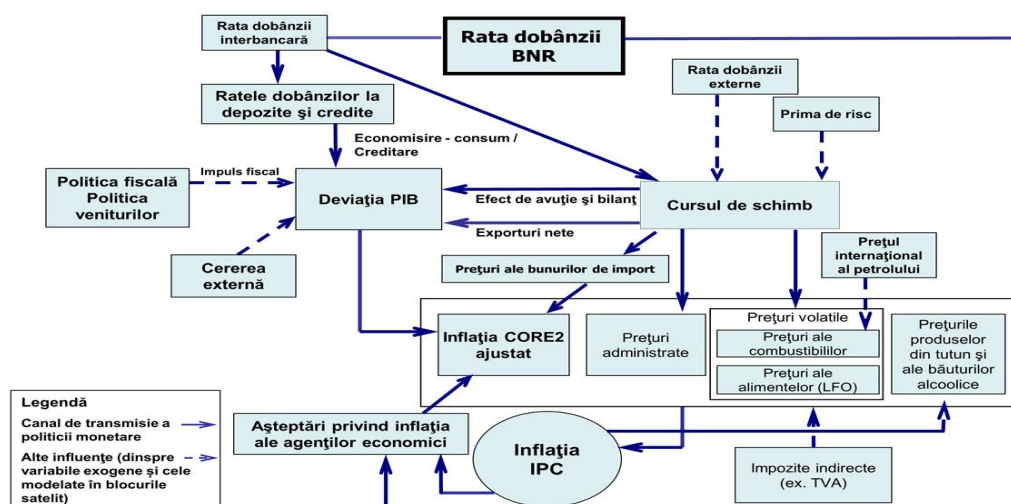
Implimentări după care se conduce sistemul politicii monetare a Eurosistemului sunt:

- Asigurarea funcționării corecte a pieței monetare - acest lucru se realizează prin furnizarea atât a refinanțărilor regulate instituțiilor de credit, cât și a facilităților care le permit să facă față soldurilor la sfârșitul zilei și să amortizeze fluctuațiile de lichiditate tranzitorii.
- Tratat egal și armonizare – trebuie oferit un tratament corect și egal tuturor instituțiilor creditare de a face tranzacții cu Eurosistemul și nu contează amplasarea acestora în zona euro.

Din ultimele decizii luate de ECB privind politica monetară sunt măsurile nestandarde de măsurare și influență a pieții cu următoarele măsuri nestandarde care fiind implimentate comparativ recent:

- dobândă negativă pentru facilitatea de depozit;
- operațiuni vizate de refinanțare pe termen lung (TLTRO), concepute pentru a sprijini creditarea bancară a întreprinderilor și gospodăriilor;
- un program de cumpărare de active (APP), care implică titluri din sectorul privat și public, pentru a exercita o presiune descendentă asupra structurii pe termen a ratelor dobânzii;

Armonizarea cu cadrul legal EU în ceea ce ține de activitatea bancară și a băncilor centrale ne poate oferi o experiență și practica de implementare a noilor metode de lucru a politicii monetare naționale. Spre exemplu un model bine construit ca practică bună a sfaturilor BCE (Băncii centrale Europene) este cel al vecinilor nostri România (fig. 1).

Figura 1 Mecanismul aplicarii Politicii Monetare din România.

Sursa: bnr.ro

Aici căile de perfecționare a politicii monetare nu se finisează, deoarece armonizarea care a început în 2017 deja dă roade la începutul anului 2018. Noul plan strategic prioritizează obiectivele Băncii Naționale în cinci domenii-cheie: optimizarea politicii monetare, promovarea stabilității financiare prin aplicarea noilor instrumente de gestiune macroprudențială, fortificarea sectorului bancar și implementarea supravegherii bazate pe risc (conform principiilor Basel III), sporirea calității monedei naționale și a plăților fără numerar, precum și consolidarea capacității și a eficienței Băncii Naționale.

Concluzii

Într-un final, reieșind din analiza politicii monetare utilizate la nivel național și internațional putem afirma cu certitudine că utilizarea experienței și experților de talie mondială pentru a stabili o strategie de politică monetară este un pas înainte pentru RM. Prin aceasta s-a reușit o serie de îmbunătățiri considerabile atât în sistemul financiar- bancar, cât și în cel fiscal. Trebuie însă acțiuni concrete pentru combaterea efectelor crizei economice internaționale, și dezvoltarea economiei naționale. În caz ca ea se va baza în continuare pe consum și pe remiteri din străinătate, nu sunt posibile dezvoltări reale a situației economice naționale. Pentru așa o derulare a evenimentelor unde Guvernul va continua extinderea reglementării administrative de stat, creșterea rolului distructiv al intervenției statului în economie și implementarea mecanismelor ineficiente v-a influența negativ nivelul de trai în țară.

La finele anului 2009 apare necesitatea elaborării de politici noi atât de dezvoltate cât și monetare urmare recesiunii economice mondiale și necesității de prevenire a acestora la nivel global și național. Economia RM ne impune să acționăm rapid pentru a o pune pe o cale de dezvoltare economică durabilă. Iar lipsa unor planificări strategice eficiente a politicilor economice a condus la aprofundarea instabilității și a dezechilibrelor în economia națională, la creșterea nivelului de vulnerabilitate și constrângere de ordin economico-social.

Pe lângă acestea sunt tentative de creare a comitetelor pentru supraveghere economică și financiară cu responsabilități de control și evaluare a sistemului bancar, a transparenței tranzacțiilor economice și financiare. Însă sunt necesare încă o groază de schimbări în plan politic și legislativ pentru a facilita procedurile de licențiere, creare a întreprinderilor în toate sectoarele de activitate în special cel energetic și de mediu. Deasemenea este o schimbare favorabilă ca BNM își poate exercita pe cât de independent posibil funcțiile sale de implementare a politicii monetare și de monitorizare a proceselor valutare.

Referințe:

Cărți:

1. Isărescu M., *Spre o nouă strategie de politică monetară: țintirea directă a inflației*, articol 2009 gasit la file:///C:/Users/owner/Downloads/vol12i4p93-108%20(2)

Referințe Web:

2. <https://www.ecb.europa.eu/mopo/decisions> accesat 14.02.2021
3. Banca Națională a României – www.bnr.ro accesat 29.01.2021
4. Politică Monetară Banca Centrală Europeană – www.ecb.int – Monetary Policy accesat 10.02.2021
5. Implementarea Politicii Monetare în zona euro – document BCE disponibil online la: <http://www.ecb.int/pub/pdf/other/gendoc> accesat 20.02.2020
6. www.imf.com accesat la 02.02.2021
7. www.worldbank.com accesat la 14.02.2021
8. <http://mf.gov.md/ro> accesat la 10.02.2021
9. <https://mei.gov.md/sites/> accesat la 17.02.2021

Teze:

10. Petreanu A. Aplicarea politicii monetare pentru crearea condițiilor creșterii economice: Teză. Chișinău (MD): Universitatea de Stat din Moldova, 2020

Reglementări legale și legi, organizații:

11. Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei nr. 548-XIII din 21.07.1995”// Monitorul Oficial al RM nr.56-57 din 12.10.1995
12. Hotărârea Comitetului executiv al Băncii Naționale a Moldovei nr.45 din 26.02.2020 „Privind modificarea Instrucțiunii cu privire la prezentarea de către bănci a rapoartelor COREP în scopuri de supraveghere, aprobate prin Hotărârea Comitetului executiv al Băncii Naționale a Moldovei nr. 117/2018” în vigoare din 01.10.2021.

PACTUL ECOLOGIC EUROPEAN

Corina BRUMA

Universitatea Tehnică a Moldovei,
Facultatea Inginerie Economică și Business,
Departamentul Economie și Management, grupa EAI-201M
mun. Chișinău, Republica Moldova

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Autorul corespondent: Bruma Corina, brumacorina97@gmail.com

"Sprijinul acordat de Comisia Europeană pentru elaborarea acestei publicații nu constituie o aprobare a conținutului, care reflectă doar opiniile autorilor, iar Comisia nu poate fi trasă la răspundere pentru orice utilizare a informațiilor conținute în aceasta."

Rezumat. Pactul ecologic european este primul program cuprinzător care combină atenuarea schimbărilor climatice care ar putea fi, în mod imaginabil, adoptate în curând ca politici într-o economie majoră. Menirea sa este să asigure durabilitatea economiei UE, prin transformarea provocărilor legate de climă și de mediu în oportunități în toate domeniile de politică și prin garantarea unei tranziții care să fie echitabilă pentru toți și favorabilă incluziunii tuturor. În lucrarea dată ne propunem să evidențiem principalele prevederi, precum și schimbările așteptate ale acestor politici prin prisma Pactului ecologic european.

Cuvinte cheie: climă, durabilitate, tranziție, politici.

Introducere

Atmosfera se încălzește, iar clima se schimbă tot mai mult de la un an la altul. Din cele opt milioane de specii de plante și animale de pe planetă, se riscă să se piardă un milion. Pădurile și oceanele sunt tot mai poluate și devastate. Schimbările climatice și degradarea mediului reprezintă o amenințare existențială pentru Uniunea Europeană (UE) și restul lumii. Științele climatice arată cât de periculoase vor fi impactul schimbărilor climatice în funcție de diferite scenarii de emisii. În funcție de cât de rapidă și eficientă va fi tranziția globală către o economie cu emisii reduse de carbon, lumea s-ar putea încălzi cu cel puțin 1,5 ° C și până la mai mult de 4°C până la sfârșitul secolului, provocând diferite grade de consecințe fizice [1]. În orice caz, schimbările climatice conduc o transformare profundă în lumea noastră și în societățile noastre.

Pentru a face față acesteia, Europa are nevoie de o nouă strategie de creștere care să transforme UE într-o economie modernă, competitivă și eficientă din punct de vedere al resurselor, unde emisiile nete de gaze cu efect de seră vor scădea la zero până în 2050, unde creșterea este disociată de utilizarea resurselor, unde nimeni nu este lăsat în urmă. UE a obținut deja rezultate solide în ceea ce privește reducerea emisiilor sale de gaze cu efect de seră, menținând totodată creșterea economică. În 2018, emisiile au fost cu 23 % mai mici decât în 1990, PIB-ul UE crescând cu 61 % în aceeași perioadă [2]. Însă este nevoie să se depună mai multe eforturi.

Pactul ecologic european propune un răspuns la aceste provocări. Comisia Europeană a prezentat o foaie de parcurs menită să asigure durabilitatea economiei UE, prin transformarea provocărilor legate de climă și de mediu în oportunități în toate domeniile de politică și prin garantarea unei tranziții care să fie echitabilă pentru toți și favorabilă incluziunii tuturor.

1. Pactul Ecologic European – angajamentul actual al Uniunii Europene privind dezvoltarea durabilă.

Pactul Ecologic European (PEE), similar ca dimensiune, impact și concept cu programul „New Deal” propus în 1933 de președintele american Franklin D. Roosevelt, are drept obiectiv reducerea totală a emisiilor de carbon la nivelul UE până în 2050. Anunțat de președintele Comisiei Europene Ursula von der Leyen în decembrie 2019 sub forma unei comunicări, Pactul

conține în total un set de 47 acțiuni și cuprinde propuneri legislative, strategii și planuri de acțiune, instrumente financiare și inițiative cu caracter negislativ care acoperă o varietate de sectoare: climă, energie, mediu, industrie, agricultură, transport, comerț, etc.

PEE este unul din cele mai ambițioase proiecte pe care Comisia Europeană le-a propus de la crearea sa, după Piață Unică Europeană și introducerea monedei unice Euro. Prin aceasta provocare în sprijinirea acțiunilor în domeniul climei se urmărește, bineînțeles, și o schimbare a paradigmei economice, prin trecerea de la o economie esențial bazată pe consumerism la o economie verde. Mai exact, o creștere economică generată de producție de tip sustenabil, eficientă în managementul resurselor și un consum responsabil decât unul indus, stimulat și mai curând nejustificat.

Pactul verde pentru Europa este foaia de parcurs pentru a face economia UE durabilă. Va fi atins acest obiectiv transformând provocările climatice și de mediu în oportunități de valorificat în toate domeniile de acțiune și asigurând o tranziție justă și incluzivă pentru toți.

Pactul ecologic pentru Europa propune un plan de acțiune care vizează:

- promovarea utilizării eficiente a resurselor prin trecerea la o economie curată și circulară;
- restabilirea biodiversității și reducerea poluării.

Planul prezintă investițiile necesare și instrumentele de finanțare disponibile. Acesta explică cum să se asigure o tranziție justă și incluzivă.

UE își propune să fie neutră din punct de vedere climatic până în 2050. S-a propus legislația europeană privind clima pentru a transforma acest angajament politic într-o obligație legală.

Toate sectoarele economiei vor trebui să ia măsuri:

- investirea în tehnologii ecologice;
- sprijinirea inovării în industrie;
- să utilizeze transport privat și public mai curat, mai accesibil și mai sănătos;
- decarbonizarea sectorului energetic;
- îmbunătățirea eficienței energetice a clădirilor;
- să colaboreze cu parteneri internaționali pentru a îmbunătăți standardele globale de mediu.

UE va oferi, de asemenea, sprijin financiar și asistență tehnică pentru a-i ajuta pe cei mai afectați de tranziția către o economie verde. Va ajuta la mobilizarea a cca 100 de miliarde de euro în perioada 2021-2027 în următoarele scopuri:

- oameni și comunități: facilitarea oportunităților de angajare și recalificare profesională, îmbunătățirea eficienței energetice a locuințelor și combaterea sărăciei în materie de combustibil
- întreprinderi: tranziția către tehnologia cu emisii reduse de carbon atractivă pentru investiții, oferind sprijin financiar și investind în cercetare și inovare
- statele membre sau regiuni: investiții în noi locuri de muncă ecologice, transport public durabil, conectivitate digitală și infrastructură de energie curată [3].

2. Setul de politici profund transformatoare

Pentru a pune în practică Pactul ecologic european, este necesară o regândire a politicilor în materie de aprovizionare cu energie curată în toate sectoarele economice și industriale, de-a lungul lanțului de producție și de consum, pentru proiectele de infrastructură de mare anvergură, în sectorul transporturilor, al alimentației și agriculturii, al construcțiilor, al fiscalității și al prestațiilor sociale.

Elaborarea unui set de politici profund transformatoare este cheia succesului pentru schimbare:

1. Sporirea nivelului de ambiție al UE în materie de climă pentru 2030 și 2050.
2. Furnizarea de energie curată, sigură și la prețuri abordabile.
3. Mobilizarea sectorului industrial pentru o economie curată și circulară.

4. Construirea și renovarea clădirilor într-un mod eficient din punct de vedere energetic și din punctul de vedere al utilizării resurselor.
5. Accelerarea tranziției către o mobilitate durabilă și inteligentă.
6. „De la fermă la consumator”: conceperea unui sistem alimentar echitabil, sănătos și ecologic.
7. Conservarea și refacerea ecosistemelor și a biodiversității.
8. Un obiectiv ambițios de reducere a poluării la zero pentru un mediu fără substanțe toxice [4].

Deși toate aceste domenii de acțiune sunt strâns legate între ele și se consolidează reciproc, va trebui să se acorde o atenție deosebită eventualelor compromisuri între obiectivele economice, sociale și de mediu. Pactul ecologic va recurge în mod consecvent la toate pârgurile în materie de politică pe care le are la dispoziție: reglementarea și standardizarea, investițiile și inovarea, reformele naționale, dialogul cu partenerii sociali și cooperarea internațională. Pilonul european al drepturilor sociale va orienta acțiunile întreprinse în acest sens astfel încât nimeni să nu fie lăsat în urmă.

3. Integrarea durabilității în toate politicile UE

Continuarea finanțării și a investițiilor „verzi” și asigurarea unei tranziții echitabile: conform estimărilor vor fi nevoie de investiții anuale suplimentare în valoare de 260 de miliarde EUR; s-a propus un obiectiv de 25 % din bugetul UE și cel puțin 30% din Fondul InvestEU pentru integrarea aspectelor legate de schimbările climatice în toate programele UE; Banca Europeană de Investiții și-a propus să își dubleze obiectivul climatic de la 25 % la 50 % până în 2025, devenind astfel banca europeană pentru climă; se va susține direcționarea fluxurilor financiare și de capital către investițiile verzi în sectorul privat.

„Înverzirea” bugetelor naționale și trimiterea unor semnale de preț corecte: integrarea preocupării pentru mediu în procesul de stabilire a bugetelor naționale va contribui la redirecționarea investițiilor publice, a consumului și a taxării către prioritățile ecologice, nu către subvenții care au efecte nefaste pentru mediu; instituirea unor ample reforme fiscale, pentru eliminarea subvențiilor pentru combustibilii fosili, pentru deplasarea presiunii fiscale dinspre forța de muncă spre poluare și pentru luarea în calcul a considerentelor sociale; utilizarea mai bună a cotelor de TVA pentru a reflecta ambițiile sporite în materie de mediu; încurajarea orientărilor relevante privind ajutoarele de stat pentru mediu și energie.

Mobilizarea cercetării și încurajarea inovării: programul Orizont Europa va juca un rol esențial în mobilizarea investițiilor publice și private cu alocarea a cel puțin 35% din bugetul programului pentru schimbările climatice; un rol important în mobilizarea inovațiilor va reveni parteneriatelor cu sectorul industrial și cu statele membre, comunităților de cunoaștere și inovare ale UE și IMMurilor cu potențial ridicat care vor fi susținute prin diverse linii de finanțare.

Activarea educației și a formării profesionale va fi ajustată la schimbările climatice și dezvoltarea durabilă prin actualizarea cadrului european de competențe, facilitarea schimbului de bune practice în procesul de formare profesională, investiții în infrastructura școlară, dezvoltarea Fondului social european Plus care va contribui la sprijinirea forței de muncă din Europa în obținerea competențelor necesare pentru a face tranziția dinspre sectoarele în declin către sectoarele în creștere și a se adapta la noile procese.

Legământul verde: „să nu faci rău”: asigurarea unei mai bune legiferări pentru ca UE să realizeze o tranziție de succes și echitabilă către un viitor durabil; evaluarea și ajustarea în mod sistematic a coerenței dintre legislația actuală și noile priorități pentru a se asigura că toate inițiativele din cadrul Pactului ecologic își ating obiectivele în modul cel mai eficient și cel mai puțin împovărător și că toate celelalte inițiative respectă legământul verde de a nu face rău [2].

4. Rolul cetățenilor în implementarea Pactului ecologic European

Este esențial să se implice direct cetățenii și comunitățile în contribuția la acțiunea climatică și la protejarea mediului, încurajându-i astfel să își schimbe comportamentul personal, reducându-și amprenta de carbon și de mediu și acționând la nivel individual și colectiv. Acest lucru ar duce la un stil de viață mai durabil și la o relație cu mediul, prin promovarea biodiversității,

protecție, soluții bazate pe natură pentru rezistența la climă, consum durabil de energie, gestionarea deșeurilor etc.

Se pune un accent puternic pe consolidarea conștientizării de mediu a tinerei generații prin educație și alte forme de implicare a tinerilor. Elevii și studenții au potențialul de a deveni ambasadori pentru acțiunea climatică și protecția mediului, împărtășind cunoștințele, experiența și angajamentul lor cu familiile lor, comunitățile locale și cu factorii de decizie publici și privați.

Așa cum se recomandă în Pactul Ecologic European, școlile, instituțiile de formare și universitățile sunt bine poziționate pentru a interacționa cu elevii, părinții și comunitatea mai largă cu privire la schimbările necesare pentru o tranziție de succes către o economie verde. Este necesar un cadru european de competențe pentru a contribui la dezvoltarea și evaluarea cunoștințelor, abilităților și atitudinilor privind schimbările climatice și dezvoltarea durabilă [5].

Concluzii

Criza de astăzi nu a subminat ambiția Uniunii Europene față de neutralitatea carbonului. Comitetul subscrive pe deplin la acesta, convins că UE trebuie să se reinventeze pentru a fi mai ecologică, mai digitală și mai rezistentă. Aceste trei obiective sunt inseparabile și trebuie luate în considerare într-un mod coerent. Aceasta implică acordul la 27 de ani asupra unei definiții a ceea ce este ecologizarea. Nu trebuie să se mulțumească cu decăderea de dragul combaterii schimbărilor climatice. Dimpotrivă, această luptă necesită încurajarea salturilor tehnologice care vor permite să se inventeze un viitor mai bun care să respecte planeta. Uniunea Europeană nu trebuie să se lipsească de orice tehnologie, fie că este vorba de probleme energetice, industriale sau agricole, pentru a atinge obiectivele ambițioase pe care și le-a propus. În același timp, tranziția trebuie să fie echitabilă și favorabilă incluziunii, trebuie să pună oamenii pe primul plan și să acorde atenție regiunilor, industriilor și lucrătorilor care se vor confrunta cu cele mai mari dificultăți. Întrucât va aduce schimbări substanțiale, participarea activă a cetățenilor și încrederea acestora în tranziție sunt de o importanță capitală dacă se dorește ca politicile să funcționeze și să fie acceptate.

Referințe bibliografice:

1. Global Warming of 1.5 °C, The IPCC Special report, 2018, [online], [accesat 25.02.2021]. Disponibil: <https://www.ipcc.ch/sr15/chapter/spm/>
2. Pactul ecologic European, 11/12/2019, [online], [accesat 23.02.2021]. Disponibil: https://ec.europa.eu/romania/news/20191211_pactul_ecologic_european_ro
3. Planul de investiții pentru Pactul ecologic european și Mecanismul pentru o tranziție justă, 14/01/2020 [online], [accesat 20.02.2021]. Disponibil: https://ec.europa.eu/regional_policy/ro/newsroom/news/2020/01/14-01-2020-financing-the-green-transition-the-european-green-deal-investment-plan-and-just-transition-mechanism
4. Transformarea economiei UE pentru un viitor durabil, Bruxelles, 11.12.2019, p 4-17, [online], [accesat 20.02.2021]. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0020.02/DOC_1&format=PDF
5. Enabling citizens to act on climate change and for sustainable development through education, 2020, [online], [accesat 22.02.2021]. Disponibil: <https://ec.europa.eu/info/fundingtenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/lc-gd-10-3-2020>

INTEGRAREA OBIECTIVELOR DE DEZVOLTARE DURABILĂ ÎN STRATEGIILE EUROPENE

Ana BURAC

Universitatea Tehnică a Moldovei,
Facultatea Inginerie Economică și Business,
Departamentul Economie și Management, grupa AA-201M
mun. Chișinău, Republica Moldova

Autorul corespondent: Ana Burac, ana.burac@em.utm.md

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

"Sprijinul acordat de Comisia Europeană pentru elaborarea acestei publicații nu constituie o aprobare a conținutului, care reflectă doar opiniile autorilor, iar Comisia nu poate fi trasă la răspundere pentru orice utilizare a informațiilor conținute în aceasta."

Rezumat. Punerea în aplicare a Agendei 2030 necesită din partea UE și a statelor membre ale acesteia o abordare bazată pe mai multe politici. Europeanii confruntându-se cu provocări urgente ce nu țin de frontiere simt necesitatea stringentă a unei coeziunii pentru diminuarea discrepantei economice, sociale și politice. Unul din punctele de reper este punerea accentului între producere și consum, respectiv tranziția către o economie circulară ce ar reprezenta o oportunitate uriașă de a crea avantaje competitive pe o bază durabilă. Valorificarea potențialului transformării digitale reprezintă un alt scop ținut, precum și modificarea sistemului financiar în vederea înscrierii acestuia pe o traiectorie durabilă. În această privință realizarea planului de investiții 2021-2027 care are scopul de a atrage finanțare privată pentru binele public și implementării politicilor durabile prin prisma integrării strategiilor globale. Întrucât sistemul bazat pe norme este cel mai bun garant al durabilității economiei, UE și Organizația Națiunilor Unite sunt parteneri naturali în efortul de a construi o lume mai sigură și mai bună pentru toți.

Cuvinte cheie: Provocare, prosperitate, tranziție, digitalizare, inovații, finanțare

Introducere

În septembrie 2015, țările membre ale ONU, printre care și Republica Moldova, au adoptat Declarația Summit-ului privind Dezvoltarea Durabilă, prin care s-au angajat să pună în aplicare Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030 și cele 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă (ODD). Astfel, în următorii cincisprezece ani, țările urmează să-și mobilizeze eforturile pentru a elimina toate formele de sărăcie, pentru a combate inegalitățile și pentru a aborda problemele schimbărilor climatice, asigurându-se că nimeni nu este lăsat în urmă.

ODD sunt prin definiție obiective globale, aplicabile în orice colț al lumii, și trebuie abordate ca atare. Trebuie de acționat având în vedere o perspectivă internațională, de stabilit standarde la nivel mondial și de încurajat țările, industriile și oamenii de a se alătura. În calitate de cea mai mare piață unică a lumii, cea mai mare putere comercială, cel mai mare investitor și cel mai mare furnizor de asistență pentru dezvoltare, UE poate contribui în mod decisiv la reușita Agendei 2030 a ONU. UE a instituit deja multe dintre politicile cele mai moderne din lume pentru a favoriza durabilitatea.

Obiectivele de dezvoltare durabilă și strategiile aplicate spre integrarea acestora

Europeanii se confruntă cu provocări urgente, cum ar fi degradarea mediului și schimbările climatice, tranziția demografică, migrația, inegalitatea și presiunea asupra finanțelor publice.

Multe dintre aceste preocupări sunt legate de provocări care nu țin cont de frontiere și care pun în pericol locurile de muncă, prosperitatea, nivelul de trai, libertatea și sănătatea. Niciun stat și nicio națiune nu pot face față acestor provocări pe cont propriu. Din aceste considerente au fost

elaborate o serie de obiective implimentarea cărora ar diminua discrepanța socială, politică și ecologică.

Obiectivele de dezvoltare durabilă nu reprezintă un obiectiv în sine, ci servesc drept puncte de reper. Aceste obiective ajută la menținerea democrației solide, la construirea economiei moderne și dinamice și contribuie la o lume cu standarde de viață mai ridicate, în care inegalitățile se reduc, și se asigură că nimeni nu este lăsat în urmă, cu respectarea în același timp a resurselor limitate de care dispune planeta noastră și preservarea acestora pentru generațiile viitoare.

Privind principalele provocări legate de durabilitate cu care se confruntă UE și oportunitățile aferente, este important să se pună accentul pe producție și consum în domeniul materiilor prime și produselor, al alimentelor, al energiei, al mobilității și al mediului construit, ținând seama de implicațiile sociale ale evoluțiilor din aceste domenii, domenii în care schimbările în direcția durabilității sunt cele mai necesare și pot fi cele mai benefice pentru economia, societatea și mediul natural al UE, cu efecte pozitive puternice la nivel mondial. Aceste domenii nu funcționează în mod izolat, ci sunt strâns interconectate și se consolidează reciproc.

Toate aceste politici strategice vor trebui puse în aplicare în mod integral și fără echivoc. De asemenea, acestea vor trebui completate de acțiuni suplimentare, recunoscând faptul că toate politicile sunt interdependente, în funcție de noile provocări, noile evenimente și dovezi, pe măsură ce acestea apar. Dialogul social, precum și măsurile voluntare din partea sectorului privat au, de asemenea, un rol important de jucat în acest sens.

Implimentarea bazelor politice pentru un viitor durabil

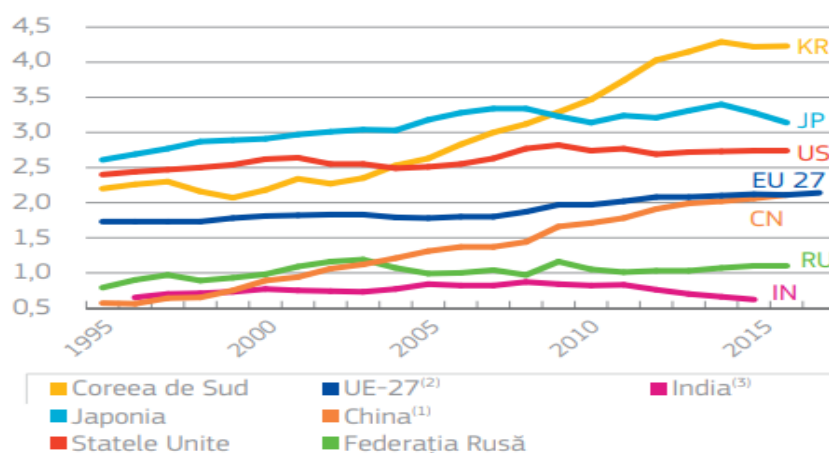
Trebuie de asigurat că se poate continua avansarea în direcția creșterii economice într-un mod durabil și de îmbunătățit nivelul de trai conform așteptărilor cetățenilor. Acest lucru va necesita noi modele de materii prime și produse, astfel încât să se dispună de mijloace adecvate pentru a reutiliza, a repara și a recicla din ce în ce mai mult. La rândul său, această tendință va reduce nu numai cantitatea de deșeuri, ci și necesitatea de a exploata noi resurse cu costuri financiare și de mediu importante [1].

Tranziția către o economie circulară, inclusiv către o bioeconomie circulară, reprezintă o oportunitate uriașă de a crea avantaje competitive pe o bază durabilă. Aplicarea principiilor economiei circulare în toate sectoarele și industriile va aduce beneficii Europei din punct de vedere social și ecologic și va avea, în plus, potențialul de a genera un beneficiu economic net de 1,8 mii de miliarde EUR până în 2030, de a crea peste 1 milion de noi locuri de muncă în UE până în 2030 și de a avea o contribuție majoră la reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră. Având în vedere că produsele UE se bazează foarte mult pe resurse din alte părți ale lumii, UE ar putea, datorită tranziției către o economie circulară, să reducă presiunile ecologice, sociale și economice de la nivel mondial și să-și sporească totodată autonomia strategică [2].

Solidaritatea și prosperitatea sunt calități și fundamente ale societăților noastre libere și democratice. Tranziția către creșterea economică și competitivitatea durabilă din punct de vedere ecologic nu poate avea succes decât dacă favorizează totodată și incluziunea. Prin urmare, schimbarea în direcția durabilității înseamnă, de asemenea, promovarea drepturilor sociale și a bunăstării pentru toți și, astfel, contribuirea la coeziunea socială în statele membre și la nivelul întregii UE.

Consolidarea competențelor Tehnologiei Informaționale și a Comunicației (TIC) și a competențelor digitale de bază, în conformitate cu Planul de acțiune al UE pentru educația digitală și punerea accentului pe inteligența artificială ar trebui să se numere printre prioritățile demersurilor ulterioare. Valorificarea potențialului transformării digitale pentru a atinge ODD reprezintă în mod clar o prioritate [4].

În calitate de catalizatori ai schimbării, cercetarea și inovarea au un rol important. Însă, pentru a exploata pe deplin acest potențial, este necesar ca statele membre ale UE să mărească cheltuielile pentru cercetare. UE a convenit că 3 % din PIB-ul statelor membre ale UE ar trebui să fie investit în cercetare, dezvoltare și inovare până în 2020, însă suntem departe de atingerea acestei valori-țintă.

Figura 1. Cheltuieli C-D ca % din PIB repartizate pe domeniul de inovare și cercetare, anii 1995-2017

Sursa: [4].

Pe termen mediu și lung, costurile inacțiunii sunt enorme. În același timp, tranziția către durabilitate presupune investiții considerabile pe termen scurt și regândirea modului de funcționare a sistemului financiar.

Planul de investiții pentru Europa are scopul de a atrage finanțare privată pentru binele public. În ceea ce privește următorul cadru bugetar pentru perioada 2021-2027, Comisia a propus dublarea resurselor bugetare pentru sectorul social, inclusiv pentru antreprenoriatul social, și finanțarea exclusivă a infrastructurilor durabile. Grupul Băncii Europene de Investiții este în prezent cel mai mare furnizor multilateral de finanțare pentru combaterea schimbărilor climatice la nivel mondial, alocând cel puțin 25% din investițiile sale pentru atenuarea schimbărilor climatice și adaptarea la acestea.

UE aduce o modificare amplă sistemului financiar în vederea înscrierii acestuia pe o traiectorie durabilă, prin intermediul următoarelor măsuri [2]:

- stabilirea unui limbaj comun: un sistem de clasificare unificat al UE („taxonomie”), care să definească activitățile economice durabile și să identifice domeniile în care investițiile durabile pot avea cel mai mare impact;
- reducerea riscului de dezinformare ecologică: crearea de standarde și etichete pentru produsele financiare verzi care să le permită investitorilor să identifice cu ușurință investițiile care îndeplinesc criteriile pentru a fi considerate verzi sau cu emisii scăzute de dioxid de carbon;
- integrarea durabilității în consultanța de investiții: introducerea obligației ca societățile de asigurare și firmele de investiții să consilieze clienții în funcție de preferințele lor în materie de durabilitate;
- dezvoltarea de obiective de referință în ceea ce privește durabilitatea și promovarea transparenței acestora;
- clarificarea îndatoririlor investitorilor instituționali și ale administratorilor de active: asigurarea faptului că aceștia țin seama de aspectele legate de durabilitate în deciziile lor de investiții și consolidarea cerințelor de publicare care se aplică în cazul acestora;
- consolidarea transparenței în ceea ce privește raportarea corporativă: revizuirea orientărilor privind publicarea informațiilor nefinanciare;
- integrarea durabilității în cerințele prudentiale: includerea unui factor de sprijin ecologic atunci când acest lucru se justifică din perspectiva gestionării riscurilor pentru protejarea stabilității financiare.

Integrarea strategiilor globale prin prisma implementării politicilor durabile

Strategia globală pentru politica externă și de securitate a UE recunoaște importanța ODD drept o prioritate transversală și sunt necesare eforturi concertate ale UE și ale statelor membre în raporturile lor cu restul lumii.

UE și Organizația Națiunilor Unite sunt parteneri naturali în efortul de a construi o lume mai sigură și mai bună pentru toți. UE consideră că sistemul bazat pe norme este cel mai bun garant al durabilității economiei și societății noastre.

Unele din următoarea generație de politici durabile prevăd:

- de la Pilonul european al drepturilor sociale și noul Consens european privind dezvoltarea până la - Strategia „Comerț pentru toți”, bazată pe valori, Angajamentul strategic pentru egalitatea de gen și un spațiu european al educației,
- de la pachetele de măsuri privind economia circulară, „Europa în mișcare” și uniunea energetică, până la strategia privind creșterea albastră și strategia în domeniul bioeconomiei
- de la planul de investiții și planul de acțiune privind finanțarea durabilă până la - Agenda urbană a UE și la planul de acțiune privind natura.
- Mobilizarea eforturilor unor instituții cum ar fi Grupul Băncii Mondiale, Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică, Banca Europeană pentru reconstrucție și Dezvoltare ar contribui la extinderea finanțării sustenabile și a mobilizării investitorilor internaționali în sensul investițiilor sustenabile în întreaga lume. Noile tehnologii financiare și soluțiile de finanțare inovatoare oferă oportunități suplimentare deosebite de a articula investitorii globale cu proiectele durabile [3].

Concluzii

Ambiția UE de a realiza o economie eficientă din punctul de vedere al resurselor și neutră din punctul de vedere al impactului asupra climei va demonstra că o tranziție verde poate merge mână în mână cu o prosperitate sporită. Tehnologiile cu emisii reduse de dioxid de carbon au devenit o marfă de schimb deosebit de importantă ceea ce face posibilă creșterea economiei și reducerea simultană a emisiilor de dioxid de carbon. Având în vedere că produsele UE se bazează foarte mult pe resurse din alte părți ale lumii, UE ar putea, datorită tranziției către o economie circulară, să reducă presiunile ecologice, sociale și economice de la nivel mondial și să-și sporească totodată autonomia strategică. Activitatea legată de economia circulară a materialelor plastice, care a înregistrat succese, va trebui să rămână și în continuare un domeniu prioritar, iar celelalte industrii care consumă multe resurse și generează multă poluare, cum ar fi industria alimentară, a textilelor și a produselor electronice, vor trebui, de asemenea, să fie sprijinite și stimulate pentru a deveni circulare. Ar trebui să se acorde în continuare atenție conectării finanțării durabile la economia reală, astfel încât creșterea cererii investitorilor de produse și servicii durabile să poată fi corelată prin creșterea ofertei.

În această ordine de idei, nu este importantă numai accelerarea și extinderea soluțiilor durabile, ci și crearea unor punți și creșterea coerenței între diferitele agende existente la toate nivelurile. Coerența politicilor este o condiție esențială pentru a garanta faptul că ODD pot fi atinse și se va asigura o creștere economică verde și favorabilă incluziunii pentru UE pe termen lung.

Referințe

1. COJOCARU, I. *Identificarea serviciilor moderne pentru comunitate în realizarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă*, Chișinău 2016.
2. Document de reflecție către o Europă durabilă în 2030 [online]. [accesat 08.01.2021]. Disponibil: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/rp_sustainable_europe_ro_v2_web.pdf
3. 17 objectifs pour sauver le monde [online]. [accesat 08.01.2021]. Disponibil: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/fr/objectifs-de-developpement-durable/>
4. Obiectivele de dezvoltare durabilă ale ONU [online]. [accesat 08.01.2021]. Disponibil: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/farming/international-cooperation/international-organisations/un-sustainable-development-goals_ro

DEZVOLTAREA INDUSTRIALĂ DURABILĂ A REPUBLICII MOLDOVA ÎN CONTEXTUL INTEGRĂRII EUROPENE

Tatiana CREȚU

Universitatea Tehnică a Moldovei,
Facultatea Inginerie Economică și Business,
Departamentul Economie și Management, grupa AA-201M
mun. Chișinău, Republica Moldova

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Autorul corespondent: Crețu Tatiana, tatiana.cretu@em.utm.md

"Sprijinul acordat de Comisia Europeană pentru elaborarea acestei publicații nu constituie o aprobare a conținutului, care reflectă doar opiniile autorilor, iar Comisia nu poate fi trasă la răspundere pentru orice utilizare a informațiilor conținute în aceasta."

Rezumat. Dezvoltarea industrială durabilă a Republicii Moldova, este în mare parte datorată contextului integrării europene, precum și determinată de o serie de factori sociali, economici, industriali, culturali și de guvernare. Pentru atingerea unui progres în sporirea calității vieții oamenilor, în gestiunea eficientă a investițiilor precum și atragerea lor, introducerea inovațiilor productive și eficientizarea comerțului exterior, instrumentele de gestionare eficiente constituie politicile europene. În aceste condiții, elaborarea și actualizarea strategiei naționale de dezvoltare este un element important al planificării pe termen lung și reprezintă în sine un instrument de gestionare eficient pentru activitatea durabilă națională.

Cuvinte cheie: integrare europeană, dezvoltare durabilă, industrie, inovare, eficiență economică, comerț exterior, politici, investiții

Introducere

Potrivit Gro Harlem Brundtland Report, dezvoltarea durabilă este „o cale de dezvoltare care susține progresul uman nu numai în câteva locuri și pentru câțiva ani, ci pentru întreaga planetă și pentru un viitor îndepărtat.” [8].

Termenul de “dezvoltare durabilă” și “dezvoltare industrială durabilă” sunt relativ noi, ce au cunoscut o continuă evoluție, unificând toate celelalte procese macroeconomice într-un singur concept echilibrat între sistemele socio-economice și elementele capitalului natural, având la bază pe lângă aspectul economic, și pe cel social, cultural, juridic, științific, uman, etc.

În acest context, dezvoltarea durabilă constă în sporirea extensivă a tuturor activităților și rezultatelor acestora reflectate în structura economiei atât la nivel național cât și global, de lungă durată, realizând un set de obiective universal aplicabile.

Actualmente, dezvoltarea durabilă și promovarea obiectivelor de dezvoltare durabilă reprezintă priorități de ascensiune economică pentru Republica Moldova.

Politica industrială a Uniunii Europene (UE) – element cheie pentru dezvoltarea durabilă industrială a Republicii Moldova (RM).

Politica industrială reprezintă o succesiune de măsuri guvernamentale care vizează asigurarea unor condiții favorabile pentru creșterea competitivității industriei europene, accelerarea adaptării industriei la schimbările structurale, încurajarea unui mediu favorabil și dezvoltării întreprinderilor din întreaga Uniune, încurajarea unui mediu propice cooperării dintre întreprinderi și favorizarea unei exploatare mai bune a potențialului industrial, al politicilor de inovare, cercetare și dezvoltare tehnologică [6].

Instrumentele politicii industriale a UE au ca scop crearea condițiilor generale care să permită antreprenorilor și întreprinderilor să ia inițiative și să exploreze ideile pe care le au și oportunitățile existente în concordanță cu cerințele și caracteristicile specifice ale fiecărui sector

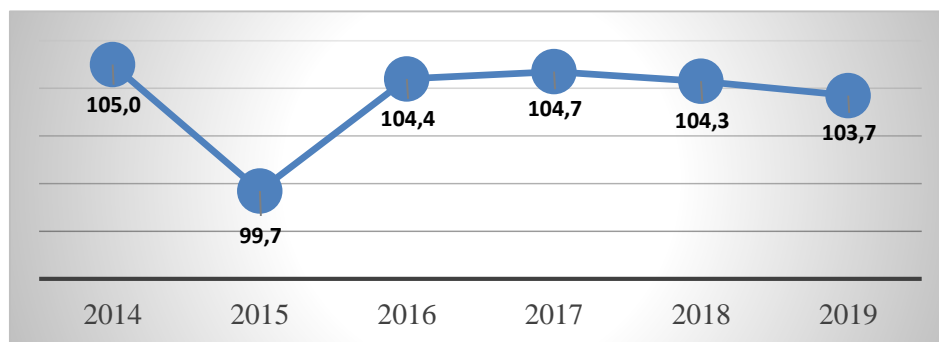
în parte. Luând în considerație instrumentele politicii industriale a UE, ajungem la obiectivul de bază al acesteia ca fiind forță motrică a creșterii sustenabile, accelerarea competitivității industriei și a ocupării forței de muncă în Europa.

Politica actuală a UE se concentrează pe dezvoltarea industrială durabilă a societății din toate punctele de vedere. Sustenabilitatea reprezintă un obiectiv central al politicii Uniunii, așadar în contextul integrării în UE, RM adoptă automat acest obiectiv. Aceasta nu înseamnă că UE furnizează RM un pilot automat de dezvoltare industrială durabilă, dar prin resursele uriașe pe care le gestionează contribuie semnificativ ca acest sistem să obțină rezultatele programate.

Pentru realizarea unei dezvoltări industriale durabile, se pornește de la premisa că realizarea unei dezvoltări accelerate pe termen lung în sistemele economico-sociale și de mediu reprezintă condiția esențială pentru reducerea treptată, într-un interval de timp cât mai scurt posibil, a decalajelor care separă RM de nivelul mediu al UE în privința calității vieții și pentru asigurarea unei coeziuni reale. La acest capitol, RM trebuie să depună un efort colosal.

În acest context, integrarea obiectivelor de dezvoltare durabilă (ODD) în strategia Națională de Dezvoltare “Moldova 2030” au ca scop elaborarea unui set de obiective universale care să soluționeze cele mai persistente provocări, cu care se confruntă populația, din domeniul mediului, politic și economic. Iar cele mai principale direcții de dezvoltare industrială durabilă au strânsă legătură cu ODD 8 “Muncă decentă și creștere economică” ce presupune promovarea unei creșteri economice susținute, deschise tuturor și durabile, a ocupării depline și productive a forței de muncă și a unei munci decente pentru toți și ODD 9 “Industrie, inovație și infrastructură” ce constă din construirea unor infrastructuri rezistente, promovarea industrializării durabile și încurajarea inovației [1, p.35, 37].

În perioada 2012-2020 RM și-a propus schimbarea paradigmei de creștere economică, care era bazată pe atragerea investițiilor, dezvoltarea industriilor exportatoare și promovarea unei societăți bazate pe cunoștințe, inclusiv prin fortificarea activităților de cercetare, inovare și transfer tehnologic orientate spre eficiență și competitivitate. În rezultatul dezvoltării tendințelor, creșterea economică a avut efect pozitiv, iar unul dintre indicatorii care demonstrează acest fapt constituie creșterea anuală a PIB-ului de circa 4% pe cap de locuitor [7, p. 64-65].

Figura 1. Rata de creștere anuală a PIB pe cap de locuitor, % (prețuri comparabile)

Sursa: sistematizat de către autor în baza datelor Băncii de date statistice ale RM [4].

Creșterea PIB-ului în 2019, a fost determinată în principal de activitatea din domeniul construcțiilor, comerțul cu ridicata și cu amănuntul, industrie și sectorul IT.

În cazul UE, politica industrială este structurată pe două nivele: nivel național ce reprezintă politicile industriale naționale și internațională - comună pentru UE. Urmând imperativul integrării europene, fiecare stat adoptă propria politică industrială, însă toate prevederile lor trebuie să corespundă legislației comunitare.

Piața unică a produselor industriale reprezintă una dintre temeliile și cele mai mari realizări ale integrării europene. Conexiunea reciprocă dintre economiile și societățile naționale, a atins gradul, în care elementele de bază au posibilitatea organizatorică, tehnologică și instituțională de a acționa ca un tot întreg în spațiul internațional. În rezultatul circulației libere, la compartimentul disponibilității naționale, facilitățile comparative ale țărilor, se bazează pe politica comercială, care

este unul din pilonii principali ai relațiilor UE cu țările terțe. Deci, comerțul cu bunuri și servicii aduce o contribuție semnificativă la intensificarea creșterii economice durabile și la crearea de locuri de muncă.

Tendențele de dezvoltare a relațiilor UE cu RM se reflectă prin concentrarea și internaționalizarea producției, apariția pieței unice, a structurilor transnaționale de capital, conversia informațiilor, cunoașterea și integrarea lor în producerea inovațiilor ca un resurs de bază în procesul de producție, mijloc direct de creștere a profiturilor. În aceste condiții, pilonii cei mai principali fiind politicile de import și export reciproc.

La momentul actual, în economia RM, există o discrepanță tot mai mare între dinamica și structura importului de mărfuri față de export, tendințelor de dezvoltare-cheie ale diviziunii internaționale a muncii și a comerțului mondial.

Tabelul 1.

Comerțul exterior al Republicii Moldova, 2015-2019, mii dolari SUA

	2015	2016	2017	2018	2019
Total Export, mii dolari SUA	1966837,2	2044610,8	2424972,0	2706173,3	2779164,5
Tarile CSI	492294,6	414185,3	462820,5	415922,3	434949,5
Tarile Uniunii Europene (UE-28)	1217587,1	1331898,5	1596839,6	1861864,0	1830548,4
Alte tari	256955,5	298527,1	365312,0	428387,1	513666,6
Total Import, mii dolari SUA	3986820,3	4020357,0	4831335,3	5760057,1	5842484,3
Tarile CSI	1018110,7	1027442,1	1206051,9	1449078,8	1417224,6
Tarile Uniunii Europene (UE-28)	1954251,1	1973711,6	2389159,5	2850800,3	2889980,7
Alte tari	1014458,5	1019203,3	1236123,9	1460178,0	1535279,1
Totalul Balanței Comerciale	-2019983,1	-1975746,2	-2406363,3	-3053883,8	-3063319,9
Tarile CSI	-525816,1	-613256,9	-743231,5	-1033156,5	-982275,1
Tarile Uniunii Europene (UE-28)	-736664,0	-641813,1	-792319,9	-988936,4	-1059432,3
Alte tari	-757503,0	-720676,3	-870811,9	-1031790,9	-1021612,5

Sursa: sistematizat de către autor conform Băzii de date statistice a Moldovei [3].

Decalajul considerabil în evoluția exporturilor și importurilor Republicii Moldova a determinat acumularea a unui deficit al balanței comerciale semnificativ în toată perioada analizată. Și totuși, conform datelor din tabelul 1 se observă neconținut că cel mai mare export al RM este orientat către UE precum și importul acesteia, ceea ce demonstrează că UE este un partener economic foarte important pentru RM, fapt referindu-se la diverse aspecte economice, nu doar al comerțului exterior, însă datorită și diverselor investiții străine precum și remiterilor.

Pornind de la experiența altor țări ale UE în vederea dezvoltării eficiente al comerțului la nivel internațional se impune implementarea pe larg al următoarelor obiective: identificarea perspectivelor de dezvoltare al comerțului exterior al RM, propunerea dezvoltării unui model de sisteme de recomandare cu priorități, care este orientat spre furnizarea informației necesare consumatorului în timp real, analiza unor metode de securitate economico-informațională, elaborarea complexului de măsuri în vederea desăvârșirii comerțului exterior național [2].

Contribuția inovațiilor la dezvoltarea industrială durabilă a Republicii Moldova

Importanța politicii în materie de inovare este recunoscută pe scară largă, fiind strâns legată de alte politici ale UE. Rolul inovării este de a transforma rezultatele cercetării în servicii și produse noi și mai bune, pentru a rămâne competitiv pe piața mondială și a îmbunătăți calitatea vieții cetățenilor Uniunii [5].

Activitatea de inovare în cadrul întreprinderilor nu este foarte extinsă, fiind observate și tendințe de stagnare. Cercetările BNS în domeniu au constatat că ponderea întreprinderilor care au desfășurat activități de inovare a scăzut de la 20,8% în 2017 la 18,2% în 2019. Cercetarea denotă că din numărul total al întreprinderilor inovatoare, 40% au realizat concomitent mai multe tipuri de inovări (de produse, metode de organizare și marketing), 20% au realizat inovări de produse și/sau procese, 40% au realizat inovări de metode de organizare și/sau de marketing. Cele mai inovatoare ramuri ale economiei rămân a fi industria prelucrătoare și sectorul energetic. Aproximativ 24% din companiile prelucrătoare și 23% din companiile energetice desfășoară

activități de inovare. În servicii cea mai inovatoare ramură este activități financiare și asigurări cu 25% întreprinderi care au realizat activități inovatoare (27,3% conform datelor cercetării anterioare) [7, p.80].

Dezvoltarea științelor și tehnologiilor, capabile să furnizeze avantaje competitive țării noastre la nivel mondial, ar trebui să devină o idee inovatoare la nivel național, deci ar fi necesară crearea unei politici de inovare cu un sistem bine determinat și clar în toate domeniile principale: financiar (bunăstarea generală a statului și a societății), antreprenorial (crearea rețelilor de comunicare și cooperare dintre diferite departamente și subdiviziuni statale și particulare) și consumatori (diferite categorii). Urmărirea și motivarea realizării în așa mod a unei politici de inovare ar da rezultate bune și într-un timp foarte scurt.

Concluzii:

Dezvoltarea industrială durabilă reprezintă la momentul actual o exigență al Republicii Moldova. Fiind conștientizat acest fapt, conceptul de sustenabilitate la nivel național, a fost abordat, în mare parte în termeni de business și mediu, însă acordând atenție și aspectelor sociale.

O generalizare a abordărilor, teoriilor și conceptelor ale dezvoltării industriale durabile, a făcut posibilă evidențierea etapelor de evoluție și a stabilit interesul și relevanța crescândă a studiului activităților industriale, de inovație, al progresului tehnic, al investițiilor în dezvoltarea industrială durabilă a economiei RM.

Se demonstrează că, pentru a răspunde provocărilor economice, sociale și de mediu trebuie să se realizeze o transformare culturală semnificativă la nivel național, ca fiind un mijloc important de sporire a performanțelor inovaționale, care permite mobilizarea resurselor spre atingerea anumitor obiective strâns legate de dezvoltarea industrială durabilă RM.

Astfel spus, inovațiile sunt forța motrică al conceptului de dezvoltare durabilă, respectiv sunt sursa vitală a unei industrii competitive, ceea ce necesită o atenție sporită la schimbări, la factori de influență industriali, la potențialul și resursele de inovare.

Referințe:

1. Adaptarea Agendei 2030 de Dezvoltare Durabilă la Contextul Republicii Moldova, [citât 02.2021]. Disponibil: http://www.md.undp.org/content/dam/moldova/docs/Publications/Targets_ONU_RO.pdf
2. Bădărău E. *Eficiențizarea Comerțului Exterior la Începutul Secolului XXI* [online], [citât 02.2021]. Disponibil: http://www.cnaa.md/files/theses/2017/52372/elena_badarau_thesis.pdf
3. Comerțul exterior pe indicatori, grupe de țări și ani [online], [citât 02.2021]. Disponibil: https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica__21%20EXT__EXT010__serii%20anuale/EXT010100.px/table/tableViewLayout1/?rxid=d0c2d6eb-ade9-4dd9-98fa-aa5ab395ffbf
4. Evoluția PIB-ului Republicii Moldova 2014-2019, [online]. [citât 02.2021]. Disponibil: https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica__13%20CNT__SCN2008__CNT010__Resurse/CNT010068.px/table/tableViewLayout1/?rxid=9a62a0d7-86c4-45da-b7e4-fecc26003802
5. Politici în materie de inovare [online], [citât 02.2021]. Disponibil: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/67/politica-in-materie-de-inovare>
6. Principii generale ale politicii industriale a UE, [online], [citât 02.2021]. Disponibil: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/61/principii-generale-ale-politicii-industriale-a-ue>
7. Raportul de Evaluare Națională Voluntară a Progresului privind Implementarea Agendei 2030, [citât 02.2021]. Disponibil: https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/vnr_2020_ro.pdf
8. UN Brundtland Commission Report (1987). *Our Common Future*. Oxford: Oxford University Press.

INIȚIATIVA EUROPEANĂ PENTRU VEHICULE VERZI

Cristina GÎNGA

Universitatea Tehnică a Moldovei,
Facultatea Inginerie Economică și Business,
Departamentul Economie și Management, grupa AA-202M
mun. Chișinău, Republica Moldova

Autorul corespondent: Gînga Cristina, cristina94gina@gmail.com

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

"Sprijinul acordat de Comisia Europeană pentru elaborarea acestei publicații nu constituie o aprobare a conținutului, care reflectă doar opiniile autorilor, iar Comisia nu poate fi trasă la răspundere pentru orice utilizare a informațiilor conținute în aceasta."

Rezumat. Prin diferite politici de mediu, inițiative și programe de finanțare, Uniunea Europeană mereu a încercat să reducă din efectele negative ale transportului, orientându-se către mijloace de transport mai curate, mai puțin poluante și mai eficiente din punct de vedere energetic, prin introducerea unor tehnologii, combustibili și infrastructuri integrate mai sustenabile. În lucrarea dată ne propunem să evidențiem principalele prevederi, precum efectele înregistrate și așteptate ale acestor politici prin prisma Inițiativei europene pentru vehicule verzi.

Cuvinte cheie: reducerea emisiilor de CO₂, transport decarbonizat, Uniunea Europeană, Orizont 2020.

Introducere

Securitatea aprovizionării cu energie și încălzirea globală continuă să provoace toate țările din întreaga lume în ceea ce privește economia globală și mediul planetei. Tehnologiile de energie regenerabilă sunt explorate pentru a răspunde provocărilor securității energetice și a schimbărilor climatice, precum și pentru a stimula dezvoltarea economică regională.

Transportul stă la baza societății noastre, conectând oamenii, orașele, țările și economiile, favorizând creșterea și ocuparea forței de muncă. Cu toate acestea, sectorul transporturilor reprezintă aproape un sfert din emisiile de gaze cu efect de seră ale Europei și este principala cauză a poluării în orașe. Mai mult, transportul rutier este principala sursă a poluării aerului, fiind responsabil pentru aproximativ 72% din aceste emisii, generând îngrijorări tot mai mari cu privire la impactul transportului rutier asupra sănătății și bunăstării umane [1]. Impactul transportului rutier asupra mediului este o provocare pentru Uniunea Europeană (UE), și pentru a reduce aceste impacturi, aceasta se angajează să dezvolte o economie circulară mai durabilă și un sistem de transport decarbonizat, astfel politicile și obiectivele guvernamentale europene și naționale stabilesc standarde de mediu din ce în ce mai stricte, a căror îndeplinire cade în sarcina autorităților locale și regionale. Electro-mobilitatea și vehiculele electrice oferă o oportunitate majoră de a rezolva efectele negative externe asociate motoarelor cu combustie internă fără a constrânge rolul vital pe care îl au vehiculele.

Inițiativa europeană pentru vehiculele verzi

Uniunea Europeană a dezvoltat mai multe acțiuni pentru a încuraja adoptarea vehiculelor electrice, inclusiv „Strategia europeană pentru vehicule curate și eficiente din punct de vedere energetic” și „Inițiativa europeană pentru vehiculele verzi” (EGVI). Strategia își propune să ofere un cadru de politică cuprinzător pentru mijloacele de transport „ecologice”, în timp ce Inițiativa europeană pentru vehiculele verzi reprezintă un parteneriat contractual public-privat (PPP) care susține cercetarea și inovarea în ceea ce privește tehnologiile ecologice pentru autoturisme și alte sisteme de mobilitate utilizate pentru transportul rutier, care se potrivesc cu provocările majore societale, de mediu și economice.

EGVI a fost lansat în decembrie 2013, ca parte a provocării „Transport inteligent, ecologic și integrat” în cadrul Orizont 2020 fiind un succesor al PPP Green Cars (EGCI) – lansat în 2008.

În timp ce PPP EGCI s-a concentrat în principal pe autoturisme, pilonul ”electrificării” PPP EGVI acoperă toate tipurile de vehicule, de la autoturisme, camioane, autobuze, vehicule pe 2 roți și concepte noi de vehicule. Deși sfera celor două inițiative diferă ușor, abordarea și metodele de lucru dezvoltate sunt similare și se bazează pe experiența de succes a EGCI, aceasta din urmă fiind lansată cu obiective și mai ambițioase în ceea ce privește reducerea emisiilor de CO₂, reducerea consumului de energie și dezvoltarea sistemelor de propulsie alternative.

Printre misiunile și obiectivele generale ale EGVI PPP putem enumera:

- Atingerea obiectivelor ambițioase stabilite de politicile UE privind transportul, energia și protecția climei:
  - obiectivele 20/20/20 privind utilizarea energiei regenerabile;
  - regulamentul privind emisiile de CO₂;
- Sprijinirea obiectivelor politice ale Cărții albe a Comisiei Europene privind transporturile și viitorul Europei, datorită cercetării, dezvoltării și demonstrării accelerate a tehnologiilor;
- Cercetarea, dezvoltarea și demonstrarea tehnologiilor pentru a permite vehicule mai eficiente din punct de vedere energetic, consolidând competitivitatea viitoare a industriei auto, urmând Strategia CARS 2020 și contribuind la discuțiile despre noul GEAR 2030.
- Alinierea obiectivelor cu cele ale Strategiei Uniunii Energetice și să contribuie la diversificarea și consolidarea opțiunilor energetice pentru transport durabil (SET-Plan Action 7) [4].

Obiectivele specifice ale EGVI sunt:

- Integrarea și demonstrarea a cel puțin 20 sisteme / tehnologii inovatoare de propulsie;
- Integrarea și demonstrarea a cel puțin 20 de soluții inovatoare în domeniul sistemului de stocare electrică, componentelor și sistemelor electrice și interfețelor dintre vehicul și infrastructură;
- Îmbunătățirea eficienței sistemului de transport energetic cu 50% din 2010 până în 2030, incluzând + 80% eficiența energetică a vehiculelor urbane și + 40% eficiența energetică a transportului de marfă pe distanțe lungi;
- Implementarea a 5 milioane de vehicule electrice și hibride în UE până în 2020;
- Creșterea duratei de viață a bateriei și densitatea energiei la 30% și un cost mai mic în 2020 comparativ cu tehnologia Litiu-Ion din 2009 [4].

Foaia de parcurs multianuală pentru PPP EGVI ia în considerare foile de parcurs și agendele strategice de cercetare din cele trei platforme tehnologice europene implicate - ERTRAC, EPoSS, SmartGrids. Unul dintre principalele elemente de intrare în foaia de parcurs PPP multianuală este foaia de parcurs „Electrificarea transportului rutier” care stabilește scena, definește obiective clare și enumeră etapele 2020, 2025 și 2030 care necesită finanțare sau acțiuni politice la nivel european.

Astfel, parteneriatul celor trei platforme tehnologice europene - ERTRAC, EPoSS și SmartGrids, reunite în Asociația Europeană a Inițiativei Vehiculelor Verzi (EGVIA) și serviciile implicate ale Comisiei Europene urmăresc o abordare sistemică privind provocarea decarbonizării transportului rutier pentru a contribui la tranziția către un transport rutier mai ecologic, stimulând totodată puterea inovatoare și competitivitatea economiei europene [5].

Impactul / Beneficiile Inițiativei Europene pentru vehicule verzi

Parteneriatul EGVI este recunoscut ca un succes, cu rezultate clare și realizări concrete, sprijinind industria europeană pentru a intra și a ocupa o poziție de lider în cursa tehnologiilor vehiculelor verzi și promovând dezvoltarea de noi tehnologii pentru a se asigura că Europa își

menține poziția de lider în inovația auto și vehiculele cu emisii reduse. Din 2014 până în anul 2020, 750 milioane de euro din fonduri europene au fost deja investite în aspecte de cercetare și inovare ale vehiculelor ecologice, reflectând importanța reducerii impactului asupra mediului transportului rutier în Europa și contribuind la susținerea ecosistemului european al transportului rutier în tranziția către decarbonizare și emisii zero [5]. Au fost cercetate multe aspecte ale îmbunătățirii eficienței energetice a vehiculelor și reducerii emisiilor, inclusiv dezvoltarea bateriilor pentru utilizarea lor în vehiculele electrice rutiere.

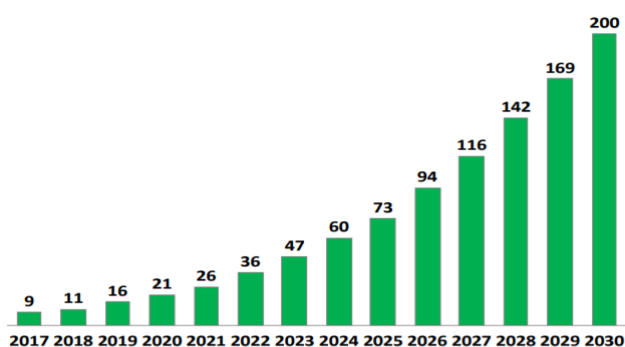
Analizând Tabelul 1, putem observa că multe rezultate promițătoare au fost obținute prin cele 73 de proiecte finanțate în cadrul EGVI:

Tabelul 1

EGVI – proiecte finanțate pe domenii tehnologice

Domeniul Tehnologic	Proiecte finanțate	Contribuția financiară a UE, M€	Denumirea proiectelor
Baterii	11	74,4	<i>SPICY</i> , FiveVB, eCAIMAN, HELIS, Si-DRIVE, ALISE, GHOST, iModBatt, <i>LISA</i> , SPIDER, IMAGE
Transmisia vehiculului electric	3	22,5	<i>ModulED</i> , <i>DRIVEMODE</i> , ReFreeDrive
Reducerea greutateii	2	15,9	ALLIANCE, LoCoMaTech
Integrarea vehiculelor electrice în rețeaua și sistemul de transport	9	99,8	EVERLASTING, NeMo, ELECTRIFIC, INCIT-EV, ASSURED, ELVITEN, STEVE, eCharge4Drivers, USER-CHI
Conceptul și designul vehiculului	7	47,8	ESPRIT, RESOLVE, WEEVIL, SilverStream, EU-LIVE, QUIET, DOMUS
Managementul energiei la nivelul vehiculului	4	25,7	JOSPEL, XERIC, OSEM-EV, OPTEMUS
Modelare, testare și dezvoltare virtuală	7	39,1	OBELICS, HIFI-ELEMENTS, DEMOBASE, PANDA, XILforEV, UPSCALE, VISION-xEV
Măsurarea emisiilor	3	11,1	DownToTen, PEMs4Nano, SUREAL-23
Controlul grupului de propulsie	2	11,2	IMPERIUM, optiTruck
Camioane aerodinamice	1	9,5	Aeroflex
Hibridizarea vehiculelor și combustibilii alternativi ICE	8	118,5	GasOn, HDGAS, THOMSON, ORCA, ADVICE, ECOCHAMPS, COLHD, LONGRUN
Grupuri de propulsie ICE cu emisii reduse	4	31,2	PaREGE _n , UPGRADE, Dieper, EAGLE
Colaborare internațională	1	19	SOLUTIONS _{plus}
Arhitecturi, componente și sisteme integrate pentru vehicule electrificate	9	42,7	SYS2WHEEL, EVC1000, TELL, 1000kmPLUS, SELFIE, CEVOLVER, i-HeCoBatt, ACHILES, FITGEN

De asemenea, s-a constatat că PPP EGVI a avut un impact pozitiv asupra creării de locuri de muncă și a competențelor, contribuind la economisirea timpului în desfășurarea activităților de cercetare, totodată structurând întregul lanț valoric și coordonând activitățile pentru a evita duplicarea eforturilor. Cifrele mai recente, prezentate în Figura 1, sugerează că ecosistemul vehiculului electric hibrid și electric total, care necesită o gamă largă de expertiză pentru a dezvolta componente inovatoare (inclusiv baterii, software, semiconductoare) și infrastructură (inclusiv stații de încărcare) ar putea beneficia industria și societatea europeană prin locuri de muncă care sunt aproape toate calificate sau semi-calificate [3].

GROSS EMPLOYEES CREATION LINKED WITH EV PENETRATION |
 2017-2030, EU, THOUSANDS OF JOBS

EMPLOYEES CREATION FOR ELECTRIFIED VEHICLE INDUSTRY ASSUMING
 35% SHARE OF EV IN EUROPEAN NEW VEHICLE MIX IN 2030 AND
 PROGRESSIVE RAMP-UP

TYPE OF JOB CREATED

Field	Skilled	Semi-skilled	Un-skilled	Representative job profiles
Scientific research of batteries	✓	✗	✗	Chemists, materials scientists
Design and development of automotive techno	✓	✓	✗	Engineers, engineering technicians, software developers, industrial designers
Manufacturing	✓	✓	✗	Assemblers, machinists, production manager
Vehicle maintenance	✗	✓	✓	Automotive service technicians, mechanics
Infrastructure development	✓	✓	✗	Urban and regional planners, powerline installers/repairers, electricians
Sales and support	✗	✓	✓	Retail salespersons, customer service representatives

EMPLOYEES CREATION FOR ELECTRIFIED VEHICLE INDUSTRY

Figura 1. Impactul vehiculelor electrice asupra ocupării forței de muncă

Sursa: AIF – European Association of Electrical contractors – *Powering a new value chain in the Automotive*, US forecast Synapse Energy economics, International robotics and Automation journal, Advancy analysis

Majoritatea proiectelor implementate și cele ce urmează a se implementa, vor aduce o contribuție directă semnificativă la reducerea emisiilor de CO₂. Reducerile observate se datorează efectului combinat al modificării compoziției flotei, adică efectului de electrificare și îmbunătățirilor generale ale eficienței vehiculului. Pentru acesta din urmă, s-a presupus o implementare treptată a tehnologiilor relative începând cu 2020 până în 2040.

Concluzii

Inițiativa europeană pentru vehicule verzi sa dovedit a fi un instrument de succes pentru a încuraja o colaborare între părțile interesate private și serviciile Comisiei Europene implicate. Reunirea tuturor actorilor a permis abordarea corectă a diferitelor provocări pentru a atinge obiectivele comune de reducere a emisiilor de CO₂.

Dezvoltând vehicule de transport rutier eficiente din punct de vedere energetic, inițiativa nu numai abordează provocarea societală a transportului durabil și decarbonizarea sistemului de transport rutier, ci va avea și un impact major asupra puterii inovatoare și a competitivității globale a economiei europene. Prin urmare, parteneriatul aduce o contribuție esențială și la creșterea economică și locuri de muncă mai multe și mai competente pe întreg continentul.

Referințe:

1. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f0f3e1b7-ee2b-11e9-a32c-01aa75ed71a1>
2. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_335
3. <https://egvi.eu/wp-content/uploads/2019/04/Impact-Assessment-2019-digital-version-1.pdf>
4. <https://egvi.eu/what-we-do/egvi-cppp-roadmap/>
5. <https://egvi.eu>

CONCEPTUL DE SPECIALIZARE INTELIGENTĂ ȘI IMPLEMENTAREA ACESTUIA ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Arina ȚIGANAȘ

Universitatea Tehnică a Moldovei,
Facultatea Inginerie Economică și Business,
Departamentul Economie și Management, grupa AA-201M
mun. Chișinău, Republica Moldova

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Autorul corespondent: Arina Țiganaș, arina.tiganas@em.utm.md

"Sprijinul acordat de Comisia Europeană pentru elaborarea acestei publicații nu constituie o aprobare a conținutului, care reflectă doar opiniile autorilor, iar Comisia nu poate fi trasă la răspundere pentru orice utilizare a informațiilor conținute în aceasta."

Rezumat. Ritmul mediului actual de viață și viteza de transformare continuă a acestuia, tinderea spre o economie inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii necesită implementarea politicilor de coeziune pentru generarea creșterii economice, care reprezintă un element central pe agenda europeană. Abordarea clasică a investițiilor nu mai este una potrivită. În prezent, accentul se pune pe investițiile tematice, pe stabilirea zonelor strategice în ordinea priorităților și pe asigurarea obținerii unui mix investițional adecvat nevoilor fiecărei regiuni. Această abordare va sprijini regiunile în aflarea adevăratului lor potențial de inovare și în reorientarea structurilor lor industriale către ramurile emergente și piețele internaționale.

Cuvinte cheie: inovare, progres, dezvoltare durabilă, competitivitate, cercetare.

**"Cercetarea este transformarea banilor în cunoștințe.
Inovarea este transformarea cunoștințelor în bani"**
Geoffrey Nicholson – 3M

Procesul de transformare economică bazat pe identificarea domeniilor, în care o regiune sau țară poate beneficia din specializarea inovării și cercetării este definit ca specializare inteligentă. De fapt, aceasta este o provocare de a elabora și implementa propriile strategii pentru specializare inteligentă, subliniind importanța concentrării resurselor umane și financiare pentru cercetare, dezvoltare și inovare în domeniile competitive pornind de la particular spre general.

Specializarea inteligentă – calea spre o economie inteligentă, durabilă și favorabilă

Specializarea inteligentă este un concept promovat de Uniunea Europeană pentru a exprima cadrul și mecanismele de specializare a proceselor de inovare la nivelul unei țări/regiuni de dezvoltare, care pornește de la premisa că nici o regiune nu are suficiente resurse pentru a putea fi competitivă în toate domeniile, motiv pentru care este mult mai eficace să își identifice ariile în care poate face diferența în competiția globală și să își focalizeze apoi atenția pe acele arii în efortul de inovare.

Specializarea inteligentă constituie un element-cheie al politicii de coeziune a Uniunii Europene, în special în ceea ce privește orientarea surselor de finanțare aferente Obiectivului Tematic 1 al Cadrului Strategic Comun "Consolidarea cercetării, dezvoltării tehnologice și inovării". Astfel, specializarea inteligentă se referă la o nouă generație de politici în materie de cercetare și inovare care merg dincolo de investițiile în cercetare și dezvoltare și de consolidarea capacității generale de inovare [1]. Elaborarea de strategii în materie de cercetare și inovare bazate pe conceptul de specializare inteligentă este una dintre condițiile esențiale pentru accesarea fondurilor structurale începând din 2014. În exercițiul financiar 2021-2027, acest concept este susținut prin obiectivele strategice investiționale ale Politicii de Coeziune a Uniunii Europene, în

special prin Obiectivului de Politică 1 “O Europă mai inteligentă, prin promovarea unei transformări economice inovatoare și inteligente” [2].

Potrivit noțiunii din Regulamentul (UE) 1301/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 decembrie 2013, „Strategie de specializare inteligentă” înseamnă strategii naționale sau regionale în domeniul inovării care stabilesc priorități cu scopul de a crea un avantaj competitiv prin dezvoltarea punctelor tari proprii cercetării și inovării și prin corelarea acestora cu nevoile întreprinderilor în vederea abordării coerente a oportunităților emergente și a evoluțiilor pieței, evitând suprapunerea și fragmentarea eforturilor [3].

O astfel de strategie de specializare inteligentă poate lua forma unui cadru politic strategic în domeniul cercetării și inovării la nivel național sau regional sau poate fi inclusă într-un astfel de cadru. Strategiile de specializare inteligentă sunt elaborate prin implicarea autorităților de gestionare naționale sau regionale și a părților interesate, cum ar fi universități și alte instituții de învățământ superior, industrie și partenerii sociali în procesul de determinare antreprenorial [4].

Scopul strategiilor de specializare inteligentă poate fi privit sub două aspecte: politic și economic. Astfel, sub aspect politic strategiile de specializare inteligentă ar avea scopul de a transforma inovarea într-o prioritate pentru toate regiunile, de a concentra investițiile și a crea sinergii, de a îmbunătăți procesul de inovare și guvernanta. Sub aspect economic, scopul strategiilor de specializare inteligentă este de a elabora și pune în aplicare strategii destinate transformării economice, de a face față provocărilor economice și sociale, de a consolida capacitate de atragere a investițiilor străine, de a promova propagarea cunoștințelor și diversificării tehnologice [5].

Strategiile naționale și regionale de cercetare și inovare pentru specializarea inteligentă (RIS3) sunt caracterizate prin următoarele:

- concentrează sprijinul politicilor și investițiile asupra principalelor priorități, provocări și necesități la nivel național/regional în scopul unei dezvoltări bazate pe cunoaștere;
- se bazează pe atuurile, avantajele competitive și potențialul pentru fiecare țară/regiune pentru a asigura excelență;
- revigorează sectoarele tradiționale prin activități cu valoare adăugată mai mare și noi nișe de piață;
- sprijină inovarea tehnologică bazată pe tehnologii, precum și inovarea în alte domenii și urmăresc să stimuleze investițiile din sectorul privat;
- implică amplu părțile interesate și încurajează inovarea și experimentarea;
- sunt bazate pe dovezi și includ sisteme de monitorizare și evaluare a sistemului;
- exploatarea unor noi forme de inovare, precum inovarea deschisă și orientată către utilizator, inovarea socială și inovarea în materie de servicii;
- dezvoltarea de noi activități economice prin intermediul unei schimbări tehnologice radicale și a unor inovații majore [6].

Elaborarea de strategii regionale este sprijinită prin Platforma de specializare inteligentă, care a fost lansată în luna iunie 2011. Platforma este gestionată de o echipă în cadrul Centrului Comun de Cercetare (JRC-IPTS) din Sevilla, Spania. Aceasta este monitorizată de o echipă de coordonare, care include experți din mai multe departamente ale Comisiei Europene, oferă o serie de servicii, inclusiv consiliere, formare și sprijin pentru evaluarea inter pares a strategiilor naționale/regionale [7].

Elaborarea și implementarea strategiilor de specializare inteligentă necesită implicarea activă atât a actorilor interni (reprezentanți ai instituțiilor naționale responsabile de dezvoltare economică, de cercetare și inovare, cluster și modernizare industrială, reprezentanți ai administrației publice, agenții regionale / locale de dezvoltare), cât și a celor externi (reprezentanți ai mediului de afaceri, reprezentanți ai științei, reprezentanți ai societății civile) [6]. Dedicția și nivelul de implicare a acestora depinde eficacitatea înfăptuirii progresului economic și, în parte, social al unei regiuni.

Specializarea inteligentă – obiectiv de dezvoltare durabilă pentru Republica Moldova

Republica Moldova (RM) face parte din proiectul DG REGIO axat pe specializarea inteligentă în Ucraina, Moldova și Georgia și s-a înregistrat pe Platforma de specializare inteligentă (S3P) la nivel național în 2016 și este una dintre cele mai avansate țări din regiunea Parteneriatului Estic în ceea ce privește dezvoltarea strategiei sale privind specializarea inteligentă. Strategiile de specializare inteligentă sunt incluse în planul de acțiune al guvernului ca Proces de descoperire antreprenorială (PDA) care a început în iunie 2019, când s-au ținut primele 4 ateliere despre energie, TIC, agricultură și prelucrarea alimentelor și biomedicină și biofarmaceutice. PDA este încă în desfășurare, deoarece a fost întârziat din cauza situației COVID-19.

La nivel național, programul de strategii de specializare inteligentă (S3) este condus de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării (MECC) echipa S3 implicând MECC, coordonatorii grupurilor EDP, experți responsabili pentru domeniile tematice, Camera de Comerț și Industrie, Ministerul Economiei și Infrastructurii (MEI), Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului (MADRM), Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale (MSPMS), Biroul Național de Statistică [8]. În vederea identificării domeniilor de specializare inteligentă pentru RM MECC, cu sprijinul Centrului Comun de Cercetare (*JRC – Joint Research Centre*) al Comisiei Europene a organizat la nivel național primele 4 ateliere de descoperire antreprenorială în 4 domenii identificate cu potențial de dezvoltare: Energetică, Tehnologia Informației și Comunicațiilor, Agricultură și Procesarea Alimentelor, Biomedicină și Biofarmaceutică. Atelierele de descoperire antreprenorială pentru fiecare domeniu au avut drept scop identificarea principalelor nișe ale specializării inteligente pentru domeniul dat, ceea ce va contribui la eficientizarea procesului de cercetare orientat spre necesitățile economiei naționale sau regiunilor în parte [9].

În cadrul proiectului pilot S3 a JRC de extindere în țările parteneriatului de vecinătate, RM a primit suport pentru identificarea priorităților cu potențial de specializare inteligentă din partea companiei spaniole de consultanță SIRIS Academic, Academiei de Științe a Moldovei, Biroului Național de Statistică, AGEPI, Camera de Comerț și Industrie a RM și Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale. La fel, datorită suportului acordat de profesorul Hugo Hollanders, Maastricht University a fost posibilă realizarea cartografierii potențialului economic, inovativ și științific în RM – o primă etapă în procesul stabilirii strategiilor de specializare inteligentă.

La cartografierea RM s-a utilizat metoda evaluării prin folosirea coeficientului locației și masei critice industriale într-o activitate din 5 zone ale țării: Nord, Sud, Centru, Chișinău și Găgăuzia, astfel fiind identificate domeniile prioritare cu potențial economic pentru specializarea inteligentă în fiecare zonă aparte. De remarcat că, cartografierea RM a fost realizată pentru prima dată în anul 2017. Deoarece nu există o cercetare anterioară, nici ulterioară în acest sens, este dificil de stabilit certitudinea rezultatelor obținute, precum și practic imposibil de monitorizat evoluția potențialului RM în domeniile de specializare inteligentă. Deaceia, realizarea periodică a unor asemenea cercetări în timp ar permite monitorizarea în dinamică a potențialului țării noastre, iar, în rezultat, efectuarea unor cercetări mai ample în materie de specializare inteligentă, care este de fapt o noțiune relativ nouă atât în mediul academic, cât și mediul de afaceri.

Specializarea inteligentă este inclusă în *Programul național în domeniile cercetării și inovării pentru anii 2020-2023*, care prevede aprobarea priorităților strategice ale activităților de cercetare și inovații pentru perioada 2023-2027 în funcție de nișele de specializare inteligentă identificate. Implementarea se va baza pe un mix de finanțare a donatorilor la nivel național, UE și internațional [8].

În conformitate cu Strategia Națională de Dezvoltare Moldova 2030, principalul mecanism de creștere a nivelului veniturilor și reducerea sărăciei și riscurilor acesteia, este majorarea competitivității pe plan intern și extern, inclusiv prin specializarea inteligentă a țării. Sunt prevăzute drept acțiuni prioritare în acest sens: abilitarea tinerilor oameni de afaceri, prin programe de consiliere tehnică și suport financiar, inclusiv prin instituirea unui mecanism prin care să se acorde acces întreprinderilor mici tinere inovatoare la piața de achiziții publice; dezvoltarea politicilor, programelor și serviciilor inovative care facilitează canalizarea remitențelor în

investiții, prin dezvoltarea instrumentelor financiare de economisire și a programelor care încurajează investirea remitențelor în sectoarele productive ale economiei; sporirea eficienței proceselor economice, prin creșterea capacităților companiilor de a inova și a implementa inovații, inclusiv prin intermediul formării clusterelor, hub-urilor și parcurilor industriale, și stimularea investițiilor private în sectorul de cercetare și dezvoltare, precum și a parteneriatelor dintre companii și instituții educaționale în acest domeniu; valorificarea potențialului de investiții și inovații (competențe, abilități, rețele, know-how) ale imigranților prin simplificarea procedurilor de imigrare și investiții în economia națională [10].

Deși conceptul de specializare inteligentă, orașe inteligente și o serie de elemente ale acestuia, este extrem de interesant și promițător, RM abia se află la etapa inițială de studiu, înțelegere și introducere a unor elemente ale acestui concept: introducerea conceptului de e-guvernare, utilizarea pe scară largă a serviciilor electronice și a plăților, achizițiile electronice, implementarea conceptului de fereastră unică în diferite instituții etc.

Concluzii

Specializarea inteligentă se referă la o nouă generație de politici în materie de cercetare și inovare, iar o strategie de specializare inteligentă nu ia în considerare numai aspectele tipice legate de cercetare și aptitudini, ci și toate atuurile unei regiuni, de exemplu localizarea geografică, structura populației, clima, resursele naturale, în coroborare cu aspectele legate de cerere, de exemplu nevoile societății, potențialii clienți, inovarea la nivelul sectorului public. Iar pe faptul că, strategiile de specializare inteligentă constituie o condiție empirică de coeziune cu comunitatea europeană, direcționarea resurselor financiare într-o regiune conform necesităților reale și a potențialului acelei regiuni constituie o soluție inteligentă.

Referințe

1. Panorama. Inforegio. 2012, Nr.44 [online]. [accesat 07.01.2021]. Disponibil: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/panorama/pdf/mag44/mag44_ro.pdf
2. Strategia de specializare inteligentă 2021 – 2027 [online]. [accesat 07.01.2021]. Disponibil: https://www.nord-vest.ro/wp-content/uploads/2020/09/RIS3NV-2021-2027_200914.pdf
3. Regulamentul (UE) 1301/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 decembrie 2013. În: EUR-Lex. Document 32013R1301 [online]. [accesat 07.01.2021]. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A32013R1301>
4. Strategii naționale/regionale de inovare pentru specializarea inteligentă (RIS3) [online]. [accesat 07.01.2021]. Disponibil: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/informat/2014/smart_specialisation_ro.pdf
5. Porcescu S. Conceptul de „Specializare Inteligentă”. În: Atelier EDP “Biomedicină&Biofarmaceutică”, 28 iunie 2019[online]. [accesat 07.01.2021]. Disponibil: https://idsi.md/files/file/S3_EDP_exemple_nise_Biomedicina_SPorcesu_28_06_2019-compressed.pdf
6. Smart specialisation platform [online]. [accesat 07.01.2021]. Disponibil: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/>
7. Smart specialisation platform [online]. [accesat 11.02.2021]. Disponibil: <https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/moldova>
8. Identificarea domeniilor de specializare inteligentă pentru Republica Moldova – au fost organizate 4 ateliere de descoperire antreprenorială [online]. [accesat 11.02.2021]. Disponibil: <https://idsi.md/identificarea-domeniilor-specializare-inteligenta-RM-organizate-4-ateliere-de-descoperire-antreprenoriala>
9. Strategia națională de dezvoltare „Moldova 2030” [online]. [accesat 11.02.2021]. Disponibil: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/intr40_12_0.pdf

ANALIZA ECONOMICO-FINANCIARĂ A VENITURILOR BUGETULUI DE STAT AL REPUBLICII MOLDOVA PE PERIOADA ANILOR 2019-2021.

Adriana BARCUȚA

Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Inginerie Economică și Business, Departamentul Economie și Management, Grupa C-181, or. Chișinău, Republica Moldova.

Rezumat. În acest articol este prezentată analiza economico-financiară a veniturilor Bugetului de Stat, din punct de vedere a nivelului, structurii și a dinamicii veniturilor bugetare, pentru perioada anilor 2019-2021. Cercetările în dinamică au demonstrat că veniturile bugetare sunt în continuă creștere, deși cheltuielile bugetare la fel sunt în creștere dar cu o ritmicitate mai ridicată. O metodă administrativă importantă ce poate contribui la creșterea veniturilor bugetare, este politica fiscală ce necesită o schimbare radicală, acceptabilă de contribuabili. În aceleași rânduri de idei, s-a constatat că impozitele pe taxe și servicii ocupă ponderea cea mai mare din total venituri și anume taxa pe valoare adăugată și accizele, aceste fiind urmate de impozite pe venit.

Cuvinte cheie: Buget de Stat, venituri bugetare, cheltuieli bugetare, deficit bugetar, pârgăhii economico-financiare, politică fiscală.

Introducere

Statul este pilonul central, clasa cea mai puternică din cadrul unei țări din punct de vedere economic și politic. Puterea centrală dispune de o totalitate de instituții ce vin în ajutorul statului, clasificate pe domenii de aplicare, cum ar fi: învățământ, cultură, ordine și protecție socială, sănătate, etc. Fiecare din aceste ramuri are nevoie de investiții care sunt finanțate din sursele ce vin din partea populației și sunt gestionate prin aprobarea Parlamentului și acumulate în Bugetul Public Național. Veniturile caracterizează o relație economico-socială dintre stat, părintele comunității, pe de o parte, și persoanele fizice și juridice, pe de altă parte, astfel contribuind la eliminarea dezechilibrului și aducerea unei prosperități în cadrul sistemului economic în general. Prezentul studiu ne ajută să înțelegem că nevoile populației sunt nelimitate, pe când contribuția acestora în bugetul de stat este limitată. Obiectivele acestei lucrări sunt simple, dar au o importanță majoră. În primul rând, e necesar să cunoaștem cum sunt formate veniturile statului, în cel de-al doilea rând, cum sunt gestionate (cheltuite) și nu în ultimul rând, importanța participăției fiecărui cetățean la micul ”buzunar” al statului.

Mecanismul financiar – totalitatea activităților statului în economia Republicii Moldova

Actorul principal al Bugetului Public Național îl constituie finanțele, deoarece acestea acoperă nevoile publice prin intermediul statului. Finanțele publice reprezintă o totalitate de relații de natură economică ce contribuie la distribuirea Produsului Intern Brut (PIB) și a venitului național cu scopul formării sau utilizării diferitor fonduri.

Conform Legii finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale, nr.181 din 25 iulie 2014 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr. 223-230), finanțele publice sunt definite ca ansamblu al relațiilor economice aferente formării și administrării resurselor bugetelor componente ale bugetului public național, a datoriei de stat, datoriei unităților administrativ-teritoriale și a altor active publice [8].

Finanțele publice îndeplinesc două funcții distincte: funcția de repartitie care descrie modul în care sunt repartizate finanțele prin intermediul celor două faze de constituire și distribuire a fondurilor și funcția de control, ce presupune modul de gestionare după destinație și transparența utilizării acestor fonduri.

Finanțele publice sunt o componentă fundamentală a științei economice, deoarece cu ajutorul acestora putem studia rolul statului în economie, care se caracterizează prin evaluarea veniturilor și cheltuielilor cu scopul de a le egaliza, ca urmare a evitării efectelor nedorite în economie, prevenind un dezechilibru.

Mecanismul financiar ca parte integrată a mecanismului de funcționare a economiei naționale este alcătuit dintr-o totalitate de metode, principii, instrumente și pârghii economico-financiare, cu ajutorul cărora sunt repartizate și utilizate fondurile financiare.

Pârghiile economico-financiare, utilizate în procesul reproducției sociale, constituie instrumente cu ajutorul cărora statul acționează pentru stimularea interesului economic al unei anumite colectivități (ramură sau subramură economică, grup social, profesional, zonă geografică, etc.) sau al membrilor acesteia luată în mod individual pentru realizarea unui anumit obiectiv. Aceste pârghii sunt utilizate nu numai pentru stimularea interesului economic al participanților la procesele economice în realizarea anumitor obiective, ci și pentru sancționarea materială a acestora, în cazul nerespectării unor obligații legale sau contractuale. Dacă valorificarea interesului economic provocat de acțiunea unei pârghii economico-financiare garantează obținerea unor avantaje materiale suplimentare, în schimb, sancțiunea economică determină o anumită diminuare a acestor avantaje, echivalând cu o „cointeresare negativă” [4, pag.41].

Analiza ponderată a principalilor surse de formare a venitului Bugetului de Stat. Evoluția veniturilor și cheltuielilor bugetare pentru anii 2019-2021

Legea bugetului de stat este normativul ce stă la baza determinării volumului de venituri bugetare și este executată anual pe ramuri și domenii economice și sociale. Este important să se determine cât mai exact volumul veniturilor bugetare, deoarece în raport cu acestea sunt determinate cheltuielile ce urmează a fi efectuate, pentru a se îndeplini obiectivele statului. Veniturile publice se caracterizează fiecare în parte prin anumite trăsături, de exemplu sursa de proveniență (tabelul 1).

Tabelul 1

Analiza ponderată a surselor de formare a veniturilor bugetare și ponderea acestora în PIB, pentru anii 2019-2021

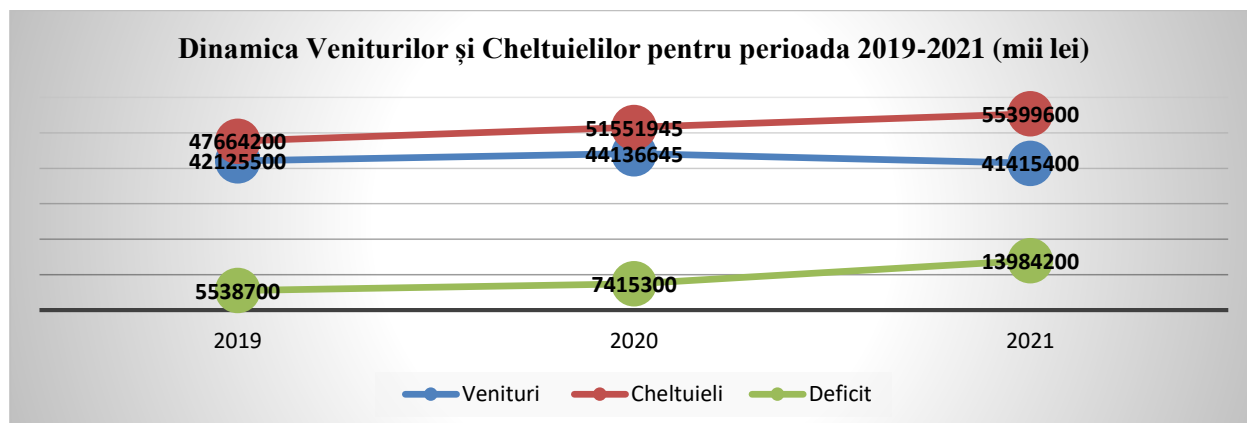
Indicatori	Venituri totale	Impozite și taxe	Granturi primite	Alte venituri	Transferuri primite în cadrul bugetului public național	Cheltuieli Totale
Suma, mii lei (2019)	42125500	37337373	1960259,60	2804915,20	22952,20	47664200
Ponderea în venituri (%)	100	88,63	4,65	6,66	0,05	-
Ponderea în PIB (%)	20,13	17,84	0,94	1,34	0,011	22,77
Suma, mii lei (2020)	44136645	40536199	1773455,50	1800331,90	26658,60	51551945
Ponderea în venituri (%)	100	91,84	4,02	4,08	0,06	-
Ponderea în PIB prognozat (%)	19,35	17,77	0,78	0,79	0,012	22,60
Suma, mii lei (2021)	41415400	38193700	1110848,40	2099022,80	11828,80	55399600
Ponderea în venituri (%)	100	92,22	2,68	5,07	0,03	-
Ponderea în PIB prognozat (%)	16,65	15,35	0,45	0,84	0,005	22,26

Sursa: Elaborat de autor în conformitate cu Legea Bugetului pentru anii 2019-2021 [5,6,7].

În rezultatul analizei efectuate în tabelul 1, constatăm că sursa principală ce a contribuit la formarea veniturilor în anii 2019-2021 sunt impozitele și taxele, care constituie în medie pentru anii analizați aproximativ 90% din total venituri și o pondere de aproximativ 17% din PIB în anii

2019-2020, respectiv în anul 2021 sa înregistrat o pondere de 15,35 % din PIB. Observăm că în anul 2021 ponderea în PIB a scăzut, ca consecință posibilă a pandemiei COVID-19.

Pentru a vedea evoluția veniturilor și cheltuielilor bugetare în dinamică, vom elabora o figură de sinteză în care vor fi comparate informațiile din tabelul 1.

Figura 1. Sinteza veniturilor și cheltuielilor bugetului de stat pentru anii 2019-2021

Sursa: Elaborat și prelucrat de autor în baza legii bugetului de stat pentru anii 2019-2020-2021 [5,6,7].

Potrivit sintezei efectuate în figura 1, constatăm că suma cheltuielilor crește de-a lungul anilor 2019-2021, dar veniturile cresc în anul 2020 în comparație cu anul 2019 și scad în anul 2021 în comparație cu anul 2020. Totodată vedem că suma cheltuielilor prevalează suma veniturilor, înregistrând o situație de dezechilibru, astfel obținând un deficit care este în continuă creștere. Situația dată este nefavorabilă deoarece Republica Moldova nu reușește să acumuleze resurse suplimentare ce ar permite o dezvoltare durabilă sau o investiție mai amplă în domeniile prioritare, cum ar fi învățământ sau medicină.

Eficiența, eficacitatea și economicitatea sunt termenii de bază ce descriu intercalarea dintre venituri și cheltuieli dintre rezultatul obținut în favoarea cetățenilor raportat la efortul depus de ei prin muncă și achitarea taxelor și impozitelor din sursa de venit ce o posedă.

Statul nu poate crea un buget fără o politică fiscală, deoarece este un instrument macroeconomic de o importanță majoră, a căror elemente ocupă ponderea cea mai mare în cadrul veniturilor bugetare. Aplicarea politicilor fiscale constă în determinarea mărimii cheltuielilor guvernamentale și a impozitelor și taxelor, a plăților transferabile ce duc spre realizarea scopurilor stabilite. În contextul în care ponderea impozitelor și taxelor ocupă ponderea cea mai mare din sursele de venit ale statului, acesta trebuia să dezvolte și să promoveze îndeplinirea responsabilității fiscale de către cetățeni. O politică fiscală bine chibzuită și corectă, ar trebui să acopere totalitatea cheltuielilor în întregime și să acumuleze resurse financiare pentru o eventuală dezvoltare a țării.

Tabelul 2

Componenta Impozitelor și taxelor, ponderea acesta în total, pentru anii 2019-2021

Nr.	Indicatori	Suma, mii lei 2019	% în Total	Suma, mii lei 2020	% în Total	Suma, mii lei 2021	% în Total
	Total Impozite și taxe	37337373,00	100,00	40536199,00	100,00	38193700,00	100,00
1.	Impozite pe venit	7189400,00	19,26	7406300,00	18,27	7006400,00	18,34
2.	Impozite pe proprietate	55000,00	0,15	44000,00	0,11	44000,00	0,12
3.	Impozite și taxe pe mărfuri și servicii	28181273,00	75,48	31065099,00	76,64	29108800,00	76,21
4.	Taxa asupra comerțului exterior	1911700,00	5,12	2020800,00	4,99	2034500,00	5,33

Sursa: Elaborat și prelucrat de autor în baza legii bugetului de stat pentru anii 2019-2020-2021 [5,6,7].

Din datele expuse în tabelul 2, observăm că ponderea cea mai mare din total impozite și taxe, pe parcursul anilor 2019-2021, o constituie, impozitele și taxele pe mărfuri și servicii cu o pondere de 75,48%, 76,64% și respectiv 76,21%. Acesta este un impozit indirect care cuprinde: taxa pe valoare adăugată (TVA), accize, taxe pentru servicii specifice, taxe și plăți pentru utilizare mărfurilor și pentru practicarea unor genuri de activitate; alte taxe pentru mărfuri și servicii. Specificul acestui impozit este că acei care-l plătesc (la bugetul statului) sunt unități economice care vând bunuri sau prestează servicii, iar cei care-l suporta sunt cumpărătorii (de bunuri și/sau servicii). Un alt impozit care are o pondere semnificativă în total impozite și taxe, este impozitul pe venit cu o pondere de 19,26% în 2019, 18,27% în 2020 și respectiv 18,34% în anul 2021. Este un impozit direct, care include impozitul pe venit al persoanelor fizice și juridice. În realitate ponderea sumei acestui impozit poate fi mai mare, dacă se va reduce evaziunea fiscală din partea contribuabililor.

Concluzii:

1. Conform investigărilor efectuate s-a determinat că veniturile sunt mai mici ca cheltuielile ca urmare se formează deficit. Această situație este una nefavorabilă deoarece în mod normal veniturile sunt predestinate acoperii cheltuielilor și formarea unor rezerve pentru dezvoltarea economică, de exemplu prin investirea creării unor noi locuri de muncă ce ar permite includerea în câmpul muncii a mai multor cetățeni astfel vor crește veniturile publice.

2. Actualmente statul Republicii Moldova promovează o politică fiscală orientată în mare parte numai spre îndeplinirea unei singure sarcini, de asigurare a veniturilor la buget și este slab îndreptată spre asigurarea unei dezvoltări durabile a economiei, a unor ramuri și activități prioritare, teritorii specifice și a micului business. Scopul politicii fiscale astăzi este de a obține venituri rapide, ceea ce este absolut incorect, deoarece se produce o abatere de la esența impozitului, astfel mărimea acestuia nu este în echilibru cu veniturile bugetare așteptate. În cazul dat statul pierde din punctul de vedere al strategiei de dezvoltare, pierzând oportunitatea de crește venituri în viitor și obținând venituri minime la bugetul prezent.

Referințe

Cărți:

1. MANOLE, Tatiana. Managementul Finanțelor Publice. Institutul Național de Cercetări Economice. Chișinău: Tehnica Info. 2016. 803 p. ISBN 978-9975-63-401-4.
2. MANOLE, Tatiana, Rotaru, Lilia. Ecualizarea veniturilor bugetare. Monografie, Chișinău: Editura TEHNO - INFO (Tipograf. PIM, Iași), 2011. ISBN: 978 -9975-63-325-3. 218 p.
3. MANOLE, Tatiana și STRATAN, Alexandru. Costul :Abordare conceptuală și analiză financiară. Institutul National de Cercetări Economice. Chișinău : INCE, 2020. pag. 244. ISBN 978-9975-3378-8-5.
4. VĂCĂREL, Iulian și GEORGESCU, Florin. Finanțe publice. ed. a 4-a. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2007. ISBN:9789733019985. 696 p.

Reglementări legale și legi:

5. Legea Bugetului de Stat pentru anul 2019: nr 303 din 30 noiembrie 2018. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2018, nr 504-511 art. 842. (accesat la 04 martie 2021)
Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=117024&lang=ro
6. Legea Bugetului de Stat pentru anul 2020: nr 172 din 27 decembrie 2019. In Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2019, nr 393-399 art. 321. (accesat la 04 martie 2021)
Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=123193&lang=ro#
7. Legea Bugetului de Stat pentru anul 2021: nr 258 din 16 decembrie 2020. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2020, nr 353-357. (accesat la 04 martie 2021)
Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=124567&lang=ro
8. Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale: nr.181 din 25 iulie 2014. In Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2014, nr. 223-230. (accesat la 04 martie 2021)
Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125237&lang=ro#

STRATEGIA GUVERNULUI REPUBLICII MOLDOVA PRIVIND DEZVOLTAREA SUSTENABILĂ A ÎNVĂȚĂMÂNTULUI PUBLIC

Mihaela CATEV

Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Inginerie Economică și Business, Departamentul Economie și Management, C-181, Chișinău, Republica Moldova

Rezumat. Educația constituie o artă de a forma bune deprinderi, de a îmbunătăți cunoștințele dobândite și valorificarea naturii umane în folosul societății. Societatea zilelor noastre solicită mai mult ca oricând inteligența și capacitatea creatoare a omului pentru crearea unei lumi bazată pe cunoaștere și intelectualitate. Activitatea educațională este dinamică și flexibilă în același timp, iar educația stimulează idealul ființei umane exprimat prin „a fi și a deveni”. Aceasta îi ajută pe oameni să gândească, să simtă și să se comporte într-un mod care contribuie la succesul lor și îmbunătățește nu doar satisfacția lor personală, dar și comunitatea lor, prin dezvoltarea personalității umane, a gândurilor, a relațiilor cu ceilalți, etc.

Cuvinte cheie: alocații, cheltuieli, buget de stat, educație, îmbunătățire.

Introducere

În ultimii cincisprezece ani, sistemul educațional din Republica Moldova a trecut prin mai multe reforme, care au avut drept scop modernizarea și democratizarea învățământului, crearea condițiilor pentru valorificare fiecărui copil, indiferent de starea materială a familiei, mediul de reședință, apartenența etnică, limba vorbită, etc.

„Educația reprezintă o prioritate națională în Republica Moldova, ce constituie factorul de bază în crearea și transmiterea de noi cunoștințe și valori culturale general-umane, în dezvoltarea capitalului uman, în formarea conștiinței și identității naționale și are un rol primordial în crearea premiselor pentru dezvoltarea umană durabilă și edificarea unei societăți bazate pe cunoaștere” [1].

În țara noastră, educația se plasează pe primele locuri în clasamentele ce descriu nivelul de satisfacție al cetățenilor privind principalele aspecte ale vieții social-economice, conform Codului Educației al Republicii Moldova Nr. 152 din 17.07.2014 [9].

Politica în domeniul educației în Republica Moldova este orientată spre asigurarea calității studiilor, iar sistemul de educație, este accesibil tuturor cetățenilor, oferă educație de calitate, relevantă pentru societate și economie, în condiții de eficiență economică.

Conform [9]. - PRIM sprijină Programul de Reformă al Guvernului Republicii Moldova prin finanțarea activităților care vor consolida calitatea educației și vor duce spre un sector al educației mai eficient. Prin intermediul acestui Proiect, Banca Mondială va acorda suport Guvernului Republicii Moldova în implementarea reformelor necesare, care includ inițiative pentru:

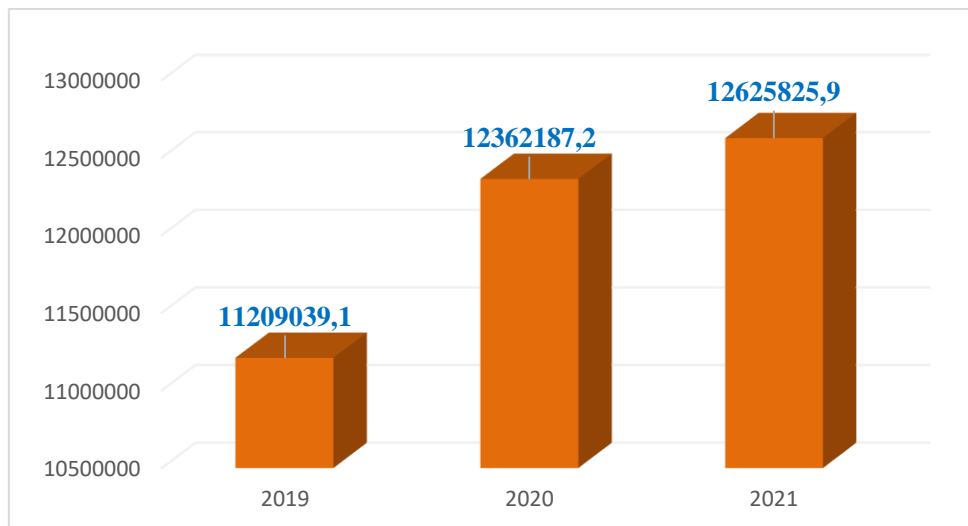
1. Îmbunătățirea condițiilor de învățare în școlile vizate;
2. Promovarea reformelor eficiente în sectorul educației;
3. Elaborarea în profunzime a modulelor educaționale speciale și formarea cadrelor didactice de sprijin și psihopedagogilor care lucrează cu elevii cu dizabilități

Sistemul de învățământ în Republica Moldova este organizat pe niveluri și cicluri în conformitate cu Clasificarea Internațională Standard a Educației (ISCED-2011) conform [1; 2]:

- Nivelul 0 - educație timpurie → educație antepreșcolară
→ învățământ preșcolar
- Nivelul 1 - învățământ primar
- Nivelul 2 - învățământ secundar, învățământ gimnazial
- Nivelul 3 → ciclul II - învățământ liceal
→ învățământ profesional tehnic secundar
- Nivelul 4 - învățământul profesional tehnic postsecundar

- Nivelul 5 - învățământul profesional tehnic postsecundar nonterțiar
- Nivelul 6 - învățământul superior, ciclul I, învățământ superior de licență
- Nivelul 7 - învățământ superior, ciclul II, învățământ superior de master
- Nivelul 8 - învățământul superior, ciclul III, învățământ superior de doctorat [1; 2; 3].

Analiza în dinamică a resurselor totale alocate de Guvernul Republicii Moldova din bugetul de stat pentru anii 2019-2021, este prezentat în continuare.

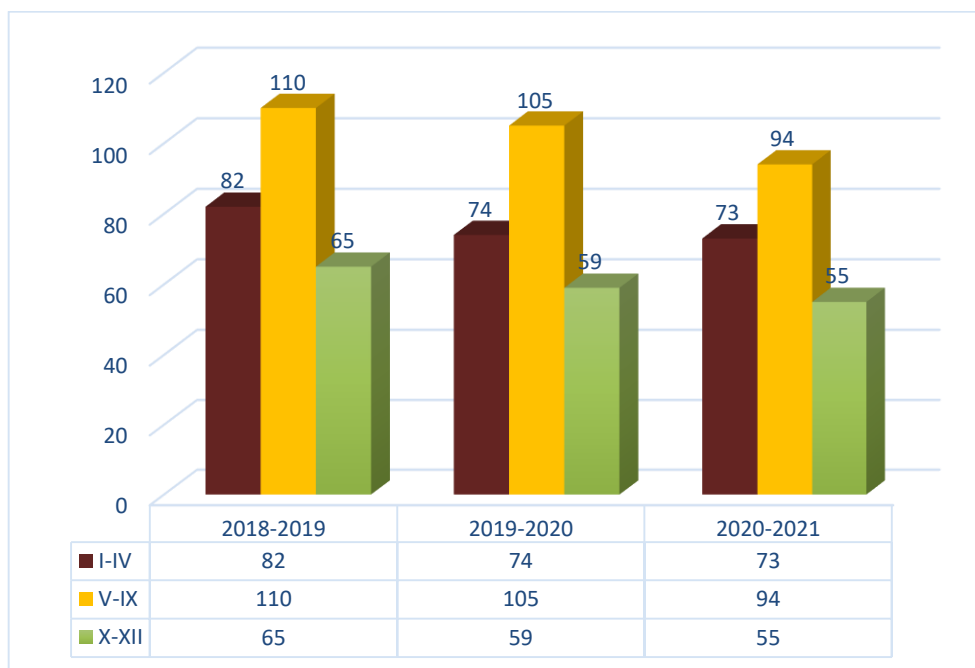

Figura 1. Învățământul total în perioada 2019-2021

Sursa: Elaborată de autor în baza informațiilor prezentate de BNS al Republicii Moldova pentru perioada 2019-2021 [4].

Concluzie: În figura de mai sus sunt prezentate alocațiile din bugetul de stat pentru învățământ în perioada 2019-2021, astfel se poate observa o majorare considerabilă în anul 2021 de cca 1 416 786,8 mii lei, sau cu 12,64% față de anul 2019. Ceea ce denotă că Guvernul nu este indiferent de viitoarea generație, de succesul și prosperitatea țării.

În continuare este prezentată fluctuația de elevi pe nivele de învățământ în localitatea Brînza, r-nul Cahul "Liceul Teoretic ACADEMICIAN ION BOSTAN" în perioada 2018-2020.

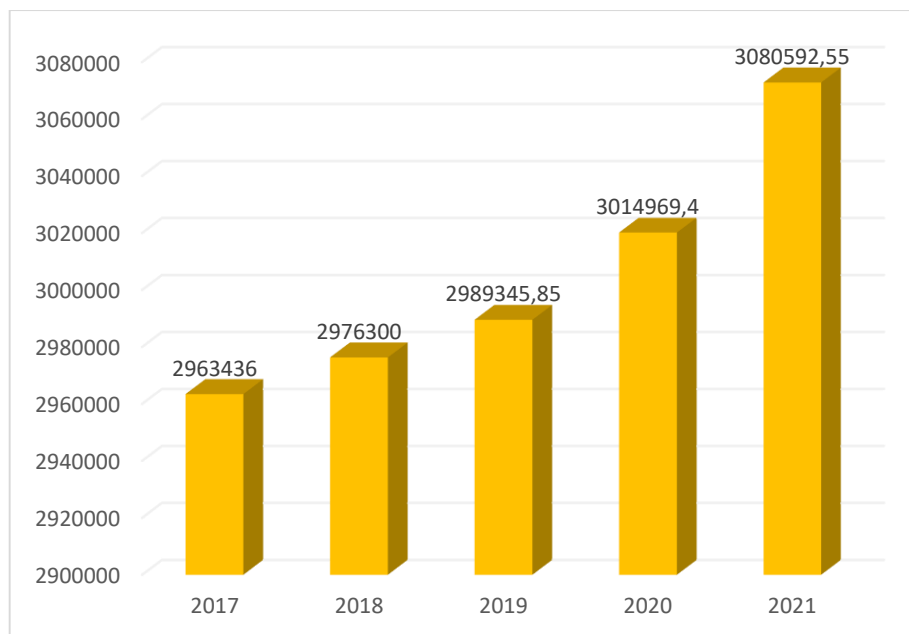

Figura 2. Fluctuația numărului de elevi pe nivele de învățământ

Sursa: Elaborată de autor în baza informațiilor prezentate de instituția "Liceul Teoretic Academician Ion Bostan"

Concluzie: Conform datelor prezentate în figura 1.4, se poate observa că tendința elevilor care frecventează grupele I-XII este în descreștere constantă, iar cea mai mare pondere este înregistrată la învățământul primar și secundar general și anume ciclul gimnazial, fiind urmată de cel primar și cea mai mică pondere este la ciclul liceal.

Analiza în dinamică a resurselor alocate din bugetul de stat pentru instituția de învățământ cercetată în perioada anilor bugetari 2017-2021 este prezentată în continuare.

Figura 3. Analiza în dinamică a alocațiilor din buget pentru instituția "Liceul Teoretic Academician Ion Bostan" în anii 2017-2021

Sursa: Elaborată de autor în baza informațiilor prezentate de instituție

Concluzie: Conform datelor prezentate în figura de mai sus, putem observa o creștere constantă a resurselor alocate, anul 2021 marcând o majorare de cca 3,7% față de anul de bază sau cu 109364 lei mai mult, iar cu 1,75% față de 2020 sau cu 52660 lei. Cu toate că numărul elevilor în instituția dată este în scădere, Guvernul atrage o mare atenție învățământului, contribuind cu maxim de resurse pentru îmbunătățirea condițiilor de lucru, cu scopul de a eficientiza procesul de studiu.

Concluzii

1. După efectuarea. acestei cercetări, se poate menționa, că educația este o componentă esențială în dezvoltarea. sustenabilă a întregii economii. De aceea, este important ca să se înfăptuiască unele metode de îmbunătățire a domeniului dat, cum ar fi: revizuirea politicii de optimizare a școlilor, prin reevaluarea câștigurilor și pierderilor de pe urma acestuia; instruirea atât a elevilor, cât și a cadrelor didactice ceea ce ține de tehnologiile informaționale și de continuat renovarea instituțiilor de învățământ, pentru crearea unei zone de confort, atât a elevilor, cât și a cadrelor didactice.

2. În scopul creșterii eficienței. sistemului de educație și a celui de învățământ din RM, acesta a fost supus unor reforme continue încă de la începutul perioadei de tranziție spre economia de piață. Adoptarea noului Cod al Educației și Strategiei. "Educație 2020" au menirea să definitizeze aceste reforme și să aducă sistemul educativ din RM în conformitate cu normele europene. Astfel, s-a înregistrat o echilibrare. a situației din învățământul primar, exprimat prin creșterea gradului de înrolare a copiilor în instituții de educație preșcolară, însă acest lucru nu a fost posibil pentru educația școlară, gradul de înrolare fiind în descreștere, însoțită de o rată mare de abandon școlar.

Referințe

Cărți:

1. MANOLE, T., Metodologia finanțării învățământului public: teorie și practică. Universitatea Tehnică a Moldovei, Chișinău: "TEHNICA-INFO" SRL, 2010 (Tipografia PIM, Iași), 336p. ISBN 978-9975-63-309-3, 336 p.
2. MANOLE, T., STRATAN, Al-dru, Costul: abordare conceptuală și analiză financiară. Universitatea Tehnică a Moldovei, Chișinău 2020, ISBN 978-9975-3378-8-5, 159-169 p.
3. MANOLE, T., STRATAN, Al-dru, Managementul finanțelor publice, probleme și oportunități, Chișinău 2014, ISBN 978-9975-9932-3-4 102-128 p.

Referințe Web:

4. <https://statistica.gov.md>
5. <https://mecc.gov.md/ro/content/proiectul-reforma-invatamantului-moldova-0>
6. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=18958&lang=ro

Reglementări legale și legi, organizații:

7. Hotărârea Guvernului Nr.868 din 08.10.2014, privind finanțarea pe bază de cost standard per elev a instituțiilor de învățământ primar și secundar general din subordinea autorităților publice locale de nivelul al doilea (publicat în Monitorul Oficial Nr 319-324 art.930, dar care a intrat în vigoare la 01.01.2020) accesat 11.02.2021
8. Legea Bugetului de Stat pentru anul 2021, nr 258, Chișinău 16 decembrie 2020 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 22 decembrie 2020, nr. 353-357) accesat 14.02.2021
9. Codul educației al Republicii Moldova Nr. 152 din 17.07.2014 (Monitorul Oficial nr. 319-324/634 din 24.10.2014) accesat 15.02.2021

NIVELUL, STRUCTURA ȘI DINAMICA CHELTUIELILOR PUBLICE ÎN PERIOADA ANILOR 2017-2021

Ana PEGZA

Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Inginerie Economică și Business, Departamentul Economie și Management, C-181, Chișinău, Republica Moldova

Rezumat. *Trecerea de la statul „jandarm” la statul „garant”, modificarea concepțiilor politice cu privire la funcțiile statului a generat o creștere considerabilă a cheltuielilor publice. În articolul dat este prezentată analiza nivelului, structurii și dinamicii cheltuielilor publice în Republica Moldova pe baza analizei cheltuielilor publice din bugetul de stat datorită importanței majore a acestuia în structura Bugetului Public Național prin formarea relațiilor interbugetare cu scopul asigurării echilibrului bugetar pentru menținerea stabilității macroeconomice și macrofinanciare a statului.*

Cuvinte cheie: *Bugetul Public Național, buget de stat, cheltuieli publice, PIB, Clasificația Bugetară.*

Introducere

În știința finanțelor publice cheltuielile publice sunt abordate ca niște relații economico-financiare în formă monetară, care se manifestă între stat, pe de o parte, și persoanele fizice și juridice (instituții, organizații), pe de altă parte, în scopul repartizării resurselor financiare ale statului pentru executarea obiectivelor funcționale ale acestuia [1].

În prezent, rolul cheltuielilor publice s-au extins de la cheltuielile publice în rol de resurse de acoperire a necesităților statului pentru asigurarea funcționării până la rolul unor decizii bugetare de esență politică care determină eforturile depuse de către autoritatea statală pentru satisfacerea nevoilor de interes general sau nevoilor colective.

Cu scopul de a asigura o dezvoltare durabilă a compartimentului finanțe publice, anual, are loc elaborarea bugetului de stat, principalul component din Bugetul Public Național. Conform afirmației lui Theodor Herzl: „Nu poți vorbi despre buget fără să știți aproximativ cifrele veniturilor și cheltuielilor sale..”, se evidențiază importanța analizei celor 2 componente principale ale bugetului.

Actualitatea analizei cheltuielilor publice în cadrul bugetului de stat se referă la evidențierea principalelor nevoi ale colectivității și eforturilor statului pentru asigurarea acestora în condiția resurselor limitate.

Paralel, prin ordinul Ministerului Finanțelor nr. 208 din 24 decembrie 2015 a fost aprobată o nouă Clasificație Bugetară, instrument care asigură elaborarea unui buget transparent, în special datorită clasificărilor funcționale, organizatorice, a programelor și economice a cheltuielilor publice.

Analiza cheltuielilor publice

Analizate în dinamică, cheltuielile publice, în Republica Moldova, manifestă o tendință de creștere atât în expresie absolută cât și în mărime relativă și ca pondere din produsul intern net. Astfel, în perioada anilor 2017-2020, acestea au crescut în mediu cu 10 puncte procentuale anual, în valoare nominală acesta se determină ca o creștere de circa 4 mlrd lei anual. Ceea ce privește ponderea în PIB a cheltuielilor publice, acestea sunt în creștere, alcătuind 21.13% în anul 2016 și 26,42% în 2020. Pentru anul 2021 se preconizează o creștere mai moderată, fiind aprobate cheltuieli publice mai mari cu numai 3 847 655 mii lei sau cu 7,46 % decât nivelul cheltuielilor aprobate și modificate pe parcurs pentru anul 2020. Totodată se poate constata că pentru toată perioada analizată nivelul cheltuielilor este mai înalt decât cel al veniturilor, cauzând formarea deficitului bugetar. Datorită pandemiei Covid-19, deficitul bugetar pentru anul 2020 a crescut de la 7 415 300 mii lei la 15 999 400 mii lei modificat în perioada de execuție.

Tabelul 1

Dinamica principalilor indicatori bugetari

Indicatori	2017	2018	2019	2020	2021
1. Venituri bugetare, mii lei	33 766 740,70	36 922 005,00	40 633 531,00	37 201 500,00	41 415 400,00
1.1 Ponderea veniturilor bugetare în PIB, %	18,88	19,18	19,31	18,47	18,71
2. Cheltuieli, mii lei	37 796 940,70	41 984 505,00	46 336 817,60	53 200 900,00	55 399 600,00
2.1. Ponderea cheltuielilor publice în PIB, %	21,13	21,81	22,03	26,42	25,02
3. Sold bugetar, mii lei	-4 030 200,00	-5 062 500,00	-5 703 286,60	-15 999 400,00	-13 984 200,00
3.1. Ponderea soldului bugetar în PIB, %	2,25	2,63	2,71	7,94	6,32

Sursa: elaborat de autor în baza legii bugetului de stat pentru anii respectivi[3-7].

De menționat că ponderea cheltuielilor publice în PIB indică mărimea sectorului public din țară, astfel că mărimea acestora în Republica Moldova este unul destul de restrâns în comparație cu statele înalt dezvoltate, de exemplu, în Germania pentru anul 2019 pondere cheltuielilor publice în PIB au fost înregistrate în mărime de 45,17%, Franța- 55,56%, SUA- 35,74%.

Cu referință la cheltuielile publice raportate la 1 locuitor, similar se înregistrează o creștere a cheltuielilor publice de la 13 600 lei în anul 2016 la 20 150 lei în 2020. Pentru anul 2021 se preconizează cheltuieli publice în mărime de 21 340 lei cei revin unui locuitor. Creșterea intensivă a indicatorului dat se datorează nu numai majorării an de an a cheltuielilor publice, dar și fenomenului de diminuare a numărului populației datorită migrației, scăderii ratei natalității.

În continuare, este prezentată analiza structurii cheltuielilor publice din punct de vedere funcțional în perioada anilor 2017-2020 precum și cele prevăzute în Legea Bugetului de stat pentru anul 2021. Astfel se denotă că cele mai mari cheltuieli se prevăd pentru exercitarea funcției sociale(55,7-59,6 %) ce include ocrotirea sănătății (8,8-9,8% în 2017-2020, pentru 2021 se estimează 14,3% din totalul cheltuielilor), asigurarea socială (18,6-20,3% în 2017-2020, pentru 2021 se prevede 20,8% din totalul cheltuielilor). Învățământul rămâne un domeniu prioritar pentru Guvern, astfel cheltuielile pentru domeniul respectiv în perioada anilor 2017-2020 au constituit o cotă inclusă în intervalul de 24-25,6 % din totalul cheltuielilor. Pentru anul 2021 se prevăd micșorarea cheltuielilor privind învățământul până la 22,8% din total, păstrându-și importanța majoră. Domeniile sănătății și învățământului sunt cheltuieli și investiții în capitalul uman care ulterior vor influența nivelul bunăstării societăți și calității vieții în perspectivă.

De asemenea, o mare parte din cheltuieli din cadrul bugetului de stat sunt desemnate pentru cheltuieli neproductive, consumatoare de resurse pentru exercitarea funcției statale precum: servicii de stat cu destinație generală, apărare națională, ordinea publică care determină o descreștere lentă de la 29,5% în 2017 și 26,9 % în 2020. Pentru anul 2021 se preconizează o descreștere a cheltuielilor respective cu 0,3 puncte procentuale.

Deoarece Republica Moldova este o țară în curs de execuție, implicația în economia națională poate fi apreciată prin volumul de alocații pentru realizarea funcției economice a statului la nivelul 13,4-18,7 % din totalul cheltuielilor publice, având rolul susținerii domeniilor neatractive pentru investitori, crearea locurilor de muncă, crearea valorii adăugate.

Cu toate că tendința globală presune acordarea unei atenții deosebite în direcția protecției mediului ambiant, în cadrul bugetului de stat din Republica Moldova se acordă alocații într-o mărime neînsemnată, constituind 0,3-0,5% din totalul cheltuielilor publice, ceea ce atestă o eficiență modestă în domeniul respectiv.

Tabelul 2

Analiza structurii cheltuielilor publice clasificate sub aspectul funcțional în anii 2017-2021

Anii/ Funcții		Funcția statală	Funcția socială	Funcția economică	Alte funcții
2017	Suma, mln lei	10475,0	19773,8	5126,1	104,2
	Pondere din total cheltuieli publice, %	29,5	55,7	14,4	0,3
	Pondere din PIB, %	5,9	11,1	2,9	0,1
2018	Suma, mln lei	10916,2	21513,1	6179,5	99,5
	Pondere din total cheltuieli publice, %	28,2	55,6	16,0	0,3
	Pondere din PIB, %	5,7	11,2	3,2	0,1
2019	Suma, mln lei	12 050,9	24 404,5	6 484,8	133,7
	Pondere din total cheltuieli publice, %	28,0	56,7	15,1	0,3
	Pondere din PIB, %	5,7	11,6	3,1	0,1
2020	Suma, mln lei	13 871,8	27 366,6	10 045,1	268,4
	Pondere din total cheltuieli publice, %	26,9	53,1	19,5	0,5
	Pondere din PIB, %	6,9	13,6	5,0	0,1
2021	Suma, mln lei	14 534,0	32 999,9	7 507,4	358,3
	Pondere din total cheltuieli publice, %	26,2	59,6	13,6	0,6
	Pondere din PIB, %	6,6	14,9	3,4	0,2

Sursa: elaborat de autor în baza legii bugetului de stat pentru anii respectivi[3-7].

Sub aspectul clasificărilor organizaționale, în special a autorităților publice centrale, cea mai mare pondere a alocațiilor sunt îi revin finanțării acțiunilor generale și care înregistrează o creștere durabilă: de la 53,87 % din 2017 la 59,99 % din totalul cheltuielilor publice (de la 11 % la 15 % din PIB). Un alt capitol care se caracterizează cu un mare volum de cheltuieli publice reprezintă finanțarea ministerelor, organele centrale de specialitate ale administrației publice centrale, cu 37,84 % în 2017 și 34,09 % preconizate în 2021 (constituind circa 8 % din PIB).

Sub aspectul clasificărilor economice a cheltuielilor publice cea mai mare pondere din totalul cheltuielilor îi revine cheltuielilor recurente, însă ponderea acestora este în scădere de la an la an, pe când cheltuieli capitale înregistrează dimpotrivă o creștere lentă de la 9,3 % în 2017 și 13,8% preconizate pentru anul 2021 din totalul cheltuielilor publice . Creșterea cheltuielilor de capitale presupune contribuie la o creștere economică realizată prin creșterea PIB-ului în comparație cu consumul PIB-ului în cazul cheltuielilor recurente destinate pentru activitatea operațională.

Pandemia globală COVID-19 și seceta au un puternic impact negativ, social și economic asupra Republicii Moldova. Numai în primele 9 luni ale anului 2020 s-a atestat o diminuare a PIB-ului cu 8,2 %.

Măsurile întreprinse de Guvern pentru a contracara pandemia au generat costuri suplimentare, în condiția că partea de venituri în cel mai bun caz rămâne la același nivel, iar în cazul Republicii Moldova acestea s-au diminuat datorită reducerii consumului gospodăriilor casnice, diminuarea comerțului, afectarea agriculturii de către secetă, micșorarea numărului populației ocupate la cel mai jos nivel din ultimii 5 ani. În continuare se menționează cele mai importante măsuri întreprinse de Guvern în anul bugetar 2020.

Măsuri de susținere a sectorului de ocrotire a sănătății: alocarea mijloacelor financiare pentru dotarea cu echipament/dispozitive medicale a spitalelor și reutilizarea spațiilor medicale – 100,0 mil. lei; pentru unități de transportare a pacienților, echipament medical și de protecție, alte cheltuieli critice – 422,6 mil.lei; majorarea cu 30% a salariilor cadrelor medicale începând cu 1 septembrie 2020 – 519,5 mil. lei.

Măsuri de susținere a populației: majorarea volumului fondului de șomaj de circa 3 ori, concomitent cu majorarea cuantumului ajutorului de șomaj pentru beneficiarii existenți până la 2 775 de lei pe perioada stării de urgență și extinderea numărului de persoane beneficiare pe perioada stării de urgență – 83,0 mil. lei; acordarea suportului unic în sumă de 900 de lei beneficiarilor de pensii și alocații sociale de stat al căror cuantum nu depășește 3000de lei – 599,5 mil.lei[8].

Concluzii

1. Extinderea funcțiilor statului a determinat creșterea cheltuielilor publice.
2. Prin cheltuieli publice se influențează realizarea strategiilor și obiectivelor Guvernului.
3. În perioada anilor 2021-2023, Guvernul își va consolida progresele în asigurarea stabilității și sustenabilității finanțelor publice, protejând, în același timp, alocările pentru cheltuielile sociale și investiționale. Durabilitatea pe termen lung a finanțelor publice va fi, de asemenea, susținută prin reforme în vederea consolidării cadrului de responsabilitate bugetar-fiscală și a transparenței bugetare. Cheltuielile publice până în anul 2023 vor fi în creștere față de anul 2020 cu 13,4 la sută.

Referințe

Cărți:

1. MANOLE T. *Managementul Finanțelor Publice*. Institutul Național de Cercetări Economice. Chișinău : Tehnica Info, 2016. 803 p. ISBN 978-9975-63-401-4.

Referințe Web:

2. PLECHER H. *The share of public expenditures in GDP* [online]. 2020, [accesat 06.02.2021]. Disponibil : <https://www.statista.com/statistics/624182/ratio-of-government-expenditure-to-gross-domestic-product-gdp-in-germany/>

Reglementări legale și legi, organizații:

3. Legea bugetului de Stat pentru anul 2017 nr. 279 din 16 decembrie 2016. În : Monitorul Oficial al Republicii Moldova [online]. 2016, nr. 472-477, art.943 [accesat 10.11.2015]. Disponibil : https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=105784&lang=ro#
4. Legea bugetului de Stat pentru anul 2018 nr. 289 din 15 decembrie 2017. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova[online].2017, nr. 464-470, pp. 59-115 [accesat 10.11.2015]. Disponibil :https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110403&lang=ro#
5. Legea bugetului de Stat pentru anul 2019 nr. 303 din 30 noiembrie 2018. În : Monitorul Oficial al Republicii Moldova[online]. 2018, nr. 504-511, pp. 18-60 [accesat 10.11.2015]. Disponibil : https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=117024&lang=ro
6. Legea bugetului de Stat pentru anul 2020 nr. 172 din 19 decembrie 2019. În : Monitorul Oficial al Republicii Moldova[online]. 2019, nr. 393-399, art. 321 [accesat 10.11.2015]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=119651&lang=ro
7. Legea bugetului de Stat pentru anul 2021 nr. 258 din 16 decembrie 2020. În : Monitorul Oficial al Republicii Moldova[online]. 2020, nr. 353-357, art. 290 [accesat 10.11.2015]. Disponibil : https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=124567&lang=ro
8. Cadrul bugetar pe termen mediu (2021-2023), aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova Nr. 776 din 28.10.2020. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova[online]. nr. 293-303, art. 934 [accesat 10.11.2015]. Disponibil: <https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/sub.2.pdf>

ДЕБИТОРСКАЯ ЗАДОЛЖЕННОСТЬ: АНАЛИЗ И УПРАВЛЕНИЕ

Юлия ЛЕБЕДЕВА

Технический Университет Молдовы, Факультет Экономической Инженерии и Бизнеса, Департамент экономики и менеджмента, группа ВА-191, г. Кишинев, Республика Молдова.

Аннотация: Дебиторская задолженность представляет собой отвлеченные средства предприятия, которые ожидаются к поступлению в течение определенного периода, но существует риск невозврата задолженности и как следствие потребность в поиске дополнительных источников финансирования (использования резервов, взятия краткосрочных финансовых кредитов, перераспределения финансов и т.д.). Поэтому дебиторская задолженность как составляющая оборотного капитала значительно влияет на финансовую состоятельность предприятия и нуждается в точном анализе и последующем грамотном управлении.

Ключевые слова: состав дебиторской задолженности, отсрочка платежа, управление дебиторской задолженностью.

Введение

В современных рыночных отношениях у субъектов финансово-хозяйственной деятельности возникает потребность в проведении расчетных операций с поставщиками, клиентами, бюджетом, персоналом и т.д., как следствие субъекты часто сталкиваются с проблемами возникновения и взыскания дебиторской задолженности.

Дебиторская задолженность возникает в результате договорных отношений между контрагентами, когда момент перехода права собственности на товары (работы, услуги) и их оплата не совпадают по времени, как получение расчета за поставки в кредит или оплата предоставленных услуг в рассрочку, а также может быть обусловлена внедоговорными обязательствами как причинение вреда или неосновательное обогащение со стороны персонала, налоги и сборы, уплаченные авансом, суммы переплат в бюджет и т.д [1].

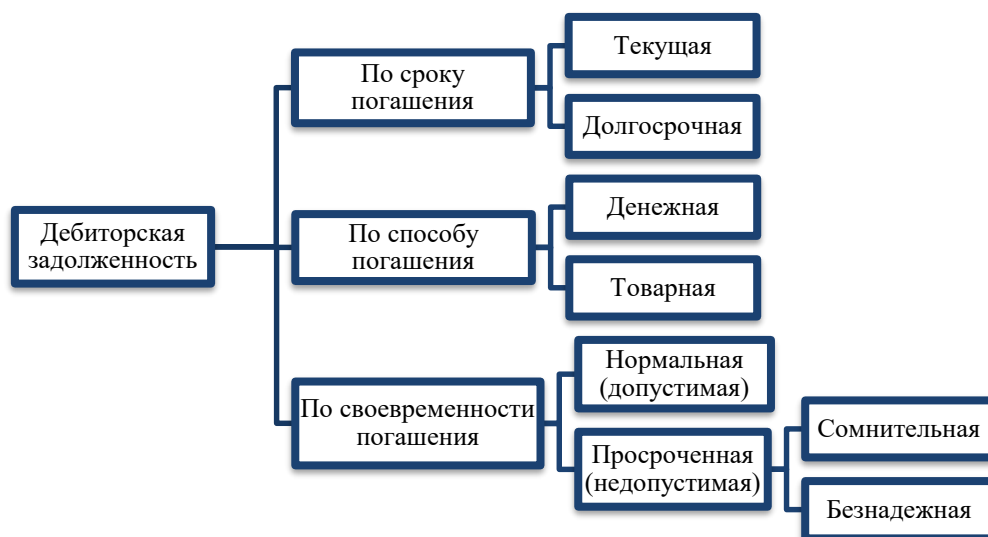
Важность учета и анализа дебиторской задолженности состоит в том, что ее накопление может пошатнуть финансовую устойчивость предприятия, лишив его доли оборотного капитала, что снизит ликвидность оборотных активов, а в дальнейшем приведет к неспособности обеспечить стабильную работу предприятия, неспособности конкурировать на рынке и прекращению деятельности предприятия.

Понятие и состав дебиторской задолженности

Дебиторская задолженность – права субъекта, возникающие в результате сделок или прошлых событий, и от погашения которых ожидается поступление (увеличение) ресурсов, содержащих экономические выгоды [2]. Согласно НСБУ, дебиторская задолженность включает в себя такие виды как [2]:

1. Коммерческая дебиторская задолженность;
2. Поправки (оценочный резерв) по безнадежной дебиторской задолженности;
3. Дебиторская задолженность аффилированных сторон;
4. Текущие выданные авансы;
5. Дебиторская задолженность бюджета;
6. Дебиторская задолженность персонала;
7. Прочая дебиторская задолженность.

В зависимости от различных критериев классификации, дебиторская задолженность также может быть сгруппирована следующим образом (Рис. 1).

Рисунок 1. Классификация дебиторской задолженности

Источник: составлен автором.

Хотя дебиторская задолженность для предприятия выступает риском потери части прибыли, для контрагентов она достаточно выгодна, а, следовательно, и их интерес к заключению договоров с компанией, лояльной к работе с дебиторской задолженностью повышается, из этого следуют определенные выгоды для предприятия, представленные в Таб. 1 и соответственно и опасности, которые следуют из рисков, что задолженность может быть не погашена в срок, либо вовсе не погашена в результате дефолта предприятия контрагента.

Таблица 1

Эффект отсрочки платежа для продавца

Выгода(+)	Опасность(-)
Увеличение объема продаж	Рост расходов на поддержание дебиторской задолженности
Привлечение новых клиентов	Возникновение безнадежной задолженности
Увеличение прибыли	Уменьшение прибыли из-за безнадежной задолженности
Уменьшение запасов готовой продукции	Дополнительные затраты на мероприятия по взысканию задолженности
Уменьшение затрат на хранение готовой продукции	
Поддержание долгосрочных отношений с клиентами	

Источник: составлена автором на основе [3].

Анализ дебиторской задолженности

Анализ направлен на исследование состава, причин и давности образования задолженности. Базовый анализ, в котором дебиторская задолженность рассматривается в динамике, включает такие обобщённые этапы как [3]:

1. Анализ изменения абсолютной и относительной величины дебиторской задолженности (в целом и по отдельным ее составляющим) за отчетный период.
2. Анализ изменения удельного веса дебиторской задолженности в общей сумме активов и в величине текущих активов. Анализ структуры дебиторской задолженности по видам.
3. Анализ оборачиваемости дебиторской задолженности.
4. Анализ структуры дебиторской задолженности по характеру ее погашения и по ее экономическому характеру.

В рамках данной статьи представляется интересным выполнить анализ дебиторской задолженности предприятий строительной отрасли как одной из основополагающих, предназначенной для создания и модернизации производственных и непроизводственных основных фондов всех видов деятельности (отраслей) Национальной экономики РМ. Анализ задолженности выполнен лишь по нескольким этапам, исходя из наличия данных (Таб. 2).

Таблица 2

Анализ эволюции и доли дебиторской задолженности в активах строительных предприятий

Показатели	2015	2016	2017	2018	2019
Краткосрочная дебиторская задолженность*, млн леев	6405	7043	7276	8167	9505
Актив всего, млн леев	25084	27489	28143	31869	35526
Доля дебиторской задолженности в общей величине активов, %	25,5	25,6	25,9	25,6	26,8
Текущие активы, млн леев	16131	18125	18419	21109	24236
Доля дебиторской задолженности в величине текущих активов, %	39,7	38,9	39,5	38,7	39,2

*в том числе прочие текущие активы.

Источник: составлена на основе [4].

Из расчетов, произведенных в Таб. 2, в период с 2015 по 2019 год доля дебиторской задолженности сохраняет свой уровень как в общей величине активов, так и в текущих активах. Рост дебиторской задолженности не вызывает опасений, так как одновременно с ней растут и доходы от продаж (Таб. 3).

Таблица 3

Анализ оборачиваемости дебиторской задолженности строительных предприятий

Показатели	2015	2016	2017	2018	2019
Доходы от продаж, млн леев	15056	15159	17129	18649	22022
Краткосрочная дебиторская задолженность, млн леев	6405	7043	7276	8167	9505
Число оборотов дебиторской задолженности, обороты	2,35	2,15	2,35	2,28	2,32
Период инкассации счетов к получению, дней	153	167	153	158	155

Источник: составлена на основе [4].

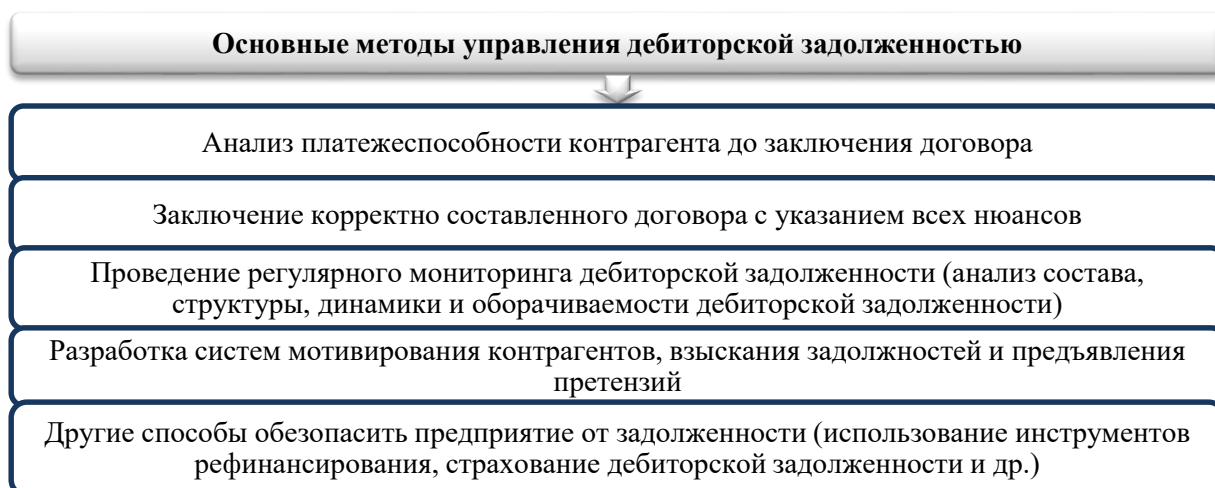
Контрагенты компаний в строительном секторе в полном объеме выполняют свои долговые обязательства, о чем свидетельствует число оборотов дебиторской задолженности превышающее единицу. В то же время, следует отметить тот факт, что несмотря на характерную особенность продолжительности операционного цикла, средний период инкассации задолженности строительных предприятий по ряду стран заметно ниже (в частности, в России [5], в Румынии [6]). Таким образом, можно заключить, что строительные предприятия РМ нуждаются в более тщательном управлении дебиторской задолженностью, что поспособствует расширению производства.

Управление дебиторской задолженностью

Одним из наиболее эффективных средств оптимизации дебиторской задолженности является ее грамотное управление. Цель управления дебиторской задолженностью – недопущение образования безнадежных долгов и увеличение оборачиваемости уже существующей дебиторской задолженности.

Элементами грамотного управления являются качественный анализ дебиторской задолженности, эффективная политика по управлению задолженностью, разработка и принятие мер по взысканию просроченной задолженности [7].

На Рис. 2, представлены мероприятия, позволяющие минимизировать или исключить просроченные и безнадежные задолженности.

Рисунок 2. Методы управления дебиторской задолженностью

Источник: составлен автором на основе [8].

Выводы

В современной подвижной экономике сохранение устойчивого положения на рынке невозможно без крепкой финансовой основы. Так у предприятий возникает необходимость контроля своего финансового состояния, в том числе дебиторской задолженности. Чтобы не допустить потерь прибыли, предприятию необходимо составить эффективную политику управления дебиторской задолженностью и следовать ей, акцентируя внимание на способах предотвращения ее накопления и работе с надежными контрагентами.

Библиография

1. КОРОБКОВА, О., КАСЬЯНИК, Р., АБРАМОВ, В. *Экономическая сущность дебиторской задолженности. Актуальные направления научных исследований: перспективы развития*. Чебоксары: Интерактив плюс, 2017, pp. 228-231 [accesat 14.02.2021]. Disponibil: <https://interactive-plus.ru/ru/article>
2. SNC 2020, НСБУ «Дебиторская задолженность и финансовые инвестиции».
3. ȚIRIULNICOVA, N. ș.a. *Analiza rapoartelor financiare: [manual]*. Chișinău: Asociația Obștească “ACAP RM”, 2011. 227-237 p. ISBN 978-9975-78-995-0.
4. BNSRM. Banca de date statistice. Activitatea și poziția financiară a agenților economici după marime și activități economice, 2015-2019 [accesat 14.02.2021]. Disponibil: <https://statistica.gov.md>
5. КАМАЙКИНА, И. *Управление дебиторской задолженностью в строительных организациях*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата экономических наук, Москва, 2009 г [accesat: 22.02.2021]. Disponibil: <https://www.dissercat.com>
6. DINCA, S. *Condițiile de business din România* [accesat:22.02.2021]. Disponibil: <https://www.agendaconstructiilor.ro>
7. СМОРОДИНА, Е. *Дебиторская задолженность на предприятии: методы анализа и управления* [online]. 2019, 30 (268), pp. 71-73 [accesat: 14.02.2021]. Disponibil: <https://moluch.ru/archive/268/61759>
8. КОБЕЛЕВА, С., КОНОВА, О. Дебиторская задолженность: возникновение, анализ и управление. În: *Территория науки*, 2015, 2, pp.109-115.

TEHNICI ȘI STRATEGII MODERNE DE SPORIRE A PRODUCTIVITĂȚII MUNCII

Anastasia PĂDURARU

Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Inginerie Economică și Business, Departamentul Economie și Management, grupa C-191, Chișinău, Republica Moldova

Rezumat. Productivitatea muncii presupune o îmbunătățire continuă a performanțelor resurselor umane. Scopul acesteia este de a spori profiturile întreprinderii. Există un șir de factori care afectează productivitatea la locul de muncă printre care se numără satisfacția, sănătatea, instruirea angajaților. Pe baza acestor factori pot fi elaborate și diverse tehnici și strategii de îmbunătățire a condițiilor de muncă, a competențelor umane, optimizarea timpului disponibil, care practicate continuu în cadrul colectivului de angajați, vor arăta rezultate mult așteptate atât de către angajați, în planul unui salariu mai bun cât și de către angajatori din punct de vedere a unui business stabil.

Cuvinte cheie: factor, strategie, productivitatea muncii, timp, angajați, sporire, rezultate.

Introducere

În ultimul deceniu, creșterea productivității angajaților a rămas să fie inima succesului locurilor de muncă de astăzi. Motivarea angajaților care are ca scop creșterea productivității poate părea un proces destul de dificil. Căutarea acelor modalități de dezvoltare și îmbunătățire a productivității muncii nu este o activitate tocmai simplă. Toate aceste „sustrageri constante” în jurul locului de muncă „jefuiesc” salarii din timpul lor destinat muncii, iar concentrarea lor se diminuează, ceea ce conduce, respectiv, la scăderea productivității. Acest lucru are un efect direct asupra succesului unei întreprinderi. Însă introducerea anumitor schimbări în mediile de lucru, în mod constant, vor arăta cu siguranță rezultate surprinzătoare.

Potrivit Consiliului European al Productivității „Productivitatea este o atitudine a minții. Este o mentalitate aflată în progres, de îmbunătățire constantă a ceea ce există. Este certitudinea de a putea face mai bine decât ieri și continuu. Este o adaptare constantă a vieții economice și sociale în condițiile schimbării. Este efortul continuu de a aplica noi tehnici și metode. Este credința în progresul uman”.

Productivitatea ridicată poate fi atinsă fie prin reducerea cantității de materii prime, a forței de muncă și a timpului pus în procesul de producție, fie prin producerea mai multor factori sau resurse de producție.

În general, scopul creșterii productivității este de a spori profiturile întreprinderii. Și asta vine din dorința de a crește cantitatea de producție sau servicii prestate utilizând aceeași cantitate de resurse sau chiar mai puține resurse, păstrând și chiar poate îmbunătățind calitatea acestora. De aceea, îmbunătățirea productivității este un factor cheie în determinarea succesului afacerii unei companii.

Factorii care influențează productivitatea la locul de muncă

Pentru a înțelege cum și ce fel de strategii pot fi folosite pentru a crește productivitatea la locul de muncă, punctul de pornire va fi însăși această noțiune și analiza minuțioasă a factorilor care îl determină.

Însă pentru a putea face acest lucru, trebuie întâi să analizăm factorii care au impact asupra productivității și care pot fi modificați în timp în favoarea firmei. Unul din acei factori este capitalul uman sau productivitatea angajaților [1].

Angajații sunt unul dintre principalii factori care pot crește productivitatea și dezvolta economic firma. Un studiu arată că un angajat fericit e cu până la 20% mai productiv, de aceea

cunoașterea factorilor cheie care afectează productivitatea angajaților poate fi un factor care schimbă jocul radical pentru afacerea companiei.

Iată câțiva factori importanți care afectează productivitatea angajaților:

- *Implicarea angajaților*

Implicarea angajaților este o modalitate bună de a obține o productivitate mai mare, o eficiență mai bună și un angajament sporit. Este inevitabilă crearea unui mediu de lucru pozitiv, încurajarea feedback-ului și stabilirea obiectivelor realizabile, deoarece stabilirea obiectivelor neclare și de neatins, de obicei, duce la o productivitate scăzută și pierderea motivației, deoarece face ca angajații să se simtă confuz și nesigur.

- *Satisfacția angajaților*

Angajatorul întotdeauna trebuie să se asigure că primește un feedback adecvat de la salariații săi. Acest lucru poate crește satisfacția lor, deoarece în așa fel ei se văd în cadrul întreprinderii în postura unor resurse valoroase și asta duce la creșterea bunăstării lor .

- *Instruirea angajaților*

Dacă există cineva neinstruit la locul de muncă, respectiv acel angajat sfârșește prin a petrece ore la rând încercând să își dea seama ce trebuie de făcut în loc de a face munca productivă reală.

- *Sănătatea angajaților*

Un angajat sănătos are mai multă energie mentală și fizică pentru a face față sarcinilor lor de zi cu zi și de a atinge o productivitate mai mare și nivelurile de eficiență propuse. Pe când un angajat bolnav va lua mult mai mult timp pentru a finaliza aceleași sarcini, pur și simplu pentru că nu au energia de a face acest lucru.

Cel de-al doilea factor este mediul de lucru [1], care la fel este însoțit de un șir de alți factori, precum:

- *Factori fizici*

De exemplu, dacă se economisește energia electrică pe timp de iarnă, acest lucru va face ca locul de muncă să fie mult mai rece decât de obicei. Ca urmare, oamenii vor fi preocupați să își mențină confortul la locul de muncă și mai puțin concentrându-se asupra muncii.

Iluminarea slabă, spre exemplu, creează dificultăți pentru angajați pentru a-și îndeplini sarcinile calitativ, în timp ce luminile care sunt prea luminoase ar putea aduce la disconfortul angajaților și chiar la migrene.

- *Utilizarea echipamentului corect*

De exemplu, procurarea unui computer. Dacă se achiziționează un calculator mai lent, acesta va costa, probabil, mult mai puțin decât cumpărarea celui mai recent model de pe piață. Cu toate acestea, acest decalaj va duce la minute irosite pentru angajații firmei în fiecare zi a săptămânii. Acest lucru, la rândul său, poate provoca frustrare - care afectează satisfacția lor la locul de muncă și reducerea în continuare a productivității pe termen lung.

- *Organizarea locurilor de muncă a angajaților*

Un birou aglomerat cu documente poate încetini semnificativ procesul de lucru ale angajatului. În mod similar, faptul că angajații lucrează prea strâns împreună într-un spațiu de lucru aglomerat la fel nu este ideal. Factorii de mediu ca acesta îi fac pe angajați să se simtă mai stresați, mai haotici și mai distrați. Îmbunătățirea acestui factor organizațional va reduce acest impact negativ.

Tehnici si strategii de sporire a productivității la locul de muncă

Productivitatea la locul de munca poate fi sporita din mai multe puncte de vedere.

De exemplu dacă se dorește sporirea productivității în baza economiei de timp, atunci pot fi expuse următoarele tehnici de utilizare eficientă și rațională a timpului disponibil în procesul de muncă pentru a atinge cele mai înalte performanțe.

✓ *Stabilirea termenelor „dead -line” [4].*

Oamenii pot interpreta de cele mai multe ori „dead-line” drept un moment de stres, însă fiind interpretat într-o formă mai ușoară poate fi văzut chiar sub forma unui ajutor în realizarea în timp a sarcinilor și obiectivelor propuse.

✓ „Regula de două minute” [4].

Antreprenorul Steve Olenski recomandă implementarea „regulii de două minute” pentru a profita la maximum de micile ferestre de timp care apar la locul de muncă. Ideea este următoarea: Dacă se știe ca o sarcină sau o acțiune poate fi realizată timp de două minute sau mai puțin, atunci ea poate fi îndeplinită imediat. Potrivit lui Olenski, finalizarea sarcinii imediat necesită de fapt mai puțin timp decât să ne întoarcem la ea mai târziu.

✓ Evitarea „multitasking”-ului [4].

În timp ce multitasking-ul era considerat drept o abilitate importantă pentru creșterea eficienței, psihologii spun inversul. Ei au descoperit că încercarea de a face mai multe sarcini în același timp poate duce la pierderea de timp și concentrare care respectiv reduce productivitatea.

✓ Renunțarea la iluzia perfecțiunii [4].

Având o sarcină la dispoziție pe care uneori salariații doresc să o execute în formă sa cea mai reușită, ei își concentrează timpul sau pe o anumită sarcină, pe când celelalte sarcini rămân a fi încă nefinalizate. Astfel la finele zilei de lucru salariații se plâng că au avut insuficiență de timp, însă de fapt corect ar fi fost să fie așa: finalizarea tuturor sarcinilor care au fost puse în plan și apoi dacă salariatul dorește ceva să ajusteze poate reveni oricând mai târziu, cât este posibil.

✓ Dezactivarea notificărilor [4].

Nimeni nu poate să reziste atunci când vine un e-mail, mesaj vocal, sau notificare text la telefon. În timpul orelor de lucru, pentru sporirea concentrării este necesar de dezactivat notificările și atunci și sarcinile vor fi îndeplinite mai calitativ.

În caz că se dorește de a crește productivitatea pe baza factorilor de mediu, ceea ce ține de mobilier, condiții de lucru, echipament necesar, atunci în așa caz se pot urmări următoarele momente:

✓ Investiția în mediul de lucru

Aceasta îi va menține pe angajați mereu în cea mai bună formă la locul de muncă. Astfel ei se vor simți confortabil în noul lor mediu cu toate comoditățile create, ceea ce va conduce la înregistrarea unor rezultate uimitoare.

✓ Asigurarea iluminatului natural

Iluminatul artificial și slab poate provoca dureri de ochi și dureri de cap. Iluminatul fluorescent reduce capacitatea de focalizare la ecranul computerului.

✓ Utilizarea unui echipament modern

Dacă e vorba despre un oficiu atunci este clar că toate echipamentele IT cu care interacționează angajații, trebuie să fie de o înaltă calitate și performanță, fiindcă rapiditatea procesării informației de către un dispozitiv IT influențează enorm asupra timpului petrecut pentru efectuarea unei sarcini și desigur nemijlocit la însăși productivitatea salariatului. Cu cât dispozitivele IT sunt mai moderne cu atât crește calitatea și cantitatea lucrului efectuat într-o unitate de timp.

Cel mai complicat dar în același timp și cel mai efektiv ar fi sporirea productivității pe baza factorului uman. Capitalul uman este cea mai prețioasă resursă din cadrul unei întreprinderi, de aceea ea merită o atenție deosebită.

✓ Formare și dezvoltare [3].

În esență, atunci când un angajat învață și dezvoltă diferite abilități noi și devine mai familiarizat cu completarea unei sarcini, nivelul de încredere al angajatului în propriile forțe crește. Ca urmare aceasta oferă angajaților mai multă competență și rapiditate în realizarea obiectivelor propuse.

✓ Stabilirea obiectivelor și analiza performanței [3].

Angajații vor fi mai productivi dacă vor avea un obiectiv realizabil. Stabilirea obiectivelor îi ajută pe angajați să se auto-motiveze. Odată ce au fost stabilite obiectivele, ar fi bine de stabilit

și un sistem de măsurare în care angajații își pot urmări propria performanță individuală. Stabilirea unor obiective semnificative pentru afacerea și angajații unei firme poate determina performanțe mai bune. De asemenea, poate încuraja angajații să colaboreze și să lucreze în echipă.

✓ *Oferirea recompenselor monetare* [2].

Cercetările arată, în mod surprinzător, că există o corelație pozitivă între stimulentele monetare și productivitatea în timpul muncii; cu alte cuvinte, oferindu-le angajaților creșteri, bonusuri și cadouri bazate pe performanță, ei vor arăta rezultate remarcabile.

✓ *Efectuarea revizuirilor periodice ale angajaților* [2].

Aceste ședințe individuale, dacă sunt efectuate la intervale regulate (cum ar fi o dată sau de două ori pe an), sunt oportunități perfecte pentru a discuta despre performanța fiecărui angajat, evaluându-i punctele tari și punctele slabe și stabilind obiectivele pe care le pot folosi pentru a-și îmbunătăți performanța următorul interval.

Luând în considerație toate aceste tehnici și modalități de sporire a productivității menționate mai sus, ar fi corect ca ele să fie puse în aplicație și după, de apreciat eficiența lor. De aceea în baza acestor strategii s-a implementat un experiment în care s-au urmărit performanțele atinse de către un contabil până la aplicarea acestor metode și performanțele atinse după aplicarea lor.

Tabelul 1

Verificarea tehnicilor de sporire a productivității la un contabil

Nr	Sarcina	Rezultatele până	Strategia aplicată	Rezultatele după
1	Numărul de facturi introduse în programa 1 C, timp de o ora	100	Dezactivarea notificărilor	125
2	Numărul de foi de parcurs prelucrate și introduse în Excel, timp de o oră	30	Stabilirea termenelor „dead -line”	57

Sursa: elaborat de către autor

Conform rezultatelor prezentate în Tabelul 1, se observă o creștere semnificativă a rezultatelor după aplicarea celor doua strategii, de exemplu pentru sarcina 1, rezultatele s-au majorat cu 20%, ceea ce este destul de bine, pe când cea de-a doua sarcina și-a majorat rezultatele practic de 2 ori mai mult, un rezultat uluitor.

Concluzii

Potrivit lui F. Drucker, productivitatea angajaților înseamnă un echilibru între toți factorii de producție care vor da randamentul maxim cu cel mai mic efort, ceea ce înseamnă un avantaj în ambele părți, pentru angajat un salariu mai motivant, iar pentru angajator o afacere stabilă. Atunci când factorii care afectează productivitatea sunt gestionati corespunzător, situația devine favorabilă. Printre aceștia se evidențiază condițiile de muncă, tehnologia, instruirea angajaților, motivația și oportunități de dezvoltare a carierei, iar atunci când toți sunt gestionati corespunzător utilizând diverse tehnici și strategii precum oferirea recompenselor, stabilirea obiectivelor, training-uri, atunci se creează un interes pentru a lucra iar rezultatele sunt unele remarcabile.

Referințe

1. [accesat 10.01.2021]. Disponibil: The 3 Most Important Factors of Productivity (and How to Improve Them) (timedoctor.com)
2. [accesat 11.01.2021]. Disponibil: 27 Ways to Increase Employee Productivity in the Workplace (emailanalytics.com)
3. [accesat 11.01.2021]. Disponibil: 5 Ways to Increase Employee Productivity - EmployeeConnect HRIS
4. [accesat 11.01.2021]. Disponibil: 15 Ways to Increase Productivity at Work | Inc.com

ASPECTELE RECICLĂRII ÎNTR-O LUME CE CONSUMĂ. EFICIENȚA ȘI IMPORTANȚA RECICLĂRII CAUCIUCULUI UZAT.

Daniela JOSAN

Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Inginerie Economică și Business, Departamentul Economie și Management, grupa academică BA-181, f/zi, Chișinău, R.Moldova

Abstract: *În Republica Moldova cea mai răspândită metodă de eliminare a deșeurilor, volumul generării cărora a crescut considerabil în ultimii ani, este depozitarea lor la sol, de cele mai multe ori în locuri neautorizate, având un impact negativ enorm asupra mediului și a sănătății populației, contribuind și la volumul de emisii de gaze cu efect de seră. În articolul dat este prezentată eficiența și importanța reciclării unuia dintre aceste deșeuri toxice și anume, a cauciucului uzat. Studiarea minuțioasă a tehnologiilor de prelucrare a cauciucului a permis selectarea unei tehnologii moderne și productive pentru realizarea ideii privind reciclarea cauciucului.*

Cuvinte cheie: *Ecologie, reciclare, cauciuc uzat, tehnologii, plan de afacere, eficiență.*

Introducere

În Republica Moldova responsabilitatea pentru asigurarea executării acțiunilor prioritare în domeniul protecției mediului aparține administrațiilor publice locale, care, în limita resurselor financiare aprobate în acest scop de către curtea de conturi, sunt abilitate cu dreptul de a asigura crearea unui sistem eficient de gestiune integrată a deșeurilor. Însă, potențialul financiar al acestor autorități este redus. Eliminarea deșeurilor, la moment, se realizează exclusiv prin depozitare, de cele mai multe ori în locuri neautorizate, nesupravegheate și supraîncărcate, care au un impact negativ enorm asupra mediului și a sănătății populației, prin poluarea apelor de suprafață, a apelor subterane, a solului, aerului și a mediului în general, inclusiv prin efectul de seră. Analiza morfologică a deșeurilor, pe care se bazează un management eficient al deșeurilor, se efectuează ocazional, de cele mai dese ori prin intermediul ONG-urilor. Această problemă ecologică nu este acceptabilă de către populație, însă, încă nu au fost întreprinse niște activități concrete pentru rezolvarea și eliminarea acesteia. Prezența puținelor întreprinderi ce se ocupă de reciclarea deșeurilor nu este suficientă.

Aspectele reciclării într-o lume ce consumă

Pentru conservarea mediului și continuarea disponibilității la beneficiile ce ni le oferă, trebuie de redus cantitatea de materie extrasă. În acest sens, este necesar de schimbat modul în care se produc bunuri și servicii și în care se consumă resurse materiale. Pe scurt, este nevoie de ecologizat economia. În termeni mai tehnici, aceasta se exprimă prin faptul că societatea utilizează resursele în mod eficient, sporind bunăstarea oamenilor în cadrul unei societăți favorabile incluziunii și păstrând, în același timp, sistemele naturale care îi susțin. Este nevoie de adoptat niște obiective strategice, precum și programe concrete de acțiune pentru ca economia să devină mai durabilă. Prioritățile acesteia sunt ocuparea forței de muncă, educația și cercetarea, dar și crearea unei economii cu emisii scăzute de dioxid de carbon, cu obiective în ceea ce privește schimbările climatice și energia.

Ce trebuie să facem pentru ca economia țării să devină eficientă din punct de vedere al utilizării resurselor?

Trebuie de organizat procesul de producere și de consum într-un mod în care să fie optimizată utilizarea tuturor resurselor implicate. Aceasta presupune crearea unor sisteme de producție care generează o cantitate mai mică de deșeuri sau, care produc mai mult cu un consum mai mic de materie primă. Este nevoie de luat în considerare sistemele în ansamblu, și nu sectoarele în individualitate.

Unul dintre deșeurile toxice ce poluează intens mediul este cauciucul uzat. Acesta reprezintă o amenințare serioasă pentru mediu pe mai multe fronturi. Toxinele eliberate din descompunerea anvelopelor, incinerarea lor sau incendiile accidentale ce provoacă arderea acestora poluează grav apa, aerul și solul. Poluarea masivă a aerului prin intermediul fumului emis în urma incendierii cauciucurilor ce conține substanțe chimice toxice și pulberi în suspensie, cum ar fi cenușa și gazele toxice, prezintă consecințe grave asupra sănătății umane, cum ar fi o înrăutățire a condițiilor respiratorii existente.

Eficiența reciclării cauciucului uzat

Pentru a estima eficiența reciclării cauciucurilor uzate a fost elaborat un business plan. În urma reciclării cauciucurilor uzate se vor obține trei produse: granule de cauciuc, cablu metalic și cablu textil. Studiarea minuțioasă a proceselor tehnologice implementate de țările străine a permis selectarea unei tehnologii moderne și productive pentru realizarea ideii privind reciclarea cauciucului. S-a constatat faptul că o astfel de afacere poate fi implementată în practică. Pentru a iniția o astfel de afacere sunt necesare investiții de 2565 mii lei, din care 1300 mii lei pentru procurarea liniei de producere, 1020 mii lei pentru procurarea evacuatorului pentru transportarea cauciucului stocat și a auto-camionului pentru transportarea cauciucului uzat, 200 mii lei sunt necesari pentru construcția hangarului unde va avea loc procesul de reciclare a cauciucului și o sumă simbolică de 8 mii lei pentru procurarea altor mijloace fixe. Furnizorii de bază a unei astfel de afaceri ar putea fi vulcanizările, cu care pot fi încheiate contracte de colaborare, locurile de depozitare neautorizată în urma colaborării cu autoritățile locale, și de asemenea procurarea cauciucului uzat la un preț simbolic ce va motiva cetățenii să apeleze anume la întreprinderea dată. Transportarea materiei prime la întreprindere va fi asigurată cu auto-camionul care va fi procurat de către întreprindere. Linia de prelucrare și reciclare a cauciucului uzat se numește Auto Tire recycling 300 cu o capacitate de producție de 300 kg/oră. Volumul total de producție ce va fi obținut în primul an de activitate va fi de circa 732 t, dacă întreprinderea va activa cu un program de lucru de 6 ore pe zi. În anii ce urmează volumul de producție se mărește considerabil, până la 1463 t, deoarece programul de lucru este de 12 ore. Pentru asigurarea îndeplinirii procesului de producție este nevoie de doar 4 persoane, 3 dintre care operează direct cu linia de prelucrare și reciclare a cauciucului.

Produsele finite vor fi comercializate prin următoarele canalele de vânzare:

- Dezvoltatori și antreprenori de construcții;
- Fabrici mari pentru fabricarea produselor din cauciuc;
- Producători de materiale de construcții pentru proprietari imobiliare rezidențiale și comerciale;
- Producători de anvelope auto noi.

De asemenea, este posibil exportul produselor finite ce servesc drept materie primă în diverse industrii cum ar fi industria construcțiilor, repararea și întreținerea drumurilor, etc. Prin intermediul reutilizării cauciucului reciclat are loc micșorarea volumului de deșeuri din cauciuc uzat depozitat neautorizat și diminuarea poluării toxice a mediului înconjurător.

Analizând evoluția indicatorilor economici planificați ai întreprinderii, s-a constatat că întreprinderea va recicla de la 763 tone de cauciuc uzat în primul an de activitate, până la 1500 tone în următorii ani. Întreprinderea va înregistra în mediu un venit din vânzări în valoare de 7777553 lei și un profit net mediu de 856843 lei. Nivelul rentabilității veniturilor din vânzări, calculat în baza profitului brut, va constitui 33,05 % în primul an de activitate, care se va majora până la 35,48 % în anul trei de activitate, adică la fiecare leu venituri din vânzări întreprinderea va obține 35,48 bani profit brut. Rentabilitatea financiară este în creștere de la 25 % în primul an de activitate, până la 29 % în anul trei de activitate, deci se planifică obținerea unui profit net de circa 25-29 bani la fiecare leu capital propriu investit. Pe parcursul activității se observă o creștere a coeficientului de autonomie, ceea ce demonstrează că întreprinderea poate fi independentă financiar. Activitatea întreprinderii va avea un efect pozitiv asupra mediului, deoarece o parte a deșeurilor din cauciuc vor fi folosite în scopuri utile și nu vor polua mediul înconjurător.

Tabelul 1

Estimarea indicatorilor economici pentru primii trei ani de activitate

Nr. d/o	Indicatori	Primul an de gestiune	Al 2-lea an de gestiune	Al 3-lea an de gestiune
1.	Rentabilitatea venitului din vânzări, %	33,05	34,37	35,48
2.	Rentabilitatea economică, %	18,13	31,65	32,78
3.	Rentabilitatea financiară, %	24,95	34,98	29,04
4.	Solvabilitatea generală	2,77	4,91	150,78
5.	Coeficient de îndatorare	0,36	0,20	0,01
6.	Coeficient de autonomie	0,64	0,80	0,99
7.	Venit din vânzări, lei	4450080	9256166	9626413
8.	Profit net, lei	452590	976027	1141912
9.	Capital propriu, lei	1814090	2790117	3932029
10.	Profit până la impozitare, lei	514296	1109122	1297627
11.	Total activ, lei	2836138	3504453	3958281
12.	Datorii totale, lei	1022048	714336	26252

Concluzii

Situația creată obligă societatea umană, mai mult ca oricând, să formeze un sistem de cunoștințe complexe cu privire la integritatea naturii, cu privire la unitatea omului, societății și naturii, să formeze competențele respective, orientările valorice, conduita și activitatea care ar asigura o atitudine responsabilă față de natură, axată pe **cultura ecologică**. Metoda de reutilizare propusă în articol este una din mulțimile posibilități de îmbunătățire a mediului. Acestea pot fi realizate doar în cazul când va exista un stat de drept în care predomină grija față de ecologia țării și sănătății mediului și a populației. De asemenea, contează atitudinea antreprenorilor față de aceste probleme, care pot fi implementate doar cu susținerea statului. La moment, are loc un program de ecologizare a Întreprinderilor Mici și Mijlocii implementat de către Organizația pentru Dezvoltarea Sectorului Î.M.M. în scopul promovării, susținerii și dezvoltării capacităților Î.M.M. pentru a adopta practici de ecologizare a proceselor de producere și prestare a serviciilor. Prin intermediul programului întreprinderile beneficiază de materiale informative, consultanță, servicii de suport și formare privind identificarea soluțiilor și adoptarea acțiunilor concrete de ecologizare a proceselor de producere și prestare a serviciilor, care să permită creșterea potențialului companiei de a obține o cotă mai mare pe piață.

Referințe:

1. JOSAN, Daniela. *Planul de afaceri pentru întreprinderea de reciclare a cauciucului*: Teză de an. Chișinău(Moldova): Universitatea tehnică a Moldovei, 2021
2. HOTĂRÎRE Nr. 248 din 10-04-2013 cu privire la aprobarea Strategiei de gestionare a deșeurilor în Republica Moldova pentru anii 2013-2027 [accesat 12.03.2021]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=67104&lang=ro
3. Organizația pentru Dezvoltarea Sectorului Î.M.M, ODIMM [accesat 12.03.2021]. Disponibil: <https://www.odimm.md/ro/ecoimm>

NEUROMARKETING: EMOȚIILE INFLUENȚEAZĂ DECIZIILE DE CUMPĂRARE

Lesi MANCOȘ

*Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Inginerie Economică și Business, Departamentul Marketing
și Logistică, ML – 191, Chișinău, Republica Moldova*

Rezumat. Neuromarketingul, ca știință, apare la începutul secolului XXI și își propune să studieze consumatorii și motivele de cumpărare din spatele gândirii conștiente. Oamenii nu spun mereu ceea ce vor face cu adevărat, astfel, se evidențiază emoțiile drept factor de influență primordial în luarea deciziilor. Studiul creierului uman va identifica adevăratele motivații ce impulsionează clientul să ia decizii în favoarea comerciantului. În prezent, există mai multe companii care aplică în activitatea lor rezultatele studiilor de neuromarketing și se bucură de efecte considerabile, iar acestea sunt: Coca-Cola, Hyundai, PayPal, Campbell's, Frito-Lay și altele. Subiectul neuromarketingului este unul controversat, unii susținând că utilizarea acestuia vine cu beneficii, iar alții afirmând că rezultatele acestor studii pot fi utilizate în defavoarea consumatorilor. Cert este faptul că atunci când se respectă normele etice, neuromarketingul nu face decât să eficientizeze activitatea de marketing și să ducă la o satisfacție mai mare a consumatorului.

Cuvinte cheie: Neuromarketing, consumator, marketing, creier

Introducere

Neuromarketingul este o metodă de cercetare a pieții care utilizează imagistica prin rezonanță magnetică și electroencefalografia pentru a determina reacția creierului uman la anumiți stimuli de marketing. Utilajele folosite pentru studiu funcționează în baza unor magneți puternici care determină intensitatea circulației sangvine în așa numitele „centre de plăcere” ale creierului. Studiile au dovedit că ceea ce spunem nu mereu reprezintă ceea ce gândim cu adevărat, astfel, deducem că cumpărăturile sunt dominate, în mare parte, de emoții. Amintirile, ideile și percepțiile depozitate în regiunile creierului ce ne fac să acționăm inconștient, pot fi explorate cu ajutorul tehnicilor neuroștiințifice, această posibilitate eficientizând activitatea de marketing a întreprinderii prin înțelegerea motivațiilor de cumpărare ale consumatorului.

Ce este neuromarketingul și cum funcționează

Termenul „neuromarketing”, inventat de Ale Smitds în 2002, se referă la utilizarea tehnicilor și tehnologiilor neuroștiințifice pentru a înțelege mai bine consumatorul și pentru a crea strategii de marketing mai eficiente.

Oamenii nu spun întotdeauna ceea ce cred, având anumite filtre ca: rușinea, prejudecățile sau teama de judecata altora, care distorsionează informația colectată. Pe lângă acestea, există o serie de factori care afectează percepția, fără ca indivizii să fie conștienți de acest fapt. Pe de o parte, oamenii încearcă să dea răspunsul „corect”, deoarece, de natura lor fiind ființe sociale, caută continuu aprobarea altora și acest factor afectează răspunsurile și comportamentele. Pe de altă parte, ceea ce credem că simțim nu corespunde întotdeauna cu realitatea, motiv pentru care răspunsurile oferite de consumatori nu coincid adesea cu rezultatele testelor de imagistică cerebrală[1].

Potrivit lui Gerald Zaltman, 95% din deciziile consumatorilor sunt influențate de procese care implică inconștientul [1]. Conform lui Uma R.Karmarker, asistent universitar la Harvard Business School, oamenii pot exprima ce le place și cât ar achita pentru un asemenea bun sau serviciu, dar mai puțin pot explica de ce anume acest produs este mai valoros pentru ei decât un alt produs. Oamenii nu sunt atât de buni la exprimarea motivelor și a factorilor care îi conferă valoare unui anumit bun [2].

Neuromarketingul permite afacerilor să testeze și să înțeleagă de unde vine motivația din spatele deciziei de cumpărare prin utilizarea tehnologiilor de scanare a creierului. În acest mod, în dependență de regiunile creierului care sunt activate la vizualizare anumitor stimuli de marketing, se pot lua decizii valoroase în legătură cu activitatea ulterioară de marketing a companiei.

Știința despre deciziile de cumpărare ale creierului

Creierul uman este format din trei părți :

1. Creierul reptilian – acționează rapid, în baza instinctelor și impulsurilor.

De ce ne lăsăm păcăliți de iluzii optice? Pentru că creierul reptilian reacționează foarte rapid.

Astfel încât creierul reptilian procesează informația în conformitate cu ceea ce vede, un factor important în decizia acestuia reprezintă ambalajul. Brandurile americane Campbell's și Frito-Lay au utilizat neuroimagistica pentru a îmbunătăți aspectul ambalajelor produselor. Studiul a indicat că consumatorii au avut un răspuns negativ la ambalajul lucios, dar nu au manifestat o reacție negativă la ambalajele mate. Astfel, neuromarketingul este aplicat pe larg în modificarea design-ului și modului de prezentare a produselor.

2. Sistemul limbic – este responsabil pentru răspunsurile bazate pe emoții.

Ați pus vreodată la îndoială faptul că smartphone-ul cumpărat este anume cel de care aveți nevoie? Sistemul limbic este responsabil de aceste gânduri.

La selectarea culorilor, trebuie să se țină cont de faptul că ele pot influența modul în care se simt potențialii clienți. Culorile pot genera o varietate de emoții, studiile demonstrând că există o conexiune între anumite culori și anumite emoții, astfel culoarea poate fi un instrument de marketing puternic. În acest sens, compania Coca Cola utilizează culoarea roșie, care se asociază cu emoțiile intense pe care le transmite compania și contribuie semnificativ la înregistrarea imaginii de brand în mintea consumatorilor, care va genera vânzări reptate.

3. Neocortexul – parte a creierului responsabilă de deciziile raționale de cumpărare. Atunci când cumpărați un automobil cu un consum mic de motorină pentru a fi capabil să-l întrețineți, această decizie îi aparține neocortexului.

În timp ce creierul reptilian ia majoritatea deciziilor de cumpărare, sistemul limbic eliberează neurotransmițători, sau așa numiții hormoni, și anume, dopamină. Acest neurotransmițător este implicat în acțiunea de recompensă, motivație, memorie, atenție, și crează sentimente de plăcere, fapt ce produce nevoia de a repeta acțiunea [3].

Marketerilor le revine misiunea de a genera emoții pozitive, ceea ce se referă la eliberarea dopaminei, pentru a crea o imagine favorabilă în mintea consumatorului, astfel făcându-l să revină iar și iar.

În anul 1975 directorii executivi ai companiei Pepsi – Cola au decis să inițieze un experiment cărui i se făcuse o publicitate asiduă. Câteva sute de reprezentanți și-au montat mese în mall-urile și supermarketurile din întreaga lume pentru a-i servi pe bărbați, femei și copii cu două pahare neinscripționate de băutură. Unul conținea Cola și altul Pepsi. După ce departamentul de marketing a încheiat procesarea rezultatelor, directorii de la Pepsi s-au arătat a fi încântați. Peste jumătate dintre voluntari susțineau că preferă gustul Pepsi în defavoarea Cola.

La douăzeci și opt de ani de la provocarea Pepsi, dr. Read Montague, directorul Laboratorului de Neuroimagistică Umană în cadrul Colegiului de Medicină Baylor, a revizuit rezultatele studiului utilizând imagistica prin rezonanță magnetică. Inițial, rezultatele reproduceau descoperirile experimentului original, astfel, peste jumătate dintre subiecți manifestau o preferință clară pentru Pepsi, la fel și creierul acestora. Atunci când participanții gustau Pepsi, se identifica o activitate intensă în regiunea creierului ce se activează atunci când ne plac anumite gusturi.

În cea de a doua parte a experimentului, participanților li s-a spus ce băutură urmează să bea. În acest caz, pe lângă activitatea în regiunea creierului responsabilă de percepția unui gust plăcut, se înregistra un flux sangvin și în regiunea creierului responsabilă pentru gândirea profundă. Toate astea indicau că două regiuni ale creierului se aflau într-o luptă acerbă, însă emoțiile ținteau detronarea preferinței raționale. În acest fel, Coca Cola ieșea învingătoare.

Toate asociațiile pozitive pe care participanții le faceau cu Coca Cola – logo-ul, istoria, culoarea, propriile amintiri, reclamele TV, caracterul unic și emoțional învingeau preferința lor rațională. De ce? Deoarece emoțiile reprezintă modul în care creierul oamenilor codifică lucrurile de valoare.

Studiul condus de dr. Montague a demonstrat o legătură decisivă între branding și creier. Astfel, s-a deschis o nouă fereastră către tiparele de gândire și s-a evidențiat necesitatea studierii creierului uman pentru o înțelegere mai bună a comportamentului consumatorului și a influenței emoțiilor asupra deciziilor de cumpărare [5].

În anul 2011, compania Hyundai a studiat creierul reptilian a 15 femei și 15 bărbați din publicul țintă. În timp ce participanții priveau imagini cu diferite părți ale automobilelor timp de o oră, activitatea creierului acestora era înregistrată. Studiul a fost bazat pe captarea emoțiilor subconștiente, iar rezultatele acestuia au arătat necesitatea îmbunătățirii aspectului exterior al automobilelor. Dean Macko, managerul pe strategia de brand al Hyundai Motor America, spunea: „Noi vrem să știm ce gândesc consumatorii despre un automobil înainte să fabricăm mii de exemplare.”[4].

Un alt studiu de neuromarketing bazat pe activitatea creierului primar, a fost realizat de compania PayPal. Aceasta își propunea să convingă consumatorii să utilizeze serviciile lor. Ei au elaborat un spot publicitar care definea serviciile PayPal drept rapide, convenabile și simple. Rezultatele studiului au indicat că rapiditatea serviciului este caracteristica care a generat cea mai intensă activitate în creierul participanților, acest factor fiind mult mai important decât siguranța și securitatea, care au fost accentele spotului anterior realizat de companie. Studiul a ajutat compania să-și definească un slogan de impact și să-și crească numărul de utilizatori de circa 3 ori [4].

Critici la adresa Neuromarketingului

Subiectul neuromarketingului este unul controversat, existând opinii diferite cu privire la posibilele utilizări și consecințe ale aplicării acestei științe pentru consumator.

Asociația americană, „Commercial Alert”, a creat o petiție împotriva utilizării tehnicilor de neuromarketing în care enumera posibilele consecințe negative ale utilizării acestora.

Criticile aduse acestei științe se referă la utilizarea posibilă a acestor cunoștințe și tehnici de către companii care promovează activități sau produse mai puțin sănătoase precum tutunul sau fast-food-ul.

Experți precum Martin Lindstrom prezintă o perspectivă diferită, susținând că această știință trebuie privită ca un instrument care poate fi folosit atât pentru bine, cât și pentru rău și că totul depinde de utilizare. De altfel, utilizarea oricărui instrument de marketing poate fi atât în favoarea, cât și în defavoarea consumatorului. Ceea ce contează este respectarea normelor etice și implimentarea rezultatelor studiilor pentru a satisface deplin și la cel mai înalt nivel necesitățile, dorințele și așteptările consumatorilor.

În conformitate cu această viziune, profesorul Vincenzo Russo, director științific al Centrului de Cercetare IULM pentru Comportament și BrainLab, explică faptul că „Neuromarketingul nu manipulează”, pur și simplu „masoară ceea ce face marketingul” și subliniază faptul că responsabilitatea pentru o utilizare adecvată le aparține companiilor [1].

Concluzii

În concluzie se poate afirma cu certitudine că neuromarketingul este un domeniu care schimbă rapid lumea marketingului. Treptat, utilizarea acestei științe se răspândește în multiple domenii, astfel încât contribuie la o înțelegere mai bună a consumatorului și respectiv la eficientizarea activității de marketing și sporirea performanțelor companiilor. În prezent există mai multe companii care utilizează tehnicile de neuromarketing pentru a măsura eficiența acțiunilor și respectiv pentru a folosi rezultatele studiilor pentru deciziile ulterioare. Experiențele din trecut și studiile de marketing tradițional au demonstrat că oamenii acționează ghidați de emoții, iar motivațiile din spatele deciziilor de cumpărare bazate pe emoții, pot fi studiate cu ajutorul utilajelor

de scanare a creierului. Deși există controverse în legătură cu aplicarea acestei metode de cercetare, neuromarketingul este un instrument eficient, care fiind utilizat rațional, contribuie la sporirea satisfacției consumatorului și respectiv la majorarea profitului întreprinderilor.

Referințe:

1. Ce este Neuromarketing, J.D.M [online]. [accesat 23.02.21]. Disponibil: <https://www.jurnaldedigitalmarketing.com/digital-marketing/neuromarketing/>
2. What is Neuromarketing? Understanding Why We Buy, ENGAGE [online]. [accesat 23.02.21]. Disponibil: <https://frozenfire.com/what-is-neuromarketing/>
3. Neuromarketing Nation : How Emotions Influence Your Buying Decisions, Kyrsten Ledger, December 14th,2020 [online]. [accesat 23.02.21]. Disponibil: <https://www.qualitylogoproducts.com/blog/neuromarketing-nation-emotions-influence-buying-decisions/>
4. Neuromarketing: Companies Use Neuroscience for Consumer Insights, Forbes, Laurie Burkitt, October 29, 2009 [online]. [accesat 23.02.21]. Disponibil: <https://www.forbes.com/forbes/2009/1116/marketing-hyundai-neurofocus-brain-waves-battle-for-the-brain.html?sh=7f78f83f17bb>
5. LINDSTROM Martin. *Buyology: adevăruri și minciuni despre motivele pentru care cumpărăm*. București: PUBLICA, 2010.

ОЦЕНКА ЛИКВИДНОСТИ СТРОИТЕЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЯ РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА

Владислава БУГАЕВСКИ

Технический Университет Молдовы, Факультет Экономической Инженерии и Бизнеса, Департамент экономики и менеджмента, группа ВА-191, г. Кишинев, Республика Молдова.

Автор-корреспондент: Бугаевски Владислава, vladislava.bugaevschi@em.utm.md

Аннотация. В любой экономической ситуации предприятие, занимающееся коммерческой деятельностью восприимчиво к колебаниям в экономике. В нестабильной ситуации необходимо реально оценивать свои финансовые возможности, при столкновении с трудностями отвечать по своим обязательствам. В работе проводится анализ ликвидности предприятий как одной из основных задач своевременной оценки риска их неплатежеспособности.

Ключевые слова: платежеспособность предприятия, ликвидность баланса, текущие активы, краткосрочные обязательства.

Введение

Одним из показателей, характеризующих финансовое состояние предприятия, является его платежеспособность. Посредством обеспечения достаточности финансовых ресурсов для нормального функционирования, целесообразности их размещения и эффективности использования, платежеспособное предприятие выступает гарантом безопасности финансовых взаимоотношений с другими юридическими и физическими лицами [1].

При оценке ликвидности используют подходы, анализирующие состояние предприятия как с точки зрения внешних, так и внутренних пользователей. Рассчитывают абсолютную, текущую и перспективную ликвидность [2].

Для принятия управленческих решений необходимо грамотно оценивать финансовую устойчивость предприятия. Для этого нужно определить степень покрытия имеющихся обязательств активами, которыми располагает организация.

Ликвидность определяется как величина, обратная периоду времени, который необходим для обращения его в денежные средства. Анализ ликвидности баланса заключается в сравнении средств по активу, сгруппированных в порядке убывания ликвидности с обязательствами по пассиву, сгруппированными в порядке возрастания срока их погашения [1, 3].

Экономическое содержание показателей ликвидности

Следует отметить, что в специальной литературе и экономической практике существует множество значительных смещений в отношении наименований коэффициентов ликвидности. То есть используются различные наименования для обозначения идентичных показателей, наоборот, похожие названия для различных коэффициентов [3-6]. С практической точки зрения более важным является экономический смысл, способ расчёта и оценки коэффициентов. Исходя из данных соображений, является целесообразным, чтобы аналитические материалы содержали формулу расчета используемых коэффициентов (Таб. 1).

Оценка ликвидности строительных предприятий РМ

В рамках данного исследования представляется интересным выполнить оценку коэффициентов ликвидности строительных предприятий РМ. Исходные данные для их расчета представлены в Таб. 2.

Таблица 1

Общая характеристика коэффициентов ликвидности

Наименование коэффициента	Способ расчета	Оптимальный интервал	Экономический смысл
Текущая ликвидность, общая, III-го уровня, коэффициент покрытия, коэффициент общей платежеспособности	$\frac{\text{Текущие активы}}{\text{Краткосрочные обязательства}}$	2–2,5 1–2,5 >2	Показывает, если текущие активы достаточны для погашения краткосрочных обязательств
Промежуточная ликвидность, ограниченная, II-го уровня	$\frac{\text{Денежные средства} + \text{Краткосрочные инвестиции} + \text{Краткосрочная дебиторская задолженность}}{\text{Краткосрочные обязательства}}$	0,7–0,8 >1	Показывает долю краткосрочных обязательств, покрытых наиболее ликвидными активами
Абсолютная ликвидность, срочная, немедленная, I-го уровня	$\frac{\text{Денежные средства}}{\text{Краткосрочные обязательства}}$	0,2–0,25 0,05–0,1	Показывает долю краткосрочных обязательств, которые могут быть оплачены немедленно

Источник: [3].

Таблица 2

Исходные данные, млн леев

Показатель	2017	2018	2019
Текущие активы, в том числе:	18419	21109	24236
Товарно-материальные запасы	8529	9996	11588
Краткосрочная задолженность	7276	8167	9505
Денежные средства	1637	1910	2056
Краткосрочные финансовые инвестиции	977	1036	1087
Краткосрочные обязательства	10841	13385	14939
Индекс роста текущих активов (базисные)	1,000	1,146	1,315
Индекс роста краткосрочных обязательств(базисные)	1,000	1,234	1,378

Источник: [7].

Уровень и динамика коэффициентов ликвидности строительных предприятий представлены в Таб. 3.

Таблица 3

Расчет коэффициентов ликвидности

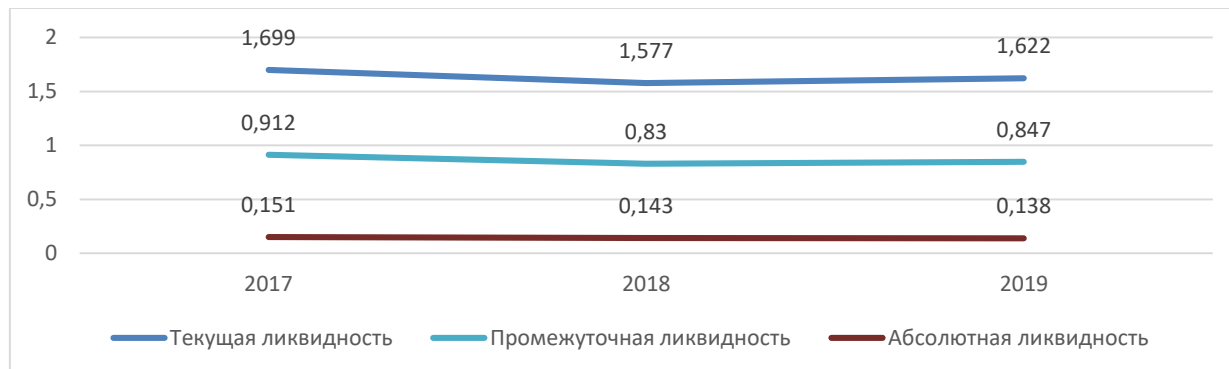
Показатель	2017	2018	2019
Текущая ликвидность	1,699	1,577	1,622
Промежуточная ликвидность	0,912	0,830	0,847
Абсолютная ликвидность	0,151	0,143	0,138

Источник: составлено автором на основе данных Таб. 2.

Из произведенных в Таб. 3 расчетов следует, что на строительных предприятиях за анализируемый период выявилась негативная тенденция снижения коэффициентов ликвидности. В частности, на протяжении анализируемого периода уровень рассматриваемых показателей не достигает оптимального интервала. Это негативное явление объясняется тем фактом, что на в 2017-2019 гг. темпы роста краткосрочных обязательств превышали темпы роста текущих активов.

Таким образом, уровень коэффициентов ликвидности находится на грани минимального допустимого и в случае, если руководством строительных предприятий не будет предпринято мер по оптимизации платежных средств, существует риск неспособности покрыть свои текущие обязательства в установленные сроки.

Графическое представление динамики коэффициентов ликвидности строительных предприятий представлено на Рис. 1.

Рисунок 1. Динамика коэффициентов ликвидности строительных предприятий

Источник: составлено автором на основе данных Таб. 3.

Факторный анализ ликвидности

Очевидно, что существование негативной тенденции в динамике текущей ликвидности, как наиболее результативного показателя, обусловлено изменениями двух обобщающих факторов I-го уровня, а в частности, опережением темпов роста краткосрочных обязательств над более умеренными темпами роста текущих активов.

В процессе анализа, в первую очередь, определяется влияние факторов I-го уровня на изменение ликвидности (при помощи метода цепных подстановок).

Условное значение текущей ликвидности определяется как отношение текущих активов 2019 года к величине краткосрочных обязательств 2018 года, что составляет 1,811.

Изменение текущей ликвидности за счет изменения текущих активов составляет: $1,811 - 1,577 = + 0,234$.

Изменение текущей ликвидности за счет изменения краткосрочных обязательств составляет: $1,622 - 1,811 = - 0,189$.

Проверка: $+ 0,234 - 0,189 = + 0,045$.

Таким образом, вследствие текущих активов уровень текущей ликвидности в 2019 году повысился по сравнению с 2018 годом на 0,234 пункта. В то же время одновременный рост краткосрочных обязательств обусловил снижение результативного показателя на 0,189.

Представляется целесообразным установить причины, которые спровоцировали изменение текущей ликвидности под воздействием более детальных факторов (II уровня) (Таб. 4).

Полученные в Таб. 4 результаты отражают разнонаправленное влияние факторов II-го уровня на текущую ликвидность строительных предприятий. В частности, в результате увеличения краткосрочных обязательств, результативный показатель сократился на 0,189 пункта. Негативное влияние данного фактора было компенсировано благодаря росту всех составных элементов текущих активов (Товарно-материальные запасы, Краткосрочная задолженность, Денежные средства, Краткосрочные финансовые инвестиции). Под влиянием указанных факторов уровень текущей ликвидности предприятия возрос на 0,234 ($0,119 + 0,100 + 0,011 + 0,004$) пункта, а общий прирост текущей ликвидности составил + 0,045 пункта.

Таблица 4.

Расчет влияния факторов II-го уровня на изменение текущей ликвидности

Показатель	2018	2019	Абсолютное изменение, млн леев	Доля фактора II-го уровня, %	Влияние факторов коэффициента
Текущие активы, в том числе:	21109	24236	+3127	100,0	+ 0,234
Товарно-материальные запасы	9996	11588	+1592	50,9	+ 0,119
Краткосрочная задолженность	8167	9505	+1338	42,8	+ 0,100
Денежные средства	1910	2056	+146	4,7	+ 0,011
Краткосрочные финансовые инвестиции	1036	1087	+51	1,6	+ 0,004
Краткосрочные обязательства*	13385	14939	+1554	100,0	- 0,189

* Отсутствие данных по составу краткосрочных обязательств.

Источник: [7].

Выводы

Оценка коэффициентов ликвидности строительных предприятий показала ряд недостатков в данной области: выявилась негативная тенденция снижения коэффициентов ликвидности; уровень рассматриваемых показателей не достигает оптимального значения; существует угроза неплатежеспособности по своим текущим обязательствам в установленные сроки. Руководству предприятий следует обратить внимание на состав краткосрочных обязательств с целью их оптимизации. Данная мера позволит сдерживать темпы роста краткосрочных обязательств и улучшит финансовое равновесие между имуществом и источниками финансирования активов строительных предприятий.

Библиография

1. SAVICKAJA, G. *Kompleksnyj analiz hozjajstvennoj dejatel'nosti predprijatija*. Uchebnik. Moskva: Izdatel'stvo INFRA-M, 2017. 608 с. ISBN: 978-5-16-011214-5.
2. ЦУРКАН, А., СТРАТИЛА, А. Повышение ликвидности строительных предприятий с целью поддержания их платёжеспособности. In: *Conferința Tehnico-Științifică a Colaboratorilor, Doctoranzilor și Studenților, 15-17 noiembrie, 2012*. Chișinău: Tehnica-UTM, 2013, Vol. 3, pp. 468-471. ISBN 978-9975-45-251-9.
3. ȚIRIULNICOVA, N. ș.a. *Analiza rapoartelor financiare: [manual]*. Chișinău: Asociația Obștească "ACAP RM", 2011. 400 p. ISBN 978-9975-78-995-0.
4. STRATILA, A., GOLAN, A. Analiza indicatorilor financiari, ce caracterizează diferite aspecte ale situației financiare a companiilor de construcții din Republica Moldova. In: *Conferința Tehnico-Științifică a Colaboratorilor, Doctoranzilor și Studenților, 16-18 noiembrie, 2017*. Chișinău: Tehnica-UTM, 2018, Vol. 2, pp. 471-473. ISBN 978-9975-45-545-9.
5. УСТУРОЙ, Л., СТРАТИЛА, А. Анализ чистых текущих активов строительных предприятий Республики Молдова. In: *Conferința Tehnico-Științifică a Colaboratorilor, Doctoranzilor și Studenților, 1-14 decembrie, 2016*. Chișinău: Tehnica-UTM, 2017, Vol. 2, pp. 405-408. ISBN 978-9975-45-502-2.
6. СТРАТИЛА, А. Оценка финансового состояния предприятий строительной отрасли Республики Молдова. In: *Conferina Jubiliară Tehnico-Științifică a Colaboratorilor, Doctoranzilor și Studenților consacrată celei de-a 50-a Aniversări a U.T.M., 20 – 21 octombrie*. Chișinău: Tehnica-UTM, 2014, Vol. 3, pp. 393-396. ISBN 978-9975-45-382-0.
7. Biroul Național de Statistică. Banca de date statistice. Statistica economică [accesat 12.02.2021]. Disponibil: <http://statbank.statistica.md>

IMPORTANȚA PROCESULUI DE EVALUARE A PERFORMANȚELOR PERSONALULUI ÎN CADRUL ÎNTREPRINDERII

Victoria DUBAC

Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Inginerie Economică și Business, Departamentul Economie și Management, grupa academică BA-181, f/zi, Chișinău, R.Moldova

Autorul corespondent: Victoria Dubac, victoria.dubac@emi.utm.md

Rezumat: *procedura de evaluare a performanțelor personalului reprezintă un punct de bază în managementul resurselor umane, indispensabilă pentru a determina gradul în care angajații își îndeplinesc sarcinile și responsabilitățile care le revin. Scopul evaluării salariaților constă în îmbunătățirea performanței organizaționale prin aprecierea rezultatelor profesionale individuale și dezvoltarea competențelor angajaților. În prezentul articol autorul va sintetiza importanța cunoașterii nivelului de performanță, atât pentru echipa managerială din cadrul întreprinderii, cât și pentru salariați.*

Cuvinte cheie: *evaluare, performanțe, rezultate, personal, factori, metode*

Introducere

Evaluarea performanțelor reprezintă aprecierea gradului în care angajații își îndeplinesc responsabilitățile ce le revin, în raport cu postul pe care-l ocupă. Acest proces mai poartă denumirea de clasificarea / evaluarea salariaților sau evaluarea rezultatelor înregistrate. În viața de zi cu zi, procesul de evaluare a performanțelor personalului cunoaște o serie de particularități determinate de condițiile concrete în care aceasta se efectuează, de scopurile urmărite și de metodele utilizate.

În ultimii ani, majoritatea autorilor integrează activitatea de evaluare a rezultatelor într-un proces mai complex, numit managementul performanțelor resurselor umane. Managementul performanțelor reprezintă procesul integrat prin care resursele umane influențează pozitiv asupra eficacității organizaționale, în îndeplinirea misiunii și a obiectivelor strategice ale întreprinderii.

Un angajat va înregistra rezultate deosebite atunci când obiectivele sale și standardele de performanță îi sunt clare și coerente, când el cunoaște ce are de făcut și ce rezultate trebuie să obțină în raport cu sarcinile și atribuțiile aferente postului său.

Obiectivele evaluării performanțelor

Obiectivele evaluării performanțelor resurselor umane pot fi grupate în patru categorii [4]:

- organizaționale;
- psihologice;
- de dezvoltare;
- procedurale.

Obiectivele organizaționale: concordanța performanțelor și contribuțiilor individuale cu misiunea și obiectivele întreprinderii; sesizarea neconcordanțelor dintre obiectivele întreprinderii și strategiile privind resursele umane; descrierea posturilor și ajustarea conținutului lor; ameliorarea eficacității organizaționale etc.

Obiectivele psihologice: posibilitatea individului de a situa contribuția sa în raport cu normele și de a atrage atenția superiorilor; șansa dialogului; cunoașterea de către fiecare individ a contribuției sale la realizarea obiectivelor întreprinderii; perceperea poziției și relațiilor în ierarhia întreprinderii.

Obiectivele de dezvoltare: posibilitatea fiecărui salariat de a cunoaște șansele de evoluție în funcție de performanțele proprii și de obiectivele întreprinderii.

Obiectivele procedurale: realizarea unui diagnostic permanent al resurselor umane; gestiunea carierei (promovare, schimbare din funcție, retrogradare, concediere); identificarea nevoilor de formare și perfecționare; ameliorarea relațiilor interpersonale; dimensionarea salariilor; sesizarea deficiențelor structurale.

Metode și tehnici de evaluare a personalului

Corectitudinea determinărilor în cadrul procesului de evaluare a performanțelor personalului, depinde foarte mult de calitatea metodelor utilizate și anume [2]:

- *validitatea* rezultatelor;
- *fidelitatea* determinărilor (capacitatea de a înregistra rezultate aproximativ identice la aplicarea repetată);
- *echivalența* rezultatelor (evaluatori independenți descoperă același rezultat);
- *omogenitatea internă* (componentele unui instrument, măsurând același subiect, înregistrează același rezultat);
- *sensibilitatea* instrumentelor utilizate (capacitatea de a determina diferența reală dintre subiecți).

În procesul de evaluare a performanțelor, sunt aplicate o serie de metode ce pot fi clasificate în [2]:

- metode de evaluare pe categorii – scale sau grile de evaluare, liste de verificare, alegerea forțată;
- metode comparative – clasificarea simplă, distribuția forțată și compararea pe perechi;
- metode descriptive – incidentul critic, eseul sau trecerea în revistă a unui domeniu;
- metode bazate pe comportament – metoda scărilor de evaluare și de clasificare precum și managementul prin obiective.

Metode de evaluare pe categorii

Metoda scalelor de evaluare – datorită simplității ei este cea mai utilizată metodă. Aceasta constă în utilizarea scalelor, angajații fiind plasați pe un anumit nivel al scalei în funcție de criteriile alese de evaluatori.

Metoda listelor de verificare – constă în evaluarea angajatului conform unor afirmații/calificative / dexterități/ obiective. Acestea cuprind informații de genul: îndeplinește sarcinile la timp; acceptă critica; este cooperant și săritor, se străduiește să-și optimizeze performanțele.

Metode comparative

Clasificarea simplă – rezidă în redactarea unei liste de către evaluator în care angajații sunt ierarhizați, în ordine descrescătoare, din punct de vedere al gradului de efectuare a responsabilităților posturilor.

Compararea pe perechi – evaluatorul îl analizează pe fiecare subiect în raport cu toți ceilalți și îl plasează la locul potrivit. Se alcătuiesc liste cu numele a doi subiecți astfel ca fiecare subiect să poată fi comparat cu toți membrii grupului. Apoi se constituie o matrice de comparație, după care, subiecții sunt localizați pe o scară de evaluare pe baza cotei obținute.

Distribuția forțată – evaluatorul trebuie să respecte distribuția gaussiană (10% foarte slab, 20% slab, 40% mediu, 20% bun, 10% foarte bun) și să încadreze fiecare salariat într-o anumită clasă în baza unor procente de distribuție fixate.

Metode descriptive

Incidentul critic – această metodă este aplicată la aprecierea conducătorilor de întreprinderi. Aceasta diferențiază comportamentele din contextul muncii în eficiente și ineficiente.

Eseul – constă în relatarea scrisă sau o descriere liberă, literară și originală a performanțelor anterioare ale unui angajat, a punctelor forte și slabe și totodată, sugestii de optimizare a performanței.

Trecerea în revistă a unui domeniu – în cadrul acestei metode, compartimentul de personal participă activ în procesul de evaluare. Performanțele sunt analizate de către un specialist din acest compartiment împreună cu șeful direct al subiectului evaluat.

Metode complexe de evaluare

Managementul prin obiective (MBO) – constă în evaluarea personalului pe baza obiectivelor individuale, stabilite pentru fiecare angajat, utilizând tehnica SMART.

Diversitatea metodelor, tehnicilor și procedeele de evaluare a performanțelor este relativ mare, iar dinamica dezvoltării lor a înregistrat o evoluție ascendentă. Utilizarea acestor metode și tehnici de evaluare a performanțelor diferă de la o întreprindere la alta, iar gradul lor de răspândire se situează la un nivel destul de înalt. Indiferent de metoda utilizată, sesizarea scopului final al procesului de evaluare are un rol important. Când evaluarea este utilizată pentru dezvoltarea personalului ca resursă, rezultatele sunt bune.

Etapele procesului de evaluare a performanțelor personalului

Din cele menționate anterior, se constată că procesul de evaluare a performanțelor personalului este unul continuu, sistematic și autoreglator, care este constituit din mai multe etape.

Prima etapă „*Pregătirea evaluării*” – constă în stabilirea obiectivelor evaluării rezultatelor, după care se determină criteriile de evaluare. Totodată, se stabilesc metodele și tehnicile de evaluare a performanțelor ce urmează să fie aplicate și nu în ultimul rând perioada în care va avea loc, periodicitatea acestora și persoanele ce vor efectua evaluarea;

Etapă a doua este caracterizată de efectuarea evaluării propriu-zisă. Are loc completarea de către angajați a formularelor, chestionarelor sau testelor de evaluare a performanțelor elaborate pentru posturile pe care le ocupă.

Următoarea etapă este „*Analiza rezultatelor*” – constă în prelucrarea și analiza datelor și informațiilor obținute. Datele obținute în cadrul procesului de evaluare trebuie să fie obiective (nedistorsionate în favoarea sau în defavoarea celor evaluați) și să asigure feedback-ul prin comunicarea rezultatelor membrilor organizației la momentul potrivit și într-o manieră corespunzătoare.

Ultima etapă „*Comunicarea rezultatelor*” – se caracterizează prin prezentarea raportului efectuat. La această etapă are loc identificarea modalităților de comunicare a rezultatelor depistate pentru prevenirea unor nemulțumiri sau reacții adverse asupra concluziilor efectuate. Totodată, pe baza raportului se stabilesc un șir de acțiuni pentru îmbunătățirea performanțelor și a viitorului comportament în muncă.

Rezultatele evaluării performanțelor personalului servesc drept bază pentru luarea deciziilor manageriale cu privire la personal, precum și constituie un instrument de management care ajută conducătorii să planifice, să organizeze și să monitorizeze mai bine activitatea subdiviziunii întreprinderii.

Prin urmare, evaluarea performanțelor personalului însumează o serie de decizii cu o importanță egală atât pentru salariat, cât și pentru angajator, după cum urmează [5]:

1. Transparența în procesul de comunicare. Orice angajat are nevoie să știe dacă își face treaba așa cum trebuie, dacă răspunde cerințelor stabilite de post și care sunt aspectele care ar putea fi îmbunătățite.

2. Deciziile de promovare: un lucru este clar, toți salariații vor să avanseze. Însă deciziile de promovare trebuie să ia în calcul o serie întreagă de factori.

3. Deciziile de concediere: evaluarea performanței asigură datele care pot justifica o concediere sau o reducere de personal.

4. Motivate: fără o evaluare, angajații nu ar ști care sunt cele mai importante lucruri pentru managerul lor. Evaluarea este momentul în care aceștia înțeleg dacă merg în direcția corectă sau dacă e nevoie să facă schimbări pentru a atinge performanța cerută. În ambele cazuri, se vor simți motivați să lucreze din ce în ce mai bine.

5. Stabilirea necesităților de training și dezvoltare: ambele părți implicate în evaluare pot să determine dacă este nevoie de o pregătire suplimentară pentru dezvoltarea anumitor competențe sau pentru însușirea corectă a anumitor proceduri.

6. Legalitatea deciziilor privind personalul: orice decizie legată de raporturile de muncă, de la transferul în alt compartiment structural până la refuzul promovării sau concediere, trebuie să se bazeze pe date justificative, în eventualitatea unui litigiu.

7. Îmbunătățirea performanței la nivel organizațional: un sistem riguros și eficient de evaluare garantează că fiecare persoană știe care sunt așteptările managementului și cum vor fi acestea evaluate.

Concluzii

Aprecierea performanțelor profesionale a devenit, este și va fi o verigă importantă în conducerea inteligentă a întreprinderilor. O mare parte a conflictelor de muncă, precum și declinul unor companii au ca principală cauză un management defectuos imprimat de insuficiențele cunoștințe, din vastul domeniu al managementului resurselor umane. Avem de-a face aici cu clișeele provenite de pe urma unor practici îndelungate a unei politici uniforme de personal sau, simplu, cu lipsa de informații din domeniul respectiv.

Astfel, aria de răspândire pe care o cunoaște evaluarea performanțelor profesionale este foarte largă. O serie de statistici menționează că ritmul de implicare în viața organizațională a practicilor de evaluare a personalului a cunoscut o dinamică pe care puțini specialiști au bănuțit-o. Această dinamică a rezultat din faptul că întreprinderile se confruntă din ce în ce mai mult cu necesitatea creșterii productivității, asta în condițiile în care ele dispun de posibilități limitate. În acest sens, una dintre cele mai puțin exploatate căi de creștere a productivității este îmbunătățirea performanței umane. Cerința de a aprecia personalul unei organizații este impusă și de alți factori cum ar fi ritmul accelerat de dezvoltare științifico-tehnică, de implementarea noilor tehnologii, și firește, de internaționalizarea pieței concurențiale.

Pentru angajați, cunoașterea performanțelor profesionale și a propriului potențial este un moment important, deoarece devine mai modul în care își îndeplinește sarcinile de muncă, ce randament au, ce așteaptă de la ei întreprinderea și cum răspund solicitărilor acesteia.

Totodată, evaluarea rezultatelor poate fi utilizată în mai multe moduri și anume: pentru încurajarea sau stimularea creșterii capacităților angajatului, deținând un rol important în consolidarea și îmbunătățirea performanței, precum și în determinarea obiectivelor carierei sau a nevoilor de pregătire.

Referințe

Cărți:

1. Ina Crețu, Ala Oberșt, Managementul Resurselor Umane, Note de Curs, Editura „Tehnica-UTM” 2020;
2. Panaite Nica, Managementul Performanțelor Resurselor Umane, Editura ”SEDCOM LIBRIS”, Iași, 2010;
3. Aurel Manolescu, Managementul Resurselor Umane, Editura Economică, București, 2010;

Referințe Web

4. Elena Bucica, *Necesitatea Evaluării Performanțelor Profesionale* [online]. , 2009, pp 1-5, [Accesat:18.02.2021]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Necesitatea%20evaluării%20performanțelor%20profesionale.pdf
5. Otilia DRĂGAN, *De ce este importantă evaluarea performanțelor?*, [online]. , 2016, pp 1-3 [Accesat:18.02.2021]. Disponibil: <https://www.portal-resurseumane.ro/competente-si-evaluare-149/de-ce-este-importanta-evaluarea-angajatilor-7-obiective-definite-de-experti-14175.html>

AMBALAJUL PRODUSELOR ȘI PROTECȚIA CONSUMATORULUI

Mihaela TIMOTIN

Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Inginerie Economică și Business, Departamentul Marketing și Logistică, ML – 191, Chișinău, Republica Moldova

Rezumat: Crearea ambalajului constituie unul dintre elementele strategice ale întreprinderii pentru comercializarea produselor sale. Astăzi se acordă o importanță din ce în ce mai mare acestei funcții, pentru că acceptarea unor produse de către consumatori depinde într-o măsură însemnată de forma și grafica sa, de estetica ambalajului în general. Protecția consumatorului devine și el un aspect care ia amploare tot mai mult. Consumatorii vor să fie siguri de ceea ce consumă, să fie informați și totodată să nu fie duși în eroare de către agenții economici cu privire la anumite aspecte ce i-ar putea prejudicia. Pentru îndeplinirea cu succes a acestor funcții, ambalajul trebuie adaptat cerințelor actuale. Forma de prezentare contează aproape în aceeași măsură ca produsul în sine. De aceea, ambalajul trebuie să creeze imaginea calității produsului, conferită de soliditatea, greutatea redusă, durabilitate, eficiența în utilizare și informarea corectă asupra caracteristicilor acestuia.

Cuvinte-cheie : ambalaj, protecție, consumator, produs, calitate

Introducere

Pentru consumator, ambalajul, acest „vânzător tacut”, reprezintă cartea de vizită a produsului, prin intermediul căruia ia cunoștință de felul produsului, principalele caracteristici de calitate, modalitatea de utilizare și eventualele restricții.

Produsele pe care le cumpărăm zi de zi au ajuns însă să fie adevărate surprize. Dacă unele au indicate pe ambalaj diverse informații cu privire la origine, marcă, distribuitor, termen de valabilitate etc. altele ne comunică informații tare vagi, sau nu ne oferă nici o informație.

Astăzi, ambalajul se cere a fi nu doar un mod prin care se asigură protecția produsului, dar prin care se asigură și nemijlocita protecție a consumatorilor. În activitatea comercială ambalajul este un component indispensabil, care nu se poate disocia de marfă. Metodele noi de desfacere (mai ales prin autoservire) determină diversificarea ambalajelor și creșterea exigențelor din punct de vedere al calității.

Ambalajul reprezintă unul din cele mai importante elemente constitutive ale produsului, deoarece un produs bine ambalat poate reprezenta o garanție a protecției consumatorilor.

Pe întregul circuit străbătut de produs - de la producător, distribuitor, rețea comercială, până la consumator - importanța ambalajului este evidențiată și de funcțiile acestuia:

- conservarea și protecția proprietăților produselor împotriva factorilor fizici, chimici, biologici;
- facilitarea operațiilor de manipulare, depozitare și transport a produselor;
- promovarea produselor prin crearea unei atitudini pozitive față de produs, informarea sau chiar schimbarea mentalității consumatorului [1, p.242].

Se observă faptul că pot fi studiate în strânsă corelație, produsul și ambalajul ca un sistem, ca un tot. În același timp ambalajul poate fi tratat ca o parte distinctă care de multe ori este determinant în adoptarea deciziei de achiziționare a produsului.

Ambalajul protejează consumatorul împotriva falsificării mărfurilor prin perfecționarea modalităților de închidere și etanșare, prin realizarea unor forme de ambalaj, a unor inscripții și semne specifice mai greu de imitat și prin etichetele aplicate pe ambalaj.

Între materialele de ambalare și produse sunt posibile unele reacții fizico-chimice care determină un transfer reciproc de substanțe cunoscute sub denumirea de „fenomenul de migrație”.

Materialele de ambalaj se împart în două categorii în funcție de migrația substanțelor:

- materiale la care migrația este nulă sau neglijabilă (sticla, aluminiu).
- materiale la care migrația este permanentă, independent de produsul ambalat (ex. materiale plastice) [2].

Datorită interacțiunii dintre produse și ambalaje apar și riscurile intoxicațiilor alimentare. De exemplu, anumite metale pot reacționa cu acizii prezenți în alimente (fructe, legume), cu formarea de hidrogen și ioni metalici. Stratul de staniu care acoperă în interior conservele metalice nu rezistă la medii puternic acide, cu $\text{pH} < 4$, de aceea trebuie să fie lăcuite cu un strat suplimentar de protecție.

Reglementari ale UE în domeniul materialelor de ambalat

Datorită importanței ce se acordă relației dintre ambalaj și protecția consumatorilor, în Uniunea Europeană au apărut mai multe reglementări care sunt de natură să apere interesele consumatorilor față de acțiunea nocivă a unor materiale de ambalat. Legislația europeană se refera la:

- obligația de verificare a migrației constituenților din materialul plastic destinat contactului cu mărfurile alimentare (Directiva Consiliului din oct. 1982)
- necesitatea armonizării legislației statelor membre UE referitoare la materiale și obiecte care vin în contact cu mărfurile alimentare (Directiva Consiliului Europei, decembrie 1988).
- stabilirea listei substanțelor pentru verificarea migrației componentelor din materiale plastice care intră în contact cu mărfurile alimentare (Directiva Consiliului dec. 1985);
- lista materialelor și obiectelor din peliculă celulozică regenerată destinată contactului cu mărfurile alimentare (Directiva Comisiei Europene martie 1993).
- lista materialelor și obiectelor din material plastic destinat contactului cu mărfurile alimentare (Directiva Consiliului, feb. 1990) [3].

Legislația Republicii Moldova cu privire la ambalaj și protecția consumatorilor

Fiecare țară își apără consumatorii, prin adoptarea unor norme sanitare ce stipulează clar cerințele față de ambalaje.

Constituția Republicii Moldova garantează dreptul la un mediu înconjurător neprimejdios din punct de vedere ecologic pentru viață și sănătate, precum și la produse alimentare și obiecte de uz casnic inofensive, de asemenea răspândirea informațiilor veridice privitoare la starea mediului natural, la condițiile de viață și de muncă, la calitatea produselor alimentare și a obiectelor de uz casnic (art.37 din Constituția RM adoptată la 29 iulie 1994).

Adoptarea în anul 1993 a Legii Republicii Moldova nr. 1453-XII din 25.05.93 cu privire la protecția consumatorilor a fost un pas important în acest domeniu și a pus bazele cadrului juridic și reglementează raporturile juridice dintre consumatori și agenții economici producători sau comercializatori de produse și servicii. La 13.03.2003 a fost adoptată o nouă Lege privind protecția consumatorilor, nr. 105 Monitorul Oficial 126-131/507, 27.06.2003 care continuă reglementarea relațiilor în acest domeniu sub aspect mai modern. Protecția drepturilor consumatorilor de către stat se realizează prin elaborarea și aprobarea la nivel de stat a politicii în domeniul protecției drepturilor consumatorilor. În legislația R. Moldova, în titlurile Capitolelor II, III, V, ale Legii Nr.105 din 13.03.2003, privind protecția consumatorilor regăsim trei obiective de bază:

- 1) *Protecția vieții, sănătății și securității consumatorilor*, se precizează obligațiile agenților economici de a comercializa produse numai în cadrul termenului de valabilitate stabilit. Se interzice comercializarea de produse sau prestarea de servicii ce pot pune în pericol viața, sănătatea sau securitatea consumatorilor în condiții normale de utilizare sau producerea și comercializarea produselor falsificate sau contrafăcute.
- 2) *Protecția intereselor economice ale consumatorilor*, care se referă la dreptul consumatorilor de a lua singuri decizia privind achiziționarea de produse și servicii, de a beneficia de o redactare clară a cauzelor contractuale și a indicațiilor de utilizare și de a fi despăgubiți pentru eventualele daune provocate de produse sau servicii.

- 3) *Informarea și educarea consumatorilor*, este un domeniu de mare importanță în sistemul de protecție a consumatorilor. Legea prevede dreptul de a fi informați în mod corect asupra caracteristicilor esențiale ale produselor și serviciilor oferite de către agenții economici, astfel încât să poată alege rațional, în conformitate cu interesele lor [4].

Aceste obiective figurează în legislația mai multor state, iar prin acestea se intenționează aducerea la cunoștință consumatorilor legile ce au menirea de a proteja și apăra în cazul creării unor prejudicii de orice natură prin intermediul unui produs necorespunzător standardelor emise de legislația în vigoare.

Ce spune legea la cumpărarea de bunuri?

- Să fie adaptate pentru utilizare normală
- Să corespundă scopului propus
- Să corespundă descrierii
- Să aibă o calitate acceptabilă [6].

Aceasta înseamnă că bunurile trebuie să funcționeze și să-și îndeplinească scopul pentru care au fost achiziționate. Ele trebuie, în mod normal, să nu prezinte defecte, chiar și minore, să aibă o prezentare și o finisare rezonabile, să fie sigure și durabile.

O importanță deosebită o are eticheta de informare și instrucțiunile de folosire precum și eventualele avertizări ale consumatorului, în cazuri speciale de utilizare. Informațiile înscrise pe etichetă nu trebuie să inducă în eroare consumatorii la achiziționarea produselor.

Magenta Consulting a realizat un sondaj de opinie pentru a afla câți moldoveni analizează eticheta produselor alimentare, la ce atrag atenția și câtă încredere au în informația de pe ambalaj. Potrivit datelor colectate, 4 din 10 persoane chestionate nu analizează eticheta produselor alimentare pe care le cumpără sau fac asta foarte rar. Potrivit rezultatelor sondajelor, 72% dintre cei care nu citesc eticheta niciodată sunt bărbați, iar 62% provin din mediul rural.

Totodată, aproape 1/3 dintre respondenți au declarat că citesc etichetele la toate produsele. Printre acești respondenți se numără mai mult femeile, tinerii și persoanele cu venituri mai mari.

Sondajul a fost realizat de Magenta Consulting, pe un eșantion de 521 de persoane, cu vârsta cuprinsă între 18 și 70 de ani, cu o distribuție reprezentativă la nivel național și cu o marjă de eroare de +/- 4%. Datele au fost colectate în perioada 26 Martie – 15 Aprilie 2019 la telefon, prin metoda CATI (Computer Assisted Telephone Interviewing) [5].

Concluzii

În concluzie, ambalajul și restul caracterelor de pe acesta trebuie să convingă consumatorul de calitatea produsului (fără ca informația prezentată să fie eronată).

Protecția consumatorului este un subiect necesar în actualmente și trebuie obligatoriu să fie asigurat de producători și vânzători, indiferent de sfera de activitate. Aceștea trebuie să asigure piața cu produse cât mai calitative, sănătoase, care nu prezintă risc pentru viața, sănătatea și securitatea consumatorului, iar aceste aspecte trebuie să le întrunească în mod obligatoriu și ambalajul, deoarece anume el este cel ce generează într-un final decizia de cumpărare, el este atât sursa primelor impresii cât și cel care arată personalitatea, poziționarea, valorile și avantajele mărcii.

Pentru evitarea riscului de a deveni victime în urma consumului, recomand să :

- Citirea etichetelor cu atenție sporită;
- Achiziționarea produselor ce corespund standardelor;
- Informarea cu privire la drepturile consumatorilor;
- Participarea la evenimente dedicate informării consumatorului.

În cazul în care au fost lezate drepturile, consumatorul poate apela să la APC (Agenția pentru Protecția Consumatorilor) care vă poate oferi servicii de consiliere gratuite, atât telefonic (linia telefonică fierbinte 022 741464 și 080028028 (apel gratuit din teritoriul Rep. Moldova)) cât și la sediul APC, pe adresa mun. Chișinău, str. Vasile Alecsandri, 78, etajul 1.

Referințe

Referințe Web:

1. OLARU M., SCHILERU I., BĂIETONIU P., PAMFILIE R., PARĂIAN E., PUCRCĂREA A. „Fundamentele științei mărfurilor“, Editura Eficient, București, 1999, pag.242. Disponibil: <https://documente.net/document/functiile-ambalajului.html>
2. <https://www.qdidactic.com/bani-cariera/marketing/merceologie/ambalarea-produselor-in-relatie-cu-protectia-consuma487.php> [citat 13 februarie, 2021].
3. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A31982L0711> [citat 23 februarie, 2021].

Reglementări legale și legi, organizații:

4. Legea Republicii Moldova privind protecția consumatorilor: nr.105-XV din 13.03.2003. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. din 27.06.2003, nr.126-131/507, cu modificarea ulterioară prin Legea nr.526-XV din 18.12.03. Republicat: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* din 21.10.2011, nr.176-181/513 [online]. [citat 13 februarie, 2021]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=28772&lang=ru
5. <https://consumator.gov.md/>
6. https://consulting.md/files/reports/40/moldovenii_eticheta.pdf [citat 23 februarie , 2021].

IMPLEMENTAREA TEHNOLOGIILOR INFORMAȚIONALE DE COMUNICARE (TIC) ÎN PROCESUL DE EVALUARE A PERFORMANȚELOR PERSONALULUI ÎN CADRUL ÎNTREPRINDERII

Victoria DUBAC

Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Inginerie Economică și Business, Departamentul Economie și Management, grupa academică BA-181, f/zi, Chișinău, R.Moldova

Autorul corespondent: Victoria Dubac, victoria.dubac@emi.utm.md

Rezumat: *un sistem informațional reprezintă un instrument de lucru ale cărui funcții interne se bazează pe șase genuri de operații: achiziționare, transmitere, stocare, activare, manipulare și afișarea de informații. Implementarea Tehnologiilor Informaționale de Comunicare (TIC) în procesul de apreciere a rezultatelor personalului vizează informațiile referitoare la rezultatele evaluărilor psihologice și profesionale, deținând posibilitatea de a evidenția evoluția profesională a salariaților și elabora aprecieri ale performanțelor profesionale. În articolul dat, autorul va sintetiza modalitățile de aplicare a TIC asupra procesului de evaluare a performanțelor personalului.*

Cuvinte cheie: *sistem informațional, evaluare, performanțe, rezultate, personal*

Introducere

Întreprinderea reprezintă o unitate economică de coordonare ce funcționează în vederea atingerii unui obiectiv comun care aparține tuturor membrilor ei participanți și presupune. activități individuale și activități colective.

Ansamblul dat de activități folosesc și produc informație, astfel, într-o întreprindere studierea informației trebuie să aibă în vedere ambele aspecte, de producere și de utilizare a informației.

Sistemul informațional este definit ca „ansamblul datelor, informațiilor, fluxurilor și circuitelor informaționale, procedurilor și mijloacelor de tratare a informațiilor menite să contribuie la stabilirea și la realizarea obiectivelor organizației” [4].

Teoria organizațiilor bazate pe cunoștințe consideră cunoștințele ca și resursă intangibilă, specifică, rară și dificil de imitat. Pentru a beneficia de un avantaj durabil și competitiv teoria organizațiilor bazate pe cunoștințe consideră că o întreprindere trebuie să genereze noi cunoștințe în aceeași măsură în care ea este capabilă să pună în aplicație cunoștințele pe care aceasta le posedă.

În acest sens tehnologia informațională joacă un rol de suport în gestiunea informațiilor și contribuie semnificativ la lărgirea câmpului de cunoștințe și la integrarea acestora în contextul organizațional [3].

Analizând structura întreprinderilor se observă că la baza acesteia se află interacțiunea oamenilor, în scopul îndeplinirii unor obiective comune, astfel unul dintre instrumentele cheie al succesului întreprinderilor îl constituie resursele umane, iar mai precis, calitatea managementului resurselor umane.

Ansamblul de utilizări a informaticii în diferite domenii a trezit interesul studierii capacității de implementare a sistemelor informaționale și în domeniul resurselor umane.

Sistemele informaționale informatice, utilizate în domeniul resurselor umane, au permis [3]:

- *colectarea tuturor informațiilor referitoare la personalul angajat și la organizația angajatoare într-o singură bază de date;*
- *stocarea acestor informații în vederea utilizării lor la momentul oportun;*
- *prelucrarea informațiilor sub diverse forme;*

- *furnizarea informațiilor* necesare, în momentul și în forma în care persoanele interesate o doresc.

Multe organizații evaluează în mod regulat munca angajaților pentru a lua decizii cu privire la acordarea recompenselor pe bază de merit, creșterea salariilor (recompenselor), transferuri, promovări etc. De regulă, noii angajați sunt evaluați la sfârșitul primelor șase luni de activitate în organizație, iar ceilalți angajați, o dată pe an. Sistemele informatice de management al performanței produc și oferă informații cu privire la performanțele angajaților din două surse [5]:

- măsurarea și înregistrarea performanțelor directe realizate de către angajați;
- evaluarea performanțelor de către superiori.

În mod corespunzător, în sistemul informațional de management al performanței putem regăsi două aplicații mai importante: un sistem de urmărirea a performanței directe, de regulă dezvoltat în strânsă legătură cu sistemul de urmărire a producției, și un sistem de asistare a evaluării performanței de către superiori. Acesta din urmă facilitează evaluarea de către manageri a subordonaților lor, prin setul de formulare de evaluare afișate pe ecranul calculatorului sau terminalului utilizat și prin maniera simplă, convivială în care informațiile sunt introduse în sistem.

Aplicațiile informatice de management al performanței pot fi componente ale modulelor de Resurse umane din sisteme de tip Enterprise Resource Planning (ERP) sau pot fi componente ale unor produse software destinate exclusiv managementului resurselor umane (de exemplu, componenta Performance Now din produsul Ultimate Employer al firmei americane KnowledgePoint) [5].

Sistemul ERP

ERP (Enterprise Resource Planning) reprezintă un sistem integrat de aplicații software, cu ajutorul cărora se realizează managementul proceselor funcționale într-o organizație. Aplicațiile software de tip ERP folosesc o bază de date comună și se numesc integrate pentru că încorporează toate informațiile relevante, care circulă într-o companie [2].

Astfel, ERP sunt pachete de aplicații care acoperă, ca un singur produs “umbrelă”, toate subdiviziunile structurale ale unei întreprinderii. Implementarea acestui sistem urmărește, în primul rând, eliminarea “insulelor informaționale” și reunirea tuturor funcțiilor întreprinderii într-un sistem unic. Deci, misiunea sistemului ERP este îmbunătățirea organizării, comunicării și coordonării întreprinderii [2].

Actualmente, furnizorii de sisteme ERP în Republica Moldova sunt: Daac System; Bynasystems; NetInfo; 1C; UnisimSoft; Deeplace etc.

Sistemele ERP, sunt programe modulare, fiecare arie de activitate a companiei fiind acoperită de către o aplicație specifică. Modulele unui sistem ERP funcționează integrat utilizând o bază de date comună, sau pot funcționa independent. Pot fi enumerate câteva categorii de module care servesc la gestionarea cu eficiența a unei întreprinderi [6]:

- Producție: planificarea și urmărirea producției;
- Gestiune: evidența stocurilor, a furnizorilor, a plăților și încasărilor;
- Vânzări: optimizarea activităților de vânzare, distribuție și facturare;
- Salarii: calculul salariilor și managementul informațiilor referitoare la personal;
- Contabilitate: evidența contabilă;
- FRM (Finance Resource Management): evidența financiară;
- Imobilizări: evidența mijloacelor fixe și calculul amortizării;
- HRM (Human Resource Management): managementul resurselor umane;
- CRM (Customer Relationship Management): managementul relațiilor cu clienții;
- SCM (Supply Chain Management): managementul relațiilor cu furnizorii;
- BI (Business Intelligence): rapoarte, analize, prognoze.

Performance Now Enterprise Edition

Pentru ca întreprinderea să devină una de succes este nevoie ca managementul performanțelor să posede o structură complexă care include stabilirea obiectivelor, instruirea și oferirea de feedback angajaților pe tot parcursul anului. Evaluarea performanțelor realizată anual nu este efectivă și eficientă. În mediul actual de afaceri cu ritm rapid de dezvoltare, angajații și angajatorii au nevoie de feedback constant asupra performanței.

Din perspectiva angajatului, feedback-ul de performanță este un instrument de învățare. Feedback-ul „pozitiv” indică o creștere a carierei lor. Feedback-ul „negativ” sau constructiv îl provoacă pe angajat să lucreze la punctele slabe ale acestuia, ceea ce ajută și la dezvoltarea carierei.

Din perspectiva angajatorului, evaluările de performanță se efectuează pentru a colecta informații în scopuri salariale, de promovare sau disciplinare. În această ordine de idei se identifică necesitatea de creare a platformei pentru comunicarea bidirecțională, în care evaluatorul să își poată stabili așteptările pentru angajat, să stabilească împreună obiective și să discute oportunitățile de carieră.

Componenta „Performance Now” din produsul Ultimate Employer al firmei americane KnowledgePoint constituie un pachet software ce poate ajuta la facilitarea și gestionarea evaluărilor ale performanței. Totodată, este și un instrument pentru stocarea informațiilor vitale de evaluare într-un format ordonat.

Există două aplicații în cadrul programului software Performance Now: „Performance Appraiser” și „Performance Manager”. Aplicația „Performance Appraiser” reprezintă un instrument de „acțiune”, unde au loc evaluări de performanță. Aplicația „Performance Manager” poate fi considerată un instrument de „informații”.

Aplicația „Performance Appraiser” este alcătuită din 5 opțiuni, după cum urmează:

- Inițiază o revizie nouă.
- Deschideți revizia existentă.
- Obiective stabilite.
- Informații despre angajați.
- Managementul de performanță.

Prin selectarea comenzii „începeți o revizie nouă ” și / sau „ deschideți revizia existentă ”, se lansează un sistem de identificare și evaluare a competențelor. Există 11 competențe, de la abilități de comunicare la abilitatea de a utiliza tehnologia. Fiecare competență este evaluată pe o scală de 5 puncte, asemănătoare Likert. De exemplu, atunci când se evaluează abilitățile de comunicare ale unui angajat, un manager poate selecta „4” pentru „prezintă o bună ascultare și înțelegere”.

Obiectivele sunt stabilite în comun de evaluator și angajat și pot fi înregistrate în program. Programul conține o secțiune „sfaturi” care oferă următoarele opțiuni:

- Modalități de setare a obiectivelor.
- Exemple de obiective.
- Clasificarea obiectivelor.
- Menținerea obiectivelor actualizate.
- Stabilirea obiectivelor viitoare.

Informațiile de bază despre angajați sunt stocate în program pentru a identifica în mod clar fiecare angajat [7].

Concluzii

Aportul Tehnologiilor Informaționale este unul semnificativ și se caracterizează prin depășirea problemelor legate de distanțele dintre surse și destinatari, informațiile păstrându-și în același timp actualitatea. Odată cu suprimarea constrângerilor legate de spațiu și timp, comunicarea pe baza Tehnologiilor Informaționale oferă oportunitatea de menținere a sentimentului de apartenență indiferent de distanțele existente între membrii unei comunități,

permite lucrul la distanță și gestionarea optimă a relațiilor dintre organizație și rețeaua sa de parteneri.

Implementarea sistemelor informatice în managementul resurselor umane reprezintă o consecință a mai multor schimbări apărute la nivel organizațional, schimbări care și-au pus amprenta asupra întregului mediu organizațional.

Sistemului informatic pentru managementul resurselor umane reprezintă, pe lângă un sistem performant de evidență informatizată, și alte tipuri de aplicații informatice destinate unor nevoi de informare, consiliere și orientare a resursei umane în raport cu nevoile întreprinderii.

Prin urmare, implementarea sistemelor informatice în cadrul activităților desfășurate pe segmentul managementului resurselor umane în cadrul întreprinderii va genera un set de beneficii, prezentate după cum urmează:

- majorarea productivității întreprinderii;
- ameliorarea serviciilor;
- ameliorarea calității deciziilor de personal;
- majorarea posibilităților de anticipare și planificare a efectivului de personal.

Pentru asigurarea eficacității procesul de evaluare a personalului cu ajutorul unor aplicații electronice, acestea trebuie selectate după criteriul cât mai simple, cu capacitate de a oferi acuratețe, acces rapid la informații, posibilitatea generării de rapoarte utile în verificarea statutului fiecărei etape.

Abordată cu responsabilitate și bună credință de ambele părți, evaluarea personalului generează, încredere, cunoaștere reciprocă, dezvoltare, motivare, concentrând eforturile membrilor echipei către obiectivele cu adevărat importante ale întreprinderii.

De asemenea, utilizarea programelor informatice pentru evaluarea personalului conduce la rezultate obiective, înlăturându-se pe cât posibil elementele subiective ale evaluării.

Referințe

Cărți:

1. Crețu, Ina, Oberșt, Ala. *Managementul Resurselor Umane. Note de Curs*. Editura „Tehnica-UTM” 2020;
2. Oberșt Ala. *Managementul întreprinderilor de fabricare a produselor din carne în economia concurențială (în baza materialelor din Republica Moldova). Teza de doctor în științe economice*. Disponibil: http://www.cnaa.md/files/theses/2018/53622/ala_oberst_thesis.pdf
3. Mazilescu Crisanta-Alina. *Sisteme informaționale în managementul resurselor umane. Aplicație în selecția de personal*. Editura de Vest, Timișoara, 2016

Referințe Web:

4. Administrare info, *Sistemul informațional în cadrul întreprinderii*, [online]. 2020, pp1-7, [accesat: 20.02.2021]. Disponibil: <https://administrare.info/domenii/management/13790-sistemul-informa%C5%A3ional-%C3%AE-n-cadrul-organiza%C8%9Biei>
5. Documente România, *Sisteme informatice integrate utilizate în managementul resurselor umane*, [online]. 2015, pp1-22, [accesat: 20.02.2021]. Disponibil: <https://documente.net/document/sisteme-informatice-integrate-utilizate-in-managementul-resurselor-umane.html>
6. Diercan, Platforme informatice pentru producție și servicii, [online], pp1-12, [accesat: 20.02.2021]. Disponibil: <http://www.aut.upt.ro/staff/diercan/data/PIPPS/curs-01.pdf>
7. HR.Com, *Performance Now! Enterprise edition*, [online]. 2007, pp1-5, [accesat: 20.02.2021]. Disponibil: https://www.hr.com/en/communities/performance_management/performance-now-enterprise-edition_eactynbu.html

ESENȚA ȘI CONȚINUTUL UNUI SISTEM DE RECOMPENSE ÎN CADRUL COMPANIEI

Ecaterina DARIE

Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Inginerie Economică și Business, Departamentul Economie și Management, grupa C-191, Chișinău, Republica Moldova

Rezumat. Pentru a livra constant rezultate înalte în afaceri, e nevoie să fie atras, reținut, motivat și recompensat personalul care produce performanță înaltă. O abordare inovatoare a motivației prin salarii implică faptul că munca bine făcută este recompensată în mod adecvat, contribuind astfel la o creștere a eficienței altor sarcini. Oamenii care contribuie cel mai mult la obiectivele strategice ale organizației merită o recompensă sporită, competitivă în raport cu nivelul de remunerare al companiei concurente și al altor organizații. Luarea în considerare a întregului complex de influențe motivante îi permite managerului să răspundă în mod adecvat situației și să recompenseze angajații în conformitate cu contribuția lor și obiectivele organizației.

Cuvinte cheie: recompense, angajați, întreprindere, salariu.

Introducere

Satisfacerea personalului privind remunerarea muncii sale, îl motivează și îi îmbunătățește performanța sa, ceea ce reprezintă un factor important pentru ca oricare întreprindere să își realizeze activitatea eficient, pentru că investind în resurse umane, se pot obține câștiguri substanțiale pe termen lung. De aceea recompensarea personalului este un obiectiv foarte important specific managementului resurselor umane. Managerii organizațiilor trebuie să cunoască importanța și implicațiile sistemului de recompense și să asigure o coordonare strânsă în administrarea tuturor formelor de recompensare posibile.

O problemă foarte importantă a strategiilor de remunerare este stabilirea echității recompenselor. Aceasta permite asigurarea echilibrului între recompensele acordate pentru aceiași muncă realizată, între diferite categorii de angajați, cu diferite calități, în cadrul întreprinderii, deoarece oamenii au trăsături diferite, abilități, aptitudini, cunoștințe diferite, iar experiența personală, dezvoltarea în carieră și participarea în procesul de îndeplinire a sarcinilor de muncă depinde și de modul cum managerii își motivează angajații.

Sistemul de recompense

Recompensa reprezintă ansamblul de venituri atât materiale cât și cele nemateriale (recunoașterea, dezvoltarea profesională, îmbunătățirea condițiilor de muncă, etc.), prezente și viitoare, care se determină unui angajat pentru activitatea sa efectuată la realizarea obiectivelor organizației și pentru calitatea de salariat. Recompensa primită de către salariat poate fi atât internă, cât și externă.

Recompensa internă este oferită salariatului de însăși munca pe care o prestează, în special de rezultatele activității sale, adică satisfacția interioară pe care o resimte acesta în urma efectuării cu succes a unei munci în cadrul firmei. Recompensa externă este oferită salariatului de către firma în care activează și poate fi constituită din prime, promovarea pe scara ierarhică a firmei, recunoaștința din partea colaboratorilor și prestigiul în cadrul întreprinderii, facilități etc. Aceasta se regăsește, materializează și se instituționalizează în sistemul de recompensare a personalului conceput și implementat în cadrul firmei [1].

Sistemul de recompense include recompensele directe și recompensele indirecte, toate acestea fiind finanțate prin contribuția directă sau indirectă, prin taxe și impozite care sunt plătite de angajat, de firmă sau primite de la bugetul de stat.

Recompensele directe sunt legate direct de calitatea muncii desfășurate de către salariat la nivelul organizației, prin prisma rezultatelor pe care acesta le obține în muncă, care se determină în funcție de performanța în muncă și natura activității desfășurate. Acestea includ:

- salariul de bază (plata orară, săptămânală sau lunară pentru munca depusă);
- salariul de merit (un procent din salariul de baza, acordându-se în urma evaluării performanțelor din anul anterior);
- stimulente (premiile, comisioanele, cumpărarea de acțiuni, salariul pe produs, sporurile, alte adaosuri);
- plata amânată (planurile de economii, cumpărarea de acțiuni, distribuirea veniturilor din timpul anului, distribuirea profitului la sfârșitul anului, dividendele).

Recompensele indirecte, adică beneficiile angajaților, contribuie la păstrarea capacității de muncă a acestora, acordate pentru calitatea de angajat și fiind independente de volumul activității realizate. Dintre acestea fac parte:

- plata timpului nelucrat - concediile de odihnă, concediile medicale, sărbătorile legale, stagiul militar, concediul pentru îngrijirea copilului, pauzele de masă, timpul de deplasare;
- serviciile - facilități pentru petrecerea timpului liber, mașină de serviciu, consultații financiare, plata școlarizării, echipament de protecție, plata transportului, mese gratuite;
- programele de protecție socială - asigurări medicale, asigurări de viață, asigurări de accidente, asigurări pentru incapacitate temporară de muncă, pensii, prime de pensionare, ajutor de șomaj, protecție socială [2].

Angajații care vor avea performanțe mai bune vor înregistra creșteri salariale mai mari decât cei cu performanțe slabe, care pot înregistra și sancțiuni salariale. Administrarea salariilor de bază este puțin mai dificilă de cât cea a beneficiilor a celorlalte plăți, de aceea mulți manageri folosesc scheme de plată mai puțin sofisticate, dar care sunt eficiente prin motivarea directă a angajaților.

Fondul de salarii

Conform Codului Muncii al Republicii Moldova, salariul reprezintă orice recompensă sau câștig evaluat în bani, plătit salariatului de către angajator în temeiul contractului individual de muncă, pentru munca prestată sau care urmează a fi prestată [5]. Pentru angajat, salariul reprezintă un venit, principalul mijloc de existență, de satisfacere a nevoilor individuale dominante. Pentru întreprindere, fondul de salarii reprezintă totalitatea de sume financiare pe care aceasta le repartizează pentru remunerarea salariaților săi, acestea fiind constituite din salarii brute plătite angajaților și cheltuielile sociale aferente suportate de manageri.

Salariul este constituit din salariul de bază și cel suplimentar. Salariul de bază reflectă retribuirea muncii angajaților în funcție de cantitatea efectiv produsă, timpul efectiv lucrat, calitatea și productivitatea muncii, ceea ce reprezintă salariul tarifar, și în dependență de competență, gradul de pregătire profesională, complexitatea și gradul de răspundere a angajatului în îndeplinirea sarcinilor respective. Iar salariul suplimentar presupune remunerarea în funcție de atitudinea subiectivă a angajatului față de muncă și/sau condițiile deosebite de muncă, de asemenea pentru timpul nelucrat (concedii, compensații, orele pentru îndeplinirea misiunilor de stat concediile de maternitate etc.), ceea ce include premiile, sporurile, adaosurile la salariul de bază și alte plăți. Angajații pot beneficia de adaosuri și sporuri la salariu de bază conform sumelor stabilite între întreprindere și sindicatele salariaților în contractual colectiv de muncă.

Adaosurile reprezintă sume plătite unui salariat cu scopul de atracție și reținere a acestuia în cadrul întreprinderii atunci când este nevoie ca acesta să realizeze sarcinile sale în condiții speciale sau nefavorabile. Pentru a motiva angajații, a prezenta importanța acestora în cadrul întreprinderii și a mulțumi pentru participarea salariaților la profitul întreprinderii, se oferă premii și este necesar ca aceste premii să fie oferit la cât mai scurt timp din momentul realizării performanței. Sporurile la salariile de bază prevăzute în contractual colectiv de muncă la nivel național, reprezintă sume plătite salariatului pentru condiții deosebite de muncă, grele, periculoase sau penibile, nocive, pentru orele lucrate suplimentar, pentru munca efectuată în zilele libere și în zilele de sărbători stabilite de legislația în vigoare, cât și pentru timpul de noapte.

În procesul de stabilire a salariului, managerii trebuie să respecte legislația muncii sau alte acte normative. Unele din condițiile ce trebuie respectate sunt următoarele:

- salariul minim pe economie sub nivelul căruia nu poate fi plătit nici un salariat (de la 01.01.2021, salariul minim constituie 2935 lei pe lună);
- salariul de bază, adaosurile și sporurile sunt strict confidențiale;
- plata orelor suplimentare efectuate peste programul normal de lucru, într-un quantum superior în raport cu orele normale;
- eliminarea discriminărilor pe criterii etnice, politice, de vârstă, starea materială etc;
- stabilirea fiecărui salariu prin contractul individual de muncă sau pe baza normelor negociate în contractul colectiv de muncă, care se aplică în unitate [3].

Sistemul tarifar de remunerare

Sistemul tarifar de salarizare reprezintă o totalitate de normative care au scopul de a efectua diferențierea nivelului salariului pe diferite categorii de salarizare, pentru diferite condiții de muncă, după nivelul diferit de calificare și în funcție de performanța în îndeplinirea sarcinilor, intensitatea lucrărilor efectuate [2]. Remunerarea muncii conform sistemului tarifar și acordarea categoriilor de calificare muncitorilor și specialiștilor se realizează conform îndrumărilor tarifare de calificare a profesiilor sau funcțiilor și specialităților.

Sistemul tarifar de remunerare include rețele tarifare, salariile tarifare, grile de salarii ale funcției și îndrumare tarifare de calificare, care sunt unice pentru toate domeniile de activitate și pentru ramurile economiei, stabilite în dependență de caracterul comun al funcțiilor și activităților pe care le realizează muncitorii, specialiștii și funcționarii. Elementul principal și obligatoriu a sistemului tarifar este salariul tarifar pentru categoria I de calificare a rețelei tarifare, în baza căreia se stabilesc salariile tarifare și de funcții concrete în contractele individuale de muncă și contractele colective de muncă [5]. În procesul de calculare a salariilor tarifare al muncitorilor pe categorii de calificare, se utilizează coeficienții tarifari respective fiecărei categorii tarifare, astfel se formează rețeaua salariilor tarifare pe oră, pe lună. Rețeaua salariilor de funcții se stabilesc pentru specialiștii și personalului de conducere și vor fi reprezentate în statul de personal al întreprinderii.

Pentru calcularea salariilor, se utilizează următoarele forme ale sistemului tarifar:

1. Salariu în regie, care presupune retribuirea muncii în funcție de timpul efectiv lucrat, fără să fie precizată cantitatea de muncă ce trebuie depusă în unitatea de timp și este recomandată pentru întreprinderile unde productivitatea muncii nu poate fi măsurată cu precizie, nu pot fi evitate întârzierile și întreruperile, unde evidența producției pe individ este greu de ținut etc. Salariul în regie poate fi în regie simplă - în funcție de timpul efectiv lucrat și salariul tarifar pe o unitate de timp și în regie cu prime – suma calculate conform regiei simple adăugând suma primelor.

2. Salariul în acord, care reprezintă calcularea salariului în funcție de volumul de producție fabricate sau servicii prestate. Salariul în acord prevede următoarele variante:

- Salariu în acord direct, ce presupune salarizarea personalului pe bază de tarife constante pe unitate de produs sau pe lucrare efectuată.
- Salariul în acord indirect, ce se aplică în cazul în personalului care deservește procesul de producție din activitatea de bază.
- Salariul în acord cu prime, în care la salariul calculate în acord direct se adaugă primele, astfel aceasta formă presupune motivarea angajaților.
- Salariul în acord progresiv, care se calculează aplicând coeficienții de majorare la salariul calculat conform acordului direct și poate fi benefic acolo unde există interes deosebit pentru creșterea producției.
- Salariul în acord global, plătit integral stabilit după realizarea lucrărilor sau produselor, cu un termen fixat de realizare a volumului de produse și prevede premiarea lucrătorilor pentru un termen redus de execuție a lucrărilor.

3. Salariu mixt, presupune calcularea salariului tarifar în funcție de timpul lucrat și în funcție de îndeplinirea normei de producție și alte elemente specifice salarizării în acord [2].

Oricât de perfecționate ar fi formele de salarizare, de multe ori sunt contestate, criticate, atât de salariați, cât și de manageri sau chiar și de stat. De aceea se prevăd anumite modalități de îmbunătățire a formelor de salarizare:

- Corectarea ce constă în: adaptarea rapidă a salariului la dinamica prețurilor și la inflație prin creșterea salariilor ca urmare a creșterii prețurilor la bunurile de consum; acordarea de sporuri sau prime pentru condiții de muncă dificile, responsabilități mai mari, aport deosebit la cantitatea și calitatea activității desfășurate.
- Participarea, care presupune admiterea salariaților la repartizarea profitului obținut, având o cotă-parte din beneficiu, sau cumpărând acțiuni de la întreprinderea care lucrează, sau primind un salariu proporțional calculat din beneficiu.
- Socializarea ce constă în asigurarea unui surplus de salariu, peste remunerarea pentru munca efectuată, numit și salariul familial (alocații pentru copii, de naștere etc.) [4].

Concluzii

Managementul recompenselor este foarte important pentru orice întreprindere, deoarece repartizarea corectă a sistemului de remunerare, stimulează realizarea cu succes a sarcinilor de către angajați și sporirea performanțelor entității.

Beneficiile pe care le oferă sistemul de remunerare includ stimularea colaborării între angajați, stimularea flexibilității muncii, asigurarea câștigurilor previzibile, satisfacerea angajaților și realizarea obiectivelor ale întreprinderii.

Principiile de bază pentru elaborarea și administrarea unui sistem de recompense includ:

- *Să corespundă necesităților afacerii* – structurat în așa mod ca să susțină crearea de valori, să pună la dispoziție o remunerare eficientă ca și cost dar care are valoare pentru angajați și încurajează dezvoltarea continuă, pentru a face compania și angajații săi maxim de performanți.
- *Axa pe performanță* – angajații au o parte a remunerării financiare bazată pe performanța individuală.
- *Competitiv pe piață* – sistemul de recompense trebuie să fie competitiv în comparație cu alte companii din domeniu, de performanță înaltă, în așa mod ca să permită companiei să atragă și să rețină talente de nivelul necesar pentru a dezvolta afacerea.
- *Focusat pe aspectul global* – sistemul de recompense trebuie să faciliteze dezvoltarea talentelor și transferurile în cadrul companiei, pentru a susține strategia de business.
- *Echitabil* – o filozofie consistentă în elaborarea, aplicarea și administrarea sistemului de recompense în întreaga companie asigură tratarea corectă și echitabilă pentru toți angajații. Echitatea între angajații companiei este asigurată atunci când valoarea pachetului de compensații și beneficii primit de la companie este proporțional cu contribuția pe care o aduce acest angajat companiei.
- *Clar comunicat* – sistemul de recompense trebuie clar definit, explicat și comunicat către toți angajații în modul relevant pentru acestea.

Astfel prin alegerea celei mai eficiente strategii în domeniul managementului recompenselor și respectarea principiilor unui sistem de recompense performant, întreprinderea își asigură resursele umane bine motivate, cu competențe profesionale, care ulterior vor participa la obținerea rezultatelor în muncă benefice ce îi va spori competitivitatea pe piață.

Referințe

1. Larisa Bugaian, Valentina Catanoi, Ala Cotelnic [et al.]. Antreprenoriat: Inițierea afacerii, Univ. Tehnică a Moldovei – Ch.: Levința Angela, 2010, 344 p.
2. Ina Crețu, Ala Oberșt Managementul resurselor umane, Note de curs, Chișinău: Tehnica-UTM, 2020, 119 p.
3. <https://www.scripgroup.com/management/resurse-umane/managementul-recompenselor-dom72713.php>
4. <https://administrare.info/economie/3167-formele-de-salarizare>
5. www.legis.md, Codul Muncii al Republicii Moldova

MANAGEMENTUL RECOMPENSELOR ÎN SECTORUL HORECA

Anastasia BOBEICO

Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Inginerie Economică și Business, Departamentul Economie și Management, grupa BA-191, or. Chișinău, Republica Moldova

Rezumat. În acest articol sunt examinate abordările conceptuale privind managementul recompenselor în sectorul HoReCa, și anume componentele, formele și metodele contemporane ale salariului, precum și dezvoltarea salariului în Republica Moldova. Actualitatea acestei teme de cercetare rezultă din realitatea economică sumbră cu care se confruntă Republica Moldova în sectorul HoReCa, în special în domeniul remunerării muncii, și nu în ultimul rând impactul Covid-19, probleme și soluții.

Cuvinte cheie: managementul recompenselor, HoReCa, salariu, venit, salariul mediu lunar brut, Covid-19

Introducere

HoReCa este acronimul pentru industria ospitalității: Hoteluri, Restaurante și Catering. Este un sector important al industriei serviciilor alimentare. În ultimii ani, extinderea mondială a serviciilor turistice, globalizarea și înclinația noii generații spre călătorii, dezvoltarea cu precădere a transporturilor aeriene, dar și posibilitățile financiare tot mai mari ale consumatorilor, au făcut ca industria HoReCa să crească, iar prestatorii de servicii din domeniu să își îmbunătățească activitatea. Încă de la începutul anilor 1990, în componența economiei, turismul a fost responsabil pentru 10% din PIB-ul mondial, iar numărul oamenilor angajați în această industrie a reprezentat peste 8% din piața muncii. Deci, în continuare vom aborda tematica managementului recompenselor în sectorul HoReCa.

Managementul recompenselor reprezintă un proces de elaborare și punere în aplicare a strategiilor, politicilor și sistemelor de recompense care permit organizațiilor să angajeze și să păstreze resursele umane necesare atingerii obiectivelor.

Unul din mecanismele principale ale pieței muncii îl constituie *prețul muncii – salariul*. În sens larg salariul reprezintă venitul care revine lucrătorului în schimbul muncii sale sau plata pentru remunerarea muncii. În sens îngust salariul reprezintă plata pentru forța de muncă utilizată în diferite domenii de activitate. Salarizarea este un instrument indispensabil în creșterea economiei și actualmente reprezintă o problemă stringentă în dezvoltarea social-economică a Republicii Moldova, și anume în sectorul HoReCa. David Ricardo, economist englez, a menționat că *salariul tinde să fie egal cu ceea ce este necesar pentru întreținerea salariatului și a familiei sale*.

Potrivit Codului Muncii al Republicii Moldova [5], salariul reprezintă orice recompensă sau câștig evaluat în bani, plătit salariatului de către angajator în temeiul contractului individual de muncă, pentru munca prestată sau care urmează a fi prestată. Câștigul este acel salariu care i se cuvine și este plătit salariatului după reținere, de către angajator, a contribuțiilor obligatorii, a impozitului, și a altor rețineri.

Cu alte cuvinte, recompensele personalului este un domeniu de activitate deosebit de important pentru organizație prin intermediul căruia se influențează atât comportamentul angajaților cât și eficiența organizației.

Potrivit literaturii de specialitate [2], și practici manageriale în domeniu, pentru ca recompensa să acționeze ca un motivator eficient trebuie îndeplinite următoarele condiții:

- Persoana respectivă trebuie să-și dorească recompensa, altfel aceasta nu devine „factor motivator”;

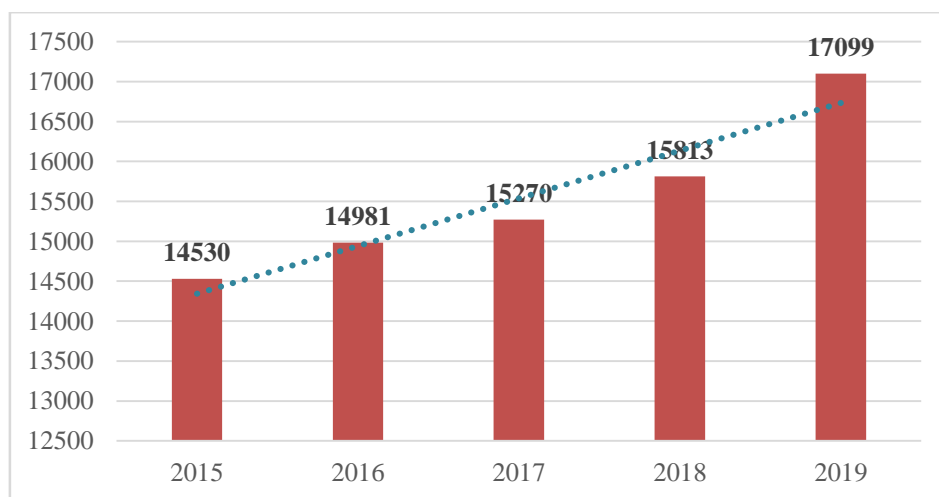
- Angajatului trebuie să-i fie clar că efortul său suplimentar va duce la îmbunătățirea performanței, fapt care nu trebuie să fie împiedicat de factori care nu-i poate controla;
- Angajatul trebuie să fie convins că performanța sa îmbunătățită îi va aduce, ca rezultat, recompensa dorită.

Sistemul de recompense cuprinde nu numai recompensele financiare (salariul fix și cel variabil sau unele avantaje care împreună alcătuiesc remunerația totală), ci și recompensele non-financiare, cum ar fi: recunoașterea, responsabilitatea, realizarea, dezvoltarea.

Pentru a reflecta asupra managementului recompenselor în sectorul HoReCa și pentru a compara mărimea salariului în domeniul dat, este nevoie de a cunoaște numărul mediu de personal, numărul de întreprinderi, și nu în ultimul rând, evoluția salariului lunar brut. Deci, în continuare vor fi prezentate aceste date în forma grafică.

În *Figura 1* este prezentată evoluția numărului mediu de personal în sectorul HoReCa în Republica Moldova în perioada 2015-2019. Numărul de angajați în acest sector are o dinamică pozitivă, caracterizându-se printr-o creștere continuă. Conform informației reprezentate în figura 1, în perioada analizată numărul angajaților a crescut de la 14 530 persoane în anul 2015 până la 17 099 persoane în anul 2019, ceea ce constituie o creștere cu 2 569 persoane. Acest fapt duce la ideea că remunerarea muncii a angajaților din sectorul dat trebuie efectuat la cel mai înalt nivel.

Ritmul mediu de creștere a numărului de angajați în acest sector în perioada anilor 2015-2019 constituie 1,081 ori, adică anual numărul de personal calificat în sectorul HoReCa sporește cu circa 8,1%.

Figura 1. Evoluția numărului mediu de personal în sectorul HoReCa în perioada 2015-2019, pers.

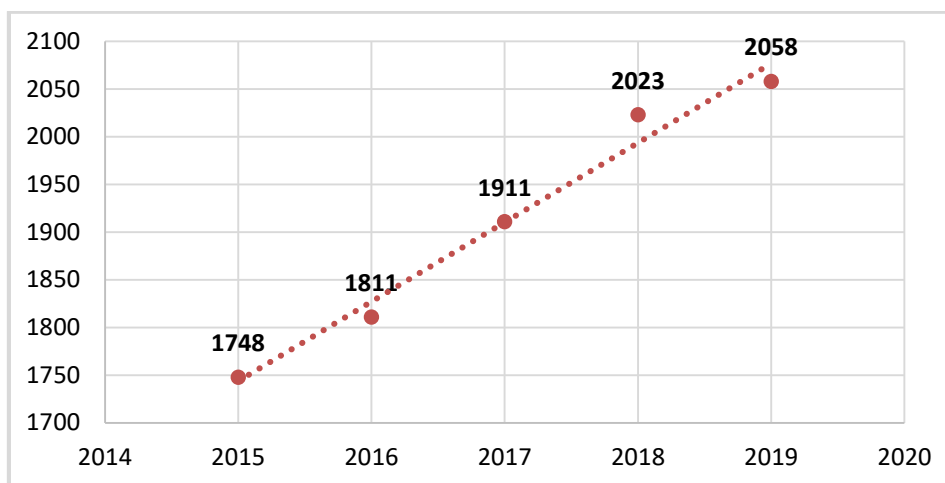
Sursa: Elaborat de autor în baza prelucrării datelor din www.statistica.gov.md

Conform informației reprezentate în *Figura 1* putem constata că evoluția numărului mediu de personal în sectorul HoReCa în perioada analizată are o tendință de creștere, însă cu un ritm anual de creștere moderat.

Considerăm oportună și analiza numărului de întreprinderi din acest sector, ca să putem suprapune creșterea numărului de salariați, pentru acest scop am creat *Figura 2*.

Potrivit informațiilor desprinse din figura 2, putem afirma că numărul de întreprinderi în sectorul HoReCa în perioada 2015-2019 are o dinamică pozitivă, caracterizându-se printr-o creștere continuă. În perioada analizată numărul de întreprinderi a crescut de la 1749 în anul 2015 până la 2058 în anul 2019, ceea ce constituie o creștere cu 310 de întreprinderi.

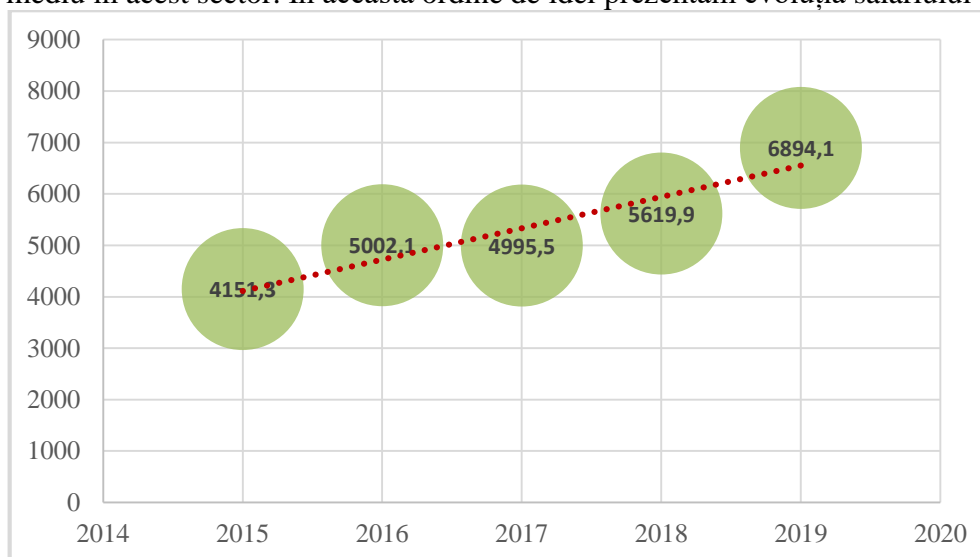
Deci, putem constata că creșterea numărului de personal din sectorul HoReCa a fost determinat de creșterea numărului de întreprinderi din acest sector, ceea ce denotă un interes sporit al populației economice active din Republica Moldova pentru acest domeniul profesional. Prin urmare, managementul recompenselor devine foarte actual în asemenea condiții, aplicarea corectă a acestuia va permite generarea efectului de stabilitate a personalului.

Figura 2. Evoluția numărului de întreprinderi specializate în sectorul HoReCa

Sursa: Elaborat de autor în baza prelucrării datelor din www.statistica.gov.md

Așa cum a fost menționat, una dintre componentele importante ale sistemului de recompense reprezintă remunerarea salariaților, în acest context considerăm oportună analiza salariului mediu în acest sector. În această ordine de idei prezentăm evoluția salariului în Figura 3.

Figura 3. Evoluția salariului mediu lunar brut în sectorul HoReCa în perioada 2015-2019, MDL

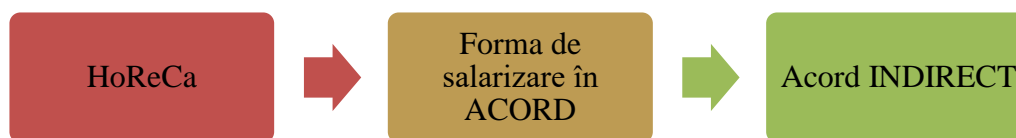
Sursa: Elaborat de autor în baza prelucrării datelor din www.statistica.gov.md

Conform evoluției prezentate în *Figura 3* constatăm că salariul mediu lunar brut în sectorul HoReCa în Republica Moldova în perioada 2015-2019 are o dinamică pozitivă, caracterizându-se printr-o creștere continuă, excepție făcând anul 2017 care a scăzut comparativ cu anul 2016. Deci, în perioada analizată salariul mediu lunar brut a crescut de la 4151.3 lei în anul 2015 până la 6894.1 lei în anul 2019, ceea ce constituie o creștere cu 2742,8 lei.

Sistemul tarifar de remunerare a muncii în sectorul HoReCa

Per general, sistemul tarifar de remunerare a muncii constituie un ansamblu de normative cu ajutorul cărora se înfăptuiesc diferențierea nivelului salariului pe diferite grupe și categorii de salarizare în funcție de nivelul de calificare, condițiile de muncă, intensitatea lucrărilor executate.

Sectorul HoReCa, este un domeniu de activitate din sfera de deservire, de aceea retribuirea personalului din acest sector va fi după forma de salarizare în ACORD, și anume Acord INDIRECT.

Figura 4. Sistemul tarifar de remunerare a muncii în sectorul HoReCa

Sursa: Elaborat de autor

Acesta se calculează prin tariful indirect pentru fiecare obiect servit (flux, utilaj, echipă), aplicând următoarele formule:

$$S_{lunar} = \sum T_{ind} \times Q_i \quad T_{ind} = \frac{S_{t/h} \times n_{ore}}{N_{pi} \times m}$$

unde:

T_{ind} – tariful indirect;

$S_{t/h}$ – salariul tarifar pe oră;

n_{ore} – numărul de ore pe schimb;

N_p – norma de producție pe schimb a muncitorilor direct productivi;

m – numărul de obiecte servite;

i – tipuri de produse;

Q_i – cantitatea de producție de tipul „i”.

Concluzii

Cercetarea efectuată privind managementul recompenselor în sectorul HoReCa în Republica Moldova a constatat un nivel scăzut al salarizării în domeniul dat, ceea ce denotă că statul trebuie să ia măsuri de îmbunătățire și de reînviere a economiei naționale, care va asigura crearea locurilor de muncă bine plătite și dezvoltarea economică a țării per ansamblu.

Desigur, și din cauza pandemică, sectorul HoReCa a avut de suferit drastic, având un impact dezastruos pentru mediul de afaceri, deoarece s-au închis numeroase afaceri și s-au disponibilizat mii de salariați.

Deci, după cum au sugerat și numeroși specialiști în domeniu, ca de exemplu, Michael Armstrong, strategiile de recompense trebuie în primul rând „să sprijine valorile organizaționale și să ofere o scală competitivă necesară pentru asigurarea cu personal de o calificare cât mai înaltă.”

Bibliografie:

1. www.statistica.gov.md Statistica salarizării
2. Ala Oberșt, Ina Crețu, Managementul resurselor umane, Note de curs, Chișinău UTM 2020
3. Legea Nr.270 din 23.11.2018 privind sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar
4. www.dreptmd.wordpress.com Salarizarea
5. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113032&lang=ro Codul Muncii al Republicii Moldova
6. FSCM Moldova, Salarizarea muncii, drepturile și garanțiile sociale, Chișinău 2013

IMPACTUL PANDEMIEI COVID-19 IN DOMENIUL CONSTRUCȚIILOR REPUBLICII MOLDOVA COMPARATIV CU STATELE UNITE ALE AMERICII

Lucreția LUPĂȘCU¹,
Pavel BACIU^{2*},

¹Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Inginerie Economica si Business, Departamentul Contabilitate ,
grupa C-191, Chisinau, Molodva

² Berea College, Economics and Business Department, Finance and Accounting specialization, Berea, KY, USA

*Autorul corespondent: Baci Pavel, baciup@bera.edu

Rezumat. Industria construcțiilor reprezintă cca. 13% din PIB-ul mondial – indicator care atestă cel mai bine rolul industriei la nivel global. Deoarece pandemia a cauzat o perioadă de declin pentru marea majoritate a industriilor, cea a construcțiilor, de asemenea, a fost puternic influențată în acest context. Odată cu lansarea restricțiilor la nivel global, toate lucrările și proiectele din domeniul construcțiilor au fost amânate până la eliminarea restricțiilor. Proprietarii cât și intermediarii au devenit deosebit de precauți în ceea ce privește riscul de faliment. La rândul său, riscul respectiv ar putea apărea în cazul închiderii șantierului de construcții chiar și pentru câteva săptămâni.

Pentru a reduce principalele riscuri legate de suspendarea temporară a lucrărilor pe șantierele de construcții, proprietarii și managerii companiilor au fost nevoiți să se adapteze în modul corespunzător. Acest lucru s-a manifestat, în primul rând, prin creșterea nivelului de digitalizare în industrie.

Cuvinte cheie: Costuri contractuale, contabilitatea în construcții, pandemia Covid - 19, soluții, recomandări.

Introducere

Contabilitatea în construcții reprezintă unul dintre cele mai complicate domenii în evidența și analiza generală a costurilor și cheltuielilor efectuate de contractori. Ca esență generală ea studiază un proces de stabilire a unor rezultate pe termen lung și alocarea acestor rezultate unor perioade contabile relativ pe termen scurt.

Contabilitatea financiară și fiscală aferentă contractelor de construcții în Republica Moldova se ține conform prevederilor Standardului Național de Contabilitate „Contracte de construcții”, elaborat în baza IAS 11 „Contracte de construcție” [2], pe când în Statele Unite, literatura de specialitate privind contabilitatea construcțiilor este „AICPA Statement of Position SOP 81-1” [1]. În ambele cazuri, contractul de construcții reprezintă contractul încheiat între beneficiar și antreprenor pentru construirea, reparația, modernizarea și reconstruirea unui activ sau a unui grup de active, care drept proiectare, tehnologie și funcționare sau destinație sunt interconexate și interdependente, având drept obiectiv stabilirea modului de determinare, recunoaștere și contabilizare a veniturilor, costurilor și cheltuielilor aferente contractelor de construcție și de prezentare a informațiilor aferente în situațiile financiare ale antreprenorilor.

Precum în Republica Moldova astfel și în USA, domeniile de aplicare a contabilității în construcție sunt asemănătoare, ele fiind:

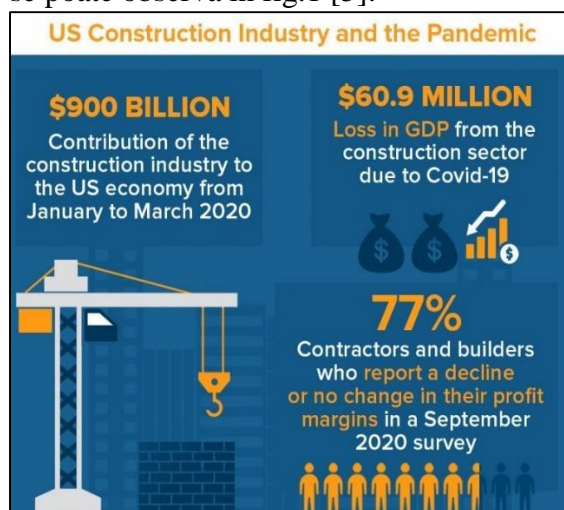
1. prestarea serviciilor legate în mod direct de construirea activelor (de exemplu, serviciile proiectanților și arhitecților);
2. demolarea activelor, precum și repararea prejudiciilor aduse mediului în urma demolării activelor.

Impactul pandemiei asupra costurilor contractuale în USA

Contabilitatea costurilor este instrumentul major utilizat la nivelul managerial pentru a controla costurile, a crește profitul unui proiect și pentru a planifica viitorul companiei. Costurile contractuale sunt acumulate în același mod ca și costurile de inventar și sunt recunoscute ca veniturile aferente din contracte. În general, ele includ toate costuri directe, cum ar fi materialele, forța de muncă directă și subcontractele și costuri indirecte identificabile sau alocabile contractelor.

Cu toate acestea, practica variază pentru anumite tipuri de costuri indirecte luate în considerare alocabile contractelor, de exemplu, costuri de suport (cum ar fi pregătirea și perfecționarea forțelor de muncă, facturarea și încasarea costurilor, precum și lichidarea și estimarea lor). Conform datelor statistice putem observa că în anul 2020 contribuțiile în domeniul construcției a fost de \$900 mld., ceea ce a dus la o descreșterea a PIB-ului până la \$60.9 mld., iar numărul contractorilor și constructorilor care au raportat un declin sau o stagnare economică a ajuns până la 77%, ceea ce se poate observa în fig.1 [5].

Figura 1. Industria construcțiilor în perioada pandemică

Sursa "Deloitte, 2021" [5].

Pentru soluționarea declinului economic în domeniul construcțiilor managerii de construcții din USA aplică soluții care facilitează lucrul la distanță a numărului maxim posibil de specialiști. În acest sens, în perioada pandemică și post-pandemică, proiectanții și inginerii se bazează și mai mult pe instrumente de colaborare digitală. Este vorba despre modelarea tehnică a informațiilor despre construcții și simularea 4D și 5D pentru a planifica proiecte și a optimiza procesele la distanță.

Ceea ce privește organizarea forței de muncă, managerii companiilor de construcții reduc numărul de membri per echipă pentru a reduce riscul prin acumularea unui număr mare de angajați. Acest lucru presupune și creșterea volumului de lucru la etapa de management al echipelor și verificarea calității lucrului efectuat [4].

Impactul pandemiei asupra costurilor contractuale în Republica Moldova

Costurile contractuale cuprind valoarea resurselor consumate și costurile cu personalul pentru executarea unui sau mai multor contracte de construcție în scopul obținerii unui venit și care urmează a fi recuperate de beneficiar. În domeniul construcțiilor, costurile contractuale se transformă în cheltuieli pe măsura primirii-predării lucrărilor de construcții-montaj (LCM).

Costurile contractuale se clasifică după necesitatea aplicării acestora:

1. Costuri directe-cuprind costurile ce pot fi incluse în mod direct în costul contractului de construcție.
2. Costuri indirecte contractuale-sunt costurile aferente mai multor contracte de construcție, care nu pot fi incluse în mod direct în costul contractului de construcție.

3. Costuri de regie-sunt costurile de gestiune, organizare si deservire a unui sau mai multor contracte de construcții. Ele pot fi recuperabile si nerecuperabile de către beneficiar.

Impactul pandemiei Covid-19 a fost resimțit și în Republica Moldova atât din punct de vedere negativ cât și pozitiv. Majoritatea organizațiilor de construcții mici au fost direct afectate și au dat faliment. Iar companiile mari “Eldorado Terra, Urban Construct, LARA “ etc. au avut un moment oportun de succes prin mărirea profitului întreprinderii și construirea unui număr mai mare de locuințe. Evoluția valorii lucrărilor în construcții este prezentată în tabelul 1:

Tabelul 1

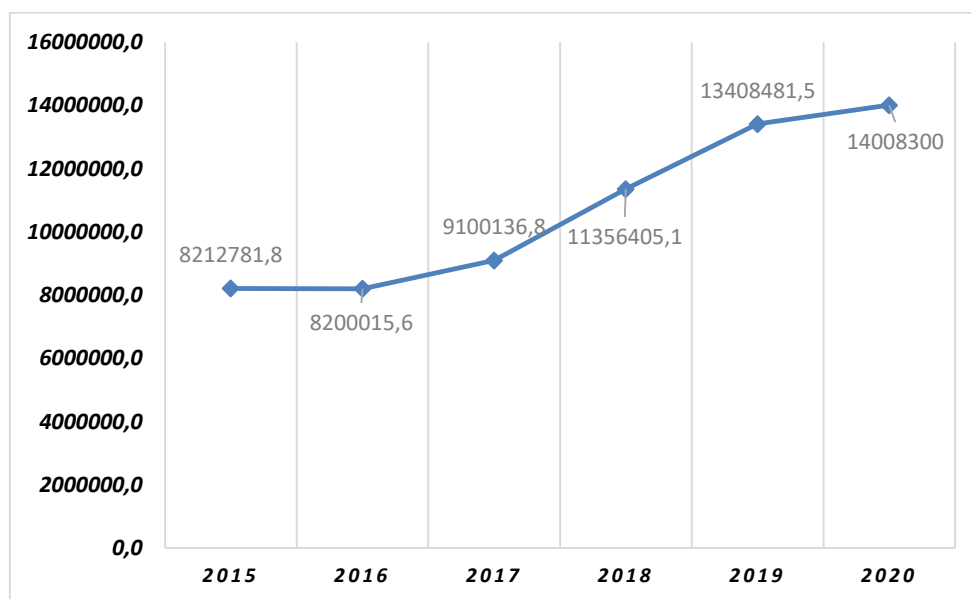
Dinamica valorii lucrărilor de construcții în R. Moldova

Anul	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Valoarea lucrărilor de construcții (mii lei, preturi curente)	8212781.8	8200015.6	9100136.8	11356405.1	13408481.5	14008300

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor prezentate de statistica.md [3].

Sectorul construcțiilor este singurul sector economic care a încheiat anul 2020 pe creștere economică, cu un aport de peste 5% față de anul 2019. În primele luni de pandemie dezvoltarea pieței imobiliare a fost ușor afectată deoarece oamenii au fost speriați de situația creată în țară, respectiv a fost o pauză, dar începând cu mijlocul anului curent lucrurile au revenit la normal. În perioada în care au fost nevoiți să stea acasă oamenii au avut timp să facă cercetări de piață, dar și să ia anumite decizii în privința procurării sau construirii unei locuințe proprii. Multe familii s-au schimbat din bloc vechi în bloc nou și de la apartament la casă pe pământ.

De asemenea mulți care lucrează peste hotare erau speriați de faptul că în orice moment pot rămâne fără de lucru, iar întoarcerea în țara natală era o problemă direct legată de locul de trai. Astfel, mulți moldoveni de peste hotare au început o cercetare de piață pentru investirea într-un imobil.

Figura2. Valoarea lucrărilor de construcții, mii lei (prețuri curente)

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor prezentate de statistica.md [3].

Valoarea lucrărilor de construcții joacă un rol semnificativ în achizițiile publice care capătă un rol esențial în contextul în care 40% din companiile de construcție menționează drept problemă scăderea încrederii consumatorilor.

În Republica Moldova, achizițiile publice au devenit drept colac salvator pentru companiile de construcții. Conform datelor prezentate de către “Centrul de Politici și Reforme”, achizițiile publice în domeniul construcțiilor, reparațiilor și a materialelor de construcții fac parte din top 3 cele mai voluminoase sectoare de achiziții. În perioada 17 martie – 15 mai 2020

valoarea achizițiilor publice în construcții a atins 17% din totalul de achiziții, adică circa 130,1 milioane lei [3].

Datorită faptului că achizițiile publice în domeniul construcțiilor au continuat, industria a putut rezista. Pandemia a accentuat anumite necesități de construcție și reparație, absente sau ignorate până la perioada respectivă. Astfel, companiile din industrie au putut să-și continue activitatea, minimizând riscurile.

Concluzii

Impactul pandemiei Covid-19 asupra domeniului construcțiilor a fost diferit în funcție de regiunea afectată dar în circumstanțele actuale, companiile de construcții din toată lumea încearcă să găsească cele mai eficiente soluții de adaptare la condițiile prezente. Orice manager al unei companii de construcții cu siguranță își dorește ca afacerea să funcționeze fără întreruperi. Totodată, nu poate fi neglijată sănătatea și bunăstarea angajaților confruntându-ne și cu riscuri externe, care țin de domeniul de dezvoltare a organizației administrate.

Unele dintre recomandările ce țin de buna funcționare a domeniului construcției sunt:

1. Stabilirea unor reguli de deplasare, livrări și vizite a obiectelor- deplasările reprezintă unul dintre cei mai răspândiți factori care determină răspândirea COVID-19. Respectiv, ar fi bine să fie permise doar deplasările considerate esențiale pentru continuitatea activității [6].
2. Crearea unei strategii de comunicare cu clienții și angajații.
3. Asigurarea cu un număr maxim de angajați care lucrează de acasă - având în vedere natura contagioasă a virusului, companiile de construcții ar trebui să reducă numărul de persoane în orice locație. Acest lucru va contribui la limitarea răspândirii COVID-19.
4. Asigurarea că în cazul în care cineva din lucrătorii esențiali nu va putea fi prezent la șantier, acesta va putea fi înlocuit imediat, fără a provoca rețineri. Astfel ne asigurăm că șantierul nu se va bloca din cauza îmbolnăvirii unui angajat.
5. Rezervarea cu surplus a echipamentelor și materialelor necesare.

Referințe:

Reglementari legale și legi, organizații:

1. American Institute of Certified Public Accountants. Accounting Standards Division, "Accounting for performance of construction-type and certain production-type contracts : July 15, 1981 : proposal to the Financial Accounting Standards Board; Statement of position 81-1;" (1981). Statements of Position. 34.
2. Standartul National de Contabilitate "Contracte de construcții", <https://www.legis.md>

Referințe Web:

3. <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=6923>- Lucrări de construcții executate [accesat 28.02.2021].
4. <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=e30c80de-1fa2-4271-a771-971c3c0a851c> [accesat 01.03.2021].
5. <https://www.rolandberger.com/en/Insights/Publications/What-the-new-normal-could-look-like-in-construction.html#!#&gid=1&pid=6> [accesat 01.03.2021].

Carti:

6. The Construction Sector in the U.S. Economy, Suzanne M. Kirchhoff, May 3, 2011.

PREZENTAREA ȘI ROLUL SITUAȚIILOR FINANCIARE

Doina MALANCIUC¹,
Anastasia PĂDURARU^{2*},
Victor COLESNIC³,

¹Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Inginerie Economică și Business, Departamentul Economie și Management, C-191, Chișinău, Republica Moldova

² Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Inginerie Economică și Business, Departamentul Economie și Management, C-911, Chișinău, Republica Moldova

³ Universitatea Ovidius, Științe Economice, Contabilitate și Informatică de Gestione, grupa-1, Constanța, România

Autorul corespondent: Anastasia PĂDURARU, anastasia.pavlova@em.utm.md

Rezumat. *Poziționarea actuală pe piața concurențială a entităților din toate domeniile oferă impulsul de manifestare cât mai deosebită și o reprezentare originală pentru a face față cerințelor și a maximiza profitabilitatea întreprinderii. În acest scop este admisă libera exprimare, dar evidența economico-financiară rămâne a fi una stabilită de legislație. Proiecția activității întreprinderii sunt considerate Situațiile Financiare, iar necesitatea întocmirii lor cuprinde informațiile ce țin de realizarea activității ale agenților economici. Acest conținut necesită optimizare continuă datorată implicării specialiștilor economiști, precizând astfel o activitate obiectivă a afacerilor. Astfel, Situațiile financiare se prezintă diferit pe categorii regional-geografice având elemente de conținut care atât le unește, cât și le deosebește având ca un exemplu unic International Accounting Standards Board. Rolul raportării Situațiilor Financiare privește în aceeași direcție cu strategia managerială în scopul creșterii calității a indicatorilor economico - finaniari.*

Cuvinte cheie: *Situație financiară, raport, caracteristici calitative, funcție, rol, indicatori.*

Introducere

Conform SNC “Prezentarea situațiilor financiare” situațiile financiare reprezintă un set de rapoarte care conțin informații privind poziția financiară, performanța financiară, modificările capitalului propriu și fluxurile de numerar ale entității pe o perioadă de gestiune [1].

Rapoartele financiare au un rol semnificativ privind luarea deciziilor economico-financiare ale unei entități. Aceste documente de sinteză sunt destinate atât pentru utilizatorii interni (proprietari, creditori, manageri, etc.) cât și utilizatorilor externi (investitori, debitori, salariați, autoritățile publice, clienții și publicul). Situațiile financiare pot fi clasificate în două categorii: situații de stoc și situații de flux. Situațiile de stoc se întocmesc la o perioadă fixată de timp ca exemplu poate servi bilanțul; cele de flux acoperă o perioadă de interval (un an) precum este Situația de Profit și Pierdere sau Situația fluxului de numerar.

Ultimile modificări ale SNC “Prezentarea situațiilor financiare”, intrate în vigoare de la 01.01.2020, situațiile financiare sunt mai simplificate, eliminând un șir de anexe, informația cărora se dupează în notele explicative.

Prezentarea situațiilor financiare în diferite țări

În referință cu Standardul Internațional de Contabilitate fiecare stat preia aceste norme și reguli de contabilizare a operațiilor economice adaptându-le după cerințele naționale. Pentru a face o mică cercetare a divergențelor dintre sistemele contabile ale diferitor țări se vor compara următoarele criterii:

- conținutul situațiilor financiare;
- caracteristicile calitative utilizate în informațiile din situațiile financiare;

Conform criteriului *conținutului situațiilor financiare*, în *tabelul 1*, se face o comparație a informațiilor prezentate în situațiile financiare în diferite țări:

Tabelul 1

Prezentarea conținutului situației financiare în diferite țări

Statele Unite ale Americii	România	Republica Moldova
1. Bilanț sau o declarație a poziției financiare 2. Situația rezultatelor sau câștigurilor 3. Situația câștigurilor nete (nedistribuite) 4. Situația altor modificări în capitalul propriu 5. Situația fluxurilor de numerar	1. Bilanțul 2. Situația de profit și pierdere 3. Note explicative	1. Bilanțul 2. Situația de profit și pierdere 3. Situația modificărilor capitalului propriu 4. Situația fluxurilor de numerar 5. Notele la situațiile financiare

Sursa: Elaborat de către autor în baza datelor prezentate în referința [2].

În Tabelul 1 se observă o diferență a elementelor financiare. În Europa există o formă mai simplistă de prezentare a situațiilor financiare, pe când în SUA și Republica Moldova aceasta are o formă mai complexă, însă ține de menționat că și în cea din urmă există o reprezentare prescurtată formată din trei elemente: (bilanț, rezultat de profit și pierdere și notă explicativă) dată de către entitățile micro și cele mici. Din elementele suplimentare ce nu se găsesc în Republica Moldova dar se prezintă în SUA sunt situația câștigurilor nete (nedistribuite) și situația rezultatelor sau câștigurilor, pe când în Republica Moldova acestea două se îmbină în situația de profit și pierdere. În același timp se atestă prezența anexelor la situațiile financiare sub formă de Note explicative valabile pentru Europa și Republica Moldova. Pentru Republica Moldova atașarea notelor explicative la prezentarea situațiilor financiare este obligatorie pentru toate entitățile, iar forma de prezentare se diferențiază în legătură cu forma organizatorico-juridică.

Nota explicativă trebuie să includă următoarele compartimente:

1. informații privind corespunderea situațiilor financiare Standardelor Naționale de Contabilitate;
2. dezvăluirea politicilor contabile;
3. analiza activității economico-financiare a entității;
4. alte informații [1].

Pentru prezentarea informațiilor relevante și credibile toate activitățile se exercită în conformitate cu IASB Consiliul a Standardelor Internaționale de Contabilitate (International Accounting Standards Board). Caracteristicile calitative urmăresc utilitatea informațiilor prezentate prin intermediul Situațiilor Financiare, precum sunt:

- Inteligibilitatea;
- Relevanța;
- Credibilitatea;
- Comparabilitatea.

Pornind de la aceasta se poate face o comparație în sistemul contabil între Republica Moldova și Statele Unite ale Americii în ceea ce privește acele *caracteristici calitative* semnificative care se iau în considerație în redactarea raportului financiar și sunt prezentate în tabelul 2:

Tabelul 2

Trăsăturile calitative a informațiilor plasate în Situațiile Financiare

Statele Unite ale Americii	România	Republica Moldova
1	2	3
1. Inteligibilitatea pentru acei utilizatori care au o pregătire economică minimală 2. Utilitatea pentru investitori și creditorilor prezenți și viitori pentru luarea deciziilor raționale	1. Inteligibilitatea - calitate esențială a informațiilor furnizate de situațiile financiare este aceea că ele pot fi ușor înțelese de utilizatori 2. Relevanța - Informațiile sunt relevante atunci când influențează deciziile economice ale utilizatorilor, ajutându-i pe aceștia să evalueze evenimente trecute, prezente sau viitoare	1. Inteligibilitatea - informațiile trebuie clasificate, caracterizate și prezentate în mod clar și concis 2. Relevanța - informațiile trebuie să fie importante pentru utilizatori și să-i ajute pe aceștia să evalueze evenimentele trecute, prezente sau viitoare, să confirme sau să corecteze evaluările lor anterioare

1	2	3
<p>3. Ilustrarea resurselor economice ale societății, sursele lor de finanțare precum și efectele tranzacțiilor și evenimentelor care determină modificări în resursele societății sau în sursele lor de finanțare, referitoare la performanța financiară în decursul unei perioade</p> <p>4. Să ajute utilizatorii să <i>evalueze</i> sumele, perioadele și incertitudinile legate de fluxurile viitoare de numerar ale investitorilor.</p>	<p>3. <i>Credibilitatea</i> - informația are calitatea de a fi credibilă atunci când nu conține erori semnificative</p> <p>4. <i>Comparabilitatea</i> - situațiile financiare trebuie să conțină informații comparative aferente perioadei precedente pentru toate elementele raportate ale perioadei de gestiune curente, dacă Standardele Naționale de Contabilitate nu permit altfel.</p>	<p>3. <i>reprezentare exactă</i> - informațiile trebuie să fie complete, neutre și fără erori semnificative</p> <p>4. <i>Comparabilitatea</i> - situațiile financiare trebuie să conțină informații comparative aferente perioadei precedente pentru toate elementele raportate ale perioadei de gestiune curente, dacă SNC nu prevăd altfel</p> <p>5. <i>Oportunitatea</i> - informațiile să fie disponibile utilizatorilor într-un timp util pentru a le influența deciziile</p> <p>6. <i>Inteligibilitatea</i> - informațiile trebuie clasificate, caracterizate și prezentate în mod clar și concis,</p>

Sursa: Elaborat de către autori în baza datelor prezentate în referințe [2 și 3].

Tabelul 2 ilustrează demonstrativ conținutul aproape identic a datelor plasate în Situațiile Financiare în Republica Moldova și România. În continuare se reflectă diferențele dintre aceste două țări cu Statele Unite ale Americii în care se evidențiază un parametru identic atât pentru Statele Unite ale Americii cât și pentru Republica Moldova și România: inteligibilitatea - fapt ce denotă importanța intercontinentală a clarității și accesibilității informațiilor prezentate. Dintre elementele ce se diferențiază sunt câte trei la număr: utilitatea, ilustrarea și evaluarea- ajutorii primi în aprecierea calitativă pentru Statele Unite ale Americii, precum și relevanța, credibilitatea și comparabilitatea- unelte de neînlocuit pentru redactarea raportului financiar național și român.

Partea majoră de coordonare a entității gestionate este lăsată pe seama coducerii, însă aceștia trebuie să se supună setului de situații financiare care, conform cerințelor internaționale trebuie să conțină:

- denumirea societății raportoare;
- unitatea și moneda de raportare;
- data bilanțului;
- perioada de raportare;
- orice schimbare a acestor informații în cursul perioadei.

Rolul Situațiilor Financiare de Raportare

Situațiile financiare, fiind înzestrate cu un ansamblu de date de analiză și sinteză privind activitatea unei întreprinderi, pot servi drept sursa de informare pentru diverși utilizatori și aplicate în diverse sfere de activitate.

Astfel având funcția de *documentare*, informațiile rezultate sunt extrem de utile și prezintă siguranța, fiind însoțite de o serie de caracteristici precum actualitate, exactitate, certitudine, comparabilitate și legalitate.

Funcția de *control și analiză* se realizează, atât pentru necesități interne de care pot beneficia conducerea entității, cât și cele externe: investitorii, organele fiscale, creditorii - prin posibilitatea de a urmări și evalua modul de îndeplinire a obiectivelor, determinarea devierilor de la indicatorii economico-financiar și stabilirea strategiilor necesare pentru dezvoltarea activității.

Situațiile financiare au și un rol *previzional*, care presupune efectuarea unor calcule, utilizând posibilitatea de a compara indicatorii economico - financiar obținuți în perioada anilor precedenți și perioada de gestiune curentă. Astfel se asigură fundamentarea deciziilor strategice [6].

Precizând care e rolul general și universal al situațiilor financiare, este posibil de a determina și rolul pe elemente-părți ale acesteia. De exemplu bilanțul reflectă imaginea întregului patrimoniu al unei entități la un anumit moment. Contul de profit și pierdere – o reprezentare a performanțelor obținute pe parcursul perioadei de gestiune.

Rămâne important de menționat că la prezentarea raportării este necesar de a ține cont de următorii indicatori Economico -Financiari de Raportare:

- a. *Indicatori de lichiditate* - asigură capacitatea de acoperire a datoriilor curente din activele curente;
- b. *Indicatori de risc*- reflectă gradul de îndatorare care poate determina de câte ori o entitate poate achita cheltuielile cu dobânda;
- c. *Indicatori de activitate* (indicatori de gestiune)- optimizează viteza și eficacitatea de intrare și ieșire a fluxurilor de numerar;
- d. *Indicatori de profitabilitate*- remarcă eficiența entității în realizarea de profit din resursele disponibile [3].

Concluzii

Orice situație financiară indiferent de formă, componență sau structură trebuie să reflecte informații importante și utile pentru o gamă largă de utilizatori, precum este poziția și performanța financiară a unei entități. Situațiile financiare prezintă, de asemenea, rezultatele gestiunii resurselor aflate la dispoziția unei entități. Pentru a atinge acest obiectiv, rapoartele financiare trebuie să ofere informații despre: active, datorii, capitalul propriu, alte modificări în capitalul propriu, venituri și cheltuieli inclusiv profiturile și pierderile și, nu în ultimul rând fluxurile de numerar ale entității. Toate aceste informații, cumulativ formează imaginea entității care, mai apoi fiind analizată de către autoritățile de conducere, poate lua forma unei decizii privind dezvoltarea, lărgirea sau din contra suspendarea activității sau chiar lichidarea entității. De aceea este foarte important ca informația disponibilă pentru fiecare element să fie evaluată la modul cel mai credibil, pentru a obține un rezultat cât mai aproape de realitate.

Referințe

1. SNC "Prezentarea situațiilor financiare" [accesat 25.02.2021]. Disponibil: <https://www.contabilsef.md/ro-snc-prezentarea-situa-iilor-financiare-ru-snc-prezentarea-situa-iilor-financiare-en-46678/>
2. Victor Munteanu - Coordonator, Marilena Zuca, Simina Vera, Rodica Munteanu, Alice Tinta. Contabilitatea Financiară a Întreprinderii: Teza. București: Editura Universitară, 2015 [accesat 25.02.2021]. Disponibil: <http://steconomiceuoradea.ro/anale/volume/2006/finante-contabilitate-si-banci/67.pdf>
3. Legea Nr. 86 din 11-06-2020 Legea contabilității și raportării financiare. In: Monitorul Oficial Nr. 193 art. 370, 27-07-2020 [accesat 25.02.2021]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125231&lang=ro#
4. IAS 1 - Prezentarea situațiilor financiare [accesat 25.02.2021]. Disponibil: <http://www.dorinm.ro/work/contabilitate/ias1.html>
5. <https://www.rasfoiesc.com/business/economie/finante-banci/Rolul-forma-de-prezentare-si-c49.php>
6. Lilia Grigoro-Coodonator, Aliona Bîrcă, Liliana Țurcanu, Nicolae Baltet, Lica Erhan, Svetlana Mihaila, Stela Caraman, Liliana Lazari, Anatol Graur, Maia Bajan, Galina Badicu, Rodica Cușmăunsă, Contabilitatea întreprinderii: Manual. Ediția – III, Chișinău: Editura Cartier ASEM, 2021, 800 p.

SECȚIA TEXTILE ȘI POLIGRAFIE
TEXTILE AND POLYGRAPHY SECTION
SUBSECȚIA DESIGN ȘI TEHNOLOGII POLIGRAFICE
DESIGN AND POLYGRAPHIC TECHNOLOGIES SUBSECTION

Nr. No	Autorii, denumirea lucrării Authors, title of the article	Pagina Page
1.	ADASCALIȚA Lucia GRAFICA SATIRICĂ - CONTRIBUȚII DE DEMARCARE TIPOLOGICĂ	269
2.	VESELKOVA Taisa, PASHKEVYCH Kalina CONCEPT ART AS PART OF GRAPHIC DESIGN	273
3.	РАВИШАНОВ Дилшод, КАРИМОВ Абдулмусаввир, БАБЛЮК Евгений АДГЕЗИОННАЯ СПОСОБНОСТЬ ПОЛИМЕРНЫХ ПЛЕНОК, ОБРАБОТАННЫХ КОРОННЫМ РАЗРЯДОМ	275
4.	ADASCALIȚA Lucia SATIRA ȘI UMORUL ÎN SOLUȚIONAREA GRAFICĂ A PRODUSELOR TIPOGRAFICE	279
5.	САПА Татьяна, СИНЯКОВА Дарина, ГАПОН Анна, ЕЖОВА Ольга КОМИКС КАК ПРОДУКТ ИНФОРМАЦИОННОЙ КУЛЬТУРЫ	283
6.	Elena BOCANCEA STUDIUL CARACTERISTICILOR DE REZISTENȚĂ ALE PUNGILOR DIN HÂRTIE	285
7.	BOCANCEA Elena ANALIZA EFICIENȚEI ECONOMICE A AMBALAJELOR DIN CARTON PENTRU CEAII DE PE PIAȚA AUTOHTONĂ	289
8.	BOLDYREVA Olha, YEZHOVA Olga ANALYSIS OF FEATURES OF THE TOURIST POSTCARD DESIGN AND ITS ROLE IN MODERN CULTURE	293
9.	ANDRONIC Andreea, BALUȚA Mihaela, CIOBANU Maxim ASPECTE ALE PATRIMONIULUI CULTURAL NATIONAL REFLECTATE ÎN CĂRȚILE POȘTALE	295
10.	CIJEVSCHI Mariana STUDIUL ANALITIC PRIVIND FORMAREA SPECIALIȘTILOR ÎN DOMENIUL EDITORIAL-POLIGRAFIC DIN REPUBLICA MOLDOVA	299
11.	SCRIPNIC Mihaela, SAVA Tamara DOMENIUL EDITORIAL-TIPOGRAFIC DIN REPUBLICA MOLDOVA – VEDERE DE ANSAMBLU	303
12.	МОРОШАН Нелли АНАЛИЗ ЭВОЛЮЦИИ ДИЗАЙНА ВИННЫХ ЭТИКЕТОК	307
13.	BAXAN Evelina, RACHIER Olga ANALIZA PARTICULARITĂȚILOR DISTINCTIVE DE MACHETARE A REVISTELOR DE SPECIALITATE DIN DOMENIUL PEDAGOGIEI	311
14.	VASILIEV Nicoleta, IFTODI Daniela IMPLICAȚIILE ARTEI CALIGRAFICE PROPRIE ARTIȘTILOR PLASTICI AUTOHTONI ÎN CREAREA DE PRODUSE PUBLICITARE ȘI TIPOGRAFICE	315

Nr. No	Autorii, denumirea lucrării Authors, title of the article	Pagina Page
15.	ПРИСЕЖНЮК Мария, ГУРСКИ Юлия АНАЛИЗ РАЗНОВИДНОСТЕЙ И ОСОБЕННОСТЕЙ КНИЖНЫХ ФУТЛЯРОВ	319
16.	УНТУ Галина, МУСТЯЦЭ Диана ОПРЕДЕЛЕНИЕ ТИПОЛОГИИ КАЛЕНДАРЕЙ И ПРЕДПОЧТЕНИЙ ПОТРЕБИТЕЛЕЙ В КОНТЕКСТЕ НОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ	323
17.	ДУБРИВНА Антонина, ДОРОНИНА София ОСОБЕННОСТИ УКРАИНСКОЙ КАЗАЦКОЙ СКОРОПИСИ XIV-XVIII ВВ.	327
18.	ДУБРИВНА Антонина, КЛЮЦЕВСКАЯ Анастасия СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ В ПРОЕКТИРОВАНИИ ПОДАРОЧНОЙ УПАКОВКИ ПРЕМИУМ КЛАССА	330
19.	БАДОВСКАЯ Валерия, АРТЕМОВА Анастасия, ПАШКЕВИЧ Калина, ЕЖОВА Ольга ПЛАКАТ КАК СРЕДСТВО СОЦИАЛЬНОЙ РЕКЛАМЫ	332
20.	ДУБРИВНА Антонина, МЫКАЛ Ирина ОСОБЕННОСТИ СОВРЕМЕННОЙ РЕКЛАМЫ И ФИРМЕННОГО СТИЛЯ КОМПАНИЙ	334
21.	ПАВЕЛЬЧУК Иванна, КОМЕНДАНТОВА Юлия РОЛЬ РЕКЛАМНОГО ПЛАКАТА В СОВРЕМЕННОМ ДИЗАЙНЕ	336
22.	ЛУЦКЕР Татьяна, ПАЛАМАРЧУК Евгений СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ В РАЗРАБОТКЕ ФИРМЕННОГО СТИЛЯ	338
23.	ДУБРИВНА Антонина, СЕНЧАК Кристина ОСОБЕННОСТИ ПОСТРОЕНИЯ ВИЗУАЛЬНЫХ ОБРАЗОВ В КОНТЕКСТ СОЦИАЛЬНОЙ РЕКЛАМЫ	341
24.	ПАВЕЛЬЧУК Иванна, ПОТОРИЙ Карина РОЛЬ СОВРЕМЕННОГО ДИЗАЙНА УПАКОВКИ	345
25.	ДУБРИВНА Антонина, РУССОЛ Юлия АКТУАЛЬНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ДИЗАЙНА СОВРЕМЕННОГО РЕКЛАМНОГО ПЛАКАТА УКРАИНЫ	348
26.	ДУБРИВНА Антонина, КОСТЮЧЕНКО Оксана ДИЗАЙН ДЕТСКОЙ КНИГИ-РАСКРАСКИ	351
27.	ДУБРИВНА Антонина, ГРИШКОВА Екатерина ФИРМЕННЫЙ СТИЛЬ И ЕГО РОЛЬ В МУЗЫКАЛЬНОЙ ИНДУСТРИИ	354
28.	VASILIEV Nicoleta, COLESNICENCO Dina ANALIZA CONȚINUTULUI SUBSTANȚELOR MINERALE ÎN SUPPORTURILE CELULOZICE	356
29.	ГРИГОРЦИВА Екатерина, ОСТАПЕНКО Наталия ДИЗАЙН-ПРОЕКТ КАЛЕНДАРЯ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ АВТОРСКИХ СТИЛИЗОВАННЫХ ПЕЙЗАЖЕЙ	360
30.	ЛУЦКЕР Татьяна, ОВЧАРЕНКО Анастасия ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СКАНДИНАВСКИХ РУН И СИМВОЛИКИ ДЛЯ СОЗДАНИЯ КНИЖНОЙ ИЛЛЮСТРАЦИИ	362

Nr. No	Autorii, denumirea lucrării Authors, title of the article	Pagina Page
31.	DULSKY George, DULSKA Yaroslava, SLYTIUK Olena PROJECT OF CREATION A UKRAINIAN ELECTRONIC MEDIA INTERESTING TO ALL THE PEOPLE WHO ARE GETTING DESIGN EDUCATION OR WORKING ON DESIGN PROJECTS	364
32.	ЛЕСНИЧЕНКО Валерия, ДУБРИНОВА Антонина ОСОБЕННОСТИ ДИЗАЙНА КНИЖНЫХ ИЗДАНИЙ	366
33.	MALIC Nadejda, MEREACRE Cristina DETERMINAREA CARACTERISTICLOR DE REZISTENȚĂ A SUPTURILOR PENTRU TIPAR	369
34.	ПАВЕЛЬЧУК Иванна, ДЕМЧЕНКО Елена РОЛЬ СОВРЕМЕННЫХ ТЕНДЕНЦИЙ В РАЗРОБОТКЕ ДИЗАЙНА УПАКОВКИ	372

GRAFICA SATIRICĂ - CONTRIBUȚII DE DEMARCARE TIPOLOGICĂ

Lucia ADASCALIȚA^{1*}

¹Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Textile și Poligrafie, Școala Doctorală Inginerie Mecanică și Civilă, specialitatea Arte plastice și decorative, Chișinău, Republica Moldova

*Autorul corespondent: Adascalita, Lucia, lucia.adascalita@ntp.utm.md

Rezumat. În articol s-a stabilit poziția graficii în peisajul general al artelor plastice prin identificarea diverselor sisteme de clasificare și prin stabilirea interdependenței acestora. Reieșind din faptul că, genurile graficii sunt foarte variate, ca destinație și tehnici de realizare, au fost elucidate diverse principii de sistematizare ale acestora în vederea desemnării locului caricaturii printre ele. Sunt prezentate categoriile graficii satirice, speciile distinctive ale caricaturii și caracteristicile acestora.

Cuvinte cheie: grafică, caricatură, clasificare, genuri artistice.

1. Introducere

Arta plastică cuprinde o mare diversitate de genuri, iar grafica este una din cele mai răspândite ale acesteia. La rândul său, grafica cuprinde tipuri și forme extrem de variate.

Pentru a înțelege ce este grafica satirică și ce a stat la bazele dezvoltării acesteia este de o importanță vitală să se stabilească, mai întâi de toate, care este esența graficii și ce posibilități ne oferă aceasta. Totodată se va stabili diversitatea și interdependența genurilor de grafică.

2. Diversitatea și interdependența genurilor graficii

Grafica provine de la cuvântul grecesc „grafo” ce semnifică „a scrie”. Vasili Zvonțov menționa că „întâi de toate grafica este arta bazată pe desen” [1].

Inițial grafica a fost considerată reprezentarea liniară într-o singură culoare, reieșind din faptul că scrierea se realizează cu ajutorul instrumentelor precum pensulă sau peniță, care la rândul lor lasă pe hârtie o urmă monocromă.

Odată cu dezvoltarea tehnico-materială, de-a lungul anilor, sau perfecționat și mijloacele de expresie ale graficii. Așa dar, grafica a început să redea efecte care erau cândva proprii doar picturii: mediul aerian, perspectiva, culoarea proprie obiectelor, lumina și umbra [2]. Totuși cele mai importante mijloace de expresie vizuală ale graficii sunt linia, pata, clarobscurul și culoarea suportului din hârtie [1].

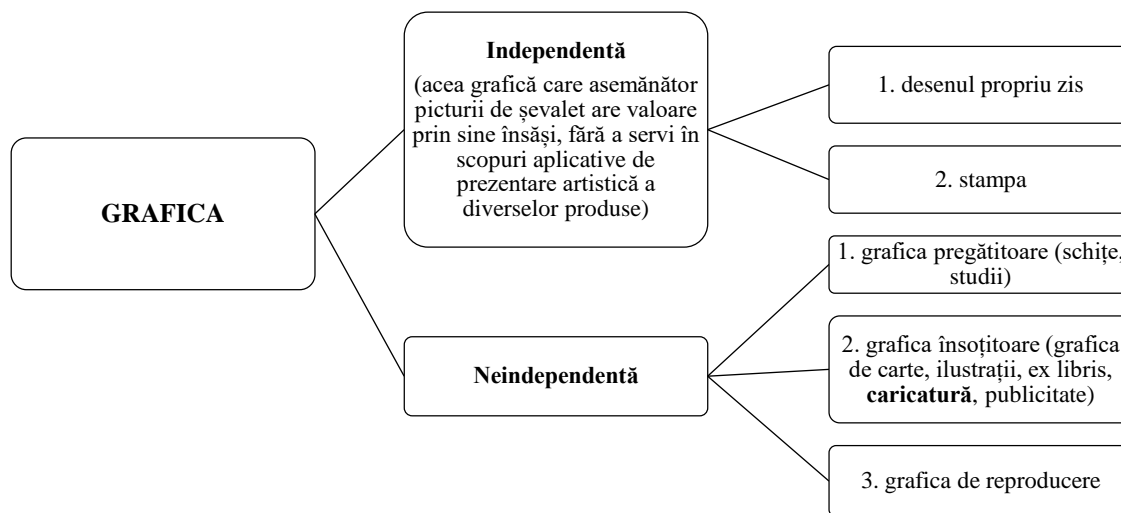
Aparent, grafica este mai limitată în mijloace de expresie decât pictura. Însă adesea, graficianul poate să realizeze lucrări de grafică de un înalt nivel artistic astfel încât privitorul să poată vedea nenumărate efecte de lumină, să simtă caracteristicile de suprafață a obiectelor, și chiar să sugereze culoarea. Totuși, grafica are avantajele sale: „cere mai puțină vreme pentru realizare și tocmai pentru aceasta poate să reflecte cu mai multă rapiditate sentimentele și gândurile pe care îl frământă pe artist, inclusiv impresiile nemijlocite” [2].

În vederea identificării poziționării graficii în peisajul general al artelor frumoase au fost analizate diverse sisteme de clasificare care de-a lungul anilor au stat la baza dezvoltării unei împărțiri sistemice. Menționăm câțiva dintre teoreticienii care s-au ocupat de aceasta: Hegel, Kant, Kostlin, Dubos, Max Dessoir, Johannes Volkelt, ș.a.

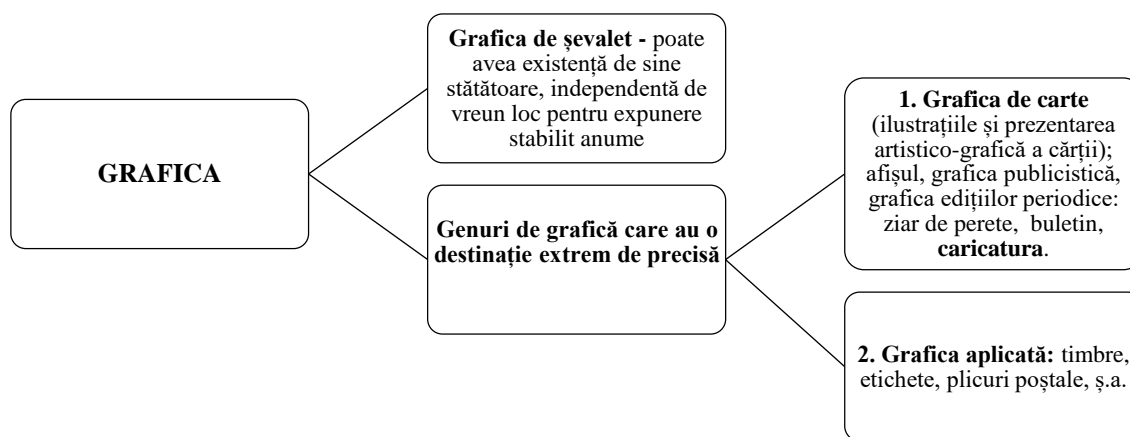
În sistemul artelor elaborat de către Urries Yazara regăsim următorul principiu de clasificare a graficii din registrul artelor frumoase: arte spațiale → arte plastice → arte bidimensionale → grafica, aceasta din urmă fiind poziționată între pictură și decorația suprafețelor [4]. În sistemul artelor elaborat de Leo Adler acesta pune accentul mai mult pe folosirea sau

nefolosirea uneltelor, astfel artele sunt împărțite în directe (arte ce au nevoie de particularitățile naturale ale omului ca ființă organică vie – voce, vorbire, trup) și indirecte (reprezentate prin materiale precum: piatră, lemn, argilă, ș.a.). Deci, conform acestui sistem grafica se află în zona: artelor indirecte, deci artă plastică care este static-optică (conform existenței și percepției senzoriale), spațială, bidimensională, concretă (ca expresie) și obiectivă/imitativă [4]. În aceste sisteme, observăm totuși că lipsește o structurare detaliată a domeniului graficii.

Pornind de la faptul că genurile graficii sunt foarte variate, acestea deosebindu-se între ele după destinație și tehnici de realizare, considerăm necesar de a elucida și alte opinii asupra domeniului în cauză. Așa, în figura 1 este prezentată clasificarea pe genuri ale graficii făcută de Boris Vipper, iar în figura 2 cea făcută de Andrei Goncearov.

Figura 1. Clasificarea pe genuri ale graficii, după Boris Vipper

Figura 2. Clasificarea pe genuri ale graficii, după Andrei Goncearov

M. S. Kagan susținea în „*Morfologia artei*” că caricatura, afișul, reproducerile fac parte din arta sintetică (sau sincretică) asemenea graficii de carte și de ziar. Ceea ce ar însemna că acestea sunt la interfața dintre arta plastică și literatura scrisă. Tot aici se aduce la cunoștință remarcă lui O. Freidenberg precum că există „două straturi ale speciei, două specii diferite în cadrul aceleiași subiect”, adică la un pol se află genurile care întruchipează evaluarea preponderent pozitivă a vieții, speciile laudative, iar la celălalt pol se află speciile celei mai aprige negări, cele mai satirice. Între acești poli se află seriile intermediare de tranziție, precum seria speciilor care exprimă tristețea, iar la celălalt capăt al diapazonului – seria speciilor umoristice cum ar fi: *șarja*, *vodevilul*, ș.a [3].

„Un gen satiric special al artei grafice” este caricatura, definită de Bergson „arta ce exagerează”, or caricatura implică după afirmațiile aceluiași autor o „descriere comică sau satirică de accentuare a anumitor trăsături, caracteristici” [1, 5].

3. Categoriile specifice graficii satirice

Ocupând un loc aparte printre genurile artei vizuale, caricatura capătă un context pluriform accentuat de manifestare meditativă a artistului asupra lumii înconjurătoare inclusiv și de dialogul imaginar și dinamic al acestuia cu societatea.

În domeniul artelor plastice caricatura presupune implicarea în procesul de realizare artistică a multiplelor mijloace precum: satira, umorul, grotescul, șarja, hiperbola [12].

Unii autori menționează „câteva specii distincte ale caricaturii: caricatura de satiră, de gag – efect comic (cu text sau fără), caricatura portretistică, caricatura metaforică sau simbolică (prin excelența fără cuvinte), banda desenată sau comicsul, rareori colajul. Pe lângă aceste forme mai întâlnim caricatura de „șevalet”, cu o elaborare mai laborioasă destinată sălilor de expoziție sau saloanelor de umor. O specie aparte a desenului satiric îl reprezintă desenul animat [11].

În această ordine de idei, se remarcă șase categorii de grafică satirică [7, 9, 12]:

1. Șarje și portrete. Șarja se referă la o imagine, cel mai adesea un portret, în care trăsăturile de caracter sunt exagerate și modificate în mod deliberat pentru a crea o imagine satirică sau comică. În acest fel, caricaturistul, din punctul său de vedere, accentuează atenția privitorului asupra anumitor trăsături interne și externe urâte ale personajului reprezentat. Principala contradicție asociată cu funcționarea șarjelor și portretelor sunt că, de obicei, sunt separate de caricaturi. În unele surse de specialitate se menționează că acest lucru nu este justificat, deoarece caricatura este un mod de tipizare artistică, folosind, printre altele, șarje și grotesc pentru a urmări critic exagerarea și accentuarea aspectelor negative ale fenomenelor din viață sau ale anumitor persoane. Prin urmare, se consideră că șarja și portretul sunt în același timp și modalitate de tipizare artistică și varietate a caricaturii. „Chiar și prin însăși semnificația termenului „șarjă” care din franceză „charge” înseamnă „a încărca” se observă o legătură organică cu caricatura” [6]. De-a lungul anilor, istoria artelor plastice, s-a îmbogățit cu șarje de o diversitate izbitoare, de la cele cu caracter satiric puternic pronunțat până la cele mai rafinate, elegante, cu o ironie moderată.

2. Caricatura socială și casnică (cotidiană). Gama de subiecte cu care se adresează cititorilor este extrem de largă. Acestea pot să oglindească sărăcia, nivelul de trai, ecologia etc. Caricatura socială și cotidiană pune întotdeauna accent pe evenimentele și fenomenele curente, și dezvăluie gama de probleme urgente care caracterizează anumite grupuri sociale (oficiali, intelectuali, militari, sportivi etc.) într-un interval de timp anumit. Uneori, caricatura socială și cotidiană dezvăluie în lucrările grafice problemele asociate nu cu tipurile sociale, ci cu fenomenele din societate: alcoolism, prostituție, dependență de droguri etc.

3. Gluma. Subcategorie a caricaturii care evită în mod special subiecte politice, fiind interesată de relațiile dintre oamenii simpli și punctele lor slabe. În principal, este vorba despre caricaturi fără cuvinte. Este adevărat, aparenta ușurință a acestui tip de caricatură este înșelătoare. O glumă poate fi comparată cu cuvintele omonime, în care, în spatele unei construcții sonore similare, există sensuri și înțelesuri diferite. „Gluma este orientată spre obținerea unui zâmbet trecător, a unui râs vesel. Aceasta este contruită pe curiozitate ceea ce permite o percepere din mers din partea cititorului, oferindu-i acestuia o scurtă descărcare emoțională” [6].

4. Caricatura filosofică. În percepția caricaturistului Victor Bogorad, artiștii-filozofi se străduiesc să exprime, sau mai bine zis – să expună cu ajutorul unor mijloace artistice, pozițiile ideologice prin generalizări sub formă de simboluri.

5. Caricatura politică. Sub lupa artistului caricaturist, în primul rând, se dovedesc a fi anumiți politicieni, reflecții despre politica internă și externă. În caricatura politică „sensul principal îl joacă textul – parte completă a lucrării” [10].

6. Strip. Aceasta este o selecție a mai multor caricaturi pe o bandă, nu mai puțin de două și nu mai mult de cinci, acestea având legătură printr-un singur subiect abordat sau gând al

autorului, de personaje comune. Strip (eng. strip cartoon - o pagină de umor, o coloană într-un ziar, revistă) se aseamănă cu comix, dar nu este.

7. Caricatura simbolică - acest tip de caricatură reprezintă un anumit obiect care într-un context special capătă un puternic rol informativ politic sau social.

8. Caricatura festivă - este acel tip de caricatură veselă și lipsită de griji care caută doar comeditatea ca un final folosind caricaturi de oameni sau alte obiecte contemporane.

9. Caricatura fantastică - așa cum a indicat Baudelaire „este cea care recurge la fantastic pentru a reflecta o idee” [12].

Pe acest circuit sunt sesizate și accentuate următoarele subcategorii de lucrări grafice satirice interpușe în calea cunoașterii artei grafice: caustice (satirice), cinice, tăioase, picante, sarcastice, grotești, comice, de portret, dar niciodată inocente [8].

Mostre ale genului satiric sunt pancartele, afișele, ziarele, revistele, precum și revistele specializate în arta caricaturală.

Concluzii

În concluzie este de menționat faptul că, în rezultatul analizei diverselor sisteme de clasificare ale artelor frumoase realizate de către teoreticieni precum Urries Yazara, Leo Adler, Boris Vipper, Andrei Goncearov, M. Kagan, s-a identificat că grafica este o artă complexă având multiple genuri și subgenuri care presupun implicarea diverselor mijloace de expresie vizuală. Un gen aparte îl constituie grafica satirică situată la interferența dintre arta plastică și literatura scrisă. Astfel, aceasta cuprinde diverse categorii precum: caricatura socială, politică, filosofică, simbolică, festivă, fantastică, gluma, strip, șarja. Fiecare dintre categoriile în cauză au aspecte specifice de oglindire a manifestării meditative a artistului asupra lumii înconjurătoare inclusiv și a dialogului imaginar și dinamic al acestuia cu societatea.

Referințe

1. ЗВОИЦОВ, В. М. *Основы понимания графики*. И-во Академии Художеств СССР, Москва, 1963.
2. GONCEAROV, A. *Arta graficii*. Editura Meridiane, București 1963
3. KAGAN, M. S. *Morfologia artei*. Editura Meridiane, București 1979.
4. MUNRO, THOMAS. *Artele și relațiile dintre ele*. Editura Meridiane. București, 1981.
5. KARADIMOS, DIMITRI. *L'art du comique*. Paris, France: Publibook, 2009, p. 355-357, <https://books.google.md/books> (vizitat 26.02.2019)
6. САМОЙЛОВ, Л. С. *Карикатура. Карикатурист. Читатель*. И-во Знание, Москва 1981.
7. АЙНУТДИНОВ, А. С. Типология и функции карикатуры в прессе // Вестник Челябинского государственного университета. 2008. № 21. С. 20-28.
8. ADASCALIȚA, L. *Grafica satirică – formă, syntaxă, mesaj...* În: Conferința tehnico-științifică a studenților, masteranzilor și doctoranzilor, Universitatea Tehnică a Moldovei, 26-29 martie, 2019. Chișinău, 2019, vol. 2, pp. 402-405.
9. *Karikatura v iskusstve* [online] [accesat 10.01.2021]. Disponibil: <https://zhukdk.ru/zhivopis/zhanr-karikatura-v-iskusstve.html>
10. *Кукрыниксы*. Изобразительное искусство, 1984. 4-5 стр.
11. *Caricatură* [online] [accesat 19.01.2021]. Disponibil: <http://ro.wikipedia.org/wiki/Caricatură>
12. *La caricatura - tipos, cualidades y categoria*. [online] [accesat 29.01.2021]. Disponibil: <https://www.slideshare.net/Aracelly8/la-caricatura-tipos-cualidades-y-categoras-17923250>

CONCEPT ART AS PART OF GRAPHIC DESIGN

Taisa VESELKOVA^{1*}, Kalina PASHKEVYCH¹

¹Kyiv National University of Technologies and Design, faculty of design, department of drawing and painting, Kiev, Ukraine

*Corresponding author: Veselkova, Taisa, veselkova.tayisa@gmail.com

Abstract. *This article presents the results of research of the origins of concept art, as well as its use in modern computer games, films and cartoons. The classification and directions of concept development in graphic design products are considered.*

Key words: *computer graphics (CG art), concept art, promo art, character concept, environment concept*

Computer graphics has an important place in life of a modern person and it is a significant part of art. With its help, an artist can create things that are impossible in real world, which allows diversifying visual components of computer games, films and cartoons. The indisputable advantage of computer graphics over traditional one is that it noticeably simplifies the process of creating a project, does not require a lot of materials and time, and makes it easy to correct errors. The first programs for creating animation (Macromedia Flash, Maya, etc.) came into use only in the late 1990s, before that the creation of cartoons required manual labor. Creation of computer graphics, like any kind of art, begins with a sketch, which is called a concept. A two-colour drawing is usually called a sketch, and a concept is a fairly detailed illustration in colour, with shape and light considered.

It is believed that the term concept art was spread by marketers and game developers who advertise new projects through promotional art (promo art). The purpose of the promo art is to advertise the future product, and the concept art is the process of work on the project. It is impossible to imagine a large budget product without preliminary development of characters and environments. As an example, we can consider concepts and illustrations from the book *The Walt Disney Film Archives: The Animated Movies 1921-1968* (Fig. 1, a), which presents sketches for Disney cartoons.

The main task of the concept is to convey the general mood and visual style of the project. The concept does not have to be detailed; the most important thing in it is the search for successful solutions in order to get rid of unfit options at the very early stages of production. There is no single algorithm for creating a concept; its final appearance directly depends on the style of the project. Like any drawing, a concept starts with a sketch, but before creating it, you need to search for references and make a mood board [1]. Afterwards, they often remain on the concept to facilitate the subsequent development. Usually it contains examples of materials and textures, colours, environmental details (Fig. 1, b).

There are many areas of concept art. The most popular among them is the character concept art. Its task is to search for a character's appearance, temper, mood and emotions (Fig. 2). With help of only appearance of a character, it's possible to say whether he is positive or negative, who he is, where he is, in what time he exists, what gender and age he is [2]. This direction of the concept is used in computer games, cartoons, and Hollywood blockbusters. Another important area in concept art is a concept of environment. Here, the artist's task is to create buildings and interiors, think over locations (islands, dungeons, spaceships, city blocks) [3]. Colour and light are the most important parts of working with environment, because they help to create an atmosphere and mood of the frame. All options for the environment can be roughly divided into three groups: historical (medieval), futuristic and modern. Depending on the type of environment, its details, colour and shape are worked out.

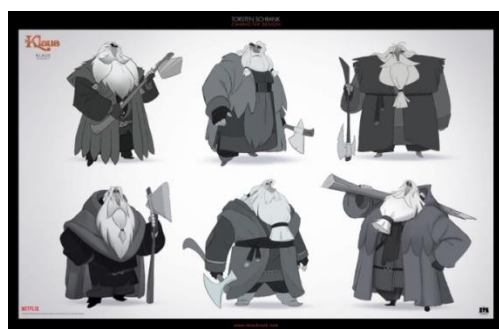

a)

b)

Figure 1. Examples of concepts from Walt Disney studio:
a - concept art for the cartoon "Cinderella" (1950) by Mary Blair,
b - Uncharted 2: Among Thieves, character concept by Hong Ly

a)

b)

Figure 2. Examples of concept art for the cartoon "Klaus" by SPA Studios:
a - character concept by Torsten Schrank,
b - environment concept by Marcin Jakubowski

There are also concepts of technologies, props (individual objects, icons) and storyboard. Modern concepts can be created in 2D graphics programs (Photoshop, Procreate, Animation desk, etc.) and 3D graphics programs (Polybrush, SketchUp, etc.). To create concepts, artist can use a photobash (or matte painting) technique - creating a picture from fragments of photographs with a post-processing, working from a spot and a silhouette. Some artists start by hand and then transfer the most successful options to a computer.

Results. The stages of the concept creation, its purpose and use, as well as the most important directions and types of concept art were considered. The examples showed approaches to the implementation of concepts from different artists; programs with help of which concept art is created.

References

1. КУЗЬМИН, К., ГАФИДОВ, Е. Концепт-арт как визуализация идеи вашей будущей игры, [online]. 2019 [date of visiting: 23.02.2021] Disponibil: <https://vc.ru/pixonix/58186-concept-art>
2. СЕМЕЩУК, П. Процесс создания концепта персонажа с художником из Plarium, [online]. 2019 [date of visiting: 23.02.2021] Disponibil: https://3dpapa.ru/characters_concept_plarium/
3. МОЩЕНКО, О. Что ты такое? Концепт-арт для начинающих, [online]. 2020 [date of visiting: 23.02.2021] Disponibil: <https://3dpapa.ru/concept-art-dlya-nachinausih/>

АДГЕЗИОННАЯ СПОСОБНОСТЬ ПОЛИМЕРНЫХ ПЛЕНОК, ОБРАБОТАННЫХ КОРОННЫМ РАЗРЯДОМ

Дилшод РАВШАНОВ^{1*}, Абдулмусаввир КАРИМОВ¹,
Евгений БАБЛЮК²

¹Таджикский технический университет имени академика М.С. Осими, Душанбе, Таджикистан

²Московский политехнический университет, Москва, Россия

*Автор корреспонденции: Равшанов, Дилшод, 234-56-57@mail.ru

Аннотация. В отличие от традиционного запечатываемого материала – бумаги, полимерные пленки обладают особенностями физико-механических и поверхностных свойств, которые будут оказывать значительное влияние, как на качество печати, так и на сам процесс, особенно на прохождение пленки по лентопротяжному тракту полиграфического оборудования.

Ключевые слова: печать, полимер, качество, адгезия.

Бурное развитие упаковочной индустрии, выдвигает повышенные требования к качеству печати на поверхности полимерных пленок. Кроме того, интерес к печати на полимерных пленках значительно возрастет в связи с внедрением новых технологических процессов изготовления электронных микросхем полиграфическими методами. При разработке новых процессов, связанных с печатью на полимерных пленках их повышенная гидрофобность требует разработку методов повышения гидрофильности поверхности, и как следствие повышения адгезионной прочности на границе полимерная пленка – печатная краска [1].

Методика эксперимента

Для увеличения поверхностной энергии полимеров, то есть улучшения адгезии, применяется несколько методов дополнительной обработки. Для пленок это, чаще всего, коронный разряд. При обработке коронным разрядом поверхность пленки подвергается воздействию разряда между заземленным электродом и электродом под высоким напряжением [2].

В качестве объектов исследования выбраны полимерные пленки, наиболее часто используемые в качестве упаковочных материалов. При проведении экспериментальных работ использовались промышленные образцы полимерных пленок из полипропилена и полиэтилентерефталата. Пленки из ПЭТФ использовались толщиной 25 мкм, полученные методом экструзии через плоскощелевую головку с последующей ориентацией аморфной заготовки в двух взаимно перпендикулярных направлениях и термофиксацией. Коэффициенты вытяжки вдоль и поперек пленочного полотна равнялись 4,2. Степень кристалличности пленки составляла 45,5 %. Пленки из полипропилена были получены методом плоскощелевой экструзии с последующей ориентацией в 2-х взаимно-перпендикулярных направлениях. При этом коэффициенты вытяжки составляли – 8×8 вдоль и поперек. Толщина пленок из ПП составляла 24 мкм.

При оценке гидрофильности поверхности полимерных пленок по величине краевого угла смачивания, в качестве смачивающей жидкости использовалась дистиллированная вода. В качестве модельной композиции для оценки адгезионных свойств на границе пленка – краска использовались печатные краски как на водной основе (латексные), так и на основе органических растворителей (этанол, этилацетат). В частности, были выбраны водно-дисперсионная краска FlintGroup AquaFlex 007, нейтрализованная моноэтаноламином (МЭА) в смеси с пигментной пастой и краска на основе органических

растворителей FlintGroup Flexoplastol APF, основанная на смеси растворителей n-пропанола и этилацетата в смеси с пигментной пастой.

В представленных красках не использовались усиливающие адгезию присадки, такие как ТТА (Titanium Acetyl Acetate – комплексная соль титана с ацетилацетоном) или аналогичные цинковые соединения. Также не добавлялись низкокипящие растворители, такие как этиленгликоль, 1-метокси-2-пропанол, 1-этокси-2-пропанол, т.к. они медленно испаряются и, в конечном счете, мигрируют в поверхностный слой полимерной пленки и ухудшают адгезию.

Конструктивные особенности установки, следующие

Образцы пленок предварительно активировались высокочастотным коронным разрядом [4]. Моделирование процессов флексографского способа печати осуществляли на специальном пробопечатном устройстве FlexiProof 100. Данное устройство позволяет производить пробную печать всеми видами флексографских красок на любых материалах с изменением большого количества параметров печати [3]. Оценку адгезионных свойств поверхностей полимерных пленок осуществляли путем испытания специально приготовленных адгезионных соединений методом нормального отрыва. При оценке адгезионной прочности в качестве силоизмерительного устройства использовалась разрывная машина РМ-50.

Экспериментальные результаты

В таблице 1 представлены результаты оценки гидрофильности поверхности полимерных пленок по величине краевого угла смачивания до и после обработки коронным разрядом.

Таблица 1

Результаты измерения краевого угла смачивания полимерной пленки (среднее значение)

Наименование пленки	Значение краевого угла смачивания, град.		
	До обработки	Режим обр. -1*	Режим обр.-2**
ПП	86	56	52
ПЭТФ	72	34	30

* Обработка коронным разрядом силой тока 60 мА

** Обработка коронным разрядом силой тока 85 мА

На образцах полимерных пленок, активированных и не активированных коронным разрядом, было произведена оценка адгезионной прочности методом нормального отрыва. Результаты оценки величины адгезионной прочности методом нормального отрыва для различных красок представлены в таблице 2. Адгезионная прочность оценивалась как среднее значение из десяти измерений. Анализ результатов, представленных в таблице 3, позволяет сделать вывод, что во всех случаях после обработки коронным разрядом достигается высокий уровень адгезионной прочности. Вместе с тем, и тип краски и тип полимерной пленки влияют на адгезионную прочность. Так, например, для пленок из ПЭТФ, был обнаружен более высокий уровень адгезионной прочности. Это, по-видимому, связано, во-первых, с начально более высокой поверхностной энергией, чем для ПП, во вторых – обработка коронным разрядом для ПЭТФ более эффективна, чем для ПП.

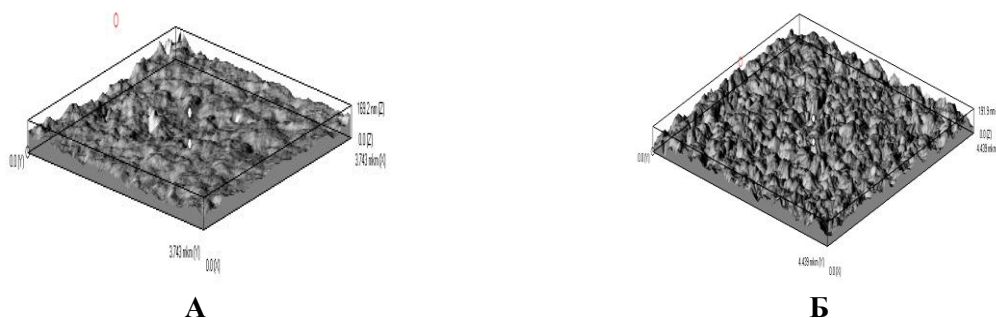
Для сравнения целесообразно привести данные по оценке адгезионной прочности для необработанных пленок из ПЭТФ и ПП. Эти результаты представлены в 2-х последних строках таблицы 2. С использованием методов атомно-силовой микроскопии была исследована топология поверхности, как исходных полимерных пленок, так и пленок, подвергнутых модификации поверхности.

Таблица 2

Адгезионная прочность на границе полимерная пленка –краска

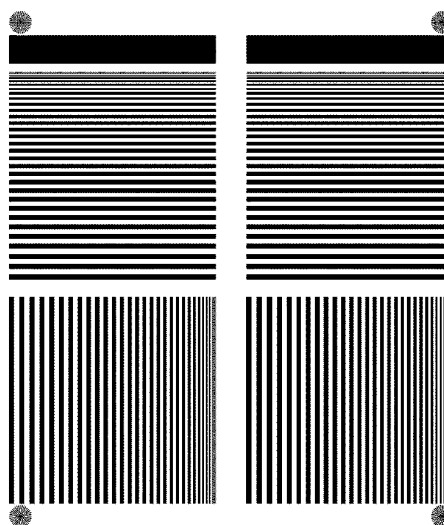
Тип пленки	Тип краски	Тип разрушения	Адгезионная прочность, Н/см ²
ПЭТФ	спиртовая	Адгезионный на границе краска-полимерная пленка	15,1
ПЭТФ	водно-дисперсионная	Адгезионный на границе краска-полимерная пленка	18,0
ПЭТФ	УФ-отверждения	Адгезионный на границе краска-полимерная пленка	26,0
ПП	спиртовая	Адгезионный на границе краска-полимерная пленка	13,8
ПП	водно-дисперсионная	Адгезионный на границе краска-полимерная пленка	20,3
ПП	УФ-отверждения	Адгезионный на границе краска-полимерная пленка	18,4
ПЭТФ без обр.	УФ-отверждения		2,1
ПП без обр.	УФ-отверждения		1,2

Характерные результаты этих исследований представлены ниже (рисунок 1). Аналогичные исследования были проведены и для пленки из ПЭТФ. Как видно из микрофотографий, представленных на рисунок 1, обработка коронным разрядом способствует появлению более четкого микрорельефа поверхности [5].

А **Б**
Рисунок 1. Микроструктура поверхности пленки из ПП до обработки коронным разрядом –А, и после – Б

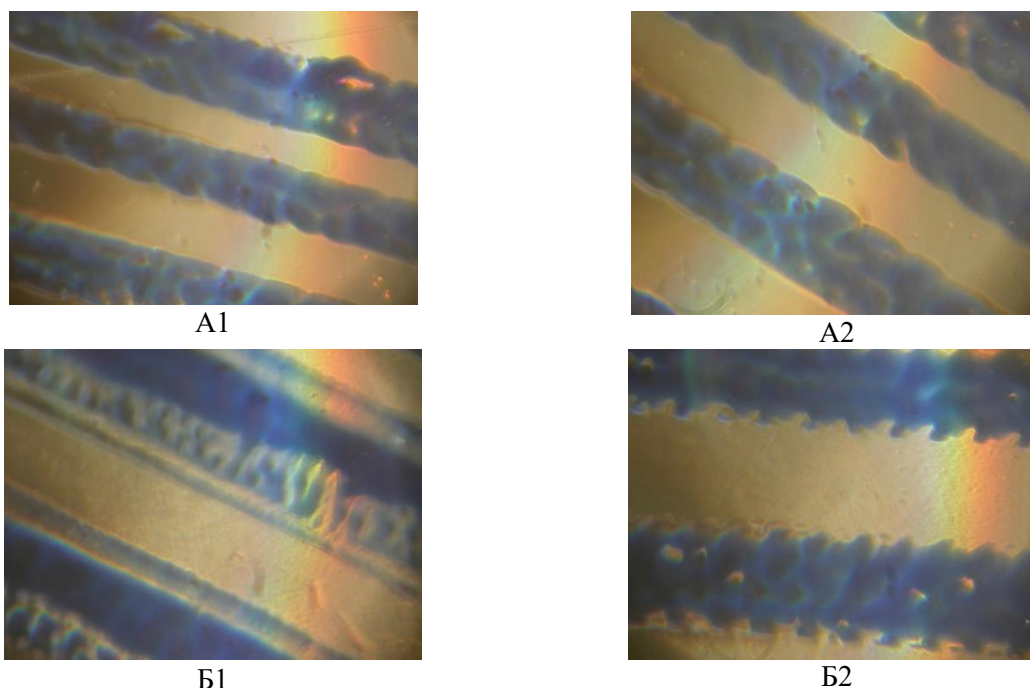
Качество печати оценивалось путем исследования микроизображений на запечатанном материале до и после «скотч-теста».

Рисунок 2. Изображение штрихового теста, нанесенного флексографским способом на поверхность образцов из ПП и ПЭТФ пленок

На микрофотографии (рис. 3) представлены участки с изображением штрихового теста на обработанной коронным разрядом различной мощности поверхности пленок.

Рисунок 3. Микрофотографии поверхности ПЭТФ (А1 и А2) и ПП (Б1 и Б2) пленок с отпечатанным участком штрихового теста УФ-отверждаемой краской при различной продолжительности обработки пленок коронным разрядом (А1 и Б1 – 20 с) и (А2 и Б2 – 60 с). Увеличение 150^х

Как видно из представленных микрофотографий на ПЭТФ пленке получают более четкие изображения штрихов. По-видимому, для ПП режим обработки не является оптимальным. Вместе с тем увеличение продолжительности обработки до 60 с. для пленки из ПП значительно улучшает качество изображения штрихов. Для ПЭТФ пленки даже обработка в течение 20 с. является достаточной, для получения качественного изображения.

Литература

1. РАВШАНОВ, Д.Ч., ХОДЖАНАЗАРОВ, Х.М. Оценка адгезионных свойств полимерных плёнок. Политехнический вестник. Серия: Инженерные исследования. 2017. № 4 (40). С. 31-44.
2. РАВШАНОВ, Д.Ч., БАБЛЮК, Е.Б. Особенности печатания на полимерных пленках. Вестник МГУП имени Ивана Федорова. 2012. № 6. С. 51-56.
3. РАВШАНОВ, Д.Ч. Получение оттисков на пробопечатном устройстве. В сборнике: Информация: передача, обработка, восприятие. Материалы международной научно-практической конференции. Уральский федеральный университет им. первого Президента России Б.Н. Ельцина. 2016. С. 55-61.
4. РАВШАНОВ, Д.Ч. Исследование свойства поверхности полимерных пленок из ПП и ПЭ, активированных коронным разрядом. В сборнике: Передача, обработка, восприятие текстовой и графической информации. Научный редактор: А. Г. Тягунов. 2015. С. 135-142.
5. РАВШАНОВ, Д.Ч. Обоснование параметров оборудования для обработки полимерных запечатываемых материалов коронным разрядом /Д.Ч. Равшанов // диссертация кандидата технических наук. –М.: [Московский государственный университет печати имени Ивана Федорова] - Москва, 2013. - 127 с.

SATIRA ȘI UMORUL ÎN SOLUȚIONAREA GRAFICĂ A PRODUSELOR TIPOGRAFICE

Lucia ADASCALIȚA

Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Textile și Poligrafie, Școala Doctorală Inginerie Mecanică și Civilă, specialitatea Arte plastice și decorative, Chișinău, Republica Moldova

Autorul corespondent: Adascalita, Lucia, lucia.adascalita@ntp.utm.md

Abstract. *The work puts under the lens the role of humor and satire in promoting the message through print-based products, perception and interpretation of the message by users. Increased attention in the present study is given to the analysis of "procedures and style figures" used so-called "techniques" of satirical graphics: exaggerating physical traits, zoomorphism, allegory, and their use as an impetus in revealing the ideological connotations of the artistic works. As graphics form the taste of readers, it sets the foundation for artistic education in general, the humorous and satirical elements infiltrated in the graphic works make the approach and perception of various ideological subjects accessible, easy and continuous.*

Keywords: *satire, humor, creativity, printing products, techniques, style figures.*

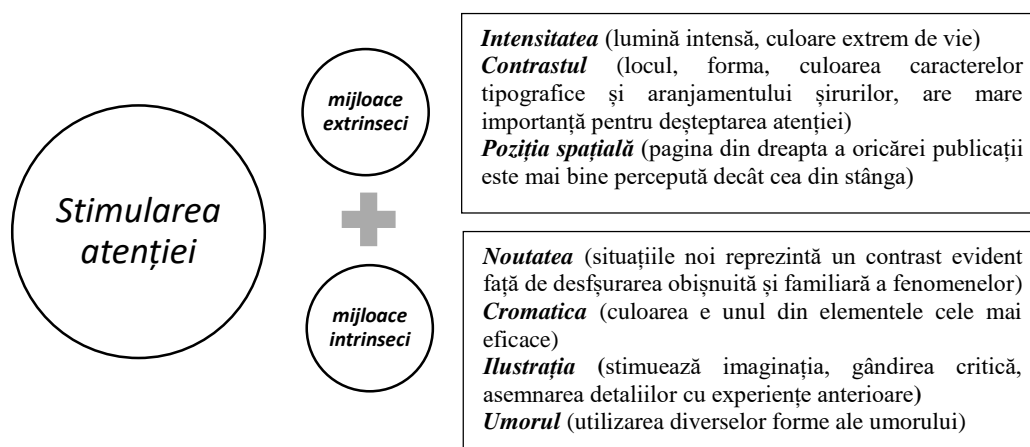
Introducere

Produsele tipografice, precum: ziarele, cărțile, revistele, afișele, broșurile, cataloagele, ș.a., sunt produsele ce se regăsesc în viața noastră cotidiană și într-o anumită măsură au rol educațional și artistic. În această ordine de idei, respectivele produse trebuie să surprindă, să uimească utilizatorul prin creativitate a căror trăsături sunt: „noutatea, originalitatea, eficiența, utilitatea și productivitatea” [1]. Această sarcină revine designerului grafician a cărei interacțiune cu utilizatorul este esențială întrucât primul trebuie „să răspundă unor noi nevoi sau trebuințe și să le echilibreze pe cele individuale cu cele colective, ale societății” [2]. În cadrul procesului de creație, care este unul complex, dat fiind faptul că, „implică componente intelectuale, afective, voluntare și caracteriale” [3], metodele și tehnicile de creativitate și inovare oferă oportunități de încercare a noilor idei și a modalităților noi de gândire. În acest circuit se includ „procedeele și figurile de stil” sau așa numitele „tehnici” specifice graficii satirice (satiră și umor) în actul de zămislire grafică a produselor tipografice. Abordată prin prisma semnificațiilor definitorii *satira* reprezintă „redarea nemiloasă, acută și biciuitoare prin umor ce are drept scop demascarea aspectelor negative ale realității” [5], iar *umorul* se definește drept categorie estetică aparținând domeniului comicalului a cărei esență constă în sublinierea incompatibilității și absurdității laturilor unor situații considerate firești; înclinare spre glume și ironii, ascunse sub aparența de seriozitate. Implicarea acestora în actul creativității grafice contribuie la depășirea obstacolelor temporale și spațiale existente dintre subiectul operei, inclusiv a personajelor – părți componente ale acestuia și privitor/potențial cumpărător.

1. Umore și satira în calitate de instrumente de captare a atenției

Rezultatul final al actului creativ – produsul (tipografic), are diverse sarcini, printre care se regăsește: captarea atenției utilizatorului, evidențierea din multitudinea de produse similare existente, vânzări în masă și repetat, ș.a. Prima etapă în implicarea potențialului utilizator în actul de vânzare-cumpărare rămâne a fi captarea atenției, care, odată săvârșită, presupune suplinirea imediată a celorlalte sarcini sus menționate. „Atenția apare ca o condiție primară pentru desfășurarea proceselor de cunoaștere, a celor de autoanaliză și autoevaluare, precum și a comportamentelor motorii” [4]. Studiile realizate în domeniul stimulării atenției consumatorului ne conduc spre ideea că, în procesul de creație a produselor tipografice „se pot utiliza 2 procedee pentru atragerea atenției: un procedeu *extrinsec*, ce provoacă involuntar atenția și un procedeu *intrinsec*, care creează o dispoziție voluntară a atenției” [4] acestea sunt prezentate în figura 1.

Figura 1. Mijloacele extrinseci și intrinseci de stimulare a atenției potențialului utilizator

Una din metodele care favorizează atingerea acestor sarcini cu referință la produsul tipografic este utilizarea în procesul de elaborare a noilor concepte grafice a satirei și umorului a căror mijloace de expresie grafică, în calitate de purtători ai informației sunt chemate să „(...) trezească anumite procese ale gândirii bazate pe chipuri și imagini”, iar sintaxele lor narrative reprezintă colizii ce trezesc zâmbetul și râsul purificator.

Umorul și satira pot fi „instrument extrem de important în procesul de creație grafică prin: *atragera atenției; asigurarea memorabilității produsului; declanșarea emoțiilor pozitive, favorabilă brand-ului*” [7]. Umorul și satira au un rol atât de important deoarece: „– *il face pe utilizator să accepte mult mai ușor mesajul; – atrage atenția și face produsul memorabil*” [7].

Comicul este considerat de către Dimitrie Todoran drept un „mijloc de stimulare a atenției voluntare”, dar, în același timp vedea în această unealtă o metodă de anihilare „a intereselor sau a dorințelor de posesiune” [6]. Dar, 94% dintre practicieni consideră că, umorul câștigă atenția publicului, această categorie de reclame fiind superioară celei care curpinde spoturi persuasiv-informative. Reclamele care folosesc umorul fac ca mesajele să fie memorabile și mai ușor de înțeles. Această afirmație care atestă existența unei relații pozitive între umor și înțelegere își găsește explicația și într-un studiu efectuat în domeniul educației prin experimentele lui Ziv [5].

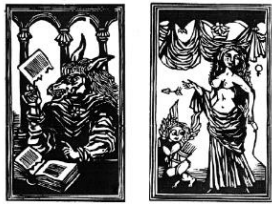

E bine de menționat faptul că, există avantaje, dar și dezavantaje în apelarea la satiră și umor în domeniul creativității grafice a produselor tipografice. Avantajele sunt: *ilustrațiile și mesajele amuzante sunt atractive; umorul este convingător atunci când produsul este cunoscut, credibil* (prin urmare, folosirea umorului în promovarea unui produs face ca o reclamă să aibă o putere de convingere mai mare în cazul unei firme percepută ca fiind credibilă, decât în cazul unei firme mai puțin cunoscute.); *are un efect mai mare în cadrul unui contex amuzant* (dacă un afiș amuzant este plasat într-o revistă sobră cum este Vogue, spre exemplu, va avea un efect mai scăzut decât ar avea într-o revistă cum e Cool Girl. Bineînțeles, trebuie ținut cont și de publicul către care se urmărește să ajungă mesajul, acesta fiind primul criteriu de selecție [7]. Astfel, menționăm faptul că, „perisabilitatea umorului se înscrie în domeniul legii lui Gossen, conform căreia mărimea intensității unei plăceri descrește progresiv până la saturare, dacă acea plăcere este satisfăcută în mod continuu și neîntrerupt” [5]. De aceea, în cazul reclamelor, o glumă este amuzantă la început, după care devine redundantă și în cele din urmă iritantă.

2. Implicațiile umorului și satirei în conceptele estetice ale produselor tipografice

De menționat că, umorul derivă din lipsa de congruență a elementelor expuse în mesaj, fapt ce provoacă asocieri temporare a diverselor elemente existente deja în mintea utilizatorului, dar care nu se află în relații de cauză-efect. Pentru a realiza concepte estetice umoristice originale de ordin compozițional, cromatic și ideatic se recurge la implicarea procedeeelor și figurilor de stil (tabelul 1).

Tabelul 1

Implicarea procedeelor și figurilor de stil în soluționarea grafică umoristică

Nr.	Concepte estetice cu implicații ale umorului și satirei	Tehnica (figura de stil) utilizată, rolul umorului și satirei
1	 Ion Creangă – Povestea lui Arap Alb, ilustrații Filimon Hămuraru, 1991	<i>Tehnica Alegorie</i> Narațiunea subiectuală a tabloului și formele aduse spre grotesc pun în prim plan viciile umane. În acest context prin intermediul alegoriei acestea sunt întruchipate în ființa personajelor: Flămânzila, Ochilă... Însăși numele personajelor servesc drept element umoristic, iar portretele acestora și scenele ce stârnesc râsul mențin gâtuitatea.
2	 S. Brandt. „Corabia nebunilor”. Ilustrații Isaie Cârmu. Xilogravură. 1982	<i>Tehnica Zoomorfie și Alegorie</i> Ilustrații în care predomină elementul fantastic și simbolic care vin să susțină firul narativ al operei și totodată să reflecte cu intensitate caracteristicile individuale ale personajelor.
3	 Benzi desenate „Pășunile de aur” album de benzi desenate, Mihai Grăjdeanu	<i>Tehnica Zoomorfie</i> Puterea de evocare este particularitatea distinctivă și atractivă a ilustrațiilor create în baza tehnicii zoomorfie. Aceasta oferă cititorului o descriere imediată și irevocabilă a stărilor, favorizează dezvăluirea poziției sociale și a gradului de cultură a personajelor, precum și trăsături de caracter. În plan cognitiv acestea marchează niște analogii ce creează un efect umoristic.
4	 Publicitate stradală cu sloganul publicitar „Toate urechiușele sunt la Metro”	<i>Tehnica Exagerarea trăsăturilor fizice</i> Exagerarea formei urechilor persoanei din imaginea alăturată, generează amuzament care constituie un context favorabil pentru a atrage atenția și chiar dorința de cumpărare a consumatorului.
5	 Ambalaj creativ	

3. Analiza eficiența utilizării umorului și satirei în conceptele grafice ale produselor publicitare

Eficiența utilizării umorului și satirei în produsele tipografice s-a analizat în baza produselor publicitare on-line considerând tehnicile de evaluare social-media după Sweeney:

- *prin percepție*: traficul derivat din motoarele de căutare, vizitatori unici;
- *din implicare*: vizualizare a paginilor; numărul de accesări a link-ului, comentarii, statistici, social bookmarking, followers;
- *de influență*: redirecționări, pagini favorite, link-uri către web-siteul întreprinderii, instituției, companiei;
- *de acțiune/rezultate*: numărul de achiziții, ponderea creșterii vânzărilor, înscrieri la activitățile online, „cereri de prietenie”.

Indicatorii de referință a eficacității utilizării umorului și satirii au fost urmăriți în baza unor postere publicitare de promovare a unui mesaj prin soluții estetice diferite (fig. 2), utilizând grafica tradițională și cea umoristică. Posterele au fost promovate on-line prin intermediul rețelei de socializare facebook, monitorizând: numărul de vizitatori ce au avut impact cu informația, numărul de vizitatori ce au accesat și vizualizat informația prin interacțiune, numărul de vizitatori interesați prin întrebările puse în raport cu produsul.

Figura 2. Exemplu de postere de promovare a produselor cosmetice prin grafica tradițională și cu implicații ale graficii umoristice

Tabelul 2

Rezultatele evaluării eficienței posterelor/afișelor publicitare

Nr.	Indicatorii de evaluare	Postere publicitare soluționate prin grafică	
		tradițională	umoristică
1	Numărul de vizitatori ce au avut impact cu informația	546	689
2	Numărul de vizitatori ce au interacționat cu mesajul promovat	214	367
3	Numărul de distribuiri	7	32
4	Numărul de solicitări de informații cu referință la produs	6	22

Concluzii

Umorul și satira sunt instrumente redutabile în captarea interesului pentru diverse produse tipografice și promovarea lor: produse publicitare, ediții de carte, pliante, etichete, ambalaje, etc în corelare cu predestinația lor. Abordarea umoristică a soluționării grafice a produselor tipografice poate fi diversificată utilizând diverse tehnici de stil: alegoria, metafora, zoomorfia, exagerarea trăsăturilor fizice umane, anacronismul, etc. Soluționarea grafică a produselor tipografice utilizând umorul și satira prezintă interes mai mare pentru utilizatori atât la nivel de interacționare cât și cu implicații asupra deciziei de cumpărare sau a deciziilor sociale în raport cu grafica tradițională. Argumente în acest sens prezintă studiul de caz întreprins conform căruia grafica umoristică a prezentat interes de impact cu 20% mai mult decât cea tradițională, de interacțiune cu 41%, după frecvența distribuirilor cu 78% mai mult, iar după interesul informațional cu 72% mai mult. Umorul atrage ușor atenția și nu periclitează procesul de înțelegere a discursului, ci din contră, conduce la o mai bună memorare a mesajului transmis. Astăzi, o multitudine de soluții grafice publicitare mizează pentru atragerea atenției și memorabilității pe componenta umoristică, un ingredient de succes al creativității.

Referințe

1. ROCO, M. *Metode și tehnici de stimulare a creativității în cercetare și dezvoltare* [online] [accesat 14.11. 2020] Disponibil: <http://www.marioduma.ro/CD/consult/Module/M41-StimCreativ.htm>
2. POP, T. *Concepte și metode noi de abordare a gândirii specifice în design: Ph.D Thesis România: Universitatea „George Enescu” din Iași, 2014* [online] [accesat 16.10. 2020] Disponibil: <https://www.researchgate.net/publication/264552841>
3. *Metode de stimulare a creativității* [online]. Disponibil: <http://marimarcu.blogspot.com/2012/12/metode-de-stimulare-creativitatii.html>
4. LOSÎI, E. *Stimularea atenției ca factor psihologic decizional al mesajului publicitar* [online]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Stimularea%20atenției%20ca%20factor%20psihologic%20decizional%20al%20mesajului%20publicitar.pdf
5. SANDU, E. *Umorul ca element de seducție în discursul publicitar: Lucrare de Licență, Iași 2015* [online]. Disponibil: <http://www.dstoica.ro/wp-content/uploads/2016/03/Emanuela-Sandu.pdf>
6. TODORAN, D. *Psihologia reclamei*. București: Editura Tritonic, 2004, p. 72
7. MARCU, E. *Umorul în publicitate* [online] [accesat 24.11. 2020] Disponibil: <https://elismarcu.wordpress.com/2015/01/27/umorul-in-publicitate/>

КОМИКС КАК ПРОДУКТ ИНФОРМАЦИОННОЙ КУЛЬТУРЫ

Татьяна САПА¹, Дарина СИНЯКОВА¹,
Анна ГАПОН¹, Ольга ЕЖОВА^{1*}

¹Киевский национальный университет технологий и дизайна, факультет дизайна, Киев, Украина

* Автор корреспонденции: Ежова, Ольга, oyezhova70@gmail.com

Аннотация. В работе представлены результаты исследования такого графического направления, как комикс, рассказ в картинках или рисованная история. Определено, что графические истории можно рассматривать как полноценный информационный продукт и отдельный вид искусства. Проанализированы различные определения понятия «комикс».

Ключевые слова: комикс, графическая история, информационный продукт, комикс-культура.

Введение

На сегодня комиксы стали не только как подвид (дополнение) одного из жанров литературы, но и как полноценный информационный продукт, который очень актуальный в современной культуре. Его элементы часто используют в рекламе и на банерах. Сегодня комиксы стали предметом научного изучения в различных областях знаний. Особое внимание уделяется попыткам обнаружить, что важнее в комиксе: графическая часть или текстово-вербальная [1]. В Украине комиксы остаются непризнанным видом искусства, преимущественно их считают детским видом искусства.

Согласно литературоведческой энциклопедии комикс представляет собой серию "черно-белых или цветных развлекательных рисунков, которая иллюстрирует развитие сюжета, представленный минимальным, в основном диалогическим текстом [2]. Термин «комикс» происходит от английского comic - комедийный, забавный. Комикс является средством быстрой и эффективной передачи информации за счет одновременного использования графических и вербальных компонентов. Зарубежные теоретики для описания рисованной истории используют понятие "media" (от англ. medium - средство, способ, путь). Мастер комиксов Айснер В. использует для описания графической литературы термины «последовательное искусство» [3]. Такой метод повествования истории обеспечивает легкость восприятия информации читателями благодаря наглядности. Существует две теории понятия «комикс» - жанр литературы или форма. В частности Ли С. отмечает: «... комиксы - это способ передачи информации, а не жанр» [3], украинские исследователи преимущественно придерживаются мысли, что комикс - это жанр. Считается, что самый первый, кто дал определение комикса был швейцарский художник и писатель Г. Тепфер. В 1837 г. он сформулировал теорию, что комикс состоит из серии рисунков, выполненных в форме эскиза [1]. Каждый рисунок сопровождается одной или двумя лентами текста. Рисунок с текстом складываются в своеобразную историю. Комикс, который сочетает в себе вербальные и иконические знаки, является типичным продуктом массовой культуры. Благодаря своей наглядности он обеспечивает легкость восприятия. Повторяемость сюжетов и персонажей способствует быстрому восприятию. Композиционное напряжение гарантирует эмоции. Все это превращает чтение комикса в удовольствие. Привлекательность графических историй, по мнению У. Эко, заключается в ощущении отдыха, психологической разрядке, когда читатель, шаг за шагом, открывает то, что он уже знает, и то, что хочет узнать снова [2]. Специфика комиксов состоит еще и в воздействии на этот жанр других видов искусств: литературы, живописи, а также кинематографа и каллиграфии. Исследователь графической литературы Филоненко Б.

называет комиксы «наднациональным» видом искусства, ведь их может понять любой читатель [3]. Современный комикс содержит коммуникативный код, который легко расшифровывает читатель любой части мира благодаря средствам, таким как рисунок, возгласы, ономотопея, что является интернациональными. Важно отметить, что комиксы часто используются в рекламных, учебных развлекательных и образовательных целях.

Сюжет комиксов, как правило, жанрово основан на действии. Это заставляет персонажей постоянно быть в движении. Персонажи постоянно про что-то говорят, утверждают, информируют, обещают, запрещают и т. Поэтому основные нагрузки в вербальной части текста несут диалоги. Основным признаком комиксных диалогов является грамматически неполные предложения. Диалоги комикса отмечаются краткостью и смысловой четкостью реплик. Одно из диалогических предложений строится относительно свободно, другое же - структурно и функционально ему подчиняется. К неотъемлемым составляющим художественного текста, и комикса как такового, относится его название, которое определяет содержание произведения. Комикс, как серийное издание, содержит имя главного героя серии на титульной странице альбома, обеспечивает ее узнаваемость в последующих историях.

Принадлежность комикса к группе печатных средств информации подтверждается способом его распространения, устремленностью к широкой аудитории. Связь с литературой поддерживается из-за наличия вербального компонента и открывает простор в частности для языкового анализа комикса. Будучи сегодня преимущественно печатным информационным продуктом, комикс пока ближе к литературе, чем к кинематографу и мультипликации, и предполагает активное соучастие читателя, который должен быть способен объединить разные кадры комикса и суметь комплексно воссоздать в своем восприятии всю его смысловую нагрузку, созданную с помощью графических и текстовых элементов. Мощным средством популяризации комиксов является кинематограф [4].

Выводы

Комикс - особое социокультурное явление, связанное с особенностями современных информационных процессов. Подобно другим художественным средствам массовой информации, комиксы выходят под постоянным названием, с определенной периодичностью. Серийность, популярность ставят комикс в один ряд с массовой развлекательной и художественной литературой. Связь истории с началом возникновения комикса, его развития и становления в явление культуры, а также роль, которую он играет в жизни современного общества, позволяют рассматривать комикс как феномен информационной культуры, графические истории занимают весомое место в современных культурных проявлениях.

Литература

1. БЄЛОВ, Д. Комікс як продукт інформаційної культури. In: *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*, 2018, № 49, С. 83-103.
2. КОСМАЦЬКА, Н. В. Мова сучасного коміксу як явища масової культури. In: *Мова і культура*, 2012, №15(4), С. 15-20.
3. ТРОЯН, Т. Г. Формирование комикс - культуры: преимущества, функции, значение. In: *Інтернаука*, 2018, №7(1), С. 22-26.
4. БЄЛОВ, Д. Видова і жанрова специфіка коміксу в Україні. In: *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*, 2020, №5, С. 29-42.

STUDIUL CARACTERISTICILOR DE REZISTENȚĂ ALE PUNGILOR DIN HÂRTIE

Elena BOCANCEA

Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Textile și Poligrafie, Departamentul Design și Tehnologii în Textile și Poligrafie, grupa DTP-171, Chișinău, Republica Moldova

Autorul corespondent: Bocancea, Elena, elena.bocancea@ntp.utm.md

Rezumat. În cadrul popularizării conceptului de sustenabilitate, pungile din hârtie sunt adesea preferate celor din plastic. Totuși, acestea par a fi mai puțin rezistente și practice, în comparație cu pungile din materiale polimerice. În lucrarea respectivă se pune drept scop realizarea unor contribuții privind evaluarea rezistenței pungilor din hârtie la tracțiune și alungire în condiții variabile de umiditate. În cadrul studiului s-au identificat soluțiile constructive de care depinde rezistența pungilor din hârtie.

Cuvinte cheie: pungă, hârtie, rezistență, tracțiune, umiditate

1. Generalități despre varietatea pungilor de hârtie de pe piața autohtonă

La mijlocul sec. XIX, pungile din hârtie au făcut o adevărată revoluție în modalitatea de ambalare a bunurilor de consum [1]. Actualmente, în cadrul popularizării conceptului de sustenabilitate, pungile din hârtie sunt adesea preferate celor din plastic, dar și impuse prin Legea nr.231/2010, art. 20 ce prevede interzicerea utilizării din 1 ianuarie 2019 a pungilor din plastic. Pungile din hârtie se regăsesc în diverse spații comerciale într-o varietate mare de forme, soluționări estetice și constructive. În prezent, pungile de hârtie țin pasul cu evoluția materialelor și a tehnologiilor de fabricație, fiind un mijloc popular de publicitate. Clasificarea pungilor din hârtie în funcție de particularitățile constructive este prezentată în figura 1.

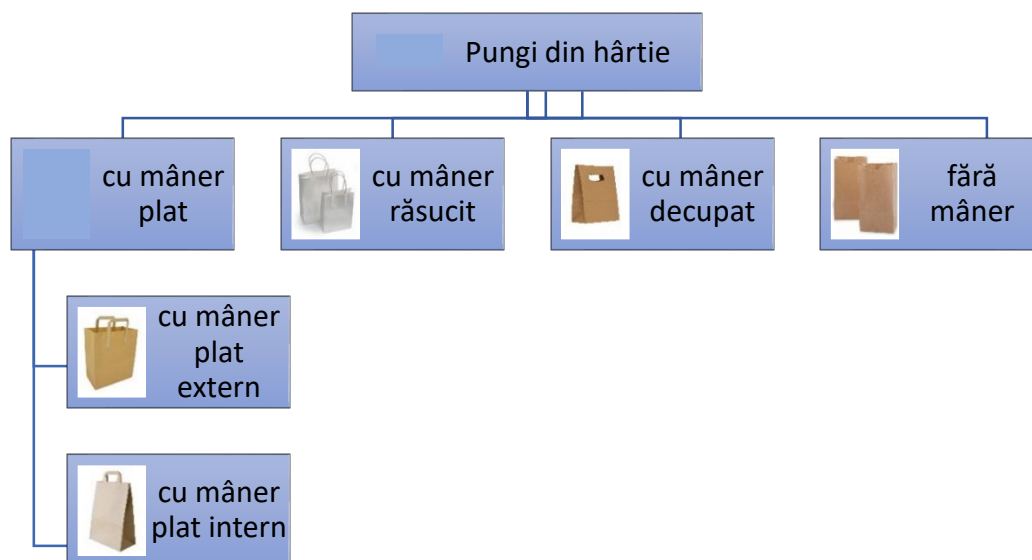

Figura 1. Clasificarea pungilor din hârtie în funcție de particularitățile constructive

2. Contribuții privind evaluarea rezistenței la tracțiune și alungire a pungilor din hârtie, în condiții variabile de umiditate a aerului

Rolul de bază al pungilor din hârtie este cel de a facilita transportarea unor greutăți. Din acest motiv, la determinarea calității pungilor, atenție sporită este acordată rezistenței acestora la tracțiune și alungire. Conform standardului EN13590.2003 [2] ce vizează sistemul de certificare a calității pungilor din hârtie, rezistența acestora se determină prin umplerea pungilor cu greutăți și

ridicarea repetată a acestora. La testarea pungilor, trebuie să se țină cont de dimensiunile acestora, deoarece acestea sunt direct proporționale cu masa greutatea cu care sunt umplute pungile. Metodologia de testare conformă standardului european poate fi cercetată conform sursei respective [2].

Evaluarea experimentală a implicat câte 4 exemplare a câte 7 tipuri de pungi din hârtie kraft, cu gramaj și soluții constructive diferite, prezentate în tabelul 1.

Tabelul 1

Particularitățile constructive ale pungilor implicate în cercetare

Nr.	Materialul pungii	Tipul mânerului	Caracteristici dimensionale ale pungii, cm (L × l × h)	Alte particularități constructive
1	Kraft natur, 70g/m ²	răsucit	25 × 10 × 30.5	Distanța între sforile mânerului – 10 cm
2	Kraft albit, 100g/m ²	răsucit	23 × 10 × 31	Distanța între sforile mânerului – 10 cm
3	Hârtie color, 115 g/m ²	răsucit	22 × 11 × 29	Distanța între sforile mânerului – 8 cm
4	Hârtie cu imprimeu, 100 g/m ²	răsucit	26 × 12 × 32	Distanța între sforile mânerului – 6,5 cm
5	Kraft natur, 70 g/m ²	plat intern	24 × 11 × 31	Fără întărire a fundului pungii
6	Kraft natur, 70 g/m ²	plat intern	22 × 10 × 32	Cu întărire a fundului pungii
7	Kraft natur, 80 g/m ²	decupat	25 × 10 × 31	Deschiderea mânerului – 9 × 3 cm

Evaluarea pungilor la rupere a presupus solicitarea la utilizarea a 5 greutatea cu masa a câte 1 kg, un higrometru, destinat pentru măsurarea umidității relative a aerului și a temperaturii în depozite și încăperi pentru materiale.

Fiecare mostră din cele 7 tipuri de pungi a fost condiționată timp de 24 de ore în mediu cu umiditate relativă a aerului diferită (70%, 85% și 95%). Ulterior, pungile au fost testate la greutatea cu masa de 3, 4 și 5 kg, solicitate la oscilații timp de 20 de ori. Rezultatele și observațiile din cadrul experimentului au fost înscrise în tabelul 2.

Tabelul 2

Evaluarea rezistenței la tracțiune și alungire a pungilor din hârtie, în condiții variabile de umiditate

Nr. pungii	Umiditatea relativă, %	Masa greutatea, kg			Nr. de oscilații (la ultima greutate)	Observații
		3kg	4 kg	5kg		
1	2	3	4	5	6	7
1	70	✓	✓	✓	20	A rezistat bine la toate oscilațiile
	85	✓	✓	✓	20	
	95	✓	✓	✓	20	
	Umezită	✓	✓	✓	20	
2	70	✓	✓	✓	20	A rezistat bine la toate oscilațiile
	85	✓	✓	✓	20	A rezistat bine la toate oscilațiile
	95	✓	✓	✓	20	Mânerul a început să se dezlipească
	Umezită	✓	✓	✓	20	A rezistat bine la toate oscilațiile
3	70	✓	✓	✓	20	A rezistat bine la toate oscilațiile
	85	✓	✓	✓	20	A rezistat bine la toate oscilațiile
	95	✓	✓		9	Mânerul s-a rupt
	Umezită	✓	✓	✓	20	A rezistat bine la toate oscilațiile
4	70	✓	✓	✓	20	A rezistat bine la toate oscilațiile
	85	✓	✓	✓	7	Mânerul s-a rupt
	95	✓	✓		2	Mânerul s-a rupt
	Umezită	✓	✓	✓	8	Mânerul s-a dezlipit definitiv și punga s-a rupt pe muchia laterală

Continuarea tabelului 2

1	2	3	4	5	6	7
5	70	✓	✓	✓	20	A rezitat bine la toate oscilațiile
	85	✓	✓	✓	20	S-a uzat mânerul
	95	✓	✓	✓	20	S-a dezlipit puțin mânerul
	Umezită	✓	✓	✓	20	S-au remarcat deformări ale mânerelor
6	70	✓	✓	✓	20	A rezitat bine la toate oscilațiile
	85	✓	✓	✓	20	
	95	✓	✓	✓	20	
	Umezită	✓	✓	✓	20	
7	70	✓			6	Mânerul s-a deteriorat
	85	✓			5	Mânerul s-a deteriorat
	95	✓			3	Mânerul s-a deteriorat
	Umezită	✓			2	Mânerul s-a deteriorat

În figura 2 sunt prezentate formele de deformare a pungilor, observate în decursul realizării experimentului. S-au constatat astfel de deformări, cum ar fi: ruperea mânerului, dezlipirea parțială sau definitivă a mânerului, ruperea pungii.

Figura 2. Deformări ale pungilor în rezultatul experimentării

Analiza rezultatelor experimentale și a observațiilor remarcate în decursul acestuia, a condus la următoarele constatări privind rezistența pungilor din hârtie în condiții variabile de rezistență la umiditatea mediului:

- Majoritatea tipurilor de pungi din hârtie aflate în uzul comercial sunt suficient de rezistente la tracțiune și alungire. Din tabelul 5.3. se observă că practic 4 din 7 tipuri de pungi implicate în experiment au trecut testul cu succes, chiar și în condiții de umiditate înaltă a mediului. În același timp, trebuie considerat faptul că, greutatea de 3 – 5 kg nu sunt utilizate cazul pungilor de dimensiunile mici, acestea rezistând timp mai îndelungat la greutăți cu masa sub 1-2 kg, fără apariția deteriorărilor.
- Umiditatea aerului influențează caracteristicile de rezistență ale pungilor din hârtie. Pungile cu numărul 2, 3, 4 și 5 au demonstrat reducerea rezistenței odată cu creșterea umidității relative a aerului. Totodată se remarcă că, rezistența pungilor condiționate timp de 24 de ore într-un mediu cu umiditate relativă a aerului ridicată sunt mai puțin rezistente decât cele umezite cu pulverizatorul de apă.
- Cel mai sensibil element constructiv al pungii la diferite solicitări de rezistență este mânerul. Aproape toate deteriorările aduse pungilor în cadrul experimentului s-au produs la nivelul mânerului. Din acest considerent trebuie acordată o atenție sporită construcției și calității acestuia.

- Distanța între sforile mânerului răsucit este importantă. Dintre toate pungile cu mâner răsucit (numerele 1, 2, 3 și 4), punga numărul 4 a înregistrat cele mai slabe rezultate, din cauza distanței mici între sforile mânerului (doar 6,5 cm) în comparație cu celelalte pungi cu același tip de mâner (8-10 cm).
- Pungile cu mâner plat sunt la fel de rezistente ca cele cu mâner răsucit. Pungile cu mâner plat au tendința să se roadă și se pot dezlipi puțin din partea interioară, pe când pungile cu mâner răsucit pot să cedeze dacă sforile nu sunt fixate suficient. Deși ambele tipuri de pungi au aspecte sensibile, ambele sunt potrivite pentru transportarea greutăților, înregistrând rezultate bune în cadrul experimentului.
- Mânerul decupat nu este practic. Mânerul decupat (punga din hârtie kraft natur, 80 g/m²) nu este o soluție constructivă potrivită pentru pungile din hârtie, întrucât o astfel de pungă are capacități reduse de transportare a greutăților. Acest tip de mâner are tendința să se rupă pe partea interioară a pungii. Această soluție constructivă este potrivită doar în cazul pungilor pentru cadouri, cu masă redusă, asigurându-se o întărire suficientă a mânerului pe interior.
- Întărirea fundului pungii cu un strat de carton nu este obligatorie. În mare parte, pungile fără suportul din carton au trecut testul la fel de bine ca și cele cu întărire. Deși s-ar putea ca prezența suportului din carton la fundul pungii să preia din sarcina exercitată asupra mânerului, sporindu-i rezistența, acest element nu este unul indispensabil pentru pungile din hârtie.
- Gramajul hârtiei în limitele a 70 – 100 g/m², nu influențează semnificativ rezistența hârtiei la tracțiune și alungire. În cadrul experimentului, pungile din hârtie kraft de 70 g/m² nu au înregistrat rezultate de rezistență mai slabe decât cele din hârtie cu gramajul mai mare.

Concluzii și recomandări

În rezultatul realizării lucrării și a interpretării rezultatelor, se poate concluziona că, în mare parte, pungile din hârtie aflate în comerț sunt suficient de rezistente la acțiunea greutăților la care sunt expuse (până la 3 kg). Prin testarea experimentală a pungilor la tracțiune și alungire s-a demonstrat că cel mai sensibil element constructiv al pungii este mânerul. Mânerul plat și mânerul răsucit prezintă două soluții la fel de rezistente, implicând și anumite sensibilități. Cel mai puțin rezistent tip de mâner s-a dovedit a fi mânerul decupat.

Se recomandă ca la soluționarea constructivă a pungii să se acorde atenție sporită rezistenței fixării mânerului, întrucât de aceasta depinde în mare parte rezistența întregii pungi. Sforile mânerului trebuie plasate la o distanță suficientă una de alta, deoarece distanța prea mică implică riscuri deosebite de rupere a mânerului și a pungii.

Pungile din hârtie sunt sensibile la umiditatea înaltă a aerului. Depozitarea pungilor din hârtie pe o perioadă îndelungată într-un mediu umed, reduce din caracteristicile de rezistență ale acestora și poate avea efecte nedorite la umezirea lor instantă (de exemplu, în timpul ploii). Pungile din hârtie kraft cu gramajul cuprins între 70 – 100 g/m² prezintă aceleași caracteristici de rezistență la tracțiune și alungire.

Referințe

1. *Istoricul pungii cu fund plat*. Colecția Muzeului de Artă Modernă din New York, [online] [accesat 10.11.2020]. Disponibil: https://www.moma.org/learn/moma_learning/margaret-e-knight-and-charles-b-stilwell-flat-bottomed-paper-bag-1870s-1880s/
2. *The Green Book: facts and figures about paper bags*. From quality standard to EU legislation and branding issues”, p. 26.

ANALIZA EFICIENȚEI ECONOMICE A AMBALAJELOR DIN CARTON PENTRU CEAI DE PE PIAȚA AUTOHTONĂ

Elena BOCANCEA

Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Textile și Poligrafie, Departamentul Design și Tehnologii în Textile și Poligrafie, grupa DTP-171, Chișinău, Republica Moldova

Autorul corespondent: Bocancea, Elena, elena.bocancea@dp.utm.md

Rezumat. Studiul presupune implicarea metodelor de cercetare cantitativă, bazată pe calcule matematice, și calitativă - de explorare a valorilor, înțelesurilor. Rezultatele analizei au fost sintetizate în tabele și histogramme, care pot fi folosite ca instrumente de diagnoză și proiectare în planificarea de ambalaje destinate produselor de ceai.

Cuvinte cheie: ambalaj, indicatori de masă, indicatori spațiali, eficiență economică.

1. Fundamentare teoretică: indicatorii de apreciere economică a ambalajelor

Ambalajul reprezintă un mijloc (sau un ansamblu de mijloace) destinat să cuprindă sau să învelească un produs (sau câteva produse) în scopul asigurării protecției temporare de factorii fizici, chimici, mecanici, biologici, de mediu și a menținerii calității și integrității acestora în stare de livrare, în decursul manipulării, transportului, depozitării și desfacerii acestora până la consumator [1].

Ambalajele au următoarele funcții: de păstrare, de dozare, de transportare, de protecție, de marketing, ecologică, de exploatare, normativ-legală. Ambalajul poate fi perceput și apreciat din punct de vedere *tehnic* și *economic*.

Eficiența economică a ambalajelor poate fi urmărită din faza de proiectare și până la ieșirea din folosință a acestora datorită indicatorilor economici, care se pot grupa în următoarele categorii [2]:

- *indicatori spațiali* – reflectă gradul de ocupare a spațiului, informație importantă la transport și depozitare;
- *indicatori de masă* – reprezintă o serie de indicatori care reflectă eficiența ambalajului din punct de vedere al masei acestuia;
- *indicatori de consum de materiale* – reflectă eficiența ambalajelor din punctul de vedere a consumului de materiale necesare pentru obținerea acestora;
- *indicatori de productivitatea muncii la operațiile de preambalare* – oferă posibilitatea analizei ambalajului din perspectiva aptitudinii și ușurinței cu care se efectuează operația;
- *indicatori de apreciere a costului* – analiza ambalajelor ținând cont de cheltuielile totale pentru ambalaj și ambalare.

În lucrarea de față sunt evidențiate rezultatele obținute cu privire la indicatorii spațiali și de masă care vizează ambalajele pentru ceai din plante ce pot fi întâlnite în comerț, la noi în țară.

2. Materiale și metodă

Pentru efectuarea studiului au fost selectate și analizate 10 ambalaje de ceai, dintre care 5 aparținând ceaiului în pliculețe, iar alte 5 – ceaiului sub formă de amestec în ambalaj comun. De menționat că eșantionul supus analizei cuprinde mostre specifice următorilor producători: „Doctor-Farm” SRL, „Bio Cămara”, AT „Monomah” (brand-ul Lovare și Monomah), „Aroma Pădurilor”, „ORIMI LLC” (brand-ul Greenfield), „Unilever” (brand-ul Lipton). Analiza privind conformitatea ambalajelor pentru ceai indicatorilor spațiali și de masă a presupus efectuarea măsurărilor specifice caracteristicilor de masă și dimensionale ale acestora. În acest sens au fost implicate aparate și instrumente de măsurare precum: rigla milimetrică și cântarul digital.

Datele obținute au fost sistematizate sub formă de tabel (tabelul 1).

Tabelul 1

Caracteristicile dimensionale și de masă ale ambalajelor implicate în studiu

Nr.	Marca produsului	Mod de prezentare al conținutului	Caracteristici de masă		Caracteristici dimensionale		
			Masa ambalajului, kg	Masa netă a prod. ambalat, kg	Lățimea bazei, dm	Lungimea bazei, dm	Înălțimea, dm
1	"Doctor-Farm" SRL, Ceai de dimineață	amestec	0.011	0.05	0.37	0.8	1.6
2	BioCămara, „Zăbriceni”	amestec	0.013	0.05	0.45	0.85	1.7
3	Lovare, AT „Monomah”, 1001 nights	amestec	0.07	0.08	0.8	0.8	1.65
4	Aroma Pădurilor, amestec de plante selecte	amestec	0.025	0.1	0.55	1.2	1.7
5	Greenfield, „Summer Bouquet”	amestec	0.016	0.1	0.53	0.8	1.25
6	Monomah, AT „Monomah”, ceai cu hibiscus și fructe de pădure	pliculețe	0.011	0.050	0.4	1.5	0.65
7	BioCămara, „Bioceai”	pliculețe	0.024	0.050	0.7	1.4	0.7
8	Lovare, AT „Monomah”, ceai verde asortat	pliculețe	0.03	0.048	0.7	1.58	0.8
9	Lipton, Unilever, ceai din mușetel și mentă	pliculețe	0.016	0.014	0.6	0.95	1.25
10	Greenfield, „Quince ginger”	pliculețe	0.04	0.05	0.68	0.78	1.55

3. Analiza indicatorilor economici specifici ambalajelor de ceai

Analiza a fost axată pe două categorii principale de indicatori: indicatorii spațiali și indicatorii de masă.

➤ Analiza ambalajelor pentru ceai conform indicatorilor spațiali

Indicatorii spațiali se referă la gradul de ocupare a spațiului de către produsele ambalate, atât în pe durata depozitării, cât și în procesul de transportare și desfacere a acestora. Ambalajele se pot analiza conform următorilor indicatori spațiali (ecuațiile 1- 3):

1. *volumul util* – e mai bine dacă valoarea lui e mai mare:

$$V_u = V_i / V_g \cdot 100 (\%), \quad (1)$$

unde V_i – volumul intern al ambalajului, V_g – volumul de gabarit al ambalajului în stare montată;

2. *gradul de paletizare* – e mai bine dacă valoarea lui este mai mare:

$$G_p = A_a / A_p \cdot 100 (\%), \quad (2)$$

unde A_a - aria porțiunii acoperite a paletii de transport de către baza ambalajelor (în dm²),

A_p - aria platformei superioare paletii (se consideră paleta cu dimensiunile 8 × 12 dm).

3. *suprafața interioră a ambalajului raportată la masa produsului ambalat* – e mai bine dacă valoarea lui este mai mică:

$$S_m = A_i / M_p \cdot 100 (\text{dm}^2/\text{kg}), \quad (3)$$

unde A_i - aria interioară a ambalajului, M_p - masa produsului ambalat (kg);

Calculule și datele obținute au fost sistematizate în tabel și histogramă (tab. 2 și fig.1).

Tabelul 2

Calculul valorilor indicatorilor spațiali ai ambalajelor implicate în studiu

Nr.	Volum util			Grad de paletizare			Sm		
	Vi	Vg	Vu	Aa	Ap	Gp	Ai	Mp	Sm
Ceai sub formă de amestec în ambalaj comun									
1	0.33	0.34	97%	94.72	96	99%	4	0.05	8 000
2	0.43	0.47	93%	91.035	96	95%	4.38	0.05	8 760
3	0.73	0.82	89%	75	96	78%	4.7	0.08	5 875
4	0.56	0.64	88%	92.4	96	96%	5.76	0.1	5 760
5	0.53	0.53	100%	95.4	96	99%	4.16	0.1	4 160
Ceai în pliculețe									
6	0.40	0.40	100%	96	96	100%	3.72	0.05	7 440
7	0.69	0.69	99%	83.3	96	87%	4.9	0.05	9 800
8	0.80	0.87	92%	94.01	96	98%	5.6	0.048	11 667
9	0.71	0.71	100%	91.2	96	95%	5	0.014	35 714
10	0.80	0.80	100%	90.168	96	94%	5.4	0.05	10 800

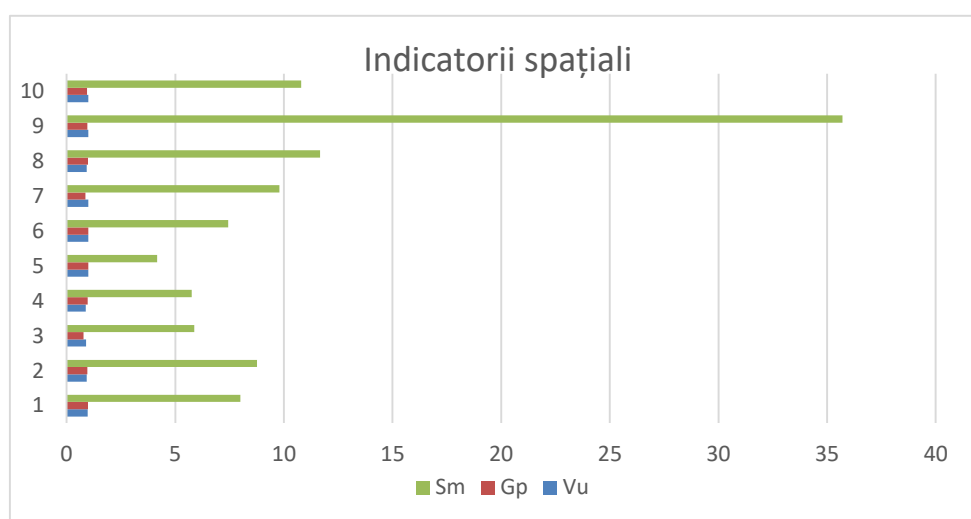

Figura 1. Histograma indicatorilor spațiali

➤ Analiza ambalajelor pentru ceai conform indicatorilor de masă

Indicatorii de masă reflectă eficiența masei ambalajului în raport cu caracteristicile produsului ambalat. Întrucât ambalajele cu masă neargumentat de mare influențează negativ asupra masei produsului în ansamblu, complicând transportarea și manipularea acestora, indicatorii de masă trebuie să aibă valori minim posibile. Indicatorii de masă ai eficienței ambalajelor au fost calculați în conformitate cu ecuațiile 4-7.

1. masa ambalajelor raportată la volumul interior (M_v)

$$M_v = M_a / V_i \text{ (kg/dm}^3\text{)}, \quad (4)$$

unde M_a – masa ambalajului, V_i – volumul interior;

2. masa ambalajului raportată la masa produsului (M_m)

$$M_m = M_a / M_p * 100 \text{ (%)}, \quad (5)$$

unde M_a – masa ambalajului, M_p – masa netă a produsului;

3. masa ambalajului raportată la numărul de produse dintr-un ambalaj (M_n)

$$M_n = M_a / N_p \text{ (kg/buc)}, \quad (6)$$

unde M_a – masa ambalajului, N_p – numărul unităților de produs cuprinse în ambalaj;

4. masa ambalajului raportată la masa brută ambalaj și conținut (M_{mb})

$$M_{mb} = \frac{M_a}{M_a + M_p} * 100 \text{ (%)}, \quad (7)$$

unde M_a – masa ambalajului, M_p – masa produsului.

Calcululele și datele obținute au fost sistematizate în tabel și histogramă (tab. 3 și fig.2).

Tabelul 3

Calculul valorilor indicatorilor de masă ai ambalajelor implicate în studiu

Nr.	Ma/volum intern			Ma/Mprodus			Ma/nr de unit.		Ma/masa brută	
	Ma	Vi	Mv	Ma	Mp	Mm	Np	Mn	Mp	Mmb
Ceai sub formă de amestec în ambalaj comun										
1	0.011	0.33	0.033	0.011	0.05	22%	1	0.011	0.05	18%
2	0.013	0.43	0.030	0.013	0.05	26%	1	0.013	0.05	21%
3	0.07	0.73	0.096	0.07	0.08	88%	1	0.07	0.08	47%
4	0.025	0.56	0.045	0.025	0.1	25%	1	0.025	0.1	20%
5	0.016	0.53	0.030	0.016	0.1	16%	1	0.016	0.1	14%
Ceai în pliculețe										
6	0.011	0.40	0.027	0.011	0.05	22%	25	0.00044	0.05	18%
7	0.024	0.69	0.035	0.024	0.05	48%	25	0.00096	0.05	32%
8	0.03	0.80	0.038	0.03	0.048	63%	24	0.00125	0.048	38%
9	0.016	0.71	0.022	0.016	0.014	114%	20	0.00080	0.014	53%
10	0.04	0.80	0.050	0.04	0.05	80%	25	0.00160	0.05	44%

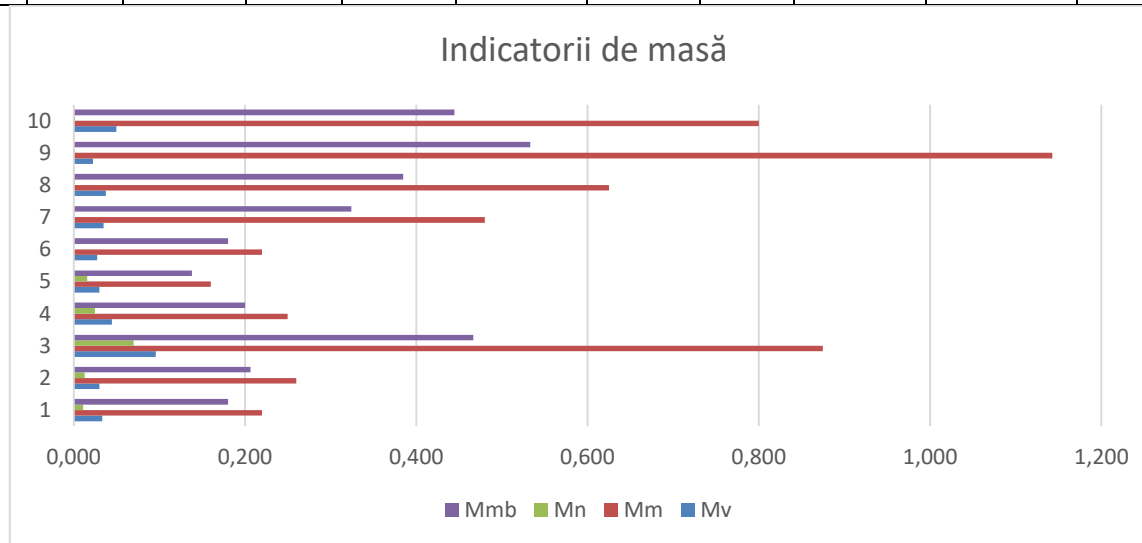

Figura 2. Histograma indicatorilor de masă

Concluzii

Analizând valorile indicatorilor economici, obținute în urma calculelor, se observă că raportul masei ambalajului la masa produsului și la masei totale a produsului în ambalaj este mai eficient la ceaiurile sub formă de amestec în ambalaj comun. Aceeași tendință se observă și conform indicatorului suprafeței interioare a ambalajului raportată la masa produsului ambalat. În cazul câtorva mostre de ambalaje, masa și volumul ambalajelor sunt neargumentat de mari comparativ cu masa sau volumul produsului ambalat (ambalajele 8, 9 și 10).

Majoritatea ambalajelor înregistrează valori înalte la indicatorii spațiali (volumul util și gradul de paletizare), mai puțin cele cu formă neobișnuită (ambalajul 3). Astfel, se poate face concluzia că formele cele mai eficiente din punct de vedere al ocupării spațiului sunt cele simple (paralelipiped, cub), însă acest fapt poate afecta posibilitățile de prezentare originală estetică a produsului.

Referințe

1. Glosar cu termeni din domeniul ambalării, [online] [accesat: 12.02.2021] Disponibil: <http://www.logistiqueconseil.org/Articles/Entrepot-magasin/Glossaire-emballage.htm>
2. BIRO, A.; DRAGAN, M.; NISTOR, R.; CHIS, A. *Bazele merceologiei*. Editura Casa cărții de știință, București 1998, p.97-115.

ANALYSIS OF FEATURES OF THE TOURIST POSTCARD DESIGN AND ITS ROLE IN MODERN CULTURE

Olha BOLDYREVA^{1*},
Olga YEZHOVA¹

¹Kyiv National University of Technology and Design, Faculty of Design, Department of Drawing and Painting, Kyiv, Ukraine

*Corresponding author: Boldyreva, Olha, olha.boldyreva1998@gmail.com

Annotation. *This article presents the results of a study of the role of a tourist postcard in modern culture and its design features. The classification of tourist postcards was proposed. The analysis and characteristics of design techniques that are used to create tourist postcards were carried out. Examples of tourist postcards were given and their features were described.*

Key words: *souvenir, design, postcard, travel postcard.*

For more than a century, the postcard has been an integral part of the world print culture. Souvenirs keep people's memories for a long time about visiting interesting places and monuments, about significant events and events that make a positive impression and associations [1]. A postcard is an incredibly simple and pleasant souvenir that has been existing around for over hundred years. Generally it's a bright, picturesque image that leads to positive feelings from the recipient's side. This can include both works of art or just funny images. With the development of tourism, interest in the postcard has gradually increased. Today, almost every major museum, hotel and even restaurant has its own sets of postcards, primarily aimed at foreigners.

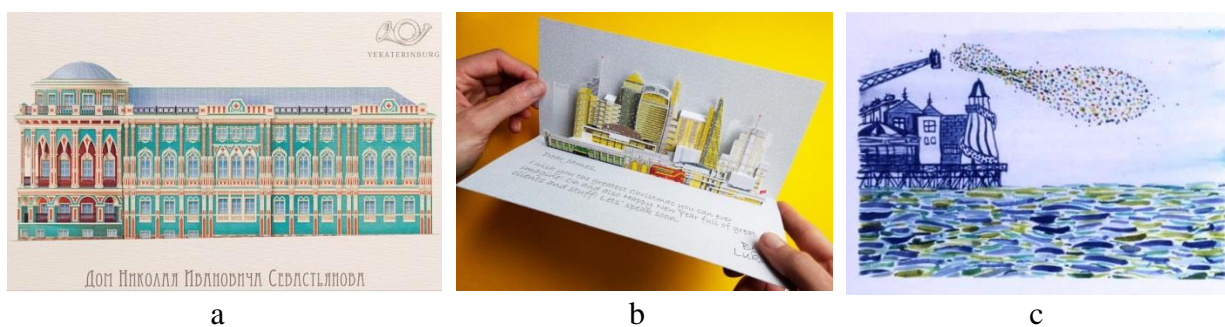
The travel postcard has a great cultural importance, so people continue to conduct research for the improving of product design. Development of the design of souvenir products, in particular, postcards, has its own specific features. Thus it is Agafonova in [2] highlights the following: recognition of the image, compliance with the image of the object, the positivity of the image, the variability of the image, the interactivity of the image.

There is a wide variety of modern tourist postcards, therefore they are classified. Travel postcards can be classified by types of tourism, territorial affiliation, by means of images into graphic, photographic and volumetric. Also, postcards may differ in functionality: information, decorative, reference, collection, specific, event and multifunctional.

Among all types of tourist postcards, I would like to highlight a specie, handmade and pop-up postcard. The species postcard (fig. 1, a) has always enjoyed the greatest success among the various types of travel postcards. Photos or illustrations of cities and cultural monuments are placed on the species postcards. Such a postcard can convey the atmosphere of the city and preserve the memories of visiting it. They are distinguished by special image accuracy, great information content and a variety of subjects [4]. In the era of cool digital technologies and phones, it may seem that such postcards have no relevance any more. But people constantly buy them as souvenirs when they travel. Also, such cards can be framed and hung on the wall for decoration.

Volumetric or pop-up postcards (fig. 1, b) are very popular all over the world. Such an unusual design gives a zest to the cards and will not leave anyone indifferent. The concept of pop-up means "to emerge", "to emerge." Nowadays, pop-up is a promising direction in art and design. It is based on the origins of paper plastic techniques: composing technique (origami), application technique (scrapbooking, quilling), cutting technique (kirigami, paper cuttings). In the article [3] Sklyarenko notes that due to the rapid development of art, design, new concepts have been emerged and based on pop-up transformations in the printing industry. So this technique was used to creation postcards.

Figure 1. Postcards: a - species; b - in pop-up style; c - handmade

Handmade refers to everything that is created by man without the help of production technology. Author's manual work assumes high quality and often small circulation. This type of souvenir (fig. 1, c) is very popular because people love to buy and collect unique items, and the limited edition gives them a special value.

Conclusion

Summing up, it should be noted that an important aspect of the design of tourist postcards is the creation of a certain image that will reflect the peculiarities of the area, influence the emotional perception of a person, leaving him positive impressions and from time to time evoking vivid memories.

The modern travel postcard plays an important role in the typographic culture and is one of the most promising trends souvenir production. I believe that it is important to further study its functionality and find out new approaches in design and production of a travel postcard, because it requires new effective means of expression. A travel postcard is very important for our culture, because it plays a cognitive role, spiritually enriches people, reflects the life and culture of the country or the area it represents.

References

1. IVANISCHEVA, Y. D. Turistskij suvenir: sovremennye tendencii. Tourist souvenir: modern trends. In: *Derzhavinskie chtenija*, 2019, pp. 397-406.
2. AGAFONOVA, A. V. Sovremennye tendencii dizajn-proektirovanija turisticheskikh otkrytok [Modern trends of tourist cards design]. In: *Obraz, znak i simvol suvenira*, 2018, pp. 16-22.
3. SKLYARENKO, N.V. Nauchnoe osmyslenie integrativnoj sushhnosti pop-up v iskusstve i dizajne [Scientific interpretation of the integrative essence of pop-up in art and design]. In: *Zbornik dokladaŭ i tjezisaŭ VII Mizhnarodnaj navukova-praktychnaj kanferjencyi «Tradycyi i suchasny stan kul'tury i mastactvaŭ» (Minsk, Belarus')*, 2017, p. 177.
4. Species postcard [Online] [date of access 20.02.2021]. Available: <https://www.spbmuseum.ru/funds/382/>

ASPECTE ALE PATRIMONIULUI CULTURAL NATIONAL REFLECTATE ÎN CĂRȚILE POȘTALE

Andreea ANDRONIC^{1*},

Mihaela BALUȚA¹,

Maxim CIOBANU¹

¹Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea de Textile și Poligrafie, Departamentul Design și Tehnologii în Textile și Poligrafie, grupa DTP-201, Chișinău, Republica Moldova

*Autorul corespondent: Andronic, Andreea, andreea.andronic@dtm.utm.md

Rezumat. Cartea poștală de-a lungul timpului a fost mesager al cuvântului aidoma veritabilelor documente de epocă și relatează într-o formă concisă despre evenimente, oameni, localități, fenomene și activități umane, constituind o sursă suplimentară pentru cunoașterea istorică ulterior devenind patrimoniu național. La începuturile producerii cărților poștale ilustrate au stat personalități, care, prin atribuția proprie au realizat lucrări de o rezonanță aparte, astfel lăsând noilor generații un bogat material ilustrativ. Biblioteca Națională a Moldovei „Vasile Alecsandri” actualmente deține bogate colecții de carte poștală, multe dintre acestea insuficient valorificate. Studiul de față vine în favoarea cercetării istorice a ilustrațiilor cărților poștale din punct de vedere socio-cultural și artistic, acestea oferind importante valori morale și materiale.

Cuvinte cheie: carte poștală, fotografie, desen, cartofilie, patrimoniu.

1. Introducere

Cartea poștală este un card pentru transmiterea unui mesaj care poate fi expediat fără plic. Colectarea cărților poștale ilustrate a fost un hobby extrem de popular în primul deceniu al secolului XX. Societăți și reviste care se ocupau de cărți poștale existau în multe țări, o tendință care a continuat până în secolul XXI. Cartea poștală rămâne un element important al comerțului cu papetărie [1]. Referindu-ne la dezvoltarea istorică a cărților poștale se poate de menționat că acestea au suferit diverse schimbări reieșind din „necesitățile” acelei perioade, începând de la o bucată de carton simplă, fără ilustrații, textul fiind scris pe față, până la ceea ce este în prezent (figura 1).

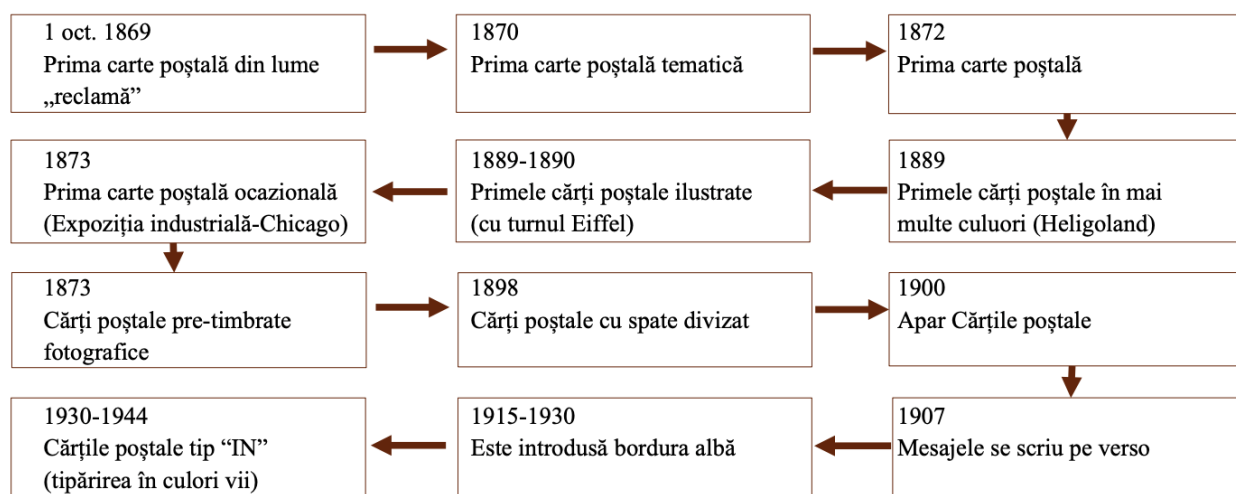

Figura 1. Evoluția istorică a cărților poștale [2]

Cărțile poștale și-au pierdut din popularitate odată cu apariția altor mijloace de comunicare, cum ar fi telefonul și internetul, însă trimiterea unei cărți poștale, în viziunea autorilor are un farmec deosebit, mai ales în preajma sărbătorilor.

Studiul de caz vizează o parte din colecția Bibliotecii Naționale a Moldovei, care reflectă tematici diverse, precum: sărbători, copilărie, activități cotidiene, artă, profesii, peisaje, etc. Acestea au la bază ilustrații realizate/concepute manual cât și imagini fotografice. Acestea sunt aspectele forte care au pus bazele cartofiliei (pasiunea pentru cărți poștale și colecționarea acestora).

2. Analiza soluțiilor grafice și de finisare tipografică a cărților poștale

Analizând cărțile poștale deținute de Biblioteca Națională a Moldovei „Vasile Alecsandri” s-au remarcat următoarele aspecte: prezența textului, mijlocul de prezentare, contrastul cromatic, elemente sugestive, tematica abordată, modalitatea de finisare, tipul formatului. Încadrându-le într-un tabel, se poate forma un tablou general despre cărțile poștale (tab. 1).

Tabelul 1

Aspecte specifice cărților poștale analizate [3]

Imaginea cărții poștale	Prezența textului	Mijlocul de prezentare	Contrastul cromatic	Elemente sugestive	Tematica abordată	Modalitatea de finisare	Tipul formatului
1	2	3	4	5	6	7	8
	Este prezent	Grafică computerizată	Rece	Brad	Sărbătorile de iarnă	Lăcuire lucioasă	Vertical
	Este prezent	Grafică computerizată	Cald	Brazi	Sărbătorile de iarnă	Lăcuire lucioasă	Vertical
	Nu este prezent	Fotografie	Cald	Stea, brad, inimă	Gastronomie	Lăcuire lucioasă	Orizontal
	Nu este prezent	Reproduceri artistice	Cald	Copil, jucărie	Copilărie	Plastifiere	Vertical
	Este prezent	Reproduceri artistice	Cald	Copil, rechizite pentru școală	Adolescență Educație	Plastifiere	Vertical

Continuarea tabelului 1

1	2	3	4	5	6	7	8
	Nu este prezent	Reproduceri artistice	Cald	Biserică, oameni de la sat	Religie, sat, tradiție	Lăcuire lucioasă	Vertical
	Nu este prezent	Reproduceri artistice	Clar obscur	Interiorul locuinței, oameni de la sat	Sat, tradiție	Lăcuire mată	Orizontal

3. Identificarea valorilor și bunurilor culturale naționale reprezentate în cărțile poștale

Patrimoniul cultural al Republicii Moldova reprezintă o totalitate de valori și bunuri culturale (materiale și imateriale, mobile și imobile) de importanță locală, națională și mondială, constituit pe parcursul istoriei [4]. Din acesta cu siguranță pot face parte numeroasele colecții de cărți poștale. Cărțile poștale, pe lângă faptul că au un rol istoric, au și un rol cultural, deci, de a valorifica patrimoniul național. Acesta este evidențiat prin unele elemente definitorii ale cărților poștale. Având drept mostre de cercetare exemplarele din arhiva Bibliotecii Naționale, studiind-le, s-a remarcat că unele dintre ele, în special cele cu tematica sărbătorilor de iarnă, abordează: împodobirea pomului de Crăciun etc; reprezintă personaje specifice (fig. 3.1 a.), peisaje de iarnă și anume fotografii ce redau farmecul iernilor din Moldova (fig. 2).

Figura 2. Diverse modalități de realizare grafică a cărților poștale: a. ilustrații; b. fotografii

De asemenea, observăm abordate tradiții naționale precum: uratul, colindatul, mersul cu capra. Pe cărțile poștale vedem ilustrați copii în straie naționale, astfel ca: căciulă din blană de miel, bondiță, opinci, ie, brâu, ș.a. Acestea, prin urmare, generalizează chipul plugarului. Declamarea urăturilor este însoțită de pocnete de harapnic/bici, de mugete de buhai, de acompaniament muzical (melodii interpretate la fluier, tilincă, ocarină, drâmbă ș. a.), de strigăte puternice de „hăi, hăi!”. Interjecția „hăi” reproduce formula de încurajare/îndemânare a boilor înjugați la plug [5]. Toate aceste stări/acțiuni fiind redade de imaginea obiectelor, de expresia facială a personajelor și/sau textul ca parte componentă a cărții poștale.

Mersul cu capra a rămas o tradiție ce are principala menire de a aduce voie bună în casele tuturor oamenilor, prin manifestări artistice, prin costumarea în diverse personaje și crearea unor scene și ritualuri tradiționale folosind măști, culorii vii, stridente și prin scoaterea diverselor sunete, a chiotelor, pentru a spori umorul acestui obicei [6].

În acest context regăsim lucrări care pun în valoare scene în care apar cete de copii care merg cu „Capra” (fig. 3b) sau imagini fotografice cu copii care umblă cu uratul (fig. 3a). Prin intermediul acestora se transmit din generație în generație aspectele specifice acestor tradiții: costumele pentru personajul „capra”, prezența traistei, clopoțelilor, colacilor (ca răsplată din partea gospodărilor care au fost onorați de ceata de copii), panglicile multicolore – ca decor, etc.

Figura 3. Tradiții reprezentate pe cărțile poștale: a. uratul; b. mersul cu Capra

Unele cărți poștale ilustrează scene din viața de la sat, care includ prelucrarea pământului (aratul, semănatul) (fig. 4a), strângerea roadei, reprezentarea societății rurale, activitățile de zi cu zi (fig. 4b.) etc. În compoziții apar dealurile tipice basarabene, majoritatea ilustrează animale domestice, toate acestea ducând cu ideea la faptul că poporul nostru a avut și are la bază agricultura și creșterea vitelor, care și erau utilizate la arat și semănat.

Figura 4. Viața de la sat ilustrată pe cărțile poștale: a. prelucrarea pământului; b. activități de zi cu zi

Concluzii

În concluzie, putem spune că trecând prin diverse schimbări de-a lungul timpului, cărțile poștale au devenit un veritabil obiect de colecție, promovând tradițiile, obiceiurile și valorile culturale naționale. Cu toate că, într-o perioadă, cărțile poștale și-au pierdut din popularitate, odată cu apariția altor mijloace de comunicare, cum ar fi telefonul și internetul, acestea au un farmec deosebit, mai ales în preajma sărbătorilor. Confirmare a acestui fapt sunt exemplarele studiate din colecția ce se află în arhiva Biblioteca Națională a Moldovei „Vasile Alecsandri”.

Referințe

1. Postcard [online] [accesat: 25.02.2021] Disponibil: <https://www.britannica.com/topic/postcard>
2. STOENESCU, LIA. *Istoria cărților poștale* [online] [accesat: 25.02.2021] Disponibil: <http://comunitate.ziare.com/blogs/4638/24097/istoria-cartilor-postale>
3. Biblioteca Națională a Moldovei „Vasile Alecsandri”
4. XENOFONTOV, ION. *Zece curiozități despre patrimoniul cultural al R. Moldova* [online] [accesat: 25.02.2021] Disponibil: http://moldova-suverana.md/article/zece-curiozitati-despre-patrimoniul-cultural-al-r-moldova_12668
5. *Uratul, uratura, obiceiuri practice în ajun de Anul Nou* [online] [accesat: 25.02.2021] Disponibil: <https://sanatatea.com/pub/anul-nou/4472-uratul-uratura-obiceiuri-practice-in-ajun-de-anul-nou.html>
6. *Tradiții și obiceiuri de Anul Nou: Mersul cu capra* [online] [accesat: 25.02.2021] Disponibil: <https://destepti.ro/tradiții-si-obiceiuri-de-anul-nou-mersul-cu-capra>

STUDIUL ANALITIC PRIVIND FORMAREA SPECIALIȘTILOR ÎN DOMENIUL EDITORIAL-POLIGRAFIC DIN REPUBLICA MOLDOVA

Mariana CIJEVSCHI

Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Textile și Polografie, Departamentul Design și Tehnologii în Textile și Poligrafice, grupa DTP-191 F/R, Chișinău, Republica Moldova

Autorul corespondent: Cijevschi, Mariana, marianacijevschi@mail.ru

Rezumat. *Lucrarea de față evidențiază principalele instituții de învățământ care asigură formarea specialiștilor în domeniul editorial-poligrafic, strategiile de pregătire profesională și instruire a viitorilor angajați calificați în domeniul tipografic. Cercetarea propune interferențe calitative și urmează algoritmul clasic al analizei de conținut: identificarea structurii domeniului, clasificarea internațională standard a educației, tipurile de instituții de învățământ, parteneriatele formate între acestea și agenții economici.*

Cuvinte cheie: *domeniul tipografic, educație, instituții de învățământ, calificare, parteneriat.*

Introducere

Evoluțiile actuale din economia de piață arată că educația și dezvoltarea capacităților în domeniul resurselor umane au cea mai mare prioritate în strategiile naționale și strategiile de progres politic, economic și tehnologic.

Noua legislație în domeniul educației, Codul educației, a creat baza normativă pentru aceste schimbări. Declarând educația ca și prioritate națională, prevederile legislative confirmă esența dezideratului: o viață de calitate este o urmare firească a unei educații și formări profesionale de calitate. Domeniul tipografic, în acest sens, nu este o excepție. Pregătirea profesională și instruirea de calitate a viitorilor angajați pe piața muncii presupune relații strânse de colaborare dintre cadrele didactice și elevi/studenti, demonstrate prin supravegherea procesului de învățare și valorificarea experienței de muncă prin stagii de practică și activități de voluntariat.

În context, a fost analizată structura domeniului editorial-poligrafic cu elementele sale constituente prin prisma asigurării cu specialiști calificați [5].

1. Formarea specialiștilor în domeniul editorial-poligrafic din Republica Moldova

Obiectul cercetării l-au constituit tipurile de formare profesională a specialiștilor în sectorul activităților editoriale și tipografice care poartă codul diviziunii 18 „*Tipărirea și reproducerea pe suporti a înregistrărilor*” din Clasificatorul activităților din economia Moldovei (CAEM). Acest tip de activitate este alcătuit din două grupe: *Tipărire și activități de servicii conexe tipăririi* (cod CAEM 18.1) și *Reproducerea înregistrărilor* (cod CAEM 18.2). Pe fondul general al diversității sectorului vom analiza tipurile de instituții de învățământ unde există posibilitatea de învățare/educare a noilor generații de specialiști în domeniul tipografic din R. Moldova.

Prin cercetarea verigilor lanțului valoric s-a putut identifica o diversitate a activităților/serviciilor specifice domeniului analizat. Astfel, se pot menționa două grupuri [1]:

1. *editorial* (pretipografic): realizarea editării, publicarea, furnizarea produselor, satisfacerea trebuințelor (dorințelor) consumatorilor.
2. *tipografic*: tipărirea, legarea, copertarea, finisarea producției tipografice.

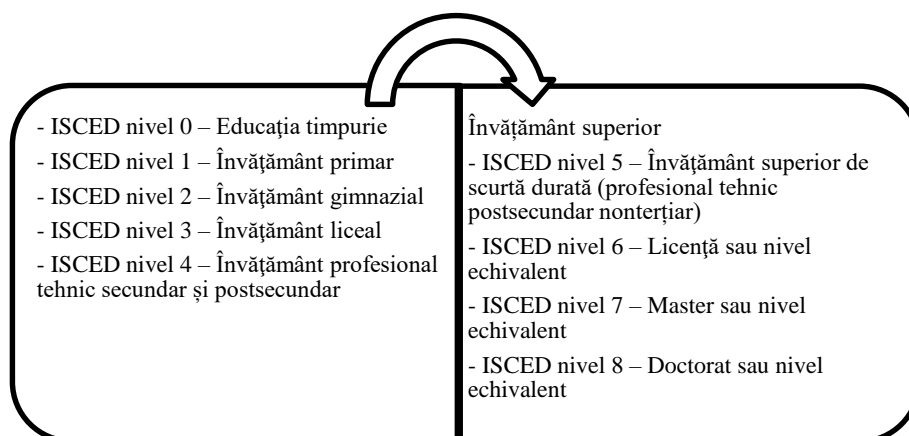
În această ordine de idei, domeniul este structurat în: tipografii, edituri, instituții editorial-tipografice și agenții de design și publicitate [2] (figura 1).

Formarea profesională începe cu etapa de „pregătire profesională” realizată prin pregătirea școlară, liceală sau universitară. În funcție de instituțiile de învățământ absolvite și de specializare, potrivit legislației din R. Moldova, absolventul poate obține o anumită calificare care îi dă dreptul să profeseze într-o anumită meserie [5].

Figura 1. Structura domeniului editorial-poligrafic și publicitar din Republica Moldova

Pe fondul general al dezvoltării sectorului de servicii – tendință dominantă a economiei, asigurarea cu personal calificat prezintă una din cerințele privitoare la direcțiile de evoluție a domeniului dat în țara noastră. Luând în considerare „Cadrul național al calificărilor din Republica Moldova, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1016/2017” sistemul de învățare de la noi din țară este structurat în diferite nivele de educație. Astfel, ținem să prezentăm în figura 2 care sunt acestea, pentru o mai bună desfășurare ulterioară a subiectului cercetării.

Figura 2. Clasificarea Internațională Standard a Educației ISCED [4]

(a fost elaborată de UNESCO pentru a facilita compararea statisticilor și indicatorilor naționali privind educația)

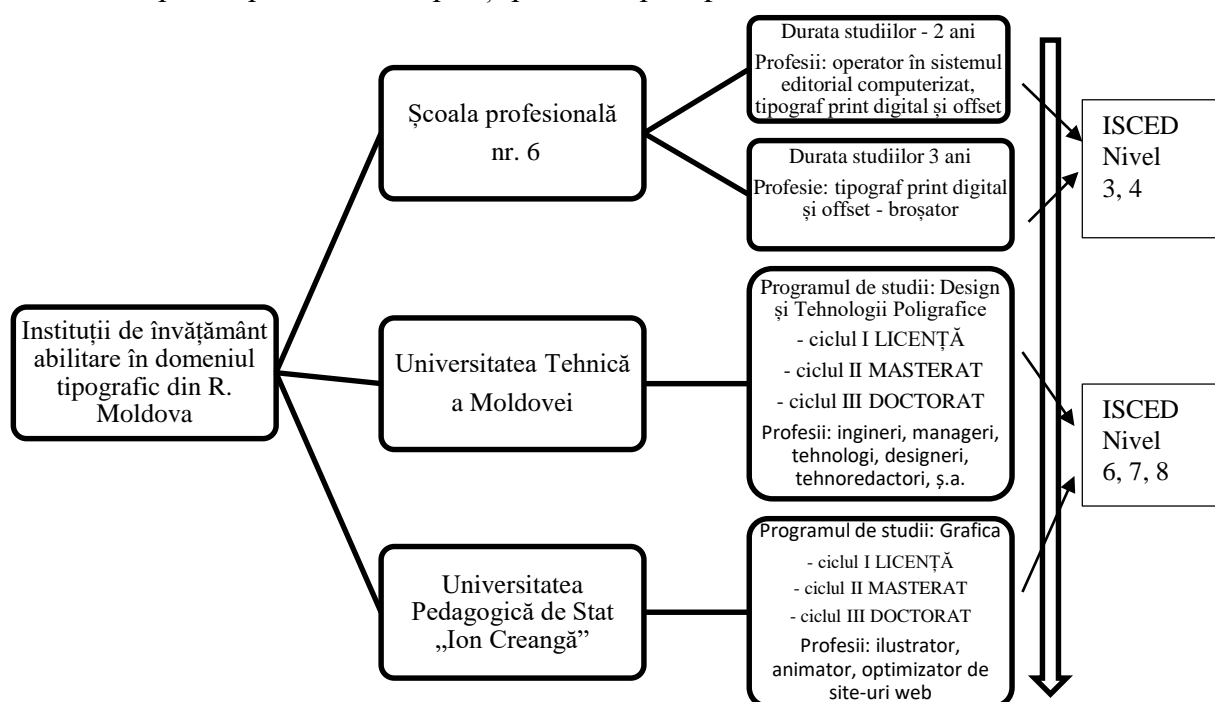
În corelație cu nivelurile de învățare, care pot fi asigurate în vederea consolidării relațiilor reciproce dintre piața serviciilor universitare și piața muncii, putem vorbi despre faptul că în domeniul activităților de editare și tipărire este asigurarea și învățarea la toate cele mai importante nivele. În figura 3 sunt prezentate instituțiile de învățământ și nivelul de educație asigurat de către acestea.

În legătură cu tipul instituțiilor de învățământ și nivelul de educație obținut în domeniul editorial-poligrafic și publicitar subliniem faptul că în alte țări, la acest capitol, situația este următoarea [3,6]:

- în România există liceu, școli profesionale (învățământ dual), universități și cursuri organizate de către Asociația Tipografilor „Transilvania”, cursuri organizate de către producătorii de utilaje sau cursurile organizate la nivel de întreprindere,
- în Rusia există universitatea „Moscow State University of Printing Arts” unde sunt pregătiți un spectru larg de specialiști în domeniu;
- în Brazilia există școala profesională cu profil poligrafic „SENAI School Theobaldo de Nigris” (durata studiilor 1-2 ani pentru profesia de tipograf sau specialist pre-press și tipar offset, după aceasta pot fi continuate studiile încă 3 ani pentru a primi calificarea de inginer);
- în China instruirea în domeniul poligrafic poate fi făcută în cadrul școlilor profesionale (pe o durată de 2-3 ani) și în cadrul universităților;

- în Statele Unite ale Americii există colegii și universități care pregătesc specialiști, în special, în domeniul managementului atestându-se necesitatea pregătirii specialiștilor pentru procesele de tipar și procesele post-press.

Figura 3. Instituții de învățământ care formează specialiști în domeniul editorial-poligrafic din Republica Moldova [7, 8]

2. Parteneriatul instituțiilor de învățământ cu mediul economic în contextul pregătirii abilităților și competențelor profesionale

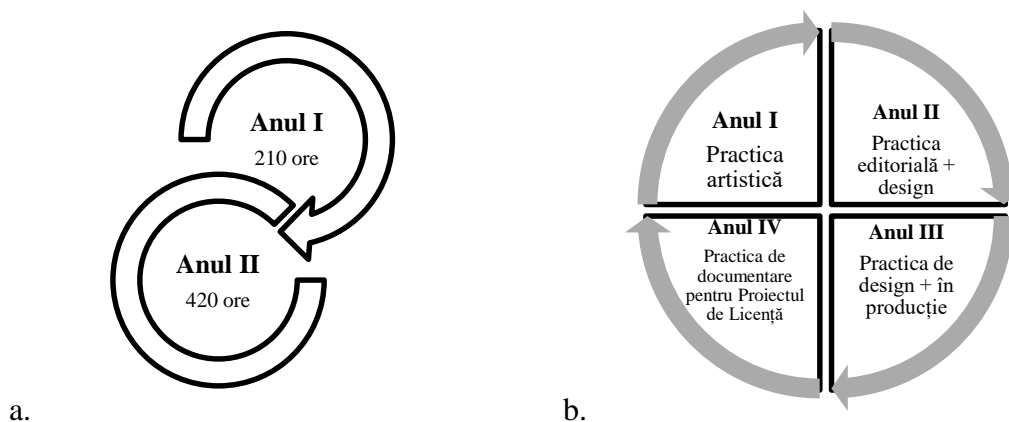
Formarea profesională se face în baza unui sistem de competențe pe care le însușește și deținerea cărora o demonstrează absolventul uneia dintre instituțiile sus menționate, în conformitate cu nivelul de educație. Atunci când succesul integrării socio-profesionale rezidă din deținerea culturii generale și de specialitate, demonstrate prin competențele cheie și profesionale, programele de studii și/sau de formare profesională sunt axate pe formarea și dezvoltarea acestora. Competențele cheie stabilite în Codul Educației al Republicii Moldova sunt dezvoltate în cadrul disciplinelor de studii.

O componentă esențială a pregătirii specialiștilor o constituie implicarea elevilor/studentilor în aplicarea practică a cunoștințelor acumulate. Obiectivul fundamental al acestei activități este dobândirea abilităților practice printr-o implicare directă alături de specialiștii din domeniul editorial-poligrafic, adică în cadrul editurilor, tipografiilor, agențiilor de publicitate (figura 4). În acest sens, sunt create parteneriate cu mediul economic în vederea consolidării și aprofundării cunoștințelor teoretice acumulate în procesul de studii, formarea competențelor și abilităților necesare pentru îndeplinirea sarcinilor de lucru [5]. Realizarea sarcinilor de lucru în cadrul activităților practice urmăresc nu numai dezvoltarea abilităților individuale, dar și a celor de lucru în echipă.

Avantajele creării parteneriatelor dintre instituțiile de învățământ și mediul economic sunt:

- învățarea și valorificarea experienței în muncă;
- adaptarea profesională la cerințele postului;
- formare individualizată;
- prioritizarea activităților și asumarea responsabilităților;
- dobândirea abilităților practice specific mediului de fabricație;
- dezvoltarea cunoștințelor individuale, dar și a celor de lucru în echipă;

- implicarea directă alături de specialiștii din domeniul tipografic;
- facilitarea încadrării în muncă;
- creșterea șanselor de integrare profesională.

Figura 4. Modelele structural-funcționale privind organizarea stagiilor de practică: în cadrul școlii profesionale nr. 6 (a) și la specialitatea Design și Tehnologii Poligrafice, UTM (b)

Formarea profesională, asigurată prin dobândirea cunoștințelor atât în cadrul instituțiilor de învățământ, dar și prin implicarea directă alături de specialiști din domeniu, contribuie la pregătirea necesară pentru dobândirea competențelor profesionale specifice locului de muncă [5].

Concluzii

Formarea profesională în domeniul editorial-poligrafic și publicitar este asigurată de către instituțiile de învățământ care asigură nivelurile de educație ISCED 3, 4, 6, 7 și 8 în cadrul Școlii profesionale nr. 6, Universității Tehnice și Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”. Astfel, sunt pregătiți specialiști precum: designer, machetatori, ilustratori, tipăritori tipar digital și offset, ingineri, tehnologi, maeștri, manageri. Formarea profesională conține atât componenta teoretică cât și cea practică, ceea ce reprezintă un avantaj, căci în acest fel absolvenții sunt pregătiți din punct de vedere practic pentru momentul când vor profesa.

Referințe

1. PETRESCU, MARIUS. Managementul marketingului serviciilor editorial. Editura Tehnica, București, 1999.
2. CAZAC, V., OSOBA, A., ADASCALITA, L. Academic and economic partnership in the students training and successful integration into the labour market in printing industry of the Republic of Moldova. Conference Proceeding of the Academy of Romanian Scientists PRODUCTICA Scientific Session, Vol. 7, Number 1/2015. ISSN 2067-2160. 315 p.
3. Heidelberg News. Brochure. Number 270. У каждого свой подход [online]. pag. 46-51 [accesat 13.02.2021]. Disponibil: https://www.heidelberg.com/ru/media/local_media/brochures/heidelberg_news/hd_270/HN_270_rus.pdf
4. Cadrul național al calificărilor din Republica Moldova, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1016/2017 [online] [accesat 13.02.2021]. Disponibil: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/intr07_1_14.pdf
5. Curriculum modular la meseria Tipograf print digital și offset, cod 211004.
6. Web [online] [accesat 17.02.2021]. Disponibil: www.mgup.ru
7. Web [online] [accesat 17.02.2021]. Disponibil: www.arte.upsc.md
8. Web [online] [accesat 17.02.2021]. Disponibil: www.utm.md

DOMENIUL EDITORIAL-TIPOGRAFIC DIN REPUBLICA MOLDOVA – VEDERE DE ANSAMBLU

Mihaela SCRIPNIC^{1*},
Tamara SAVA¹

¹Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Textile și Poligrafie, Departamentul Design și Tehnologii în Textile și Poligrafie, grupa DTP-201, Chișinău, Republica Moldova

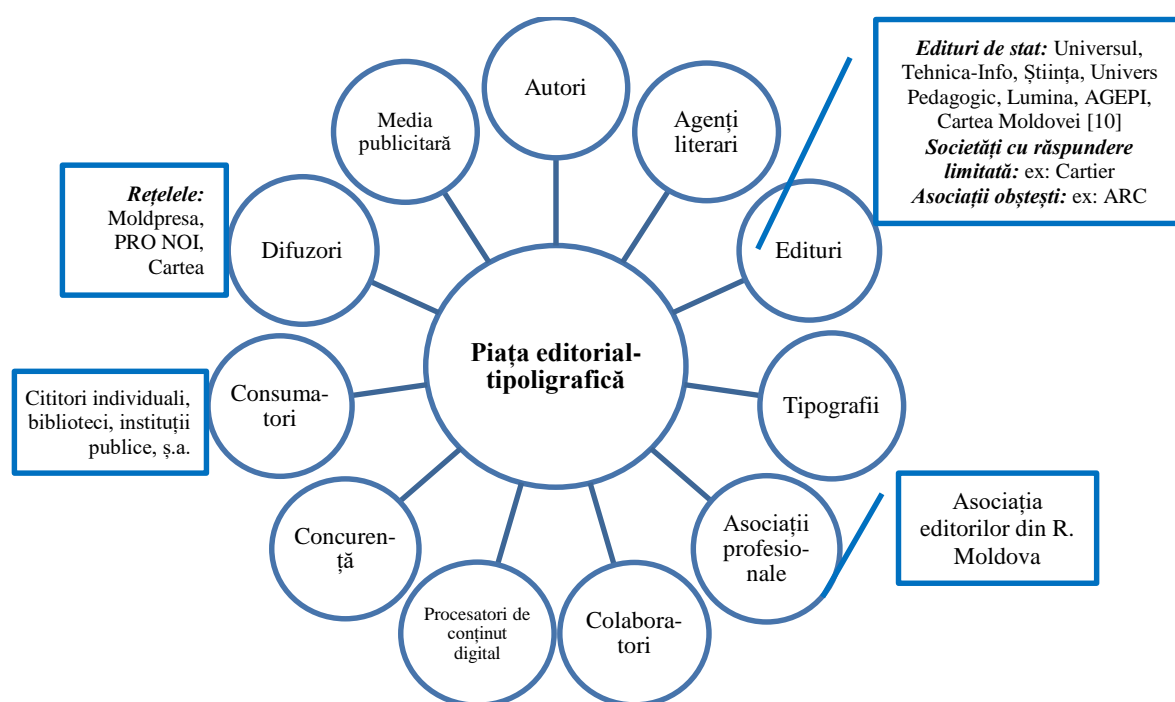
*Autorul corespondent: Scripnic, Mihaela, mihaela.scripnic@dtm.utm.md

Rezumat. În acest articol se prezintă trăsăturile domeniului editorial-tipografic din Republica Moldova prin definirea relațiilor existente între diferiți actori, prin prisma cererii-ofertei și a schimbului de informații. Metodele de cercetare implicate în vederea elucidării acestor aspecte au fost observația și prelucrarea informației.

Cuvinte cheie: autor, editură, Camera Națională a Cărții, tipografie, informație.

1. Aspecte generale

Domeniul editorial-poligrafic și cel publicitar este unul de o importanță culturală deosebită pentru societate, deoarece asigură populația cu produse precum: cărți, reviste, broșuri, enciclopedii, hărți, partituri muzicale, pliante, afișe, ș.a. În acest context serviciile proprii sectorului dat sunt variate (concept estetic și constructiv, redactare, tehnoredactare, pregătire pentru tipar, tipărire, finisarea producției tipografice, ș.a.) și implică diferiți actori care din punct de vedere social, cultural, economic/comercial interacționează (fig. 1).

Figura 1. Participanții activi pe piața editorial-tipografică din Republica Moldova

Reieșind din multitudinea și diversitatea atât a celor implicați direct pe piața de desfacere a produselor tipografice cât și a produselor/serviciilor oferite, lucrarea de față și-a propus să creeze o imagine de ansamblu asupra industriei tipografice din Republica Moldova și a relațiilor caracteristice celor ce fac parte din ea.

2. Domeniul editorial-poligrafic din Republica Moldova

Editarea, tipărirea și multiplicarea mediilor înregistrate constituie „un sector care cuprinde toate etapele necesare transformării informațiilor într-un produs ce poate fi distribuit publicului” [1]. Conform „Clasificatorului activităților în economia Moldovei” activitățile specifice domeniului editorial-poligrafic se încadrează în cadrul secțiunea C „Industrie prelucrătoare”, diviziunea 18 „Tipărirea și reproducerea pe suporti a înregistrărilor” din care fac parte două grupe: 18.1 „Tipărirea și activități conexe tipăririi” și 18.2 „Reproducerea înregistrărilor” [6].

La nivel de stat, domeniul editorial-poligrafic este subordonat Direcției „Arte și industrii creative” din cadrul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării. Conform Articolului 2¹ din „Legea cu privire la activitatea editorială” Nr.939-XIV din 20.04.2000, sistemul editorial-poligrafic și de comercializare a cărții al Republicii Moldova este constituit din edituri, tipografii, redacții ale edițiilor seriale (periodice), librării și Camera Națională a Cărții [7] (figura 2). Datorită diversității sectorului editorial și a legăturii lui strânse cu industria tipografică, statisticile Uniunii Europene grupează aceste două într-unul singur [1].

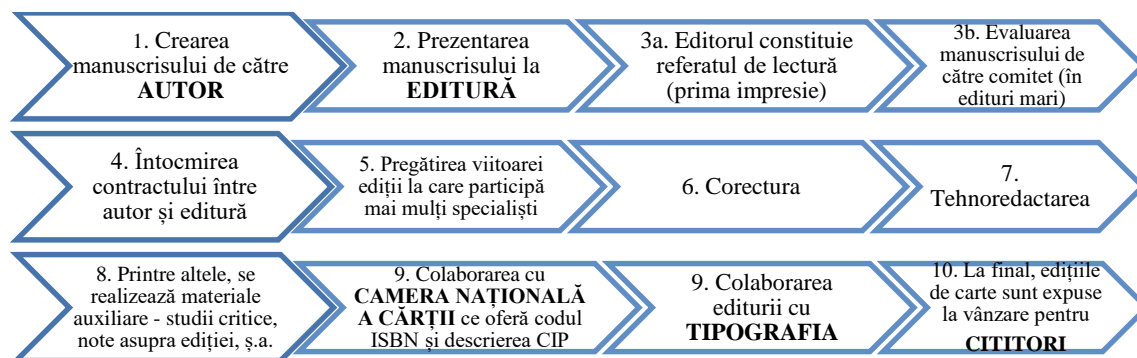

Figura 2. Drumul parcurs de informație de la autor la cititor

În acest context, aplicând metodele de observație și de descoperire a relațiilor între personaje și structurile domeniului editorial-poligrafic din R. Moldova se vor prezenta, din punct de vedere descriptiv și explicativ, cele mai importante laturi.

Menționăm că, activitatea editorială reprezintă totalitatea activităților editurii și constă în pregătirea pentru tipar, tipărirea și divizarea diverselor genuri de tipărituri: cărți, ziare, reviste, note, calendare, ediții de artă, etc [7]. Astfel, editura este o societate comercială (firmă) cu funcții socio-culturale care (a) are o bună cunoaștere a cererii de pe piața de carte, (b) pe baza căreia investește resurse financiare în producția de carte, (c) își promovează și vinde produsele pentru (d) a recupera fondurile investite și (e) a obține un (eventual) profit [2]. Activitatea editorială prosperă are loc numai datorită muncii în echipă a angajaților. Aceștia fiind uneori numeroși și având fiecare diverse, și specifice sarcini de serviciu în conformitate cu funcția deținută (fig. 3).

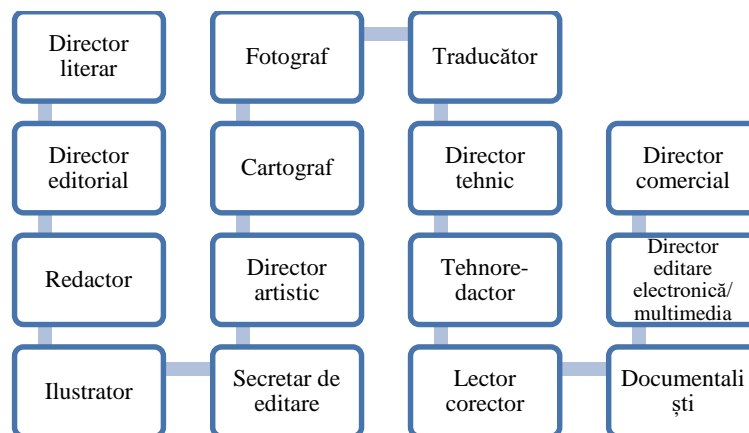
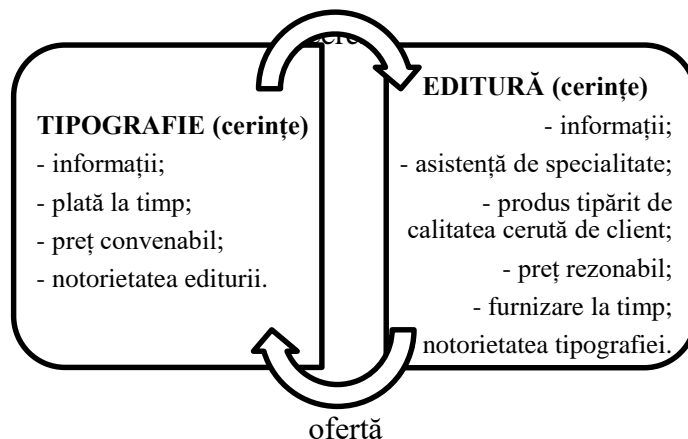

Figura 3. Principalii colaboratori ai unei edituri, după Philippe Schuwer

Tipografia (din greacă *tipografia*, cuvânt compus din *tipos* – lovitură, amprentă, și *grafi* – grafie) reprezintă tehnica tipăriturii, forma și aranjarea literelor într-un document scris [2]. Alte surse indică următoarea definiție: ansamblul întreprinderilor care se ocupă cu imprimarea și tipărirea cărților sau a altor imprimate [8]. Deci, în cadrul acesteia are loc tipărirea/multiplicarea numărului necesar de copii de pe originalul lucrării. Tipografiile contemporane constituie sisteme dotate cu tehnică performantă și automatizată. Anume în etapa de realizare poligrafică a edițiilor este întrebuințată cea mai mare parte dintre mijloacele prevăzute pentru realizarea acestora [5]. Schimburile dintre tipografie și editură constau într-o serie de servicii pe care și le prestează reciproc (figura 4).

Figura 4. Relația tipografie-editură, după Marius Petrescu

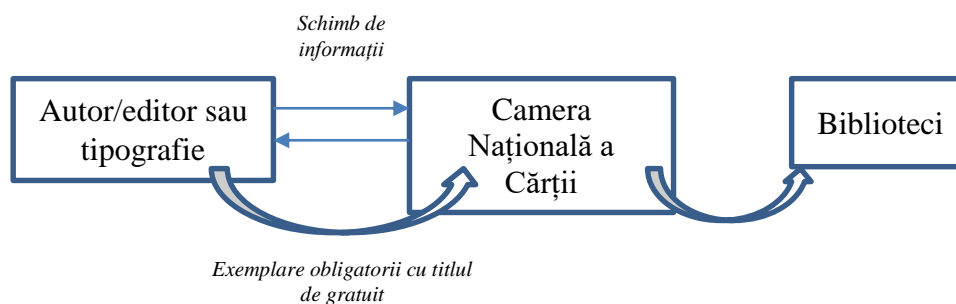
Camera Națională a Cărții este centrul statisticii producției editoriale naționale, Arhivă a Depozitului Legal (fond intangibil, anii 1924-prezent), fondul căreia constituie circa 1 mln. unități de păstrare [9].

Camera Națională a Cărții deține următoarele funcții:

- Arhiva Națională a Depozitului Legal;
- Centrul statistic al producției editoriale naționale;
- Controlul bibliografic național, Agenție Bibliografică Națională;
- Centrul național de catalogare și clasificare (CIP);
- Agenție națională ISBN, ISMN, ISSN;
- membru național al Centrului Index Translationum de pe lângă UNESCO;
- ținerea la zi a recepționării depozitului legal și distribuirea lui beneficiarilor de depozit legal.

Prezentarea pentru Camera Națională a Cărții a exemplarelor obligatorii, cu titlul de gratuit, constituie o obligativitate stipulată în „Legea cu privire la activitatea editorială”. Acest fapt generează iarăși legături între anumiți participanți ai pieții tipografice, precum: Camera Națională a Cărții, autor/editor, tipografie, bibliotecă. Astfel, autorul/editorul, sau în unele cazuri tipografia, trimite în format electronic la Camera Națională a Cărții varianta integrală a lucrării (în format PDF), inclusiv coperta, pentru ca această publicație să fi înregistrată. După înregistrare Camera Națională a Cărții expediază solicitanților, menținați mai sus, descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții și codul ISBN (în cazul edițiilor de carte). După realizarea produsului planificat în cadrul tipografiei intervine și partea cu prezentarea exemplarelor obligatorii, care mai apoi sunt distribuite de către Camera Națională a Cărții bibliotecilor (figura 5):

- a) Camerei Naționale a Cărții – 1 exemplar;
- b) Bibliotecii Naționale – 2 exemplare;
- c) Bibliotecii Naționale pentru Copii „Ion Creangă” – 1 exemplar;
- d) Bibliotecii Științifice a Academiei de Științe a Moldovei – 1 exemplar [7].

Figura 5. Relațiile create între participanții pieții tipografice reeșind din obligativitatea prezentării exemplarelor obligatorii, cu titlul de gratuit

Concluzii

Lucrarea constituie o prezentare mult aspectuală a activității domeniului editorial-tipografic din Republica Moldova și de sistematizare a relațiilor proprii editurilor, tipografiilor, Camerei Naționale a Cărții. Domeniul analizat constituie activități complexe, care antrenează mai mulți specialiști: autori, redactori, machetatori, tehnoredactori, lectori corectori, tipografi, broșatori, specialiști marketing, ș.a. a căror muncă nu este dintre cele mai ușoare, dar necesară societății. Relațiile stabilite între colaboratori dar și între entitățile editorial-tipografice, condiționându-se reciproc, sunt motivate de faptul că toți participanții sunt antrenați în fabricarea la un înalt nivel a produselor finite.

Bibliografie

1. PETRESCU, M. *Managementul marketingului serviciilor editorial*. Editura Tehnica, București, 1999.
2. ADASCALIȚA, L. *Poligrafie generală. Note de curs*. Partea I. Editura Tehnica-UTM, Chișinău 2020, pag. 14. ISBN 978-9975-45-619-7.
3. SCOBIOALĂ, V., NASTAS, V. *Procese editoriale. Note de curs*. Partea I. Editare a U.T.M., Chișinău 2008, pag. 15.
4. SCHUWER, PHILIPPE. *Tratat practice de editare*. Editura AMARCORD, Timișoara, 1999. ISBN 973-9244-65-3.
5. LESCU, M. *Activitatea editorială. Ciclu de prelegeri*. Chișinău 2005. ISBN 9975-9883-4-2
6. Clasificatorul activităților în economia Moldovei [online] [accesat 20.02.2021]. Disponibil: <http://www.justice.gov.md/file/Centrul%20de%20armonizare%20a%20legislatiei/Baza%20de%20date/Materiale%202009/Acte/P%20CAEM,%20Rev.%202/Proiectul%20CAEM%20Rev.%202.PDF>
7. Legea privind activitatea editorială [online] [accesat 20.02.2021]. Disponibil: <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/ro/md/md086ro.pdf>
8. Tipografie [online] [accesat 20.02.2021]. Disponibil: <https://ro.wikipedia.org/wiki/Tipografie>
9. Camera Națională a Cărții, generalități [online] [accesat 20.02.2021]. Disponibil: <http://www.bookchamber.md/despre/>
10. Edituri [online] [accesat 20.02.2021]. Disponibil: <https://mecc.gov.md/ro/content/edituri>

АНАЛИЗ ЭВОЛЮЦИИ ДИЗАЙНА ВИННЫХ ЭТИКЕТОК

Нелли МОРОШАН^{1*}

Технический Университет Республики Молдова, Факультет Текстиля и Полиграфии, Департамент Дизайн и Технологии в Текстиле и Полиграфии, группа DTP -171, Кишинев, Республика Молдова

Автор корреспонденции: Морошан, Нелли, nelli.morosan@ntp.utm.md

Rezumat. Суть данной статьи заключается в анализе изменений, наблюдаемых в изготовлении этикеток на протяжении многих веков. Основной акцент в данной работе обращен на изменения формы, цвета и используемые шрифты. Так же мы проведем сравнение между современными этикетками для вина и этикетками, используемыми в разные периоды времени, посмотрим, как историческая эпоха влияла на дизайн, сочетание цвета и формы. Итогом статьи будут критерии, характеризующие современную этикетку и подчеркивающие ее особенность.

Ключевые слова: этикетка, дизайн, форма, шрифт, цвет.

Введение

Этикетка за все время своего существования являлась неотъемлемой частью любого продукта. В основном благодаря этикеткам любой продукт может стать продаваемым. Но если говорить именно о винных этикетках, то можно отметить, что это помимо рекламирования продукта винные этикетки можно назвать произведениями искусства. Сочетание цвета и формы, графических элементов и шрифтов на небольшом отрезке бумаги зачастую создают удивительную картину, привлекающую внимание покупателя и побуждающую купить продукт.

Целью данной научной статьи является анализ изменения дизайна винных этикеток, появление тех или иных стандартов, сочетание форм, цветов, шрифтов и графики вместе. Для анализа я выбрала несколько этикеток мировых художников, этикетки, произведенные в СССР и современные этикетки, чтобы проследить развитие тенденций, как менялся дизайн в зависимости не только времени, но и культурного развития региона.

1. История появления винных этикеток

Сегодня винная этикетка – это небольшой кусочек бумаги, который наклеивается на бутылку и доносит до покупателя определенную информацию. Первая винная этикетка была изобретена как раз для того, чтобы отмечать кому принадлежит вино, какой сорт винограда использовался в его изготовлении и имя самого изготовителя. Историки считают, что первая винная этикетка была вырезана на глиняном кувшине, который был найден в гробнице фараона Тутанхамона. Датирована эта находка была 1352 годом д. н. э. Надпись выглядела так: «Год 5-й. Вино из дома Тутанхамона. Главный виноторговец Хаа». К первым этикеткам также можно отнести деревянные таблички, которые привязывались к только что появившейся стеклянной бутылке и содержали в себе всю необходимую информацию о напитке. Этикетки, которые мы сегодня с вами наблюдаем на бутылках, появились значительно позже. Одна часть историков считает, что первая этикетка на вино была нарисована на пергаменте. Автором был монах-бенедиктинец Пьер Периньон, которого также считают первооткрывателем такого метода как шампанизация, а также изготовителем корковой пробки. Этикетки из пергамента крепились к бутылке веревкой. Другая половина ученых утверждает, что именно вдова Клико первой начала наклеивать на собственные бутылки, предлагаемые на экспорт, специальные ярлыки, которые и стали прототипом современной этикетки.

К 1798 году была изобретена литография, и винные этикетки стали печатать (Рис. 2).

Рисунок 1. Этикетки-ярлыки из пергамента

Рисунок 2. Винные этикетки XVIII в.

Одними из самых известных винных этикеток, вошедших в историю, стали этикетки для вин дома Ротшильдов. Как известно, барон Ротшильд, который в 1853 году приобрел для себя замок Brane-Mouton, был не только талантливым коммерсантом, но и большим ценителем живописи. Именно поэтому над созданием этикеток трудились известнейшие всему миру художники, такие как: график Жан Карль, живописцы: Пабло Пикассо, Сальвадор Дали, Марк Шагал, абстракционист Василий Кандинский, основатель концептуализма Илья Кабаков и многие другие. Платой за оформление этикетки служили 10 ящиков вина.

2. Современная этикетка и ее составляющие

На сегодняшний день, большое количество виноделов отдают предпочтение такому продукту как интересная этикетка оригинальной формы, цветового содержания.

Этикетка — графический или текстовый знак, нанесённый в виде наклейки, бирки или талона на товар, экспонат, любой другой продукт производства, с указанием торговой марки производителя, названия, даты производства, срока годности и так далее [1-5].

Винная этикетка — это не просто красивое изображение на бутылке, её смело можно назвать метрикой вина. Этикетка может рассказать, из какого винограда сделан напиток, где расположены виноградники, кто его производитель. А, обладая данными сведениями, можно уже получить представление о том, что же будет находиться внутри бутылки.

В создание моего продукта входит реализация нескольких компонентов:

1. Фронтальная этикетка имеет огромную важность, так как она привлекает внимание потребителя. Фронтальная этикетка должна содержать в себе такие данные как: торговая марка или название производителя; наименование продукта; тип вина (сорт винограда, из которого изготовлен продукт); массу продукта; номер партии, серии (для идентификации); дата изготовления.

2. Контрэтикетки это этикетка небольших размеров с обратной стороны бутылки (банки, упаковки, контейнера, коробки) по отношению к лицевой этикетки (стороне) и составляющая целостный дизайн упаковки. На контрэтикетке содержится дополнительная информация о продукте: состав; объем/вес; дата выпуска; способы эксплуатации; гарантийный срок и условия хранения; изготовитель; штрих-код; номер серии, и проч.

Рисунок 3. Фронтальная этикетка

Рисунок 4. Контрэтикетка

3. Изменение формы, цвета и шрифтов винной этикетки и их стандарты

Если говорить о форме винной этикетки, то неизменной классикой остается прямоугольная форма. Такой формой обладали этикетки с момента их появления. Если поначалу это были обычные бирки с названием вина, то затем этикетка стала неотъемлемо важным элементом, но на протяжении долгих лет от стандарта прямоугольной формы не отходили. В первую очередь она является удобной в расположении на бутылке. Так же прямоугольная этикетка позволяет удобно и качественно расположить всю необходимую информацию о продукте, которая так важна для потребителя. Основная задача этикетки-привлечь внимание покупателя. Таким образом производителя стараются отойти от стандартных форм рождаются новые формы этикеток [6].

Вино продают в бутылках стандартных цветов: красное – в темно-зеленой таре, чтобы избежать попадания солнечных лучей и предотвратить окисление, а белое – в прозрачных или светло-зеленых бутылках. Поэтому, первое, на что нужно обратить внимание при выборе оттенка этикетки, это цвет бутылки, в которой будет продаваться вино. На бутылках для красных вин обычно можно увидеть темные винные этикетки или белые этикетки с насыщенными цветами для текстов (темно-красными, синими или золотистыми). Этикетки для белых вин, чаще всего, более светлых оттенков. В дизайне винных бутылок и этикеток часто используют нейтральные тона — черный, белый и серый. Их сочетают с пастельными тонами: бежевым, кремовым, бледно-голубым. Но некоторые производители любят контрасты — черный с красным, синий с оранжевым. Эти яркие решения сразу бросаются в глаза.

Специалисты рекомендуют особенно тщательно подбирать стиль шрифта, коррелирующий с посылом всех остальных элементов. Для того чтобы акцентировать внимание на истории бренда, часто используют шрифты с засечками и маленькие буквы. Современные компании, напротив, предпочитают неординарные шрифты без засечек, с большими отступами между словами. Часто они не делают акцент на всем названии компании, а выделяют лишь одну букву или логотип, делают его более крупным, чтобы привлечь внимание людей. Можно выделить 2 стиля, использующихся для оформления этикеток: смелый современный и классический минималистичный. Если говорить об этикетках принадлежащих винам отечественного производства, то обилие сочетаний цветов и используемых шрифтов, а так же использование различных дополнительных эффектов, как например покрытие лаком или тиснение фольгой, вас удивит. К примеру дизайн этикетки для вин марки «Argiogi» представляет собой минималистичный стиль, в котором основной упор идет на типографику и игру со шрифтом. Этикетки серии вин «Castel MIMI» привлекают обилием цветов и использование стилизованных образов животных, проживающих на территории нашей страны.

Сравнительный анализ современных этикеток и тех, которые уже являются мировым культурным наследием будет воспроизведен в таблице 1.

Таблица 1

Сравнительный анализ современных этикеток

Этикетка	Период использования	Форма	Используемые цвета и графические элементы	Шрифт
1	2	3	4	5
	1945-1955 гг.	Классическая прямоугольная форма	Однотонный белый или золотистый фон, поверх которого изображены графические элементы. Буква «V» была символом победы во Второй Мировой Войне.	Использование рукописного шрифта

Продолжение таблицы 1

1	2	3	4	5
Этикетка для вин «Негру де Пуркаръ» 	1958 г.	Классическая прямоугольная форма	Использование красного, золотого, белого и зеленого цветов. Изображение виноградной лозы и стилизованного аиста-символов Молдавской ССР.	Использование строгого печатного шрифта без засечек.
Этикетка на румынское красное десертное вино Рымникское 	1966г.	Классическая прямоугольная форма	Использование черного, золотого, зеленого цветов. Изображение виноградных лоз, сбора урожая и изготовления вина.	Использование двух видов шрифтов: для названия- рукописный шрифт, для описания- печатный шрифт без засечек.
Этикетка для вин «Apriori» 	Современная	Классическая прямоугольная форма	Использование белого цвета в качестве фона, красного цвета- для акцентирования внимания на торговой марке. Минималистичный дизайн	Использование фирменного шрифта, акцент на типографику
Этикетка для серии вин DOMENIILE PRIPA 	Современная	Классическая прямоугольная форма	Использование белого цвета в качестве фона, красного цвета- для акцентирования внимания на торговой марке. Минималистичный дизайн	Использование фирменного шрифта, акцент на типографику
Этикетка для вин от Castel MIMI 	Современная	Классическая прямоугольная форма	Обилие цветовой палитры, печать на металлизированном покрытии, обилие графических элементов, использование стилизованной фигуры петуха.	Использование строгого шрифта без засечек.

Литература

1. Полиграфическая продукция. Винные этикетки [online] [19.02.2021]. Сайт: <http://www.tipograf.md/ro/klientam/stati/poligraficheskaja-produkcija/469-vinnaja-jetiketka.html>
2. Винные этикетки: удачные примеры дизайна винной этикетки» [online] [19.02.2021]. Сайт: <https://ubi-pack.com.ua/vinnyie-etiketki-udachnyie-primeryi-dizayna-vinnoy-etiketki/>
3. Искусство винной этикетки [online] [19.02.2021]. Сайт: <https://g1.gallery/ru/feed/articles/2018/07/15/the-art-of-wine-labels-1-572/>
4. Лучшие молдавские винные этикетки: разбор wine like a local [online] [19.02.2021]. Сайт: <https://locals.md/2019/luchshie-moldavskie-vinnye-etiketki-razbor-wine-like-a-local/>
5. Дизайн винных этикеток [online] [19.02.2021]. Сайт: <https://winestreet.ru/article/interesting/482/>

ANALIZA PARTICULARITĂȚILOR DISTINCTIVE DE MACHETARE A REVISTELOR DE SPECIALITATE DIN DOMENIUL PEDAGOGIEI

Evelina BAXAN¹, Olga RACHIER^{1*}

¹Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Textile și Poligrafie, Departamentul Design și Tehnologii în Textile și Poligrafie, grupa DTP-201, Chișinău, Republica Moldova

*Autorul corespondent: Rachier, Olga, olga.rachier@dtm.utm.md

Rezumat. Scopul acestei lucrări este analize particularităților de machetare a revistelor de specialitate prin implicarea metodelor de cercetare precum observația și studiul de caz. Intervalul temporar al studiului îl constituie perioada 1930-1948 din punct de vedere istoric și nu doar, și permite dobândirea unui tezaur de informații atât de importante în vederea găsirii celor mai eficiente modalități de organizare a spațiului paginii.

Cuvinte cheie: revistă, pagini de interior, spațiul paginii, marginile formatului, text.

Introducere

Revista de specialitate este o publicație imprimată sau virtuală cu periodicitate regulată care conține o varietate de articole, fiind adesea ilustrată și având un număr variabil de pagini pare. Alte surse menționează că aceasta este o publicație periodică cuprinzând bucăți literare, articole, studii, recenzii, note.

Revistele de specialitate în domeniul pedagogiei, care și-au extins teritoriul de influență încă în primul deceniu al apariției lor în domeniul presei scrise, cuprind un bogat patrimoniu cultural datorită căruia însăși publicațiile pot fi considerate adevărate comori istorice. În afară de informația pur științifică a articolelor paginile acestora etalau date specifice, poezii și documente cu referință la evenimente semnificative.

Publicațiile seriale au fost o candelă a culturii ce înflorea și care a luminat cugetul multor cercetători ai vremii prin prezentarea informației între o manieră actuală și detaliată. Acest lucru poate fi observat prin iscusința de care s-a dat dovadă la proiectarea revistelor și la dezvoltarea subiectelor cum ar fi: punerea în pagină a textului și a imaginilor, fonturile de caractere, utilizarea elementelor de marcare și ornamentare, dimensiunile caracterelor și ale câmpurilor paginii. În vederea analizei caracteristicilor specifice regulilor de machetare și de prezentare estetică a revistelor de specialitate în domeniul pedagogiei se face referință la presa scrisă din Republica Moldova din secolul al XIX-lea.

Studiu de caz

Lucrare de față și-a propus să identifice modalitățile de compunere în pagină specifice următoarelor reviste:

1. *Revista Asociației Învățătorilor din orașul și județul Bălți*. Publicația apare lunar, începând din anul 1928 până în anul 1940. Inițial apare sub formă de gazetă, iar începând cu anul 1929 apare sub formă de revistă. Din anul 1932 se mărește volumul publicației, se schimbă concepția și denumirea din „Buletinul Asociației Învățătorilor din orașul și județul Bălți” în „Revista Asociației Învățătorilor din orașul și județul Bălți” cu un tiraj de 1000 de exemplare [2].
2. *Școala Basarabeană*. Revistă de cultură pedagogică și de apărare a intereselor învățătoresci. „Școala Basarabeană” organul Asociației Corpului Didactic din județul Lăpușna.

Publicația apare lunar sub forma unei reviste de tip magazin, în paginile ei fiind inserate numeroase și variate informații pentru învățători [2].

Particularitățile distinctive de machetare ale revistelor de specialitate din domeniul pedagogiei au fost analizate în baza publicațiilor din perioada anilor 1930-1940. Reperele de referință pentru analiză, din punct de vedere a evoluției în timp a modalităților de machetare proprii seriilor, sunt prezentate în figura 1 și 2.

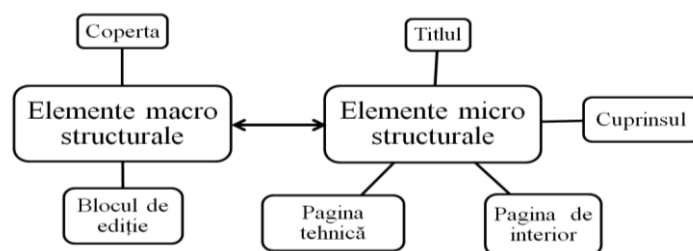

Figura 1. Puncte de reper în vederea analizei revistelor de specialitate în domeniul pedagogiei

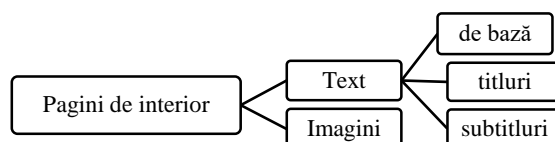

Figura 2. Puncte de reper în vederea analizei paginilor de interior ale revistelor

În tabelul 1 sunt prezentate particularitățile distinctive de machetare ale publicației seriale „Revista Asociației Învățătorilor din orașul și județul Bălți” (fig. 3). În tabelul 2 sunt prezentate particularitățile de machetare ale revistei „Școala Basarabeană” (fig. 4).

Tabelul 1

Particularitățile de machetare ale publicației „Revista Asociației Învățătorilor din orașul și județul Bălți”		
Nr.	Elemente macro structurale	Elemente micro structurale
1	2	3
Anul publicării 1932		
1	<p>Coperta cuprinde:</p> <ul style="list-style-type: none"> - În partea de sus a paginii: titlul revistei (caractere cu serife, ușor distanțate); luna și anul recentei ediții; numărul ediției; anul de la prima publicare; inscripția: „Apare lunar”. - În partea de jos a paginii: locul editării (Iași); numele tipografiei (Goldner). <p>Primul cuvânt, sugestiv, al titlului revistei este scris cu litere aldine, majuscule, supradimensionat față de tot textul prezent în pagină. Fapt explicat prin aceea că acesta joacă rolul de element de identificare – asemeni unui logotip. Numărul ediției este centrat sub titlu. Pe aceeași pagină regăsim cuprinsul care este încadrat într-un chenar. Cuvântul CUPRINS este centrat în pagina și scris cu caractere majuscule, text expandat, cu câteva puncte mai mari ca textul ce urmează. În cuprins este indicat doar titlul articolului și autorul, lipsind indicarea paginii.</p> <p>Blocul ediției: este constituit din 32 de pagini.</p>	<p>Pagini de interior: Titlurile și subtitlurile sunt subliniate, iar cele din urmă sunt scrise în stil italic și ambele sunt cu câteva puncte mai mari ca textul de bază. Imaginile sunt foarte puține și au un caracter grafic. Pagina de față este constituită dintr-o singură coloană, textul fiind aliniat stânga-dreapta.</p> <p>Paginarea fiind situată în partea de sus a paginii, centrat.</p> <p>Marginile formatului [1] (câmpul superior, inferior, stânga, dreapta) sunt egale.</p> <p>Tipar monocrom.</p>
Anul publicării 1937		
2	<p>Coperta: persistă elemente decorative și imagini sugestive, este indicat titlul cu caractere artistice, este indicat doar numărul ediției, luna și anul recentei ediții și anul de la prima publicare. De asemenea primul cuvânt, sugestiv, al titlului revistei este scris cu majuscule, supradimensionat față de tot textul prezent în pagină, doar că este constituit din caractere artistice.</p> <p>Cuprinsul este situat pe pagină separată, pe pagina a doua a copertei. Textul cuprinsului este încadrat într-un chenar, aici este indicat doar titlul articolului și autorul, lipsind indicarea paginii. Tot pe această pagină sunt menționați redactorii acestei reviste.</p> <p>Blocul ediției: este constituit din 62 de pagini.</p>	<p>Pagini de interior: Titlurile și subtitlurile sunt scrise cu litere aldine, subliniate și sunt cu câteva puncte mai mari decât textul de bază. Imaginile se întâlnesc mai des, sunt mai clare și chiar în semitonuri.</p> <p>Paginarea este situată în partea de sus a paginii, centrat.</p> <p>Pagina de față este constituită dintr-o singură coloană, textul fiind aliniat stânga-dreapta. Pentru evidențieri în text sunt utilizate „literale italice” [1].</p> <p>Marginile formatului sunt inegale: marginea de jos este mai îngustă decât pe celelalte laturi. Tipar monocrom.</p>

Continuarea tabelului 1

1	2	3
	Anul publicării 1939	
3	<p>Coperta: persistă elemente grafice decorative pronunțate, se evidențiază cuvintele „Asociația învățătorilor” prin utilizarea literelor aldine și a supradimensionării acestora față de textul din pagină. Sunt indicate, în partea de sus a paginii, doar numărul ediției, luna și anul recentei ediții și anul de la prima publicare. Cuprinsul este iarăși situat pe prima pagină a copertei. Textul cuprinsului este încadrat într-un chenar.</p> <p>Blocul ediției: este constituit din 62 de pagini.</p>	<p>Pagini de interior: Titlurile și subtitlurile sunt scrise cu litere aldine. Evidențierile în text se fac prin intermediul „literelor aldine” și a celor „italic” [1]. Marginile formatului sunt inegale: marginea din stânga și de jos sunt mai îngustă decât pe celelalte laturi. Imaginile prezente sunt clare, în semitonuri, apropiate de imaginile fotografice. Tipar monocrom.</p>

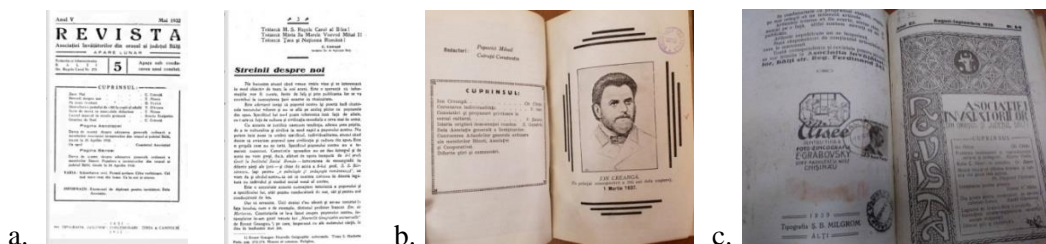

Figura 3. Revista Asociației Învățătorilor din orașul și județul Bălți: a. 1932; b. 1937; c. 1939 [3]

Tabelul 2

Particularitățile de machetare ale revistei „Școala Basarabeană”

Nr.	Elemente macro structurale	Elemente micro structurale
1	2	3
	Anul publicării 1933	
1	<p>Coperta este realizată din alt tip de hârtie decât paginile de interior, de altă culoare (albastru) și cuprinde:</p> <p>În partea de sus a paginii: anul de la prima publicare; luna și anul recentei ediții; numărul ediției; titlul revistei (caractere fără serife, formă elegantă, ușor artistică, textul este de culoare roșie);</p> <p>Primul cuvânt „Școala”, al titlului revistei, este scris cu litere majuscule, supradimensionat față următorul cuvânt al titlului „Basarabeană”, care tot este scris cu majuscule. Mai jos de titlu, centrat, este indicat tipul ediției „Revistă de cultură pedagogică...”.</p> <p>În zona centrală: este prezentat cuprinsul care este intitulat „Sumar”, cules cu litere majuscule, rărite, aliniere centrată. Acesta cuprinde informații cu privire la autori (text cules cu caractere italice) și la distanță mica titlurile articolelor (text cules cu caractere normale). Ambele tipuri de informații sunt aliniate pe stânga, formând vizual două coloane.</p> <p>În partea de jos a paginii: sunt prezentate două rubrici ale revistei: „Spicuir” și „Buletinul asociației”. Titlurile acestora sunt aliniate centrat în pagină, cules cu litere aldine. Pe pagina a doua a copertei este indicată informația cu privire la apartenența acestei reviste „Organ al Asociației învățătorilor din jud. Lăpușna”. Cu litere majuscule, aldine, cu serife, vădit accentuate este prezentată periodicitatea revistei „Apare lunar”. Tot aici regăsim componența Colegiului de redacție, informație sistematizată prin enumerare utilizându-se „bulinele” – elemente grafice de la începutul fiecărui rând.</p>	<p>Pagini de interior: Titlurile sunt cules cu caractere aldine, dimensiunea căroră este mai mare decât a textului de bază. Uneori după titlu este pus punct. Alinierea titlului, de regulă, este pe centru. Sunt prezente imagini sugestive monocrome sau uneori cu negru și încă o culoare (ex. galben). Pagina de zaț este constituită dintr-o singură coloană, textul fiind aliniat stânga-dreapta. Paginarea fiind situată în partea de sus a paginii, centrat.</p> <p>Marginile formatului [1] (câmpul superior, inferior, stânga, dreapta) sunt egale. Pentru rubrici este specifică ordonarea informației în două coloane, evidențieri cu litere aldine sau italice. Conține 34 de pagini. Tipar monocrom.</p>
	Anul publicării 1937	
	<p>Coperta: prezența elementelor decorative cu negru și roșu pentru titlul revistei. Titlul este cules cu caractere artistice, de culoare roșie. Acesta este situat în partea de sus, alinierea pe stânga. Mai jos de titlu, centrat, este indicat tipul ediției „Revistă de cultură pedagogică...”.</p> <p>Pe mijlocul copertei se află o imagine tip subiect/peisaj/portret, încadrată într-un chenar negru, îngoșat. Sub imagine este indicat titlul acesteia, centrat</p>	<p>Pagini de interior: Titlurile și subtitlurile sunt scrise cu litere aldine, dimensiunile caracterelor sunt cu câteva puncte mai mari decât textul de bază. Imaginile se întâlnesc des. Pentru evidențieri în text sunt utilizate „literale italice” sau cele „aldine” [1].</p>

Continuarea tabelului 2

1	2	3
Anul publicării 1937		
2	În partea de jos a paginii: anul de la prima apariție, numărul ediției, luna și anul recentei ediții. Marginile formatului sunt inegale: marginile de sus și de jos sunt mai late decât pe celelalte laturi. Cuprinsul este situat pe pagina a patra a copertei „Sumarul”, aici este indicat mai întâi titlul articolului cu text normal, apoi autorii cu text italic.	Paginarea este situată în partea de sus a paginii, pe colț. Este prezent un element nou - colontitul, în partea superioară a paginii, delimitat de textul de bază printr-o linie de lungimea unui rând. Textul din colontitlu este „Școala basarabeană” cules cu litere majuscule.
Anul publicării 1939		
3	Coperta prezintă elemente decorative cu negru și roșu pentru titlul revistei. Titlul este cules cu caractere artistice, de culoare roșie. Acesta este situat în partea de sus, alinierea pe stânga. Mai jos de titlu, centrat, este indicat tipul ediției „Revistă de cultură pedagogică...”. Pe mijlocul copertei se află cuprinsul, lipsește cuvântul „Sumar”. Aici este indicat mai întâi titlul articolului cu text normal, apoi autorii cu caractere aldine, alinierea pe stânga. Sunt prezentate rubricile „Cronica” și „Buletin profesional”, ale căror titluri sunt culese cu caractere majuscule, rărite. În partea de jos a paginii este amplasată o linie groasă pentru contrast și greutate, de culoare roșie care se echilibrează cu titlul revistei. Sub această linie, utilizată ca element grafic, este indicat anul de la prima apariție, numărul ediției, luna și anul recentei ediții.	Pagini de interior: nu au suferit schimbări esențiale. Unele pagini conțin informații aranjate în pagină asemeni unor afișe ce informează cu privire la organizarea unor evenimente.

Figura 4. Revista „Școala Basarabeană”: a. anul 1933; b. anul 1937; c. anul 1939 [3]

Concluzii

Organizarea spațiului paginii constituie o etapă, pe alocuri, meticuloasă, dificilă, dar totodată fascinantă. Revistele de specialitate analizate se caracterizează prin utilizarea spațiului disponibil într-un mod eficient. Grila primei pagini a copertei este în concordanță cu grila paginilor de conținut ceea ce asigură un echilibru compozițional pentru întreaga ediție. În conformitate cu canoanele clasice, prima pagină a copertei conține cuprinsul, de cele mai multe ori, fapt ce ajută cititorul să se orienteze și să găsească informația care îl interesează. Existența marginilor formatului este esențială pentru modul în care este percepută informația, iar în cele mai multe numere ale publicațiilor analizate au marginile egale și pot deveni plictisitoare pentru cititor. Totodată marginile largi, persistente, creează impresia de spațiu, au efect liniștitor. Dimensiunea oglinzii paginii nu este mereu respectată pe toată ediția, ceea ce derivă din aspectele tehnologice ale tiparului.

Referințe

1. BÂRSAN, L. *Design și tipografie*. Brașov: Ed. Univ. Transilvania, 2002.- 121 p.
2. *Catalogul online al Bibotecii Naționale* [online] [accesat 27.01.2021]. Disponibil: http://catalog.bnrm.md/opac/search?q=&max=1&view=&sb=relevance&ob=asc&level=all&material_type=all&location=0
3. Fondurile Bibotecii Naționale. Colecția Moldavica.

IMPLICAȚIILE ARTEI CALIGRAFICE PROPRIE ARTIȘTILOR PLASTICI AUTOHTONI ÎN CREAREA DE PRODUSE PUBLICITARE ȘI TIPOGRAFICE

Nicoleta VASILIEV^{1*}, Daniela IFTODI¹

¹Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Textile și Poligrafie, Departamentul Design și Tehnologii în Textile și Poligrafie, grupa DTP-191, Chișinău, Republica Moldova

*Autorul corespondent: Vasiliev, Nicoleta, nicoleta.vasiliev@ntp.utm.md

Rezumat. Acest articol prezintă o caracterizare clară a lucrărilor de artă a unor mari maeștri caligrafi din Republica Moldova. În acest context a fost implicată metoda analizei vizuale și descriptive pentru a identifica abordările estetice originale și noi strategii de comunicare vizuală proprii produselor tipografice, care atrag cu prisosință atenția consumatorului. Exemplele abordate, sunt niște opere de artă atât în concordanță cu produsul final, cât și individual. Ele propun publicului larg o interpretare mai deosebită a produselor publicitare și tipografice cotidiene.

Cuvinte cheie: caligrafie, maestru caligraf, lucrări artistice, expoziții, produse tipografice.

Introducere

„Caligrafie” vine din limba greacă, de la cuvântul „kalligraphia”, unde „kalli” înseamnă frumos iar „gráphia” – scris [4]. Prin urmare, caligrafia reprezintă, scrisul frumos. Artă caligrafică este una dintre cele mai vechi forme de exprimare a frumosului. Caligrafia este arta vizuală și deprinderea de a scrie frumos de mână prin poziționarea armonioasă a unor cuvinte care să demonstreze integritate, ritm și creativitate, dar și să aibă ceva din stilul original caligrafic redat. Prin intermediul ei pot fi create opere de artă prin aranjarea unor simboluri pe hârtie într-un mod deosebit cu ajutorul instrumentului de scris, penița, folosind anumite abilități și tehnici, care țin cont de un set de reguli geometrice și de compoziție [4].

Prezenta lucrare este axată pe identificarea artiștilor caligrafi de la noi din țară și analiza lucrărilor acestora în vederea identificării particularităților stilistice și a tipurilor de produse tipografice pentru care sunt caracteristice.

Aspecte teoretice

Scrisul, una dintre cele mai vechi și importante metode de comunicare umană a cunoscut diferite forme și dezvoltări de-a lungul timpului. A fost utilizată, nu doar în scrieri obișnuite, dar și în produse poligrafice, ca de exemplu: copertile de carte, reviste, etichete (fig. 1b), ziare, cărți de vizite, ambalaje, invitații, postere (fig. 1a) ș.a.

Figura 1. Implicații ale caligrafiei în realizarea estetică a produselor tipografice [5-6]

În spațiul nostru basarabean, au perseverat mai mulți artiști care au reușit să-și manifeste iubirea față de cultură, neam, frumos prin creațiile lor. În acest sens menționăm următorii artiști: Ilie Bogdesco, Isaie Cârmu, Alexei Colîbneac, Roman Coțiuba, Alexandru Macovei, Grigore Bosenco, Valeriu Herța, Simion Zamșa, Simion Odainic, Valentin Bologaș, ș.a.

Remarcăm că în anul 2018 a fost înființată, în Chișinău, Asociația de caligrafie „Dacia”, aceasta este administrată de către artistul plastic Valeriu Herța membru al Uniunii Artiștilor Plastici din R. Moldova, președintele secției „Ex-libris” a Societății Bibliofililor din R. Moldova. Anual la Biblioteca Municipală „B. P. Hașdeu”, în colaborare cu Societatea Bibliofililor din Republica Moldova, este organizat concursul de caligrafie „Crinii latini” [3]. Astfel se promovează și se cultivă acest gen de artă în rândurile celor pasionați de caligrafie.

Creațiile caligrafice ale artiștilor plastici

Maestrul Valeriu Herța apelează în lucrările sale la forme plastice ale fonturilor. De exemplu în lucrarea prezentată mai jos (fig. 2a), observăm că acesta abordează stilul gotic fractură, astfel redând prin forma fonturilor zvelte și arcuite măiestria denumirii patriei natale - Moldova. Compozițional este plasat centralizat, astfel căutând să placă ochiului. Iar în concordanță cu semnătura maestrului de o culoare accentuată, roșie, plasată în partea dreapta jos, lângă litera V, lucrarea și-i redă o nuanță aparte de sentiment, un sentiment de mândrie și de reînnoire a lumii, dar care ține de trecutul măreț a neamului. Culoarele nu sunt întâmplătoare nici ele, negru și roșu fiind cele specifice stilului gotic, dar și simboluri ale pământului și sângelui cu conotații puternice derivate din trecutul istoric.

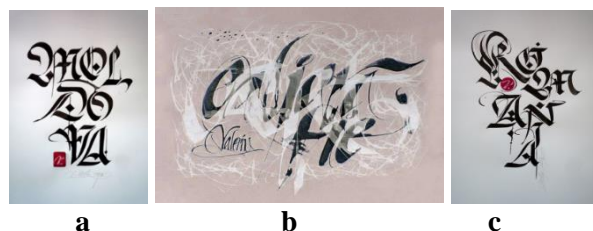

Figura 2. Lucrarea maestrului Valeriu Herța [7]

Ținem să menționăm că lucrările maestrului Valeriu Herța au fost materializate în expozițiile internaționale din: Rusia (1988); România (1991-2003); Franța (1996-1997); Belgia, Japonia, Croația (1997); SUA (1995); Spania, Portugalia, Canada (1998); Republica Dominicană, Panama (1999) [1].

De asemenea, a lucrat intensiv și cu succes în domeniul artei caracterelor scrise și Ilie Bogdesco. Unele cărți, pentru care a elaborat prezentarea grafică, presupun implicarea caracterelor caligrafice începând cu titlul și încheind cu datele din căsuța tehnică. Din analiza efectuată, constatăm că în opera „Punguța cu doi bani” de Ion Creangă (fig. 3a), artistul folosește fontul arhaic, jucăuș, plastic, arcuit și zvelt îmbinat cu culorile contrastante roșu și negru redau un echilibru vizual lucrării.

În cea de-a doua lucrare „Don Quijote de la Mancha” (fig. 3b), observăm o altă abordare a fonturilor. Unicitatea, eleganța și compoziția centralizată împreună cu elementul grafic exclusiv din partea de sus a paginii relevă originalitatea și complexitatea conținutului operei. Contrastul cromatic, de asemenea este prezent prin nuanțele de negru și roșu, care evidențiază numele personajului principal a operei date. De menționat că, reieșind din aspecte precum: grupul țintă de cititori, apartenența lingvistică, nivelul de promovare a lucrării (național, internațional) s-a recurs la utilizarea caracterelor specifice alfabetului chirilic (în lucrarea „Punguța cu doi bani”) și caractere specifice alfabetului latin apropiat ca stilistică de scrierea rustică (în lucrarea „Don Quijote de la Mancha”).

Figura 3. Coperțile de carte „Punguța cu doi bani” și „Don Quijote de la Mancha”, Ilie Bogdesco [2, 8]

După stabilirea sa cu traiul la Sankt Petersburg, artistul plastic Ilie Bogdesco a elaborat o garnitură de caractere scrise după alfabetul rusesc, finisată în anul 2001, garnitură care îi poartă numele și o garnitură de litere după alfabetul latin.

Artistul plastic Alexandru Macovei, a contribuit și el la dezvoltarea și răspândirea artei scrisului frumos, prin creațiile sale fenomenale și unice dedicate iubirii de patrie. Lucrările maestrului pot fi admirate în colecțiile din: Muzeul de Literatură, Chișinău; Muzeul de Artă, Chișinău; Muzeul de Artă, Tulcea, România; Muzeul de Artă, Bacău, România; Casa-muzeu „George Enescu”, Tescani, România; Muzeul de Artă Moghiliov, Belarus. Este de menționat faptul că a ilustrat mai mult de 50 de cărți pentru copii și adulți [9].

În majoritatea creațiilor sale (fig. 4), artistul apelează la stilul liber și independent al firii sale. Creațiile conțin un sentiment adânc de liberă exprimare, un mister dar și un compozițional, cromatic maestrului e neprevăzut. Plasticitatea fonturilor, poziționarea dinamică (verticală sau oblică) împreună cu portrete sau elementele grafice realizate, fac ca compoziția să se ridice la nivelul de artă. Anume combinarea elementelor grafice și a fonturilor fac ca spectatorul să vadă compoziția artistică din două unghiuri, îl ajută să găsească mai multe interpretări și viziuni asupra frumosului.

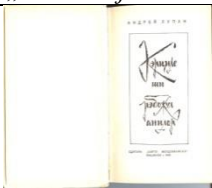

Figura 4. Lucrări EX-LIBRIS de Alexandru Macovei [9]

În cele ce urmează vom prezenta rezultatele analizei implicării artei caligrafice în realizarea compozițională, plastică, estetică și originală a edițiilor de carte pentru diferite grupe de vârstă de cititori.

Tabelul 1

Implicațiile caligrafiei în soluționarea grafică a edițiilor de carte de către artiștii plastici din R. Moldova

Nr.	Elementele structurale ale cărții	Elemente caligrafice	Artistul plastic
1	2	3	4
1	Copertă	 „La vatra jocului”	Dumitru Blajinu - scriere cu fonturi chirilice de mână jucăușe, cu elemente plastice și grafice evidențiind astfel conținutul lucrării.
2	Avantitulul	 „Cărțile și răbojul anilor”	Isaie Cârnu - scrierea cu caractere ce au o notă de arhaism românesc, cu o notă de accent pe majuscula K și pe literele p, л, ж.
3	Frontispiciul	 „Pungața cu doi bani”	Ilie Bogdesco - scriere cu caractere arhaice a titlului lucrării și scriere cu caractere rustice pentru numele autorului, editurii, locației și anului.

Continuarea tabelului 1

1	2	3	4
4	Pagina de titlu	 „Elogiul nebuniei”	Ilie Bogdesco - scriere cu caractere apropiate ca trăsături celor rustice, fără serife, cu prezența elementelor plastice la unele majuscule și elemente descendente (у, г, л).
5	Șmuțtitlul	 „Punguța cu doi bani”	Ilie Bogdesco - scriere cu caractere plastice, cu un accent proeminent pe literele к și у.
6	Pagini de interior	 „Don Quijote de La Mancha”	Ilie Bogdesco - scriere cu caractere apropiate scrierii de tip umanistic cursiv, cu prezența unor elemente plastice la majuscule și elemente descendente (к, у,) și ascendente (б)

Concluzii

Lucrările caligrafice ale maeștrilor se bazează pe fonturile strămoșilor. Plasticitatea și libera exprimare a sentimentelor relevă abordările estetice a compozițiilor, astfel încât să atragă atenția consumatorului prin unicitatea lor. Analiza acestor lucrări a marilor artiști permite exprimarea unei noi viziuni asupra artei caligrafice. În aceeași măsură servește ca imbold și inspirație pentru creațiile designerilor contemporani. Abordarea actuală a caligrafiei în produsele poligrafice este binevenită și primită cu căldură de către consumatori, argument fiind faptul că tot mai mulți producători autohtoni apelează la acest gen de artă pentru a-și promova brandul.

Referințe

1. VALERIU, H. *Valeriu Herța grafică*. Chișinău, 2019.
2. ГОРДИН, Р. БОГДЕСКО, И. *Книжная графика*. Кишинев: Лумина, 1977.
3. Concursul de caligrafie chișinău – oraș al cărților [online] [accesat 22.02.2021]. Disponibil: <https://chisinauorasulmeu.wordpress.com/category/aniversarea-chisinaului-575-ani/>
4. Totul despre caligrafie, arta scrisului frumos de mână [online] [accesat 22.02.2021]. Disponibil: <https://www.my-man.ro/resurse/ghid-despre-caligrafie/>
5. Pagina oficială de Facebook a 43'oz-Design Studio [online] [accesat 22.02.2021]. Disponibil: <https://www.facebook.com/Studio43oz/>
6. Pagina oficială web a ASOCIAȚIA LIBER LA EDUCAȚIE CULTURĂ ȘI SPORT R [online] [accesat 22.02.2021]. Disponibil: <https://www.educatie.org/scriul-frumos-o-arta>
7. Pagina oficială de Facebook a maestrului Valeriu Herța [online] [accesat 22.02.2021]. Disponibil: <https://www.facebook.com/valeriu.herta.1/photos>
8. ТРЕТЬЯКОВОВ, В., БОГДЕСКО, И. *Дон Кихот. Создание образа. Ил. И. Т. Богдеско*. Санкт Петербург: Вита Нова, 2011.
9. LIDIA, K., VALERIU, H., *Creatori de ex-libris basarabeni: mic dictionar*. Chișinău: „Magna-Princeps”, 2011, pp.49-50.

АНАЛИЗ РАЗНОВИДНОСТЕЙ И ОСОБЕННОСТЕЙ КНИЖНЫХ ФУТЛЯРОВ

Мария ПРИСЕЖНЮК^{1*}, Юлия ГУРСКИ¹

¹Технический Университет Республики Молдова, Факультет Текстиля и Полиграфии, Департамент Дизайн и Технологии в Текстиле и Полиграфии, группа DTP -202, Кишинев, Республика Молдова

*Автор корреспонденции: Присежнюк, Мария, maria.prisejniuc@dtpp.utm.md

Резюме: Футляры для книг являются очень важным дополнением обычного книжного издания. В данной работе представлена классификация книжных чехлов, их роль и различные дополнения для их усовершенствования. На основе исследования и выполнено в книжные магазины Librarius, Biblion, Cărturești и в Национальной Библиотеки Республики Молдова, был установлен самый распространенный тип футляров. За основу изучения были взяты самые встречаемые типы футляров, которые впоследствии будут анализироваться, классифицироваться и оцениваться с различных точек зрения и особенностей.

Ключевые слова: шубер, короб, защита для книг, классификация, особенности.

1. Введение

Футляр - это деревянная или картонная коробка, в которую помещается книга. Она выполняет как защитную, так и декоративную функции. Футляр защищает книгу от пыли, насекомых и других вредных факторов. В частности, это важно для хранения эксклюзивных изданий. Исходя из этого, футляры чаще встречаются у уникальных книг. Внешний вид футляра играет немаловажную роль, но первостепенной является его функционал. Целью нашей работы является идентификация разнообразия футляров для книг, выявление их конструктивных особенностей, материалов, необходимых для их изготовления, а также условия хранения. Также был выполнен сравнительный анализ и выявление преимуществ и недостатков каждого типа футляров.

2. Классификация книжных футляров

Футляр - это репрезентативная часть книги, отражающая ее содержание и замысел. Дизайн футляра должен соответствовать дизайну самой книги. Как правило, на футляре дублируют рисунок самой книги (рис. 1), создавая единое оформление. Однако, здесь можно применить уникальный декор, например, вырубку. Это также хорошая альтернатива ремонту книги, которая и в будущем будет защищать ее от износа. Он изготавливается из различных материалов: от кожи и изысканных тканей (рис. 2) в качестве покровного материала до костей, ручной росписи и фурнитуры, соответствующих внутреннему оформлению книги.

Рисунок 1. Дубликат обложки на футляре

Рисунок 2. Покровный материал

В рисунке 3 представлены разновидности футляров, исходя из различных их аспектов и особенностей.

Рисунок 3. Классификация футляров

3. Сравнительный анализ основных типов футляров

Книжные футляры бывают различных конфигураций и размеров, но в основном их можно разделить на 2 вида (рис. 4 и 5): шуберы и традиционные короба.

Рисунок 4. Короб

Рисунок 5. Шубер

Традиционный короб (рис. 4, таб. 1). Внешний вид футляров данного образца представлен в виде коробки с крышкой, которая может быть двух видов. В одном случае крышка прикреплена к коробу и откидывается от него, а в другом – отсоединена. Данные футляры нередко оформляют “под шкатулку” и лежат горизонтально.

Таблица 1

Преимущества и недостатки традиционного короба

Преимущества	Недостатки
<ul style="list-style-type: none"> -увеличивает ценность издания; -обеспечивает сохранность информации при помощи защищающих элементов; -выполняет защитную функцию от внешних факторов; -обеспечивает удобство при транспортировке; -является более презентабельной; -обеспечивает долговечность издания; 	<ul style="list-style-type: none"> -занимает много места; -утяжеляет вес книги; -увеличивает стоимость издания.

Шубер (рис. 5, таб. 2). Подобные чехлы стоят вертикально, а книга в них вкладывается с торца. Здесь отсутствует крышка, и корешок книги всегда виден. Такие шуберы бывают различных видов. Некоторые из них рассчитаны на несколько книг, что удобно для серийных изданий. Бывают и малые шуберы, которые в большей степени выполняют опорную функцию и держат книгу в вертикальном положении.

Таблица 2

Преимущества и недостатки шубера

Преимущества	Недостатки
-может вмещать целую коллекцию книг; -обеспечивает удобство для хранения книги; -обеспечивает удобство при транспортировке; -удобство в хранении издания на полках; благодаря их конструктивным особенностям; -обеспечивает долговечность издания; -выполняет защитную функцию от внешних факторов.	-не защищает издание от пыли с верхней стороны; -не такой прочный, как традиционный короб.

Исходя из анализа было замечено, что различные издательства использует такие типы футляров, как шубер и короб. Опираясь на полученную информацию, были установлены соотношения использования этих типов футляров, исходя из проанализированных примеров, находящихся в книжные магазины Librarius, Biblion, Cărturești и Национальной Библиотеки Республики Молдова (рис. 6).

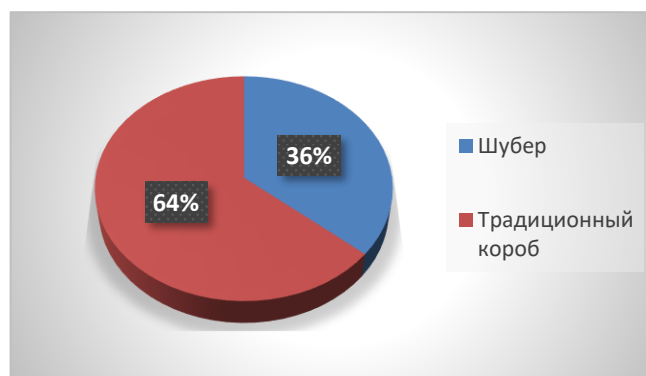

Рисунок 6. Соотношения использования типов футляров

4. Технические аспекты книжных футляров

Безусловно, футляры практичны и хорошо выполняют функцию защиты издания, но с целью удобства использования, их дополняют различными приспособлениями. Наиболее распространенным является **ложемент** (рис. 7). Он устанавливается в горизонтальный футляр и обеспечивает более надежную фиксацию, придавая эстетичный вид изделию. Ложемент изготавливается из поролона или более дорогого материала, например, бархата, для эксклюзивных изданий.

Немаловажным элементом является **лента для извлечения книги**. Это приспособление полезно для любого вида чехлов и способствует более легкому выниманию книги из защитного футляра. Он представляет собой ленту, либо кожаный ремешок, приклеенный одним концом к чехлу и пропущенный под книгой.

“Для исторических или ветхих книг используют **дополнительные крепления** (рис. 8), которые устанавливаются внутри горизонтального короба. Как правило, это кольца или зажимы, которые хранят в себе листы или файлы” [2].

Подобные приспособления позволяют хранить документы, связанные с книгой, или оторванные из нее листы. С целью большей защиты эксклюзивных экземпляров используют **замки**. Они встречаются как на коробах, так и на шуберах в виде ленточек, ремешков, магнитов, кнопок, а также настоящих замков с ключом.

Для защитной функции используют усовершенствованные **основания**. В шуберах это уплотненное дно, которое делается для устойчивости, а в горизонтальных коробах – маленькие ножки, защищающие футляр от трения и продлевающие ему жизнь. Это также хорошая альтернатива ремонту книги, которая в будущем будет защищать ее от износа.

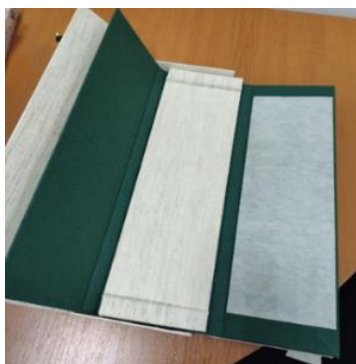

Рисунок 7. Ложемент

Рисунок 8. Дополнительные крепления

Необходимо заметить, что к транспортировке и хранению футляров также есть особые требования [1]:

1. Футляры должны храниться в сухом складском помещении, защищенном от воздействия атмосферных осадков, почвенной влаги и действию прямого солнечного света.
2. Транспортирование должно производиться в закрытых и чистых транспортных средствах.
3. При транспортировании готовой продукции и погрузочно-разгрузочных работах запрещается сбрасывать пачки, резко ударять их друг о друга.

Выводы

Разнообразие футляров, в зависимости от материалов, конструкции и др. позволяет их использовать для различных видов книжных изданий. Проведя сравнительный анализ между шуберами и традиционными коробами, выявилось, что самым часто встречаемым футляром является традиционный короб - 64%, в то время как шуберы встречаются лишь в 36% случаев из проанализированных примеров. Рекомендуется использовать традиционный короб для эксклюзивных изданий, а шуберы – для многотомных коллекций. Для защиты изданий с мягкой обложкой также следует использовать книжный футляр. Таким образом можно защитить и благодаря декоративным функциям сделать издание эксклюзивным.

Литература

1. ИВАНОВА, В. *Оформление изданий*. Москва, 1984, стр. 302-306.
2. *Футляры для книг* [online] [доступ 14.11.2020]. Сайт: <https://classes.ru/all-romanian/dictionary-romanian-russian-term-12514.htm>

ОПРЕДЕЛЕНИЕ ТИПОЛОГИИ КАЛЕНДАРЕЙ И ПРЕДПОЧТЕНИЙ ПОТРЕБИТЕЛЕЙ В КОНТЕКСТЕ НОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Галина УНТУ^{1*},
Диана МУСТЯЦЭ¹

¹Технический Университет Республики Молдова, Факультет Текстиля и Полиграфии, Департамент Дизайн и Технологии в Текстиле и Полиграфии, группа DTP-191, Кишинев, Республика Молдова

*Автор корреспонденции: Унту, Галина, galina.untu@dtpp.utm.md

Аннотация: В этой статье рассматриваются как история эволюции календарей, так и их типология в зависимости от конструктивных особенностей: крепления, месту хранения, типу материала, количеству рекламных полей, по маркировке текущей даты. Используя метод сравнительного анализа социологического опроса, было произведено комплексное исследование календарной продукции, а так же выявление предпочтений людей, использующих такой тип полиграфического продукта.

Ключевые слова: календарь, полиграфия, анализ рынка, рекламная продукция.

1. Введение

Календарь, в полиграфии, является одним из самых востребованных типов продукции. Помимо своего прямого назначения отображать даты, он так же выполняет рекламную функцию. Вместе с развитием человечества данный продукт так же претерпел различные изменения (рис. 1).

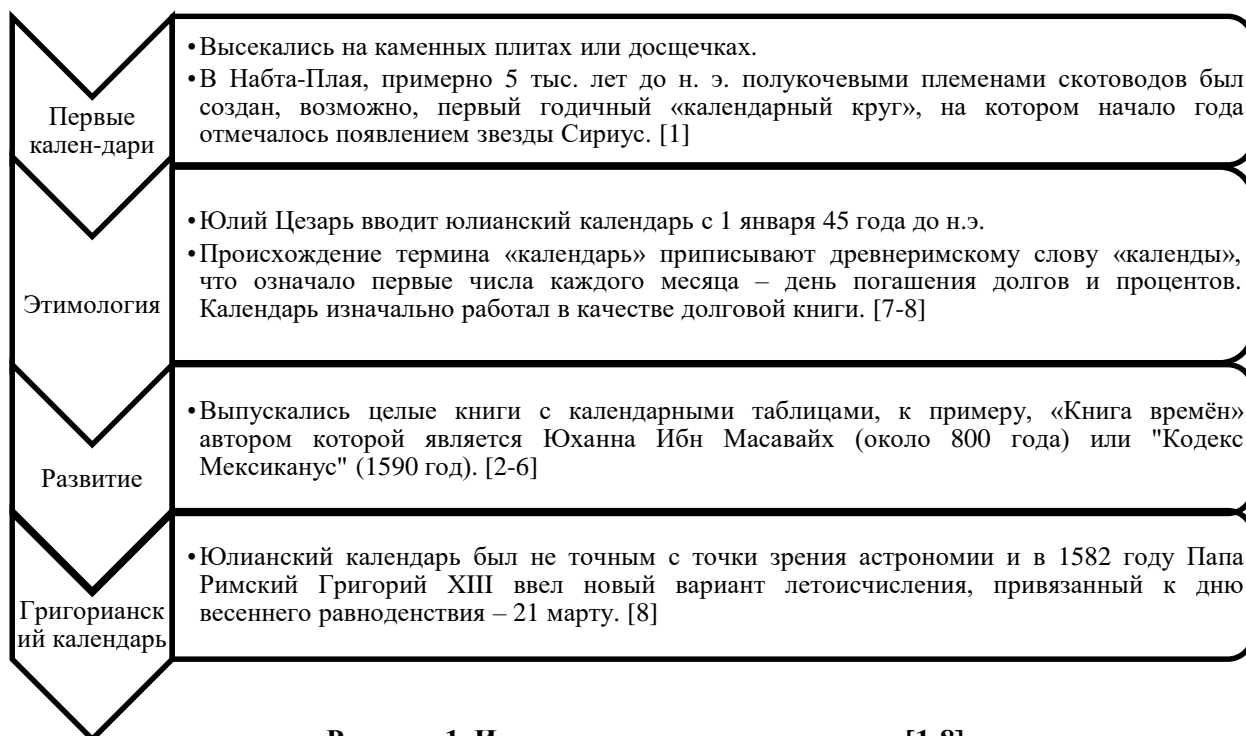

Рисунок 1. История и эволюция календаря [1-8]

В наше время в Республике Молдова календари придерживаются григорианского летоисчисления и следуют стандарту ISO 8601, который описывает форматы дат и времени и даёт рекомендации для его использования в международном контексте. Название нормы — Data elements and interchange formats — Information interchange — Representation of dates and times) [14]. Национальная Книжная Палата может присвоить ISBN некоторым календарям, если они содержат текст с не эфемерной информацией.

Целями этой исследовательской работы являются структуризация данных из различных источников, анализ рынка и выявление самого эффективных, в плане рекламы, типов календарей, а также выявление потребности в специализированных календарях с помощью опроса.

2. Типы календарей исходя из различных факторов

Анализируя рынок предложений, можно заявить, что календари делятся на несколько типов, которые составляют широкий спектр. В зависимости от различных факторов мы представили типологию календарей в виде схем (рис. 2-10).

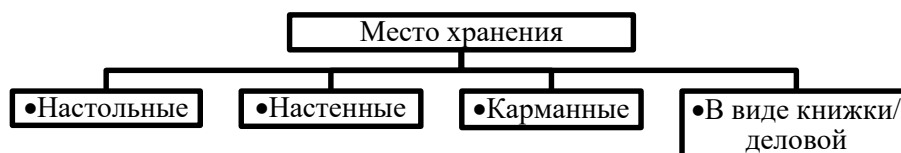

Рисунок 2. Типы календарей по месту хранения [6, 9, 11,12]

Рисунок 3. Типы календарей по листам и типу их крепления [6, 9-12]

К сплошным или табель-календарям относятся календарь-плакат или карманный, к примеру.

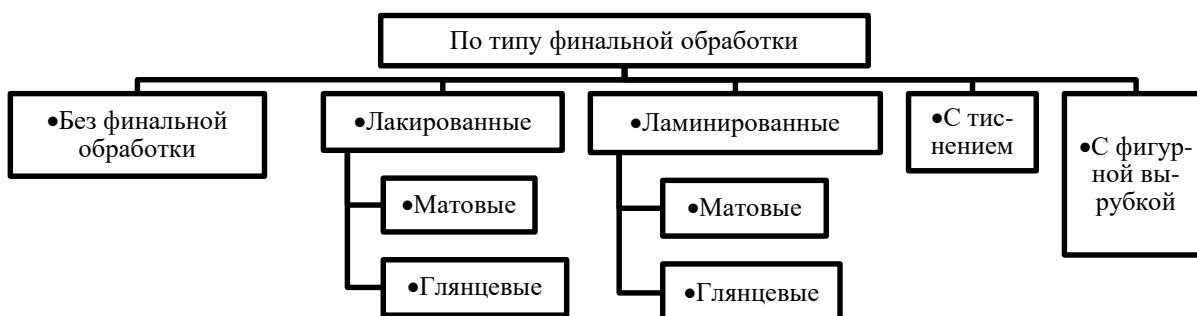

Рисунок 4. Классификация календарей по типу финальной обработки [6, 9-12]

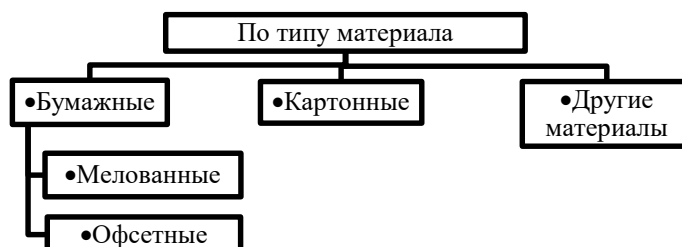

Рисунок 5. Классификация календарей по типу материала [6, 9-12]

Рисунок 6. Классификация календарей по отображаемому промежутку времени [6, 9-12]

Рисунок 7. Классификация календарей по количеству рекламных полей [9]

Рисунок 8. Классификация настенных календарей по типу крепления [10]

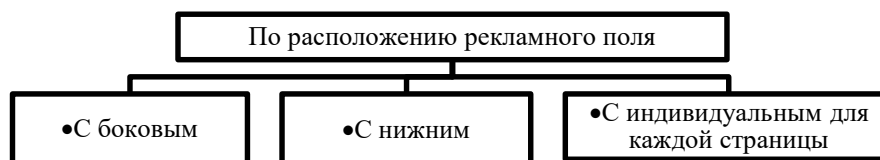

Рисунок 9. Классификация календарей по расположению рекламного поля [9]

Рисунок 10. Классификация календарей по маркировке текущей даты [10]

Календари ещё делятся и по области применения. Существуют множество видов специальных календарей под различные виды деятельности, к примеру: религиозный, учебный (с отмеченными каникулами и праздничными днями), деловой, медицинский (календарь приёма лекарств), женский и другие [13].

Так же существуют персонализированные или дизайнерские календари, однако они слишком дороги в производстве.

3. Выявление предпочтений покупателей

Для выявления предпочтений покупателей в зависимости от типа и внешнего вида календарей мы провели социологический опрос. В нём принимали участие 70 человек, в основном молодые люди до 25 лет (до 16 – 1,4%, от 16 до 20 – 37,1%, от 21 до 25 – 47,1%, от 26 до 34 – 5,7%, от 35 до 44 – 5,7%, больше 45 – 2,9%). Опрос был проведён онлайн с помощью Google Forms и распространён через социальные сети. Был проведён сбор и анализ данных. Таким образом, молодые люди до 25 лет не считают карманные календари удобными и почти не пользуются еженедельниками. Мы предполагаем, что это связано с тем, что такую функцию осуществляют электронные календари в смартфонах. Однако, респонденты отметили, что настольные (80%) и настенные (75,7%) календари удобны в использовании и отдают предпочтение месячным календарям на пружинках или ригеле, если речь идёт о настенном календаре. Специальные календари больше распространены у женщин (37,1%), они так же более склонны приобрести необычный календарь (50,9%), в то время как мужчины, наоборот, предпочитают классику (73,3%). Вне зависимости от пола, респонденты заявили, что дизайн им важен (87,2%). Такой феномен можно объяснить тем, что календарь уже давно стал частью интерьера дома или офиса.

Выводы

Исходя из результатов опроса мы считаем, что предприятия, желающие рекламировать себя через календарную продукцию, должны акцентировать внимание на настольных и настенных календарях с месячным делением. Так же важно обратить внимание на дизайн продукта и подбор материала, так как помимо основной и рекламной функции календарь будет так же и предметом интерьера. Календарь имеет риски утратить рекламную функцию в будущем из-за цифровизации и новых технологий, но может утвердить свои позиции в дизайне интерьера.

Благодарности. Выражаем огромную благодарность нашему преподавателю-координатору Лучие Адаскалице.

Литература

1. BERTEMES, F. *Die Sonne und ihre Bedeutung im religiös-mythologischen Kontext der Urgeschichte Mitteleuropas*, Berlin, 2009.
2. ИБН МАСАВАЙХ, Ю. *Kitāb al-Azmān* [Книга времён], около 800-900.
3. ЖАМИСТ, АЛЬ-РУМИ, ИБН АШ-ШАТИР, АЛИ ИБН ИБРАХИМ *Anwār al-nujūm* [Свет звёзд], Сирийская Арабская Республика, около 1600-1699.
4. ТОВАР, ХУАН ДЕ *Y ultima del 2o tratado. Calendario* [Ацтекский календарь тональпоуалли], Мексика, около 1585.
5. БРИНТОН, Д. Г. *The Boturini-Aubin-Goupil Collection of Mexicana*, Science 21, no. 527, 1893.
6. ТОЛМАЧЕВ, А. *Большая советская энциклопедия*, Москва, 1969—1978.
7. КАПТАЛОВ, И. *Квартальные календари: история возникновения* [онлайн] [доступ 06.02.2021]. Сайт: <https://egf.ru/kalendari/kvartalnye-kalendari-istoriya-vozniknoveniya.html>
8. Разнообразие календарей, история летоисчисления [онлайн] [доступ 06.02.2021]. Сайт: <https://printyard.net/articles/raznoobrazie-kalendarej-istoriya-letoischisleniya/>
9. Календари квартальные, "ПОЛИГРАФ-СИТИ" [онлайн] [доступ 06.02.2021]. Сайт: <https://polygraphcity.ru/kalendari-kvartalnye-podrobno.html>
10. Что нужно для производства календарей? [онлайн] [доступ 06.02.2021]. Сайт: https://www.foroffice.ru/articles/69891/?utm_source=admitad&utm_medium=cpa&utm_campaign=442763&admitad_uid=4c704e3bb1f4efd2d52b870786e71b08
11. Особенности печати календарей в полиграфии [онлайн] [доступ 06.02.2021]. Сайт: <https://apostrophe.ua/en/pages/osobennosti-pechat-kalendarej-v-poligrafii>
12. Какие бывают календари? [онлайн] [доступ 06.02.2021]. Сайт: <https://a-format.ru/blog/kakie-byvayut-kalendari>
13. Calendar, Wikipedia [онлайн] [доступ 20.01.2021]. Сайт: <https://en.wikipedia.org/wiki/Calendar>
14. ISO 8601 представление дат и времени, ISO [онлайн] [доступ 15.02.2021]. Сайт: <https://www.iso.org/ru/iso-8601-date-and-time-format.html>

ОСОБЕННОСТИ УКРАИНСКОЙ КАЗАЦКОЙ СКОРОПИСИ XIV-XVIII ВВ.

Антонина ДУБРИВНА¹,
София ДОРНИНА^{2*}

¹Киевский национальный университет технологий и дизайна, кандидат искусствоведения
(доктор философии), доцент, г. Киев, Украина

²Киевский национальный университет технологий и дизайна, факультет дизайна,
кафедра рисунка и живописи, группа МЭДР 1-20, г. Киев, Украина

*Автор корреспонденции: Дорнина, София, sonyaaador98@gmail.com

Аннотация. Охарактеризовано этапы развития украинской казацкой скорописи, их особенности и способы начертания букв. Проанализировано работы исследователей, которые занимались изучением этой темы, их значение в науке. На основе этих работ проведен системный анализ информации, который служит исторической базой для формирования украинских шрифтов, их более детального изучения, использование современными художниками-каллиграфами и дизайнерами особых приемов для создания своих работ.

Ключевые слова: казацкая скоропись, лигатура, украинский аутентичный шрифт, научное значение.

Вступление

Уникальное явление украинского аутентичного письма – украинская скоропись была ярким отражением стилевого явления – украинского барокко, также именуемым «казацким». Следует отметить, что отношение к феномену украинской скорописи, спустя время его расцвета стало негативным. Это связано со шрифтовой реформой Петра I который хотел максимально упростить шрифт, в следствии чего терялась оригинальность и это могло привести к тому, что развитие национальных этнических мотивов в системе развития украинского шрифта притормозилось. Однако, благодаря отдельным изданиям, например, таким как книга Митченко В.С [1], художникам: Нарбуту Г.И, Чебанику В.Я, Митченко В.С, Юрчишину В.И и др., исследователям: Чебыкину А.В, Огиенко И.И, Пивторак Г.П, Срезневскому И.И и др. скоропись приобрела особый статус как форма выражения украинской идентичности. Именно благодаря им и декоративно-прикладному искусству форма шрифта окончательно не потерялась и продолжила свое существование.

Постановка проблемы

В исторической науке, в соответствии с эволюцией графики славянского письма, определены три основные этапы его развития в нашей стране: устав, полуустав и скоропись [2]. Украинская или казацкая скоропись – кириллический шрифт, который широко распространен в документах военных и ратушных канцелярий Войска Запорожского в конце XVI – начале XVIII веков. Его часто считают письменным отражением украинского барокко [1].

Результаты исследования

Исследователь И. Каманин разделил историю развития украинского шрифта на три периода. Первый период (конец XV – начало XVI в.) определяется принятием термина «уставная скоропись», который предложил Измаил Срезневский. В то время украинское письмо было лишено постороннего влияния и следовало Византии в способе написания. Из-за этого впоследствии выработались неравенство и крючковатость. Второй период (вторая половина XVI в.) характеризуется тенденцией слитного написания слов: большая

наклонность букв, загибание концов букв справа, конец одной буквы больше сближается с началом следующей. Но настоящая вязь пока только производилась и учащалось вынесения отдельных букв вверх, над строкой. Обычно все буквы были небольшого размера – почти одинаковой высоты (в отличие от российской скорописи, в которой буквы отличались шириной и размахом по всей высоте). Активизировался процесс появления новых букв и усилилось влияние западноевропейской каллиграфии, которая пришла из Польши. Третий период (конец XVI – середина XVIII в.) Характеризовался появлением в письме нового характера, который развился в братских школах. Открывались такие школы: Острожская, Владимирская, Киевская, Луцкая. Скоропись стала одним из основных предметов обучения. Сформировались новые почерки – Киевский, Острожский, Чигиринский. Это было время наивысшего расцвета украинской скорописи, который совпадал с временами господства барокко [3].

Каждая из этих школ характеризовалась отдельным почерком. Острожское письмо отличается четкостью, равенством букв и простотой форм. Оно имело значительное влияние на киевское письмо, для которого присущими есть заугленные буквы. Черниговское, Глуховское, Прилужское, Кременчуцкое письмо, имея много общего с киевским, все-таки отличается от него тем, что некоторые буквы становились шире и хаотичнее. Историк И. Каманин систематизировал почерки украинского письма. Эта работа по развитию скорописи и до сих пор еще не утратила научного значения и практического использования [2, с. 8].

Значительное внимание палеографии документального письма описана в работе М. С. Чаева и Л. В. Черепинина (М., 1946 г.), «Русская палеографией», где выделены те разделы, в которых точно описывается графика скорописи XVII в., предлагаются различные варианты начертаний отдельных букв [2, с. 9].

Следует отметить, что отчетливо прослеживается общая для культуры барокко изысканность стиля, декоративность обработки листа. Не все буквы выполняли чисто декоративную роль в письме. Буквы Л, П, Т, И, М, О, Ш, А, Н, Е писались легко и выполняли роль пауз. Основной декоративный смысл имели буквы С, Б, К, С, Д. Они отрываются, как правило, вверх и вниз от основной линии строки, а отдаленные элементы задают оригинальный ритм письму.

Итак, вертикальные и горизонтальные строки несут совершенно разное зрительное нагроулки. Горизонтальные лигатуры с одной стороны усиливают декоративность по надписи, а с другой – связывают слова в строку, побуждая читать слева направо. Вертикальные лигатуры рядом с выносными элементами связывают строки и и немного задерживают взгляд. Вертикальные связи создавались очень изобретательно. Чаще всего над строку выносились буквы Х, Н, Р, М, Ш, Т.

Благодаря приемам, которые описаны выше, в каллиграфических листах часто формировались визуальные компактные слова-образы. Глаз читателя воспринимало их как одно целое, без разбивания на отдельные буквы.

Подчеркнем, что художественные особенности украинской скорописи конца XVI – первой половины XVIII веков активно используют современные художники-каллиграфы. Например, шрифт выдающегося мастера шрифтового искусства В. Я. Чебаника – «Рутения», который имеет некоторые элементы скорописи. Автор создал его на основе традиций письма казацкой скорописи. Его целью есть возвращение графики украинских букв к допетровской кириллице. Шрифт «Рутения» относится к проекту Чебаника под названием «Графика украинского языка» («Азбука»), насчитывающая всего 18 гарнитур. За работу над проектом Василий Якович получил Шевченковскую премию. Прочный исторический фундамент формирования украинских аутентичных шрифтов, служит уникальной платформой для современных творцов, работающих в области дизайна, графики, оформление, создание фирменных знаков и логотипов [1, с. 34-35].

Выводы

Таким образом, проведенный анализ казацкой скорописи XIV – XVIII вв., а именно – её создание, процессы становления, интерпретация и значение для современности, показал, что украинская скоропись была уникальной формой выражения этических взглядов и эстетических вкусов целой эпохи. Также, она имела большое влияние на становление национальной идентичности украинцев. За времена деятельности братских школ, украинская казацкая скоропись достигла наивысшего развития, период которого совпадал с эпохой барокко. В каждом регионе формировался свой индивидуальный почерк. Сформировались новые почерки – Киевский, Острожский, Чигиринский. Так же они отличались и способом начертания букв. Например, одни были более заугленные, а вторые – более хаотичные. Каждые группы букв алфавита выполняли разные функции. Это была не только декоративная роль, так как одни выполняли роль пауз, а вторые связывали слова. Вертикальные и горизонтальные линии совсем по-разному влияют на зрительное восприятие человека. Связывание слов во фразы воспринималось как одно целое, благодаря приемам. Скоропись стала выражением украинской идентичности. Также она была тесно связана с декоративно-прикладным искусством, подлежала Византии в способе написания.

Украинская скоропись — непредсказуемый стиль. В этом можно увидеть гибкость нашего народа и в то же время его готовность к переменам. Особенность ритма нашей украинской скорописи – это главный признак, отличающий нас от западного письма. У него есть своя самобытная форма. Считается, что чисто украинская скоропись — именно казацкая. Все канцелярские записи или гетманские грамоты, безусловно, являются частью нашего наследия. В нашем письме отражена вся наша история и влияние соседних государств. Но есть что-то свое, родное, что осталось на века. Украинская скоропись – почерки очень известных людей, писцов, студентов академий, каллиграфов. В ней сохранились форма и идентичность старославянских букв.

Благодаря интересу современных мастеров и искусствоведов, мотивы украинской скорописи продолжают использовать и исследовать. Например, одним из самых известных художников-каллиграфов является В.Я. Чебаник, который создал свой уникальный и неповторимый шрифт «Рутения» на основе украинских мотивов скорописи, в котором отражены национальные мотивы. Так же этим он хотел показать, что наш украинский язык уникален и непохож ни на один другой. Такое стремление подарить нашему языку особую ценность и уникальность создает фундамент для современных художников и дизайнеров для создания своих работ.

Литература

1. МИТЧЕНКО, В. С. *Эстетика украинской скорописи*. Киев: Грамота. 2007, 207 с.
2. ПАНАШЕНКО, В. В *Палеография украинской скорописи второй половины XVII в.-* 108с [онлайн] [дата обращения 16.02.2021]. Сайт: https://shron1.chtyvo.org.ua/Panashenko_VV/Paleohrafia_ukrainskoho_skoropysu.pdf?PHPSESSID=b3nckvioqel891snnhts5d6l96
3. Украинская скоропись [онлайн] [дата обращения 16.02.2021]. Сайт: <https://vseosvita.ua/library/statta-na-temuukrainskij-skoropis-155927.html>
4. Украинская скоропись [онлайн] [дата обращения 16.02.2021]. Сайт: https://uk.wikipedia.org/wiki/Український_скоропис

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ В ПРОЕКТИРОВАНИИ ПОДАРОЧНОЙ УПАКОВКИ ПРЕМИУМ КЛАССА

Антонина ДУБРИВНА¹,
Анастасия КЛЮЦЕВСКАЯ^{2*}

¹Киевский национальный университет технологий и дизайна, факультет дизайна, доцент кафедры рисунка и живописи, Кандидат искусствоведения, г. Киев, Украина

²Киевский национальный университет технологий и дизайна, факультет дизайна, кафедра рисунка и живописи, Студент группы БДр4-17, г. Киев, Украина

*Автор корреспонденции: Ключевская, Анастасия, isart.by@gmail.com

Аннотация. *Определены основные современные тенденции развития упаковки. Проанализированы преимущества и недостатки бумажной и полимерной упаковочной продукции. Освещены конкурентные преимущества инновационных материалов и технологий. Подчеркнута актуальность онлайн-торговли и ее влияние на конструктивно-функциональные особенности упаковки.*

Ключевые слова: рынок упаковки, экологическая безопасность, инновационные технологии, онлайн торговля.

Вступление

Упаковочная индустрия – непрерывно развивающаяся отрасль, и она требует постоянного мониторинга ситуации на рынке, следования последним модным тенденциям, ознакомления с актуальными маркетинговыми исследованиями. С одной стороны, старые тренды вновь приобретают актуальность, с другой – благодаря совершенствованию уже существующих и созданию новых технологий возникают радикально инновационные решения в проектировке и производстве упаковки. Следует отметить, что более 25% покупателей руководствуются при выборе товара именно внешним видом упаковки, а при сдвиге в сегмент «премиум» эта доля увеличивается.

Постановка задачи

Проанализировать маркетинговые исследования об отношении покупателей к современной упаковке и переработке отходов, охватывающие последние несколько лет; провести сравнительный анализ западной и европейской ситуации на рынке упаковки; изучить инновационные упаковочные материалы и технологии.

Результаты исследования

Современные тенденции развития упаковки можно дифференцировать по пяти направлениям: экономичность, информативность, удобство, безопасность и экологичность [1].

Главной тенденцией является экологичность. Подчеркнем, что 96 % изготовителей упаковок из гофрокартона подтверждают, что изготовление экологичной упаковки – перспективное направление и обеспечивает успех в бизнесе [2]. Ввиду этого, повсеместную популярность обрели именно бумажные материалы: картон, гофрокартон, микрогофрокартон, крафт-бумага - прослеживается тенденция возвращения к ретро.

Однако согласно недавним исследованиям было обнаружено, что хоть бумажная упаковка и биоразлагаемая, но в процессе производства наносит больший вред окружающей среде и требует больше ресурсов, нежели полимерная упаковка [3]. Сегодня производители бумажной и картонной упаковки, которые являются прямыми конкурентами производителям полимерной упаковки, пользуются слабостью полимерного бизнеса, столь активно осуждаемого СМИ, и присоединяются к группе ее критиков. Эта проблема требует более широкого распространения и посвящения в нее общественности.

В условиях пандемии COVID-19 большего значения приобрела торговля через сеть Интернет. Как результат, упаковка стала более мобильной, легкой, оптимизированной для удобства пользователем. Интернет-упаковке элитных товаров начали придавать привлекательного и элегантного вида, делать ее более функциональной и коммуникативной, и в большинстве случаев универсальной [4].

Сегодня существует значительный резерв возможностей для брендов для привлечения, развлечения, обучения потребителей в режиме реального времени. С помощью QR-кодов, нанесенных на упаковку, потребители могут быстро выйти на производителя, узнать интересующую его информацию. Помимо экономии места на упаковке, это дает возможность избавить покупателя от информационного шума в пользу минималистичного дизайна, а также позволяет производителю отслеживать статистику запросов и переходов.

Еще одним инновационным решением стало использование AR-технологий в упаковке (от англ. augmented reality, AR — «дополненная реальность»). Дополненная реальность сегодня встраивается куда угодно в том числе и в подарочные, сувенирные товары. Дополненная реальность может работать практически на любой упаковке, независимо от ее формы и материала. Исключение составляют разве что зеркальные и прозрачные упаковки, так как их нельзя отследить в пространстве. AR-технологии предоставляют широкий спектр пока еще не до конца изученных возможностей и обладают большим потенциалом к дальнейшему развитию.

Выводы

При современном перенасыщении рынка товарами и услугами успешно продать товар сложнее чем его произвести. Чтобы продукция имела коммерческий успех недостаточно уже имеющегося рекламного инструментария, внушающего потребителю приобрести тот или иной товар. На сегодняшний день средний потребитель отлично ориентируется во всех уловках маркетологов и способен осознанно сопротивляться навязыванию мнения. Поэтому чтобы вновь завоевать доверие потребителя компании внедряют политику доброжелательности и внимания к клиенту. Основной целью становится забота об окружающей среде и, как следствие – здоровье потребителей. Упаковка становится экологически-дружелюбной, «этичной» к аудитории, персонализированной, она стремится развлечь клиента, минимизировать неудобства и оставить приятные впечатления от использования. Итак, соблюдение подобных принципов – это верный вектор развития упаковочной индустрии.

Литература

1. КРИВОШЕЙ, В. М. *Упаковка в нашому житті*. Київ: ІАЦ «Упаковка», 2001.
2. ГАВЕНКО, С. Ф. Друк на гофрокартоні: флексо чи цифровий ink-jet? В: *Упаковка: журнал для виробників та споживачів тари і упаковки*, 2020, 6, с. 43-47.
3. КРИВОШЕЙ, В. М. Сучасні тренди розвитку пакування. В: *Упаковка: журнал для виробників та споживачів тари і упаковки*, 2019, 1, с. 20-23.
4. ШРЕДЕР, В.Л. Електронна торгівля змінює упаковку. В: *Упаковка: журнал для виробників та споживачів тари і упаковки*, 2020, 3, с. 14-18.

ПЛАКАТ КАК СРЕДСТВО СОЦИАЛЬНОЙ РЕКЛАМЫ

Валерия БАДОВСКАЯ^{1*}, Анастасия АРТЕМОВА¹,
Калина ПАШКЕВИЧ¹, Ольга ЕЖОВА¹

¹Киевский национальный университет технологий и дизайна, факультет дизайна,
кафедра рисунка и живописи, Киев, Украина

*Автор корреспонденции: Бадовская, Валерия, badovsskaya12@gmail.com

Аннотация. В работе проведен анализ социального плаката как средства визуальной коммуникации и принципы его создания. Рассмотрены виды плакатов и особенности их дизайна.

Ключевые слова: социальный плакат, социальная реклама, плакат, принципы.

Социальная реклама неотъемлемая составляющая культуры нашего мира. Целью социальной рекламы является привлечение внимания общественности к актуальным вопросам сегодняшнего общества, изменение отношения к каким-либо проблемам, в долгосрочной перспективе, выработка новых социальных норм поведения. Социальная реклама влиятельный способ общественной коммуникации и формирования отношения к окружающей действительности.

Наиболее актуальным связующим элементом коммуникации является визуальный язык графики. Плакат это разновидность графики, который окончательно сформировался только в конце XIX в. Связано это с появлением возможности тиражирования изображений и текста. Настоящий скачок в популярности плаката был в начале XX в. во время Первой мировой войны. Широкое распространение в это время получил агитационный плакат. В дальнейшем плакат часто играл немалую роль как средство агитации, популяризации и т.д. Во второй половине XX в. плакат распространяется во все сферы жизни человека. Несмотря на свою навязчивость, искусство плаката сыграло значительную положительную роль в формировании человеческих ценностей.

В процессе работы над социальным плакатом активно используются методы психологического подхода для воздействия на сознание человека. Базируясь на общих принципах психологии, особенностях зрительного и ассоциативного восприятия, можно создать социальный плакат, который наиболее эффективно будет действовать на зрителя.

А.Н. Лаврентьев, описывая особенности плаката как средства коммуникации, отмечает, что он отличается обычно крупным форматом, на нем иллюстрация или фотография сопровождается кратким тестом или девизом. Используется в целях агитации, рекламы, пропаганды, информирования или обучения [1].

С.И. Серов подчеркивает, что плакат является «наиболее массовой формой изобразительного искусства, выполняющей определенную утилитарную функцию, нацеленную на решение конкретных социальных задач», чему способствуют особенности исполнения этого вида визуальной коммуникации, когда «ясно и доходчиво представленная идея, раскрываемая с помощью ограниченного объема экспресс-информации» [2]. Автор подчеркивает, что плакат обязан воздействовать на зрителя за ограниченное время. Необходимость оперативности создает требования к конструкции и стилю создания плаката. Современный плакат использует широкий спектр изобразительных средств и техник. Возможности широкого использования смешанной техники и компьютерной графики делают плакат незаменимым коммуникационным носителем.

Различают такие виды плакатов: афиша (театральная), плакаты для выставок, музыкальные и киноафиши, спортивный плакат, агитационный плакат, рекламный плакат, информационный плакат, учебный плакат, социальный плакат и т.д.

Проведенный нами анализ показал, что можно выделить такие особенности создания социального плаката.

Социальный плакат призван, в первую очередь, убедить зрителя. Как род агитационного искусства плакат не может быть посвящен прошлому или проектировать будущее, а его тема должна быть современной и актуальной.

Плакат должен служить образному воплощению жизненно значимой идеи в присущих ему изобразительных средствах. Важно учесть в социальном плакате быструю считываемость зрителем, поэтому дизайнеры часто используют текст, который должен быть лаконичен, читабелен и соответствовать поставленной задаче.

Затрагиваемая тема в большинстве случаев – это ключевой элемент содержания, так как плакат категоричен в силу агитационной ориентированности. Так же дизайнеры рекомендуют помнить об однозначности толкования для усиления выразительности.

Важнейшим этапом создания социального плаката является выбор грамотной композиции. Она помогает максимально четко передать содержательную сторону и отразить затронутую проблему в плакатном образе. Исходя из необходимости быстрого и однозначного считывания основной идеи плаката, рекомендуется помнить об продуманном управлении взглядом зрителя. Эту задачу можно решить путем выноса на передний пространственный или акцентно-изобразительный план главный композиционный центр.

Современный дизайн насчитывает множество приемов и самых разнообразных материалов. Дизайн плаката может быть цветным или черно-белым, нарисованным от руки или с помощью графических программ, любые возможные материалы, фотографии, объем и полотно. Дизайнер при создании плаката в средствах и способах выражения абсолютно свободен, но при этом желательно чтобы изобразительные средства «работали» на идею.

Выводы

Социальный плакат на протяжении своей истории менялся под влиянием множества факторов, но своей задаче пропаганды следовал неизменно. Социальный плакат как система визуальной коммуникации имеет влияние на различные слои социума: грамотно созданный плакат становится мощным инструментом транслирования новых ценностей и актуализирует поднятую проблему.

Литература

1. ЛАВРЕНТЬЕВ, А. Н., *История дизайна. Учебное пособие*. М.: Гардарики, 2010.
2. СЕРОВ, С. И., *Московский концептуальный плакат 1990-х годов*. М.: Линия График, 2014.

ОСОБЕННОСТИ СОВРЕМЕННОЙ РЕКЛАМЫ И ФИРМЕННОГО СТИЛЯ КОМПАНИЙ

Антонина ДУБРИВНА¹,
Ирина МЫКАЛ^{1*}

¹Киевский национальный университет технологий и дизайна, Киев, Украина

*Автор корреспонденции: Мыкал, Ирина, iramykal05082000@ukr.net

Аннотация: В статье проведен анализ феномена современной рекламы и фирменного стиля и их особенностей воздействия на потребителя. Выявлено ряд составляющих создания современного фирменного стиля и рекламы для компаний. Проанализировано влияние современных тенденций, на людей. Целью данной работы является исследование современной рекламы и фирменного стиля их влияния на восприятие потребителя. Объектом исследования является процесс создания фирменного стиля компаний, принципы и современные тенденции создания рекламы и фирменного стиля компаний. Использованы методы литературно-аналитического, системно-структурного и морфологического анализа исходного объекта исследования с последующим его синтезом на основе полученных данных.

Ключевые слова: фирменный стиль, реклама, потребитель, современный.

Постановка задания

Актуальной проблемой является то что современная реклама и фирменный стиль неотъемлемая часть жизни современного общества. Она ежедневно оказывает влияние на большое количество людей подсознательно подталкивая их к каким-либо решениям или выбору. Реклама является одной из частей массовой культуры, так как она популярна среди различных слоев общества, ориентирована на то, чтобы понравиться всем. Использование особенностей и принципов создания современной рекламы и фирменного стиля позволит создавать рекламу и айдентику компаний не только эстетическими, гармоничными, запоминающимися, отвечающими всем канонам создания, при этом остаться в подсознании большого количества людей.

Результаты исследования

Исследовав процесс и принципы создания современного фирменного стиля компаний следует отметить, что проблема формирования его концепции занимает основное место в проблематике современной рекламы и фирменного стиля. Это непосредственно влияет на восприятие потребителем определенного бренда и составляет основной замысел, смысловую направленность целей и задач фирменного стиля и современной рекламы.

Следует отметить, что содержание и характер творческой концепции связан не только с индивидуальным направлением определенного бренда и ориентированностью на потребителя, но и с основными тенденциями развития современных стилей изменения, связанные с развитием проектной культуры и общества в целом [1].

Подчеркнем, что целью рекламы и фирменного стиля является привлечение внимание к определенному бренду, товару, услуге, распространение информации о ком-то, то для создания популярности, а также для визуальной медиа и полиграфической продукции используются как средства привлечения внимания потенциальных потребителей [2].

Фирменный стиль главная часть брендинга любой компании. Именно фирменный стиль заметно влияет на то, выберет потребитель ваш товар или услугу среди конкурентов.

Из этого следует, что само это понятие помогает конкурировать на огромном рынке в любой, выделяет и предоставляет определенной индивидуальности бренда. Благодаря удачно подобранным средствам фирменного стиля: товарному знаку, лозунга, цветам, шрифтам, полиграфическим константам, фирменного блока повышается не только узнаваемость бренда, но и лояльность целевой аудитории, помогает выработать стойкий ассоциативный ряд о определенном бренде у потребителей [3].

Проанализировав современные тенденции в создании рекламы и фирменного стиля можно отметить, что дизайнеры учитывают современные тенденции в разработке фирменного стиля и рекламы, но индивидуальность бренда приоритетней. В первую очередь, изменения тенденций создания фирменного стиля коснулись его визуальной составляющей: распространение новых художественных форм, популяризируются интерактивные элементы фирменного стиля; логотипы, включающих меняющуюся геометрию, нестандартное сочетание цветов, рост популярности рукописного логотипа, возвращение эстетики 80-х; наблюдается отход от классической модели, когда есть логотип, а его элементы повторяются уже в других вариациях, но при этом основная концепция сохраняется [4].

Выводы

Определены основные факторы, которые влияют на создание современной рекламы и фирменного стиля. На основе анализа элементов фирменного стиля и современной рекламы, таких как товарный знак, логотип, слоган, плакаты, банеры, цветовое и шрифтовое решение которые помогают потребителю ориентироваться в потоке информации и безошибочно находить предложения конкретной фирмы. Установлено, что современная реклама и фирменный стиль неотъемлемая часть жизни современного общества, оно окружает большое количество людей каждый день и влияет на определение аспекты жизни каждого.

На основе проведенного анализа можно отметить, что фирменный стиль и реклама создает позитивный образ компании и ее продуктов, который в последствии существенно влияет на ее имидж и репутацию.

Литература

1. ЭЙРИ, Дэвид «Логотип и фирменный стиль. Руководство дизайнера»
2. НОРМАН, Дон «Дизайн привычных вещей»
3. Выгодно рекламное агенство [online] [дата обращения 04.03.2021]. Сайт: <https://vigodno.org/info/articles/dizayn-interera/firmennyy-stil-tendentsii-i-trendy/>
4. БАГАЦЬКИЙ, В. Культурологія. Історія і теорія культури ХХ століття: навч. посіб [для студ. вищ. навч. закл.] / В. Багацький, Л. Кормич. – Вид. 2-е, перероб. і доповн. – К.: Кондор, 2007. – 304с.

РОЛЬ РЕКЛАМНОГО ПЛАКАТА В СОВРЕМЕННОМ ДИЗАЙНЕ

Иванна ПАВЕЛЬЧУК¹,
Юлия КОМЕНДАНТОВА^{2*}

¹КНУТД, факультет дизайна, кандидат искусствоведения, доцент кафедры рисунка и живописи,
Киев, Украина

²КНУТД, факультет дизайна, кафедра рисунка и живописи, группа БДР4-17, Киев, Украина

*Автор корреспонденции: Комендантова, Юлия, komendantowa.yulia@outlook.com

Аннотация. Исследовано целевое назначение плаката и его роль в социуме. Была изучена реклама как сфера проектно-художественного творчества графического дизайнера. Исследовались нормы и требования к разработке рекламного плаката в современных условиях. Проанализированы функции рекламы.

Ключевые слова: Рекламный дизайн, современные методы, проектирование, серия плакатов, композиция, типографика.

Вступление

Сегодня плакат - наиболее распространенный вид наружной рекламы, у которого есть неоспоримые преимущества. Плакат - недорогое удовольствие, однако отклик, который можно получить от этого вида рекламы, намного превышает затраты на его изготовление. Именно поэтому яркий, привлекающий внимание дизайном и качеством полиграфии, плакат еще долго сохранит свои ведущие позиции на рекламном рынке [1].

Постановка задачи

Целью исследования является рассмотрение рекламного плаката как неотъемлемой части дизайнерского ремесла. Раскрытие важности роли рекламы в современном дизайне.

Результаты исследования

Реклама всегда направлена на потребителя, в том числе и потенциального, она имеет целью сообщить ему различными способами о новых товарах и услугах и их потребительских свойствах. Цели рекламной деятельности должны быть четко установлены, выражены количественно и определены сроками, что позволит контролировать эффективность рекламных мероприятий [2].

Функции рекламы:

- Экономическая - реклама стимулирует сбыт товара и способствует росту прибыли, ускорению процесса купли-продажи;
- Образовательная - реклама выступает как средство обучения: потребитель не только узнает о товарах и услугах, но и открывает для себя способы совершенствования жизни;
- Коммуникативная - с помощью опросов и анкет, анализа рыночных процессов и внутрифирменных исследований поддерживается обратная связь фирмы с рынком и потребителем;
- Контролирующая - контролирует процессы формирования предпочтений групп потребителей по различным товарам;
- Управление спросом - используя возможности направленного воздействия на потребителя, реклама не только формирует спрос, но и управляет им с помощью уменьшения или увеличения объема рекламной информации и составления графиков ее подачи;

- **Общественная** - с помощью рекламы передается сообщение, адресованное множества лиц, пропагандирует какое-нибудь положительное явление, событие, призыв, напоминает о юбилейной дате в жизни общества, предупреждает о негативных последствиях определенных событий и т.д.;
- **Стимулирующая функция** - напоминание, побуждение к покупке, установление контактов;
- **Психологическая функция** - влияние на эмоциональные и мыслительные процессы, на формирование и развитие потребностей, на чувство самооценки, престижа, взгляды и предпочтения потребителей, их устремления.

С точки зрения рекламного бизнеса привлечение дизайнера к работе в рекламе необходимо для решения главной коммерческой задачи — повышения продаж. Базовым принципом графического дизайна в условиях тотального усиления влияния рекламы на культуру является создание рекламного плаката не только как функции рекламы, но и как коммуникативного объекта, имеющего самостоятельную профессиональную, художественную и культурную ценность. Современные методы проектирования рекламного образа направлены на реализацию коммуникативной функции вещи в социальном мире.

Плакат - печатное неперiodическое издание, основной функцией которого является ознакомление прохожих со своим содержанием, быстро и издали. Поэтому на плакате не пересчитываются преимущества товаров или услуг, а указываются основные их качества. Плакат должен быть простым, понятным и выразительным. Даже если в плакате доминирует шрифт, а не рисунок, он должен быть выполнен художественно, чтобы осуществить максимальное влияние [3].

Плакат как продукт графического дизайна имеет свои художественные свойства, функциональные закономерности и методологию создания. Плакат имеет дизайнерские характеристики - эстетическую нагрузку, композицию, графическое мастерство автора, соответствие временному контексту и документальные качества. Эта характеристика конкретизирует функциональные особенности плаката, которые мы можем назвать базовыми или основными. На сегодня существуют некоторые нюансы упомянутых задач. Неизменной во все времена существования плаката, как искусства, и в перспективе его развития является окончательная цель - визуальный диалог со зрителем, активизация его мышления и действие в реальном времени. Учитывая это точным является формулировка плаката, представлено практикующими дизайнерами, как «сведено к четкой визуальной формулы сообщение, обращенное к современникам для выводов и конкретных действий»

Выводы

Нельзя не согласиться с выводом, что дизайн сегодня нуждается в рекламе не меньше, чем она нуждается в нем. Рекламный дизайн выполняет «функции пускового механизма» в коммуникации между произведением дизайна и его адресатом и поэтому имеет все основания для того, чтобы быть признанным особым направлением дизайна. В отличие от рекламы как таковой, прагматической целью которой является увеличение продаж, графический дизайн создает рекламный образ не только как функцию рекламы, но и как коммуникативный объект, имеющий самостоятельную профессиональную, художественную и культурную ценность.

Литература

1. ЧИХОЛЬД, Я. *“Новая типографика. Руководство для современного дизайнера”*.
2. ПАВЛОВСКАЯ, Е. Э. *“Дизайн рекламы: стратегия творческого проектирования”*.
3. КРИЧЕВСКИЙ, В. Г. *“Типографика в терминах и образах”*.

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ В РАЗРАБОТКЕ ФИРМЕННОГО СТИЛЯ

Татьяна ЛУЦКЕР¹,
Евгений ПАЛАМАРЧУК^{2*}

¹Киевский национальный университет технологий и дизайна, кандидат технических наук,
доцент кафедры художественного моделирования костюма, факультет дизайна, г. Киев, Украина

²Киевский национальный университет технологий и дизайна, факультет дизайна,
кафедра рисунка и живописи, Студент группы БДр4-17, г. Киев, Украина

*Автор корреспонденции: Паламарчук, Евгений, palamarxena69@gmail.com

Аннотация. Проанализированы изменения коммуникационного поля в фирменном стиле. Определены основные современные тенденции в развитии и разработке фирменного стиля. Рассмотрены современные тренды в графическом дизайне. Подчеркнута важность соблюдения целостности фирменного стиля. Освещены современные требования к разработке фирменного стиля.

Ключевые слова: фирменный стиль, имидж, целостность бренда, коммуникационное поле, тренд.

Вступление

Фирменный стиль – это прежде всего коммуникация с аудиторией, которая выражена визуальными и материальными средствами, и как много других отраслей с каждым годом он развивается всё стремительнее, новые решения всё чаще выходят за рамки старых побуждая целевую аудиторию повышать общие требования к визуальной составляющей. Таким образом, чтобы оправдать ожидания клиентов и помочь выделить компанию из общей массы очень важно следовать модным тенденциям и совершенствоваться путём создания новых инновационных решений не теряя при этом целостность бренда.

Постановка задачи

Проанализировать ход современных направлений в фирменном стиле, осветить основные приёмы и тонкости его создания

Результаты исследования

В последнее время потребители стали более разборчивы при выборе каналов коммуникации и на смену рекламным носителям пришли более современные – интернет и гаджеты. Эти средства массовой информации дали толчок информационной глобализации и повлияли на общий уровень качества коммуникации и фирменного стиля. Информационная глобализация повлияла на уровень рынка, а точнее повысила требования к локальным брендам. Ситуация сложилась так, что бренд теперь сравнивается не только с определенной категорией и конкурентами - он сравнивается с огромным количеством глобальных и «локальных» брендов из других стран [2].

Так же появилось много логотипов и фирменных стилей ориентированных только на интернет. Одни реагируют на действия пользователя, вовлекая его в активность бренда, другие – используют сложно-воспроизводимые для печати цвета. И что самое главное – в интернет-пространстве они смотрятся очень ярко и современно, оправдывая ожидания потенциального клиента [2].

Современные тренды и общее развитие технологий повлияли на высокий рост популярности к интерактивным элементам фирменного стиля.

Многие компании ведут свой бизнес только в сети Интернет (онлайн игры, приложения для мобильных телефонов и т.д.). Интерфейсы программ, приложений, сайтов становятся все дружелюбнее, удобнее и понятнее для пользователя. Поэтому сама digital-среда требует от разработчика большую интерактивность, изменяемость, «живость» фирменного стиля. И на сегодняшний час такие прихоти не то что возможны, они приобретают колоссальную популярность и становятся трендом, который формирует будущее в разработке фирменных стилей. Исходя из вышесказанного можно сказать, что изменившееся медиапространство требует интерактивности бренда. Большое количество художественных решений, огромное количество логотипов и фирменных стилей — в этой ситуации брендам все сложнее и сложнее выделиться на фоне конкурентов. Интерактивное решение — современная возможность добиться визуальной дифференциации и запоминаемости бренда [1].

Дизайн всё стремительнее приходит в движение. После того, как были анимированы логотипы, персонажи, иллюстрации, стикеры, моушн начали применять и к тексту. Желание сделать графику динамичной оправдано: так можно выделить продукт или контент на фоне остальных, выразить дополнительные смыслы, сделать текст более эмоциональным. В этом году было запущено несколько проектов с кинетической типографикой, эксперименты продолжатся и в новом десятилетии [3].

Какие бы инновации не затронули развитие фирменного стиля, очень важно соблюдать целостность, понимать, а также разумно использовать основные требования к его созданию.

Для разработки фирменного стиля лучше пользоваться услугами одних и тех же специалистов. Этот момент крайне важен, поскольку различные агентства и даже различные специалисты в рамках одного и того же агентства, как правило, имеют различный стиль дизайна, а это может в значительной мере сказаться на разработке носителей фирменного стиля. Если все носители будут иметь разную стилистику воплощения, то невозможно будет создать гармоничную структуру фирменного стиля и целостный графический образ бренда. Именно поэтому для разработки основного набора носителей фирменного стиля, у каждой компании он может быть свой, лучше прибегать к услугам одной и той же компании, это позволит создать базовый блок элементов фирменного стиля, который в дальнейшем можно будет расширять, прибегая к услугам различных подрядчиков [5].

Отстройка от конкурентов. Фирменный стиль должен подчёркивать уникальные и отличительные черты бренда, которые в свою очередь привлекают и заставляют покупателей выбирать именно ваши услуги.

Простота идентификации товаров и услуг. Упаковка, логотип и другие элементы должны помогать клиентам визуально определять ваш продукт среди множества аналогов.

Увеличение воспринимаемой ценности бренда. Если в фирменной упаковке товар или пакет документов к услуге выглядит дороже, чем без неё, всё в порядке. Тот же принцип проверки действует и для логотипа, а также остальных элементов стиля.

Укрепление имиджа. Эффективный фирменный стиль отталкивается от философии и ценностей торговой марки, которые обычно фиксируются в брендбуке. Если хотя бы частично транслировать их целевой аудитории через рекламные материалы, можно получить мощный синергетический эффект. Вы получите очень уверенное и прочное позиционирование.

Формирование доверия у аудитории. Использование единого фирменного стиля, доносящего преимущества бренда целевой аудитории, демонстрирует стабильность компании. Это закладывает в подсознание покупателей и клиентов мысль о том, что ей можно доверять [4].

Выводы

В современном мире фирменный стиль стал частью жизни каждого человека, новые идеи и креативные решения в полиграфической и сувенирной продукции можно увидеть на каждом шагу, но потребитель на сегодняшний день достаточно осведомлен и одной лишь визуальной составляющей компании становится недостаточно, так как обложка на первый взгляд может быть достаточно обманчивой. Поэтому чтобы вновь завоевать доверие потребителя компании внедряют новую политику доброжелательности, создают всё новые и более удобные методы коммуникации и следуют новым тенденциям. Основной целью становятся взаимодействие с целевой аудиторией путем коммуникации через интернет ресурсы, и завлечения её путем интерактива.

Данные решения кардинально ломают представление о базовом понимании фирменного стиля и позволяют добиться визуальной дифференциации и запоминаемости бренда. Итак, дальнейшее развитие в данной сфере и соблюдение основных канонов создания фирменного стиля будет способствовать развитию, как и общего уровня дизайна так и удовлетворять маркетинговые потребности компании и, соответственно, привлекать потенциальных клиентов.

Литература

1. Новые тенденции в создании фирменных стилей [online] [дата обращения 09.03.2021]. Сайт: https://www.marketing.spb.ru/libcomm/brand/corporate_id.htm
2. Роль фирменного стиля в формировании имиджа бренда [online] [дата обращения 09.03.2021]. Сайт: <https://www.soldis.ru/ourvision/detail.php?ID=958>
3. Современные тенденции в разработке фирменного стиля [online] [дата обращения 09.03.2021]. Сайт: <http://www.radnews.ru/современные-тенденции-в-разработке-ф/>
4. Современные требования к разработке фирменного стиля [online] [дата обращения 09.03.2021]. Сайт: https://www.castcom.ru/publications/style/sovremennye_trebovaniya_k_razrabotke_firmennogo_stilya.html
5. Тренды в графическом дизайне 2020 [online] [дата обращения 09.03.2021]. Сайт: <https://adindex.ru/publication/opinion/internet/2019/12/10/277694.phtml>

ОСОБЕННОСТИ ПОСТРОЕНИЯ ВИЗУАЛЬНЫХ ОБРАЗОВ В КОНТЕКСТ СОЦИАЛЬНОЙ РЕКЛАМЫ

Антонина ДУБРИВНА¹,
Кристина СЕНЧАК^{2*}

¹Киевский национальный университет технологий и дизайна, кандидат искусствоведения,
доцент кафедры рисунка и живописи, факультет дизайна, г. Киев, Украина

²Киевский национальный университет технологий и дизайна, факультет дизайна,
кафедра рисунка и живописи, группа МГДР1-20, г. Киев, Украина

*Автор корреспонденции: Сенчак, Кристина, khristina.gots@gmail.com

Аннотация. Статья посвящена рассмотрению эффективных средств воздействия социальной рекламы на поведение различных социальных слоев населения. С этой целью анализируются ряд художественных образов в рекламных плакатах и методы их создания, что подчеркивает значимость визуальных форм в социальном плакате. Подчеркивается, что визуальная презентация социального плаката свидетельствует о важности формирования правильного социально ориентированного эстетичного образа. Отмечается, что графическое проектирование визуальных образов в социальной рекламе должно привлекать внимание к актуальной проблематике, а не только служить поверхностным формообразующим проявлением.

Ключевые слова: презентация, дизайн, визуальный образ, социальные слои, социальный плакат, социальный герой.

Вступление

Общепризнанная тенденция усиления социальной ответственности во многих векторах развития современного общества диктует настоятельную необходимость активизации внимания дизайнеров к труду в области социальной рекламы. Подчеркнем, что сегодня в Украине указанная отрасль развита недостаточно. Это объясняется медленным экономическим развитием и социально-политическими особенностями украинского общества. Социальная реклама на данном этапе развита недостаточно так, как система этических установок современного украинского общества пребывает в состоянии переориентации на европейские ценности. Также, ослаблено влияние таких социальных институтов, как культурно-воспитательных и семейных, активизировал рост негативных тенденций в системе этических взаимосвязей и существенно обострили проблемы в обществе. Поэтому, представляется целесообразным создание и внедрение социальной рекламы как формы воспитания сознательного гражданского общества.

Постановка задачи

Исследовать социальные образы в современной рекламе на примере социальных постеров в Украине. Определить новые методы и приемы в создании плаката, для большей коммуникации через плакат с обществом

Результаты исследования

Подчеркнем, что социальная реклама является эффективным средством воздействия на развитие общества. Мировой опыт показывает пример, где различные социальные информационные инструменты (брошюры, буклеты, плакаты, теле-, радио-ролики) положительно влияют на стиль социального поведения в современном обществе. Анализируя социальные функции плаката, следует обратить внимание, что актуальных исследований в этой области очень мало. Исследования социального плаката как

графического объекта и его художественно-образных особенностей проводили ученые: Б. Чикало, который позволили раскрыть профилактический плакат, созданный путем использования контраста темного и светлого. Они уверяет, что такой плакат способен привлекать внимание зрителя динамикой движения [3]. Исследователь Д. Гладун, анализируя предлагает в своей работе особенности социального и экологического плакатов, объясняет его слияние с экологическим плакатом, раскрывает его гуманистическую роль. Пришел к выводу, что визуальный язык плаката, по сравнению с коммерческим является метафорическим и отличается высоким уровнем художественности [1]. Ценным в исследовании Н. Саппа является рассмотрение плаката как социальной технологии [2]. Исследование даёт основания утверждать о существующей принципиальной возможности использования плаката как перспективного источника социологической информации. Ценности и цели движения, выраженные в работах художников, постепенно глобализуются.

Следует отметить, что повышается заинтересованность специалистов в сфере дизайна к работе по формированию социально правильных ориентиров общества. Это подтверждается тем, что в 2019 году было создано Министерство и комитет цифровой трансформации Украины во главе с Н. Федоровым. Его команда проявила большую заинтересованность к социальным проектам. Был запущен проект по защите животных под названием «Ищи своего». Главная идея которого, заключается в том, чтобы привлечь больше людей к проблеме брошенных животных и мотивировать их не приобретать элитных животных, а забирать животных из приютов. Рекламные постеры, которые были созданы в контексте этого проекта, показали довольно высокую эффективность. На 7-10% вырос спрос на то, чтобы взять взрослое животное из приюта. Проект, заслуживающий внимания, называется «Чужих бабушек и дедушек нет». Он проходил при поддержке коммерческих компаний «Rozetka», «Новая Почта» и фонда «Жизнелюбие» и запустили рекламную кампанию о том, как сложно приходится одиноким пожилым людям и, что следует обратить обществу на это внимание. Из этого следует, что запрос на социальный плакат в Украине растет.

Исследования Института журналистики показывает высокую эффективность воздействия социальной рекламы, где ведущей графической формой определены рекламные плакаты, созданные с помощью визуальных метафор и ассоциаций [4]. Высказывания известных личностей, которые вызывают определенные ассоциации, стали эффективным средством запоминания. Казалось бы, эти высказывания не связаны с названиями объектов рекламы, однако давали возможность дорабатывать увиденное и фантазировать.

Отметим, что изображение женских образов в рекламных компаниях вызывают эстетические ассоциации, а именно – чувство чистоты, ощущение искренности, положительные перспективы на будущее, привлекательность, семейный уют, а также чувственность и соблазн. Как результат, эти характеристики переносятся на объект рекламы. Подчеркнем, что детские образы часто используются и формируют такие ассоциации, как искренность, забота, любовь. Сегодня прослеживается тенденция к использованию изображений животных. Образы животных часто являются визуальными метафорами, стимулирует развитие воображения и углубляет раскрытия мысли, что заложено в концепт дизайна. Это вызывает у потребителя воспоминания о детстве, а также чувство отзывчивости и доброты. Особой популярностью пользуются образы кошек, рыбок, собак и птиц.

Действительно, коммуникация социальной рекламы и коммерческой значительно отличается. Социальная реклама должна быть эмоционально наполненной, для того чтобы апеллировать к тем скрытым мотивам и чувствам, различным проблемам, которые никого не оставят равнодушным. Ведь, чтобы принять решение об активном действии, человек должен подумать о проблеме в определенное время, наблюдая плакат и воспринимая его

визуальные образы. Проанализировать свое отношение к проблеме, и только после этих предварительных этапов анализа происходит осознание и, как следствие – решение о помощи.

Современный мир сотрясают множество глобальных проблем. Человечество уже устало от перманентного стресса и негатива. Отметим, что не всегда вызывает понимание эмоциональная реклама, то есть практика обращения рекламы к эмоциям потребителя. Так как для отдельных потребителей такая реклама бывает слишком эмоциональна. Печальная фортепианная музыка, дрожащим голосом прочитанный душевный текст и дети с большими печальными глазами – это распространенная форма современной социальной рекламы. Однако, общество нуждается в положительных эмоциях от рекламы.

В чрезвычайно критических ситуациях нужно применять максимально понятные методы, особенно если это касается явлений, угрожающим жизни и здоровью людей. Одним из примеров является реклама под названием «Мотоскорая». Дизайнеры сделали акцент на скорости. Ведь от скорости прибытия медиков часто зависит жизнь людей. Поэтому символом скорости в логотипе, слогане и в шрифте является колесо, внутри которого шестилучевая звезда жизни. Прообразом для постеров стали американские медики, которые продемонстрировали мужество и скорость. Ведь подобные проекты были созданы в США. Героем данной социальной рекламы выступает медик-байкер. Этот образ не типичен для восприятия украинским обществом в том, что ассоциация человека в возрасте от 40 лет с байкером, отнюдь не отождествляется с медициной. Использование такого визуального образа было достаточно рискованным шагом. Однако, указанный герой прекрасно подчеркивает главную цель и цель социальной задумки, это вовремя прибыть и оказать первую медицинскую помощь в условиях заполненного трафика, где не справляется крупногабаритная скорая помощь.

Следует отметить социальную рекламу ЮНИСЕФ, посвященную проблеме Covid-19. Рекламная компания предоставила лаконичный и понятный слоган «Спасибо. Поддерживаем. Помогаем». Плакат отражает, как общество должно реагировать на вызванные проблемы в результате пандемии, тем самым побуждая к солидарности. Выделим скрытый подтекст – «быть вместе в это время», несмотря на социальное дистанцирование. Подчеркнем, что оригинальность месседжа заключается в позитивизме, несмотря на трагичность ситуации, связанной с пандемией. Действительно, человека следует вдохновлять через героические светлые образы, а не отталкивать чрезмерным трагизмом.

Анализируя сложные социальные темы, можно сделать вывод что, на данный момент не работают такие приемы, как трагизм и безысходность. Большей эффективностью характеризуются обнадеживающие, короткие и лаконичные послания, несущие в итоге позитив.

Так, благотворительный фонд «The Moms», который помогает одиноким мамам, выпустил плакат, где разработчики использовали обнадеживающий слоган «Уже не одна». Этим они сделали акцент на радости материнства и взаимовыручке, а не на трудностях и тяжести ситуации, в которой довольно часто оказываются одинокие матери. Основной целевой аудиторией являются женщины. Ведь помогать одиноким мамам больше склонны именно они потому, что их эта тема непосредственно касается. Поэтому весь фирменный стиль проекта направлен на понимание и поддержку женщин, что подчеркивает логотип: буквы «М» и «О» в форме объятий, символизирующий взаимную заботу.

Так, в 2015 году был создан проект социальной рекламы против коррупции. Кроме креативного подхода, ее создатели использовали авторитетность украинских классиков. Главными героями рекламы выступили Т. Шевченко, Л. Украинка, Г. Сковорода. Потому что именно их образы в номиналах украинской гривны. Народный депутат М. Найем выложил на своей Facebook-странице социальную рекламу по борьбе с коррупцией, которая вызвала большой интерес среди пользователей сети.

Выводы

Итак, на основе анализа построения визуальных образов в рекламных постерах отметим, что наиболее эффективными в контексте воздействия на потенциального потребителя, являются рекламные постеры, в которых используются образы, созданные с помощью визуальных метафор, ассоциаций и сравнений. Выявлено, что использование стереотипов на формирование графических образов в социальной рекламе примитивизирует общий художественный облик и не способствует действенной трансляции концепта дизайн-проекта. Для создания эффективной социальной рекламы нужно учитывать все факторы для того, чтобы сформировать образ, который будет эффективным в социальных плакатах. Четко разработана методика, сочетающая идейное наполнение центрального образа и профессиональные технические приемы, способствует созданию актуального современного социального плаката, что дает возможность донести до современного общества важные послания и способствовать формированию правильных этических норм.

Литература

1. СМІРНОВА, Т. *Приемы использования образов в рекламных произведениях* [онлайн] [Дата обращения 01.02.2021]. Сайт: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1210>
2. ГЛАДУН, Д. Социальный экологический плакат как феномен графического дизайна. В: *Вестник харьковской государственной академии дизайна и искусств*, 2008, (4), с. 21-27.
3. САППА, Н. Искусство плаката как социальная технология. В: *Социология: теория, методы, маркетинг*, 1999 (1), с.114-118.
4. ЧИКАЛО, Б. Художественно-образные особенности социального плаката. В: *Вестник харьковской государственной академии дизайна и искусств*, 2009, (7), с. 146-149.

РОЛЬ СОВРЕМЕННОГО ДИЗАЙНА УПАКОВКИ

Иванна ПАВЕЛЬЧУК^{1*},
Карина ПОТОРИЙ²

¹Киевский национальный университет технологий и дизайна, факультет дизайна, Доктор искусствоведения, доцент кафедры рисунка и живописи, г. Киев, Украина

²Киевский национальный университет технологий и дизайна, факультет дизайна, кафедра рисунка и живописи, Студент группы БДр4-17, г. Киев, Украина

*Автор корреспонденции: Поторий, Карина, karinapotorii@gmail.com

Аннотация. Исследована функция упаковки и ее роль дизайна этикетки и ее влияние на покупателя. Обнаружена взаимосвязь визуальной части и узнаваемости продукции. Установлено, что большое влияние имеет привлекательный дизайн, поскольку пробуждает желание купить товар. Выяснено, что важна целостность бренда, должен прослеживаться фирменный стиль, выделены конкретные композиционные решения, грамотное сочетание создания шрифтовых пар, которые сочетаются с иллюстративными элементами.

Ключевые слова: дизайн, упаковка, тара, визуальный стиль, брендинг.

Вступление

Глядя на полке в магазине, трудно представить продукцию без интересного дизайна. Грамотно сделанные упаковки помогают потребителю найти необходимый продукт. Основная функция упаковки – это хранение товара, сохранения его целостности, защищает его от порчи, но в современности роль дизайна не менее важна, поскольку она служит носителем рекламы бренда. Актуальность этой темы – бесспорна, поскольку большинство продукции не подлежит реализации без упаковки. А дизайн – это реклама и характерная черта.

Постановка задачи

Изучение и раскрытие роли дизайна этикетки в продвижении продукта на рынке. Также задачей этой работы является анализ оригинальных конструкций. Раскрытие важности роли маркетинга в современном дизайне.

Результаты исследования

Тара - промышленное изделие, предназначенной для упаковки, хранения, перемещения и реализации товаров в сфере обращения. Упаковка сохраняет товар от повреждений, способствует его безопасной транспортировке, хранению и реализации. Тара обеспечивает сохранность потребительских свойств товаров облегчает их транспортировку и выполнение погрузочно-разгрузочных работ [5].

Этикетка (ярлык) содержит рекламные материалы, название продукции, ее состав, инструкции для хранения и использования.

Вкладыши подробно знакомят покупателей с тем, как разобраться с конструкцией сложного узла, агрегата или как приготовить по рецепту вкусное блюдо.

Современная упаковка выполняет следующие функции:

- сохраняет продукт от порчи и повреждений;
- обеспечивает создание рациональных единиц товара для продажи;
- обеспечивает защиту товара при транспортировке, складировании, погрузке и разгрузке;
- служит носителем информации о товаре, выступает в роли "рекламного агента" предприятия [2].

Можно быть уверенным, что роль упаковки вторичная только по отношению к свойствам самого продукта. В восприятии бренда и процессе продажи продукта упаковка может играть решающую роль. Она является системным решением, которое применяет визуальные атрибуты торговой марки в четкой логике, в соответствии с базовыми принципами и правилами.

Функциональность упаковки как маркетингового инструмента в настоящее время определяется профессиональным дизайном. Дизайн упаковки включает в себя как графическую, так и промышленную составляющую, поскольку создание непосредственно дизайна - это искусство, а реализация - уже технология.

Таким образом, в процессе работы создается «одежда» для вашего продукта - коробка, этикетка, банка, наклейка, туба, бутылка, блистер, пакет и другие «облачения» в рекламный дизайн.

Актуальность этого направления дизайна заключается в том, что в силу специфики товарных групп, продукция некоторых фирм не подлежит реализации без упаковки.

Функциональность дизайна упаковки:

Важно учитывать, насколько хорошо покупатель сможет узнать вашу упаковку, выбирая из определенной категории. Выбор соответствующих графических элементов поможет вам транслировать концепцию вашей компании, также как такие свойства, как статус, занимаемая ниша на рынке, качество.

Нужно качественно оценить эффективность маркетинга и пытаться использовать весь потенциал коммуникации с потребителем при изготовлении упаковки: она может изучаться как через базовые идентификаторы, так и гораздо более подробно. Очень важно сбалансировать все критерии разработки дизайна упаковки согласно идеологии продвижения вашей компании, категории продукта и бренда, факторов размещения и распространения товара, чтобы обеспечить вашей компании коммерческий успех, вызвать у потребителей желание повторно приобрести товар.

Упаковка обязательно должна быть функциональной: чем более удобнее ваш продукт будет в использовании, тем привлекательнее его будут воспринимать и тем эффективнее будут ваши продажи. Ключевая информация о товаре, зафиксирована на упаковке, должна легко читаться, что также может подтолкнуть покупателя к приобретению продукта. Продуманный дизайн упаковки способствует формированию особого отношения дистрибьюторов, скорее всего купят привлекательный товар, чем просто товар. Привлечение дополнительных средств для свежих разработок и увеличение оборотов - вне всякого сомнения, новый, но уже зарекомендовал себя в глазах потребителя продукт будет легче продаваться [3].

Бренды, которые вызывают у покупателей эмоции и включают другие элементы ценностей в своем продукте, в среднем зарабатывают больше. Более того, 95% решений о покупке происходят на подсознательном уровне. Основным отличием обычного товара и бренда является эмоция. Дизайн, как никакой другой инструмент, позволяющий эту эмоцию пробудить.

Дизайн - это инструмент, который влияет на аудиторию. Важно учитывать советы маркетологов. Цель маркетинг-отдела: привлечь внимание аудитории и предоставить обещание, который продукт исполнит. С точки зрения маркетинга дизайн продукта должен соответствовать следующим характеристикам: держать фокус на нужной аудитории: клик, регистрация, покупка или подписка. При этом все остальные компоненты не имеют отвлекать потенциального клиента. Компания кажется надежной с первого контакта [4].

Так что, красивый и оригинальный дизайн упаковки - сегодня важный атрибут бренда, это не просто тара для продукта, это канал коммуникации с аудиторией и сильнейший маркетинговый инструмент.

Разработка дизайна упаковки, яркого и привлекательного, способна стимулировать продажи и увеличивать число спонтанных покупок [1].

Выводы

На современном рынке большую роль играет грамотный и красивый дизайн, ведь он напрямую влияет на продажи. Если связать дизайн и маркетинг, то это сделает продукт более эффективным, и сможет держать фокус внимания. Маркетологи работают над аналитикой рынка, изучают аудиторию, работают над продвижением продукта в правильной среде, а дизайнер учитывая целевую аудиторию продукта создает соответствующий дизайн и в таком процессе важно тесное сотрудничество специалистов. Современный человек хорошо разбирается в приемах маркетологов и дизайнеров, поэтому важно следить за современными тенденциями, и удивлять оригинальным визуальным решениям. Дизайнеру нужно учитывать и разработать бренд который будет целостный, должен прослеживаться фирменный стиль, выделять конкретные композиционные решения, грамотное сочетание цветов, создания шрифтовых пар и сочетаются с иллюстративными элементами. В результате при учете этих принципов можно создать продукт, который будет завоевывать внимание покупателя.

Литература

1. Дизайн упаковки от идеи до производства [online] [Дата обращения 03.03.2020]. Сайт: <https://koloro.ua/ua/blog/brending-i-marketing/dizajn-upakovki.-ot-idei-do-proizvodstva.html>
2. Упаковка и ее функции [online] [Дата обращения 03.03.2020]. Сайт: https://pidru4niki.com/1791021139768/marketing/upakovka_funktsiyi
3. Упаковка\Этикетка [online] [Дата обращения 03.03.2020]. Сайт: https://redwin.ru/upakovka_etiketka/
4. Дизайн и маркетинг: связь, о которой мы забываем [online] [Дата обращения 03.03.2020]. Сайт: <https://telegraf.design/dyzajn-i-marketyng-zv-yazok-pro-yakyj-my-zabuvayemo/>
5. Тапа (упаковка) [online] [Дата обращения 03.03.2020]. Сайт: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Тапа_\(пакування\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Тапа_(пакування))

АКТУАЛЬНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ДИЗАЙНА СОВРЕМЕННОГО РЕКЛАМНОГО ПЛАКАТА УКРАИНЫ

Антонина ДУБРИВНА¹,
Юлия РУССОЛ^{2*}

¹КНУТД, факультет дизайна, кандидат искусствоведения, доцент кафедры рисунка и живописи, Киев, Украина

²КНУТД, факультет дизайна, кафедра рисунка и живописи, группа БДР4-17, Киев, Украина

*Автор корреспонденции: Руссол, Юлия, julchenkrasova@gmail.com

Аннотация. *Исследуется плакат как разновидность графического дизайна и визуально-пластического языка. Проанализировано развитие рекламного дизайна в Украине и за ее пределами, что способствовало определению основных технологий создания плаката. В работе углублённо рассматриваются основные исторические этапы и периоды создания национальной рекламы, что даёт понимание в использовании новейших методов проектирования в дизайне современного плаката Украины. Проанализированы основные приёмы и решения в работе с плакатным дизайном. Выяснены основные правила информационного и визуального наполнения плаката, его задачи, важность идеи и способы её изображения.*

Ключевые слова: *графический дизайн, национальная реклама, визуально-пластический язык, проектирование, серия плакатов, современные методы.*

Вступление

Вопрос актуальных тенденций дизайна в Украине является одним из важнейших факторов в создании современной рекламы. Поэтому этот вопрос требует определённого прогресса и выработки новой методики создания любых видов рекламы. Из всех её видов мы рассмотрим именно плакаты, их развитие в Украине и других странах мира. Истоки и особенности развития украинского плаката исследовали: М. Яковлев, А. Храмова-Баранова, О. Лагутенко, М. Станкевич, Н. Сбитнева, А. Северина.

Постановка задачи

Целью исследования является рассмотрение периодизации развития плаката в Украине и других странах мира, выявление основных новейших методов проектирования плаката, проведение анализа приведённых технологий и создание собственной серии плакатов.

Результаты исследования

История развития визуально-пластического языка в сознании человека и общества в целом – это то, что охватывает все времена нашего существования. Начиная с древних времён и продолжая настоящим, наше восприятие и воспроизведение окружающего мира через изображение, их оформление и представление перед другими проходит миллионы путей трансформации и предстаёт перед нами в совершенно разнообразных видах. Плакат – один из интересных видов этого визуального языка-графики. Иногда создание плаката может быть очень трудоёмким, ведь нужно донести идею, используя минимум средств. Украинский плакат, как целостное художественное явление на современном этапе, ещё не стал предметом исследования ни с позиций изобразительного искусства, ни с позиций рекламы. Определяя, что «одним из самых распространённых вариантов графического дизайна стал плакат» [1, с. 132], мы выстраиваем собственную систему развития украинского графического дизайна. Принимая во внимание его информационную,

композиционную, образную составляющие и учитывая его современные виртуальные трансформации, изучение плаката происходит в области общей культуры.

Плакат также выступает как принципиально инновационное явление, поэтому можно говорить о его национальной принадлежности. Данная реминисценция является весьма важной для нашего исследования, поскольку определение «Украинский плакат» и «плакат Украины» не являются тождественными. По мнению учёных, термины «Украинский плакат», «польский плакат», «иранский плакат» и другие, означают существование целостного явления, соответственно, «плакат Украины», как и «плакат в Украине», больше указывает на существование данного вида искусства в конкретной стране. А. Лагутенко рассматривает украинский плакат как синтез разных жанров, форм, стилей и художественных направлений [2, с. 29]. Для чёткости терминологического аппарата также стоит отметить, что в современных научных исследованиях знаковые, визуально-коммуникативные системы, начиная со времён палеолита, называют графическим дизайном. Так, Н. Сбитнева, выстраивая собственную концепцию развития графического дизайна, указывает: «история графического дизайна может изучаться на основе нескольких различных концепций: с точки зрения выдающихся личностей, которые, как известно, творят историю, с позиции фактов, значимых событий, фиксирующие важнейшие моменты исторического процесса» [3, с. 6].

Если говорить о технологиях, а именно о приёмах, используемых в современном плакате, то в отличие от художников монументального или декоративно-прикладного искусства, художники-рекламисты должны разбираться в тонкостях потребительской психологии.

Итак, первый шаг – выбор идеи, рождение образа плаката. Затем идёт работа над композицией, в результате которой нужно достичь единства, целостности и подчинение всех её элементов. На этом этапе приходится перебирать множество вариантов размеров и взаимного расположения текста, заголовка, иллюстрации.

Проанализировав современные тенденции в искусстве плаката, можно выделить следующие закономерности. Большим успехом пользуются плакаты с одним доминирующим изображением, которое занимает 60-70% площади объявления. Эти цифры весьма условны, картинка может занимать до 85% площади или быть совсем маленькой. В этом случае главную роль в композиции играет поле листа. Изобразительная часть плаката может быть реалистичной фотографией или рисунком - всё определяется темой.

Следующий элемент, привлекающий внимание – заголовок. Он должен быть коротким и ёмким. Чаще всего заголовок занимает 10-15 процентов площади листа.

Соблюдение традиционных приёмов позволяет создать качественное произведение, но не нужно забывать, что неожиданные решения иногда дают гораздо более интересный результат. В контексте нашего исследования выделим актуальные новые методы проектирования в дизайне плаката, которые будут способствовать развитию современных форм в графическом проектировании плакатов в Украине.

Прежде всего, плакат не должен содержать слишком много информации. В некоторых ситуациях более разумно использовать только графику, а в других – небольшое количество текста. Вместе с этим плакат должен быть информативным. Люди должны мгновенно считывать сообщение – и задача дизайнера состоит в том, чтобы представить идею плаката в максимально понятной форме. И совсем не важно, какими средствами это будет сделано – главное, чтобы люди сразу же понимали, что им хотят сообщить.

Внешний вид плаката является важнейшим аспектом. Люди ценят визуально приятные вещи, но им нравятся и творческие работы. Эстетический плакат, украшающий уличный пейзаж, несомненно, будет интересовать случайного прохожего. К тому же, гениальный плакат не только заинтересует, но и заставит искать дополнительную информацию о событии. Поэтому нужно делать сообщение простым и понятным получателю.

У дизайнеров есть всего одна возможность привлечь внимание зрителя. Добиться этого можно с помощью контрастных элементов. Чем резче текст или иллюстрация отличается от фона - тем заметнее плакат. Приступая к дизайну, нужно в первую очередь определиться с контрастом элементов и постоянно проверять его во время работы. Если дизайнер работает над цветным плакатом, нужно периодически проверять, как он выглядит в оттенках серого – контраст основных элементов должен быть хорошо заметен и в этом режиме.

Если в плакате используется изображение, то оно должно занимать доминирующую позицию, так же, как и в случае с текстом. Изображение должно быть хорошо заметно издали, при этом очень важно позаботиться об узнаваемости образа. Сильно усложнять визуальный ряд не стоит – нужно использовать столько элементов, сколько нужно, чтобы донести основную идею.

Подчеркнём, что плакат – это именно тот жанр, где можно смело экспериментировать с типографикой. Некоторые из самых известных плакатов сделаны без использования иллюстраций и графических элементов, и при этом отлично выражают идею. Использование качественной типографики придаст плакату индивидуальности – главное, чтобы дизайнер не перестарался. Не стоит использовать 10 шрифтов в одном плакате. Лучше уделить внимание визуальной иерархии и использованию негативного пространства. Буквы сами по себе несут определённый посыл и правильное понимание принципов типографики позволит дизайнерам создавать эмоционально наполненные плакаты.

Выводы

Итак, исходя из вышеизложенного можно сделать вывод: чтобы стать не только эстетически привлекательным, но и доносить основную идею, плакатный дизайн не должен быть сильно затруднён большим количеством шрифтов или разнообразным визуальным рядом - в современности нужно использовать ограниченное количество главных элементов. Сформированные в исследовании методы будут способствовать развитию, учитывая общие условия и технологические инновации графического дизайна в Украине.

Литература

1. ХРАМОВАЯ-БАРАНОВА, О.Л. *«Некоторые страницы истории развития графического дизайна в Украине в XX в. и его периодизация»*.
2. ЛАГУТЕНКО, О.А. *Украинская графика первой трети XX века: тенденции и национальные особенности развития: нац. акад. изобраз. искуств. и арх.* Киев, 2008. 38 с.
3. СБИТНЕВА, Н.Ф. *История графического дизайна: учебное пособие.* гос. акад. дизайна и искусств. Харьков: 2014.

ДИЗАЙН ДЕТСКОЙ КНИГИ-РАСКРАСКИ

Антонина ДУБРИВНА¹,
Оксана КОСТЮЧЕНКО^{2*}

¹ КНУТД, кандидат искусствоведения, доцент кафедры рисунка и живописи, Киев, Украина

² КНУТД, кафедра рисунка и живописи, студентка группа БДр 5-17, Киев, Украина

*Автор корреспонденции: Костюченко, Оксана, oksanakostuchenko1999@gmail.com

Аннотация. Статья посвящена особенностям детской книжки-раскраски как синтеза литературно-методической и художественно-проектной деятельности. Рассмотрены этапы формообразования книжки-раскраски; определены конструктивные, композиционные и образные особенности такого типа изданий. Проведен анализ художественных образов, актуальных идей, которые формируют уникальную форму дизайна современных детских книг в Украине. Подчеркнута значительность таких книг для развития ребенка и выявлены основные функции детских книг-раскрасок. Подано целостное видение развития детской книги в Украине и мире с учетом влияния национальных и глобализационных тенденций развития дизайна.

Ключевые слова: дизайн, детская книга, книга-раскраска, функции.

Вступление

Актуальность книг-раскрасок существует продолжительное время. Раскрашивая и выполняя разнообразные задания, ребенок получит массу удовольствия и много новых впечатлений. Каждый ребенок любит рисовать различными художественными материалами: карандашами, фломастерами, красками, мелками, используя при этом разные поверхности: бумагу, асфальт, обои. Действительно, такое творчество самое доступное занятие для ребенка. Отметим, что именно рисование стало популярным сегодня, когда ребенок перегружен влиянием виртуального мира. Несмотря на простоту, пользу от этих книг трудно переоценить. Кроме мелкой моторики, раскраски помогут развить творческие способности, внимание, исполнительность, фантазию, художественное воображение и еще очень много полезных качеств и навыков. Подчеркнем, что детская книга – это универсальная скомпонованная целостная система мировоззренческих концепций, формирует общее видение мира у ребенка и утверждает ее социальную позицию, призвана сформировать у детей интерес к познанию мира, осознание себя в нем, реализации умственного потенциала, приобретение эстетических вкусов.

Постановка задачи

Проследить развитие и выявить дизайн-особенности современной детской книги-раскраски в Украине; определить художественно-эстетические и технологические аспекты проектирования; проанализировать развитие основных этапов формирования детской книги в Украине и мире; рассмотреть детскую книгу как модель восприятия мира ребенком.

Результаты исследования

На этапе кардинального изменения детской книги, появления технических носителей и технологических инноваций, важно подчеркнуть особое значение книги в процессе формирования детского мировоззрения. Становится очевидным, что книга для ребенка выступает моделью восприятия мира. Эта модель формируется через интерпретацию функционального назначения, определяет концептуальную основу издания и обосновывает появление новых подвидов детских книг. Образовательно-познавательная функция исторически определяла религиозную, учебную, информационно-

познавательную, художественно-эстетическую концепции и стала основой учебно-познавательных изданий. Использование игровой функции (концепция игры) обусловило появление игровых изданий, а стремление ребенка к конструированию и моделированию (концепция творчества) – творческо-моделирующих изданий. Синтез описанных функций очертил явление мульти функциональности, которое стало доминантной характеристикой электронных изданий, а усиление взаимодействия книги с ребенком обеспечило повышение коммуникативности [1].

Одна из важных функций детской литературы (конечно, кроме эстетической) – учебно-воспитательная. По словам психолога Натальи Скакун «Дошкольникам в книге важно держать эмоциональный контакт. Им не так важен смысл книги как интонация, с которой её читают, ролевые игры, мимика, жесты. Рассказ должен быть эмоционально оформлен» [2].

В основе познания мира ребенком также лежит игра. Поэтому в процессе усовершенствования детских книжных изданий игровая функция принимает на себя центр внимания от других [3].

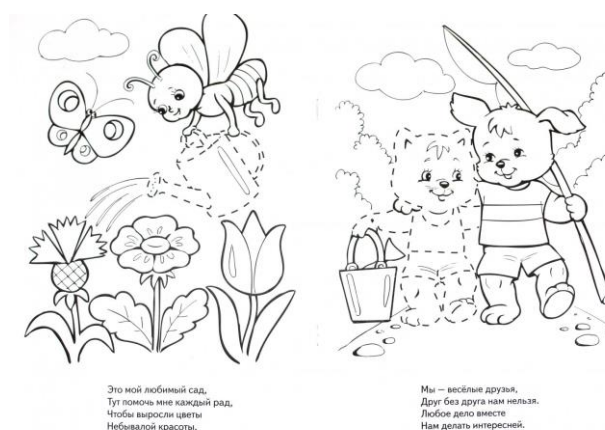
Книга-раскраска развивает изобразительную деятельность ребенка, сочетающий умственную и физическую активность. Раскраска – это один из самых простых и доступных способов с пользой и интересом провести время. И к тому же это развивающее занятие, которое играет не малую роль в развитии детей. Ребенок, раскрашивая некий объект, учится распознавать цвета, запоминает их, пополняет свои знания о форме, цвете этого объекта, который разрисовывает, развивает наблюдательность, ассоциативное мышление, воображение, тренируется память. Можно в игровой форме научить ребенка правильно различать цвета, узнать новые фигуры, познакомиться и изучить цифры и буквы. У детей, более старшего возраста, есть раскраски с различными наклейками или обводилками с дорисовками – каждая по-своему помогает развивать ребенка в зависимости от его возраста.

Главное назначение раскрасок – это помочь в развитии мелкой моторики, а именно: тренировки руки, подготовка к школе и в том числе к письму. В процессе раскрашивания ребенок может сам выбирать цвета, комбинировать их на совместимость, что позволяет проявить свой вкус, продемонстрировать художественные способности и все это приводит к самовыражению [4].

Также тренируется воля и внимание. Данное занятие дисциплинирует ребенка, учит его длительное время выполнять монотонную однообразную работу, доводить начатую работу до конца. Ребенку необходимо прилагать усилия и быть внимательным, чтобы рисовать аккуратно и не выходить за линии, а также контролировать количество воды, нажим карандаша, фломастера чтобы не повредить изображения. Все эти моменты, в будущем, имеют очень положительно сказаться на умственных способностях ребенка и поможет запоминать больший объем информации. Такой вид занятости воспитывает у ребенка усидчивость, аккуратность, самостоятельность, развивает творчество. Монотонные движения карандашом или кистью успокаивают. Процесс создания цветных изображений очень простой, поэтому сейчас раскраски популярны не только среди детей, но и среди взрослых [5].

Книги-раскраски подходят для детей от трех лет. Именно в этот период ребенку интересно изучать цвета. Для этого возраста подойдут габаритные картинки, без мелких деталей. Это могут быть геометрические фигуры, фрукты, овощи, максимально упрощены по форме зверюшки. Ребенку будет проще рисовать такие изображения с помощью кисточки. С четырех лет наступает время активной подготовки к школе. Поэтому картинки должны быть более сложными по рисунку и фактуре, где можно будет задействовать более цветов [6].

Развивающие раскраски, например такие, где нужно соединять контур по точкам, обозначенные цифрами, развивают у ребенка усидчивость и внимательность, также помогут научить детей счету. Бывают раскраски-лабиринты, которые развивают логическое мышление а раскраски с текстами подтолкнут желанию учиться чтению [Рис. 1].

Рисунок 1. Пример раскраски

Сейчас ассортимент раскрасок очень большой, к тому же появились такие раскраски как водные - они становятся разноцветными от проведения мокрой кисточкой. Или многоразовые, которые можно смывать после работы и снова раскрашивать в новых цветовых тонах.

Выводы

Подано целостное видение развития детской книги в Украине и мире с учетом влияния национальных и глобализационных тенденций развития дизайна; рассмотрено детскую книгу как продукт синтеза различных видов художественно-проектной и творческой деятельности. Книга важная вещь в жизни каждого человека любого возраста. Для ребенка она выступает моделью восприятия мира. Книга-раскраска имеет большую пользу для развития ребенка. Она развивает изобразительную деятельность ребенка, сочетающий умственную и физическую активность. Также тренируется воля и внимание. Данное занятие дисциплинирует ребенка, учит его длительное время выполнять монотонную однообразную работу, доводить начатую работу до конца.

Литература

1. ЕФИМОВА, МАРИЯ, дизайн детской книги Украины: проектно-художественные принципы и средства, [online] [Дата обращения 09.03.2021]. Сайт: <http://ua.z-pdf.ru/7istoriya/775248-2-ukraini-proektno-hudozhni-principi-zasobi-specialnist.php>
2. МАРКОВСКАЯ, МАРИЯ как выбрать детскую книжку в зависимости от возраста. Рекомендации экспертов [online] [Дата обращения 05.03.21]. Сайт: <https://life.pravda.com.ua/projects/reading/2019/09/9/238092/>
3. ЕФИМОВА, МАРИЯ, ТИПОЛОГИЯ ДЕТСКОЙ КНИГИ [online] [Дата обращения 09.03.21]. Сайт: <http://ua.z-pdf.ru/7kulturologiya/886387-1-issn-2411-1546-rozdil-problemi-superechnosti-suchasnogo-kulturnogo-procesu-143-udk-655281-fimova-tipologiya-dityachoi-k.php>
4. КРАВЧЕНКО, НАТАЛИЯ, В чем польза детских раскрасок [online] [Дата обращения 05.03.21]. Сайт: <http://momandkids.net.ua/znana-pro-ditey/5893-y-chomy-koryst-ditachix-rozmalevok.html>
5. ВИКИПЕДИЯ, Раскраска [online] [Дата обращения 09.03.21]. Сайт: <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A0%D0%B0%D1%81%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%81%D0%BA%D0%B0>
6. F.ua - ТОТ САМЫЙ МАГАЗИН, Зачем нужны раскраски? [online] [Дата обращения 05.03.21]. Сайт: <https://f.ua/articles/zachem-nuzhny-raskraski.html>

ФИРМЕННЫЙ СТИЛЬ И ЕГО РОЛЬ В МУЗЫКАЛЬНОЙ ИНДУСТРИИ

**Антонина ДУБРИВНА¹,
Екатерина ГРИШКОВА^{2*}**

¹Киевский национальный университет технологий и дизайна, факультет дизайна, кандидат искусствоведения, доцент кафедры рисунка и живописи, Киев, Украина

²Киевский национальный университет технологий и дизайна, факультет дизайн, кафедра рисунка и живописи, студент группы БДр 3-17, Киев, Украина

*Автор корреспонденции: Гришкова, Екатерина, 3103kate@gmail.com

Аннотация. Исследуется феномен фирменного стиля и его роль в музыкальной индустрии. На основе проведенного анализа определяется место графического проектирования фирменного стиля и его функциональных составляющих в системе брендинга и рекламы. Выявлено, что чем более известный исполнитель, тем проще и стандартный логотип у него, а не более стилистически специфический.

Ключевые слова: логотип, бренд, музыка, оформление проекта, брендинг.

Введение

Фирменный стиль используют в практике еще с древнейших времен. В середине XIX века в США и странах Западной Европы складываются предпосылки для возникновения общенациональных торговых марок. Крупных производителей, которые накопили к тому времени значительный капитал, уже не устраивал полный контроль над сбытом со стороны посредников. Они пытались продать свои товары покупателям напрямую и пытались удержать их. Для этого, им нужно было как-то отличаться, и крупные производители начали развивать себя как бренды.

Постановка задачи

Цель исследования: определить фирменный стиль и его роль в музыкальной индустрии. Задачи исследования:

- определить начало развития понятия фирменный стиль;
- определить фирменный стиль в музыкальной индустрии.

Результаты исследования

Элементы и приемы проектирования фирменного стиля участвуют в формировании брендов. Без использования элементов фирменного стиля не может быть сформирован ни один бренд, однако не каждая торговая марка в результате проведенной маркетинговой деятельности становится брендом. Первым дизайнером, создавшим фирменный стиль, считают Питера Беренса, архитектора, который в начале XX века, занимая должность художественного директора компании «AEG» в Германии, создал определенный художественный образ фирмы. Проектная работа Беренса имела большое значение для формирования нового вида деятельности, которая являлась синтезом технических и художественных задач. Она служила улучшению внешнего вида продукции, а также ее технических качеств. Таким образом, во второй половине XX века сложилось целое направление маркетинговых коммуникаций - формирование фирменного стиля.

Подчеркнем, что фирменный стиль – это совокупность приемов, обеспечивающих единый образ всем изделиям фирмы и мероприятиям; улучшают восприятие и запоминаемость потребителем не только товаров фирмы, но и всей ее деятельности; а также позволяют противопоставлять свои товары и деятельность товарам и деятельности

конкурентов [1]. Следует отметить, что запрос на разработку фирменного стиля какого-либо продукта или бренда существует в разных областях деятельности человека, в том числе и в эстрадно-концертной сфере.

Музыкальная индустрия или музыкальный рынок является составной частью индустрии развлечений. Музыкальный рынок, с учетом пиратского контента, оценивается в 3500000000 долларов и по количеству легально реализованных экземпляров музыкальной продукции входит в десятку крупнейших рынков мира [2].

Одной из важнейших деталей, влияющих на становление и популярность музыкантов на рынке, является не только музыка, но и внешний облик артиста, что является важным элементом формирования его фирменного стиля. Логотип исполнителя, фотосессии, видеоклипы, обложки дисков – все это помогает выделиться среди тысячи конкурентов. Как только появилась возможность выпускать альбомы, музыканты сразу же стали уделять внимание созданию собственных логотипов и оформления музыкальных альбомов. Именно тогда и начали зарождаться тенденции в графике, присущие различным музыкальным жанрам [3].

Логотип был символом, который чаще всего говорил о группе больше, чем ее название. Каждый музыкальный стиль стремился наиболее точно выразить свои особенности в изображении фирменного знака. С 80-х годов схема создания логотипов довольно проста: чем более известный исполнитель, тем проще и стандартный логотип у него, а не более стилистически специфический. Это связано с тем, что простой логотип лучше сочетается с унифицированным оформлением альбома, создает иллюзию массовости музыки исполнителя, а также, проще воспринимается не посвященным слушателем. Но в более узких стилистических жанрах особое внимание уделялось соответствию стилей визуальной составляющей и музыки, поэтому за такими логотипами всегда можно было отнести группу к тому или иному музыкальному жанру. Группе необходим свой собственный стиль внешнего оформления, чтобы закрепиться в создании публики, запомниться, стать любимой.

Выводы

Фирменный стиль нужен любому бизнесу и коллективу, несмотря на то, в какой области он работает. Фирменный стиль помогает отличить один проект от другого, придавая ему индивидуальности. Особую роль в фирменном стиле играет логотип. Он помогает создать особую атмосферу вокруг проекта и притягивает к себе больше людей. Он помогает создать особую атмосферу вокруг проекта и притягивает к себе больше людей, создает узнаваемость музыканта или группы музыкантов, помогает выразить особенность артиста и создать вокруг музыкальной группы атмосферу еще до первого звука. Логотип – важная составляющая группы, без которой в современном мире она не может существовать.

Литература

1. BADGAIYAN, A.J., VERMA, A. AND DIXIT, S. *Impulsive buying tendency: Measuring important relationships with a new perspective and an indigenous scale*. IIMB Management Review, 2016, pp. 186-199.
2. GUO, X. AND HONG, Y.Y. *How do consumers from developed regions evaluate global brands from emerging countries? An investigation from the perspective of global-local identity*. Journal of Contemporary Marketing Science, 2018, pp. 2-21.
3. PALAZZO, M., VOLLERO, A. AND SIANO, A., *Identifying new segments from a global branding perspective: a three-country study*. Journal of Marketing Analytics, 2016, pp. 159-171.

ANALIZA CONȚINUTULUI SUBSTANȚELOR MINERALE ÎN SUPORTURILE CELULOZICE

Nicoleta VASILIEV^{1*},
Dina COLESNICENCO¹

¹Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Textile și Poligrafie, Departamentul Design și Tehnologii în Textile și Poligrafie, grupa DTP-191, Chișinău, Republica Moldova

*Autorul corespondent: Vasiliev, Nicoleta, nicoleta.vasiliev@ntp.utm.md

Rezumat. *Lucrarea prezintă rezultatele evaluării conținutului substanțelor de umplere prin evaluarea conținutului de cenușă în suporturile papetare. Rezultatele evaluării a permis constatarea ponderii conținutului de cenușă în 8 tipuri de suporturi celulozice incluse în studiu. Suporturile cu conținut mare de substanțe de umplere contribuie la reducerea porozității și a capacității de absorbție, calități importante pentru calitatea tiparului.*

Cuvinte cheie: *suport pentru tipar, conținut de cenușă, materiale de umplere, compoziție.*

Introducere

Suporturile papetare prezintă interes pentru studiul cu referință la evaluarea conținutului de substanțe minerale în calitatea lor de suporturi pentru tipar. Cele din urmă, datorită conținutului de minerale pot asigura obținerea produselor de tipar de calitate prin utilizarea conformă a lor în tehnologiile de tipar. Suporturile papetare sunt obținute din fibre de celuloză amestecate, care se mențin împreună fără un alt liant cu excepția legăturilor de hidrogen și a împletirii fibrelor [1].

Lucrarea are drept scop, evaluarea conținutului substanțelor minerale prin evaluarea conținutului de cenușă, în vederea estimării prezenței lor în hârtiile analizate, evaluând conformitatea cu predestinația lor.

Suporturile celulozice-identitate și structură compozițională

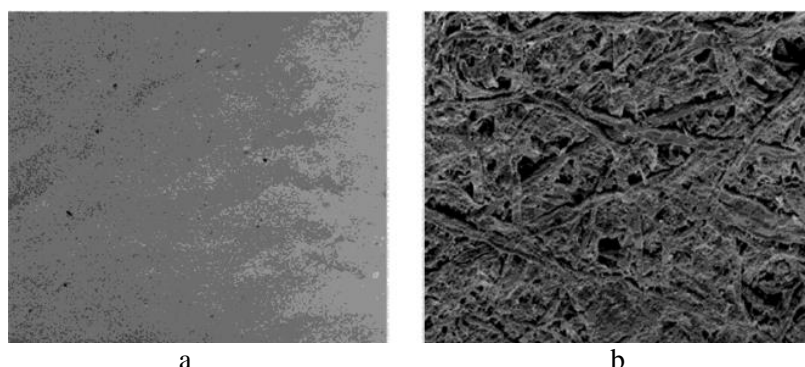
Calitatea materialelor celulozice este determinată de constituirea structurală a lor, tehnologiile de prelucrare și finisare care le conferă diverse proprietăți. Compoziția fibroasă a suporturilor pentru tipar pentru îmbunătățirea caracteristicilor de suprafață, de absorbție, de rezistență, optice, este completată de substanțele de umplere.

Substanțe de umplere introduse în compoziția materialelor papetare contribuie direct la îmbunătățirea proprietăților ce țin de uniformitatea grosimii hârtiei pe toată suprafața, uniformitatea netezimii, creșterea opacității. Ponderea substanțelor de umplutură în compoziția suporturilor celulozice variază, în hârtie este de 5-30% și include: caolinul, carbonatul de calciu (creta), ghipsul, dioxidul de titan, altele. Sursele de specialitate [5], denotă structurarea hârtiei după conținutul substanțelor de umplere în 5 grupe:

- I-a grupă - hârtiile cu conținut de cenușă firească;
- a II-a grupă – hârtiile cu conținut mic de cenușă, <5%;
- a III-a grupă - hârtiile cu conținut mediu de cenușă, 5% -15%;
- a VI-a grupă - hârtiile cu conținut de cenușă peste medie >15%;
- a V grupă - hârtiile cu conținut mare de cenușă, >20%.

Un aport deosebit al substanțelor de umplere asupra calității materialelor celulozice este cel asupra netezimii materialelor și caracterului suprafeței sesizabil prin analiza microscopică (fig. 1). Acestea, în același timp, diminuează porozitatea materialelor celulozice papetare reducând din capacitatea mare de absorbție. O parte din substanțele de umplere au influență asupra creșterii rigidității materialelor.

Figura 1. Caracterul netezimii suprafeței hârtiilor [6]:
a- hârtie cretată; b- hârtie necretată.

Materiale și metode

Evaluarea conținutului de substanțe de umplere prin conținutul de cenușă în cadrul prezentului studiu s-a desfășurat implicând 8 tipuri de materiale celulozice. Materialele implicate în studiu au fost evaluate după proprietățile geometrice pentru a putea fi evaluat conținutul de cenușă. Metodologia de evaluare este conformă standardului ISO 5127:2017 [4].

Conținutul de cenușă a fost stabilit conform formulei (1) [3]:

$$C_c = \frac{\text{masa cenușei}}{\text{masa inițială}} \times 100 (\%) \quad (1)$$

Rezultate și interpretări

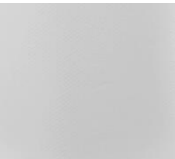

Rezultatele analizei conținutului de cenușă și a proprietăților de identitate, geometrice în compoziția materialelor celulozice sunt prezentate în tabelul 1.

Tabelul 1

Analiza conținutului de cenușă în materialele celulozice

Tipul materialului poligrafice	Mostră	Date măsurate în laborator				
		Masa (g)	Grosimea (mm)	Masa cenușei (g)	Conținut de cenușă (%)	Gramaj (g•mm ⁻¹)
1	2	3	4	5	6	7
Hârtie	Hârtie acuarelă, H1 	0,711	0,30	0,008	1,13	2,34
	Hârtie de ziar, H2 	0,160	0,051	0,0064	4	3,13
	Hârtie pentru ambalaj, H3 	0,214	0,03	0,048	22,43	7,13

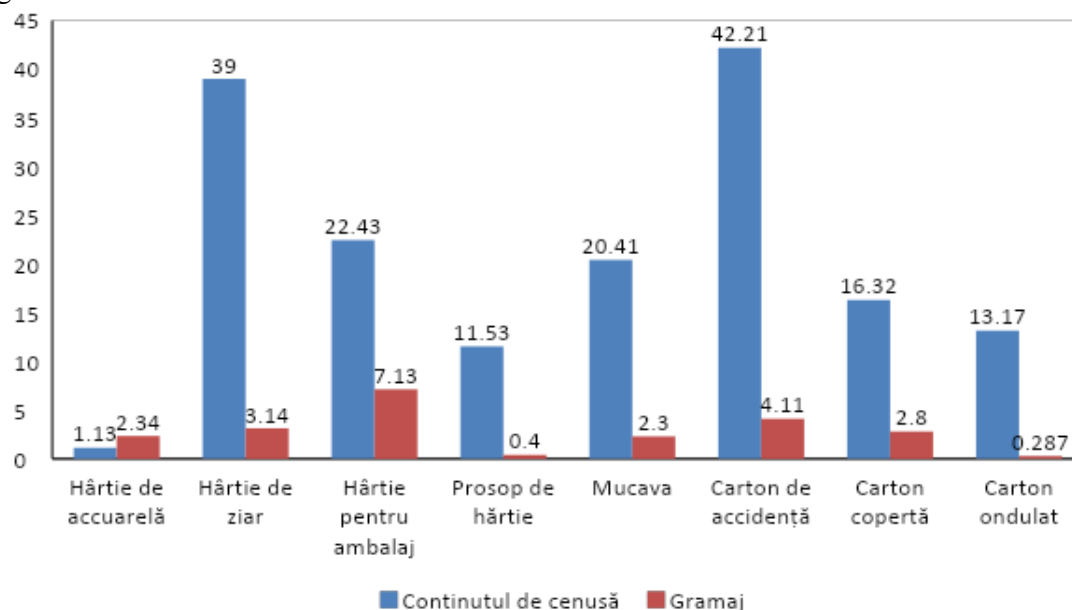
Continuarea tabelului 1

1	2	3	4	5	6	7
	Prosopul de hârtie, H4 	0,052	0,03	0,006	11,53	0,4
	Mucava , M1 	2,538	1,10	0,518	20,41	2,30
	Carton pentru tipar, C1 	0,905	0,22	0,382	42,21	4,11
Carton	Carton pentru copertare , C2 	1,140	0,4	0,186	16,32	2,8
	Carton ondulat, C3 	1,723	6,00	0,227	13,17	0,287

Rezultatele testării experimentale au condus la următoarele constatări: cantitatea de cenușă în hârtia pentru acuarelă este de 1,13%, fiind explicată de predestinația sa. Tehnica reproducerii artistice cu acuarelă, ce este determinată de solubilizarea culorii în apă cu aplicarea ulterioară pe suportul din hârtie. Prezența cantității de apă solicită de la suportul din hârtie bune proprietăți de absorbție, pe care materialele celulozice le posedă intrinsec datorită compoziției fibroase și respectiv a porozității materialelor. Acesta este argumentul conținutului mic al conținutului de substanțe de umplere și încadrarea materialului în grupul celor cu substanțe de umplere firească.

Cartonul C1 implicat în studiu, a marcat prezența celei mai mare cantități de substanțe de umplere - 42,21%. Cartonul poate prezenta un material papetar în componența căruia se pot regăsi substanțele de umplere fiind cele care sunt predestinate pentru tipar pentru diverse tipuri de produse: ambalaje, publicitate, produse funcționale, etc. În același timp există tipuri de carton cu predestinație prioritară tehnică, cum sunt destinate pentru ambalajele produselor tehnice cu rol de protecție la solicitări mecanice, intemperii, intaccitate, bună menținere a esteticului-cartoanele ondulate cae nu au cel mai frecvent în compoziția sa substanțe de umplere sau cu un conținut mai redus (C3). Conținutul mare de substanțe de umplere în mostră C1 constată atribuirea acelui tip de material în grupul celor cu conținut mare de substanțe de umplere.

Rezultatele conținutului de cenușă și dependența dintre conținut și gramaj, sunt prezentate în figura 2.

Figura 2. Analiza comparativă a conținutului de cenușă și gramajului probelor evaluate

Grosimea materialelor celulozice nu reflectă o dependență direct proporțională cu de gramajul acestora. Un exemplu evident este cartonul C1, care are o grosime de doar 0,22 mm și gramajul de 4,11 g•mm⁻¹. Această manifestare poate fi observată în mai multe tipuri de materiale analizate. Astăzi, producătorii de materiale papetare oferă o gamă largă de materiale de o mare finețe din punct de vedere a grosimii, dar cu un gramaj mare.

Concluzii

Caracteristicile compoziționale ale materialelor celulozice fac referire directă la modul lor de proveniență și destinație. Materialele ieftine, precum cartonul, hârtia pentru ziar denotă prezența unei cantități de substanțe de umplere de până la 5%, explicat prin exigențele reduse cu referință la acestea, dar și datorită procesului de tipar ce nu implică necesitate utilizării hârtiilor cu prezența unei cantități mari de substanțe de umplere. Astfel de produse, cel mai des sunt utilizate la realizarea ambalajelor, ziarelor, cataloagelor promoționale a produselor, etc. Hârtia pentru acuarelă, are un conținut redus de substanțe de umplere considerând nesitatea manifestării bunelor proprietăți de absorbție. Ponderea substanțelor de umplere determină aplicabilitatea materialelor papetare în raport cu tehnologia de tipar.

Referințe

1. Wikipedia Enciclopedia liberă [online] [accesat 09.03.2021] Disponibil: <https://ro.wikipedia.org/wiki/H%C3%A2rtie>
2. PrintWiki The Free Encyclopedia of Print, *Ash Content* [online] [accesat 09.03.2021] Disponibil: http://printwiki.org/Ash_Content?fbclid=IwAR0HIJn7rSQh8MqUgdXFbQU-nS7duF97Xm4Uc34M62kHRchj9P-ak9ou79A
3. SCOBIOALĂ, V., ONICI, N., SUBOTIN, I., NASTAS, V., *Structura materialelor poligrafice (Îndrumar de laborator)*. Partea I, Chișinău: U.T.M, 2012.
4. Pagina oficială web a ISO [online] [accesat 09.03.2021]. Disponibil: <https://www.iso.org/standard/59743.html>
5. *Современная технология изготовления бумаги* [online] [accesat 09.03.2021] Disponibil: https://studme.org/316261/tehnika/sovremennaya_tehnologiya_izgotovleniya_bumagi

ДИЗАЙН-ПРОЕКТ КАЛЕНДАРЯ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ АВТОРСКИХ СТИЛИЗОВАННЫХ ПЕЙЗАЖЕЙ

Екатерина ГРИГОРЦИВА^{1*}, Наталия ОСТАПЕНКО¹

¹Киевский национальный университет технологий и дизайна, факультет дизайна, кафедра рисунка и живописи, Киев, Украина

*Автор корреспонденции: Григорцова, Екатерина, egrigorciva@gmail.com

Аннотация. В работе проанализированы и обобщены разновидности календарей. Охарактеризованы за разными показателями и раскрыты их особенности, что позволило обосновать выбор календаря для дальнейших исследований. Систематизированы виды авторских творческих работ, выделены художественно стилизованные пейзажи. Раскрыты композиционные аспекты календаря, указано цветовое решение, выбран графический редактор Adobe Illustrator для выполнения иллюстраций.

Ключевые слова: календарь, календарная сетка, композиция, пейзаж, иллюстрация, природа.

Вступление

Природа вдохновляет и стимулирует воображение. Осознание ее красоты достигается, в том числе, путем просмотра различных пейзажей. Календарь, являясь полиграфическим продуктом и справочным изданием, несет при этом эстетический и нравственный посыл и может служить эмоционально-ценностным ориентиром [1].

Результаты исследования

Одним из значений термина «календарь» является периодическое справочное издание с последовательным перечнем дней, недель, месяцев года, а также другими сведениями различного характера. Наиболее распространёнными являются такие виды календарей, как карманные, настенные и настольные, которые имеют не только календарную сетку, но и несут смысловую нагрузку, в том числе графическую визуальную информацию. В качестве основы может использоваться не только бумага, например, картон, но и холст, пленка, дерево. С одной стороны такого календаря может быть размещена календарная сетка, а с другой тематическое изображение

Формат малогабаритного карманного календаря позволяет иметь его с собой и делает его мобильным. Ранее данный вид календаря в основном производился размером 70x100 мм, но на сегодняшний день используются множество иных модификаций. Этот полиграфический продукт наиболее часто изготавливается из пластика (86x54 мм), но преимущественно используется мелованный или немелованный картон плотностью 280–300 г/м². Для повышения удобства в эксплуатации и увеличения срока службы применяется круглая вырубка углов и ламинация. Также широко используются настольные календари. Такие изделия бывают перекидными и неперекидными. Настольные календари типа «домик» имеют блоки, состоящие из 6 или 12 листов, и, соответственно отображающие неделю, месяц и т.д. В качестве фиксации страниц может использоваться пружина. Календари типа «пирамидка» имеют основание и три боковые стороны. Настенные календари могут быть полноценным интерьерным решением. Различают листовые, отрывные, квартальные и перекидные настенные календари. Возможные размеры такого изделия – от 100x200 до 210x210 мм. Как правило, такая продукция производится формата А4 и более, вплоть до А1. Размер определяется технологическими возможностями и условиями использования. Зачастую для производства календарей настенного типа используется мелованная бумага плотностью 300 г/м². Дополнительно может применяться постпечатка [4].

На основе проведенного анализа и обобщенной информации о разновидностях данной полиграфической продукции выбран настенный перекидной календарь формата А4 на двенадцать месяцев, как наиболее информативный. Страницы листа соединены пружинным фиксатором. Дизайн-проектом предусмотрен календарь с серией иллюстраций на каждом из 12 разворотов. В качестве иллюстраций выбраны художественно стилизованные пейзажи из коллекции авторских творческих работ с целью привлечения внимания к красоте природы. На разных страницах размещены пейзажи, соответствующие времени года и создающие при этом некий ассоциативный смысловой ряд. При их выборе выделены наиболее художественно выразительные работы, их составляющие элементы. Восприятие красоты сельского, городского, морского и других пейзажей вызывает положительные эмоции и позволяет осознать ценность увиденного [2-3]. Иллюстрации выполнены в графическом редакторе Adobe Illustrator. В качестве инструмента в этом редакторе в большей степени использованы «перо» (Pen tool) и «кисть» (Brush). «Перо» позволяет создавать фигуры различной сложности, а «кисть» прорисовывать детали картины, линии разной толщины, плавности и фактуры [5-6]. С помощью того же графического редактора создана модульная сетка и выбран ее шаг. Все составляющие элементы созданной композиции календаря структурированы и пропорциональны. Верхнюю большую часть страницы календаря занимает пейзаж, послуживший центром композиции и соотносённый с календарной сеткой. Для размещённой ниже сетки выбран шрифт Candara, как наиболее соответствующий стилистике иллюстраций. По признакам характера цветовых отношений выделен трехцветный тип композиции. Для триады выбранного типа использовался цветовой круг, построенный на двух контрастных парах. Подбор цветов осуществлялся в соответствии со временем года.

Выводы

Указана роль современного календаря как полиграфической продукции с высокими художественно-эстетическими показателями. Перечислены и охарактеризованы основные виды календарей. Обоснован выбор настенного перекидного календаря формата А4 с разворотами на двенадцать месяцев. Среди авторских творческих работ выделены художественно стилизованные пейзажи сельского, городского, морского вида, выделены наиболее художественно выразительные работы. Раскрыты художественно-композиционные аспекты этого полиграфического продукта. Обоснован выбор графического редактора Adobe Illustrator для выполнения иллюстраций.

Литература

1. Типы и виды календарей в полиграфии [online] [дата обращения 12.02.2021]. Сайт: <https://icolorit.ru/blog/typy-i-vidy-kalendarej/>
2. Жанр Живописи: Пейзаж [online] [дата обращения 15.02.2021]. Сайт: <https://art-icon.com/stati/zhanr-jivopisi-peyzazh/>
3. ИДЕЛЬСОН, Н. И. История календаря. С. 308—411 [online] [дата обращения 17.02.2021]. Сайт: www.astro-cabinet.ru/library/Idelson/Index.htm/
4. ШАПОВАЛ, А.Г., ОСТАПЕНКО, Н.В., ЛУЦКЕР, Т.В., АНТОНЮЖЕНКО, А.Ю., АВРАМЕНКО, Т.В. Передумови дизайн-проекування хустково-шарфових виробів з використанням авторських робіт. Art and Design №2, 2018 [дата обращения 24.02.2021]. Доступно: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/9622/1/artdes_2018_N2_P083-092.pdf/
5. Лечебный пейзаж [online] [дата обращения 23.02.2021]. Сайт: <https://nat-geo.ru/nature/peyzazh-kak-lekarstvo/>
6. Цветовая композиция. Цветовая гармония, колорит, цветовая гамма [online]. 2017 [дата обращения 20.02.2021]. Сайт: <https://helpiks.org/8-94319.html/>

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СКАНДИНАВСКИХ РУН И СИМВОЛИКИ ДЛЯ СОЗДАНИЯ КНИЖНОЙ ИЛЛЮСТРАЦИИ

Татьяна ЛУЦКЕР¹,
Анастасия ОВЧАРЕНКО^{1*}

¹Киевский национальный университет технологий и дизайна, Киев, Украина

*Автор корреспонденции: Овчаренко, Анастасия, anastasiya.ovcharenko2308@gmail.com

Аннотация: В работе представлены результаты исследования кельтско-скандинавских символов и рунических очерков при создании иллюстрации для современной печатной продукции. Охарактеризованы этапы разработки книжной иллюстрации с использованием изображений выбранных рун, символов, их композиций. Проанализированы исторические аспекты и значения кельтско-скандинавских рун и символов. Изучено значение основных скандинавских рун, что позволило обосновано выбрать определенные символы и их комбинации. Перечислены и охарактеризованы этапы создания целостной композиции путем комбинирования рисунка в печатном издании. Охарактеризована суть и последовательность проведения этапов проектирования макета книги и определены основные характеристики изображений, которые влияют на восприятие готового продукта.

Ключевые слова: дизайн, символика, руны, графические композиции, книжная иллюстрация, мифологические мотивы

Введение

Известно, что создание композиций книжной иллюстрации является процессом образного мышления и предусматривает глубокие знания в рунологии. Элементы, объекты композиции могут быть разными, но все они подлежат фундаментальным законам художественного построения, моделирования формы, гармоничной компоновке при смысловой передаче. Руны скандинавских народов — это вид старинного письма, которое имеет германское происхождение. Его использовали Волхвы для устной и письменной коммуникации, записи формул, священных текстов, и т.п. Известно, что расположение рун в алфавите имеет четко связанную последовательность и передает сакральное значение, а число символов является переменным [1]. Обосновано выбор отдельных рун и символов на основе их изучения.

Результаты исследования

Понимая смысловую нагрузку и значение скандинавских рун можно наиболее полно передать их художественную выразительность и целостность композиции. Для создания образности иллюстраций предусмотрены взаимосвязь изображаемого рисунка с текстом. Раскрытие основных значений кельтских символов и рун на всех стадиях проектирования позволило создать книжный рисунок, как завершённый графический объект печатной продукции [1]. Выявлено, что в большинстве печатных изданий отсутствует визуальная графическая информация. Актуальность данной работы обусловлена созданием книжной иллюстрации мифологического назначения в жанре фэнтези. Известно, что кельтско-скандинавские руны и символы широко используются в современном мире как элементы декора в архитектуре, скульптуре, в тематических произведениях изобразительного искусства и иллюстрациях, в документальных и научных работах, создании магических символов, обрядов, амулетов и т.п [2].

Проведен анализ книжной графики, который включает в себе определенные основы и правила связи между отдельными выделенными элементами, для создания композиционного единства и целостного изображения, а также его взаимодействие с макетом и текстом печатного продукта. Целесообразно комбинирование кельтской символики и орнаментов с рунами скандинавских народов, что наиболее полно раскрывает их суть при создании книжной иллюстрации [3]. Выявлено потребность в воспроизведении смысловой нагрузки графических композиций на основе рун и символов для доступности в восприятии печатной продукции с глубоким пониманием культурного и исторического наследия скандинавского народа [4]. В результате анализа элементов, используемых для создания книжных иллюстраций, разработан метод для воспроизведения графических композиций, которые содержат сочетания скандинавских рун и кельтских символических изображений, включающих не только простые графические орнаменты, но и изображения мифологических существ. При этом учтено композиционное, эстетическое, стилевое сочетание скандинавских рун и орнамента в рисунках. Разработан графический метод создания иллюстрационных композиций путем стилизации изображений мифологических героев [5]. Представленные в работе книжные иллюстрации методом сочетания форм, символов передают не только эстетическую составляющую, но и определенное индивидуальное содержание, которым наделены каждая отдельная руна и символические элементы кельтско-скандинавской культуры. Разработаны на основании анализа комплексные графические композиции, в которых сочетаются элементы для более доступного восприятия и понимания печатного издания. Созданные книжные иллюстрации отвечают требованиям графического проектирования и являются продуктом массового потребления с использованием принципов и основ создания визуальных проектов.

Выводы

При дизайн-проектировании книжной иллюстрации рассмотрены исторические аспекты, использованы символы скандинавских рун и их значений, применены композиционные и формообразующие принципы с учетом информативных и эстетических свойств, благодаря чему готовый продукт приобретает свою уникальность, художественную выразительность, узнаваемость, целостность. Созданы иллюстрации для литературных произведений в жанре фэнтези с использованием скандинавской идеологии обеспечивающие лучшее восприятия текста и понимания темы произведения в печатном издании. Созданы книжные рисунки и графические композиции с использованием значений на основе рун и символов для взаимосвязи с текстом, что улучшило качество восприятия материала.

Литература

1. Руны. Найджел Пенник, издательство София, 2008.
2. Руны. Теория и практика работы с древними силами. Ольга Корбут, издательство Эксмо, 2017.
3. КОЛОСНИЧЕНКО, М. В., ВЕРШИНИНА, К. В. Допроектные исследования как часть инновационных методов дизайн-проектирования. 2019.
4. Кельты-язычники. Быт, религия, культура. Энн Росс, Центрполиграф, 2005. 3-15 с.
5. Designa: книга 1, кельтские узоры. Никита Пес, medium.com, 2015 [online] [дата обращения 20.02.21]. Сайт: <https://medium.com/designa-%D0%BA%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%B0-1>
6. КРИВУШИН, Иван. Скандинавская мифология. Энциклопедия Кругосвет [online] [дата обращения 19.02.21]. Сайт: https://www.krugosvet.ru/enc/kultura_i_obrazovanie/religiya/SKANDINAVSKAYA_MIFOLOGIYA.html
7. ПРИЧЕПИЙ, Оксана Евгениевна. Дизайнерский, этнографический, археологический и культурологический аспекты исследования орнаментов. 2015.

PROJECT OF CREATION A UKRAINIAN ELECTRONIC MEDIA INTERESTING TO ALL THE PEOPLE WHO ARE GETTING DESIGN EDUCATION OR WORKING ON DESIGN PROJECTS

**George DULSKY¹, Yaroslava DULSKA^{1*},
Olena SLYTIUK¹**

¹*Kyiv National University of Technology and Design, Kyiv, Ukraine*

*Corresponding author: Dulska, Yaroslava, marinadobr@ukr.net

Abstract. *There was carried out a research and there was identified the problem of lack of reliable arranged information for designers, as well as the lack of a comprehensive guide to technical issues for those who working on design projects. The article offers a solution to the problem through the creation of an informational resource and an online guide for designers.*

Keywords: *Graphic Design, Typography, information, Design helper, technology.*

Introduction

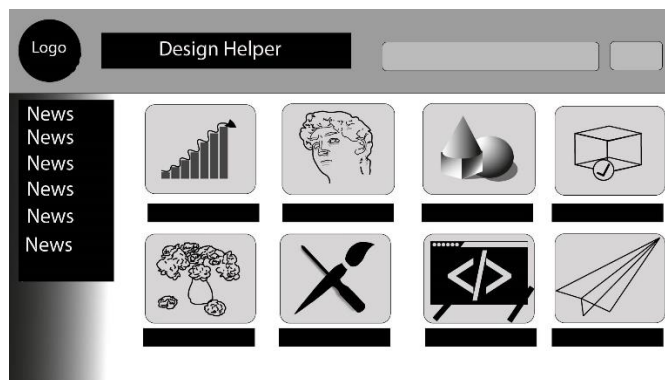
Nowadays, when digital technologies develop so fast, it is strategically important to be competent in all fields of knowledge. The ways of getting education, ways of communication, teamwork, forms of cooperation are changing very rapidly. Classic well-illustrated textbooks and other editions including those ones on Typography or Graphic Design, have not lost their value. It is great to have such a well-illustrated publication on the shelf next to your desk, but it can not satisfy all your educational or informational needs. Moreover, the latest information is changing rapidly or it is losing its topicality. And reprinting the textbook several times a year is not profitable business for anyone. There are also many different magazines, online publications on art and design. Each textbook and each edition is unique. Each publication emphasizes attention on one aspect and it is logically correct. However, the reality of modern world dictates to us a very fast speed of getting information, and therefore it is extremely important for any designer to find correct information on a particular issue very quickly. In a very short time you need to find correct answers to the questions, and there are a lot of textbooks to re-read on the Internet. Sometimes a designer makes a bad mistake because of lack of time or reliable information in direct access.

Problem formation

There were analyzed existing online publications in the post-Soviet territory, and it was determined that there are no publications consigned just for graphic designers. In Ukraine all existing publications are multidisciplinary. They do not just give answers to specific questions on graphic design. Another one point is that Ukrainian designers often need to solve technical problems in condition of time limitation. They have to find useful information, and therefore they need a manual provides reliable information on design and in related fields, they need an edition in which all information is collected. In Ukraine it has already been discussed the problem of classified information in electronic media and the creation of online libraries [1-2]. Based on various works, it was concluded that there are no online media that provide informational assistance in design and printing. And those ones that exist are foreign. Therefore, it was proposed to create an online resource to provide answers to various aspects usually interesting for beginners, the resource which contains essential reliable information for designers - it can be news, trends, ideas, articles on topics related to Graphic Design. The proposed online edition can also contain answers to popular questions, articles on academic subjects, cover the latest trends, news and more. Thus, there is a chance for Ukrainian designers to be more informed and to avoid most common mistakes in the process of working on projects.

Results

The work on the site from our dream has begun. According to our plan, the site interface will be maximally adapted to the user. Easy using will be due to the massive buttons with a sign system, these buttons will be transitions to other pages of the site, where there will be more detailed information that the person was looking for. The site will not be overloaded with massive graphics, but the sign system will be present to speed up the search for information, as well as to save time on re-reading the headlines. The main page of the site should have a search line for those who can clearly formulate their question and download it. Now we are working on the concept and interface of the online resource (Figure 1).

Figure 1. This is the main page of the "Design-Helper" site

The site with the working title "Design-Helper" must have the following sections: techniques for creating images both in digital and material versions; Composition and Color Theory; All about Fonts; Printing and Illustration art; Design in advertising; Software for design; Packaging Design; Web Design and Interface Design; Motion Design; Environmental Design and Navigation and others. A separate section titled "History of Design and Legendary artists" will be created for the articles on the History of Design with the works of outstanding artists, both modern and famous old school ones. We do not see our project without a section where the best works of our university graduates will be presented. It is also desirable to be able to find out what professional contests there are in the world, on which projects Ukrainian designers are actually working, to get known about their plans and achievements. It would be interesting to know about the opportunities to get a design education in Ukraine and abroad, university or online courses. We plan to continue our work and invite all interested people to cooperate. We are glad to discuss all proposals of cooperation.

Conclusions

There was identified the urgent necessity in creating a multidisciplinary online resource in which all the interested professionals, students and amateurs could find and share reliable information get known rules and regulatory framework, news from the world of visual and digital design, printing, benefits or features of graphic editors, as well as appendices to them, including instructions how to use of new software, their interfaces, some kind of "Wikipedia", only in design, printing and publishing. And work has began The resource has also to become a platform where the Ukrainians who receive design education or work in this field could exchange ideas, opinions, plans and achievements.

References

1. FIGOL, N., K., Ph. D. Electronic editions of Ukraine. In: *Horizons of Printing, KPI named after Igor Sikorsky Edition, Kyiv 2018*, (1) pp. 244-254.
2. ROMANENKO, S., S., CHORNYI, O., P., Substantiation of expediency of establishing an electronic scientific journal, In: *Engineering and educational technologies in electrical and computer systems. Kremenchug National University named after Mykhailo Ostrogradsky Edition, 2013* (3) pp.7-22.

ОСОБЕННОСТИ ДИЗАЙНА КНИЖНЫХ ИЗДАНИЙ

Валерия ЛЕСНИЧЕНКО^{1*},
Антонина ДУБРИНОВА¹

¹Киевский национальный университет технологий и дизайна, факультет дизайна, кафедра рисунка и живописи, Киев, Украина

*Автор корреспонденции: Лесниченко, Валерия, valeria.lesnichenko@gmail.com

Аннотация. В статье представлены результаты исследования особенностей книжного дизайна для разных видов литературы. Проведен анализ книжного рынка Украины, на тему популярности печатных изданий среди читателей, а также анализ основных дизайнерских подходов к оформлению книжного изделия. Были выделены особенности оформления книги разных жанров, а также систематизированы формальные составляющие дизайна книги.

Ключевые слова: книжное издание, дизайн, оформление, элемент книги.

В современном мире технологий книга может иметь электронный и печатный вариант. При этом электронная версия стала легче и дешевле в использовании, чем печатная продукция. Следовательно, функции и предназначение полиграфических книжных изделий стали меняться. Исходя из анализа книжного рынка Украины классическую и научную литературу, в основном, читают в бумажном варианте. Также, согласно статистике «Pew Research Center», 90% постоянных читателей электронной книги покупают и печатный аналог. По статистике за прошлый год 70% взрослой аудитории читателей предпочитали бумажный формат книги и только 21% читали электронную книгу. Также количество пользователей, которые предпочли аудиокнигу, составило около 11% [1]. Отдельным сегментом являются детские книги. Они занимают третье место после художественной и познавательной литературы, которые приобретают украинские покупатели не по требованию учебных заведений [2].

С целью определить особенности дизайна для разных, по жанру, книжных изданий, был проведен анализ разных дизайнерских подходов, которые зависят от содержания и потребностей разных видов литературы. Были выделены основные задачи работы специалиста, а также выделена характеристика оформления внешних и внутренних элементов книги, для поэтапного разбора особенностей дизайна книжного изделия.

С целью анализа отношения людей к сознательной моде и вопросу сохранения окружающей среды нами проведен анкетный опрос потребителей моды и людей, которые имеют непосредственное отношение

Отметим, что как электронный, так и бумажный вариант книги нуждается в адекватном оформлении. Процесс оформления книги состоит из художественной и технической части. Художественную часть оформления можно поделить на три части:

- разработка книжной организации, систематическое размещение внутренних элементов книги;
- создание внешнего и внутреннего дизайна книги;
- типографское исполнение книги [3].

В зависимости от содержания и жанра литературы, книжные полиграфические издания можно поделить на три типа: познавательные, художественные и научно-художественные. Первостепенная задача дизайнера – создание графического проекта книги, который адекватно отражает ее содержание, является функциональным и художественно выразительным.

Подчеркнем, что главными компонентами книги являются тема и идея, которые тесно связаны между собой. То есть, тема – это круг явлений, на который обращено внимание автора, идея – это точка зрения автора, его восприятие и мировоззрение. Задача дизайнера пропустить идею автора через себя и передать свой опыт общения с книгой читателю.

Исходя из этого, можно выделить два основных подхода к дизайну. Один из них можно назвать «прозрачным», то есть, сдержанным, который не отвлекает внимание от читателя от контента книги. Его характерной чертой является лаконичность и простота, с минимальным художественным вмешательством. Такой способ применяется для научной, учебной и технической литературы.

Вторым способ ориентирован на привлечения визуального внимания читателя. Смысловая нагрузка распределяется между оформлением и текстом издания. В таких изданиях дизайн во многом зависит от содержания. Такой способ чаще всего используется для детской литературы, энциклопедий и тематических изданий [4].

Отметим, что одни произведения могут печататься в разных вариантах. Например, есть бюджетные варианты книг, они имеют мягкий переплет, чаще используется недорогая тонкая бумага и цветные вставки, как правило, отсутствуют. Противоположный вариант предыдущему характеризуется твердым переплетом, плотной мелованной бумагой и ярким оформлением. Твердая переплет, плотная мелованная бумага, яркое оформление. Такого рода издания выполняют функцию подарочного или коллекционного издания.

Особое место в полиграфических книжных изданиях занимают детские книги. Экономия на материале не допустима, ведь детские книги нуждаются в эффектном оформлении. Для детских книг используется плотная бумага, яркие цвета, иногда даже встречаются вставки из других материалов (для маленьких детей). Поиск компромисса между ценой и качеством является основной проблемой детских изданий.

Оформление внешних частей книги зависит от жанра литературы, типа издания и целевой аудитории читателей. По характеру оформления делятся на: шрифтовые, орнаментальные, предметно-тематические, символические и эмблематические, сюжетно-тематические.

Подчеркнем важность грамотного дизайна обложки книги, ведь именно по ней возможно судить о ее содержании. Именно это элемент может привлечь и сориентировать читателя. Часто для серии книг используется один стиль дизайна обложки. Так же, если автор ещё малоизвестен, обложку делают более яркой и привлекательной. Чем привлекательней и грамотней сделана обложка, тем больше шансов заинтересовать покупателя.

На концепцию обложки влияет внутреннее содержание книги и иллюстрации. Внутреннее оформление должно полностью совпадать со внешним. То есть подбор цветов, схожесть шрифтового рисунка, построения строк, стиль художественных элементов. Иллюстрационный материал оказывает большое влияние на оформление обложки.

Суперобложка является внешним элементом книги. Она выполняет защитную функцию, а также служит для расширения и обогащения возможностей внешнего оформления. Суперобложка часто используется для книг в мягком переплете, для дополнительной защиты, а также для подарочных изданий.

Следовательно, от качественного оформление этих двух внешних элементов зависит успех привлечения внимания читателя и его первое впечатление о книге.

Форзац является внутренним элементом книги, который скрепляет обложку и книжный блок. Дизайн форзаца может быть нейтральным или художественно оформленным. Во втором случае он будет нести определенную смысловую и психологическую нагрузку на читателя. Оформление данного элемента зависит от требований издательства к дизайну книги.

Элементы внутреннего оформления, также как и внешние, зависят от сюжета и жанра литературы.

После форзаца внимание читателя переходит к титульному листу, который размещается на первых страницах книги. Этот элемент выполняет информационную функцию. На нём размещаются сведения издания: имя автора, название книги, место и год издания, а также, название издательства. Также как и форзац, оформление титульного листа зависит от требований издания. Например, в научной литературе он будет иметь классический нейтральный вид, а для художественного издания иметь декоративное оформление.

Оглавление – это элемент, который содержит информацию о произведениях или разделах книги. Он имеет справочно-поисковую, информационную и рекламную функцию. Этот элемент позволяет читателю сориентироваться в тексте книги и сложить первое впечатление о ней.

Выше перечисленные элементы книги влияют на более осознанный выбор читателя. Они дают короткую информацию о жанре, авторе и сюжете книги.

Основной текст зависит от требований издания к оформлению. То есть всё зависит от функций и задач, которые выполняет книга. Тут оформление может состоять из шрифтового дизайна, вёрстки и художественных элементов [5].

Выводы

Таким образом, анализ особенностей книжных изданий и современного книжного рынка Украины, определения трендов и предпочтений среди потребителей, показал, что актуальным на сегодняшний день является книжный дизайн, соответствующий жанру и содержанию книги. Он должен учитывать особенности и функции каждого издания, а также целевую аудиторию читателей. В процессе исследовательской работы выделены особенности оформления книги разных жанров, а также систематизированы формальные составляющие дизайна книги.

Литература

1. Статистика чтения электронной книги. Исследовательский центр Pew Research Center [Онлайн] [дата обращения 22.02.21]. Сайт: <https://sites.google.com/site/tabletspcru/statistika-ctenia-elektronnyh-knig#>
2. Тенденции рынка детской литературы в Украине [Онлайн] [дата обращения 22.02.21]. Сайт: <http://yasno-group.com/>
3. ДУБИН, Н. Художественное оформление книжного издания. Краткие рекомендации для начинающих [Онлайн] [дата обращения 22.02.21]. Сайт: <https://compuart.ru/>
4. КНАБЕ, Г.А. Энциклопедия дизайнера печатной продукции [Онлайн] [дата обращения 23.02.21]. Сайт: <http://hi-edu.ru/>
5. Художественное оформление книжного издания [Онлайн] [дата обращения 23.02.21]. Сайт: <https://compuart.ru/>

DETERMINAREA CARACTERISTICILOR DE REZISTENȚĂ A SUPTURILOR PENTRU TIPAR

Nadejda MALIC¹,
Cristina MEREACRE^{1*}

¹Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Textile și Poligrafie, Departamentul Design și Tehnologii în Textile și Poligrafie, grupa DTP-191, Chișinău, Republica Moldova

*Autorul corespondent: Malic, Nadejda, nadejda.malic@dtm.utm.md

Rezumat. *Lucrarea prezintă rezultatele studiului cu referință la comportamentul diferitor suporturi pentru tipar solicitate pentru rezistență: rezistență la rupere, alungire, deformare. În studiu au fost implicate 4 tipuri de suporturi tipografice, prezentând materiale celulozice și polimerice. Rezultatele au demonstrat bune proprietăți de rezistență la rupere, alungire denotate de materialele polimerice în raport cu cele celulozice.*

Cuvinte cheie: *suporturi poligrafice, rezistență, caracteristici, deformare.*

Introducere

Suporturile pentru tipar, în vederea obținerii diferitor produse, trec printr-o mulțime de procese și prin diverse echipamente, în acest parcurs fiind supuse diferitor tipuri de solicitări cum ar fi: mecanice, termice, etc. Cunoașterea acestor solicitări și comportamentul materialelor este foarte importantă în vederea planificării și asigurării calității produselor și proceselor tipografice.

Solicitările la tracțiune și alungire a materialelor tipografice

Rezistența la rupere reprezintă rezistența maximă cu care se opune materialul tipografic solicitărilor de tracțiune, se determină conform relației:

$$R_r = P/A \text{ (N/mm)} \quad (1)$$

unde:

P - efortul maxim depus la tracțiunea epruvetei până la rupere, N;

A - aria secțiunii transversale a epruvetei, determinată de produsul dintre lățimea și grosimea acesteia;

În timpul solicitărilor de tracțiune uniaxială, epruveta din material tipografic se deformează longitudinal. Deformația care se înregistrează în momentul ruperii poartă denumirea de alungirea la rupere.

Alungirea la rupere se apreciază prin:

- alungirea absolute la rupere (ΔL_r), care reprezintă diferența dintre lungimea epruvetei în momentul ruperii (L_r) și lungimea inițială a acesteia (L_0):

$$\Delta L_r = L_r - L_0 \quad (2)$$

- alungirea relativă la rupere (E_r), care este raportul dintre alungirea absolută a epruvetei în momentul ruperii și lungimea inițială a ei:

$$E_r = (\Delta L_r / L_0) \times 100 \text{ (%) } \quad (3)$$

Alungirea suporturilor poligrafice depinde de natura materiei prime, de procesul de prelucrare, precum și de conținutul de umiditate. Odată cu creșterea conținutului de umiditate crește și capacitatea de deformare a acesteia [1].

Materiale și metode

Pentru evaluarea rezistenței la rupere a suporturilor pentru tipar, în studiu au fost implicate patru tipuri de materiale, atât suporturi papetare cât și suporturi polimerice. Evaluarea s-a desfășurat utilizând *dinamometru tip 2166-R-5*, din fiecare tip de material prelevându-se probe atât pe direcție transversală cât și pe direcție longitudinală (tabelul 1). Rezultatele încercărilor sunt reprezentate în tabelul 2.

Tabelul 1

Caracteristica materialelor poligrafice

Tipul materialului	Reprezentarea	Caracteristicile
A- Hârtia offset		Gramajul-83 (g/m ²). Grosimea - 114 (microni). Gradul de alb CIE-172. Opacitatea- >93.
B- Carton cu un strat		Gramajul-185 (g/m ²). Tipul-carton cu un strat.
C- Ambalaj pentru lapte		Folie HDPE Densitate- 0,910 – 0,927 g/cm ³ . Rezista la temperatură - 123-130 °C. Foliile de HDPE sunt realizate in varianta translucida sau opaca, destul de flexibile si greu de spart..
D- Ambalaj pentru pâine		Polietilena de joasă densitate LDPE, material foarte flexibil, ușor de procesat și extrem de maleabil

- rezistenței la rupere (1):

$$R_r = P/A \text{ (N/mm)}$$

$$A = 50\text{mm} \cdot \text{grosimea epruvetei};$$

$$A = 50\text{mm} \cdot 0,1 = 5 \text{ mm}^2;$$

$$P = 62,5 \text{ N}$$

$$R_r = 62,5 \text{ (N)} / 5(\text{mm}^2) = 12,5 \text{ (N/mm)}$$

(4)

- alungirea relativă (2):

$$E_r = (\Delta L_r / L_0) \times 100 \text{ (\%)}$$

$$L_0 = 100 \text{ mm}$$

$$\Delta L = 7 \text{ mm}$$

$$E_r = (7\text{mm}/100\text{mm}) \cdot 100\% = 7\%$$

(5)

Rezultate și interpretări

Rezultatele evaluării proprietăților suporturilor pentru tipar la caracteristicile de rezistență sunt prezentate în tabelul 2. Conform rezultatelor obținute din experimentare, s-a remarcat că materialele polimerice prezintă o rezistență la rupere mai mare, moment evident remarcat în polietilena de mare densitate predestinată realizării ambalajelor pentru lapte, care a înregistrat o rezistență de 62,5%-81,5%, în raport cu cea atestată în hârtia pentru tiparul digital, care a înregistrat cea mai mică valoare a rezistenței 5,5%-7%. Deasemenea, s-a constatat că, din aspectul evaluării rezistenței la tracțiune și rupere a materialelor cercetate funcție de direcția de fabricație, mai puțin ambalajul pentru lapte, probele poziționate longitudinal au prezentat rezistență mai sporită solicitate fiind la rupere și alungire.

Tabelul 2

Rezistența la alungire și tracțiune a suporturilor poligrafice							
Nr.	Tipul materialului	Direcția fabricării	Grosimea	Efortul la rupere P, N	Rezistența la rupere N	Alungire	
						Absolută L, mm	Relativă Li, %
1	A1	Long	0,1	66	13,2	7	
2	A2		0,1	59	11,8	7	
X			0,1	62,5	12,5	7	7
1	A1	Trans	0,1	165	33	5	
2	A2		0,1	168	33,6	6	
X			0,1	166,5	33,3	5,5	5,5
1	B1	Long	1,6	450	25,01	7	
2	B2		1,6	450	25,01	7	
X			1,6	450	25,01	7	7
1	B1	Trans	1,1	321	5,13	6	
2	B2		1,1	353	6,41	7	
X			1,1	337	6,12	6,5	6,5
1	C1	Long	0,1	50	10	68	
2	C2		0,1	124	24,8	57	
X			0,1	87	17,4	62,5	62,5
1	C1	Trans	0,1	107	21,4	85	
2	C2		0,1	237	47,4	78	
X			0,1	172	34,4	81,5	81,5
1	D1	Long	0,03	17	11,3	42	
2	D2		0,03	23	15,33	98	
X			0,03	20	13,33	70	70
1	D1	Trans	0,03	46	30,66	65	
2	D2		0,03	49	35,1	65	
X			0,03	47,5	32,88	65	65

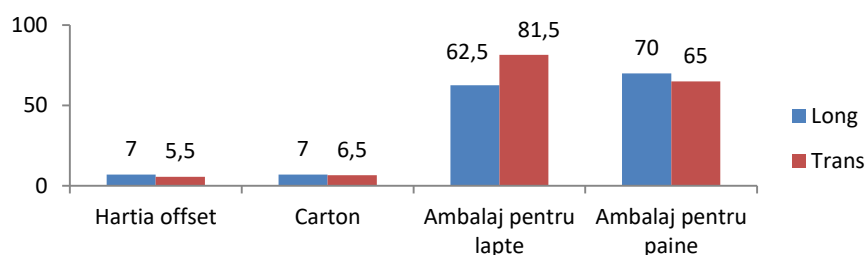

Figura 2. Analiza comparativă a rezistenței la rupere a probelor evaluate

Concluzii

Studiu proprietăților de rezistență a suporturilor tipografice este important considerând impactul elementelor și ansamblurilor de elemente ale echipamentelor de tipar asupra materiale, dar și a solicitărilor atestate în procesul de utilizare a prodelor realizate din aceste materiale considerând predestinația lor. Cunoașterea rezistenței la rupere și a alungirii relative poate anticipa manifestarea anumitor neconformități în diverse situații. În special, sunt importante pentru cazul în care materialele sunt utilizate pentru realizarea ambalajelor, cunoscând solicitarea acestora la alungire, rupere, etc.

Referințe

1. SCOBIOALA, V., ș.a. *Structura materialelor poligrafice*. Indicații metodice pentru desfășurarea lucrărilor de laborator. Partea I, Chișinău: U.T.M, 2012.
2. *PrintWiki The Free Encyclopedia of Print*, Ash Content [accesat 10.03.2021] Disponibil: http://printwiki.org/Ash_Content?fbclid=IwAR0HIJn7rSQh8MqUgdXFbQU-nS7duF97Xm4Uc34M62kHRchj9P-ak9ou79A.
3. VICTOR, C. *Clasificarea hartiei de copiator*. Pagina oficială web a companiei papetti [accesat: 09.03.2021]. Disponibil: <https://papetti.ro/blog/ghid-complet-pentru-alegerea-hartiei-de-copiator/>

РОЛЬ СОВРЕМЕННЫХ ТЕНДЕНЦИЙ В РАЗРОБОТКЕ ДИЗАЙНА УПАКОВКИ

Иванна ПАВЕЛЬЧУК¹, Елена ДЕМЧЕНКО^{2*}

¹Киевский национальный университет технологий и дизайна, факультет дизайна, Доктор искусствования, доцент кафедры рисунка и живописи, г. Киев, Украина

²Киевский национальный университет технологий и дизайна, факультет дизайна, кафедра рисунка и живописи, Студент группы БДр4-17, г. Киев, Украина

*Автор корреспонденции: Демченко, Елена, lhelen689@gmail.com

Аннотация. Проанализированная функция упаковки и роль дизайна. разработка дизайн-макета упаковки для цветов. Можно дать упаковке следующее определение: это емкость, в которой содержат продукт, плюс все атрибуты, необходимые для защиты ее содержимого во время перевозки, правильного использования и для того, чтобы уговорить потребителя купить. То есть это все, что не является самым изделием.

Ключевые слова: дизайн, упаковка, тара, визуальный стиль, брендинг.

Вступление

Разработка дизайн-макета упаковки для цветов. Можно дать упаковке следующее определение: это емкость, в которой содержат продукт, плюс все атрибуты, необходимые для защиты ее содержимого во время перевозки, правильного использования и для того, чтобы уговорить потребителя купить. То есть это все, что не является самым изделием.

Постановка задачи

Детальное изучение и раскрытие роли дизайна упаковки в продвижении продукта на рынке. Также задачей этой работы является анализ оригинальных конструкций. Раскрытие важности роли маркетинга в современном дизайне.

Результаты исследования

Дизайн упаковки – это совокупность формы, материалов, цветовой гаммы, изображений и других вспомогательных элементов [3]. Правильный дизайн этикетки может повлиять на решение потенциального покупателя при выборе товара. С помощью этого инструмента компания может получить следующие возможности: эффектно выделиться на фоне продукции компаний конкурентов; заинтересовать потенциальных потребителей; увеличить популярность бренда; получить одобрение от постоянных покупателей; увеличить объем продаж; сократить расходы на дополнительную рекламу. Многие специалисты в области рекламы и маркетинга уверены, что покупатель оценивает продукцию сначала визуально, а уже потом определяет её качество[1]. На композицию данного изделия существенно влияет соотношение функциональных, эстетических и технико-экономических требований. Удобство и красота формы - важные критерии композиции которых были выполнены в работе, предназначенных для обеспечения материальных и бытовых благ и потребностей человека. Важным научным фактором развития основ композиции является процесс формообразования в природе, искусстве и технике. Изучение принципов формообразования в природе позволяет человеку перейти на более высокую степень творчества, особенно в развитии техники. Так, длительное время исследования динамики полета и структуры крыла птицы помогли открыть закон, подъемную силу крыла самолета и лопастей винта. Внешняя форма - это фактура, цвет, внешний элемент. Таким образом, форма ее структуры, внешняя оболочка - все в чем отражается содержание предмета и проявляется архитектура.

В работе использованы форму квадрата, как наиболее совершенную из всех идей. В работе выявлено где и как размещены основные массы и нагрузки, как напряженные отдельные части, элементы несущие, а какие – нет. шляпная коробка - просто сумасшедший тренд. Если вы не получали букет в такой упаковке, считайте - цветы вам не дарили! Почему средство для хранения головных уборов так полюбили флористы? Причин много. Например, букетных дел мастера, называют, как минимум четыре. Во-первых, в шляпной коробке букет очень удобно транспортировать. С ним можно хоть сутки бродить по городу, и цветы сохраняют свой свежий вид. Ведь внутри коробки оазис -флористична губка, пропитанная водою. Тому, кому букет предназначен, совсем не обязательно иметь вазу. И даже если ваза есть, еще не факт, что цветы удачно будут смотреться в ней, а не в коробке. Ведь, как известно, чем проще сосуд, тем лучше выглядит букет. Опять же за цветами в шляпной коробке проще ухаживать. подлил в серединку между цветами полстакана воды, и букет продолжает жить и радуется. А, если со временем, то цветок и увядает - вытащить ее проще простого. При этом первоначальный вид композиции практически не пострадает. С букетом в вазе подобные манипуляции выполнить сложнее. Нужно или иметь хорошую память, чтобы собрать цветы в том же порядке, что и флористы в магазине, или - художественным вкусом. Ну и, наконец, когда букет все-таки отживет свое, коробка, если она не сильно пострадала от воды, может пригодиться в хозяйстве. Например, для хранения какую-то мелочь, новогодних игрушек, бижутерии или, в конце концов - шляпки!

Выводы

Дизайн упаковки – один из основных компонентов успешного бренда. Сегодня упаковка товара является важнейшим маркетинговым инструментом и каналом коммуникации бренда с потребителями (как лояльными, так и потенциальными). Дизайн упаковки и этикетки – эффективный инструмент продвижения продукта. Привлекательное оформление товара стимулирует рост как спонтанных, так и обдуманных покупок. Важно, чтобы каждый элемент дизайна был продуман, производил приятное впечатление и эффективно работал в пользу бренда [2]. Упаковка для цветов может быть самой разнообразной, как и способы оформления композиции. Неважно, по какому поводу в подарок преподносят цветы, куда важнее обеспечить букета презентабельный вид и произвести впечатление на получателя, ведь о красоте цветочной композиции или букета нередко судят по упаковке. На качество изображения в значительной степени влияет также характер освещения последнего и возникающие при этом тени. Индивидуализация изделия во многом происходит за счет композиции, а именно правильного размещения элементов декора на изделии. Дизайн упаковки должен соответствовать ожиданиям потребителей и стоимости товара. Особенно важно выделить в дизайне этикетки отличительные качества продукта и преимущества компании. Профессиональная разработка дизайна упаковки может принести компании результат, который качественно выделит её товар среди продукции компаний конкурентов. В данный процесс входит правильное расположение компонентов выбор цветового оформления, материала упаковки, формы, читабельных и оригинальных шрифтов [1].

Литература

1. Как влияет дизайн упаковки на продвижение товара [online] [дата обращения 10.03.2021]. Сайт: https://gagarinstudio.com.ua/razrabotka_dizaina_upakovki
2. Дизайн упаковки и этикетки [online] [дата обращения 10.03.2021]. Сайт: https://gagarinstudio.com.ua/razrabotka_dizaina_upakovki
3. Дизайн упаковки продукта как маркетинговая среда [online] [дата обращения 10.03.2021]. Сайт: <https://www.utupack.ru>

SECȚIA TEXTILE ȘI POLIGRAFIE
TEXTILE AND POLYGRAPHY SECTION
SUBSECȚIA DESIGN ȘI TEHNOLOGII ÎN PIELE
DESIGN AND TECHNOLOGIES IN LEATHER SUBSECTION

Nr. No	Autorii, denumirea lucrării Authors, title of the article	Pagina Page
1.	RARU Aliona, FLOREA-BURDUJA Elena PRINCIPII DE ELABORARE A PRODUSELOR DE ÎMBRĂCĂMINTE FUNCȚIONALE	378
2.	RARU Aliona, FLOREA-BURDUJA Elena ÎMBRĂCĂMINTEA FUNCȚIONALĂ – MIJLOC DE CREȘTERE A CALITĂȚII VIEȚII FEMEILOR POSTMASTECTOMIE	382
3.	SERBIN Olehoslav, PASHKEVICH Kalina DECORATION TRENDS IN WOMEN'S CLOTHING IN THE COLLECTIONS OF LEADING FASHION BRANDS	386
4.	МИСЯЦЬ Михаил, ОРЛОВСКИЙ Бронислав, РУБАНКА Николай, МИСЯЦЬ Владимир ТОПОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ЗАХВАТА ДЕТАЛЕЙ КРОЯ ТЕКСТИЛЬНЫХ МАТЕРИАЛОВ С ПАЧКИ ДЛЯ АВТОМАТИЗИРОВАННЫХ ШВЕЙНЫХ МАШИН	388
5.	НИКОЛАЕВА Татьяна, ГАЕВАЯ Инна, БАРАНОВА Алла ДИЗАЙН ТЕАТРАЛЬНОГО КОСТЮМА В ПРОЦЕССЕ РАЗВИТИЯ АВАНГАРДНОГО ИСКУССТВА В УКРАИНЕ 20-30 ГГ. XX ВЕКА	390
6.	FLOREA-BURDUJA Elena, RARU Aliona PRODUSE DE ÎMBRĂCĂMINTE FUNCȚIONALĂ PENTRU PERSOANE CU DIZABILITĂȚI FIZICE – STUDII ÎNȚIALE	394
7.	HANGAN Olga CONTRIBUȚII LA DEZVOLTAREA SORTIMENTULUI DE JACHETE PENTRU FEMEI PRIN PROCEDEE DE TRANSFORMARE STRUCTURALĂ	4398
8.	BÎZGU Tatiana MAGIA MESAJULUI SIMBOLIC AL ORNAMENTELOR PE CĂMAȘA CU ALȚIȚĂ	402
9.	CHICU Svetlana ELIGIBILITATEA ACTIVITĂȚILOR PROFESIONALE ÎN AFACERILE INDUSTRIEI UȘOARE/TEXTILE	406
10.	CHRICLOW Kateryna, KOLOSNIHENKO Olena, VERSHININA Kateryna, RYABINOVA Irina EVOLUTION OF THE STYLE OF PROTECTIVE HELMETS FOR MOTORIZED VEHICLES RIDERS	410
11.	КЛОНЦАК Марта-Ольга, МАКАРИШИН Тетяна, ЕЖОВА Ольга СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К ДИЗАЙН-ПРОЕКТИРОВАНИЮ ДЖИНСОВОЙ ОДЕЖДЫ	414
12.	ЛУЩЕВСКАЯ Елена, ТРАЧ Алла СЛЕДОВАНИЕ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ СТИЛЯ «АВИАТОР» ДЛЯ СОЗДАНИЯ АВТОРСКОЙ КОЛЛЕКЦИИ ОДЕЖДЫ	416

Nr. No	Autorii, denumirea lucrării Authors, title of the article	Pagina Page
13.	KOLOSNIHENKO Elena, MYKHAILIUK Olga, LUCKER Tatiana, BRYZGHUNOVA Maria THE USE OF PLEATING IN CLOTHING THROUGHOUT DIFFERENT HISTORICAL PERIODS	420
14.	ZAİM Anela ROLUL SURSEI DE INSPIRAȚIE ÎN DESIGNUL PRODUSELOR DE ÎNCĂLȚĂMINTE	424
15.	НИКОЛАЕВА Татьяна, ИСКЕНДЕРОВА Эльнара, РАМАЗАНОВА Иджеран ОСОБЕННОСТИ ЭТНОДИЗАЙНА АЗЕРБАЙДЖАНА В РАЗВИТИИ ИНДУСТРИИ МОДЫ	428
16.	ADASCALIȚA Lucia ANALIZA DIVERSITĂȚII COVOARELOR MOLDOVENEȘTI ȘI INTEGRAREA LOR ÎN CONTEXTUL MODERN AL DESIGNULUI TEXTIL DE INTERIOR	432
17.	FRUMUSACHI Ion TENDINȚE NOI ÎN ELABORAREA COLECȚIEI DE ÎNCĂLȚĂMINTE PENTRU BĂRBAȚI	436
18.	VASYLIEVA Olena, GRICHANYUK Oksana, LAZARIV Evgeniya, VASYLIEVA Irina STANDARD COMPOSITIONAL – DESIGN SOLUTIONS OF THE ASSORTMENT OF SCHOOL UNIFORM FOR GIRLS OF UKRAINE AND WESTERN EUROPE	440
19.	ЛУЦКЕР Татьяна, ТУРЧИН Ксения, ОЗИЙ Мелани Надежда СИМВОЛИЗМ В ОРНАМЕНТЕ ЯПОНСКОГО КИМОНО	444
20.	КОЛОСНИЧЕНКО Елена, ГАЕВАЯ Инна, КУДРЯВЦЕВА Надежда, КОЛЕСНИК Оксана ИССЛЕДОВАНИЕ АКТУАЛЬНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МОРСКИХ МОТИВОВ ПРИ СОЗДАНИИ СОВРЕМЕННОЙ КОЛЛЕКЦИИ ОДЕЖДЫ	447
21.	SLONINOV Nicoleta CORSETUL: MISCONCEPȚII ȘI PROIECTAREA ACESTUIA	451
22.	ГАЮР Анастасия, КРАСНЮК Лариса ЖИВОПИСЬ КАЗИМИРА МАЛЕВИЧА КАК ИСТОЧНИК ТВОРЧЕСТВА ДЛЯ ПРОЕКТИРОВАНИЯ КОЛЛЕКЦИИ ОДЕЖДЫ	455
23.	URSACHI Elena 3D MODELING IN FASHION INDUSTRY	459
24.	BARBAROȘ Dana CARACTERISTICA PLATFORMEI PATTERN DESIGN SOFTWARE ȘI A POSIBILITĂȚILOR OFERITE DE ACEASTA	462
25.	DONEA Daniela UTILIZAREA TEHNOLOGIILOR INFORMAȚIONALE ÎN VEDEREA VALORIFICĂRII PATRIMONIULUI CULTURAL	464
26.	BATÎRU Paulina ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ МЕТОДОВ КОНСТРУИРОВАНИЯ И МОДЕЛИРОВАНИЯ ОДЕЖДЫ	466

Nr. No	Autorii, denumirea lucrării Authors, title of the article	Pagina Page
27.	LISOVYK Anhelina, YEZHOVA Olga FEATURES OF THE CORPORATE STYLE ELEMENTS OF THE COMPANY OF CHEMICAL MATERIALS	470
28.	NIKOLAYEVA Tetyana, GUO Yixuan DEVELOPMENT OF AN INTEGRATED DESIGN PROJECT BASED ON IN-DEPTH STUDY OF THE CYBERPUNK AND RETRO-FUTURISM STYLE	472
29.	STONOGA Darya, OSTAPENKO Natalia, VIDOLOB Dmitry, LUTSKER Tatyana COMPOSITIONAL AND DESIGN FEATURES TYPES OF SHAPES FOR JEWELRY INSERTS	476
30.	БАРАНОВА Алла, ГАЕВАЯ Инна, МАЗУРЕНКО Алена, СТЕПАНЧУК Диана ИССЛЕДОВАНИЕ ФЕНОМЕНА МОДЫ В ЗНАКОВЫХ ФОРМАХ КОСТЮМА	479
31.	ONOFREI Mariana IMPORTANȚA CUNOAȘTERII NUMĂRULUI DE MĂRIME ȘI LĂRGIME A ÎNCĂLȚĂMINTEI DE CĂTRE CONSUMATOR	483
32.	HOVHANNISYAN Solomiya, HORDIENKO Anhelina, OSADCHA Alla MODERN ASPECTS OF VISUAL IDENTIFICATION OF ORGANIC PRODUCTS	487
33.	CHUPRINA Nataliia, OKREPKA Kristina ECODESIGN TRENDS IN CREATION COSTUME ART MODELS	490
34.	MYKHAILIUK Olga, TOKAR Galina, OSTAPENKO Natalia, KOLOSNIHENKO Marina METHODS, WAYS AND TECHNIQUES FOR SHAPING TEXTURED SOLUTIONS OF TEXTILE PRODUCTS	493
35.	CALÎM-NICHIFOROV Lilia ANALIZA FORMELOR GEOMETRICE ȘI VOLUMETRICE PENTRU DIVERSE PERIOADE ISTORICE ALE PRODUSELOR DE ACOPERIRE A CAPULUI PENTRU FEMEI	496
36.	FILIP Cătălina UTILIZAREA PRINCIPIULUI DECONSTRUCȚIEI/RECONSTRUCȚIEI CA SOLUȚIE DE REUTILIZARE A PRODUSELOR VESTIMENTARE	500
37.	GÎNCU Eleonora PARTICULARITĂȚILE PERCEPERII ȘI UTILIZĂRII INFORMAȚIEI DIGITALE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PROFESIONAL TEHNIC A PERSOANELOR CU DEFICIENȚE DE AUZ	504
38.	CARAUȘ Ana RECICLAREA TEXTILELOR ÎN VEDEREA OBȚINERII SOLUȚIILOR INEDITE ÎN DESIGN VESTIMENTAR	506
39.	DANILA Victoria, CURTEZA Antonela SUSTAINABLE MATERIALS RECOMANDED FOR MAKING CLOTHING FOR PREMATURE BABIES	510
40.	FOTEA Ana APLICAȚII ALE METODEI „UPCYCLING” ÎN CONTEXTUL ECONOMIEI CIRCULARE	514
41.	FRUNZE Valentina MODA DIGITALĂ ÎN CONTEXTUL DEZVOLTĂRII DURABILE	518

Nr. No	Autorii, denumirea lucrării Authors, title of the article	Pagina Page
42.	РУБАНКА Алла, ЗАЙЧЕНКО Мария, КОЛОСНИЧЕНКО Марина, ОСТАПЕНКО Наталия, ТОКАРЬ Галина ФОРМЕННАЯ КУРТКА ДЛЯ ЛЕТЧИКОВ: ЭРГОНОМИЧЕСКИЙ И ЭСТЕТИЧЕСКИЙ АСПЕКТЫ	522
43.	ПРАНЬКО Надежда, ГАЕВАЯ Инна ДИЗАЙН - ПРОЕКТИРОВАНИЕ СОВРЕМЕННОЙ ОДЕЖДЫ НА ОСНОВЕ НАРОДНОГО ТВОРЧЕСТВА КАК ПРЕДМЕТ НАУЧНОГО ИССЛЕДОВАНИЯ	525
44.	VIZITEU Diana-Roxana, CURTEZA Antonela, AVADANEI Manuela ERGONOMIC PRINCIPLES TO DESIGN CLOTHING FOR ROCK CLIMBERS	529
45.	ZAİM Anela METODE DE INOVARE A TĂLPILOR ÎNCĂLȚĂMINTEI PENTRU ODIHNĂ ACTIVĂ	533
46.	SANDU Natalia IS IT TRENDY OR IT IS YOUR MINDSET?	537
47.	TOKAR Halyna, RUBANKA Alla, KOLOSNIHENKO Olena, OSTAPENKO Nataliia METHODOLOGICAL APPROACH TO DESIGN OF PROTECTIVE EQUIPMENT FOR MILITARY AVIATION FLIGHT RUNNERS	540
48.	GOLOVACI Anastasia COMERȚUL ONLINE ȘI OFFLINE: AVANTAJELE ȘI DEZAVANTAJELE ACESTORA	542
49.	ISCHIMJI Ana ASPECTE PRIVIND CONFEȚIONAREA BONDITEI TRADIȚIONALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA	546
50.	БАБИНА Юлиана СОВРЕМЕННЫЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ ИДЕАЛ ДИСЦИПЛИНЫ ГРАЖДАНСКОЕ ВОСПИТАНИЕ В РЕСПУБЛИКЕ МОЛДОВА: РАЗВИТИЕ КОМПЕТЕНЦИЙ ДЕМОКРАТИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ	550
51.	БАБИНА Юлиана ОБРАЩЕНИЕ К ТРАДИЦИЯМ И САКРАЛЬНАЯ СИМВОЛИКА МАСТЕРОВ ГОБЕЛЕНА УКРАИНЫ И МОЛДОВЫ (XX-нач. XXI вв.)	554

PRINCIPII DE ELABORARE A PRODUSELOR DE ÎMBRĂCĂMINTE FUNCȚIONALE

Aliona RARU^{1,2*},
Elena FLOREA-BURDUJA^{1,3}

¹Universitatea Tehnică "Gheorghe Asachi" din Iași, Facultatea Design Industrial și Managementul Afacerilor,
Domeniul Inginerie Industrială, Iași, România

²Universitatea Tehnică a Moldovei, Direcția Management Academic și Asigurarea Calității,
Chișinău, Republica Moldova

³Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Textile și Poligrafie,
Departamentul Design și Tehnologii în Textile și Poligrafie, Chișinău, Republica Moldova

*Autorul corespondent: Raru, Aliona, aliona.raru@adm.utm.md

Rezumat. Un rol important în procesul de elaborare a produselor de îmbrăcăminte funcționale îl are determinarea etapelor de elaborare a sortimentului specificat. Lucrarea are ca scop fundamentarea cunoștințelor teoretice privind îmbrăcăminte funcțională și etapele de elaborare a acesteia. Actualitatea temei este determinată de interesul sporit al specialiștilor din domeniul industriei textile cu privire la produsele de îmbrăcăminte multifuncționale. În acest scop a fost analizat sortimentul actual al produselor de îmbrăcăminte funcționale și rolul acestora în procesul purtării. În lucrare se prezintă noțiunile de bază privind îmbrăcăminte funcțională și schema etapelor de elaborare a sortimentului studiat. Schema propusă facilitează procesul de elaborare a îmbrăcăminte funcționale.

Cuvinte cheie: îmbrăcăminte funcțională, principii de elaborare, funcții, cerințe.

Introducere

Vestimentația trebuie să spună exact ceea ce dorim despre noi și să arate, totodată, că știm să ne îmbrăcăm, corespunzător ocaziei și temperamentului nostru. Orice persoană trebuie să-și cunoască foarte bine corpul și particularitățile fizionomice, astfel încât tot ceea ce poartă să o avantajeze, să-i creeze o imagine cât mai plăcută și să-i asigure echilibrul psihologic și fiziologic în timpul purtării produsului vestimentar. Important nu este ceea ce porți, ci modul cum porți. În ceea ce privește îmbrăcăminte funcțională, importantă este comportarea acesteia în timpul purtării.

Proiectarea industrială a produselor de îmbrăcăminte în condițiile actualei diversificări a bazei de materie primă și a stării exigenței beneficiarilor este un proces complex care include un cerc tot mai larg de specialiști. Sarcina procesului de proiectare constructiv-tehnologică constă în crearea unor produse de îmbrăcăminte funcționale de înaltă calitate, cu proprietăți ergonomice și funcționale sporite. Datorită diversității foarte mari a tipurilor produselor vestimentare, proiectarea îmbrăcăminte funcționale trebuie precedată de precizarea tuturor proprietăților impuse de destinație și condițiile de exploatare.

Confortul îmbrăcăminte este determinat de caracteristicile ei ergonomice și poate fi obținut prin utilizarea materialelor corespunzătoare, construcției, rezolvării compoziționale, metodelor de prelucrare tehnologică.

Necesitatea îmbrăcăminte funcționale a apărut ca rezultat al creșterii exigențelor purtătorilor. Îmbrăcăminte multifuncțională a bulversat lumea articolelor de corp în așa măsură, încât purtătorul simte nevoia de a alege un articol care îndeplinește doar funcții estetice, dar va contribui la creșterea calității vieții purtătorului.

Procesul de elaborare a îmbrăcăminte funcționale prevede studierea condițiilor de purtare a confecțiilor în scopul prelucrării cerințelor tehnice specifice sortimentului dat, utilizarea datelor tipologiei dimensionale și efectuarea cercetărilor ergonomice ale sistemului "om-produs".

Noțiuni generale privind îmbrăcămintea funcțională

Funcționalitatea îmbrăcămintei este dictată de rolul acesteia în procesul purtării.

Îmbrăcămintea funcțională este definită ca îmbrăcămintă special concepută și proiectată pentru a asigura cerințele prestabilite de performanță și/sau funcționalitate pentru purtător [4, 5].

Îmbrăcămintea funcțională poate fi îmbrăcămintea care protejează persoanele expuse în medii periculoase în timpul muncii sau activităților sportive; produse de îmbrăcămintă care facilitează mișcarea și echilibrul corporal, îmbunătățesc rezistența sau reduc oboseala la sportivi; produse de îmbrăcămintă care îndeplinesc o funcție pur estetică precum îmbunătățirea formelor corpului; îmbrăcămintea funcțională poate avea funcționalități electronice cu aplicații în comunicare și telemedicină. Îmbrăcămintea funcțională sunt ansamblurile proiectate ergonomic astfel încât să aibă efect inhibitor minim asupra mișcării și să asigure confort și performanță maximă utilizatorului. În cazul îmbrăcămintei funcționale aspectele estetice sunt adesea ignorate în favoarea performanței [5].

Domeniul îmbrăcămintei funcționale este relativ nou pentru domeniul industriei textile, în același timp însă prezintă un interes sporit datorită exigențelor impuse de purtători (figura 1).

Figura 1. Îmbrăcămintă funcțională:

a) de protecție – antichimică; b) de protecție ploaie; c) îmbrăcămintă sport; d) lenjerie de corp; e) îmbrăcămintă pentru persoane cu dizabilități; f) îmbrăcămintea funcțională – medicală

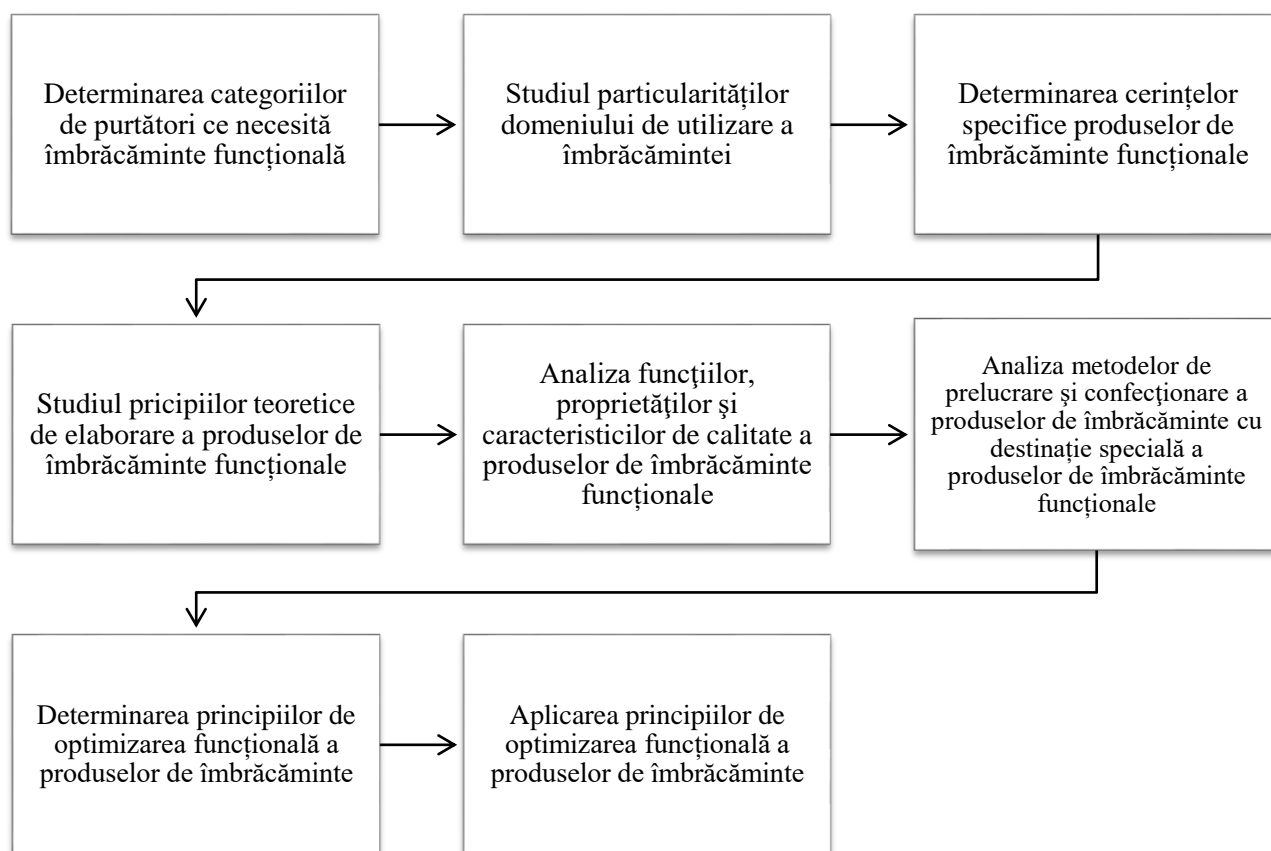
Principii și etape de elaborare a produselor de îmbrăcăminte funcționale

Datorită diversității foarte mari a tipurilor produselor de îmbrăcăminte, proiectarea acestora trebuie precedată de precizarea tuturor proprietăților impuse de destinație și condițiile de exploatare.

Sarcina procesului de proiectare constructiv-tehnologică a îmbrăcăminte funcționale constă în crearea unor produse de îmbrăcăminte de înaltă calitate, cu proprietăți ergonomice și funcționale sporite. Procesul de elaborare a îmbrăcăminte funcționale prevede studierea condițiilor de purtare a confecțiilor în scopul prelucrării cerințelor specifice sortimentului dat, utilizarea datelor tipologiei dimensionale și efectuarea cercetărilor ergonomice ale sistemului “om-produs”.

Prelucrarea îmbrăcăminte funcționale necesită o metodologie specială, acest tip de îmbrăcăminte îndeplinind funcții bine determinate, trebuie să corespundă unui șir de cerințe și să posede caracteristici concrete (figura 2).

La momentul creării oricărui model de îmbrăcăminte trebuie asigurat un echilibru între sortimentul oferit și gama cerută de clienți. La elaborarea sortimentului tip de produse trebuie să se țină cont de cerințele impuse îmbrăcăminte. Utilizarea produselor de îmbrăcăminte se găsește într-o strânsă legătură cu necesitățile individuale, gusturile oamenilor, starea sănătății. În rezultatul dezvoltării tehnico-științifice în știință, în industria ușoară, de asemenea sub influența tendințelor modei, se elaborează noi modele cu proprietăți înalte de consum, ceea ce duce la creșterea cerințelor utilizatorilor impuse îmbrăcăminte. Astfel, are loc dezvoltarea permanentă și nelimitată a cerințelor, dar nivelul de consum trebuie să corespundă cerințelor privind garderoba rațională de îmbrăcăminte, cerințele individuale ale utilizatorilor privind domeniul de activitate, starea lor de sănătate sau alte particularități.

Figura 2. Principii de elaborare a produselor de îmbrăcăminte funcționale

Concluzii

Viitorul industriei textile aparține îmbrăcăminte multifuncționale. Conform schemei propuse procesul de elaborare a îmbrăcăminte funcționale cuprinde opt etape care sunt determinate de specificul domeniului studiat: determinarea categoriilor de purtători ce necesită îmbrăcăminte funcțională; studiul particularităților domeniului de utilizare a îmbrăcăminte; determinarea cerințelor specifice produselor de îmbrăcăminte funcționale; studiul principiilor teoretice; analiza funcțiilor, proprietăților și caracteristicilor de calitate a produselor de îmbrăcăminte funcționale; analiza metodelor de prelucrare și confecționare a produselor de îmbrăcăminte cu destinație specială a produselor de îmbrăcăminte funcționale; determinarea principiilor de optimizarea funcțională a produselor de îmbrăcăminte; aplicarea principiilor de optimizarea funcțională a produselor de îmbrăcăminte.

Ca direcție ulterioară de dezvoltare a problemei vizate se propune utilizarea schemei elaborate în procesul ulterior de proiectare a îmbrăcăminte funcționale, cu precizarea informației necesare fiecărei etape de proiectare.

Mulțumiri. Deosebită grațitudine dătez doamnei prof. univ., dr. hab., Daniela Farîma pentru îndrumarea competentă și permanentă pe parcursul elaborării prezentului articol.

Referințe

1. DODU, A., C. PREDA, C., BUTNARU, R., VISILEANU, E., DAN, D., CALIN, L., GREAVU, V., GRIGORAS, V., OCEANU, V., GHERMAN, S., *Manualul inginerului textilist*, București: editura AGIR, 2003.
2. LOGHIN, C., COIBANU, L., *Îmbrăcăminte funcțională*. Iași: Editura PIM, 2008.
3. MATILA, H., *Intelligent textiles and clothing-a part of our intelligent ambience*. United Kindom: Cambrige, 2006.
4. GERŠAK, J., *Clothing classification systems* [online]. 2013, pp. 11-17 [accesat 24.01.2020]. Disponibil: <https://www.sciencedirect.com/book/9780857097781>
5. GUPTA, D., *Functional clothing-Definition and classification* [online]. 2011, 36, pp. 321-326. [accesat 10.12.2019]. Disponibil: <https://www.researchgate.net/publication/296845630>
6. SANJEEVANI AYACHIT, S., THAKUR, M., *Functional clothing for the differently abled* [online]. 2017, 7, pp. 904-913 [accesat 14.01.2020]. Disponibil: <https://www.academia.edu/36834962>
7. FLOREA-BURDUJA, E., RARU, A., Etapele de proiectare a produselor funcționale destinate persoanelor cu dizabilități. In: *Conferința tehnico-științifică a studenților, masteranzilor și doctoranzilor – 2020*, Chișinău, 1-3 aprilie, 2020, pp. 380-383

ÎMBRĂCĂMINTEA FUNCȚIONALĂ – MIJLOC DE CREȘTERE A CALITĂȚII VIEȚII FEMEILOR POSTMASTECTOMIE

Aliona RARU^{1,2*},
Elena FLOREA-BURDUJA^{1,3}

¹Universitatea Tehnică "Gheorghe Asachi" din Iași, Facultatea Design Industrial și Managementul Afacerilor, Domeniul Inginerie Industrială, Iași, România

²Universitatea Tehnică a Moldovei, Direcția Management Academic și Asigurarea Calității, Chișinău, republica Moldova

³Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Textile și Poligrafie, Departamentul Design și Tehnologii în Textile și Poligrafie, Chișinău, republica Moldova

*Autorul corespondent: Raru, Aliona, aliona.raru@adm.utm.md

Rezumat. *Lucrarea prezintă rezultatele studiului în vederea identificării factorilor de determinare a dizabilității în cancerul mamar; schemele problemelor, soluțiilor și direcțiilor de rezolvare a problemei de asigurare cu produse textile destinate femeilor postmastectomie. Scopul prezentei lucrări este determinarea problemelor generate de dizabilitatea apărută ca rezultat al tratamentului chirurgical radical în cazul cancerului mamar, probleme specifice ce ar putea fi rezolvate prin atribuirea unor funcționalități specifice produselor de îmbrăcăminte. Rezultatele studiului de determinare a rolului îmbrăcăminte în creșterea calității vieții femeilor postmastectomie se recomandă a fi utilizate ca date inițiale în procesul de studiu aprofundat a particularităților sortimentului actual al produselor textile destinate femeilor postmastectomie.*

Cuvinte cheie: *îmbrăcăminte funcțională, calitatea vieții, postmastectomie, dizabilitate, produse textile.*

Introducere

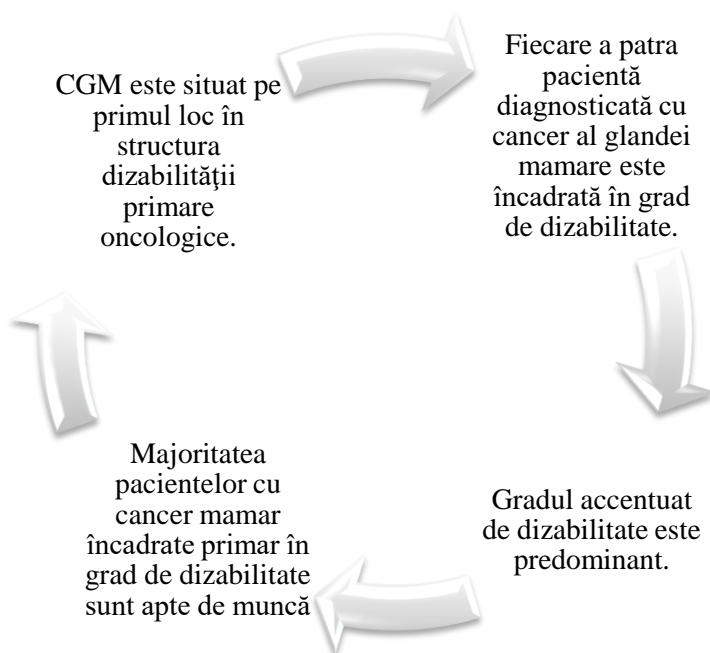
Patologiile oncologice reprezintă una din problemele medico-sociale prioritare în întreaga lume, având un impact major asupra stării de sănătate a populației, incluziunii în câmpul muncii și asupra calității vieții. Cancerul glandei mamare se plasează pe primul loc în structura generală a maladiilor oncologice. Dizabilitatea în rândul pacienților cu patologii oncologice ale glandei mamare apare în contextul unui șir de factori medicali, sociali, economici, factorii contextuali fizici și psihologici.

Tot mai frecvent apare întrebarea despre calitatea vieții pacientelor, care scade brusc după efectuarea tratamentului chirurgical radical. În cazurile imposibilității reconstrucției mamare apare necesitatea unor produse vestimentare adaptate purtării protezelor mamare externe sau a unor produse ce ar camufla dizabilitatea fără a fi necesară reconstrucție mamară sau purtarea de proteze mamare externe.

Dizabilitatea în cancerul mamar

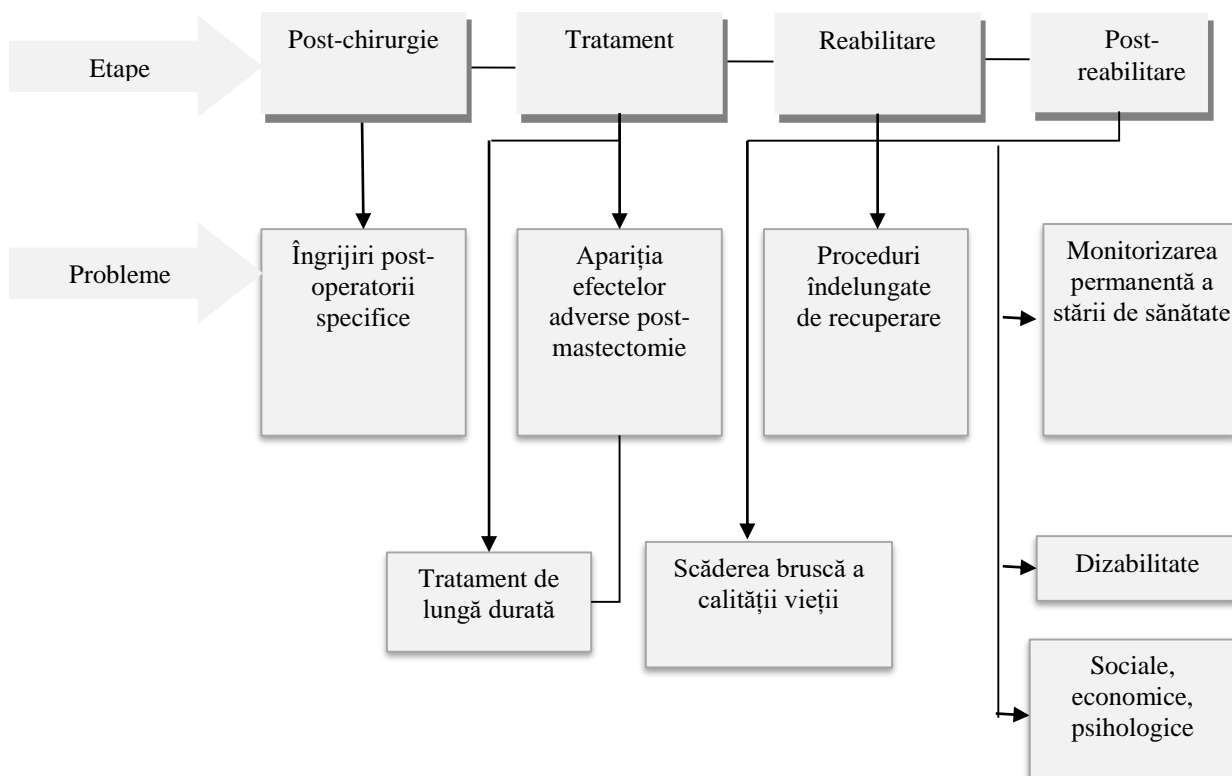
După cum s-a menționat anterior, dizabilitatea în rândul pacienților cu patologii oncologice ale glandei mamare este determinată de un șir de factori: medicali (tratamentul de lungă durată ce includ operațiile radicale, chimio- și radioterapia), sociali, economici, factorii contextuali fizici și psihologici. În cadrul Consiliului Specializat pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă Nr.1, profil oncologic, în anul 2016 au fost încadrate primar în grad de dizabilitate 2073 persoane. În 362 cazuri au avut diagnosticul de CGM, constituind 17,5% din numărul total. În anul 2017 - 2061 persoane. În 327 cazuri au avut diagnosticul de CGM, constituind 15,9% din numărul total. În anul 2018 – CGM se menține pe primul loc în structura dizabilității primare neoplazice constituind 16,25%. Determinarea gradului de dizabilitate și aprecierea păstrării capacității de muncă s-a efectuat în baza stadiului tumorii, deficiențelor funcționale și structurale ale

organismului și factorului social. Prin urmare cancerul glandei mamare reprezintă o problemă globală, cu un impact nefast asupra sferei socio-economice a țării (figura 1) [2-7].

Figura 1. Dizabilitatea în cancerul mamar

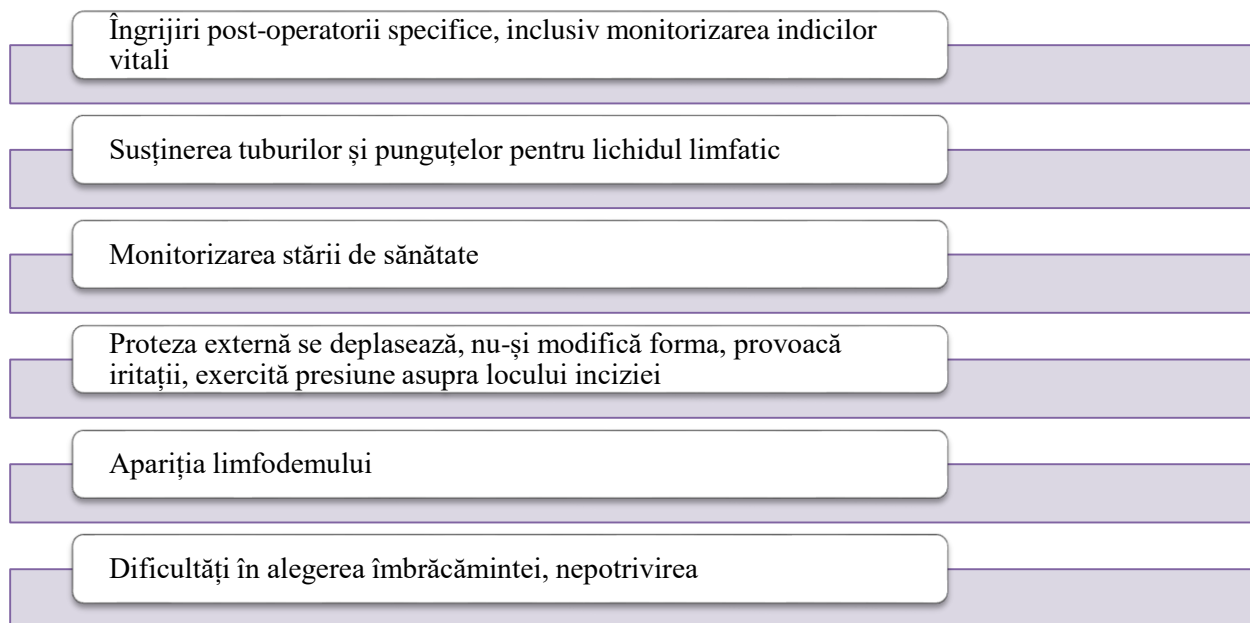
Din momentul diagnosticării, pe toată durata tratamentului, dar și în perioada reconvalescență pacienții diagnosticați cu cancer al glandei mamare se confruntă cu un șir de probleme care necesită o abordare specifică. Etapele vieții unei paciente diagnosticate cu CGM se prezintă în figura 2 [1, 5-8].

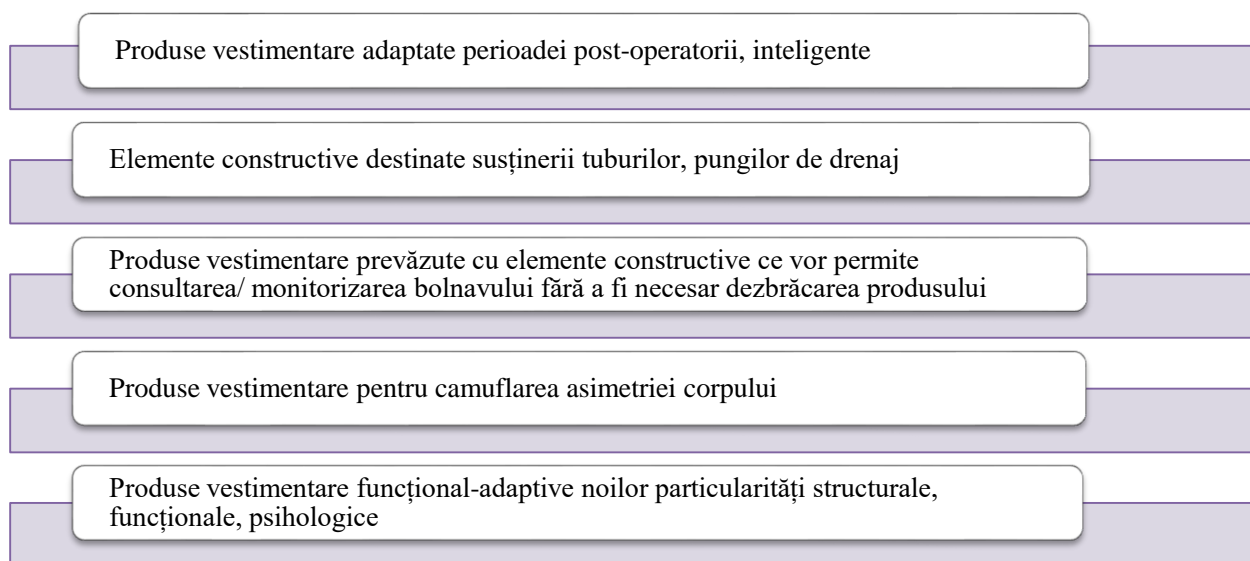
Figura 2. Etapele vieții pacienților diagnosticate cu cancer al glandei mamare

Rolul produselor textile în asigurarea confortului psihofiziologic. Probleme și soluții

Studiile de determinare a statusului mental la femei după mastectomie, a demonstrat următoarele: mastectomia conduce la tulburări mintale, în 96,1% dintre pacienți; severitatea acestor afecțiuni au tendința să crească în timp; reconstrucția mamară este o metodă eficientă de a elimina aceste tulburări mentale. În cazul imposibilității reconstrucției mamare, rolul asigurării confortului fizic și psihic îi revine îmbrăcămintei [5, 7, 8]. După cum se menționează, femeile ce poartă proteze externe de sân se confruntă cu un șir de probleme: „proteza externă” nu-și modifică configurația în raport cu mișcările corpului, ea se deplasează în timpul diferitor activități energice, împiedică respirația pielii și provoacă iritații; imposibilitatea purtării hainelor cu decolteu (figura 3).

Figura 3. Probleme generate de intervenția de mastectomie

Specialiștilor din industria de confecții le revine sarcina de a crea produse de îmbrăcămintă funcțional-adaptivă ce ar putea rezolva problemele de alegere și nepotrivire a hainelor în perioada post-mastectomie: produse vestimentare adaptate purtării protezelor mamare externe; produse vestimentare ce ar camufla dizabilitatea fără a fi necesară reconstrucția mamară sau purtarea de proteze mamare externe etc (figura 4).

Figura 4. Direcții de soluționare a problemei

Concluzii

În rezultatul studiului realizat au fost evidențiate direcțiile de dezvoltare a sortimentului produselor de îmbrăcăminte destinate femeilor post-mastectomie dictate de funcționalitatea produsului vestimentar. Principalele direcții de rezolvare a problemei sunt: crearea produselor de îmbrăcăminte funcțional-adaptive ce ar putea rezolva problemele de alegere și nepotrivire a hainelor în perioada post-mastectomie; produse vestimentare adaptate purtării protezelor mamare externe; produse vestimentare ce ar camufla dizabilitatea fără a fi necesară reconstrucția mamară sau purtarea de proteze mamare externe.

Produsele de îmbrăcăminte destinate femeilor post-mastectomie necesită atribuirea unor funcții specifice ce contribuie la creșterea gradului de satisfacție al pacientelor și a calității vieții acestora.

Ca direcție ulterioară de cercetare se propune studiul evoluției structurale a accesoriilor funcționale, produselor de îmbrăcăminte funcționale destinate persoanelor cu dizabilități cauzate de cancerul mamar, dar și studiul aprofundat al sortimentului actual al produselor textile destinate femeilor post-mastectomie.

Mulțumiri. Deosebită grațitudine datorez doamnei conf. univ., dr. hab., Daniela Farîma pentru îndrumarea competentă și permanentă pe parcursul elaborării prezentului articol.

Referințe

1. BRĂTUCU, E. *Manual de chirurgie pentru studenți*, Vol. 1, Editura Universitară „Carol Davila”, București, 2009.
2. JOVMIR, V., MORARU, L. Dinamica cancerului mamar în Republica Moldova, Buletinul Academiei de Științe a Moldovei, Științe Medicale, nr.3, 2006.
3. GUȚULEAC, A., TAGHIEV, C., SEREDA, V. Менеджмент ранней диагностики и лечения рака молочной железы, Info-Med, Revistă științifico-practică, nr.2, 2003, pp. 16-19.
4. SOFRONI, L. Expresia receptorilor de estrogen și progesteron în țesutul tumoral în cancerul primar – multiplu bilateral al glandelor mamare: sincron și metacron și cancerul mamar unilateral, Info-Med, Revistă științifico-practică, nr. 2, pp. 3-7.
5. MASLEACOV, V., LEVINA, A., NAKAEVA, E. Качество жизни и послеоперационная реабилитация больных раком молочной железы, Medical news of north caucasus, vol. 9, nr. 1, 2014, pp. 26-29.
6. Biroul național de statistică al Republicii Moldova. Anuarul Statistic al Republicii Moldova [online], 2019, pp. 177-183 [accesat 24.06.2020]. Disponibil: <https://www.statistica.gov.md>
7. RARU, A., FLOREA-BURDUJA, E., IROVAN, M., FARÎMA, D. Clothing need for people with breast cancer disabilities. In: *International Scientific Conference "Innovative Solutions For Sustainable Development Of Textiles And Leather Industry"* – 2020, Oradea, septembrie 2020. România: Oradea 2020, vol. 21/2, pp. 73-76.
8. THAIRU, N., IMO, B., WEWE, G. Recuperating the Lives of Breast Cancer Survivors, Scholars Journal of Applied Medical Sciences [online]. 2017, pp. 4001-4008. [accesat 28.07.2020]. Disponibil: <https://www.researchgate.net>

DECORATION TRENDS IN WOMEN'S CLOTHING IN THE COLLECTIONS OF LEADING FASHION BRANDS

Olehoslav SERBIN^{1*},
Kalina PASHKEVICH²

¹Kyiv National University of Technology and Design, Faculty of Design, Department of Ergonomics and Design, MgShMK - 20 group, Kyiv, Ukraine

²Kyiv National University of Technology and Design, Faculty of Design, Department of Ergonomics and Design, Kyiv, Ukraine

*Corresponding author: Serbin, Olehoslav, e-mail: olegoslav15@gmail.com

Abstract. *The paper presents the results of the analysis of the latest women's collections of leading fashion brands, such as: Dolce & Gabbana, Elie Saab, Georges Hobeika, Oscar de la Renta and others. The leading trends in clothing decoration and their forecasting for the next seasons are revealed.*

Key words: *decoration, season, collection, world fashion brands, trend.*

Many scientists, in particular, Kolosnichenko M. V., Pashkevich K. L., Ostapenko N. V., Babushkina V. V., Kryukova N. A., Lixia Wang and others were engaged in the topic of decoration in the design of women's clothing [2-5]. In their scientific works, the authors studied the decoration in various ways, provided a classification and considered its individual types.

Every year the decoration of clothes becomes more and more popular, penetrating from couture dresses to casual clothes. Designers use classic types of decoration in a new way every time, applying them in the images of their collections, demonstrating new atypical uses and bold combinations of several types, giving artistic uniqueness to their products.

That is why the objects of research in this paper are the dominant types of decoration of women's clothing. It is important for young designers to understand the leading trends in clothing decoration, in order to create competitive and compositionally expressive clothing. After analyzing the latest collections of famous designers, the leading techniques of decoration of clothes, which reflect modern fashion trends, were identified. Among the most used: intricate exquisite applications, various types of embroidery, painting on fabric with elements of embroidery, finishing clothes with long belts, patties, ties, pleating and corrugation of fabric, perforation, fringe, draping and more. Such a trend in decoration as an application impressed the fashion audience with its variety of reproductions in modern and very relevant looks. The feature of such applications is the creation of each element from a variety of materials, regardless of the product - on a textile basis from the grid, followed by cutting and sewing on the product by hand (Fig. 1, a).

A new breath to embroidery in modern looks was given by the technique of "Richelieu", which was previously less common (Fig. 1, b). This decoration looks quite interesting in combination with the painting of fabrics, complementing and reinforcing each other.

Especially tender and feminine were the looks in the collections, which were decorated with such decorative and constructive elements as: belts, pats, straps, shoulder straps, valves, cuffs and collars (Fig. 1, c). All of them served as apt accents in each product, making it especially attractive. In recent seasons, these details are distinguished by their particularly enlarged and elongated shapes and sizes. An alternative to knitted and voluminous knitwear was such a decoration as perforation (Fig. 1, d). The geometric ornament of the average size prevails. The peculiarity is the atypical use of materials for such decoration, which perforation has attracted attention in the collections of world designers.

Figure 1 - Decoration trends in modern clothing: a - application - Dolce & Gabbana autumn-winter 2020/2021; b - embroidery "Richelieu" - Elie Saab spring-summer 2021; c - decorative and constructive elements - Elie Saab spring-summer 2021; d - perforation - Georges Hobeika spring-summer 2020; e - pleating and corrugation of fabric - Elie Saab spring-summer 2021; f - fringe - Georges Hobeika spring-summer 2020; g - drapery - cruise collection Oscar de la Renta 2021 [1]

The next trend is pleated and corrugated fabric (Fig. 1, e). Thanks to its combination with fabrics that have a glossy surface, or woven with the addition of lurex, or decorated with beadwork, etc., it becomes even more artistic and gives uniqueness to the products. Fringe in the collections of recent seasons gives light romance, ease and integrity of the product. It has never been so expressive and harmonious in its image (Fig. 1, f). The designers achieved this effect by dissolving one system of fabric threads (crosswise or lengthwise grains), creating a smooth transition of the main fabric in the fringe. Draping of a fabric, as a separate element or detail, and the whole clothes plays an important role in finishing. Drapery - a type of decoration that can not be reproduced with one hundred percent identity. Her new idea is to drape fabrics that already have a certain type of finish, a small print or even a degrade effect (Fig. 1, g). This trend always looks new and relevant, thanks to its rethinking and constant experiments with it by world designers of leading fashion brands.

Conclusions

The analysis of the collections of the world fashion brands showed that the most relevant in 2021 are such types of decoration as: embroidery in various techniques, both machine and handmade, geometric motifs in perforation, fabric prints and embroidery, finishing details or the whole product of pleated or corrugated fabric, as well as decorative and structural details of enlarged geometric shapes. The least common decoration was: ruffles, flounces or frills, three-dimensional embroidery, local prints on individual parts of the product and fabric decoration, which is formed by changing its texture (fabric with the effect of crash, reaper and artificially aged fabric). Trends such as decoration of products with small logos, decoration with metal fittings, elements of pleated or corrugated fabric, as well as the geometry of motifs of fabric prints will be relevant throughout 2021 and the first half of 2022.

References

1. Журнал «Vogue» [online] [access 07.01.2021]. Available: <https://www.vogue.ru>.
2. КРЮКОВА, Н. А., БАБУШКИНА, В. В. Разработка технологии отделки современной одежды на основе традиционных методов декорирования материалов. *Сервис в России и за рубежом*. 2014. №1. С. 95-103.
3. ПАШКЕВИЧ, К.Л., ЄЖОВА, О.В., КРотова, Т.Ф., КРЕДЕНЕЦЬ, Н.Д., ЛЮЦЯНСІНЬ, ФЕСЮК, І.Я. Дизайн-проекування сучасних суконь з оздобленням з урахуванням властивостей тканин. *Art and Design*. 2019. № 4. С. 79-90.
4. ОСТАПЕНКО, Н.В., МИХАЙЛЮК, О.Ю., КОЛОСІЧЕНКО, М.В., ГАЙОВА І.Л., АНТОНЮЖЕНКО, А.Ю. Узагальнена систематизація різновидів фактур матеріалів для дизайн-проекування одягу. *Art and Design*. 2018. № 1. С. 103-112.
5. LIXIA, WANG. Inheritance and Innovation of Embroidery in Modern Design. *ICASSEE 2019: 3rd International Conference on Art Studies: Science, Experience, Education*. Moscow, 04-05 October 2019. Moscow, 2019. pp. 232-234.

ТОПОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ЗАХВАТА ДЕТАЛЕЙ КРОЯ ТЕКСТИЛЬНЫХ МАТЕРИАЛОВ С ПАЧКИ ДЛЯ АВТОМАТИЗИРОВАННЫХ ШВЕЙНЫХ МАШИН

Михаил МИСЯЦЬ¹,
Бронислав ОРЛОВСКИЙ¹,
Николай РУБАНКА^{1*},
Владимир МИСЯЦЬ¹

¹ Киевский национальный университет технологий и дизайна, факультет мехатроники и компьютерных технологий, Киев, Украина

*Автор корреспонденции: Рубанка, Николай, nikolayrubanka@ukr.net

Аннотация: В работе изучены, проанализированы и обобщены сведения о захвате деталей кроя текстильных материалов автоматизированными системами. Представлено техническое решение поштучной подачи деталей кроя текстильных материалов с пачки, для последующей их обработки на автоматизированных швейных машинах.

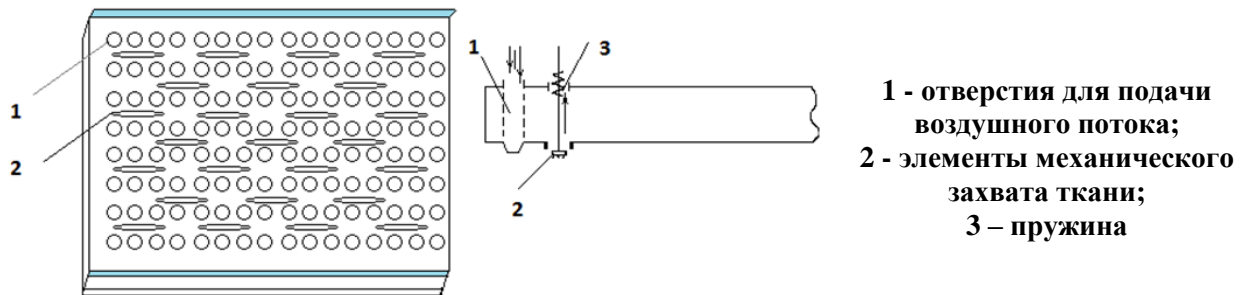
Ключевые слова: манипулятор, аэродинамическая пластина, захват, текстильные материалы.

Проблема захвата материалов автоматизированными системами, роботами, непосредственно манипуляторами - актуальна и частично решена, особенно для твердых видов материалов [1]. Но актуальной остается разработка технологий для перемещения с предыдущим отделением из общей пачки и с последующим захватом объектов, что достаточно легко деформируются.

На данный момент разработаны и предложены автоматизированные системы основанные на методах автоматического захвата материалов, которые легко деформируются (таких как ткань), например, с предварительным распознаванием, определением положения смятой ткани средствами с различными видами настроенных сенсоров (визуальных, отвечающих непосредственно за определение потенциально приемлемых точек для направления манипулятора) с обеспечением обратной связи с модулем управляющим процессом такого захвата [2, 3].

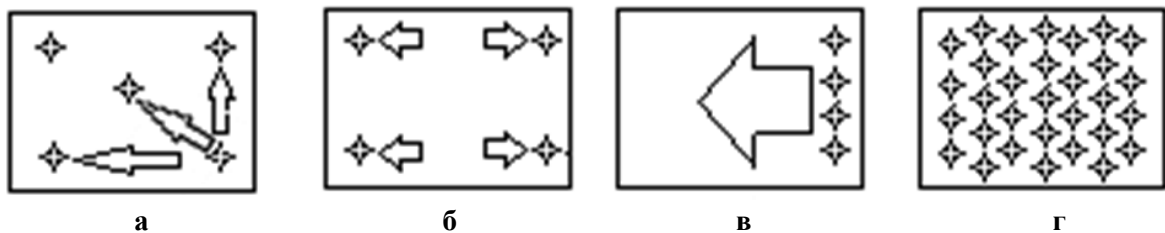
Но, рассматривая решение такой задачи, как поштучное отделение деталей кроя из текстиля, с последующим захватом отдельной детали манипулятором (для последующего размещения в рабочую зону обработки, например, швейной машины) следует обратить внимание что детали, размещены в стопке параллельно поверхности на которой размещена вся пачка и смятый или непредвиденных технологией согнутых частей ткани - не предусмотрено (или не допускается), поэтому автоматизированную систему для такого процесса поштучного отделения-захвата можно упростить. Предлагаемый для такого процесса захват деталей кроя из текстиля не требует применения сложных средств технического зрения для определения глубины вкладок смятой ткани или изделия из текстиля и других подобных материалов, потому что детали находятся в плоском виде и сформированы в пачку на операциях настилки и раскроя тканей. Рабочим органом манипулятора предлагается использовать модульную аэродинамическую пластину (рис.1) с совокупностью отверстий 1, которые используются для подачи воздушного потока с целью отделения верхней детали с пачки, и вспомогательных элементов 2 таких как захват с поверхностью к которой будет «прилипать» ткань (например, по принципу застежки-липучки), а при достижении места назначения отделяться втягиванием в середину пластины и возвращением в исходное положение пружинкой 3. Такое решение обусловлено тем, что

использование технологий с иглами, присосками и т.д., целесообразно, но может привести к определенным повреждениям и деформациям материала, а вот в случае рабочего органа по принципу застежки-липучки достаточно рассчитать силу сцепления с материалом таким образом, чтобы процесс расщепления не приводил бы к деформации ткани.

Рисунок 1. Модульная аэродинамическая пластина рабочего органа манипулятора

При подключении к пневматической сети, струи воздуха выходят из сопел и создают на прямолинейных участках под захватной аэродинамической пластиной в зазоре разреженный воздух по всей площади над верхней деталью в стопке. Возможные варианты захвата деталей из текстиля (объекта манипулирования) с пачки для автоматизированной загрузки швейных машин представлены на рис. 2.

Рисунок 2. Возможные варианты захвата деталей из текстиля (объекта манипулирования) с пачки для автоматизированной загрузки швейных машин:
а - воздействие на плоскую деталь в одной, двух или трех точках; б - одновременное действие в четырех точках; в - действие по линии; г - действие распределено по всей плоскости

Выводы

При такой синхронной подаче потока воздуха в сопла пластины, создаются завихрения воздуха над краем верхней детали над которой размещена аэродинамическая пластина. В результате, сначала край верхней детали теряет контакт с ниже расположенной деталью в стопке, а затем верхняя деталь всплывает и прилипает к подвижным ремням ременной передачи манипулятора. Созданный «мягкий вакуум» в зазоре между аэродинамической пластиной по ее длине и верхней деталью края в стопке будет распространяться по двум координатам - по координате x вдоль поверхности детали из текстиля и по координате y сквозь верхнюю деталь.

Литература

1. ОРЛОВСЬКИЙ, Б. В. Мехатроніка в галузевому машинобудуванні. К.: КНУТД, 2018. 416 с.
2. ОРЛОВСЬКИЙ, Б. В. Роботизація швейного виробництва. К.: Техніка, 1986. – 157 с.
3. ОРЛОВСЬКИЙ, Б. В., КЛОЧКОВ, Н. А. (1980). Пристрій для подачі листового матеріалу з пачки. Авторське свідоцтво, № 776 975 (SU).

ДИЗАЙН ТЕАТРАЛЬНОГО КОСТЮМА В ПРОЦЕССЕ РАЗВИТИЯ АВАНГАРДНОГО ИСКУССТВА В УКРАИНЕ 20-30 гг. XX ВЕКА

Татьяна НИКОЛАЕВА¹, Инна ГАЕВАЯ^{1*},
Алла БАРАНОВА¹

¹Киевский национальный университет технологий и дизайна, Киев, Украина

*Автор корреспонденции: Гаевая, Инна, innagayova@ukr.net

Аннотация. Изучение развития искусства авангарда в Украине, его основных идей является важным условием к пониманию многих существующих культурных тенденций. Проведенный анализ зрелищного костюма как составляющей украинского авангарда направлен на изучение его средств выразительности, сочетающих в себе характерные для европейского авангарда композиционные решения и традиционные знаковые элементы украинской народной культуры.

Обращение к данной теме открывает дополнительные перспективы в современном дизайне, особенно в контексте наблюдающегося возрождения национальных культурных ценностей.

Ключевые слова: искусство авангарда в Украине, Л. Курбас, А. Петрицкий, театральный костюм.

Духовно-философские искания модернизма, одного из сложнейших и прекраснейших феноменов в европейском культурологическом пространстве, были результатом многих обстоятельств в искусстве, науке, религии, истории. Процесс открытия новых ценностей шел в ногу с безжалостным, обезличивающим индивидуальность техническим прогрессом, повлекшим за собой как успех, так и трагическое разложение общества. Творческая интеллигенция, вовлеченная в предреволюционную волну, оказалась в центре потока урбанистической цивилизации. Ответом на усиленное механистическое движение стал поиск художниками в противоположной плоскости утонченного, сверхчувственного и переосмысление старых форм путем привнесения нового содержания, например, гротескного элемента войны [1].

Взгляд художников-авангардистов переместился с формы на содержание, где преобладает вертикальное мышление, взгляд вверх, в бездну космического пространства [2]. Религиозные искания в мире театра побудили их обратиться заново к основам христианства и Ветхого Завета Библии. Открывались новые перспективы в католицизме, по-новому прочитывались религиозные догмы (философия Франциска Ассизского).

Многоликие остроконтрастные идеи и направления искусства модернизма: кубизм, романтизм, поздний импрессионизм, супрематизм и т. д. были объединены поиском беспредметного начала, вызовом материальной идее. Зрелищности театра противопоставлена условность, плоскость, технологичность. Внешнему, поверхностному – глубокая психологичность и духовность. Древняя философия вечной беспредметной истины Платона стала самой яркой на пути театрального обновления. В духовном пространстве театра она воплотилась через идею катарсиса, провозглашенную еще Аристотелем и используемую в греческих трагедиях [3].

Христианская идея жертвенности, ставшая квинтэссенцией Евангелия, приобрела в театре авангарда новое звучание, сочетая в себе этнические и дохристианские черты (например, театр Вагнера, где женская жертвенность воскрешает любовь, устанавливая гармонию). Идея катарсиса через жертвенность и приобретение истины ярко звучит у Шекспира, что привлекает взор авангардистов.

Театр авангарда не обошла стороной и философия Ницше, находящая отзвук в драматургии Ибсена [4].

Украинский авангард опирался во многом на многочисленные и разнохарактерные европейские источники, поскольку художники местных школ путешествовали на запад, обучались в западных академиях, в русской школе и были охвачены теми же идеями поиска космического, возвышенного, противоположного обыденному. В силу исторических условий развития Украины усиленный интерес авангардистов был направлен к национальным истокам в борьбе за независимость (политическое положение Украины по отношению к Австро-Венгерской и Российской империй). Поэтому внимание художников было направлено к национальному пейзажу, национальной истории, национальному характеру. Поиск народного героя идейно объединял разноликие художественные направления. В пестром калейдоскопе стилей украинского театра улавливались национальные черты менталитета западных славян. В процессе развития украинский авангардный театр вбирает опыт древнейших цивилизаций от языческого пантеизма до деревне-христианского начала, но в контексте локальных исторических условий преддверия революции и борьбы за независимость [3].

В театре Леси Украинки переплетены пантеистическая красота и каноны язычества с духовными идеями христианских ценностей [4].

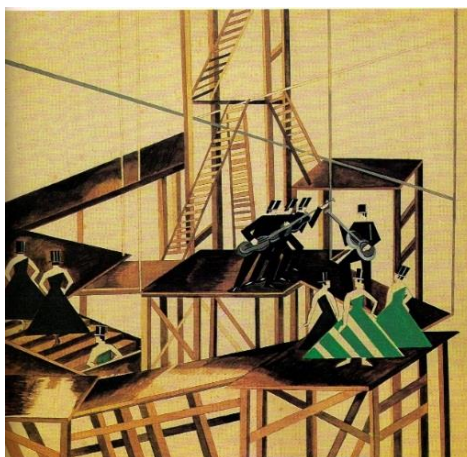
Украинский театр авангарда приобрел свой неповторимый и самобытный почерк благодаря таланту и компетентности литераторов, режиссёров, художников, музыкантов, путешествовавших с проектами за границу и привносивших опыт мирового искусства в местную среду. Лесь Курбас, украинский режиссер и теоретик театра, основатель экспериментального театра «Березиль», развивал свой талант в центре творческой художественной интеллигенции в Вене. Неоценимый вклад в развитие авангардного театра Украины внесли художники: К. Малевич, А. Богомазов, А. Хвостенко-Хвостов, А. Экстер, В. Меллер, А. Петрицкий [6].

Условность и примитивизм в оформлении авангардного театра способствовали передаче идейного смысла при помощи символа и специально создаваемой атмосферы спектакля.

Художники авангарда активно использовали знаки и символы условного образа. Костюмы уже не статичны, они мыслятся в движении, в постоянном изменении рисунка в зависимости от позы актера (рисунок 1).

а

б

Рисунок 1. Костюм и декорации авангардного театра: а) А. Петрицкий. Эксцентричные танцы. Эскиз костюмов. Московский камерный балет, 1923; б) А. Экстер, эскиз оформления сцены для «Испанской пантомимы», 1926 г.

Одежда становится гримом тела, но не повторяет фигуру, а создает заранее определенный художником выразительный силуэт. Костюм определяет наиболее характерные для персонажа движения на сцене, ритм, согласованный с общим ритмом пьесы.

Украинские художники в этом вселенском движении обращались к древнему искусству и народным традициям. С одной стороны, важным источником творчества авангардистов явилось украинское барокко с эмоциональным драматизмом, живописностью в архитектуре и пластических искусствах. В то же время не менее важным было их стремление к недрам народного творчества: керамике, вышивке, писанкам, что привнесло в мир авангарда восточную красочность и теплоту. Национальное звучало в цветах, орнаментах, в украинских пейзажах, как это было в произведениях А. Мурашко, Д. Бурлюка, Ф. Кричевского [2]. Широко используемые театральными художниками национальные культурные символы: украинский костюм, орнаменты, элементы декоративно-прикладного искусства, стали характерной особенностью украинской авангардной сценографии. Костюмы и аксессуары часто выполнены с этнографической точностью и исторической достоверностью [7].

А. Петрицкий, вживаясь в историю, находил нужные линии, которые передавали колорит эпохи. В декорациях и костюмах художник опирался на материалы раскопок, древнюю живопись, в частности, фрески Софии Киевской. В акварельные эскизы были введены аппликация, бронза, серебро, что передавало острое чувство фактуры, выразительность материалов. Часто используются коллажи из различных материалов, геометрические мотивы на цветном и орнаментальном фоне. Художника интересовали формальные комбинации и диссонансы в декорациях и костюмах. На плоскости бумаги округлые формы чередуются с острыми, объемные с плоскостными, линейное построение дает законченность композиции. Решение костюмов было построено на отношении крупных цветовых пятен и фрагментов орнамента, чей ритм был особым для каждого персонажа (рисунок 2).

Рисунок 2. А. Г. Петрицкий, а) Горобец. Эскиз костюма к постановке "Вий";
б) Кума. Эскиз к опере "Сорочинская ярмарка" 1925.

Петрицкий видел в costume не только утилитарную или декоративную сторону, но и элемент материальной культуры, свидетельство вкусов, привычек, образа жизни целых народов. Монументальность в оформлении спектаклей, суровая сдержанность колорита декораций, хорошо сочеталась с красочностью костюмов. Эскизы А. Петрицкого сочетали черты рационалиста и романтика. Тщательная разработка фактуры и цвета поднимает эскизы до уровня образцов графического искусства [8].

Противопоставление мировосприятия и способа бытия - в этом заключалась сущность сценического оформления, цветовая сдержанность и благородство часто сменялись чрезмерной пышностью и декоративной пестротой. В этом странном несоответствии и находился настоящий дух украинского авангарда, одновременно профессионального и примитивистского, орнаментального и конструктивистского. Использование ярких национальных мотивов способствовало не только обогащению палитры выразительных средств театра, но также возвращало ценность национальной культуры.

Наиболее весомым итогом истории украинского театра начала XX века стало органичное вхождение его в систему мировой театральной культуры, сценографии, актерском искусстве, театральных костюмов.

Выводы

В результате проведенного исследования выявлены предпосылки формирования авангардного направления в дизайне зрелищного костюма Украины 20-30 гг. XX века. Установлено, что источниками творчества художников авангардного театра были: древнее искусство украинского барокко и народные традиции: украинский костюм, орнаменты, декоративно-прикладные элементы. Используемые средства выразительности сочетали в себе характерные признаки общеевропейского авангардного искусства и символы украинской народной культуры.

Литература

1. БОБРИНСКАЯ, Е. А. *Футуризм*. Москва: Галарт, 2000.
2. БИРЮКОВ, С. Е. *Черный квадрат. Мир как беспредметность*. Москва: АСТ, 2019.
3. РОСТОВА, Н. Н. *Философия русского авангарда*. Москва: Проспект, 2019.
4. КОРНИЕНКО, Н. *Лесь Курбас и духовные основы украинского авангарда* [онлайн]. 2007, [дата обращения 22.02.2021]. Сайт: https://zn.ua/ART/les_kurbas_i_duhovnye_osnovy_ukrainskogo_avangarda.html.
5. АДДЕЕВ, А. Д. *Происхождение театра. Элементы театра в первобытнообщинном строе*. Москва: Искусство, 1959.
6. КОРНИЄНКО, Н. *Лесь курбас: репетиція майбутнього*. Київ: Факт, 1998.
7. КРАСИЛЬНИКОВА, А. В. *История украинского театра XX в.* Москва: Просвещение, 1999.
8. ГОРБАЧЕВ, Д. Е. *Анатолий Галактионович Петрицкий*. Москва: Советский художник, 1971.

PRODUSE DE ÎMBRĂCĂMINTE FUNCȚIONALĂ PENTRU PERSOANE CU DIZABILITĂȚI FIZICE – STUDII ÎNȚIALE

Elena FLOREA-BURDUJA^{1,2*},
Aliona RARU^{1,3}

¹Universitatea Tehnică "Gheorghe Asachi" din Iași, Facultatea Design Industrial și Managementul Afacerilor, Domeniul Inginerie Industrială, Iași, România

²Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Textile și Poligrafie, Departamentul Design și Tehnologii în Textile și Poligrafie, Chișinău, republica Moldova

³Universitatea Tehnică a Moldovei, Direcția Management Academic și Asigurarea Calității, Chișinău, republica Moldova

*Autorul corespondent: Florea-Burduja, Elena, elena.florea@mctt.utm.md

Rezumat. Creșterea calității vieții persoanelor cu dizabilități este o problemă foarte importantă a societății, atât la nivel național, cât și internațional. Lucrarea prezintă rezultatele studiului de sinteză a literaturii din domeniul medical și textil. Actualitatea temei este determinată de interesul sporit al specialiștilor din ramură cu privire la necesitatea elaborării produselor funcționale destinate persoanelor cu dizabilități fizice. Rezultatele studiului teoretic se concretizează prin elaborarea diverselor scheme de clasificare a dizabilităților pentru propunerea ulterioară a unor soluții noi de modele destinate persoanelor cu dizabilități fizice.

Introducere

Conform datelor prezentate de Organizația Mondială a Sănătății în anul au fost estimate peste un miliard de persoane ce trăiesc cu o formă de handicap (15% din populația lumii) [1]. Un procent mare din aceste persoane prezintă o dizabilitate fizică, care apare din diverse cauze.

Dizabilitatea este parte a condiției umane. Aproape oricine va avea parte la un moment dat în viața, de o dezabilitare temporară, iar cei care ajung la vârste înaintate vor trece prin momente tot mai frecvente de dificultăți de funcționare.

1. Dizabilitatea. Noțiuni generale, definiții, clasificări

La momentul actual există diverse modele ce pot defini dizabilitatea.

Conform dicționarului de specialitate, dizabilitatea – însumează un număr de limitări funcționale ce pot fi întâlnite la orice populație. Dizabilitatea derivă dintr-o deficiență, dar nu în mod obligatoriu. Dizabilitățile pot fi cauzate de deficiențe (fizice, senzoriale sau intelectuale), de condiții de sănătate (boli psihice), dar depind și de mediu [6].

Clasificarea Internațională a Funcționării, Dizabilității și Sănătății (ICF-HD) a adus progrese în ceea ce privește înțelegerea și măsurarea dizabilității. Aceasta a fost elaborată în cadrul unui proces profund care a implicat participarea unor cadre universitare, medici și al persoanelor cu dizabilități. În cadrul acestei clasificări, problemele care au legătură cu funcționarea umană sunt împărțite în trei zone [2]: **deteriorările, limitările de activități și restricțiile de participare.**

Legea nr. 60 din 30.03.2012 a Republicii Moldova privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități sunt definite **persoanele cu dizabilități** ca persoane cu deficiențe fizice, mintale, intelectuale sau senzoriale, deficiențe care, în interacțiune cu diverse bariere/obstacole, pot îngreuna participarea ei deplină și eficientă la viața societății în condiții de egalitate cu celelalte persoane. Tot aici **dizabilitatea** este descrisă ca termen generic pentru afectări/deficiențe, limitări de activitate și restricții de participare, care denotă aspectele negative ale interacțiunii dintre individ și factorii contextuali în care se regăsește.

Conform Instrucțiunii privind modul de determinare a dizabilității și capacității de muncă din hotărârea Guvernului a Republicii Moldova nr.65 din 23.01.2013, cauzele apariției dizabilității sunt următoarele (Figura 1):

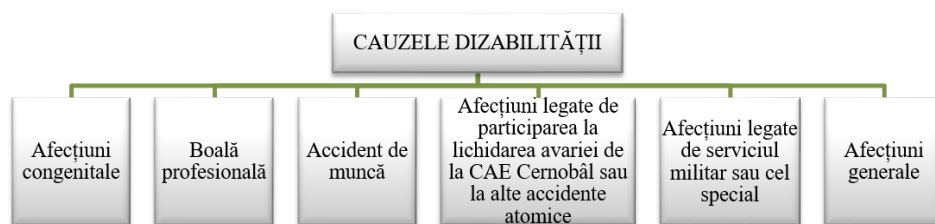

Figura 1. Cauzele apariției dizabilităților

Dizabilitatea nu este doar o problemă de sănătate. Acesta este un fenomen complex care reflectă interacțiunea dintre caracteristicile corpului uman și caracteristicile societății în care trăiește această persoană. Fiecare dizabilitate poate fi încadrată într-un **grad de dizabilitate**. Care poate fi: **ușor**, **mediu**, **accentuat** și **grav**. În figura 2 sunt prezentate principalele tipuri de dizabilități descrise în literatura de specialitate [3].

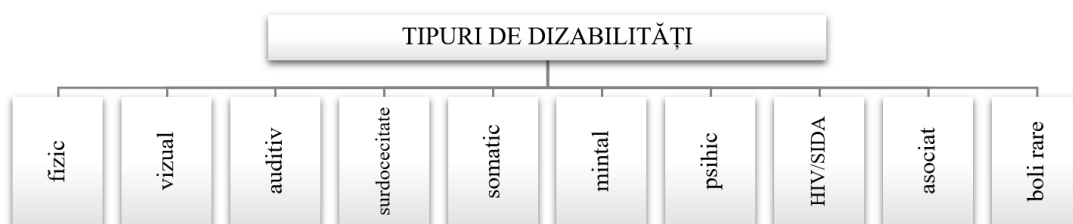

Figura 2. Tipuri de dizabilități

Deficiențele fizice sunt tulburări care afectează forma și funcțiile fizice ale organismului. Se caracterizează prin modificări morfologice mai mult sau mai puțin accentuate, produse de forma și structura corpului și manifestate printr-o creștere excesivă, printr-o tulburare a dezvoltării sau o dezvoltare disproporționată, prin deviații, deformații sau alte defecte de structură, precedate de tulburări funcționale [3].

Clasificarea deficiențelor fizice este greu de realizat, deoarece nu există un criteriu unic de clasificare. De aceea se preferă tipologizarea deficiențelor fizice. În figura 3 este prezentată o astfel de clasificare [4, 12, 13]:

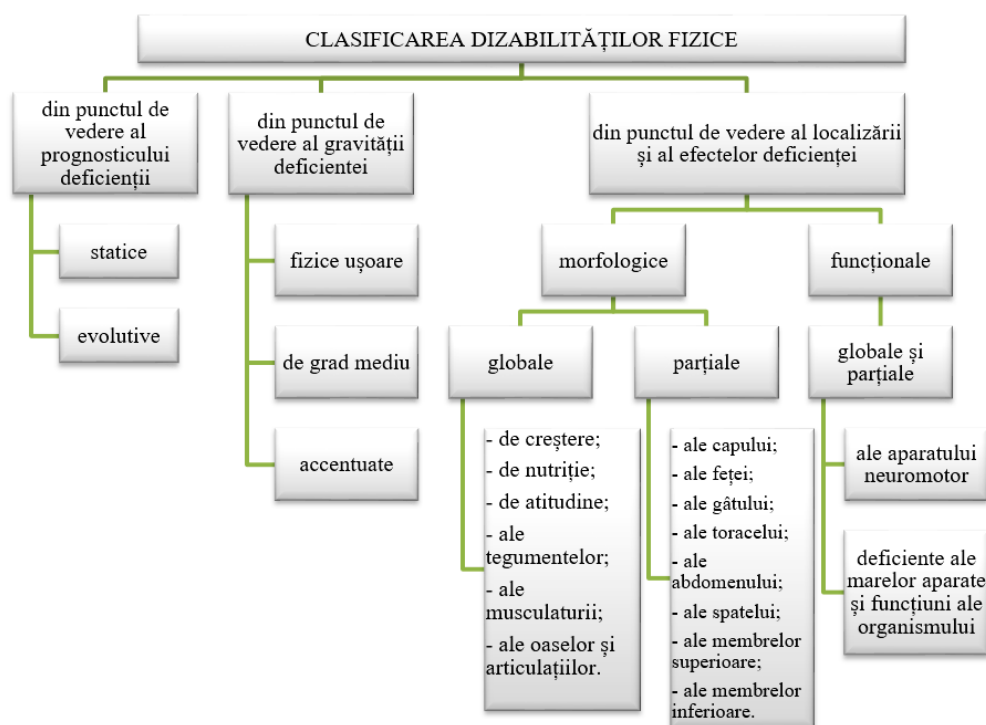

Figura 3. Clasificarea dizabilităților fizice

2. Amputația

Amputația este o dizabilitate fizică ce reprezintă îndepărtarea chirurgicală intenționată a unei extremități a corpului afectată de un traumatism, diverse boli sau intervenții chirurgicale.

Pierderea unei părți a corpului are un impact puternic asupra pacienților. Persoanele cu o amputație se confruntă cu un set complex de sarcini și probleme, care sunt necesare de a fie rezolvate. Se cunoaște că consecințele amputării sunt destul de grave, și acestea le afectează pacienților tot restul vieții [7]. Amputațiile pot fi structurate în trei grupe majore (figura 4) [14].

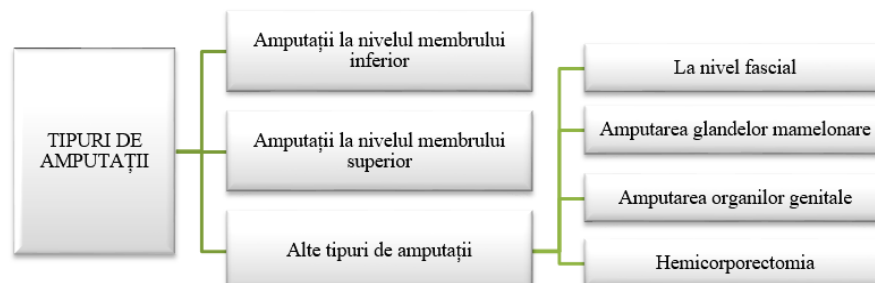

Figura 4. Tipuri de amputații

Conform unor date prezentate în literatura medicală [15, 16, 17] clasificarea amputațiilor membrelor inferioare se face conform următoarelor criterii: după indicații, după termenul de efectuare; după cauză, în raport cu membrul afectat și în raport cu nivelul amputației (Figura 5).

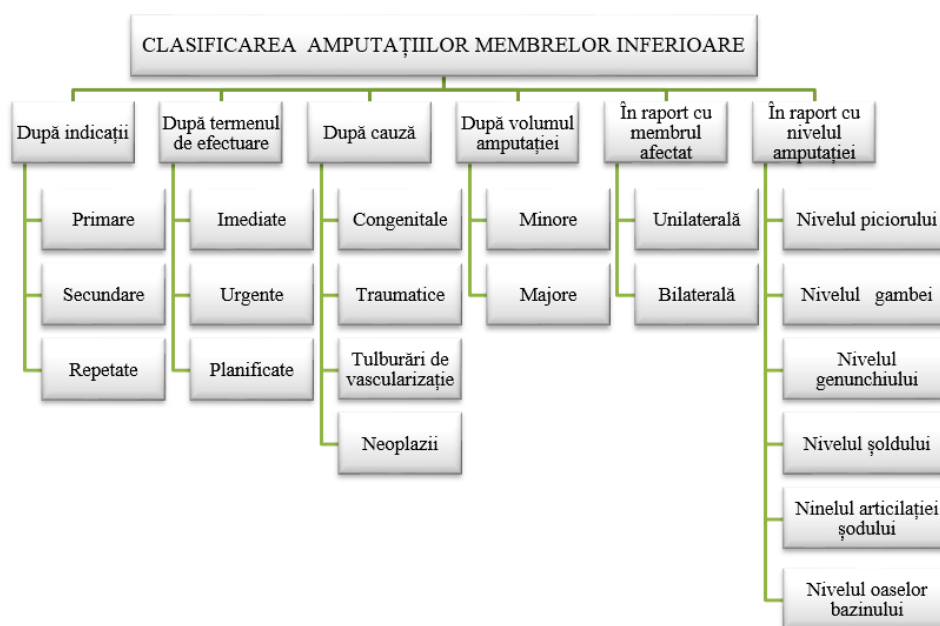

Figura 5. Clasificarea amputațiilor membrelor inferioare

Concluzii

Grupa persoanelor cu dizabilități fizice, este una dintre cele mai vulnerabile și slab protejate categorii, deoarece sunt cele mai limitate în ceea ce privește independența și activitatea de mișcare.

Pentru anul 2030 Federația Internațională a Diabetului preconizează că numărul de persoane cu diabet va crește până la 435 milioane, din care minim 50% vor prezenta operații de amputare. Iar în anul 2050 se prognozează că numărul oamenilor ce vor prezenta amputații de membre inferioare vor ajunge până la 3,6 milioane.

Aceste date alarmante ne fac să găsim diverse metode și mijloace pentru a acționa asupra micșorării acestui număr și să fim gata să oferim produse necesare acestei grupe de purtători.

Domeniul industriei ușoare trebuie să ofere întregul sortiment de produse ce ar corespunde tuturor cerniților înaintate de persoanele cu dizabilități, cu referință la sortimentul necesar la diverse etape de viață, care ar permite rezolvarea problemei majore de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități fizice.

Referințe

1. *Raport Mondial Privind Dizabilitatea*. București: SRMFR, 2012. 353 p.
2. *Clasificarea Internațională a Funcționării, Dizabilității și Sănătății: CIF. Organizația Mondială a Sănătății*, Geneva. București: Marlink, 2004. 305 p.
3. *Formare în domeniul antidiscriminării și al drepturilor persoanelor cu dizabilități*. Suport de curs realizat cu sprijinul Uniunii Europene prin Instrumentul European pentru Democrație și Drepturile Omului (IEDDO).
4. CLAUDIA, SZABO. Asistența socială în protecția persoanelor cu handicap. Cluj Napoca 2012, http://www.incluziunesociala.ro/uploads/89_protectia_sociala_a_pers_cu_handicap.pdf (vizitat 01.12.2019).
5. CHO, K. Prediction interval estimation in transformed linear models. In: *Statistics Probability Letters*, 2006, 51 (4), pp. 345-350.
6. CÂRNAȚ, T. Dizabilitatea versus persoane cu nevoi speciale. *Revista Națională de Drept*, Nr.6, 2016, 10-15 p.
7. CAROLIN, E. HORNE. Quality of Life in Patients with Prosthetic Legs: A Comparison Study. In: *J Proth and Ortho*, 2009, vol. 21, nr. 3.
8. IROVAN, M., BALAN, S., TUTUNARU, I., ERMURACHE, A. Studii privind produsele de îmbrăcăminte cu efect terapeutic / Studies regarding the apparel inducing a therapeutic effect. În: *Revista Industria Textilă*, 2007, nr. 3, pp. 120-132.
9. FLOREA-BURDUJA, E., RARU, A., IROVAN, M., FARÎMA, D.: Evolution and social necessity aspects in functional clothing products. În: *Annals of the University of Oradea, Fascicle of Textiles Leatherwork*, Oradea, 2020, 21(1) pp. 33-36.
10. RARU, A., FLOREA-BURDUJA, E., IROVAN, M., FARÎMA, D.: General aspects concerning multifunctional fiber textiles. În: *Annals of the University of Oradea Fascicle of Textiles Leatherwork*, Oradea, 2020, 21(1), pp. 109-112.
11. FLOREA-BURDUJA, Elena, RARU, Aliona. Etapele de proiectare a produselor funcționale destinate persoanelor cu dizabilități. În: *Conferința Tehnico-Științifică a Studenților, Masteranzilor și Doctoranzilor*, 1-3 aprilie, 2020/ Univ. Tehn. A Moldovei. – Chișinău: Tehnica-UTM, 2020, 380-383 pp. ISBN 978-9975-45-632-6, ISBN 978-9975-45-634-0 (Vol.2) Vol. 2. – 597 p.
12. *Clasificarea deficiențelor fizice și psihomotorii* [online] [accesat 18.01.2021]. Disponibil: <https://www.rasfoiesc.com/educatie/psihologie/Clasificarea-deficientelor-fiz31.php>.
13. *Deficiențe fizice - tipologii* [online], 2014 [accesat 18.01.2021]. Disponibil: <https://evaluareclinica.wordpress.com/2014/05/>.
14. Dr. Stiuriuc Simona, *Amputația* [online], 2014 [accesat 19.01.2021]. Disponibil: <https://proceduri.romedic.ro/amputatia>.
15. *Ампутации и протезирование конечностей* [online], 2012 [accesat 18.01.2021]. Disponibil: <https://studfile.net/preview/4333067/>.
16. *Уровень ампутации* [online] [accesat 18.01.2021]. Disponibil: <https://www.ottobock-export.com/ru/prosthetics/information-for-amputees/from-amputation-to-rehabilitation/amputation-level/>.
17. TĂBĂRȚĂ, A., PASCAL, O., ș.a. *Reabilitarea medicală a pacientului cu amputații de membre inferioare*. Protocol clinic național – PCN-324.

CONTRIBUȚII LA DEZVOLTAREA SORTIMENTULUI DE JACHETE PENTRU FEMEI PRIN PROCEDEE DE TRANSFORMARE STRUCTURALĂ

Olga HANGAN^{1*}

¹Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Textile și Poligrafie, Departamentul Design și Tehnologii în Textile și Poligrafie, grupa DDP-201M, Chișinău, Republica Moldova

*Autorul corespondent: Hangan, Olga, olga.efrem@mctt.utm.md

Rezumat. *Lucrarea abordează problema proiectării îmbrăcăminte care oferă posibilitate de modificare rapidă a aspectului exterior prin aplicarea procedeele de transformare. S-a realizat analiza metodelor de transformare structurală a produselor de îmbrăcăminte, precum și modul de implementare a acestora în procesul de diversificare a sortimentului de jachete pentru femei. Procedeele abordate au permis elaborarea unui sistem din 7 modele care oferă posibilitatea obținerii a peste 70 variante de modele, fiecare dintre acestea prevăzând, în mediu 4 variante de produse diferite ca aspect exterior.*

Cuvinte cheie: *îmbrăcăminte transformabilă, procedee de transformare, jachetă pentru femei*

Introducere

Pentru zona climaterică în care se situează Republica Moldova este caracteristică prezența clară a celor patru anotimpuri, fapt care determină completarea garderobei cu produse de îmbrăcăminte foarte variate ca capacitate de protecție față de factorii de mediu, în aceasta regăsindu-se locul corespunzător produsele vestimentare ușoare, intermediare și exterioare. Aspectul exterior al produselor vestimentare care formează o garderobă personală este determinat de: tendințele modei, locul de trai, statutul social al purtătorului, natura muncii realizate, venituri lunare ș.a. În acest mod produsele vestimentare, care inițial dețineau doar funcție utilitară, scopul de bază al procurării acestora fiind asigurarea protecției și confortului, actualmente trebuie să dețină și funcția estetică, la fel de importantă pentru îmbrăcăminte contemporană asigurând legătura dintre personalitatea purtătorului și produsul vestimentar.

Moda contemporană este suficient de democrată, în tendințe regăsindu-se produse diverse ca croială, siluetă, stil, lungime, decor și multe alte aspecte care sunt într-o continuă schimbare, asigurând accesul fiecărui purtător, cu toate caracteristicile sale de personalitate să-și selecteze produse care îl reprezintă. Selectarea modelelor diferite ca aspect și funcționalitate este determinată de diversitatea psihoemoțională a populației, fiecare individ având caracterul și temperamentul său, perceputând foarte diferit tendințele modei, prin îmbrăcăminte rezolvând problemele de încadrare a aspectului exterior în limitele caracteristice personalității și cele ale tendințelor modei [1].

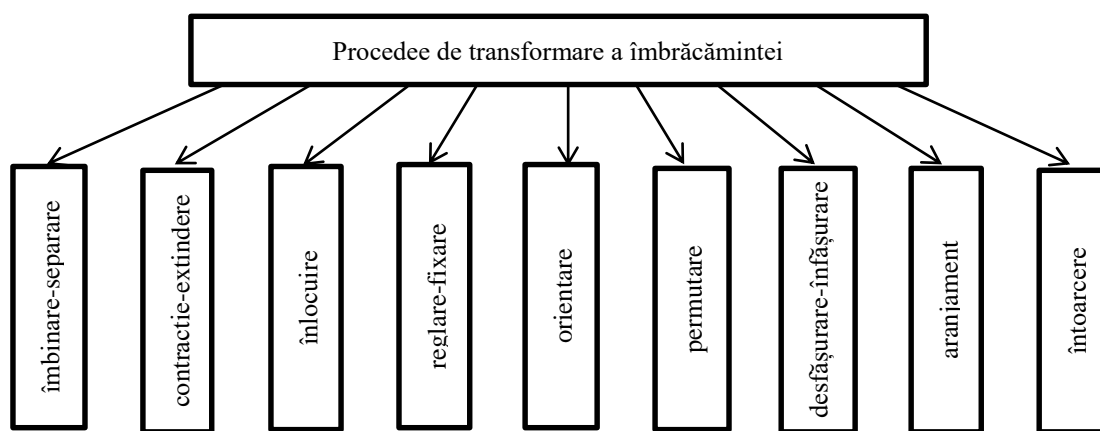
Cei mai activi purtători ai produselor vestimentare și promotori ai tuturor noutăților din domeniul îmbrăcăminte sunt tinerii care își doresc o garderobă cât mai variată, fiind deseori restrânși în realizarea acestei solicitări din cauza a mai mulți factori, cel mai important fiind cel economic. Pentru soluționarea problemei date, la dispoziția creatorilor de modele noi stau multiple mijloace și procedee, unul dintre cele mai impresionante din punct de vedere al impactului asupra aspectului exterior al produsului fiind procedeul de transformare morfologică a produsului vestimentar. Procedeul de transformare structurală și morfologică a produselor vestimentare este orientat spre formarea unei garderobe multifuncționale, alcătuite dintr-un număr redus de produse care, datorită soluțiilor adoptate acoperă necesitățile de diversificare a aspectului exterior cu impact economic rezonabil din punctul de vedere al purtătorului. Procesul de dezvoltare a sortimentului de produse vestimentare de orice tipuri este asistat de mai multe mijloace

constructiv-tehnologice și soluții compoziționale concrete, care ghidează direcționat în materie de transformare a produselor, favorizând procesul pentru proiectanții cu diferit nivel de calificare și creativitate.

Analiza metodelor și a procedeele de transformare structurală a produselor vestimentare

Metodele constructiv-tehnologice și soluțiile compoziționale ce asigură varietatea estetică și funcțională, utilizate pentru crearea produselor vestimentare transformabile s-au dezvoltat pe parcursul unei perioade destul de îndelungate, fiind conceptualizate și clasificate în funcție de modul de aplicare și de transformare, formând o bază de date inițiale pentru proiectarea produselor de îmbrăcăminte moderne cu caracteristici sporite de funcționalitate, estetic al aspectului exterior și ergonomicitate [2]. Pentru transformarea morfologică a produselor de îmbrăcăminte se utilizează metodele de transformare modulară, combinată, cinetică și metoda croirii plane [2]. Mijloacele de transformare care funcționează independent de metode, sunt încadrate într-o schemă de clasificare, prezentată în figura 1 [2].

Figura 1. Mijloace de transformare a îmbrăcăminte

În calitate de obiect al studiului pentru diversificarea aspectului exterior și crearea unei garderobe raționale a fost selectată jacheta pentru femei, dezvoltată sortimental prin utilizarea următoarelor procedee de transformare structurală: utilizarea elementelor detașabile sau elementelor suplimentare detașabile, determinarea modalităților de legături ce pot avea loc între elementele jachetei. Posibilitățile oferite de aplicarea procedeele de transformare structurală a jachetelor pentru femei sunt descrise prin modalități adaptate la sortiment cu scopul diversificării aspectului exterior sunt propuse în tabelul 1.

Tabelul 1

Modalități de aplicare a procedeele de transformare structurală a jachetelor

Nr. d/o	Tipul procedeele de transformare	Modalități de aplicare a procedeele de transformare
1	Îmbinare-separare	Utilizarea elementelor detașabile: mânecă, guler, epoleți, cordon, buzunare aplicate, clape ș.a. Modificarea lungimii jachetei prin montarea sau separarea părții inferioare a produsului prin prelucrarea liniei taliei cu fermoar.
2	Contractie-extindere	Înserarea cordonului elastic la nivelul liniei taliei. Croirea clinului lateral din țesături elastice.
3	Înlocuire	Substituirea jachetei cu elemente interschimbabile detașabile: partea inferioară a jachetei, mâneca. Seturi de elemente suplimentare detașabile: gulere cu revere, gulere aplatizate, epoleți, buzunare aplicate, clape, cordon ș.a.
4	Orientare	Utilizarea reverelor ce se închid parte peste parte.
5	Permutare	Permutarea gulerelor detașabile între produse, înlocuirea buzunarelor aplicate cu clape.
6	Desfășurare-înfașurare	Pliu ascuns sub fermoar în linia de simetrie a spatelui.
7	Întoarcere	Proiectarea jachetei cu două fețe.

Procesul de creare a îmbrăcămintei transformabile este rațional atât din punctul de vedere al consumatorului, cât și producătorului. Consumatorul, achiziționând un singur produs cu capacități de transformare, achiziționează mai multe produse convenționale. Întreprinderea poate concepe sisteme de modele transformabile cu caracteristici sporite de interschimbabilitate, asigurând creșterea semnificativă a numărului de variații.

Proiectarea sistemului de modele de jachete transformabile pentru femei

Activitatea de elaborare a noilor sisteme de modele de jachete pentru femei s-a axat pe următoarele procedee de transformare structurală:

- îmbinare-separare prin utilizarea gulerelor detașabile și a reperului inferior detașabil;
- înlocuire prin substituirea părții inferioare și a gulelelor detașabile;
- orientare prin proiectarea reverelor care pot fi purtate în formă deschisă răsfrântă sau închisă peste parte;
- permutare prin schimbul reperului inferior și a gulerelor detașabile între produse.

Modelele de jachete proiectate cu utilizarea procedeelor menționate de transformare structurală sunt prezentate în Fig. 2.

Figura 2. Modele proiectate prin procedee de transformare structurală. Modelul 1, 2 și 3

Fiecare dintre aceste produse, individual, au capacitatea de a-și modifica aspectul exterior prin îmbinarea și separarea reperului inferior și a gulerelor detașabile, precum și prin orientarea reverelor. Numărul de transformări ce se pot obține din contul transformărilor proprii ale produsului, determinând diversificarea aspectului exterior sunt prezentate în Tab. 2.

Tabelul 2

Transformări proprii ale produselor

Nr. d/o	Modalitatea de redare a aspectului exterior	Modelul						
		1	2	3	4	5	6	7
1	Cu reper inferior și guler detașabil/rever închis	+	+	+	+		+	
2	Cu reper inferior și fără guler detașabil/rever deschis	+	+	+	+	+	+	+
3	Fără reper inferior și cu guler detașabil/rever închis	+	+	+	+		+	
4	Fără reper inferior și fără guler detașabil/rever deschis	+	+	+	+	+	+	+
	Transformări totale	4	4	4	4	2	4	2

Rezultatul obținut în procesul de diversificare a aspectului exterior al jachetelor din contul transformărilor proprii este reprezentat în Fig. 3.

Figura 3. Transformări proprii ale produselor

Numărul de transformări posibile în cadrul sistemului de modele elaborat depinde atât de transformările proprii ale produsului cât și de transformările efectuate în urma schimbului dintre produse care sunt reprezentate în Fig. 4.

Figura 4. Transformări obținute în procesul permutării reperelor între modelele 1, 2 și 3

Numărul total de transformări, cu indicarea ponderii fiecărei componente implicate în transformare este prezentat în formă de diagramă în Fig. 5.

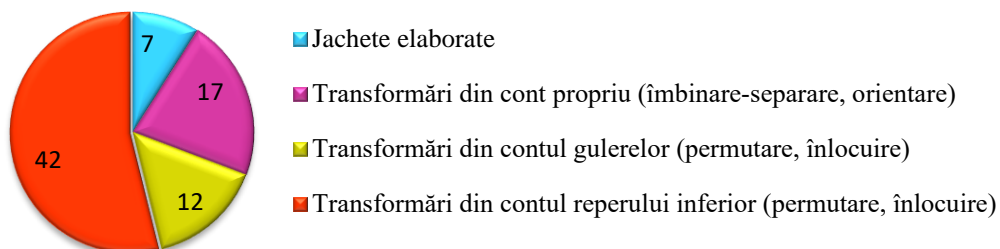

Figura 5. Numărul de produse obținute prin procedee de transformare structurală

Concluzii

Procesul de proiectare a produselor de îmbrăcăminte cu proprietăți de transformare structurală prezintă un șir de avantaje, semnificative în special pentru purtător:

- majorarea numărului de variante posibile de utilizare a unui singur produs;
- diversificarea aspectului într-un timp foarte scurt;
- crearea aspectelor exterioare noi prin schimbul de repere;
- mărirea semnificativă a variantelor de produse vestimentare în garderobă, fără a investi în produse noi;
- creșterea duratei de exploatare a produselor.

Referințe

1. АКИЛОВА, З., ПЕТУШКОВА, Г., ПАЦЯВИЧЮТЕ, А. *Моделирование одежды на основе принципа трансформации (новые приемы разработка модных форм одежды): учеб пособие для вузов*. Москва: Легпромбытиздат, 1993. 200 с.
2. МАЦИЕВСКАЯ, Ю. *Разработка методов эргономического проектирования школьной одежды*: дис. канд. техн. наук. 05.19.04. Москва, 2007. 216 с.
3. IROVAN, M., TUTUNARU, I., BALAN, S., CHIRILOVA, N. *Methodological aspects of rational wardrobe*. CORTEP'2014, 15th Romanian textiles and Leather Conference. International Scientific Event, September, 4 – 6, 2014, Iași; Performantica, 2014, pag. 411-415, ISSN-L 2285 - 5378.
4. IROVAN, M., TUTUNARU, I., BALAN, S. *Aplicarea principiilor de proiectare modulară în dezvoltarea sortimentelor de produse vestimentare*. Materiale ale Simpozionului Anual al Specialiștilor din Industria de Tricotaje-Confecții (cu participare internațională), „Textilele viitorului”, 13-15 noiembrie 2008. pag. 231-236.

MAGIA MESAJULUI SIMBOLIC AL ORNAMENTELOR PE CĂMAȘA CU ALȚIȚĂ

Tatiana BÎZGU^{1*}

¹Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Facultatea Informatica Inginerie și Design, Chișinău, Moldova

*Autorul corespondent: Bîzgu, Tatiana, Tbizgu73@mail.ru

Rezumat. Cămașa cu alțiță numită ia este o piesă de bază a costumului tradițional femeiesc din România și Moldova. Broderiile bogate, unice, cusute manual și cu multă migală, fascinează prin frumusețea și originalitatea lor. Semnele reprezentate prin simboluri stilizate sau geometrificate și culoarea broderiilor de pe ei vin din adâncuri rădăcinilor noștri și au o importanță deosebită în portul popular românesc. Simbolurile brodate pe față, spate și mâneci reprezintă o sursă bogată de informații care ne vorbesc despre viața și familia femeilor care au cusut aceste cămăși, despre zona geografică în care au fost ele realizate, despre preocupările meșteșugărești ale satului dar și prezintă dezvoltarea spirituală a strămoșilor noștri exprimată în acest mod.

Cuvinte cheie: simboluri, semnificații, ornamente, ia.

Introducere

Cămașa cu alțiță numită ia - element vestimentar tradițional românesc. Este o piesă de bază a costumului tradițional femeiesc din România și Moldova purtată în zilele de lucru și de sărbătoare. Documentele importante despre ie sunt cămăși și fragmentele lor păstrate, fotografiile de epocă și desenele pictorului Carol Pop de Szathmary, primul fotograf de artă și documentarist din Regatul Român. Mărturii valoroase prezintă lucrările pictorilor Nicolae Grigorescu, Gheorghe Tattarescu, Jean-Etienne Liotard, Gheorghe baron Lovendal. Iile țărăncilor au fost imortalizate de W. Krammer, M. Bounquet, Prezossi, Lancelot. În 1940 cromatica și frumusețea ei a atras pictorul francez Henry Matisse. Transmiterea către generațiile viitoare a acestei piese vestimentare fermecătoare au fost asumate de Reginele României: Elisabeta, Maria și Elena [8]. Ia este o adevărată comoară foarte scumpă de semnificații și simboluri și o punte spre rădăcinile noastre. Descoperind-o noi devenim mai bogați, mai conectați cu tradiția și bogăția poporului nostru.

Arta cămășii cu alțiță

Elaborarea acestei piese vestimentare necesită un efort deosebit. Elementele obligatorii ale ei sunt alțița, încrețul și râurile pe mâneci și piept.

Alțița este partea mai lată de la umăr, care este organizată în câteva registre, în rânduri orizontale. În acest sens Paul Petrescu și Elena Secoșan în lucrarea „Portul popular de sărbătoare din România” menționează că alțița este elementul important și motivele ei sunt cele mai elaborate reprezentând efortul maxim pe care îl depune meșterita în împodobirea cămășii încorporând în ea nu numai actul material ci și o lume de conotații implicând ideile de prestigiu și reprezentarea pe plan social [7].

Motivul alțiței se considera sacru și nu se repeta în alte câmpuri ornamentale a cămășii. În articolul „Cămașa femeiască cu alțiță – brând românesc” Varvarei Buzilă ne dezvăluie sensurile al cuvântului „alțiță”. Unul din sensurile explicate este simbolul mortuar care reprezentau una sau două bucăți de pânză albă care se atârnavă de streșina casei în care se afla defunctul. Anume pe această pânză sufletul se afla până la momentul înmormântării. Acest sens ne clarifică folosirea simbolurilor celeste în acest registru ornamental [4]. Strămoșii numeau aceste rânduri orizontale – ceruri (în al 7-lea cer). Uneori rîndul de sus se plasa puțin despărțit de alte rânduri. De regulă se folosea un chenar numit „scrânciobel” care contura alțița din trei părți lăsând partea de sus deschisă poate simbolizând unirea cu Cerul Fig. 1.

Alțița simboliza aripile care duceau sufletul în Ceruri. Din această cauză putem admira pe acest câmp ornamental simboluri celeste prezentat prin păsări, variante literei "S" stilizate în diverse motive ornamentale Fig. 2. Cifra opt culcată simbolizând înfinitul tot era folosită în alțiță Fig. 3.

Figura 1. Alțița cu introducerea spațiului liber sub rândul de sus și „scrânciobelul” care conturează alțița din trei părți

Figura 2. Litera „S” în diverse motive ornamentale pe alțiță

Figura 3. Cifra opt culcată simbolizând înfinitul era folosită în alțiță

În privința proporțiilor și dimensiunilor alțiței putem să ascultăm opinia Maria Cristea meșterului popular la Casa Cristea din Chișinău: „Motivele populare de pe mâneci și piept trebuie să fie diferite, dar să se respecte idea principală. Ia trebuie organizată în așa fel încât să se păstreze o anumită proporție: lățimea alțiței de 10-11 centimetri și înălțimea de 18 centimetri. Încrețul 3-5 centimetri, iar în rest se brodează râurile. Alțița cu încrețul formează 1/3 din lungimea mânecii, iar 2/3 sunt râurile de pe mânecă. În partea din față nu sunt proporții, dar de obicei se brodează râurile începând de la încrețiturile în partea de sus.” Încrețul se realizează sub alțița și poate fi funcțional și nefuncțional. Acel funcțional prin cusătură specială încrețește pânza în partea de sus a mânecii sub alțiță.

Semnele și simbolurile brodate pe ie

Element vestimentar tradițional românesc – ia, a fost și ne este aproape de suflet. Broderiile bogate, unicate, cusute manual și cu multă migală, fascinează prin frumusețea și originalitatea lor. Simbolurile brodate pe față, spate sau mâneci vorbesc despre viața și familia femeilor care au cusut aceste cămăși, despre zona geografică în care au fost ele realizate, dar și despre preocupările meșteșugărești ale satului. Motivele geometrizeate sau stilizate cum ar fi romburile, pătratele, treunghiurile, cercurile, linia dreaptă sau ondulată îmbogățesc iile tradiționale românești. Alte simboluri des regăsite sunt așa numitele „cârligul ciobanului”, „crucea”, „ochiul”, „miez de nucă”, „steaua”, „scara”, „sfoara”, „sfăditele”, „pasărea”, „mâini în șold”, „bobocul”, „coloana”, „spicul”, „crucea”, „colții lupului”, „steaua”, „coarnele berbecului”, „pomul vieții” și alte semne și simboluri care împodobesc covoarele, ceramica, arhitectura exterioară și interioară a țării noastre.

Aceste semne sunt o formă de comunicare a trecutului cu viitorul prin ajutorul sufletului și mâinilor harnice care au scris istoriile vieților, folosind simboluri și culori. Pentru mulți designeri și oameni de creație costumul popular este o sursă bogată de inspirație, pentru că componentele acestui port sunt valori care durează.

Cercul - un simbol universal, cu semnificații mistice a fost prezent din vremuri străvechi în diverse culturi și religii. Un motiv des brodat pe iile românești este motivul solar. Cercul, împreună cu spirala, voluta și alte linii curbe, au fost considerate semne Cerești, reprezentând puterea Cerului asupra vieții și pe Dumnezeu. Este un simbol care vorbește despre esența vieții, la fel ca și roata – aceasta poate simboliza roata vieții, care se învârtă neîncetat, dar și preocuparea meșteșugărească din unele sate românești. În special în Precucuteni, s-au folosit multe cercuri concentrice, ca semn al regenerării, asociat imaginii solare.

Ioana Corduneanu relatează că acum în jur de 10 000 de ani, oamenii au folosit semnul „S” din care s-a format rozetă solară. Aria cultului solar s-a suprapus, firește, pe spațiul geografic al primilor agricultori. Semnele dedicate Soarelui, Cerului și Pământului s-au desenat la fel și în Carpați și în Mexic, în India, în China și în Anatolia sau Caucaz. Mai apoi, mișcările tribale au stricat liniștea ancestrală și marele spațiu solar s-a divizat în mai multe centre; cel din Carpați fiind singurul rămas în Europa veche.

Frecvența mare a semnelor solare demonstrează credința strămoșilor noștri în Cultul Soarelui care a luat naștere și s-a extins în limitele spațiului primilor agricultori de toate poparele sedentare neolitice în spațiul carpatic [2].

Din mileniul XIII î.Hr. sedentarii carpatici au purtat neschimbată aura semnelor solare, care a fost componenta a dialogului cu cerul în viața spirituală. Odată cu trecerea timpului semnele grafice s-au extins în toată zona de răspândite a cultului Solar, pe toată aria agricultorilor dintâi, a sedentariilor. Particularități ale credințelor solare carpatice au influențat vatra Cucuteni, vatra primelor civilizații care au creat conturul Europei Vechi [9].

Coloana în zig-zag legăturii între Cer și Pământ și înălțarea spre Cer. Prin acest semn omul poate comunica cu Universul. Mai apoi, din coloană, oamenii au dezvoltat și alte simboluri: rombul, unghiurile, scărițele, clepsidra. Rombul - semnul sacru al fertilității solului, a stat pretutindeni în centrul de interes al compozițiilor grafice. Foarte des întâlnite sunt motivele inspirate de natură. Copacul sau ramurile sale, stilizate, simbolizează trăinicia, înțelepciunea, reînvierea sau viața. Frunza de viță de vie și ciorchinii de struguri vorbesc despre îndeletnicirea oamenilor dar și despre belșug.

Bluzele tradiționale românești culese din regiunile muntoase au adesea brodate elemente naturale specifice acestei zone, cum ar fi conurile și acele de brad, în timp ce pe iile purtate în zone de câmpie observăm elemente de tip agrar, legate de recoltă (spicul de grâu, porumbul). Nu puține sunt broderiile inspirate din viața de zi cu zi a satului românesc, cum ar fi roata sau monedele – în satele de meșteșugari sau peștii – în satele de pescari.

Arborele cosmic - Pomul vieții - este unul dintre cele mai bogate și mai răspândite simboluri în ornamentica tradițională. Pe iile românești pomul vieții putem admira pe benzile râurilor Fig. 1.

Mircea Eliade relatează că pomul vieții slujește drept simbol pentru caracterul ciclic al evoluției cosmice: moarte și regenerare, înlesnește comuniunea între cele trei niveluri ale cosmosului: cel subteran, prin rădăcini; suprafața pământului, prin trunchi și crengile de jos ; înaltul, prin ramurile dinspre vârf [5].

În tradiția creștină *arborele cosmic* este Crucea Răstignirii lui Iisus Hristos. Crucea, lucrată din lemnul arborelui binelui și răului, se substituie arborelui cosmic. Pomul vieții este asociat cu manifestarea divină. Aceasta întrucât se observă o reluare de simboluri între arborele primului legământ (pomul vieții) despre care vorbește Facerea, și arborele crucii, sau arborele noului legământ, care mântuiește omul. Isus însuși este Pomul Vieții, leacul bolii păcatului și morții [3].

Spirala semnifică mișcarea universală, care se găsește și în om, multe exemple acestui simbol putem admira în creațiile culturii Cucuteni și culturii Vadastra. Uneori liniile curbe s-au

transformat către spirale unghiulare. Este un semn foarte vechi, cu mare încărcătură spirituală, simbolul infinitului și nemuririi, purtarea acestui simbol determină acordarea la ritmurile universului [6]. Din spirale, au derivat și alte semne mistice: „S”-urile, compuse din 2 volute opuse, „coarnele berbecului”, compuse din 2 volute în oglindă, „mâini în șolduri” folosind volutele simetric.

Culorile au o importanță aparte în portul popular românesc, fiind specifice zonei geografice în care a fost realizată ia, dar și adaptate vârstei femeii care urma să o poarte, precum și statutului social al acesteia. O ie bogat decorată, cu ornamente din mătase, mărgelile sau alte aplicații prețioase, era purtată la zi de sărbătoare. Fetele nemăritate preferau iile vesel colorate (roșu, galben, roz sau alte nuanțe deschise), în timp ce culorile sobre (negru, maro, verde închis, auriu) erau favoritele femeilor mature, ajunse la o anumită vârstă și având un anumit statut social. Aceste culori erau considerate adecvate vârstei proprietarei, făcând cinste unui trai purtat cu decență.

Vopsitul firelor pentru realizarea broderiilor a constituit totdeauna un eveniment deosebit. Acesta începea cu pregătire specială, curățenie și rugăciune. Obiceiul vine din civilizația Cucuteni, când Zeița-pasăre era responsabilă de tors și țesut [1].

Concluzii

Datorită semnelor, simbolurilor și culorilor care vin din adâncuri rădăcinilor noastre putem dezvălui un grad avansat de dezvoltare spirituală a strămoșilor. Prin simboluri se exprima starea launtrică, practicile psihice, comunicări. Înțelegerea simbolurilor ne va ajuta să cunoaștem grupul social sau anumită persoană care le-a folosit și care prin gândirea cultică de exprimare în acest mod a comunicat pe treapta civilizației de atunci. Continuarea descifrării simbolurilor lăsate de strămoșii noștri este un lucru necesar. Sistemul simbolistic constituie o parte importantă a tezaurului spiritual și material al poporului nostru. Este necesară cercetarea aprofundată a semnificațiilor fiecărui simbol, în obiectivul de sporire a valorilor tradiționale.

Cei mai mari designeri vestimentari se inspiră din costumul popular românesc, deoarece au descoperit că este o adevărată valoare ascunsă. În zilele noastre este un lux să-ți coși manual o ie, dar conștientizăm că doar astfel putem duce mai departe tradiția pentru generațiile viitoare [6]. Descifrarea acestei „scrieri” arhaice și exprimări prin crearea mesajelor cultice este necesară pentru transmite această comoară generațiilor viitoare fără pierderi din valoarea ei.

Referințe

1. ARBORE, Al. P. *Însemnătatea cercetărilor etnografice pentru cunoașterea poporului român*. București: Institutul de Arte Grafice „Alexandru Vlahuță”, 1930. p.35
2. APOSTOL-MACOVEI, T. *Simbolismul cromatic în cultura românească tradițională*. Ch.: Știința, 2019.
3. BOBICĂ, R. *Dicționar de termeni și concepte teologice*. București: CORESI Publishing House SRL, 2020.
4. BUZILĂ, V. *Cămașa femeiască cu altiță – brand Românesc*. În: Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică. Nr.2 (22)/2014. p. 152-158 [accesat 15.02.2021]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/46904/crossref
5. ELIADE, M. *Tratat de istorie a religiilor*. București: Humanitas, 1992.
6. MOLDOVANU, S. *Măiestria – povestea cusută a iei*. Ch.: Bons Offices, 2019.
7. PETRESCU, P., SECOȘAN, E. *Portul popular de sărbătoare din România*. București: Meridiane, 1984.
8. ROȘU, G., MAGIRU, M., OPRIȘ, I. *Costumul tradițional din România*. București: Alcor Edimpex. 2011.
9. VULPE, R. *Vechi focare de civilizație*. București: Editura științifică, 1966.

ELIGIBILITATEA ACTIVITĂȚILOR PROFESIONALE ÎN AFACERILE INDUSTRIEI UȘOARE/TEXTILE

Svetlana CHICU^{1*}

¹Universitatea Tehnică din Moldova, Facultatea Textile și Poligrafie, Departamentul Design și tehnologii în textile și poligrafie, grupa IMAIU-171M, Chișinău, Moldova

*Autorul corespondent: Chicu, Svetlana, svetlana.chicu@mtcp.utm.md

Rezumat. Selectarea formei de organizare juridică pentru o afacere este la fel de vitală ca business modelul afacerii în sine. În lucrare se analizează posibilitățile eligibile de organizare a unei activități profesionale sau afaceri în domeniul industriei textile și posibilitățile dezvoltării durabile pentru meșterii populari și deținătorii Patentei de întreprinzători.

Cuvinte cheie: meșter popular, patentă de întreprinzător, entitate, textile.

Introducere

Industria textilă sau ușoară este un segment sensibil, intensiv în forță de muncă, care la nivel local și-a pierdut poziția în fața altor ramuri, dar se menține în top la capitolul exporturi, ca rezultat al modelelor de afaceri actuale (Lohn, Semilohn, FOB, Marcă Privată) [1]. Conform Clasificatorului activităților din economia Moldovei Industria textilă sau ușoară cuprinde: confecțiile de îmbrăcăminte, acoperăminte de cap, încălțăminte, marochinărie și textilele de casă.

Un element specific domeniului, de mare actualitate, cu tangențe în tradițional, arhaic, rustic și în cultura națională este reprezentat de către meșterul popular, care este veriga ce asigură conexiunea între generații prin prisma moștenirilor noastre naționale și culturale ce pot fi transmise prin arta țesutului autentic, a acului și a firului de ață [2, 3]. Periferic, mai mult sau mai puțin, dar meșterul popular, de asemenea are tangențe directe cu domeniul industriei textile sau ușoare.

Din perspectiva modelelor activității operaționale acestea pot fi servicii prestate în baza Patentei de întreprinzător, ateliere mici care prestează servicii specifice domeniului, pot fi înregistrate ca entități fizice sau juridice, în raport de drept, sau întreprinderi specializate, în preponderență agenți ai sectorului IMM. În condițiile actuale, un mare interes prezintă modelele de business care permit autoangajarea prin desfășurarea activităților profesionale sau cumularea acestora, diferite de clasicele întreprinderi de confecții textile or încălțăminte. Modelele respective contribuie la abilitarea economică și socială a cetățenilor, inclusiv a tinerilor și a femeilor, fiind considerate forme eligibile de desfășurare a activității profesionale cu sau fără firmă.

Activitatea în baza Patentei de întreprinzător [4]

Activitatea în baza Patentei de întreprinzător presupune desfășurarea unor genuri de activitate de întreprinzător printr-un sistem simplificat de înregistrare, impozitare, evidență și de dări de seamă în baza utilizării patentei de întreprinzător.

Patenta de întreprinzător este un certificat de stat nominativ, ce atestă dreptul de a desfășura genul de activitate de întreprinzător indicat în ea în decursul unei anumite perioade de timp. Certificatul nominativ respectiv conține următoarele elemente: seria și numărul patentei; prenumele și numele titularului patentei; fotografia titularului patentei; codul fiscal al titularului patentei; genul de activitate de întreprinzător; domiciliul stabil al titularului patentei; locul de desfășurare a activității în baza patentei pentru cazurile în care condiția respectivă se reglementează; tipul mijlocului de transport și numărul lui de înmatriculare, în caz de folosire a acestuia în activitatea de întreprinzător potrivit patentei; durata patentei și mențiunile despre prelungirea ei; denumirea și sediul organului care a eliberat patenta; cuponul, ca dovadă a achitării taxei pentru patentă. **Titular de patentă** poate fi orice cetățean al Republicii Moldova cu capacitate de exercițiu, orice cetățean străin sau apatrid, care locuiește permanent în Republica

Moldova și are dreptul să desfășoare activitate de întreprinzător, care a declarat despre intenția sa de a procura patentă și corespunde cerințelor de calificare necesare acestui gen de activitate.

Forma patentei se stabilește de Ministerul Finanțelor și trebuie să aibă cel puțin 10 grade de protecție. Blancheta patentei de întreprinzător și duplicatul ei sunt documente de strictă evidență. Patenta este valabilă numai pentru titularul ei și nu poate fi transmisă altei persoane.

Printre obligațiile titularului de patentă menționăm: să respecte ordinea stabilită de desfășurare a activității indicate în patentă, normele sanitare, normele de protecție contra incendiilor, să îndeplinească alte cerințe ce se referă la genul de activitate respectiv; să respecte drepturile și interesele consumatorilor; să afișeze patenta sau copia ei, autenticată de notar într-un loc vizibil la locurile unde își desfășoară activitatea de întreprinzător, iar în caz de necesitate să o prezinte la cererea organului de control sau a consumatorilor.

Iar la categoria de limite enumerăm lipsa dreptului: de angajare a lucrătorilor pentru desfășurarea activității de întreprinzător specificate în patentă; de încheiere a tranzacțiilor cu întreprinderea individuală al cărei fondator este el sau careva dintre membrii familiei sale, cu societatea în nume colectiv ori în comandită, al cărei asociat cu răspundere deplină este el sau careva dintre membrii familiei sale.

Alte momente importante de care trebuie să se țină când se ia decizia de lansare a activității profesionale prin această formă țin de asociere. Legea spune că doi sau câțiva titulari de patente se pot asocia în scopul desfășurării în comun a activității de întreprinzător, în baza contractului de activitate în comun. Și alt moment foarte important este faptul că Patenta nu poate fi retrasă de la titularul ei.

O etapă cheie în eliberarea patentei de întreprinzător este demonstrarea **nivelului de calificare**, care se stabilește în baza documentelor cu privire la studii (calificare) și la activitatea de muncă anterioară.

Impunerea fiscală a titularului patentei este simplificată și se efectuează sub formă de taxă pentru patentă, care include taxele pentru resursele naturale, taxa pentru unitățile comerciale și/sau de prestări servicii, taxa pentru amenajarea teritoriului. Alte impozite, taxe și încasări se plătesc de titularul patentei pe principii generale. Taxa lunară pentru patentă este prevăzută în anexa la prezenta lege și se percepe în cuantumul stabilit pentru localitatea unde se va desfășura activitatea de întreprinzător. În cazul desfășurării activității de întreprinzător pe întreg teritoriul țării, taxa lunară pentru patentă se achită în cuantum stabilit, specificat în rubrica "Chișinău, Bălți, Bender, Tiraspol din anexa legii.

Genurile de activitate și cuantumul taxei lunare ale domeniului se regăsesc în tabelul 1.

Tabelul 1

Extras din Legea cu privire la Patenta de întreprinzător

Genul de activitate	Cuantumul taxei lunare, lei		
	Chișinău, Bălți, Bender, Tiraspol	Celelalte municipii, orașele	Localitățile rurale
2. Producția de mărfuri, executarea de lucrări și prestarea de servicii			
2.9. Cusutul, croșetatul, tricotarea și reparația îmbrăcămintei și acoperămintelor pentru cap și comercializarea	100	50	25
2.10. Confecționarea și reparația încălțămintei și comercializarea	90	45	30
2.30. Confecționarea articolelor meșteșugărești de artă populară (artizanat) și vânzarea lor, cu excepția vânzării la expoziții și licitații	110	55	30
2.43. Tăbăcirea, prelucrarea pieilor, confecționarea articolelor din blană și din piele și comercializarea lor	200	120	100

La categoria de înlesniri și garanții acordate titularului patentei se referă reducerile taxei pentru patentă.

Titularii patentei, a căror activitate de bază o constituie genul dat de activitate (adică, nu sunt angajați), achită în mod obligatoriu contribuția de asigurare socială de stat și își suportă

cheltuielile pentru Asigurarea medicală obligatorie. Achitarea contribuției de asigurare socială de stat îi asigură titularului patentei dreptul la a pensie minimă și la ajutorul de deces prevăzute în legislație și se include în vechimea în muncă a titularului patentei. Se scutesc de achitarea contribuției de asigurare socială de stat pensionarii și invalizii de toate grupele.

Desfășurarea activității de întreprinzător în baza patentei de întreprinzător se permite cu condiția ca veniturile din vânzări ale titularului de patentă să nu depășească 300000 de lei într-o perioadă de 12 luni consecutive.

Activitatea în calitate de Meșter popular [5]

Industria tradițională de artizanat contribuie la abilitarea socială și economică a cetățenilor. În plus, aceasta oferă oportunități suplimentare de creare a locurilor de muncă, de autoangajare și reprezintă un factor important pentru sprijinirea sectorului turistic. Activitatea meșterilor populari este coordonată de Uniunea Meșterilor Populari din Moldova - uniune de creație care reunește cei mai reprezentativi meșteri populari din țară și care activează conform statutului său, având drept scop păstrarea, dezvoltarea și propagarea meșteșugurilor artistice.

Legea cu privire la meșteșugurile artistice populare are drept scop crearea cadrului juridic pentru activitatea meșterilor populari în vederea păstrării meșteșugurilor artistice populare sau meșteșuguri artistice și dezvoltării lor pe baza tradițiilor autentice ale artei populare. Activitatea în domeniul meșteșugurilor artistice include atât aspectul creator, cât și cel social-economic și cultural al fenomenului.

Legea ne prezintă următoarele noțiuni specifice domeniului de interes:

Meșteșug artistic (artizanat) - formă de manifestare a artei populare, activitate de creare a obiectelor cu valoare artistică și utilitară, cu aplicarea unor procedee tehnico-artistice preponderent manuale, care contribuie la păstrarea și dezvoltarea tradițiilor artei populare și la satisfacerea necesităților spirituale și materiale ale populației;

Meșter popular (artizan) - meșteșugar, persoană calificată într-un meșteșug artistic, care creează obiecte de artizanat;

Obiect de artizanat - obiect cu valoare artistică și utilitară, confecționat potrivit tradițiilor meșteșugului artistic respectiv;

Model-etalon al obiectului de artizanat - model, reprezentând un produs meșteșugăresc finit, desen (schemă), machetă, destinat reproducerii, inclusiv prin utilizarea variației creative;

Variație creativă - metodă de reproducere a modelului-etalon al obiectului de artizanat, care presupune schimbări și completări sub aspect compozițional, ornamental, cromatic, plastic, precum și alte interpretări artistice și tehnologice ale modelului-etalon, fără a coborî nivelul artistic și calitatea de executare a obiectului de artizanat.

Conform legii numite, activitatea în domeniul meșteșugurilor artistice este reglementată în baza următoarelor principii generale: (a) garantarea libertății de creație; (b) garantarea dreptului meșterilor populari de a activa independent și de a se asocia în structuri cu diverse forme juridice de organizare, prevăzute de legislație; (c) susținerea de către stat a meșteșugurilor artistice, precum și a activității de cercetare științifică în domeniu; (d) promovarea colaborării internaționale în domeniul cercetării, păstrării și dezvoltării meșteșugurilor artistice.

Activitatea meșterilor populari, a organizațiilor lor și a întreprinderilor din domeniul meșteșugurilor artistice se desfășoară în baza Constituției Republicii Moldova, a Legii culturii, precum și în baza prezentei legi. Calitatea de meșter popular se autentifică printr-un certificat, eliberat în baza prezentei legi. Meșterul popular este în drept să-și desfășoare activitatea atât în baza contractelor cu persoane juridice, cât și în calitate de **întreprinzător individual** dar și în alte forme juridice de organizare prevăzute de lege.

În categoria de întreprinderi din domeniul meșteșugurilor artistice se încadrează persoanele juridice, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare, în al căror volum total al producției anuale de mărfuri și servicii, obiectele de artizanat constituie cel puțin 50 la sută. Atribuirea la categoria respectivă de întreprinderi se efectuează de către Consiliul de Expertiză Tehnico-Artistică (C.E.T.A.), care este instituit și funcționează pe baze obștești, în modul stabilit de prezenta lege. Atribuirea articolelor produse de întreprinderile din domeniul meșteșugurilor artistice la categoria obiectelor de artizanat se efectuează în baza hotărârii C.E.T.A. Se consideră obiecte de artizanat produsele meșteșugărești a căror tehnologie de confecționare permite utilizarea principiului variației creative a modelului-etalon al obiectului de artizanat, exceptând: (a) articolele de croitorie confecționate cu ajutorul mașinilor de brodat automate ori semiautomate, fără utilizarea brodatului manual ori a celui executat prin procedee mecanice care permit variația creativă; (b) articolele din pânză decorate prin imprimare fotografică, fără utilizarea procedeeleor de ornare manuală; (c) țesăturile, covoarele și alte articole țesute la mașină, fără utilizarea procedeeleor de executare manuală; (d) articolele confecționate la mașini de tricotat automate, fără utilizarea tricotatului sau brodatului manual ori a altor procedee de decorare manuală. Pregătirea profesională în domeniul meșteșugurilor artistice se realizează în instituțiile de învățământ secundar profesional. Meșterii populari, organizațiile lor și întreprinderile din domeniul meșteșugurilor artistice au dreptul la efectuarea pregătirii profesionale în bază de ucenicie. Evaluarea și certificarea profesională a ucenicilor se realizează de o instituție de profil licențiată. Obiectele de artizanat sunt ocrotite prin dreptul de autor, conform legislației naționale și convențiilor internaționale cu privire la proprietatea intelectuală.

Concluzii

Activitatea în domeniul industriei textile poate fi practicat prin mai multe forme: activitate profesională prin calitatea de meșter popular cu firmă (persoană fizică sau juridică) și fără firmă (patenta de întreprinzător). Formele menționate de activitate impun niște limite ale activității de antreprenoriat, de care se va ține cont în deciziile ce presupun dezvoltarea activității: (a) Meșterul popular care nu s-a înregistrat ca Întreprinzător individual nu are dreptul să angajeze personal; (b) Forma organizatorico-juridică cea mai simplă prin care poate activa este Patenta de întreprinzător, care conține în sine un set de limite ce privește dezvoltarea; (c) Meșterul popular nu este eligibil pentru participarea în concursuri de granturi. Eligibilitatea activităților profesionale în afacerile industriei ușoare/textile este susținută prin lege, prezintă anumite avantaje dar și limite.

Referințe

1. GHELBET, A. Dezvoltarea industriei de încălțăminte din republica Moldova. Teză de doctor în economie. Chișinău 2017 [online] [accesat 22.02.2021]. Disponibil: <http://www.cnaa.md/thesis/52415/>
2. Meșteșugurile populare tradiționale moldovenești. Biblioteca Națională a Republicii Moldova. Alcătuitor Svetlana Miron. Chișinău, 2017. 168 p. ISBN 978-9975-3096-2-2 [online] [accesat 22.02.2021]. Disponibil: <http://www.bnrm.md/files/publicatii/Mestesuguri-populare-traditionale-moldovenesti.pdf4>.
3. CORGHENCI, Ludmila. Contribuția bibliografică esențială pentru cunoașterea și promovarea identității și unității naționale. Magazin bibliologic: Revistă științifică și bibliopraxiologică. 2018. Nr 1/2. P. 123-124.
4. Legea Nr. 93 cu privire la patenta de întreprinzător. Publicat: 06.08.1998 în Monitorul Oficial Nr. 72-73, art. 485 [online] [accesat 22.02.2021]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115925&lang=ro
5. Legea Nr. 135 cu privire la meșteșugurile artistice populare din 20.03.2003. Publicat: 16.04.2003 în Monitorul Oficial Nr. 84-86, art. 390 [online] [accesat 22.02.2021]. Disponibil: <https://www.legis.md/cautare/getResults?>

EVOLUTION OF THE STYLE OF PROTECTIVE HELMETS FOR MOTORIZED VEHICLES RIDERS

**Kateryna CHRICHLOW^{1*}, Olena KOLOSNIHENKO²,
Kateryna VERSHININA³, Irina RYABINOVA³**

¹Kyiv National University of Technology and Design, Faculty of Design, Department of Ergonomics and Design,
Kyiv, Ukraine

²Kyiv National University of Technology and Design, Doctor of Arts, Professor,
Department of Artistic Costume Modelling, Kyiv, Ukraine

³Kyiv National University of Technology and Design, Faculty of Design, Kyiv, Ukraine

*Corresponding author: Chrichlow, Kateryna, 2705kate@gmail.com

Abstract. *The study focuses on the synthesis of artistic, aesthetic, methodological and technological problems of the evolution of the protective helmet for motorized vehicle riders (MVR) as a subject of design activity. An analysis of the historical development of the protective helmet as a component of the project culture was given; the emergence of the protective helmet and the characteristic features of the development of the design were investigated. It is noted that the helmet primarily fulfils a protective function and is a logical stylistic extension of the image, which can support or destroy the integrity of the rider's image. The evolution of stylistic orientations, their peculiarities in the formation of the protective helmet, is considered. In order to understand the essence of form formation as a source of stylistic, artistic and compositional ideas It is ensured that the shape of the protective helmet is considered as a set of elements forming the qualitative aesthetic indicators thereof; analysed the relationship between the technical and artistic component in its content for the functional purpose, respectively, where the protective helmet acquires the properties of an independent element of the MV rider's costume.*

Keywords: *rider's clothing, shape formation, stylistic evolution, protective elements of motorized vehicle drivers' costumes, costume shaping, special-use clothing design.*

Introduction

Recent statistics show that motorcyclists account for only 1% of road traffic, but 19% of casualties; 80 per cent of all motorcycle deaths and 70% of serious injuries occur due to head injuries sustained during an accident [1]. For many years after the advent of the motorcycle, in the 1770s, people didn't think about the need to design protective clothing, and they used everyday clothing. The first accessories to protect the driver's head were a basic (Everyday) hat and an ordinary scarf which protected them from the wind during travel. Gottlieb Daimler in 1885 proposed a protective helmet made of leather. Dr Eric Gardner often saw motorcycle injuries on a race track near the hospital where he worked. Therefore, he decided to design silk and cloth helmets strong enough to withstand a heavy blow and smooth enough to increase the slide when in contact with the track during an accident. He tested his invention in a race during the Isle of Man TT in 1914. The death of British national hero T. E. Lawrence (Lawrence of Arabia) from a head injury sustained in a motorcycle accident in 1935 led to the first major shift in 'Specialist' motorcycle protective clothing. Since 1941, most British military motorcyclists were issued with helmets made from rubber and cork, to protect their heads. However, it was not until 1973 that the protective helmet was made compulsory for all motorcycle riders in the United Kingdom. The rapid development of the industry has contributed to the improvement of the protective functions of the helmet, and has provided opportunities to improve the formation and aesthetic image of riders [2]. Form study has always been a priority issue in design. They became particularly relevant at the end of the 20th century. due to the emergence of new forms of social organization and the emergence of new ideals of public and artistic consciousness [3].

Presentation of the main material

Consider the evolution of rider's helmets. From 1930s 'Pudding bowl' - the first hard helmet, protected the head from blows. Unlike the previous ones, soft helmets, which had only windscreen protection. The helmet protects the upper part of the head, often absorbing a thin layer or not at all. The progenitor of the helmet, but is now used to create an image not as a protection Fig. 1.

Figure 1. Evolution of protective helmets. Pudding bowl

Since the 1950s 'Three Quarters' ore 'Open Face', it is open helmet without chin, as an option with large glass. It has a generally good overview, but statistically about a quarter of all possible motorcycle head injuries occurred in the jaw. This type of helmet can therefore be called a compromise between comfort and security Fig. 2.

Figure 2. Evolution of protective helmets. Open face

Since the 1960s 'Integral' - classic, closed helmet. This kind of helmets is used in the city, on the track and in travel. The most versatile view and the simplest construction. Can be fitted with retractable goggles and / or double fog glass Fig. 3.

Figure 3. Evolution of protective helmets. Integral

Since 2010: 'Modular' - a closed helmet with a folding lower jaw. It is considered less safe because of this, although it usually has the same certificates of successful passing of tests, 'Integral'. However, it can be much more useful in travel. So, you can drink, eat, smoke without taking off your helmet. Most often it is equipped with additional options such as: a place under the headset and glasses, etc. 'Cross' - a helmet for the exercise 'motocross's'. The chin arch is reinforced and advanced to ease respiration. A long visor is installed to protect the cross man from rocks flying under the wheels. The visor is not present at all, so the helmet is only used in a kit with protective goggles. Due to its complex shape, at high speeds, the helmet transmits more aerodynamic pressure to the rider's head than the integral. 'Double sport', it is the helmet of dual purpose - a mixture of 'Integral' and 'Crosspiece' helmet. Most often it has glass, but can also be used with glasses. It has a visor, but can be used without it. The option can be a headset or a set of glasses. Recently the popularity among lovers of tourist 'Enduro' and as a compromise, for driving on off-road [1] Fig. 4.

Figure 4. Evolution of protective helmets. 2010s

The analysis helps us to isolate the composition aspects in the development of motorcycle helmets and provide grounds to show that the shape of the protective helmet, with the development of technological progress, gradually acquires the features and characteristics of the design object. This, endowed with protective and aesthetic qualities, is subject to the ideals of the public and artistic consciousness of society. The sources of stylistic, artistic and compositional ideas for creating the concept of shaping the design of protective helmets as a component of the complete image are the following factors: socio-economic circumstances, technology, materials, influence of fashion, information - psychological reports. This factor is universal for different design activities [4-5]. The means of compositional expressiveness in the design of the helmet is colour and shape, develops in unison with the design of the rider's clothes and of the motorcycle. Protective helmets are a logical extension of the driver's image, sometimes coming to the fore as a compositional focus, due to grotesque shapes and provocative prints. In the modern world, the design of a protective helmet is an integral part of the holistic image of the riders of vehicles. So, the design of the complete set of the rider's costume and the design of the motorcycle are subject to common styles. The holistic images created for different spheres of activity are a well-considered design decision. They have to attract the attention of ordinary citizens and create, in the respective spheres of activity of the motorcyclist, a corporate image where the helmet is an important component of the image, can emphasize or destroy the integrity of the motor vehicle's rider [6-9] Fig. 5.

Figure 5. Examples of a complete set of rider's motor-equipment of Motorized Vehicles

Conclusions

Based on the study, the trends of motorized vehicle helmet development 1900-2020 have been chronologically systematized and design features have been defined. In the course of the study, we saw that the trends in the design of protective helmets as a component of drivers' clothing have changed over the years, taking into account the changes in the environment and the characteristics of the direction of activity of MVR. It has been found that drivers' helmets and

clothing have acquired features in accordance with the direction of activity and corporate characteristics thanks to logos, brand and motorcycle/club names. It is noted that the helmet of MVR - as a protective element transformed into a functional accessory, completes the general image of the costume and is capable of maintaining or destroying the integrity of the costume image. It has been established that the diversity and enrichment of drivers' protective helmets by various structural functional elements not only provides a protective function, but also forms a composition in the middle and outside of the form under the influence of the development of cultural and technological progress. So, the helmet, created as a protective accessory, in the modern world has acquired all the characteristics of an independent element of the costume. Thus, modern protective helmets can be divided according to their design into: classical, sports, creative, corporate. In the course of the study, we have seen evidence that helmets, as an important component of the MVR costume design, have a significant influence on the perception of a complete motorcycle image and are a multi-faceted phenomenon of the design culture, and require in-depth research.

References

1. Devitt, Motorcycle industry. *History of Motorcycle Helmets in the UK* [online]. 2020 [accessed 10.01.2021] Available: <https://www.devittinsurance.com/guides/a-guide-to-motorcycle-helmets/history/>
2. КОЛОСНІЧЕНКО, О.В., БАРАНОВА, А.І., КРІЧЛОУ, К.В., МАЗУРЕНКО, О.Р., СТЕПАНЧУК, Д.Ю. Розвиток форм костюма ХХ століття під впливом науково-технічного прогресу. Збірник матеріалів конференції "Інноватика в освіті, науці та бізнесі: виклики та можливості" 17.11.2020 року. – Київ: КНУТД, 2020.
3. КРІЧЛОУ, К. В., КОЛОСНІЧЕНКО, О. В., Thesis. *Еволюція моторизованих транспортних засобів як головний чинник формоутворення одягу водіїв*. Збірник матеріалів міжнародної конференції. International scientific and practical conference «Cultural studies and art criticism: things in common and development prospects» November 27–28, 2020. Venice: Izdevniecība «Baltija Publishing», 2020. С. 151 -155.
4. КОЛОСНІЧЕНКО, О. В. Дизайн уніформи: історіографія, еволюція форми та стилю [Текст] / О. В. Колосніченко, М. І. Яковлев // *Дизайн одягу в полікультурному просторі : монографія* / М. В. Колосніченко, К. Л. Пашкевич, Т. Ф. Кротова та ін. - Київ : КНУТД, 2020. - С. 62-87. <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/16293>
5. КОЛОСНІЧЕНКО, О. В. *Формоутворення одягу спеціального призначення як об'єкта дизайн-діяльності* : монографія. Київ : КНУТД, 2018. 420 с.
6. Moto.com.ua - все о мотоциклах и скутерах! *Мото скорая помощь разных стран* [online]. 21.01.2017 [accessed 10.01.2021] Available: <http://www.moto.com.ua/forum/topic-1639617>
7. Армейский вестник. Интернет-журнал об армии, вооружении и технике. Вооружение и техника/Обзоры/Наземная техника. *Мотоциклы для военных* [online]. 01.08. 2013 [accessed 10.01.2021] Available: <https://army-news.org/2013/08/motocikly-dlya-voennykh/>
8. АНТОНЕНКОВА, Е. фотоотчет Урал56.Ру. *Байкеры Орска открыли сезон* [online]. 04.05.2019 [accessed 10.01.2021] Available: <https://www.ural56.ru/news/612640/>
9. KRICHLOW, K.V., KOLOSNIChENKO, O.V., STRUMINSKA, T.V., PROTSYK, B.O. 2020, Biker and Rocker Styles in Modern World Fashion. *Art and design*. 4(12). С. 104-113. <https://doi.org/10.30857/2617-0272.2020.4.9>. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-004-9-108>.

СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К ДИЗАЙН-ПРОЕКТИРОВАНИЮ ДЖИНСОВОЙ ОДЕЖДЫ

Марта-Ольга КЛОНЦАК^{1*}, Тетяна МАКАРИШИН¹,
Ольга ЕЖОВА¹

¹Киевский национальный университет технологий и дизайна, факультет дизайна, кафедра эргономики и дизайна, Киев, Украина

*Автор корреспонденции: Клонцак, Марта-Ольга, klontsakmarta@gmail.com

Аннотация. Проанализированы актуальность использования и основные подходы к проектированию джинсовой одежды, а также современное направление к Zero Waste Production в дизайнерских коллекциях 2020-2021 гг.

Ключевые слова: коллекция одежды, дизайн, джинсы, Zero Waste Production, пэчворк.

Введение

Джинсовый стиль в одежде является одним из наиболее устойчивых трендов в повседневной одежде, а также в коллекциях известных дизайнеров. В научных исследованиях рассматриваются методы отделки полуфабрикатов из джинсовых тканей [1], а также методы дизайн-проектирования изделий из различных материалов, включая джинсовые, в технике пэчворк [2].

Целью данной работы стал анализ современных подходов к дизайн-проектированию джинсовой одежды в соответствии с современными трендами, а также развитие тенденции сознательного использования тканей и соответственно уменьшение доли отходов.

Результаты исследования

Джинсовая одежда это очень удобные и практичные вещи, которые остаются всегда в тренде и удерживают свое лидерство не первый десяток лет. Ни единый сезон не обходиться без использования модных джинсовых луков как, например, в коллекции Balmain (рис.1, а). Дизайнер особое внимание уделил джинсовым шортам-«велосипедкам», покroенным задом наперед. Джинсовый тренд в этом сезоне не ограничивается вещами из классического тёмного денима. В коллекциях модных брендов можно увидеть весь спектр оттенков, вариантов обработки и стилей джинсовой одежды.

В коллекции Burberry (рис.1, б) продемонстрировано, как можно совместить джинсовую ткань с плащевкой, эко-кожей, трикотажем. Для коллекции Balenciaga (рис. 1, в) характерны объем и мешковатость. Она воплощена в широких пальто в сочетании с такими же широкими и длинными джинсами, худи с джинсовыми юбками с необработанным нижним краем, джинсовые стеганые бомберы и джинсовые куртки оверсайз, надетые задом наперед. В коллекции Chanel (рис. 1, г) также проэкспериментировали с денимом. На этот раз было представлено большое количество джинсов разных форм и силуэтов в самых смелых сочетаниях с принтованными тканями и даже твидом.

Вследствие пандемии и карантина большинство дизайнеров не могли приобрести новые ткани для будущих коллекций, поэтому это побудило их использовать старые запасы на складах, перешивать некоторые модели из прошлых коллекций, давая им новую жизнь, а также использовать остатки различных тканей, создавая модели в технике пэчворк и поддерживая таким образом Zero Waste Production. Zero Waste (или «Ноль отходов») — это общественное движение, главная цель которого насколько возможно уменьшить количество отходов. В основе философии Zero Waste лежат пять принципов (5R): Refuse (откажись), Reduce (сократи), Reuse (используй повторно), Recycle (перерабатывай), Rot (компостируй) [3].

Рисунок 1. Модели джинсовой одежды из коллекций: а- Balmain, SS 2021; б - Burberry, SS 2021; в - Balenciaga, Resort 2021; г - Chanel, Resort 2021; д - Dolce & Gabbana, SS 2021; е - Dior, SS 2021; ж - Vivienne Westwood, Pre-Fall 2021; з - Ksenia Schnaider, SS 2021

Показ Дольче и Габбана (рис. 1, д) стал примером того, как можно создать коллекцию в технике пэчворк, поддержав идею безотходного производства. Также в коллекции Dior (рис. 1, е) можно увидеть жакеты наподобие кимоно и джинсы, выполненные в лоскутной технике из денима разных оттенков. Особого внимания заслуживают джинсовые головные уборы в виде чалмы или повязки. Вивьен Вествуд тоже решила поддержать мировой тренд, нацеленный на экологичность. По ее словам, новая осенне-зимняя коллекция (рис. 1, ж) на 90% состоит из тканей, оставшихся от предыдущих коллекций и переработанного денима. Среди украинских дизайнеров есть также такие бренды, которые поддерживают идею вторичного использования тканей. Наиболее известным в этом направлении стал бренд Ksenia Schnaider, который использует старые джинсовые вещи для создания новых коллекций (рис. 1, з).

Выводы

На основе проведенного анализа можно подытожить, что:

- во-первых, в сезоне 2020-2021 джинсовые вещи представлены в самых разнообразных вариантах, поэтому они по-прежнему актуальны.
- во-вторых, пандемия коронавируса вызвала тенденцию Zero Waste в изготовлении коллекций ведущих дизайнеров мира.

Литература

1. YEZHOVA, O., ABRAMOVA, O., PASHKEVICH, K., KOLOSNIHENKO, M., NAZARCHUK, L. Provision of the quality of decoration of semi-finished fashionable clothes, made of suiting fabrics with cotton content (denim type). In: *Vlakna a Textil*, 2018, 25(4), pp. 94-102.
2. ABRAMOVA, O. V., YEZHOVA, O. V., CHYSTIAKOVA, L. O., KUDREVYCH, I. O. Designing of the author's fashion collection using patchwork technique. In: *Art and design*, 2020, 1, pp. 28-40. DOI:10.30857/2617-0272.2020.1.2.
3. ДЫБА, Е. *Что такое Zero Waste?* [online] [дата обращения 25.02.2021]. Сайт: <https://trends.rbc.ru/trends/green/5d6bf09d9a7947a2afc38cc0>.

СЛЕДОВАНИЕ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ СТИЛЯ «АВИАТОР» ДЛЯ СОЗДАНИЯ АВТОРСКОЙ КОЛЛЕКЦИИ ОДЕЖДЫ

Елена ЛУЩЕВСКАЯ¹, Алла Трач^{2*}

¹Хмельницкий национальный университет, Факультет технологии и дизайна, к.т.н.,
доцент кафедры технологии и конструирования швейных изделий, Хмельницкий, Украина

²Хмельницкий национальный университет, Факультет технологии и дизайна,
Кафедра технологии и конструирования швейных изделий, группа ШВМ-20-1, Хмельницкий, Украина

*Автор корреспонденции: Трач, Алла, elly_smith@ukr.net

Аннотация. В современном мире полно одежды разных стилевых решений и их сочетаний. Одежда в стиле «авиатор» — это символическое отражение целой эпохи, олицетворение мужественной романтики и бесстрашного авантюризма, что позволяет каждому найти что-то особенное, чтобы выразить свою индивидуальность. Для разработки конкурентоспособных швейных изделий в стиле «авиатор» важным является исследование привлекательности такой одежды и её элементов для мужчин и женщин младшей возрастной группы. С этой целью был проведен онлайн опрос, результаты которого позволили определить степень привлекательности тех или иных элементов присущих стилю «авиатор».

Ключевые слова: авиатор, авторская коллекция, милитари, одежда.

Вступление

Почти каждый модный дизайнер непременно включает в состав своих коллекций несколько моделей, выполненных в стиле «милитари», используя характерные для этого стиля четкие, резкие, суровые линии, воротник стойку, ремни, металлические пуговицы, шевроны, позументы, шнуровки, отличия, большое количество карманов, погонов, а также особая обувь в виде грубых массивных ботинок в армейском духе [1].

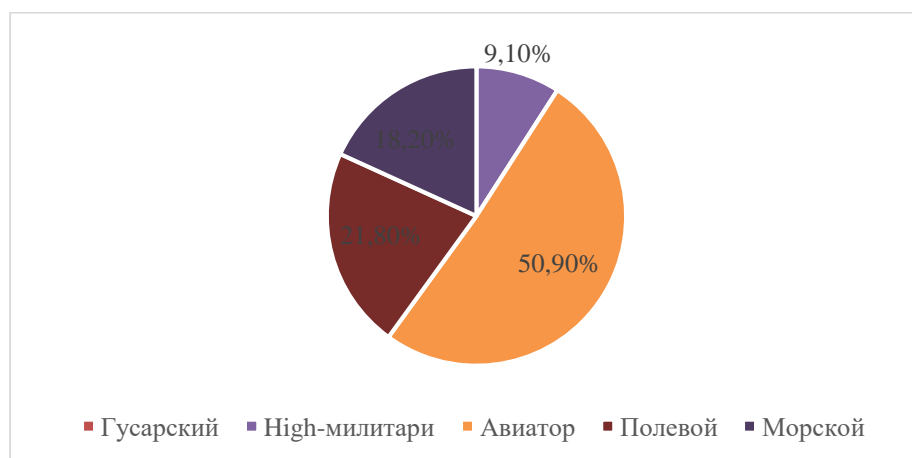
Рассматривая стиль милитари более подробно, можно выделить следующие наиболее встречающиеся подвиды:

1. «Гусарский» – униформа кавалеристов разных стран, XVIII-XIX веков.
2. «High-милитари» – одежда, сшитая по образцу формы военного руководства.
3. «Полевой» – прежде всего это удобная одежда камуфлированных расцветок или цвета хаки, грубые ботинки, футболки, кепки, удобные свободные куртки и брюки, широкие пояса.
4. «Морской» – имеет ряд специфических элементов, отличающих форму военно-морского флота от других видов войск.
5. «Авиатор» – свободное убранство выполнено в стиле героев первых лет воздухоплавания из грубых тканей с многочисленными спортивными деталями.

Эксперимент

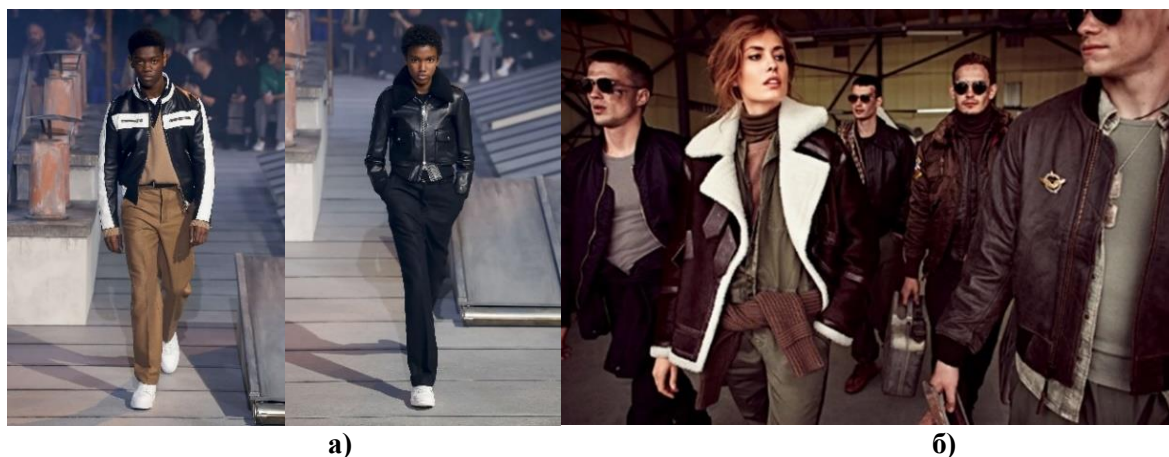
Для разработки привлекательной и конкурентоспособной авторской коллекции модной одежды было важным узнать, чем привлекает сегодня людей стиль «авиатор», какие элементы стиля являются наиболее выразительными и приемлемыми для большинства потребителей. Для установления привлекательности стиля «авиатор» был проведен онлайн опрос, включающий 8 вопросов, дополненных иллюстративным материалом для лучшей визуализации и предложены варианты ответов, которые по желанию опрашиваемого могут быть дополнены. В опросе приняли участие 55 людей, а именно 49 женщин и 6 мужчин младшей возрастной группы. Наиболее часто встречаемый возраст опрашиваемых: 22 года – 21,8%, 21 год – 18,2%, 19 и 24 года – по 9,1%.

Согласно проведенному опросу 50,9% всех опрошенных людей предпочитают именно «авиатор» другим подвидам «милитари» Рис. 1, а значит среди возможных подвидов «милитари» стиля стоит сосредоточить свое внимание именно на стиле «авиатор».

Рисунок 1. Привлекательность разных подвидов «милитари»

Удобные и практичные модели этого направления абсолютно не мешают движению, обеспечивая защиту от непогоды. Ассоциируясь с героизмом прошлых лет, дизайнерская одежда в стиле «авиатор» выглядит модно и современно, выделяя из толпы решительных и целеустремленных людей, любителей приключений, которые стремятся к независимости [2]. Так, например, Alexandre Mattiussi of Ami в своих образах стремится к сочетанию эффектности курток и бомберов в стиле «авиатор» со сдержанностью классических брюк натуральных цветов, создавая тем самым элегантный сдержанный образ (Рис. 2, а). А стилистам российского отделения журнала «Vogue» с помощью стиля «авиатор» удалось создать чувственные и в то же время мужественные образы, придавая намек романтичности современным авиа-почтальонам (Рис.2, б) [3].

а)

б)

Рисунок 2. Модели одежды в стиле «авиатор»:
а) з коллекции Alexandre Mattiussi of Ami, б) фото с журнала Vogue

Верхняя одежда в стиле «авиатор» является неотъемлемой частью образа.

Укороченная дубленка – традиционное сочетание темной лицевой поверхности с более светлым меховым внутренним слоем, по краям эффектно выступающим наружу.

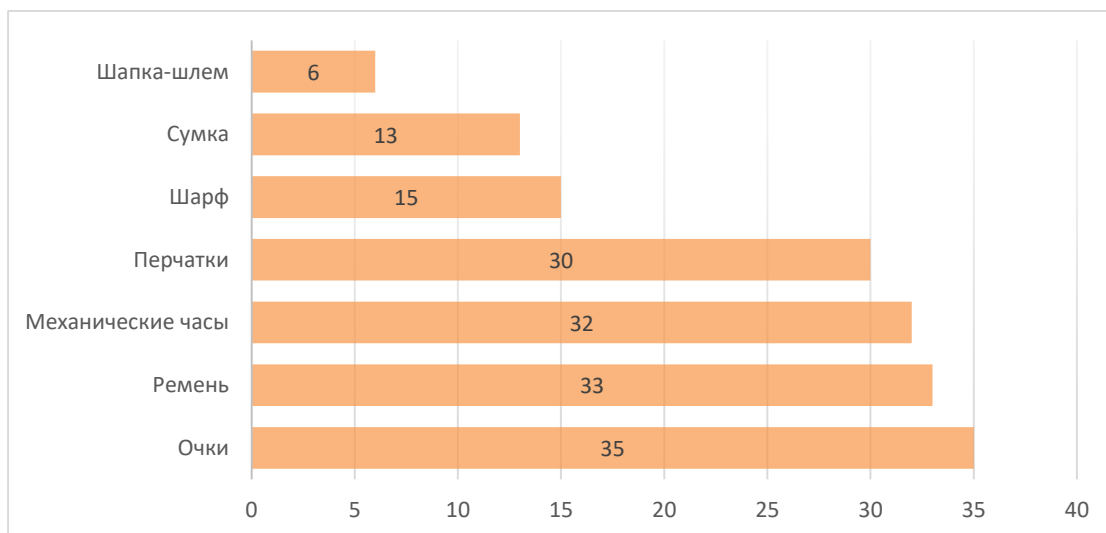
Бомбер – облегченной куртки-«пилот» с эластичными манжетами по низу изделия и рукава. Очень практичный вариант одежды, в зависимости от исполнения, подходит для различных погодных условий и людям любого возраста и телосложения.

Традиционный силуэт брюк в стиле «авиатор» – галифе. Однако, достойной заменой могут стать и другие модели: брюки-чинос; брюки-карго или даже джинсы-бойфренды, джегинсы, и тому подобное.

Полученные результаты

Наиболее красноречивыми элементами стиля авиатор, для большинства опрошенных является использование кожаных и меховых элементов, кожаных ремней с простой пряжкой – 1 место, использование нашивок и шевронов – 2 место, цвета разных оттенков коричневого – 3 место, использование натуральных материалов. Также (по количеству набранных баллов) установлено, что наиболее импонирующим ассортиментом является куртка-пилот – 1 место, сорочка простого кроя – 2 место, комбинезон – 3 место и бомбер – 4 место. По мнению большинства опрошенных (72,7%), лучше всего сочетать вещи в стиле авиатор с джинсовой одеждой. Также наиболее привлекательными материалами для изготовления одежды в стиле авиатор, по мнению экспертов является кожа – 1 место, замша – 2 место и джинс – 3 место. Среди аксессуаров наибольшее соответствие и приемлемость для стиля «авиатор», по мнению опрошенных людей, это очки – 1 место, ремень с крупной пряжкой – 2 место, механические часы – 3 место и перчатки – 4 место.

Рисунок 3. Привлекательность разных аксессуаров в стиле авиатор

Коллекция состоит из пяти моделей, а именно трех ансамблей женского и двух ансамблей мужской одежды Рис.4. Авторами коллекции предложено характерный для выбранного стиля ассортимент верхней одежды: куртки, бомберы, а также комбинезоны с эко кожи, напоминающие одежду пилотов и механиков. Кроме ассортимента характерные черты стиля «авиатор» просматриваются также в отделке и аксессуарах как шапка-шлем с крупной вязки, что стилизованная под летные очки, спортивные модели перчаток, наличие большого количества карманов и спортивных деталей. Особенностью коллекции является сочетание различных фактур, гладкой эко кожи, джинса, разнофактурного трикотажа. Изюминкой коллекции являются нанесённые вручную рисунки, имитирующие нашивки и шевроны на бомберах героев прошлых лет, а также рисунки с цветовыми переходами, которые являются отражением неба на ткани.

Рисунок 4. Эскизный проект авторской коллекции под девизом «Freedom of the sky»

Выводы

Таким образом, был проведен анализ элементов и признаков стиля «авиатор», в ходе которого было определено его характерные черты, ассортимент, материалы, а также их привлекательность среди современной молодёжи, что стало основой для разработки современной коллекции одежды. Результаты исследований могут быть использованы как рекомендации относительно предпочтений современной молодежи.

Литература

1. ЛУЩЕВСЬКА, О. М., ТРАЧ, А. В. «Авіатор» як підстиль «мілітарі» і джерело творчості для створення авторської колекції одягу: Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції молодих вчених та студентів. Хмельницький (Україна): Хмельницький національний університет, 2020.
2. ЮРКИНА, Л. *Стиль авиатор в одежде, особенности, примеры и фото* [online]. 2018. Сайт: <https://obliqo.ru/stil-aviator-v-odezhde>.
3. ГОРНЕЦ, В. А., ГЕРАСИМОВА, Ю. Л., ПЕРШУКЕВИЧ, Г.В. Стиль «авиатор» как тренд в дизайне одежды. В: *Международный студенческий научный вестник*, 2018, 2, с. 8.

THE USE OF PLEATING IN CLOTHING THROUGHOUT DIFFERENT HISTORICAL PERIODS

Elena KOLOSNIHENKO¹,
Olga, MYKHAILIUK²,
Tatiana LUCKER³,
Maria BRYZGHUNOVA^{4*}

¹Kyiv National University of Technology and Design,, Faculty of Design,
Department of Artistic Designing of Costume, PhD, Doctor of History of Arts, Kyiv, Ukraine

²Kyiv National University of Technology and Design,, Faculty of Design, Department of Artistic Designing of
Costume, Postgraduate student of the Department of Ergonomics and Fashion Designing, Kyiv, Ukraine

³Kyiv National University of Technology and Design,, Faculty of Design, Department of Artistic Designing of
Costume, PhD, Associate professor of Department of Artistic Designing of Costume, Kyiv, Ukraine

⁴Kyiv National University of Technology and Design,, Faculty of Design,
Department of Artistic Designing of Costume, 2 course, Kyiv, Ukraine

*Corresponding author: Bryzghunova, Maria, octobrima@gmail.com

Abstract. *Changes in trends and accents of the fashion industry occur constantly – it brings a lot of new stylish tricks and develops old ones. Pleating is one of those classic techniques often seen in fashion shows. This effect has been known since the times of ancient civilizations, but it is still relevant.*

Keywords: *pleating, fashion, design, clothing.*

Introduction

Pleating (from the French plissée - "wrinkle", which is from the Latin plicare - "fold"; indo-european root plek) is a decorative element of clothing in the form of small, mechanically pressed, unstitched folds.

The folds can be one-sided, bow, combined, straight or tapered, e.t.c. In addition, the folds can be located both across the entire width of the garment, or in groups at certain intervals.

Results of the research

The technique of pleating has been known since the times of ancient civilizations. During the Middle Kingdom, the Egyptians' clothing became more complex due to the layering. The silhouette expands downward, acquires a pyramidal shape. At this time, the production of embossed by pleating clothing items is widespread. Antique bas-reliefs, frescoes and other historical artifacts testify to the use of this technique by the ancient Greeks. There is a hypothesis that there were linen fabrics pleated with a hot metal rod in Ancient Greece around the 4th century BC. In ancient Rome, noble women wore a stola over a tunic - the majestic clothes of matrons. The bottom of the stola was trimmed with pleated frills. It is also known that in the city of Birka, the largest trade and craft center of the Swedish Vikings, was discovered a burial, which is one of the most informative sources for the study of Scandinavian clothing of the 9th-10th centuries. The artifacts found in it, indicate that the Vikings also wore similar skirts and dresses [2].

Fashion magazines of the XX century demonstrate flexible models of clothes with plated and corrugated elements (Figure 1). In 1907, a Spanish designer Mariano Fortuny y Madrazo created his famous pleated dress in a Greek style and named it "Delphos" (Figure 2 a). In 1909 Fortuny patented a method of pleating. Since then, the so-called Fortuny pleating has become popular. It is a very fine and frequent pleating of silk [3].

In the middle of the 20th century, pleating presses and verstats were used on an industrial scale in different countries [4].

Figure 1. Examples of images of clothing models with pleated and corrugated elements in fashion magazines of the early XX century [3]

In the 1980s, the prominent Japanese designer Issey Miyake carried out experiments in the technology of fabric pleating, and in 1993, appeared the Pleats Please technology (Fig. 2 a, b).

Figure 2. Examples of using the pleating technique in a suit: a) "Delphos" dress; b) Pleats Please technique

Usually clothes were cut from pleated fabric, but Issey Miyake presented an innovative way: his technological operations are in reverse order. Clothes sewn and cut several sizes larger are placed between sheets of paper and passed under a hot press. Clothes made by this method, have good folds, do not require ironing, easy to machine wash, aesthetic and comfortable. Nowadays a lot of methods of processing fabrics are known to obtain elastic folds that keep their shape. Methods of dry heat treatment and using steam, when the fabric is wound with a roll on a perforated tube remain classic [5].

Such types of fabrics as cotton, linen, viscose, crepe de chine, silk, chiffon, satin, guipure, fine wool, semi-wool, dense jacquard, and a lot of synthetic fabrics are used for the pleating technique. Shirred and pleated fabrics with synthetic fibers keep wrinkles and do not lose their shape after washing [6].

Pleated skirts of different lengths and cuts are becoming popular again in 2021 (Fig. 3).

In addition, other non-standard ways of using pleating have gained popularity: pleated collars, sleeves, panels, gathers and ruffles. (Fig. 4-7).

Figure 3. Variety of pleated skirts

Figure 4. Sleeves made in pleated technique, AdoreWe, Moda operandi, Styleonme

Figure 5. Collars made by the technique of pleating, J. Crew, totokaelo

Figure 6. Ruffles and frills, made by the technique of pleats, Asos, Moda operandi, moonbaye

Figure 7. Pleated inserts, Styleonme, Georgia Hardinge

Conclusions

We can conclude that the pleating technique has been relevant for a long time and is very actively used in the creation of new collections of clothes of the XXI century. Different ways of using this technique in clothing are found in every decade. Pleating is one of the most popular methods of fabric decorating and it is used in various collections by many fashion houses, as it adds compositional expressiveness to products and contributes to the spectacular perception of the image. As a result of the research, the basic principles of using the pleating technique were identified, the evolution of its development was studied, and the most common use cases were identified.

References

1. КАМИНСКАЯ, Н.М. История костюма. Издательство «Легкая промышленность и бытовое обслуживание». 1986. 166 с.
2. Електронний ресурс: сайт Vogue [online] [access 25.02.2021]. Режим доступу: <https://vogue.ua/article/fashion/tendencii/plissirovka-10-glavnyh-yubok-vesny.html>
3. Fashion design in a multicultural space: monograph / M. V. Kolosnichenko, K. L. Pashkevich, T. F. Krotova et al. – Kyiv: KNUTD, 2020. – Published by Academic Society of Michal Baludansky, Košice, Slovakia, 2020 - 258 p.
4. Study of properties of overcoating fabrics during design of women's clothes in different forms| Študijske lastnosti tkanin med oblikovanjem ženskih vrhnjih oblačil različnih oblik. Pashkevich, K., Kolosnichenko, M., Yezhova, O., Kolosnichenko, O., Ostapenko, N. Tekstilec, 2018, 61(4), стр. 224–234
5. Електронний ресурс: сайт Ісей Міяке [online] [access 25.02.2021]. Режим доступу: <https://www.isseymiyake.com/en/brands/pleatsplease>
6. Узагальнена систематизація різновидів фактур матеріалів для дизайн-проекування одягу. Михайлюк О.Ю., Колосніченко М.В., Остапенко Н.В., Гайова І.Л., Антонюженко А.Ю. Art and Design. - 2018. - № 1 (01). - С. 103-112.

ROLUL SURSEI DE INSPIRAȚIE ÎN DESIGNUL PRODUSELOR DE ÎNCĂLȚĂMINTE

Anela ZAIM^{1*}

¹Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Textile și Poligrafie, Departamentul Design și Tehnologii în Textile și Poligrafie, grupa DDP-202M, Chișinău, Republica Moldova

*Autorul corespondent: Zaim, Anela, anela.zaim@tctt.utm.md

Rezumat. În lucrarea dată sunt analizate sursele de inspirație, se prezintă o scurtă descriere a celor mai renumite companii de încălțăminte sportivă și caracteristicile generale a produselor confecționate care cuprind: sistemul de închidere, tălpile, stilul, culoarea produsului, materialele folosite, sistemul de confecție, destinația produsului etc. În urma studiului efectuat s-a elaborat o colecție modernă de produse de încălțăminte, adorate de tineri. Stilul abordat este specific tinerilor care vor să fie remarcați. El oferă o notă elegantă ținutei; se caracterizează prin linii actualizate, combinații sofisticate de culori ultra moderne.

Cuvinte cheie: ghete, modă, sneakers, tineri.

Introducere

Industria ușoară cuprinde o gamă foarte largă de produse fiecare având destinația sa. În cadrul bunurilor de larg consum se regăsesc și produsele de încălțăminte, ce sunt destinate satisfacerii cerințelor din ce în ce mai exigent a maselor largi de consumatori. Pentru producerea încălțăminte se utilizează materiale de bază precum: piei naturale, înlocuitori de piele, materiale textile și blănuri. Scopul industriei de încălțăminte este modificarea continuă a sortimentului de producție. De aceea, deseori există problema elaborării unor noi modele. Elaborarea producției ce corespunde cerințelor consumatorilor de pe piața Republicii Moldova o asigură studierea pieței, a tendințelor modei, și a sortimentului de încălțăminte cel mai solicitat [1].

Pentru alegerea și argumentarea sortimentului de încălțăminte propus, cu perspective înalte pe piața internă și externă, s-au studiat tendințele modei privind încălțăminte în stil sport pentru femei.

Considerații generale

Încălțăminte sportivă poate fi găsită într-o gama largă de modele, în special sub mărcile Adidas, Nike, Reebok, Asics, Fila, Vans etc [2].

Adidas este o companie multinațională cu sediul în Germania, care produce diverse articole sportive și a avut în 2006 o cifră de afaceri de peste 10 miliarde de euro. Adidas este al doilea cel mai mare producător de articole sportive, precedat de Nike.

Fila a fost creată de frații Fila în anul 1911. În prezent Fila este deținută și condusă din Coreea de Sud de când a fost preluată în anul 2007. Aceștia inițial au început prin a face haine pentru oamenii din Alpii italieni, acum fabrică îmbrăcăminte sportivă pentru bărbați, femei, copii.

Reebok - o companie americană de îmbrăcăminte și încălțăminte care operează ca filială a Adidas din anul 2005. Reebok produce și distribuie echipamente de fitness, alergare și articole sportive de CrossFit, inclusiv haine și încălțăminte.

ASICS - o companie japoneză care produce echipament sportiv pentru atleți, încălțăminte pentru mai multe tipuri de sporturi, în special pentru alergători profesioniști. Numele companiei este reprezentat de acronimul maximei latine „*anima sana in corpore sano*”, care se traduce prin „o minte sănătoasă într-un corp sănătos”. În ultimii ani, pantofii pentru alergare pe care îi produce această companie sunt printre cei mai performanți și mai apreciați din lume.

Vans – un producător american de încălțăminte de skateboarding și articole de îmbrăcăminte conexe, fondat în Anaheim, California și deținut de VF Corporation. Compania sponsorizează, de asemenea, echipe de surf, snowboarding și motocross.

Nike – o companie americană care comercializează diverse articole sportive și vestimentare. Avea în anul fiscal 2009 o cifră de afaceri de 19,3 miliarde \$. Compania a fost fondată pe 25 ianuarie 1964 ca Blue Ribbon Sports de către Bill Bowerman și Phil Knight, și a devenit oficial Nike, la 30 mai 1978. Compania ia numele de la zeița greacă a victoriei. Nike comercializează produsele sale sub marca proprie, precum și Nike Golf, Nike Pro, Nike +, Air Jordan, Nike Skateboard Bowerman și Philip H. Knight.

Sursa de inspirație

Inspirația este o stare deosebită a omului caracterizată pe de o parte prin productivitate înaltă, iar pe de alta, prin sporirea majoră a puterii acesteia. Ea este fluxul de energie și idei pe care îl experimentează mulți autori.

În elaborarea unei colecții o mare importanță o prezintă ideea de transformare creatoare a sursei de inspirație, și evidențierea etapelor parcurse. Astfel, în procesul de transformare a unei surse de inspirație pot fi parcurse următoarele etape: căutarea sursei de creație; schițarea și analiza atentă a acesteia; evidențierea celor mai interesante elemente ale sursei de inspirație; apicarea principiilor de transformare a sursei pe baza elementelor evidențiate; alegerea celor mai originale idei. Sursele de inspirație sunt legate, de regulă, de experiența creatorului [3, 4].

Încălțăminta în stil sport „Sneakers” este un termen foarte popular din ultimul timp, sunt ghete de stradă cu design original și populari în generația mai tânără, pentru care unii „sneakerii” au valoare colectivă [5]. Acest sortiment de încălțăminte cu comfort sporit se regăsește și în tendințele modei pentru sezonul primăvara-vara 2020 sub denumirea de „sneaker sau sneakers”, cu variante foarte colorate – chiar stridente. S-au remarcat ghete în nuanțe de alb sau gri având șireturi foarte colorate, precum violet, galben, espresso, etc.[6]. Încă o particularitate la acest tip de încălțăminte este talpa groasă din termo-poliuretan care crează senzația unor tălpi grele prezentate în figura 1 [7]. Liniile și curburile reperelor din an în an devin tot mai individuale, diferite și originale. Cu cât sunt mai mici reperele cu atât mai expresiv arată modelul.

Figura 1. Exemple de talpă pentru încălțăminta în stil sport [7]

Combinția de materiale cu diferite structuri și culori, devine tot mai populară mai ales în rândul adolescentelor. Multe branduri renumite deja demult folosesc o gamă mare de culori aprinse, ca în figurile 2-4.

Figura 2. „Pyer Moss”[7]

Figura 3. „Nike”[8]

Figura 4. „Vans”[9]

În ultimii ani tot mai des se atrage atenția la personalizarea produselor, de aceea la confecționarea încălțămintei se utilizează următoarele tehnici de: gravare a numelui consumatorului sau pictarea pe fețele încălțămintei a desenului ales. În figura 5 se prezintă două exemple de produse personalizate.

Figura 5. Exemple de ghete personalizate [10]

Ideea de a fabrica ghete pentru femei aparține brandului Balenciaga care a creat trendul de ghete sportive cu talpa groasă prezentate în figura 6. Combinația de culori a modelului a fost inspirată dintr-o poză de pe profilul modelului “nyane” cu cele mai actuale culori pentru make-up 2020 prezentate în figura 7.

Figura 6. Ghete sportive cu talpa groasă [11]

Figura 7. Modelul “nyane” [12]

Descrierea colecției elaborate

Studiind tehnicile modei, a fost elaborată colecția de încălțămintă pentru femei pentru sezonul de primăvară-vară, destinată adolescentelor. Stilul abordat este specific tinerilor care vor să fie remarcați. El oferă o notă elegantă ținutei; se caracterizează prin linii actualizate, combinații sofisticate de culori ultra moderne.

Colecția de încălțămintă elaborată prezintă următoarele caracteristici:

- sortiment – ghete;
- sistemul de închidere - 2 tipuri cu șiret și cu elastic;
- tălpile - preformate din termo-poliuretan cu inserții de cauciuc pe suprafața plantară;
- stil – sport;
- culoarea produsului – roșu, alb, albastru, violet, coral, roz, galben.
- materialele pentru ansamblul superior, subansamblul exterior – piele de bovine (coral, alb, violet, roșu, galben), piele tip lac (albastru, roz);
- materialele pentru ansamblul superior, subansamblul interior – meșină de porcine albă;
- sistemul de confecție – încălțămintă cu talpa lipită;
- destinația - adolescente.

În figurele 8-10 se prezintă colecția de modele de încălțămintă confecționate.

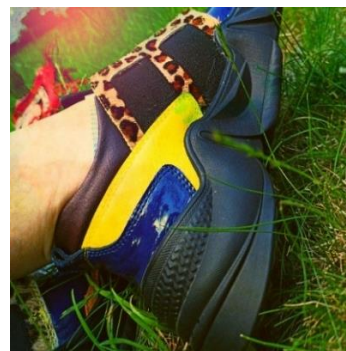

Figura 8. Produsul 1

Figura 9. Produsul 2

Figura 10. Produsul 3

Concluzii

Moda este un set de obiceiuri, valori și gusturi adoptate într-un anumit mediu la un moment dat. Aceasta poate determina tipul sau forma încălțăminte, principiile de comportament ale oamenilor în societate.

În urma studiului efectuat s-a elaborat o colecție modernă de produse de încălțăminte, adorate de tineri. Pentru a atrage consumatorul tânăr, ideile trebuie să fie originale și interesante. Sursa de inspirație se referă la originea și motivul apariției ideii artistice. Iar fiecare autor abordează o sursă de inspirație în propriul său mod.

Referințe

1. MALCOCI, M., BULGARU, V., GHERMEC, C. *Colecția de încălțăminte pentru familie-nouă direcție de dezvoltare a întreprinderilor*. In al IV-lea Simpozion Internațional: Creativitate. Tehnologie. Marketing: CTM 2017, 26-28 octombrie 2017, Chișinău, pp. 331-334.
2. CIOBANU, Z., MALCOCI, M. *Cât de recunoscută este marca de fabricație ? Conferința Jubiliară Tehnico-Științifică a Colaboratorilor, Doctoranzilor și Studenților consacrată celei de-a 40-a Aniversări a Doctoranturii UTM, 17-18 noiembrie 2006, Chișinău, pag. 423-424.*
3. COVALI, O., MALCOCI, M. *Peacock - inspiration source for the collection of collection of leatherware articles*. Міжнародна науково-практична конференція здобувачів вищої освіти і молодих учених: Молодь - науці і виробництву - 2018: інноваційні технології легкої промисловості, Херсон – 2018, 17-18 травня 2018, pag. 179-180.
4. MALCOCI, M., TRUBNICOVA, A. *Particulars on development of footwear collection style "western" women*. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції: Актуальні проблеми сучасного дизайну. Том 1. 20 квітня 2018, Київ 2018, pag. 281-284.
5. Descrierea termenului Sneakers [online] [accesat 27.02.2021]. Disponibil: <https://en.wikipedia.org/wiki/Sneakers>
6. Tendințe de pantofi [online] [accesat 27.02.2021]. Disponibil: <https://style.wildberries.ru/glavnye-trendy-obuvi-sezona-vesna-let-2020/>
7. Saitul oficial al bibliotecii electronice "WGSN" [online] [accesat 27.02.2021]. Disponibil: https://www.wgsn.com/content/board_viewer/#/84185/page/1 - accesat pe 16.02.2020.
8. Pantofi firmei Nike [online] [accesat 27.02.2021]. Disponibil: <https://noesnalaferia.cl/new-women-colorful-mesh-cloth-breathable-running-sneakers/>
9. Pantofi marca Vans [online] [accesat 27.02.2021]. Disponibil: <https://www.pinterest.it/pin/308144799507110901/>
10. Individualizarea pantofilor [online] [accesat 27.02.2021]. Disponibil: <https://www.pinterest.co.kr/pin/567031409330143631/>
11. Forma inspirată de pantofi [online] [accesat 27.02.2021]. Disponibil: <https://fifochkafashion.com/108183-zhenskaia-obuv-ot-balenciaga>
12. Coloristica inspirată [online] [accesat 27.02.2021]. Disponibil: <https://www.pinterest.ru/pin/628181848012594622/>

ОСОБЕННОСТИ ЭТНОДИЗАЙНА АЗЕРБАЙДЖАНА В РАЗВИТИИ ИНДУСТРИИ МОДЫ

Татьяна НИКОЛАЕВА¹,
Эльнара ИСКЕНДЕРОВА^{1*},
Иджеран РАМАЗАНОВА²

¹Киевский Национальный Университет Технологии и Дизайна,
Дизайн, Художественное моделирование костюма, Киев, Украина
²Гянджинский Технологический Университет, Гянджа, Азербайджан

*Автор корреспонденции: Искендерова, Эльнара, ieaq1977@gmail.com

Аннотация. Ситуация в легкой промышленности в настоящее время является очень сложной. Для повышения конкурентоспособности производства и выхода на мировой рынок, необходимо привлечение иностранных инвесторов, новых технологий, создание рабочих мест, модернизация экономики, преодоление технологических отставаний. Перспективой дальнейших достижений развития легкой промышленности в Азербайджане может быть сотрудничество между дизайнерами и предприятиями легкой промышленности.

Ключевые слова: этнодизайн, национальная одежда, современная одежда, стилизация.

Вступление

Понятие «традиция» восходит от латинского *traditio*, к глаголу *trado*, означающее «передавать». Традиция может быть материальной или нематериальной. Это продукт не созданный индивидом, а будучи переданным кем-то извне, является обычаем. Для обыденного сознания в эпоху модерна слово «традиция» ассоциируется с прошлым, тем, что утратило новизну и не имеет место для развития.

По мнению немецкого мыслителя, историка культуры Иоганна Готфрида Гердера, традиция является главной движущей силой истории или «духовным опиумом».

Традиция обращает нас к особенностям национальной и религиозной культуры и трансформации этих элементов в современную одежду. Одним из наиболее знаковых проявлений национальных традиций является народный костюм. Азербайджанская национальная одежда и, входящий в ее комплекс традиционный платок «Келагаи», является культурным достоянием азербайджанского народа.

Презентация и основной материал

Национальная одежда Азербайджана различна по разным регионам. Особенной красотой цветовой гаммы отличается орнамент на коврах. Также оригинальной национальной одеждой отличался Карабахский регион. На примере одежды азербайджанской поэтессы Хуршуд бану Натаван, XIX века, возможно выявить составляющие элементы традиционной одежды. Она состоит из сорочки (койнек), кофточки (архалыг), юбки (этеклик), брюк (шалвар). Наголовный убор состоит из маленькой невысокой шапки (арахчын), а сверху шапка, покрытая наголовным шелковым платком. Шелковые наголовные платки пользовались большой популярностью среди элиты и простолюдинов. Отличительной особенностью платков в различных регионах Азербайджана является орнамент и композиционное построение рис.1.

Оригинальные особенности конструкции одежды и красота платков определяют необходимость глубокого изучения народного творчества и внедрения в дизайн современных изделий легкой промышленности рис. 2.

Рисунок 1. Национальная одежда поэтессы Хуршуд Бану Натаван

Рисунок 2. Национальная одежда различных регионов Азербайджана

Народная одежда является фактором, влияющим на идентификацию народа, в национальной культуре. Народная вышивка, декор изделий с художественной вышивкой, художественно-конструктивное решение формы костюма (как в костюме у Хуршуд бану Натаван), использование набивных тканей с элементами фольклора, т.е моделирование костюма на основе особенностей национальных традиций рис.3.

Рисунок 3. Виды декоративно-прикладного искусства

Для развития экономики в области индустрии моды необходимо построить собственную промышленность, которая будет связана с народным творчеством: вышивкой, которая использовалась на головных уборах - арахчын, использованием орнаментов платков Келагаи в текстильной промышленности рис. 4.

Рисунок 4. Образцы тюбетейки (арахчын) различных регионов Азербайджана

В XVI-XVII вв. широкую популярность приобрел арахчын, который, в некоторых регионах Азербайджана называли «тесек». **Арахчын** (азерб. *araxçın*) наиболее распространенный вид головных уборов, является частью национального костюма мужчин и женщин, он был очень популярен в Азербайджане. Арахчын - не совсем тюбетейка, хотя действительно формой похоже на тюбетейку, которую носили и носят жители Средней Азии. Арахчын имеет круглую форму, а тюбетейка иногда квадратную. В Азербайджане арахчын носили, как правило, только в помещении, а если выходили на улицу, оставляли его под основным головным убором (папаха, чалма, тюрбан, келагаи, шали, покрывала). По Азербайджанским традициям, арахчын не надевали без основного головного убора, - единственными, кому это разрешалось, были дети.

Реальной возможностью выхода на мировой рынок является перспектива развития национальных творческих идей. Это требует модернизации экономики, преодоления технологического отставания, привлечения иностранных инвесторов, новых технологий, создания рабочих мест. Сегодня актуальной темой является перспектива развития индустрии моды в Карабахе. Ситуация в легкой промышленности в настоящее время является очень сложной. Для выхода на мировой рынок надо получать заказы из других государств. Но для этого надо иметь модернизированное оборудование, современную технологию. Такая дилинговая схема нивелирует творческие навыки специалистов в области индустрии моды

Повышение конкурентоспособности отечественного производства, выход на мировой рынок, все эти факторы способны повлиять на развитие индустрии моды. Проблемами преодоления этих факторов должны заниматься ученые и специалисты. Общекультурные факторы также влияют на формирование менталитета и сохранение самобытности азербайджанцев, не только через обычаи и язык, но и через традиционную одежду. Национальную самоидентификацию дают отечественной моде азербайджанские художники-модельеры и художники-конструкторы, при этом в поисках собственного стиля они опираются на искусство традиций разных поколений, формируя азербайджанскую моду. Такими модельерами являются Фахрия Халафова, Гюльнара Халилова, Нурана Гасанова, а также Дом национальной одежды в Баку. Эти дизайнеры в своих творческих поисках вдохновляются темой этнонациональной идеологии. Художник Мехрибан Эфенди представляет свою коллекцию костюма с элементами европейской и национальной культуры. Работы художницы выдержаны в сюрреалистическом направлении. Художник Рашад Мехтиев живописец, график, имеет прекрасные работы в цветовой гамме орнаментов и графике. Художник Ашраф Гейбатов член союза художников федерации ЮНЕСКО использует в своих работах национальные мотивы.

Современная текстильная и швейная индустрия большое внимание уделяет проектированию детской одежды. Азербайджанская вышивка в детской одежде имеет большой успех, благодаря использованию колористической гаммы формирующий азербайджанскую вышивку: основными цветами которой являются красный, голубой, синий, зеленый.

Выводы

Для интерпретации национальных традиций в современном костюме, необходимо наладить активное сотрудничество между дизайнерами и предприятиями легкой промышленности, что позволит поднять на новый уровень изготовления одежды с использованием национальных традиций. Перспективами дальнейших достижений развития легкой промышленности в Азербайджане являются: повышение конкурентоспособности, введение системы мониторинга потребительского спроса и разработка продукции с улучшенными качествами, а также соответствие ее потребности развития национальных традиций.

Современные костюмы с использованием национальных традиций могут быть широко использованы в фирменной одежде, представительском костюме, дипломатических миссий, зрелищном костюме, а также в традиционных религиозных учреждениях и организациях.

Литература

1. НИКОЛАЕВА, Т. В., ИСКЕНДЕРОВА, Э. *Исследование дизайна азербайджанских национальных платков келагаи*. Теорія та практика дизайну. зб. тез доп. V Міжнар. наук.-практ. конф. 11 березня 2019 р. Київ, 2019.
2. РАМАЗАНОВА, Х.А., ФАРЗАЛИЕВ, М., ИСКЕНДЕРОВА, Э.А. *Исследование параметров строения и дизайна азербайджанских национальных платков Келагаи*. Индустрия моды. Fashion Industry. Київ, 2019. № 2. С.42-47.
3. ИСКЕНДЕРОВА, Е.А., НИКОЛАЕВА, Т.В., РАМАЗАНОВА, Х., ГЛАДКА, В. *Дизайн сучасного костюма на основі етнічних традицій Келагаї* Актуальні проблеми сучасного дизайну: зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф. Т. 1., 23 квіт. 2020 р. Київ, 2020. С.150-153.
4. <https://www.trend.az/life/style/2160646.html>.
5. *История женских головных уборов в Азербайджане* [online]. Сайт: <https://azerhistory.com/?p=19665>.

ANALIZA DIVERSITĂȚII COVOARELOR MOLDOVENEȘTI ȘI INTEGRAREA LOR ÎN CONTEXTUL MODERN AL DESIGNULUI TEXTIL DE INTERIOR

Lucia ADASCALIȚA^{1*}

¹Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Textile și Poligrafie, Școala Doctorală Inginerie Mecanică și Civilă, specialitatea Arte plastice și decorative, Chișinău, Republica Moldova

*Autorul corespondent: Adascalita, Lucia, lucia.adascalita@ntp.utm.md

Rezumat. *Lucrarea prezintă rezultatul studiului cu referință la covoarele tradiționale moldovenești prin prisma aspectelor generale de definire a acestora, prin tehnicile de pregătire către țesere, tehnicile de țesere, diversificarea după sistemul de bază de țesere: urzeală, materiale utilizate, după identitatea termenilor consacrați atribuiți funcție de modalitatea de soluționare compozițională, caracteristicile dimensionale, etc.*

Covoarele moldovenești prezintă o sursă de inspirație pentru marile case de modă europene, dar și pentru clienți particulari fascinați de frumusețea lor. Elemente preluate din covoarele tradiționale și transpuse în tapiserii ce decorează interioare diversifică, dar conferă prin estetic: rafinament, căldură, vibrație, conexiune cu veșnicia.

Cuvinte cheie: covor, scoarță, chilim, lăicer, țesere, design interior, modern.

1. Introducere

*„Covoarele sunt marile valori ale unei tradiții milenare”
(Paul Petrescu, etnolog român)*

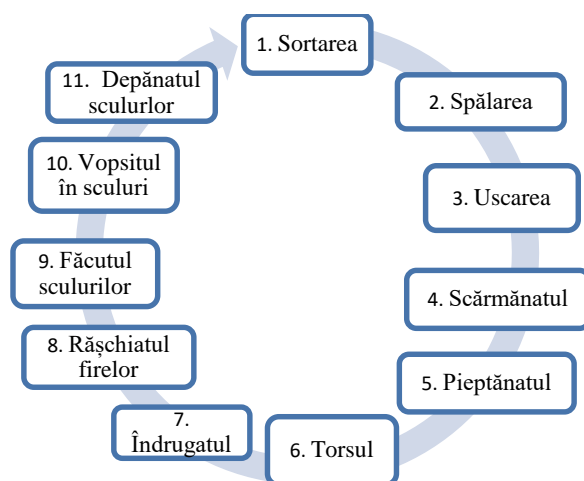
Din strămoși se cunoaște că cea mai mare bogăție a unei familii de moldoveni o constituiau covoarele. Interiorul caselor era nelipsit de aceste podoabe considerate unele dintre cele mai străvechi tipuri de textile de interior. Acestea integrează numeroase mesaje transmise prin intermediul simbolurilor, compozițiilor, culorilor, subiectelor tematice, contextelor în care erau utilizate. În același timp, aceste podoabe țesute prezintă mai cu seamă o incomensurabilă valoare spirituală amplificată din generație în generație. Astfel, obiectivul acestei lucrări, vizează, pe de o parte identificarea varietății funcționale, estetice și dimensionale ale covoarelor tradiționale moldovenești, pe de altă parte în analiza continuității practicii de utilizare a lor cu implicare în amenajarea spațiilor moderne, dar și de valorificare a covoarelor rămase încă.

2. Aspecte generale privind covoarele tradiționale moldovenești

Apărute inițial cu funcție utilitară, de protecție, țesăturile erau realizate din fire de lână, reieșind din ocupația principală a locuitorilor – păstoritul. În acest sens, „Skalkovski A. A. atrăgea atenția asupra creșterii raselor de oi obișnuite de stepă, în Basarabia, rasa moldoveancă și țigaie, apreciate atât pentru carne cât și pentru calitatea fibrelor lungi (6-12 cm) și rezistența” [3] acestora. Iar în ediția de carte intitulată „Covoare basarabene” de Varvara Buzilă se menționează creșterea raselor tușcă, volohă, merinos.

Lâna, până când aceasta poate fi utilizată ca material pentru țesut, parcurge un drum de prelucrare anevoios, care implică interacțiunea cu „numeroase obiecte legate de operația țesutului” [3].

În această ordine de idei, în raport cu echipamentul casnic de țesut, răspândit pe larg în sec. XVII-XVIII, se distingeau două tipuri constructive: „*unealtă verticală* (război, drugi, vârstat – pentru alesul covoarelor la nordul și centrul țării)” sau „*gherghef, carâmbi, lemne*” și „*unealtă orizontală* (stative – la sudul țării)” [1, 6]. Construcții, de altfel, cunoscute și utilizate și în zilele noastre. Țeserea la război/stative deriva din intercalarea „firelor de urzeală - dispuse la distanțe egale cu firele de băteală/bătătură îndesate” [3].

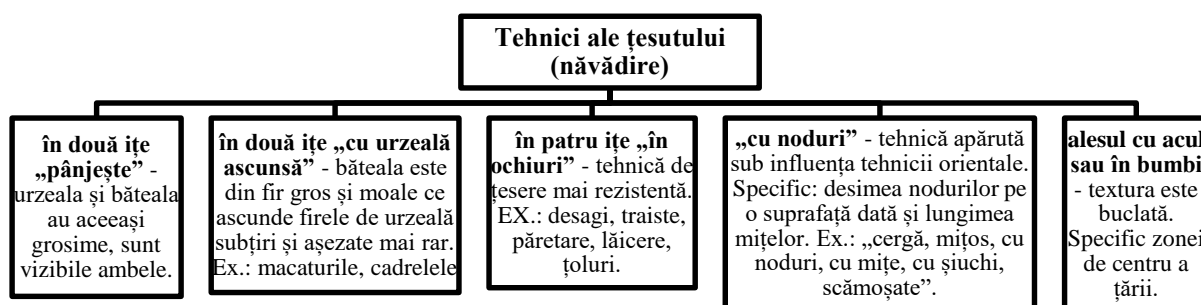
Figura 1. Etapele de prelucrare a lânii, după George Stoica, Elena Postolachi

Remarcăm că, „urzeala este mereu folosită de culoarea naturală a materialului, iar firele de băteală sunt de obicei vopsite” cu „coloranți naturali din plante – frunze, rădăcini, flori, scoarță de copaci, fructe, sau cu coloranți chimici” [4, 6]. În a doua jumătate a sec XIX, firele din lână pentru urzeală au fost înlocuite cu cele din cânepă, iar la sfârșitul secolului XIX cu cele din bumbac [3, 5] (figura 2).

Figura 2. Tipuri de urzeală: a – lână; b – bumbac.

Pentru a începe procesul de țesere, sunt necesare „două operații premergătoare: *urzitul* (așezarea firelor de pe mosoare pe o lungime anumită) și *năvăditul* (tehnica țesutului)” [3], care implică unelte speciale și diferite modalități (fig. 3).

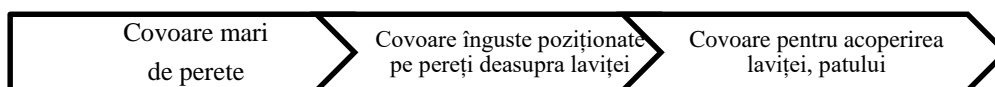

Figura 3. Diversitatea tehnicilor țesutului [3, 5]

Țeserea covoarelor/scoarțelor era, de asemenea, caracterizată de implicarea și a „procedeelor de realizare a decorului cu motive policrome, care sunt denumite *alesături*” [3]. Ca tehnici de ornamentare, alesăturile pot fi încadrate în două categorii: alesul ce se confundă cu realizarea țesăturii propriu zisă și alesul independent de fond [3].

Până în prezent, diversitatea covoarelor este una remarcabilă atât prin complexitate cât și prin originalitate, de aceea considerăm relevantă clasificarea acestora funcție de multiple criterii (fig. 4). Aceasta fiind necesară în vederea identificării prin cunoaștere aspectelor definitorii.

Figura 4. Diversitatea covoarelor reieșind din menirea lor funcțională [1]

Cu referință la contextul funcțional al covoarelor, în literatura de specialitate [1-10] regăsim menționate câteva tipuri de covoare de perete și caracteristicile dimensionale ale acestora (tab. 1).

Tabelul 1

Diversitatea dimensională a „covoarelor” [7]

Scoartă	Chilim	Covor	Război	Ungher	Polog
1-1,5 – 2-4 m	0,8-1 – 1,5-3m	1,5-1,8 – 2-3 m	1,8-2 - 3,8-4,5 m	-	-

Din punct de vedere compozițional, scoarta „tinde către o formă închisă prin folosirea unor chenare care înconjoară câmpul” [4]. În acest context, menționăm că, scoarțele/covoarele „sunt alcătuite din câmp central (constituit din fondal și motive ornamentale) și chenar (margină)” [8]. Gama cromatică a covoarelor tradiționale moldovenești, variază, cuprinzând „5-8 culori de bază” [2,3,9] și un număr variat de nuanțe derivate din cele de bază.

Compoziția chilimului este alcătuită din „figuri geometrice (pătrate, romburi, stele) și motive vegetale stilizate dispuse pe orizontală” [1]. Au „motive provenite din ornamentica medievală românească și orientală [3]”. În covoarele din perioadă postbelică, se manifestă decorarea ornamentală prin module compoziționale subiectuale precum: cucoana și câinele, grădina publică, fata și cerbul, ș.a.

Lăicerul („lăvicer, levicerul, leghicerul”) textil îngust și lung ce poate fi „învărgat” (în vrâste sau dungi, poduri) sau ales [4, 5, 8].

3. Integrarea elementelor covoarelor tradiționale moldovenești în designul de interior modern

Cultura tradițională reprezintă fundamentul pe care a fost formată cultura și arta modernă. Astfel, moștenirile culturale spirituale transmise din generație în generație contribuie la dezvoltarea continuă a creației acestora prin valorificarea cromaticii, complexității și eleganței motivelor artei populare.

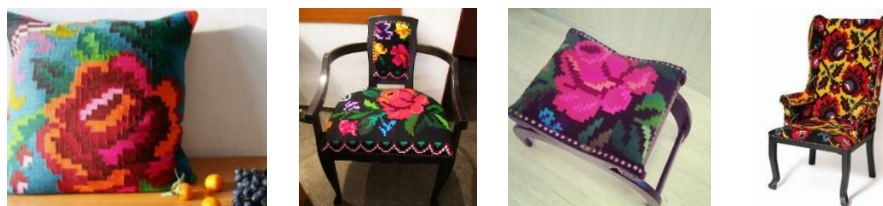
Covorul, din cele mai îndepărtate timpuri, a reprezentat o condiție fundamentală a oricărui decor interior care s-a dorit a fi cât mai confortabil, dar și frumos. Reieșind din funcția lor estetică, dar și cea de izolare termică și fonică, se atestă o tendință de integrare a covoarelor tradiționale moldovenești în decorul interior al caselor contemporane. În prezent, reieșind din diversitatea dimensională, compozițională, cromatică a covoarelor tradiționale moldovenești, designerii, și oamenii de rând, folosesc de multe ori covorul ca element al decorului de interior. Această tendință se bazează pe dorința oamenilor de a reveni la origini, de a regăsi echilibrul interior și armonia sufletească care este în contrast cu mediul exterior, în plină mișcare și agitație. Covoarele tradiționale moldovenești sunt o modalitate excelentă de a adăuga caracter, stil și personalitate oricărui spațiu. Culorile profunde și bogate, dinamica elementelor compoziționale, simbolistica acestora lasă impresii de neuitat. Atuul acestor covoare constă în faptul că, ele se integrează organic în interioare complet diferite, într-o varietate de stiluri de decor, cum ar fi classic, rustic, eclectic, eco și chiar în designul contemporan. Unul dintre „avantajele majore ale covoarelor autentice este faptul că, sunt fabricate din materiale naturale, iar designerii și decoratorii din zilele noastre acordă o atenție deosebită naturalității” [10].

Odată cu globalizarea, covoarele tradiționale moldovenești au trecut hotarele Republicii Moldova fiind apreciate și utilizate ca elemente de decor în multe țări europene precum: Franța, Germania, Italia, ș.a. Utilizarea acestora în decorul de interior fac ca interioarele să pară mai spațioase, vii și expresive (fig. 5).

Figura 5. Covoare tradiționale moldovenești în decorul casei moderne [11]

Covoarele autentice pot servi drept materie primă pentru realizarea obiectelor de decor (pernuțe, panouri) și tapițarea mobilierului: jilțuri, scaune cu spătare, șezlonguri, fotolii, ș.a (fig. 6).

Figura 6. Utilizarea elementelor covoarelor tradiționale în obiectelor de decor de interior [12]

Remarcăm că, actualmente, se atestă o revitalizare a interesului pentru covoarele tradiționale, pentru metodele și tradițiile seculare dedicate realizării covoarelor, ceea ce prin o bună organizare și împărtășire a bunelor practici poate asigura continuitatea tradițiilor, dar și a valorilor tradiționale.

Concluzii

Covoarele tradiționale, datorită prezenței cromatice și a rezistenței în timp, și-au păstrat până în prezent rafinamentul și utilitatea, caracteristicile derivate din utilizarea materialelor naturale și a tehnicilor străvechi. Poveștile reproduse prin țesere a covoarelor tradiționale, estetica lor, fac din ele elemente de atracție în special pentru turiști, făcând din păcate să plece parte din ele din țară. Acestea reprezintă nu doar un element decorativ remarcabil, ci pot deveni cu siguranță o moștenire de familie.

Bibliografie

1. ZELENCIUC, V., POSTOLACHI, E. *Covorul Moldovenesc*. Chișinău: editura Timpul, 1990.
2. *Ornamente populare moldovenești*. Chișinău: editura Timpul, 1984.
3. STOICA, G., POSTOLACHI, E. *De la fibră la covor*. București: editura Fundației Culturale Române, 1998.
4. FOCȘA, M. *Scoarțe românești*. București: MAP, 1970.
5. BUZILĂ, V. *Covorul Basarabean*. București: editura Institutului Cultural Român, 2013.
6. ȘĂRĂNUȚĂ, S. *Cultura materială și spirituală a românilor din Basarabia sec XIX-XX*. Chișinău, 2019. pag. 98.
7. ПОСТОЛАКИ, Е. А. *Молдавское народное ткачество*. Издательство Штиинца, 1987.
8. BUZILĂ, V. Dimensiunile axiologice naționale și mondiale ale scoarței basarabene. În: *Akados nr. 3 (34)*, 2014, p. 164-172.
9. ГОБЕРМАН, Д. Н. *Молдавские ковры*. Кишинэу: Картя молдовеняскэ, 1959, стр. 8.
10. IORDACHE, M. *Covoarele etnice – plusul de culoare și valoare adăugat decorului interior* [online] [accesat 26.02.2021]. Disponibil: <https://edifica.ro/despre-casa/covoare-etnice-plus-de-culoare-si-valoare/?cn-reloaded=1>
11. <https://www.facebook.com/zestrea.md/photos> [online] [accesat 25.02.2021].
12. *Acum ai online mobilier cu tapițerii tradiționale românești și covoare tradiționale* [online] [accesat 26.02.2021]. Disponibil: <https://adelaparvu.com/2014/03/12/acum-ai-online-mobilier-cu-tapiterii-traditionale-romanesti-si-covoare-traditionale/>

TENDINȚE NOI ÎN ELABORAREA COLECȚIEI DE ÎNCĂLȚĂMINTE PENTRU BĂRBAȚI

Ion FRUMUSACHI^{1*}

¹Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Textile și Poligrafie, Departamentul Design și Tehnologii în Textile și Poligrafie, grupa DDP-202M, Chișinău, Republica Moldova

*Autorul corespondent: Frumusachi, Ion, ion.frumusachi@tctt.utm.md

Rezumat: În lucrarea dată se prezintă o colecție de modele de pantofi pentru bărbați, care îndeplinesc cerințele de confort și calitate impuse de consumator. Sursa de inspirație este stilul clasic, iar ca print pentru ansamblul superior subansamblul exterior s-au ales lucrările pictorului american Jean Michel Basquiat și print-urile Moschino din colecția toamnă-iarnă 2020. Forma și detaliile au fost inspirate din arhitectura stilului neoexpresionism cu elemente grafice - unghiuri și linii drepte.

Cuvinte cheie: Print încălțăminte, modă, siluetă, neoexpresionism, sistem de închidere.

Introducere

Încălțăminte personalizată reprezintă punctul forte a marelor case de modă. Acestea le adaptează după cerințele consumatorului modern. Pe lângă design-ul deosebit, consumatorii tind și spre o comoditate sporită în timpul purtării.

În prezent, consumatorii nu mai este nevoit să cumpere primul pantof care îi satisface necesitățile, ci poate alege între prețuri, modele și mărci. Consumatorii de toate categoriile, la aproape toate nivelurile pieței sunt mult mai bine informați și educați de ceea ce reprezintă ea [1].

Tendințele modei pentru sezonul de toamnă-iarnă 2020

Indiferent de poziția pe care o ocupă în societate, bărbații nu mai tind să fie doar un accesoriu sumbru ținutei femeilor. Bărbatul modern dorește să fie stilat și atrăgător. Abstractizându-se de la clișeele societății el dorește să-și arate individualitatea personalității, iar cea mai simplă metodă de a se evidenția este o nouă pereche de pantofi în care să se simtă încrezut în forțele proprii.

Moda pentru bărbați a început și ea să capete o evoluție mai dinamică, aceasta datorându-se motivației consumatorului de a atrage atenția, de a arăta bine. Tendințele modei pot servi ca sursă de inspirație sau pot fi în timp anihilate, date uitării, fiind înlocuite de altele, mai proaspete și mai actuale [2, 3].

Punctele forte ale tendințelor de modă 2020 sunt:

- în noul sezon bărbații se concentrează pe piesele masculine, inspirate din încălțăminte specială, fiind foarte practică (Fig. 1);
- modernizarea opțiunilor de încălțăminte: se concentrează pe siluete "practice dar formale" pentru a satisface nevoile locului de muncă modern;
- funcționalitatea și designul ergonomic sunt esențiale: materialele de protecție și cele ușoare dau articolelor un aspect plăcut pentru purtarea de zi cu zi (Fig. 2 și 3). Legătura de bază fiecărei perechi de încălțăminte este culoarea și imprimeul;
- utilizarea materialelor tactile: încălțăminte din blană, printuri și culorile strigente sunt refăcute pentru clientul contemporan.

Sezonul 2020 vine cu contopirea stilurilor formale în acord cu revenirea la aspectul clasic. Vârful pătrat, bombat etc. (Fig. 4) vorbește despre această schimbare. Se combină materialele tradiționale înbrățișate cu texturi sofisticate acoperind fețele cu diferite printuri și structuri. Pielea lac cu printuri grafice evoluează pentru a deveni o direcție impresionantă.

Siluețele inspirate din stilul retro, punk reprezintă o actualizare crucială pentru modelele bărbătești. Referindu-se la stilul târziu al anilor 1990 / începutul anilor 2000, se accentuează încălțăminte personalizată, fabricată în loturi mici. Exemplu eclovent este casa de modă *Moschino* (Fig. 5) care deja pe parcursul a câtorva sezoane realizează produse cu printuri individuale inspirat din cultura anilor 90' (benzi desenate, picturi, arhitectură, publicitate etc.). Tălpile masive, inspirate din încălțăminte specială oferă forme noi, care pot fi completate de detaliile liniilor.

Figura 1. Alyx Studio – Vibram

Figura 2. Alyx Studio – Vibram

Figura 3. SSENSE

Figura 4. Alexander McQueen

Figura 5. Moschino

Bazându-se pe importanța formelor de noutate a tălpii, apare un concept futuristic de încălțăminte pentru toate ocaziile. Materialele recomandate sunt cele de contrast, cum ar fi metalele lustruite și materialele retro, super-sintetice, pentru a transforma aceste forme de tălpi într-un punct focal. În mod similar, tălpile potrivite culorilor fețelor de încălțăminte creează, de asemenea, o atracție proaspătă în privința aspectului inspirat de sport și funcționează în conformitate cu trendul de prognoză Free Style.

Sursa de inspirație

Sursa de inspirație este stilul clasic și revenirea la autenticitatea design-ului, ceea ce înseamnă că siluețele obișnuite prind noi forme. Ca print pentru ansamblul superior subansamblul exterior s-au ales lucrările pictorului american Jean Michel Basquiat (Fig. 6) și print-urile Moschino din colecția toamnă-iarnă 2020 (Fig. 7). Forma și detaliile au fost inspirate din arhitectura stilului neoexpresionism (Fig. 8 și 9) cu elemente grafice - unghiuri și linii drepte.

Prezentarea colecției elaborate

Viața bărbatului modern este plină de evenimente unde trebuie să arate la înălțime. Comoditatea raportată la aspectul modern al fețelor, construcții atipice, combinații de stiluri și culori transformă pantofii pentru bărbați în puncte focale ale ținutei și îi redau încrederea în forțele proprii.

Ținând cont de tendințele modei 2020 s-au elaborat 5 schițe de modele de pantofi pentru bărbați (fig. 10) care au fost propuse pentru fabricație în cadrul întreprinderii "HÎNCU.COM" S.R.L., or. Chișinău. Alegerea modelelor ce urmează a fi confecționate s-a realizat în dependență de următoarele criterii: tendințele modei (noutatea modelului, a materialelor folosite etc.); după complexitatea modelului (configurația reperelor, norma de consum, nivelul de dificultate la fabricarea modelului etc.). În continuare sunt prezentate modelele de încălțăminte confecționate, dar s-a realizat și un produs de marochinărie (Fig. 11-13).

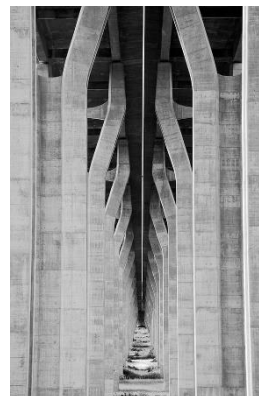
Figura 6. Jean Michel Basquiat: 1960-1988

Figura 7. Moschino: printuri 2020

Figura 8. Clădire în stilul neoexpresionism: 1962

Figura 9. Clădire în stilul neoexpresionism

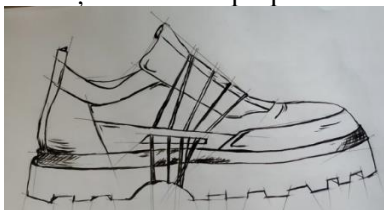
Schița modelului propunere 1

Schița modelului propunere 2

Schița modelului propunere 3

Schița modelului propunere 4

Schița digitalizată a modelului de bază

Schița modelului propunere 5

Figura 10. Schițele elaborate a modelelor propunere

Figura 11. Prezentarea colecției

Figura 12. Detalii colecție

Figura 13. Accesoriul colecției

Modelele selectate de pantofi întrunesc combinarea stilului clasic și cel sport. Ca sistem de închidere s-a folosit șiretul elastic. Acest tip de sistem este practic în exploatare, nu necesită desșiretare și acțiuni adiționale pentru fixarea acestuia pe picior. Reperul *limba* va avea o construcție specifică, fiind cusută pe capută și moale în partea superioară.

Concluzii

Tendințele modei reflectă obiceiurile consumatorului modern. Stilul formal nu mai are granițe bine stabilite, iar bărbații tot mai mult tind spre comoditate și confort. Design-ul încălțămintei purtate poate spune mai mult despre om decât aceeași carte de vizită. Iată de ce, sezonul 2020 reflectă aceste preferințe și încearcă să aducă pe podiumul internațional modele ce reprezintă o simbioză de stiluri, structuri și forme. În colecția realizată, s-a urmărit rereflectarea acestor noi tendințe și adaptarea lor la clientul local. Pentru o comoditate înaltă s-a optat pentru sistem de închidere cu elastic, iar formele și liniile constructive conferă produselor un aspect futuristic.

Referințe

1. BOLDESCU, R., MALCOCI, M. *Studiul cerințelor beneficiarilor – bărbați înaintate către încălțămintea de uz curent*. Conferința Tehnico-Științifică a Colaboratorilor, Doctoranzilor și Studenților, 15-23 noiembrie 2013, pag. 136-138, Chișinău, vol. III. Ed. Tehnica-UTM, 2014.
2. MALCOCI, M., CÎRMANU, V., GHELBET, A., et. al. *Elaborarea produselor noi de îmbrăcăminte/încălțămintă-marochinărie*. Simpozion Anual al specialiștilor din Industria de Tricotaje-Confecții, cu participare internațională, 4-5 decembrie 2009, Iași, România.
3. MALCOCI, M. *Parametri antropometrici pentru proiectarea constructivă a poșetelor purtate la picior*. Simpozion Anual al specialiștilor din Industria de Tricotaje-Confecții, cu participare internațională, 4-5 decembrie 2009, Iași, România.

STANDARD COMPOSITIONAL – DESIGN SOLUTIONS OF THE ASSORTMENT OF SCHOOL UNIFORM FOR GIRLS OF UKRAINE AND WESTERN EUROPE

ena VASYLIEVA¹, Oksana GRICHANYUK²,
Evgeniya LAZARIV², Irina VASYLIEVA^{3*}

¹Kyiv National University of Technologies and Design, Faculty of design, Department of Design, Kyiv, Ukraine

²Kyiv National University of Technologies and Design, Faculty of design, Department of Ergonomics and Design, group MgShMK20, Kyiv, Ukraine

³Kyiv National University of Technologies and Design, Faculty of design, Department of Ergonomics and Design, Kyiv, Ukraine

*Corresponding author: Vasylieva, Irina, mirtochka@gmail.com

Abstract. *The paper provides a comparative analysis of the range of school uniform sets for girls of the primary school age group in Ukraine and Western Europe, the characteristic typical solutions of school uniforms are highlighted and their main differences are determined.*

Keywords: *school uniforms, design, clothes for schoolchildren, range of children's clothes.*

Introduction

Today, in different countries of the world, attitudes towards school uniforms differ. So in Great Britain, Japan and Australia, school uniforms are mandatory, and its assortment, completeness and color schemes are strictly regulated for each educational institution. In some countries, such as North Korea, Uzbekistan, Cuba, the same school uniform is required for everyone. In the United States, France and Austria, school uniforms are mostly used in private schools. In Ukraine, school uniforms are optional. However, some schools maintain the tradition of compulsory school uniforms, thus making their students stand out in appearance.

Modern school uniforms are a complex object, in the design of which it is important to take into account the main functions and purpose for which this suit is created [1]. Therefore, today in Ukraine, issues related to the design of school uniforms are relevant. A significant number of works by scientists from different countries of the world are devoted to the analysis of foreign experience of using a school suit as a uniform or dress code, its influence on the academic performance and behavior of students [2-3, 6]. A great contribution to the theory and practice of the design of children's clothing was made by such scientists as G.P. Beskorovainaya, T.V. Kozlova, K.L. Pashkevich, L.P. Shershneva, L. Ushakova, etc [1-7].

The article [1] explores and summarizes the main aspects related to the design of school uniforms. It is determined that this type of clothing should be considered as a «uniform» and «an element of corporate culture» of an educational institution. The main components of clothing as an “element of corporate culture” have been determined: color scale, visual symbol (geometry of the suit), composition of uniforms and symbolism

The author in work [5] analyzed the main stages of the historical development of clothing for schoolchildren, the characteristics of the physical and psychological development of children of different ages, determined the requirements of consumers and proposed a method of artistic design of school uniforms.

The work [6] presents the results of the analysis of domestic and foreign publications related to the problems of designing school uniforms in the context of the implementation of the dress code policy in educational institutions. The author highlights the current trends in the modern experience of using the school dress code. It was found that the creation of diversity due to the transformation of the model range of school uniforms contributes to solving the problems of schoolchildren's rejection of uniforms.

The work [7] presents the results of the analysis of the market of school uniforms for children of primary school age in Ukraine, defines the preferences of consumers regarding the choice of assortment, typical design solutions and colors.

The analysis of scientific publications has shown that today the attitude towards the school costume, the concept of its functions and purpose has changed. The results of the analysis of literary sources showed that there is no systematization of information on the composition of typical sets of school uniforms in Ukraine and the countries of the world, their main features, advantages and disadvantages have not been determined.

Formulation of the problem

Based on modern studies of the range of school uniforms for girls of primary school age and the results of surveys of buyers of the range of these products in Ukraine, it is determined that today the Ukrainian market presents products that do not meet the requirements of consumers to ergonomics and aesthetics. To improve the range of school uniforms, its ergonomics and quality, it is necessary to research and systematize information on the main types of these products, their completeness, artistic and design solutions in different countries of the world.

Research results

The school dress code is the mandatory requirements for the student's appearance, regulated by the charter of the educational institution. The main goal of the introduction of school uniforms is to identify students of a particular educational institution, in the formation of an appropriate culture of behavior. In Ukraine, in general educational institutions, a uniform school uniform is not mandatory. Most often, when determining the form of clothing in schools in Ukraine, a dress code is used, where the school charter regulates the color scheme and a list of the range of clothing that is recommended for use at school.

On the basis of illustrative material of images from websites and official pages in social networks of educational institutions of Ukraine and Western Europe, personal archives of schoolchildren from all over the world, photographs of periodicals, implemented an analysis of the kits and typical artistic and constructive solutions of a typical assortment of school uniforms for girls of primary school age was carried out. It has been determined that the wardrobe of a modern schoolgirl consists of a certain list of types of clothing of various assortments, of which sets are made. A set is an open set of clothes made from interchangeable elements, which is characterized by multi-layering with the independence of each product. The kit provides the ability to change the appearance depending on the situation, season of use and individual preferences.

It has been determined that the wardrobe of a modern schoolgirl consists of a certain list of types of clothing of various assortments, of which sets are made. A set is an open complex of clothes made of interchangeable elements, which is characterized by multi-layering with the independence of each product. The kit provides the ability to change the appearance depending on the situation, season of use and individual preferences.

The main types of assortment of school uniforms for girls of the primary school age group today are a fairly large variable range of jackets, skirts, trousers, blouses, vests, jumpers (pullovers), sweaters, sundresses, dresses, etc. School uniforms for girls of primary grades in Western Europe and Ukraine have both similar and distinctive standard solutions of the sets. The most demanded set of school uniforms for girls of primary school group in Ukraine is a set consisting of a sundress and a blouse. Often in the autumn-winter period a jacket made of fabric is added to its composition. The kit usually consists of individual items offered by various manufacturers of school uniforms.

Sundresses for schoolgirls in Ukraine of primary school age have different stylistic and compositional-constructive solutions. Most often, the design of sundresses corresponds to the classic or romantic style. According to the structural and compositional solution, the existing samples of sundresses can be divided in length into two groups: to the knee line and above the

knee line, according to the silhouette solution - into three groups: a trapezoid silhouette, semi-adjacent and X-shaped silhouettes, according to the design solution - into five groups: sundresses on spaghetti straps, without horizontal articulations, on yokes, with horizontal articulations at the waist line, horizontal articulations below the waist line. The necklines of the sundresses are round. Skirts – in different cuts: flared, with wide pleats or pleated.

Blouses included in the school uniform of girls of the younger age group in Ukraine are most often made in a romantic style, in various pastel colors, in a semi-adjacent silhouette, with sewn-in sleeves of various shapes and decorated with ruffles and lace. Classic blouses-shirts for students of the primary school group in Ukraine are in much less demand. In the autumn-winter period, the sets, consisting of a sundress and a blouse, are complemented with fabric jackets. Ukrainian manufacturers of school uniforms recommend a large number of models of jackets of semi-adjacent and straight silhouettes with sewn-in long sleeves, with single-breasted fasteners on button. The necks of jackets offer a closed and open look and are decorated with collars with lapels or trims. Collarless necks are round.

Sets from a sundress, blouse and jacket in Western Europe are rarely offered for wearing in educational institutions. Most often, such kits are worn by female students of the first and second grades. The sets include sundresses (dresses) below the knee line, straight or trapezoidal silhouette, on a yoke or with an undercut below the waistline, blouses-shirts of a classic cut, straight silhouette, with short or long sewn-in sleeves, fasteners on buttons and collars, classic knitted jackets.

The next most popular among girls of the primary school group in Ukraine is a set, which includes a skirt, jacket and blouse made of fabrics. Jackets, blouses and skirts from the manufacturers of school uniforms in Ukraine are produced both in the form of sets and as individual items that consumers select and complete on their own. Jackets and blouses included with skirts have the same design as in sets with sundresses.

Ukrainian manufacturers recommend knee-length or above the knee skirts in different cuts: with wide pleats, pleated, bell-cut, on yokes and with frills. Skirts in Ukraine are made from plain fabrics and companion fabrics in a cage. Kits are often complemented with short vests cut from a solid fabric.

In schools in Western Europe, the classic set of a jacket, skirt and blouse is the most common, but this set differs significantly from the Ukrainian version. For girls, pupils of elementary grades of European schools, jackets are always classic cut to the hip line or slightly below, with a turn-down collar with lapels, a single-breasted three-button fastener and are most often made of plain fabrics; blouses-shirts - classic cut in white, skirts - knee-length or below, with various folds, as a rule, are made of plaid fabric. The design and color scheme of the kit are approved by the statutes of the educational institutions and are mandatory for all schoolchildren. The sets are completed with pullovers and knitted vests.

The most common set for girls in primary school in European countries is a set of pullovers, white shirt blouses and skirts with various folds of plaid fabric. Sometimes, instead of pullovers, knitted vests or jackets with a V-neck are worn. Ukrainian schoolgirls use a similar type of set, but it includes blouses of both classic and romantic styles, skirts with folds of different widths, bell-cut, with a yoke, with frills, and jumpers with a round neckline. In some educational institutions in Europe and Ukraine, primary schoolgirls wear sets with trousers or jeans in dark colors.

The analysis of the sets of school uniforms for girls of the junior school group of European countries showed that female students of primary school age in schools in Western Europe in the summer wear sports style sets, which consist of a skirt and a polo jumper, and in the autumn-winter period - sports style sets consisting of a jumper or a long jacket with a zipper, combined with trousers with cuffs. These school uniforms are not used in Ukrainian schools. The color scheme of school uniforms in Ukraine and Western Europe is different. There are no bright colors in school uniforms for girls of the primary school age group of Ukraine: red, yellow, bright blue, etc. and few things in white.

Conclusions

According to the results of the analysis of sets of school uniforms for schoolgirls of primary school age, in the countries of Western Europe and Ukraine it is determined that today the clothes of Ukrainian schoolgirls are more diverse, but less comfortable. The sets of school uniforms in Ukraine are dominated by products of rigid forms made of fabric, while European schoolgirls wear more comfortable knitwear. The color scheme of uniforms for primary school students in Ukraine is characterized by the absence of bright colors in sets, while bright colors often prevail in school costumes of primary school age students in Western Europe. The results of the study confirm the need to improve the design of uniforms for female students of Ukrainian schools in accordance with the experience of designing school kits in European countries.

References

1. VASYLIEVA, O. Design of school uniforms: functional and aesthetic aspects. Scientific journal. *Art and Design*. Kyiv, 2019, 05 (1), pp. 59–68.
2. DENISOVA, O. Analysis of foreign experience in introducing a school dress code. *Education and science*. Moscow, 2016, Issue.138 (9), pp. 136-152.
3. SANCHEZ, J., YOXSIMER, A., HILL, G. Uniforms in the Middle School: Student Opinions, Discipline Data, and School Police Data. *Journal of School Violence*. 2012, Vol. 11, № 4, pp. 345–356.
4. KOZLOVA, T., RYTVINSKAYA, L., TIMASHEVA, Z. Modeling and decoration of women's and children's clothing: textbook. pos. for environments. special textbook started bed. prom-sti. Moscow: «Easy. ind-ya», 1979.
5. USHAKOVA, L. Development of principles of art design of school uniforms: diss. ... cand. tech. science: 17.00.06. Moscow, 2007.
6. DENISOVA, O. Features of school uniform design. *Bulletin of Kostroma State University*. 2016, Vol. 22 (Pedagogy), pp. 28–30.
7. VASYLIEVA, O., DVOINYKH, A., CHERVONYUK, S., VASYLIEVA, I. Systematization of the range and color solutions of uniforms for children. *Bulletin of Khmelnytskyi National University. Technical sciences*. 2017, 255 (6), pp. 237–243.

СИМВОЛИЗМ В ОРНАМЕНТЕ ЯПОНСКОГО КИМОНО

Татьяна ЛУЦКЕР¹, Ксения ТУРЧИН^{2*},
Мелани Надежда ОЗИЙИ³

¹Киевский национальный университет технологий и дизайна, кафедра эргономики и дизайна, Киев, Украина

²Киевский национальный университет технологий и дизайна, кафедра эргономики и дизайна,
группа МгШМК-20, Киев, Украина

³Киевский национальный университет технологий и дизайна, кафедра эргономики и дизайна,
группа МгДШМК-20з, Киев, Украина

*Автор корреспонденции: Турчин, Ксения, turchyn.kv@gmail.com

Аннотация. Актуальность темы обусловлена освещением исторических аспектов, символизма и традиционных ценностей японского наряда - кимоно. В работе проанализированы орнаментальные мотивы и их значение, которые традиционно используются при декорировании национальной одежды. Установлены взаимосвязи характеристик изображения символизма природных явлений в изделии от времени года. Результаты исследования использованы при разработке авторской творческой коллекции.

Ключевые слова: Япония, орнаменты, символизм, кимоно, традиционная одежда, культура Востока.

Вступление

В течение многих лет кимоно, как самый известный и наиболее используемый вид одежды в Японии, является отличительной чертой подлинности истории и культуры народа Востока. Известно, что многие японские художники, изображали кимоно в своих работах как важную часть культурного наследия нации. В последние годы в Японии и за ее пределами наблюдается возрождение кимоно, как изысканной и элегантной одежды и для повседневного ношения, и для праздничных, официальных мероприятий. Одежда восточного народа вдохновила многих дизайнеров мира к созданию новых проектов и разработок модных коллекций [1]. Кимоно является ярким примером того, как исторические традиции предыдущих поколений сумели возродиться и быть актуальными и востребованными при разработке современной одежды.

Результаты исследования

Актуальным является исторический контекст орнаментальных мотивов традиционного японского костюма – кимоно, а также систематизация и анализ их значений в идеологическом восприятии восточного народа.

Национальный костюм отражает особенности материальной жизни и культурного наследия народа, его характер, творческие аспекты, быт и т.п. Известным являются покрой, силуэтная форма, отдельные традиционные детали костюма и символические мотивы, которые активно используются в международной моде. Философия кимоно в его историческом контексте остается для носителей других культур одной из наиболее тяжело постижимых для восприятия и понимания сфер японской культуры. Традиционная одежда не только регламентирует рисунок и ритм движений, но и является своего рода фокусом национальной психологии [2].

Проанализировав различные виды кимоно, установлено, что декоративный рисунок японской народной одежды чаще всего связан с тем или иным временем года и отражает изображения символов природных явлений. В таблице 1 приведены характеристики основных символов и их идеологическое восприятие, обусловленное сезонностью эксплуатации.

Стоит отметить, что каждому сезону эксплуатации кимоно в Японии соответствует период в два месяца, который отвечает не только за декоративный рисунок с традиционным изображением, но так же за сырьевой состав, цвет материала для изготовления изделия.

Таблица 1

Характеристика основных символов кимоно

Месяцы периода	Изображения	Символ	Значение символа
Январь, февраль	Сосна, слива, бамбук	Цветущая слива (уме)	Выносливость, надежда, добродетель и долговечность.
Март, апрель	Вишня, бабочки	Цветущая вишня (сакура)	Нежность, любовь, радость, духовное осознание
Май, июнь	Ирис, ива, птицы	Ирис (какицубата), журавль (цуру)	Защита от злых духов, долголетие, удача, верность, мир, надежда, исцеление
Июль, август	Ракушки, волны	Ракушки, волны (нами)	Слава, оптимизм, сила
Сентябрь, октябрь	Трава, клен, хризантема	Клен (каеде), хризантема	Благословение, элегантность, красота, выносливость и целостность
Ноябрь, декабрь	Сосновые иглы	Сосна (мацу)	Долголетие, удача, устойчивость и бессмертие

В Японии искусство орнамента формировалось несколько веков, в результате чего создана аутентичная система с определенным смысловым содержанием, догматично строгими критериями подбора и использования. Древняя страна Востока долго была изолирована от внешнего мира, поэтому формирование национальных традиций происходило в достаточно самобытном характере. Известно, что религии Японии – синтоизму присуще поклонение духам, изображение объектов и явлений природы, что воссоздано в орнаменте.

Для окрашивания и нанесения узоров на материал, предназначенный для японского кимоно, традиционно применяют технику «катаедзومه» - цветной рисунок, который наносят на специальную бумагу («васи») с использованием трафарета. Эта техника насчитывает более чем тысячелетнюю историю и представляет собой трудоемкий ручной процесс, разделенный между собой несколькими мастерами [2].

При создании коллекции использованы декоративные рисунки в виде вишни и бабочек, как символ нежности, любви, радости и духовного осознания, что обусловлено весенней сезонностью эксплуатации.

Известно, что историческое развитие японского орнамента делится на четыре периода с различными подходами и достижениями культуры в целом [5]. Первый период VI - VIII вв. имеет характерные активные заимствования орнаментов и узоров из Китая и Кореи, содержащих изображения мифических животных, таких как феникс и дракон, которые ассоциировались с силой и властью, отгоняли злых духов. Стоит отметить, что в этот же период были заимствованы буддийские орнаменты растений и животных, а именно черепахи, птиц с веткой дерева в клюве, мифических цветов и тому подобное.

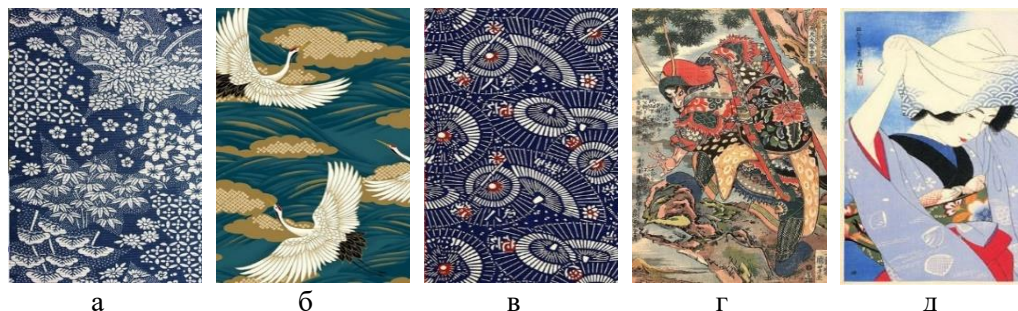
Во втором периоде IX - XIV вв. орнаменты приобретают новые значения в соответствии с японскими традициями, которые озаглавлены расцветом поэзии и прозы, и способствуют созданию узоров по каллиграфическим изображениям благодаря изобретению алфавита («кана») [3].

Эволюция периода XV - XVI вв. в Японии происходит при расцвете школы буддизма Дзэн, искусства чайной церемонии и аранжировки цветов.

Мирное развитие внутренней экономики в XVII в., повышение благосостояния городского населения благотворно сказалось на развитии культуры с возможностью создания новых, более разнообразных и технологически сложных орнаментов. Известно, что техника выполнения росписи по ткани «юдзэн» – способ нанесения четких белых границ между элементами рисунка разных цветов, позволила изображать на одежде

сложные пейзажи. Типичными становятся изображения бытовой жизни людей, жанровые сцены и т.д [3].

Таким образом, орнаменты можно разделить на следующие виды: растительный (рис. 1, а), зооморфный (рис. 1, б), предметы быта (рис. 1, в), пейзажи (рис. 1, г), жанровые сцены (рис. 1, д) и т.д [4].

Рисунок 1. Примеры японских орнаментов: а - растительный, б - зооморфный, в - предметы быта, г - пейзажи, д - жанровые сцены

Кимоно - довольно сложный ансамбль, со смысловыми элементами, для понимания которых необходимы углубленные знания японских народных традиций. Цветовая палитра одежды, рисунки и орнаменты, используемые для декорирования японского костюма имеют для народа Востока тайный и глубокий смысл, связанный с его мировоззрением, мировосприятием, историей, эстетикой и т.п.

Выводы

В работе систематизирована информация о декоре японской народной одежды и традиционных орнаментах. Приведены характеристики основных символов кимоно и раскрыто их значение в зависимости от периода месяца. Описаны элементы развития японских орнаментов в историческом контексте. На основании изучения характеристик орнаментов разработана авторская творческая весенняя коллекция женской одежды, а также выбор декоративного рисунка с традиционными японскими растительным и зооморфным орнаментами и соответствующей цветовой палитрой.

Литература

1. Как кимоно повлияло на мир моды [онлайн]. 2020 [дата обращения 05.03.21]. Сайт: <https://www.nippon.com/ru/japan-topics/g00646/>
2. Символизм японского кимоно [онлайн]. 2020 [дата обращения 05.03.21]. Сайт: <https://voinsvitla.info/2020/10/15/kimono/>
3. БРУН, В., ТИЛЬКЕ, М. *История костюма от древности до Нового времени*. Москва: ЭКСМО, 1996;
4. СОКОЛОВА-ДЕЛЮСИН, Т. Л. *Японский костюм эпохи Хэйан. Мурасаки Сикибу. Повесть о Гэндзи. Прикладная программа*. Москва: Наука, 1992
5. ОСТАПЕКНО, Н. В., РУБАНКА, А. И., ШВЕДИК, О. М. Историческая трансформация рукавов в женских платьях. В: *IV Международная научно-практическая конференция м. Херсон, 5-9 ноября 2018. - Херсон: ХНТУ, 2018. - С. 277-278.*
6. ПАШКЕВИЧ, К. Л., РЫБАЧЕНКО, К. В., КОЗЛОВА, Д. И. Воплощение источника вдохновения в разработку перспективных коллекций женской одежды. В: *XVIII Всеукраинская научная конференция молодых ученых и студентов 18-19 апреля 2019, Киев*. - Киев: КНУТД, 2019. - Т. 1: *Современные материалы и технологии производства изделий широкого потребления и специального назначения*. - С. 107-108.

ИССЛЕДОВАНИЕ АКТУАЛЬНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МОРСКИХ МОТИВОВ ПРИ СОЗДАНИИ СОВРЕМЕННОЙ КОЛЛЕКЦИИ ОДЕЖДЫ

Елена КОЛОСНИЧЕНКО¹, Инна ГАЕВАЯ¹,
Надежда КУДРЯВЦЕВА¹, Оксана КОЛЕСНИК^{1*}

¹Киевский национальный университет технологий и дизайна, факультет дизайна, кафедра художественного моделирования костюма, Киев, Украина

*Автор корреспонденции: Колесник, Оксана, ksusak27@gmail.com

Аннотация. В статье представлено исследование актуальности использования морских мотивов при проектировании коллекции женской одежды. Во время выполнения исследовательской работы были использованы основные принципы аналитического, сравнительного и ассоциативного подходов к дизайн-проектированию женской одежды. Объектом исследования в работе выступает процесс проектирования современной женской одежды с использованием элементов морского стиля. Предметом исследования является совершенствование эстетических характеристик современной женской одежды. Научная новизна полученных результатов заключается в определении основных художественно-композиционных признаков морского стиля в современной женской одежде, использование которых позволяет усовершенствовать эстетические показатели и повысить художественную выразительность в процессе его проектирования. Практическое значение работы состоит в выделении характерных ассортиментных форм и элементов морского стиля.

Ключевые слова: морской стиль, морская форма, дизайн одежды, формообразование костюма, гармонизация формообразующих элементов одежды.

Введение

Начало своей fashion-жизни морской стиль берет еще в XIX веке в виде морской униформы, которая в основном носила функциональный и идентификационный характер. Важную роль в развитии морского стиля играли популярные среди представителей высшего света локации тех времен — яхт-клубы. Их эмблемы были привлекательными, гармоничными и изящными и сначала играли роль информационного носителя, но впоследствии трансформировались в стилевой идентификатор этого направления [1-5]. Также, своей популяризации морской стиль обязан стилю «rip-up», который приобрел популярность в середине XX века, поскольку его героини все чаще представлялись в одежде в морском стиле — матроски, тельняшки, шорты с завышенной линией талии, специальные воротнички и береты; цветовая гамма также соответствовала морской тематике — сине-белая полоска, изображениями снастей корабля, например: якорь, паруса или канаты и тому подобное.

Исследуя историческое развитие и появление морского стиля на мировых подиумах в коллекциях именитых дизайнеров, особого внимания заслуживает происхождения этой формы одежды. Сначала это была одежда предназначенная для людей, которые работали на море — все моряки и те, чья деятельность была связана с морем, обычно имели дело с непредсказуемой природой. Поэтому, защита от соленой воды, ветра и солнца были первоочередными задачами, наряду с обеспечением эргономичности и мобильности, необходимой для выполнения должностных обязанностей [1-7].

Одежда европейского моряка XVI века обязательно состояла из просмоленной кожаной куртки длиной до талии и шапки, которые использовались для защиты от воды. Для облегчения передвижения на кораблях носили пышные бриджи, которые назывались «slops» (дешевая одежда, мусор, помой), и туники из холста или грубого белья. Эта одежда часто была полосатой или красного цвета. Шарф и вязаная шерстяная шапка обеспечивали дополнительную защиту головы. Пройдя сложный путь эволюционного развития и технологической трансформации, просмоленная куртка превратилась в классический бушлат, тогда как брезент оставался распространенным среди рыбаков всех веков.

Некоторые исследователи считают, что родиной этого стиля следует считать Великобританию, а дала ему начало королева Виктория одев своего сына в костюм моряка. Во второй половине XIX-начале XX века этот стиль часто находил отражение в женской и мужской моде, а в детской моде он стал истинным must-have для всех родителей, которые стремились считать себя представителями высших слоев общества [4-6]. С тех пор морской стиль имеет стабильную популярность не только в качестве специальной одежды, он неоднократно становился источником восхищения и вдохновения при создании авторских коллекций знаменитостей fashion-мира, в числе которых Vivienne Westwood (в 1981 создала целую «морскую» коллекцию Pirate), Chanel и YSL.

С рождением официальной военно-морской формы в Англии в середине XVIII века было заметно различие между профессиональной одеждой моряка и рыбака. Сине-белые цвета с золотой и серебряной отделкой для офицеров стали регламентированной палитрой цветов для военно-морских сил, это стало толчком для возникновения термина "navy" (темно-синий). Позже американский матрос носил короткую куртку голубого или черного цвета, укороченные брюки с трикотажной рубашкой в полоску и платок.

Матросские шляпы изготавливали из клеенки – недавнее нововведение в области гидроизоляции; технологически хлопок или лен просачивались кипяченой льняным маслом. Клеенка также использовалась в брюках-нагрудниках и куртках, обычно желтого цвета, который служил сигнальным элементом при попадании человека за борт корабля.

Морская форма продолжала развиваться в течение девятнадцатого века с использованием матросского воротника и черного платка, которые имитировали широкие воротнички и черный галстук одежды которую носили джентльмены следовавшие модным тенденциям. Моряки сохранили разновидности синей куртки длиной до талии и белых брюк, тогда как офицеры носили украшенное золочением пальто, короткое спереди и удлиненное сзади.

Исторически женщины, которые были в составе военнослужащих, были на берегу до 1942 года, позднее военно-морские силы США начали позволять женщинам служить и на кораблях. Их форма была похожа по стилю на мужскую, однако позже штаны были заменены на юбку.

На обложке Vogue 1931 года изображена женщина в свободных темно-синих брюках с плечевым изделием в полоску из красного, белого и синего цветов [7]. Это можно считать одной из «первых ласточек» смещения акцентов от функционального назначения морской одежды в сторону морского стиля, назначением которой стал комфортный отдых на море.

Позже изображения 1956 года показывает женщину одетую в укороченные джинсовые брюки, белый "небрежный Джо", белые туфли и красную бандану на голове, которая отдыхает на палубе роскошной яхты [7]. Этот наряд был функционально предназначен для удобства во время отдыха, но не для выполнения профессиональных обязанностей при любых погодных условиях.

Стоит отметить, что со временем морской стиль испытывал некоторые изменения – в частности, на смену блестящей роскоши морского стиля, пришло более сдержанное и классическое сочетание синего и белого цветов. Основу морского стилистического направления составляют четыре базовых цвета – синий, белый, красный и золотой, причем выбор различных оттенков также остается сугубо личным делом.

Современный вид морского стиля приобрел самые разные силуэтные формы и цветовые гаммы – различные формы волн, раковин, стилизации морских жителей, лодок и т.д. Характерный для морского стиля принт – полоска вешедшая из классической тельняшки; современные дизайнеры охотно экспериментируют с ее цветом и толщиной. Можно встретить полосатую одежду, где вместо традиционных горизонтальных полос применяются диагональные или вертикальные (рис.1).

Рисунок 1. Dolce & Gabbana. SPRING 2016 READY-TO-WEAR

Морской стиль в женской одежде – это один из немногих стилей актуальность которого не угасает из года в год, то есть он стал своеобразной сезонной классикой, поскольку пользуется популярностью в полной мере в теплое время года, ведь обычно он символизирует отдых и летний круиз.

Морской стиль идеально подходит для сочетания классического строгого костюма с абстрактными формами, ведь опираясь на военно-морскую форму мы имеем четкие прямые линии (как в матроске), а вот глядя на морские волны, мы можем создать асимметричные, различные абстрактные композиции (рис. 2, 3).

Рисунок 2. Alena Akhmadullina. Весна-літо 2016 / Ready-To-Wear

Рисунок 3. Saiid Kobeisy's Whispers, 2019

Вывод

Суммируя все вышесказанное, можно утверждать, что актуальность морского стиля ежегодно занимает типовые позиции в коллекциях весенне-летних сезонов. Пройдя сложный путь от функционально обусловленной формы одежды моряков он синтезировался в классический атрибут комфорта и отдыха.

Основными характерными элементами стиля выступают комбинация цветовых сочетаний в сочетании с золотой и серебряной отделкой; силуэтные формы создают ощущение комфорта; наличие нескольких слоев одежды обеспечивает потребителю свободу для создания комфортного температурного режима; отсутствие громоздких декоративных элементов и слишком обильного декорирования обеспечивает мобильность и комфорт.

Литература

1. *Fashion design in a multicultural space: monograph* / M. V. Kolosnichenko, K. L. Pashkevich, T. F. Krotova et al. - Kyiv: KNUTD, 2020. - Published by Academic Society of Michal Baludansky, Košice, Slovakia, 2020 - 258 p. - Printed by UK Technical University of Košice, Slovakia. Printing 300 pcs.
2. *Design of concordant forms of modern clothes on the basis of proportional correlations of sacred geometry* Kolosnichenko, O.V., Baranova, A.I., Prykhodko-Kononenko, I.O. *Vlakna a Textil*, 2017, 24 (3), стр. 10-14
3. РЫБАЧЕНКО, К. В. *Воплощение источники вдохновения в разработку перспективных коллекций женской одежды* / К. В. Рыбаченко, Д. И. Козлова; наук. рук. К. Л. Пашкевич // Научные разработки молодежи на современном этапе: тезисы докладов XVIII Всеукраинской научной конференции молодых ученых и студентов 18-19 апреля 2019, Киев). - Киев: КНУТД, 2019. - Т. 1: Современные материалы и технологии производства изделий широкого потребления и специального назначения. - С. 107-108.
4. TWEED, ROSE, *MUST SEE: Saiid Kobeisy's Whispers Of The Sea Haute couture collection* [онлайн] [дата обращения 24.02.2021]. Сайт: <https://www.tweedrose.com/2017/09/must-have-saiid-kobeisys-whispers-of.html>
5. LOVETOKNOW, ELIZABETH K. BYE, *Nautical Style* [онлайн] [дата обращения 24.02.2021]. Сайт: <https://fashion-history.lovetoknow.com/clothing-types-styles/nautical-style>
6. МАЛИНСКАЯ, А.М., ПАШКЕВИЧ, К.Л., СМЕРНОВА, М.Г., КОЛОСНИЧЕНКО, А.В. *Разработка коллекций одежды: учеб. пособие*. Киев: Профи, 2018. 140 с.
7. LEE-POTTER, CHARLIE. *Sportswear in Vogue since 1910*. New York: Abbeville Press, 1984.

CORSETUL: MISCONCEPȚII ȘI PROIECTAREA ACESTUIA

Nicoleta SLONINOV^{1*}

¹Colegiul Tehnologic din Chișinău, Specialitatea Modelarea, proiectarea și tehnologia confecțiilor din țesături, grupa MTC-438, Chișinău, Republica Moldova

*Autorul corespondent: Sloninov, Nicoleta, sloninov.nicoleta@gmail.com

Rezumat. În lucrarea de față se analizează misconcepțiile despre corsete, diversitatea sortimentului alături de caracteristicile de bază ce permit proiectarea unui asemenea vestiment. Pentru început se prezintă cele 3 categorii principale de corsete și caracteristicile acestora, urmată de prezentarea materialelor cel mai des selectate pentru elaborarea acestui tip de produs. Ultimul subiect analizat include aplicarea procedeelor de modelare constructivă în baza desenului tehnic, prin care conturul tiparului de bază este transformat în construcție de model.

Cuvinte cheie: caracteristică, modă, figură, țesături, modelare.

Introducere

Un clișeu popularizat de producătorii de filme, în special de Hollywood în anii 1960-1970, defăimează corsetele generalizându-le ca un vestiment opresiv al femeilor ce restricționa respirația, astfel induceau pierderea conștiinței periodice. În realitate, corsetele erau purtate din propria dorință, inclusiv de femeile din clasa muncitoare [1]. Un corset calitativ, ales în baza figurii persoanei purtătoare era lejer, nu restricționa mișcările sau respirația [2]. Acestea încurajau dezvoltarea mușchilor respiratori superiori. Katherine Bloodgood, nu renunța la corset precum și alte cântărețe de operă în timpul concertelor [3]. Doamnele participau și în diverse activități sportive. Respectiv acestea aveau corsete potrivite pentru: ciclism [4], tir cu arcul ilustrat în Fig. 1, sau hipism. Autoarea Samuel Sidney afirmă în privința corsetelor destinate hipismului: „Corsetarii moderni înțeleg profund proporțiile necesare pentru un corset de călărie, care, asemeni multor articole vestimentare, au evoluat semnificativ în privința elasticității și confortului din vremea bunicilor noastre. Regula de aur este ca purtătorul- încălecat, călărind sau descălecat- trebuie să se simtă confortabil, fiind capabil să utilizeze toate părțile corpului fără restricții” [5].

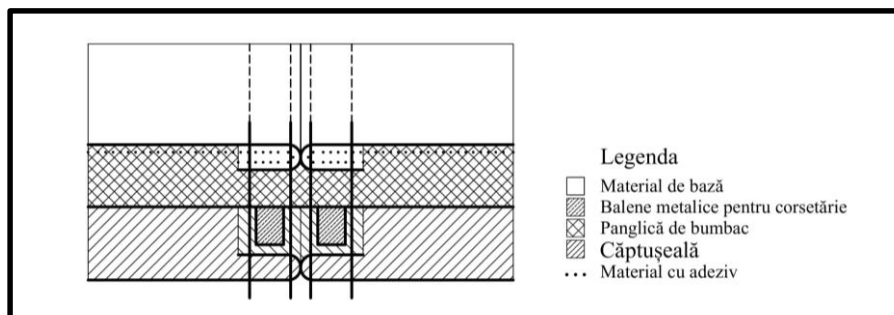

Figura 1. Tirul cu arcul la jocurile Olimpice de vară, 1908

Caracteristicile corsetelor

Cu ajutorul acestor elemente vestimentare se pot obține vaste figuri, astfel este posibilă diversificarea garderobei. În Tab. 1 sunt prezentate categoriile principale de corsete și caracteristicile acestora. Observăm faptul, că menirea principală a corsetului este de a reduce mărimea taliei. Pentru a obține această reducere este necesar de a prelucra cusături de unire a relievelor cu rezistență înaltă. Acest scop se poate atinge prin mărirea rezervelor de coasere. În Fig. 2 este reprezentată schema în secțiune a unei metode de unire a relievelor cu efectuarea tighelilor tehnice adăugătoare. La linia

taliei se adaugă panglica de bumbac pentru a proteja vestimentul de la deformare în timpul purtării. Pentru a elimina senzațiile neplăcute la purtare, produsul este căptușit. În cazul unui produs dintr-un singur strat cusăturile de unire cât și cele marginale se prelucrează cu panglică specială de corsetărie din bumbac. Un produs calitativ are o bună permeabilitate la aer cât și higroscopicitate înaltă. Materialele pentru confecționarea vestimentului necesită a fi selectate cu luarea în considerare al anumitor factori: cât de des se v-a îmbrăca, prezența sau lipsa reducerii dimensiunii taliei, utilizarea acestuia ca element decorativ deasupra îmbrăcăminte sau sub aceasta ca suport [6]. În Tab. 2 sunt prezentate materialele cel mai des utilizate pentru elaborarea unui corset.

Figura 2. Schema în secțiune a unei metode de unire a reliefelor

Tabelul 1

Categoriile principale de corset și caracteristica acestora

Categoriile principale	Caracteristici	Aspectul Produsului
Corset sub linia bustului	Nu oferă sprijin bustului, scopul principal fiind susținerea figurii și reducerea dimensiunii taliei cu obținerea unei forme de clepsidră. Poate fi purtat atât sub îmbrăcăminte, cât și deasupra ca un element decorativ.	
Corset deasupra liniei bustului	Un corset ce oferă sprijin bustului, îl poate mări datorită construcției cupelor sau crea o formă ajustată. Poate fi ca un stan pentru suport adițional. O construcție mai modernă totuși este fără bretele. Linia terminației este deseori deasupra liniei șoldurilor astfel nu restricționează mișcările. În sectorul inferior lateral se pot modela clini ce nu sunt întăriți cu balene astfel oferă mai multă comoditate. Datorită lungimii corsetului se poate reduce semnificativ din perimetrul corpului.	
Centura corset	Scopul acestuia este diminuarea mărimii taliei. Este foarte confortabil datorită înălțimii mici. Oferă mobilitate maximă fiind ideal ca un element decorativ deasupra îmbrăcăminte intermediare.	

Tabelul 2

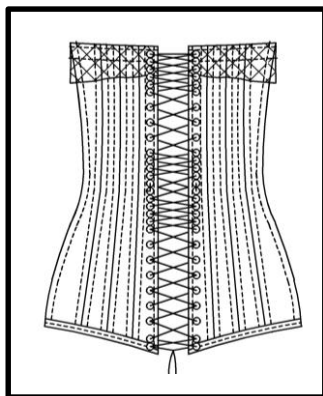
Materialele cel mai des utilizate pentru elaborarea unui corset

Categoriile principale	Caracteristici	Aspectul Produsului
Bumbac	Material țesut rigid, robust, econom, se dublează ușor și nu prezintă dificultăți la prelucrare	
Satin	Material țesut cu aspect luxos, poate fi deșirabil, rigid, utilizat cât și pentru corsete exterioare sau cu rol decorativ.	
Brocad	Material țesut dens, rigid, aspect estetic plăcut, cel mai răspândit pentru confecționarea corsetelor pentru micșorarea dimensiunilor corpului.	
Plasă	Material tricotat cu scop decorativ ideal pentru perioadele cu temperaturi înalte. Subțire dar rezistent, de obicei, se folosesc canale pentru întăritură exterioare.	
Piele	Durabilitate înaltă, mai des utilizat pentru perioadele reci ale anului.	
Dantelă	Material tricotat cu aspect estetic plăcut, pentru corsetele exterioare în perioade cu temperaturi înalte. Este material subțire dar rezistent.	

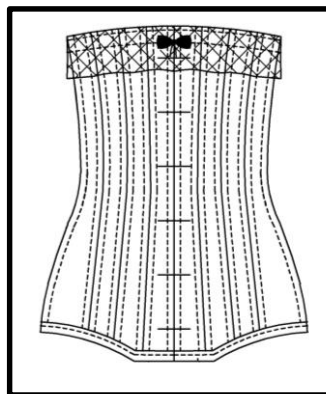
Elaborarea modelării în baza desenului tehnic

Procesul de proiectare a tiparelor produselor vestimentare este o activitate complexă, influențată de un șir de factori, precum relațiile dintre forma corpului uman și model, construcție și material etc. Această mare variabilitate de factori a condiționat proiectarea conturilor reperelor produselor vestimentare în mai multe etape. Conturul care se proiectează la prima etapă se numește

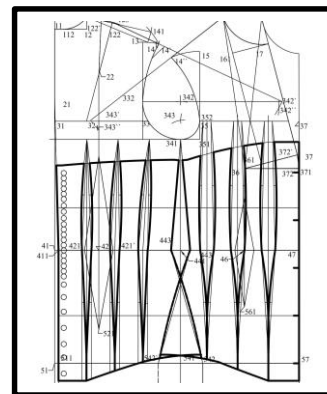
tipar de bază [7]. Etapa a doua constă în aplicarea procedeeelor de modelare constructivă în baza desenului tehnic din Fig. 3 și Fig. 4, prin care conturul tiparului de bază se transformă în construcție de model, reprezentat în Fig. 5. Pentru modelul propus pensele au fost mărite, apoi repartizate egal pe linia taliei la față cât și la spate. La linia bustului asemeni a fost mărită pensa repartizată în linii de relief pentru a obține o reducere a mărimii bustului, cât și susținere a produsului pe corp luând în considerare lipsa bretelelor. După definitivarea liniei superioare cât și a terminației corsetului se notează locul încheietorilor la față și spate.

Figura 3. Desenul tehnic al corsetului, aspect spate

Figura 4. Desenul tehnic al corsetului, aspect față

Figura 5. Modelarea tiparului de bază

Concluzii

Lucrarea prezintă dualitatea corsetului: un element vestimentar ce poate schimba garderoba unei persoane momentan, oferind mai multă încredere în postură și maniere, totodată clasificându-l ca un element de restricționare, în mare parte de către cei ce nu îl poartă. Autoarea Roxey A. Caplin a menționat: „Scriitorii principali pe tema corsetelor au fost... bărbații, care, pe cât de mare sunt cunoștințele dorințelor proprii, cu siguranță nu știu nimic despre opiniile noastre, a femeilor; și, prin urmare, ceea ce au scris este aproape în întregime fără utilitate practică” [8]. Patronând femeile din trecut ca „victime” pasive ale modei, istoricii au ignorat motivele pentru care atât de multe femei au fost dispuse să poarte corsete atât de mult timp. „Modă” nu poate fi singura justificare logică asemeni unei puteri magice care determină femeile să se comporte în moduri contrare propriilor lor interese.

Mulțumiri. Aceasta lucrare a beneficiat de suport din partea profesorilor Colegiului Tehnologic din Chișinău, în special a coordonatoarei Cojuhari Maia.

Referințe

1. MARGARET, B. HARVEY. Young Ladies' Department. In: *Arthur's Home Magazine*, January, 1880, p. 53.
2. ROXEY, A. CAPLIN. Health and Beauty. In: *Women and Her Clothing*, 1864. p. 82.
3. KATHARINE, BLOODGOOD, Known as the finest oratorio contralto in America. In: *Peterson's Magazine*, October, 1897. p. 1021.
4. ERSKINE, F.J. Lady Cycling: What To Wear and How to Ride. In: *Walter Scott Ltd.*, 1897. p. 10.
5. SAMUEL, SIDNEY. *The Book of the Horse*, 1893, p. 322. *Textile engineer's manual. Textile engineering treatise*. V.2 Part B. Textile garments General Association of Engineers. Bucharest, 2003 p. 785.
6. MUPI CAER Teoreticeskye osnovy t.1 Moscow.1988 p. 74.
7. ROXEY, A. CAPLIN, Health and Beauty: Women and Her Clothing, 1864. p. 8.

ЖИВОПИСЬ КАЗИМИРА МАЛЕВИЧА КАК ИСТОЧНИК ТВОРЧЕСТВА ДЛЯ ПРОЕКТИРОВАНИЯ КОЛЛЕКЦИИ ОДЕЖДЫ

Анастасия ГАЮР^{1*}, Лариса КРАСНЮК²

¹Хмельницкий национальный университет, факультет технологии и дизайна, кафедра технологии и конструирования швейных изделий, группа ШВ-17-1, Хмельницкий, Украина

²Хмельницкий национальный университет, факультет технологии и дизайна, кафедра технологии и конструирования швейных изделий, доцент, Хмельницкий, Украина

*Автор корреспонденции: Гаюр, Анастасия, nast.gaur@gmail.com

Аннотация. На основании анализа живописи Казимира Малевича разработана творческая концепция и эскизный проект авторской коллекции женской одежды. Коллекция включает пять ансамблей, объединенных стилистическим решением, колористической гаммой, формами, линиями и деталями.

Ключевые слова: авторская коллекция, эскизный проект, источник вдохновения, живопись, модели одежды.

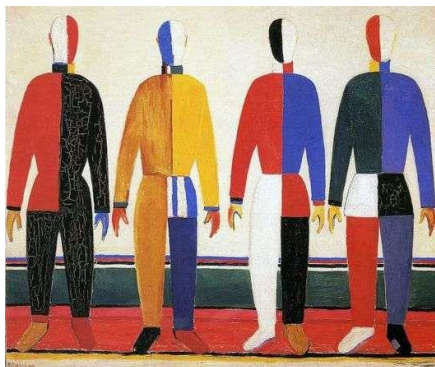
Вступление

Мода формируется из различных источников, одним из которых является искусство живописи. Образы, созданные художниками на холстах, несут в себе особый смысл для дизайнера. Дизайнеры одежды в своих коллекциях широко используют мотивы полотен великих мастеров живописи: цвет, пластику линий, принципы композиции живописного полотна, эмоциональный настрой. Живопись может подтолкнуть дизайнера к попытке воспроизведения в костюме совершенной формы, невероятного цвета или интересного образа [1-3]. Особый интерес в данном контексте представляет творчество известного художника-авангардиста Казимира Малевича. Таким образом целью данной работы является исследование творчества художника и разработка на его основе творческой концепции авторской коллекции женской одежды.

Основная часть

Казимир Малевич творил в разных направлениях изобразительного искусства. Начав путь в искусстве с натурализма, Малевич впоследствии испытал импрессионизм, футуризм и кубизм. В каждом из жанров работы художника имели свой собственный характер, отражали внутренний мир автора. В определенный момент живописец понял, что существующих жанров ему недостаточно, поскольку в полной мере отразить его видение мира и понимание искусства они не в силах. Малевич изобрел абсолютно новое направление живописи, названный супрематизмом. На доминирующую позицию в полотнах этого жанра выходят форма и цвет.

Созданный художником жанр можно с уверенностью назвать уникальным явлением в изобразительном искусстве. В основу супрематизма легли геометрические фигуры. С их сочетанием живописец создавал неповторимые композиции. Геометрия стала для Малевича универсальным инструментом. Малевича можно назвать художником, который сделал огромный шаг в будущее искусства. Художник-философ пытался открыть и познать суть искусства, а границу между реальностью и небытием сделать ощутимой. Визуальным выражением творческого поиска художника стал знаменитый «Черный квадрат» [4]. Полотна художника способны вызвать у зрителя эмоции очень широкого спектра. Одних людей они пугают, других зрителей картины завораживают, для третьих реакция заключается в недоумении. Во всех случаях присутствует реакция на холст, равнодушие невозможно. Ярким примером нового направления живописи Малевича, то есть примером супрематизма служит его картина «Спортсмены» (рис. 1).

Рисунок 1. Картина Казимира Малевича «Спортсмены»

Картина «Спортсмены» написана незадолго до смерти Малевича, на закате его творческой деятельности где-то между 1928-м и 1932-м годами. При этом она продатирована 1915 годом. Это было сделано специально, чтобы с помощью ложной даты показать зрителям таймлайн эволюции стиля от реализма к супрематизму. Сам автор описал картину как «супрематизм в контуре спортсменов». На полотне одновременно присутствуют и живописные образы (фигуры людей, условный пейзаж и разделение плоскости на планы - то есть создания иллюзии пространства), и супрематические черты (силуэты «спортсменов» не похожи на списанные с реально существующих людей).

Эта картина - попытка объяснить через визуальные образы суть супрематизма, которая заключена в отказе от банальных земных образов. Картина «Спортсмены» абсолютна в своей самостоятельности: ритм, цвет, композиция - все это не имеет никакой связи с реальностью и используется только для демонстрации супрематического мироощущения - ощущения, когда связь с физическим миром теряется и происходит переход в качественно новое состояние [5].

Если присмотреться, окажется, что супрематический квартет больше напоминает классическую икону с изображением четверки святых. И если сейчас это не так очевидно, то для постреволюционного человека, который имел тесные связи с православием, это было очевидным. Таким способом Малевич перевел свои фантазии и художественно-теоретические эксперименты на язык икон, смешав композиционные иконографические каноны с геометрической беспредметностью, симметрией и минимализмом.

Спортсмены, ритмично выстроенные в ряд, на деле лишь повторение одной и той же безликой человекообразной фигуры, которая отличается от соседних копий только окраской и больше напоминает мишень в тире, чем человека. Будто конструктор, собранный из геометрических деталей и основных супрематических цветов (черного, красного, белого, желтого и синего), мужчины стоят на плоскости, уходящей горизонталями вдаль. При этом большая часть фона состоит из белого цвета, который у Малевича был в особом почете.

После себя художник оставил нечто большее, чем просто перечень полотен и благодарных учеников. Художник подарил последующим поколениям совершенно новую идеологию творчества. Обращаясь к творчеству Малевича, стоит упомянуть многочисленные примеры переноса его произведений в фэшн-индустрию.

На рис. 2 представлен триптих Казимира Малевича «Черный квадрат», «Черный круг», «Черный крест», написанный в 1923 году. В работах Малевича заложены два принципа, которые до этого в искусстве встречались крайне редко. Первый – это нереферентность, то, что он нарисовал, ничего не отражало, это не было фиксацией природы, чего-то или кого-то окружающего, это была фиксация самого искусства.

Рисунок 2. Модель одежды Ф. Войзанова из коллекции «Супрематизм 2.0»

Второй - Малевич использовал символы как базовый элемент. Один из ведущих украинских дизайнеров, основатель марки Vozianov, Федор Воизанов увидел в этих принципах некоторую тождественность с модой. Именно этот триптих вдохновил дизайнера на создание платьев-картин. В его коллекции «Супрематизм 2.0» он воспользовался символами Малевича как базовыми элементами и показал, что творчество художника очень созвучно современной моде [6]. Белорусский дизайнер Алексей Лимонов выпустил коллекцию одежды с абстрактными принтами, взяв за основу известных художников эпохи модернизма и их работы, в том числе и работу Казимира Малевича «Черный квадрат», на основе которой был создан принт «Казимир Малевич» (рис. 3) [7]. Еще одним ярким примером переноса является коллекция пальто Ольги Алексеюк, созданная по мотивам супрематических портретов Малевича, в частности картины «Женский торс» (рис. 3).

Рисунок 3. Модели О. Алексеюк, по мотивам картины Малевича «Женский торс»

При создании моделей, она не ограничивалась одной аппликацией, а поработала с конструкцией. Особенность моделей в том, что портреты лежат в основе конструкции.

Цыганские мотивы, цвет и геометрия Казимира Малевича в коллекции Риккардо Тиши для Givenchy (рис. 4) являются ярким примером такого переноса. Вдохновением для этой коллекции стала картина Малевича «Спортсмены» [9].

Рисунок 4. Модели коллекции Риккардо Тиши для Givenchy

Выводы

Творчество Казимира Малевича и дизайнеров, которые работали с его художественными произведениями, послужили источником для создания эскизного проекта коллекции одежды по мотивам картины «Спортсмены» (рис. 5).

Рисунок 5. Эскизный проект коллекции женской одежды «Freedom»

Оригинальность художественно-композиционного решения коллекции заключается в том, что модели одежды по своей форме и силуэту напоминают силуэты спортсменов, изображенных на картине. Кроме того в коллекции сохранена колористика картины. Целостность коллекции достигается путем использования единого стилистического решения, которое, в свою очередь, подчинено живописному источнику вдохновения. Цветовые блоки, формы, линии членений и деталей ритмично повторяются в каждой модели, способствуя развитию авторской идеи. При этом доминирующими в коллекции являются форма и цвет, что соответствует основным принципам супрематизма.

Литература

1. LAHODA, O.: Representative potential of designer practices in symbiosis of art and fashion, *Art and Design* 3(3), 2018, 107-119 (in Ukrainian).
2. KRASNIUK, L., TROYAN, O.: *Designing the author's collection of women's clothing with the use of painting as the source of inspiration*, *Vlákna a Textil. (Fibres and Textiles)* 3(3). 2020. P. 97-102.
3. PASHKEVICH, K., KOLOSNIHENKO, M., YEZHNOVA, O., KOLOSNIHENKO, O., OSTAPENKO, N.: *Study of properties of overcoating fabrics during design of women's clothes in different forms*, *Tekstilec* 61(4), 2018, pp. 224-234, DOI: 10.14502/Tekstilec2018.61.224-234.
4. МАЛЕВИЧ. Украинский квадрат [онлайн] [дата обращения 11.12.2020]. Сайт: https://ukrain.com/malevich._ukrainskij_kvadrat.html
5. Минутка русского авангарда [онлайн] [дата обращения 16.12.2020]. Сайт: <https://www.sports.ru/tribuna/blogs/styling/2532180.html>
6. Супрематизм 2.0: Федор Воизанов о новой коллекции, Малевиче и трендах [онлайн] [дата обращения 16.12.2020]. Сайт: <https://www.buro247.ua/fashion/shows/voizanov-ss16-interview.html>
7. МАЛЕВИЧ И ХИДЕКЕЛЬ. Минский дизайнер выпустил одежду о художниках [онлайн] [дата обращения 16.12.2020]. Сайт: <https://kyky.org/news/malevich-i-hidekel-minskiy-dizayner-vypustil-odezhdu-o-hudozhnikah-simvolah-epohi-i-eto-krasotisha>
8. Супрематический портреты в коллекции Ольги Алексеук [онлайн] [дата обращения 16.12.2020]. Сайт: <https://www.maxsuharev.ru/suprematicheskie-portrety-v-kollekcii-modelera-olgi-alekseyuk>
9. Коллекция Givenchy: авангардная живопись [онлайн] [дата обращения 16.12.2020]. Сайт: https://www.be-in.ru/subject/24962-Givench_resort/

3D MODELING IN FASHION INDUSTRY

Elena URSACHI^{1*}

¹Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Textile și Poligrafie,
Departamentul Design și Tehnologii în Textile și Poligrafie, grupa DVI-201, Chișinău, Republica Moldova

*Autorul corespondent: Ursachi, Elena, elena.ursachi@dtm.utm.md

Abstract. *The development of technologies in recent years has led to the evolution of the fashion industry. 3d modeling is a new stage and will allow the preview of the final product. There are many reasons to move from paper and pencil to the virtual design lab. First of all, speed-3d modeling helps designers to design and create 4 times more clothes per day. In fact, instead of using physical samples for e-commerce photoshoots, photorealistic designs could completely replace the existing trend for photos of actual, tangible products on websites. 3D design can help to cut down on waste by producing better, more thoroughly researched garments.*

Keywords: *designers, garments, brands, digital clothing, technology.*

Introduction

Artists, fashion designers, designers - all these creative personalities used to create on paper. That is, they drew a sketch of the future product, including in color, and only then proceeded to implement it. This approach had several disadvantages [1]. For example, it was impossible to predict how this or that material will fall, and in general, a two-dimensional drawing will never give a clear idea of the future thing (fashion and design). 3D modeling allows you to perform all manipulations in a special software environment, taking into account all the features, both material and shape, entourage, interior, etc. it is much easier to realize products that have photorealistic rendering. In addition, the client can make changes to his own taste and this will not entail any costs [2]. 3D modeling is used to solve a wide variety of design problems:

- interior design - starting with the design of furniture, curtains, choosing the color of walls or wallpaper and ending with the arrangement of furniture, choosing textiles, lamps, etc.;
- landscape design - selection and placement of plants on the site, placement of small architectural forms, laying of paths and selection of materials;
- design of clothes (figure 1) and shoes, taking into account the characteristics of the figure, taste preferences, etc.;
- design of jewelry (figure 2);
- development of sculptures, figurines and other similar design items.

How 3D Fashion Design Can Help Reduce Environmental Pollution

The fashion industry produces 20% of global wastewater and 10% of global carbon emissions. The following components are required to create a sample of clothes:

- a model of a person called an avatar. The designer can set all the parameters of the figure (height, waist, bust). For example, when designing clothing for athletes, avatars are used with specified parameters that are typical for a given sport.
- sewing patterns. Finished patterns can be imported into software packages or created from scratch directly in the program. In order to properly decompose the component parts of a product, experience in design and creation of real products is required.
- fabric parameters, accessories, prints.

On the basis of the components, the designer creates a product and models the behavior of an avatar (walking on a catwalk, running, dancing) in order to evaluate how the clothes will behave in real life (figure 3). An important component is the ability to unload patterns for subsequent transfer to production.

Figure 1. Design clothes [5]

Figure 2. Design jewelry [6]

Figure 3. Model in motion [7]

Without diving into the details of production, let's divide the traditional process of creating clothes into stages: sketch / technical drawing; creation of patterns; bcreation of a test sample (sewing the first product); alteration. Now imaging technologies make it possible to simulate the behavior of the vast majority of tissues on a human model. Without using tissue for the first sample, it is possible to see where there are potential breaks in the event of hand waves and body movements [3]. You can also see all the sagging of the fabric and other moments that you will see only after sewing the first sample. Every 3D designer will confirm that the most difficult part of the job is to make the product as realistic as possible and then use the patterns for tailoring on an industrial scale. Despite not all the obvious advantages of using 3D technology, when creating the first samples of the collection, we save a tiny fraction of fabrics and resources. 3D technology reduces the risk of buying things that are not suitable for the buyer. In the traditional approach, brand catalogs use photos of products on models. Technically, there is no way to take into account the features of the figure of each person, so we mainly see photos of models in size S or M. In 3D modeling, it is possible to show clothes without a person, which allows the buyer to more accurately imagine himself in clothes (figure 4). We are also on the cusp of the massive use of virtual fitting rooms. All this reduces the risks when buying clothes from an online store, and then returning or throwing them in the trash can. All these factors reduce the amount of clothing that, for various reasons, is thrown away and not disposed of properly.

Digital clothing

What if people create digital clothing without tailoring it? For people for whom it is important to show their uniqueness and taste, it will be much easier and safer for the environment to order a unique digital item than to order real clothes that use a lot of energy to make and have a high chance of becoming trash (figure 5). Thus, humanity can get rid of excess clothing, which at the moment is an indicator of success and sometimes emphasizes a person's status [4]. Agree that it is more convenient to design sets of clothes for home, work, sports for yourself, and to implement all other ideas in digital samples. The development of 3D technologies for creating clothes makes it possible to reduce the consumption of fabrics and the use of fossil energy sources when sewing clothes at the following stages: creation of the first samples (minimal impact); reducing the risk of buying inappropriate clothing (medium impact); the transition of clothing from a real object that can be felt to digital (maximum impact).

Observing minimalism in clothing, humanity gets a chance to show its individuality and style by creating digital masterpieces of clothing and trying them on in virtual showrooms, posting images on social networks. We must admit that the basic needs for clothing are more met for the inhabitants of the planet, and at the moment there is technology that can transfer our desire for beautiful things into the digital world.

Figure 4. Example of clothes [8]

Figure 5. Clothes [9]

Conclusion

3D design isn't just a technological revolution, it's a people revolution too. For brands such as Tommy Hilfiger, taking on a 3D design promise as big as they have is a huge leap of faith. They're investing in training up digital tailors and designers, and getting people who are used to being armed with a pencil and a pad of paper up to scratch with 3D modelling. Once they're up and running, they're going to re-package the tech and the training, and sell it on to other brands, placing themselves at the forefront of the 3D design revolution. The rise of social media and the demand for constant content has put an end to fashion's seasonality. The brands that are going to make it big are those that can keep up with demand and optimise their processes by embracing technology.

References

1. FULLMANN, H. *Fashion Book*. 2012.
2. BITONTI, F., *3D Printing for Fashion*, Bloomsbury Visual Arts, 2017
3. WASSONG, L., *How to 3D Model for Fashion Design* [online], 2018 [access 19.02.2021]. Available: <https://www.instructables.com/How-to-3D-Model-for-Fashion-Design/>
4. The Blog, *How 3D Modeling Transforms Fashion*, [online], 2020 [access 19.02.2021]. Available: <https://ufo3d.com/clothes-3d-modeling-5-ways-it-transforms-fashion>
5. PENN-SLETER, S., *3D Design Is on the Verge of Disrupting the Fashion Industry* [online], 2020 [access 20.02.2021]. Available: <https://medium.com/colourcake/3d-design-is-on-the-verge-of-disrupting-the-fashion-industry-2227a0de91bc>
6. News 3Dtoday, *Направление 3D Fashion: риски и возможности* [online], 2017 [access 20.02.2021]. Available: <https://www.3dtoday.ru/blogs/news3dtoday/direction-of-the-3d-fashion-risks-and-opportunities>
7. theatruongvn, *CloLabBETA* [online], 20 june 2020 [access 21.02.2021]. Available: <https://www.clo3d.com/clollab/theatruongvn/portfolio/1978>
8. ShapeWays, *TypeObjects* [online], 2020 [access 20.02.2021]. Available: <https://www.shapeways.com/product/3JNQKW9BY/branching-no-1?li=shortUrl>
9. MR. GARRET, *Nike Pack 3 3D Model* [online], 2017 [access 21.02.2021]. Available: <https://www.turbosquid.com/ru/3d-models/man-mannequin-nike-pack-3-3d-1212480>
10. MARA, M., *Coats!* [online], 2013 [access 19.02.2021]. Available: <https://www.behance.net/gallery/12325415/COATS-by-MaxMara>
11. AIN.UA, *Как 3D дизайн одежды позволяет снизить загрязнение окружающей среды* [online], 2020 [access 20.02.2021]. Available: <https://ain.ua/2020/06/08/kak-3d-dizajn-odezhdy-pozvolyaet-snizit-zagryaznenie-okruzhayushhej-sredy/>

CARACTERISTICA PLATFORMEI PATTERN DESIGN SOFTWARE ȘI A POSIBILITĂȚILOR OFERITE DE ACEASTA

Dana BARBAROȘ^{1*}

¹Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Textile și Poligrafie, Departamentul Design și Tehnologii în Textile și Poligrafie, grupa TDCȚ-181, Chișinău, republica Moldova

*Autorul corespondent: Barbaroș, Dana, dana.barbaros@mtctp.utm.md

Rezumat. În lucrarea dată sa elaborat caracteristica platformei Pattern DesignSoftware și posibilitățile oferite de aceasta. Softul oferit de EFI Optitex, este de ultima generație, care combină designul 2D puternic (Pattern Design Software 2D) și vizualizarea 3D reală (Pattern Design Software 3D) într-o singură platformă, care ne permite să vedem proiectul finalizat înainte de începerea efectivă a construcției.

Cuvinte cheie: software 3D, redarea foto realistă, timp, inovație.

1. Introducere

Modelarea "3D" este o practică relativ nouă în țara noastră. Reprezentarea în "3D" se realizează numai pe calculatoare de ultimă generație, cu ajutorul unor programe performante de specialitate. Rezultatul final al acestor modelări sunt imagini realiste (generate de calculator), imagini care poartă numele de randări [1].

Un program de modelare și animație este un instrument complex, extraordinar, de stimulare a imaginației și creativității. Programul de grafică 3D oferă un set de unelte primare, care prin combinare, devin foarte complexe. Totul este gândit de la simplu la complex. Folosind opțiunile primare și apoi diferitele combinații, utilizatorul învață să lucreze într-un mediu virtual [1].

Profesiile care folosesc modelarea 3D includ dezvoltarea de produse de consum, proiectarea de automobile, fabricarea echipamentelor industriale, arhitectura, proiectarea, ingineria, divertismentul și jocurile, precum și asistența medicală [2].

Modelarea computerizată are ca scop realizarea de modele ale corpurilor reale, prin proiectarea asistată de calculator, modele utilizate ulterior pentru studiu, și reprezentarea prin imagini realiste, care să redea cât mai fidel proprietățile modelului.

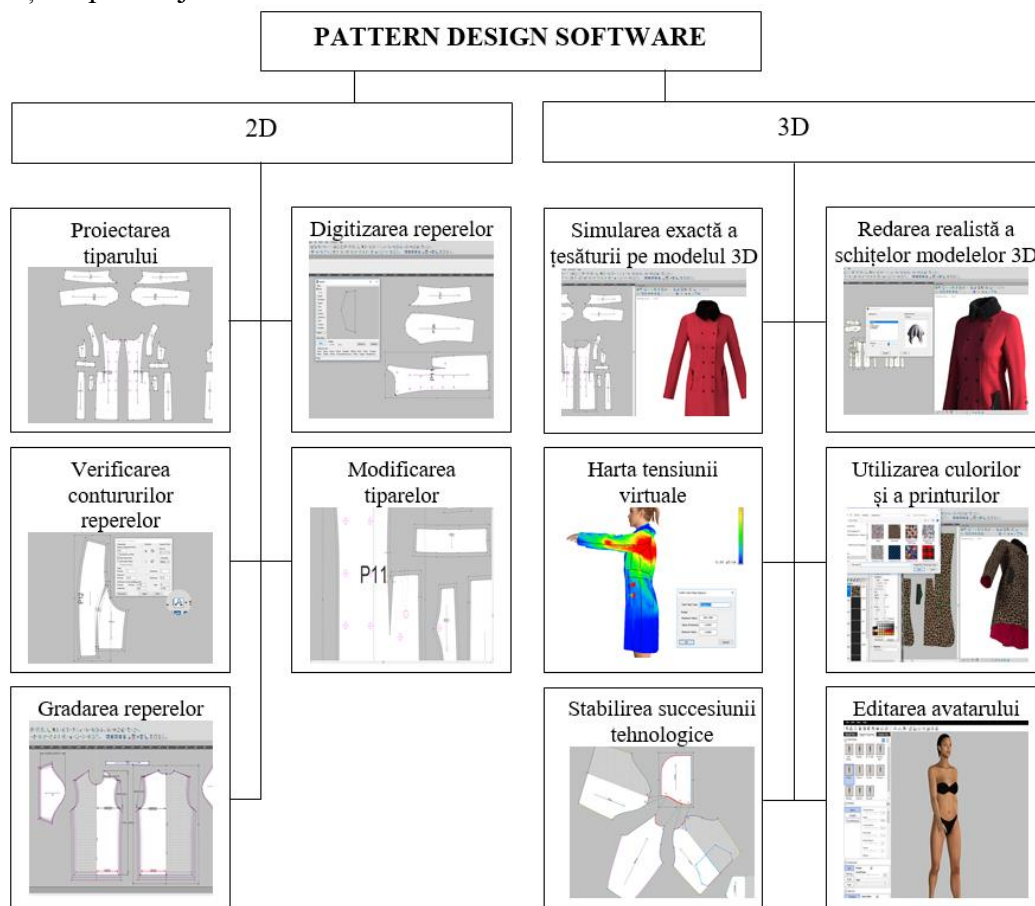
2. Modurile de lucru în EFI Optitex

EFI Optitex este o companie ce creează produse software necesare industriei fashion. Ea oferă posibilitatea de a lucra în următoarele moduri de lucru: 3DDesign Iliustrator, Pattern Design Software 2D; Pattern Design Software 3D, Fabric Management, Revu, Maker, Print & Cut, CutPlan, Job Server, Digital Collection și Collaborate [3].

Pattern Design Software este un soft de design de ultimă generație ce oferă o soluție unică care combină designul 2D puternic (Pattern Design Software 2D) și vizualizarea 3D reală (Pattern Design Software 3D) într-o singură platformă, care răspunde nevoilor atât din industria confecțiilor, cât și din industria textilă. Prin combinarea acestor moduri de lucru permite crearea unor cicluri mai rapide și producerea unor modele care se potrivesc cerințelor înaintate de purtător.

Pattern Design Software 2D permite (figura 1): proiectarea tiparelor, digitizarea reperelor, modificarea tiparelor, verificarea conturilor reperelor și gradarea reperelor. La etapa de lucru în software 2D, se pregătește tiparul, șabloanele și conturile gata de asamblare. Crearea tiparului digital și introducerea parametrilor pentru gradare, se efectuează în câțiva pași, eliminând în același timp sute de etape în procesul proiectării manuale. Modelul este decorat cu diverse elemente: pliuri, evazări, creștături și multe altele.

Pattern Design Software 3D pune la dispoziție utilizatorului următoarele posibilități de elaborare a documentației în 3D (figura 1): simularea exactă a țesăturii pe modelul 3D, redarea realistă a schișelor modelelor 3D, utilizarea culorilor și a printurilor, harta tensiunii virtuale, stabilirea succesiunii tehnologice și editarea avatarului. În acest software 3D găsim o gamă foarte largă de țesături și printuri, care sunt utilizate ca probe. Vizualizarea figurii virtuale reale în mediu digital inovativ 3D permite să vedem valoarea a tensiunii, distanței și întinderea dintre pânză și avatar. La produsul final îmbrăcat pe corpul 3D, se vizualizează din diferite poziții, se adăuga accesorii și se poate ajusta vestimentul sau crea dimensiuni.

Figura 1. Platforma Pattern Design Software 2D și 3D

Concluzii

Software-ul 3D este un instrument dominant care este utilizat pentru proiectarea îmbrăcăminte tridimensionale. Industria modernă de îmbrăcăminte dorește idei inovatoare și creative. Această platformă îi ajută pe designeri să deseneze, să elaboreze diferite modele cu precizie ridicată. Folosind programele 3D de ultimă generație dezvoltat de EFI Optitex, putem vizualiza în mod viu țesăturile și culorile, să modificăm tiparele de imprimare. Să importăm designul propriu pentru a experimenta și personaliza materialul textil, textul, modelele de imprimare și plasarea grafică fără a aștepta o probă tipărită.

Referințe

1. *Modelarea în spațiul 3D* [online] [accesat 05.01.2021]. Disponibil: <https://biblioteca.regielive.ro/referate/calculatoare/modelarea-in-spatiul-3d-168304.html>
2. *Ce este modelarea 3D?* [online] [accesat 05.01.2021]. Disponibil: <https://www.machetearhitectura.ro/ce-este-modelarea-3d/>
3. <https://optitex.com/> [accesat 05.01.2021].

UTILIZAREA TEHNOLOGIILOR INFORMAȚIONALE ÎN VEDEREA VALORIFICĂRII PATRIMONIULUI CULTURAL

Daniela DONEA^{1*}

¹Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Textile și Poligrafie, Departamentul Design și Tehnologii în Textile și Poligrafie, grupa TDCȚ-181, Chișinău, republica Moldova

*Autorul corespondent: Donea, Daniela, daniela.donea@mtctp.utm.md

Rezumat. Teza prezintă informații privind importanța soft-urilor în progresul industriei ușoare, necesitatea cunoașterii și utilizării a diferitor programe și introducerea acestora în metodele de creare a schemelor de broderii. Lucrarea se axează pe valorificarea elementelor de ornament folcloric și aplicarea softurilor în vederea creării decorului tradițional atât pentru costumele naționale cât și pentru îmbrăcămintea uzuală.

Cuvinte cheie: soft, broderii, folclor, aplicație, ornament.

1. Introducere

Majoritatea sistemelor software sunt create pentru a răspunde nevoilor diferitelor industrii. Există o mulțime de programe ce oferă funcții robuste care pot fi configurate cu ușurință în funcție de nevoile specifice ale operațiunilor necesare.

Inovațiile IT au drept scop simplificarea procesului de muncă, reducerea timpului de efectuare a operațiilor tehnologice, drept rezultat sporește capacitatea muncii și venitul. Printre cele mai utilizate software în industria ușoară se numără: Adobe Illustrator, Clo, Cameo v6, C-Design Fashion, Auto CAD, Pattern Maker, etc.

Întreprinderile autohtone implementează în fiecare an noi metode de efectuare a diferitor procedee tehnologice cu ajutorul programelor și tehnologiilor moderne. Multe operații care în trecut puteau fi executate doar manual, acum sunt automatizate și folosite pe scară largă pentru o producție mai eficientă.

2. Crearea ornamentelor tradiționale utilizând Pattern Maker for Cross Stitch

Pattern Maker for Cross Stitch este un software destinat creării și redactării schemelor de broderii, fie după modelul unor imagini, fie din propria imaginație. Programul este echipat cu un pachet standard de funcții pentru un lucru mai eficient. Este posibilă reglarea luminozității, contrastului, saturației și nuanței, a decupa părțile inutile ale imaginii, a selecta dimensiunea cusăturii etc. Programul este disponibil în două niveluri. Standard și Profesional. Versiunea Standard oferă un set de caracteristici pentru cei ce elaborează broderii la nivel de utilizator. Versiunea Profesional include funcții suplimentare la pachetul standard și este echipat cu o mulțime de funcții complexe [1, 2].

Cu ajutorul acestui soft, se poate ușor elabora o schema de broderie care mai apoi vor putea fi printate pe format hârtie sau executate pe produse de îmbrăcăminte.

Analizând tehnologia și ornamentica broderiilor prin prisma istorică atestăm urme de influență orientală, europeană, slavă [3]. Acestea se datoresc poziției geografice a Moldovei. Ornamentele tradiționale, devenind un rezultat al evoluării în timp a culturii moldovenești, păstrează până în prezent istoria neamului nostru. În dependență de regiune simbolistica și aspectul broderiilor diferă.

Cu toate că, în ultimii ani cultul pentru costumele tradiționale și utilizarea elementelor folclorice în îmbrăcăminte a sporit, în prezent meșteri-specialiști ce se ocupă cu această meserie sunt într-un număr foarte mic. Lucrul în elaborarea unei broderii este minuțios și durează, de aceea ornamentele efectuate manual sunt foarte prețuite.

Dar pentru a utiliza aceste elemente de decor pe scară largă în industria ușoară, cu scopul de a răspândi cultul și elementele de decor tradițional moldovenesc, atât în rândurile populației băștinașe, cât și peste hotare, este nevoie de automatizarea procesului de elaborare și brodare.

În figura 1 este prezentată schema unui ornament elaborată în Patter Maker for Cross Stitch preluat de pe o ie tradițională românească.

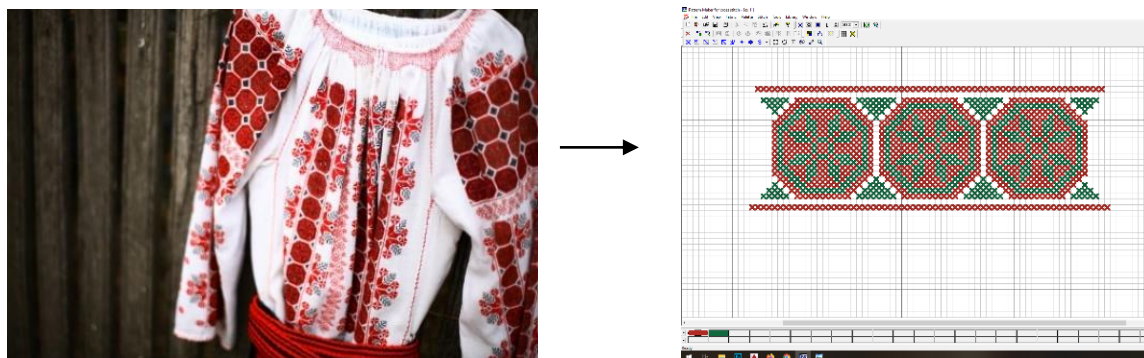

Figura 1. Elaborarea ornamentului folcloric în format electronic [4]

Concluzii

Progresul tehnologic atinge toate ramurile posibile. Implementarea noilor echipamente și soft-uri ajută la dezvoltarea civilizației în toate domeniile posibile. Dar, în ritmul de evoluție continuă, este necesar să nu pierdem trecutul. Ornamentele folclorice sunt o sursă importantă ce păstrează în sine tradițiile strămoșești. Stilul vestimentar folcloric moldovenesc este unic și necesită de a fi păstrat.

Patter Maker for Cross Stitch permite elaborarea schemelor de broderii tradiționale. De asemenea permite păstrarea acestora în format electronic pentru modificare sau imprimarea pe hârtie. Soft-ul are opțiunea de a salva ornamentele executate în formatul utilizat de mașina de brodat pentru a fi executate pe produse.

Introducerea elementelor de ornament folcloric în îmbrăcămintea uzuală are următoarele avantaje: răspândirea culturii moldovenești și în afara țării, păstrarea tradițiilor strămoșești și modernizarea și introducerea în stilul contemporan a elementelor folclorice.

Utilizarea tehnologiilor noi oferă un șir de oportunități în crearea diferitor modele de ornament în stil național, iar utilizarea mașinilor de brodat va spori eficiența muncii. Toate acestea contribuie la păstrarea patrimoniului național.

Referințe

1. FLOREA-BURDUJA, Elena, IROVAN, Marcela. *Elaborarea schemelor broderiilor în cruciuliță utilizând programul Pattern Maker for Cross Stitch: Tehnologii informaționale aplicate: Ghid metodic pentru realizarea lucrărilor de laborator*, Univ. Tehn. a Moldovei, Fac. Textile și Poligrafie, Dep. Modelarea și Tehnologia Confecțiilor Textile și din Piele. – Ch.: Tehnica-UTM, 2018. – 41 p.
2. <http://www.hobbyware.com/pm.htm> [accesat 04.01.2021].
3. *Broderii* [online] [accesat 04.01.2021]. Disponibil: <https://www.moldovenii.md/md/section/388>
4. *Povestea iei românești: cămașa populară, de la origini și până în prezent* [online] [accesat 05.01.2021]. Disponibil: <https://www.invietraditia.ro/editorial/ia-romaneasca/>

ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ МЕТОДОВ КОНСТРУИРОВАНИЯ И МОДЕЛИРОВАНИЯ ОДЕЖДЫ

Paulina BATÎRU^{1*}

¹Colegiul Tehnologic din Chişinău, Specialitatea: Modelarea, proiectarea şi tehnologia confecţiilor din ţesături, grupa MTC-438, Chişinău, Republica Moldova

*Автор корреспонденции: Batîru, Paulina, batyru001@gmail.com

Аннотация. Рост материальной культуры, развитие науки и техники, новые общественные потребности и эстетические идеалы в значительной степени определили развитие моделирования и конструирования одежды, которая должна была воплотить и выявить эти идеалы. Примитивный крой, появившийся в глубокой древности на Востоке, давший основные типы накладной и распашной одежды, бытовал в европейской одежде вплоть до X - XI вв. Возникшее затем различное понимание мужской и женской красоты потребовало разделения форм мужской и женской одежды. Таким образом человечество постепенно пришло к осознанию главных характеристик одежды: удобство и эстетика внешнего вида, этот путь будет рассмотрен в данной работе.

Ключевые слова: крой, форма, тип, формулы.

Введение

Искусство создания одежды имеет историю, столь же древнюю, как история самого человечества. По мере развития человечества всё более важным и разносторонним становится и искусство создания одежды, в частности методы конструирования одежды и технология её пошива [1].

Одежда классифицируется по способу ношения, характеру крепления на теле человека и крою. Можно выделить следующие классификационные виды одежды:

- Некроенная, несшитая одежда – одежда из одного куска ткани, которым обертывают или драпируют тело (Рис. 1).
- Сшитая одежда простого кроя - накладная одежда, которую надевают через голову, например древние плащи, туники образного покроя или пончо (Рис. 2).
- Сшитая одежда сложного кроя – распашная (имеющая спереди застежку сверху донизу, типа халата) или повторяющая формы человеческого тела - достигается сложным кроем, т.е. моделированием объемных форм на плоскости (Рис. 3).

Рисунок 1. Пример древнегреческой тоги [2]

Рисунок 2. Пример одежды типа пончо [3]

Рисунок 3. Пример блузки сложного кроя [6]

Первые шаги в развитии проектирования одежды

Ранним этапам развития человечества соответствует одежда первого типа – некроенная, несшитая, драпированная (Рис. 4). В классификации же систем кроя этот этап может также называться «нулевой», или «предварительный», т.к. кроя как такового вообще не было.

По мере распространения человечества по разным климатическим зонам возникает одежда второго типа: сшитая одежда простого кроя, до сих пор широко распространенная у большого количества народов на огромных территориях. К этой группе можно отнести одежду древних цивилизаций – греческие хитоны, гиматии и хламиды, римские тоги и туники, древнюю одежду ряда современных народов – в том числе пончо южноамериканских народов, древнетурецкие халаты, одежду древних славян, одежду народов севера (Рис. 5).

Рисунок 4. Отправная точка в развитии одежды: Древний Египет [6]

Рисунок 5. Традиционный костюм народов крайнего Севера [5]

В истории кроя есть десятки методик конструирования. Существующие методы конструирования по точности и обоснованности получаемых результатов можно разделить на приближенные и инженерные. Инженерные методы – это методы триангуляции, секущих плоскостей, конструктивных полос и метод геодезических линий. Приближенные методы – это муляжный, расчетные, геометрический и клиентоориентированные методы.

Инженерные методы

Для построения разверток деталей одежды разработаны альтернативные методы, основанные на принципе развертывания заданных поверхностей, т.е. «от объемной поверхности — к плоской развертке». Эти методы принято называть инженерными и к этой категории относятся:

1. Метод триангуляции. В его основе лежит первый подход к аппроксимации, предусматривающий замену участков неразвертываемой поверхности участками поверхностей развертываемых, форма и размеры которых изменяются в зависимости от формы поверхности и выбранной точности построений; совокупностью участков треугольной формы. Каждый такой участок условно принимают за развертываемый, а его стороны — за прямую линию, длина которой определяется по проекционному расстоянию между начальной и конечной точками на поверхности одежды (Рис. 6) [4].

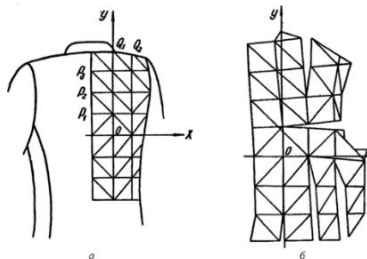

Рисунок 6. Получение развертки спинки на макете внешней формы пиджака [4]

2. Метод секущих плоскостей. Второй подход к аппроксимации основан на замене неразвертываемой поверхности последовательно расположенными по высоте формы участками цилиндрических или конических поверхностей, которые легко развертываются на плоскости (Рис. 7).

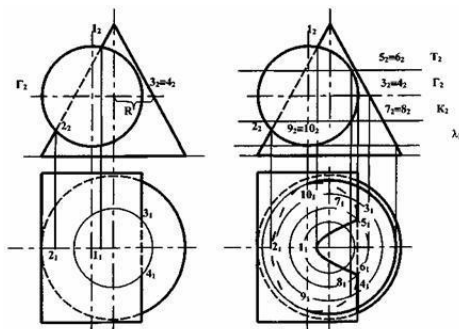

Рисунок 7. Построение линии пресечения двух поверхностей методом секущих плоскостей [7]

3. Метод сетей. Качественно иной подход использован в методе построения разверток деталей в виде упругой тонкой оболочки сетчатого строения на поверхности формы одежды. Этот метод был заимствован из архитектуры и самолетостроения. Вариации метода отличаются использованием различных принципов построения сетей: ортогональные сети из линий пересечения поверхности с вертикальными и горизонтальными сечениями, радиальные сети из меридианов и параллелей и др. (Рис. 8).

Рисунок 8. Трехмерная сетчатая оболочка детского комбинезона [4]

Приближенные методы

При традиционном подходе к проектированию изделий используют, как правило, приближенные методы конструирования, среди которых:

1. Муляжный метод - метод обработки формы известного изделия для уточнения и корректировки его в натуральную величину (Рис. 9). Форма может быть получена любым методом: наколкой, построением расчетной конструкции, при помощи базовых лекал или готовых выкроек. Приемы муляжного метода используются также при проведении примерок в процессе изготовления одежды [1].

Рисунок 9. Пример моделирования посредством муляжного метода [6]

2. Пропорционально-расчетные методы, среди которых можно выделить немецкий метод кроя "Мюллер и сын" (Рис. 10). Очень точное и грамотное построение базовой конструкции на условно типовую европейскую фигуру. Крой Мюллера на 70% применяется для готовой одежды Европы. И это вполне заслуженно. Отточенные базовые конструкции основ, рукавов, воротников и регланов безусловно поставили эту методику на одно из первых мест в Европе.

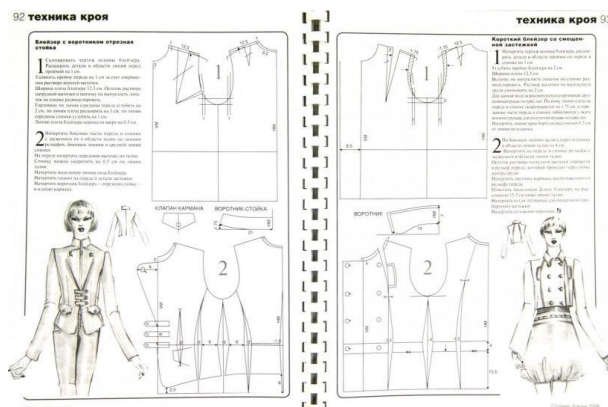

Рисунок 10. Метод кроя "Мюллер и сын" [1]

Вывод

Одним из кардинальных факторов, отличающих человека от других живых существ является применение одежды. Люди — единственные живые существа, создающие и носящие одежду. На сегодняшний день существует огромное количество методик конструирования и моделирования одежды, их разнообразие поражает и что немаловажно — большинство из них нацелены именно на упрощение процесса создания вещей. Но почему важно знать с чего начиналось их создание? Это поможет понять насколько изменилась одежда в сущности её характеристики, насколько менялись потребности людей и подстроиться под нынешний темп.

Благодарность

Выражаю благодарность моему преподавателю и научному руководителю, Sojuhari Maia за мотивацию к написанию данной статьи и помощь в её редактировании.

Литература

1. ШТИГЛЕР, М., КРОЛОПП, Л., М.Мюллер и сын. *Жакеты и пальто. Конструирование*. Издательство: Эдипресс-Конлига, 2014 г. Серия: Библиотека журнала "Ателье".
2. Академия кроя УниМеКС, 2008-2015 [онлайн] [дата обращения 22.01.2021]. Сайт: https://unimecs.com/sections/history_cutting.shtml;
3. Copyright 2021, История моды и одежды [онлайн] [дата обращения 22.11.2021]. Сайт: <https://hystoryfashion.ru/verhnyaya-odezhda/istoriya-poncho.html>;
4. Студми. Учебные материалы для студентов [онлайн]. 2013 - 2021, [дата обращения 22.11.2021]. Сайт: https://studme.org/361977/tovarovvedenie/inzhenernye_metody;
5. ООО "Мультиурок", ИНН 6732109381, 2014-2021 [онлайн] [дата обращения 22.01.2021]. Сайт: <https://multiurok.ru/files/geometriia-v-natsionalnykh-kostiumakh-narodov-ross.html>;
6. Pinterest, 2010-1021 [онлайн] [дата обращения 22.11.2021]. Сайт: <https://www.pinterest.com/>;
7. Лекции по начерталке для ЕГФ Рыбалова [онлайн] [дата обращения 22.11.2021]. Сайт: <https://studfile.net/preview/5771662/page/18/>.

FEATURES OF THE CORPORATE STYLE ELEMENTS OF THE COMPANY OF CHEMICAL MATERIALS

Anhelina LISOVYK^{1*},
Olga YEZHOVA¹

¹Kyiv National University of Technology and Design, Faculty of Design, Kyiv, Ukraine

*Corresponding author: Lisovyk, Anhelina, angelinalisovyk00@gmail.com

Abstract. *The paper presents result of the graphic elements study of the corporate identity of the company's chemical materials. It is determined that the company, including those which are engaged in the sale and supply of chemical products for various industries, is highly-demanded in the market. Development of the improved design-project variant for printed products during corporate identity presentation of the company is principal for the company's success. The features of printed products with a pronounced corporate identity were investigated.*

Keywords: *corporate identity, logo, printing products, company.*

Today, Europe is the second-largest producer and supplier of chemicals in the world. The European chemical industry is a rich sector of the economy that is being a valuable part of Europe's economic infrastructure. The company, which is engaged in the supply of chemical products, is a distributor of chemical components, construction materials, and paint and varnish production, foodstuffs. This type of industry is in demand as it is always used by people. So there is a competition on the market. A company that is engaged in this field should recommend itself as a reliable partner, whose product range meets European standards and has all the necessary documentation [1].

It leads to the necessity to have a stable, recognizable corporate identity that will be memorized by the company's customers and partners, to create its visual identity, personal image, and style, which should bring a positive impact on the company's work. The article [2] is devoted to the problem of creating a logo as an element of corporate identity.

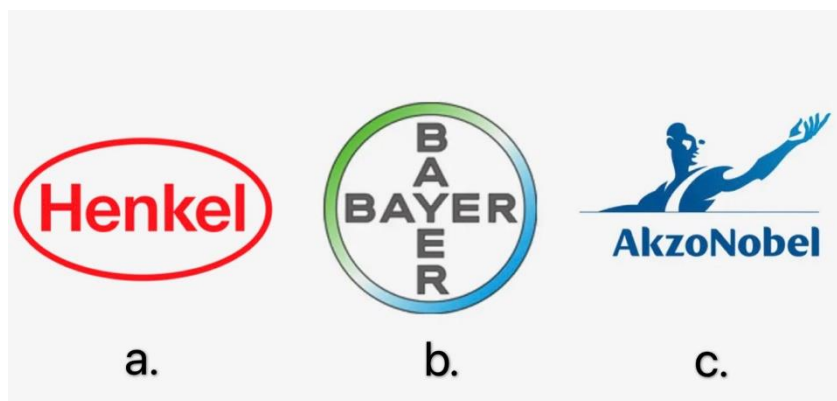
During any contact with the client, the company's logo must be used. A logo is a graphic image of a particular organization that people use to recognize and perceive the brand. The company's logo creates a strong effect on the first impression, emotional perception, and retention of the brand in memory of the potential client.

Every company needs to have its own individual corporate identity, known as a brand logo that helps to distinguish itself from other companies. For that, there was introduced a concept of the corporate style that guarantees a complex of all organization products and promotional methods, as it improves customers, partners, and independent users perception of all companies activities and products. Corporate identity is often understood as a set of verbal and visual constants that ensure the unity of goods, services, and information perception coming from the brand to the consumer [3].

The results of the research and their discussion

Chemicals products are found in customers every day's life products for house cleaning, in fuel and products which are used for washing. The logo and the corporate identity of the company that represents the chemical industry should present itself in a strict and modern style. Thus, the company is able to inform potential audiences about the high quality and reliability of the organization's products and services sold.

European industrial firms are considered to be the leading companies in the field of chemical technologies. For example, the famous German company Henkel chooses a simple and modern logo style. This organization sells personal hygiene products, cosmetics, and cleaning products. The Henkel logo looks restrained and informative. Such companies as Bayer and AkzoNobel are also an appropriate example of a simple and thoughtful logo [4].

Figure 1. Logos of well-known European chemical companies

As it is seen from Figure 1, the logos of these organizations have their own style, color scheme, which immediately catches the eye and can be easily remembered. For quick and vivid memorization of the logo and corporate identity, you should use bright colors, such as red (fig. 1, a), but it is important not to overuse it, so as not to spoil the client's perception. The Bayer Cross is one of the most recognizable logos in the world. The latest redesign of the logo was used quite recently (fig. 1, b). The colors, such as green and blue are used with a gradient, to give the logo a modern and bright look, so the solution greatly emphasizes the historical heritage of the brand. Most of the chemical industry companies use blue colors for their logos (fig. 1, c). To make the corporate identity and logo more unique and attractive, AkzoNobel supplemented it with a bright element in the form of a stylized person.

Conclusion

The products of the chemical industry are used in every family, so the logo and corporate identity is vital for the brand recognition among consumers. Most of the leading chemical industry companies use color schemes and corporate fonts to create company identity. Logos and other elements of the corporate identity of modern chemical companies are made in strict and innovative styles, with the predominance of stylization elements.

References

1. Overview of the chemical industry in Europe. The main scenarios of development [online] [accessed: 02.02.2021]. Available at: <https://ect-center.com/blog/chemistry-ineu-2019>
2. LIU, J., KROTOVA, T., YEZHOVA, O., PASHKEVICH, K. Traditional elements of Chinese culture in logo design. In: *International Circular of Graphic Education and Research*, 2018, 11, pp. 66-75.
3. TSURRI, O. G. Corporate identity in creating a favorable image of the company. In: *Almanac of Theoretical and Applied Advertising Research*, 2016, (1), pp. 92-94.
4. Examples of well-known logos of a chemical company [online] [accessed: 07.02.2021]. Available at: <https://www.logaster.ru/blog/tips/eco/create-chemical-company-logo/>

DEVELOPMENT OF AN INTEGRATED DESIGN PROJECT BASED ON IN-DEPTH STUDY OF THE CYBERPUNK AND RETRO-FUTURISM STYLE

Tetyana NIKOLAYEVA^{1*},
Yixuan GUO²

¹Kyiv National University of Technologies and Design, Design, Artistic Designing of Costume, Kiev, Ukraine

²Kyiv College of Qilu University of Technology, Design, Visual Communication Design, Jinan, Shandong, China

*Corresponding author: Nikolayeva, Tetyana, nikolaevad2@gmail.com

Abstract. *The article presents the results of the development of an integrated design project - the development of a creative concept of a computer game club, including corporate and clothes design for the company's staff, based on in-depth study of Cyberpunk and Retro-Futurism styles. The relevance of research in this area is a combination of presented two style, also the development of effective algorithm for creation a design project concept.*

Keywords: *Cyberpunk, creative, compositional, Futurism, integrated, design, project, bionics.*

Introduction

It is difficult for small companies providing gaming services to stand out from the competitors, because the range of video games is very extensive and difficult to distinguish a single style of game design. However, we can conclude that computer technology and gaming are the future trends expressing common desire to the technical progress and can be manifesting by modern revival of stylistic directions of a Futuristic style such as neo-Futurism, Retro-Futurism, Cyberpunk, etc.

Formulation of the problem

The aim of investigation is to analyze the aesthetic taste of the minority groups who are proponents of Cyberpunk and Retro-Futurism subculture. To classify the main expressive creative-compositional characteristics of presented style directions. To study the relevance of consumer demand for products developed on the basis of the Cyberpunk and Retro-Futurism style, as well as awareness of this topic. The embodiment of the results lays in the creative solution of a integrated design project: the development of the exterior and interior of the video game club; organization of a play space; the development of the corporate identity and costume of the service managers and stuff of a playroom.

Experimental (or methodological part)

Today, with the rapid invasion of digital technology in everyday life and design of living space, the neo-Futurism, along with the other revived directions of Futuristic style, found their bright extraordinary manifestation. And if half a century ago, design dreamed of fantasy films about space travel, today science fiction is becoming a natural part of our daily lives.

The term "Cyberpunk" originated from the neologism "cybernetics" coined by Norbert Wiener in 1948, which was actually created and realized by William Ford Gibson's work "Neuromancer". The general idea is to see the world in a high-tech way, but to despise the conventional way of using it. Since then, the tide has been surging and surging against the mainstream culture [1].

The work carried out a classification of the common elements and characteristics of the Cyberpunk and Retro-Futurism styles (Table 1). The common elements of Cyberpunk are: hackers, bionic people, virtual reality, conspiracy theories, artificial intelligence and others were revealed.

In the tone of the neon rendering, this tonal psychedelic technology feels in sense of electronic tones, gorgeous neon lights, utopian realism and is filled with darkness, displaced living environment implies the human concern about the development of science and technology (Fig. 1) [1]. At present, "high technology, low life" has become a general trend, electronic devices have filled our daily life. We have been inseparable from mobile phones and computers; the world is enveloped by a virtual electronic information. Information can be modified, you do not know the knowledge and information online is true or false, will not be able to verify. Thus, a special form of visual expression - Retro-Futurism, was derived. The concept of this form of expression is a sense of confusion about the present and a fascination with the past. People who stand in the present moment and look back at the patterns of technology in the past always evoke special emotions. Today's Retro-Futuristic concept images are full of the era sense of 90 years of "surfing the web", and the Renaissance plaster and pixel style are also its usual elements, through the strong contrasting colors, complementary colors, color block combination of color matching principles, giving people a psychedelic and vague sense of alienation from reality.

Table 1

Classification of the common expressive creative-compositional Cyberpunk and Retro-Futurism style characteristics

No	Parameter 1	Revealing values	Identification of features, possibilities of use
1			<p>Favorite themes of Cyberpunk and Retro-Futurism are robots, cyborgs, etc. The embodiment of robotic elements, manifested in bionic models</p>
2			<p>The night city landscape, neon lights, black and fluorescent orange prevails, messy lines graffiti. Signs and symbols can be used for the development of emblems and corporate identity</p>
3			<p>Revival - giving to the classic forms and retro objects a futuristic look</p>

Based on cyberpunk, the derivative of retro modernism, steam wave, and pop art with a visual lovesickness, have the following in common: the collective protest of the youth against the rational society and the parallel of nostalgia and retro with the wave of the new era. The wave of subcultures represented by them pursue novelty and oddity, boldly breaking rationality. The culture with the countermainstream as its core meaning often ends up becoming the fashion itself.

Figure 1. Theme visualization – collage

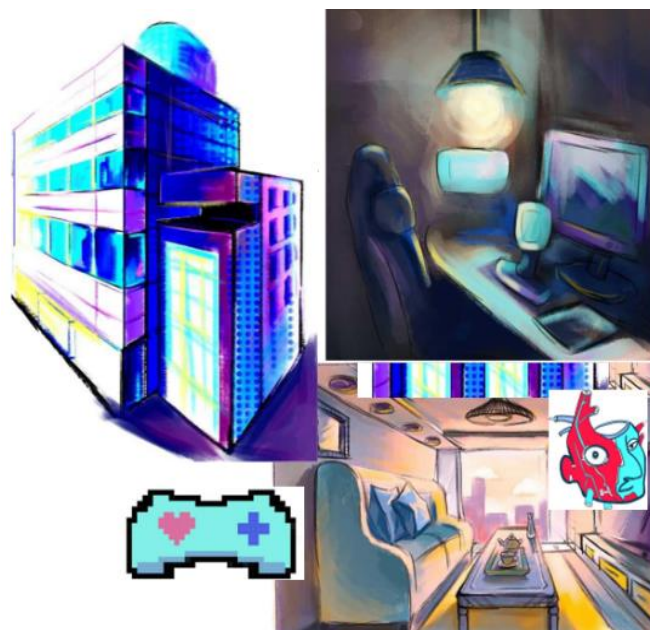

Figure 2. Design and organization of the video game club playing space

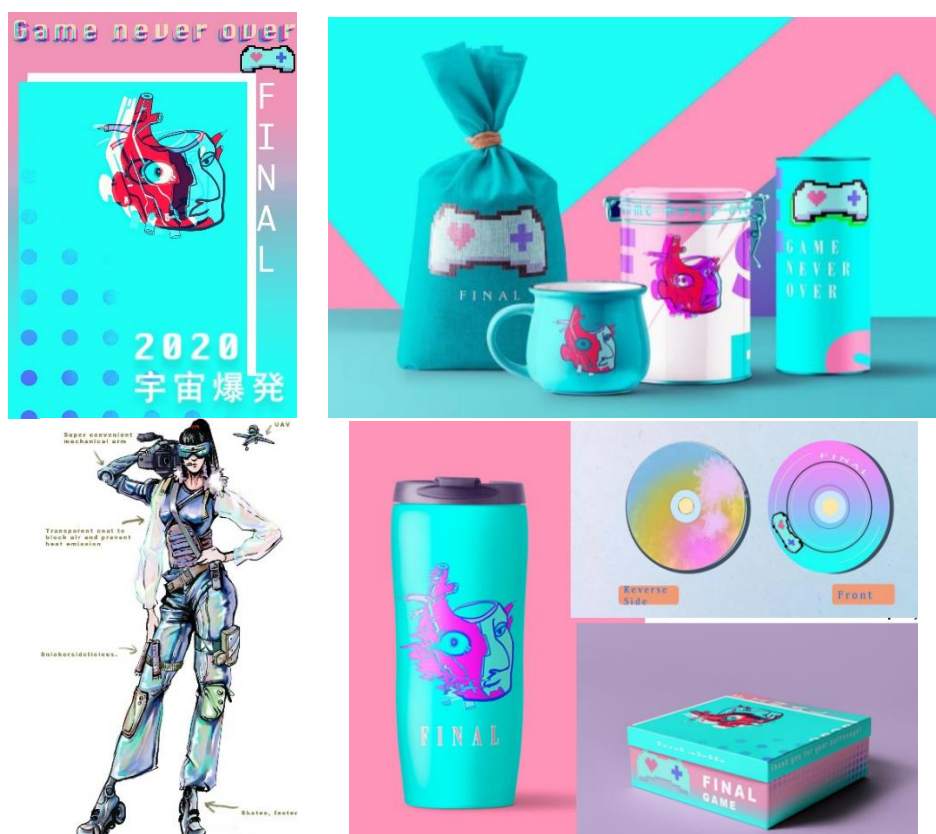
Results and discussion

Art styles and directions can be reflected or transformed in the development of modern design project concepts. Designer creates projects, embodying his worldview in them, developing possible means of transforming ideas into design.

The target audience of the developed concept is made up of young people – «The new blood» and middle-aged people with advanced ideas. The motto symbol and slogan of the project is the «Final game», which is used along with a brand sign in the visual design of the company.

Another important detail of Cyberpunk is an atmosphere. On the visual side, Cyberpunk often plays with Kitsch in reference to a festive vision of the future. A clash of bright lights with the smoky interiors of dubious nightclubs, such a combination can cause the cognitive dissonance, but, in same time, causing relaxing effect. There is no trace of the minimalism that is so popular in modern science fiction and in our everyday life [1]. These features served as the basis for development of the exterior and interior of the video game club; organization of a play space (Fig. 2).

During the development of the project were designed such corporate identity elements as: promotional posters, company logos, game cards and packages, tote bags, clothes design for the company's staff (Fig. 3). The source of inspiration is expressed in the design of the project in a way of using science fiction color to create an anti-Utopian atmosphere, similar to the feeling of Cyberpunk. Taking the game controller as the logo can more intuitively reflect the operation of the game company. The gamepad is a must-have for gamers used as a prototype and main element of the company logo. The pixel style is to highlight the era of the game decades ago, while the pink and blue color is to highlight the magic style of the future. The second is a bionic human head based on a heart. The heart is a source of fresh blood, suggesting that the time has come to «replace blood vessels with wires».

Figure 3. Design of the corporate identity and costume of the service managers and stuff of a video game club «Final game»

In neo-futuristic, cyberpunk aesthetics, technology becomes an integral part of the creative process itself and generates the emergence of art forms that would be impossible before the advent of computer technology [2, 3]. Therefore, the design of the costume was developed using bionic elements (Figure 3).

Conclusions

The reality of today's world is such that we are steadily moving in a semblance of «Cyberpunk reality», continuing to use retro elements as relics of the past. This confirms the relevance of the combination of Cyberpunk and Retro-Futurism for the development of design objects in different directions. The proposed algorithm for developing the concept of a creative design project is effective and can be applied with other different sources of inspiration.

References

1. Петро Футуризм Cyberpunk 2077 - имеет ли киберпанк возможность быть реальным? [online] [access 22.03.2020]. Available: https://www.playground.ru/cyberpunk_2077/opinion/retro_futurizm_cyberpunk_2077_imeet_li_kiberpank_vozmozhnost_byt_realnym-714772
2. НІКОЛАЄВА, Т. В. Біонічний підхід в теорії формоутворення, як провідна складова підготовки фахівців з дизайну костюма / Т. В. Ніколаєва, Т. І. Ніколаєва // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. – 2010. – № 2(52). – С. 90-96.
3. Удосконалення методу художнього конструювання дитячого одягу на основі біонічних принципів формоутворення. Дис. канд. техн. наук: 05.18.19/ Ніколаєва Т.І., Київський націон. універ-т технологій та дизайну, — К.: 2013. — 167 с.

COMPOSITIONAL AND DESIGN FEATURES TYPES OF SHAPES FOR JEWELRY INSERTS

Darya STONOGA^{1*},
Natalia OSTAPENKO²,
Dmitry VIDOLOB²,
Tatyana LUTSKER²

¹Kyiv National University of technology and Design, Design, Department of ergonomics and design, group DFZD-18, Kharkiv, Kharkiv oblast, Ukraine

²Kyiv National University of technology and Design, Design, Department of ergonomics and design, Kyiv, Ukraine

*Corresponding author: Stonoga, Darya, stonogadafa@gmail.com

Abstract. *Varieties of forms inserts of modern jewelry are investigated and the main ones are singled out. The relationship of three-dimensional characteristics, artistic and lighting design of jewelry inserts the type of their cutting is established. The varieties of stone forms are analyzed and generalized, using them into account in different jewelry assortment groups. The specifics of compositional and structural features of jewelry depending on the shape of the insert are revealed.*

Keywords. *stones, jewelry design, cut, princess, baguette, trillion, cushion, marquise, cabachon.*

Introduction

Modern art designing an artistically expressive composition of jewelry is a symbiosis of knowledge about the characteristics of precious and semiprecious jewelry stones and the basics of working with such inserts. The paper describes the main types of forms of jewelry inserts depending on the range of products and their materials.

Compositional and design features types of shapes for jewelry inserts

The term «jewelry inserts» is known, denoting natural precious, semiprecious and ornamental minerals, some materials of organic origin (pearls, amber), natural refined stones, artificial and synthetic analogues of natural minerals, as well as non-existent chemical compounds synthesized in nature as analogues of natural precious stones (cubic zirconia, moissanite, aluminum and other) [1].

In the vast majority, the compositional center of a piece of jewelry is the stone and organically connected with it, as the main components, shape, mass, color and graphic solution, cutting method, and so on. At the same time, artistic expressiveness of jewelry inserts amplifies thanks to a variety of types and forms of their cut. The most common shapes in all assortment groups of jewelry are circle, pear, oval, awning, heart, princess, emerald, baguette, trillion, cushion and others.

A common form of cut found, in various jewelry is the «circle». Round inserts are used in various compositions of jewelry products – with one gem, in multi-level complex compositions and color solutions with a large number of inserts. Small gems often used in the frame of the main stone of a round or other crystal shape in jewelry. This form of stone could be in engagement rings, diamond products, and complex of bionic and zoomorphic forms, products with a minimalist design, as well as a frame and addition to stones of other cut shapes. The round form of faceting of a stone is applied in all assortment groups of jewelry, has the widest range of color and dimensional solutions. Precisely small-sized inserts of rounded shape, for example, ensure the integrity of the composition if the composition of the product that characterized by eclectic elements combined with the different in shape, type and material gemstones.

Expressive in artistic perception composition of the product is created by the such type of shape as «oval» insert, which is version of round gem cut. Such form activity use in jewelry design, since the beginning of the second half of the twentieth century. Most often used in pendants, earrings and rings of ethnic and classical styles. Being in a ring, the stone of such facet visually lengthens fingers, makes them thinner, graceful. The composition and artistic expressiveness of the product changes by scaling the length and width of the oval shape, becoming either more dynamic, elegant or static, close in shape to a circle. Promotes the organization of a holistic sense of form and coordination of all parts of the product in a harmonious composition.

In the historical heritage and modern practice of creating wedding rings, the «classic» type of shape, in addition to the round cut of the insert, is crystals in the shape of a «princess». For this shape of gem typical, an expressive and harmonious artistic and light design of the stone, but it has a square (less often rectangular) shape. Created in the late 1960s and early 1970s, it is most often used in rings, earrings, and pendants. For many well-known brands (Tiffany&Co, Boodles, Chopard and others), such rings are iconic precisely with the use of diamond inserts of this shape.

A characteristic feature of the symmetrical organization of the composition with the balance of mass, tone and color of the parts is the use of an octagonal shape of the stone with a stepped face, which named «octagon» or «emerald facet». Such faceting is used for large gemstones, especially emeralds, sapphires, tourmalines, etc [2]. This type of shape frequently used in men's and women's rings and signet rings, geometric earrings and pendants, in the modern direction of architectural author's products, etc. This type of insert became widely known after creating the composition of the ring by the Graff jewelry house with a large emerald and two baguette diamonds around the edges. It should be noted that the modern jewelry market uses this form in men's exquisite rings and bracelets.

One of the earliest methods of processing gemstones is the type «baguette», a type of step cut, as a result of which rectangular crystals are obtained. Geometric of the shape, sharp corners, and large area for playing light and perfect symmetry: these are the main elements that contribute to the creation of a coherent composition of the product. This form of insertion became especially relevant at the beginning of the XX century thanks to Cartier products in the style of «Art Deco» [2].

The «trilliant» (or trillion) cut of a stone is an equilateral triangle with sharp or smoothed corners. Compared to other insert options, this is the youngest method of processing precious stones, which was invented in the 1980s in Holland [2]. Most often, trillions are fixed in rings, earrings, and necklaces. This form of insert is typical for large precious stones, revealing to the full the beauty of their color and the play of light and shadow on the plane and corners of the mineral. Polygonal gems usually act as the compositional center of jewelry or become part of huge necklaces and earrings. Artistic compositions with floral narrative or compositions in the postmodern style are characterized by the use of trillion inserts.

The «antique» gem shape (or «cushion») first appeared in the XVII – XVIII centuries in Europe. There are two types of «cushions» gems: with right angles and rounded. The cushion can be both square and rectangular. Products with the use of inserts in the form of antique are characterized by fantasy, multifaceted stepped compositions, with the addition of inserts of small diameter in the form of a circle. The most common colors are purple or blue (amethyst inserts), yellow and other. This type of insert is most often used in precious, fancy couture women's collections of major jewelry brands.

An original solution for jewelry is the shape of the insert «pear», which combines the features of an oval shape and «marquise». This type of form has been known since the second half of the XV century [3]. On the surface of the stone, there is one large face, which provides a play of light and shadow, and the side faces are wedges. In the form of a pear, both large and small inserts are processed. They are most often used in necklaces, pendants, earrings. It is believed that the stones «drops», «ovals», «awnings» create the illusion of a longer, graceful neck, so longer; visually dynamic forms of jewelry characterize the composition of the product. Often pear-shaped

stones can be seen in classic women's rings or such types of earrings as congo, chandeliers, earring-pendants, «classic» pendants and more. The most such textured structuring of the form is inherent in multi-colored stones, revealing the naturalness and filling of the color-graphic crystal structure, which creates a more expressive artistic composition.

In modern jewelry, inserts in the form of «marquise» is becoming more common. This species was named after the Marquise de Pompadour, a favorite of Louis XV [3]. The oval cutting edge with pointed oblong ends immortalized the flirty smile of the legendary beauty. It is most often used in rings and earrings. Compositionally coordinated and elegant awnings look in a necklace. This type of cut is most typical for precious inserts made of garnet, ruby, topaz and others.

The «heart» should be singled out among the complex three-dimensional forms of jewelry inserts. Mentions of the first inserts with this form date back to the middle of the XV century. The larger the stone, the more expressive its shape becomes. Therefore, products with this type of inserts have a massive appearance or are solitaire products. The most common are women's rings and children's earrings, pendants, the color scheme of which is often a shade of red color for gemstones and white for classic diamonds.

Separately from other types of cut, there is a «cabochon» behind the handicap (from the french Caboshe, head) [3]. Cabachons have a completely different structure, namely a convex top, a flat bottom and a smooth surface. This is usually the case with opaque and translucent minerals, semi-precious inserts, specimens with the effect of a cat's eye or asterism (star-shaped figures). For example, onyx, opal, agate, jasper, turquoise, malachite, lapis lazuli, and so on. They are most often used in ancient products, massive rings and ethno-style jewelry.

Conclusions

Finishing with jewelry inserts of various shapes cut contributes to the compositional expressiveness, creates a connection between the three-dimensional and color-light characteristics of the product. Varieties of forms of inserts of jewelry depending on assortment groups of jewelry are characterized.

The modern jewelry industry is able to create and process almost any mineral, give it a variety of fancy shapes and use them to create a unique jewelry design. Therefore, with the development of jewelry design, it should be assumed that there would be an expansion of the information base of forms of cutting jewelry inserts in the future.

References

1. The law of Ukraine "On Derzhavne reguluvannya widebody, virobnictva the usage precios dorogina metal, kamna that control the operations z nimi" od 18.10.97 No. 637 [online] [accessed 07.02.2021]. Available: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/637/97-%D0%B2%D1%80#Text>
2. ViDi cut dorogina kamenu: Ranoidea forms ogranicenja [online] [accessed 07.02.2021]. Available: <https://zolotoyvek.ua/ua/vidi-ogranki-dragocennih-kamney/>
3. Cutting of jewelry stones. MonteCrystal [online] [accessed 07.02.2021]. Available: <https://montecrystal-gems.ru/ogranka-yuvelirnyh-kamney/>

ИССЛЕДОВАНИЕ ФЕНОМЕНА МОДЫ В ЗНАКОВЫХ ФОРМАХ КОСТЮМА

Алла БАРАНОВА^{1*}, Инна ГАЕВАЯ²,
Алена МАЗУРЕНКО³, Диана СТЕПАНЧУК⁴

^{1,2,3,4}Киевский национальный университет технологий и дизайна, факультет дизайна, кафедра художественного моделирования костюма, Киев, Украина

*Автор корреспонденции: Баранова, Алла, allabaranova10@gmail.com

Аннотация. В статье представлено исследование в определении социологических и культурологических элементов знаковости моды, определение механизмов ее функционирования в современном обществе. В исследованиях были использованы основные принципы аналитического, сравнительного и ассоциативного подходов в дизайн-проектировании современных знаковых форм костюма. Объектом исследования в работе выступает феномен моды, выражающийся в знаковых формах костюма. Предметом исследования является актуализация направлений знаковой символики в современном проектировании новых форм костюма. Научная новизна полученных результатов заключается в определении комплексного характера знакового феномена моды, использование которого позволяет определить ведущие подходы к изучению принципов формирования знаковой символики для художественной выразительности в процессе проектирования. Практическое значение работы состоит в использовании результатов в дальнейшем дизайн-проектировании перспективных коллекций костюма.

Ключевые слова: феномен моды, стилиобразование, знаковые формы костюма, дизайн-проектирование костюма.

Введение

Мода является идеальным объектом для исследования множества факторов социальных трансформаций в жизни общества через развитие костюма, как отражения индивидуальности индивидуума. Развитие костюма находится в центре внимания основных проблем дизайна, которые связаны с общими тенденциями изменения современной жизни. Эти общие тенденции воплощаются в разнообразных разработках авторских работ дизайнеров по созданию современных форм костюма, которые в свою очередь отражаются в знаковых формах новых образов. Специфика дизайна костюма заключается в воплощении визуальной формы художественного образа через индивидуальность представителей разных социальных и этнических групп населения, а также способом высказывания культурологических позиций. Органичное сочетание дизайна костюма с окружающей предметно-пространственной средой, материальными объектами культуры, национальными традициями представляет собой стилевые признаки не только культуры, как результата освоения человеком его жизненного окружения, но и современных проявлений общественных отношений ориентированных на проектирование целостного образа [1].

Постановка задания

Мода в костюме ведет поиск новых идей в различных видах искусства и характеризует уровень общественной и национальной культуры определенного отрезка времени. Изменения во внешнем виде, стиле одежды определяют и изменения образа жизни, общественной роли и обычаев определенных социальных и этнических групп. Именно поэтому чрезвычайно важной задачей является исследование роли знаковых элементов в современном дизайне молодежного костюма [2].

Результаты исследований

Мода активно реагирует на важные исторические и социальные события, которые отражаются в новых стилевых направлениях, предлагая и развивая свежие оригинальные идеи в новых формах костюма. В искусстве дизайна костюма может существовать одновременно несколько определяющих направлений развития разных стилевых тенденций. Появление модных знаковых образов в костюме, отражающих постоянную эволюцию элементов культуры, влияет на манеру поведения, способы мышления и оценку окружающей среды. Социальная и идейная ориентация моды определяется ценностными позициями общества и личности, которые проявляют динамику их развития в условиях глобализации мирового сообщества. Мода несет постоянное обновление, она спасает от невнятного однообразия, помогает быть стильным и заметным, что определяет эстетические потребности человека, способствует социальной и психологической адаптации в обществе, и национальному самоопределению. Костюм включает в себя образно-психологическую характеристику потребителя, является тем знаком, который одновременно выделяет его личность с одной стороны, и с другой дает возможность определить в нем представителя определенной национальной или культурной среды. Костюм представляет собой систему информационных кодов, символов и знаков в языке дизайна и указывает на определенные статусные, гендерные, ритуальные роли человека в обществе [3].

Социологический подход исследования дает возможность рассматривать феномен моды, как специфический регулятор общественных отношений, обусловленных социальной структурой общества. Это позволяет исследовать, связанные с модой социальную дифференциацию, престижность, формы коллективного поведения, социального и национального символизма. Благодаря моде объединяются тенденции социального выравнивания и индивидуальных особенностей потребителей. В исследованиях феномена моды можно выделить такие структуры формообразования костюма, как символическую и иконическую. Исследование социологии моды определяют структурообразующий компонент, соотношение моды и традиций, взаимосвязи моды и массовой культуры. Модные стандарты реализуются в обществе с помощью идей, знаков, символов, эффекта социальной коммуникации. Психологический подход к исследованиям развития направлений моды раскрывает механизмы социализации, в которых определяется личностная индивидуальность. При этом подходе определяются такие явления, связанные с модой, как конформизм, негативизм, идентификация, привычки, традиции и прочее. Важно акцентировать роль знаковой моды в удовлетворении таких разнообразных психологических потребностей человека в новизне, как самовыражение, подчеркивание индивидуальности, общественного и национального самоопределения в знаковых формах костюма работ дизайнеров (рис.1) [3, 4].

Рисунок 1. Louis Vuitton. Resort 2020

Рисунок 2. Модели с использованием этнических мотивов (Christian Dior. 2021)

Одним из важных является культурологическо-исторический подход к изучению феномена моды, когда она рассматривается как совокупность форм культурной реальности

социальных групп в определенных исторических и общественных условиях. В этом аспекте мода относится к конкретным формам культуры определенного времени, в определенной национальной и социальной среде, и связанные с изменениями в экономике, политике, быту, традициях, особенно молодежной среды.

Культурологический подход к моде, как системное явление, позволяет анализировать ее ведущие тенденции и художественно-композиционные закономерности. Мода является фактором, вызывающим изменения культуры потребления и проявления ее форм, определяет причинную связь выявления эстетических функций формообразования. Исторический подход определяет динамизм моды, ее развитие, изменения и распространения новых форм. При этом мода рассматривается как функционирование характерных признаков стиля, вкусов и развития художественной культуры. В рамках исторического подхода сформировались фундаментальные исследования в области истории развития знаковых форм костюма, которое используют современные дизайнеры при проектировании современных форм костюма (рис. 2) [3, 5].

Эстетический подход к определению феномена моды основан на объективной связи с символизмом и знаковостью форм костюма, отражает эстетические вкусы конкретных социальных и национальных групп в соответствующий период. Знаковость форм костюма в моде имеет несколько стадий развития: становление, распространение, развитие, преобладание модных тенденций и постепенное их угасание. Анализ моды требует учета многих значений и интерпретаций знаковой символики. Постоянной проблемой анализа знаковости моды является упрощенное понимание связи между воздействием социума на формирование современного образа, когда недостаточно учитывается весь комплекс факторов влияния, особенно в молодежной среде.

На разных стадиях развития общества, костюм имел систему канонов, которая отражала классовую социальную дифференциацию. Формы, колорит, отделка костюма определяли определенные символы и знаковые различия, которые были предназначены для выделения отдельных членов общества. Знаковость в костюме имела целью не только выражение индивидуальности, принадлежности к той или иной общественной группы, но и выделение определенных признаков возрастной, гендерной, национальной, религиозной принадлежности. Соответствующие периоды истории развития форм костюма имеют свои знаки и символы, отражающие определенные идеи, концепции, представления об идеальной форме [6].

В настоящее время знаковая символика активно входит в моду, поскольку она становится языком символов невербального системного общения различных народов и социальных групп. Определяя определенные знаковые идеи общественной и национальной культуры, модные формы одежды имеют возможность выражать силу характера, стойкость моральных устоев, воплощать потенциальную силу, твердость духа, неподверженность легкомысленных соблазнов, верность определенным религиозным, национальным и групповым традициям. Отказываются от использования знаковых форм костюма тогда, когда он не отвечает потребностям потребителей, особенно молодежи, в высказывании определенных мыслей, эмоций, знаков общения.

Проведение исследований в направлении определения социологических и культурологических элементов знаковости моды, определяют механизмы ее функционирования в современном обществе. Новые подходы к теории развития моды изучают идеи национальной идентификации, гендерного равенства, психологии и социологии. Актуализация направлений яркого выражения знаковой символики в современном обществе вызвала подъем особого интереса к формированию теории и истории моды. Ряд научных работ, посвященных знаковости моды, раскрывают разносторонние аспекты этого сложного и многогранного явления. Комплексный характер изучения знакового феномена моды, его связи с культурной и социальной сторонами жизни, определили ведущие подходы к изучению этого явления и принципы формирования знаковой символики в формообразовании современного костюма [3].

Вывод

Особенно ярко определяются тенденции знаковости и символичности модных форм и образов в современной молодежной одежде. Тенденции развития молодежной моды все ярче проявляют направленность к противопоставлению традициям, протеста, определение ярких индивидуальных черт, или знаково-символических признаков определенных молодежных группировок.

Рисунок 3. Творческие работы студентов кафедры художественного моделирования костюма на Всеукраинском конкурсе «Созвездие Каштан»

Интересные примеры оригинальных современных форм авангардной одежды представляют разработки образного решения костюма, представляемых студентами кафедры художественного моделирования костюма КНУТД на Всеукраинском конкурсе молодых дизайнеров-стилистов «Созвездие Каштан». Исследование знаково-символической функции творческого источника и использования результатов в дальнейшем дизайн-проектировании перспективных коллекций костюма, активно способствует совершенствованию профессиональных теоретических знаний и практических навыков в подготовке будущих специалистов в области дизайна одежды.

Литература

1. *Fashion design in a multicultural space: monograph* / M. V. Kolosnichenko, K. L. Pashkevich, T. F. Krotova et al. - Kyiv: KNUTD, 2020. - Published by Academic Society of Michal Baludansky, Košice, Slovakia, 2020 - 258 p. - Printed by UK Technical University of Košice, Slovakia. Printing 300 pcs.
2. *Design of concordant forms of modern clothes on the basis of proportional correlations of sacred geometry* Kolosnichenko, O.V., Baranova, A.I., Prykhodko-Kononenko, I.O. *Vlakna a Textil*, 2017, 24 (3), стр. 10-14.
3. ЖИЛИНА, А. А. *Интерпретация феномена моды в контексте социальных трансформаций* / А. А. Жилина, С. М. Моор // *Современные проблемы науки и образования: электронный научный журнал*. - 2015. - №. 2 (часть 2) [онлайн] [дата обращения 25.02.2021]. Сайт: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=22989>
4. Коллекция Louis Vuitton Resort фото - Vogue UA [онлайн] [дата обращения 25.02.2021]. Сайт: <https://vogue.ua/gallery/collections/louis-vuitton-resort-2020.html>
5. Коллекция Christian Dior весна-лето 2021 фото – Vogue UA [онлайн] [дата обращения 25.02.2021]. Сайт: <https://vogue.ua/gallery/collections/christian-dior-vesna-leto-2021.html>
6. МАЛИНСКАЯ, А.М., ПАШКЕВИЧ, К.Л., СМЕРНОВА, М.Г., КОЛОСНИЧЕНКО, А.В. *Разработка коллекций одежды: учеб. пособие*. Киев: Профи, 2018. 140 с.

IMPORTANȚA CUNOAȘTERII NUMĂRULUI DE MĂRIME ȘI LĂRGIME A ÎNCĂLȚĂMINTEI DE CĂTRE CONSUMATOR

Mariana ONOFREI^{1*}

¹Colegiul Tehnologic din Chișinău, Specialitatea Modelarea și tehnologia articolelor din piele și înlocuitori, grupa MTAP-415, Chișinău, Republica Moldova

*Autorul corespondent: Onofrei, Mariana, onofreimariana180@gmail.com

Rezumat. În lucrarea dată se prezintă patru sisteme de mărime a încălțămintei, și anume: continental, englez, american și metric; se analizează lărgimea încălțămintei în diferite țări. De menționat că companiile autohtone comercializează încălțămintea în sistemul de mărime continental. Încălțămintea joacă un rol important în viața fiecărui om, deoarece aceasta trebuie să ajute la îndeplinirea de către picior a funcțiilor fiziologice.

Cuvinte cheie: sistem, francez, englez, american, metric, dispozitive de măsurare.

Introducere

Majoritatea consumatorilor se plâng că nu își găsesc încălțămintea perfectă. De aceea, la confecționarea încălțămintei este important nu numai ca aceasta să fie de calitate, dar și să poată să-și găsească un utilizator. Piciorul uman este foarte variat, diferă atât ca lungime, dar și ca lărgime, de regulă încălțămintea se confecționează având diferite mărimi și lărgimi [1, 2].

Mărimea încălțămintei se exprimă în unități ale sistemului metric, numărul de mărime reprezentând lungimea piciorului pentru care este destinată încălțămintea, exprimată în centimetri.

Lărgimea încălțămintei caracterizează dimensiunile transversale ale interiorului încălțămintei și se exprimă în sistemul metric notat printr-o cifră. Cu cât vifra este mai mare cu atât dimensiunile transversal interioare ale încălțămintei sunt mai mari [3, 4].

Analiza sistemelor de mărime și lărgime a încălțămintei

În practică s-a demonstrat că o anumită mărime sau lărgime se întâlnește mai des, iar alta mai rar. Prin urmare, specialiștii din domeniu trebuie să cunoască care mărime sau lărgime este mai des întâlnită și să o confecționeze în număr mai mare [1].

De regulă, mărimea încălțămintei este comercializată cu unități diferite, în funcție de sistemul folosit (tab. 1) [1, 4, 5]:

1. *Sistemul de mărime continental (francez)* este folosit în cele mai multe din țările europene. În cadrul acestui sistem, numărul de mărime este dat de lungimea calapodului, exprimat în puncte cizmărești. Formula de calcul, atât pentru adulți cât și pentru copii este următoarea:

- numărul de mărime = $3/2 \times$ Lungimea piciorului (cm).

2. *Sistemul de mărime englez* are la bază lungimea calapodului, măsurată în țoli (aproximativ $1/3$ inch) având ca punct inițial valoarea 0. Mărimile pentru copii și pentru adulți se calculează astfel:

- numărul de mărime pentru copii = $3 \times$ lungimea calapodului în inch – 12;
- numărul de mărime pentru adulți = $3 \times$ lungimea calapodului în inch – 25.

3. *Sistemul de mărime american* este similar celui englez, dar numerotarea mărimilor începe de la 1 și nu de la 0. Formulele de calcul sunt următoarele:

- numărul de mărime pentru bărbați = $3 \times$ lungimea calapodului în inch – 24;
- numărul de mărime pentru femei = $3 \times$ lungimea calapodului în inch – 22,5;
- numărul de mărime pentru copii = $3 \times$ lungimea calapodului în inch – 11,67.

4. *Sistemul de mărime metric* (ISO 9407:1991, Numerele de mărime pentru încălțămintă – Sistemul metric de numerotare) are la bază lungimea și lățimea piciorului pentru care se potrivește încălțămintea, măsurată în milimetri. Acest sistem de mărime permite o mai bună potrivire decât celelalte sisteme.

Tabelul 1

Sisteme de mărime a încălțămintei [4, 5]

Denumirea sistemului de mărime a încălțămintei	Unitatea de măsură	Adaosul utilizat	Exemple de mărime a încălțămintei					
Sistemul de mărime continental (francez)	Stich /punct cizmăresc	2/3 cm	34	$34\frac{1}{2}$	35	36	$36\frac{1}{2}$	37
Sistemul de mărime englez	țol	1/6 inch 4,23 mm	0	$0\frac{1}{2}$	1	$1\frac{1}{2}$	2	$2\frac{1}{2}$
Sistemul de mărime american	țol	1/6 inch 4,23 mm	1	$1\frac{1}{2}$	2	$2\frac{1}{2}$	3	$3\frac{1}{2}$
Sistemul de mărime metric	cm/ mm	5 mm	95	100	105	110	115	120
		7,5 mm	210	217,5	225	232,5	240	247,5

Iar pentru lărgimea încălțămintei în diferite țări se utilizează ca simbol pentru lărgime cifre, litere sau grupe de litere. De exemplu [1, 4]: România - 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10; Franța - 1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10; Anglia (fig. 1) – A; B; C; D; E; F; G; H; I; K; America – AAAA; AAA; AA; A; B; C; D; E; EE; Rusia - 1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 12.

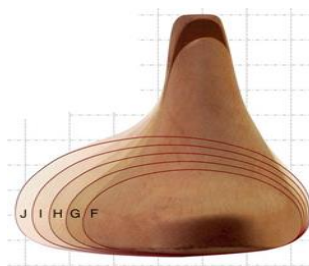

Figura 1. Lărgimile utilizate în Anglia

Pentru consumator, sistemul de mărime pe baza lungimii piciorului are avantajul de a fi corelat cu dimensiunile corpului. Pe de altă parte producătorul preferă sistemul de mărime pe baza lungimii calapodului. De aceea, consumatorii trebuie informați ce parametri trebuie cunoscuți și măsurați pentru a procura o încălțămintă confortabilă (tab. 2) [3]. Adaosul decorativ-constructiv recomandat în tabelul 2 depinde în mare măsură de forma vârfului calapodului și vârsta consumatorului [6].

Tabelul 2

Parametrii necesari pentru măsurarea piciorului în funcție de model

Denumire sortiment	Parametrii măsurați	Adaosul decorativ-constructiv (Adc), mm
Pantofi decoltați	Lp – lungimea piciorului Pd – perimetrul la degete	10 – 25
Pantofi derby, parizer etc.	Lp – lungimea piciorului Pd – perimetrul la degete Pr – perimetrul la rist	10 – 25
Sandale	Lp – lungimea piciorului	0 - 5
Ghete	Lp – lungimea piciorului Pd – perimetrul la degete	10 – 25
Cizme	Lp – lungimea piciorului Pg – perimetrul la gleznă Pr – perimetrul la rist Pd – perimetrul la degete Pp – perimetrul peste pulpă	10 – 25

Analiza instrumentelor folosite la măsurarea lungimii și perimetrelor piciorului

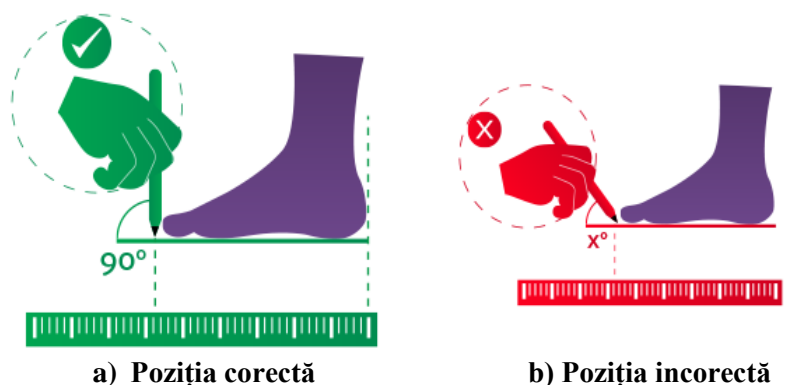
În prezent măsurarea piciorului poate fi efectuată cu ajutorul următoarelor tehnici:

- Manuale.
- Computerizate.

Tehnicile manuale nu necesită cheltuieli mari, dar la măsurare se pot introduce o serie de erori. Aceste tehnici în final duc la aceea că nu putem identifica corect mărimea și lărgimea încălțăminte. Pe când tehnicile moderne sunt foarte scumpe, dar precizia de măsurare foarte înaltă.

Pentru o măsurare corectă cu tehnicile manuale (de ex. foaie de hârtie, creion, riglă/panglică centimetrică) este necesar să urmărim câteva instrucțiuni (fig. 2) [7]:

1. Se așează piciorul pe o coală de hârtie.
2. Se trasează o linie în dreptul degetelor și alta în zona călcâiului, ținând creionul drept, la un unghi de 90° .
3. Se măsoară distanța rezultată cu ajutorul unei rigle/panglicii centimetrice.

a) Poziția corectă

b) Poziția incorectă

Figura 2. Poziția folosită la măsurarea piciorului [7]

Actualmente pe piață există diverse dispozitive de măsurare a lungimii și perimetrului piciorului, atât pentru copii, cât și pentru maturi (fig. 3) [8]. Aceste dispozitive sunt ușor de manevrat, au precizie înaltă și nu ocupă spațiu mare pentru păstrare și depozitare.

Figura 3. Dispozitive pentru măsurarea lungimii piciorului [8]

De ce trebuie să cunoaștem mărimea și lărgimea încălțăminte ?

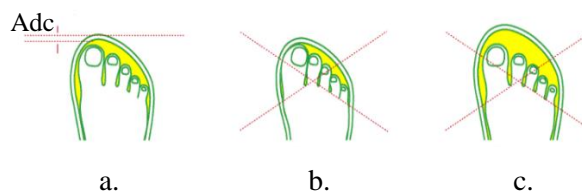
Rolul principal al încălțăminte este de a păstra forma estetică naturală a piciorului, fără a provoca stări de disconfort, bătăături, degete ciocan, devierea călcâiului, picior plat etc. Se cunoaște că confortul este direct influențat de forma și dimensiunile interioare ale încălțăminte, de proprietățile materialelor din care se realizează reperiile componente, de particularitățile tehnologiei de confecționare [6, 9].

O încălțăminte aleasă necorespunzător conduce la o poziție incorectă a piciorului, la limitarea funcției de amortizare a șocurilor, la suprasolicitarea acestuia, la perturbarea funcționării lui și, în final, la apariția unor anomalii structurale sau/și funcționale ale piciorului, cu repercusiuni asupra stării de sănătate a consumatorului (fig. 4) [10]. Încălțăminte trebuie să se potrivească perfect pe picior, fără să fie prea lungă sau prea scurtă (fig. 5) [11]. Pentru a garanta o mișcare corectă a piciorului și un confort maxim, lungimea ideală a încălțăminte trebuie să fie cu 0-25 mm mai mare decât lungimea piciorului.

Figura 4. Poziția incorectă a piciorului în încălțăminte [10]

Figura 5. Poziția piciorului în încălțăminte, unde a este corectă, b și c – incorectă [11]

În Republica Moldova practic toate întreprinderile autohtone comercializează încălțăminte în *Sistemul de mărime continental (francez)*. Companiile autohtone de încălțăminte concură pe piața internă pentru un număr relativ mic de beneficiari, dar cu cerințe foarte mari. Astăzi consumatorii sunt nevoiți prin mai multe încercări să identifice mărimea și lărgimea încălțăminte. Responsabilitatea alegerii numărului de mărime și lărgime, în acest caz, îi aparține consumatorului. Multiplele încercări de măsurare a încălțăminte conduc la următoarele dezavantaje lărgirea sau deformarea încălțăminte, de regulă, la piciorul drept; murdărirea încălțăminte; transmiterea anumitor boli; timp mare pentru selectarea încălțăminte etc. Dispozitivele de măsurare a lungimii și perimetrului piciorului vin în ajutor consumatorilor ca să facă alegerea corectă a încălțăminte, iar companiilor autohtone să atragă cât mai mulți clienți.

Compatibilitatea dintre piciorul consumatorului și spațiul interior al încălțăminte joacă un rol important în viața fiecărui om. Deoarece încălțăminte nu trebuie să fie o piedică în îndeplinirea de către picior a funcțiilor sale fiziologice, funcții ce sunt intercorelate cu cele ale întregului organism uman: mișcarea, circulația sângelui etc.

Referințe

1. MALCOCI, M. *Proiectarea fluxurilor tehnologice*. Note de curs. Ed. Tehnica-UTM, Chișinău, 2018, 108 pag.
2. ROBU, I., CÎRMANU, V., MALCOCI, M. *Bazele tehnologiei confecțiilor încălțăminte. Îndrumar pentru lucrări de laborator. Partea I. (lucrările 1-4)*. Ed. UTM, Chișinău, 2010.
3. MĂLUREANU, G., MIHAI, A. *Bazele proiectării încălțăminte*. Ed. Performantica, Iași, 2003.
4. COSTEA, M. *Structura și proiectarea încălțăminte*. Ed. Performantica, Iași, 2015.
5. Размеры обуви [online] [accesat 10.03.2021]. Disponibil: https://ru.wikipedia.org/wiki/Размеры_обуви
6. MALCOCI, M. Aspecte privind alegerea corectă a încălțăminte de către consumator. In *Al IV-lea Simpozion Internațional Creativitate. Tehnologie. Marketing: CTM 2017*, 26-28 octombrie 2017, Chișinău, p. 325-330.
7. Grila de mărimi [online] [accesat 10.03.2021]. Disponibil: <https://bigstep.ro/grila-marimi>.
8. Размер ноги, стопы в сантиметрах и обуви: таблица для детей, мужчин и женщин. Как правильно измерить стопу ноги в сантиметрах и определить размер обуви? [online] [accesat 10.03.2021]. Disponibil: <http://heaclub.ru>
9. MALCOCI, M. Vision for footwear tip shape according to the configuration finger. *Annals of the University of Oradea, Fascicle of Textiles, Leatherwork*, volume XVI, No. 1, 22-23.05.2015, Oradea, România, p. 133-138.
10. Как выбрать правильный размер обуви для детей [online] [accesat 10.03.2021]. Disponibil: www.theoleo.com.ua
11. Как подобрать обувь - Официальный интернет-магазин Кукморских валенок [online] [accesat 10.03.2021]. Disponibil: <https://магазин-валенков.рф>

MODERN ASPECTS OF VISUAL IDENTIFICATION OF ORGANIC PRODUCTS

Solomiya HOVHANNISYAN¹,
Anhelina HORDIIENKO^{1*},
Alla OSADCHA¹

¹Kyiv National University of Technology and Design, Faculty of Design and Ergonomics, Department of Drawing and Painting, Bdr-3-17 group, Kiev, Ukraine

*Corresponding author: Hordiienko, Anhelina, dinozawra44@gmail.com

Abstract. *Modern corporate styles and packages of organic products companies have been analyzed by authors of article. Reveals the drawbacks of irrational use of resources. The ways of solving the problems are suggested.*

Keywords: *organic products, ecological packaging, recycling, logo, corporate identity.*

Introduction

Not everyone knows what "organic" is, some are skeptical of such products, and some see them as a panacea.

Organic production must be natural in everything, it means caring for nature, people and the world at all stages.

Organic products involve the abandonment of the use of plastic containers, the judicious use of paper packaging, and therefore opens up a wide space for the work of designers. Namely - the development of quality and practical packaging of a product that requires it. So, should manufacturers care about the packaging of their products, take into account the personal impact on the ecological state of the planet. Some will say no, it is too expensive and time consuming. But, of course, this approach has some important advantages - in addition to reducing the carbon footprint of products, also the contribution of consumers to the "green" future.

We believe that the problem of irrational use of materials for packaging products is relevant, because humanity annually generates billions of tons of waste that overflow landfills. The global community is increasingly concerned about the environment, from more balanced nutrition to reuse of product packaging. Consumer demand for environmentally friendly packaging options is growing, and brand owners prefer materials and methods of packaging production that have a less negative impact on the global environmental situation. As people become more aware of the devastating impact that modern society has on the planet, the number of supporters of the environmental movement is increasing.

And the representatives of this fast-growing group prefer the products of companies that choose environmentally friendly packaging.

Today, organic products are rapidly entering the world market, the demand is growing every day, and therefore there are more and more companies and outlets for these products.

Goal setting

We aim to analyze whether manufacturers should optimize their packaging strategy using environmentally friendly methods.

We to identify the main features of the existing corporate identity brands of organic products, their packaging, which are presented on the shelves of modern stores, to analyze how organic products are presented.

POS-materials are an integral part of the marketing part of the brand, so I think it is necessary to explore the modern corporate identity of the leading representatives of the organic market, to identify the advantages and disadvantages of company brands.

I want to explore this topic based on the corporate identity and marketing program of such brands as "World of Bio", "These Coffee Cuffs", «SanDisk».

The main results

One of the most serious environmental problems facing industrialized countries remains the pollution of the environment with household waste that does not decompose for decades. Disposal of unprocessed hazardous waste in landfills and landfills, burial in land and sea depths cannot be a reliable way to neutralize their impact on the environment.

According to various environmental services, in Europe alone, several million tons of different packaging are produced annually. Of these, only 29% are processed to obtain various types of products, and about 30% - is sent for incineration [2]. Meanwhile, the dynamic growth of demand for natural products and widespread consumer interest in healthy eating is gaining momentum. These trends are inextricably linked to the need to use environmentally friendly packaging for such products. It should be made from natural raw materials (renewable resource) and easily recycled for reuse, such as cardboard. In the modern world, the share of cardboard and paper accounts for about 45-50% of the total volume of packaging. The undisputed leader in this area is corrugated cardboard packaging. Cardboard, of course, is gradually losing its position in the packaging market, but in some areas it still remains the main packaging material. And this is understandable, because with proper organization is achieved multiple processing of primary cellulose used in the production of cardboard, which significantly saves material resources of producers. It should be noted that in our country this is the only packaging material that can be recycled [4].

In Europe and America, successes in solving environmental problems are actively promoted, festivals and competitions are held, ecological packaging is attached, state and public organizations call on designers to clean storefronts from harmful products. In the UK, for example, industrial designer Neil Barron presented his version of the ecological beach "London on Tap" called "Tap Top". The purpose of the project - the consumer's refusal of bottled mineral water in plastic bottles [5]. Analysis of available information indicates the absence of polymer waste processing systems in Ukraine. The reasons for several and the main ones are passive state policy on the use of plastic waste: there are no relevant laws and programs, no financial support for businesses employed in this sector, and absolutely underdeveloped infrastructure of equipment and sorting of constructed waste. One of the main aspects of solving the problems is to create work with the population, consumers of plastic packaging, without an organization that cannot expect serious progress in the fight against plastic "displacement". In this renewal of the legal framework at EU level, developed infrastructure, understanding problems of pollution control have made Europe a leading region of the world industry of recycling and reuse [7]. Thus, the process of development and use of modernized environmental materials abroad is at the stage of development and, unfortunately, only in its infancy in Ukraine. In addition to the introduction of technologies for the production of waste-free packaging materials, it is necessary to find other solutions to the environmental problem. Disposal of solid waste (MSW) should be developed in one of three areas, which can be identified as the most promising: Recycle, Reduce and Reuse.

The main role in processing belongs to chemists, biologists and technologists. The activities of the designer are mainly in demand in two other areas.

In fact, designers are very actively involved in solving environmental problems, because by the nature of their activities are often their cause and are responsible for the produced non-environmental products, as well as for "overly packaged" consumer goods. Guided by the environmental friendliness of the material, some designers create packaging larger in weight than the product itself, for which, of course, the consumer overpays, for example, buying cardboard, as in the case of packaging from "SanDisk".

The designer should strive to reduce the cost of packaging materials, not just take care of their recyclability. The British government has announced its intention to start combating "excessive and irrational" packaging used in the food industry.

In our opinion, it is more expedient to change the form and function of objects of technogenic origin. It is known that used packaging can get a second life. It has been repeatedly proven that packaging in the modern world is beginning to acquire an independent status and can exist for life separately from the product for which it was intended. The activities of many designers are related to this area of "reuse" of packaging. Garbage cannot be compared to gold and silver, but it better reflects social "values." This is the opinion of the designers of the Canadian Studio Contexture Design, who developed a plywood bracelet "These Coffee Cuffs". The bracelet has two purposes: in addition to the fact that it can serve as an ornament, it easily turns into a cuff for a hot glass, if necessary, to prevent burns [6].

Such projects inspire designers in search of original solutions in the development of packaging that meets the requirements of the environment, the economic interests of the manufacturer and the aesthetic preferences of consumers.

Most countries have created their own logo for labeling organic goods. We will consider some of them guaranteeing an organic origin of production. Based on the infographic below, you can analyze that, as a rule, the logo uses green in different shades. As a basis use the form of a leaf, or vegetative motives. You can also see the abbreviations.

Conclusions

The concept of impeccable environmentally friendly packaging combines all three views of the solution. In design development, there should be a desire to give not only a second life to the package, but also to use as little material as possible, and this material must be environmentally friendly. But design solves not only the problem of combining these three rules. One of the main tasks of design is the role of a visual communicator between the product and the consumer, the role of a carrier of advanced information about environmentally friendly products.

References

1. ЕРШОВА, М. Скажи «НЕТ» пластику. 101 способ использовать меньше пластика и спасти мир.
2. DONELLA, H. Meadows, Dennis L. Meadows, Jørgen Randers, William W. Behrens III. The Limits to Growth.
3. Kate, Arnell. Six Weeks to Zero Waste: A Simple Plan for Life.
4. ТЕТЕРИН, В. Картон держит оборону [online] [дата обращения 01.06.2004]. Сайт: <http://www.pakkograff.ru/reader/articles/materials/paper/547.ph>
5. Gemma Malin [online] [дата обращения 24.10.2017]. Сайт: <https://sufio.com/>
6. Упаковка как искусство [online] [дата обращения 03.12.2008]. Сайт: <http://popsor.ru/16631>
7. ЛИПИНА, А.В. Экоупаковка: современное состояние проблемы и роль дизайна в ее решении [online] [дата обращения 18.03.2015]. Сайт: <https://upakovka.jofo.me/481289.html?fclk=15&jsoid=1721678>

ECODESIGN TRENDS IN CREATION COSTUME ART MODELS

Nataliia CHUPRINA^{1*},
Kristina OKREPKA¹

¹ Kyiv National University of Technologies and Design, Artistic Designing of Costume Department, Kyiv, Ukraine

*Corresponding author: Chuprina, Nataliia, chouprina@ukr.net

Abstract. *A retrospective review of the formation of ecologically oriented direction of fashion development of the second half of the twentieth century is done. Techniques and means of creating non-traditional textures that replace or imitate leather, fur and other natural materials in creating relevant clothing models as fashion products are identified. The collections and models of the world's leading design brands are characterized from the standpoint of their participation in the formation and dissemination of ecologically oriented trends in fashion development. The art model of the costume based on the figurative characteristics of the reptile was developed and realized with the use of non-traditional materials.*

Keywords: *ecodesign, costume art model, artificial materials, materials with simulated texture, trashion, trash couture.*

Introduction

In today's world of overconsumption, there are increasing calls for a rethinking of the production and use of the subject environment, including clothing and consumer goods. One of the main manifestations of this movement can be considered as the development of ecodesign, based on the principles of harmonious combination of ethics and aesthetics. This encourages respect for handicrafts in the design of clothing and accessories and a careful attitude to the fashion products we consume [1]. The purpose of this work is to determine the means of implementing eco-trends in the design of art models of costumes based on the analysis of the possibilities of using non-traditional materials in the creation and implementation of associative-image solution of the costume.

Research results and discussion

The ideas of ecological consumption, which are becoming widespread in modern society, have been very actively embodied in current fashion trends. Many designer brands of the new formation and Fashion Houses with deep traditions refuse to use the skin of live animals, so the subjects of the fashion system are constantly faced with the question of inventing new ways to convey texture and image [2]. In particular, for several seasons in a row, *Chanel* Fashion House has been abandoning products made of exotic animal leather and natural fur - they are being replaced by artificial materials and materials with an imitation texture. Representatives of this influential brand have officially announced that the Fashion House refuses to use the skin of crocodiles, lizards, snakes and stingrays. The ban also includes natural fur, which *Chanel* rarely uses in the manufacture of clothing and footwear in the mas-market segment. One of the reasons for this decision was the difficulty in finding leather suppliers that would meet the requirements for quality and the ethical aspect of the issue. Instead, *Chanel* plans to focus on developing modern fabrics and imitation leather that are virtually indistinguishable in their characteristics from natural materials [3].

Accordingly, to create a new practical material, you can use various non-traditional techniques for textiles, such as wrapping, collage, assembly, a wide range of techniques of corrugation, cutting, pressing, gluing, folding various shapes, thermochemical treatments and many other author's techniques. Among the traditional materials used by designers in their works

can be found the following: photo and film, floristics, polyethylene, wire, stones, glass, buttons, household items and others. The use of secondary raw materials in the manufacture of suits allows you to protect the environment, so every year more and more designers and designer brands prefer artificial substitutes [4].

In order to better explore the topic of non-traditional textiles, let's delve into the history of art costumes. The first suit made of non-traditional materials is a paper dress (Fig. 1). In March 1966, papermakers *ScottPaper* offered paper dresses for a dollar and a quarter [5].

The design of the models was minimalist and informative, as it carried various advertising messages. However, in a short time, sales of such models reached unprecedented volumes, as rapid waste-free consumption with an impressive appearance was then a cutting-edge idea. The first serious costume models made of non-traditional materials were designed and embodied by the novice designer of the mid-1960s *Paco Rabanne* [6]. In 1966, he presented in Paris his first revolutionary-experimental collection of clothing: twelve models of "modern materials" - outfits made of paper, plastic, metal, etc., because he considered them materials of the fashion of the future. In his collections he used geometric progressions, experimented with combining different materials/ Among his projects were feather cloaks, plastic and metal clothing with the addition of dried flowers and lace. A distinctive feature of the fashion designer were tight-fitting dresses in the form of wicker mail. Thus, the couturier can be considered the ideological inspirer of the eco-direction trashion - a trend in fashion of the 20th century, in which industrial waste and household waste are used to create clothing to preserve the environment. And the origin of this trend is considered to be 1966, when *Andy Warhol* created a paper dress to which was added a set of markers that allowed everyone to paint it to their liking. He also owns the unchanging symbol of thrash couture - the famous paper dress with labels from *Campbell* soups (Fig. 1).

Figure 1. a - d. Models of clothing made of non-traditional materials
a - b - models of paper dresses by *ScottPaper* (1966) [5]; c - paper dress from *Campbell* soups label (E. Warhol, 1966) [5]; d - a model of a metal dress - the so-called chain mail (P. Raban, 1960) [6]

In recent years, in fashion trends and the creation of fashionable clothing in various segments of consumption, especially in the development of conceptual and art costumes, prints of exotic animals made of imitation leather have become quite popular, so we tried to interpret a complex reptile print (eublepharus) made using non-traditional materials, with an alternative associative and creative solution of the art costume itself. The process of transformation of the basic form of the bioobject began with a careful analysis of the chosen form and its structure, silhouette shape, proportional and color solution. At the first stage of stylization sketches of natural analogues, their division, separation of interesting elements were carried out. The second stage ensured the preservation of the structure and associative-emotional characteristics of the object. Its shape was exaggerated: the lines were sharper, the length of the tail was reduced and its volume was reduced for visual relief, in order to direct the viewer's attention to one compositional center. The next step is to change the proportions and scale ratios of the elements of the shape of the bioobject while

preserving its structure. In order to find a more aesthetic compositional center of the object under study, its shape was proposed on a smaller scale. Based on this, a clearer and more advanced shape is structured, which repeats the shape of the body (Fig. 2).

Figure 3. a - d. Author's interpretftion a complex reptile print (eublepharus) made using non-traditional materials, with an alternative associative and creative solution of the art costume itself; a – a sketch of the costume art model, based on the features of reptile; b - a fragment of an costume art model with the materials that mimic the texture of a reptile; c – d - an art model of a costume with the use of materials based on the features of a reptile

Conclusion

So, based on the results of the study, we can conclude that the use of not traditional textiles, and materials that replace or imitate natural is appropriate in the manufacture of art models of costumes, because it expands the artistic means to create a perfect image in the suit and helps preserve natural objects and resources. Based on the study of modern fashion, it becomes clear that during the XXth century, designers actively use non-traditional materials to make clothing models to preserve the environment, and it has become a fashion movement that is still supported by contemporaries and actively implemented in modern fashion, as on catwalks. and on the streets.

References

1. CHUPRINA, N., SUSUK, M. Upcycling and its definition as a direction of ecodesign in the modern fashion industry. In: *Bulletin of Kharkiv State Academy of Design and Arts*, 2014, 3, pp. 38–41.
2. CHUPRINA, N., TCARUK, T. Synthesis of outrage and minimalism in modern eco-clothing collections. In: *Culture and Contemporary: almanac*, 2017, 2, pp. 81–85.
3. *Chanel*: official web-site [online] [access 17.11.2020]. Available: <http://www.chanel.com>.
4. KUS'KO, G. New textiles. Occurrence, progress, contours of the phenomenon. In: *Art studios*, 1993, 2-3, pp. 41-46
5. TEPLIAEVA, L. Paper fashion [online] [access 29.01.2021]. Available: <https://www.poglyad.com/blog-21/post>.
6. *Paco Rabanne*: official web-site [online] [access 07.02.2021]. Available: <http://www.pacorabanne.com>

METHODS, WAYS AND TECHNIQUES FOR SHAPING TEXTURED SOLUTIONS OF TEXTILE PRODUCTS

Olga MYKHAILIUK^{1*},
Galina TOKAR²,
Natalia OSTAPENKO³,
Marina KOLOSNIHENKO⁴

¹*Kyiv National University of Technology and Design, Faculty of Design,
Postgraduate student of the Department of Ergonomics and Fashion Designing, Kyiv, Ukraine*

²*Kyiv National University of Technology and Design, Faculty of Design,
Postgraduate student of the Department of Ergonomics and Fashion Designing, Kyiv, Ukraine*

³*Kyiv National University of Technology and Design, Faculty of Design, Doctor of Engineering Sciences,
Professor, Head of the Department of Ergonomics and Fashion Designing, Kyiv, Ukraine*

⁴*Kyiv National University of Technology and Design, Faculty of Design, Doctor of Engineering Sciences,
Professor, Dean of the Faculty of Design, Kyiv, Ukraine*

*Corresponding author: Mykhailiuk, Olga, olga.knutd@meta.ua

Abstract. *The paper discusses various techniques for creating textured solutions in order to provide individuality and expressiveness to textile products. It is noted that the use of textile texture solutions is widespread among works of various types of art, including design. The methods are listed and the features of the shaping of textile texture solutions are indicated. The main means of combinatorics are highlighted for expanding the information base of textured solutions of textile products. The components for a rational combinatorial search for textile texture solutions are revealed. The choice of multivariate new textured solutions by the combinatorial method is substantiated, which contributes to the expansion of the assortment range of aesthetically perfect textile products. The influence of textured solutions in textile design on the artistic and figurative perception of products has been proven. Emphasis is placed on highly artistic textile textured solutions.*

Keywords: *texture, textiles, shaping, combinatorics.*

Introduction

A characteristic feature of modern design is the conceptual diversity of products due to different value systems, traditions, ethnic characteristics and aesthetic needs of certain groups of consumers. Therefore, the means and methods of shaping textured solutions in textiles are gaining relevance.

Results of the research

Ensuring the integrity of the artistic and aesthetic perception of textile products is due to the harmonious combination of the components of the composition - shape, materials, color, etc. Therefore, today one of the design tasks is to create new textured solutions using various methods. Research is usually based on various techniques using traditional or new technologies, automated and manual manufacturing methods, for example, embroidery, patchwork, quilting, weaving, knitting, artificial aging, origami, dyeing, murbling, pleating, shirring, crushing, perforation and others. Combined finishing techniques are often used to give individuality and expressiveness to products. Shaping is based on the substantiation of specific volumetric-spatial, decorative-plastic, figurative-stylistic solutions of textile products.

As a result of the creative transformation of the surface, modern textiles acquire new artistic and aesthetic properties and are intertwined with the art of sculpture, architecture, painting, etc., and products from it can not only be used in everyday life, but also exist as a work of art. The use

of textured solutions is widespread among works of art, sculpture, architecture, painting, clothing, shoes, accessories, textiles, etc., and textured solutions are artistic expressive means, revealing the content and directly manifest the personal creative handwriting of a particular master....

Textured solutions form the basis of textile painting and textile sculpture. It should be noted that the art of textiles also encompasses costume design, artistic painting of fabrics, and the design of industrial products [1].

Combination is the main component of such a design approach and is used in combinatorics, transformation, kineticism, creation of dimensionless clothing, as well as clothing from a whole flat piece of fabric [2, 3].

One of the well-known methods of designing textiles is combinatorics. It is known [4] that combinatorics are methods of finding various compounds (combinations), combinations, and placement of certain elements in a certain order. Combinatorial (variant) methods of shaping are used to reveal a greater variety of combinations of a limited number of elements. Combinatorial searches are used to create complex three-dimensional and planar forms, textured solutions.

The purpose of the variant search is the decorative and aesthetic value of textured solutions and, as a result, the artistic expressiveness of products. The use of companion fabrics, a combination of materials that differ in geometric appearance and physical and mechanical properties, significantly expand the combinatorial options for new textured solutions. The use of several materials of different color, texture and texture in one product plays an important decorative role.

In the process of product design, methods of combining various groupings of material textures are often used. The main means of shaping textile texture solutions are, as a rule, fabrics, knitwear, fur, leather, nonwovens, accessories, and the like. It should be noted that modern textiles freely experiment with plant materials, plastic, clay, and the like. The combination of various materials creates a contrast or nuance of shapes, textures, as well as visual heaviness, lightness, and the like. These materials can play an exclusively symbolic role or serve as the basis for the design of the product [5].

The most important components of the variant search for artistically expressive textures are visual and tactile characteristics, optical properties, purpose and raw material composition of materials for their manufacture. A combination of such components as the degree of relief of the material, its color-graphic design, ink, transparency, main or applied purpose, natural composition, etc. leads to new solutions in the design of artistic expressive products [6].

It should also be noted that a particular set of characteristics of materials affects the formation of figurative-stylistic, artistic-aesthetic, etc. perception of products with textured effects. In addition, it cannot be argued that decorative and textured design is always advisable and can be successfully applied equally in every product.

Unsuccessfully used material processing or decor can not only worsen the appearance of the product, but also make it inappropriate and anti-artistic. How harmonious the textured solution will be depends largely on the understanding of the purpose and imagery of the designed product, as well as knowledge of the specifics of the approach to the decoration of various types of products.

Conclusion

Methods of shaping of textured solutions of textile products are analyzed. It is noted that thanks to the use of methods of combinatorics, transformation, deconstruction, etc., the range of textile products has been expanded. The most common methods of decorative transformation of textile surfaces are considered.

The means of creating textile textured solutions are listed, which include fabrics, knitwear, fur, leather, nonwovens, accessories, plant materials, plastic, clay, etc.

It has been proven that the use of various techniques and means of shaping makes it possible to diversify the assortment of textile textured solutions.

The components for a rational variant search for textured solutions of textile products are revealed, including visual and tactile characteristics, optical properties, purpose and raw material composition of materials for their manufacture.

The different influence of textured solutions on the artistic and figurative perception of products has been attested.

An information base has been formed, contributing to the expansion of the assortment range of aesthetically perfect textile products.

References

1. УВАРОВ, В. Д. Авторская таписсерия в контексте мирового художественного процесса. Диссертация на соискание ученой степени доктора искусствоведения. Москва, 2000.
2. ГУСЕЙНОВ, Г. М. Композиция костюма./ Гусейнов Г.М., Ермилова В.В./ М.: «Академия», 2003.
3. ХОЛМЯНСКИЙ, Л. М. Дизайн: Книга для учащихся./ Холмянский Л. М., Щипанов А. С. / М.: Просвещение, 1985.
4. НІКОЛАЄВА, Т. В. Тектоніка формоутворення костюма. Навчальний посібник. Ніколаєва Т.В. – К.: Арістей, 2011. – 340 с.
5. Підхід до дизайн-проектування фактурних рішень жіночого одягу. Михайлюк О. Ю., Остапенко Н. В., Луцкер Т. В. Art and Design. - 2019. - № 2 (06).
6. Проектування фактурних ефектів в жіночому одязі методом комбінаторики. Асп. Михайлюк О. Ю.; наук. кер.: Колосніченко М. В., Остапенко Н. В. Наукові розробки молоді на сучасному етапі: тези доповідей XVIII Всеукраїнської наукової конференції молодих вчених та студентів 18-19 квітня 2019 р., Київ). - Київ: КНУТД, 2019. - Т. 1: Сучасні матеріали і технології виробництва виробів широкого вжитку та спеціального призначення. - С. 84-85.

ANALIZA FORMELOR GEOMETRICE ȘI VOLUMETRICE PENTRU DIVERSE PERIOADE ISTORICE ALE PRODUSELOR DE ACOPERIRE A CAPULUI PENTRU FEMEI

Lilia CALÎM-NICHIFOROV^{1,2*}

¹ Profesor de specialitate, gradul didactic superior, Colegiul Tehnologic din Chișinău, Republica Moldova

² Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Textile și Poligrafie, Departamentul Design și Tehnologii în Textile și Poligrafie, grupa DDP-111M, Chișinău, Republica Moldova

*Autorul corespondent: Calîm-Nichiforov, Lilia, lilia.calim@mail.ru

Rezumat. Formele volumetrice ale produselor de acoperire a capului s-au modificat pe parcursul evoluției istorice, la fel, ca și formele volumetrice ale produselor de îmbrăcăminte. În prezent, evoluția formelor volumetrice ale acoperămintelor de cap este studiată insuficient, și necesită o sistematizare, iar cercetările în acest domeniu prezintă informații incomplete și parțiale. Procesul de elaborare a noilor modele de acoperăminte pentru cap se realizează intuitiv, bazându-se pe expertiența practică și constructivă a designerului și modelerului-constructor. Utilizarea informației istorice despre dezvoltarea formelor volumetrice și geometrice ale produselor de acoperire a capului vor permite realizarea modelelor cu noi forme volumetrice, siluete, plasticitate a liniilor și alte particularități.

Cuvinte cheie: diametru transversal, diametru longitudinal, plastica suprafețelor, forme spațiale, înălțimea capului, diametrul transversal al capului.

Introducere

Pentru cercetarea, studierea și analiza formelor geometrice și volumetrice ale produselor de acoperire a capului s-au utilizat informații din imaginile de pe tablouri, statuete, monumente arhitecturale, reviste de modă, schițe din literatura specializată etc. pentru toată perioada evoluției istorice a acoperămintelor de cap. Formele produselor vestimentare au evoluat în timp în complex cu formele produselor de acoperire a capului. Dacă se va studia regularitatea schimbării formelor pe o perioadă mai îndelungată în evoluția istorică a produselor de acoperire a capului, atunci se vor putea prognoza noile tendințe ale modei. Eclectica formelor și direcțiile stilizate contribuie la dezvoltarea unui număr mare de variații și de interpretări ale produselor de acoperire a capului.

1. Analiza formei geometrice și volumetrice pentru diverse perioade istorice a produselor de acoperire a capului pentru femei

Inițial au fost selectate produse de acoperire a capului pentru diverse perioade istorice, și anume, începând cu perioada Egiptului Antic și până în prezent [1-4, 6-9, 12], din considerente că acest element al costumului feminin, în prezent, ba chiar mai mult în ultimul deceniu, a devenit parte inseparabilă și solicitată a imaginii artistice a femeii. Următoarea etapă este cercetarea formelor volumetrice ale produselor de acoperire a capului pentru femei pentru diverse perioade istorice, utilizând drept material de cercetare imaginile de pe monunente de arhitectură, poze foto, sculptură, frescă, tablouri, desene din diverse surse literare. S-a constatat că, forma volumetrică și geometrică a produselor de acoperire a capului au evoluat în timp după aceleași principii ca și îmbrăcămintea. Analiza demonstrează că, cel mai evident forma acoperământului de cap este exprimată prin silueta, reprezentată prin figuri geometrice elementare [5, 10, 11, 13, 14]. De exemplu (vezi Fig. 1), pentru perioada Egiptului Antic, din punct de vedere al formei geometrice, produsului de acoperire a capului îi este caracteristică figura trapez cu baza mare în sus, pentru perioada Greciei Antice forma geometrică specifică produsului de acoperire a capului este ovală, care predomină și în acoperămintele de cap din perioada Romei Antice. Însă pentru această

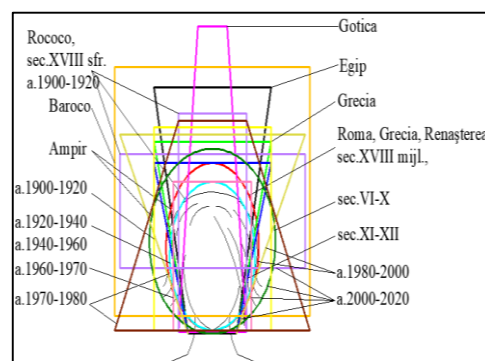

perioadă apare și forma geometrică specifică pentru Egiptul Antic – trapezul cu baza mare în sus, însă cu dimensiuni de înălțime mai mici.

Pentru Evul Mediu, perioada Preromană (sec. VI-X) forma geometrică a acoperământelor de cap este ovală, ca și în Grecia Antică, însă cu forme volumetrice mai mari pe exterior și mici pe interior. Pentru perioada Romană (sec. XI-XII) forma geometrică a produselor de acoperire a capului pentru femei este, la fel, trapez cu baza mare în sus, dar cu înălțimi mai mici, iar pentru perioada Gotică (sec. XIII-XV) trapezul își schimbă direcția și este cu baza mare în jos, ba mai mult, devine asemănător unui con cu înălțime maximală. Epoca Renașterii se caracterizează prin simplitatea formelor geometrice ale acoperământelor de cap, devenind ovale ca și în Roma și Grecia Antică, însă cu dimensiuni volumetrice mici. Forma geometrică a acoperământelor de cap pentru stilul Baroco (sec. XVII) este radical schimbată și este de tip dreptunghi vertical (la începutul perioadei) și apoi trece în triunghi cu baza în sus. Acoperământele de cap la sfârșitul acestui stil sunt din nou ovale, laconice, de volume mici. Începutul stilului Rococo (sec. XVIII) trece la repetarea stilului Baroco, însă cu forme volumetrice mult mai mari. Stilul Ampir (începutul sec. XIX) se reîntoarce la forma geometrică ovală a acoperământului de cap cu volum mediu.

Figura 1. Evoluția formei geometrice a produselor de acoperire a capului pentru diverse perioade istorice

Figura 2. Tipurile de forme geometrice ale produselor de acoperire a capului pentru diverse perioade istorice

La mijlocul sec. al XIX-lea predomină aceeași formă geometrică ovală, dar cu forme mai alungite, iar la sfârșitul acestui secol această formă ovală este mare sau apropiată de pătrat. Începutul sec. XX (anii 1900-1920) se caracterizează prin forme mari ale acoperământelor de cap care se pot înscrie într-un dreptunghi orizontal sau vertical, de asemenea într-un triunghi, iar prin anii 1920-1930-1940-1960 forma geometrică a produsului de acoperire a capului este din nou ovală, de diverse dimensiuni (alungită vertical și foarte ajustată pe cap). În anii 1960-1970 forma geometrică a acoperământului de cap este de tip dreptunghi vertical cu volum mic. În anii 1970-1980 se reîntoarce forma geometrică ovală de volume mijlocii. Pentru perioadele 1980-2000 și 2000-2020 sunt caracteristice o multitudine de forme geometrice: triunghi cu baza în sus, oval vertical și orizontal, dreptunghi vertical și orizontal, trapez cu baza mare în sus sau în jos.

Deci, putem constata, că pentru toată perioada istorică de evoluție a formelor geometrice ale acoperământelor de cap predomină următoarele figuri geometrice (vezi Fig. 2): oval/cerc, trapez, triunghi, dreptunghi, pătrat. Dar, cea mai frecventă formă geometrică este ovalul, care are diverse dimensiuni și forme volumetrice.

La următoarea etapă s-a efectuat analiza datelor obținute la calculul raportului dimensiunilor verticale și orizontale ale acoperământelor de cap și dimensiunile capului pentru toată perioada istorică, începând cu Egiptul Antic și până în prezent (vezi Fig. 3).

Figura 3. Evoluția formei volumetrice ale produselor de acoperire a capului pentru diverse perioade istorice

În primul grafic (vezi Fig. 4.1) este prezentat rezultatul calculelor dintre raportul $\hat{I}_{cap}$ (înălțimii capului) și $\hat{I}_{prod}$ (înălțimii produsului). Conform acestui grafic, produsele de acoperire a capului (Egiptul Antic) inițial aveau o înălțime mai mare decât înălțimea capului. Apoi pentru o perioadă mai îndelungată (Roma și Grecia Antică, perioada Preromană) acest raport se apropie de unitate. Ulterior, pentru perioadele Romană, Gotică și Renaștere, înălțimile produselor de acoperire a capului sunt în creștere în raport cu înălțimea capului, iar la sfârșitul acestei perioade produsul de acoperire a capului după înălțime este mic ca dimensiune. Stilul Baroco se evidențiază prin creșterea raportului dintre aceste două dimensiuni, iar apogeul revine stilului Rococo. Sec. XIX (stilul Ampir) și ulterior până la finele acestui secol, se evidențiază prin micșorarea dimensiunilor de înălțime a acoperământelor de cap, care treptat devine constant, cu minimum de variație, pe parcursul sec. XX. Deci, putem constata că pentru toată perioada istorică, după înălțime produsele de acoperire a capului, preponderent, au fost mai înalte decât $\hat{I}_{cap}$, iar pentru a doua jumătate a secolului XX și până în prezent aceasta este aproximativ aceeași.

În graficul doi (vezi Fig. 4.2) este prezentat rezultatul calculelor dintre raportul $d_{tr.cap}$ (diametrului transversal al capului) și $d_{tr.prod}$ (diametrului transversal al produsului). Conform acestui grafic, produsele de acoperire a capului inițial (pentru perioadele Egiptul Antic, Roma și Grecia Antică, perioada Preromană, Romană, Gotică și Renaștere) aveau dimensiuni transversale mici sau mijlocii în raport cu $d_{tr.prod}$, având o fluctuație a valorilor neesențială și fiind apropiate de unitate. Pentru perioada Rococo acest raport este evident mare, ceea ce prezintă o creștere semnificativă a diametrului transversal al acoperământului de cap. Ulterior, pentru următoarele perioade istorice, conform graficului, până în prezent avem, preponderent, o variație a rezultatelor mijlocii pentru acest raport al dimensiunilor.

Ultimul grafic (vezi Fig. 4.3) ne prezintă fluctuația raportului dintre dimensiunile transversale și de înălțime ale acoperământelor de cap și ale capului propriu-zis. Conform acestor date putem afirma că înălțimea produselor pentru acoperirea capului au suferit mai multe

modificări în timp, decât dimensiunile transversale, iar în prezent raportul dintre dimensiunile transversale ale acoperământelor de cap și cap (conform tendințelor modei) sunt mai mari, decât raportul dintre înălțimea acoperământului de cap și înălțimea capului.

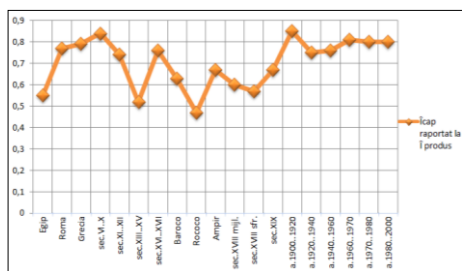

Figura 4.1. Graficul raportului $\hat{I}_{cap}$ și $\hat{I}_{prod}$

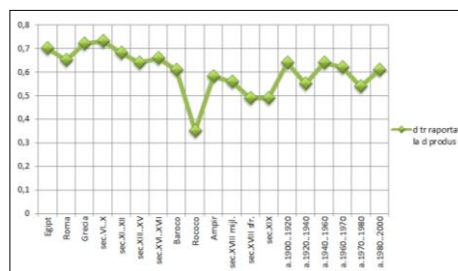

Figura 4.2. Graficul raportului $d_{tr.cap}$ și $d_{tr.prod}$

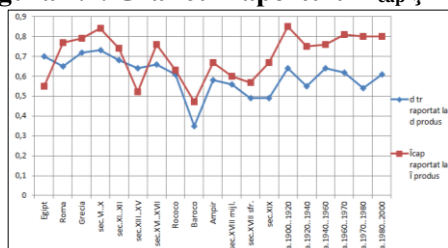

Figura 4.3. Rezultatele calculului (fluctuația raportului dintre dimensiunile transversale și de înălțime ale acoperământelor de cap și ale capului)

Concluzii

Schimbarea formelor volumetrice și geometrice ale produselor de acoperire a capului în timp este intercalată cu noțiunea stabilitatea și mobilitatea elementelor acoperământelor de cap. Unele dimensiuni se schimbă mai lent, iar altele mai rapid, unele forme geometrice se repetă mai frecvent, altele mai rar. Formele geometrice s-au schimbat pe tot parcursul timpului, atât după formă, cât și după dimensiuni. Toate aceste studii, ba chiar mai minuțioase și detaliate, pot servi pentru o ulterioară prognoză a tendințelor modei, a formelor volumetrice și siluetei produselor de acoperire a capului.

Referințe

1. FOGG, M. *Moda – istoria completă*. Editura RAO, București, 2005.
2. BRUN, V., TILIKE, M. *Istoria Kostiuma ot drevnosti do novogo vremeni*. Āksmo Press, Moskva, 1999.
3. GOTTENROT, F. *Illiustrirovannaia istoria sitilea i modî s drevneișih vremion*. Āksmo, Moskva, 2009.
4. GOTTENROT, F. *Illiustrirovannaia āņķiklopedia modî*. Izdatelistvo Artia, Praga, 1966.
5. GOREACICOVSKAIA, M. *Hudojestvennoe proektirovanie costiuma*. Editura TEHNICA-INFO, Chișinău, 2001.
6. NANN, Dj. *Istoria costiuma*. OOO Izdatelistvo Astreli, Herbert Press, 2000.
7. DUDNICOVA, G. *Istoria costiuma*. Izdatelistvo Fenix, Rostov-na-Donu, 2001.
8. ZAHARJEVSKAIA, R.M. *Istoria costiuma. Ot anticinosti do sovremennosti*. Izdatelistvo „RIPOL klassik”, Moskva, 2007.
9. KAMINSKAIA, N.M. *Istoria costiuma*. Leogkaia industria, Moskva, 1977.
10. KOZLOVA, T.B., RÎTVINSKAIA, L.B., TIMAȘEVA, Z.N. *Osnovî modelirovania i hudojestvennogo oformlenia odejdî*. Leogkaia industria, Moskva, 1979.
11. KOZLOVA, T.B. *Hudojestvennoe proektirovanie costiuma*. Leogkaia i pișcievaia promîșlennosti, Moskva, 1982.
12. KOMMISARJEVSKII, F.F. *Istoria costiuma*. Sovremennîi literator, Minsk, 1999.
13. RACÎȚKAIA, E.I., SIDORENKO, V.I. *Modelirovanie i hudojestvennoie oformlenie odejdî*. Izdatelistvo Fenix, Rostov-na-Donu, 2002.
14. CIALȚÎKIEAN, D. *Āņķiklopedia costiuma*. Mir āņķiklopedii, Avanta+, Asteli, 2010.

UTILIZAREA PRINCIPIULUI DECONSTRUCȚIEI/RECONSTRUCȚIEI CA SOLUȚIE DE REUTILIZARE A PRODUSELOR VESTIMENTARE

Cătălina FILIP^{1*}

¹ Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Textile și Poligrafie, Departamentul Design și Tehnologii în Textile și Poligrafie, gr. DDP-191M, Chișinău, Republica Moldova

*Autorul corespondent: Filip, Cătălina, catalina.filip@mctt.utm.md

Rezumat. *In this article the concepts of deconstruction and reconstruction were determined, these being specific to the collections of designers like Martin Margiela, Yoji Yamamoto, Rei Kawakubo, Karl Lagerfeld, Anne Demelmeister and Dries van Noten, Comme des Garçons. Also some works of the designer Martin Margiela were presented. Several designers and finalists of the EcoChic Design Award and the clothing products created through reconstruction were presented.*

Cuvinte cheie: *sustenabilitate, Martin Margiela, Comme des Garçons, up-cycling.*

Introducere

Conceptul de „deconstrucție” este folosit cu o consistență neclintită în descrierea produselor vestimentare care par neterminate, uzate sau supuse reciclării. Chiar dacă primele modele asociate cu această tendință pot fi urmărite până la sfârșitul anilor 1980, importanța practicii deconstrucției și influența acesteia asupra modei moderne încă se păstrează. Acest fenomen este asociat cu numele lui Martin Margiela, Yoji Yamamoto, Rei Kawakubo, Karl Lagerfeld, Anne Demelmeister și Dries van Noten, Comme des Garçons. Deconstructivismul în modă este văzut ca parte a unui sistem filosofic influențat de opera lui Jacques Derrida [1].

Jacques Derrida în cartea sa Letter to a Japanese Friend, încearcă să transmită prietenului și traducătorului său intențiile sale și unele dintre probleme pe care le-a întâmpinat când i-a dat numele „deconstrucție”, acesta descrie conceptul astfel: „Deconstrucția este un eveniment care nu așteaptă deliberarea, conștiința sau organizarea unui subiect sau chiar de modernitate. Se deconstruiește sinele. Poate fi deconstruit [Ça se deconstruit.] „Acest” [ça] nu este aici ceva impersonal care se opune unor subiectivități egologice. Este în deconstrucție (Littre spune „a se deconstrui [se déconstruire] ... a pierde construcția sa”)” [1].

1. Aspecte teoretice privind deconstrucția/reconstrucția în moda sustenabilă

Apogeul abilității de deconstrucție a lui Margiela poate fi considerată poate instrucțiunea pe care a publicat o într-o revistă, al cărei număr sponsorizat sugerează ideea de a coase un jumper din 8 perechi de șosete.

Prima sa colecție a venit ca un șoc pentru toată lumea. Dar, în același timp, a fost o adevărată descoperire. Martin simte sosirea unei noi tendințe, parcă plutind în aer. A arătat acum o duzină de sezoane, a luat cele mai plictisitoare și mai casual vestimente și a arătat cum pot fi purtate într-un mod nou acum.

Reconstrucția este o formă de up-cycling și este procesul de fabricare a produselor vestimentare noi din deșeuri formate din produse de îmbrăcăminte uzate anterior sau îmbrăcăminte finită preformată. Acest proces implică mai întâi deconstruirea articolelor de îmbrăcăminte și apoi reconstituirea materialelor reziduale în modele noi.

Redress Design Award este cea mai mare competiție de design vestimentar sustenabilă din lume. Competiția, organizată de Redress, își propune să familiarizeze designerii de modă aspiranți din întreaga lume cu teorii și metode de proiectare durabile care contribuie la dezvoltarea unui sistem circular de modă. În 2017 a fost editată o revistă unde au fost nominalizați și premiați designerii care au creat colecții bazându-se pe acest concept în design pe parcursul mai multor ani.

Figura 1. Cartea Fashion Theory: Deconstruction Fashion: The Making of Unfinished, Decomposing and Re-assembled Clothes, Alison Gill, 1998 [1]

Figura 2. Revista A Magazine Curated By Maison Martin Margiela, 2004 [2]

Figura 3. Vestă din fragmente de farfurii sparte, toamnă-iarnă 1989/1990 [3]

Figura 4. Top realizat din mănuși vintage din satin, primăvară-vară 2001 [3]

Figura 5. Jeacă din sandale, 2010 [3]

Figura 6. Vestă artizanală pentru bărbați, iarnă 2005-2006 [4]

Figura 7. Designerul irakian, Reem Alasadi, a reconstruit corsete vintage și rochii de balet de la începutul secolului pentru a crea această frumoasă rochie de balerină modernă reconstruită [5]

Figura 8. Designerul din Hong Kong, Dorian Ho, a creat această rochie reproiectată de haute couture folosind mostre de țesături nedorite din sezonul anterior de la studioul său de design [5]

Designerul german și câștigătorul Premiului EcoChic Design 2013, Karen Jessen a creat această colecție reconstruită prin reconstrucția blugilor second-hand uzați și a tricourilor în surplus de producție [5].

Figura 9. EcoChic Design 2013, Karen Jessen [5]

Designerul chinez și finalistul EcoChic Design Award 2013, Xinyan Dai a creat această rochie din denim couture reconstituită prin reconstrucția blugilor second-hand.

Brandul din SUA, Burning Torch creează piese reconstruite prin reciclarea diferitelor elemente de produse de îmbrăcăminte și accesorii folosite în piese „noi” reconstituite. Această rochie a fost realizată prin reconstituirea lenjeriei vintage de Karen Jessen [5].

Figura 10. Rochii reconstituite din denim de Xinyan Dai și lenjerie vintage de Karen Jessen [5]

Figura 11. Rochie creată de Gary Harvey [5]

Figura 12. Livia Firth împreună cu Gary Harvey [5]

Gary Harvey despre principiul reconstrucției în modă: „Lucrând de 20 de ani în industria modei, m-am convins personal de cantitatea de deșeuri din textile și îmbrăcăminte, iar colecțiile mele de modă sunt o reacție la acest lucru. S-au dus zilele generațiilor anterioare care au învățat să își prețuiască, să respecte, să repare și să recicleze hainele. În schimb, cantități mari de îmbrăcăminte de bună calitate sunt trimise zilnic la depozitele de deșeuri. Procedul de reconstrucție are un impact enorm asupra ecologiei. Trebuie să conștientizăm că rezervele de resurse naturale ale Pământului sunt limitate, pur și simplu nu putem menține ratele noastre actuale de consum, deoarece la un moment dat resursele se vor epuiza. În consecință, la un moment dat, reconstrucția și renovarea nu vor mai fi o alegere electivă – dar vor deveni o necesitate” [5].

Rochia reconstituită a lui Gary Harvey realizată folosind alte rochii de epocă, care a fost purtată de icoana modei sustenabile, celebra Livia Firth la Premiile Oscar.

„Scopul meu principal ca designer de modă este să uimesc și să inspir oamenii cu colecțiile mele, făcând fiecare siluetă și design unic. Artă fundamentală a reconstrucției este selectarea articolelor interesante și crearea de combinații unice care să aducă plusvaloare. Tehnicile mele de croire și construcție sunt inspirate de couture vintage și fiecare componentă este selectată manual. Combin cu atenție produse de îmbrăcăminte individuale și textile vintage, pe care le drapez și le cos din nou pentru a crea o singură piesă armonioasă din mai multe produse vestimentare diferite” – scrie Gary Harvey [5].

Designerul a acordat niște sfaturi cu privire la proiectarea corectă a unui produs conform principiului reconstrucției:

1. Stilul și moda ar trebui să vă influențeze luarea deciziilor.
2. Alegeți produse vestimentare care funcționează și se potrivesc bine unul cu celălalt.
3. Asigurați-vă că culorile alese se completează reciproc.
4. Utilizați un tipar bun sau luați în considerare posibilitatea drapării produsului direct pe corp.
5. Folosiți tehnici de proiectare de calitate pentru a asigura o poziționare bună pe corp.

„Mesajul meu secundar ca designer de modă este despre politica deșeurilor de îmbrăcăminte și reciclare. Tot ce folosesc în rochii create de mine sunt 100% reciclate. Succesul colecțiilor mele a fost copleșitor. Am fost invitat să-mi prezint colecțiile în săptămânile modei din întreaga lume, inclusiv Londra, New York, Los Angeles, Paris și Berlin. Rochiile mele au fost expuse în unele dintre cele mai bune muzee din lume, inclusiv Muzeul Victoria și Albert și Muzeul de Artă Modernă” – scrie Gary Harvey [5].

Concluzii

Deconstrucția în modă ridică întrebări legate de modă și analizează limbajul acesteia, materialele și principiile sale. Critica și analiza modei au permis, de asemenea, autorizarea unui stil recunoscut cu forme caracteristice și o serie de abordări posibile pentru deconstruirea modei. Până într-un final, filosofia deconstructivismului și reconstructivismului în modă reprezintă metode de expresivitate, dar și de susținere, și încurajare a unei mode sustenabile.

Referințe

1. Fashion Theory, Volume 2, 1998: *Deconstruction Fashion: The Making of Unfinished, Decomposing and Re-assembled Clothes*, pag. 25-49, [online] [accesat 12.02.2021]. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/233620158_Dec...
2. A Magazin Curated By. Maison Martin Margiela [online] [accesat 12.02.2021]. Disponibil: <https://www.janus-books.com/products/a-magazine-curated-by-margiela>
3. The Fashion Book [online] [accesat 14.02.2021]. Disponibil: <http://thefashiondesignbook.blogspot.com/2013/09/martin-margiela-deconstruction.html>.
4. Martina Margiela private collection goes up for auction at Sotheby's Paris [online] [accesat 14.02.2021]. Disponibil: <https://www.thenationalnews.com/lifestyle/martin-margiela-private-collection-goes-up-for-auction-at-sotheby-s-paris-1.904206#6>.
5. The ecochic design award reconstruction design technique [online] [accesat 15.02.2021]. Disponibil: https://static1.squarespace.com/static/582d0d16440243165eb756db/t/5962e149f5e23108722717a7/1499652487996/LEARN_Reconstruction_ENG_REV20170615.pdf.

PARTICULARITĂȚILE PERCEPERII ȘI UTILIZĂRII INFORMAȚIEI DIGITALE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PROFESIONAL TEHNIC A PERSOANELOR CU DEFICIENȚE DE AUZ

Eleonora GÎNCU^{1,2*}

¹ Profesor de specialitate, gradul didactic superior, Școala Profesională nr. 11

² Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Textile și Poligrafie, Departamentul Design și Tehnologii în Textile și Poligrafie, gr. DDP-111M, Chișinău, Republica Moldova

*Autorul corespondent: Gîncu, Eleonora, eleonoragincu@gmail.com

Rezumat. În lucrarea dată se prezintă rezultatele cercetărilor realizate în cadrul predării disciplinelor de specialitate în grupele cu persoane hipoacuzice, în scopul incluziunii educaționale. Au fost studiate particularitățile perceperii și utilizării informației digitale în învățământul profesional tehnic a persoanelor cu deficiențe de auz.

Cuvinte cheie: educație incluzivă, persoane hipoacuzice, integrare, comunicare.

„Singura parte, care mă definește din cuvântul „dizabilitate” sunt ultimele 9 litere – „abilitate”.”
(citată din Robert M. Hensel)

Introducere

Tendința integrării Republicii Moldova în Uniunea Europeană a generat noi oportunități, dar, în același timp, și alte cerințe în domeniul educației și formării profesionale. Educația a devenit, în mod evident o prioritate absolută, deoarece Republica Moldova trebuie să fie un partener credibil și valabil în domeniul educației și formării profesionale la nivel european.

În acest context deficiența de auz exprimă hipoacuzia-surditatea - pierderea parțială și totală a auzului. Aceste persoane comunică între ei în limbajul mimico-gestual, fiind principala formă de comunicare a persoanelor afectate. Acest limbaj se compune din semne vizuale, cu simboluri și norme proprii. Perceperea aceluiași gest poate avea mai multe semnificații, de aceea diferențierea o face mimica.

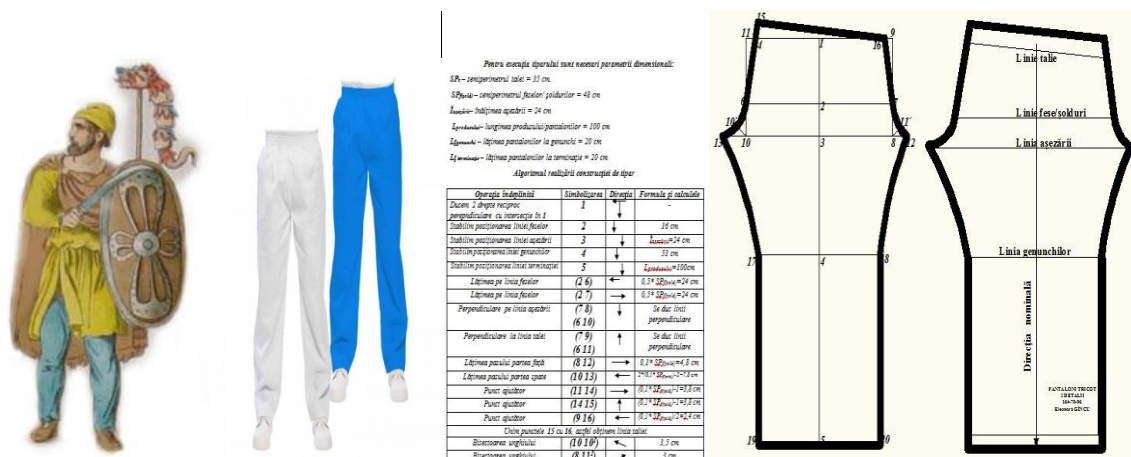
1. Aspecte privind perceperea informației de către persoanele hipoacuzice

Înțelegerea informației scrise sau citite de către persoanele hipoacuzice este diferită, uneori total diferită decât a persoanelor, care aud. Pentru cei care aud, cuvintele au o multitudine de sinonime, percepute în multitudinea de conotații semantice de aceea sunt percepute mai profund, iar cei cu deficiențe de auz le vor percepe superficial, fapt cauzat de nerecunoașterea prepozițiilor și a lexiconului slab dezvoltat. În această situație, miza specialistului va fi transmiterea informației prin analizatorul vizual în primul rând, dar și prin cel tactil.

De aceea, în învățământul profesional tehnic, dacă e să urmez îndemnul de a nu uita că „surzii „aud” cu ochii”, motivarea persoanelor educabile să-și lărgască spectrul terminologic și să-l perceapă adecvat prin asocierea cuvântului scris cu imaginea ce o reprezintă. De exemplu, cuvintele scrise: „material în buline”, persoanele hipoacuzice nu le-au perceput până nu au văzut mostra și văzând-o au arătat prin limbajul mimico-gestual că este „cerc” ceva „rotund”.

Este adevărat, că procesul de învățământ în aceste grupe impune un ansamblu de acțiuni și efort suplimentar exercitate în mod conștient și sistematic de către cadrele didactice la pregătirea orelor predate la specialitate.

Drept exemplu, la orele din cadrul disciplinei Proiectarea îmbrăcăminții pe lângă prezentarea grafică a tiparelor, utilizând AutoCAD-ul sunt prezentate imaginile produsului proiectat, exemple ale noțiunilor cheie cu mostre în mărime reală, algoritmul etapizat al realizării tiparelor (Fig. 1).

Figura 1. Imagini, mostre de produse, algoritmi de proiectare și tipare prezentate la lecția de Proiectare a îmbrăcăminteii persoanelor cu deficiențe de auz în scopul percepției informației

La finalul lecției cu tema: „Proiectarea tiparului pantalonilor din tricot” toți elevii au obținut tiparul și șabloanele realizate foarte bine, fără să fie diferențe dintre persoanele cu deficiențe de auz și ce-i care aud.

Concluzii

În concluzie se constată că, dacă profesorul va transmite informația prin analizatorul vizual în primul rând, prin cel scris, dar și prin cel tactil persoanelor educabile, spectrul terminologic se va lărgi. Pentru persoanele hipoacuzice asocierea cuvântului scris cu imaginea ce o reprezintă este calea spre incluziune în societate.

Ajutați și ghidați persoanele cu deficiențe de auz, pot obține performanțe la obținerea specialității. În unele cazuri dezabilitatea este transformată în abilitate, astfel:

„Întreprinzătorii cu dizabilități au un succes covârșitor”
 (citată din David Brenner)

Astfel, singura dizabilitate a omului nu vine cu boala și nici cu o oarecare formă de invaliditate, ci singura dizabilitate reală este: incapacitatea de a simți iubire pentru alții. Fiecare își are rostul și rolul pe Pământ.

Referințe

1. Repere metodologice privind individualizarea procesului educațional în instituția de învățământ profesional-tehnic, anul de studii 2020 – 2021. Anexă la Ordinul MECC nr. 839 din 18 august 2020 [online] [accesat 01.03.2021]. Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/_26_repere_metod_sap_2020-2021_final.pdf
2. *Dicționarul limbajului mimico-gestual din Republica Moldova*. /Asoc. Surzilor din Rep. Moldova (ASRM), Alianța INFONET; resp. de ed.: Ruslan Lopatiuc, Natalia Babici, Victor Koroli; experți: Alla Bargan [et al.] – Chișinău: Ideea-Com, 2017. – 736 p.
3. *Individualizarea procesului educațional prin adaptări curriculare: Ghid metodologic*. /Agnesia Eftodi, Angela Cazac, Galina Filip [et al.]; coord.: Virginia Rusnac; Centrul Republican de Asistență Psihopedagogică. – Chișinău: S.n., 2017, MECC.

RECICLAREA TEXTILELOR ÎN VEDEREA OBTÎNERII SOLUȚIILOR INEDITE ÎN DESIGN VESTIMENTAR

Ana CARAUȘ^{1*}

¹Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Textile și poligrafie, Departamentul Design și Tehnologii în Textile și Poligrafie, grupa DVI-171, Chișinău, Republica Moldova

*Autorul corespondent: Carauș, Ana, ana.caraus@dv.utm.md

Rezumat. Îmbinarea gândirii creative cu cea strict pragmatică în scopul rezolvării problemei crizei mondiale a ecologiei, poate crea soluții cu adevărat inedite. De la re folosirea textilelor utilizate, până la reciclarea acestor în noi soluții decorative, așa gândesc designerii care doresc să facă o schimbare în lumea modei. Pentru utilizarea maximă a tuturor resurselor existente și pentru a reduce cantitatea deșeurilor, în procesul creării s-a adăugat etapa de experimentare pe textile. Metodele de aplicare, vopsire, și brodare a țesăturilor le conferă o nouă viață, iar implicarea în acest proces a deșeurilor textile valorifică această etapă pe deplin.

Cuvinte cheie: eco-anxiety, fashion, deșeuri, design.

Introducere

Schimbările accelerate a climatului psihologic au declanșat modificările ofertelor pe piață. Pe fundalul crizei economice produse de pandemia Covid-19, producătorii și prestatorii de servicii sunt nevoiți să lucreze mult mai mult pentru a crea lucruri cu adevărat demne de a fi cumpărate, iar rezolvarea stilistică a produselor a devenit o problemă complicată. Astăzi fiecare chibzuieste mult înainte de a procura ceva, făcând o analiză profundă a etapelor de fabricare a produselor cumpărate. Pentru a răspunde la noile necesități ale cumpărătorului, industria fashion a suferit mari schimbări, pentru a ameliora problemele care ea le-a creat multe decenii. Designerii contemporani pun accent pe sustenabilitate în creațiile lor, iar metodele lor de a folosi rațional resursele și de a re-folosi deșeurile sunt cu adevărat uimitoare.

1. Reorientarea valorilor

Conform raportului anual al companiei WGSN [1], cel mai puternic sentiment simțit de către oamenii actuali este frica. Chiar dacă este un sentiment de bază, care reprezintă o stare internă cu impact negativ, creșterea nivelului mondial de frică reprezintă o schimbare majoră în societate. Acest schimb emoțional este generat de faptul că oamenii trăiesc într-un flux prea rapid de noutăți, care în mare parte sunt negative, povestind despre neliniștea politică, crize economice, pandemia globală. Pe acest fundal s-au acutizat probleme de mult existente care pun în evidență iresponsabilitatea umană. Un sondaj climatic WGSN din 2019 a constatat că 90% dintre intervievați la nivel mondial au spus că gândul despre criza climatică, și problemele ecologiei, i-au făcut să se simtă neliniștiți pentru viitorul lor. Această frică pentru starea mediului a fost numit ca *Eco-anxiety* și reprezintă sentimentul cronic de îngrijorare asupra impactului problemelor ecologiei. Această stare îi face pe părinți să se îngrijoreze pentru lume în care vor trai copii lor și asta îi face să-și schimbe comportamentul. Avem exemplul părinților din nordul Indiei, unde parte a cotidianului a devenit urmărirea indicelui calității aerului. Pe baza lui, părinții își limitează copii de plimbări în aer liber. Acest aspect, adaugă inactivitate copiilor și adolescenților, iar pe termen lung ar putea avea efect dezastruos inclusiv apariția bolilor. Dacă părinții se luptă pentru protecția copiilor limitându-se accesul la aer liber, observăm că tinerii își transformă frica în acțiune, astfel, mii de adolescenți au ieșit în străzi pentru a protesta și a arăta îngrijorarea lor față de starea naturii actuală. Cel mai bun exemplu de tânăr activist, care pune accent pe criza ecologică este Greta THUNBERG, care în 2019 a participat la conferința ONU cu un mesaj spre a schimba lumea în favoarea rezolvării problemelor climatice.

2. Impactul negativ al industriei fashion

Conduc de frică pentru viitor și pentru lumea în care vor trăi urmașii, oamenii foarte chibzuit începe a alege ceea ce cumpără, iar industria fashion este introdusă în lista neagră a cumpărătorilor. Deja de mulți ani și din multe rapoarte oamenii au înțeles că industria modei este despre lăcomie. Privind în trecut, începând cu anii 1960, industria modei s-a dezvoltat accelerat. Nevoile consumatorului de a cumpăra mai mult și mai ieftin au fost catalizatorul producerii unui număr major de piese vestimentare. Conform filmului documentar, *THE TRUE COST* [2], în anii 1960, industria americană a modei a produs 95% din hainele pe care le purtau oamenii din SUA, în timp ce în anii 2010 doar 3% la sută s-au produs în Statele Unite, restul fiind produse în țările în curs de dezvoltare. Funcționând în țări precum Bangladesh, India, Cambodgia și China, marii producători de mărci au minimizat costurile și au maximizat profiturile, făcând companiile din aceste țări să concureze între ele. Mărcile internaționale presau proprietarii de fabrici, amenințând că vor închide și vor muta producția în altă țară dacă hainele nu sunt suficient de ieftine. Acest lucru este confirmat de o creștere de 500% la nivel mondial a consumului de îmbrăcăminte comparativ cu anii 1990. Cu toate acestea, hainele sunt eliminate rapid din garderobă; un american mediu irosește 37 kg de textile pe an. Doar 10% din îmbrăcăminte donată merge la magazinele second-hand; restul merg la depozitele de deșeuri, cum ar fi cele din Port-au-Prince, Haiti. Acest fapt a dus la poluarea majoră a apei și a pământului deoarece majoritatea articolelor de îmbrăcăminte sunt fabricate din materiale non-biodegradabile. Astfel moda și-a câștigat numele negativ în lume, fiind printre cele mai poluante industrii din lume.

3. Reciclarea prin intermediul designului textil

Designul hainelor și designul textil deseori este predat ca două subiecte separate, dar fără cunoașterea profundă a proprietăților textile și a metodelor de dezvoltare și schimbare a stofelor, crearea unui nou produs devine practic imposibilă. Chiar dacă pe piața textilelor întâlnim o varietate de propuneri, nu putem nega faptul că procesul de experimentare cu stoffe existente este în cadrul laboratorului improvizat al fiecărui designer. Suntem acum într-o perioadă dificilă, iar ultima tendință a modei deja nu mai este un lucru doar vizual. Astăzi moda aspiră concepte profunde, cum este durabilitatea și o etică echivalentă. La creare, toate articolele de îmbrăcăminte au cel puțin un impact negativ asupra mediului. Ne bucurăm totuși că există minți creative care mereu dau exemplu de design textil folositor și inovativ în luptă cu problema ecologiei. Valorificarea și implementarea tehnicilor de design textil, care prevăd re utilizarea resurse existente, este cea mai actuală metodă de a minimiza cantitatea deșeurilor textile nefolositoare și sporirea valorii produsului ca obiect de artă și cultură.

Patchworkul sau „lucrarea cu piese” este o formă de design textil care implică coaserea bucăților de țesătură mici într-o stofă mai mare. Modul unic de plasare a țesăturilor într-un design patchwork conferă o identitate unică ținutei. Dintr-o privire, ar putea părea ca bucățile de țesătură sunt de neegalat, dar, în realitate, o mulțime de gânduri se referă la asamblarea diferitelor bucăți de țesătură și transformarea lor într-o haină elegantă, care este concepută să arate în acest fel. Este o idee atât de rațională să creezi piese vestimentare noi din material vechi, rupt sau nedorit. Patchwork încurajează reciclarea într-un mod la modă. De fapt, patchworkul a fost inventat cu scopul de a utiliza la maximum fiecare bucată mică de pânză. Cu patchworkul în vogă, orașele colectează din nou chiar și hainele uzate, rupte și zdrențuite.

O altă metodă de utilizare a deșeurilor textile și transformarea lor în design inedit este tehnica de aplicare a textilului. Aplicația se referă la procesul de decorare a unei țesături de bază cu piese textile mai mici cusute sau lipite pe ea. Modul tradițional de aplicare este cusutul pe textil de bază cu mâna sau cu ajutorul unei mașini de cusut (fig. 1). La fel, atunci când menționăm deșeurile textile, des rămase după croirea reperelor, accentuăm că aceste bucățele au o formă nestandardă, și sunt foarte diferite. Pentru a le valorifica, se propune folosirea metodei de creare a textilului prin împâslire. Pâsla este un textil nețesut, care este creat prin presarea a firelor de lână, împreună cu alte elemente decorative, pentru a forma o structură. Această tehnică este

potrivită pentru uzul industrial, deoarece permite crearea țeșăturilor moi dar și trainice în același timp. În procesul artistic, împâslirea permite combinarea diverselor tipuri de structuri. Îmbinarea a firelor, diferitor tipuri de fibre de lână și bucăți de textile, permite crearea efectului de ombre și treceri dintre facturi (fig. 3).

Pe lângă adăugarea elementelor noi, la textilele existente, cu scopul creării noilor facturi, putem opta și pentru oponenta situației. În cazul în care, textilul folosit de noi, are unele defecte, dar aria lui ne permite croirea bucăților mari, putem opta pentru tehnica *devore*. Prin această tehnică, pe textil se pune acid special care ”mănâncă” în acel loc fibrele naturale, și lasă doar baza sintetică (fig. 2). În așa mod, ceea ce-i defect devine efect.

Figura 1. Rochia din organza cu aplicații cusute manual, tăiate din țeșătură de mătase în dungi, colecția s/s "Do it yourself" de Vivienne Westwood [3]

Figura 2. Exemplu de textil creat prin tehnica devore [4]

Figura 3. Vestă din colecția Sue Pei Ho absolventă de la Ravensbourne [5]

În procesul creării metodelor de reciclare a materialelor și folosirea lor cât mai eficientă, s-au făcut câteva experimente cu textile. Scopul a fost de a folosi rămășițele textile neordinare și de a valorifica materialul textil care era deja vechi.

Textilul de bază pentru încercări s-a ales o țeșătură de tip costum, puțin facturată. La prima încercare pe textilul de bază, s-au executat următoarele etape:

- s-a așezat neuniform un strat subțire de sintepon, rămas în urma croirii reperelor unui alt produs;
- stratul de sintepon s-a aburit cu ajutorul fierului de călcat pentru a fi aplatizat și pentru a fi posibilă trecerea lui mai ușoară sub tălpița mașinii de cusut;
- pentru fixarea straturilor s-au executat cusături mecanice decorative, cu ață de culoare contrastantă (fig. 4).

Efectul s-a primit neobișnuit care imite structura tricotul, mostra de țeșătură a devenit mai rigidă, mai grea.

La a doua încercare, s-au executat următoarele etape:

- pe textilul de bază s-au așezat panglici de diferite lungimi, rămase în urma executării unui alt produs;
- s-a format o compoziție formată din linii și diverse forme;
- panglicile aplicate s-au fixat cu cusături mecanice decorative (fig. 5).

În acest caz, mostra textilă nu și-a schimbat esențial proprietățile.

La încercarea a treia s-au executat următoarele etape:

- în conformitate cu mărimile mostrei țeșături de bază, s-a croit un reper identic din peliculă transparentă, care a fost utilizată ca ambalaj;
- stratul de peliculă a fost vopsit parțial;
- pe stratul de vopsea încă umed, s-a aplicat sclipici, care s-a lipit de vopsea;
- stratul de peliculă s-a așezat, cu partea vopsită pe materialul de bază;
- pe straturi au fost aplicate cusături mecanice decorative (fig. 6).

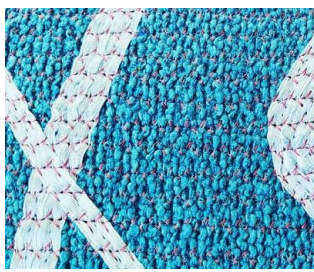

În urma acestei experiențe, țesătura de bază și-a modificat mult proprietățile. Ea a devenit mult mai rigidă, iar stratul de peliculă i-a conferit capacitatea de a fi impermeabilă.

Toate trei experiențe, au dovedit faptul că prin design textile este posibilă reciclarea deșeurilor și a rămășițelor textile care nu reprezintă valoare. S-a dovedit faptul, că țesăturile vechi, pot fi modificate astfel, ele devenind utile pentru industria modei. Designul textile este o modalitate eficientă de a crea soluții noi din resursele existente.

Figura 4. Experiment textil, nr. 1

Figura 5. Experiment textil, nr. 2

Figura 6. Experiment textil, nr. 3

Concluzie

Lucrând asupra acestui articol, bazată pe ideea sustenabilității și propunerea metodelor inovative de design textil, s-a meditat profund asupra situației actuale în domeniul modei. Decenii s-au dedicat marilor descoperiri, cuceriri noilor orizonturi, traversarea spațiului, dar nici una din aceste descoperiri grandioase nu ne-a salvat de prezentul nostru. Anul 2020 ne-a arătat foarte violent că suntem vulnerabile și muritori. Pandemia de Covid 19 lasă amprenta sa în toate sferele vieții. Chiar dacă vorbim de un virus, el nici nu-și dă seama ce impact are nu numai asupra sănătății fizice pe care o atacă, dar și asupra sănătății psiho-emoționale. Acum, mai mult ca niciodată oamenii sunt copleșiți de frică. Nu mai există visele din trecut despre un viitor luminos, deoarece tot ce ne-a fost prezis se întâmplă foarte strâmb. Societatea a înțeles că este timpul de a acționa, deoarece, în caz contrar vom fi înghițiți de emoții negative. Teama societății are la bază două componente: frica față de aspectul economic și frica față de sistemul ecologic în care trăim. Anume acest aspect este cel pe care îl putem schimba. Bunăstarea ecologiei este în mâinile noastre, iar fiecare activitate a noastră are un impact asupra ea. Cu fiecare pungă de plastic cumpărată, noi alăturăm criza ecologică mai aproape de noi. Dar este și alt aspect. Dacă fiecare din noi o să optăm pentru haine cu o producție responsabilă, lucrurile pot evolua diferi. O haină calitativă înlocuiește trei de calitate proastă, de aceea trebuie din acest moment să ne educăm pe noi, pentru a putea face alegerea corectă când cumpărăm sau creăm.

Referințe

1. WGSN, *Future consumer 2022* [online] [accesat 05.05.2020]. Disponibil: <https://futureconsumer2022.com/>
2. Michael Ross, *The True Cost*, film documentar, publicat 29.05.2015.
3. Rochia din organza cu aplicații cusute manual, tăiate din țesătură de mătase în dungi, colecția s/s "Do it yourself" de Vivienne Westwood [online] [accesat 18.03.2021]. Disponibil: <https://www.pinterest.com/pin/240379698846353536/>
4. Exemplu de textil creat prin tehnica devore [online] [accesat 18.03.2021]. Disponibil: <https://oshtorah.ru/wp-content/uploads/2018/01/devore-tkan-iz-golubogo-barhata.jpg>
5. Vestă din colecția Sue Pei Ho absolventă de la Ravensbourne [online] [accesat 18.03.2021]. Disponibil: https://www.pinterest.com/pin/426575395949248589/feedback/?invite_code=b1175145a6c24f868cc7271166893f3d&sender_id=605875093528150717

SUSTAINABLE MATERIALS RECOMANDED FOR MAKING CLOTHING FOR PREMATURE BABIES

Victoria DANILA^{1*},
Antonela CURTEZA²

¹Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Textile și Poligrafie, Departamentul Design și Tehnologii în Textile și Poligrafie, Chisinau, Republica Moldova

²Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi” Iași, Facultatea Design Industrial și Managementul Afacerilor, Departamentul Ingineria și Designul Produselor Textile, Iași, România

*Corresponding author: Danila, Victoria, victoria.danila@mctt.utm.md

Rezumat. Hainele pentru bebeluși trebuie să fie rezistente, confortabile și sigure. Copii nou-născuți pe parcursul zilei pot avea uneori patru ținute pe zi, iar fiecare dintre ele va avea nevoie de spălare frecventă. În lucrare am realizat o sinteză a materialelor recomandate pentru acest grup de purtători. Am prezentat unele dintre cele mai potrivite materiale textile, cu o analiză detaliată a proprietăților pe care le oferă și a particularităților durabilității. Produsele dezvoltate corespund tuturor cerințelor și sunt realizate din materiale textile care sunt ușor de reciclat și reutilizat.

Cuvinte cheie: lână merino, in, tencel, bumbac organic, bambus.

Introduction

In the process of making a clothing product, it is necessary to follow some details to ensure the best possible success of those products. The firsts steps of the process of making clothes are related to the choice of models and materials.

Product characteristic of recommended materials for premature babies

Models and materials in the manufacture process of functional clothing for premature children are chosen according to selected material (it is generally taken into account that children's products must be easy to wash, in light colors, with an attractive appearance). For children's underwear, only materials that can withstand washing should be chosen. The materials used for premature babies should be soft and light, so that the clothes do not tire the children's movements and bring pleasure.

Given the best choices of materials for these clothing products, it is natural to say that:

Tabel 1

Sustainable materials, description and specific properties

Merino Wool	
<p>Merino wool is much finer and softer than regular wool. It is grown by Merino sheep that graze the highlands of Australia and New Zealand. Since the 12th century, when the breed originated, the sheep have developed the softest and finest fleece. They can withstand temperatures ranging from -20 C° up to +35 C°. And with modern day spinning technology and fiber treatments, merino wool makes for outstanding fabrics that outclass materials such as cotton or synthetics on all fronts. Merino wool brings style, comfort and performance together in perfect harmony [1-3].</p>	
Specific properties	
<p>Washable</p> <p>The naturally protective outer layer of your merino wool shirt or T-shirt will prevent stains from being absorbed. However, when your favorite item is dirty, just wash it on low temperature. Not sure how to start? Check the care label inside your garment!</p>	<p>Odor resistant</p> <p>No matter how hot it is, you'll feel fresh all day long. Your merino wool T-shirt or shirt will not smell – like cotton shirts do. On top of that, you don't need to wash it each time you've worn it. Just hang it in the open air and enjoy it again the next day.</p>

Continuation of table 1

Specific properties	
Wrinkle resistant The elastic properties of the merino fiber make it extremely wrinkle resistant . If you hang your shirt out to dry, ironing becomes optional . And when you're travelling with a packed suitcase, just get out your merino wool clothes, hang them for half an hour and you're all good. No annoying wrinkle damage from seatbelts or backpacks any more. It's the ultimate on-the-go companion.	Thermo regulating Cooling When it's hot, the fibers absorb your body's moisture vapors and evaporate them outside of the fabric – keeping you nice and cool. Warming But in wintertime, these moisture vapors condense inside the fiber, giving off heat and keeping you nice and warm.
No itch Have we got news for you! Our superfine merino wool fibers are only 17 microns thick . In comparison, a human hair is between 60 and 180 microns in thickness. What that means? Our merino wool is more flexible, bends softly against your skin and doesn't itch one bit .	Non allergenic Merino wool does miracles for style-lovers with sensitive skin. Research shows that wearing merino wool T-shirts or sweaters reduces adult and infant eczema symptoms impressively compared to other fabrics. This hypoallergenic fiber treats your skin softly and with great care.
Quick drying Merino wool is a surprisingly fine fabric, that releases water easily. It's dry long before your other garments are. Just put it in the machine, dry flat or place it on a hanger and wear it again in no time!	Durable Merino wool is 6 times stronger than cotton . Each fiber can be bent back onto itself over 20.000 times. In comparison: cotton breaks after 3.200 times. Poor cotton. Lucky merino wool T-shirt owner!
UV resistant The natural UV barrier of the fabric keeps you safe from damaging UV radiation from the sun – unlike synthetics and cotton.	
How sustainable is merino wool?	
Renewable Synthetic fibers and cotton demand a great amount of manipulation and processing. Merino wool, however, is made of grass, water and fresh air. The merino sheep that provide the wool graze the hills of New Zealand and Australia freely, delivering a new fleece harvest twice a year.	Biodegradable The Merino fiber will naturally decompose in soil when it is disposed. It will give back its nutrients into the earth.
Linen	
Linen has a rich history and seems to be one of the oldest fabrics in the world. For thousands of years, mankind had relied on linen for durable means of clothing. At Wolk, we've selected the best European linen with the „ Masters of Linen ” label, that ensures impeccable quality. Manufactured with fibers of a flax plant, linen is a remarkable fabric, highly absorbent with exceptional ventilation traits [9, 10].	
Specific properties	
It's durable Did you know linen is used in paper money to increase its strength? It's the strongest natural fiber , thicker than cotton and extremely long-lasting. It also comes in variable lengths, contributing to its strength and thus to its longevity.	It keeps you cool Summer and heat, make way for freshness! The open structure of linen doesn't insulate, resulting in a breathing effect that keeps your body cool in hot and humid circumstances. Linen makes for great summer clothing. Its high air permeability lets air flow through freely, allowing your body to breathe – which is great for your skin as well.
Non allergenic Sensitive skin, say hello to linen. Its hypoallergenic traits take good care of your skin, without any irritation or allergic reaction.	Moisture wicking Linen stays remarkably dry to the touch , even though it can absorb up to 20% of its weight in moisture. However, it quickly releases all moisture into the atmosphere, leaving you with a comfortable and dry feeling.
Machine washable Your linen shirt turns softer after each wash – nice, isn't it? Be sure to wash your linen shirt at low temperature, using soft water . The gently machine cycle takes optimal care of the fabric. Not quite sure how to start washing your new favorite linen shirt? Check the care label inside of the garment.	
How sustainable is linen?	

Continuation of table 1

Renewable The cool, damp regions of Belgium, The Netherlands and the north of France are ideal to grow the flax plants that provide for linen fibers. These plants grow well without irrigation or fertilizers. Nothing of the plant is wasted in the production process and flax farming has no impact on the environment	Biodegradable When you have to part from your linen shirt, take comfort in knowing its nutrients flow back into the earth. As a completely biodegradable fabric , it has no impact on the environment when it's tossed out.
Tencel Tencel is a lyocell material, made from 100% woodpulp and produced by the Austrian company Lenzing. Because of its natural origin, it is completely biodegradable, making it an eco-friendly option. But what's equally important: it has an outstanding performance in hot temperatures and a superb touch. To top it off, it's softer than silk, more absorbent than cotton and cooler than linen.	
	
Specific properties	
It keeps you cool Higher performance and greater comfort? You got it! Its moisture absorbing capacity keeps you cool and dry, even on the warmest of days	Quick drying Tencel dries extremely quick. Did your shirt get damp after that intensive bike ride? Then you'll notice it dries much faster than traditional cotton shirts.
Machine washable Hand washing is a thing of the past. Just put your worn tencel shirt in the machine and wash it at low temperature. Rest assured, it maintains its rich color. Don't put it in the dryer, though. Just put it on a hanger and it's good as new again.	No odor stay fresh No need to feel stressed about body odor ever again. Tencel fibers transport moisture directly to the fiber core, keeping the surface of your Tencel T-shirt or sweater dry. The result: up to 2000 times less bacteria grow on Tencel fibers than on synthetic fibers, eliminating body odor effectively.
Wrinkle resistant The natural wrinkle resistance of the fiber guarantees a clean and wrinkle-free surface at any time. Put it in your suitcase without worrying how it comes out. Just put it on and get going!	Moisture wicking Tencel can absorb huge amounts of moisture, without wetting the fiber surface. The moisture is directed into the fiber core, thanks to a network of sub-microscopic channels called nanofibrils.
Non allergenic The smooth fiber surface makes for an outstanding feeling of softness, preventing any irritation to the skin.	
How sustainable is Tencel?	
Renewable 10 times more ecological than cotton. Up to 20% less water usage for production. No pesticides or synthetic solvents used in the manufacturing process. Built 100% out of fast growing and sustainably harvested botanical fibers. Need we say more? Tencel is a sustainable and responsible choice.	Biodegradable Since Tencel is natural, it will decompose naturally in soil when it is disposed.
Bamboo Bamboo is a type of grass, yet it resembles a tree. Bamboo plantations, widespread throughout East Asia, look like forests. Bamboo is one of the fastest growing plants in the world. It grows without need for pesticides or fertilizers. For these reasons, it is considered the most renewable resource on Terra[11].	
	
Specific properties	
Soft, silky	Non allergenic Another positive is bamboo fabrics are known to be hypoallergenic, so it is less likely to cause an allergic reaction to your little one.
Anti-bacterial and antifungal	Anti UV properties
Very hydrophilic	Blendable with other fibres
Excellent dyestuff absorption	
How sustainable is bamboo?	
Renewable	Biodegradable
Organic Cotton Organic cotton is about growing cotton crops without using fertilizers, pesticides, and other toxic chemicals. With this kind of farming method, cotton trees are not sprayed or treated with any chemical. They only rely on approved organic farming methods. As a result, organic cotton farming results into a sustainable environment as it helps maintains soil fertility and harvests chemical free cotton [4-8].	
	

Continuation of table 1

Specific properties	
Soft, silky	Non allergenic
Anti-bacterial and antifungal	More comfort for baby
Very hydrophilic	It's durable
Excellent dyestuff absorption	Anti UV properties
How sustainable is Organic cotton?	
Renewable	Biodegradable

Clothing products made from the materials described above were based on the following criteria:

Those products are made of natural and ecological materials, that meet appropriate properties and at the same time offer the best social responsibility.

Conclusions

Merino Wool, linen, Tencel, bamboo, organic cotton are fibers that give the fabrics a soft touch, durability, wear, increased hygroscopicity, maintain body temperature and at the same time have anti-allergic properties, antibacterial and non-irritating, thus providing children with psychosensory comfort. All those fibers are obtained without using of pesticides, insecticides, herbicides or other chemicals. They have the ability to decompose and reuse, thus giving the products a high degree of sustainability.

References

1. What is Merino Wool? [online] [accessed 12.12.2020]. Available on <https://www.smartwool.com/discover/what-is-merino-wool.html#:~:text=Merino%20wool%20is%20a%20natural,of%20benefits%20come%20with%20it>.
2. Merino Wool Fabrics [online] [accessed 15.12.2020]. Available on <https://tissura.com/articles/merino-wool-fabrics>.
3. Properties of sheep's wool [online] [accessed 12.12.2020]. Available on <https://www.ortovox.com/fi-en/wool-expert/wool/merino-wool/functionality>.
4. What is organic cotton? [online] [accessed 12.08.2020]. Available on <http://aboutorganiccotton.org/>.
5. 8 benefits of organic cotton clothing [online] [accessed 12.12.2020]. Available on <https://www.cottonique.com/blogs/blog/8-benefits-of-organic-cotton-clothing>.
6. What you should know about organic cotton [online] [accessed 12.09.2020]. Available on <http://aboutorganiccotton.org/#:~:text=Reduces%20environmental%20footprint,insecticides%20and%207%25%20of%20pesticides>.
7. Going Green — The Benefits of Organic Cotton [online] [accessed 18.12.2020]. Available on <http://farmhub.textileexchange.org/learning-zone/all-about-organic-cotton/benefits-of-organic>.
8. The benefits of organic cotton- secrets to be revealed! [online] [accessed 18.12.2020]. Available on <https://www.amaella.com/organic-cotton-secret-benefits/>.
9. The Best Fabrics For Baby Clothes For Comfort & Practicality [online] [accessed 12.12.2020]. Available on <https://www.contrado.co.uk/blog/the-best-fabrics-for-baby-clothes/>.
10. Is Linen Good for Baby Clothes? [online] [accessed 24.12.2020]. Available on <https://www.babebasics.com/blogs/news/is-linen-good-for-baby-clothes>.
11. Our Fiber Eco-Review [online] [accessed 01.12.2020]. Available on <https://www.sustainyourstyle.org/>.

APLICAȚII ALE METODEI „UPCYCLING” ÎN CONTEXTUL ECONOMIEI CIRCULARE

Ana FOTEA^{1*}

¹Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Textile și Poligrafie, Departamentul Design și Tehnologii în Textile și Poligrafie, grupa DDP-191M, Chișinău, Republica Moldova

*Autorul corespondent: Fotea, Ana, ana.fotea@mctt.utm.md

Rezumat: Lucrarea dată abordează problema globală a supraconsumului și poluare, cu care se confruntă în prezent omenirea și se propun soluții pentru rezolvarea acestora din perspectiva aplicării unor metode responsabile în domeniul fashion. Se propune un șir de produse vestimentare destinate grupului de purtători copii, produsele fiind obținute din cămășile clasice bărbătești, prin aplicarea metodei responsabile upcycling, având scopul de a reduce deșeurile textile și de a proteja mediul în contextual economiei circulare.

Cuvinte cheie: cămașa bărbătească, dezvoltare eco-fashion, tehnologii de reciclare.

Introducere

Cu toate că hainele au o importanță primordială în viața omului, acestea dăunează enorm la tot ce ne înconjoară. De la afirmația dată a apărut conceptul de sustenabilitate, care a dat naștere și altor concepte care manifestă responsabilitatea oamenilor față de natură.

Una dintre cele mai mari probleme ale industriei modei este că aceasta este dominată de un model de afaceri linear, care implică o pierdere enormă de resurse și care este nesustenabil din punct de vedere economic, uman și al mediului înconjurător. Cu cât mai mult industria va face trecerea la o economie circulară (Fig.1), fiecare verigă din acest lanț de valori va ajunge să fie conectată, astfel ca valoarea adăugată a produsului să poată fi păstrată pentru un timp cât mai îndelungat, în timp ce cantitatea de deșeuri textile va fi redusă [1].

Figura 1. Schema unei economii circulare

1. Aspecte esențiale în dezvoltarea industriei fashion

Dezvoltarea industriei eco-fashion este un cadru în care industria textilă se poate dezvolta, reducându-și în același timp impactul negativ asupra mediului. Aceasta utilizează un ciclu de producție cu circuit închis pentru a aborda o gamă largă de probleme de mediu, cum ar fi poluarea solului și a apei, deșertificarea, protejarea speciilor în pericol, gestionarea energiei, sinergia produselor secundare, eficiența resurselor, calitatea aerului etc [2].

Astfel, pentru dezvoltarea unei industrii eco-fashion se utilizează mai multe metode sustenabile, precum „upcycling, recycling, downcycling” (Fig. 2).

Figura 2. Upcycling, recycling, downcycling [3]

2. Metoda sustenabilă „upcycling” pentru creare de produse noi

Respectând conceptul de sustenabilitate, se propune realizarea unor produse noi, confecționate dintr-o cămașă clasică bărbătească. Posibil cel mai important articol din garderoba masculină, cămașa a fost considerată întotdeauna un simbol puternic al masculinității. Fiecare bărbat are cel puțin o cămașă (Fig. 3) în garderoba lui, dar de cele mai multe ori, mai multe. Cu toate acestea, nu mulți cunosc fascinanta călătorie istorică a cămășii pentru bărbați în lumea modei și faptul că ea este unul dintre cele mai vechi articole vestimentare din garderoba masculină [4].

Figura 3. Cămașa clasică bărbătească

Cămașa, deși este una din cele mai importante articole vestimentare din garderoba unui bărbat, totuși la un moment dat, ca și pentru celelalte haine, vine uzura fizică și uzura morală. Astfel, pentru a da o viață cât mai lungă acestor produse, trebuie de folosit una din metodele sustenabile menționate anterior. Ca metodă propusă spre dezvoltarea conceptului sustenabilității este aleasă metoda „upcycling”.

Metoda sustenabilă upcycling este definită ca modificarea produselor vestimentare, nepurtate, în așa mod ca să se obțină un produs nou și de calitate. În termeni simpli, upcycling este un proces fizic care dă o viață nouă produselor nedorite. Desigur, nu totul poate fi upcycling, dar atunci când este posibil, acesta este un proces mai eficient, cu un impact redus asupra mediului în comparație cu simpla reciclare (Fig. 4) [6].

Figura 4. Cămașa clasică bărbătească și modele de produse vestimentare obținute prin metoda „upcycling”

3. Dezvoltarea sortimentelor de îmbrăcăminte prin „upcycling”

Pentru dezvoltarea sortimentelor de îmbrăcăminte prin metoda upcycling, ca grup de purtători s-au ales copiii, deoarece aceștia încă de mici pot fi învățați să aibă o viziune aparte asupra modei. La această vârstă este foarte ușor ca un matur să acționeze asupra personalității copiilor, în așa mod ca aceștia să crească mai responsabili față de tot ce ne înconjoară. De la o vârstă foarte fragedă aceștia pot să arate deosebit de frumos și să fie într-un pas cu moda.

Din motiv că copiii sunt cei ce primesc ușor schimbările, este posibil ca prin intermediul lor să se influențeze asupra întregii populații, în așa fel ca să se ajungă la o viață și un mediu înconjurător curat. Copiii sunt neatinși de fricile, temerile, convingerile limitative ale adulților și din cauza asta au o cu totul altă perspectivă asupra a ceea ce este posibil și nu renunță la ce își propun. Conform analizelor anterioare s-au propus spre realizare o serie de modele care ajută la dezvoltarea sortimentelor de îmbrăcăminte responsabile prin metoda upcycling (Fig. 5, 6).

Figura 5. Modele de rochii pentru fete, realizată din reciclarea produsului cămașă

Figura 6. Produsul confecționat prin metoda upcycling

Concluzii

Dezvoltarea unei economii circulare reprezintă un imperativ pentru societatea actuală. Iar aplicarea pe larg a metode sustenabile, precum „upcycling, recycling, downcycling” contribuie la dezvoltarea unei industrii eco-fashion, prietenoasă mediului.

Referințe

1. FOTEA, A.: Moda sustenabilă și dezvoltarea sortimentelor de produse vestimentare pentru tineri. În: *Conferința Tehnico-Științifică a Studenților, Masteranzilor și Doctoranzilor, UTM*, Chișinău, 1-3 Aprilie 2020, pag. 482-485
2. Upcycling și diferența dintre el și reciclare [online] [accesat 21.02.2020]. Disponibil: <https://greenempowermentproject.weebly.com/thoughts/what-is-upcycling-how-is-it-different-from-recycling>
3. Diferențele Între Reciclare, Upcycling și Downcycling [online] [accesat 21.02.2020]. Disponibil: <https://www.mariaarrieta.net/post/differences-between-recycling-upcycling-and-downcycling>
4. Cămașa clasică pentru bărbați [online] [accesat 21.02.2020]. Disponibil: <https://condra.ro/camasa-clasica-pentru-barbati-si-variatiile-ei-in-moda-de-a-lungul-timpului>
5. Cămașa albă [online] [accesat 21.02.2020]. Disponibil: https://www.bman.ro/products/camasa-alba-bman765?gclid=CjwKCAiAyc2BBhAaEiwA44-wW38pnb9ttbRN1UWBV7BPQRLqAMoVzB8_r0RiTICMqU2Gcp6CzvrSdBoCZj4QAvD_BwE
6. Reciclare sau Upcycling. Care este diferența? [online] [accesat 21.02.2020]. Disponibil: <https://www.inexhibit.com/case-studies/design-recycling-vs-upcycling-whats-the-difference/>

MODA DIGITALĂ ÎN CONTEXTUL DEZVOLTĂRII DURABILE

Valentina FRUNZE^{1*}

¹Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Textile și Poligrafie, Departamentul Design și Tehnologii în Textile și Poligrafie, grupa TDCT-171, Chișinău, Republica Moldova

*Autorul corespondent: Frunze, Valentina, valentina.frunze@mtctp.utm.md

Rezumat. Ideea prezentărilor de modă digitale era prezentă și înainte de pandemie, dar aceste prezentări păreau excentrice și erau privite cu mult scepticism, iar pandemia a forțat industria fashion să caute alternative și să apeleze la creația vestimentară și prezentări de modă digitalizate. Lucrarea prezintă analiza situației actuale privind moda digitală prin prisma dezvoltării durabile atât la nivel mondial, cât și pe plan local. Sunt prezentate avantajele aplicării tehnologiilor digitale în contextul dezvoltării industriei fashion în perioada actuală și postCovid.

Cuvinte cheie: modă digitală, digitalizare, inovații durabile, proiectare 3D.

Introducere

O parte semnificativă a economiei globale aparține sectorului modei. Acesta este unul din cele mai provocătoare domenii, care a fost puternic afectat de criza economică, precum și de tendințele și schimbările industriale. Ca răspuns la această presiune, multe branduri au început analiza și implementarea inovațiilor durabile existente pe piață în procesele de bază de proiectare, prelucrare tehnologică, pregătire și depozitare [1].

Multe branduri au adoptat o transformare digitală limitată, la programe sau proiecte individuale pentru anumite sectoare ale întreprinderii. Dar, în urma situației create de pandemia Covid-19 s-a impus o urgență de transformare digitală, prin reorganizare și remodelare a întreprinderii unde modelul tradițional de activitate este înlocuit cu cel digital. Reinventarea întreprinderii, serviciilor și modul de funcționare pe care le oferă întreprinderea poate duce la creșterea veniturilor, care ulterior va fi privită ca o investiție rentabilă pe un termen lung [1].

1. Moda digitală în cadrul întreprinderilor

Conform lui Kerry Murphy, fondatorul casei de modă „The Fabricant”, care se specializează în producerea vestimentației digitale, situația curentă care restricționează contactul fizic dintre beneficiari și executanți, demonstrează cât de fragilă este industria modei și sistemul financiar. Brandurile și producătorii deja încearcă să aplice diferite metode uneori radicale pentru a se încadra într-o mentalitate digital [2, 3].

Comaniile care foloseau deja instrumentele de ultima generație, precum proiectarea produselor 3D, eșantionarea virtuală, biblioteci virtuale de materiale, au făcut față mult mai bine decât colegii lor în timpul crizei. Avantajele tehnologiilor digitale de ultimă generație sunt [2]:

1) Proiectarea modelelor 3D reduce numărul de pași necesari pentru faza de dezvoltare a produsului. Toate modelele se elaborează cu precizie înaltă, cu mai puține șanse de eroare umană. Procesul automatizat asigură actualizările, corectările și modificările necesare.

2) În comparație cu metodele tradiționale nu se irosește hârtia suplimentară și există și posibilitatea ca modelul să nu fie tipărit, în așa mod economisind spațiul încăperii, cheltuielile financiare și eliminând degajările de carbon, asigurând o dezvoltare durabilă.

3) Tehnologia de proiectare 3D încorporează modele și imagini scanate 3D, ceea ce elimină necesitatea ca o persoană să fie prezentă fizic, pentru fiecare probă. Corpurile virtuale pot fi manipulate în așa mod ca să asigure o precizie mai mare a pieselor de model - Fig.1.

4) Eficientizarea comunicării prin trimiterea proto-tipilor 3D la o fabrică. Instrucțiunile pot fi traduse în limba necesare, automat pentru a diminua erorile de comunicare care pot apărea.

Avatar Window is a 3D space where you can simulate the draping behavior of woven cloth and create the animation.

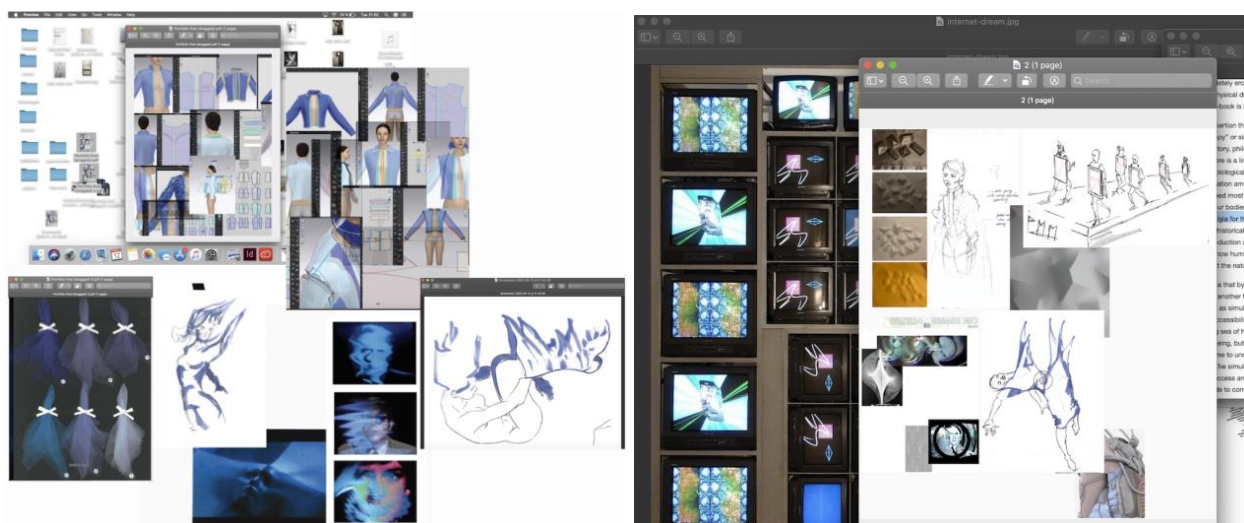

Figura 1. CLO3D/ Marvelous Designer Simulation

2. Moda digitală în cadrul instituțiilor de învățământ

La fel ca și întreprindere industriale, instituțiile de învățământ, școlile de modă și universitățile cu programe de modă s-au ciocnit cu criza creată și au lucrat din greu, încercând să găsească cele mai bune modalități de a pregăti studenții, fără a pune în pericol sănătatea și siguranța lor. Mulți și-au schimbat formatele de predare, parțial sau total digital. În majoritatea țărilor din lume cursurile sunt prevăzute să fie predate virtual, utilizând aplicații precum Zoom, Teams, Discord, etc [4]. În ceea ce privește laboratoarele și studiourile de creație, școli precum Fashion Institute of Technology (FIT) și Parsons permit accesul prin programare prealabilă, pentru a asigura capacitatea limitată și securitatea acestora. De asemenea, studenții trebuie să respecte verificările de sănătate zilnice organizate de instituțiile date. Conform estimărilor 50% din studenți au urmat cursurile online, iar alți 40 % au preferat sistemul mixt de educare [4].

DeTao Masters Academy din Shanghai au adoptat un nou curriculum bazat pe ideea de flexibilitate și muncă rapidă. Cu ajutorul aplicației WeChat, studenții acestei academii au avut accesul la orele online prin urmărirea filmulețelor demo, unde se demonstra procesele de construire, modelare, coasere și tricotare [5]. Apoi studenții prezentau lucrările live, obținând feedback de la profesorii în același moment. Profesorii au menționat că experiența online nu pot replica în totalitate experiențele de muncă din studio și laboratoarele de creație, dar la momentul de față trebuie să se concentreze supra avantajelor – Fig. 2.

Figura 2. Instruirea la distanță în cadrul instituțiilor de învățământ

Dezavantajele situației, conform studentelor sunt lipsa de socializare și de a face prieteni noi și de a cunoaște profesorii. S-a menționat și lipsa de motivație și lipsa de acces la facilitățile și timp disponibil în studio și laboratoare de creație [4].

Cu toate acestea instituțiile de învățământ din domeniul depun efortul maxim pentru a oferi tuturor studenților accesul maxim disponibil, prin respectarea regulilor de siguranță și sănătatea impuse de organizațiile de sănătate mondiale.

3. Moda digitală pe plan local

Pe plan local, întreprinderile în Republica Moldova de asemenea au suferit în urma crizei și situației create. Conform Camerei de Comerț Americană din Moldova la nivel de piață, aproximativ 88% dintre companii sunt afectate negativ de scăderea cererii la produse și servicii [7]. Unii creatori de modă au înregistrat pierderi financiare, iar alții s-au reprofilat pentru a supraviețui.

Conform creatoarei de modă Oxana Munteanu [6], în prezent afacerea a fost zguduită pe plan financiar, dar a avut noroc de susținerea clienților fideli. Pe timp de pandemie ea a fost nevoită să închidă atelierul, ca și mulți alți oameni din domeniul fashion. Pe perioada când atelierul nu a activat, s-au căutat diferite metode de digitalizare a proceselor, pentru a asigura comunicarea cu consumatori, chiar și la distanță [6]. Cu aceeași situație s-a ciocnit și Mihaela Verega. Din spusele creatoarei de modă procesele de lucru au fost modificate și readaptate pentru situația din prezent. Tânăra creatoare a afirmat, că vânzările oricum continuă în format online și acum se concentrează pe aspectul de a recurge la diferite metode digitalizate pentru a asigura cu venituri magazinul, dar și pentru a păstra normele de siguranță și sănătate [6].

În general în țară, în susținerea afacerilor mici și mijlocii a fost lansată inițiativa „Digital upgrade” parte a Programului Național Startup Moldova – un proiect complex de transformare digitală a IMM-urilor IT și non-IT. Prin intermediul programului se va fi oferit suport pentru cel puțin 40 de afaceri mici și mijlocii sub formă de servicii și soluții de automatizare, servicii de digitalizare, acces la consultanță în domeniul legal și fiscal, consiliere în comerțul electronic, dar și soluții integrate pentru automatizarea proceselor de afaceri – Fig.3.[7].

Figura 3. „Digital upgrade” parte a Programului Național Startup Moldova

La momentul de față Republica Moldova este departe de digitalizare, dar situația creată a forțat întreprinderile din domeniul fashion să recurgă la diferite metode de digitalizare, fie doar pe anumite sectoare. Cu ajutorul proiectelor precum „Digital upgrade” se încearcă asigurarea și se oferă posibilitatea de a digitaliza procese din cadrul întreprinderilor industriale.

Concluzii

În prezent proiectarea digitală a ajuns la un nivel mult mai dezvoltat comparativ cu anii 1980, când au fost propuse primele software-uri pentru modelarea 2D. De asemenea, observăm că toate aceste sisteme automatizate tind să introducă noi instrumente pentru a asigura o utilizare cât mai ușoară și clară a programelor digitale. În prezent atât în cadrul întreprinderilor, cât și în instituțiile de învățământ se încearcă aplicarea diferitor metode și modalități pentru a digitaliza procesele, fie cel de muncă sau cel de învățare, în așa mod ca să se asigure protecția sănătății. Se aplică diferite strategii de digitalizare, fie totală sau parțială pentru asigurarea comunicării dintre producători și beneficiari sau dintre studenți și profesori. Pe plan național, de asemenea se încercă asigurarea întreprinderilor și instituțiilor de învățământ cu diferite surse și proiecte care ar asigura transformarea digitală.

Referințe

1. LAY, Roger, *Digital transformation - the ultimate challenge for the fashion industry* [online]. 2020, [accesat 22.02.2021]. Disponibil: <https://www2.deloitte.com/ch/en/pages/consumer-industrial-products/articles/ultimate-challenge-fashion-industry-digital-age.html>
2. COUCH, Jessica, *3D Technology and Pattern Making: As We Gain Efficiency Are We Losing the Art Form ?* [online]. 2019, [accesat 22.02.2021]. Disponibil: https://techpacker.com/blog/design/3d-technology-and-pattern-making-guest-post/?fbclid=IwAR0BmfkwkmjzMsZ_kqRDpx9XQY7yi91Zv5WJI3hK_zILOm2ZQ9wnYnXjMeM
3. BROOKE, Roberts-Islam, *Virtual Catwalks And Digital Fashion: How COVID-19 Is Changing The Fashion Industry* [online]. 2020, [accesat 23.02.2021]. Disponibil: https://www.forbes.com/sites/brookeroberstislam/2020/04/06/virtual-catwalks-and-digital-fashion-how-covid-19-is-changing-the-fashion-industry/?fbclid=IwAR3xHa5w-vBMYxw8czhTpXzfbNELTKQf11Kryafs2CkYQZuffm9Qq_JJMcY&sh=59fa7655554e
4. MAU, Dhani, *How fashion students are adjusting to a new normal* [online]. 2021, [accesat 23.02.2021]. Disponibil: <https://fashionista.com/2021/01/fashion-schools-students-coronavirus-pandemic-response?fbclid=IwAR1JCyEonj9mhaPmYrFsYuXsQKxShaUo6QQ-BaZ8mlzHX8oYISUikH2EhJ8>
5. VAID, Molshree, *Covid-19 pushes fashion design schools into an increasingly digital future* [online]. 2020, [accesat 23.02.2021]. Disponibil: https://fashionista.com/2020/03/coronavirus-fashion-design-education?fbclid=IwAR3U8MaeSnD7Ft_g_wHugnHtZbgpGgi9LgWN8W1cJBs1EaSkDnS6U_IzfYQ
6. SÂRBU, Ana, *Moda din Moldova, pe timp de pandemie*, [online]. 2020, [accesat 23.02.2021]. Disponibil: <https://gazetadechisinau.md/2020/08/04/moda-din-moldova-pe-timp-de-pandemie/?fbclid=IwAR2jWM7RAZ11YUials5HktTvg7XMvItCSbpuL9gYO7JqnfV7Id6ktcHuqXI>
7. Advertorial, *Se caută soluții pentru digitalizarea IMM-urilor! Participă și tu la Startup Moldova „Digital upgrade”* [online]. 2020, [accesat 23.02.2021]. Disponibil: <https://www.moldova.org/se-cauta-solutii-pentru-digitalizarea-imm-urilor-participa-si-tu-la-startup-moldova-digital-upgrade/>

ФОРМЕННАЯ КУРТКА ДЛЯ ЛЕТЧИКОВ: ЭРГОНОМИЧЕСКИЙ И ЭСТЕТИЧЕСКИЙ АСПЕКТЫ

Алла РУБАНКА^{1*}, Мария ЗАЙЧЕНКО¹,
Марина КОЛОСНИЧЕНКО¹, Наталия ОСТАПЕНКО¹,
Галина ТОКАРЬ¹

¹Киевский национальный университет технологий и дизайна, Киев, Украина

*Автор корреспонденции: Рубанка, Алла, rubanka.ai@knuatd.com.ua

Аннотация. Статья посвящена аналитическим исследованиям курток лётчиков военной авиации. Раскрыты конструктивно-композиционные характеристики в историческом разрезе. Рассмотрены материалы, используемые для изготовления курток лётчиков военной авиации. Проанализированы внешний вид и пакет материалов, которые использовались при проектировании данного вида одежды. Выявлены общие конструктивно-технологические характеристики курток производств разных стран, указаны различия внешнего вида, обусловленные особенностями несения службы.

Ключевые слова: форменная одежда, куртка лётчика, бомбер, пакет материалов, мужская одежда.

Введение

Традиционная куртка-пилот или «flight jacket» являлась форменной одеждой лётчиков. Другое название - куртка «бомбер» («bomber jacket») произошло от использования её лётчиками тяжелых самолетов-бомбардировщиков, которые носили эту куртку в качестве униформы. В дальнейшем куртки такого внешнего вида начали называть «bomber» (бомбер).

Конструктивно-технологические решения курток тщательно продумано, так как кроме эргономичности эта одежда должна защищать от низких температур, сильного ветра, дождя и других осадков и защитить в случае нахождения вблизи источника открытого огня. Куртка характеризуется прямым силуэтом, рукав – втачной или реглан, воротник – невысокая стойка или отложной. В большинстве моделей воротник, низ куртки и низ рукава имеют трикотажный манжет. Центральная застежка – молния, чаще всего закрытая планкой.

Результаты исследований

Во время Первой мировой войны появились первые лётные куртки. На тот момент требовалась исключительно теплая и ветронепроницаемая одежда, так как кабины боевых самолетов не оснащались защитными стеклами, и на большой высоте температура воздуха в них могла достигать -50°C . Поэтому военные департаменты США и многих европейских стран начали активную разработку летного обмундирования. Первые куртки лётчиков были выполнены из кожи, позже появились модели из синтетических тканей, которые имеют огнезащитные свойства. Военная куртка-«бомбер» была универсальной по функциональности и использовалась для всех видов летательных аппаратов. В Европе куртки такого внешнего вида также появились в начале XX века. Активно использовались военно-воздушными силами, а с 70-х годов XX века стали актуальными и среди гражданского населения [1].

В таблице 1 представлены эргономические характеристики разновидностей курток лётчиков разных стран с указанием состава пакета материалов [2-6].

Модель В-15 изначально изготавливалась из хлопка, но в 1945 году ткань верха была заменена на нейлон, что повысило её водостойкость. Вооруженными силами Бельгии и Франции использовалась модель куртки, выполненная из грубой кожи, которая имела повышенные теплозащитные свойства. В качестве подкладки использовались шелк или хлопок.

Таблица 1

Характеристики существующих курток летчиков разных стран

Внешний вид куртки	Условное обозначение модели производителя	Состав пакета материалов
	A-2	Основной материал: 100% лошадиная/ козляная кожа Утепляющий материал: - Подкладочный материал: 100% шёлк или хлопок
	G-1	Основной материал: 100% коровья или воловья кожа Утепляющий материал: овчина Подкладочный материал: 100% шёлк или хлопок
	N-1	Основной материал: хлопок Jungle Cloth Утепляющий/ подкладочный материал: двусторонняя подкладка из альпаки и шерсти
	MA-1 Flight Jacket	Основной материал: нейлон с огнестойкой пропиткой, трикотажный воротник-стойка. Утепляющий материал: полиэстер Подкладочный материал: нейлон оранжевого цвета
	N-3B Parka	Основной материал: нейлон с огнестойкой пропиткой Утепляющий материал: полиэстер Подкладочный материал: нейлон оранжевого цвета
	B-15 Flight Jacket	Основной материал: нейлон с огнестойкой пропиткой Утепляющий материал: полиэстер Подкладочный материал: нейлон оранжевого цвета

Модель А2, выпущенная для военно-воздушных сил США, была выполнена с высокими воротниками с запахом, стянутыми манжетами и поясом, застежками-молниями, защищенными ветровыми клапанами и меховой подкладкой, и обладала высокой прочностью. С тех пор были разные варианты куртки-бомбера, от меховых воротников, хлопчатобумажных воротников и кожаных ремешков до вязаных воротников и оранжевой подкладки для улучшения видимости в случае аварийной ситуации.

Современные куртки лётчиков выполнены из огнестойкой ткани верха, синтетической подкладки и утеплителя. Куртка прямого силуэта имеет возможность адаптации к фигуре за счёт использования трикотажных манжет по низу рукава и изделия или пат.

Выводы

Рассмотрены эстетические, эргономические характерные особенности курток лётчиков и материалы, используемые для их изготовления. Определено, что со временем использование натуральной кожи заменилось на натуральные, а затем синтетические огнестойкие ткани. Подкладка из шерсти и натурального меха была заменена на синтетический утеплитель. Установлено, что конструктивно-технологические особенности курток в большей степени зависят от страны создания и использования, чем от времени создания изделия.

Литература

1. Бомберы и куртки пилотов: кто их придумал и как их носить [онлайн] [дата обращения 23.02.2021]. Сайт: <http://www.furfur.me/furfur/culture/culture/163227-bomber>.
2. Куртка ВВС США. История появления. Интересные факты [онлайн] [дата обращения 23.02.2021]. Сайт: <https://parkas.com.ua/blog/kurtka-vvs-ssha-istoriya-poyavleniya-interesnye-fakty/>
3. What is a bomber jacket? [онлайн] [дата обращения 23.02.2021]. Сайт: <https://blog.thejacketmaker.com/what-is-a-bomber-jacket/>
4. История куртки Пилот (бомбер, flight jacket, А-1, А-2, МА-1, В-15) [онлайн] [дата обращения 23.02.2021]. Сайт: <https://forma-odezhda.ru/encyclopedia/istoriya-kurtki-pilot-bomber-ma-21/>.
5. РУБАНКА, А.І. Класифікація різновидів конструктивно-декоративних елементів курток для пілотів військової авіації / А.І. Рубанка, Г.М. Токар, М.Д. Стельмах, В.В. Семененко, Є.А. Северіна // Art and design. – 2018. - №4 (04). – С.65-75.
6. Военный аукцион Reibert [онлайн] [дата обращения 23.02.2021]. Сайт: <https://reibert.info/>

ДИЗАЙН – ПРОЕКТИРОВАНИЕ СОВРЕМЕННОЙ ОДЕЖДЫ НА ОСНОВЕ НАРОДНОГО ТВОРЧЕСТВА КАК ПРЕДМЕТ НАУЧНОГО ИССЛЕДОВАНИЯ

Надежда ПАРАНЬКО ^{1*},
Инна ГАЕВАЯ ¹

¹Киевский национальный университет технологий и дизайна, Киев, Украина

*Автор корреспонденции: Паранько, Надежда, nadia1612@i.ua

Аннотация. Искусствоведческое исследование ансамблей народного костюма способствует воплощению национального художественного достояния в современную творческую практику. Проведенный анализ направлен на акцентирование следующих методов дизайн-проектирования современной одежды на основе культурного наследия: ассоциативное творческое осмысление комплекса национального костюма и введение его элементов в современную одежду с целью создания нового образа; стилизация декоративных решений национального костюма, применение его колористики и способов отделки; изучение и понимание знаково-символической функции и использование ее в современном дизайне, как обереговой.

Обращение к данной теме открывает дополнительные перспективы в использовании этнохудожественных традиций в создании современной одежды, что дает возможность проявления оригинальности в дизайне и способствует формированию национальной школы моделирования.

Ключевые слова: украинский народный костюм, культурное наследие, творческий синтез, художественно-композиционные характеристики.

Современный дизайн не ограничивается материальным миром, он проникает во все сферы человеческой жизни. Искусство и технический прогресс современности создали фундамент, на основании которого можно говорить об особом способе взаимодействия с окружающей реальностью - о дизайн-мышлении, без которого человек будущего не будет полноценным. Это понятие жить в гармонии с окружающим миром, чувствовать его красоту и самому человеку быть частью этой красоты. Процесс творчества всегда связан не только с эмоциональным чувством прекрасного, но и с абстрагирующей способностью человеческого мышления. Роль ассоциативного мышления в творческом процессе трудно переоценить. Ведь любое произведение искусства - это в определенном смысле не что иное, как результат ассоциативных представлений художника о предметах реального мира [1]. Дизайн - это творчество, которое стимулирует воображение.

В мире есть два основных неисчерпаемых источника вдохновения достижений художников, дизайнеров и всех людей творческих профессий. Это мир природы во всем его многообразии и народное искусство, в частности искусство создания костюма. Эти два источника имеют удивительную жизненную силу, которая наделяет народное творчество целостностью. Из них можно черпать бесконечное количество образов.

На современном этапе развития человечества формируется единое культурное пространство, которое состоит из большого количества этнических культур. В этом контексте сохранение культурного своеобразия в современном обществе оценивается как высшее достижение цивилизации [2]. Чтобы сохранить свою индивидуальность, для общества важно снова обратиться к культурному наследию своего народа, что ведет к необходимости сохранения и возрождения национальных традиций. Одной из составляющих самоорганизации украинства как общечеловеческого сообщества есть

глубинные народные традиции, среди которых искусство создания одежды занимает важное место. Украинская народная одежда, в частности традиционный национальный костюм XIX и начала XX века, отличается разнообразием форм и красотой художественного оформления [3]. В народном костюме ярко проявляется умение мастеров с помощью простых логических средств органично сочетать утилитарность и художественность.

Композиционными принципами проектирования украинской народной одежды есть целесообразность и красота, включающие в себя удобство, комфортность, функциональность, изысканную колористку, вариативность отделки и рациональный крой. Эти характеристики присущи и современному дизайн-проектированию одежды [4].

К изучению народного костюма как художественно-образной системы надо подходить комплексно. Исследование и структурный анализ народного костюма базируется на традиционных способах его изучения, а именно: ознакомление с аутентичными образцами народной одежды, исследования иконографических материалов, изучение произведений изобразительного искусства [5]. На рис.1 представлены разновидности способов изучения украинского народного костюма, как источника творческого вдохновения для дизайнеров современной одежды.

Рисунок 1. Разновидности способов изучения украинского народного костюма

Народный костюм, как выразитель национальной идентичности, побуждает дизайнеров к созданию современных форм одежды на основе изучения культурного народного наследия. Научный анализ создания украинского народного костюма, его колорита и орнаментальности, классификация его составляющих особенно актуальны в теории и практике современного дизайн-проектирования. Чтобы понять украинский народный костюм с позиции его совершенства, надо рассмотреть формообразования одежды путем структурного анализа, начиная от взаимосвязи основных элементов и открывая законы его композиционного построения [6].

Доминирующим методом в творчестве дизайнеров, которые создают современную одежду на основе народного костюма есть ассоциативный метод, как мысленная связь художника с источником вдохновения. Внедрение принципов ассоциативного проектирования является перспективным направлением в проектировании современной одежды. Основа дизайн-проектирования - процесс структурирования и синтеза характерных объектов, которые анализируются. В процессе поиска новых дизайнерских решений источник вдохновения рассматривается в ассоциативной форме и воплощается в современных образах, которые становятся основой проектного решения.

Творческий импульс, возникающий благодаря контакту с таким источником вдохновения, как национальное искусство, должен проходить путь композиционного анализа, прежде чем воплотиться в практической проектной деятельности. Проектирование коллекций современной одежды с использованием характеристик творческого первоисточника, а именно народного костюма, способно наполнить современную одежду свежестью восприятия и эмоциональной выразительностью. Средствами композиционного формообразования могут быть: силуэтные и конструктивные особенности, пластика материала, фактура, отделка, колористика.

Чтобы формы народной одежды, его крой, элементы отделки или колористика народной одежды прозвучали стильно, самобытно и своевременно, они должны определенным образом соотноситься с требованиями моды, вписываться в современный стиль и образ жизни [7].

Характерные черты первоисточника - народного костюма - воплощаются в современный костюм на основе ассоциативных методов проектирования, которые включают в себя изучение основных художественно-композиционных характеристик народной одежды, их классификацию и обобщение. Структурные элементы, полученные в результате творческого ассоциативного анализа, имеют характерные черты первоисточника. Дальнейший процесс проектирования осуществляется с помощью использования творческого синтеза художественно-композиционных характеристик первоисточника и элементов-носителей мировых тенденций моды.

Современные концептуальные идеи в трактовке национального костюма должны основываться на профессиональной стилизации и творческих интерпретациях. Процесс создания костюма состоит из идеи, проведения предпроектных исследований и разработки художественного проекта. Одним из основных этапов художественного проектирования костюма на начальном уровне является этап исследования идей новых форм и образов. Это результат длительного поиска, изучения и осмысления национальной культуры костюма.

Разработка проекта требует значительного творческого потенциала, умение мыслить определенными образами и представлениями. Этнодизайнерами тщательно изучаются составляющие народной одежды, выполняются графические копии, исследуется форма, структура, крой, пропорциональное членения, декор; определяется, каким образом детали кроя и отделки подчинены общей форме костюма. И это не определяет создание качественной копии народного костюма, а, прежде всего, поиск и внедрение инновационных дизайнерских методов, помогающих достичь чувства национального самоопределения и культурной идентичности в современных формах [8].

Применение методов ассоциативного проектирования на основе народных, этнохудожественных традиций в искусстве создания современного костюма дает возможность проявления оригинальных черт творчества в дизайне и способствует формированию национальной школы моделирования.

Выводы

В результате проведенного исследования выявлены основные принципы дизайн-проектирования современных коллекций модной одежды на основе изучения и анализа широкого спектра видов, форм, силуэтов, колористики, орнаментики и символизма народного костюма. Установлено, что перспективным направлением дизайн-проектирования одежды является объединение на образно-ассоциативном уровне народных традиций и современных тенденций моды, что приведет к созданию одежды, которая бы сочетала в себе величие, статичность прошлых веков и динамику современности, воплощала выражение этнотипа и национального характера.

Литература

1. ПАРАНЬКО, Н.П., НІКОЛАЄВА Т.В. *Мистецтво творення одягу – яскрава складова культурної спадщини українського народу*. Культурна спадщина України: сталий розвиток і національна безпека: зб. наук. пр. за матеріалами Міжнар. наук.-практ. конф., 20 квітня 2017 р., Український центр культурних досліджень. Київ: НАКККіМ, 2017. Т. 1. С. 79 – 83.
2. КРОТОВА, Т.Ф. *Комплекс українського традиційного вбрання як джерело творчості в умовах розвитку національної моделі дизайну*. Роль митця і традиційних інститутів мистецтва за умов всезростаючого впливу культурних індустрій: зб. матер. Всеукр. наук.-теор. конф., 23 – 24 квітня 2009 р., КНУКіМ, 2009. С. 100 – 101.
3. *Український народний одяг. Ukrainian folk costume* / за ред. П. ОДАРЧЕНКО, Г. ЦАРИННИК; перекл. О. Пащак-Трач. Торонто-Філадельфія: Світова Федерація Українських Жіночих Організацій. Комісія Народного Мистецтва, 1992. 311 с.
4. ЛАГОДА, О.М. *Теоретичні підходи до розуміння художньої образності костюма в дизайні одягу*. Вісник ХДАДМ. Харків, 2008. №5. С. 77 – 84.
5. ФЕДИНА, О.Я. *Художньо-стильові особливості українського народного святкового вбрання на Покутті початку ХХ ст.* Народний костюм як виразник національної ідентичності: зб. наук. пр. Всеукр. наук.-практ. конф., Київ: ТОВ «ХІК», 2008. С. 49 – 52.
6. ПАРАНЬКО, Н.П. *Аналіз художньо-образних особливостей українського костюма на основі дослідження творчої спадщини Домініка Де ля Фліза*. Art and Design. Київ, 2018. №2. С. 18 – 26.
7. ДОВГАНЮК, С.М., ПАШКЕВИЧ, К.Л. *Інтеграція національного культурного контексту та тенденцій світової моди для розробки етнічно орієнтованого бренду*. Вісник ХДАДМ, 2016. №4. С. 22 – 28.
8. ТКАНКО, З.О., КОРОВИЦЬКИЙ, О. О. *Моделювання костюма в Україні ХХ століття*: навч. посіб. Львів: «Брати Сиротинські». 2000. 96 с.

ERGONOMIC PRINCIPLES TO DESIGN CLOTHING FOR ROCK CLIMBERS

Diana-Roxana VIZITEU^{1*},
Antonela CURTEZA¹,
Manuela AVADANEI¹

¹Universitatea Tehnică "Gheorghe Asachi" din Iași, Facultatea Design Industrial și Managementul Afacerilor

*Corresponding author: Viziteu, Diana-Roxana, diana-roxana.viziteu@student.tuiasi.ro

Abstract. *Rock climbers often find themselves in the situation of needing textile equipment that offers protection without limiting body mobility. This paper seeks to organize a framework of knowledge of the concept of ergonomics in the fashion engineering and design process, focused on functional clothing for boulder athletes. The point of this research is to highlight the necessity for ergonomic principles in clothing design. The study presents a description of the broad range of issues related to the climber's needs, demands and problems in regards to wearing trousers.*

Keywords: *design, ergonomics, functional clothing, equipment, bouldering, rock climbing.*

Introduction

Ergonomics is concerned with understanding the science of work: of the people who do it and how the activity is done by the workers; the tools and equipment they use, the places they work in, and the psychosocial aspects of the working process. Ergonomics explores the interaction between man, working systems and environment. As a science-based discipline, ergonomics, brings together knowledge from other scientific branches such as anatomy and physiology, anthropology, psychology, engineering and statistics.

In the study of a work activity, the clothes or the textile equipment used constitutes an important and central component. However, ergonomics has expanded into many different areas.

In science, ergonomic systems are constantly researched. We can consider rock climbing and the practitioners of this kind of sport as a socio-technical system. Rock climbing is a fast growing sport that offers challenging mental dexterity and physical workout emphasizing dynamics, strength and endurance. Persons engaged in this sport activities should be protected according to environment safety by means of appropriate clothing, footwear and equipment specifically designed to meet ergonomic requirements.

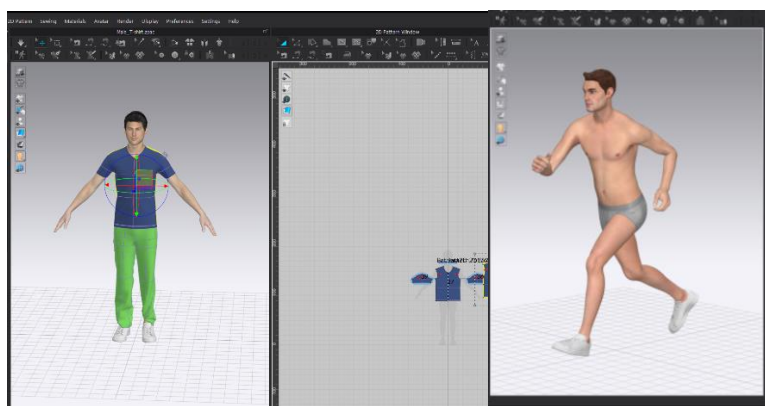
Study methods

In sport, ergonomics studies human capabilities in a socio-technical system with adaptive possibilities, in the following relations: sport-material, sport-effort, athlete-opponent-effort, environment.

Yang pointed out that the clothing ergonomics is the system engineering discipline with "human centered" clothing as the media, and environment as condition [1].

It is fundamental to know the anatomy and anthropometry of individuals for functional clothing. Gupta proposed an efficient method to design functional clothing, stating that at the "garment design" stage of this method, the usage of a 3D human body shape, 3D technology, and 3D program is highly recommended (Figure 1) [2].

Kanika & Krzywinski have investigated that static 2D anthropometry fails to accurately capture the dimensions of complex 3D human form, and conventional patterns produced by 2D flat pattern methods fail to factor in the change in body shape and size during extreme bodypostures [3].

Figure 1. Patterns in 3D

Kim & Na paper theorizes and investigates the characteristics of ergonomic fashion design. Ergonomics through pattern design, it is related to the 3D structure division pattern, the reduction pattern design, the closing and opening part design for easy detachment, the receipt and the changeable design. In sewing, ergonomics is related to the proper use of sewing techniques, heat sealing and the finish using silicon or rubber band. In material, it is related to the use of high-performance fabrics. In detail, it is related to the convenient detail, the storage detail, the adjustable detail, and the body protection detail [4].

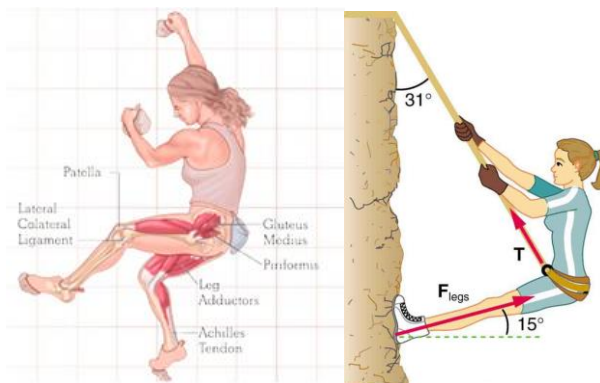
In this study, user experience is important in defining design product characteristics. For this reason, the study aims to collect information from the user experience of climbers, in order to establish its usability as criteria for design recommendations. Focused on ergonomic approach, the first step is to study the adaptation of an athlete's body during the activity, establishing the optimal capacity, the changes that occur in the body as a result of the determination effort:

- effort capacity,
- the efficiency of the submitted activity
- efficiency of training methods
- the ability of maintaining optimal health, preventing injuries
- the possibility of increasing performance
- the possibility to train and maintain the mental dexterity.

The functioning of the ergonomic system in sports involves the following mechanism:

- • the athlete's perception, decision and action,
- • decision management (which is the result of the environment composed of equipment, materials, opponent, obstacles, etc.)
- • the effect-the final result will be a cumulation of these interactions.

Rock climbing is unique from a physiological point of view because it requires sustained and intermittent isometric forearm muscle contractions for upward propulsion [4]. In order to achieve this, it is necessary to measure the climber's body in static and dynamic (Figure 2).

Figure 2. Climber's body

Many researches are carried out on the ergonomics of clothing that include the activity analysis by following concepts such as: comfort, functionality and usability. Comfort is defined as the moment when the body doesn't make any effort to feel good. Personal clothing comfort requirement is a complicated characteristic, consisting of a number of conditions such as thermal, non-thermal, physiological, and wear conditions. Functionality reveals the performance of the product. Usability concept means the ability of the product to be used.

Depending on whether limbs and/or pelvis were moving, Dovgalecs et. al. detected four states of behavior: immobility (absence of limb and pelvis motion), hold exploration (absence of pelvis motion but at least one limb in motion), pelvis movement (pelvis in motion but absence of limb motion) and global motion (pelvis in motion and at least one limb in motion). These aspects influence clothing items in a way that their size and shape follow the dimensions and form of the climber's body without limiting mobility [6].

Biomechanical engineering in clothing studies the interaction between garment pressure imposed on the human body and the extensibility of clothing in dynamic conditions [7].

When developing ergonomic principles, one must take into account disruptive factors such as: excessive heat or cold, moisture, altitude, time zone offset, noise, dust, insufficient or too strong lighting, inappropriate sports materials or equipment [8].

Bouldering is typically practiced either indoors on artificial boulders or outdoors on natural rock formations. Traditional climbing involves removable equipment, such as cams that are wedged into rocks, in order to protect the climber; bouldering is done lower to the ground without roped protection, but using crash pads. The primary purpose of a crash pad is to add a foam layer between the climber and the ground, to lessen the impact of a bouldering fall.

This study aimed to identify climbers' need and demand for movement functionality in pants worn for bouldering. Data was collected through in-depth interviews with 10 semi-professional climbers using a qualitative research technique. Pilot study entailed a focus group discussion with climbers and analysis of climbing brands for trousers to gather information for proceeding stages. Design analysis stage involved same focus group for a written questionnaire and discussion to gather data regarding ergonomic design specification. Design specification stage involved a focus group meeting for garment design presentation and fabric discussions.

The research findings were as follows. The respondents were intermediate and semi-professional climbers having more than 5 years of experience. Their climbing ability outdoor (80% of answers) ranged from 5.9 to 5.10 on the Yosemite Decimal System (YDS) of grading routes.

Most interviewees own 4-5 pairs of pants for climbing outdoor or indoor. For example, for indoor climbing they mostly wore high-stretch, pants. At the question of what type of trousers they prefer, the answers were as following: straight, functional cutting, leggings, joggers with tapered legs and trousers with elastic ankles and waist. The preferred brands were: Arc'teryx, The North Face, Patagonia, prAna, Simond, Mammot, Mountain Hardwear, Montura.

Survey application evaluated the fit satisfaction and comfort perceived by the climbers participating in the test. The survey was developed using a graphic medium in which they identify the following criteria: comfortable, acceptable, tight, dissatisfied.

We identified gender differences regarding the parts of the body in which climbers frequently reported the most discomfort when wearing climbing pants; male most commonly responded 'knees', 'crotch', 'inner thighs', 'inner shin' while female climbers most commonly responded 'inner thighs', 'exposed back', 'waist', 'hips' and 'inner lower hem' in that order.

Differences were also found between rock climbing and gym climbing in terms of wear and tear on pants, preferred fabric properties, and length of pants. Wear and tear was found mainly on the knees and crotch of rock-climbing pants.

Listed in the order of preference, the most preferred fabric properties were elasticity, light weight material, not showing sweat and durability for rubbing against the wall for indoor climbing pants and elasticity, insulation, resistance and protection against wind for rock climbing pants.

They also mentioned variable fabrics: mesh fabric for ventilation, reinforced protection or abrasion resistance.

Interviewees listed important features in choosing climbing trousers like: fit, breathability, comfort, mobility.

Design characteristics mentioned were:

- roll up ankles, correct length,
- not a drawstring waist,
- reinforced part on knee and crotch areas,
- high waisted (for the harness),
- pockets,
- adjusting in inseam/length.

Men showed a high level of preference for ergonomically cut climbing pants. Respondents said the waistband on climbing pants should be simplified so as not to adversely affect climbing techniques. They also suggest that pants should fit well by length.

Conclusions

Understanding rock climber's body limitations, equilibrium techniques and moves, environmental conditions, and using good ergonomic design principle can help to minimize discomfort and improve performance.

There is a need to develop ergonomic clothing garments for rock climbers, that fit well, are comfortable and do not restrict the climbers body movements.

Design analysis revealed that climbers need pants with reinforced but stretchy knees, waist high enough at back for those who wear harness, adjusting systems and pockets.

In this paper we present our research in the creative process of following ergonomic principles in designing clothes for rock climbers. In order to validate the pilot study about climber user-centred approach, a prototype must be developed and evaluated. Our research seeks to enroll the end-user (rock climber) of the product (trousers) as an active participant in the design process.

References

1. Xiaoyan Yang. Application of Clothing Ergonomics in Fashion Design. In: *2nd International Conference on Arts, Design and Contemporary Education*, [online]. 2016, [accesat 04.03.2021]. <https://doi.org/10.2991/icadce-16.2016.145>
2. Gupta, D., 2011. Design and engineering of functional clothing. *Indian Journal of Fibre & Textiles Research*, 36(4), pp. 327–335.
3. Jolly, Kanika & Krzywinski, Sybille & Rao, P.V.M. & Gupta, Deepti. (2019). Kinematic modeling of a motorcycle rider for design of functional clothing. *International Journal of Clothing Science and Technology*. <https://doi.org/10.1108/IJCST-02-2019-0020>.
4. Kim, H. and Na, H. (2014) "A Study on Ergonomic Fashion Design - Focused on Body Conscious Active Sportswear -," *Fashion & Textile Research Journal*. The Korean Society for Clothing Industry, 16(3), pp. 434–445. <https://doi.org/10.5805/sfti.2014.16.3.434>.
5. Sheel AW Physiology of sport rock climbing *British Journal of Sports Medicine* 2004; 38:355-359. <http://dx.doi.org/10.1136/bjsm.2003.008169>
6. Vladislavs Dovgalecs, Jérémie Boulanger, Dominic Orth, Romain Hérault, Jean François Coeurjolly, Keith Davids & Ludovic Seifert (2014) Movement phase detection in climbing*, *Sports Technology*, 7:3-4, 174-182, <https://doi.org/10.1080/19346182.2015.1064128>
7. Horiba Y, Tokutake A, Inui S. Prediction of clothing mobility using a musculoskeletal simulator. *International Journal of Clothing Science and Technology*, 2019.
8. Pheasant, S. (1996). *Bodyspace: Anthropometry, ergonomics, and the design of work*. London: Taylor & Francis.

METODE DE INOVARE A TĂLPII ÎNCĂLȚĂMINTEI PENTRU ODIHNĂ ACTIVĂ

Anela ZAIM^{1*}

¹Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Textile și Poligrafie, Departamentul Design și Tehnologii în Textile și Poligrafie, grupa DDP-202M, Chișinău, Republica Moldova

*Autorul corespondent: Zaim, Anela, anela.zaim@tctt.utm.md

Rezumat. În proiectul de cercetare sunt prezentate exemple de inovări de tălpi care pot mări perioada de purtare a încălțămintei în diferite perioade a timpului de afară. Fiecare inovare se atîrnă la sortimentul de încălțămintă tip sport, sau pentru odihnă activă. Tălpile au diferite funcții de îmbunătățire a încălțămintei: funcția de extindere și restrîngere a tălpii, funcția de auto-însîretare cu mecanism înjectat în talpă, funcția de auto-fixare în zona ristului și talpă similară cu anvelopele de la mașină.

Cuvinte cheie: talpă, aplicație, prototip, sport, sănătate, tehnologie.

Introducere

Dezvoltarea industriei uşoare mereu este în mişcare şi nu stă pe loc. În comparaţie cu îmbrăcămintea, încălţămintea are un sistem de confecţii mai complicat şi necesită o precizie mai mare, mai ales în scopul inovării sau a customizării produsului. Deseori inovarea încălţămintei are loc cu sortimentul de încălţămintă tip sport sau pentru odihnă activă. De la măsurarea performanţei sportive la urmărirea fitnessului şi evaluarea valorilor de sănătate, pantofii inteligenţi sunt aici pentru a oferi feedback personalizat utilizatorilor. Se depun eforturi pentru a crea pantofi tradiţionali cu tehnologie integrată pentru a spori confortul şi sănătatea. Pantofii inteligenţi au tălpi care pot acţiona ca un accesoriu conectat prin Bluetooth şi care pot lega activitatea sau poziţia de o aplicaţie pentru smartphone. Pot funcţiona ca un creier de înaltă tehnologie. În timp ce piaţa este încă la început, acest lucru nu a oprit multe companii de încălţămintă să lanseze proprii pantofi inteligenţi cu trackere inteligente [1].

Una dintre cele mai mari companii de încălţămintă din lume, Nike, a lansat prototipul de pantofi inovatori auto-însîreţaţi HyperAdapt 1.0 prezentate în figura 1.

Figura 1. Prototipul modelului în cad-ul 3D

Pantofii au senzori de presiune în tălpi care indică momentul în care trebuie introdus piciorul şi declanşează un algoritm care permite o însîretare automată. Cu LED-uri integrate, pantofii pot avertiza un utilizator despre bateria descărcată sau o potrivire strânsă. Mai mult, aceste încălţămintă nu au nevoie de încărcare în fiecare zi, iar încărcarea poate dura până la două săptămâni. În figura 2 este prezentat produsul final care a fost lansat în producţie. Aceşti adidaşi au o mare popularitate între sportivi şi mai ales jucătorii de baschet, care au veşnică problemă în timpul jocului şi ea este dezlegarea şireturilor.

Figura 2. Produsul final lansat în producție.

În anul 2021 tot mai popular devine de a duce un mod de viață sănătos. Oamenii devin tot mai curioși în privința stării sănătății momentane. Încălțăminte inteligentă de la Digitsole oferă o gamă largă de utilizări și este potrivită pentru toată lumea. Acestă încălțăminte inteligentă interactivă oferă un feedback personalizat pentru a analiza starea de sănătate, oboseala, pașii și kaloriile și pentru a crea date precise pentru îmbunătățirea stării de sănătate și prevenirea leziunilor. Este ușor conectat la dispozitivul Bluetooth 4.0 și oferă coaching personalizat în timp real prin intermediul unei aplicații pentru smartphone. Designul ușor de ghetelor stil sport de ultima generație prezentate în figura 3 se mândrește cu reglarea automată și reglarea temperaturii ghetelor.

Figura 3. Prototipul ghetelor în cad-ul 3D

Următoarea inovare care nu a rămas fără discuții este crearea tălpii prezentate în figura 4 de compania "MICHELIN" care se bazează pe confecționarea anvelopelor de calitate superioară pentru mașini. Ideia principală a acestui proiect a fost crearea tălpii cu un nivel de aderență înaltă în timpul mersului [2].

Figura 4. Model a tălpii Michelin

Se inspiră talpa MICHELIN Free Cross prezentat în figura 5 din anvelopa de bicicletă Stargrip MICHELIN, concepută pentru a oferi o tracțiune perfectă în toate anotimpurile și pe terenuri mixte. Designerii Michelin au dezvoltat un model de bandă de rulare care asigură tracțiune și suport, adaptabilitate și flexibilitate, amortizare și stabilitate. Și datorită compusului său durabil, rezistent la abraziune, poate stăpâni terenuri extreme, neuniforme.

Figura 5. Talpa Michelin Free Cross

Un pantof modern de abordare trebuie să bifeze multe cutii. Trebuie să ofere o tracțiune bună pe terenuri variate, plus sprijin și confort. De asemenea, trebuie să fie cât mai ușor posibil, dar să se adapteze la o serie de activități. Pentru a satisface aceste nevoi, MAMMUT a făcut echipă cu MICHELIN pentru a crea noile sale modele Alnasca [3]. Acestea sunt pline de caracteristici și tehnologie inteligente pentru un sprijin și un confort sporit. Echipate cu noua talpă exterioară MICHELIN Rock Tech pentru un control avansat la sol, sunt perfecte pentru situațiile în care avem nevoie de aderența unei tălpi sensibile, dar rezistente, fără greutatea obișnuită care vine cu ea. Acest lucru le face ideale pentru demanarea prin ferate, abordare și coborâre la urcare sau pentru bouldering și drumeții mai ușoare.

Talpă MICHELIN Rock Tech este proiectată exclusiv cu și pentru MAMMUT. Ca următor pas logic după talpa de alpinism MICHELIN Alpine Lite 3970 prezentată în figura 6 proiectată în comun, noua talpă exterioară este dezvoltată special pentru pantofii de abordare. Este inspirat de anvelopa de iarnă MICHELIN NA00 pentru tracțiunea sa optimă. Combinând un design special al benzii de rulare cu doi compuși de cauciuc Michelin diferiți, forma și configurația sculpturilor oferă tracțiune, stabilitate și adaptabilitate la o gamă largă de terenuri - așa cum v-ați aștepta să găsiți în Alpi. Zona de cățărare de pe deget de la picior are un compus exterior extrem de lipicios (OCX), cu frecare excelentă, iar restul tălpii este realizat cu compusul în aer liber (OC), care îl face extrem de robust și durabil.

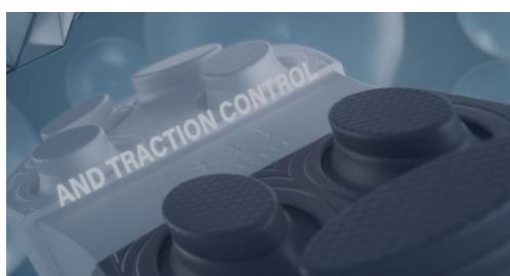
Figura 6. Modelul tălpii MICHELIN Alpine Lite 3970

Ultima inovare cercetată, dar care merită atenție este talpa adaptabilă Wahu. În anul 2020 CES Consumer Electronics Show acordă Premiul pentru cea mai bună inovație [4]. De această dată, la categoria „tehnologii portabile”, a fost acordat dezvoltatorilor tălpii adaptive electro-pneumatice Wahu reprezentată în figura 7.

Figura 7. Talpa adaptibilă Wahu

Echipa Wahu este convinsă că este timpul să se schimbe și tălpile. În sensul literal al cuvântului - trebuie să se adapteze la suprafața drumului. Dacă apare gheață pe trotuar și este nevoie de aderență suplimentară, pernuțele din cauciuc sunt extinse, ceea ce face proprietarul cu 8 mm mai înalt, respectiv deplasându-se pe o suprafață lunecoasă talpa creează support mai înalt pentru evitarea lunecării în timpul mersului prezentate în figura 8. Când este uscat și curat afară, pernuțele reprezentate în figura 9 se restrâng și talpa devine din nou netedă.

Figura 8. Extinderea pernuțelor pe talpă

Figura 9. Restrângerea pernuțelor pe talpă

Pernuțele sunt deplasate de micro-compresoare care umple cavitățile din interiorul tălpii cu aer comprimat la o presiune de 2,5 bari. Bateria încorporată asigură până la 24 de ore de funcționare. Se pot controla pantofii inteligenți prin intermediul aplicației pentru smartphone, setând singur modul dorit.

Dezvoltatorii speră că tehnologia lor va fi cumpărată de marile branduri de pantofi. La urma urmei, dacă Reebok și Nike vând deja adidași gonflabili sau auto-înșiretați, atunci de ce nu ar trebui cineva să facă tălpi adaptive? Ansamblul inferior al încălțăminte este parte la fel de importantă ca și ansamblul superior, deaceia este necesar să fie atrasă o atenție mare în timpul alegerii materialului pentru tălpi [5]. În momentul dat, în Republica Moldova este foarte complicat de a găsi încălțăminte cu talpă modernă și performantă, deoarece producătorii autohtoni nu riscă și se axează pe metodele standarte de modelare a formei tălpii și confecționarea ei. În concluzie se poate menționa, că purtând încălțăminte cu tălpi inovative se mărește perioada de exploatare a ei, se ușurează îmbrăcarea încălțăminte, și aspectul exterior evidențiază omul în parte pozitivă.

Referințe

1. Navneeta Kaul. Smart shoes: Innovations revolutionizing the future of footwear [online] [accesat 13.02.2021]. Disponibil: <https://www.prescouter.com/2018/10/smart-shoes-innovations-footwear/>
2. Michelin: Solutions Beyon Soles [online] [accesat 13.02.2021]. Disponibil: <http://www.mountainblog.eu/michelin-solutions-beyon-soles/>
3. Secrets of the Sole: our design process laid bare [online] [accesat 11.02.2021]. Disponibil: <https://soles.michelin.com/secrets-of-the-sole-our-design-process-laid-bare/>
4. Умная подошва — лучшая инновация CES-2020 [online] [accesat 11.02.2021]. Disponibil: <https://m.hightech.plus/2020/01/06/umnaya-podoshva---luchshaya-innovaciya-ces-2020>
5. ROBU, I., CÎRMANU, V., MALCOCI, M. *Bazele tehnologiei confecțiilor încălțăminte. Îndrumar pentru lucrări de laborator. Partea I. (lucrările 1-4)*. Ed. UTM, Chișinău, 2010.

IS IT TRENDY OR IT IS YOUR MINDSET?

Natalia SANDU^{1*}

¹Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Textile și Poligrafie, Departamentul Design și Tehnologii în Textile și Poligrafie, grupa DVI-201, Chișinău, Republica Moldova

*Corresponding author: Sandu, Natalia, natalia.sandu@dtm.utm.md

Abstract. In “*Is it trendy or it is your mindset?*” is raised the question of how garments reflect humans’ personality and convey their moods, tastes and attitudes. The author supports this view by pointing out that colors and styles of clothing that people choose are closely related to their worldview or thinking, because choosing something specific, consciously or unconsciously, people find themselves in it. The article is based on psychological and scientific facts or studies that demonstrate the importance of making the right wardrobe, because in fact it is 70% of the success of any project, event or meeting, and this point will be highlighted in the article.

Keywords: self-expression, coloristic, unconscious choice, psychology influence, mindset, human behavior.

Introduction

Every day billions of people get up early in the morning and face one of the most challenging questions in the world: “What should I wear today?” Society is used to treat clothes superficially. Simply put, people are used to utilize and treat garments only as an attribute of protection from climatic conditions and “irritants” of the external environment. Of course, some use clothes as a way of self-expression, showing the status or position in society, and sometimes dress code.

What if I told you that the clothes can reflect or hide all your thoughts and secret desires? What if I said that clothes can tell a lot more about you than you do? If you always choose your clothes treating them as something meaningless and superficial, then it is time to get worried and I will explain why.

The main part of our everyday life is choosing what to wear. If you work in an office with a strict dress code or uniform, (such as law enforcement, police force), then the decision will be made for you, and the way you are dressed will most likely affect how others will perceive and treat you, for example, a lawyer dressed in a strict blue suit, a white smooth shirt and a sky blue tie will boost defendant’s confidence. However, for professions where there is more freedom in choices of uniform and in free time where people are not limited in choice of their own fashion, the clothes they wear often speak to their emotions. Society may not realize how much what they choose to wear is dictated by their mood and, indeed, how much their choices have a subsequent impact on their behavior and attitude towards both themselves and others.

Experiment with a lab coat

Every person on the planet has a favorite outfit — one that makes them feel confident and independent, beautiful or sexy. Many people in society also have some outfits that don't suit them more than others, but they don't get rid of it because of emotional attachment, for example, wedding dresses or prom suits. The connection between human emotions and how people dress is an integral part of their behavior and identity.

Human emotions play such a vital role in choosing clothes, because in most cases, people are determined not by the clothes themselves, but by the feelings and associations that they put into them [1]. This was proved by a study conducted by Professor Adam Galinsky of Northwestern University's Kellogg School of Management and his colleague Haj Adam. What was this study

about: two groups of people who took part in the study were each given a white lab coat. The first group was told that it was a doctor's robe, and the second—that it was an artist's. The first group performed their tasks more clearly and with a higher level of attention, because they unconsciously reflected the qualities that a doctor should have, such as focus and accuracy. This process is known as «closed cognition», and Galinsky describes it as "the systematic influence that clothing has on the psychological processes of the wearer" [1].

Realizing this process helps to explain why people choose specific types and styles of clothing in different situations. Because of clothing, people can portray certain emotions or hide flaws. As an example, it may be a job interview, meeting with parents or a corporate event. Or, conversely, clothing can help people stay unnoticed in the «gray mass». For example, modest and shy people, introverts, people with psychological deviation.

Clothing VS Human's moods and thoughts

Clothing also influences how others treat each other and determines the image they want to «broadcast» in society. Robert Ridge, a professor of psychology at Brigham Young University, explains the concept this way: "There can definitely be a connection between how people dress and how they feel. The more you like your appearance, the more confident you can be".

This highlights the importance of the short and long-term consequences of human's clothing choices - if a person wakes up in the morning and chooses clothes that don't fit well and don't give them confidence, they will be shy for the rest of the day. This is most likely to manifest itself in their behavior — they may behave awkwardly, avoid any unnecessary social interaction, and become extremely detached from the outside world. This will also affect the attitude of others towards them. In society, questions will arise such as: "what is wrong with them? "are they that weird?", "maybe something is bothering them?" [2].

Well-known Professor Karen Pine from the University of Hertfordshire is an expert in the field of fashion psychology and she has conducted many studies on this topic, culminating in her book "Think what you Wear". Professor Pine has discovered a powerful chain between the human emotional state and clothing choices. In an interview with MailOnline, she said: "We know that our clothes affect other people's impressions of us. Now research shows that what we wear affects us, too. Putting on different clothes creates different thoughts and mental processes ... Clothing can change our moods and thoughts" [1].

Karen Pine tells us about a study in which one hundred women were asked what they prefer to wear when they feel depressed. More than half chose jeans and a furry top, and 90% admitted to neglecting any clothing that makes them feel confident when they are under stress. This proves that people choose simple clothes when they are in a bad mood and stressed, because they want to remain unnoticed, anonymous. Only 2% of the women said surveyed they would wear baggy clothes if they felt happy. This may be due to the general recommended treatment for depression, which focuses on complacency and self-care. While much of this is focused on keeping people healthy and looking clean, choosing clothes that they are confident in and accentuate their appearance also has a big impact on human moods. The relationship between mood, which people are communicating through their behavior and their appearance is obvious. It is quite understandable how much appearance says about the human state of mind.

Many studies have shown that "happy clothes" tend to be well-fitted and well-cut with bright, strong colors. Professor Pine strongly believes that people can change their mood by making an effort to choose clothes that they associate with happiness and that will give them confidence. "This discovery shows that clothing doesn't just affect others, it reflects and influences the wearer's mood", she says. "This demonstrates the psychological power of clothing and how making the right choice can affect a person's happiness. In other words, she explains that" we are not only what we wear, but also what we become what we wear" [1].

Conclusions

So, what can we say about The Psychology of Fashion? That's exactly that factor which expresses not only society's views, but also their mindset. The world of fashion is closely connected with human psychology and behavior. For supporting my view, i would like to show you some interesting psychological facts, which were noticed thorough society's everyday life and situations. Some of these facts you could find exciting and maybe you will observe them in your life too.

- Men are more likely to approach a woman for a date if she is wearing red.
- Nine out of ten women own at least one item of clothing they have never worn.
- Runners are more likely to greet other runners who are wearing similar kit [3].
- Wearing all clothes of the same colour blurs the dividing lines and makes the body look slimmer.
- People stand further away from others who wear dated or unfashionable dress.
- Women are twice as likely to wear jeans when depressed than when happy [3].
- Provocatively dressed women are judged as being less competent than those who cover up.
- Patients put more trust in a doctor who wears a white coat [3].
- People think they are physically stronger while wearing a Superman t-shirt.
- Women perform worse on a math test wearing a suit than a sweater.
- Clothing articles with diagonal pattern make your body appear slimmer.
- Women are twice as likely as men to own more than ten pairs of shoes.
- Dress sense is what men notice first in a woman (before face and body).
- Offenders receive a harsher sentence in court if they are wearing black [3].
- Dressing in a uniform associated with brutality unleashes aggressive behaviors [3].
- People are more willing to give money to someone whose dress style resembles their own.
- Vertical lines on clothing create a longer illusion, but curves or bumps interrupting the lines create the opposite effect.
- Men check themselves in a mirror twice as often as women.
- People walk faster when approaching someone wearing red than wearing blue.
- A wide shoulder line creates a visual illusion that offsets wide hips.
- After trying on clothing men are more than twice as likely women to buy them.
- Choosing the right clothes can make a person less anxious and nervous.

Verdict

Summing up the information above, you can see that all attempts to deny the importance of clothing are futile. People depend on their style and clothing, that's a fact. However, by learning how to choose the right wardrobe and combine the chosen colors with their motifs, you can achieve considerable results in different life situations.

So, let's wear what makes us better!

References

1. Onikoyi O., The Power Of Clothes: What you wear affects your emotions and attitudes [online] [access 15.02.2021]. Available: <https://olaonikoyi.medium.com/the-power-of-clothes-wh>.
2. Psychologist World, Fashion Psychology:How The Clothes You Wear Affect How People Percieve You [online] [access 16.02.2021]. Available: <https://www.psychologistworld.com/body-language/psych..>
3. Brain Fodder, 7 Ways Your Clothes Change The Way You Think [online] [access 17.02.2021]. Available: <https://brainfodder.org/psychology-clothes-encloded-..>

METHODOLOGICAL APPROACH TO DESIGN OF PROTECTIVE EQUIPMENT FOR MILITARY AVIATION FLIGHT RUNNERS

Halyna TOKAR^{1*},
Alla RUBANKA¹,
Olena KOLOSNIHENKO¹,
Nataliia OSTAPENKO¹

¹Kyiv National University of Technologies and Design, Kyiv, Ukraine

*Corresponding author: Tokar, Halyna, tokar.gm@knuud.com.ua

Abstract. *A methodological approach to information support and development of protective equipment is used, which is based on the study of the peculiarities of professional and service activities, dangerous and harmful factors, microclimatic conditions of the environment; general method of analysis of existing samples with subsequent design of the product based on the obtained data. The expediency of using an unloading vest with a set of equipment bags has been established.*

Keywords: *protective equipment, military, uniform, unloading vest.*

Introduction

The problem of maintaining a high level of health of pilots throughout the period of military service necessitates the development of the most uniform protective equipment to ensure a high level of their combat readiness. Constant modernization of aviation equipment and protective equipment, a steady trend towards the emergence of new textile protective materials and modern technologies of clothing manufacturing on the world market encourage the design of protective equipment, excluding the uniqueness of solutions and the completeness of the topic. Despite the developments in the design of effective protective clothing, the features of the development of military protective equipment are not fully covered.

Results

Components of modern military aviation equipment are a single combat kit (uniform), information systems and controls (means of navigation, communication and communication, intelligence, processing and reproduction of information), means of destruction (weapons, personal firearms and melee weapons, means of conducting short combat) and life support (individual life support systems, protective high-altitude equipment, oxygen-breathing equipment, devices for monitoring physiological parameters).

It should be noted that the effectiveness of protective equipment and flight uniforms depends on their reasonable choice of tactical and technical characteristics, rational interconnection and compliance with all rules of operation during its use.

The development of an unloading vest with a set of bags for military pilots is a complex multi-stage process that has certain features, as their professional and service activities are related to the tasks under different environmental conditions and their factors. When designing a vest, it is necessary to take into account the daily long period of its use, to provide for the possibility of cleaning and maintainability, to prevent additional risks of physiological and thermal disorders of the body to maintain good health and high viability [1].

Analysis of the range of existing types of flight protective equipment among the armies of the world showed the relevance of using an unloading vest with a set of equipment bags, which in the intended operating conditions aims to protect the military from various dangers and the probability of saving his life in emergencies. It is established that the weight of the unloading vest with a set of bags should be taken into account in the total weight of the set of protective equipment.

Systematization and analysis of varieties of wear-resistant textile materials and sewing accessories for the manufacture of unloading vests with a set of bags are aimed at reducing the allowable weight of products.

Based on the methodological approach to the design of the unloading vest with a set of bags, it is established that at each stage of the tasks - during the flight, forced to leave the plane and after landing, the list, frequency and intensity of environmental factors differ.

It is established that flights can be accompanied by a sharp change in climatic parameters, which affect the environment outside the aircraft and, accordingly, the microclimate in the cockpit during piloting. Forced departure is particularly dangerous as it can lead to individual risks, injuries and fatalities. After landing, the pilot must analyze his condition and environmental conditions, make decisions on tasks aimed at protection, preservation of life and health. During the stay in a remote uninhabited area and / or on the territory of the enemy, the influence of physical, psychophysiological dangerous and harmful factors on the pilot increases [2].

It should be noted that in the course of professional service the pilot experiences a constant but variable in intensity and duration of the impact of various dangerous and harmful environmental factors, which should be considered and taken into account depending on the stage of the pilot's tasks, including flight, emergency leaving the plane or after landing.

The analysis of professional and service activity of military aviation pilots will allow to develop the nomenclature of dangerous and harmful factors and the topography of their influence. Systematization of information on the completeness of equipment, hazardous and harmful environmental factors, features of professional and service activities of the pilot in accordance with each of the stages of tasks, in particular during the flight, forced departure and after landing will help develop specific requirements and nomenclature of quality indicators for unloading vest [3].

Irrational placement of protective equipment leads to uneven load distribution, difficulty in removing its elements, tension of certain muscle groups, discomfort of the clothing microclimate, circulatory difficulties and restriction of freedom of movement.

The use of an unloading vest with a set of bags is aimed at ensuring the normal functional state of the pilot's body during flight and stay on the ground, effective performance of combat missions, maintaining viability and saving lives in case of forced departure and after landing.

Conclusions

A methodological approach to the design of unloading vests, which is based on the study of professional activities of military pilots, identification of dangerous and harmful factors, analysis of the characteristics of the tasks, microclimatic conditions and completeness of protective equipment, which allows a comprehensive approach to unloading vest with a set of bags with predictable reliability and ergonomics.

References

1. OSTAPENKO, N., LUTSKER, T., KOLOSNIChENKO, O., RUBANKA, A. *Design of special purpose manufacturers: a textbook*. KNUTD, 2016. – 320 c.
2. PRIKHODKO, O. *Psychological features of military-professional activity of the flight crew of the units of the internal troops of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine and their impact on flight safety*. The collection of scientific works of the Academy of Internal Troops of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine is registered by the Ministry of Justice of Ukraine. № 1 - 2 (9 - 10). H. : Acad. VV MIA of Ukraine, 2007. S. 61-66.
3. MEDENKOV, A., NESTEROVYCH, T., Fact Military. *The influence of the functional state of a military pilot on flight safety* [online] 2017 [access 02.02.2021] Available: http://factmil.com/publ/soderzhanie/vvs/vlijanie_funkcionalnogo_sostojanija_voennogo_ljotchika_na_bezopasnost_poljotov_2017/5-1-0-1216

COMERȚUL ONLINE ȘI OFFLINE: AVANTAJELE ȘI DEZAVANTAJELE ACESTORA

Anastasia GOLOVACI^{1*}

¹Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Textile și Poligrafie, Departamentul Design și Tehnologie în Textile și Poligrafie, grupa DDP-201M, Chișinău, Republica Moldova

*Autorul corespondent: Golovaci, Anastasia, anastasia.golovaci@mtcp.utm.md

Rezumat. În ultimii ani dezvoltarea fără precedent a tehnologiilor informaționale a revoluționat economia mondială. Noua economie este bazată pe rețele de calculatoare și tehnologii informaționale, în care internetul joacă un rol esențial prin diminuarea barierelor fizice și economice ale economiei tradiționale. În lucrare se prezintă, atât analiza SWOT a comerțului electronic în R. Moldova, cât și avantajele și dezavantajele acestuia. Pentru firmele autohtone de încălțăminte, marochinărie și îmbrăcăminte, comerțul electronic oferă ocazii unice de reorganizare a afacerilor, de redefinire a piețelor sau de creare de noi piețe, dobândinduse astfel un avantaj economic considerabil.

Cuvinte cheie: analiza SWOT, companii, consumatori, societate.

Introducere

În istoria omenirii, schimbul de produse și servicii a cunoscut mai multe forme. Comerțul apare cu adevărat doar odată cu apariția banilor și a clasei sociale a negustorilor, cei care intermediază trecerea bunurilor de la producători la consumatori și a cunoscut o creștere continuă, înregistrând mai multe forme de-a lungul timpului. Evoluția pe care a avut-o ulterior societatea a permis îmbunătățirea continuă a formelor de comerț [1].

În perioada actuală dată fiind criza pandemică, comerțul electronic este foarte răspândit și solicitat. În plus, este la îndemâna oricui, atât a solicitantului cât și a comerciantului [2]. În asemenea condiții, se dezvoltă extensiv comerțul online și offline care revoluționează conducerea afacerilor și dinamizează comerțul internațional. Asemenea schimbări oferă consumatorilor noi posibilități de alegere și de căutare a celor mai competitive produse pe piața mondială.

Caracteristica generală a comerțului online/offline

Comerțul online este activitatea de cumpărare sau vânzare prin intermediul transmițerii de date la distanță, activitate specifică politicii expansive a marketingului companiilor comerciale. Prin intermediul Internetului se dezvoltă o relație de servicii și schimb de produse între ofertant și viitorul cumpărător. Utilizarea tuturor mijloacelor electronice pentru participarea la o activitate de comerț electronic poartă denumirea de tranzacție electronică. Strâns legate de comerțul online pot fi și alte activități, de exemplu servirea cumpărătorilor, livrarea produselor, colaborarea cu partenerii de afaceri sau și conducerea unei organizații prin mijloace electronice. În prezent se identifică următoarele modele de afaceri incluse în comerțul online: magazin virtual; aprovizionare electronică; magazin universal electronic; piața unui terț; comunități virtuale; furnizor de servicii cu valoare pentru canalele de comerț electronic; platforme de colaborare; brokeraj de informații și alte servicii.

În concepția Organizației Economice de Cooperare și Dezvoltare (OECD) comerțul online (E - Commerce), reprezintă desfășurarea unei afaceri prin intermediul rețelei Internet, vânzarea de bunuri și servicii având loc offline sau online. O altă definiție în accepțiune "tradițională", a ceea ce înseamnă comerțul online este cea dată de Robin Mansell: Comerțul online înseamnă, utilizarea în rețele cu valoare adăugată a unor aplicații de tipul transferului electronic de documente, a comunicațiilor fax, codurilor de bare, transferului de fișiere și a poștei electronice. Extraordinara

dezvoltare a interconectivității calculatoarelor în Internet, în toate segmentele societății, a condus la o tendință tot mai evidentă a companiilor de a folosi aceste rețele în aria unui nou tip de comerț, comerțul online în Internet, care să apeleze - pe lângă vechile servicii amintite – și altele noi [1].

Avantajele și dezavantajele în comerțul electronic

Succesul întreprinderilor din întreaga țară, în viitor depinde în mare măsură de capacitatea acestora de a se integra în valul schimbărilor digitale și nu în ultimul rând de capacitatea țării de a depăși obstacolele-cheie care împiedică în prezent mișcarea înainte. Pentru ca întreprinderile să fie cunoscute, necesită o promovare și o publicitate în mediul on-line [3].

Realizarea analizei SWOT a situației comerțului electronic în Republica Moldova a permis identificarea următoarelor puncte tari de dezvoltarea a comerțului online (tab. 1) [4].

Tabelul 1

Analiza SWOT

<p>Punctele tari:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Posibilitatea de dezvoltare rapidă datorită dezvoltării soluțiilor "de la zero". - Resurse umane înalt calificate. - Capacitatea de adaptare rapidă a companiilor la tehnologiile modern. - Cheltuielile pentru întreținerea magazinului sunt mici. - Nu există limitări geografice- oricine poate cumpăra, produsele fiind livrate direct la domiciliu. - Reducerea costurilor cu achiziție a produselor, a costurilor de tranzacționare. - Creșterea gradului de implicare a companiilor IT, a experților și a asociațiilor profesionale în eforturile pentru dezvoltarea sectorului IT. - Plus de imagine pentru companiile offline. Aceasta înseamnă ca comerțul online poate atinge noi cote pe piața din Republica Moldova și de asemenea poate contribui substanțial la dezvoltarea economică a țării. 	<p>Punctele slabe:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Magazinul trebuie promovat către potențialii cumpărători. - Nivelul mediu al salariilor specialiștilor din domeniul IT este mic comparativ cu țările dezvoltate. - Cumpărătorii nu pot atinge produsele. - Necesitatea unui sistem de livrare a produselor și preluare a banilor. - Lipsa parcarilor a vehiculelor la locurile de livrare; - Cererea instabilă și imprevizibilă. - Exista riscul ca datele magazinului electronic precum și cele ale clienților să fie furate, fapt ce sporește neîncrederea față de comerțul electronic. - Scepticismul cumpărătorilor și obișnuința de a face cumpărături directe.
<p>Oportunități:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dezvoltarea tehnologiilor informaționale și de comunicații. - Evoluțiile tehnologice ale transporturilor de mărfuri; - Posibilitățile de livrare a produselor la diverse locații din proximitatea domiciliului clienților sau la locul de muncă al acestora. - Posibilitatea personalizării cumpărăturilor permite un grad mai înalt de satisfacere a cerințelor consumatorilor și respectiv de a atrage noi clienți. - Agenții online pot oferi consultații potențialilor cumpărători. 	<p>Amenințări:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sisteme de plăți nesigure cu credibilitate scăzută. - Riscul returnării produselor. - Nivelul mare al pirateriei în utilizarea IT (aproximativ 70%). - Creșterea infracționalității prin intermediul mijloacelor electronice scade încrederea consumatorilor în utilizarea acestor mijloace. - Plecarea specialiștilor din țara în străinătate ca urmare a diferenței de venituri. - Concurența ridicată și posibilitatea rapidă de comparare a prețurilor de către clienți. - Prețurile mai reduse oferite de alte forme de comerț.

În prezent, comerțul electronic în Republica Moldova se află într-un stadiu incipient. Întreprinderile de încălțăminte, marochinărie și îmbrăcăminte au un potențial mare în ceea ce privește comerțul electronic. Este necesar ca să accepte schimbările și să-și dezvolte ariile, deoarece comerțul electronic va fi direct responsabil de competitivitatea și dezvoltarea economiei naționale [5]. Orientarea spre comerțul electronic a producătorului autohton de încălțăminte, marochinărie și îmbrăcăminte trebuie să motiveze managementul întreprinderii spre marketing și inovare, spre schimbare, unde relația client-producător nu este doar imagine fictivă dar una cu excedent [6].

Comerțul electronic are avantaje și beneficii pentru firme, consumatori și societate (tab. 2)[1]. În Moldova există un anumit public dispus să facă cumpărături online. Aceștia acum aleg să cumpere diferite produse de pe eBay sau alte site-uri străine. Conform topului Alexa, eBay este unul din cele mai accesate site-uri de către moldoveni la ora actuală. Iar potrivit statisticilor, cei

mai mulți cumpărători sunt bărbații deținând o pondere de 21,45% din totalul celor care fac cumpărături online de câteva ori pe an, în timp ce femeile care fac cumpărături online cu aceeași frecvență constituie doar 19,2% [7].

Tabelul 2

Avantajele și beneficiile comerțului electronic [1]

Pentru companii:	Pentru consumatori:	Pentru societate:
<p>Extinderea pe piețele internaționale prin asigurarea de servicii și performanță.</p> <p>Asigurarea unei deschideri totale în privința relațiilor cu clienții: aceștia pot câpăta o imagine aproape completă asupra tuturor angajaților, ofertanților și partenerilor lor.</p> <p>Scăderea costului de creare, procesare, distribuire, păstrare și regăsire a informației, până acum bazată pe hârtie, prin crearea unui sit web atractiv cu funcția unui magazin virtual. Siturile web personalizate, sugestiile pentru cumpărare și ofertele speciale personalizate pot într-o oarecare măsură substitui interacțiunile de tip față în față, de tip tradițional.</p> <p>Creează posibilitatea modelării produselor și serviciilor după nevoile cumpărătorilor și simplificarea procedurilor.</p> <p>Costuri de comunicație mai mici.</p> <p>Creșterea competitivității și raționalizarea proceselor de afaceri, prin restructurări interne și prin tehnologii ale informației.</p> <p>Construirea unui lanț valoric electronic, în care se pune accentul pe un număr limitat de competențe-cheie – opusul unui magazin "cu o singură oprire". (Magazinele electronice pot fi atât speciale cât și generale, dacă sunt programate corect).</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Posibilitatea consumatorilor să cumpere sau să facă tranzacții la orice oră din zi, în tot timpul anului, din aproape orice locație. 2. Acordă consumatorilor mai multe posibilități de alegere a produselor și prețurilor. 3. Consumatorilor li se dă siguranță asupra valorii. Vanzătorii pot realiza acest lucru oferind un produs sau o linie de produse care atrage potențialii clienți prin prețuri competitive, la fel ca și în comerțul ne-electronic. 4. Consumatorii pot să primească informații relevante în decursul câtorva secunde, și nu zile sau săptămâni. 5. Asigurarea motivației consumatorilor de a cumpăra și, la nevoie, de a și returna. Vânzările promoționale pot implica cupoane, oferte speciale sau reduceri. 6. Face posibilă participarea în licitații virtuale. 7. Permite consumatorilor să interacționeze cu alți cumpărători în comunități electronice și să compare experiențele. 8. Facilitează competiția, ceea ce rezultă în scăderea prețurilor. 9. Familiarizează consumatorii cu tehnologia și îi ține pe aceștia în pas cu ultimele noutăți. 	<p>Crearea unui "simț comun" al comunității comerciale, de exemplu prin chat-uri, foruri ce solicită implicarea clientului, scheme de loialitate și programe de afinitate.</p> <p>Dă posibilitatea mai multor persoane să lucreze / să cumpere de acasă, ceea ce micșorează traficul rutier și poluarea aerului.</p> <p>Permite ca anumite produse să fie vândute la prețuri mai scăzute, cu avantajele pentru cei cu venituri mai mici.</p> <p>Crește eficiența și/sau îmbunătățesc calitatea.</p> <p>Pune la dispoziție o organizare suficient de atentă și agilă pentru a răspunde rapid la orice schimbări din mediul economic, social și fizic.</p>

Dar să nu uităm de principalele obstacole care stau în calea dezvoltării afacerilor electronice în țară [1, 8]:

- imposibilitatea de a realiza cu succes transferuri online a unor produse și servicii;
- credibilitate scăzută;
- posibilitatea de non-profit în cazul anumitor produse;
- integrarea greoaie a bazelor de date și a software-ului de procesare a tranzacțiilor tradiționale cu software pentru comerț electronic (aceste servicii de integrare pot fi costisitoare);
- de natură culturală și legală;
- legate de securitatea comerțului electronic;
- legate de confidențialitatea datelor (ce tranzacții efectuează, ce site-uri vizitează, ce preocupări are fiecare persoană etc.).

Concluzii

Cercetările de ultimă oră denotă că comerțul online are un impact considerabil asupra economiilor, societăților și culturii afacerilor. O consecință esențială a dezvoltării comerțului electronic o reprezintă atragerea excedentului de forță de muncă din alte sectoare și, implicit, atenuarea șomajului, valorificându-se astfel rolul acestuia în economia națională. Pe de altă parte, comerțul electronic are un impact pozitiv și asupra comerțului tradițional, conducând la scăderea cheltuielilor, creșterea volumului vânzărilor, și în concluzie, la o eficientizare a afacerilor și economiei. Pentru firme, comerțul electronic oferă ocazii unice de reorganizare a afacerilor, de redefinire a piețelor sau de creare de noi piețe, dobândinduse astfel un avantaj economic considerabil. Riscurile de lansare a unei afaceri în domeniul comerțului electronic sunt sesizabile și doar după o analiză mult mai amplă și mai aprofundată în acest domeniu, se poate afirma sau nega cert succesul afacerii, în cazul unei lansări. În opinia autorului, viitorul comerțului online este promițător, și această analiza ne demonstrează necesitatea existenței unor instrumente de plată eficiente și accesibile, atragerea cumpărătorilor prin oferte de produse și servicii care să satisfacă cerințele acestora. Comerțul online va avea un viitor puternic și stabil, cu avantaje evidente, și care par cunoscute, dar nu sunt conștientizate la adevărata lor valoare. În acest domeniu revoluția abia a început, sistemele electronice de plată, puternic cercetate și experimentate azi, vor progresa rapid, devenind o realitate a Cyberspace-ului anilor viitori, iar Republica Moldova nu va putea fi o excepție.

Referințe

1. *Comertul electronic-forma moderna de desfasurare a afacerilor* [online] [accesat 07.03.2021]. Disponibil: <https://www.creeaza.com/referate/informatica/internet/COMERTUL-ELECTRONICFORMA-MODER852.php>.
2. *Comerțul electronic și impactul acestuia* [online] [accesat 07.03.2021]. Disponibil: <http://www.teamshare.ro/blog/comertul-electronic-impactul-asupra-afacerii>.
3. SPÎNACHII, E., MATRAN, C., MALCOCI, M., PÎRVAN, E. *The Internet - a successful technology for the footwear factories from the Republic of Moldova*. MATEC Web of Conferences 290, 09002 (2019), MSE 2019 – Manufacturing Science and Education. 05-07.06.2019, Sibiu, România. <https://doi.org/10.1051/mateconf/201929009002>.
4. POHODNEA, N. *Proiect de marketing pentru lansarea unei afaceri în domeniul comerțului electronic afacerilor* [online]. [accesat 08.03.2021]. Disponibil: <http://docshare02.docshare.tips/files/26257/262575033.pdf>.
5. SPÎNACHII, E., MALCOCI, M., PÎRVAN, E., GHELBET, A., MATRAN, C. *On-line magazine – opportunity for footwear manufacturers*. Conferința Stiintifica Internațională "Innovative solutions for sustainable development of textiles and leather industry" organizată de Departamentul de Textile, Pielarie și Management Industrial a Universității din Oradea", 23-24 mai 2019, Oradea, Vol. XX, Nr. 2, pag. 147-152.
6. SPÎNACHII, E., MALCOCI, M., PÎRVAN, E., GHELBET, A., MATRAN, C. *Identification of beneficiaries requirements on on-line trade*. Conferința Stiintifica Internațională "Innovative solutions for sustainable development of textiles and leather industry" organizată de Departamentul de Textile, Pielarie și Management Industrial a Universității din Oradea", 23-24 mai 2019, Oradea, Vol. XX, Nr. 1, pag. 149-154.
7. *Top 7 probleme care împiedică dezvoltarea comerțului online* [online] [accesat 09.03.2021]. Disponibil: <https://www.startupcafe.ro/marketing/probleme-solutii-dezvoltare-comert-online.htm>.
8. *Curs 5 - Comerț electronic* [online] [accesat 10.03.2021]. Disponibil: <http://www.aut.upt.ro/staff/diercan/data/PIPPS/curs-06.pdf>.

ASPECTE PRIVIND CONFECTIONAREA BONDIȚEI TRADIȚIONALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Ana ISCHIMJI^{1*}

¹Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Textile și Poligrafie, Departamentul Design și Tehnologie în Textile și Poligrafie, drd, Chișinău, Republica Moldova

*Autorul corespondent: Ischimji, Ana, ana.ischimji@mtcp.utm.md

Rezumat. În lucrare sunt identificate principalele etape de confecționare a bondiței tradiționale din piei de ovine precum și modelele propuse de meșterii popularii din Republica Moldova. Confecționarea bondiței începe cu alegerea și selectarea peilor potrivite, trecând apoi la croirea reperelor componente, reperelor mici, buzunarelor aplicate, fâșiilor decorative ș.a., se continuă cu asamblarea pe semnele indicate al reperelor de bază, față/spate, după care se unesc între ele pe linia umerală și laterală. Prelucrarea marginilor bondiței și răscoielii mânicii se efectuează cu ajutorul fâșii din piele sau blană numită „prim” de culoare neagră sau brumărie. S-au indentificat mai multe modele de bondițe tradiționale diferențiate prin: formă, culoare, ornament, proporții, prelucrarea marginilor, în funcție de zonele de proveniență geografică a bondiței și meșterul popular specializat în confecționarea bondițelor tradiționale din piei de ovine. Bondița din piele de ovine, fiind piesă vestimentară componentă a costumului tradițional, se integrează în preocupările moderne privind păstrarea și dezvoltarea patrimoniului cultural.

Cuvinte cheie: bondiță, tradiție, etape de confecționare, piei de ovine.

Introducere

În costumul tradițional al poporului Moldovenesc se regăsește piesa vestimentară - bondița, confecționată din piei de oaie sau miel, diverse culori și modele. Bondița și peptarul sunt bogat ornamentate, mai ales cele pentru femeie. Câmpul alb al piei de oaie este brodat cu diverse ațe colorate tip ”muline”, cu biser, sau decorat prin aplicații din bucăți de piei colorate. În raioanele de nord și zona Cernăuți, bondițele sunt intens accentuate prin decor, pentru ornamentare folosinduse biser colorat, ață de lână de culoare roșu și negru. Frumos se decorează bondițele și la sudul Republicii, în satele din lunca Prutului: Manta, Crihana Veche și Colibaș [1].

Cu o lungime ce ajungea la nivelul șoldului sau mai jos, bondițele sau păstrat până la „începutul secolului XX-lea, după care în timp au devenit mai scurte”¹ decât peptarele Confecționarea bondiței se realizează de către meșterii cojocari, care au stat la temelia de a transmite din generație în generație, tehnologia de prelucrare și obținerea autentică a acestei vestimentații din piei și blănuri [2].

Etapile procesului de confecționare a bondiței

Etapile de confecționare a bondiței sunt specifice și diferă de la meșter la meșter. În baza informației prezentate de meșterul popular, Constantin Cojan și soției sale Elena Cojan, în cadrul emisiunii televizate ”Oameni Remarcabil” s-a dezvăluit specificul de confecționare a bondiței tradiționale din piei de ovine prelucrate în acest scop [3].

Prima etapă e cea mai importantă, de a alege pelicelele de ovine după culoare, calitate și dimensiune, astfel acetea trebuie să fie rezistente, flexibile și tot odată impermeabile. Meșterul a atenționa că ”Orce bondiță pentru femei sau bărbați, cu mărime mică sau mare se croiește din trei piei mari de ovine” [3].

Cea de a doua etapă este croirea reperelor denumite ”piepți”, Fig. 1, și Fig. 2, partea din față – 2 repere și a spatelui, poate fi format din unu, doi sau trei repere, în dependență de modelul bondiței și calitatea pielii. Această operație se efectuează astfel: pielea de ovine se aranjează pe

masă cu partea cârnoasă în sus iar blana/lâna în jos, după care se înseamnă defectele de pe suprafața pielii, prin încercuire. Apoi pe mijlocul pielii se fixează o riglă, ce indică linia de simetrie a pielii, pe care se marchează înălțimea produsului de aproximativ 80 cm. Perpendicular față de linia de simetrie se înseamnă lățimea reperului față, până la zonele periferice ale peilii (poale, gât, picioare), care se stabilește conform mărimilor clientului. Linia umerală și răscroiala gâtului bondiței se proiectează/trasează direct pe partea cârnoasă a pielii începând din zona gâtului. După ce s-au marcat dimensiunile de bază pe piele, se încadrează și conturează șabloanele după care se decupează cu foarfeca. Construcția și șabloanele componente se transmise din generație în generație sau "din tată în fiu, precum a preluat meseria meșterul popular Constantin Cojan de la "tatăl său Stilian Cojan, care fiind tot meșter popular" Croirea reperelor mici (buzunarelor aplicate, reperelor decorative, a fâșiilor pentru a tivi/prelucra marginea de culoare neagră sau brumărie), la fel se realizează cu foarfeca. Marginea reperelor se prelucurează manual prin dantelare, cu ajutorul preducelei și ciocanului, pe un suport din lemn [3].

A treia etapă este pregătirea, prelucrarea și asamblarea prin coasere manuală și/sau mecanică (mașina de cusut). În această etapă se includ toate elementele mici Fig.3, și Fig.4, acestea gata prelucrate se aplică pe semnele indicate al modelului de bondiță și se coase, Fig.5, Fig.6, Fig.7 și Fig. 8. După asamblarea reperelor mici se efectuează unirea/coaserea reperului spate și față pe liniile laterale și umerale, care se efectuează uniform, "fără a întinde reperate, de a nu apărea defecte la produs"². Coaserea fâșiei decorative cu blană tip caracul la margini, bentiță pentru a tivi/prelucra marginea de jur împrejur și răscroiala mâinecii.

Următoarea operație este efectuarea orificiilor (butonierelor), cu ajutorul preducelei și ciocanului. Coaserea manuală a "ghemuleților" din blană și fixarea pe fâșiile din piele ce se coase manual la bondițele pentru femei și fixarea nasturilor. Se finalizează cu înlăturarea capetelor de ață, finisarea și controlul calității al bondiței.

Figura 1. Meșterul popular, Constantin Cojan la masa de croit [3]

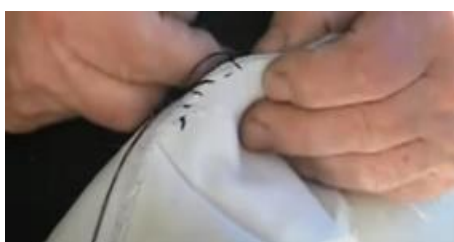
Figura 2. Proiectarea și croirea bondiței din piele de ovine [3]

Figura 3. Dantelarea și perforarea marginii fâșiei decorative [3]

Figura 4. Dantelarea fâșiei și perforarea buzunarului inferior [3]

Figura 5. Coaserea manuală [3]

Figura 6. Coaserea elementului tradițional pe părțile laterale [3]

Figura 7. Coaserea buzunarului aplicat inferior și superior [3]

Figura 8. Efectuarea cheutorilor [3]

Identificarea modelelor de bondițe tradiționale confecționate de meșterii din Republica Moldova

Bondița reprezintă o piesă vestementară din piei de ovine, ”tip vestă”, cu sprijin pe umeri, fără mânici, purtată peste cămașă. Vestele din piele de oaie poartă denumirea de ”bondă, bondiță și peptar”. După tipul construcției pot fi: cu deschiderea pe mijloc și fixare cu nasturi, cu deschiderea deplasată lateral, cu terminație scurtă și fără fixarea deschiderii. Preponderent, este răspândit primul tip de construcție. Dezvoltarea cojocăritului și confecționarea bondiței a continuat și ”în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și în secolul XX-lea, în fiecare regiune activau meșteri cojocari, în zona de sud al Moldovei– raionul Cahul, Vulcănești, Ștefan-Vodă, unde până în prezent activează cojocari renumiți care confecționează cojoace și bondițe”,¹” Din raionul Cahul, satul Colibaș îi aflăm pe meșterii populari (Constantin Cojan și Elena Cojan), Fig. 10, tot din raionul Cahul, satul Slobozia Mare, desfășoară activitatea ca meșter popular Dumitru Zaporojan, Fig. 12. Specific zonei date ca materia primă se folosesc piei și blănuri de ovine (mici/cârlani) tip „Țigaie” de culoare albă și cu spicul/blana moale sau poate fi colorată în cafeniu sau negeu Fig. 9 și Fig. 11. Bondița de la sud este ornamentată ”cu motive pastorale”¹ specific zonei și este croită dreaptă, cu sistem de închidere pînă sus la bărbați și la femei cu răscoiala gîtului în formă de unghi [2, 4].

Figura 9. Bondiță pentru femei [3]

Figura 10. Meșter popular, Constantin Cojan, r. Cahul, satul Colibaș [3]

Figura 11. Bondiță pentru bărbați [2]

Figura 12. Meșter popular, Dumitru Zaporojan, r. Cahul, satul Slobozia Mare [2]

Figura 13. Bondiță pentru bărbați [2]

Figura 14. Meșter popular, Dumitru Pascari, r. Bălți [2]

În zona de nord al Republicii Moldova din raionul Bălți, activează meșterul popular Dumitru Pascari, Fig. 14, care confecționează bondițe din piei de ovine de tip ”Caracul” Fig. 13. Bondițele de culoare naturală neagră sau cafenie, din această zonă, sunt puțin mai ajustate pe corp, frumos ornamentate și brodate intens cu motive vegetale, ațe și bisere colorate.

Concluzii

În urma studiului, s-au indentificat mai multe modele de bondițe tradiționale diferențiate prin: formă, culoare, ornament, proporții, prelucrarea marginilor, în funcție de zonele de proveniență geografică a bondiței și meșterul popular specializat în confecționarea bondițelor tradiționale din piei de ovine. Bondița din piele de ovine, fiind piesă vestimentară componentă a costumului tradițional, se integrează în preocupările moderne privind păstrarea și dezvoltarea patrimoniului cultural.

Bibliografie

1. ISCHIMJI, A., DANILA, V., ISCHIMJI, N. Valorificarea tehnicilor și procedeele de lucru utilizate la confecționarea bondiței tradiționale: studiu preliminar. *Culegere de articole și materiale ale conferinței științifice internaționale. Patrimoniul cultural de ieri – Implicații în dezvoltarea Societății durabile de mâine.*- 2020, Chișinău, 22-23 septembrie 2020. Ediția a II-a. ISSN 2558 – 894X. pp. 368--370.
2. *Prelucrarea artistică a pielii și a blănurilor* [online] [accesat la 11.03.2020]. Disponibil: <http://moldovenii.md/md/section/384>
3. Emisiune televizată „Oameni Remarcabili. Constantin Cojan”, Orhei TV [online] [accesat la 08.03.2020]. Disponibil: <https://www.youtube.com/watch?v=0QFyVDUU9ao>
4. BUZILĂ, V., *Costumul popular din Republica Moldova*. Ghid Practic [online] [accesat la 07.02.2020]. Disponibil: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000211085>.

СОВРЕМЕННЫЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ ИДЕАЛ ДИСЦИПЛИНЫ ГРАЖДАНСКОЕ ВОСПИТАНИЕ В РЕСПУБЛИКЕ МОЛДОВА: РАЗВИТИЕ КОМПЕТЕНЦИЙ ДЕМОКРАТИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ

Юлиана БАБИНА^{1*}

¹Аспирант, Государственный педагогический университет имени Иона Крянгэ / студент, Государственный университет Молдовы, Педагогика / Право, Кишинэу, Республика Молдова

*Автор корреспонденции: Бабина, Юлиана, julianababin1987@yandex.ru

Аннотация. Современное гражданское воспитание в Республике Молдова опирается на общечеловеческие ценности, традиции национальной культуры, историю родного края, социально-культурные особенности народа. Приоритетом современного воспитания, согласно основным целям и концепциям образовательного куррикулума, становится формирование достойного гражданина своей страны, формирование личности, знающей свои права и обязанности. Гражданское воспитание содействует реализации образовательного идеала посредством валорификации европейской концептуальной модели, состоящей из 20 компетенций для демократической культуры (Совет Европы, 2016/2018), являющимися специфическими компетенциями для данной дисциплины. Стратегия дисциплины позволяет воспитать граждан в поликультурном социуме и всесторонне подготовить каждого гражданина к самореализации, интеграции в обществе, покорному выполнению социальных функций посредством развитых гражданских качеств личности и развития компетенций демократической культуры.

Ключевые слова: гражданское воспитание, компетенции демократической культуры, демократия, ценности, права человека, образовательный идеал, европейская концептуальная модель.

«Жизненные ценности определяют каждое наше решение и, следовательно, нашу судьбу. Тот, кто знает свои ценности и живет в соответствии с ними, становится лидером общества»
Энтони Роббинс

Введение

На современном этапе развития постиндустриального общества в условиях одновременно происходящих в мировом сообществе процессов глобализации и становления суверенитета государств, особой актуальности приобретает в национальной системе образования воспитание подрастающего поколения – гражданское воспитание [1-10]. Наряду с возросшим значением политического и культурного плюрализма¹ [9, с. 6; с. 10], современное гражданское воспитание в Республике Молдова опирается на общечеловеческие ценности, традиции национальной культуры, историю родного края, социально-культурные особенности и обычаи народа. Приоритетом современного воспитания, согласно основным целям и концепциям образовательного куррикулума [10], становится формирование достойного гражданина своей страны, формирование личности, знающей свои права и обязанности, в духе патриотизма и национальных традиций. Сегодня изменяются и педагогические концепции преподавания различных дисциплин. На современном этапе учитель – уже не просто наставник, а соратник, друг, организатор учебного процесса, помогающий учащемуся обучаться, помогающий выбрать нужное направление в дальнейшей жизни, действуя в рамках закона, не допуская ошибок и нарушений.

¹ Ссылки на Ст. 5, 16 Конституции РМ (1994).

I. Куррикулум и концепция дисциплины *Гражданское воспитание*

Куррикулум по дисциплине *Гражданское воспитание* является структурной частью Национального куррикулума и представляет собой нормативный документ, внедряемый в гимназическом и лицейском циклах. Гражданское воспитание – это обязательная школьная дисциплина социо-гуманитарной области, главной целью которой является развитие у учащихся компетенции *демократической культуры* [10]. Куррикулум базируется на психоцентристском (в центре внимания находится ученик с его особенностями и потребностями) и социцентристском (центрируется на овладении ценностями демократии, прав человека, правового государства и культурного разнообразия) подходах [10, с. 5]. Образовательный процесс по Гражданскому воспитанию исходит из обязательств, взятых на себя Республикой Молдова и рекомендаций в области гражданственности, прав человека, межкультурного воспитания, отображенных в международных [11-13], европейских [14-16] и национальных документах [17-19]. Концептуальное положение дисциплины Гражданское воспитание представляет собой целый комплекс концепций, принципов и подходов, содействующих формированию ансамбля компетенций в области демократической культуры, состоящих из ценностей, поведенческих установок, практических навыков, знаний и их критического осмысления. Куррикулум школьной дисциплины Гражданское воспитание определяет комплексный процесс формирования компетенций в области демократической культуры, валорифицируя следующие ключевые концепции: идентичность, разнообразие и плюрализм, ответственность, конфликт и общение, правила, нормы и законы, правление, равенство, права и свободы, масс-медиа. Также куррикулум предлагает для дискуссий актуальные и противоречивые темы, такие как: радикальные взгляды, коррупция и неподкупность, популизм, фальшивые новости, гражданственность, пропаганда и манипуляция, социальные проблемы, гражданская апатия к участию в общественной / политической жизни и др. Компетенции в области демократической культуры развиваются посредством подходов, центрированных на процессе обучения, а также подходов, сфокусированных на содержании обучения. Среди этих подходов можно отметить: моделирование в демократическом стиле отношений и поведения, демократическая организация процессов в классе, обучение путем сотрудничества и проектной деятельности. Взаимосвязанное применение этих подходов поможет учащимся стать молодыми людьми, которые знают свои права и свободы, приобретают опыт в школе/классе, как в микросообществе, и которые способны и уверены в соблюдении прав с чувством ответственности по отношению к другим и к сообществу.

II. В чем заключается образовательный идеал школы в Республике Молдова?

В соответствии с Кодексом об образовании Республики Молдова (№152 от 17 июля 2014), образовательный идеал школы Республики Молдова состоит в *«формировании инициативной и способной к саморазвитию личности, которая обладает не только системой знаний и необходимых компетенций для востребованности на рынке труда, но и независимостью мнений и действий, открытостью к межкультурному диалогу в контексте освоенных национальных и мировых ценностей»* [17]. Гражданское воспитание содействует реализации образовательного идеала посредством валорификации европейской концептуальной модели, состоящей из 20 компетенций для демократической культуры (Совет Европы), являющимися специфическими компетенциями для данной дисциплины, условно сгруппированных в 4 основных раздела: **1) ценности, 2) поведенческие установки, 3) практические навыки, 4) знания и их критическое осмысление.**

Ценности – предполагают общую веру человека в желаемые цели, которые могут быть и должны быть достигнуты в жизни под верным руководством преподавателя и родителей. Отметим, что существуют три набора ценностей, имеющих решающее значение для демократической культуры, таких как:

1. **Уважение человеческого достоинства и соблюдение прав человека** (*равенство всех, равноценная значимость и равное человеческое достоинство*).
2. **Уважение культурного многообразия.** Поощрение и уважение культурного и политического плюрализма, в том числе ценность плюрализма мнений, точек зрения и опыта.
3. **Утверждение демократии, справедливости, беспристрастности, равноправия и верховенства закона.** Этот род ценностей основывается на общепринятом убеждении в том, что человеческое сообщество должно функционировать посредством демократических процессов с соблюдением принципов справедливости, беспристрастности, равноправия и верховенства закона [10, с. 7].

Гражданское воспитание концентрируется, в первую очередь, на правах, ответственности и активном участии, в зависимости от гражданских, политических, социальных, экономических, юридических и культурных параметров общества, в то же время, учитывая более широкий спектр фундаментальных прав и свобод в каждом аспекте жизни человека. Дисциплина Гражданское воспитание валорифицирует европейскую основополагающую модель 20-ти компетенций в области демократической культуры [20], разработанных Советом Европы (2016/2018 г.). Само название дисциплины Гражданское воспитание уже накладывает отпечаток на целеполагание в учебном процессе. Таким образом, прямо указана цель курса / предмета – воспитание будущего законопослушного члена общества – «гражданина», с развитым чувством долга перед Родиной и ответственности за судьбу нации, патриота, знающего культуру и историю своей страны и, способствующий ее прогрессу. С другой стороны, претерпевшее в последнее время многочисленные трансформации понятие «гражданин» в зеркале демократических принципов обогатилось новыми концептами, такими как, толерантность, социальная устойчивость, критическое отношение к власти, политике, СМИ, идеологии (по Бабаеву) [21]. Формирование гражданственности, углубление учащихся в гражданско-правовые знания, развитие гражданских компетенций и коммуникативных навыков, овладение демократическими способами поведения и мышления – вот главнейшие педагогические цели и задачи.

Выводы

Переход к демократии, ее становление в нашей стране в конце 90-х, как и в ряде других стран, обуславливает существенные изменения, перемены и мощный скачок в развитии и распространении средств массовой информации и коммуникаций. Вектор развития общества существенно сдвинулся в последние два десятка лет, вследствие чего преподаватели должны готовить кадры для постиндустриальной рабочей модели.

Совет Европы давно начал поднимать вопросы воспитания **демократической гражданственности и межкультурного диалога** (особенно отметим 1954 год). С этого периода стало поощряться знание нескольких языков, глубокое познание истории. Переход к демократии также подразумевает и умение вести конструктивный диалог и умение решать конфликтные ситуации между членами общества и между членами-государствами, развивая международные связи и отношения. Вследствие того, что демократия подразумевает организацию политических институтов и действие граждан в рамках закона, поведение населения в целом, развитая правовая и демократическая культура граждан играет ведущую роль в направлении современного образования. Разумеется, именно поэтому мы делаем такой акцент на знаниях своих прав и свобод, на укреплении

демократической культуры в обществе. Из-за всплеска информационных технологий, активизации процессов глобализации, постоянной проблемы растущей миграции населения, социальных и экономических кризисов и появления, неизведанных ранее в природе, вирусов – мы столкнулись сегодня с новыми вызовами, которые также негативно влияют и на общую культуру нации, на идентичность и ценности.

Данная достаточно масштабная и своевременная инициатива – **обучать** в рамках данного предмета **демократии** (как заявил Генеральный секретарь Совета Европы, Т.Ягланд), реализуя, формируя необходимые **«компетенции»** учащихся – настоящий инструмент образовательной политики для действенной подготовки молодого поколения к жизни, граждан-приверженцев демократических принципов. Модель такого обучения – ставит цель приобщения молодежи к культуре демократии и умения совместного мирного сосуществования с представителями других культур и национальностей (национальных меньшинств).

Литература

1. CUCOȘ, C. Educația. *Dimensiuni culturale și interculturale*, Editura Polirom, Iași, 2000.
2. KEEN, E., TÎRCĂ, A. *Educație pentru cetățenie democratică*. AREDDO, 1999.
3. *Ghid de monitorizare a drepturilor copilului*, CIDDC, Chișinău, 2017.
4. *Cadrul de Referință al Competențelor pentru o cultură democratică*, 3 volume, Consiliul Europei, 2018, www.coe.int/competences
5. *Educație pentru democrație*. Volumul I, Autori: Rolf Gollob, Peter Krapf, W. Weidinger. Consiliul Europei, 2010.
6. *A crește în democrație*, Planuri de lecție pentru învățământul primar privind educație pentru cetățenie democratică și pentru drepturile omului. Volumul II, Autori: Rolf Gollob, Peter Krapf, Wiltrud Weidinger. Consiliul Europei, 2010.
7. *Predarea democrației*. O colecție de modele de educație pentru cetățenie democratică și pentru drepturile omului, Volumul VI, Autori: R. Gollob și P. Krapf. Consiliul Europei, 2010.
8. *Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020*, „Educația 2020” (2014).
9. *Конституция Республики Молдова*. Кишинэу: Farmec-Lux, 2018 (F.E.-P. “Tipografia Centrală”). – 80 с.
10. *Национальный куррикулум*. Куррикулумная область. Социо-гуманитарное воспитание. Изд. Lyceum. Кишинев, 2018. 66 с.
11. *Всеобщая Декларация прав человека* (1948).
12. *Конвенция о правах ребенка* (1989).
13. *Заключительные замечания Комитета по правам ребенка* (2017).
14. *Хартия Совета Европы по образованию в области демократической гражданственности и образованию в области прав человека* (2016/2018)
15. *Заключительная Декларация 25-й сессии Постоянной Конференции министров образования в составе Совета Европы* (2016)
16. *Рамочное Положение компетенций в области демократической культуры* (Совет Европы, 2018);
17. *Кодекс об образовании Республики Молдова* (2014),
18. *Стратегия развития образования на 2014-2020 годы «Образование-2020»*,
19. *Стандарты качества для начальных и общеобразовательных учебных заведений в перспективе школы, дружественной ребенку* (2013).
20. *Competences for democratic culture*. Living together as equals in culturally diverse democratic societies. Council of Europe, March 2016, p. 25.
21. БАБАЕВ, А.М. *Педагогические условия гражданского воспитания учащихся (на примере школы русской национальной культуры)*: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. Кемерово, 2000.

ОБРАЩЕНИЕ К ТРАДИЦИЯМ И САКРАЛЬНАЯ СИМВОЛИКА МАСТЕРОВ ГОБЕЛЕНА УКРАИНЫ И МОЛДОВЫ (XX-нач. XXI вв.)

Юлиана БАБИНА^{1*}

¹Аспирант, Государственный педагогический университет имени Иона Крянгэ / студент, Государственный университет Молдовы, Педагогика / Право, Кишинэу, Республика Молдова

*Автор корреспонденции: Бабина, Юлиана, iulianababin1987@yandex.ru

Аннотация. Декоративное искусство, в частности, ручное ковроткачество, представляет собой непознанное многогранное явление в области народного искусства, исторические корни которого достаточно глубоки и скрывают секреты цивилизаций прошлого. Народные ковры и профессиональные гобелены выступают определенными этнокодами нации. В данной связи необходимо раскрыть тайны закодированной информации и изучить инструменты мастеров текстиля. В данной работе мы рассмотрим, как воплотились древние традиции ручного ковроткачества в творчестве художников-текстильщиков в регионе карпато-дунайского пространства. Отметим тех, кто уже оставил заметный след и внес ощутимый вклад в развитие национального искусства профессионального гобелена в Республике Молдова и за рубежом.

Ключевые слова: древние традиции, ковроткачество, сакральное текстильное искусство, символика, этнокоды, орнаменты, ценности, гобелен.

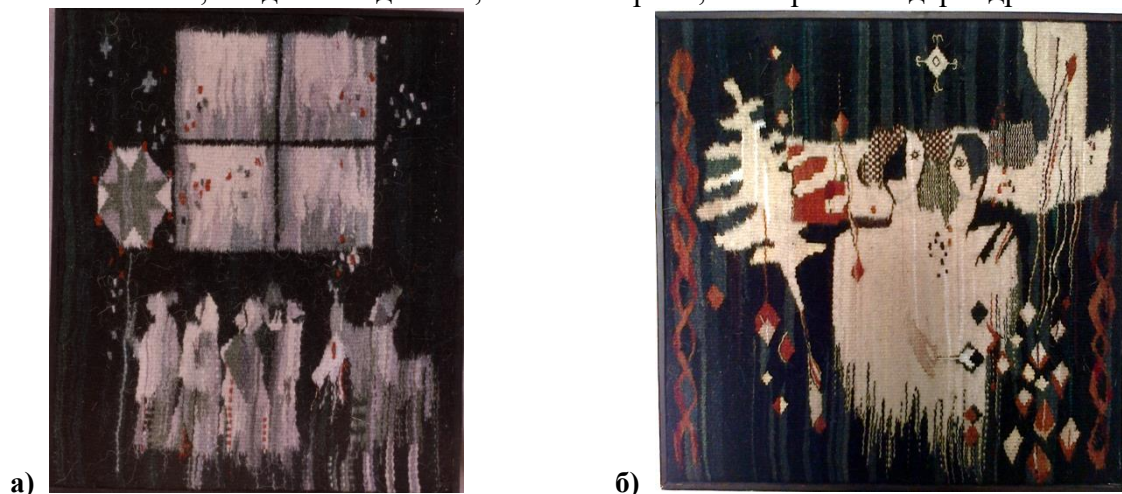
Введение

Каждый ковер, гобелен, как и гениальные полотна мировых художников, представляют определенный посыл (послание) потомкам и всему человечеству, а сакральная символика и орнаментальные мотивы (реже цвет), использованные в произведениях, являются главными способами и инструментами, с помощью которых автор достигает своей цели в передаче ценной информации и закодированного смысла. Испокон веков, благодаря использованной сакральной орнаментике, народные ковры и профессиональные гобелены, наряду с вышитыми «рушниками» и блузками, выступают определенными кодами гармонии, так называемыми **этнокодами** нации. Как известно, еще цивилизации Древнего Египта, Древней Греции (вспомним архитектуру древних греков), племена Майя и культура Кукутень-Триполье знали и хранили тайны гармонии и сокровенные смыслы мироздания, которые они позже умело передавали в различных видах искусства. Как известно ручная работа всегда дорого ценилась, в виду своей оригинальности и неповторимости. В наше время многие исследователи и современные школы приступили к углубленному изучению зашифрованной в символике и орнаментах информации на текстиле, деревянных и керамических изделиях [1].

Воплощение древних традиций ручного ковроткачества в творчестве молдавских художников

В 50-60-е годы XX века отмечен настоящий «этап кристаллизации» профессионального декоративного искусства в Молдове – наиболее развитой отраслью которого является гобелен [2, с. 17]. По мнению исследователей, Симак А. И Спыну К [2-3], профессиональный гобелен в Молдове достиг своего высокого художественного уровня в конце 1960-начале 1980-х годов. Искусство гобелена имело тенденцию утверждать национальную школу гобелена в Республике Молдова. Особенно выделим следующих мастеров – Елена Ротару, Сильвия Врынчану, Мария Сака-Рэчилэ, Андрей Негурэ, Кармела Головинов и других.

В 90-е гг. профессиональное молдавское гобеленное искусство в русле традиций народного ковра также обогатилось работами таких талантливых художников как Фелиция Балтэ-Савицкая (Рис. 1), Надежда Добрынина, Лидия Бойко-Чебан, Людмила Голосеева, Анатолий Климов, Людмила Одайник, Василий Грама, Екатерина Аждер и др.

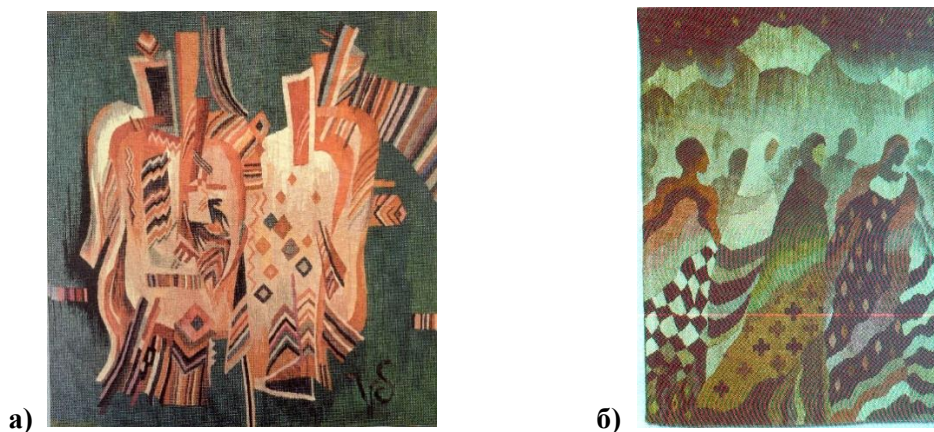
Рисунок 1. Творчество Фелиции Савицкой:
а) «Colind», 1998; б) «Cununie», из цикла Familia, 1999

С технологической точки зрения мы отметим, что ближе к современной стадии авторы со всей республики демонстрируют новые тенденции и подходы, экспериментируют в области технологий, использования цветовой палитры и модификации традиционных форм текстильных работ (Алла Уварова, Арбуз-Спатарь Олимпиада, Юрий Лупу, Ирина Бурлака, Екатерина Аждер, Антонина Гурецкая-Татарчук, Татьяна Волох, Ярына Савицкая-Барагин, Мария Микитич и др.). Современное состояние молдавского гобелена отмечено рядом проблем и особенностей, повлекших за собой упадок общественного интереса к искусству гобелена.

Особенности сакральной символики и орнаментики в текстильных работах

Раскрывая данный аспект исследования, до перехода к теме всеобщей человеческой проблематики в искусстве профессионального искусства стоит выделить тех авторов, которые стояли у истоков становления молдавского гобелена. Так как профессиональное искусство гобелена в Республике Молдова основывалось на богатой вековой традиции народного ткачества – ковроткачества с его глубинной духовной сущностью и сакральным смыслом. Определенная «модернизация архаики», по словам критика Анны Симак, отмечена в ручных коврах Сергея Чоколова, Нелли Серовой («Arborele vieții», 1962), Валентины Поляковой («Arborele vieții», 1957) и др. С годами требования новой среды и нового времени, поиски выразительности в пространстве и концепции архитектуры привели к формированию искусства гобелена как самостоятельного раздела в декоративно-прикладном искусстве. Анализируя орнаментальные мотивы и символично-аллегорический язык произведений, особенно отметим некоторые работы ярких молдавских мастеров текстиля (гобелена, войлока) – Сильвия Врынчану («Народный мотив», 1971; «Маланка», 1971; «Народные традиции», 1976), Мария Сака-Рэчилэ («Око земли», 1977; «Молдавские мотивы», 1979; «Паломники», 1996; «Катаклизм», 1998), Елена Ротару («Осень», 1962; «Свадьба», 1965), Мария Глиженски-Чечелнишки («Народные мотивы», 1978), Фелиция Балтэ-Савицкая («Domnica», 1990; «Край», 1990; «Colind», 1998 и др.), Андрей Негурэ («Крепости», 1990, 1995), Екатерина Аждер («Casa mare», 1987; «Вероника», 1988), Василе Грама, Даниела Рошка-Чебан («Мечтательность», 2018), Ярына Савицкая-Барагин («Феникс», «Сон кошки», 2018), Ирина Бурлака («Drăgaica» 2016), Антонина Гурецкая-Татарчук («Спонтанные Традиции», 2016), Виктория Склифос, Алена Ставилэ («Портрет крестьянки», 2018), Лучия Болдеску-Доменти («Зимние цветы», 2014) [4, с. 333-354].

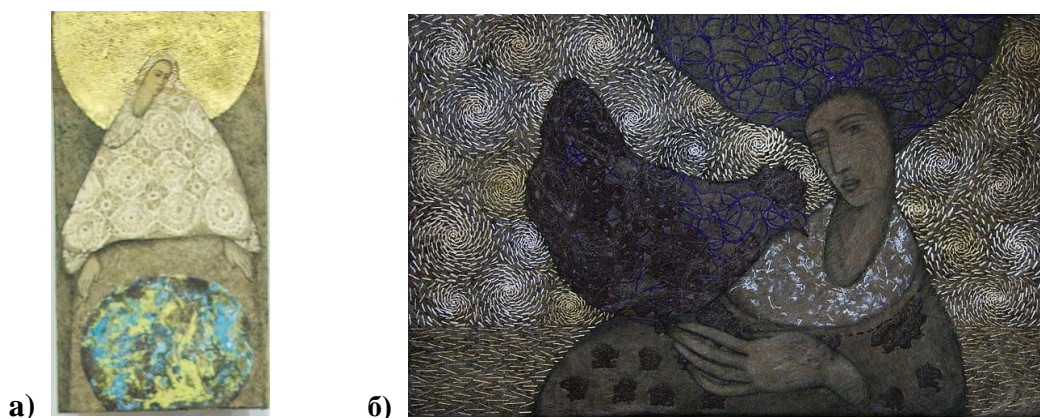

Рисунок 2. Профессиональные молдавские гобелены конца XX в.:
а) С. Врынчану. Традиционные мотивы, 1991; б) М. Сака-Рэчилэ. Паломники, 1990

В Украине начиная с 50-60 гг. прошлого века декоративное искусство также было ознаменовано иным пониманием и воплощением народных традиций в области текстиля. Если ранее специфика реализации текстильных работ сводилась к «пассивному цитированию» народного фольклора и традиций, осуществлению творческого замысла без абсолютной роли художника, то позже мастера ощутили весь негатив и несовершенство механического повторения, достаточно вредного для творческой деятельности. Из украинских авторов стоит выделить таких известных художников по коврам как И. Пастух (например, ковер «Гачки», 1980), Л. Товстуха («Казацкие мотивы», 1989), Л. Жоголь («Пусть будет май», 1988) и др.

Согласно исследованиям искусствоведов из Украины (Татьяны Кары-Васильевой и Зои Чегусовой), ближе к 90-м гг. украинские мастера и художники тяготеют к сохранению национальной культуры, продолжению «семейных» традиций (укр. «батьківських»), традиций рода и сакральных мотивов. Энтузиазм в продвижении традиций ковроткачества был особенно проявлен и в творчестве художников В. Прядко, В. Владимировой, С. Ганжа (например, в гобелене «Казак-бандурист», 1995), Н. Саенко (например, гобелен «Казацкая баллада», 1991), Ольги Парута-Витрук («Птицы», 1994), Ивана и Марии Литовченко («Молитва», 1991), Н. Литовченко («Ночь на Ивана Купала», 1991; «Крашанка», 1995), Л. Довженко («Родоначальник», 1992; «Знаки», 2000). Но среди всех художников-гобеленщиков в Украине в области **сакрального текстильного искусства** особенными отличительными чертами обладает мастерица Ярослава Ткачук из г. Коломыя (Западная Украина) [5].

Рисунок 3. Сакральная символика в гобеленах Ярославы Ткачук, нач. XXI в.:
а) Гобелен «Под Покровой», выставка в Галерее «Зеленая канапа», Львов, 2014.
б) «Волшебница», «МИРоНосицы» персональная выставка, Галерея современного сакрального искусства Iconart, Львов (Украина), 2015.

В своем уникальном творчестве художница не отходит от традиций ткачества, использует натуральные нити, а грамотной компоновкой и гармонией композиций тонко передает красоту волокна, добиваясь наиболее интересных фактурных эффектов и цветовых нюансов в акцентируемых зонах. В 1996-ом году ремесленница так полюбила кузнечное дело, обработку металлов (медь, сталь, серебро, латунь), что использует эти элементы почти в каждой работе. Гобеленщица фактурами моделирует, «словно лепит текстиль». Работы оригинальной мастерицы побывали на выставках в Украине, Европе и Канаде. Как и наша соотечественница, художник и мастер по гобелену Фелиция Балтэ-Савицкая (смотрите гобелены «Край», «Домника», «Colind»), Ярослава прошла обучение во Львовской Академии искусств, по специальности Художественный текстиль. Отметим, что выпускники данной школы выделяются своим высоким мастерством, профессиональной практической подготовкой и определенным художественным стилем. Пространство и время, природа и фауна, исторические персонажи и вечные сельские мотивы, все эти тематики в неразрывной связи с человеком – все они представляют ведущие темы произведений современной протагонистки украинского инновационного художественного ткачества в национальном этнокультурном контексте развития Украины. Помимо традиций отдельное место в творчестве Ярославы занимает символизм «сакрального искусства» (смотрите на идеализированные изображения *рук*) и тема *птиц*, канонические фигуры казака Мамаю и величественных Мироносиц.

Выводы

Искусство гобелена неоспоримо воплощается на почве традиций народного молдавского ковра и с отголосками европейских школ гобелена [6]. Современные текстильные произведения полны подлинности, глубины, профессионализма и высокого качества, это показывает нам «освещение национальной специфики» профессионального искусства и интеграцию различных жанров искусства в универсальном социокультурном пространстве. В начале XXI-го века молодые специалисты и профессиональные художники из Молдовы и соседних стран (Украина и Румыния) представляют своеобразную «форму диалога между поколениями», активный межкультурный диалог и экспериментально-традиционную методику создания работ в стиле гобелена.

Литература

1. MOISEI, L. *Ornamentul - fenomen artistico-estetic: (Viziuni ontologice și estetice asupra ornamenticii țesăturilor tradiționale)*. – Chișinău: Pontos, 2017 (Tipografia „Bons Offices”).
2. SIMAC, A. I. *Tapiseria contemporană din Republica Moldova. (Evoluția tapiseriei contemporane din Republica Moldova în anii 1960-2000)*. - Chișinău. - Știința. – 2001. – 160 p.
3. SPÎNU, C. *Arta decorativă din RSS Moldovenească: anii 1944-1991/ C.Spînu; Inst. Patrimoniul Cultural, Centrul Studiul Artelor*. – Chișinău: Epigraf, 2018 (Tipogr. «Bons Offices»). – 560 p.
4. БАБИНА, Ю., СИМАК, А., The using of traditional ornament in contemporary textile art of Republic of Moldova/ Применение традиционного орнамента в современном искусстве текстиля в Республике Молдова. В: *Contemporary innovative and information technologies of social development: educational and legal aspects edited by Aleksander Ostenda and Iryna Ostopolets*. Series of monographs Faculty of Architecture, Civil Engineering and Applied Arts. – Katowice School of Technology. – Monograph 24. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Technicznej w Katowicach, 2019. – с. 333-354.
5. БАБИНА, Ю. И. Металл в ткачестве – как параметр инноваций украинской художницы Ярославы Ткачук, В: *Новый уровень образования: монография*/[авт. кол.]. – Одесса: КУПРИЕНКО СВ, 2018 – с. 138-149.
6. BABIN, Iu. Școala de tapiserie în Republica Moldova, în *Conferința științifică anuală: [a Muzeului Național de Artă al Moldovei]: Culegere de comunicări: edițiile 2018, 2019 / coord.: Lucia Postica*. – Chișinău: S. n., 2019 (Tipogr. Bons Offices). – pp. 121-129.

SECȚIA ȘTIINȚE SOCIO-UMANE

SOCIAL SCIENCES AND HUMANITIES SECTION

Nr. No	Autorii, denumirea lucrării Authors, title of the article	Pagina Page
1.	BALAN Danu AUGUST COMTE – ÎNTEMEIETORUL FILOSOFIEI POZITIVISTE	560
2.	CASIAN Cristina, CĂRBUNE Natalia COMUNICAREA EFICIENTĂ. TEHNICI DE COMUNICARE	562
3.	CĂRBUNE Natalia TEHNOLOGIILE ȘI INFORMAȚIA – OBIECTE SPECIALE ALE REI	566
4.	ХУСЕНЗОДА Лола, РУСТАМОВА Гуландом Рустамовна МНЕНИЕ УЧЕННЫХ О ТАДЖИКСКО-ИНДИЙСКОЙ ЛИТЕРАТУРНОЙ СВЯЗИ	570
5.	НЕЕР Екатерина ЭКЗИСТЕНЦИАЛИЗМ: ПРОБЛЕМА СУЩЕСТВОВАНИЯ ЧЕЛОВЕКА	572
6.	МЕДЕТОВ Чингизхан Айдарбекович, АЙТКУЛОВА Эльбира Арипхановна КРИМИНОФАМИЛИСТИЧЕСКИЕ ПРЕСТУПЛЕНИЯ	576
7.	БИТАС Альмахан Қайратұлы, БИЖАН Нұрлан Рабханұлы ОСОБЕННОСТИ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ СОВРЕМЕННОЙ ФУНКЦИИ ОРГАНОВ ПРОКУРАТУРЫ	580
8.	PITERSCHI Eugeniu DELIMITAREA INFRAȚIUNII FALSUL DOCUMENTELOR OFICIALE ȘI FALSUL ÎN ACTELE PUBLICE DE ESCROCHERIE	584
9.	АЗИЗЯН Инара Артушовна, ГРЕЧУШКИНА Нина Владимировна, МИРОНОВА Елена Ивановна АНАЛИЗ СТАТИСТИЧЕСКИХ ДАННЫХ И ПРОВЕРКА ГИПОТЕЗ КАК НЕОБХОДИМЫЙ ФАКТОР ПОСТРОЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОГО УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА В ФОРМАТЕ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ	588
10.	МИРОНОВА Елена Ивановна, АЗИЗЯН Инара Артшовуна, СИВИРКИНА Анна Сергеевна ТРАЕКТОРИЯ РЕШЕНИЯ КОМБИНАТОРНЫХ И ВЕРОЯТНОСТНЫХ ЗАДАЧ ОТ ШКОЛЬНОЙ ПРОГРАММЫ ДО ПРИКЛАДНЫХ ДИСЦИПЛИН В ТЕХНИЧЕСКИХ ВУЗАХ	592
11.	HLADUSH Iryna OPTIMIZATION OF TEACHER-STUDENT'S SUBJECT INTERACTION IN THE PROCESS OF LEARNING A FOREIGN LANGUAGE	596
12.	IVANOVA Olena, KUGAI Kseniia IMPORTANCE OF SCIENCE FOR PEDAGOGY	600
13.	LAZARIUC Cristina ORIGINILE ȘI EVOLUȚIA CONCEPTIILOR FILOSOFICE ASUPRA MENTALITĂȚII ȘI IMAGINARULUI	604
14.	LUNGU Ioan SPECIALISTUL ÎN DEVENIRE: ÎNTRE CUNOAȘTERE ȘI SCHIMBARE	608
15.	MARGA Dorina CUNOAȘTEREA „SINE-LUI” ȘI CONCEPTUL DE „DASEIN” ÎN FILOSOFIA LUI MARTIN HEIDEGGER	612

Nr. No	Autorii, denumirea lucrării Authors, title of the article	Pagina Page
16.	КИЗИЦКИЙ Максим ТЕХНИКА И ЭТИКА: МОРАЛЬНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ИНЖЕНЕРА	614
17.	ȘINDILĂ Cristian APLICAREA PRACTICILOR DE VIAȚĂ ALE FILOSOFILOR ANTICI ASUPRA NOILOR REALITĂȚI IMPUSE DE PANDEMIE	617
18.	ȘORUNGA Mirela, LAZARIUC Cristina LIBERTARIANISMUL ȘI VIITORUL LIBERTARIANISMULUI DE DREAPTA	621
19.	НОВИКОВА Анастасия ДИСТАНЦИОННОЕ ИЗУЧЕНИЕ ГУМАНИТАРНЫХ ДИСЦИПЛИН: ЗА И ПРОТИВ	625
20.	SOFRONOVICI Nicoleta TRANSMANISMUL: CONCEPT ȘI FENOMEN SOCIAL. DIMENSIUNEA ETICĂ A TRANSMANISMULUI	628
21.	LISNIC Octavian COMUNICAREA EFICIENTĂ ȘI MODELE ALE COMUNICĂRII	632
22.	PETROV Valeria COMPORTAMENT IMORAL ÎN INSTITUȚIILE UNIVERSITARE: CAUZE ȘI METODE DE AMELIORARE	636
23.	KOLISNYK Oleksandra, TOLPIK Maria THE MEANING OF GRAPHIC SYMBOLS IN TEXT-BASED COMPUTER GAMES	640
24.	TOMA Olga DREPTUL LA PROPRIETATEA INTELECTUALĂ ÎN IT	643
25.	USATĂI Vlada, Cristina LAZARIUC CYBERBULLYING: DOMINANȚII ANONIMI	647
26.	САВОСТИН Ксения ПРОФЕССИЯ МЕНЕДЖЕРА ИНФОРМАЦИИ	651
27.	САВОСТИН Ксения, ЗАХЛЕБИН Никита МЕСТО ФИЛОСОФИИ ТЕХНИКИ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ИНЖЕНЕРА И РАЗВИТИИ ЧЕЛОВЕКА	654
28.	RADOI Maria IMPACTUL INTERNETULUI ȘI AL LUMII VIRTUALE ASUPRA PSIHICULUI ȘI SĂNĂȚĂȚII OMULUI	658

AUGUST COMTE – ÎNTEMEIETORUL FILOSOFIEI POZITIVISTE

Balan DANU^{1*}

¹Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea de Calculatoare, Informatică și Microelectronică, Departamentul Informatică și Ingineria Sistemelor, Grupa MI-202 or. Chișinău, Republica Moldova

*Autorul corespondent: Balan Danu, danu.balan@iis.utm.md

Rezumat. În articol sunt reflectate concepțiile și viziunile strâns legate de sociologie ale lui Auguste Comte, care implică dezvoltarea unui sistem filozofic prin intermediul „Cursului de filosofie pozitivistă”. El este considerat precursorul pozitivismului și totodată și întemeietorul metodei pozitiviste. În acest curs, logica și matematica, combinate cu experiența senzorială, susține filosoful, ar putea ajuta mai bine la înțelegerea relațiilor și acțiunilor umane, în același mod în care metoda științifică a permis înțelegerea lumii înconjurătoare.

Cuvinte-cheie: pozitivism, sociologie, cunoaștere, evoluție, filosofie, revoluție industrială.

Isidore Auguste Comte este filosoful de origine franceză, cunoscut ca fondator al sociologiei și al filosofiei pozitiviste. „Noua” filosofie este necesară în condițiile contemporanității sale, caracterizată de tulburări sociale cauzate de semnificative evenimente istorice precum: modificările revoluționare franceze și napoleoniene (1792-1802), revoluția industrială (1829) în care știința și tehnologiile moderne încep să transforme societatea europeană, iar oamenilor le lipsea simpla încrederea în sentimentele, credințele și instituțiile noi stabilite. Comte consideră, că această situație nu este caracteristică doar pentru Franța și Europa, ci întregii umanități și, deci, putem afirma că această situație se impune ca o torță ce radiază lumină în acel întuneric secular în momentul în care se căuta o nouă ordine socială stabilită - fără despotism. Principalele surse de inspirație și informație, Comte și le conturează de la scriitorii din sec. al XVIII-lea și începutul sec. al XIX-lea. De la David Hume și Immanuel Kant și-a inspirat concepția despre pozitivism, adică teoria conform căreia teologia și metafizica sunt moduri imperfecte de cunoaștere a lumii înconjurătoare și că cunoașterea pozitivă se bazează pe fenomene naturale și pe proprietățile și, relațiile lor, verificate de științele empirice. De la Saint-Simon a ajuns să aprecieze necesitatea unei științe sociale unificatoare, care să explice atât organizațiile sociale existente, cât și să ghideze planificarea socială pentru un viitor mai bun. Această nouă știință a numit-o pentru prima dată „sociologie”. Comte considera, că fenomenele sociale puteau fi reduse la legi în același mod în care revoluțiile din domeniul corpurilor cerești au fost explicate prin teoria gravitațională. Mai mult, el susținea, că scopul noii analize științifice a societății trebuie să fie de a armoniza, iar rezultatul final al tuturor inovațiilor în noua știință trebuie să fie îndrumarea planificării sociale. Comte a considerat, de asemenea, că este necesară o ordine spirituală nouă și secularizată pentru a înlocui ceea ce, el numea, „supranaturalism învechit al teologiei creștine” [1].

Filosofia lui Comte, este necesar de a fi analizată prin prisma lucrărilor sale de o însemnătate deosebită. Acestea sunt „Cursul de filosofie pozitivistă” și „Sistemul politicii pozitive”. Așa dar, putem afirma că contribuția lui Comte în ceea ce privește filozofia pozitivistă se manifestă prin următoarele: adoptarea propriei metode științifice, legea a celor trei etape de dezvoltare intelectuală, clasificarea științelor și concepția sa despre filosofia anterioară, pe care o considera incompletă, față de sociologie. Filosoful francez tinde spre un sistem de filosofie care ar constitui baza pentru organizarea politică adecvată a societății industriale moderne. În cursul de filosofie pozitivistă, Comte, pentru prima dată, introduce termenul de „sociologie”, mai exact, în cea de-a 47-a lecție a cursului, totodată, elaborează metoda pozitivistă în științele sociale. După Comte, distingem 3 criterii în filosofia pozitivistă: primul criteriu, este necesitatea de a lua în considerare, în procesul analizării, acele concepte corespunzătoare conform cărora fenomenele pot

fi observate direct în experiență. Al doilea criteriu, este refuzul total de la justificările teologice. Al treilea criteriu, este refuzul de la metafizică. Deci, pentru crearea unei viziuni mai clare asupra filosofiei lui Comte, e necesar de a construi un raport între metoda pozitivistă și cea metafizică. Metafizica este un curent filosofic care are scopul de a găsi sursa originală a existenței. Acest curent s-a dezvoltat în Grecia antică și este reflectat în filosofia lui Thales, Anaximandru, Anaximene, Heraclit, Parmenide, Zenon, Democrit. Anume acești filosofi erau preocupați de căutarea principiilor originale ale existenței, care au fost rezumate la substanțe esențiale, precum apa, aerul și apeironul. Pozitivismul ca metodă științifică, se dezice totalmente de metafizică, refuzând căutarea motivelor incipiente ale existenței.[2] De asemenea, Comte împarte sociologia în 2 părți componente: sociologie statică – studiază structura și funcțiile societății, operând cu noțiuni care constituie sursa structurală a societății, sau precum considera Aristotel – „Celulă socială”. Așadar, distingem starea societății de liniște și armonie, opusă părții negative în societate, precum separarea în clase sociale și exploatarea clasei proletare. A doua parte este sociologia dinamică – studiază legile evoluției societății. Ideea principală, după Comte, este legea celor 3 etape, care este o lege universală, aplicabilă nu doar în dezvoltarea intelectuală a omenirii ci și în oricare alt domeniu. Prima etapă este cea mitologică sau teologică – la etapa dată, omenirea explica structura lumii prin elemente supranaturale (durează până la sf. Sec. al 14-lea). A doua etapă este metafizică – la etapa dată omenirea fundamentează concepțiile în baza abstracțiilor filosofice. Așadar, de la teologie oamenii trec la descrieri raționaliste, care sunt bazate nu pe observații ci doar pe logică pură și deducții (până în sec al 19-lea). Și a treia etapă, este cea pozitivistă, prin care se trece de la raționalism (Rene Descartes) la empirism (Francis Bacon). Mai mult ca atât, Comte a elaborat clasificarea științelor, separându-le după gradul complexității obiectelor cercetate și în funcție de timpul constituirii acestora. Deci, prima este matematica, apoi astronomia, fizica, chimia, biologia și în final - sociologia. Putem afirma cu certitudine, că sociologia este știința cu cel mai complicat obiect de studiu, care este societatea și care se constituie în cadrul celei de a treia etape.[3]

În concluzie, susținem cu certitudine, că Auguste Comte reprezintă inestimabil condiția omului de geniu, care a depășit cu certitudine perioada sa. Viața sa este legată de perioada de depresie și neîncredere a omenirii de la începutul secolului al 19-lea, iar în scopul atenuării situației existente, introduce un nou sistem filosofic, numit pozitivist.

Referințe:

1. Огюст Конт [online] Disponibil: (<https://works.doklad.ru/view/4GubgFb8CYg.html>);
2. Социология. Классики социологии. Огюст Конт [online] Disponibil: (https://www.youtube.com/watch?v=H6f_M9Zl1H4&t=7s);
3. Lozovanu Ecaterina, *Filosofia*, UTM, Chișinău, 2021.

COMUNICAREA EFICIENTĂ. TEHNICI DE COMUNICARE

Cristina CASIAN ¹,
Natalia CĂRBUNE ^{2*}

¹ Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Urbanism și Arhitectură, Departamentul Urbanism și Design
Urban grupa DIN-182, Chișinău, Moldova

² Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Științe Economice, doctorand, Chișinău, Moldova

* Autor corespondent: Cărbune Natalia, lector universitar, natalia.carbune@ssu.utm.md

"Omul este singura ființă creatoare, deoarece este singura ființă care a izbutit să-și folosească gura nu numai pentru a consuma natura, ci și pentru a comunica ideii, depășind vederea prezentului cu ajutorul vorbirii despre viitor"

Henry Wold

Rezumat: *Actualmente, regăsim comunicarea peste tot în jurul nostru. Zilnic suntem înconjuțați de comunicare, de la comunicarea cu propria persoană, până la comunicarea cu ceilalți. Însăși noi reprezentăm o sumă a tuturor interacțiunilor pe care le-am avut în decursul vieții și pe care le vom avea în viitor, constituim o mică parte din toți acei cu care ne-am întâlnit în viața noastră și care și-au pus amprenta asupra modului nostru de a înțelege lumea. Iată, pe scurt, dar revelator, rolul comunicării. Cu toții avem o vastă experiență de comunicare, practic comunicăm dintotdeauna. Totuși, comunicarea se învață, este un proces prin intermediul căruia putem trece de la simpla comunicare la comunicarea eficientă.*

Cuvinte cheie: *comunicare eficientă, tehnici de comunicare, întrebări închise/deschise, feedback, canale de comunicare.*

Introducere

Comunicarea este un proces complex și activ de transmitere și recepționare de informații, în care cel puțin unul dintre partenerii de comunicare trebuie să aibă abilități:

- de ascultare activă
- de înțelegere a mesajului și de a răspunde unor întrebări
- de interpretare a limbajului nonverbal
- de motivare a interlocutorului pentru ca acesta să susțină conversația.

Obiectivul fiecărui proces de comunicare este un anumit comportament pe care vrem să-l obținem din partea interlocutorului nostru, comportament care trebuie să ne fie foarte clar în minte ÎNAINTE de a începe să vorbim. Pentru a comunica eficient respectăm următoarele două reguli:

1. Transmitem mesajul clar și concis
2. Ascultăm și înțelegem mesajul pe care celălalt îl transmite.

Comunicarea eficientă vs. comunicarea ineficientă

A comunica eficient înseamnă:

a) *atunci când transmiți informații*

- să ceri ceea ce dorești să ceri,
- să spui „Nu” atunci când nu dorești să faci/să spui ceva,
- să exprimi ceea ce simți, în mod direct și fără să aduci atingeri nici demnității tale și nici demnității celuilalt.

b) *atunci când recepționezi informații:*

- să ceri/dai feedback
- să știi să formulezi întrebări închise sau deschise în funcție de informațiile transmise de celălalt
- să sumarizezi și să parafrizezi.

A comunica ineficient înseamnă a ține cont, atunci când transmiți sau recepționezi informații, doar de nevoile proprii, sau strict de nevoile celui alt. Această formă de comunicare determină un comportament pasiv sau agresiv față de celălalt.

Factori care generează probleme de comunicare:

1. volumul prea mare sau prea mic de informații transmise
2. comunicarea greșit direcționată, inexactă, incompletă și zvonul

Canale de comunicare

Comunicarea interpersonală se referă la mesajele transmise atunci când cei care comunică sunt prezenți în aceeași locație și context. Transmiterea mesajului se realizează prin intermediul mai multor canale de comunicare: verbal-7%, non-verbal-55% și para-verbal-38%.

1) Comunicarea verbală

Comunicarea verbală reprezintă exprimarea gândurilor și a emoțiilor prin intermediul cuvintelor și a sintagmelor, cu acuratețe și claritate, astfel încât ascultătorul să înțeleagă ceea ce dorim să transmitem.

Atunci când comunicăm trebuie să:

- fim direcți și calmi
- dacă suntem tentați să dăm sfaturi, mai bine așteptăm până ni se cer
- nu jignim, nu atacăm persoana cu care discutăm și nu facem insinuări

2) Comunicarea non-verbală

Comunicarea non-verbală reprezintă informațiile transmise prin intermediul mimicii, gesturilor, poziției corpului, posturii, spațiului personal, orientării corpului și contactului vizual.

Câteva dintre **modalitățile nonverbale** de transmitere a mesajelor sunt:

a) Orientarea corpului. Orientarea corpului (sau a diferitelor segmente ale corpului) în raport cu interlocutorul, transmite mesaje subtile. Astfel:

- orientarea corpului și a privirii spre interlocutor, susține comunicarea
- orientarea corpului și a privirii spre ușă, semnalează dorința de a pleca.

b) Postura. Postura pe care o avem trebuie să fie asociată cu încrederea și entuziasmul. Ea indică nivelul de relaxare sau tensiune pe care îl avem. Postura dreaptă, capul ridicat sau lăsat pe spate indică mulțumire de sine. Capul plecat și umerii căzuți indică supunere, sentimente de inferioritate sau timiditate. O postură încordată și rigidă trădează teama.

c) Expresia facială (mimica). Fața umană cuprinde peste 80 de mușchi care pot crea peste 7000 de expresii. Dintre toate canalele nonverbale, fața este cel mai important ecran al emoțiilor. Poți să îți ascunzi mâinile, poți să taci dar nu poți să-ți ascunzi fața fără a trezi suspiciuni.

d) Contactul vizual. E foarte important să menținem contactul vizual cu ceilalți pentru a recunoaște nu numai când ceilalți se uită la noi, ci și pentru a înțelege unde se uită, deoarece fiecare indiciu ne poate furniza informații potențiale despre procesele inconștiente ale oamenilor.

Variate mișcări ale ochilor sunt asociate cu expresii emoționale:

Privirea în jos sugerează modestie.

Privirea fixă sugerează răceală.

Ochii larg deschiși sugerează întrebare, naivitate, onestitate sau teamă.

e) Spațiul personal. Spațiul personal este distanța la care suntem pregătiți să interacționăm cu alții: *distanța intimă* - de la contact fizic până la 45 cm; *distanța personală* - de la 45 cm la 120 cm; *distanța socială* - 120 cm la 3 m; *distanța publică* - peste 3 m.

g) Gesturile. Se mai numesc și "limbajul mâinilor" și sunt foarte importante în transmiterea de mesaje. Ele pot sugera: comunicarea de informație, comunicarea emoției, susținerea discursului, exprimarea imaginii de sine (de ex. gesturile largi exprimă încredere în sine; absența gesturilor sau gesturile de amplitudine foarte mică descriu neîncredere, teamă).

3) Componenta paraverbală

Reprezintă modul prin care mesajul este transmis. Astfel, tonul și volumul vocii sau viteza cu care vorbim sunt elemente ale comunicării paraverbale care transmit mesaje congruente sau incongruente cu mesajul verbal.

Înălțimea vocii: se referă la sunetele înalte sau joase ale vocii; sunt similar înălțimii unei scale muzicale. Tindem să elaborăm stereotipuri verbale. Asociem vocile joase cu puterea și maturitatea, iar vocile înalte cu neajutorarea, tensiunea și nervozitatea.

Timbrul și ritmul vorbirii: definește modul în care ne ridicăm și coborâm vocea. Timbrul poate fi ascuțit sau grav și se asociază cu intensitatea și ritmul vorbirii. Timbrul poate trăda atitudinile și emoțiile, poate arăta înfricoșare, prietenie, umilință, dominare, înțelegere, plictiseală.

Dicția și accentul: dicția este modul în care spunem sau pronunțăm cuvintele. Se obține prin educație și exercițiu și este influențată într-o oarecare măsură de accent. O dicție inadecvată poate fi determinată de o încordare și rigiditate puternică a maxilarelor sau buzelor.

Volumul vocii: este alt element paraverbal care afectează semnificația percepută a mesajului. Volumul reflectă frecvent intensitatea emoțională. Oamenii zgomotoși sunt des percepuți ca fiind agresivi, aroganți și tirani, iar cei care vorbesc încet - timizi și politicoși.

Tehnici de comunicare

Pentru a asculta activ, adică pentru a înțelege punctul celuilalt de vedere, este necesar să ne însușim următoarele tehnici de comunicare: **formularea întrebărilor, parafrizarea, sumarizarea, oferirea de feedback.**

1) Formularea întrebărilor

În cadrul comunicării un rol important îl au întrebările și modul în care formulăm aceste întrebări, astfel încât să obținem afirmațiile dorite.

Rolul întrebărilor:

- vă ajută să colectați informații
- vă ajută să clarificați informațiile primite
- vă ajută să conduceți discuția spre diferite aspecte.

Tipuri de întrebări

În general, întrebările pot fi clasificate ca întrebări **închise** și întrebări **deschise**.

A. Întrebările **închise** sunt întrebări la care se poate răspunde cu "da" sau "nu".

Avantaje:

- sunt ușor de formulat
- se primesc răspunsuri simple, directe
- se compara răspunsurile date de mai multe persoane

Dezavantaje:

- nu permit obținerea unor informații detaliate
- pot crea tensiune, interlocutorul neavând posibilitatea să ofere explicații

B. Întrebările **deschise** permit libertate în alegerea răspunsului.

Avantaje:

- se pot obține informații mai detaliate
- se pot exprima opiniile și sentimentele

Dezavantaje:

- durează mai mult timp
- se pot obține informații, detalii irelevante
- se pot evita răspunsurile directe la întrebări

2) Parafrizarea

Este o tehnică prin care se reia mesajul interlocutorului, utilizând în mare măsură cuvintele și construcția logică folosită de vorbitor.

Rolul parafrazării:

- reduce sentimentele de neîncredere și favorizează consolidarea relației interumane
- permite vorbitorului să audă cum suna mesajul transmis

3) Sumarizarea

Presupune să rezumați sintetic, concis, precis mesajul care vi se transmite.

Rolul sumarizării:

- păstrarea coerenței în comunicare

- întărește feedback-ul
- marchează aspectele importante

4) Feedback –ul

Presupune oferirea unui răspuns la cele comunicate de vorbitor.

- de regulă îl primim în stil nonverbal: înclinarea capului, gesturi de încurajare, gesturi care arată că sunteți atent și interesat. De asemenea, puteți să spuneți “da”.

Rolul feedback-ului:

- ajută la construirea relației interumane
- arată vorbitorului că mesajul său este înțeles
- ajută vorbitorul să continue și face ca situația să nu se transforme într-un monolog.

Caracteristici:

- reprezintă “toate mesajele verbale și nonverbale pe care o persoană le transmite în mod conștient sau inconștient ca răspuns la comunicarea altei persoane” (Gamble&Gamble,1993)
- trebuie să fie mai mult specific decât general și să fie oferit la timp
- feedback-ul pozitiv se oferă în public iar cel negativ între 4 ochi

Concluzii

„Comunicarea înseamnă putere. Cei care îi stăpânesc modul de utilizare pot schimba modul în care percep lumea și modul în care sunt ei înșiși percepuți de lume.” **Anthoni Robbins**

Comunicarea este considerată, la ora actuală, un proces mult mai complex decât simplul model tradițional de emițător – mesaj – receptor. Este de asemenea bine cunoscut faptul că o comunicare eficientă înseamnă mai mult decât a stabili un raport conversațional politicos. În procesul comunicării este important să avem abilități bune de comunicare, să știm CE și mai ales CUM să comunicăm.

Referințe:

1. Alexandru Puiu, Octavian Moarcas, Liliana Gherman, *Teorii si tehnici de comunicare*, Ed. Independenta Economica, Pitesti, 2001, p.55
2. Ion-Ovidiu Panisoara, *Comunicarea eficientă*, Collegium. Stiintele Educatiei, 2015
3. Van Cuilenburg, J.J., O.Scholten, G.W. Noomen, *Stiinta comunicarii*, Humanitas, Bucuresti, 2000
4. Stanton Nicki, *Comunicarea*, Societatea “Stiinta & Tehnica” SA, 1995
5. Soitu, Laurentiu, *Comunicare si actiune*, Institutul European, 1997.
6. http://colegiuleconomic.rdsbz.ro/comunicarea/page_09.htm
7. <https://comunicare-online.ro/comunicarea-eficienta-in-online/>
8. <https://www.scrigroup.com/management/comunicare/TEORII-SI-MODELE-ALE-COMUNICAR71867.php>
9. <https://ru.scribd.com/doc/87675038/Comunicarea-eficienta>
10. <https://www.manager.ro/articole/cum-sa--40/comunicarea-eficienta-29340.html>

TEHNOLOGIILE ȘI INFORMAȚIA – OBIECTE SPECIALE ALE REI

Natalia CĂRBUNE ^{1*}

¹ Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Științe Economice, doctorand, Chișinău, Moldova

*Autorul corespondent: Natalia Cărbune, natalia.carbune@ssu.utm.md

Rezumat: *Societatea informațională este un obiectiv al dezvoltării și nu un țel în sine; ea reprezintă o componentă esențială a programului guvernamental politic și economic pentru dezvoltare și o condiție majoră pentru integrarea țărilor în structurile euroatlantice. Suportul tehnologic al societății informaționale este asigurat prin convergența a trei sectoare: tehnologia informației, tehnologia comunicațiilor și producția de conținut electronic.*

Cuvinte cheie: *relații economice, economia electronică, telecomunicații globale, tehnologia informației.*

Summary: *The information society is a development goal and not an end in itself; it is an essential component of the government's political and economic program for development and a major condition for the integration of countries into Euro-Atlantic structures. The technological support of the information society is ensured by the convergence of three sectors: information technology, communications technology and electronic content production.*

Introducere

Comunicările, ca relații economice, reprezintă raporturi ce se stabilesc între componentele unui sistem socio-cultural, și între acestea și componentele din infrastructura altor sisteme. Întregul sistem de comunicații și, implicit, rețeaua de relații care ia naștere în cadrul acestuia, are ca suport comunicările interumane. Informația este materia primă în procesul de afaceri, care prin intermediul comunicării se utilizează la elaborarea deciziilor, acestea fiind principalele rezultate ale abordării utilizate în management. Metodele, metodologiile și procedurile prin care organizația procură, integrează și interpretează informațiile din intra și extraNet, fie interne și externe, necesare pentru luarea deciziilor, pentru planificare și control, creează sistemul comunicațional al firmei. Economia electronică se distinge de economia generală clasică și în special de economia industrială prin cinci caracteristici fundamentale:

- dispariția întreprinderilor integrate pe verticală și, implicit, scăderea costurilor de interacțiune și cooperare scăderea rolului activelor tangibile și creșterea rolului activelor intangibile;
- efectul de rețea sau de creștere a ratei profitului;
- informația perfectă sau scăderea rolului producătorului asupra canalelor de distribuție;
- necesitatea și posibilitatea accelerării construirii unei afaceri [1].

Locul și formele schimbului internațional de tehnologii și informație în REI

În sens general, tehnologia informației este termenul generic ce definește colectarea, stocarea, transmisia și receptarea informației prin intermediul unor noi tehnologii legate în principal de utilizarea multifuncțională a calculatoarelor electronice. Ea cuprinde atât echipamente (hardware) necesare pentru stocarea și operarea datelor, cât și programarea (software) pentru, organizarea, prelucrarea și finisarea informațiilor rezultate din transferul datelor. Încă de la începutul anilor '80, Europa a acordat atenție emergenței tehnologiei informației și a sprijinit o mulțime de programe. Cele mai importante sunt:

1. Euronet DIANE, acronimul provenind de la denumirea programului: Direct Information Access Network from Europe, o rețea de comunicații pan-europeană;

2. INSIS, un sistem inter-instituțional pentru fosta Piață Comună;
3. CADDIA, Co-operation in Autonomation of Data and Documentation for Exports, Imports and Agriculture;
4. ESPRIT, European Strategic Programme for Research and Development in Information Tehnology;
5. RACE, Research in Advaced Communications for Europe [2].

Dezvoltarea rapidă a tehnologiei computerelor, telecomunicațiilor și prelucrării informației va determina o însemnată creștere a eficienței economice și a rapidității comercializării produselor și serviciilor, precum și a transferului de tehnologie. Schimburile din acest domeniu sunt atât de cuprinzătoare, încât au fost caracterizate drept o „revoluție a informației”. Astfel, cercetarea aplicată este mai rapidă pe măsură ce cunoștințele devin tot mai rapid disponibile cercetărilor și experimentarea este sprijinită de simularea și începuturile inteligenței artificiale. Producția asistată de calculator, cuplată cu sistemul de satisfacere imediată a cererii, revoluționează procedeele de bază ale fabricației, nivelul stocurilor și reducerea costurilor de stocare. Ciclurile de viață ale produselor se scurtează. Tehnologiile de proces și de produs pot fi transformate instantaneu prin legături de telecomunicații globale, creînd astfel nu numai posibilitatea creșterii rapide a numărului de furnizori potențiali de bunuri și servicii, dar și pe aceea a restructurării rapide a ierarhiei internaționale de domeniu și, drept consecință a globalizării, majoritatea operațiilor care au o flexibilitate mai mare de relații, majoritatea afacerilor importante - sunt conduse la scară mondială, în sectorul comercial, reflectînd profesionalismul și calitatea la fiecare nivel [3].

Formele de asigurare a schimbului informațional – tehnologic

Noțiunea de informație este complexă și de mare generalitate. La momentul apariției sale, conceptul de informație a generat dispute filosofice pe tema caracterului material al acesteia. Informația este un tip deosebit de raport între procesele materiale, raport ce nu există în afara acestor procese. Se poate afirma că informația reprezintă un atribut fundamental al materiei alături de masă, câmp și substanță. Informația, ca atribut fundamental al materiei, este prezentă atât în materia vie (informație genetică), cât și în cea nevie. Pentru determinarea riguroasă a cantității de informație se folosește un model matematic bazat pe elemente din teoria probabilităților, conducînd spre entropii informaționale (Formula lui Shannon). Transferul informațiilor, deciziilor, datelor și cerințelor între diferite procese și/sau între diferite sisteme sau subsisteme creează o problemă complementară cantității de informație, și anume problema comunicării.

În cadrul schimburilor economice internaționale, un loc important îl ocupă comerțul cu inteligență umană. Elementul esențial în această formă de comerț este transferul sau schimbul de tehnologie. La baza unor produse sau servicii apreciate pentru calitatea lor se află mereu un cumul de cunoștințe, de informații, de experiență, eforturi creatoare, ce nu pot fi materializate în toate cazurile în brevete de invenții ori certificate de înregistrare. Avînd în vedere efortul atât intelectual, cât și financiar, este firesc interesul pentru păstrarea secretului ori valorificarea lui pentru a aduce câștiguri suplimentare comerciantului. Eforturile celui care a creat o rețetă de succes trebuie răsplătite, iar în același timp, pentru cel ce dorește să obțină și el succesul, poate fi mai avantajoasă copierea rețetei în schimbul unui preț, decît reinventarea acesteia. Pe fondul acestor idei, se înțelege protecția a ceea ce este numit în general know-how. Aportul de tehnologie, de know-how, de mărci, brevete constituie fapta unei singure părți și sunt renumerate de cealaltă parte. Așadar, ele nu sunt efectuate pe riscul fiecărei părți, iar contraprestația lor nu este reușita proiectului comun, ci vîrsarea remunerației. Deci, părțile au interese diferite, deși ele sunt convergente. Transferul de tehnologie este comunicarea în schimbul unei remunerații a oricăror cunoștințe tehnice încă inaccesibile publicului și nebrevetate

În funcție de natura lui juridică, contractul de schimb de tehnologie și/sau informație poate lua forma:

- contractului de franciză;
- diferitelor contracte de licență;

- contractului de know-how;
- contractul de consulting engineering.

Know-how-ul a primit pentru țările Comunității Europene o definiție prin Decizia nr.4087/88 din 30 noiembrie 1988 a Comisiei Comunităților Europene. Potrivit art. 9, decizia este direct aplicabilă și leagă prin totalitatea prevederilor sale toate statele membre. Cu referire la know-how, decizia, în art. 1 alin. 3 lit. f, g, h și I - dă următoarele definiții:

- know-how-ul reprezintă un pachet **nepatentat** de informații practice, care rezultă din experiența și testarea cedentului de franciză (francizor), care este secret, substanțial și identificat;
- **secret**, înseamnă că know-how-ul, ca întreg, sau într-o configurație sau asamblare precisă a componentelor sale, nu este ușor accesibil sau general cunoscut; nu este limitat în sensul strict al faptului că fiecare componentă individuală a know-how-ului ar trebui să fie total necunoscută sau de neobținut în afara afacerii francizorului;

- **substanțial**, înseamnă că know-how-ul include informații care sunt de importanță pentru vânzarea de bunuri sau prestarea de servicii către utilizatorii finali și, în special, pentru prezentarea bunurilor spre vânzare, procesarea bunurilor corelate cu prestarea de servicii, metode de abordare față de clienți și management financiar și administrativ. Know-how-ul trebuie să fie folositor pentru francizat prin capacitatea acestuia de a îmbunătăți poziția sa față de concurență, în special de a îmbunătăți performanțele francizatului sau de a-l ajuta să pătrundă pe o piață nouă;

- **identificat**, înseamnă că know-how-ul trebuie descris într-o măsură suficient de comprehensivă pentru a face posibilă verificarea îndeplinirii criteriilor de confidențialitate și substanțialitate. Definițiile date de actele normative comunitare au ca sursă de inspirație soluțiile, experiența acumulată anterior de către Comisie, prin acordarea excepțiilor individuale în cazul contractelor de franciză.

Ca modalități de realizare a transferului internațional de tehnologie pot fi menționate: cooperarea tehnico-științifică și investițiile directe ale societăților transnaționale. În prezent, datorită amplorii fără precedent a revoluției tehnico-științifice și a creșterii interdependențelor economice dintre statele lumii se înregistrează o sporire deosebită a importanței transferului internațional de tehnologie, luând naștere un veritabil flux internațional distinct de tehnologie în cadrul circuitului economic mondial, ceea ce a determinat formarea unei piețe internaționale de tehnologie. Ponderea cea mai mare în transferul internațional de tehnologie o dețin societățile transnaționale. Dar, acestea, prin contractele de transfer impun beneficiarilor, pe lângă un preț ridicat de monopol, și severe restricții în domeniul comercializării produselor fabricate cu tehnologii importate. Împrejurarea a determinat o reacție firească de apărare a propriilor interese din partea țărilor beneficiare ale transferului internațional de tehnologie (în special țări în curs de dezvoltare), care au inițiat o serie de demersuri în cadrul O.N.U. pentru elaborarea unui cod al transferului internațional de tehnologie, ca instrument de neutralizare a practicilor monopoliste, abuzive existente în acest domeniu.

Atât transferul de tehnologie și informație, cât și asistența tehnică și dezvoltarea cercetării științifice naționale se realizează și se dezvoltă într-un cadru juridic de principii și norme, care aparțin, în special, dreptului de proprietate industrială, asigurând astfel securitatea întregului proces. Astfel, în domeniul transferului de tehnologie, declarația cu privire la instaurarea unei noi ordini economice internaționale a formulat principiul participării țărilor în curs de dezvoltare la avantajele științei și tehnicii moderne, și promovării transferului de tehnologie în scopul creării unei structuri tehnologice autohtone corespunzătoare.

Pentru crearea cadrului juridic internațional necesar acestui transfer, programul de acțiune a stabilit o serie de obiective, printre care, pe primul plan, figurează elaborarea unui cod internațional de conduită pentru transferul de tehnologie în funcție de necesitățile și condițiile predominante, în țările în curs de dezvoltare.

Alte principii generale conținute în programul de acțiune sunt: acordarea de acces în condiții îmbunătățite la tehnologia modernă și adaptarea acestor tehnologii la condițiile economice, sociale și ecologice specifice, precum și la diferitele trepte de dezvoltare a țărilor

respective, extinderea în mod simțitor a asistenței date de țările dezvoltate țărilor în curs de dezvoltare, în privința programelor de cercetare și dezvoltare, și în crearea unei tehnologii autohtone adecvate; adaptarea practicii comerciale care reglementează transferul de tehnologie la cerințele țărilor în curs de dezvoltare și implicarea oricărui abuz din partea furnizorului.

Pentru a transfera, însă, dreptul de proprietate industrială într-un instrument eficace pentru lichidarea subdezvoltării și înlăturarea decalajelor economice existențiale, este necesară o reevaluare a principiilor și instituțiilor sale fundamentale într-un dublu scop: pe de o parte, pentru a pune la dispoziția țărilor în curs de dezvoltare o reglementare internă corespunzătoare nevoilor lor specifice, iar pe de altă parte, pentru a fixa coordonatele eforturilor de reșezare necesară a reglementărilor internaționale, care au pus bazele unei cooperări, la un moment în care problemele și obiectivele erau foarte diferite de cele, pe care le urmăresc azi popoarele, și care și-au găsit expresia în Carta drepturilor și îndatoririlor economice ale statelor.

Protecția juridică a proprietății industriale rămâne una din condițiile prosperității economice naționale și ale dezvoltării ulterioare a colaborării internaționale, în scopul instaurării unei noi ordini economice, dar sub condiția revizuirii și adaptării sistemului existent. Organisme cum ar fi CNUCED, ONUDI sau OMPI au publicat numeroase lucrări cu privire la contractul de transfer de tehnologie în favoarea țărilor în curs de dezvoltare. La fel, Națiunile Unite asigură prestații de informare în materie, la care întreprinderile pot avea acces prin intermedierea guvernelor lor. Există, de asemenea, numeroase Ghiduri contractuale și modele contractuale.

Concluzie

Redactarea unui contract de transfer de tehnologie trebuie să fie în special îngrijită. În primul rând, trebuie să se țină cont de legislațiile în vigoare în țările exportatoare, și respectiv importatoare de tehnologie. Analiza textelor este absolut necesară, putând fi considerată ca o necesitate de aplicare imediată. În cursul negocierilor precontractuale, revelarea anumitor elemente ale cunoștințelor, care vor fi transferate, este inevitabilă. Drept urmare, este obligatoriu să se întocmească un contract preliminar, care să garanteze secretul asupra acestor dezvoltări și interdicția de a le folosi în cazul eșuării negocierilor, care să conțină clauze penale de o valoare ridicată. Contractul va trebui să conțină clauze foarte clare și variate, având fiecare o importanță deosebită. Vor trebui să fie prevăzute modalități precise pentru fiecare operație în parte: comunicarea documentelor, formarea profesională, comunicarea know-how-ului, licențelor de brevete etc.

În sfârșit, obligațiile fiecărei părți vor trebui să fie precise, în special, cu privire la beneficiarul transferului, obligația păstrării secretului, comunicarea modificărilor aduse tehnologiei și interdicția exportului cunoștințelor. Controlul acestor obligații nu este întotdeauna ușor de realizat, și, ca urmare, cea mai bună asigurare a schimbului informațional – tehnologic va fi avansul tehnologic, ceea ce împinge la o accelerare conceptuală și la avans împotriva deprecierei produselor și tehnicilor.

Referințe:

1. Tiliuțe, D. *Comerț electronic*. Universitatea Ștefan cel Mare Suceava, 2007.
2. Miroiu, A., Ungureanu, R-S. *Manual de Relații Internaționale*. București: Polirom, 2011.
3. Vasiliu, I. E. *Globalizarea economiei mondiale*. Universitatea Spiru Haret, 2009.

МНЕНИЕ УЧЕННЫХ О ТАДЖИКСКО-ИНДИЙСКОЙ ЛИТЕРАТУРНОЙ СВЯЗИ

Лола ХУСЕНЗОДА¹,
Гуландом Рустамовна РУСТАМОВА²

¹ Соискатель Таджикского государственного педагогического университета имени С. Айни

² Д.ф.н., профессор Институт туризма, предпринимательства и сервиса

*Автор корреспонденции: Лола Хусензода, 234-56-57@mail.ru

Проблема литературных связей таджикской литературы с индийской является одной из основополагающих в современном таджикском литературоведении, так, как и в любой другой литературе, переосмысление и переоценка истории таджикской литературы невозможна в изолированном виде – без «проникновения одной литературы в мир другой литературы» [1].

В этой статье мы опираемся на мнение ученых о том, что национальное своеобразие и национальная сущность литературы, «сильней всего осознается на границах, в сопоставлении с иной, в пределе чужой культурой и литературой, что лишь при взаимодействии, встрече, диалоге разных культур становятся видимыми и понятными основания и особенности собственной культуры», следовательно, только в сравнении с другой культурой можно раскрыть «себя полнее и глубже (но не во всей полноте, потому что придут и другие культуры, которые увидят и поймут еще больше). Один смысл раскрывает свои глубины, встретившись и соприкоснувшись с другим, чужим смыслом: между ними начинается как бы диалог, который преодолевает замкнутость и односторонность этих смыслов и культур. Мы ставим чужой культуре новые вопросы, какие она сама себе не задавала, мы ищем в ней ответы на эти наши вопросы, и чуждая культура отвечает нам, открывая перед нами новые свои глубины. Без своих вопросов нельзя творчески понять ничего другого и чуждого (но, конечно, вопросов серьезных, подлинных). При такой диалогической встрече двух культур они не сливаются и не смешиваются, каждая сохраняет свое единство и открытую целостность, но они взаимно обогащаются» [2,3].

При изучении таджикско-индийских литературных связей мы считаем, что важное место принадлежит художественному переводу, посредством которого осуществляется непосредственное взаимодействие и взаимообогащение литератур.

Исследование литературных связей между двумя исторически близкими народами – таджиками и индусами, их непосредственного и безусловного взаимного влияния друг на друга, можно охарактеризовать словами И.С. Брагинского: «Генетическая связь литературы – это связь, которая осуществляется между народами близкими с точки зрения расы. Известно, что предки таджиков, древние иранцы, с точки зрения расы имели родственные связи с древней Индией. Результаты этого родства мы встречаем в древних произведениях двух народов – зороастрийские готы и индийские «Веды» [4].

И.Г. Неупокоева отмечает следующую закономерность развития национальных литератур: «Как закономерное явление можно наблюдать, что плодотворное взаимодействие литератур имеет место там, где творческое усвоение художественного опыта данного народа происходит в сочетании этого опыта с лучшими национальными художественными традициями».

Взаимосвязи и взаимодействие литератур являются неотъемлемой частью литературного процесса, и как пишет В.М. Жирмунский: «История человеческого общества, фактически не знает примеров абсолютно изолированного социального и культурного (а, следовательно, и литературного) развития при отсутствии взаимодействия

между отдельными его участниками. Чем культурнее народ, тем интенсивнее его связи и взаимодействия с другими народами» [5,6].

С. В. Никольский обращает внимание на «две общие закономерности вопросов взаимодействия и взаимовлияния литератур: 1) определяющими в развитии национальной литературы являются не литературные связи, не влияние, а действительность, определяющая внутреннюю логику литературного процесса, которая обуславливала и характер самих литературных связей; 2) в обращении к тем или иным материалам из других литератур и в их творческом осмыслении и синтезе проявляется активная избирательность, т.е. принимающая литература в других литературах воспринимает лишь то, что отвечает потребностям ее развития именно в данный момент» [7].

Над проблемами взаимодействия литератур размышлял и Ю. Лотман, который приводит пример «гигантского диалога между русской и западной культурами, развернувшийся на протяжении XVIII—XIX веков», характеризованный им как «движение текстов с Запада в Россию» [8,9].

Литература

1. Конрад, Н.К. Избранные труды. Литература и театр. М., 1978. С. 53.
2. Бахтин, М.М. Литературно-критические статьи / М. М. Бахтин. - Москва: Худож. лит, 1986. – 541 с.- 93.
3. Бахтин, М. М. Эстетика словесного творчества / М. М. Бахтин; [примечания С. С. Аверинцева, С. Г. Бочарова]. - 2-е изд. - Москва: Искусство, 1986. – 444 с.
4. Брагинский, И.С. Проблемы востоковедения. Актуальные вопросы восточного литературоведения / И.С. Брагинский. – М.: Наука, 1974. – 496 с., 288.
5. Неупокоева, И.Г. Некоторые вопросы изучения связей и взаимодействия национальных литератур // Взаимосвязи и взаимодействия национальных литератур. М.,1961. С. 43-44.
6. Жирмунский, В.М. Проблемы сравнительно-исторического изучения литератур // Взаимосвязи и взаимодействия национальных литератур. М., 1961.С. 56
7. Никольский С.В. Творческое восприятие художественного опыта другой литературы // Взаимосвязи и взаимодействия национальных литератур. М.,1961. С. 374
8. Лотман Ю.М. Внутри мыслящих миров: Человек — текст — семиосфера — история. М.: Языки русской литературы, 1996. С. 201.
9. Лотман, Ю.М. Внутри мыслящих миров: Человек — текст — семиосфера — история. М.: Языки русской литературы, 1996. С. 204.

ЭКЗИСТЕНЦИАЛИЗМ: ПРОБЛЕМА СУЩЕСТВОВАНИЯ ЧЕЛОВЕКА.

Екатерина НЕЕР^{1*}

¹ Технический Университет Молдова, Факультет Вычислительной Техники, Информатики и Микроэлектроники, Департамент Информатики и Системной Инженерии, группа CR-204, Кишинев, Молдова

*Автор корреспонденции: Екатерина Неер, ecaterina.neer@iis.utm.md

Аннотация: В работе рассматриваются проблемы формирования представлений о человеческом существовании, а также проблемы с точки зрения незавершенности единой теории о существовании человека, что вызывает постоянный поиск новых граней человеческого бытия и их отражение в различных философских учениях о человеке.

Ключевые слова: современная философия, человеческая природа, философское мировоззрение, экзистенциалистская концепция.

Введение.

Осуществляемая в настоящее время трансформация индустриальной цивилизации в информационное общество резко повышает роль человеческой индивидуальности, творческого начала в человеке. Философия, как стрепень мировоззрения выражает отношение человека к миру.

Человек для нее — субъект, способный изменить мир и самого себя. Поэтому проблема человека — одна из важнейших для всей философии.

Несмотря на это, сущность человека, его взаимоотношение с миром раскрыты далеко не полностью. Как говорил испанский философ Х.Ортега-и-Гассет, философия оправдана тем, что выходит за пределы очевидности в исследовании человека, ибо простая сумма знаний частных наук о человеке не дает желаемой картины мира, стараясь развивать собственные средства познания сущности человека. Еще Кант в свое время пришел к выводу, что существует всего три вопроса: что я могу знать? на что могу надеяться? что я должен делать? И покрываются они одним вопросом: что такое человек?

Представители экзистенциализма и их концепции.

Объем нашей работы не позволяет нам предпринять масштабный подход к изучению данной проблемы. Мы ограничились исследованием проблем человека в рамках одного из наиболее известных философских направлений — экзистенциализма.

Данное направление начало зарождаться еще в XIX веке, а в 20-70 гг. приобрело наибольшую актуальность и стало одним из популярных философских направлений.

Представители экзистенциализма уделяют внимание таким проблемам как:

- Противоречие между внутренним миром и окружающей жизнью.
- Уникальность человеческой жизни, глубина ее чувств, ее переживания, тревоги, надежды и так далее.
- Проблема отчуждения человека, поскольку общество, государство стали для него совершенно чужими, реальностью, которая полностью пренебрегает человеком, подавляет его «Я».
- Проблема бессмысленности жизни, одиночества заброшенности: человек одинок в окружающем мире, у него нет места, где он чувствовал бы себя нужным.
- Проблема внутреннего выбора и поиска человеком своего как внутреннего «Я», так и внешнего — места в жизни.

Основателем данного направления считается Сёрен Кьеркегор (1813-1855). Он хоть и не использовал сам термин «экзистенциализм», но он был одним из первых, кто поставил вопрос о том, почему философия изучает такое большое количество областей таких как, сущность бытия, Бог, материя, дух, пределы и механизмы познания и почему почти не уделяет внимания человеку. Кьеркегор считал, что «философия должна повернуться к человеку», к его маленьким проблемам, помочь ему найти истину, понятную ему, ради которой он мог бы жить, помочь человеку сделать внутренний выбор и осознать свое "Я". На протяжении всей своей работы Кьеркегор выделил два понятия бытия:

1) Неподлинное существование, которое говорит про подчинение человека обществу, неповторимость своей личности, без поиска подлинного призвания.

2) Подлинное существование, которое говорит про выход из состояния угнетения обществом, про осознанный выбор поиска себя и превращение в хозяина своей судьбы. Истинное существование и есть экзистенция.

По мнению Кьеркегора, своем восхождении к истинному существованию человек проходит три стадии:

а) Эстетическая, когда жизнь человека определяется внешним миром. Человек «плывет по течению» и ищет только удовольствие.

б) Этическая, когда человек принимает осознанный выбор, осознанно выбирает себя, теперь им движет долг.

в) Религиозная, когда человек глубоко осознает свое призвание, настолько глубоко его понимает, что внешний мир не имеет для него особого значения и не может стать препятствием на пути человека. С этого момента и до конца своих дней человек «несет свой крест» и преодолевает все страдания и внешние обстоятельства.

По Кьеркегору, человек — представляет собой единство конечного и бесконечного, временного и вечного, свободы и необходимости. И это единство происходит не само по себе и не дается человеку природой — его необходимо сознательно создать, определенным образом построив свою жизнь. В результате этого главная задача, с которой встречается человек в жизни, - обретение собственного «Я» в среде страха и ужаса непосредственного существования [1].

В качестве преемника Сёрена Кьеркегора можно назвать немецкого философа Карла Ясперса (1883 -1969). Он продолжил развивать идеи Кьеркегора и был одним из первых, кто ввел термин «экзистенциальная философия».

Ясперс говорил, что человек обычно живет «заброшенной», бессмысленной жизнью - «как все». При этом он даже не знает, кто он на самом деле, не знает своих внутренних способностей, навыков и своего настоящего «Я». Однако в некоторых случаях истинная природа, скрытые особенности обнаруживаются. По мнению Ясперса, это происходит в пограничных ситуациях таких как, состояние между жизнью и смертью, особенно важные для человека происшествия, влияющие на его дальнейшую судьбу. Пройдя через эти ситуации человек начинает осознавать себя и становится самим собой, он соприкасается с трансцендентностью - высшим бытием. Вся жизнь человека сознательно или бессознательно направлена к трансценденции - к полному освобождению энергии и пониманию высшего абсолюта [2].

Современник Карла Ясперса Мартин Хайдеггер (1889–1976) так же занимался разработкой основ экзистенциалистского понимания предмета и задач философии. Согласно Хайдеггеру, экзистенция - это бытие, к которому человек себя относит, наполненность существования человека деталями; Его жизнь состоит в том, что ему принадлежит и что для него сущее. Бытие человека происходит в окружающем мире («бытием в мире»). «Бытие в мире» в свою очередь состоит из "бытия с другими" и "бытия

самого себя". "Бытие с другими" засасывает человека, направлено на его полную ассимиляцию, обезличивание, превращение в "такого, как все". "Бытие самого себя" одновременно с "бытием с другими" возможно только при отличии "Я" от других. Поэтому, человек, желая остаться самим собой, должен противостоять "другим", отстаивать свою идентичность. Только в этом случае он будет свободен [3].

В отличии от основателей экзистенциализма нетрадиционно подходили к изучению проблем человека Альберт Камю и Жан Поль Сартр.

В центре внимания Альберта Камю (1913-1960) находилась проблема смысла жизни. Камю считал, «что жизнь человека в сущности бессмысленна». Главный тезис философа состоит в том, что человеческая жизнь по сути бессмысленна. Большинство людей из года в год живут своими маленькими заботами и радостями из года в год и не придают своей жизни никакого смысла. Те, кто стараются сделать свою жизнь значимой, тратят энергию, спешат вперед, но в конце концов понимают, что впереди (куда они мчатся изо всех сил) смерть, ничто. Все смертны – и те, кто наполняет жизнь смыслом, и те, кто нет. Человеческая жизнь абсурдна (лишенная оснований).

Камю приводит два основных доказательства абсурдности, необоснованности жизни:

- Контакт со смертью - в контакте со смертью, особенно близкой и внезапной, многое из того, что раньше казалось человеку важным - увлечения, карьера, богатство - теряет свою важность и кажется бессмысленным, не стоящим по сути самого существования.

- Контакт с окружающим миром, природой - человек беспомощен перед природой, существующей миллионы лет ("Я чувствую, запах травы и вижу звезды, но никакое знание на Земле не может мне дать уверенность, что этот мир мой"). В результате этого, согласно Камю, смысл жизни заключается не во внешнем мире (успехах, неудачах, отношениях), а в бытии человека.

В свою очередь Жан Поль Сартр (1905-1980) основной проблемой которого является проблема выбора, а центральным понятием «для-себя-бытие». «Для-себя-бытие» - высшая реальность для человека, главное для него, прежде всего собственный внутренний мир. Однако полностью реализовать себя человек может только через взаимоотношения с другими людьми, Человек видит и воспринимает себя через отношение к нему «другого».

Важнейшем условием человеческой жизни, ее «стержень», является свобода.

Человек находит свою свободу в выборе, но не в простом, второстепенном (например, какую одежду надеть сегодня), а в жизненно важной, судьбоносной, когда решения избежать нельзя. Сартр рассматривает этот тип решения как экзистенциальный выбор. Если человеку предстоит принять экзистенциальное решение, его судьба будет определяться на долгие годы и переходить от одного существования к другому. Вся жизнь - это цепочка разных «маленьких жизней», сегментов разного существования, которые связаны между собой экзистенциальными решениями. Например: выбор карьеры, выбор супруга, выбор работы, решение сменить профессию, решение воевать, идти на войну и так далее.

Сартр считал, что свобода человека абсолютна (то есть безотносительна). Он писал: «Никогда не были мы более свободными, чем в условиях германской оккупации. Нас лишили всех прав, в первую очередь права говорить. Оскорбляли нас в лицо... Массово депортировали... И поэтому мы были свободны» [4].

Наряду с проблемой свободы возникает проблема ответственности. Человек несет ответственность за все, что он делает («Все, что происходит со мной, - мое»). Единственное, за что человек не может нести ответственности, так это за собственное рождение. Однако, он полностью свободен и должен ответственно распоряжаться свободой, особенно в случае экзистенциального (судьбоносного) выбора.

Выводы.

Учения экзистенциалистов носят ярко выраженный нравственно-этический характер, мобилизуют людей на формирование активной жизненной позиции. Во времена второй мировой войны, в условиях немецкой оккупации это учение стимулировало участие многих тысяч людей на противостояние тоталитарной системе. В середине XX века под влиянием экзистенциализма находились различные леворадикальные движения. С уходом из жизни основных представителей этого течения влияние экзистенциализма существенно ослабло. Однако его основные идеи были освоены другими направлениями современной философии и по сей день продолжают оказывать свое воздействие на людей через философию, литературу и искусство.

Литература:

1. Кьеркегор С. Страх и трепет.— М.: Республика, 1993.
2. Ясперс, К. Смысл и назначение истории [Текст] / К. Ясперс. – М. : Политиздат, 1991.
3. «Бытие и время» Мартина Хайдеггера в философии XX века: Материалы обсуждения: Выступили А. В. Ахутин, В. И. Молчанов, Т. В. Васильева и др. // Вопросы философии. — 1998.
4. «Республика молчания» (*«Lettres française»*, 9 сент. 1944)

КРИМИНОФАМИЛИСТИЧЕСКИЕ ПРЕСТУПЛЕНИЯ

Чингизхан Айдарбекович МЕДЕТОВ¹,
м.ю.н Эльбира Арипхановна АЙТКУЛОВА^{2*}

¹ Шымкентский Университет, Факультет Естествознания и гуманитарных наук, кафедра Правоведения, КК-218д, Шымкент, Казахстан

² Шымкентский Университет, Факультет Естествознания и гуманитарных наук, кафедра Правоведения, Шымкент, Казахстан

* Автор, ответственный за переписку: Эльбира Арипхановна Айткулова, elbira.aytkulova@mail.ru

Резюме. Статья раскрывает некоторые проблемные вопросы области криминологии и уголовного право, а именно криминофамилистические преступления. Статья посвящена комплексному исследованию криминофамилистических преступлений. Особое внимание уделено криминологическим исследованиям преступлений. В основной части статьи особенно аргументированы авторами в пользу новых аспектов криминофамилистики. Авторы статьи предполагают что криминофамилистика в свою очередь должна рассматривать и исследовать возможности влияния криминофамилистических преступлений на общее уголовное преступления. Авторами статьи были поставлены следующие цели, рассмотреть и проанализировать: уголовные правонарушения против семьи и несовершеннолетних как объект криминологических исследований, исследовать факторы которые влияют на вовлечение несовершеннолетних в совершение уголовных правонарушений, характеризовать девиантное поведение несовершеннолетних, детей и подростков.

Ключевые слова: криминофамилистика, несовершеннолетние, преступления, ювениальная прокуратура, адвокатура.

Введение

Актуальность темы: изучения криминофамилистических преступлений дает возможность определить причины, которые влияют и побуждают на совершение этих преступлений, а также изучения данной проблемной тематики всестороннее охватывает данный вид преступлений, делая анализ на уголовно-правовую борьбу с этими преступлениями. Криминофамилистика в себе объединяет преступность несовершеннолетних и семейные преступления. Например вопрос преступности несовершеннолетних во всем мире актуален, потому что защита детства и предупреждение этих преступлений гарант стабильности и безопасности государство и общество. Ведь, дети это не только будущее нашей страны, дети это наше «сейчасное состояние» В воспитании детей участвует государство, общество и семья в первую очередь. Так же мы знаем, что если будем вкладывать в души детей такую нравственную, моральную категория как «доброта», «счастье» и правовую категорию «ответственность», то вложенные средство обязательно оправдает ожидания [1]. В мире существует индекс верховенства закона, который показывает рейтинг процветания государств мира по уровню качества жизни населения [2]. Международная организация The World Justice Project опубликовала верховенства закона за 2020 год. В топ-10 списка вошли: Дания, Норвегия, Финляндия, Швеция, Нидерланды, Германия, Новая Зеландия, Австрия, Канада и Эстония [2].

Это показатель достижения стран мира с точки зрения обеспечения правовой среды, которая базируется на универсальных принципах верховенства закона. В новом рейтинге Казахстан поднялся на 4 строчки и занял 62 место с 0,52 балла [2].

Например, индекс верховенства закона в Норвегии – лидера списка – оценивается в 0,89 балла [2] За минувший год Казахстан улучшил результаты по трем индикаторам:

- отсутствие коррупции: **0,49 балла (+0,02);**
- гражданское правосудие: **0,62 балла (+0,02);**
- уголовное правосудие: **(+0,02).**

По сравнению с 2019 Казахстан ухудшил результаты также по трем индикаторам:

- ограничение полномочий институтов власти: **0,42 балла (-0,01);**
- открытое правительство: **0,46 балла (-0,01);**
- базовые права: **0,46 балла (-0,01).**

В двух индикаторах показатели не изменились:

- порядок и безопасность: **0,78 балла;**
- нормативное правоприменение: **0,51 балла.**

Права человека при отправлении правосудия, в частности правосудия в отношении несовершеннолетних имеют большое значения в этом индексе, гражданское правосудие и уголовное правосудие по отношению несовершеннолетних [2].

Степень разработанности (изученности) темы исследования.

В отечественной криминологии правонарушения (преступность) несовершеннолетних изучена в широком масштабе. Предметная область данного исследования очень обширна, она охватывает юриспруденцию, педагогику и психологию. Если обзорно рассмотреть юриспруденцию как предметную область исследования, то во всем мире по данному направлению были изучены только некоторые аспекты данной темы, а научные исследования в обсуждении данного института по Казахстану не проводились. Это новшество в Казахстане. В России в 70-е годы прошлого века проводились научные исследования по этой теме. Среди Российских ученых хочется отметить таких ученых как Дмитрий Анатольевич Шестаков [3]. Дмитрий Анатольевич Шестаков - советский и российский учёный-криминолог, доктор юридических наук, профессор, Заслуженный деятель науки Российской Федерации, президент Санкт-Петербургского международного криминологического клуба, главный редактор научного журнала «Криминология: вчера, сегодня, завтра» [3]. Он работал над правовыми проблемами криминофамилистики [4]. Среди зарубежных методик и программ по борьбе с преступлениями несовершеннолетних в США можно назвать программу, разработанная американским криминологом Дэвидом Кеннеди почти 30 лет назад [5].

Объект исследования: криминофамилистические преступления, а также объектом исследования выступают уголовно-правовые, криминологические аспекты преступления.

Предмет исследования: теоретические работы по криминофамилистике, феноменология внутрисемейного насилия, взаимосвязь криминофамилистических преступлений.

Цель исследования получить научный результат по криминофамилистическим преступлениям, то есть дать общую характеристику криминофамилистических преступлений на общеуголовные преступления и выявить причины, взаимосвязь которые предшествуют этим преступлениям.

Метод исследования-теоретическое исследования и сравнения

Основная часть

По УК РК есть глава 2 «Уголовные правонарушения против семьи и несовершеннолетних» ст.132-ст.144 УК РК [6].

Среди преступлений, побуждающих подростков к совершению преступлений, значительное место занимают преступные посягательства на подростков и их интересы. Из этих преступлений можно внимательно наблюдать процесс превращения «жертвы подростков - несовершеннолетних в преступников. Это повышает общественную опасность таких преступлений, что должно отражаться в уголовной ответственности взрослых

правонарушителей. Если это будет обеспечено законом, то у правоохранительных органов появится возможность усилить уголовно-правовую борьбу с этими преступлениями, повысится эффективность профилактики подростковой преступности. Наиболее опасным из этих воздействий, побуждающих подростков к уголовному правонарушению, является вовлечение его в совершение уголовного правонарушения. Криминофамилистическая характеристика уголовных правонарушений несовершеннолетних важным аспектом рассматриваемого вопроса является всесторонний охват основных криминологических вопросов, их предупреждение, определение мер по организации уголовных правонарушений. Наиболее опасным из перечисленных влияний на склонение несовершеннолетних к преступности является вовлечение их в совершение уголовного правонарушения. В статье 132 Уголовного кодекса Республики Казахстан данные деяния рассматриваются как особый персональный состав преступления [6]. Общественная опасность этих противоправных действий заключается в том, что они нарушают дальнейшую судьбу совершеннолетнего (совершеннолетнего) несовершеннолетнего, негативно влияют на его будущее. Следующая форма вовлечения несовершеннолетних в уголовные правонарушения, приближенная к степени общественной опасности, — вовлечение данного лица в совершение антиобщественных действий: постоянное употребление алкоголя, наркотических средств и психотропных веществ и т.д.; занятие проституцией, попрошайничество и другие антиобщественные действия законодателем статья 133 Уголовного кодекса РК относит это деяние к самостоятельному составу [6]. Ранее ст. 210 УК РФ (1959 г.) рассматривала эти действия как одну из форм привлечения несовершеннолетних к уголовному делу [7]. По общеобщественной опасности уголовные правонарушения, совершенные совместно с подростками совершеннолетними лицами, близки к преступлениям по вовлечению их в преступную и антиобщественную деятельность. В результате даже на первых этапах процесса познания окружающего мира у подростков возникают антиобщественные предрассудки. Без этого не очень хорошо понимает общество, не может занять в нем свое место и играет существенную роль в причинах предстоящих уголовных правонарушений. Такие действия были бы одним из уголовно-правовых подходов в предупреждении подростковой преступности. В психологии возникают единые взгляды на причины девиантного поведения. Существуют различные научные подходы к источникам неприятия поведения, свидетельствующие о многомерности причин девиации.

Самый эффективный способ-рассмотреть широкий спектр способов заявить о себе во всех социальных коллективах.

Любой подросток должен иметь возможность проявить себя не только в учебе, но и в техническом творчестве, спорте, художественной самодеятельности и т.д. По мнению Э. Геккеля, Ф. Мюллера, С. Холла, В. Штернов, биогенетическая теория выдвигает природно-биологические истоки как важнейшую роль развития человечества [8]. То есть причины асоциального поведения связаны с заложенностью в биологии человека (как генетической системы преступности, передаваемой от поколения к поколению через наследственность). Он утверждает, что, напротив, в человеческом ребенке ничего не происходит от рождения, а от результата внешнего воздействия на его поведение. Поэтому он воплощает образ человека через его внешнее негативное поведение. Согласно следующей теории, подавляющее большинство мер по предупреждению преступности необходимо проводить в тесной связи с деликвентной средой, членами общества. По психодинамическому подходу (З. Фрейд) человек, не ощущая себя, оказывает внешнее психологическое воздействие, основа которого лежит в детских заботах.

Теория дифференциальной связи (Э. Сатерленд) сформирована в зависимости от среды, в которой происходит смещение поведения. Здесь необходимо проводить работу с теми субъектами, которые не имеют мнения.

Теория социальной аномии (Р. Мертон) случаи обесценивания моральных ценностей и идеалов при нарушении социально-политической сбалансированности членов общества [9].

Вывод

В результате были сделаны следующие выводы: Уголовные правонарушения против семьи и несовершеннолетних как объект криминологических исследований очень важны, так как она раскрывает криминологическую характеристику этих правонарушений в целом, и их предупреждение. А также по мнению авторов криминофамилистика не должна ограничиваться только изучением особенности преступлений совершаемых на основе семейных отношений, внутрисемейное насилие, а также семейные факторы, способствующие различным видам преступной активности, она также должна изучать далее влияния криминофамилистических преступлений на другие общеуголовные преступления. А также авторы статьи указывают что для защиты прав и свободы несовершеннолетних необходимо подготовить кадровых специалистов как ювенальная полиция (сейчас в Республике Казахстан есть ювениальная полиция но, на существует на общих основаниях), ювениальная прокуратура (нету специальных ювениальных прокуроров которые занимались бы только делами несовершеннолетних, по делам несовершеннолетних) и ювениальная адвокатура

Авторы предлагают в ВУЗ-ах расширить круг предметов специальности «Юриспруденция», например сейчас в рамках специальности «Юриспруденция» изучения преступлений несовершеннолетних выполняется общее масштабно, а если по циклам разделит и отдельно проводит и подготовит юристов по административным делам, юристы в сфере экономики, юристы по делам несовершеннолетних.

Список литературы:

1. Добро и зло, долг, совесть и счастье. [дата обращения 24.02.2021] Доступно: https://studme.org/43782/filosofiya/dobro_zlo_dolg_sovest_schaste
2. Какое место занимает Казахстан в рейтинге по индексу верховенства закона. [онлайн]. [дата обращения 24.02.2021]. Доступно: https://forbes.kz/process/kakoe_mesto_zanimaet_kazahstan_po_indeksu_verhovenstva_zakona/
3. Шестаков, Дмитрий Анатольевич. [дата обращения 24.02.2021] Доступно <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A8%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%B2,%D0%94%D0%BC%D0%B8%D1%82%D1%80%D0%B8%D0%B9%D0%90%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D0%B5%D0%B2%D0%B8%D1%87>
4. Шестаков Д. А. Семейная криминология: семья — конфликт — преступление. СПб, 1996.
5. Иван Петров. Иван Носатов. Известия. Мелкая уголовщина: дети и подростки совершают все больше тяжких преступлений. что делать с ростом криминала среди несовершеннолетних. [дата обращения 24.02.2021]. Доступно: <https://iz.ru/973193/ivan-petrov-ivan-nosatov/melkaia-ugolovshchina-deti-i-podrostki-sovershaiut-vse-bolshe-tiazhkikh-prestuplenii>.
6. Уголовный кодекс Республики Казахстан. Кодекс Республики Казахстан от 3 июля 2014 года № 226-V ЗРК. [онлайн] [дата обращения 24.02.2021]. Доступно: <http://adilet.zan.kz/rus/docs/K1400000226>
7. Криминология: Учебное пособие/Под.ред. С.Е. Вицина и В.А. Уткина. -М., 2001. -297с
8. Советское социалистическое уголовное право. Часть Общая. М., 1950. С.361-362.
9. Утанов М.А. Проблемы борьбы с хулиганством. -Алматы, 1998, с.71

ОСОБЕННОСТИ ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ СОВРЕМЕННОЙ ФУНКЦИИ ОРГАНОВ ПРОКУРАТУРЫ

Альмахан Қайратұлы БИТАС¹,
к.ю.н Нұрлан Рабханұлы БИЖАН^{2*}

¹Шымкентский Университет, Факультет Естествознания и гуманитарных наук, кафедра Правоведения, КК-120d, Шымкент, Казахстан

²Шымкентский Университет, Факультет Естествознания и гуманитарных наук, кафедра Правоведения, Шымкент, Казахстан

*Автор, ответственный за переписку: Бижан Нұрлан, bizhan.72@mail.ru

Резюме. Статья посвящена изучению особенностей реализации современных функций прокуратуры в Республике Казахстан. Выявлена важность и необходимость применения современных функций органов прокуратуры. Авторами выявлено, способы выполнения основных направлений деятельности прокуратуры, особенности деятельности органов прокуратуры. Для выявления особенностей реализации современных функций прокуратуры были использованы сравнительные, статистические, социальные исследования. С помощью этих методов выявлены проблемы, возникающие при выполнении современных функций прокуратуры. Исследуя особенности осуществления современной функции органов прокуратуры можно определить факторы влияющие на ценности правового государства и развитие гражданского общества в целом. Современные функции прокуратуры в целом характеризуются их статусом, компетенцией, процедурами и способами организации деятельности, функциями прокуратуры и особенностями ее осуществления. В статье рассматривается направление современных функций органов прокуратуры, основные требования к его реализации и требование по защите прав человека, требование законности. Был определен перечень факторов, влияющих на выполнение современных функций органов прокуратуры, тем самым это вызвало научный интерес к этому вопросу.

Ключевые слова: прокуратура, функция, право, борьба с преступностью, государство, надзор.

Введение

Актуальность темы:

Главной целью работы является выявление особенностей осуществления современных функций органов прокуратуры. Для достижения этой цели в первую очередь были изучены современные функции органов прокуратуры, определена и регламентирована ее научная актуальность.

Степень разработанности (изученности) темы исследования:

К примеру, научные труды А.А. Доржиева, Н.И. Костенко, А.Ф. Смирнова, В.П. Рябцева и других посвящены вопросу относительно места и роли прокуратуры в механизме государства. Среди зарубежных исследователей стоит выделить работы, посвященные исследованию функций прокурора в досудебном производстве по уголовным делам А.Ф. Кони, А.В. Маклецова, Н.В. Муравьева, Н.С. Таганцева, Л.Я. Таубера, И.Я. Фойницкого.

Объект исследования:

Объектом исследования являются совокупность общественных отношений, возникающих в процессе реализации правоохранительной функции прокуратуры.

Современные функции органов прокуратуры и направления современных функций органов прокуратуры, основные требования к ее реализации, защита прав человека,

выполнение требований законности. Выявляется и дифференцируется перечень факторов, влияющих на выполнение современных функций органов прокуратуры.

Предмет исследования: закономерности, проявляющиеся в деятельности прокуратуры как государственного органа и особенности **осуществления современных функций** органов прокуратуры. Для **выявления особенностей осуществления современных функций** органов прокуратуры используются теоретические сопоставления, статистические, социологические исследования, выявляются проблемные вопросы, возникающие при выполнении современных функций органов прокуратуры.

Рассмотрев виды реализации современных функций органов прокуратуры, мы определили факторы, влияющие на сохранение ценностей правового государства и развитие гражданского общества. Мы строим правовое государство и добиваемся построения правового государства прежде всего демократическими путями.

Теоретически рассматривая особенности реализации современных функций органов прокуратуры, использовались статистические данные, социальные методы исследования дополняют цель работы.

При анализе представления о функции прокуратуры и ее месте в системе мер государственного права, на наш взгляд, следует прежде всего остановиться на понятии термина «функция». В философии, понятие «функция» это:

- 1) служебная роль элементов социальной системы по отношению к другой или общей системе;
- 2) роль, определенная социальным институтом в выполнении потребности системы общества в отношении социальных интересов высшего уровня или ее групп. При этом функция государства и его органов, это функция права. В лингвистическом понимании термин «функция» означает задача, виды деятельности.

В общей теории права и государства под понятием функции государственного органа понимается отдельный вид деятельности, в котором осуществляются его права и обязанности при выполнении возложенных обязанностей.

С нашей точки зрения, закрепление функций прокуратуры нормативно-правовым актом, имеющим высшую юридическую силу, и реализация закона РК «О прокуратуре», развитие которого определяет важность прокуратуры [1].

Как и в прокуратурах подавляющего большинства государств постсоветского периода (Республики Азербайджан, Беларусь, Кыргызстан, Молдова, Таджикистан, Туркменистан, Узбекистан и Российская Федерация), основополагающей функцией прокуратуры Казахстана является надзор за точным и единообразным применением Конституции и законов Республики. В других странах СНГ (Армении, Грузии) главной функцией прокуратуры признается уголовное преследование.

Вместе с тем, следует отметить, что высшие надзорные полномочия казахстанской прокуратуры и компетенция Генерального прокурора, закрепленные законом на конституционном уровне, не имеющие аналогов в мировом масштабе, сильно отличающиеся в правовой системе, – опротестование законов, противоречащих Конституции Республики Казахстан. Он дает основание отметить все конституционные функции прокуратуры Казахстана [2]. Данная функция достаточно сложна по отношению к своей структуре и содержанию деятельности и применима ко всем сферам правоотношений.

Несмотря на то, что много векторная деятельность прокуратуры определяет разделение высшей надзорной функции на несколько видов, несмотря на особенности отраслей правоотношений при осуществлении надзора, каждая из них сохраняет функцию полной и самостоятельности во всех своих структурных подразделениях.

С целью обоснования структуры приведенной функции проанализируем точку зрения академика М. Т. Баймаханова. Академик в своих фундаментальных исследованиях отмечал, что при осуществлении «функций государственного органа» дифференцируются

(отделяются) меньше или больше друг от друга. Она, часть общей функции органа, должна быть в некоторых случаях набором мелких видов [3].

Одной из основных функций прокурора является функция надзора за точным и единообразным применением законов, указов Президента Республики Казахстан и иных нормативных правовых актов на территории республики от имени государства, указанного в нашем законе.

Так, предметом общего прокурорского надзора всех надзорных функций является проверка законности решений должностных лиц, хозяйствующих субъектов, организаций, находящихся в государственной власти, если их решения затрагивают права и интересы граждан, общества и государства; устранение нарушений закона и его причин, восстановление нарушенных прав и привлечение виновных лиц к ответственности. Кроме того, каждый вид функций в разных областях имеет свои дисциплины. Это объясняется правоотношениями в определенной сфере специфической деятельности органов прокуратуры.

Вместе с тем, из-за неполного обеспечения законодательства прокуратура не может осуществлять несколько самостоятельных функций на своем уровне. Это: разъяснение законодательства; участие в законотворческой деятельности; координация правоохранительными органами прокуратуры в сфере борьбы с преступностью; работа в международно-правовой деятельности.

Существует несколько взглядов ученых на определение функции органов прокуратуры. Например, помимо вышеуказанных функций, некоторые авторы к самостоятельным функциям относят также анализ участия прокуроров в предупредительно-профилактической работе по рассмотрению заявлений и принятию решений граждан в органы прокуратуры [4].

Данное мнение не доказано с позиции государственно-правовой теории Г. С. Сапаргалиева в прокуратуре:

- 1) надзор за точным и единообразным применением указов Президента Республики Казахстан и иных нормативных правовых актов;
- 2) опротестование законов и других правовых актов, противоречащих Конституции;
- 3) оспаривается мнение о том, что в суде существуют виды защиты интересов государства [5].

Основная часть

Органы прокуратуры, являющиеся важной частью государственной власти, занимают важное место в государственной системе. При осуществлении современных функций органа прокуратуры важно также выполнение в процессе деятельности качеств нравственности, уважения, принципиальности, требовательности. Регламентация деятельности органов прокуратуры в основном отражена в Конституции.

Остановившись на современных функциях органов прокуратуры и выяснив обстоятельства, с которыми они сталкиваются при выполнении этих функций, рассмотрев эти функции в сочетании с деятельностью прокуратуры, можно констатировать суть статьи. В основном в современном Казахстане деятельность прокуратуры осуществляется через конституционное регулирование, и прокуратура не утратила своего значения в рассмотрении института как одного из национальных правозащитных институтов. Определена и систематизирована деятельность прокуратуры в государственном механизме. Нельзя игнорировать конституционно-правовую природу прокуратуры.

Представляется, что в действительности необходимо глубоко укоренить современную функцию органов прокуратуры не только в этой правоохранительной деятельности, но и в ее актуальности. Так как, осуществляя современные функции органов прокуратуры, можно проследить особенности исполнения принципов законности, справедливости, правопорядка.

За годы независимости в стране большое внимание уделяется деятельности органов прокуратуры. В стране формируется положительный опыт осуществления деятельности органов прокуратуры. При осуществлении современных функций органов прокуратуры в деятельности главным принципом является принцип законности, а в спорных ситуациях первым условием является учет функций государства права. К современным функциям органов прокуратуры относятся функции высшего надзора за соблюдением законности, исполнение запросов государства от имени государства в суде с функцией ответственности, осуществление от имени государства уголовного преследования, функций преследования, оперативно-розыскных функций, функции надзора за соблюдением законности контрразведывательной деятельности и негласных следственных действий.

При осуществлении этих функций необходимо действовать на основе нормативно-правовых актов, неукоснительно следить за тем, чтобы основные функции органов прокуратуры не нарушались золотым правилом борьбы за права человека. Вместе с тем, в ходе выполнения таких задач, как предупреждение преступности, борьба с преступностью, органы прокуратуры осуществляют современные функции в широком масштабе.

Вот этот принцип и расширяет функцию органов прокуратуры, если сравнивать функцию органов прокуратуры с функциями защитников, то задача известного нам защитника-представлять интересы обвиняемого, конечно, в рамках правовых рамок. Можно сказать, что задача обеспечения верховенства закона - это обязанность прокуратуры, а в рамках этой задачи-обеспечение справедливого прохождения судебного разбирательства по каждому Лицу, обвиняемому в совершении преступления. Эту последнюю задачу можно отдельно отметить как этический и профессиональный долг органов прокуратуры.

Выводы

Надзор и защита конституционных прав и свобод человека и гражданина деятельность прокуратуры, имеющая все функции правоохранительной обязанности и надзорного органа, является конституционно значимой.

На наш взгляд, «криминалистическая» функция дается в узком смысле и является лишь частью уголовно-процессуальной науки. (В соответствии с Законом РК «О прокуратуре» от 30.06.2017 г. №81-VI) вместо этого мы бы предложили функции «уголовное преследование» и «формирование государственной правовой статистики», так как в них имеют место не только Криминалистика, уголовный процесс, но и наука уголовного права и другие науки. Актуальность данной темы раскрыта, полученные результаты исследования могут быть использованы в органах прокуратуры, для студентов вузов по специальности «юриспруденция», в центрах повышения квалификации

Список литературы:

1. О прокуратуре. Закон Республики Казахстан от 30 июня 2017 года № 81-VI. [онлайн] [дата обращения 25.02.2021]. Доступно: <http://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1700000081>
2. Проблемы общей теории права и государства. Указ. соч. С.651.
3. Баймаханов М.Т. Избранные труды по теории государства и права. Алматы: Әділет, 2003. 710 с. с. 16-17.
4. Рябцев В.П. Прокурорский надзор: Курс лекций. М.:Норма, 2006. 288с. с.73.
5. Шалумов М.С. Проблемы функционирования Российской прокуратуры в условиях формирования демократического правового государства.

DELIMITAREA INFRAȚIUNII FALSUL DOCUMENTELOR OFICIALE ȘI FALSUL ÎN ACTELE PUBLICE DE ESCROCHERIE

Eugeniu PETERSCHI^{1*}

¹ doctorand la Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova, Chșinău, Moldova

*Autorul corespondent: Eugeniu PETERSCHI, peterschi1979e@gmail.com

Rezumat. În contextul derulării practicii judiciare în procesul de calificare a infracțiunilor de însușire a unor bunuri, săvârșite prin admiterea unor date vădit false, deseori apar neconcordanțe și opinii separate.

Astfel, ne propunem în acest demers științific să elucidăm elementele definitorii de comitere a escrocheriei prin acțiunile de admitere a unor documente oficiale false sau prin folosirea unor date vădit false în actele publice, care în final, acordă făptuitorului dreptul de folosință asupra unor profituri.

Cuvinte-cheie: document fals, practica judiciară, escrocherie, acțiuni bine determinate, mijloace frauduloase, profituri.

Summary. In the context of the conduct of the judicial practice in the process of qualifying offenses for seizure of certain goods, committed by admitting some obviously false data, inconsistencies and separate opinions often appear. Thus, we intend in this scientific endeavor to elucidate the defining elements of committing the scam by the actions of admitting false official documents or by using manifestly false data in the public acts, which ultimately gives the perpetrator the right of use over some profits.

Keywords: false document, judicial practice, fraud, well-determined actions, fraudulent means, profits.

Introducere. Escrocheria ca faptă antisocială, constă în primul rând prin realizarea unor acțiuni pretins nelegitime și soldată cu însușirea unui bun care nu-i aparține beneficiarului final.

Mai mult ca atât, subiectul de drept, desfășoară o acțiune bine determinată de înșelare a unei alte persoane prin mijloace frauduloase, în așa mod, ca în final să obțină unele profituri.

În sensul acesta, este de menționat că, persoana care urmărește un asemenea scop, deseori poate să recurgă și la unele acțiuni de falsificare a documentelor oficiale, sau în unele cazuri să admită chiar și falsificarea unor acte publice.

Astfel, ne propunem ca obiectiv, identificarea acțiunilor propriu-zise, realizate de persoana cu titlul de „escroc” în procesul de înscriere în documentele oficiale a unor date vădit false sau falsificarea unor asemenea documente, ca în final să obțină careva profituri ce nu-i se cuvin.

Scopul studiului.

Pornind de la cele menționate, în prezentul articol științific ne propunem remarcarea unei succinte abordării a termenilor juridici, practicii judiciare și a prevederilor literaturii de specialitate care au o proiectare științifică substanțială în procesul delimitării faptei prejudiciabile statuate la art.190 CPRM de falsul documentelor oficiale, inclusiv de falsul în actele publice.

Metode aplicate și materiale utilizate. În vederea realizării scopului propus, în respectivul demers științific s-au utilizat următoarele metode: metoda sistemică, metoda comparativă și, nu în ultimul rând, metoda logică (bazată pe analiza deductivă și cea inductivă).

În procesul elaborării articolului științific, au fost consultate următoarele materiale: Codul penal al Republicii Moldova, Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție, precum și lucrările științifice ale autorilor Airapetean A., Ioniță D., Prodan S., Popov R., Гайхман Л.Д., etc.

Rezultate obținute și discuții. Din punctul de vedere al teoreticianului L.D. Gauhman, la care ne raliem, infracțiunile adiacente sunt cele „care se deosebesc prin unul sau câteva semne constitutive și care necesită delimitare”. [1, p.316] Prin prisma acestei aserțiuni, ceea ce urmărim este nu altceva decât identificarea normei concurente care reflectă cel mai exact natura juridică a faptei prejudiciabile comise.

Prin urmare, în prezentul demers științific propunem să efectuăm o delimitare a escrocheriei de falsul documentelor oficiale, inclusiv de falsul în actele publice.

Așadar, pornind de la prevederile pct.1 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor”, nr.23 din 28.06.2004 [2, pct.1], obiectul material al sustragerii sau altor infracțiuni contra patrimoniului se consideră bunurile care la momentul săvârșirii infracțiunii nu-i aparțin făptuitorului, nu sunt proprietate a lui și care se pot afla atât în posesia proprietarului cât și în posesia altor persoane, cărora li s-au transmis în folosință aceste bunuri.

În sensul legii, se consideră sustragere luarea ilegală și gratuită a bunurilor din posesia altuia, care a cauzat un prejudiciu patrimonial efectiv acestuia, săvârșită în scop acaparator.

Mai mult ca atât, conform pct.15 al aceluiași act consultativ, [2, pct.15] falsificarea unor documente, urmată de folosirea lor de către falsificator în vederea sustragerii bunurilor, trebuie calificată conform art.190 și 361 CP al RM.

În acest sens, „este necesar ca instanțele judecătorești să ia în considerație că în cazul escrocheriei (art.190 CP al RM) victima transmite benevol bunurile către făptuitor, sub influența înșelăciunii sau a abuzului de încredere.

Obiect material al escrocheriei îl pot constitui bunurile, precum și drepturile asupra acestora, dobândite în mod ilicit.

Drepturile dobândite ilicit asupra bunurilor vor constitui obiect material al escrocheriei, dacă ele asigură în continuare posibilitatea de a deține, a folosi și a dispune de obiectul escrocheriei (bunul).

Primirea bunurilor cu condiția îndeplinirii unui angajament poate fi calificată ca escrocherie doar în cazul în care făptuitorul, încă la momentul intrării în stăpânire asupra acestor bunuri, urmărea scopul sustragerii lor și nu avea intenția să-și execute angajamentul asumat.

Alături de alte circumstanțe, intenția este demonstrată prin: situația financiară extrem de neprielnică a persoanei, care-și asumă angajamentul, la momentul încheierii tranzacției; lipsa de fundamentare economică și caracterul nerealizabil al angajamentului asumat; lipsa unei activități aducătoare de beneficii, necesare onorării angajamentului; achitarea veniturilor către primii deponenți din contul banilor depuși de deponenții ulteriori; prezentarea, la încheierea tranzacției, a unor documente false; încheierea tranzacției în numele unei persoane juridice inexistente sau înregistrate pe numele unei persoane de care se folosește o altă persoană pentru a-și atinge interesele, etc”. [2, pct.15].

Prin urmare, dacă revenim la sintagma că, falsificarea unor documente, urmată de folosirea lor de către falsificator în vederea sustragerii bunurilor, trebuie calificată conform art.190 și 361 CP al RM [3], este important să ținem cont că, dacă falsificatorul este o persoană cu funcție de răspundere, el poate folosi, pentru săvârșirea sustragerii, documentele oficiale în care a înscris date vădit false ori documentele integral falsificate. În acest caz, cel de-al doilea element al concursului de infracțiuni îl va constitui anume art.332 CP al RM, și nu art.361 CP al RM [3].

Falsificarea documentelor – indiferent că este vorba de falsul intelectual sau falsul material – săvârșită înainte de sustragere, reprezintă ca și cum o formă specifică a pregătirii de sustragere, însă necesită calificare de sine stătătoare. La falsificarea documentelor se poate recurge în scopul

tăinuirii sustragerii. În această ipoteză, infracțiunea-mijloc și infracțiunea-scop nu se absorb una în cealaltă, dar întotdeauna formează concursul de infracțiuni.

De asemenea, este important să menționăm că, prin falsificare se înțelege:

- a) a face un lucru să semene cu altul, cu intenția de a înșela; a contraface;
- b) a prezenta lucrurile altfel decât sunt ele în realitate; a denatura, a mistifica.

La fel, este de menționat că, înșelăciunea ca element al escrocheriei se poate manifesta prin prezentarea unor date false sau prin ascunderea unor informații a căror anunțare era obligatorie. Datele false se pot referi atât la personalitatea infractorului sau a altor persoane, cât și la unele obiecte, fenomene. Actele de înșelăciune pot fi înfăptuite pe cale verbală, în scris ori folosind ambele căi simultan. Când înșelăciunea se efectuează prin falsificarea documentelor, ea constituie un concurs de infracțiuni (art.190 CPRM și art.332 sau art.361 CPRM). De obicei înșelăciunea se manifestă prin vinderea mărfurilor și obiectelor falsificate, primirea ilegală a pensiilor, a diferitelor indemnizații de la stat etc. [4, p.99]

Prin falsificarea rețetei sau a altor documente care permit obținerea unui bun, se înțelege contrafacerea unui document, introducerea, înscrierea întrun document original a informațiilor false, ștersăturile, corectările și alte alterări ale acestor documente.

În acest sens, dorim să remarcăm că, o importanță deosebită pentru practica judiciară, o reprezintă însăși delimitarea escrocheriei de falsul documentelor oficiale, inclusiv de falsul în actele publice, pentru calificarea corespunzătoare a faptelor antisociale.

Tratarea unui asemenea subiect separat de alte concepte apropiate este practic imposibilă, datorită faptului că confuziile care pot să apară în cazul asimilării diferitelor noțiuni, care, la prima vedere, par a fi identice, pot provoca denaturări de limbaj sau erori de calificare. Din aceste considerente, elementele comparative în cazul analizei unui sau altui concept sunt inerente pentru stabilirea corelației dintre acestea.

Unii autori sunt de altă părere, considerând că „latura obiectivă a escrocheriei cuprinde confecționarea unui document fals”. [5, p.12] Așa cum am mai spus, falsificarea documentelor (privită ca creare a mijlocului înșelăciunii patrimoniale) poate fi considerată în calitate de etapă pregătitoare la înșelăciunea patrimonială propriu-zisă. Cu toate acestea, înșelăciunea patrimonială, săvârșită cu ajutorul unui asemenea mijloc, nu absoarbe acțiunile pregătitoare de creare a mijloacelor constând în documentele false. Or, patrimoniul, ca valoare socială fundamentală lezată prin escrocherie, nu poate include valorile sociale fundamentale lezate de infracțiunile prevăzute la art.332 sau 361 CP al RM (valori apărute prin intermediul normelor penale din Capitolul XV „Infracțiuni săvârșite de persoane cu funcție de răspundere” sau, respectiv, Capitolul XVII „Infracțiuni contra autorităților publice și a securității de stat” din Partea Specială a Codului penal al RM). Iată de ce agreăm poziția lui A.I.Boițov care afirmă: „Falsificarea documentelor reprezintă într-un fel o parte componentă a escrocheriei, dar în același timp conține semnele unei infracțiuni distincte, care formează fie concursul ideal cu pregătirea de escrocherie, fie concursul real cu escrocheria consumată”.

Mai tranșant s-a exprimat E.Alauov. Astfel, referindu-se la fapta de falsificare a documentelor, el susține că aceasta „se consideră consumată din momentul confecționării documentului fals sau al înscrierii în el a unor date vădit false. Atunci când falsificarea documentelor se comite în scopul sustragerii, ea se consumă până la începerea executării sustragerii. Prin urmare, metoda de săvârșire a infracțiunii este indisolubil legată de infracțiunea corespunzătoare, constituind partea componentă a acesteia. Iar falsificarea documentului nu poate fi o metodă a sustragerii”. [6, p.44] În concluzie, nu poate fi acceptată opinia că latura obiectivă a escrocheriei cuprinde confecționarea unui document fals.

Dacă confecționarea unui document fals nu poate fi considerată metodă a escrocheriei, nu același lucru se poate consemna despre folosirea unui document fals.

În această legătură, în pct.15 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de justiție „Cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor”, nr.23 din 28.06.2004, se arată că: „Dobândirea ilicită a bunurilor în rezultatul folosirii de către făptuitor a unui document,

falsificat anterior de o altă persoană, urmează a fi calificată doar conform art.190 CPRM. În acest caz, nu este necesară calificarea suplimentară conform art.361 CPRM, deoarece, reieșind din prevederile art.118 CPRM, prezentarea unor asemenea documente apare ca varietate a înșelăciunii, deci și a componenței de escrocherie”. [2, pct.15]

Într-adevăr, conform art.361 CPRM, se stabilește răspunderea nu doar pentru confecționarea documentelor oficiale, dar și pentru folosirea unor asemenea documente. În contrast, potrivit art.332 CPRM, nu se prevede răspunderea pentru folosirea documentelor oficiale falsificate.

În baza art.118 alin.(2) CPRM, calificarea infracțiunilor în cazul concurenței dintre o parte și un întreg se efectuează în baza normei care cuprinde în întregime toate semnele faptei prejudiciabile săvârșite. Întrucât prezentarea unor documente false, în scopul săvârșirii sustragerii, nu este decât o parte în mecanismul săvârșirii escrocheriei, se va aplica art.190 CPRM (adică norma reprezentând „întregul”), și nu se va aplica suplimentar art.361 CPRM (adică norma reprezentând „partea”).

Concluzii

În finalul acestei investigații, vom menționa că nu întotdeauna poate fi stabilită o complementaritate între normele penale privind săvârșirea infracțiunilor contra patrimoniului prin intermediul falsificării unei părți componente de comitere a faptei ilegale.

În prezentul studiu am supus examinării doar o parte din problemele ce privesc delimitarea escrocheriei de falsul documentelor oficiale, inclusiv de falsul în actele publice. Acestea în mare parte, reprezentând o problemă complexă, de soluționarea căreia depinde instituirea eficientă în normele juridice a acestei laturi de abordare, iar aceasta din urmă ar merita o investigație suplimentară.

În context, putem reitera că, tangențele infracțiunii escrocheriei cu falsul documentelor oficiale, inclusiv cu falsul în actele publice, nu fac altceva decât să confirme trăsăturile specifice ale acesteia și caracterul absolut unic al unei asemenea fapte, datorită unui ansamblu de particularități care nu pot fi regăsite, sub aceeași formă și cu același conținut, în cazul altor fapte asemănătoare.

Referințe:

1. Гаухман Л.Д. Квалификация преступлений: закон, теория, практика. – москва: Центр ЮрИнфоР, 2001.
2. Hotărârea cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor: Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție, nr.23 din 28.06.2004 // Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2004, nr.8.
3. Codul penal al Republicii Moldova nr.985 din 18.04.2002 // Monitorul Oficial republicat cu modificări și completări nr.72-74 din 14.04.2009.
4. Airapetean Artur, Ioniță Diana, Prodan Svetlana, Popov Ruslan, Drept penal. Partea specială. Note de curs, Chișinău, Ed.USEM, 2013.
5. Гончаров Д., Квалификация подделки документов // Законность, 2000, nr.12.
6. Алауов Е., Квалификация хищений, совершенных по подложным документам, Ташкент, Адолат, 1994.

АНАЛИЗ СТАТИСТИЧЕСКИХ ДАННЫХ И ПРОВЕРКА ГИПОТЕЗ КАК НЕОБХОДИМЫЙ ФАКТОР ПОСТРОЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОГО УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА В ФОРМАТЕ ДИСТАНЦИОННОГО ОБУЧЕНИЯ

Инара Артушовна АЗИЗЯН^{1*}, Нина Владимировна ГРЕЧУШКИНА¹,
Елена Ивановна МИРОНОВА¹

¹Рязанский институт (филиал) Московского политехнического университета, кафедра «Информатика и информационные технологии», г. Рязань, Российская Федерация.

*Автор корреспонденции: Инара Артушовна Азизян, inara_azizyan@mail.ru

Аннотация: В данной статье рассматривается значимость обработки статистических данных для построения эффективной педагогической деятельности в рамках дистанционного образования. Организация учебного процесса рассматривается в контексте профессиональных и общекультурных компетенций, необходимых для формирования в техническом вузе. Актуальность данной работы определяется необходимостью в настоящее время поиска новых моделей построения образовательного процесса.

Ключевые слова: дистанционное образование, математическая статистика, проверка гипотез.

Введение.

Современные информационные технологии являются одним из необходимых факторов формирования профессиональных компетенций выпускника высшего учебного заведения, так как представляют собой инструментарию для научных исследований и последующих практических реализаций. В процессе освоения дисциплины, в соответствии с учебной программой, у студентов должны быть сформированы компетенции: способность самостоятельно приобретать с помощью информационных технологий новые знания и умения использовать их в практической деятельности; осуществлять самостоятельное научное исследование с использованием современных средств. Выпускник технического вуза должен владеть системой методов, процессов и программно-технических средств, интегрированных с целью сбора, обработки, использования информации в практической деятельности.

Основные аспекты дистанционного обучения (ДО).

Учебный процесс строится на взаимном обмене информацией (теоретической, прикладной, культурной) между педагогом и обучаемым, что на современном этапе развития образования невозможно без создания благоприятных условий для свободного доступа к необходимому учебному материалу.

Необходимо организовать учебный процесс таким образом, чтобы предоставить возможность выбора собственной траектории обучения по всем дисциплинам, с учетом индивидуализации образования и деятельностного подхода.

Во многих высших учебных заведениях это стало вполне возможным с учетом построения, развития и внедрения разных систем дистанционного обучения (ДО).

Общение педагога и обучаемого в системе ДО может быть построено в разных формах, например, быть ориентированным на последовательное ознакомление определенной части учебной информации и контролем ее усвоения, или в контексте деятельностного подхода, быть ориентированным на построении моделей изучаемых объектов, процессов и явлений (как пример, лабораторные практикумы).

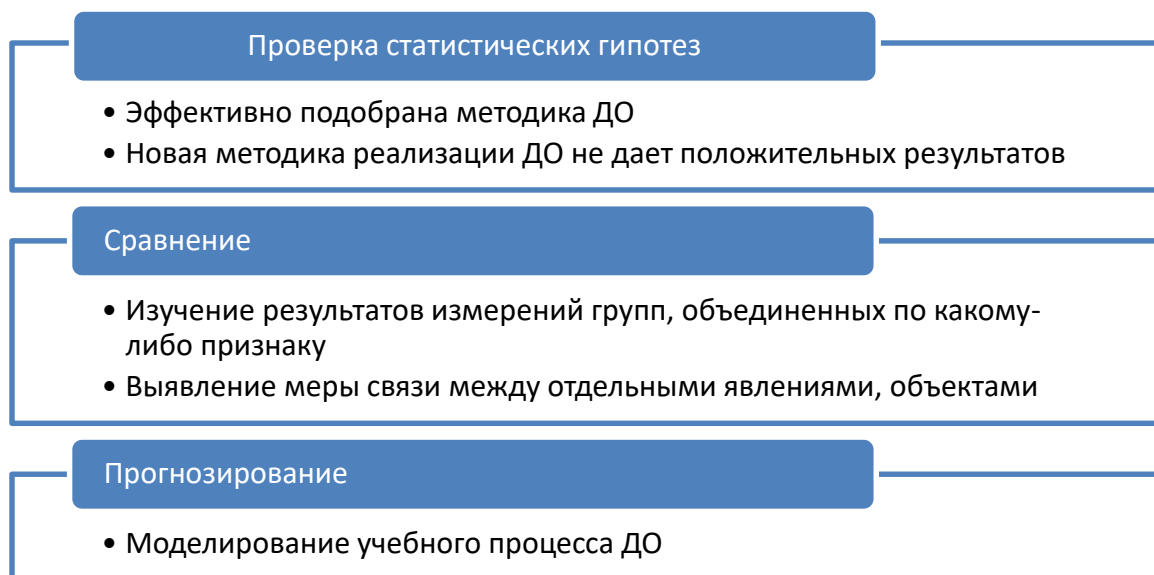
Дистанционное обучение чаще представляет собой систему модулей, которые представляют собой целостные структурные элементы по ознакомлению с основными учебными рекомендациями в контексте целой дисциплины или определенного раздела. Модули содержат основные теоретические положения, пояснения к практической реализации, комплекс учебно-методической литературы.

В рамках высшего образования, в соответствии с учебными программами, студент большую часть материала осваивает самостоятельно. В помощь студенту, в рамках ДО, помимо готовой учебной литературы, необходимо представить письменные лекции и видео-лекции курирующего курс преподавателя. Куратор (преподаватель) в разной форме (блоги, чаты, онлайн семинары) общается со студентами. Однако контроль деятельности заключается не только в общении и фиксации, но и в проверке эффективности выбранного направления онлайн-курса.

В настоящее время становится необходимым внедрение онлайн-курсов при изучении всех дисциплин, в том числе и гуманитарного цикла. Преподаватели (кураторы курса) должны точно произвести сбор, обработку результатов разных контролирующих деятельность обучающихся средств (тесты, контрольные работы, лабораторные работы и т. д.), организованные в разной форме и в различном временном формате (время изучения темы может регулироваться преподавателем или студентом). В рамках дистанционного образования минимизируется контактное общение, поэтому сложнее оценить реальные знания студента.

На начальном этапе формирования определенного модуля (курса), его можно рассматривать как некоторый педагогический эксперимент, так как только по истечении определенного времени, после работы с группой обучающихся и внесения определенных изменений и в подаче теоретического материала, и в организации практической деятельности, и в контроле, можно рассматривать внедренный онлайн-курс как конечный продукт.

В ходе проведения эксперимента по внедрению нового курса в системе ДО, можно выделить следующие основные этапы:

При составлении определенного курса ДО необходимым фактором является экспериментальная проверка выдвинутых гипотез об эффективности заданного учебного модуля. То есть куратору учебного курса в системе ДО необходимо обосновать, что выбранные инструменты, а именно, форма подачи материала, содержание, методы

и средства более эффективны. Для этого необходимо создать на первичном этапе внедрения курса сравнительную группу, где преобладает традиционный учебный процесс с минимизацией онлайн-курсов.

Внедрение курса, модуля по дисциплине должно сопровождаться статистической обработкой результатов. Для эффективной работы со статистическими данными, целесообразно на этапе контроля знаний, представить большое количество вопросов, оцениваемых в баллах.

Рассмотрим некоторые аспекты статистического анализа и обработки результатов, оценивания рассматриваемых параметров и проверку правильности выдвинутой гипотезы (например, бесконтактное изучение некоторой конкретной темы даст лучшие результаты, чем традиционная форма непосредственного обучения).

Одним из доступных реализаций результатов статистических данных является выборочный способ. Для статистического исследования необходимо установить приемлемую величину вероятности и допускаемой ошибки. Как правило, в выводах, представленных на основе результатов наблюдений, по сравнению с теоретическими предположениями, допускаемую ошибку рассматривают в пределах от пяти до десяти процентов.

Для достоверности выводов по целесообразности внедрения того или иного дистанционного курса необходимо рассматривать большое количество данных по выбранному признаку.

Репрезентативность исследования обеспечивается, прежде всего, их случайным выбором. Рассмотрим на примере четырех групп технических специальностей в среднем по 25 студентов (т.е. всего примерно 100 студентов). Для дальнейшей обработки составляется общий список, где каждому студенту присваивается номер (можно просто в алфавитном порядке). Затем, случайным образом формируется выборка из 20 студентов, которые, в свою очередь, определяют те группы, которые нужны преподавателю для статистического исследования.

Преподаватель (куратор) должен всегда проводить оценку отчета по показателям, по пользователю, анализировать историю оценок.

В первую очередь, необходимо произвести регистрацию имеющихся статистических данных (например, сколько студентов приступило к выполнению определенного задания).

В системе ДО целесообразно рассматривать следующие понятия: длительность времени посещения, время на выполнение конкретного задания (комплекса заданий), количество попыток, динамика выполнения одного задания, определенного курса (качество и время), средний балл одного студента или группы студентов (за одно задание, за комплекс заданий), результаты входного, промежуточного и итогового контроля.

Во вторую очередь, необходимо провести ранжирование имеющихся данных, т. е. расположить собранные данные в определенной последовательности (например, убывание или нарастание каких-либо показателей — по количеству вопросов, к которым приступили, по количеству правильных ответов, по времени, потраченному на выполнение того или иного задания и т.д.).

В-третьих, для достижения большей определенности в исследовании, необходимо присвоить баллы или другие цифровые показатели исследуемым характеристикам, т. е. произвести градуацию, шкалирование.

Шкалы дают возможность объективно и точно диагностировать, упорядочить статистические данные, дать их количественную оценку. В системе ДО шкалы могут быть разнообразной формы: двусторонними — усвоил или не усвоил (зачетная и незачетная шкала); трехмерными — усвоил удовлетворительно, хорошо, отлично; пятибалльными — выставять оценки от 1 до 5, (десятибалльными, сто балльными и т.д.); шкала компетенций по умолчанию — пока не соответствует требованиям или полностью соответствует.

Числовые оценочные шкалы дают каждому пункту соответствующее значение. Так, при анализе отношения студентов к учебе, их настойчивости в дистанционной работе, готовности к дистанционному сотрудничеству можно составить числовую шкалу на основе таких показателей: 1 – полное отсутствие работы; 2 – неудовлетворительная работа; 3 – удовлетворительная работа; 4 – хорошая подготовка, 5 – отличная подготовка.

Наглядное представление оценочных шкал дает лучшее восприятие динамики улучшения или ухудшения результатов дистанционной работы. Это может быть выражено графически (с двумя стандартными осями), в виде различных диаграмм.

Выводы.

В современном высшем образовании (средне-профессиональном) набирает большие обороты курс в сторону дистанционного образования, поэтому преподаватели всех дисциплин (не только математического цикла) должны обладать навыками работы со статистическими данными, приемами итогового обобщения данных, так как контактное общение со студентами сводится к минимуму. Необходимость в проведении исследования собранных данных, свидетельствует тот факт, что ошибки в этой работе обесценивают самую исчерпывающую и содержательную информацию.

Преподаватель должен владеть: аналитическим методом по работе со статистическими данными, который определяет умение оперировать математическими формулами, с помощью которых выводятся так называемые «обобщающие показатели»; навыками работы с относительными величинами, характеризующие динамику каких-либо изменений во времени и др.

Таким образом, при работе со статистическим данными, особенно в контексте дистанционного обучения, от преподавателей всех дисциплин, в том числе и гуманитарного цикла, требуется хорошее владение математическим аппаратом обработки экспериментальных данных в единстве со знанием качественных характеристик исследуемой дисциплины. Только в этом случае возможна квалифицированная обработка и получение достоверных итоговых данных.

Список литературы:

1. Новиков Д.А. Статистические методы в педагогических исследованиях. М.: МЗ-Пресс, 2004, 67 с.
2. Ахметова Ф. Х., Ласковая Т.А., Попова Е.М. Теория вероятностей. Случайные события. М.: Изд-во МГТУ им. Н.Э. Баумана, 2016, 52 с.
3. Гмурман В.Е. Руководство к решению задач по теории вероятностей и математической статистике. М.: Высш. шк., 1998, 400 с.
4. Письменный Д.Т. Конспект лекций по теории вероятностей, математической статистике и случайным процессам. М.: Айрис-пресс, 2007, 288 с.

ТРАЕКТОРИЯ РЕШЕНИЯ КОМБИНАТОРНЫХ И ВЕРОЯТНОСТНЫХ ЗАДАЧ ОТ ШКОЛЬНОЙ ПРОГРАММЫ ДО ПРИКЛАДНЫХ ДИСЦИПЛИН В ТЕХНИЧЕСКИХ ВУЗАХ

Елена Ивановна МИРОНОВА¹,
Инара Артшовуна АЗИЗЯН^{1*},
Анна Сергеевна СИВИРКИНА¹

¹Рязанский институт (филиал) Московского политехнического университета, кафедра «Информатика и информационные технологии», г. Рязань, Российская Федерация.

*Автор корреспонденции: Азизян Инара Артушовна, inara_azizyan@mail.ru

Аннотация: В данной статье рассматриваются некоторые аспекты изучения комбинаторики и теории вероятностей в контексте преемственности школьного и вузовского образования. Представлены общие задачи комбинаторики, рассмотрены частные задачи в рамках изучения прикладных дисциплин. Обоснована необходимость усиления вероятностно-статистического мышления обучающегося, на всех этапах обучения математике, для лучшего усвоения задач практического характера.

Ключевые слова: комбинаторика, теория вероятностей, теория надежности.

Введение.

В результате освоения прикладных дисциплин математического цикла в политехническом вузе у обучающегося формируются общепрофессиональные и профессиональные компетенции, которые можно охарактеризовать, как личностную способность решать определенный класс задач. Например, в рамках изучения дисциплин математического цикла, способность к абстрактному мышлению, анализу, синтезу, применению системы фундаментальных знаний для идентификации, формулирования и решения технических задач.

В данной статье проследим траекторию изучения и решения комбинаторных и вероятностных задач от школьной программы до вузовского материала. Выбор данного раздела объясняется тем, что значимость комбинаторики не ограничивается математическим знанием, а предполагает у обучающегося развитие способности определять, рассматривать и учитывать все возможные варианты сочетания каких-либо признаков или событий, что служит предпосылкой логического рассуждения и формирования профессиональной компетентности.

Комбинаторика — раздел математики, в котором изучаются задачи выбора элементов из заданного множества и расположения их в группы по заданным правилам, в частности, задачи о подсчете числа комбинаций (выборки), получаемых из элементов заданного конечного множества [1].

Комбинаторика как раздел математики (алгебры) достаточно молодой, многие учителя не рассматривают и не воспринимают этот раздел как необходимый элемент школьного математического образования, который также требует детального изучения для глубокого знания теоретического материала, умения их использовать в контексте заданной проблемы, навыков по применению в задачах прикладного характера.

Целенаправленная работа по внедрению вопросов комбинаторики и вероятностно-статистической линии в школьный курс, с целью повышения математического образования, прослеживается в методике преподавания математики с 60-х годов в работах А.Н. Колмогорова, Б.В. Гнеденко и других. Спустя 20 лет теория вероятностей и комбинаторика рассматривались в школьной программе в качестве факультативного курса или раздела для

дополнительного изучения. Далее были попытки изучения теории вероятностей и комбинаторики в основном разделе школьного курса, но полноценное внедрение можно считать с 2004–2008 гг. с выходом новых учебных пособий под авторством Макарычева Ю.Н., Ткачева М.В. и др.

Некоторые аспекты преемственности школьного и вузовского образования в контексте изучения теории вероятностей и комбинаторики.

В технических вузах в рабочую программу включена дисциплина «Математические основы теории надежности», которая является вычислительной базой для таких дисциплин как «Теория надежности и диагностики», «Инженерные расчеты конструкций» и т.д.

В рамках изучения данной дисциплины представим следующие частные задачи: найти вероятность безотказной работы устройства и определения относительной частоты годных приборов при испытании партий, с учетом правил сложения и умножения комбинаторики и схем с возвращением и без них; для определения числа стандартных и бракованных деталей и вероятности отказа одного элемента, хотя бы одного элемента, всех элементов системы и т. д.

Для решения данных задач предполагается наличие базовых понятий комбинаторики и теории вероятностей у студентов, которые они приобрели в школьном курсе математики. Однако, хотя и по учебной программе отводится определенное число часов, но в свете современных реалий, в рамках учебного процесса старшего звена, комбинаторика представляется в строго-формализованном виде и с учетом только тех заданий, которые так или иначе встречаются в контексте подготовки к единому государственному экзамену, что не способствует лучшему пониманию.

Сформулируем общие задачи комбинаторики следующим образом: 1) составить новое множество из заданного, состоящее в установлении определенного порядка следования элементов множества друг за другом, —составление перестановок; 2) составить подмножество из заданного множества, — составление сочетаний; 3) составить упорядоченное подмножество из заданного множества, — составление размещений.

Для решения данных задач необходимо сначала выстроить логическую базу для последующего математического решения.

Согласно опыту большинства школьных учителей, самая большая проблема при решении комбинаторных задач заключается в формализации, переходе от вербальной формы к математической. В данном случае, это 1) опознание вида задачи (комбинаторная); 2) выбор комбинаторной схемы для решения; 3) применение формулы комбинаторики с конкретными числовыми данными.

Помимо непосредственного вычисления по формулам комбинаторики, в задачах прикладного характера используются ряд комбинаторных методов.

Рассмотрим несколько классов основных задач теории надежности на основе комбинаторики, при решении которых используются:

— *методы рекуррентных соотношений* (решение поставленной задачи с определенным количеством предметов выражается через решение аналогичной задачи с меньшим числом предметов с помощью некоторого соотношения, которое называется рекуррентным (например, при расчетах условий для оптимального резервирования, для определения начальных моментов распределения числа нормально функционирующих исполнительных элементов и т.д.);

— *метод включения и исключения* (определение числа элементов объединения множеств, состоящий в поочередном сложении и вычитании, увеличении и уменьшении числа элементов), например, при расчете надежности невозстанавливаемых и восстанавливаемых резервированных систем (при дробном резервировании или системе

типа “ k из n ”, т. е. система состоит из n элементов, но для ее работоспособности нужно, чтобы не менее k из них были работоспособны);

— *метод траекторий* (геометрическая интерпретация (схемы, чертежи, графы), которая сводит задачу к подсчету числа путей (траекторий), обладающих определенным свойством (например, при определении связности графика для расчета надежности электрических систем при различном виде соединений).

Комбинаторные методы используются широко и в статистике, например, для оценки и контроля надежности технических устройств по результатам их испытаний.

В производстве приходится решать задачи: по определению надежности большой партии произведенных изделий; по выявлению количества деталей, не соответствующих конструкторской документации (КД); по распределению на поправимые и непоправимые.

Испытания технических устройств производятся с целью определения реального уровня их надежности. Испытаниям подвергается выборка из генеральной совокупности. При оценке и контроле основных критериев надежности используются инструменты комбинаторики: контроль числа дефектных изделий, контроль по наработке, при однократном, двукратном, последовательном наблюдении за результатами.

Контроль надежности имеет своей целью проверить гипотезу о том, что надежность рассматриваемого объекта (системы, партии) не ниже установленного уровня.

Так как контроль надежности производится на основе анализа элементов выборки, то при принятии решений возможны два вида ошибок: первого рода — когда хорошая партия не принимается из-за несоответствия КД; второго рода — когда плохая партия готовой продукции принимается. Вероятность ошибки первого рода называется риском поставщика (α), а второго рода — риском заказчика (β).

Рассмотрим метод однократной выборки: из контролируемой партии готовой продукции большого объема (N) берется партия меньшего объема (n), сформированная случайным образом. Исходя из исходных данных, устанавливаются оценочные нормативы (A_0 и A_1). Если выборочное значение контролируемого параметра меньше или равно A_0 , то партия признается надежной; если больше или равно A_1 , то партия бракуется. При решении задач в качестве исходных данных необходимо учитывать ряд условий: ограничения по принятию партии, объем испытаний и т. д. Пусть требуется оценить надежность малой контрольной партии изделий из 50 экземпляров. В качестве опорных точек можно выбрать вероятности принятия партии: партия хорошая, если в ней содержится не более 10 процентов дефектных изделий, и плохая — при содержании 20 процентов дефектных изделий. Риск заказчика (частной компании) и риск поставщика (завода) оценим по 10 процентов. Необходимо определить оптимальные значения приемочного и браковочного числа.

При решении практической задачи достаточно случайным образом выбрать 20 изделий из 50. Такое количество изделий дает возможность провести расчеты на основе гипергеометрического распределения.

Десять процентов от нашей партии D_0 составляет 5 изделий, а при 20 % дефектных изделий D_1 — 10 изделий.

Определение приемочного числа дефектных изделий проводится с помощью формул комбинаторики (расчет числа сочетаний различных комбинаций). Суммирование вероятностей гипергеометрического распределения производится до тех пор, пока накопленная вероятность: риск поставщика не приблизится к 90 процентам, а браковочное число (риск заказчика) к 10 процентам. В интересах заказчика уменьшение браковочного числа готовой продукции, в интересах завода — увеличение числа изделий, не соответствующих конструкторской документации.

Выводы.

Рассматривая серию прикладных задач, мы приходим к выводу, что в настоящее время, комбинаторика и теория вероятностей заложены в теоретическую и практическую основу естественных и технических дисциплин, организацию производства, экономику, планирование и прогнозирование.

Чтобы обеспечить качественную преемственность при изучении представленных вопросов, необходимо, начиная с начального этапа школьного образования уделять должное внимание формированию вероятностно-статистического мышления, умению оперирования методами перебора и выбора комбинаторики.

Список литературы:

1. Письменный, Д.Т. Конспект лекций по теории вероятностей, математической статистике и случайным процессам. – М., 2007, 288 с.

OPTIMIZATION OF TEACHER-STUDENT'S SUBJECT INTERACTION IN THE PROCESS OF LEARNING A FOREIGN LANGUAGE

Hladush IRYNA^{1*}

¹Kyiv University of Technologies and Design, Education and Scientific Institute of Modern Learning Technologies,
Foreign Languages Department, Kyiv city, Ukraine

* Author-correspondent: Iryna Hladush, irina_gladush@ukr.net

Abstract. *The article is devoted to the study of psychological and pedagogical features of Teacher-Student's Subject Interaction and ways to optimize it. Pedagogical technologies of optimizing Teacher-Student's Subject Interaction in the process of learning a foreign language are substantiated and offered. They are a system of interconnected methodological techniques of interpersonal subject-subject relations, which determine the ways of teacher and student actions, aimed at mutual changes in the actions, behavior of all participants in the educational process.*

Key words: *subject, Teacher-Student's Subject Interaction, learning a foreign language, ways of optimization.*

Introduction

The research problem of this topic is to study ways to optimize Teacher-Student's Subject Interaction in the process of learning a foreign language.

The theoretical analysis of the scientific literature has shown that the problem of optimizing Teacher-Student's Subject Interaction has been studied in the works of both foreign and Ukrainian scientists. Among the foreign scholars who have devoted their research to this problem, S.B. Rybakova, G.M. Andreeva, I.V. Vachkov, A. Maslow should be noted. In the domestic psychological and pedagogical literature, this issue was studied by N.O. Evdokimova, L.G. Podoliak, M.M. Fitsula, N. Slyusarenko, S. Shekhavtsova, O.V. Gonchar. Unfortunately, the study of ways to optimize Teacher-Student's Subject Interaction in the process of learning a foreign language is not covered in the psychological and pedagogical literature in an efficient way.

The purpose of the study is to research the psychological and pedagogical features of Teacher-Student's Subject Interaction and ways to optimize it. The main objectives of the study are:

1. To reveal the concept of Teacher-Student's Subject Interaction.
2. Empirically identify the level of formation of the components of Teacher-Student's Subject Interaction.
3. To substantiate the need for pedagogical conditions and to offer technologies for optimizing Teacher-Student's Subject Interaction in the process of learning a foreign language.

Theoretical bases of Teacher-Student's Subject Interaction in the educational process of higher school

In psychology, the subject is defined as a person who actively builds, modifies, improves life relationships and thus determines the individual way of life [1].

The typology of the subject-subject interaction (I - the subject, the other - the subject), when the attitude to yourself and your partner includes the provision of subjective value; in this case the mutual influence on each other is recognized, joint activity is built.

The subject-subject interaction includes polysubjective and activity-value interaction. The type of commonness for polysubjective interaction is a universal polysubject, a corporate collective subject is for activity-value one.

The first sublevel is focused on interaction with others; the subjects are aware of the whole system of relations - both their own and their partner; activities are aimed at self-development and assistance in the development of others.

At the second level of interaction, the subjects focus on the conformity of their characteristics to the existing patterns; consider themselves as a whole and their collectivity (but not other collectivities); realize their attitude and the attitude of others to themselves; activities are aimed at achieving group goals.

The structure of "teacher - students" interaction includes the following components: motivational, cognitive, emotional, behavioral [2].

The motivational component implies a lasting interest in the partner and a pronounced need to deepen the relationship, expanding them beyond the educational process.

The cognitive component includes a deep understanding of the specifics and difficulties of the relationship, an adequate understanding of ways to improve them; knowledge of the partner's characteristics and high identification with him/her.

The emotional component is satisfaction with the relationship; feeling of psychological security and comfort; sympathy and respect for the partner; low level of reactive anxiety in the relationship.

The behavioral component involves the flexibility of behavior, its dynamism; high level of social skills and psychological culture; mutual creativity and cooperation; no barriers to communication.

According to this structural-functional model, we have defined the criteria for the formation of Teacher-Student's Subject Interaction: the integration of subjects whose interpersonal relationships are mediated by the tasks and goals of common personally significant activities that are socially valuable for each member of society; comfort and aesthetic enjoyment of the results of multifaceted joint activities; value attitude to educational activity, which determines the harmonization of mutual changes in value-semantic orientations in the process of interaction. The indicator of the development of Teacher-Student's Subject Interaction is a joint activity.

According to the defined criteria, there are three levels of formation of Teacher-Student's Subject Interaction: high, average and low one.

The empirical study of the formation of Teacher-Student's Subject Interaction

The empirical study was conducted. It included four stages. At the first stage we carried out a theoretical analysis of the scientific literature on the problem of formation of Teacher-Student's Subject Interaction, taking into account the peculiarities of the age of students.

At the second stage: the selection of approaches and methods for studying the factors of formation of Teacher-Student's Subject Interaction.

At the third stage: an empirical study of the psychological factors of the formation of Teacher-Student's Subject Interaction, analysis and interpretation of the results.

At the fourth stage: based on the analysis of the obtained data of the empirical research, we developed recommendations for optimizing the effective Teacher-Student's Subject Interaction in the process of learning a foreign language.

The empirical study of the psychological factors of the formation of Teacher-Student's Subject Interaction involved 21 students: 12 girls and 9 boys, particularly 11 people aged 17-18 years (the first year of study), 10 people aged 19-20 years (the third year of study). The study was conducted in the first term at Kyiv National University of Technology and Design.

To diagnose the factors of formation of Teacher-Student's Subject Interaction, we used a set of the following methods:

- Self-Attitude Inventory (V.V. Stolin, S.R. Pantileev); [3]
- Personal Reflection Inventory (A.V. Karpov);
- Activity Self-Organization Inventory (O.Yu. Mandrikova) [4].

As a result of the empirical research the following is revealed: according to the Self-Attitude Inventory (V.V. Stolin, S.R. Pantileev) average values for all scales of the technique are inherent for students of the 3rd year of study (91,6%), for the 1st year students the majority values are below average (58.4%). Analyzing the obtained values of the third-year students, it should be noted that most of them are formed at the average (50-74 points) and high levels (more than 74 points). The third-year students also demonstrated the highest level of self-interest. Characterizing the data obtained for all students, it should be noted that 57.1% of respondents have a high level of global self-esteem; the average level of global self-esteem is typical for 19.1% of the students. It indicates satisfaction with their ego, their ability to learn and master the profession. However, there is also a significant proportion of people with a low level of formation of both global self-esteem and its components (23.8%). The students may have some difficulties in self-determination of their activities, awareness of life prospects and their own capabilities.

According to the Personal Reflection Inventory it was found that 27% of the first-year students have a level of reflexivity development below 4 sten scores; 73% - from 4 to 7 sten scores.

The level of reflexivity development of 20% (among third-year students) is lower than 4 sten scores; 70% - from 4 to 7 sten scores; 10% - above 7 sten scores.

According to the results of the personal reflection method both years of study demonstrated an average level of reflection.

The analysis of the indicators of the questionnaire of activity self-organization showed that the general indicator for the first year students corresponds to the average level, and for the third year students – the high one.

The empirical research showed that the level of formation of the components of Teacher-Student's Subject Interaction of both groups is average. The first-year students have lower indicators of some components than the third-year students.

Technologies for optimizing Teacher-Student's Subject Interaction in the process of learning a foreign language

Personality-oriented learning is used to optimize effective Teacher-Student's Subject Interaction in the first year of study. Learning to communicate in a foreign language happens through thoughts and feelings. Practical aspects are important, but the motivation is more important. It is expressed in the ability to communicate so that the individuality, feelings and thoughts of students are reflected.

Taking into account the low rates of "self-interest" and "self-confidence" of freshmen, the method of "Six thinking hats" [5] was proposed. This method, in our opinion, is appropriate for those who are unsure of personal interestingness for others. It allowed everyone to be involved in the discussion. None of the participants felt uncomfortable expressing an opinion that might contradict the opinion of the majority, because the student seemed to be speaking on behalf of one of the colored hats, and not on his/her own behalf.

Business games are used to teach the third-year students. During these games, the student acts as a subject: initiates and carries out practical activities. They include communication, cognition, reflection and other types of specific human activity.

Another method of teaching for the third-year students is presentation. In addition to speech skills, this form develops logical thinking, the ability to identify the most important and reject the secondary; structures students' thoughts; develops leadership potential, adaptability, flexibility, conflict resilience; encourages the ability to work in a team; boosts interactive and communication skills; increases creativity, independence, positive self-esteem, tolerance, understanding of other people, etc.

Students of both years of study are encouraged to participate in scientific conferences. The research activity of students provides solving the following tasks: formation of the scientific world outlook of students; the help in mastering a specialty; development of creative thinking and individual abilities in solving practical problems; instilling skills of independent research activities; development of initiative; ability to apply theoretical knowledge in their practical work.

Conclusions

We conclude that the problem of optimization of Teacher-Student's Subject Interaction is presented in the integral form at the theoretical and methodological level.

It is concluded that optimization of Teacher-Student's Subject Interaction, especially for the students with the average level of the formation of all components of such interaction, is effective under condition of the use of experimentally tested pedagogical technologies. These technologies are aimed not only at successful learning a foreign language, but also at the development of the personal communicative potential, the professional and personal development of the teacher and the student, their joint cognitive and research activities and value system.

References:

1. RUBINSHTEJN, S. L. Chelovek i mir [Man and world] / S. L. Rubinshtejn // Problemy obshej psihologii. SPb., St. Piter., 2000. — 712 p.
2. PODOLIAK, L.G. Psykholohiia vyshchoi shkoly: Navchalnyi posibnyk dlia mahistrantiv i aspirantiv. [Psychology of higher school: a textbook for Master's degree and Ph.D. candidates] /L.G. Podoliak// StudFiles: electronic edition. – Available at: <https://studfiles.net/preview/5319040/page:32/>
3. PANTILEEV, S.R. Samootnoshenie kak emocional'no-ocenochaya sistema [Self-attitude as an emotional-evaluative system]. – Moscow: Izd-vo Mosk. un-ta, 1991. – 485p.
4. MANDRIKOVA, E.YU. Razrabotka oprosnika samoorganizacii deyatel'nosti (OSD) [Development of Activity Self-Organization Inventory (ASO)] // Psihologicheskaya diagnostika. 2010. № 2. P. 87-111 (Special edition «Diagnostika lichnostnogo potenciala-2» / Edited by D.A. Leont'ev, E.I. Rasskazova)
5. EDWARD DE BONO. Six Thinking Hats. - UK: published by Penguin Books Ltd, 2016. - 192p.

IMPORTANCE OF SCIENCE FOR PEDAGOGY

Olena IVANOVA¹,
Kseniia KUGAI^{2*}

¹ Kyiv National University of Technologies and Design, Fashion Industry Faculty,
Department of Vocational Education in Technologies and Design, BPD-17, Kyiv, Ukraine

² Kyiv National University of Technologies and Design,
Senior Teacher of Foreign Languages Department, Kyiv, Ukraine

* Corresponding author: Kseniia Kugai, sketch_k2008@ukr.net

Abstract. *The work deals with theoretical approaches to the system of memorizing educational information and modernization of teaching methods in modern education. The specific features for perception of information, presented by means of various ways, are studied. On the basis of the analysis, solutions were identified that will help improve the quality of students' learning material mastering.*

The article reveals the usage of information from different scientific fields. It covers the notion of memory and its different types. Different aspects for memorizing and mastering new knowledge more efficiently are distinguished.

Keywords: *teaching methods, memory, didactics, learning process, information perception.*

Introduction and problem statement

Due to the transition of humanity to a new post-industrial era of its existence, over the next few decades, education is likely to change more than in all three hundred years that have passed since the emergence of modern school printing. The transition from one society, industrial, to another, post-industrial, is accompanied by radical changes in education.

Most of the occupations that existed before no longer exist. But every year new directions of society development appear where a new highly educated class, such as intellectuals, serves. But the problem is that the methods used by teachers in training do not give the same result as before.

In the wake of life change, people also develop: the way of living, information perception, communication skills, etc. And this must be taken into account while training specialists.

There are the following main methods and approaches in pedagogy: system, personal, cultural, activity, ethnoeducational, polysubjective, anthropological [1].

The purpose of research is to analyze the process of information perception and knowledge mastering using different methods and techniques. To achieve this goal, the following tasks were set: to study different memorization mechanisms; to identify modern teaching methods.

Methodological part

We will consider the anthropological approach as a systematic use of information from different scientific fields about a person within this framework when applying the pedagogical process [2]. There are many different classifications of channels for new information perception by people. Someone perceives more easily information presented using pictures, diagrams, drawings. Some people better cope with information that is transmitted orally. It is easier for someone to study in the morning, for others in the evening. But we all have similarities in the very mechanism of memorization. At this stage, it is necessary to turn to such a science as biology.

To begin with, it is worth mentioning that there is no specific part of the brain that is responsible for a separate function, all systems work together.

The structure of the human brain is very complex, because in order to superficially understand what makes us remember information, we will consider only such components:

temporal lobe parts, hippocampus, entorhinal cortex, paranasal and parahippocampus cortices. The temporal lobe occupies the inferolateral parts of the hemisphere [3]. The hippocampus is a part of the brain limbic system (olfactory part). It engages in the mechanisms of emotion formation, memory consolidation (transition of short-term memory to long-term memory) [4]. The entorhinal cortex is a part of the cerebral cortex located in the temporal lobe and belongs to the hippocampus formation. The paranasal cortex receives sensory information. The parahippocampus cortex carries information between the hippocampus and the rest of the brain [5].

These parts of the brain are important for declarative memory. This kind is a fundamental form of memory. Declarative memory includes life experience and knowledge of facts. In order for a new declarative memory to form, key areas of the temporal lobe must work. These areas are also needed in cases where a new memory is repeated and may be associated with other information. So it gradually turns into a long-term memory.

From this, four aspects can be distinguished that will help us memorize and acquire new knowledge more efficiently and quickly:

1. Repetition. The more times we recall a memory, the stronger it becomes. Repetition involves neural networks that belong to the attention system. In other words, we tend to remember what we paid attention to.

2. Associations. If we need to remember something new, we need to relate it to well-known facts or build a system of associations. The more associations a memory has, the stronger it is. The point is that associations allow you to retrieve this memory in many ways: if one of them does not work, others will help.

3. Emotional resonance. The amygdala, a structure necessary for processing emotions [6], is capable of forming long-lasting memories through the hippocampus. Once upon a time, tens of thousands of years ago, this structure automatically signaled a person about the state of the environment, about its usefulness or danger. This makes emotional memories stronger than others.

4. Novelty. The brain is designed to focus attention on novelty. As a rule really unusual events remain in the memory for a very long time.

Results and discussion

Explaining new material is the most important structural element of the lesson. The quality of its mastering depends on how the educational material is presented. First, it is designed for revealing the essential features of the phenomena under study. Secondly, for teaching students to put into practice the knowledge gained.

Besides it should be noted here that motivation plays an important role in learning and knowledge mastering. This is the main driving force that ensures the student's involvement in the class work. Motivation is characterized, above all, by students' interest in the subject being taught and their desire and willingness to study it. Interest contributes to concentration, enhances the impressions received during the lesson, and stimulates the review of the material studied. In addition, motivation enriches students' extra-linguistic knowledge, thereby contributing to the formation of their overall competence.

A special place is occupied by the study of academic motivation, which is defined as a private type of motivation that is included in the educational activity. [7, p.152]

So, in modern didactics, such methods are distinguished:

- verbal (the source is the spoken or printed word);
- visual (the source of knowledge is objects, phenomena observed);
- practical (students gain knowledge, develop skills and abilities by performing practical actions);
- problem-based learning [8].

Verbal methods are central to the system of teaching methods. These methods include a story, explanation, conversation, discussion and lecture.

Visual teaching methods include those in which the assimilation of educational material is in significant dependence on the visual aids, diagrams, tables, figures, models, instruments and technical means used in the learning process. Typically, these methods are used in combination with verbal. They involve visual and sensory acquaintance of students with objects, phenomena, processes.

With the help of visual teaching methods, we can demonstrate and illustrate information. Demonstration serves mainly to reveal the studied phenomena dynamics, but is also used to familiarize oneself with the external appearance of an object or its internal structure.

Illustration involves showing objects, processes and phenomena in their symbolic representation using posters, maps, photographs, drawings, diagrams, flat models, etc. Recently, the practice of visualization has been enriched by a number of new tools (multicoloured cards with plastic cover, albums, atlases, etc.).

Practical teaching methods are based on the practical activities of the students. Their main purpose is the formation of practical skills and abilities. These methods include exercises, laboratory and practical work.

And the last method we will look at is the problem-based learning method. It is transitional kind from performing to creative activities.

The essence of this method is that a teacher sets a problem (that is, a problem that needs to be solved) and solves it himself, thereby showing the train of thought in the process of cognition. Students not only perceive, realize and memorize ready-made knowledge, conclusions, but also follow the logic of evidence, the movement of a teacher's thought. Also, this method can be used in the opposite direction: a teacher sets the task (problem) to a student, which needs to be solved. A student, using information search, facts, solution strategies and thus learns to solve problems.

Conclusions

Having considered the learning process from the point of view of science, and having familiarized ourselves with the teaching methods that are used in modern pedagogy, we can draw the following conclusions.

In the process of familiarization or revising of what has been studied, the available teaching aids are used, which serve either as the main source of knowledge (textbook), material for observation (figures, tables, audio manuals, etc.), or as a means of systematizing the studied material (tables). Graphic designations are of great importance for understanding the peculiarities of the studied phenomena. They fix the students' attention on essential features.

Also, when applying the verbal teaching method, it is necessary to use associations, because, by linking new material with already known facts, our brain absorbs and produces the material better.

The visual method provides emotional resonance by showing patterns, drawings, combining colours that evoke certain emotions, etc. If this is a demonstration, then it takes place with the help of dynamics.

The practical method allows us to revise previously learned information. Thus, applying it in practice, we pay attention to the primary and secondary facts. And we tend to remember what we paid attention to.

The problem-based learning method helps us to focus on novelty. In the process of searching for a solution, students find previously unknown facts, techniques, methods, classifications, etc.

Summing up the above and taking into account the scientific research we can state that, the learning process can take less time, be less labour-intensive, and at the same time be of higher quality and more successful.

References

1. AKHVERDIEV, K. *Osnovnyie metodologicheskie podhodyi v pedagogike* [Basic methodological approaches to pedagogy]. In: Molodoy ucheniy, 2010. 6 (17), pp. 308-310.
2. MAKSAKOV, A. *Pedagogicheskaya antropologiya* [Pedagogical anthropology]. Moscow: Izdatelstvo Yurayt, 2019.
3. KRYLOVA, N., ISKRENKO, I. *Cherepnyie nervyi. Anatomiya cheloveka v shemah i risunkah* [Cranial nerves. Human anatomy in diagrams and drawings]. Moscow: MIA, 2006.
4. POKROVSKY, V., KOROTKO, G. *Fiziologiya cheloveka* [Human physiology]. Moscow: Meditsina, 2003.
5. REUTER, P. *Taschenwörterbuch der Biochemie* [Pocket dictionary of biochemistry]. Basel: Birkhäuser Basel, 2000.
6. SUZUKI, W., FITZPATRICK, B. *Healthy brain, happy life: a personal program to activate your brain and do everything better*. New York: Dey Street Books, 2015.
7. KUGAI, K. Motivation in foreign language learning. In: *Dialoh kultur u Yevropeiskomu osvithnomu prostori: Materialy IV Mizhnarodnoi konferentsii*, 2019, Kyiv, pp.151-153.
8. VNUKOVA, O. *Metodolohichni zasady profesiinoi osvity* [Methodological principles of vocational education]. Kyiv: KNUTD, 2015.

ORIGINILE ȘI EVOLUȚIA CONCEPȚIILOR FILOSOFICE ASUPRA MENTALITĂȚII ȘI IMAGINARULUI

Cristina LAZARIUC^{1*}

¹Universitatea de Stat din Moldova, Școala Doctorală Istorie, Arheologie și Filosofie, drd., anul II, Chișinău, Republica Moldova

*Autorul corespondent: Lazariuc Cristina, e-mail: cristina.lazariuc@ssu.utm.md

Abstract. *It is certain that our life cannot exist outside the mentality and the imaginary, they being the ones that allow the perception and understanding of human representations, of the way of the individual is relating to the reality in which he exists. The process of establishing, transforming and consolidating mentalities is one of the prominent topics at the heart of public debates in all countries of the world, but especially in transition countries, where the way citizens receive, process or filter information and relate immediately to realities, it is identified as one of the main obstacles that prevent or one of the factors that favor the production of a substantial social change. In this sense, this article presents a reflection on the need for progressive multidisciplinary research on the problem of collective mentality, from the perspective of collective imaginary and social representations, evoking, first of all, the essence of resources of meaning and functionality of the concept of mentality and of the related concepts (social imaginary, social representations, collective consciousness), from antiquity to the Renaissance.*

Cuvinte-cheie: *antichitate, bagaj mental, ev mediu, imagini, Renaștere, reprezentări sociale.*

Introducere

Este cert faptul că viața noastră nu poate să existe în afara *mentalității și imaginarii*, ele fiind cele care permit perceperea și înțelegerea *reprezentărilor umane*, a modului de raportare a individului față de realitatea în care acesta există. Procesul de constituire, *transformare și consolidare a mentalităților* reprezintă una dintre temele proeminente aflate în centrul dezbatelor publice în toate statele lumii, dar, mai ales, în țările în tranziție, unde modalitatea în care cetățenii recepționează, prelucrează sau filtrează informația și se raportează la realitățile imediate, este identificată a fi una dintre principalele obstacole sau unul din factorii favorizanți în calea unei schimbări sociale substanțiale. În acest sens, apare necesitatea realizării unei cercetări progresive cu caracter multidisciplinar asupra problemei *mentalității colective*, din perspectiva imaginarii colectiv și reprezentărilor sociale, evocând, în primul rând, esența resurselor de semnificație și funcționalitate ale conceptului de *mentalitate*, dar și ale conceptelor înrudite (imaginar social, reprezentări sociale, conștiință colectivă).

Conceptele de *mentalitate și imaginar*: proximitate și diferențiere

Caracterul multidisciplinar al abordărilor fenomenelor imaginarii și *mentalității*, este demonstrat prin dizolvarea hotarelor de demarcare a domeniilor de cunoaștere, ca urmare a conștientizării necesității „parteneriatelor” interdisciplinare inițiate de cercetători din diverse țări, printre care un loc de cinstă îl ocupă cei proveniți din Franța. Deși, funcțiile multiple ale *imaginarii și mentalităților* în viața colectivă au fost și sunt precăutate în primul rând de **istorici (inclusiv ai mentalităților)**, ca: L.Febvre, F. Braudel, G. Duby, L. Boia, T. Nicoară, S. Nicoară și C. Braga; dar și **filosofi**: H. Corbin, G. Bachelard și H. Berr. care pentru a creiona integritatea tabloului *mentalităților*, apelează cu încredere la „vecinii”: **psihologi**: S. Moscovici, A. Neculau, V. Novikov; **psihaanalisti**: S. Freud, C. G. Jung; **antropologi**: G. Durand, A. Nitschke; **sociologi**: G. Le Bon, É. Durkheim, S. Chelcea; **psihologi sociali**: R. A. Baron și I. Marková, totuși, caracterul complex și eterogen al *mentalităților*, presupune judecăți de valoare, comportamente, reprezentări, atitudini deosebit de variate ca vechime, origine și durată, care fac ca conceptul de *mentalitate* să nu poată fi clar definit și explicat, indiferent de precizia cuvintelor folosite. Unii

dintre aceștia, fiind afectați de lipsa de precizie a conceptului, au renunțat la “mentalități” ca la un termen depășit, și au preferat terminologii alternative consacrate de alte științe ale umanului, așa ca “*imaginar*”, “*reprezentări ale imaginarului*” sau “*istoria reprezentărilor*”.

Trebuie să remarcăm faptul că, *imaginarul* este un concept aflat în proximitate cu *mentalitatea* și într-o strânsă legătură cu aceasta, dar nu sunt identice ca semnificație. Termenul *imaginar social* a fost introdus în 1978 de **E. Patlagean**, ca fiind „...ansamblul reprezentărilor care depășesc limita impusă de constantele experienței și de înălțările deductive pe care aceasta le autorizează...” [1, p.114]. Domeniul *imaginarului* nu este numai complicat de definit, ci și greu de circumscris din punct de vedere tematic și metodologic. Prin însăși natura sa, *imaginarul* constituie obiectul de interes al mai multor discipline, fie că este vorba de *istoria artelor*, *a științelor*, *a ideologiilor*, *de istoria mentalităților sau de antropologia istorică*. Toate acestea împart vastul domeniu al *imaginarului*, în încercarea de a oferi o imagine completă asupra specificului acestuia. De asemenea, cercetarea *imaginarului* înseamnă pătrunderea în natura profundă a omului, care după expresia lui **J. le Goff** presupune a investiga „adâncurile conștiinței colective”. Potrivit istoricului român, **A. F. Platon**, „*imaginarul* reprezintă „vastul sistem simbolic produs de o întreagă colectivitate, format din sistemul reprezentărilor sociale care participă la construcția viziunii asupra lumii, a modului de interpretare și cunoaștere a ei, a sistemului de norme și valori sau a imaginii de sine și de ceilalți” [2]. Astfel, definit în sens larg, *imaginarul* „se situează în afara realității concrete, incontestabile, a unei realități percepute fie direct, fie prin deducție logică sau exprimare științifică” [3, p. 11-12].

Evoluția cadrului teoretico-metodologic al conceptului de *mentalitate*: din antichitate până în epoca Renașterii

Reieșind din cele menționate, evidențiem faptul că cele mai profunde analize, oferite de *cercetarea pluridisciplinară*, demonstrează clar că, pentru a pătrunde în profundele substraturi ale schimbărilor actuale, este necesară o plonjare în *istoria gândirii filosofice*, care ne oferă posibilitatea de a ne adânci în trecut pentru a surprinde procesul constituirii *mentalităților colective*, precum și fenomenele spirituale în toată complexitatea și intensitatea lor. Or, aceste fenomene spirituale sunt rezultatul activității oamenilor tuturor timpurilor, care au împărtășit emoții, sentimente și dorințe antagonice, aspirații și scopuri înalte sau meschine, frământări și tensiuni interioare exteriorizate în lupte, concurență, sacrificii și renunțări. Astfel, comunitățile istorice care s-au succedat de-a lungul timpului nu numai au săvârșit fapte și au creat instituții, ci au acumulat, conservat și transmis un autentic „bagaj mental”, sub formă de *amintiri*, *concepții*, *valori*, *idealuri*, *norme*, *obiceiuri și tradiții*. Din aceste considerente, cercetarea *mentalităților colective* reprezintă un pas esențial în cunoașterea și înțelegerea lumii contemporane.

Aspirația descoperirii *umanului*, reliefată prin analiza modalităților de manifestare a *mentalului* sub formă de *structuri*, *imagini*, *identități*, *alterități*, *viziuni despre timp*, *viață*, *moarte*, *societate*, *univers*, etc. au existat dintotdeauna, dar traseul urmat de-a lungul timpului a fost contradictoriu. Acest fapt este demonstrat și de apariția tardivă a cuvântului *mental* (abia pe la mijl. sec. al XIV-lea), și a derivatului acestuia — *mentalitate* (*mentality*), introdus de către englezi, în vocabularul filosofic în 1691. În acest sens, constatăm că specificul dimensional al constituirii *imaginarului* trebuie analizat din perspectiva factorilor care l-au determinat corespunzători circumstanțelor sociale inerente fiecărei etape istorice. Cu părere de rău, în cercetarea istoriei, care, în viziunea lui N. Iorga, „ne prezintă oamenii feluriți ai timpurilor deosebite”, factorii politici și economici se raportează, în ultima instanță, la om și la *mentalitatea* lui. Pe parcursul dezvoltării societății umane, factorii economici, deși n-au fost niciodată ignorați ca factori determinanți ai progresului socio-tehnologic, ei au rămas totuși la periferia scenei istorice, ca simple decoruri, care nu participă decât indirect la acel proces de dezvoltare și transformare a societății umane ca entitate globală. Rolul principal, în acest sens îl dețin *ideile*, *stările de spirit*, *mentalitățile colective*, ^[4] căci „în ciuda miopilor care nu văd ori nu vor să vadă decât factorul material al acțiunilor sociale, stările de spirit sunt acelea care domină totul” [5, p. 252]. Din aceste considerente, este argumentată

necesitatea abordării teoretico-metodologice a *imaginarului*, ca formă incipientă de manifestare a *mentalului*, începând cu **perioada antică** de dezvoltare a gândirii umane și până în **Renaștere**, urmând mai apoi, într-un alt studiu, să reliefăm specificul acestei probleme, începând cu perioada modernă, trecând apoi prin contemporanietate, până la etapa actuală:

1. Perioada antică - perspectiva *mentalului* în antichitate a fost influențată de gândirea mitică asupra lumii și asupra vieții cotidiene, materializată de spiritul creativ și novator al colectivităților umane sub formă de diverse conținuturi imaginare: *reprezentări, imagini, vise, legende* despre originea și structura lumii, despre forme de organizare a muncii, etc., *modele utopice* de constituire și funcționare a statului ideal, sisteme de valori, norme de comportament, tradiții și obiceiuri. Drept mărturie, autorii antici, precum **Herodot**, **Tacitus**, apoi scriitorii bizantini și medievali au semnalat existența la vechile popoare a unor *concepții, tradiții, obiceiuri morale, legende* exprimate în forme specifice de cultură și civilizație. Tot aceștia au semnalat că certitudinile trecutului, păstrate sub forma tradițiilor religioase, aveau un rol fundamental în viața oamenilor, deși se păstrau sub forma *povestirilor mitice*. Pentru **Platon** *mythos*-urile erau mijloace pedagogice de transmitere a cunoștințelor, de modelare a moravurilor, iar **Aristotel**, din perspectiva raționalismului său, aborda miturile ca pe niște structuri venerabile, care ocupau un loc aparte în „*mentalitatea*” antică. Totodată, din sfera *mentalului antic* fac parte și încercările filosofilor de a explica lumea ca o integritate prin mijloace pur logice, fără a apela la puterile mitico-religioase. Din această perspectivă, în antichitate, *imaginarul* apare ca un depozit al tuturor imaginilor și reprezentărilor situate la nivelul conștiinței colective, o conștiință care reflecta o altfel de realitate, uneori chiar o imagine deformată a realității, aceasta cu scopul de a o face acceptabilă, inteligibilă sau suportabilă, mai ales în momentele când rațiunea își conștientiza propriile limite.

2. Perioada Evului Mediu - perspectiva *mentalului* în evul mediu a fost influențată de *teocentrism* și *revelație*, ca formă de cunoaștere, în virtutea căreia orice formă de manifestare spirituală depindea de *grația divină*. Drept rezultat, de-a lungul Evului Mediu și până în secolul al XVII-lea imaginea trecutului a fost, în mod fundamental, de inspirație biblică, celebrând gloria divină și actele oamenilor inspirați de Duhul Sfânt. Din perspectiva creștinismului, Dumnezeu a revelat oamenilor numai ceea ce este de folos mântuirii lor, numai ceea ce natura umană este în stare să cunoască, cu ajutorul gândirii și imaginației, iar când acestea devin neputincioase, intervine *credința* care este superioară: „Înțelege pentru a crede și crede pentru a înțelege” (A. Augustin). Potrivit acestei concepții, oamenii au o imposibilitate ontologică de a cunoaște adevăratul mers al evenimentelor istoriei și adevăratul sens al faptelor care se produc. În termeni teologici, istoria umană reprezintă o hartă hodologică (*hodos* în grecește înseamnă *drum*) a acțiunilor și dorințelor. Cu alte cuvinte, istoria reprezenta vremelnicul, participarea la muncile și luptele cetății terestre, care antrena ambiții devastatoare, iar din punct de vedere creștin, nu însemna decât o înspăimântătoare dinamică a *păcatului*, o fecunditate a răului, care propulsează distrugerile din ce în ce mai departe. Sf. Augustin numea această manifestare o irupție a păcatului în lume, argumentând astfel rolul central al Bisericii de a îndruma pe credincioși pe calea cea bună [6, p. 9-13]. În concepția acestuia, *Cetatea oamenilor* reprezintă cadrul social unde înfloresc condiția umană viciată, de aceea istoria oamenilor apare marcată de: suferințe, boli, violență, corupție, oprimare a dreptilor, etc. Drept rezultat, răul apare mai pregnant, decât binele, în bilanțul net al istoriei umane, iar din perspectivă teologică ambițiile, firea negativă a omului, goana după bunăstare au determinat caracterul ambivalent al cuceririlor sale. Totodată, bisericile creștine au fost reticente față de istoria profană centrată pe promovarea gloriei umane, dar o serie de anale și cronici despre “poporul lui Dumnezeu” au completat tabloul cultural al epocii medievale. Aceasta se datora faptului că faptele săvârșite în lume ofereau suficiente exemple morale, care să-l ghideze pe creștin în evoluția sa spirituală. A scrie istorie însemna, în Evul Mediu, a crea o operă intim asociată liturghiei. Din aceste considerente, la nivelul întregii comunități creștine, exista un interes profund pentru *modele*, pentru comportamente exemplare. Iată de ce, preocupările pentru scrierile celor din vechime sau pentru faptele sfinților au fost considerate o nobilă asumare a bunelor gânduri și experiențe, care trebuiau retrăite [7, p. 14-15]. Plus la aceasta, A. Duțu menționează că

este important a nu separa analiza mentalităților de studiul locului și al mijloacelor de producție. În concepția sa, palatul, mănăstirea, castelul, școlile, curțile sunt, de-a lungul Evului Mediu, centrele în care s-au plămădit *mentalitățile* [8, p. 10-11].

3. Perioada Renașterii - perspectiva mentalului în epoca renașcentistă a fost marcată pe de o parte de păstrarea influenței mentalității teocentrice a Bisericii creștine asupra colectivităților umane, care dădeau prioritate mai mult principiilor divine, decât modelelor umane de comportament, iar pe de altă parte de *reforma umanistă* care ridică la rang de personalitate creatoare de bunuri și valori materiale și spirituale, care reprezintă un microcosm în care se reflectă întreg Universul. Această trăsătură a epocii renașcentiste a creat condiții pentru oscilarea conștiinței colective între două concepții opuse, care a culminat cu recunoașterea de către modernitate a *rațiunii*, ca valoare supremă și izvor unic al creațiilor spirituale. Drept exemplu servește concepția lui **M. Luther** care considera, că *omul este pământ*, iar faptele și *speculațiile sale sunt fum*, respingând astfel aroganța rațiunii, care în teologia scolastică a distrus primatul Revelației. Luther a fost intrigat de teologia scolastică, ce îl transforma pe Dumnezeu într-o Ființă Necesară, un soi de *obiect al cercetării*, a cărui existență ar putea fi hotărâtă cu ajutorul obiectivității savante. Totodată, gânditorii Renașterii au lansat ideea căutării adevărului, nu prin raportarea la Revelația creștină, ci prin experiența și observația asupra lucrurilor și a faptelor din istoria oamenilor. Adevărul trebuia de acum, evaluat rațional. Așadar, odată cu Renașterea omul devenea o *minunăție*, iar rațiunea - cea mai nobilă sursă a gândirii și a vieții.

Concluzii

Cea dintâi concluzie fermă referitoare la *imaginar* este că statutul său este marcat de ambiguitate determinată, în mare măsură, de universalitatea și varietatea inserțiilor sale ca domeniu de analiză și, nu mai puțin, ca subiect al curiozității științifice. Cert este, însă, faptul că, toate conținuturile imaginare - *reprezentări, imagini, mituri, utopii*, constituie stratul profund al *conștiinței colective*, ce își pun amprenta asupra tuturor manifestărilor sociale. Drept urmare, *imaginarul social* devine factorul dinamic al mentalității colective, precum și aspectul ei activ și creator. Totodată, studiul *mentalităților și imaginarului social* ridică o complexitate de probleme datorate caracterului lor pluridisciplinar, precum și diversității de similitudini și tendințe metodologice care, pe de o parte, se reunesc, iar pe de altă parte, se opun. Din aceste considerente, funcțiile complexe ale mentalităților în viața colectivă sunt abordate, atât de antropologi și sociologi, cât și de etnopsihologi, psihologi, istorici, etc., iar literatura, ca domeniu privilegiat al imaginarului, oferă detalii reprezentative care proiectează o imagine reală sau deformată a societății, în dependență de dorințele mai mult sau mai puțin conștiente ale mentalului colectiv precum și de interesele, prejudecățile sau sensibilitățile autorilor.

Referințe:

1. Nicoară, T., Nicoară, S. *Mentalități colective și imaginar social. Istoria și noile paradigme ale cunoașterii*. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 1996.
2. Platon, A. F. *Imaginarul politic și formarea identităților europene (secolele XIV/XVI-XIX)*. [online]. [accesat 10.07.2020]. Disponibil: https://moam.info/imaginarul-politic-i-formarea-identitaților-europene-secolele-cse_5a2a6d4c1723ddd3347e9492.html
3. Boia, L. *Pentru o istorie a imaginarului*. București: Polirom, 2007.
4. Suci, M. N. *Iorga și istoria mentalităților*. În: Studii și materiale de istorie medie. vol. XI, 1992, p. 147.
5. Iorga, N. *Generalități cu privire la studiile istorice*. București: Polirom, 1999.
6. Nicoară, S. *O istorie a secularizării (sec.XIX-XX) Avatarurile creștinismului și triumfalismul mesianismelor noilor ere*, vol. 2, Cluj Napoca: Accent, 2006.
7. Duby, G., *Anul 1000*. Iași: Polirom, 1996.
8. Duțu, A., *Literatura comparată și istoria mentalităților*, București, Univers, 1982, p. 10-11.

SPECIALISTUL ÎN DEVENIRE: ÎNTRE CUNOAȘTERE ȘI SCHIMBARE

Ioan LUNGU^{1*}

¹Universitatea Tehnică din Moldova, Facultatea Calculatoare, Informatică și Microelectronică,
Departamentul Ingineria Software și Automatică, grupa TI-204, or. Chișinău, Republica Moldova

*Autorul corespondent: Ioan Lungu, ioan.lungu@isa.utm.md

Rezumat. Schimbările parvenite în urma dezvoltării tehnologiei și a inovațiilor influențează asupra structurilor psihice care blochează sau încetinește procesul de realizare a „saltului” în dezvoltare. În consecință, se evidențiază incapacitatea de a ține sub control schimbările și de a edifica un comportament adecvat al specialistului în devenire. Acestea pot fi realizate prin intermediul cunoașterii, dar totodată, aplicând un șir de strategii: asigurarea unui echilibru optim între dimensiunea informativă și cea formativă, centrarea pe învățarea inovatoare, implementarea principiilor și a conținuturilor învățării anticipative, extinderea actului educativ de-a lungul întregii vieți a individului, abordarea globală și abordarea coerentă a conținutului, asigurarea echilibrului dintre ele, adaptabilitatea la schimbare.

În concluzie, pentru persoană – specialist în devenire, în scopul realizării sarcinilor legate de viitorul loc de muncă dar și problematica contemporană este importantă adaptabilitatea la schimbare dar și inovarea sau planificarea schimbării.

Cuvinte cheie: gnosiologie, cunoaștere, epistemologie, societatea cunoașterii.

Introducere

Formarea specialistului în prezent ține de problematica contemporană dar și de inovațiile apărute în domeniu ce pune un accent pe schimbarea de paradigmă a cunoașterii. Schimbarea provoacă temeri de necunoscut, ce duc la probleme atât de ordin fizic, cât și psihic a personalității.

În accepția cea mai cuprinzătoare, cunoașterea este un proces prin care omul își dezvoltă capacitatea de a se raporta la zone tot mai extinse ale existenței. Prin cunoaștere omul pătrunde în structurile tot mai profunde ale realității, descoperind și formulând în limbaj, legile care guvernează existența și dezvoltarea obiectelor și fenomenelor.

Societatea cunoașterii

Cunoașterea face obiectul gnoseologiei (lb.lat. *gnosis* – cunoaștere), sau al teoriei cunoașterii, domeniu care își propune să studieze natura și întinderea ei, presuposițiile și fundamentele acesteia; „parte a filosofiei care cercetează condițiile generale, izvoarele, modul de desfășurare și validitatea procesului cunoașterii, privit ca proces de producere a unor cunoștințe” [1]. În *Dicționarul de filosofie și logică*, A. Flew traduce epistemologia ca „ramură a filosofiei preocupată de teoria cunoașterii. Problemele centrale ale epistemologiei au fost natura și izvoarele cunoașterii, întinderea ei și valabilitatea pretențiilor de cunoaștere” [2].

În procesul cunoașterii, fiecare specialist este ghidat de anumite sisteme de valori transmise din familie, dar o mare parte din școală/universitate, fapt care inspiră încredere pentru o soluționare pozitivă a problemelor apărute în fața sa, atât din perspectivă personală, cât și profesională.

Important pentru noi sunt valorile educaționale transmise de universitate, atât prin intermediul unor discipline se formează competențe profesionale, cât și prin intermediul disciplinei Etica profesională - curs transdisciplinar, deoarece trasează problematica sa prin toate domeniile existente. Transformările referitoare la schimbare au un impact important asupra raporturilor sociale. Orice societate și-a propus să-și dezvolte sistemul său de valori, să deschidă noi orizonturi ale cunoașterii, ale gândirii și ale activităților umane.

Schimbările generează noi provocări, antrenează noi exigențe, respectiv, acestea presupun analiza perspectivelor adaptării educației la o societate în continuă schimbare și dezvoltare. În acest sens, este explicabilă preocuparea, de reformare a educației, de dezvoltare cu tendințele evoluției viitoare a societății, cu accent sporit de digitalizare, dar condiționată și de pandemie.

De asemenea, în această perioadă informația și cunoașterea pun un accent deosebit în dezvoltarea societății postindustriale. Accesul la cunoaștere prin diferite modalități, permit mai rapid diseminarea informației ce duce la realizarea indicatorilor educaționali. Determinând astfel *societatea cunoașterii* ce „reprezintă mai mult decât societatea informațională și decât societatea informatică, înglobându-le de fapt pe acestea” [3].

În acest sens, cercetătorul D. Nica susține definițiile a două clase mari de vectori ai societății cunoașterii: *cei tehnologici și funcționali*.

Vectorii tehnologici sunt: internetul, tehnologia cărții electronice, diferită de cartea pe internet, dar și prin CD-uri, sisteme de inteligență artificială, mediul înconjurător inteligent pentru activitatea umană, nanotehnologia și nanoelectronica etc.

Vectorii funcționali sunt: managementul cunoașterii pentru întreprinderi, organizații, instituții, administrații naționale și locale, managementul utilizării morale a cunoașterii la nivel global, cunoașterea biologică și geonomică, sistemul de îngrijire a sănătății la nivel social și individual, protejarea mediului înconjurător și asigurarea societății durabile și sustenabile printr-un management specific al cunoașterii, aprofundarea cunoașterii despre existență, generarea de cunoaștere nouă tehnologică, dezvoltarea unei culturi a cunoașterii și inovării, un sistem de învățământ bazat pe metodele societății informaționale și a cunoașterii etc. [4, p.24]

Acestea, confirmă că orice schimbare din lume, va ține seama de cel puțin următoarele dominante de filozofie a educației pe plan internațional: educația pe tot parcursul vieții, educația pentru toți și incluziunea, dezvoltarea holistică (integrală și integrată) a persoanelor, reflectarea în educație asupra propriilor concepții, economiei bazate pe cunoaștere, erei digitale și dezvoltării durabile, dar și menținând valorilor naționale.

În acest context, este evidentă teza: cunoașterea nu are granițe. Fapt ce ne permite să afirmăm că cunoașterea se impune ca sursă importantă pentru inovarea societății.

Valoarea educației în Universitate

Valoarea educației crește într-o lume în care schimbările s-au accelerat simțitor, într-o societate a opțiunilor individuale și sociale, marcată de o multitudine de tranziții etc. Educația este somată să răspundă provocărilor unei lumi a societăților și indivizilor dezorientați, o lume în care s-au pierdut și se pierd repere, sisteme de referință, iar sistemele etice se află în criză.

Misiunea universității, în Societatea Cunoașterii, este de a transmite, a valorifica și a produce cunoștințe, în scopul adaptării la cerințele și provocările actuale ale societății, formând competențele necesare, promovând calitatea și cunoașterea.

În plan educațional, G.Văideanu elaborează o sinteză a sistemului axiologic de educație a umanității, unde la nivel de cunoștințe propune diferite aspecte necesare de a fi cunoscute din perspectiva problematicii contemporane (egalitate, pace etc.), dar important pentru noi este aspectul legat de *dezvoltarea: înțelegerea necesității de a menține un echilibru între creșterea economică și dezvoltarea socială*.

Totodată, G. Văideanu susține că în plan educațional sunt necesare *atitudinile și valorile*: respect de sine și respect față de altul, grijă față de mediu, atașament față de dreptate și de pace, deschidere spirituală și solidaritate [5].

Dicționarul de psihologie, definește atitudinea ca a fi acea structură psihică prin care desemnează „*orientarea gândirii, dispozițiile profunde ale ființei noastre, starea de spirit proprie nouă în fața anumitor valori*” [6].

Atitudinea are funcția de a *orienta* resursele cognitive și noncognitive ale personalității spre proiectarea și realizarea unor activități psihice, individuale și sociale din diferite domenii (cultură, economie, politică, pedagogie etc.) [7, p.160].

Shimbările survenite în cadrul profesional caracterizează activitatea a fi tot mai monotona, iar ritmul de lucru, din ce în ce mai rapid. Astfel ne găsim în fața a doua lumi: una în care domnește plictiseala și alta în care domnește surmenajul, factori care provoacă stresul. Este rezultatul unei hiperactivități care nu ține seama de cerințele realității. Suntem impuși să întreprindem noi și noi acțiuni, iar activitățile sunt realizate tot mai dezorganizat.

Un alt aspect foarte important în formarea specialiștilor sunt *competențele*: gândire critică: capacitatea de a aborda problemele cu spirit critic și fi exibil, a ști să recunoști și să refuzi prejudecățile, încredințarea și propaganda; cooperare: capacitatea de a lucra în echipă pentru realizarea obiectivelor complexe; imaginație: capacitatea de a proiecta un viitor dorit, afirmare de sine: capacitatea de a exprima și de a argumenta puncte de vedere; toleranță: capacitatea de a se implica responsabil în luarea deciziilor la nivelul comunității locale, dar și la nivel național, regional și internațional [8, p. 209, p. 219-220].

Acestea sunt foarte importante în sensul formării specialistului în devenire pentru a-și îndeplini obligațiile de serviciu, care pot fi schimbate în dependență de dezvoltarea tehnologiilor, inovații, dar și a face față problematicei lumii contemporane, [9] care include următoarele caracteristici:

- *caracter universal*: de problema dată este marcată fiecare țară;
- *caracter global*: afectează toate sectoarele vieții sociale, constituind o sursă de probleme deschise atât pentru viața spirituală, cât și pentru cea materială;
- *caracter prioritar și presant*: problemele globale exercită presiuni atât la nivel mondial, cât și național, solicitând răspunsuri prompte, ingeniozitate și, deseori, eforturi financiare importante;
- *evoluție rapidă și greu previzibilă*: incapacitatea de a răspunde situațiilor complexe, pentru a căror abordare nu există metode sau soluții adecvate;
- *caracter pluridisciplinar*: fiecare dintre probleme are conexiune cu celelalte, ceea ce constituie un impediment pentru persoanele deprinse să folosească demersuri unidisciplinare; drept consecință, apare dezorientarea.

Caracteristicile enumerate mai sus dictează necesitatea tratării complexe și multidimensionale a problematicei lumii contemporane, fapt realizat parțial prin intermediul Eticii. Prin urmare, modul de dezvoltare a lumii este determinat, în mare măsură, de modul în care educația poate satisface cerințele acestei dezvoltări.

Totodată, universitatea de azi trebuie să facă față celor 3 provocări: *explozia cunoștințelor, creșterea demografică și diversificarea aspirațiilor*. Cantitatea de informații acumulate datorită progresului tehnico-științific depășește posibilitățile de asimilare. De aceea, este firesc ca studenții să facă cunoștință cu un conținut științific și să fie inițiați în faptele și legile sale prin familiarizarea cu aplicațiile sociale cotidiene în direcția de a înțelege problemele contemporane.

De aici rezultă următorul fapt: cursurile universitare trebuie să reprezinte tipuri de valori transdisciplinare. Abordarea integrată, specifică transdisciplinarității este centrată pe lumea reală, pe aspectele relevante ale vieții cotidiene. Tehnologia progresează. Știința impulsionează dezvoltarea sa. Zilnic apar informații noi, inovații, ce influențează procesul de formare a specialiștilor în devenire, apar meserii noi. Mulți dintre studenți aflați acum pe băncile universitare, sunt pregătiți pentru a profesa în un anumit domeniu, dar până la absolvire unele competențe pot deveni depășite. De aceea, competența de gestionare a informației este absolut necesară pentru a supraviețui.

În vederea prevenirii eventualelor probleme, educația trebuie să asimileze direcția, conținutul și ritmul dezvoltării sociale, să pregătească pentru adaptare la schimbare, aplicând un șir de strategii:

- *asigurarea unui echilibru optim între dimensiunea informativă și cea formativă*. A ști nu mai este un scop în sine, ci un factor intermediar, care asigură saltul spre *a ști să faci, a ști să fii și a ști să devii*. Între aceste căi ale cunoașterii există multiple interacțiuni și schimburi fiind un întreg;

- *centrarea pe învățarea inovatoare*, ce poate contribui la rezolvarea unor probleme globale care depășesc orizontul unei singure științe și solicită o acțiune educațională calitativ superioară, desfășurată în disonanță contextelor; [10, p. 81]

- *implementarea principiilor și a conținuturilor învățării anticipative*, care include: scenarii, prognoze; evaluări ale consecințelor și implicațiilor, abordări interdisciplinare; situații noi de învățare: studii de prognoză etc.;

- *extinderea actului educativ de-a lungul întregii vieți* a individului. Este o completare a instrucției școlare, necesară pentru corelarea noilor informații cu cele existente; asimilarea unor modele de structurare a conținuturilor, de dirijare a activităților și de evaluare în acord cu expectanțele de moment, dar și de viitor ale societății;

- *abordarea globală și abordarea coerentă a conținutului*, asigurarea echilibrului dintre ele;

- *adaptabilitatea la schimbare*. Rezolvarea problemelor legate de impactul educației asupra modelării viitorului presupune realizarea unor studii de perspectivă, care să ofere alternative și acțiuni eficiente - *inițierea la timp a schimbării și adaptarea la schimbare*. Astfel, accentul cade pe un nou mod de a înțelege schimbarea și raportul dintre continuitate și discontinuitate. Adică, omenirea nu mai dorește transformări spontane și întâmplătoare care generează crize psihologice, economice, ci le anticipează și le provoacă.

Concluzii

În esență, dacă pe de o parte, schimbarea este provocată de inovație, creativitate și planificare, pe de altă parte, acestea provoacă temeri de necunoscut, ce duc la probleme atât de ordin fizic, cât și psihic. Schimbarea accelerată, provoacă teamă, incertitudine, nesiguranță – astfel, un rol important ar avea elaborarea strategiilor de adaptare la schimbare. Deoarece, schimbările și problematica lumii contemporane atrage după sine atât schimbări personale cât și societale.

Analiza situației prezente confirmă faptul că învățarea poate fi realizată prin abordarea integrată și transdisciplinară a cunoașterii. Aceasta duce la formarea specialistului în devenire în a se adapta prin cunoaștere.

Referințe

1. Dicționar de filosofie. *București: Editura Politică, 1978.*
2. Dicționarul de filosofie și logică. *București: Editura Humanitas, 1996.*
3. DRĂGĂNESCU, M. De la Societatea informațională la Societatea cunoașterii. *București: Ed. Tehnică, 2003.*
4. NICA, D. Guvern, cetățean, societate informațională. *București: Ed. Semne, 2001.*
5. VĂIDEANU, G., Educația la frontiera dintre milenii, *București: Ed. Politică, 1988.*
6. POPESCU-NEVEANU, P. Dicționar de psihologie. *București: Albatros. Humanitas, 1978.*
7. CRISTEA, S. Dicționar enciclopedic de pedagogie. Volumul I (A-C). *București: Didactica Publishing House, 2015.*
8. VĂIDEANU, G., op.cit.
9. BAUSC K. Problematique and the Club of Rome. [online]. [accesat 03.03.2021]. Disponibil: http://quergeist.net/Problematique_Club-of-Rome.htm
10. CRISTEA, S., Fundamentele pedagogice ale reformei învățământului, *București, EDP, 1994.*

CUNOAȘTEREA „SINE-LUI” ȘI CONCEPTUL DE ”DASEIN” ÎN FILOSOFIA LUI MARTIN HEIDEGGER

Dorina MARGA^{1*}

¹ Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea de Calculatoare, Informatică și Microelectronică,
Departamentul Informatică și Ingineria Sistemelor, Grupa MI-202, or. Chișinău, Republica Moldova

*Autorul corespondent: Dorina Marga, e-mail dorina.marga@iis.utm.md

Rezumat. În articol este reflectată concepția lui Martin Heidegger asupra ființei și ființării umane. Ideile sale, sunt analizate prin metoda fenomenologică, deoarece filozoful susținea că problema sensului existenței nu a fost pusă corect, iar, până la acel moment, nu a fost clarificată semnificația acesteia. Prin urmare, Heidegger introduce termenul de Dasein, cu ajutorul căruia încearcă o nouă abordare a ființei și ființării. Dasein - reprezintă omul ca ființare exemplară, capabil să se raporteze la ființa ființării separată de el.

Cuvinte-cheie: fenomenologie, ființă, ființare, temporalitate, Dasein.

Martin Heidegger, este cunoscut ca fiind un ilustru filozof german, care a activat în perioada secolului XX. Acesta s-a născut la Messkirch, un oraș care a lăsat o amprentă adâncă asupra gândirii sale filozofice. Dezvoltarea gândirii sale s-a intensificat în urma lecturii operelor lui Brentano și Aristotel și, de asemenea, a interpretărilor scolasticii medievale. Martin Heidegger s-a făcut remarcant prin impresionanta lucrare *Ființă și timp*, fiind una dintre cele mai ambițioase cărți de filozofie, prin faptul că încearcă să explice *total*. Acest *tot*, trebuie înțeles ca fiind o incursiune în lumea care se deschide o dată cu ființarea umană, numită *om* sau *Dasein* (Da-sein: existență), în codul lui Heidegger. Filozoful, prin această lucrare, a încercat să explice *felul de a fi* al *Dasein*-ului, sau omului care este inseparabil de timp, ca expresie a finitudinii *Dasein*-ului, iar decodificarea sensului de *a fi* se poate face doar în orizontul timpului. Ființarea ca modalitate a existenței este omul. Numai omul există, stânca este, însă ea nu există... Propoziția *numai omul există*, nu înseamnă că numai el are ființare reală, ci că el este situat în starea de neascundere a ființei, pentru că el are conștiința a ce reprezintă. În *Ființă și timp*, Heidegger arată că doar timpul trimite la starea de neascundere. Timpul menține deschis adevărul ființei ca înțelegere. Este nevoie de demonstrat că acest concept de timp și înțelegerea obișnuită a timpului în general, iau naștere, într-un fel sau altul, din temporalitate, care funcționează de multă vreme drept criteriu ontologic. O ființare *temporală* (procesele naturii și evenimentele istoriei) este opusă unei ființări *netemporale* (raporturile spațiale și numerice) [1].

Delimitarea ființei de ființare și explicarea ființei însăși este sarcina ontologiei. Odată cu întrebarea privitoare la sensul ființei, cercetarea se așează în orizontul întrebării fundamentale a filozofiei în general. În așa fel, Heidegger apelează la o altă metodă, nu cea ontologică. Acesta a pledat pentru idealurile proprii sale fenomenologii ca interpretare a experienței și explicarea *sensului de a fi*. Heidegger se exersează, sub îndrumarea lui Husserl, în metoda fenomenologică, fiind astfel adus, *pe drumul problemei ființei*. De fapt, fenomenologia este studiul *fenomenelor*: aparițiile lucrurilor, sau lucrurile așa cum apar în experiența noastră, sensurile pe care le au lucrurile în experiența noastră. Fenomenologia studiază experiența conștientă așa cum este experimentată din punct de vedere subiectiv. Heidegger a abordat fenomenologia prin semnificațiile radicale ale *logosului* și *fenomenelor*, astfel încât fenomenologia este definită ca arta sau practica *a lăsa lucrurile să se arate*. Filozoful a respins noțiunea de ființă umană/subiect ca spectator de obiecte susținând că atât subiectul cât și obiectul erau inseparabile. El nu caracterizează *ce-ul* concret al obiectelor cercetării filozofice, ci *cum-ul* lor. Cu cât un concept de metodă acționează mai autentic și cu cât el determină mai cuprinzător conturul fundamental al unei științe, cu atât mai originar este el înrădăcinat în confruntarea cu lucrurile însele [2].

M. Heidegger a susținut că căutarea sensului de *a fi* se realizează în concordanță cu *ființa* și cu *felul de a fi* al ființării, care are capacitatea de a înțelege și de a se întreba ce înseamnă a fi. Ființa este o prelungire a modului de a ființa a celui ce întreabă, iar cel ce întreabă nu este altcineva decât noi înșine. Chiar dacă acest concept de ființă pare unul general, totuși acesta este unul obscur, fiind plin de semnificații ambigue, care are nevoie de explicații. La el, *Dasein* nu trebuie înțeles ca *ființa umană biologică*, nici ca persoană. *Dasein* este *un mod de viață* împărtășit de membrii unei comunități. După cum remarcă Haugeland, există o analogie aici, una pe care o *desenează* Heidegger însuși, cu modul în care am putea gândi, la un limbaj existent ca entitate, adică ca un mod comun de a vorbi. Acest apel către comunitate va lua o formă filosofică distinctă pe măsură ce argumentul *Ființei și Timpului* progresează. *Dasein*-ul reprezintă o deschidere esențială, adică a fi în lume înseamnă a fi deschis spre coabitare cu lumea. Determinațiile originare ale *a fi în lume* sunt după Heidegger: simțirea lumii – felul în care simțim lumea și comprehensiunea – felul în care ajungem să înțelegem lumea. Pe baza comprehensiunii se formează interpretarea, care convertește ceva în ceva. Orice cunoaștere este primar o interpretare, adică o abordare a ceva ca ceva. Atât simțirea cât și comprehensiunea sunt determinate de vorbire, care este și ea o determinație existențială. Când vorbirea cade în inautenticitate, limbajul devine ambiguu, iar aceasta dezvăluie că ființarea umană (*Dasein*-ul) este în decădere. După Heidegger, adevărul nu este numai o determinație a ființării umane, ci este o determinație esențială a acesteia. Adevărul nu se mai reduce la o adecvare a intelectului la lucruri (adevărul corespondenței), ci se manifestă printr-o dezvăluire a existenței, el este o scoatere din ascundere. O altă condiție pentru atingerea plenitudinii și autenticității ființării este de a face din inevitabilul sfârșit, moartea – o parte componentă a ființării noastre. Sfârșitul care este gândit ca moarte nu înseamnă vreun a fi la sfârșit al ființării umane, ci o ființare într-un sfârșit al acestui existent. Moartea este un fel de a fi pe care ființa umană îl preia de îndată ce este. Ființarea umană este nu numai aruncată în lume, dar și aruncată în moarte [3]. Așadar, existența inautentică lasă prin ea însăși să se stabilească posibilitatea existenței autentice. Căci ființarea umană aruncată în moarte dobândește o libertate față de moarte, în sfera conștiinței morale. Deci ființarea autentică spre moarte, adică finitudinea temporalității, este temeiul ascuns al istoricității ființării umane. Timpul este orizontul înțelegerii ființei. Ființă și timp se încheie cu conturarea acestei poziții. Mai târziu, Heidegger a reluat problema relației dintre ființă și timp și a arătat că acestea se determină reciproc, dar care nu pot fi concepute ca ceva existent în sensul de lucru. Iată de ce, ele nu trebuie asimilate cu ceva din specia lucrurilor, așa cum a fost cultivată de metafizică, spre a ajunge la a le considera intim unite.

În concluzie, pot spune că cercetând modul de gândire ale lui Martin Heidegger, am reușit să acumulez acea înțelegere a sinelui, care spune că ființa umană face parte din lumea în care există și sunt în esență inseparabile de acea lume. Existența în lume, așa cum este înțeleasă dintr-o poziție heideggeriană, reflectă un tot întreg al subiectivității umane cu obiectivitatea lumii în care trăiește. Astfel, *Dasein* pe care l-am cercetat devine un subiect, al cărui proiect este să explice și să prezică comportamentul unui univers independent.

Referințe:

1. Ființă și timp, traducere din germană de Gabriel Liiceanu și Cătălin Ciorbă. [online] Disponibil: (<https://uituculblog.files.wordpress.com/2016/11/martin-heidegger-fiinta-si-timp.pdf>);
2. Standart Encyclopedia of Philosophy, Martin Heidegger. [online] Disponibil: (<https://plato.stanford.edu/entries/heidegger/#BioSke>);
3. Lozovanu Ecaterina. Filozofia, editura UTM, Chișinău – 2021.

ТЕХНИКА И ЭТИКА: МОРАЛЬНАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ИНЖЕНЕРА

Максим КИЗИЦКИЙ^{1*}

¹Технический Университет Молдовы, Факультет Вычислительной Техники, Информатики и Микроэлектроники, Департамент Программной Инженерии и Автоматики, группа TI-210, Chisinau, Republica Moldova

*Автор корреспонденции: Maxim Kizitki, maxim.kizitki@isa.utm.md

Цель статьи заключается в анализе проблемы ответственности инженера в философии техники. Показана неоднозначность этической стороны данной проблемы. Установлены существенные аргументы в пользу того, что инженер, как разработчик, обязан помнить про моральную ответственность. Информационной базой исследования выступают зарубежная литература по соответствующей тематике. Результаты, полученные в данном исследовании, будут выступать базисом для дальнейших научных изысканий в этой плоскости и, в частности, позволят провести анализ деятельности инженеров, оценить значимость этической стороны в процессе создания нового изобретения.

Ключевые слова: философия техники, этика и нравственность, степень свободы, моральные устои;

Вступление.

В последние столетия понятие «ответственности» впервые приобретает фундаментальный характер при описании бытия человека. Онтологический переворот в философии XX в., в рамках которого произошло полное переосмысление целей существования человека позволил изменить характер ответственности в жизни человека и придать данному понятию статус значимой философской категории. Таким образом ответственность становится своеобразным «нравственным императивом в жизни человека».

Но вышеописанное событие не сыграло основной роли в достижении апогея осознания ответственности. Главную роль в данном процессе сыграл технологический прогресс общества. В современном мире техника приобрела характер «ключа» для разрешения многих проблем человека, а также упрощения процесса выполнения определённой деятельности.

Осознание ответственности перед обществом за свою разработку.

Процесс познания ответственности разработчика под призмой философии техники обуславливается тем, что появляется новое отношение человека к его свободам и возможностям. Появляется новая степень свободы, которая, к сожалению, также существует и в свободе деструкции, разрушения всего живого, чего-то что может выходить за моральные устои сообщества, в котором находится разработчик.

Мы находимся в мире, где техническая власть любого разработчика слишком велика и она не всегда равна знаниям о последствиях своей разработки.

Если рассматривать разработку инженера не только со стороны производства, но и со стороны использования, то тут выявляется фактор человека, то есть разработку может использовать большая группа лиц либо сообщество в целом.

Соответственно, философы, активно изучающие данную тему, устанавливают для себя конкретную цель: разработка конкретных рекомендаций для каждого разработчика, а также необходимость ознакомить разработчика с основами данных рекомендаций, то есть привести морально-нравственные основания для существования данных рекомендаций.

Обсуждение этики ответственности можно найти в трудах М. Вебера, [1] Г. Пихта и многих других философов. Данные деятели сумели сформировать базис этики ответственности изобретателя перед сообществом.

Важность деятельности современных философов, изучающих философию техники, заключается в том, что в современную эпоху процесс изобретения новых объектов приобретает очень быстрый характер, что приводит к тому, что необходимо также быстро актуализировать вышеописанные рекомендации.

Проблема осмысления моральных аспектов техники.

Проблема осмысления моральных аспектов техники приобретает ярко выраженный характер в период XX-XXI веков. Это происходит по ряду причин.

Существует огромное количество научных работ, связанных с этической стороной философии техники. Данный фактор создаёт ряд трудностей для разработчика, так как он, будучи человеком, может поддаться влиянию отрицательных идей, которые могут привести к деструкции всего живого. Так, Роберт Оппенгеймер (1904 – 1967), создатель атомной бомбы, заявил, что после атомных бомбардировок японских городов в 1945 году, физики «потеряли свою невинность и впервые познали грех». Стоит упомянуть тот факт, что до использования данной разработки, в 1945 году в США группа инженеров-атомщиков направляла обращение в министерство обороны, связанное с тем, что предупреждали о том, что использование ядерной энергии чревато бесконечными опасностями и что они не могут уклониться от прямой ответственности за то, каким образом используют их разработку. В данной ситуации наблюдается процесс переосмысления влияния собственной разработки. Во многих научных работах XX века выдвигается идея, согласно которой, любое внедрение, изобретение техники в обязательном порядке должно сопровождаться ценностным анализом последствий данной разработки.

Данное выражение стало одной из основ философии техники, а позднее, на основе данной идеи, была создана первая официальная структура, в задачи которой входила оценка техники (“Office of Technology Assessment”) при американском конгрессе в 1972 году. В дальнейшем подобные организации стали появляться и в ряде других развитых стран. Также в 1975 году группа учёных-генетиков со всего мира разработала систему мер предосторожности, гарантирующая безопасность этого направления исследований.

Подобные изменения приобрели активный характер благодаря тому фактору, что разработка приобрела коллективный характер. Любая разработка требует сосредоточения усилий смежных областей и их грамотной оценки.

Изобретение должно подвергаться критике с этической стороны, так как без неё изобретение может нести отрицательный характер. Эта критика лежит на плечах самого инженера, который выпускает свой продукт.

Она называется профессиональной ответственностью инженера перед собой и сообществом в целом. Данная ответственность развивается в процессе «оценки техники», которая основывается на безопасности и благополучии сообщества после внедрения данной технологии в повседневную жизнь. Изобретатель обязан просчитать возможные негативные последствия своего творения и попытаться ограничить его отрицательное воздействие. Если ограничить отрицательное воздействие на общество невозможно, то необходимо отказаться от производства своего изобретения, так как любое изобретение должно нести положительный характер для людей.

Этический кодекс инженера.

Также нередко на инженера влияют корпоративные интересы. Данные интересы часто вредны для сообщества, в котором мы находимся. Именно по этой причине был создан «Этический кодекс инженера», но, стоит упомянуть, что на данный момент сам

механизм соблюдения данного кодекса не до конца проработан. Не существует механизма прослеживания, контроля соблюдения данного кодекса. Это может привести к тому, что инженеры будут способны отказаться от данного кодекса при разработке своего продукта.

В свою очередь, это недопустимо, так как данный кодекс это та самая грань, которая может помочь защитить сообщество от изобретений, которые могут породить катастрофу.

Заключение

Интенсивный рост развития техногенной цивилизации порождает ускоренную разработку технических продуктов. Техническая реальность более не способна существовать в контексте технократических установок. Наша реальность активизирует новые процессы, которые, в свою очередь, обуславливаются изменениями в структуре «человек-техника». Появление проблемы ответственности является ярким свидетельством того, что в нашем мире существует кризис. Стремление к ускоренному развитию привело к тому, что общество достигло апогея развития, свободы, но эта свобода, к сожалению, без ценностей.

Проблема моральной ответственности инженера – это проблема дееспособности общества в целом перед задачами, которые порождаются развитием сообщества.

Литература:

1. Вебер М. «Политика как призвание и профессия» // Избранные произведения. М: Прогресс 1990, стр. 644 - 706
2. Ленк Х. «Размышления о современной технике» .// М: Прогресс 1989, стр. 183
3. Хунинг А. «Инженерная деятельность с точки зрения этической и социальной ответственности» // М: Прогресс 1989, стр. 404 – 419
4. Йонас Х. «Принцип ответственности. Опыт этики для технологической цивилизации. М: Айрис-Пресс, 2004, 480 с.

APLICAREA PRACTICILOR DE VIAȚĂ ALE FILOSOFILOR ANTICI ASUPRA NOILOR REALITĂȚI IMPUSE DE PANDEMIE

Cristian ȘINDILĂ^{1*}

¹ Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Construcții, Geodezie și Cadastru Inginerie, Civilă și Cadastru, CIC-1901, Chișinău, Moldova

*Autorul corespondent: Cristian Șindilă, cristian.sindila@icg.utm.md

Rezumat: În pofida modificărilor ce au loc neconținut în viața socială, dar și în mentalitățile propagate de acestea, problemele esențiale ale condiției umane rămân aproape aceleași, sigur cu mici schimbări de accent. Cea mai acută problemă din ultimul an cu certitudine reprezintă pandemia de Covid 19, care reușește să schimbe unele accente ale vieții cotidiene, impunându-ne să generăm cele mai eficiente și sigure soluții. Făcând o paralelă între gândurile filosofului despre fericire și realitatea secolului nostru, putem spune cu certitudine că dreptatea este de partea înțeleptului, întrucât de cele mai multe ori dorințele și așteptările noastre depășesc cu mult resursele reale de care dispunem. Înainte de această criză de Covid 19 majoritatea oamenilor considerau fericirea rezultă din lucruri materiale, din acest motiv de multe ori ajungeau să negligeze chiar și familiile, doar pentru a se considera ei împliniți și fericiți. Stare de bine se poate obține din amintirile plăcute sau din eșecurile pe care le-am avut și acum acestea ne-au dus spre momentul în care ne aflăm. În aceste zile de când o apărut această pandemie a apărut o nouă realitate și o nouă frică. Dat fiind faptul această boală Covid 19 poate duce la moarte, conduce la apariția fricii și a instinctului de supraviețuire și atunci ne confruntăm cu ceea ce se întâmplă acum. Uităm să ne bucurăm de fiecare clipă în care suntem alături de cei dragi. Important este ca omul să poată să asculte de rațiunea din interiorul său. Cât de mult nu am evolua din punct științific și cât de avansată ar fi transmiterea de informație oricum acest fapt nu ne va ajuta.

Cuvinte-cheie: fericire, Epicur, frică, moarte, oameni.

Din cele mai vechi timpuri, lumea se confruntă cu diverse situații problematice ce presupun prezența unor grade specifice de risc, din urma cărora evoluția omenirii și-a schimbat parcursul în istorie, schimbând modalitățile de a gândi și de a înțelege lumea. În pofida modificărilor ce au loc neconținut în viața socială, dar și în mentalitățile propagate de acestea, problemele esențiale ale condiției umane rămân aproape aceleași, sigur cu mici schimbări de accent. Din acest motiv este curios să urmărim modalitățile de abordare împreună ale acestor probleme în practicile de viață ale filosofilor antici.

Cea mai acută problemă din ultimul an cu certitudine reprezintă pandemia de Covid 19, care reușește să schimbe unele accente ale vieții cotidiene, impunându-ne să generăm cele mai eficiente și sigure soluții. Suntem convinși că în ajutorul nostru pot veni practicile de viață ale filosofilor din Grecia Antică. Am putea lua în considerație în acest caz concepția lui Epicur despre fericire. Gânditorul grec încearcă să clarifice posibilitatea acestei stări printr-o simplă schimbare de atitudine asupra impedimentelor ce ne îndepărtează de această stare de bine.

După Epicur cel mai important în viață este fericirea și aspirația continuă a oamenilor către ea. Dar ce este fericirea pentru Epicur? El ne explică că absența durerii este mai importantă, decât prezența plăcerii, și odată cu absența durerii apare o nouă formă de plăcere. După cugetările lui Epicur, atâta timp cât noi ca oameni nu avem dorințe mărețe și așteptări prea mari, atunci putem să considerăm că sufletul nostru este netulburat. Făcând o paralelă între gândurile filosofului despre fericire și realitatea secolului nostru, putem spune cu certitudine că dreptatea este de partea înțeleptului, întrucât de cele mai multe ori dorințele și așteptările noastre depășesc cu mult resursele reale de care dispunem.

Chiar și acum, la un an de la începutul pandemiei, ne aflăm, abia, într-o stare incipientă de asimilarea și înțelegere ale noilor realități. Pe zi ce trece presiunea revenirii la normal crește tot mai mult și cad peste umerii autorităților angajate în găsirea unor soluții viabile. Soluția propusă Epicur ar fi să obținem lesne binele din situația creată și să ne bucurăm de clipa prezentului. Iar acest lucru nu este atât de greu, parafrazându-l pe Epicur: „plăcerea este origine și țel al vieții fericite”, tot ce este necesar este doar să simțim plăcere acum și aici, din ceea ce avem la moment [1].

Trăim în condiții de pandemie care a reușit să ne schimbe viețile noastre într-o măsură sau mai mică. Înainte de această criză de Covid 19 majoritatea oamenilor considerau că fericirea rezultă din lucruri materiale, din acest motiv de multe ori ajungeau să negligeze chiar și familiile, doar pentru a se considera ei împliniți și fericiți. Dar odată impunerea izolării obligatorii, pe de o parte am fost puși în situația în care să petrecem marea timpului acasă, fapt ce o produs pe alocuri o reevaluare a sensului familiei, iar pe de altă parte a statisticele raportează crește numărului de cazuri de violență în familie. În consecință Epicur ne sugerează că stările de bine se pot obține dintr-o sumă minimă de factori disponibilă în cea mai imediată actualitate din care ar rezulta nu neapărat o fericire bazată pe valori materiale, dar a unei fericiri sufletești despre care Epicur o plasează pe prim plan. Iar despre dragostea trupească el spune că „plăcerea iubirii nu aduce nici un folos; ne putem însă bucura de ea dacă nu dăunează”, [2] ceea ce ne demonstrează încă odată, că fericirea nu constă din ceea ce avem material sau fizic dar din ceea ce avem sufletește. Dacă ceea ce avem material dăunează conținutul sufletesc, atunci noi nu putem să ne considerăm fericiți. Chiar și acum când tehnologia a ajuns la un nivel foarte mare de dezvoltare și putem doar cu un singur clic afla orice informație dorită. Dar este bine că avem acces la o gamă foarte largă de informație? Sau faptul că avem acces la acest flux imens de informație, ne face mai confuzi, din motiv că este mult mai greu de digerat valorile și semnificațiile acestuia. Iar starea aceasta de neclaritate nu poate fi asociată cu fericirea.

În schimb anticii ne învață și ne atrag atenția că nu atât informația, dar cunoștința pură contează, găsirea unui atitudini juste într-o lume care devine tot mai problematică. Iar făcând o analiză mai detaliată cu privire la aceste aspecte ajungem la concluzia că fluxul de informație livrat cu ajutorul tehnologie avansate este pur și simplu insuficient, pentru atingerea unei stări de echilibru - *ataraxia*. Prin urmare, este nevoie de formularea unor atitudini de valoare juste după situația, ce ar viza acest flux de informație. Iar formarea unei judecăți despre tot ce se întâmplă acum ne-ar ajuta să nu fim atât de confuzi și am ajunge mai rapid la punctul de claritate maximă – fapt despre care filosofi antici ne relatează cu multă profunzime.

Alte concepții filosofice care invocă starea de fericirea au descrise în concepțiile lui Socrate, Aristotel, Empedocle, etc. De exemplu, în unele momente Epicur se apropie de Aristotel care a afirmat că „înțeleptul nu aspiră la plăcere, ci la absența suferinței” [3]. Stagiritul tinde să ne demonstreze, că fericirea consistă în amintirile pe care ni le oferă viața și cu cât ajunge tot mai în vârstă, cu atât fericirea pentru noi este tot mai diferită. Stare de bine se poate obține din amintirile plăcute sau din eșecurile pe care le-am avut și acum ne-au dus spre momentul în care ne aflăm.

În aceste zile de când o apărut această pandemie a apărut o nouă realitate și o nouă frică. Chiar dacă firea noastră umană are și așa o mulțime de frici, însă puțini din noi se întreabă ce este frica și de unde provine. Aceste întrebări sunt discutate din cele mai vechi timpuri de cei mai mari filosofi. Ce este frica? Frica este un instinct de auto apărare, care apare la ființele vii atunci când sunt supuse unor pericole ce le amenință existența. Dar pentru a analiza acest sentiment, în situația aceasta pandemică în care ne aflăm, o să apelăm la concepția lui Epicur.

O frică de care el a scris mult este cea față moarte. Firește, majoritatea oamenilor doresc să ducă o viață cât mai lungă în timp. Epicur a încercat să ne convingă prin fizica atomică, că noi nu vom putea niciodată să ne întâlnim cu moartea prin expresia *cât timp noi suntem, moartea nu este și când moartea este, noi nu suntem*. Înțelegerea acestui lucru contribuie esențial la bucuria vieții. Dat fiind faptul această boală Covid 19 poate duce la moarte, conduce la apariția fricii și a instinctului de supraviețuire și atunci ne confruntăm cu ceea ce se întâmplă acum.

Mulți din noi au suferit sau au avut pe cineva care a fost contaminat cu acest virus, care a dus și la decese. Și am simțit toți pe propria piele această frică de a pierde persoane dragi. Dar aceste frici duc la ignorarea momentelor de bucurie pe care le avem acum la moment alături de aceste persoane dragi nouă.

Frica de a avea o viață scurtă și plină de suferință poate duce la o stare deplorabilă în care riscăm să nu realizăm mai nimic. Iar de când a apărut acest virus am uitat să trăim viața la propriu acum și aici, cu tot ce avem și cu tot ce nu avem. Uităm să ne bucurăm de fiecare clipă pe care o avem lângă cei dragi. Ca să ducem o viață cât mai plăcută și plină probabil ar fi binevenit să luăm în calcul sugestia lui Epicur de a cunoaște faptul că moartea este un nimic, iar asta ar trebui să ne facă viața mai plăcută. Această idee ne explică de ce nu trebuie să avem frică de moarte, moartea fiind ceva necunoscut, iar noi în mare parte încercăm să ne ținem cât mai departe de această zonă a necunoscutului. Dacă noi am conștientiza acest lucru am trăi viața fără frică și fără limite, ce sunt instaurate tot de noi [3].

Analizând comportamentul persoanelor, care au aflat că sunt bolnavi de unele boli, care le dau mici șanse de supraviețuire comportamentul acestora se împarte în două categorii: cei care intră în depresie și trăiesc aceste clipe cu tot mai multă frică de moarte și cei care aflând vestea proastă, își schimbă atitudinea și sparg frica, reducând-o la absurd, cei din urmă reprezintă un model demn de urma. Încearcă să-și învingă toate fricile, și nu se tem de necunoscut, neavând frică de necunoscut ei au cele mai mari șanse de a obține un echilibru spiritual. Epicur a încercat să ne ajute să trecem peste această frică, prin operele sale despre materie și despre fricile oamenilor, în care a încercat să deducă o rețetă a fericire omenești.

O idee filozofică care este foarte actuală, care pare a fi și o întrebare pusă și studiată de adepți școlii stoice în frunte cu Zenon este: Cum ajunge omul la acordul cu sine? Iar ideea acestora, era că omul poate ajunge la un acord cu sine, doar atunci când va trăi în acord cu natura cu universul. Zenon ne zice că cine acționează în acord cu sine, realizează astfel în sinele propriu natura, acela va acționa în același timp în consonanță cu legile cuprinzătoare ale cosmosului.

Pentru stoici, esența naturii nu este jocul atomilor cu arbitrarul lui lipsit de sens, dar este traversată de o viață exterioară. La ei exista un principiu activ al naturii care poartă multe nume: foc și suflu vital, dar și spirit, rațiune și soartă. Făcând o paranteză cu ceea ce se întâmplă acum, înțelegem că noi, ca oameni nefiind împăcați cu soarta, și încercând să mergem împotriva naturii și a universului vom duce la dispariția noastră ca ființe.

Datorită faptului că oameni doresc să descopere totul și să cucerească tot ce este necunoscut, duce la ceea ce distruge echilibrul din univers, care ar putea să ne joace o farsă foarte mare. Chiar și stoicii care erau cei mai mari susținători ai ideii că oameni sunt divini susțin că acest fapt nu le permite să se considere liberi. Ei au determinat conceptul libertății că *liber este doar unul, care este liber interior și care face doar ceea ce alege rațiunea sa*. Important este ca omul să poată să asculte de rațiunea din interiorul său. Și să procedeze în cel mai corect și rațional mod, fără ca acțiunile sale să încalce rațiunea sau limitele celor din jur, ceea ce este tot mai greu de amintit la oameni.

Oamenii fac parte din univers la fel cum face parte tot ce ne înconjoară, acționând după rațiunea și logica proprie. Cât de mult nu am evolua din punct științific și cât de avansată ar fi transmiterea de informație oricum acest fapt nu ne va ajuta. Atâta timp cât omul, nu poate să găsească fericirea în ceea ce are în prezent, nu se simte împlinit sufletește, și nu în ultimul rând nu depășește acele frici, care îi apar mereu în cale, el nu va fi împlinit cu el însuși.

Fiecare din filosofii antici au încercat să ne explice cum să găsim împlinirea interioară, deja depinde de noi ce vom alege. O alegere dintre a deveni împliniți spiritual și a învăța din trecut filosofilor sau de a încerca mereu să fim doar un muritor de rând, fugind mereu de moarte, temându-ne de necunoscut și de ce îl așteaptă în neștire.

Concluzii

Avem o singură viață, și depinde de noi felul cum o să o trăim și cum vom trece prin ea. Majoritatea din noi ne naștem la fel, și nu putem să schimbăm acest lucru, dar putem să schimbăm parcursul nostru prin ea. Alegem să fim ca toți cei din jur și să ne fie frică de a trăi fericit, făcând ceea ce ne place sau alegem să stăm închiși și feriți de tot, doar pentru a duce o viață mai lungă. Această pandemie care s-a năpustit asupra întregi oameniri este și ea o încercare a vieții și un prag al fericiri, doar cei care vor ști să caute fericirea, acum e timpul să trăim, nu să credem, și vom trăi fericiți. Cum zicea și Epicur că fericirea este atunci când aflăm că moartea este un nimic, și nu ne mai este frică de ea. Viața continuă și după aceste momente de frică de criză, doar trebuie noi să o trăim frumos

Referințe:

1. Pe scara de jos a filozofie de Wilhelm Weischedel pag [51]
2. Pe scara de jos a filozofie de Wilhelm Weischedel pag [51]
3. Etica Necomahică de Aristotel

LIBERTARIANISMUL ȘI VIITORUL LIBERTARIANISMULUI DE DREAPTA

Mirela ȘORUNGA¹,
Cristina LAZARIUC^{2*}

¹ Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Calculatoare, Informatică și Microelectronică, Departamentul Ingineria Software și Automatică, grupa TI-206, Chișinău, Republica Moldova

² Universitatea de Stat din Moldova, Școala Doctorală Istorie, Arheologie și Filosofie, drd., anul II, Chișinău, Republica Moldova

* Autorul corespondent: Lazariuc Cristina, cristina.lazariuc@ssu.utm.md

Abstract. *Libertarianism is a politico-philosophical doctrine and a movement that supports freedom as a basic principle. Libertarians try to maximize autonomy and political freedom, freedom of choice, individualism, voluntary associations, and share a skepticism of authority and state power. Different schools of libertarian thought offer a range of views on the legitimate functions of state power and are often for restricting or dissolving coercive social institutions. Different categories have been used to distinguish different forms of libertarianism. Usually, there are two major groups: right-wing libertarianism and left-wing libertarianism. The right is just a parasite based on the ideas of classical liberal doctrine and because it hides behind goals incompatible with reality, it has no future.*

Cuvinte cheie: *anarhie, libertate, natura omului, proprietate privată, stat, viitor.*

Introducere

În ultimul timp, tot mai multă popularitate preia cartea „Revolta lui Atlas” (eng. – „Atlas Shrugged”) de Ayn Rand, operă semiartistică, datorită căreia ideea libertarianismului a devenit atât de clară, pe înțeles și apropiată multor cititori neversați, încât orice încercare de interpretare a lipsei valorii și semnificației acestei cărți este percepută ca agresiune, ori tentativă de totalitarism, intervenție sau chiar imixtiune obraznică. În acest sens, ne propunem o analiză a libertarianismului ca concept și ca perspectivă de dezvoltare în viitor, evidențiind atât semnificațiile acestuia, cât și punctele vulnerabile, incompatibile cu societatea contemporană.

Preistoria libertarianismului

Din punct de vedere filozofic, libertarianismul își are originea în liberalismul clasic al secolului al XIX-lea. Cuvântul „libertarianism” și adjectivele precum „libertarian” (engleză) sau „libertaire” (franceză), apar pentru prima dată în mijlocul sec. XIX-lea în dicționarele socialiștilor sau reprezentanților libertarianismului-social, sau cum sunt considerați des, anarhiștilor sau comuniștilor-libertarieni. Cei mai evidențiați reprezentanți aici fiind Pierre-Joseph Proudhon, Sam Dolgoff, Ludwig von Mises, Friedrich Hayek, Ayn Rand, Murray Rothbard, Robert Nozick și David Friedman. Anume în acest mediu pentru prima dată apare noțiunea de libertarianism. Dar încă mai înainte acest termen apare în noul *Dicționar universal etimologic englez*, (1849, volumul 2, pagina 71), unde înseamna „cei care susțin liberul arbitru”, în antiteză cu *determinismul*. Deci, cei care cred în liberul arbitru erau numiți *libertarieni*. Al doilea sens apare în 1857, peste 8 ani, într-o scrisoare a lui Pierre-Joseph Proudhon, care lupta pentru desființarea proprietății private, pentru libertatea absolută, dar care nu aprecia îndeajuns libertatea femeilor. Drept rezultat, acesta primește o scrisoare de avertizare de la Joseph Déjacque cu o critică dură la adresa sa, învinuindu-l că se pronunță negativ față de femei și susținând că în problema libertății femeilor Proudhon este anarhist pe jumătate; „liberal, ci nu libertarian” – „anarchiste juste-milieu, libéral et non libertaire” [1].

Ce este libertarianismul

Ce se înțelege de regulă sub libertarianism? Libertarianismul este o doctrină economică, filosofică, politică, care pune în fruntea mesei libertatea omului, susține piața liberă și este contra intervenției statale în sfera de piață. David Boaz, scriitor liberal și vice-președinte al Institutului Cato, scrie că, „libertarianismul este doctrina potrivit căreia fiecare persoană are dreptul să își trăiască viața în orice fel în care aceasta crede de cuviință atât timp cât, acea persoană, respectă drepturile egale ale celorlalți indivizi” și că, „liberalii apără dreptul fiecărei persoane la viață, libertate și dreptul la proprietate – drepturi pe care oamenii le au în mod natural, înainte ca orice formă de guvernământ să fi fost creată” [2]. Astfel, libertarianismul este o doctrină politică ce susține libertatea individuală, în special libertatea de exprimare și de acțiune. Este descris adesea ca o variantă radicală a liberalismului și include diverse convingeri și/sau organizații ce pledează fie pentru reducerea la minimum a implicării statului în viața socială și politică a unei comunități, fie pentru eliminarea totală a rolului acestuia [3]. În definitiv, scopul suprem al acestui curent de gândire este maximizarea libertății/libertăților individuale și a libertății în general.

De regulă, libertarienii totalmente neagă statul, apropiindu-se de anarhie. Un exemplu în acest sens este lucrarea lui Robert Nozick - „Anarchy, State, and Utopia”, care la maxim se apropie de anarhism și căruia nu îi este teamă să utilizeze acest cuvânt. Sau, dacă nu neagă statul întru-totul, se referă la o intervenție cât mai mică a acestuia. De facto, este o sistem care reglementează următoarele reguli ale jocului: realizarea libertății, activității, responsabilității, talentelor noastre – este piața liberă. De aceea, statul în acest sens este mai devreme o amenințare a proprietății private, iar libertarienii au nevoie de o libertate absolută. Deci, libertarienii sunt oamenii, politicienii sau oamenii de afaceri, filosofi, care comunică câteva idei de bază:

1. ...*în primul rând, avem nevoie de libertatea individuală;*
2. ...*aderăm pentru proprietatea privată în sensul puternic și absolut al acestui cuvânt;*
3. ...*aderăm pentru o piață liberă și nereglementată;*
4. ...*considerăm că statul trebuie să fie sau nul, sau să se implice într-o măsură cât mai mică, întru-cât rolul lui este doar unul de balanță. Și toate acestea în numele libertății omului.*

Există diferite tipuri de libertarianism, a căror principii sunt mai puțin familiare sau acceptabile. De exemplu, există libertarieni care sunt contra oricărei statalități, împotriva salariului minim, pe care îl consideră drept jaf, împotriva pensiilor, care pentru ei este egală cu o interferență în interesele private, împotriva impozitelor (cu referiri pline de umor la Bill Gates și Michael Jordan, Michael Sandel introduce noțiunea libertariană conform căreia impozitarea redistributivă – impozitarea celor bogați pentru a ajuta pe cei săraci – este asemănătoare cu munca forțată, deci este o agresiune, care nu ar trebui să existe ca normă). Aceștia favorizează liberalizarea deplină a tuturor prohibițiilor de tipul muncii sexuale, consumului de droguri sau practicării jocurilor de noroc. Unele grupuri de libertarieni sunt contra vamelor și limitarea deplasării.

Libertarienii abordează teme sociale importante, precum ar fi *morală*. Ei susțin că nu sunt agresivi și toate disputele și conflictele vor să le rezolve prin concurență, business, comerț, satisfacerea propriilor interese, de aceea ei sunt împotriva războiului și împotriva oricărei forme de violență. De asemenea, comunică despre o proprietate a propriului eu, care poate fi înțeleasă diferit. Proprietatea asupra propriului sine nu înseamnă că eu sunt absolut liber să dispun de corpul meu în felul care îmi place, deși unii consideră astfel, ci înseamnă că alții nu au voie să mă perceapă drept un obiect de manipulare. Eu nu sunt dependent de părerile și acțiunile externe, de aceea sfaturile statului pe teme ca religia, năzuințe și scopuri nu sunt admisibile. Nici un fel de paternalism, nici un fel de legislație pe tema moralității, ce este bine sau rău noi evaluăm singuri și nu avem nevoie de nici o instanță specializată.

Deși libertarianismul ar putea fi susținut ca o teorie completă a permisibilității morale, totuși acesta este interpretat aproape întotdeauna ca o teorie a dreptății într-unul din cele două sensuri. Într-un sens, justiția este preocupată de îndatoririle morale pe care le datorăm altora. Nu se adresează îndatoririlor impersonale (îndatoririlor nimănui) sau îndatoririlor datorate sinelui.

Într-un al doilea sens, justiția este preocupată de îndatoririle executabile din punct de vedere moral pe care le avem. Nu se referă la îndatoririle pentru care este nepermis să folosești forța pentru a asigura conformitatea sau pentru a remedia neconformitatea (de exemplu, a pedepsi). Vom considera aici libertarianismul ca o teorie a justiției în fiecare sens [4].

Libertarianismul de dreapta și libertarianismul de stânga

Vom numi *libertarianismul de dreapta* tot ce am descris până la acest moment. În general, „libertarianismul de dreapta” a fost descris ca fiind forma cea mai răspândită a libertarianismului în Statele Unite ale Americii. Iar *libertarianismul de stânga* diferă de *cel de dreapta* prin faptul că consideră ori că proprietatea privată nu există în genere, ori încearcă să-i atribuie un rol de importanță secundă. *Libertarianismul de stânga* vede în stat un instrument de rezolvare a problemelor importante, încearcă să împace libertatea cu justiția, pe când *cel de dreapta* consideră ideea de justiție una neactuală și este de părerea că adevărat este să nu se vorbească deloc de dreptate, ci de a pune accent pe oamenii activi, creativi și talentați. *Cel de stânga* vede statul ca un instrument de redistribuire dreaptă a bunurilor, că statul trebuie să reguleze piața, să redistribuie veniturile. Un reprezentant al libertarianismului de stânga este Michael Otsuka. În ciuda acestor categorisiri, libertarienii resping, de obicei, descrierea ca fiind de „stânga” sau de „dreapta”.

De ce libertarianismul nu are un viitor?

Criticii libertarianismului consideră că ideile ce privesc libertatea personală și libertatea economică sunt contradictorii și imposibil de susținut. Criticii de tip “stângist” argumentează cum capitalismul de tip “laissez-faire” conduce la inegalitate socială, sărăcie și la imunitatea celor bogați în fața legii. Dreapta, se concentrează asupra chestiunilor de tradiție și moralitate, argumentând că libertatea prea largă încurajează comportamentele indecente și imorale și subminează religia [3]. În acest sens, considerăm că slăbiciunea libertarianismului poate fi exprimată în 5 puncte inconsistente ale acestui sistem:

1. Natura omului. Libertarienii înțeleg natura omului ca un individ abstract, care este activ, responsabil, talentat, poate lua decizii proprii mereu în folosul lui. Un astfel de individ cred că nici nu poate exista. Actualmente se consideră că omul în genere este lipsit de liberul arbitru, iar deciziile proprii îi sunt indisponibile. Noi oamenii nu suntem liberi pentru a alege, nu avem voință liberă, deciziile noastre sunt determinate de factori istorici, de tradiție, religie, de mediul social și o neurofiziologie. Personal, consider de asemenea că libertatea alegerii fără de o cultură intelectuală, religioasă este un mit. Cert este faptul că trăim într-o lume unde prăpastia între bogat și sărac crește într-o progresie geometrică, clasa mijlocie treptat dispare, iar toată bogăția este concentrată într-un cerc restrâns de oameni. Iar oameni activi, duri și puternici mental, pe care îi descriu libertarienii ca figură normativă a doctrinei lor, sunt doar o minoritate. Ceea ce ar însemna de fapt că libertarienii nu sunt atât de calmi, ci, din contra, chiar agresivi, încercând să pună accent pe un tip anumit de oameni, din care nu facem parte majoritatea. Actorul, filosoful, omul de știință, profesorul - majoritatea oamenilor nu se încadrează în limitele acestor criterii, astfel libertarienii propun reguli ale jocului, după care unii câștigă anticipat. Pentru că în lumea contemporană baletul nu poate fi atât de solicitat, precum sunt lucrurile care se răspândesc și care cunosc o cerere impozantă pe piață. Nu poate Bach să concureze cu tik-tokul sau cu muzica rock sau radio-șanson.

2. Înțelegerea falsă a naturii economiei.

Thomas Piketty și Otto von Stierlitz, susțin că natura economiei este schimbătoare și că oamenii trebuie să depună mult efort pentru a construi o economie de bun comun (competitiv). Resursele de pământ, resursele naturale nu trebuie să mai rămână un obiect de manipulare. De aceea, noi nu mai putem construi economia din interesele unor grupuri mai mici. Pentru că în acest fel nu pot fi rezolvate principalele provocări ale omenirii – provocări ecologice, provocări legate de migrație, de boli infecțioase etc. Medicii și analiștii susțin că coronavirusul este doar în început - Secolul XXI va fi secolul pandemiilor. Pentru prevenirea răspândirii, protecție de infectare și tratament trebuie construite centre medicinale mari și consolidată o medicină puternică, proiecte

care pentru libertarieni nu ar fi rentabile, deoarece constituie cheltuieli fără profit, iar pentru implementarea lor se necesită prea mulți bani (la fel ca economia verde, energia verde). Deci sunt în afara categoriilor de cerere, venit, concurență.

3. Natura relațiilor sociale. Natura relațiilor sociale nu poate fi natura cererii-ofertelor, concurenței, câștigurilor și pierderilor. Oamenii trebuie să se unească, să se debaraseze de ideile de câștig-pierdere, concurență, trebuie să coopereze și interacționeze, într-o politică de bun comun.

4. Libertanietatea de dreapta ne-a impus că scopul omului este succesul, căruia i-au dat un context economic și necinstit. Pentru ei omul de succes este cel care câștigă mult, își permite lucruri de lux; omul care a obținut succes în acest câmp de luptă, care anticipat a fost rezervat de un grup restrâns de oameni. Considerăm că acest model de gândire necesită o reformare: este nevoie de promovarea unei economii de bun comun, introducerea în actualitate a încercărilor de a răspunde la principalele provocări globale care există și urmează să apară, reevaluarea scopurile oamenilor, care nu trebuie să se centreze pe câștigarea cu orice preț a cât mai multor bani, ci pe construirea unor relații interumane de cooperare și ajutor reciproc. De asemenea, trebuie revendicat spiritul de concurență și întrecere prin instituirea altor valori și principii, mai bune sau măcar atât de bune cum se presupunea în înțelegerile primare a ceea ce este libertarianism, și nu ceea ce s-a instituit în urma parazitării doctrinei ideilor liberaliste clasice.

5. Există câteva întrebări, la care doctrina libertariană nu poate răspunde, iar uneori preferă să nu răspundă intenționat. De exemplu, de către cine va fi garantat pactul de neagresiune a libertarienilor, cine se va lupta împotriva monopolurilor mari, dacă nu va fi un stat puternic, și, nu în cele din urmă, cum vor funcționa instanțele judecătorești în acest sistem.

Concluzii

Așadar libertarianismul este simultan o ideologie politică, o teorie a statului și o morală. Pentru a generaliza ideile centrale ale studiului nostru, vom reitiera că libertanietatea care există la moment nu are viitor, pentru că se bazează pe înțelegeri greșite ale voinței, conștiinței, naturii omului, pe un sens învechit al economiei, al proprietății private, a relațiilor sociale, politice, sensurilor și valorilor omenești. De aceea, această concepție formată de acei reprezentanți ai umanității, care au uzurpat idei faimoase din liberalismul clasic din diferite doctrine și au format un alt tablou, de fapt ascunde o realitate cu totul schimbată. Lumea le aparține celor, pentru care mediul principal de realizare este piața, care mai este și una neliberă. Libertanietatea, de fapt, poate părea atât de provocatoare și frumoasă - o teorie în care lumea nu cunoaște nici violență, nici agresivitate, doar activitate, doar creație și talent - în realitate este o minciună. Astfel libertarianismul de dreapta nu are viitor, pentru că lumea este în continuă schimbare, transformare, dezvoltare, iar principiile de bază pe care se axează libertarianismul, nu-și vor găsi sprijin în secolul XXI. Secolul XXI nu va fi secolul libertarianismului, iar această constatare este confirmată și prin veșnica luptă a omenirii dintre bine și rău, în general, și binele comun și ambițiile individuale, creativitatea spirituală și bogăția materială, în particular.

Referințe:

1. Dejacque, J. *On the Human Being, Male and Female*. (Letter written to P. J. Proudhon by Joseph Dejacque in 1857). [online]. [accesat 20.01.2021]. Disponibil: <https://theanarchistlibrary.org/library/joseph-dejacque-on-the-human-being-male-and-female>
2. Boaz, D. *Communitarians and Libertarians*. [online]. [accesat 12.02.2021]. Disponibil: <https://www.cato.org/blog/communitarians-libertarians>
3. Barbu, M., Cirnu, C. E., Neagoe, A. *Uniunea Europeană din perspectiva libertarianismului*. [online]. [accesat 22.02.2021]. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/273771304_Uniunea_Europeana_din_perspectiva_libertarianismului
4. Vallentyne, P. „*Libertarianism*”. *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. [online]. [accesat 10.02.2021]. Disponibil: <https://plato.stanford.edu/archives/sum2014/entries/libertarianism/>

ДИСТАНЦИОННОЕ ИЗУЧЕНИЕ ГУМАНИТАРНЫХ ДИСЦИПЛИН: ЗА И ПРОТИВ

Анастасия НОВИКОВА^{1*}

¹ Рязанский институт (филиал) Московского Политехнического университета, факультет
Строительство уникальных зданий и сооружений, Департамент: Промышленное и гражданское
строительство, группа 191р21, Рязань, Россия

*Автор корреспонденции: Анастасия Новикова, nastun14@gmail.com

Аннотация. В данной статье изложена оценка положительных и отрицательных сторон дистанционного изучения гуманитарных дисциплин.

Ключевые слова: Гуманитарные дисциплины, гуманитарные знания, дистанционное обучение.

Введение

На сегодняшний день дистанционным обучением уже не удивить, многие учебные заведения различного уровня в России и за рубежом в той или иной степени используют дистанционные технологии. В настоящее время дистанционное образование не может в полной мере заменить традиционную очную форму обучения. Тем не менее, с каждым годом именно дистанционное обучение получает все больше студентов, ведь возможности растут, а интернет и компьютерные технологии позволяют сделать обучение более интересным и продуктивным. От современных тенденций никуда не уйти, поэтому многие вузы стараются развиваться в данном направлении.

В связи со сложившейся ситуацией в мире, а именно, угрозой распространения COVID-19, в марте 2020 года вузы России экстренно были вынуждены полностью перейти на дистанционную форму обучения, к чему многие оказались не готовы. Преподавателям была поставлена задача, как можно эффективнее донести до студентов основы всех необходимых дисциплин, в особенности гуманитарных, так как они играют важную роль в становлении и формировании мировоззренческой культуры человека. Изучение их должно способствовать подготовке широко образованных, творческих и ясно мыслящих специалистов.

Основные тезисы

Спустя несколько месяцев активного использования технологий дистанционного обучения в РИ(ф)МПУ, среди студентов был запущен социальный опрос, чтобы выяснить, довольны ли они качеством получаемых знаний. В опросе участвовали 748 студентов очного отделения различных направлений подготовки. На основе полученных результатов была составлена следующая диаграмма:

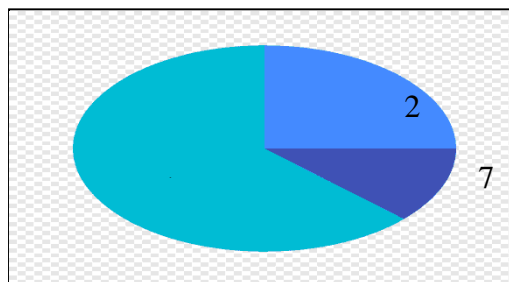

Диаграмма 1. Оценка качества дистанционного обучения студентами РИ(ф)МПУ

Как показывает опрос, большинство студентов РИ(ф)МПУ оказались неудовлетворенными качеством получаемого дистанционного образования, 22% студентов отнеслись к такому переходу нейтрально, 7% воздержались.

Следовательно, при переходе на дистанционную форму изучения гуманитарных дисциплин возникает множество недостатков, которые напрямую связаны с особенностями гуманитарных знаний. Выделим несколько основных.

Во-первых, организация и форма представления информации для лучшего восприятия. Любая гуманитарная дисциплина включает в себя огромное количество текстового и иллюстративного материала, что представляет определенную сложность в плане создания интерактивных обучающих программ.

Во-вторых, отсутствие живого общения. При удаленном обучении нет возможности учиться «вживую» строить отношения с преподавателями и сверстниками, а также выступать перед аудиторией, что крайне важно для получения базовых навыков коммуникации. Также, студент не может обратиться лично к преподавателю для разъяснения непонятого ему материала.

В-третьих, следует выделить такой фактор, как отсутствие мотивации у студентов. Отмечено, что не каждый студент умеет поддерживать у себя мотивацию к самостоятельной работе. К тому же, сказывается отсутствие такого эффективного мотиватора как постоянный контроль со стороны преподавателя. Очень низок процент студентов, которым контроль не требуется, они сами понимают, что самостоятельная работа над предметом необходима.

В-четвертых, отсутствие мотивации отмечается и среди преподавателей, что становится еще одним недостатком дистанционной формы изучения гуманитарных дисциплин. Вероятно, причиной этого является высокая трудоёмкость, связанная с созданием методических материалов для дистанционного обучения, но тут нужно понимать, что в будущем затраты времени и сил должны компенсироваться сокращением времени на выполнение некоторых обычных видов учебной нагрузки преподавателя.

В-пятых, следует выделить понимание материала. Отсутствие эмоциональной окраски в объяснении материала, влияет на степень его понимания. Для преподавателя важно чувствовать, насколько студенты понимают то, что им рассказывают, и оперативно скорректировать учебный процесс: повторить сложные моменты, сменить скорость изложения, дать дополнительные разъяснения. При дистанционном обучении такая связь теряется.

В-шестых, недостаток практических занятий. Студент может узнать обо всем, но совершенно не понимать, как полученные им знания применить в своей жизни или работе.

В-седьмых, зависимость от доступа в сеть. Не всегда обучающимся удастся выйти в интернет, что чаще всего связано с особенностями географического положения.

Но в то же время следует отметить, что некоторые из перечисленных недостатков могут компенсироваться: если невозможно получить очную консультацию – можно проконсультироваться с помощью сообщений или видеосвязи с преподавателем; нет «живых» отношений – но для части студентов это обеспечивает комфортную психологическую обстановку для обучения.

Среди положительных черт дистанционного изучения гуманитарных дисциплин можно выделить следующие: возможность получения образования без отрыва от трудовой деятельности; получить образование тем, кто физически не может находиться в учебной аудитории по причине инвалидности; возможность выбора времени и места для работы с учебным материалом, определение скорости изучения материала, соответствующей особенностям своего мышления; доступность учебных ресурсов в любое время; повышение уровня осознанного отношения к учёбе, чувство ответственности за результат своего обучения.[1]

Выводы

Таким образом, можно сделать несколько выводов. Реализованная модель дистанционной среды обучения обеспечивает: удобный доступ к учебным ресурсам в любое время; развитие творческих способностей студентов и навыков работы в информационном пространстве. Одновременно с этим наблюдается большое количество недостатков дистанционного изучения гуманитарных дисциплин, и на данный момент они перевешивают. Ситуация, связанная с распространением covid-19, поспособствовала выявлению проблем, над решением которых еще предстоит подумать.

Литература:

1. КУЗНЕЦОВА О.В. Дистанционное обучение: за и против // *Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований*. – 2015. – № 8-2. – С. 362-364;]

TRANSMANISMUL: CONCEPT ȘI FENOMEN SOCIAL. DIMENSIUNEA ETICĂ A TRANSMANISMULUI

Nicoleta SOFRONOVICI^{1*}

¹Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Textile și Poligrafie, Departamentul Design și Tehnologii în Textile și Poligrafie, DVI-181, Chișinău, Republica Moldova

*Autorul corespondent: Nicoleta Sofronovici, nicoleta.sofronovici@dv.utm.md

Rezumat. *Lucrarea dată prezintă un studiu asupra conceptului de transumanism, contextul apariției termenului, precum și descrierea acestui fenomen social din perspectivă etică. În articol este realizată, de asemenea o prezentare generală și sunt expuse idei ale unor gânditori și susținători ale transumanismului, precum Max More, David Pearce și Nick Bostrom. Se fac referințe asupra faptului cum dezvoltarea tehnologiilor aduc schimbări asupra progresului societății și cum fenomenul social de transumanism susține utilizarea acestor tehnologii în scopul depășirii limitelor biologice ale ființei umane.*

Cuvinte cheie: *transumanism, condiție umană, tehnologie, mișcare intelectuală*

Introducere

Pentru societatea contemporană și pentru progresul acesteia un rol important îl ocupă noile tehnologii, tehnologiile informaționale și cele de cunoaștere teoretică. Pe măsură ce tehnologia evoluează și atinge cote din ce în ce mai profunde ale existenței umane, omul se va folosi de aceasta ca să se reinventeze pe sine, să se remodeleze biologic, așa cum odată remodela doar mediul înconjurător, și să pășească pe o nouă cale a evoluției. Odată cu dezvoltarea tehnologiilor și capacității lor de a interfera cu viața umană, apar ideologii care glorifică dreptul autonomiei individului în definirea propriei individualități.

Toate acțiunile întreprinse de om cu scopul perfecționării și evoluției lui, pentru depășirea anumitor limite, cum ar fi cele biologice, pentru transformarea fundamentală a condiției umane prin diverse tehnici, au dat naștere în secolul XX a unui curent de gândire numit *transumanism*.

Gânditorii transumanişti studiază beneficiile și pericolele potențiale ale tehnologiilor care ar putea depăși limitările fundamentale ale omului, precum și studiază problemele etice implicate în dezvoltarea și utilizarea acestor tehnologii.

Conceptul de transumanism. Definiții

Transumanismul a devenit o mișcare intelectuală, ce s-a dezvoltat la nivel de cultură internațională, unii cercetători considerând că la baza acestei mișcări stau modernitatea și posmodernitatea. Transumanismul vine ca o nouă formă de umanism, o formă de evoluție a umanului în contextul tehnicii. Astfel, există un șir de definiții și viziuni ale acestui concept, care evoluează încontinuu.

Transumanismul poate fi definit ca o mișcare intelectuală și culturală care sprijină folosirea noilor științe și tehnologii pentru a îmbunătăți abilitățile și aptitudinile mentale și fizice ale oamenilor și a ameliora ceea ce ea vede ca aspecte nedorite și care nu sunt necesare condiției umane, cum ar fi prostia, suferința, boala, îmbătrânirea și moartea involuntară [1].

Condițiile culturale pentru transumanism sunt respingerea paradigmei substanțiale și trecerea la o paradigmă funcțională, care își are originea în filosofia lui I. Kant și a fost continuată de neo-kantieni în persoana lui E. Cassirer cu ideea sa de a înlocui substanțialismul cu funcționalismul. Însuși termenul de „*transumanism*” este inventat în anul 1957 de către biologul evoluționist englez Julian Huxley [2].

În 1990, Max More considera că *transumanismul* este o clasă de filosofi care caută să ne îndrume către o condiție postumană. Transumanismul împărtășește multe elemente ale umanismului, inclusiv respectul pentru rațiune și știință, devotamentul față de progres și o valorizare a existenței umane (sau transumane) în această viață. Transumanismul diferă față de umanism prin recunoașterea și anticiparea modificărilor radicale ale naturii și posibilităților vieții noastre, rezultând din diverse științe și tehnologii [3].

În 1998, filosofii Nick Bostrom și David Pearce au fondat *Asociația Mondială Transumanistă*, o organizație neguvernamentală internațională, care să lucreze pentru recunoașterea transumanismului ca subiect legitim al investigației științifice și politicilor publice. În 1999, asociația a proiectat și adoptat „*Declarația Transumanistă*”, care a furnizat două definiții formale pentru transumanism:

1. mișcarea intelectuală și culturală care afirmă că este posibilă și de dorit îmbunătățirea fundamentală a condiției umane prin rațiune aplicată prin dezvoltarea și accesibilizarea pe scară largă a tehnologiilor care să elimine îmbătrânirea și să mărească mult capacitățile umane intelectuale, fizice și psihologice.

2. studiul consecințelor, promisiunilor și potențialelor pericole ale tehnologiilor care ne vor permite să depășim limitările umane fundamentale și studiul conex al problemelor etice implicate în dezvoltarea și utilizarea unor asemenea tehnologii [4].

Transumanismul poate fi văzut și din perspectiva dezvoltării ființelor umane pe plan cultural și spiritual, într-o societate care să permită concilierea între omul interior cu omul exterior. Plecând de la ideea dezvoltării integrale a ființei umane, atât din perspectivă socială și culturală, cât și din punct de vedere personal și spiritual, se naște o sinteză umanistă nouă, în condițiile transdisciplinarității, tot sub denumirea de transumanism [5].

Regăsim, de asemenea, în favoarea transumanismului argumentul inevitabilității (Freeman Dyson) potrivit căruia perfecționarea ființelor umane va veni pe o cale sau alta, tehnologia modificării naturii umane în sensul „îmbunătățirii” nu poate fi suprimată, fiind considerată ca o eliberare de constrângerile trecutului, libertatea de a alege neputând fi, din această perspectivă, permanent negată.

Revenind la un alt concept, și anume cel de libertate morfologică, trebuie precizat că și acesta este adus ca argument în favoarea transumanismului, prin prisma faptului că acest concept semnifică libertatea omului de a-și determina singur „natura” biologică [4].

Dacă pentru umaniști este important ca o persoană să poată îmbunătăți lumea în care trăiește prin gândire rațională, toleranță, libertate și forme democratice de ordine socială, atunci pentru transumanisti ceea ce este important este ceea ce poate deveni o persoană. Dacă pentru umanism problema naturii umane și a imperfecțiunii ei a rămas deoparte, atunci pentru transumanism îmbunătățirea corpului uman devine un scop. Dacă umaniștii s-au oprit în schimbarea unei persoane prin educație socială, atunci transumanistii consideră că este necesar să se folosească metode tehnologice pentru a depăși modul de existență uman.

În umanismul clasic, se crede că identitatea unei persoane este inseparabilă de corporalitate ca mod de existență atât pentru om, cât și pentru personalitatea sa. Transumanistii, recunoscând natura informațională a identității umane, se rup complet de substanță. Informațiile nu sunt o substanță, informațiile nu sunt deloc substanțiale și, prin urmare, pot fi asociate cu orice purtător de materiale [2].

Etica transumanismului

Transumanistii sunt convinși că dispozițiile etice care împiedică progresul științific și tehnologic sunt mai des transformate decât rămân de neclintit. Învățătura transumanistică se bazează pe două principii:

1. principiul necesității îmbunătățirii nesfârșite și realizării de noi oportunități pentru o persoană.

2. principiul respingerii etice a formelor depășite care limitează aceste posibilități, în numele unor noi forme mai perfecte ale existenței umane.

Susținătorii transumanismului sunt încrezători că înțeleg corect esența binelui uman. Cu toate acestea, nu se poate să nu se ia în considerare faptul că o persoană este produsul unui proces evolutiv îndelungat, al cărui întreg nu este redus la suma părților sale constitutive. Cele mai bune calități ale unei persoane sunt adesea strâns legate între ele cu calități negative. Dacă o persoană nu ar fi agresivă, nu ar putea să se apere; neavând o idee despre propria sa exclusivitate, cu greu ar fi loial altora; fără să te simți gelos, este greu să înțelegi dragostea. Chiar și mortalitatea joacă un rol important în procesul de adaptare a omului la condițiile de mediu. Când te străduiești să îmbunătățești o persoană, trebuie să fii sigur că aceasta este o îmbunătățire și nu o simplă schimbare. Prin schimbarea unor proprietăți importante, o persoană schimbă relația complexă a proprietăților agregate, iar consecințele acestei schimbări sunt dificil de prezis. Susținătorii mișcării ecologice îndeamnă să respecte integritatea naturii din jurul omului. În același mod, trebuie respectată integritatea persoanei în sine [2].

Transumanismul susține ideea că, cu ajutorul științei, pot să crească radical capacitățile umane, în special speranța de viață. Există destul de multe critici conform cărora cuvântul *transumanism* nu este în oarecare măsură foarte bun, dar nu există alt cuvânt și, de fapt, care este diferența atunci când esența și sensul sunt mult mai importante.

Transumanismul este în primul rând o alegere etică, o alegere între bine și rău. În favoarea binelui, desigur. Natura răului este entropia, distrugerea. Ideea transumanismului este lupta împotriva morții și cauzele acesteia, adică lupta împotriva răului în toate manifestările sale. Transumanismul diferă de religie prin faptul că oferă lupta împotriva morții, lupta rațională, adică cu ajutorul științei, folosind metode dovedite și de lucru. Prin urmare, oamenii care nu acceptă răul, dar cu toate acestea nu acționează rațional și de fapt nu salvează viețile oamenilor, ci vorbesc doar despre mântuirea mitică, de exemplu, despre viața de după moarte, sunt aliați ai morții, apologiați pentru rău. Acceptarea, aprobarea morții, eroizarea morții este rea, deși poate conține cele mai veridice motive [6].

Din perspectivă transumanistă pot fi analizate și alte idealuri și valori morale. De exemplu în lucrarea „*Dignity and Enhancement*” („*Demnitate și Îmbunătățire*”), Nick Bostrom se întreabă dacă demnitatea ar putea fi ameliorată prin intermediul noilor tehnologii. Analizând diferitele accepțiuni ale conceptului de demnitate și implicațiile noilor tehnologii de ameliorare umană, Bostrom consideră că demnitatea interacționează cu ameliorarea umană într-un mod complex. Ameliorarea trebuie evaluată într-un context empiric, în condițiile în care, demnitatea nu este o noțiune cantitativă, pentru că nu putem avea demnitate mai multă sau mai puțină, celălalt trebuie să fie mereu un scop și nu un mijloc, iar ființa umană nu trebuie considerată un instrument.

Termenul de demnitate implică verticalitate și reciprocitate. În condițiile ameliorării umane, care poate fi naturală sau indusă (intenționată), Bostrom face următoarele precizări: funcția executivă a ameliorării face referire la auto-control, concentrare, abilitatea de control în situații de stres, luarea de decizii în mod independent, ameliorarea stărilor de durere și disconfort, iar în toate aceste situații, demnitatea poate fi observată în mod direct. Demnitatea noastră, ca trăsătură pozitivă, ar putea crește dacă anumite capacități ar fi augmentate. În ceea ce privește acceptarea socială a augmentărilor fizice și psihice, sunt greu de prezis care vor fi schimbările culturale ale unei anumite societăți și, orice răspuns se încercă să se dea în ziua de astăzi, trebuie de analizat mai multe aspecte în ceea ce privește speranțele, fricile sau prejudecățile.

Analizând transformările individului prin intermediul noilor tehnologii, Bostrom consideră că demnitatea ar trebui să aparțină atât indivizilor, cât și colectivităților. El subliniază că demnitatea trebuie văzută ca fiind o valoare. Abia atunci, indivizii vor începe să accepte anumite constrângeri care rezultă din acțiunile lor, dat fiind faptul că orice acțiune întreprinsă de individ presupune o serie de consecințe, fie ele pozitive sau negative. Acest tip de demnitate nu constă în rezistența individului la schimbare ci, mai degrabă – consideră Bostrom – putem vorbi despre o demnitate a celor puternici și o susținere pozitivă a valorilor interne și externe.

Idealul omului modernității a fost de a-și construi un viitor mai bun; în transumanism se reia acest ideal însă, de această dată, se susține evoluția speciei umane către specii postumane, perfecționate prin intermediul noilor tehnologii. În postumanism, progresul va fi continuu, iar indivizii bioameliorați vor putea să își controleze propria evoluție prin tehnologiile de bioameliorare.

Unul dintre obiectivele de referință ale mișcării transumaniste îl reprezintă crearea unor instrumente care să permită transcenderea condiției umane, pentru aceasta propunându-se o serie de tehnologii precum: tehnologii de ameliorare umană fizică sau morală, tehnologii pentru digitalizarea conștiinței, tehnologii de modificare genetică sau tehnologii de reproducere medical asistată, care să contribuie la crearea de ființe bioameliorate.

Dacă omul modernității s-a aflat sub imperiul imperativului categoric kantian, individul postmodern caută o etică a timpurilor sale. Odată cu postmodernitatea se dezvoltă tot mai mult tehnica și tehnologia care modifică modul de a fi a omului. Toate acestea au contribuit la apariția unor noi probleme cărora etica încearcă să le ofere soluții [5].

Concluzii

În concluzie se poate remarca faptul că în contextul transumanismului, tehnica și tehnologia care se dezvoltă tot mai accelerat, ocupă un rol primordial în îmbunătățirea unor viziuni sau valori, care devin inegalabile pentru ființa umană, și care în viitor pot deveni transumane. Transumanismul reprezintă o mișcare, o etapă în dezvoltarea societății umane existente, o redefinire a rolului omului în cadrul unor noi transformări sociale, care au la bază principii, norme și valori umane. În condițiile societății care se bazează pe cunoaștere, se remarcă faptul că etica trebuie să studieze și să facă față provocărilor tehnicii contemporane și să pregătească civilizația umană ca să reziste în fața pericolelor ce amenință omenirea în viitorul apropiat și îndepărtat.

Referințe:

1. Transumanism [accesat 24.02.2021]. Disponibil: https://ro.wikipedia.org/wiki/Transumanism#cite_ref-1
2. Transumanismul și etica [accesat 24.02.2021]. Disponibil: <https://cyberleninka.ru/article/n/transgumanizm-i-etika>
3. O abordare critică asupra transumanismului [accesat 24.02.2021]. Disponibil: <https://ro.scribd.com/doc/52136104/Transumanismul-articol>
4. ENACHI Valentina. *Umanismul și transumanismul. Modalități de abordare în mass-media*
5. VLAD Loredana. *Transumanismul ca neo-umanism. Recontextualizarea unor mituri ale modernității* [accesat 24.02.2021]. Disponibil: [https://usv.ro/fisiere_utilizator/file/Doctorat/2019/sustineri/vlad%20loredana/rezumato%20ro%20Vlad%20\(Terec-Vlad\).pdf](https://usv.ro/fisiere_utilizator/file/Doctorat/2019/sustineri/vlad%20loredana/rezumato%20ro%20Vlad%20(Terec-Vlad).pdf)
6. Etica transumanismului [accesat 24.02.2021]. Disponibil: <https://genescells.ru/news/etika-transgumanizma/>

COMUNICAREA EFICIENTĂ ȘI MODELE ALE COMUNICĂRII.

Octavian LISNIC^{1*}

¹ Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Urbanism și Arhitectură Departamentul Alimentare cu căldură și gaze, protecția mediului, grupa, ISTGCC-181, Chișinău, Moldova

*Autorul corespondent: Octavian Lisnic, octavian.lisnic@acagpm.utm.md

Rezumat: Comunicarea eficientă presupune atât exprimarea conținutului de idei, cât și a intenției partenerilor de comunicare. Ea este, în primul rând, o chestiune de încredere și de acceptare a ideilor și sentimentelor celorlalți. La baza celor mai multe aspecte legate de situația de comunicare stă de cele mai multe ori ideea de credibilitate.

Cuvinte cheie: Comunicare eficientă, proces de comunicare, mod de comunicare, model de comunicare.

Introducere

Comunicarea eficientă presupune atât exprimarea conținutului de idei, cât și a intenției partenerilor de comunicare. Ea este, în primul rând, o chestiune de încredere și de acceptare a ideilor și sentimentelor celorlalți. La baza celor mai multe aspecte legate de situația de comunicare stă de cele mai multe ori ideea de credibilitate. Fiecare vede lumea prin prisma sistemelor proprii de referință, influențate de sentimente, de convingeri și de comportamente. Cele mai multe dintre problemele credibilității pot fi rezolvate dacă cel puțin una dintre părțile implicate își dă seama că receptarea mesajelor celuilalt partener de comunicare este o problemă de percepție.

Comunicarea eficientă este un proces care presupune disponibilitatea de a folosi, printre altele, empatia ca modalitate de stabilire a relației de comunicare. Este, de asemenea, un proces prin care partenerii de comunicare încearcă fiecare să clarifice orizontul de așteptare al celuilalt, să-și concentreze atenția asupra intereselor comune și să inventarieze opțiuni din care să câștige toți cei implicați în situația de comunicare.

În procesul de comunicare se folosesc adesea tactici ale ascultării empaticе, cum ar fi imitarea conținutului, reformularea conținutului și reflectarea emoțională. Aceste tactici sunt eficiente doar dacă rezultă din dorința sinceră de a înțelege. Adaptarea la modul empatic de comunicare nu depinde numai de buna gestionare a tehnicilor de comunicare, ci necesită și o investiție de timp care mai târziu va fi economisită. Răspunsurile formulate de interlocutori în modul de comunicare empatic pot fi răspunsuri în manieră autobiografică, evaluări în care suntem sau nu de acord, examinări în care punem întrebări din perspectivă subiectivă, sugestii prin care dăm sfaturi, având ca model propria experiență, interpretări prin care căutăm să ne reprezentăm oamenii, să ne explicăm atitudinile și comportamentul lor, bazându-ne pe propriile motivații și comportamente. Atitudinile utile în comunicarea eficientă sunt concretizate, prin faptul că nu punem la îndoială sinceritatea, prin atitudinea conciliantă în procesul rezolvării diferențelor de percepție a realității, prin transpunerea în punctul vedere al celuilalt și prin disponibilitatea pentru schimbare.

În procesul de comunicare eficientă se poate vorbi despre situarea partenerilor de comunicare pe nivele de ascultare care pot fi reprezentate de ignorarea interlocutorului, de simularea ascultării atente, de ascultarea selectivă, de ascultarea cu atenție sau de ascultarea activă, de ascultarea empatică sau de maniera de a asculta cu intenția de a înțelege.[1]

Criterii de evaluare a acestui concept de comunicare.

Comunicarea eficientă presupune dezvoltarea unor abilități de comunicare, iar dezvoltarea acestora presupune exercițiu de comunicare. Căutăm să înțelegem intenția partenerului de

comunicare fără prejudecăți și cu răbdare. Încercăm să ne exprimăm propriul punct de vedere și să demonstrăm că înțelegem punctul de vedere al celorlalți parteneri de comunicare. În acest context, se poate spune că actul de comunicare este și o chestiune de încredere și de acceptare a celorlalți, a ideilor și sentimentelor lor, a faptului că sunt diferiți și că, din punctul lor de vedere, au partea lor de dreptate. Acesta este un context în care inițiativele partenerilor de comunicare se concentrează pe crearea unui spirit de cooperare, pe îmbunătățirea procesului de comunicare, și pe disponibilitatea receptorului de a asculta și de a-și explica punctul de vedere al celuilalt [1]. Cel care comunica cel mai eficient este cel mai bun ascultător, este cel care transmite un mesaj autentic conform cu ceea ce gândește și îl transmite pe limbajul celui cărui i se adresează, fiind preocupat de modul în care este înțeles de către interlocutor, cerând feedback permanent, în urma cărui își ajustează mesajul pentru a transmite corect informațiile [2].

O comunicare eficientă se face în contextul unei relații bazate pe respect, încredere, ascultare, atenție, oglindire. Într-un astfel de context relational, doi oameni pot comunica eficient chiar și în absența cuvintelor [2].

Prin urmare, pentru crearea unei situații de comunicare eficiente, începem prin a înțelege exigențele, preocupările, emoțiile, tensiunile și contextul partenerilor de comunicare și continuăm prin a căuta și oferi soluții care să creeze relații stabile de comunicare. În acest sens, într-o situație de comunicare eficientă, privirea noastră este deschisă și zâmbetul larg, folosim un limbaj potrivit cu situația de comunicare creată, ne alegem cuvintele cu grijă, alegem culori vestimentare agreabile și calde, echilibrăm accesoriile vestimentare, nu întârziem atunci când trebuie să întâlnim un partener de comunicare, ne purtăm înțelept și considerăm că politețea este importantă. Pentru o situație de comunicare eficientă, menținem contactul vizual în procesul comunicării, strângem mâna interlocutorului la începutul și la sfârșitul întrevederii, punem întrebări deschise, suntem sincer interesați de ceea ce întrebăm și de ceea ce ni se răspunde, găsim aceeași lungime de undă a relației de comunicare, suntem deschiși și prietenoși și acceptăm oamenii așa cum sunt.

Folosim, pentru o situație de comunicare eficientă, instrumente verbale utile cum ar fi exteriorizarea care presupune exprimarea unor senzații, sentimente sau convingeri, rugămintea care presupune formularea unei rugăminți cu titlu personal, explorarea care presupune inventarierea, împreună cu partenerul de comunicare a problemelor și centrelor de interes și rezolvarea care presupune alegerea unei probleme și aplicarea unor soluții în rezolvarea problemelor.

Aceste instrumente constructive respectă libertatea și stimulează creativitatea partenerului de comunicare. Ele fac posibilă comunicarea eficientă în situații reale și promovează comunicarea lipsită de presiuni și lipsită de pretenția de a deține, în procesul comunicării, adevărul absolut [1].

Moduri și modele ale comunicării eficiente.

Comunicarea eficientă ne ajută să înțelegem mai bine o persoană sau o situație și ne permite să rezolvăm diferite probleme pe care le întâlnim. Deși pare simplu să comunicăm, majoritatea problemelor cu cei din jurul nostru pleacă de la deficiențele de comunicare și interpretarea greșită a mesajelor transmise [3].

1. Fa o pauză înainte de a răspunde. Când cineva se grăbește și vrea să transmită ceva, totul se întâmplă în grabă, chiar și comunicarea. De aceea este recomandată o pauză înainte de a răspunde. Oricat de grea ar fi câteodată această pauză, vei vedea că faci minuni atunci când vine vorba de comunicare; îți dai timp să înțelegi ceea ce celălalt a zis și să îți formulezi ideile.

2. Fii veridic și onest. Atunci când ai cele două calități, comunicarea devine mai simplă. Nu trebuie să te gândești la ce vei spune greșit sau că vei dezvalui un secret. Dacă rămâi onest, deschis și demn de încredere, vei comunica mai ușor iar ceilalți vor dori să discute cu tine.

3. Nu grăbi comunicarea. Când te grăbești și încerci să termini mai repede conversația, atunci lucrurile tind să meargă greșit. Asadar, data viitoare, când te găsești în situația aceasta, încerca să încetinești ritmul și să fii într-adevăr atent.

4. Adapteaza-ti ideile la ceilalti. Propriile idei sunt greu de prezentat celorlalti. Daca vrei ca cealalta persoana sa te asculte, trebuie sa inveti sa comunici ideea intr-un mod in care sa fie inteleasa si de catre interlocutor. Asadar, invata sa iti cunosti audienta, pentru ca ceea ce vrei sa comunici sa fie acceptat.

5. Nu lasa altceva sa iti distraga atentia de la conversatie. Cand iti dedici toata atentia persoanei cu care comunici, cel mai probabil vei avea rezultate mai bune. Daca vrei sa iti transmiți gândurile intr-un mod eficient, trebuie sa ramai in prezent si sa iti asculti cu atentia partenerul de conversatie.

6. Fii atent la comunicarea non-verbala. Este esential cand vine vorba de comunicare eficienta, ca atentia ta sa fie indreptata si spre semnalele care vin dinspre interlocutor dar si la cele proprii. Foarte multe idei sunt transmise prin aceste semne.

7. Invata sa intelegi ascultand. Aceasta idee vine de la Stephen Convey si ne prezinta conceptul intelegerii a ceea ce percepem. Trebuie sa invatam sa ascultam cu adevarat. De obicei, noi nu incercam sa intelegem ceea ce auzim, ci mai degraba incercam sa gasim o modalitate de a trece direct la opinia noastra.

8. Fii rabdator si lipsit de prejudecati. Comunicarea, pana si cea mai simpla, poate fi grea uneori, de aceea trebuie sa avem in vedere rabdarea, cat si deschiderea. Probabil nu comunici eficient si tine minte sa fii rabdator cu tine.

9. Observa rezultatul a ceea ce ai comunicat. De cele mai multe ori, credem ca ceea ce am comunicat este exact ceea ce am si vrut sa spunem, insa nu este intotdeauna asa. Daca comunici cu cineva, asigura-te ca cel care a ascultat a si inteles.

10. Cere feed-back. Dupa ce ai spus tot ce aveai de spus, cel mai bun mod de a-ti perfectiona stilul de a comunica, este feedback-ul. Vorbeste cu cei cu care ai comunicat inainte si cere-le opinia asupra modului tau de a transmite o informatie. Este un mod eficient de a-ti imbunatati discursul [3].

Problematica modelarii procesului de comunicare a reprezentat una din preocupările importante ale cercetătorilor din domeniu, ea fiind arondată, îndeosebi, domeniului teoriei comunicării [4].

Necesitatea modelarii acestui proces derivă din faptul ca permite studierea conținutului și dinamicii comunicării, a interacțiunii elementelor sale. Teoria comunicării evidențiază existența unui număr mare de modele, fiecare fiind consecința modului de abordare a procesului de comunicare de către diverși teoreticieni. Denumirea lor derivă, fie din elementul pe care este centrată funcționalitatea lor, fie poartă numele celor care le-au construit. În ultimii cincizeci de ani au fost puse la punct numeroase modele care descriu procesul de comunicare, într-o manieră mai mult sau mai puțin completă. Unul dintre cele mai simple modele ale procesului de comunicare aparține lui Harold D. Lasswell, care în anul 1948, aprecia ca un act de comunicare complet și credibil trebuie să conțină răspunsul la cinci întrebări : 1.Cine comunică? 2. Ce comunică? 3. Prin ce mediu? 4.Cui comunică? 5.Cu ce efecte comunică?. Lasswell a creat astfel modelul de bază al comunicării în care emițătorul (cel care inițiază comunicarea) realizează un mesaj (o anumită cantitate de informație, cuantificată cu ajutorul cuvintelor, imaginilor, simbolurilor) pe care îl difuzează printr-un canal de comunicare specific către un receptor (destinatarul mesajului) urmărind producerea unui anumit efect la nivelul acestuia.

Exemple de modele de comunicare eficientă care se întâlnesc în viața noastră de zi cu zi:

- Fluxul comunicării inversat prin modelul ciupercii de BROUWER [5].
- Modelul matematic al comunicării, modelul SHANNON ȘI WEAVER [6].
- Modelul lui NEWCOMB sau de ce oamenii au nevoie de informație [5].
- Modelul lui GERBNER [5].
- Modelul circular al comunicării (OSGOOD-SCHRAMM) [4].

Spre deosebire de un aparat, ființele umane nu vin la pachet cu un manual cu instrucțiuni de utilizare. Nu știi niciodată cu siguranță ce se întâmplă dacă apeși pe un “buton”. Nu funcționează generalizările, nu există un algoritm care să ne garanteze rezultatele.

Există însă o soluție – să ne cunoaștem cât mai bine pe noi înșine și să investim energie și timp în a înțelege comportamentul celorlalți, pentru a ne putea adapta ulterior reacțiile [7].

Concluzii

Fără nici o exagerare, comunicarea este cheia către succes în relații sau la locul de muncă pe parcursul întregii noastre vieți. Abilitatea de a comunica eficient se datorează experienței, însă cursurile specializate în comunicare oferă o mulțime de experiențe din care noi ne putem construi propria strategie de comunicare eficientă. Nu în ultimul rând, la nivel personal, comunicarea eficientă este cea care ne ajută să ne construim relații personale sau profesionale solide și de durată, relații care ne pot deschide ușa spre diferite oportunități.

Mulțumiri. Sincere mulțumiri l.u, Natalia CĂRBUNE pentru suportul, sprijinul și ghidarea în realizarea lucrării date.

Bibliografie:

1. Adriana-Claudia Moldovan. Comunicarea eficientă [online] 14 aprilie 2018 [accesat 10.02.2021]. [Disponibil] <https://edict.ro/comunicarea-eficienta/>
2. IULIANA ALEXA Cheia spre o comunicare eficienta [online] 24 AUG. 2015 [accesat 09.02.2021]. [Disponibil] <https://www.psychologies.ro/dezvoltare-personala-cunoaste-te-2/cunoaste-te/cheia-spre-o-comunicare-eficienta-2146723?v=7dc10e66da55>
3. 10 moduri de a comunica eficient 26 Iunie 2013 [online]. [accesat 10.02.2021]. [Disponibil] <https://www.civic.md/util/resurse-ong/21135-10-moduri-de-a-comunica-eficient.html>
4. Principalele modele ale comunicării [online]. [accesat 10.02.2021]. [Disponibil] <https://www.rasfoiesc.com/business/marketing/comunicare/Principalele-modele-ale-comuni37.php>
5. Modelul lui Newcomb sau de ce oamenii au nevoie de informație 2008 - 2020 Stefa Media - Comunicare și Relații Publice [online]. [accesat 09.02.2021]. [Disponibil] <https://www.stefamedia.com/modelul-lui-newcomb/>
6. Modele de COMUNICARE. Modelul de comunicare Shannon-Weaver. La Farmacia De Cuvinte 2 noiembrie 2020 [online]. [accesat 10.02.2021]. [Disponibil] <https://terapiionline.ro/2020/11/02/modele-de-comunicare-modelul-de-comunicare-shannon-weaver/>
7. Tehnici de comunicare eficienta Daniela Irimia [online]. [accesat 10.02.2021]. [Disponibil] <https://femeiaindependenta.ro/7-tehnici-de-comunicare-eficienta/>

COMPORTAMENT IMORAL ÎN INSTITUȚIILE UNIVERSITARE: CAUZE ȘI METODE DE AMELIORARE

Valeria PETROV^{1*}

¹Universitatea Tehnică din Moldova, Facultatea Textile și Poligrafie,
Departament Design și Tehnologii în Textile și din Poligrafie, grupa DTP 171 fr, Chișinău, Moldova

*Autorul corespondent: Petrov Valeria, valeria.petrov55@gmail.com

Rezumat. Comportamentul imoral poate fi identificat și cauzat prin diferite metode. Deseori unele forme de imoralitate se efectuează din neștiință. În instituțiile universitare aceasta la fel se întâlnește. Motivele și consecințele în urma acțiunilor imorale nu sunt din cele mai plăcute. Pentru a preveni și controla unele acțiuni a persoanelor ce activează în universități este necesar de a forma un anumit plan prin care tema "comportamentului moral" va fi adus la un nou nivel. Prin urmare se va acorda mai multă atenție situațiilor de imoralitate în instituții.

Cuvinte cheie: universitate, imoral, cunoștință, valori.

Introducere

De ce oameni fac uneori acțiuni imorale? Uneori, răspunsul poate fi dat de lipsa cunoașterii relevante. Pur și simplu, nu știu că prin acțiunea lor încalcă o regulă sau o cerință morală.

Din păcate însă, nu aceasta este situația cel mai des întâlnită. Deficitul de moralitate nu este, de cele mai multe ori, generat de un deficit de cunoaștere. Dacă așa ar sta lucrurile, problema s-ar rezolva simplu prin accesarea informației.

Experiența comună, ca și rezultatele psihologiei morale, indică însă către o altă direcție. Cel mai adesea, atunci când oamenii reali nu fac „ce trebuie” din punct de vedere moral, explicația rezidă mai curând în lipsa motivației decât în cea a cunoașterii. Un hoț știe foarte bine că „nu e bine” să fure. Sau, chiar dacă nu internalizează norma, este conștient că o încalcă prin acțiunea sa [1].

Aristotel folosea termenul de akrasia (slăbiciunea voinței) pentru a descrie caracteristica ființelor umane care produce deficitul tipic de moralitate. Avem uneori opțiuni chestionabile din punct de vedere moral pentru că nu găsim în noi resorturile pentru a ne împotrivi tentației. Ba mai mult, tindem să raționalizăm aceste opțiuni chestionabile.

Organizațiile academice, ca și orice alte cadre de interacțiune umană, nu sunt imune la comportamentele imorale. În măsura în care ele sunt populate de ființe umane (să admitem, de dragul discuției măcar, că așa stau lucrurile), akrasia este o posibilitate mai mult decât plauzibilă.

Cum poate contribui un curs de etică și integritate academică la corectarea unor astfel de comportamente? În mod direct, impactul nu va fi spectaculos.

Moral, imoral, non-moral

Diferite acțiuni sunt morale sau imorale (deși de cele mai multe ori nu folosim neapărat aceste cuvinte). Ne referim astfel la acțiuni, la intențiile din spatele acțiunilor sau chiar la persoane („e un om moral”).

Criteriile după care facem astfel de evaluări pot să difere semnificativ și au fost distilate, în istoria filosofiei morale, în câteva mari familii de teorii etice. Dar, indiferent de criteriul utilizat, vom observa că, spre exemplu, acțiunile pe care le evaluăm se vor încadra în trei mari categorii: acțiuni care contravin cerințelor moralității („imorale”), acțiuni ce realizează o cerință morală („morale”, sau „moralmente dezirabile”), respectiv acțiuni oarecum indiferente sau neutre din punct de vedere moral. Din ultima categorie fac de obicei parte acțiuni comune, fără nici un impact semnificativ asupra vieților noastre sau ale celor din jur. Lucrurile pot să se complice însă dacă

observăm că una și aceeași acțiune poate să aparțină unor categorii diferite, în funcție de context. Dacă am deschis computerul pentru a trimite un mail prin care să-mi exprim compasiunea și disponibilitatea de a ajuta un coleg care trece printr-un moment dificil, atunci respectiva acțiune devine parte a unui lanț acțional sau a unui comportament moralmente dezirabil. Dacă, pe de altă parte, mi-am deschis computerul cu intenția de a scrie niște comentarii jignitoare sau care îndeamnă la ură ori violență pe pagina de Facebook a unei persoane ale cărei opțiuni de viață nu le împărtășesc, acțiunea mea capătă valențe cu totul diferite [2].

Unul dintre obiectivele tradiționale ale eticii este cel de a identifica tipurile de criterii în funcție de care putem distinge între ceea ce este „moral” și ceea ce este „imoral”. În cazul eticii academice, problema care se pune este aceea de a distinge între ceea ce este (moralmente) corect și incorect în cazul acțiunilor pe care le întreprindem ca membri ai comunității academice [3].

Comportamente imorale în universitate și consecințele lor

Crearea unei univerității morale pare în definitiv mai degrabă un ideal decât ceva ce am putea transpune în realitate. Desigur, se poate de ignorat dimensiunea morală a vieții universitare, dar o vom face riscând daune de toate felurile, de la cele privind satisfacția muncii, la cele ce vizează reputația și pierderile financiare.

De exemplu, lipsa unui sistem de etică a cercetării îi pune în dificultate pe cercetătorii care trebuie să depună împreună cu articolul lor și avizul de etică atunci când vor să își publice cercetările în diferite reviste specializate. De asemenea, cercetătorilor care vor să desfășoare studii în penitenciare, pe deținuți, li se cere, pentru a le oferi acestora accesul în penitenciar, avizul de etică al instituției din care fac parte. De unde ar obține toți aceștia avizul respectiv în lipsa unui sistem care să îl ofere? De la Decan? De la Rector? De la departamentul de cercetare? Corelat, acest lucru a determinat parțial și plasarea pe un loc modest în topurile universitare mondiale, iar lipsa unor sisteme eficiente anti-plagiat a condus la critici care asociau universitatea cu o fabrică de diplome, ambele determinând scăderea reputației universității. Apoi, inexistența unor mijloace securizate de a depune plângerile și de a urmări rezolvarea lor de către consilierii de etică, profesioniști în domeniu, a dus la sporirea tensiunilor dintre membrii corpului didactic și la procese pierdute de universitate în tribunale, deci la pierderi financiare și afectarea satisfacției muncii. Inexistența unor reguli explicite de etichetă universitară duce la conflicte cu personalul dministrativ, la perpetue acuze reciproce. Jignirea profesorilor de către studenți și a studenților de către profesori înveninează atmosfera în anii de studiu și demobilizează studenții merituosi etc.

A ignora aceste surse de dizarmonie într-o universitate este totuna cu a le cultiva – cu pierderile de rigoare. Aceste pierderi vor fi numite risc moral (probabilitatea producerii unor consecințe rele atunci când înfăptuim un anume tip de acțiune).

Iată principalele acțiuni imorale înfăptuite în universitățile românești în genere, așa cum sunt identificate în cadrul a două cercetări empirice realizate la distanță de zece ani:

- favoritismul și evaluarea subiectivă din partea cadrelor didactice;
- hărțuirea sexuală pe linie ierarhică;
- nerespectarea proprietății intelectuale;
- comunicarea deficitară în instituție;
- mita și cadourile oferite profesorilor;
- relațiile erotice între studenți și profesori;
- utilizarea unui limbaj ofensator sau superior de către cadrele didactice;
- limbajul rece și nepolitic al personalului administrativ în relația cu studenții;
- presiuni din partea profesorilor pentru ca studenții să le cumpere cărțile.

Principiile și normele morale au fost prezente întotdeauna în mediul universitar, dar în cea mai mare parte a timpului sub forma unor reguli nescrise, a unor obiceiuri academice și bune practici profesionale variabile de la o universitate la alta. Unii confundă morala universității cu morala creștină, ce domină în afarauniversității, în societate și în viața privată. Morala academică și cea a cercetării nu sunt părți ale „moralei comune”, ci sunt forme ale eticii instituționale.

Introducerea codurilor etice după anul 2000 nu a schimbat radical situația, deoarece majoritatea au rămas simple hârtii într-un sertar, în lipsa unei „infrastructuri etice” care să instituționalizeze și să impună valorile morale ale instituției.

Cum putem crea o universitate morală?

Folosind terminologia specifică managementului eticii în organizații, pentru a crea o universitate morală este necesar ca aceasta să internalizeze o serie de virtuți organizaționale în toate practicile și procesele sale interne, astfel încât să îi stimuleze pe toți membrii acelei comunități academice (cursanți, cercetători, cadre didactice, personal administrativ) să se comporte etic și să prevină totodată comportamentele imorale ale acestora.

Așadar, o universitate morală este cea care creează un context moral pentru membrii săi prin dezvoltarea unor virtuți morale organizaționale. Măsura în care universitățile dezvoltă astfel de virtuți ne indică măsura în care le putem considera ca fiind morale, dat fiind că aceste virtuți reprezintă condiții pentru un comportament individual etic și reflectă capacitatea universității respective de a stimula un astfel de comportament. Atunci când membrilor universității nu li se oferă un cadru moral explicit care să ghideze comportamentul dezirabil, aceștia vor trata cel mai probabil spontan diversele probleme etice pe care le vor întâlni, folosind o scală vagă și nedefinită aceea ce este bine și rău, permis și interzis.

Virtuțile (calitățile) organizaționale ale universității funcționează în acest context drept repere morale pentru toți participanții la comunitatea respectivă. Putem astfel evalua dacă o universitate este morală evaluând îndeaproape dacă – și în ce măsură – aceasta internalizează o serie de virtuți organizaționale.

O exemplificare pentru modul în care putem evalua concret prezența a șapte virtuți organizaționale necesare unei universități morale

(adaptare după Kaptein, Developing and Testing.):

1. Claritate – evaluăm măsura în care exigențele morale ale universității față de conduita membrilor acesteia sunt exprimate clar, fără ambiguități, sub formă de reguli sau direcții de comportament în cadrul politicilor și procedurilor formale de etică (ex. Codul de etică, politica de onestitate academică), precum și în discuții informale (ex. în cadrul unor training-uri de etică, în interacțiunea studenți-profesori). Totuși, exigențele morale nu trebuie să fie sufocante și nici specificate până în ultimul detaliu, scopul fiind acela de a ghida comportamente morale, nu de a anula propriile judecăți morale ale membrilor universității.

2. Consistență – evaluăm gradul în care exigențele morale ale universității față de conduita membrilor acesteia sunt coerente, fără contradicții, de exemplu urmărind dacă modelul oferit de cadrele didactice cursanților sau de superiorii ierarhici personalului administrativ este unul în acord cu normele morale exprimate de politicile și procedurile etice ale universității.

3. Realizabilitate – evaluăm maniera în care universitatea stabilește exigențe morale de comportament care pot fi atinse în mod realist de membrii acesteia, de exemplu dacă aceștia au la dispoziție resursele necesare de timp, cunoștințe, echipament, buget sau autoritatea de a îndeplini responsabilitățile ce le-au fost trasate, astfel încât să nu fie presăși să încalce regulile morale din cauză că nu pot gestiona aceste responsabilități din lipsă de resurse (de pildă atunci când sunt stabilite cerințe exagerate de rezultate în cercetare, care pot conduce la o eventuală fabricare a datelor unui studiu).

4. Susținere – evaluăm modul în care universitatea îi încurajează sau, dimpotrivă, îi demotivează pe membri să adopte un comportament etic, mai exact dacă prin respectarea normelor morale membrii au de câștigat sau de suferit în activitatea lor cotidiană; de exemplu, dacă un cursant care raportează acțiuni imorale ale unui profesor va fi ulterior apreciat de colegi și celelalte cadre didactice sau, dimpotrivă, marginalizat.

5. Vizibilitate – evaluăm gradul în care universitatea asigură monitorizarea comportamentelor imorale, astfel încât acestea să poată fi depistate și aduse la cunoștința celor în măsură să ia atitudine, iar cei care ar putea fi tentați să încalce regulile morale să știe că vor fi

descoperiți și sancționați, de exemplu printr-o atentă monitorizare a tezelor de doctorat împotriva plagiatului.

6. Criticabilitate – evaluăm modul în care universitatea asigură mijloacele formale și informale prin care membrii pot să discute deschis problemele și dilemele etice cu care se confruntă, de exemplu prin existența unui consilier de etică și organizarea unor training-uri de etică.

7. Sancționabilitate – evaluăm maniera în care universitatea pedepsește încălcarea regulilor morale și răsplătește comportamentele morale ale membrilor săi, de exemplu prin introducerea în procedurile de evaluare a unor indicatori privind conduita morală, sau prin sancționarea imediată și fermă a copiatului ori falsificării de date, astfel încât membrii să fie stimulați să repete comportamentele morale și descurajați să încalce regulile. În egală măsură, sancțiunile sau recompensele trebuie să fie proporționale cu gravitatea abaterilor, respectiv cu meritul de a respecta anumite reguli etice.

Prezența optimă a acestor virtuți în universități creează totodată premisele necesare funcționării codului de etică, dat fiind că asigură condițiile pentru ca membrii comunității academice să poată respecta în practică prevederile acestui cod.

Concluzie

În urma cercetărilor se ajunge la ideea ca multe persoane manifestă diferite forme de comportament imoral din cauza necunoașterii și unele sentimente interioare care îl controlează. Astfel pentru a face careva modificări, precum în comunitate sunt reguli, legi și norme, aceste nu trebuie să fie doar întocmite dar și aduse la cunoștință și reglementate pentru persoanele ce activează în instituții universitare. În instituții publice, precum universitățile, unde vin după cunoștințe importante, este necesar de a da un exemplu relevant de comportament pentru o dezvoltare personală corectă, care prin urmare va duce la un comunitate sănătoasă.

Referințe

1. Probleme cu comportamentul antisocial. [online]. [accesat 20.02.2021]. Disponibil: <https://www.housingadviceni.org/rm/asb>
2. Comportament etic și neetic ca un ansamblu de acțiuni și acțiuni ale oamenilor. Cum un comportament neetic devine un obicei. [online]. [accesat 20.02.2021]. Disponibil: <https://kvakusha.ru/ro/eticheskaya-i-neetichnoe-povedenie-kak-sovokupnost-postupkov-i-deistvii.html>
3. EMANUEL SOCACIU, CONSTANTIN VICĂ, EMILIAN MIHAILOV, TONI GIBEA, VALENTIN MUREȘAN, MIHAELA CONSTANTINESCU, *Etică și integritate academică* [online]. [accesat 20.02.2021]. Disponibil: <https://deontologieacademica.unibuc.ro/wp-content/uploads/2018/11/Etica-si-integritate-academica.pdf>

THE MEANING OF GRAPHIC SYMBOLS IN TEXT-BASED COMPUTER GAMES

Oleksandra KOLISNYK¹,
Maria TOLPIK^{1*}

¹Kyiv National University of Technologies and Design, Department of Design, BDr 3-17, Kyiv, Ukraine,

* Corresponding author: Tolpik Maria, dgl1tolpikm@ukr.net

Abstract. *An urgent problem is the definition of artistic means for the formation of ideological and cultural integrity of a text-based computer game. The use of digital images within the text-based genre promotes the interest of users, provides a more accurate perception of the content of the work and the goals of the author. It is considered how visual stylistic means focus on the characteristic features of the text work.*

Keywords: *Visualization, visual communication, symbols, graphics*

Introduction

Computer games require conceptually different approaches in creating artistic support for individual genres and themes. The purpose of the computer games is to give the user the opportunity to create their own interactive experience. Modern computer games based on reading text are becoming visible due to the graphic design. With the help of graphics, such games are able to demonstrate thematic and cultural orientation, to address users in the language of visual symbols.

Setting the task

The internal needs of the subject come into contact with the set of components that make up the alternative reality of a computer game. Given the variety of game genres and technological advances, it is more difficult for the user to perceive the text-based game genre as something spectacular. An urgent problem is to consider the meaning of visual symbols and the subordination of their role in text games. It is necessary to establish how graphics can enrich the user experience, expand the idea of symbols.

Results of the research

In a literary work, the event is represented by a story, in the game - by a story that can be supplemented by elements of game mechanics and by representing the action itself and the protagonists. As in the literature, in computer text-based games, the setting of an action can be entirely narrative, or metaphorical, symbolic.

Visualization of text can act as a factor in facilitating or expanding the perception of content, creating connections of visual communication. Visualization of characters and the environment is created on the basis of graphic design elements: lines that make up the visualization of the shape through type, thickness, orientation and position to represent a certain image. Texture and color play an important role in the visual character. For example, colors often perform a connotative function, because color is able to build the perception of players according to sensory and psychological values. Perception of visual experience in the form of fine arts, media, virtual reality or computer games is a list of examples of stimuli that affect visual sensations [1].

Robin Sloan, a professor at the University of Abertae in Dundee, in his book *Virtual Character Design for Games and Interactive Media*, explored the ability of a visual character to

influence the imagination and use of users' minds and emotions. Graphic symbols are added as factors of visual identity through illustrative styles represented by external, postural, and auxiliary visual symbols. Imagination can be awakened through perception based on selectivity, internal factors of psychological needs of players [2].

There are many examples of computer games, the visual communication of which is based on the use of symbols, metaphors, folk motifs. Where *The Water Tastes Like Wine* - a game in which illustrative material forms the pace of a metaphorical story, based on folk tales from around America. 2D illustrations become an integral part of the story, allowing the text to be more concise and enigmatic. Visual elements tell about heroes thanks to associative visual symbols. For example, an illustration of a priest struggling with shaky faith in himself. The symbol is the image of a man in a trap placed over the silhouette of an angel's head. An African-American pulman loader facing an identity crisis is portrayed as a chimera hiding between branches holding white masks.

Literary works are created mostly about people (or anthropomorphic heroes) with whom the reader identifies himself cognitively [3]. In text-based games there is a tendency to rely on the actant, an active participant in the events, thanks to which the stimulus, role and influence on the described situation is prescribed. Thanks to the interpretive space, graphic symbols form a system of interconnected processes in the imagination and thinking of players. The visual characteristics of an object contain properties for observation: each line, shape, value, color is associated with other visible elements. Creating a meaningful connection between the visible form and the semantic message - the means of influencing the game on a potential player. Aesthetic visual communication never guarantees a single and literal interpretation, because the viewer's consciousness automatically establishes multiple connections through reconstruction. The study of certain cultural symbols contributes to the generalization of social meanings in the perception and imagination of the subject. Attempt to attach a single meaning to the image (using logical arguments and discursive statements) does not exclude the flexibility of thinking.

Graphics in games are able to rely on cultural symbols, demonstrating ways of expression that reveal meaning through interactivity and contemplation. It is necessary to combine the properties of graphic symbols with thematic content to create a coherent work. In the process of developing graphics for a text-based game it is necessary to determine the target audience, purpose, methods of transmitting information to potential users [4]. Tom Lipschultz, who works as a localization specialist for XSEED Games, focuses primarily on the mentality that is the mainstay of storytelling. The expert believes that pictorial and descriptive means should speak more in symbols, rather than reveal the topic through only one kind of perception. Through the selected symbols it is possible to achieve the effect of intuitive description of things [5].

According to various sources, games are not included in the genres of art, but exploring the needs of subjects in emotional stimuli and alternative cognitions, it is worth considering games as an opportunity to combine different elements of art in one area. This approach extends the authors' ability to inform, educate, and promote the emotional development of users by combining textual and visual symbols. The approach to text games as a kind of art genre creates the potential for expanding cultural knowledge by the user, giving the information source the possibility of interactive interaction.

Conclusions

The study provided an opportunity to analyze the possibilities of using graphics in text games. When processing a visual message, designers and artists leave an encoded structural message on the images, which creates a reaction in the mind of the viewer. In the future, it is necessary to conduct research on how the combination of visualization with a text basis changes

the impression of users. Formal, stereotypical and repetitive messages are unlikely to attract or support attention. The associative flexibility of the message is crucial for the disclosure and transmission of the meaning laid down by the author. The nature of visual methods can potentially be a symbolic work that carries a cultural message. These characteristics indicate the potential of games to perform the functions of art, revealing social and cultural significance through a combination of gaming experience and individual research.

Reference:

1. Gretchen Barbatsis, Keith Kenney, Sandra Moriarty, Ken Smith Handbook of visual communication theory, methods, and media. London: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers, 2005. 47 c.
2. Dendi Pratama, Winny Gunarti Widya Wardani, Taufiq Akbar Designing visual character of Raden Wijaya as historical figure in visual novel. International journal of scientific & technology research. Nov. 2017. – vol. 6.
3. Games Telling stories? A brief note on games and narratives [online]. 2001. [access 20.02.21].– Retrieved from: <http://www.gamestudies.org/0101/juul-gts/>
4. Level 6: Games and Art [online]. 2009. [access 20.02.21] Retrieved from: <https://gamedesignconcepts.wordpress.com/2009/07/16/level-6-games-and-art/>
5. Text Adventures: The Story of Visual Novels in America [online]. 2014. [access 21.02.21] Retrieved from: <https://www.usgamer.net/articles/visual-novels-in-america>

DREPTUL LA PROPRIETATEA INTELECTUALĂ ÎN IT

Olga TOMA^{1*}

¹Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Calculatoare, Informatică și Microelectronică, Departamentul „Informatică și Ingineria Sistemelor”, Grupa MI-181, Chișinău, Republica Moldova

*Autorul corespondent: Olga Toma, olga.toma@ee.utm.md

Rezumat. *Societatea informațională este acea societate în care producerea și consumul de informație este cea mai importantă activitate, (re)sursa principală este informația, tehnologiile informaționale și comunicaționale sunt pârgurile de bază, iar mediul informațional împreună cu mediul social și mediul economic reprezintă un mediu comun de existență al individului. În condițiile în care discutăm astăzi despre anumite tehnologii ca fiind produse ale unor indivizi, sau, altfel spus, creații asupra cărora o persoană sau un grup de persoane au depus efort pentru a le produce și a le plasa pe piață, este firesc să atragem atenția și asupra drepturilor pe care le au aceste persoane asupra muncii și activității lor, inclusiv intelectuale. Lucrarea dată are ca scop explicarea și interpretarea acelor norme juridice care protejează drepturile persoanelor asupra propriilor realizări/inovații/produse și, anume, dreptul la proprietatea intelectuală.*

Cuvinte cheie: *informație, hardware, software, proprietate intelectuală, drept de autor.*

Introducere

Societatea informațională este societatea în care producerea și consumul de informație este cea mai importantă activitate, informația este sursa principală, tehnologiile informaționale și comunicaționale sunt tehnologii de bază, iar mediul informațional, împreună cu mediul social și mediul economic determină mediul de existență al individului. Dezvoltarea rapidă a tehnologiei informației în ultimii ani a avut un impact crescând asupra societății și a economiei globale, aducând în prim-plan schimbări fundamentale ale modelelor de producție și distribuție, condițiilor comerciale, ocupării forței de muncă și vieții cotidiene, în general. Noile tehnologii informaționale sunt utilizate, atât la nivel individual, cât și în cadrul organizațiilor, cu o flexibilitate ridicată, rezultată din independența activității umane în raport cu spațiul și timpul [1].

În momentul în care discutăm despre anumite tehnologii ca fiind rezultatul muncii unui om sau grup de indivizi, despre efortul depus pentru realizarea acestora, incluzând aici metodele, tehnicile și procedeele utilizate în prelucrarea lor, precum și plasarea acestor tehnologii pe piață, este necesar de a sublinia sub care anume aspecte juridice sunt înfăptuite toate aceste lucruri, sau altfel spus, care sunt normele legale care protejează autorii de persoanele care își pot atribui, în mod ilegal, drepturile de autor asupra ceea ce a fost realizat/creat.

Pentru a determina aceste norme legale, în ceea ce urmează, vom clarifica aspecte ce țin de categoria în cadrul căreia se înscriu aplicațiile realizate în sfera IT, cum se produc acestea, ce bunuri mai sunt atribuite sferei IT, cine sunt cei care le crează sau le dezvoltă și, în sfârșit, ce spune legislația în vigoare despre faptul dat. De asemenea, vom analiza ce reprezintă în sine *proprietatea intelectuală*, care este esența dreptului la proprietatea intelectuală și drepturile conexe ale acestuia, ce reprezintă dreptul de autor și cum acesta poate fi demonstrat, la care anume categorii de creații el se raportează și cum se expune în practica juridică.

Tehnologia Informației: considerații generale.

Calculatorul a fost inventat de om pentru a prelucra automat informația. La baza tehnicilor de calcul au stat teoria informației și circuitele electronice. Suntem obișnuiți să privim *informația* ca o sursă necesară, permanentă și inepuizabilă a vieții cotidiene. Ce este, totuși, informația? Din multitudinea de definiții pe care le are informația, cea mai cunoscută dintre ele presupune că

informația este o noutate, o știre, un mesaj care reflectă o realitate obiectivă și care are un grad anumit de utilitate [2]. La rândul său, *informatica* este „știința prelucrării raționale, în deosebi prin mașini electronice automate, a informației, considerată ca suport al cunoștințelor umane și al comunicărilor din domeniul tehnic, domeniul economic și cel social”.

Din punct de vedere istoric, termenul de „*Tehnologia Informației*” se referă la toate tehnologiile asociate cu colectarea, prelucrarea, stocarea și răspândirea informațiilor/datelor. *Tehnologia Informațiilor* (IT) a intrat pe scară largă numai la sfârșitul anilor 1970 și este acum folosit în general, pentru a cuprinde atât *tehnologiile computerizate*, cât și *tehnologiile de comunicare*, precum și fundamentul lor comun – *tehnologia microelectronică (hardware-urile)* și toate *tehnologiile software asociate*. Se mai poate spune, de asemenea, că IT se ocupă cu utilizarea calculatoarelor și a altor tehnologii microelectronice precum și a softurilor, pentru convertirea, stocarea, protecția, procesarea, transmiterea și regăsirea informației, anume în forma ei securizată [3].

Din cele menționate, considerăm important să clarificăm și ce reprezintă *software* și *hardware*. Produsul *software* este orice combinație de componente conceptuale exprimate într-un limbaj de programare, care împreună realizează o funcție de tip intelectual cerută sau acceptată de utilizator sau client. Sensul pozitiv al supraviețuirii și evoluției întreprinderilor dezvoltatoare de produse software, precum și al domeniului software privit în ansamblu, este determinat de calitatea și originalitatea produselor înaintate pe piață și de competitivitatea acestora în domeniile în care sunt utilizate [4]. *Hardware-ul*, în comparație cu *software-ul* care reprezintă partea logică din sistemul IT, este partea materială și se compune din ansamblul elementelor fizice și tehnice cu ajutorul cărora, datele pot fi culese și prelucrate.

Atât pentru *hardware*, cât și pentru *software*, sunt anumiți actori care contribuie sau se ocupă cu producerea, verificarea și actualizarea acestora, ca acestea să corespundă într-un procent cât mai mare cu cererea clienților sau a consumatorilor, în cadrul pieței. În mod normal, de realizarea produselor soft și hard se ocupă programatorii, dezvoltatorii și inginerii din sfera tehnologiilor informaționale și a microelectronicii, realizând acest lucru, atât în mod individual, cât și grupuri de interes comun.

Chiar dacă, în aparență procesul de creație nu reprezintă ceva complicat sau anevoios, pentru că sunt dezvoltate astăzi diferite instrumente și metodologii care să faciliteze acest proces și să îl facă cât mai simplu cu putință, lucrurile nu sunt atât de simple cum par inițial, pentru că a crea ceva anume și a pune în aplicare o lucrare originală, presupune în sine două procedee diferite atât prin natură, cât și prin sursele utilizate. Pentru a crea ceva original, individul este nevoit să consume anumite resurse intelectuale, care în practică se bazează pe *creativitate* – un proces mental și social care implică generarea unor idei sau concepte noi, sau noi asocieri ale minții creative între idei sau concepte existente. Termenul înrudit cu „*creativitatea*” este „*inventivitatea*”. Anume acest moment și este cel mai dificil de demonstrat atunci când cineva vrea să își atribuie o lucrare sau alta ca fiind proprie și nu preluată de undeva, ori, să demonstreze originalitatea ideii de îmbunătățire a unui lucru deja existent.

Pentru a preveni astfel de situații, și cu scopul de a proteja, recunoaște și aprecia valoarea produselor intelectuale ale fiecărui individ, au fost concepute și adoptate norme juridice speciale care sunt menite să aprobe, protejeze și demonstreze dreptul pe care îl are fiecare persoană asupra a ceea ce a creat. Astfel, creativitatea și modul de personal de exprimare, interpretare, modificare a lucrurilor, producerea ideilor și expunerea acestora într-un mod specific unei persoane, se referă la proprietatea intelectuală a omului.

Dreptul la proprietatea intelectuală și raportarea acestuia la domeniul IT

Proprietatea intelectuală cuprinde două mari domenii: *Drepturile proprietății industriale* și *Drepturile de autor*, iar *Dreptul la proprietatea intelectuală* și toate drepturile conexe acestuia reprezintă acea ramură de drept care studiază normele juridice ce reglementează, pe de o parte, creațiile intelectuale ce au caracter literar, artistic și științific, iar pe de altă parte, creațiile intelectuale cu aplicabilitate industrială [5].

Dreptul de autor ca instituție juridică reprezintă ansamblul normelor juridice ce reglementează relațiile sociale care decurg din crearea și valorificarea operelor științifice, literare și artistice, după cum s-a menționat și anterior. Chiar dacă pare un lucru clar și simplu, pentru a se atribui unei invenții sau creații protecție prin drepturi de autor sau să fie recunoscută proprietatea intelectuală a unei persoane/grup de indivizi, acestea trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

1. Să fie vorba despre o creație intelectuală, o creație a minții omului (una sau mai multe persoane fizice). Persoana juridică în principiu nu poate fi considerată titulară a dreptului de autor, deoarece aceasta nu creează propriu zis din punct de vedere intelectual.
2. Să fie vorba despre o creație exprimată într-o formă concretă, perceptibilă simțurilor umane. Acest lucru nu înseamnă neapărat publicarea operei respective (ex. Manuscrise, notițe, schițe, tablouri, partituri). Plus la aceasta, dreptul de autor nu ocrotește conținutul de idei al operei sau invenției, acesta ocrotește doar o anumită formă de exprimare a acestor idei. Nimeni nu-și poate apropia ideile (acestea circulă liber), dar dacă ideea circulă într-o anumită formă, atunci și doar atunci ea poate fi considerată proprie.
3. Creația intelectuală trebuie să prezinte originalitate: trebuie să reflecte exprimarea personalității creatorului sau inventatorului. Dacă aceasta nu există, nu putem vorbi despre o operă sau invenție care să poată fi protejată prin dreptul de autor. Este considerată totuși o creație intelectuală, dar care nu poate pretinde la nici un fel de protecție juridică corespunzătoare [5-7].

Pentru că Tehnologiile Informaționale sunt considerate parte a domeniului tehnic, iar majoritatea creațiilor și operelor din domeniul dat poartă cel mai des numele de invenții tehnice și/sau științifice, acestea sunt protejate printr-o altă formă juridică prevăzută în cadrul dreptului la proprietatea intelectuală și anume „brevetul de invenție”, care reprezintă un document oficial acordat unei persoane de către o autoritate înlesnită public cu acest drept, prin care i se conferă o calitate în virtutea căreia i se oferă drepturi speciale asupra invenției date, pe perioada valabilității acestuia.

Din tot ceea ce am enumerat și enunțat mai sus, se poate presupune că pentru orice aplicație, limbaj de programare, program de utilizare, site-web sau orice calculator, mouse, tastatură, procesor, monitor care după cum am spus anterior, sunt principalele componente ale domeniului IT, persoana sau grupul de persoane care le-a dezvoltat/inventat, și și-a expus lucrarea într-un mod specific și personal, i se cuvine a i se atribui prin lege drepturi de autor (dacă vorbim mai ales de manualele care descriu utilizarea anumitor tehnologii, teorii din domeniul Tehnologiei Informaționale, suporturi de curs sau metodologii de utilizare și implementare), sau brevete de invenție dacă vorbim de anumite instrumente și tehnologii propriu zis inventate, sau îmbunătățite de persoană/persoane juridice.

Concluzii

Dreptul la proprietatea intelectuală devine cu atât mai important cu cât pe parcursul timpului oamenii au inventat și continuă să inventeze și să creeze permanent. Datorită invențiilor și noilor tehnologii, putem astăzi să comunicăm cu oamenii care se află la mii de km distanță, dar care se află de facto la distanță de un click. Cu cât mai multe invenții apar în sfera tehnologiilor informaționale, cu atât mai ușoară și mai simplă pare a deveni existența umană, însă toate aceste invenții și creații sunt rezultatul muncii unui număr extraordinar de mare de oameni, și ar fi greșit ca aceștia să nu fie recunoscuți și să nu li se aducă recunoștința și mulțumirile de rigoare.

Cu toate acestea, chiar dacă dorim a ne declara o societate democratică unde dreptul fiecărui om este respectat și protejat de lege, astăzi mai mult ca oricând oamenii încearcă să își atribuie sieși drepturi asupra unor lucruri la care de cele mai multe ori pot să nu aibă nici un fel de atribuții, și e cu atât mai rău, când autorii adevărați se dau de acord cu un asemenea comportament doar din cauza faptului că a fost impus de conducătorul sau directorul companiei la care lucrează,

pentru a nu își pierde locul de muncă sau pentru a nu îi fi puse mai multe piedici decât ar fi întâlnit în mod normal.

Pentru a nu ne lovi de un asemenea fel de comportament și pentru a fi protejați în tot ceea ce facem, nu doar în ceea ce privește proprietatea noastră intelectuală și drepturile de autor asupra acelor lucrări pentru care am depus efort, este strict necesar să cunoaștem ansamblul întreg de drepturi de care dispunem și instituțiile publice care au obligația de a ne ajuta și susține din punct de vedere juridic, atunci când ne întâlnim cu situația că cineva ne încalcă drepturile.

În cazul dreptului la proprietatea intelectuală, sunt câteva legi în Republica Moldova care reglementează normele juridice prin care acesta se manifestă și anume:

- Legea privind protecția invențiilor nr.50-XVI din 07.03.2008, cu modificările și completările ulterioare (în continuare – Lege);
- Regulamentul privind procedura de depunere și examinare a cererii de brevet de invenție și de eliberare a brevetului, aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.528 din 01.09.2009, cu modificările și completările de rigoare;
- Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.774 din 13.08.1997 „Cu privire la nomenclatorul serviciilor cu semnificație juridică în domeniul protecției obiectelor proprietății intelectuale”, cu modificările ulterioare.

De asemenea, instituția publică căreia i se atribuie responsabilitatea și dreptul de a determina dacă o creație sau invenție este parte a proprietății intelectuale, este Agenția de Stat pentru Proprietatea Intelectuală a Republicii Moldova. Asume aici persoanele fizice depun cererile pentru primirea breveturilor de invenție, anume aceasta avizează, monitorizează și supraveghează activitatea organizațiilor de gestiune colectivă a dreptului de autor și/sau a drepturilor conexe.^[8]

Concluzia principală la care trebuie să ajungem în cazul dreptului la proprietatea intelectuală este că doar prin cunoașterea unui drept, poți pretinde că îl ai și trebuie, la rândul tău să îl respecti, doar prin formularea tipizată sau tipică a unor idei, persoana poate pretinde la dreptul de autor al acestora, și doar prin înregistrarea corespunzătoare a invențiilor și creațiilor pentru care depunem efort, beneficiem de garanția că munca depusă nu va fi însușită în mod ilegal de altă persoană. Chiar dacă nu mergem prea departe cu brevete de invenție, orice soft creat trebuie licențiat pe numele propriu, chiar dacă asta presupune nu doar că ne protejăm drepturile de autor, dar ne asumăm și o responsabilitate socială utilizarea acestor softuri în viitor de alte persoane. Vigilența în ceea ce facem și ceea ce publicăm, este primul pas spre asigurarea succesului pentru efortul care l-am depus.

Mulțumiri. Aduc mulțumiri și recunoștință doamnei Cristina Lazariuc, lect. univ., DȘSU, pentru ghidare în identificarea și depășirea dilemelor de analiză critică a problemei abordate și sprijinul moral pe care mi l-a oferit într-o realizare și editarea articolului dat.

Referințe:

1. TIHON A. Evoluția și Implementarea Noilor Tehnologii Informaționale în procesul de învățământ. *Ediția a 9-a a conferinței științifice cu tematica „Tehnologii Informaționale și Microelectronică 2017”*. Universitatea de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, Chișinău, Republica Moldova, pp.376-378
2. COZNIUC A. *Tehnologii Informaționale și Comunicaționale* – Note de Curs. Bălți, 2010.
3. TUTUNEA M. *Tehnologia Informației* – Note de curs, Universitatea Babeș Bolyai, Cluj-Napoca, 2008.
4. ARMAȘ I. *Proiectarea competitivă a Produselor Software*. Universitatea Hyperion, București, 2006. Disponibil pe <https://www.agir.ro/buletine/888.pdf>
5. SLUTU N. *Dreptul proprietății intelectuale* – Note de curs, Ciclul I, Chișinău 2013
6. SLAVU V. *Dreptul proprietății intelectuale* – Suport de curs, Ediția a III-a, București 2011.
7. ROȘ V., BUTA P. *Dreptul proprietății intelectuale* - Suport de Curs, București, 2013.

CYBERBULLYING: DOMINANȚII ANONIMI

Vlada USATĂI¹,
Cristina LAZARIUC^{2*}

¹Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Calculatoare, Informatică și Microelectronică, Departamentul Ingineria Software și Automatică, grupa TI-201, Chișinău, Republica Moldova

²Universitatea de Stat din Moldova, Școala Doctorală Istorie, Arheologie și Filosofie, drd., anul II, Chișinău, Republica Moldova

*Autorul corespondent: Lazariuc Cristina, cristina.lazariuc@ssu.utm.md

Rezumat. *The rise of technology has allowed all behaviors identified as bullying to take place online, on social networks, via e-mail or other platforms. These are called cyberbullying, which manifests itself even more easily because it is much easier for a person to hide behind screens and adopt certain behaviors. The ability to be anonymous in the virtual environment encourages aggressors and allows behaviors that, in real life, would not be put into practice. Therefore, it is very important to know the basic strategies to prevent cyberbullying, awareness and education being the most important ones. In this regard, the schools have to create a climate in which cyberbullying is seen by everyone as unacceptable and as a violation of human rights.*

Cuvinte cheie: agresor, bullying, hărțuire cibernetică, martori, victimă.

Introducere

Internetul și în mod special site-urile de socializare sunt astăzi principalul mod de comunicare atât între tineri, cât și pentru generațiile mai în vârstă. Oamenii comunică oricând, cu oricine și despre orice, postează diferite informații despre sine sau pe anumite domenii, primind pentru acestea reacții și comentarii din partea celor activi în mediul online. Pentru că vorbim despre o societate democratică unde fiecărui cetățean îi este garantată respectarea drepturilor și libertăților fundamentale, este important să remarcăm că unul dintre aceste drepturi pe care absolut orice persoană ține să și-l manifeste este dreptul la libera exprimare a opiniei, care este invocat ori de câte ori sunt expuse puncte de vedere antagonice, ori de câte ori cineva încearcă să impună un punct de vedere sau să nege dreptul la existență a unei alte opinii, ori de câte ori aceea idee exprimată lezează demnitatea altuia, dar nu fiecare conștientizează că acest drept trebuie raportat și la ceilalți care la fel au dreptul să-și exprime liber opinia într-o polemică, și aceste opinii trebuie respectate și acceptate, chiar dacă nu corespund cu cea a emițătorului inițial. Dar ce facem atunci când societatea mediului online ne demonstrează contrariul, iar ideile noastre liber expuse nu sunt întâlnite cu brațele deschise? Ce se întâmplă când în urma expunerii unei opinii, anumiți indivizi încep a insulta sau a scrie mesaje private care au un conținut agresiv, ofensator, violent sau amenințator, și cum se identifică astfel de acțiuni? Mai mult, ce facem atunci când persoana din spatele monitorului se ascunde sub anonimat care nu ne permite să aflăm absolut nici un fel de informație veridică despre acesta, ceea ce ne face vulnerabili și neprotejați? Cum reacționăm și cum ne protejăm de astfel de persoane? Este vre-o justificare sau pedeapsă pentru un astfel de comportament? În acest articol, urmează să realizăm o reflecție asupra acestor situații-problemă care afectează nemijlocit comunicarea online, dar și securitatea online a fiecărui utilizator, fie el conștient de aceste situații și gata de a reacționa în raport cu ele, de a se apăra sau de a preveni producerea altora de intensitate mai mare, fie el victimă, care nici nu intuiește efectele negative pe care aceste comportamente anonime le pot avea asupra personalității sale.

Esența bullying-ului și efectele sale.

Toate aceste situații-probleme enumerate mai sus se regăsesc ca fațete ale fenomenului de bullying, iar, mai concret, acest comportament în mediul on-line capătă eticheta de cyber-bullying

(hărțuire cibernetică), ce reprezintă, în sine, un sistem acțiuni care utilizează tehnologiile informației și comunicației pentru a susține un comportament deliberat, repetat și ostil al unui individ sau grup de indivizi, care este destinat să dăuneze unei persoane anumite sau unui grup de persoane. Așadar, pentru a înțelege ce reprezintă *cyberbullingul*, în esență, este necesar mai întâi a explica ce reprezintă însuși *bullying-ul*, astfel va fi mai ușor de determinat care este rădăcina problemei or *cybe-bullying-ul* nu este nimic altceva decât o formă a *bullying-ului*.

Fenomenul de „bullying” reprezintă orice lezare fizică, verbală și socială, având efecte devastatoare atât asupra psihicului unui copil sau adolescent, cât și asupra unei persoane adulte. Acesta îmbracă forma agresiunilor directe sau indirecte, excluderi, farse cu caracter denigrator, umilitor sau intimidant. Pentru ca un abuz fizic sau emoțional să fie considerat ca aparținând fenomenului de bullying, acesta trebuie să prezinte careva caracteristici, și anume: să fie intenționat, să fie consecvent sau altfel spus să aibă caracter repetitiv și să existe o inegalitate clară între forțe, agresorul considerându-se superior victimei, adică având capacitatea de a o domina. Bullying-ul este prezent practic în toate sferile sociale. Oamenii se întâlnesc cu acest fenomen la muncă, la cumpărături, în transport, în familie, în mediul academic, în relația cu prietenii sau cu reprezentanții de aceeași vârstă cu ei. Cu toate acestea, statistica din ultima perioadă demonstrează că cel mai des, bullying-ul se înregistrează în instituțiile de învățământ de la toate nivelurile.

Deseori termenul de bullying (engl. *to bully* – a teroriza), se confundă cu termenul de mobbing (engl. *mob* - „mulțime dezorganizată, angajată în violență fără reguli) care se referă tot la hărțuirea psihologică. Leymann consideră însă, că în ciuda faptului că există multe elemente comune, semnificativă rămâne diferența între cei doi termeni: bullying-ul este specific mai ales mediului școlar, iar mobbing-ul – mediului organizațional. În vreme ce mobbing-ul vizează victime ce provin din rândurile persoanelor calificate peste medie, în cadrul unui proces de bullying agresorul testează terenul pentru a vedea dacă între angajații noi există, așa-numitele „ținte ușoare. Mobbing-ul presupune o agresiune mai puțin exprimată fizic, spre deosebire de bullying care recurge mai degrabă la agresiunea de tip fizic. Din acest motiv, în cazurile de bullying, agresorul are șanse mai mari să fie pedepsit [1]. Pentru ca acest fenomen să fie stopat, este crucial ca persoanele să înțeleagă cu adevărat cât de traumatizant poate fi bullying-ul. Efectele acestui fenomen pot fi: izolare socială; răni produse la nivel fizic și efectele acestora la nivel psihic: care contribuie la un nivel de stres ridicat; anxietate; depresie; apariția unui sentiment de rușine; tulburări ale somnului; modificări ale obiceiurilor alimentare; scăderea stimei de sine; dureri de cap, de stomac, musculare (pot fi simptome psihosomatice, ce nu au o cauză medicală cunoscută); precum și performanțe școlare reduse din cauza scăderii capacității de concentrare.

Ce reprezintă fenomenul de cyberbulling și cine sunt „dominanți anonimi”

Avântul tehnologiei a permis ca toate comportamentele identificate ca fiind bullying, să poată avea loc și în mediul online, pe rețelele sociale, prin e-mail sau alte platforme. Acestea poartă numele de **cyberbulling**, care se manifestă și mai ușor, pentru că este mult mai facil ca o persoană să se ascundă în spatele unor ecrane și adopte anumite comportamente. Mai mult, oricine are un smartphone cu conexiune la Internet poate hărțui pe altcineva, fără a fi nevoit să își dezvăluie identitatea reală. În așa mod, cyberbulling-ul nu rămâne limitat de curtea școlii sau de colțurile străzii, ci poate avea loc 24 de ore din 24. Acesta presupune hărțuirea și amenințarea în mediul online și implică mai multe persoane, fără a necesita puterea fizică. Specialistul canadian în educație, Bill Belsey, a fost cel care a lansat acest termen, definindu-l astfel: „Cyberbulling-ul implică utilizarea tehnologiilor informaționale și comunicaționale pentru a sprijini un comportament deliberat, repetat și ostil, desfășurat de către un individ sau un grup, care este destinat să aducă prejudicii altor persoane” [2]. Drept exemple de forme de manifestare a hărțuirii cibernetice pot servi formele de comunicare care urmăresc să intimideze, să controleze, să manipuleze, să discrediteze sau să umilească destinatarul. În ceea ce privește dominația anonimilor, aceștia sunt persoanele care se consideră îndreptățiți să realizeze acțiunile enumerate mai sus, protejându-și în același timp propria persoană de un efect asemănător. Astfel, persoanele

care realizează, în mediul online, acțiuni identificate ca fiind bullying, se numesc **agresori cibernetici**. Un agresor cibernetic poate fi o persoană pe care victima o cunoaște sau un străin. La fel, un agresor cibernetic poate fi anonim și poate solicita implicarea altor persoane online care nici măcar nu știu cine este victima. Practica hărțuirii cibernetice nu se limitează la copii și, în timp ce comportamentul este identificat prin aceeași definiție, atunci când este practicat de adulți, distincția în grupele de vârstă se referă uneori la abuz ca *cyberstalking* sau *cyberharment* atunci când este comis de adulți față de adulți. Tacticile obișnuite folosite de cyberstalker sunt efectuate în forumuri publice, rețele sociale sau site-uri de informații online și sunt menite să amenințe câștigurile, angajarea, reputația sau siguranța victimei. Mulți cyberstalkers încearcă să distrugă reputația victimei lor și să întoarcă alte persoane împotriva acesteia.

Persoanei care hărțuiește sau hărțuitorului nu i poate stabili un profil exact. Acesta poate fi un elev disciplinat sau mai puțin disciplinat, angajatul lunii sau din contra un angajat problematic, un cadru didactic cu grad superior sau femeia de servici, poate fi un individ sociabil, activ sau, din contra, timid și retras. De asemenea, persoana care participă în hărțuirea online o poate face involuntar, din dorința de a se asocia unei păreri sau poziții, sau o poate face intenționat, având scopul de a umili, speria pe cineva. *Publicul sau martorii* sunt utilizatorii online care observă o situație de hărțuire, urmăresc activ comentariile scrise, citesc mesajele denigratoare în adresa cuiva, accesează filmulețele în care un individ sau abuzat fizic și emoțional, dar nu întreprind nimic. Martorii pot trece foarte ușor în grupul hărțuitorilor sau pot deveni la rândul lor victime ale hărțuirii. Numărul celor care asistă hărțuirea în mediul online este mereu în creștere, din cauza posibilității de a copia, republica sau distribui conținutul postat. Cu toate că se aseamănă cu hărțuirea tradițională, Cyberbullying-ul poate avea un impact negativ mai mare asupra victimei din cauza faptului că agresorul se află sub protecția anonimatului. Astfel, victima devine mai ușor de exploatat, informațiile postate în mediul online persistând suficient de mult timp încât să își atingă scopul. De obicei agresorii anonimi sunt cei care vor să pară o „putere” în mediul online, permițându-și acțiuni din domeniul bullying-ului, dar își ascund intenționat identitatea pentru a nu putea fi trași la răspundere. În majoritatea cazurilor acestea apelează la următoarele forme de hărțuire cibernetică, [3] și anume:

1. *Trolling* (întărâtarea) – reprezintă insultarea violentă a unei persoane, în mediul online, atât de tare încât să provoace victima să răspundă. De obicei, aceste atacuri instigă mânia victimei, făcând-o să se piardă cu firea și să răspundă într-un mod negativ;

2. *Comments* (comentarii) – presupune postarea de răspunsuri negative și denigrante la adresa unor fotografii, clipuri video sau mesaje, postate de o anumită persoană în mediul online;

3. *Trickery* (înșelăciunea) – este actul câștigării încrederii unei victime, astfel încât aceasta să dezvăluie secrete sau informații stânjenitoare, pe care agresorul le postează online. Agresorul îi insuflă victimei sale un fals sentiment de securitate și de prietenie, înainte de a-i înșela încrederea;

4. *Fraping* (sabotarea) – presupune modificarea neautorizată a informațiilor de pe pagina personală a unei persoane, într-un context offline, atunci când victima își lasă telefonul/computerul deblocat sau în condițiile în care nu își restricționează accesul la dispozitive. Sabotarea include și comunicarea din numele victimei cu persoane cunoscute/necunoscute, pentru a-i denigra reputația;

5. *Fake profiles* (profiluri false) – sunt profilurile create de către agresorii cibernetici ce își însușesc identitatea altor persoane, cu scopul de a facilita comunicarea cu victimele lor.

Înafara acestor situații, cu excepția punctului 3, cazurile când anonimii intră în discuții unu-la-unu sunt mai rar întâlnite, lucru care este ușor de înțeles dacă luăm în considerație faptul că anonimii sunt cei care cel mai mult iubesc bullying-ul public. Aceștia nu s-ar mulțumi să ducă convorbiri unilaterale cu o singură persoană din cel puțin două motive: 1) pentru că riscă să dea peste un agresor asemeni lui și să nu facă față unei asemenea provocări, și 2) într-o discuție privată, victima poate oricând să-i dea block ceea ce s-ar solda cu un eșec total al intențiilor pe care acesta/aceasta le-a avut inițial. În plus, e mult mai ușor de agresat pe cineva atunci când te susțin un număr de „n-zeci” de persoane. Astfel, pentru a ne proteja de orice formă de bullying și mai ales de cyber-bullying, trebuie în primul rând să fim atenți la ceea ce postăm în mediul online,

începând de la informațiile cu caracter personal ce ne privesc atât pe noi cât și pe alții, cât și la comentariile sau opiniile pe care le exprimăm în mediul online. Uneori bullying-ul poate degenera dintr-o situație de conflict după ce părțile nu au reușit să ajungă la un consens.

Consecințele legate de schimbările de putere și de decăderile etice din spațiul cibernetic, sugerează o obligație a adulților și a instituțiilor publice, care influențează viața cotidiană, să lucreze pentru o mai bună supraveghere și atenție la acțiunile din online, indiferent că acestea se referă la copii, adolescenți, tineri sau adulți în toată firea. În Republica Moldova sunt două instituții importante care pe lângă legislația în vigoare și a Convenției Europene a Drepturilor Omului, se ocupă, prin activitatea de profil de ocrotirea oamenilor atât în mediul online cât și offline. Acestea sunt Consiliul pentru Eliminarea Discriminării și Asigurarea Egalității care se ocupă nemijlocit cu ajutorul celor care se confruntă cu discriminarea de orice tip, oferă sprijin moral, juridic și pun în dispoziție persoanelor informația actuală în acest domeniu; și Centru pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal, care urmăresc ca informațiile personale ale cetățenilor să fie protejate, cetățenii să fie informați despre drepturile pe care le au în legătură cu datele lor personale, cum să le protejeze și cum să îi tragă la răspundere pe cei ce încalcă confidențialitatea acestora. De aceea este just ca în orice situație să ne adresăm pentru sprijin la instituțiile de stat ce au menirea să protejeze viața și integritatea cetățenilor RM și a persoanelor aflate pe teritoriul țării noastre.

Concluzii

Așadar, atâta timp cât există internet și persoane care nu sunt de acord cu părerile sau modul nostru de a fi, suntem permanent expuși riscului de a fi victima cyber-bullying-ului. Internetul a transformat modul în care interacționăm cu semenii noștri și a deschis căi de comunicare agresivă și de hărțuire în mediul virtual, ceea ce a generat preocupări legate de siguranța acestui mediu. Garantarea unui mediu virtual sigur necesită o înțelegere aprofundată a riscurilor cu care se confruntă oamenii în regim online, precum și a soluțiilor posibile pentru reducerea acestora. Cyberbullying-ul este una dintre cele mai semnificative problemele care poate apărea în mediul virtual, de aceea, este foarte important ca tinerii și adulții să cunoască strategiile elementare de prevenire a hărțuirii cibernetice, și anume: *autoeducarea* - pentru a preveni hărțuirea cibernetică, trebuie ca atât tinerii cât și adulții să înțeleagă exact ce constituie cyberbullying-ul, cum și unde se desfășoară; încurajarea oamenilor să nu dezvăluie informații de identificare, în mediul online; configurarea setărilor de confidențialitate - restricționarea accesului la propriul profil pentru persoanele necunoscute; căutarea numelui propriu pe toate motoarele de căutare pentru a urmări ce informații personale sau fotografii apar (în cazul în care apar informații pe care cyberbullies le pot folosi, acestea trebuie eliminate); ignorarea și ștergerea mesajelor de la persoane necunoscute; limitarea, în mod corespunzător, a ceea ce persoanele postează online; implicarea părinții și altor adulți responsabili de siguranța adolescenților în monitorizarea corespunzătoare a activității acestora în mediul online, utilizarea adreselor IP pentru urmărirea și blocarea agresorilor; schimbarea contului de utilizator, în momentul în care începe hărțuirea cibernetică. Așadar, conchidem că, primul ajutor pentru fiecare e propria persoană. Atunci când ne confruntăm cu diverse forme ale bullying-ului, trebuie să luăm rapid măsuri, iar în caz de necesitate să apelăm la persoane terțe pentru ca aceste acțiuni să înceteze. Și nu în ultimul rând, să reținem că "Dreptul tău se încheie acolo unde începe dreptul altcuiva".

Referințe:

1. Lazariuc, C. *Măsuri în prevenirea și contracararea mobbing-ului la locul de muncă la nivelul Uniunii Europene*. În: Științele socioumanistice și progresul tehnico-științific: conf. șt. interuniv., 7 aprilie 2017; pp. 118-142. ISBN 978-9975-45-498-8.
2. Belsey, B. *Cyberbullying: An emerging threat to the "always on" generation*. March, 2019 [accesat 10.02.2021]. Disponibil: <http://www.billbelsey.com/?p=1827>
3. Vevera, A.V., Albescu A. R. *Hărțuirea psihologică*. În: Romanian Journal of Information Technology and Automatic Control, Vol. 29, No. 2, 2019, p. 63-68.

ПРОФЕССИЯ МЕНЕДЖЕРА ИНФОРМАЦИИ

Ксения САВОСТИН^{1*}

¹ Технический Университет Молдовы, Факультет Вычислительной Техники, Информатики и Микроэлектроники, Департамент Программной Инженерии и Автоматики, группа MI-203, Chisinau, Moldova

*Автор корреспонденции: Савостин Ксения, xenia.savostin@iis.utm.md

Краткое содержание: в данной статье пойдет речь о профессии информационного менеджера, его целях, задачах и главных требований к специалисту. За последние 50 лет данная профессия стала более востребованной. С приходом информатизации, сложно представить себе кампанию или организацию, которая бы ни нуждалась в грамотном специалисте в области сбора, организации и анализа информации.

Ключевые слова: Менеджмент информации, Стратегия, Планирование, Эффективность,

Вступление:

Менеджмент информации-довольно молодая область менеджмента, которая сформировалась во второй половине 20 века. Эта область специализируется сборе, организации и анализе информации. В современных реалиях любая фирма или предприятие, которое занимается производством товаров или услуг нуждается в менеджменте информации и грамотном специалисте. Это связано с тем, что подобные фирмы сталкиваются с множеством проблем. Например, повышенная неопределенность рыночной ситуации, сезонная нестабильность спроса на товары и услуги, нехватка ресурсов, повышенная конкуренция и т.д.

Информация в условиях постиндустриального общества становится одним из важнейших ресурсов производства, от своевременного получения и использования которого в решающей мере зависят: выбор эффективного направления развития, минимизация коммерческих и финансовых рисков, своевременность корректировки планов развития. В настоящее время информация во всех областях человеческой деятельности является главной проблемной задачей её учёта, развития и совершенствования, и это также относится и к экономическим процессам. Открытость экономик большинства стран, интеграционные процессы и глобализация многих проблем выдвинули в качестве первоочередных задач регулярный обмен информацией, создание единого информационного пространства [1].

Специфические особенности информационно менеджмента:

Информационный менеджмент позволяет управлять всей доступной в фирме информацией. Данная профессия затрагивает работу компании в целом и подразумевает как создание информации, так и ее последующее использование ее во благо предприятия, то есть для достижения целей компании. Условно менеджмент можно разделить на 2 части: управление информацией и управление с помощью информации [2].

Для исследования информационных систем менеджеру необходимы знания математической теории информации, то есть более углубленное изучение теории множеств, математической логики, дискретной математики и элементов высшей математики и алгебры. Эти знания позволят специалисту давать оценку количеству информации, процессов хранения и передачи в запоминающих устройствах. Таким образом профессия менеджера информации связывается со статистикой, бухгалтерией и программированием.

Менеджер изучает объективность отражения процессов производства, обращения, распределения и потребления; использования природных, трудовых, материальных и финансовых ресурсов. Это является основным требованием, которому должны удовлетворять действующие системы информации учёта и отчётности.

Взаимосвязь экономического анализа и информации выражается в том, что в процессе анализа осуществляется контроль за качеством информации, которая в свою очередь служит исходной базой для проведения анализа [3].

В настоящее время, информационный менеджмент достаточно популярен. Руководители различных фирм вынуждены применять информационные новинки. Частично это действие оправдано. Технологии активно развиваются. Некоторые виды деятельности не могут существовать без применения информационных систем.

Главные задачи и цели менеджмента информации:

Главной задачей менеджера информации является изучение, проектирование, создание и исследование специализированных информационных систем. Большое внимание уделяется техническим аспектам создания информационных систем и программно-ориентированных баз данных.

Задачи Информационного менеджмента является использование информационных технологий с целью совершенствования административной производительности, получение необходимой информации на всех уровнях управления и обеспечение конкурентного преимущества фирмы [4].

Цель информационного менеджмента: обеспечение эффективного развития организации посредством регулирования различных видов её информационной деятельности.

На предприятиях, основная деятельность которых непосредственно связана с ИТ-сферой, ИТ-менеджеры возглавляют большое количество различных направлений. Они ориентированы уже не только на удовлетворение внутренних потребностей, но и на взаимодействие с потенциальными и реальными клиентами. Особая позиция – менеджер ИТ-проектов. Такие специалисты в течение ограниченного срока занимаются достижением некоей комплексной цели в ИТ-сфере – например, контролируют разработку новой компьютерной программы или создают для предприятия систему информационной безопасности.

Также одной из главных сфер деятельности менеджера информации является стратегическое планирование. Оно подразумевает определение тех действий, которые организация должна совершить для выполнения стратегии. Стратегическое планирование включает в себя несколько стадий: формулирование миссии компании, определение цели организации, анализ среды, анализ альтернатив и наконец выбор и реализация стратегии [5].

Требования к менеджеру информации и различные подходы к деятельности:

Требования к ИТ-менеджеру: 1) освоение и представление о своей сфере и места в нем собственной организации через информационные потребности 2) освоение применения возможностей современных автоматизированных и неавтоматизированных информационных систем. Другими словами, изучение того, каким образом следует руководить отделом, как планировать информацию и информационную архитектуру организации, увеличение технологического потенциала компании, каковы задачи служащего информационного офиса; 3) способность предопределять стратегию развития ИС: цель развития ИС, концепцию развития и последовательность разработки); 4) умение работать в современной информационной среде.[6]

В деятельности информационного менеджера реализуются следующие подходы:
экономический – определяется объем затрат на применение тех или иных технологий и прогнозируется размер экономии или прибыли, которую оно способно принести;

аналитический – определяются потребности пользователей и возможные методы их удовлетворения;

организационный – применение IT-систем соотносится и согласуется со всем процессом управления фирмой;

системный – объединяет все вышеуказанные подходы и рассматривает информационную среду как единое целое;

безопасный – контроль утечки информации и предотвращение нарушения информационной безопасности и финансового ущерба для организации.

Все эти подходы на практике пересекаются. IT-менеджер имеет право сосредоточиться, например, на решении некоего денежного вопроса – но при этом он обязан учитывать и потребности пользователей, и организационные моменты.

Выводы:

Таким образом, информационный менеджмент можно представить, как совокупность информации (основной предмет труда и продукт), информационных технологий (инструмент преобразования информации) и информационной системы (сфера деятельности менеджмента). Все эти составляющие информационного менеджмента имеют существенную специфику, что в итоге отличает информационный менеджмент от менеджмента в других сферах.

Библиографические ссылки:

1. Васюхин О. В., Варзунов А. В. Информационный менеджмент: краткий курс. Учебное пособие. – СПб.: СПбГУ ИТМО, 2010. – с.
2. ИТ Сервис-менеджмент. Введение. Перевод на русский язык под редакцией Потоцкий М.Ю., Гл. редактор английской версии: Ян Ван Бон (Jan van Bon), книга Форума itSMF, 2003-204с
3. Ведение. Информационное обеспечение экономических процессов.
4. Представление об информационном менеджменте (дата посещения 24.02.2021) https://spravochnik.ru/menedzhment/informatsionnyy_menedzhment/
5. Учебное пособие: Информационный менеджмент (дата посещения 24.02.2021) <https://www.bestreferat.ru/referat-131175.html>
6. Понятие и особенности информационного менеджмента (дата посещения 24.02.2021) <https://www.kom-dir.ru/article/3421-informatsionnyy-menedjment>
7. Информационный менеджмент: определение, назначение, цели и задачи (дата посещения 26.02.2021) https://studopedia.ru/9_93323_informatsionniy-menedzhment-opredelenie-naznachenie-tseli-i-zadachi.html
8. СПЕЦИАЛЬНОСТЬ «ИНФОРМАЦИОННЫЙ МЕНЕДЖМЕНТ»: ОПИСАНИЕ ДИСЦИПЛИНЫ, ТРЕБОВАНИЯ К ПРОФЕССИИ. (дата посещения 26.02.2021) <https://hsbi.hse.ru/articles/spetsialnost-informatsionnyy-menedzhment/>
9. Информационный менеджмент (дата посещения 26.02.2021) https://studme.org/62395/menedzhment/informatsionnyy_menedzhment

МЕСТО ФИЛОСОФИИ ТЕХНИКИ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ИНЖЕНЕРА И РАЗВИТИИ ЧЕЛОВЕКА

Ксения САВОСТИН^{1*},
Никита ЗАХЛЕБИН²

¹ Технический Университет Молдовы, Факультет Вычислительной Техники, Информатики и Микроэлектроники, Департамент Департамент Программной Инженерии и Автоматики, группа MI-203, Chisinau, Moldova

² Технический Университет Молдовы, Факультет Вычислительной Техники, Информатики и Микроэлектроники, Департамент Департамент Программной Инженерии и Автоматики, группа IA-205, Chisinau, Moldova

*Автор корреспонденции: Савостин Ксения, e-mail: xenia.savostin@iis.utm.md

Краткое содержание: в данной статье пойдет речь о связи профессии инженера с философией, а также об общем вкладе философии техники на развитие человечества. Хотя по началу эти два термина совершенно противоположны, их связь сложно переоценить. Философия помогает человеку не только продвигать технологии, но и делать это с пользой для всего окружающего мира, экологии и нравственности. Инженеры, зная основы философии делают более морально взвешенные решения, не займутся разработкой потенциально опасного изобретения, а также первым своим приоритетом будут ставить человеческие жизни. Кроме того, через технику инженер познает себя, на эту тему будут приведены утверждения основоположника философии техники Э. Каппа, кроме которого в статье так же будут рассмотрены мнения и взгляды на вопрос и других представителей этого направления.

Ключевые слова: Инженер, Философия, Техника, Нравственность, Мышление, Творение

Вступление:

В современном мире тяжело переоценить значение технологической революции. На первом месте сейчас несомненно находится техника и ее развитие. В связи с этим формируется постиндустриальное общество, меняется мышление современного человека, его восприятие мира и мировоззрение. Следствием этого является то, что техника стала объектом философского внимания. Понятия философии и техники на первый взгляд несовместимы. С одной стороны, социо-гуманитарная наука, занимающаяся теоретическим исследованием действительности, с другой стороны - практические исследования.

Философия и техника не могут рассматриваться инженером как два отдельных друг от друга явления. Современная профессия подразумевает не только проектирование и создание сложных многоуровневых технических систем, но и рассмотрение их с точки зрения этики, гносеологии, методологии, эстетики и др. Главной целью инженера всегда являлось улучшение и упрощение жизни человека. Другими словами, в центре внимания инженера, как и философа находится «человек». Инженер, как и любой думающий субъект, должен осознавать взаимодействие и связь человека с культурой, являясь как частью уже существующей системы, так и творцом новой материально-технической культуры.

Влияние философии на мировоззрение и мышление:

Философия позволяет инженеру сформировать определенное мировоззрение, основанное на опыте предыдущих исследований, на анализе своей деятельности и её регуляции в соответствии с общечеловеческими ценностями.

Негодаев И.А. пишет о деятельности современного инженера, отмечая усложнение функций, возложенных на технических специалистов по сравнению с предшествующей

ранее деятельностью по созданию технических устройств: «Однако ныне он все чаще имеет дело в этом случае не только с техническими устройствами, а с системой "человек-машина" и даже порой со сложными системными комплексами, в которые включены технологический процесс, природная и социокультурная среда. Возникает необходимость знать не только технологический процесс, но и функции человека в этом процессе, его взаимоотношения с машиной, знать социокультурную и даже естественную среду его деятельности. Без философского мышления здесь не обойтись» [1].

Инженер XXI века способен осмысливать результаты своей работы, давать ей критическую оценку, обладает широким кругозором, способен быстро приспосабливаться к инновациям и владеть новейшей научной и технической информацией. С такой точки зрения ему не нужны понятия бытия, истины, честности и т.д. В таких условиях инженер обращает внимание на те понятия, которые непосредственно влияют на его деятельности.

Проблемы и аспекты вопроса:

Проблемы формирования, развития, истинности знаний, разработки теорий, на основе которых в дальнейшем создаются технические устройства, должны быть понятны инженеру. Иначе, количество катастроф и аварий возрастет в разы, что необратимо навредит окружающей среде и человечеству. Инженер должен быть знаком с гносеологией, диалектикой, методологией. К примеру, эмпиризм можно назвать одним из основных принципов профессии инженера. Согласно ему, проектирование и создание любого технического устройства базируется на опыте предшествующих поколений, на многочисленных исследованиях и теориях.

Проектирование технических объектов специалистами основывается на принципе системности, соподчиненности стадий творчества. Постановка цели, формулирование задач, маркетинговые исследования, анализ проделанной работы, обсуждение и оценка социальных последствий внедрения, допущенных ошибок и недоработок возможны при наличии широкого кругозора. Для этого специалисту нужна аксиология. Благодаря ей, инженер обретает навык усвоения культурных ценностных структур, дифференцирует истину и ложь.

Социальный аспект темы:

Также не стоит забывать про этические аспекты инженерной деятельности. Они могут иметь социальные последствия. Например, А. Сахаров отказался от испытаний водородной бомбы, когда осознал какие последствия они могут повлечь за собой [2].

Как показывает практика — люди, знающие основы философии, делают нравственный выбор в пользу добра, становятся интеллектуальными и образцами морали для человечества.

Только образованные специалисты могут не только начать инновационные процессы, так необходимые человечеству, но завершить их с пользой для него, не останавливаясь на достигнутом.

Современный специалист планирует, строит и гарантирует правильную работу сложных, многоуровневых технических систем. Частью этих систем зачастую является и человек. В пример можно привести споры о создании беспилотных пассажирских самолётов. С одной стороны, автономное управление позволит избежать множества ошибок, связанных с человеческим фактором, а с другой стороны человек является неотъемлемой частью данного механизма, так как обладает гибким умом и может принимать решения в неординарных ситуациях. Таким образом, инженерные специалисты в своей профессиональной деятельности должны учитывать антропологические особенности, здесь очень важной представляется роль философии, особенно философии техники.

Философия техники:

Знание философии техники не нечто внешнее для инженера, а составная часть знания инженера без которой он не может развить свою рациональную и эффективную деятельность.

Немецкий философ Эрнст Каппа является основоположником философии техники. В 1877 году издал «Основы философии техники», где разработал концепцию техники как антропологического критерия и принципа органопроекции [3].

Научное познание трактуется как самопознание человека. Человек создает мир искусственного, который, с точки зрения Каппа, есть продолжение организма человека, отображение вовне его внутреннего мира. Черты этого искусственного мира затем переносятся на самого человека, благодаря чему человек познает механизм своей бессознательной жизни. Внутреннее отношение между орудиями и органами человека, утверждает Капп, заключается в том, что «в орудии человек систематически воспроизводит себя самого» [4].

Форма паровой машины не имеет ничего общего с человеком, но функционирование паровой машины обнаруживает сходство с функционированием живого организма. Для того и другого характерны питание, выделение отходов и продуктов сгорания, изнашивание частей, а при разрушении важной части остановка всех функций и смерть.

В России представителем философии техники можно считать П.К. Энгельмейера: «Сама жизнь, сама история неудержимо выдвигает инженера - этого поистине творца и руководителя хозяйства - из тесноты мастерских на широкую арену общественной деятельности ..., и если пойти по стопам мудрого Платона и позволить себе мечту относительно идеального государства, то легко можно дойти до вывода, что... в современном государстве первенствующая роль неудержимо переходит к инженеру...». Он считал, что будущему специалисту нужно знать только два вещи: фактические познания в науках и материал для мышления, возможность пользоваться своими познаниями [5].

Вместе с этим необходимо отметить влияние и западных философов на сущностную разработку проблем философии техники и инженерной деятельности. Можно выделить следующих философов техники:

- Эспинас, Альфред (1844—1922) - отстаивал идею сакрального происхождения техники.
- Дессауэр, Фридрих (1881—1963) - техника как инструмент сотворчества человека Богу.
- Ортега-и-Гассет, Хосе (1883—1955) - техника как реализация человека.
- Хайдеггер, Мартин (1889—1976) - техника как способ самораскрытия бытия.

В настоящее время проблемами философии техники и инженерной деятельности занимаются многие ученые и философы современности. Среди известных философов техники можно выделить таких как В.М. Розин, Б.И. Кудрин, Г. Банзе, Г. Бехманн и др.

Вадим Розин писал: «В центре внимания исследователей по философии техники находятся следующие основные методологические проблемы: соотношение науки и техники, естествознания и технических наук и специфика теоретических исследований в современных технических науках, наряду с проблемами историко-культурного осмысления сущности техники, социальной и гуманитарной оценки техники и инженерной деятельности, ее социальных, экологических и других последствий. В целом это направление характеризуется сегодня стремлением к позитивному осмыслению и разрешению проблем, порожденных развитием новой техники (например, экологических) с рационалистических и гуманистических позиций» [6].

П.К.Энгельмейер главной задачей считает гуманизацию инженерной деятельности и инженерного образования. Философия техники дает более широкий, гуманитарный взгляд на технику. П.К. Энгельмейер приходит к выводу, что человек «есть существо

техническое, то есть такое, которое живет, имеет желания и их удовлетворяет в пределах возможностей, обусловленных жизнью личной, общественной и космической» [7].

Сложно переоценить синтетическую роль философии техники, так как она рассматривает важнейшую диспропорцию, появляющуюся в исследовании техники:

- На одном полюсе сосредоточены: исследования сугубо научно-технического порядка.

- На другом - проблемы личности, нравственности, творчества. Между этими полюсами находятся проблемы социальной структуры общества, научно-технической политики, социальных следствий научно-технического прогресса, развития материальной и духовной культуры. Философия техники призвана дать философский синтез всех этих проблем.

Философия техники позволяет не только трезво оценить сегодняшний уровень технического прогресса и сделать его человеческое измерение, но и определить тенденции и перспективы развития техники, выбрать оптимальные и не тупиковые варианты этого развития.

Выводы:

Из всего, сказанного выше, можно сделать вывод, что развитие техники должно сочетаться с моральным, экономическим и социально-политическим развитием общества. Приведенные соображения позволяют заключить, что знание философии техники не нечто внешнее для инженера, а составная часть знания инженера без которой он не может развить свою рациональную и эффективную деятельность.

Библиографические ссылки:

1. Розин В.М. - Наука. Происхождение, развитие, типология, новая концептуализация. Издательство: М.: МПСИ, Воронеж.: МОДЭК, 2008 – 600 с
2. Современное общество: общество риска, информационное общество, общество знаний / Готтхард Бехманн; пер. с нем. А.Ю. Антоновского, Г.В. Гороховой, Д.В. Ефременко, В.В. Каганчук, С.В. Месяц. – М.: Логос, 2010. – 248 с.
3. Философия, ее функции и роль в деятельности инженера (дата посещения 24.02.2021) <https://www.stud24.ru/philosophy/filosofiya-ee-funkcii-i-rol/293927-878263-page3.html>
4. "ФИЛОСОФИЯ ТЕХНИКИ" П.К.Энгельмейера (дата посещения 24.02.2021) <https://metodolog.ru/00195/00195.html>
5. Предмет философии техники (дата посещения 24.02.2021) <https://www.dissercat.com/content/predmet-filosofii-tekhniki>
6. ЗАЧЕМ ИНЖЕНЕРУ НУЖНА ФИЛОСОФИЯ (дата посещения 26.02.2021) <https://voldernelly.ru/zachem-inzheneru-filosofiya-2/>
7. ФИЛОСОФИЯ НАУКИ И ТЕХНИКИ. ЦИКЛ ЛЕКЦИЙ. (дата посещения 26.02.2021) <https://gtmarket.ru/library/basis/5286/5287>
8. Инженерная философия техники: основные идеи и персоналии (дата посещения 26.02.2021) <http://masters.donntu.org/2013/etf/baryshev/library/article1.htm>
9. Эспинас, Альфред «Происхождение технологии» (1890)
10. Чиммер, Эберхард «Философия техники» (1913)
11. Дессауэр, Фридрих «Споры вокруг техники»
12. Мамфорд, Льюис «Техника и цивилизация» (1934)
13. Ортега-и-Гассет, Хосе «Размышления о технике» (1939).
14. Хайдеггер, Мартин «Время и бытие». М.: Республика, 1993.

IMPACTUL INTERNETULUI ȘI AL LUMII VIRTUALE ASUPRA PSIHICULUI ȘI SĂNĂTĂȚII OMULUI

Maria RADOI

UTM, FCIM, ISA, TI-210, Ch Republica Moldova

*Autor corespondent: Radoi Maria maria.radoi@isa.utm.md

Rezumat. *Prezentul articol pune în discuție cauzele apariției problemelor legate de sănătatea omului cauzate de impactul negativ al Internetului asupra individului și propune unele sugestii de ameliorare a acestora care pot fi utile în cadrul orelor petrecute online.*

Cuvinte cheie: *Internet, realitate virtuală, rețele de socializare, comunicare, impact, psihicul uman, mesaj, flux de informații, socializare.*

Până în prezent, există numeroase studii psihologice care încearcă să determine impactul Internetului asupra individului, a calităților și a activității sale de viață. Ceea ce este comun în lucrări este că toți autorii recunosc impactul rețelei ca un "mediu virtual" mult mai profund și mai global decât computerul personal și alte sisteme tehnice.

Internetul a devenit foarte important în societatea modernă. Conform regulilor societății moderne, este aproape imposibil să existe fără a utiliza resurse de Internet. Utilizarea Internetului este o economisire a timpului global, dar nu se poate nega faptul că utilizarea excesivă a internetului ne poate afecta psihicul. Nu e de mirare că există o astfel de afirmație: "într-o picătură – medicament, într-o lingură – otravă". Prin urmare, în această lucrare, aș dori să analizez impactul negativ al timpului petrecut pe Internet.

În primul rând, aș dori să vorbesc despre impactul realității virtuale asupra psihicului uman, în special asupra formării psihicului unui adolescent în timpul utilizării excesive a Internetului.

Potrivit psihologului Olga Kuznetsova putem spune că din punct de vedere al psihologiei, o retragere completă de la realitatea virtuală duce la pierderea empatiei emoționale, a sterilizării emoționale. Dacă există un echilibru corect între comunicarea online și off-line, atunci cel mai probabil acest lucru nu afectează psihicul în nici un fel. Dar aceasta este o situație ideală. Lumea devine virtuală, iar Internetul devine acum o realitate nouă.

Omul modern pierde adesea capacitatea de a dialoga. Pe Internet, nu trebuie să răspundem imediat la comentariile negative; putem gândi bine și apoi să răspundem sau să ignorăm mesajul. Acest lucru reduce semnificativ anxietatea care este prezentă în comunicarea reală, deoarece puteți scăpa de o conversație neplăcută. În caz utilizarea internetului pentru comunicare noi nu auzim intonația, nu vedem expresiile faciale. Poate că numai comunicând cu un prieten bun, apropiată putem ghici cu siguranță cursul gândurilor, reacțiilor și acțiunilor. Dar chiar și în acest caz, comunicarea rămâne în cadrul lumii fanteziilor noastre.

Comunicarea pe Internet va afecta foarte mult un adult cu un model de comportament bine format, ceea ce nu se poate spune despre adolescenți și oameni cu un psihic mobil, pe care un astfel de mod de comunicare îi poate afecta. De regulă, consecințele pot fi triste: de la pierderea unui sentiment de responsabilitate pentru cuvintele lor până la pierderea conexiunii cu lumea reală.

Petrecerea constantă a timpului pe Internet a devenit însoțită de gândirea clip-on – incapacitatea de a se concentra prea mult pe lucruri complexe. Înregistrarea clipurilor a devenit realitatea noastră datorită rețelelor sociale și Internetului. Creierul se obișnuiește să primească rapid informații în bucăți mici. Adolescenții de astăzi citesc mai ales și sunt interesați de ceea ce văd în fluxurile lor de socializare. Este convenabil, rapid, spontan și foarte accesibil.

Prea multă implicare în rețelele sociale poate duce la pierderea abilităților de comunicare în direct. Aceste abilități sunt practicate numai în viața reală, iar viața virtuală activă le atrofiază. Rezultatul poate fi cu probleme de socializare: incapacitatea de a comunica, lipsa de prieteni reali. Empatia și răspunsurile emoționale pot, de asemenea, să scadă: la urma urmei, pe Internet, nu este nevoie să roșiți și să răspundeți rapid la întrebări. Deoarece acțiunile din rețea nu au aproape consecințe ireversibile, o persoană nu va putea evalua gradul de risc din acțiunile lor pentru ei înșiși și pentru ceilalți. Aceasta înseamnă că nu va putea să-și evalueze în mod adecvat comportamentul.

Dar cum poate duce Internetul la probleme de sănătate?

Roman Fishkin, medic, chirurg vascular, spune: "stați la un computer și puteți petrece mai mult de o oră la ecran. Acum ochii mei se umezesc și se înroșesc, liniile înoată, iar spatele mă doare. De la ședința la calculator pentru o lungă perioadă de timp, oboseala și durerea în umeri se acumulează, dar aceasta nu este cea mai mare problemă care vă poate aștepta. Oboseala poate fi ușurată prin ridicare și încălzire. Ședința prelungită la calculator poate amenința dezvoltarea unor patologii destul de grave din partea sistemului musculo-scheletic, a organelor de vedere. În plus, un stil de viață sedentar este amenințat de boli supraponderale și sensibile, cum ar fi hemoroizii.»

El a împărțit răul pe care computerul îl aduce sănătății noastre în mai multe grupuri.

Ochii

De la ședința constantă în fața monitorului, vederea poate scădea și se poate forma așa-numita miopie falsă. Vibrația fină a textului și pâlpâirea ecranului supraîncăcă mușchii ochiului, ceea ce duce la o scădere treptată a acuității vizuale. Când lucrați la un computer, frecvența ochilor clipiți este redusă de aproximativ trei ori, ceea ce determină o uscăre parțială a filmului de lichid lacrimal, care este cauza dezvoltării așa — numitului sindrom de ochi uscat — aceasta este cea mai frecventă boală a persoanelor care lucrează la un computer. Oboseală, fotofobie, durere, senzație de pată în ochi, însoțită de mâncărime, arsură, iritație și roșeață a ochilor — toate acestea sunt simptome ale sindromului de ochi uscat.

Spatele

Lucrând la calculator, stați într-o poziție mult timp. Aceasta duce la o încărcare constantă a unor grupuri musculare și la o lipsă constantă a acestora pe alte grupuri musculare. Lipsa sarcinii asupra mușchilor spatelui duce la degradarea lor și, din moment ce metabolismul coloanei vertebrale are loc cu ajutorul lor, respectiv, este de asemenea perturbat, ca urmare, există o degradare (distrugere) a discurilor intervertebrale — osteochondroză. De asemenea, este de remarcat faptul că, în poziția așezată, sarcina pe discurile intervertebrale este mult mai mare decât în poziția în picioare sau în poziție culcată. Astfel, toți acești factori negativi pot provoca apariția unui disc herniat și pot provoca dureri în cap, membre și organe interne, în funcție de locația sa.

Pelvisul mic

Una dintre problemele pentru persoanele cărora le place să stea la calculator este stagnarea sângelui în zona pelviană — acestea sunt organele genitale, rectul și sistemul urinar. Acest lucru poate duce la apariția unor astfel de probleme neplăcute și delicate, cum ar fi hemoroizii, prostatita, cistita și impotența sexuală la bărbați și la femei — dezvoltarea tulburărilor menstruale, afectarea dorinței sexuale și infertilitatea.

Toate acestea nu sunt la fel de înfricoșătoare pe cât pare și multe probleme pot fi evitate dacă faceți gimnastică pentru corp și ochi o dată pe oră, precum și monitorizați sănătatea fizică și psihică.

Concluzie

Suntem într-un flux constant de informații și nu pot ieși din ea și chiar și în vacanță. Creierul este supraîncărcat, obosit și stresat.

Utilizatorii care au unele schimbări personale sau schimbări în structura activității lor de viață ca urmare a conectării la Internet sunt expuși riscului de formare a dependenței de Internet. Ca parte a studiului calităților socio-psihologice ale unor astfel de utilizatori, s-a constatat că astfel de persoane au probleme în domeniul identității sociale reale, al bunăstării subiective. Ele sunt, de asemenea, caracterizate de varietatea și puterea emoțiilor.

Se remarcă faptul că o persoană care utilizează internetul productiv ca instrument, caracterizată prin activitate scăzută în rețea, nu simte deloc influența Internetului. Cei care determină pentru ei înșiși consecințele puternice, specifice (pozitive sau negative) ale conectării la mediul virtual au o implicare profundă în Internet. În același timp, se presupune că nu se folosește constructiv mijloacele tehnice, ci o dorință crescută de comunicare, datorită căreia se realizează auto-prezentarea virtuală și dorința de publicitate.

Dependența de opiniile altor persoane, de întâlnirile virtuale constante, nevoia unui flux constant de informații în ciuda oboselii, a problemelor de sănătate, a somnului, a percepției de sine... aceasta este doar o mică parte din problemele care implică petrecerea constantă a timpului pe Internet – lumea timpului nostru.

Referințe:

1. КОЗЛОВА, Н. С. ВЛИЯНИЕ ИНТЕРНЕТ-СРЕДЫ НА ЛИЧНОСТЬ И ЕЕ ЖИЗНЕДЕЯТЕЛЬНОСТЬ <https://journals.mosgu.ru/zpu/article/view/101>
2. ЛУЧКО, А. *Как интернет влияет на психику и организм человека.* <https://daily.afisha.ru/brain/928-kak-internet-vliyaet-na-psihiku-i-organizm-cheloveka/>

SECȚIA ȘTIINȚE SOCIO-UMANE SOCIAL SCIENCES AND HUMANITIES SECTION

Nr. No	Autorii, denumirea lucrării Authors, title of the article	Pagina Page
1.	ANDRONIC Andreea, SCRIPNIC Mihaela GRAFFITI – VOICE OF THE HEART	662
2.	BOGOS Nicoleta THE GOTHIC REVIVAL BUILDINGS IN LONDON	666
3.	CECOI Daniela THE ESSENCE OF LEADERSHIP	670
4.	COJOCARU Valeria LE PASSÉ OUBLIÉ DE L'ARCHITECTURE DE CHISINAU	674
5.	GONȚA Veronica IMPACT DE LA MONDIALISATION DE L'ALIMENTATION SUR LES CUISINES NATIONALES	677
6.	GUȚANU Daniel HYPERLOOP	681
7.	GUȚU Crina FOOD LOSS AND FOOD WASTE	685
8.	JALBĂ Ruxandra FAST-FOOD – UNE SOLUTION POUR LE RYTHME ACCÉLÉRÉ DE VIE OU UN DANGER POUR LA SANTÉ?	689
9.	MALEARCIUC Mihail HYDROGEN VEHICLE	692
10.	MARDARI Dalia L'INFLUENCE DES COULEURS EN MARKETING	696
11.	MARII Aliona LES VINS ROUGES À IGP ȘTEFAN VODĂ	699
12.	NOVIȚCHI Maria PARTICULARITÉS DE LA CUISINE GASTRONOMIQUE FRANCAISE	703
13.	OGLINDA Elvira GREEN MARKETING – CHALLENGES AND OPPORTUNITIES	706
14.	POPA Nicoleta AN IN-DEPTH ANALYSIS OF THE HOUSING SERVICE MANAGEMENT IN REPUBLIC OF MOLDOVA	710
15.	PRODAN Vitalie GETTING RID OF GENDER STEREOTYPES IN FASHION	714
16.	PRUTEANU Olga MARKETING AND LOGISTICS FEATURES IN TRANSPORT	718
17.	SADOVOI Maria TINY AI – A GREAT STEP FOR ARTIFICIAL INTELLIGENCE DEVELOPMENT	721
18.	TATARU Boris, VACARCIUC Carolina THE IMPACT OF COVID-19 ON THE WORLDWIDE BUSINESS	725
19.	ZHUSSUBALINA Zhanat ANGLICISMS IN THE MODERN KAZAKH MEDIA	727

GRAFFITI – VOICE OF THE HEART

Andreea ANDRONIC¹,
Mihaela SCRIPNIC²

¹UTM, Facultatea de Textile și Poligrafie, Departamentul Design și Tehnologii Poligrafice,
grupa DTP-201, Chișinău, Republica Moldova

*Autorul corespondent: Scripnic, Mihaela, mihaela.scripnic@dtm.utm.md

Summary. *In this research we want to highlight the moral, social and cultural effects of graffiti. Graffiti is most commonly known as a form of vandalism, where misfit youth takes over public spaces with gang signs and large pictures made with spray paint. In the 21st century it has evolved into a professional art form that is admired across the world. Today we see that graffiti is an art form where people can express their feelings and thoughts that are able to leave a long lasting impression on a city. This often borders on vandalism when done on private or public property. Graffiti provides a voice for people in society who also want to be heard. Often in some third world countries the media is not allowed to portray what is really going on in the country. Graffiti then becomes the number one way to express their feelings and emotions, as well as let the world know what is really going on.*

Keywords: *graffiti, emotions, communicate, purpose, art, vandalism.*

Introduction

As humans, we have the right to express ourselves as long as we are not harming others. As an outlook, some people use graffiti to put on display their emotions that they otherwise wouldn't be able to communicate. Graffiti is a way that other people can get all their issues out and create something beautiful that everyone can see.

Graffiti is writing or drawings made on a wall or other surface. Graffiti ranges from simple written words to elaborate wall paintings, and has existed since ancient times, with examples dating back to ancient Egypt, ancient Greece, and the Roman Empire. The word originates from Greek γράφειν—graphein—meaning "to write". In modern times, spray paint and marker pens have become commonly used graffiti materials, and there are many different types and styles of graffiti; it is a rapidly developing art form.

In today's modern society, graffiti is a common form of expression and can be seen just about anywhere in the streets. While graffiti may just look like a colorful masterpiece, in reality, it represents a purpose. However, while graffiti could be viewed as an expressive form of art (the expression or application of human creative skill and imagination, typically in a visual form), others perceive it as public vandalism (action involving deliberate destruction of or damage to public or private property). These people believe that graffiti artists should not be allowed to "express themselves" on personal property and should be punished for doing so. They believe that in fact graffiti is very destructive and causes a disturbance.

1. Self-expression

Graffiti has always been a great way to express yourself [3]. Being able to choose your own colors and design. Street artists are actually showcasing their talent.

This compilation of various street art inspires a wide range of human emotional responses, not only expressed through the art itself but through the viewers interpretation of each piece of art and their personal association to the expressed emotion. Emotions [5] are universal in which all human beings are capable of feeling and expressing emotions to themselves and to others. This exhibit furthers this notion by utilizing street art found around the world. Street art can be seen within every country and city as artists express themselves by using a variety of canvases found in everyday life ranging from fences, the face of a buildings, bridges, anywhere really.

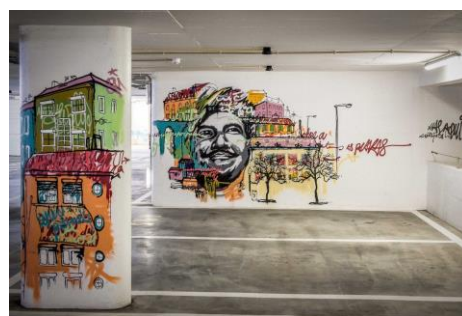
Figure 1. Graffiti on the Berlin Wall

Figure 2. Graffiti in New York City, 1986

Figure 3. Anxiety & Pain Relief (2012) by Bastardilla

Figure 4. Untitled (2011) by Miguel Januario

Figure 5. Large Mural (2013) by C215

They inform global circulation of ideas [1], information, and politics found within the world. They engage viewers by allowing them to create meaning and interpellate meaning within the art. They can draw meaning from associations found within things we see in movies or other forms of art such as tattoos. As they are located in towns and within public eyes they allow viewers to engage in social practices. This contemporary art form is produced within dynamics of social [2] and ideological practices that generate meaning through the work itself and where they are placed by the creator. This form of art [4] has the capacity to impact viewers depending on the cultural codes or shared concepts concerning what makes an image visually appealing to the viewer. This exhibit offers a form of realism in the form of diverse human emotions. This exhibit extends contemporary art to the widest range of public, establishing a strong cross-cultural relationship between art and public spaces, and making art and culture accessible to all.

2. History

The first drawings on walls appeared in caves thousands of years ago. Later the Ancient Romans and Greeks wrote their names and protest poems on buildings. Modern graffiti seems to have appeared in Philadelphia in the early 1960s, and by the late sixties it had reached New York. The new art form really took off in the 1970s, when people began writing their names, or 'tags', on buildings all over the city. In the mid-seventies it was sometimes hard to see out of a subway car window, because the trains were completely covered in spray paintings known as 'masterpieces'.

In the early days, the ‘taggers’ were part of street gangs who were concerned with marking their territory. They worked in groups called ‘crews’, and called what they did ‘writing’ – the term ‘graffiti’ was first used by *The New York Times* and the novelist Norman Mailer.

Art galleries in New York began buying graffiti in the early seventies. It began to be regarded as an art form, John Lindsay, the then mayor of New York, declared the first war on graffiti. By the 1980s it became much harder to write on subway trains without being caught, and instead many of the more established graffiti artists began using roofs of buildings or canvases.

The debate over whether graffiti is art or vandalism is still going on.

3. Art or Vandalism

Spray-painted subway cars, tagged bridges, mural-covered walls. Graffiti pops up boldly throughout our cities. It can make statements about identity, art, empowerment, and politics, while simultaneously being associated with destruction. And, it turns out, it's nothing new. Graffiti, or the act of writing or scribbling on public property, has been around for thousands of years. And across that span of time, it's raised the same questions we debate now: Is it art? Is it vandalism?

It focusses on a comparison study, mainly through artist interviews, between the evolving graffiti practices in major cities but Moldova is also no exception. From a civilization where calligraphy has been the core of the artistic production, the writing on a wall has different meanings than in a Euro-American context (gangs and political + social protests). Confronting these two almost opposite approaches, it allows a better understanding of this artistic form, as to whether it is considered vandalism or art.

Graffiti is mostly commonly known as a form of vandalism, where misfit youth take over public spaces with gang signs and large pictures made with spray paint. Taggers used coded labels to trace their movements around cities while often alluding to their origins. And the very illegality of graffiti-making that forced it into the shadows also added to its intrigue and growing base of followers. The question of space and ownership is central to graffiti's history. Its contemporary evolution has gone hand in hand with counterculture scenes. While these movements raised their anti-establishment voices, graffiti artists likewise challenged established boundaries of public property.

On the other hand, in the 21st century it has evolved into a professional art form that is admired across the world. Today we see that graffiti is an art form where people can express their feelings and thoughts that are able to leave a long lasting impression on a city. This often borders on vandalism when done on private or public property. Peter Vallone, a New York city councillor, thinks that graffiti done with permission can be art, but if it is on someone else's property it becomes a crime. ‘I have a message for the graffiti vandals out there,’ he said recently. ‘Your freedom of expression ends where my property begins.’ On the other hand, Felix, a member of the Berlin-based group Reclaim Your City, says that artists are reclaiming cities for the public from advertisers, and that graffiti represents freedom and makes cities more vibrant.

In interviews Out in the open: Street art from Russia [1]. It should be mentioned that a greater risk to the artists in the field was that what you created could only become a white wall. The buff guy, who used to cover graffiti drawings on the street and on trains. However, each of the artists had their genre to create. Some of them began to work in the style of bombing. Others opted for the madonnary technique (3D illusion effect drawings, executed on the roadway). These are just a few cases, which have found peace and are devoted to all these "arts".

We had the opportunity to interview a lady from Moldova who expressed her love for graffiti and also mentioned it as art. Inna, better known under the pseudonym iZZY iZVNE, is an international graffiti and street art artist, with more than 10 years ' experience, as well as the founder of the Urban Spirit Family platform, which aims to develop and unite the youth of our country through urban culture. She was inspired by hip-hop culture, which includes elements such as graffiti, DJing, MCing, breakdance. To the question of why the world is for or against graffiti she answered:” It all depends on the graffiti itself. No one likes illegal graffiti, it is more considered

an act of vandalism. Most likely, this is due to a lack of understanding of this action. But at the same time, everyone loves beautiful drawings (street art), recently it has become an entire industry. People are willing to pay money for it. People don't understand the main thing. One cannot exist without the other. As a result, I can only say that street art has begun to attract attention and this undoubtedly leads to the development of this area.”. Also, if we approach the topic of expressing feelings through this art, she considered that: what is on the wall, is also in the soul. All energy is concentrated in the creation of beauty.

Conclusions

After surveying 57 people we came to the conclusion that young people are more tolerant than the elderly. According to the questionnaire, more young people explained [6], and according to the graph [7] 86,7 % opted for the fact that graffiti is an art. Also 41.1% think that it is a way to express feelings. Some of those questioned affirm their answer by: (in case they say it's art) people who are not able to release their emotions in the social environment do it through colours, and is an act of vandalism when graffiti is created on cultural buildings, on buildings with classical styles, state institutions and when vulgar things are drawn.

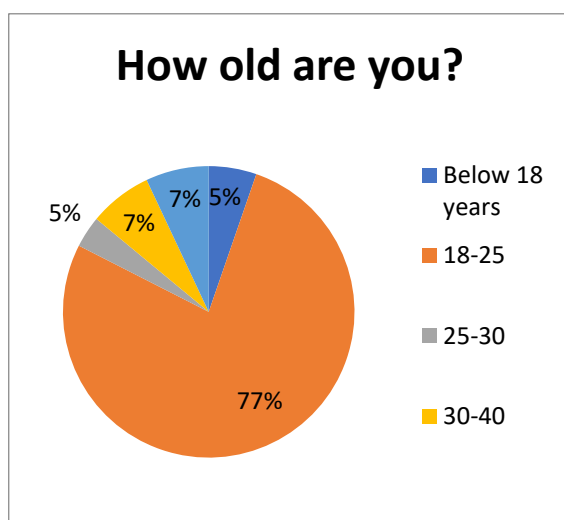

Figure 6. People's age

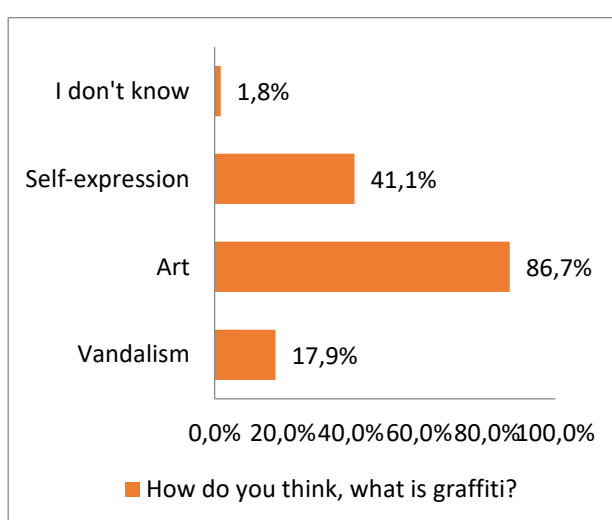

Figure 7. Percentage of given answers

References

1. *Emotion Throug Street* [online], [accessed 20.02.2020]. Available: <https://artsandculture.google.com/usergallery/JwJiqHfTfVTvLw?fbclid=IwAR1jnVNmSxdaCVYARJ5H5SUOW2Up2D6pZE3sF18u5gLWbch8GgW4MKQa-Qk>
2. GLEN, D. CURRY, Scott, H. Decker *Graffiti* [accessed 20.02.2020]. Available: <https://www.britannica.com/art/graffiti-art>
3. COLOMBINI, Alain *The duality of Graffiti: is it vandalism or art?* [accessed 20.02.2020]. Available: <https://journals.openedition.org/ceroart/5745>
4. VINCENT SMITH, Derek *Graffiti: vandalism or art?* [accessed 20.02.2020]. Available: <https://www.youtube.com/watch?v=t5zQVRuGXBm>
5. WALL, Kelly. *Is graffiti art? Or vandalism?* [accessed 20.02.2020]. Available: <https://www.youtube.com/watch?v=4GNoUYZhrT0>
6. NOMERZ, Nikita *Out in the open: Street art from Russia* [accessed 20.02.2020]. Available: <https://www.youtube.com/watch?t=3747https%3A%2F%2Fyoutu.be%2FY4sxRlk4Rmc%3Ft%3D3747&v=Y4sxRlk4Rmc&feature=youtu.be>

THE GOTHIC REVIVAL BUILDINGS IN LONDON

Nicoleta BOGOS

Technical University of Moldova, Urbanism and Architecture, ARH-202, Chişinău, Republic of Moldova

*Corresponding author: Bogos Nicoleta, e-mail: nicoleta.bogos2001@gmail.com

Summary. *The rebirth of Gothic architecture began in the United Kingdom in the late 1700s. The movement was fueled in part by a literary obsession with medieval times, knights, castles, and monasteries. Starting with Strawberry Hill, the fanciful home of a Gothic novelist, the nostalgic movement spread across the country. Gothic Revival architecture, unlike original Gothic architecture, was used in many types of buildings—not only religious ones. Medieval elements were even incorporated into the facades of ordinary buildings. By the end of the 19th century, London was the epicenter of monumental Gothic Revival architecture. The century gave a new elegance, and new life, to the style.*

Keywords: *pointed arches, irregular appearance, vertical emphasis, rich colours, decoration.*

Introduction

Inspired by medieval architecture, Gothic Revival architecture developed in Britain in the nineteenth century. Gothic was a style for churches, where it was meant to emphasize the divine and involved precise mathematical calculations and proportions. But Gothic Revival transformed it into a decorative, fanciful style with little connection to past.

Gothic architecture's defining features are pointed arches, rib vaults, buttresses, and extensive use of stained glass. Combined, these features allowed the creation of buildings of unprecedented height and grandeur, filled with light from large stained glass windows.

Strawberry Hill

Strawberry Hill House—is the Gothic Revival villa that was built in Twickenham, London in 1698 as a modest house by Horace Walpole (1717–1797) from 1749 onward. It is the type example of the "Strawberry Hill Gothic" style of architecture, and it prefigured the nineteenth-century Gothic Revival. Walpole rebuilt the existing house in stages starting in 1749, 1760, 1772 and 1776. These added Gothic features such as towers and battlements outside and elaborate decoration inside to create "gloomth" to suit Walpole's collection of antiquarian objects, contrasting with the more cheerful or "riant" garden.

He incorporated many of the exterior details of cathedrals into the interior of the house. Externally there seemed to be two predominant 'mixed' styles: a style based on castles with turrets and battlements, and a style based on Gothic cathedrals with arched windows and stained glass.

The most commonly identifiable feature of the Gothic revival style is the pointed arch, used for windows, doors, and decorative elements throughout Strawberry Hill House, based on cathedrals from around the world. – Figure 1

Figure 1: Strawberry Hill House in 2012 after restoration

Palace of Westminster

The Palace of Westminster serves as the meeting place for both the House of Commons and the House of Lords, the two houses of the Parliament of the United Kingdom. The first royal palace constructed on the site dated from the 11th century, and Westminster became the primary residence of the Kings of England. In 1834 an even greater fire ravaged the heavily rebuilt Houses of Parliament, and the only significant medieval structures to survive were Westminster Hall. Sir Charles Barry's collaborative design for the Palace of Westminster uses the Perpendicular Gothic style, which was popular during the 15th century and returned during the Gothic revival of the 19th century. Barry was a classical architect, but he was aided by the Gothic architect Augustus Pugin. Westminster Hall, which was built in the 11th century and survived the fire of 1834, was incorporated in Barry's design. There are some other features of the Palace of Westminster which are also known as towers.

The Palace of Westminster was built with a sand-colored limestone from the Anston Quarry in Yorkshire. Anston stone was chosen because it was cheaper and could be supplied in blocks up to four feet thick and lent itself to elaborate carving.

However, the stone quickly began to decay as a result of atmospheric pollution from coal burning in London and the poor quality of the material used. Although these defects in the choice of stone were visible as early as 1849, very little was done to prevent its decline during the 19th century. Barry himself experimented with various compositions on the stone and believed that the decay had been halted. – Figure2

Figure 2: The Palace of Westminster

St. Pancras Railway Station

St Pancras railway station is a central London railway terminus on Euston Road in the London Borough of Camden. The station was constructed by the Midland Railway, which had an extensive network across the Midlands and the North of England. After rail traffic problems following the 1862 International Exhibition, the Midland Railway decided to build a connection from Bedford to London with their own terminus and was built in 1868. The station was designed by William Henry Barlow and constructed with a single-span iron roof. The station was designed and constructed in two parts; the train shed and the hotel frontage. William Henry Barlow, the Midland Railway's consultant engineer, designed the route and station layout, including a single-span arched train shed constructed of iron and glass.

The single-span overall roof was the largest such structure in the world at the time of its completion. The materials used were wrought iron framework of lattice design, with glass covering the middle half and timber (inside)/slate (outside) covering the outer quarters. The two end screens were glazed in a vertical rectangular grid pattern with decorative timber cladding around the edge and wrought iron finials around the outer edge. It was 689 feet (210.01 m) long, 240 feet (73.15 m) wide, and 100 feet (30.48 m) high at the apex above the tracks.

The building is primarily brick, but polychromatic, in a style derived from the Italian gothic, and with numerous other architectural influences. - Figure 4.

Figure 4: St. Pancras Railway Station

33-35 East cheap

The current building of No. 33-35 was constructed in 1868 to a design by English architect Robert Lewis Roumieu (1814-1877). Down East cheap there are a lot of the Victorian buildings survive and they are homes to offices, coffee shops and the like. One particular building that stands out from the rest is No. 33-35 East cheap, a dramatic Neo-Gothic, double-fronted structure. The materials are red-brown brick with blue brick diapering, Tisbury stone dressings and Devonshire marble. It was built in 1868 as the London depot of Hill & Evans, vinegar makers of Worcester.

No. 33-35 is a Neo-Gothic, five-storey building with a further attic storey in a slated roof. On the ground floor is a huge arched doorway which would have been used for delivery access and Devonshire marble columns. However, the current iron gates only date back to 1987. The top three-storey feature Gothic arched bays with projected canopies over the windows. Above the second floor, central window is a sculpture of a wild boar peering through long grass – a nod to the site's former Boar's Head Tavern. Meanwhile, the second-floor canopies to the left and right feature carved heads of Henry IV and Henry V. The building features a lot of decorative elements, including tiling, cast iron cresting, and plaster badges. - Figure 5.

Figure 5: 33-35 Eastcheap

Tower Bridge

Tower Bridge is a combined bascule and suspension bridge in London, built between 1886 and 1894. The bridge crosses the River Thames close to the Tower of London and has become a world-famous symbol of London. Some 50 designs were submitted, but because of much controversy, it took eight years for one design to be approved. It was a design submitted by Sir Horace Jones, the City Architect that he designed in collaboration with John Wolfe Barry. The bridge consists of two bridge towers tied together at the upper level by two horizontal walkways, designed to withstand the horizontal tension forces imposed by the suspended sections of the bridge on the landward sides of the towers. The vertical components of the forces in the suspended sections and the vertical reactions of the two walkways are carried by the two robust towers. The bascule pivots and operating machinery are housed in the base of each tower.

In building the bridge there were used about 235,000 cubic feet of Cornish granite and Portland stone, 20,000 tons of cement, 70,000 cubic yards of concrete, 31,000,000 bricks and 14,000 tons of iron and steel. The bridge is a combination of the suspension and bascule type.

Now, over 125 years later, Tower Bridge is still as strong as ever, testimony to the quality of its construction. However, there were some challenges to combining the architectural style with the then modern Victorian technology behind it. – Figure 6.

Figure 6: View from Shad Thames

Conclusion

English Gothic Revival made a large impact on architecture during the 19th century. Pointed arches and vaults are some of the main defining characteristics of English Gothic design. Through incorporation of these characteristics, cathedrals were able to increase the building height and assume a slimmer appearance, as well as incorporate window art on the walls, since the walls were no longer being used to carry the building load.

Many of the largest and finest works of English architecture, notably the medieval cathedrals of England, are largely built in the Gothic style: castles, palaces, universities, and many smaller unpretentious secular buildings, including almshouses and trade halls. Another important group of Gothic buildings in England are the parish churches, which, like the medieval cathedrals, are often of earlier, Norman foundation.

Because of innovations in gothic design, buildings such as cathedrals were able to increase the amount of light in the building through window art and increase the height of the building through pointed arches and the use of vaults for support.

Coordinator: asist. univ. Svetlana ARMAŞ

References

1. 5 of the Best Gothic Revival Buildings in London From the Palace of Westminster to Tower Bridge, Beau Perego [online] december 2016. [accesat 24.02. 2021]. Disponibil: <https://www.architecturaldigest.com/gallery/gothic-revival-london>
2. Gothic Revival: Architecture & Characteristics, *Stephanie Przybylek* [online]. [accesat 24.02.2021]. Disponibil: <https://study.com/academy/lesson/gothic-revival-architecture-characteristics.html>
3. Strawberry Hill House, Heidi Schwartz [online]. [accesat 24.02.2021]. Disponibil: https://www.designingbuildings.co.uk/wiki/Strawberry_Hill_House
4. UK Parliament [online]. [accesat 24.02.2021]. Disponibil: <https://www.parliament.uk/about/living-heritage/building/palace/architecture/palacestructure/the-stonework/>
5. The Architecture the Railways Built – London St Pancras International [online]. [accesat 24.02.2021]. Disponibil: <https://www.networkrail.co.uk/stories/the-architecture-the-railways-built-london-st-pancras-international/>
6. 33-35 Eastcheap | The interesting history of this Gothic office block – and its ties to Shakespeare. [online]. [accesat 24.02.2021]. Disponibil: <https://memoirsofmetrogirl.com/2018/07/17/33-35-eastcheap-history-architecture-robert-lewis-roumieu-london/>

THE ESSENCE OF LEADERSHIP

Daniela CECOI

*Technical University of Moldova, Faculty of Economic Engineering and Business,
Business and Administration-201, Chisinau, Moldova*

Summary. *Leadership is a lot more complicated than it seems. It is not only about leading people, giving advice and taking responsibility for every member of your team. Leadership involves more things like passion, determination, hard-work, respect, focus, confidence and a bit of luck. All of these are the key to becoming a good leader. When you think that you've got them all, there's always something else that you've missed that is as important as everything else, so you should never think that you've got to the top. There is always someplace higher than yours. Therefore, you should always aim higher and never stop on what you've achieved.*

Key-words: *communication, people, success, purpose, hard-work, future.*

Introduction

Nowadays, the position of a leader is underestimated. People say and think that the leader is the one with fewer responsibilities and chores but with bigger wage. Well, it is not exactly how it works. A leader is a very strong and confident person who doesn't give up after his or her first failure but gets up on his feet and works even harder. "Stay confident even when something bad happens. It is just a bump in the road. It will pass" [1]. These are the words of a man who has achieved a lot by his principle of "think big" both in life and in business. This man is Donald J. Trump and is considered to be the very definition of the American success story. He is the developer of some of the planet's most prestigious real estate, he's been on the bottom and risen to become one of the world's wealthiest men. Therefore, he is a good example of a great leader as he has had a long road till his success and he managed to not only lead people but also teach them some important tips in business like "When someone attacks you publicly, always strike back" [2]. As it is primordial for a public person to keep his face and reputation clean because his work depends mostly on it. First, people are attracted to the face of the company or person, and only after that, they are immersed in its work. That is what we learn from business people who decide to share their path with us, ordinary people or people who are just at the beginning of their own road. Without a doubt, leadership is also about learning. As John F. Kennedy has stated: "Leadership and learning are indispensable to each other" [3]. As a leader, you both learn and teach because there are always people who have something to share with you and those who have something to take from you. Clearly, there is more about leadership and its essence for everyone apart, but in general, is an amazing opportunity for a person to take from life everything he or she can and allow him or her to pass it on to others. What it takes to be a leader.

"If your actions inspire others to dream more, learn more, do more and become more, you are a leader." [4] -John Quincy Adams

A leader is a lot of things, and one of them is inspiration and passion. When a person is passionate about his work, it is seen in his eyes and in his actions. He wants to work more and more not for the money but for the pleasure. Such a leader inspires his teammates to work as much as he does and to dedicate themselves fully to the work they do because they see how passionate is their leader, and they tend to achieve the same or at least similar level of satisfaction from what they do. "Be passionate about your work" [1]. That is another tip I've learned from the Donald J. Trump's book "Think Big". In work, passion is one of the key ingredients to a perfect done job. You have to love what you do. Have you ever seen, met or heard of a leader who hated his work?

Who didn't love what he dedicated his whole life to? We guess not. Because a good leader is always someone dedicated fully to what to do and teaches others to do the same.

Another thing that makes a good leader is determination. Like, how it is said, when life gives you, lemons make some lemonade. On the road to success each person encounters a lot of downfalls, but only the strong ones go on after each setback and become even stronger. That is why, not all of those who started that road had come to the end of it, some have given up in the middle of it. "Focus on the top, and you will get there" [1]. A person who doesn't have a purpose can easily be lost. Though, those who aim higher go further. There is nothing bad in thinking big and setting yourself high goals. That way you only work harder and become more perseverant and determined in achieving your goals. "The pessimist complains about the wind. The optimist expects it to change. The leader adjusts the sails" [3].

It is much easier to blame the bad weather, the traffic, the paper, the pen or the surrounding people rather than accept that it is your fault and try to fix it yourself. A good leader accepts his mistakes, learns from them and comes up with solutions. "The key to mistake is not letting the mistake bring you down" [1]. Another important tip learned from the book. Mistakes are inevitable. Nobody is perfect. We just have to learn from our and others mistakes and do not think too much on them. Everything that has already happened is in the past and cannot be changed. All that we can do is deal with consequences and try to fix it. "Time is on your side; things do not continue downward forever." [4] Even when you feel like everything around you is against you, you have to remember that this is temporary. Every leader has gone through a black streak of life. Those who gave up during the darkest times has become no one today. Whereas, those who looked into the brighter future and knew that everything is temporary and has an end, are now at the top. "Acknowledge your problems, but focus on what feels good" [1]. That is what everyone should do in your darkest times. Never forget about the light. A good leader never ignores the problems, he sees them, he understands them and puts them aside while thinking of a solution under the light of the bright future.

"The true mark of a leader is the willingness to stick with a bold course of action - an unconventional business strategy, a unique product-development roadmap, a controversial marketing campaign — even as the rest of the world wonders why you're not marching in step with the status quo. In other words, real leaders are happy to zig while others zag. They understand that in an era of hyper-competition and non-stop disruption, the only way to stand out from the crowd is to stand for something special" [3]. Says Bill Taylor, from the article "Do You Pass the Leadership Test?" A true leader always comes with innovative ideas and plans. You can never get on top while stealing other people's ideas or paraphrasing those that have already been said. There are a million things on earth that could be used for the first time if to look from a different perspective. We all are different; we think differently and have different ideas. If you know how to sustain your idea, no matter how crazy it seems, then you can make it your own business plan or even a platform. With the right people aside and enough materials everything can be turned into a success.

The job of a leader

A leader is a multitasking job that requires concentration and attention. But above all of that stands the most important key for a good leader – communication. As we all know, the key to success is communication. The way we talk to others, how we tell the information and our ability to keep the conversation going are the factors that help us achieve the greatest results. You should never take no for an answer. Along the way you will meet a lot of people who will not take you or your offer seriously, especially at the beginning of your path. That is why communication is so important among leaders. Whenever you face a 'no' you should always find words to turn it into a 'but' then 'maybe' and finally into a strong 'yes'.

“The future of leadership lies in information, communication, knowledge and people. These are the prime intellectual components which will become more important to measure the value of leadership in businesses, organizations and political environments” [2]. As stated earlier, leadership consists of information gained from experience and studies, communication and the level of it, the knowledge of your job and the field you are in, and people that are aside you, and those who pass by throughout your lifetime. Leadership is something that some people are born with and others gain through their lives. Some people even blame luck for that. Like, successful people are only successful because they were lucky. But that is not true. Success consists of 5 % good luck and 95 % hard-work. “The harder you work, the luckier you get” [1]. And that is a fact. Undoubtedly, luck is important too, it gets you further and in an easier way. But who likes to get everything on an easy way? Only lazy people who are satisfied with what they get and don’t dream big. Unlike those who always go big and never stop on what they’ve achieved so far. For instance, you could be lucky to be born in a wealthy family with a big business to inherit and everything served on a silver plate for you, but is that really your roof? Is it really all you can get from life? Through hard-work and perseverance you can get higher than ever, you can achieve more than anyone could imagine. Everything is in your hands, and a good leader knows it.

Leadership is all about never stopping at your laurels and always aiming higher. Also, it is about focusing on results, therefore coming up with convenient solutions. Along with leading people cleverly and thoughtfully while not forgetting about a concrete strategy which you follow all along. The fundamentals of leadership are basically all the same, even throughout time. As it has been stated in research from Harvard Business Review: “We interviewed over forty successful leaders from a variety of organizations (corporate, non-profit, startup), across different industries. We reviewed several decades’ worth of articles from the Harvard Business Review to understand the recurring messages from academics and practitioners about what leaders should do. Our conclusion from this research, and from our own years of experience as leadership and organizational advisors, was that the best leaders with the most outsize impact almost always deploy these six classics, fundamental practices:

1. uniting people around an exciting, aspirational vision;
2. building a strategy for achieving the vision by making choices about what to do and what not to do;
3. attracting and developing the best possible talent to implement the strategy;
4. relentlessly focusing on results in the context of the strategy;
5. creating ongoing innovation that will help reinvent the vision and strategy; and
6. “leading yourself”: knowing and growing yourself so that you can most effectively lead others and carry out these practices” [4].

In summary, the fundamentals of leadership are always important and known of, but with the world changing, everything is changing and so is the basis of everything. Nowadays, the point is more on the effectiveness of the leader in leading his or her group of people along with keeping up with the newest trends in the meantime. Though, people are changing and sooner or later we might all be replaced by AI and computers.

Conclusions

To conclude, leadership is a lot of things, and it is a lot harder to understand than one could think. Many people have various opinions regarding what a great leader is composed of, how he should behave and what he should look like. Truth be told, leadership is not only about business, it is also about personal life too. Each person should be the leader in his own life. Each of us has the needed qualities and abilities to lead at least one person, and that is ourselves. We all should be hard-working, focused on higher goals, responsible for the choices we make, learning from our own mistakes and from others, devoted to our passion and never let that fade and always be an inspiration to others, and more importantly to ourselves. That is what the essence of leadership is. To know how to be a leader in your own life and only then to be a leader in others’ lives.

References

1. Donald J. TRUMP & Bill ZANKER: Think Big, 2007.pp. 2; 5, 6; 8,10; 3
2. Written by usb-ed editor: What is the essence of leadership. <https://usb-ed.com/blog/what-is-the-essence-of-leadership/>, p.12
3. Quotes by famous people from <https://www.qualtrics.com/blog/10-powerful-leadership-quotes/> pp.3,4; 7; 11
4. Written by Ron Ashkenas and Brook Manville: The fundamentals of leadership still haven't changed. <https://hbr.org/2018/11/the-fundamentals-of-leadership-still-havent-changed>

LE PASSÉ OUBLIÉ DE L'ARCHITECTURE DE CHISINAU

Valeria COJOCARU

Université Technique de Moldavie, Faculté d'Urbanisme et Architecture,
Département Architecture, ARH-192, Chişinău, R. de Moldova

Bivol Lidia: lidia.bivol@lm.utm.md

Résumé. *Une bonne partie de monuments architecturaux à Chisinau, inclus dans Le registre des monuments de la République de Moldova, est ruiné chaque année. L'article ci-après vise à présenter la situation actuelle de certains monuments architecturaux historiques dans la capitale de la République de Moldova. Bien que ces immeubles soient d'importance historique et architecturale au niveau national, elles ont été et sont encore négligés, ce qui ne conduit qu'à la démolition de l'histoire, qui est, par ailleurs, primordiale dans la culture d'une nation. La préservation du patrimoine historique est un défi de la modernité, mais il est évident que le moderne ne doit pas remplacer ou détruire les valeurs et les atouts culturels historiques d'un pays. Chisinau ressemble aujourd'hui à ce que nous allons essayer de décrire dans cet article.*

Mots-clés : *patrimoine, architecture, monument, histoire, bâtiment, façade.*

Introduction

Le patrimoine architectural fait partie de l'histoire et de la culture de Chişinău. La Cathédrale de la Nativité, le monument d'Etienne le Grand et Saint, l'Arc de Triomphe, la Bibliothèque Nationale se relèvent parmi quelques monuments architecturaux constituant le patrimoine culturel de Chisinau, mais l'architecture y est décrite également par les monuments laissés au fil des ans à l'abandon. Malheureusement une grande partie de l'histoire a été oubliée dans les ruines de bâtiments qui étaient autrefois évalués à la juste valeur. Les dernières années, le patrimoine architectural de la municipalité a subi une agression sans précédent et se détériore constamment : dans la zone centrale de Chişinău, un monument architectural disparaît chaque année, selon les données de l'Agence d'inspection et de restauration des monuments. Au cours des 14 dernières années plus de 100 monuments ont été démolis, dont 43 sont des monuments historiques [1].

Patrimoine reflétant l'insouciance qui entraîne la destruction de la culture architecturale

La première page de l'histoire de Chisinau qu'on veut parcourir est le **Moulin Rouge** (Moara Roşie). Ce bâtiment de l'ancien moulin à vapeur dans la rue du même nom, est l'un des plus beaux bâtiments de Chisinau d'antan. Il a été construit à la fin du XIXe - début du XXe siècles. Initialement, le moulin était construit en bois et avait trois niveaux, et en 1884, il a été reconstruit en pierre. Il faisait partie d'un complexe industriel. Plus tard, à la fin du XIXe siècle, le troisième niveau a brûlé, et au début du XXe siècle, deux étages et un grenier en pierre ont été ajoutés, bordés de briques rouges, d'où vient le nom de *Moulin Rouge*. Actuellement, le bâtiment est dans un état endommagé : les murs sont en lambeaux, les fenêtres vieilles, le toit écroulé, les portes enchaînées et verrouillées. Les autorités se révèlent impuissantes face au temps, parce que le monument a été cédé à un agent privé, en constatant son impossibilité de le restaurer et de l'améliorer [2]. Par conséquent, actuellement le destin de l'unique bâtiment d'architecture industrielle est incertain.

L'hôtel "Petersburg" est le deuxième souvenir de la capitale de jadis. Situé au 47 rue Alexandru cel Bun, il caractérise l'histoire de Chisinau des années '30. La construction est la seule qui ait survécu, bien que dans un état modifié, d'une série de bâtiments néoclassiques. En 1907, il

appartenait au marchand Durdufi, étant endommagé pendant la Seconde Guerre mondiale et reconstruit en 1946. Il est situé dans la partie supérieure de la rue, disposé avec la ligne rouge formant une façade compacte de bâtiments dans la rue Alexandru cel Bun et avec un autre au coin du quartier dans 63, rue Eminescu. L'immeuble occupe presque toute la largeur de la parcelle, ne laissant de place que pour le portail d'entrée. La planimétrie a été modifiée et le décor plastique a été affecté, traité dans le goût spécifique du style empire stalinien d'après-guerre. Il s'agit d'un bâtiment à deux niveaux, avec une façade ornée de demi-colonnes du gigantesque ordre corinthien (leur hauteur englobe les deux étages du bâtiment), installés entre les ouvertures des fenêtres. Au premier étage il y avait un commerce, avec l'entrée dans l'axe de symétrie de la façade et avec des vitraux allongés verticalement. Sous le côté droit du bâtiment se trouvait un sous-sol avec accès depuis la rue (fermé après 1947). Les chapiteaux et les éléments du décor sont reconstruits en plâtre dans la période d'après-guerre. Ces dernières années, il y a eu une refonte majeure avec un changement de planimétrie [2]. Alors, il était une fois un endroit de rêve pour les invités de la capitale, actuellement c'est un monument d'architecture d'importance nationale atteignant un état désastreux. Eh bien, il est regrettable d'être témoin d'une détérioration avancée de cette construction, sans qu'on puisse agir.

La destination oubliée suivante, qu'on veut aborder, c'est **le manoir urbain de la famille Cazimir Cheșco**, aujourd'hui un monument d'architecture d'importance nationale, inscrit au registre des monuments d'histoire et de culture de Chisinau à l'initiative de l'Académie des Sciences [3]. La villa, à 11 pièces, a été construite selon un projet confirmé par la Commission de la construction et des routes en novembre 1857, sa construction étant achevée en 1858, l'année indiquée dans le fronton du risalit. Le bâtiment a été vendu au prince Mihai A. Cantacuzin, après quoi, il est entré en possession de Zamfira Cazimir-Cheșco, étant visitée ici par sa nièce Natalia Cheșco, qui fut pendant une courte période la reine de Serbie. Le manoir est élevé sur un plan rectangulaire, avec deux corniches sur les façades allongées, surélevé sur un haut sous-sol, en raison de la chute du relief. Les fenêtres de la maison sont dans un segment de cercle, avec des cadres, sur la façade principale contenant, dans la partie supérieure, une corniche moulurée de motifs floraux. L'entrée se fait par la façade ouest, faite de plain-pied, par un risalit, couronné d'un grenier rectangulaire (peut-être d'origine postérieure à la construction de la maison) [4]. La façade principale, orientée à l'est, se présente sous la forme d'un bâtiment à deux niveaux, avec une composition symétrique de sept axes, dont trois appartiennent à la risalit centrale. Le résultat est l'apparition d'un portique couronné d'un fronton triangulaire, interprété sous la forme d'un porche turc, modifié au cours des années d'utilisation inappropriée. Dans une avant-dernière phase, il a été doté de trois fenêtres cintrées au milieu (une fenêtre a été remplacée par une autre rectangulaire, beaucoup plus large), qui correspondent à de grandes fenêtres cintrées dans le mur du sous-sol. Entre les fenêtres se trouvaient des pilastres, sur lesquels reposait une frise à motifs aussi floraux, placés sous la corniche, dont la configuration de curblinia accuse un manque d'éléments de support. Les fenêtres latérales du porche ont été supprimées : l'une – bloquée, mais à la place de l'autre on a organisé l'entrée du jardin par le porche. Sous la corniche de la maison se retrouve une frise à motifs floraux, qui entourent le pourtour des murs, mais interrompue par les pilastres aux angles et en risalit [4]. Pour l'instant, ce site chargé d'éléments architecturaux précieux, malheureusement est laissé au hasard par les pouvoirs publics indifférents devant le temps implacable.

Le répertoire des objectifs détruits du patrimoine architectural de la capitale, hélas, continue. On ne peut omettre non plus l'ancien bâtiment du 24 rue Serghei Lazo, actuellement le bâtiment n° 4 de l'Académie de Musique, de Théâtre et d'Arts Plastiques. Le siège de l'Académie n'a pas été rénové malgré le fait qu'il soit inscrit au registre des monuments d'histoire et de culture de Chisinau [5]. Ainsi les inactions des contemporains conduisent à la disparition de la ville historique.

Conclusions

En guise de conclusion, on peut affirmer que la situation à Chisinau, concernant la protection du patrimoine architectural, est désastreuse. Pendant les années d'indépendance, les pouvoirs n'ont pas pu conserver une bonne partie des objectifs du patrimoine architectural qui, une fois détruit, ne peut plus être récupéré. Le pire est qu'il n'y a pas de stratégies et de plans d'action pour restaurer les monuments. Donc, on ne peut plus s'en passer, car l'architecture est l'incarnation physique de l'histoire, racontant la culture, les événements et la vie de personnes de certaines périodes. Comme les monuments historiques ont une valeur inestimable, leur protection et rénovation doivent constituer un acte de responsabilité accrue et d'appréciation de l'histoire et du patrimoine national.

Bibliographie et sitographie:

1. *Registrul Monumentelor Republicii Moldova ocrotite de Stat*, redactat de Agenția de Inspectare și restaurare a monumentelor de Stat, [accesat pe 11. 03. 2021]. Disponibil: <https://www.slideshare.net/ghenador/registrul-monumentelor-republicii-moldova-ocrotite-de-stat-10665460pp>. 38, 72.
2. ȘTEFĂNEȚ, I., coord. vol. *Cartea neagra a patrimoniului cultural al municipiului Chișinău*, Agenția de Inspectare și Restaurare a Monumentelor, Chișinău, "Continental Grup" SRL, 2010, pp. 74-90.
3. <http://www.monument.sit.md/moararosie/5/> 4. Conacul urban al familiei Cazimir-Cheșco. [online]. [accesat 14.03. 2021]. Disponibil: <http://www.monument.sit.md/serghei-lazo/24/>
4. ȘTEFĂNEȚ, I., coord. vol. *Patrimoniul cultural al Republicii Moldova: de la realitate la necesitate*, Agenția de Inspectare și Restaurare a Monumentelor, Ch. „Continental Grup” SRL, 2011, pp.57-68, 106-153.
5. SAVA, T., *Demolarea istoriei? Starea patrimoniului arhitectural în R. Moldova*, [accesat pe 02.03.2021]. Disponibil: <http://www.budgetstories.md/starea-patrimoniului-arhitectural-in-republica-moldova>
6. GORUNESCU, E., *Dictionar român-francez*, editura Teora, București, 2013.
7. <https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/explicatif/32266>

IMPACT DE LA MONDIALISATION DE L'ALIMENTATION SUR LES CUISINES NATIONALES

Veronica GONȚA

Université Technique de Moldova, Faculté de technologie alimentaire,
FFT-191, Chisinau, Moldavie

Gonța Veronica, veronica.gonta@an.utm.md

Résumé. Dans ce projet, on a exposé le processus de mondialisation alimentaire et ses effets sur les cuisines nationales. On a abordé le changement des habitudes alimentaires des gens et l'apparition de la restauration rapide, l'apparition de la cuisine exotique.

Mots clés: globalisation, fast-food, habitude alimentaire, cuisine, aliment, exotique.

Introduction

La mondialisation représente, sans doute, le grand défi des nos jours....

Qu'est-ce que la mondialisation?

La mondialisation est utilisée pour décrire un processus multi-causal qui aboutit à des événements se déroulant dans une partie du globe ayant des répercussions plus larges sur les sociétés et des problèmes dans d'autres parties du globe, caractérisé par un échange d'informations, de connaissances, de produits entre les continents, entre les pays.

La mondialisation concerne l'accélération des mouvements et des échanges (d'êtres humains, de biens et services, de technologies ou de pratiques culturelles) à travers la planète, dans notre cas la mondialisation des produits alimentaires. La mondialisation alimentaire correspond à une unification, un mélange de plusieurs éléments distincts en un tout homogène. Dans le passé, le goût faisait référence à la nourriture que vous pouviez trouver dans une région.

L'introduction de tomates, de pommes de terre et de nombreux autres aliments est le résultat de la découverte de l'Amérique. Par la suite, le commerce triangulaire entre l'Europe, l'Afrique et représente, fer a permis aux Français, aux Anglais, aux Américains de profiter de la nourriture de différentes cultures et régions. Enfin, le développement des nouvelles technologies a permis aux chaînes de restauration de diversifier leur menu.

Quant au marché mondial, il a pénétré partout et de toutes les manières, créant de nouvelles structures génériques, qui se remplissent localement. Dans ce contexte, les supermarchés représentent ces structures génériques, étant considérés comme l'expression locale du marketing et de la mondialisation. Ils utilisent des codes standard pour garantir l'uniformité, la qualité et la sécurité éthique du contenu alimentaire. Ces normes représentent une forme de connaissance qui entend aller au-delà des voies de connaissances pratiques locales utilisées dans la production et le commerce des aliments.

Comme nous pouvons le remarquer des aliments tel que les hamburgers, les pizzas, les kebabs et les sushis sont les plus globalisés et consommés au monde entier. De cette façon on peut dire que ces aliments ont été mondialisés. Les habitudes alimentaires sont fondées sur des facteurs sensoriels (goût, odeur, couleur), socioculturels et psychologiques de même que sur des facteurs socio-économiques, environnementaux et politiques. Elles ont beaucoup évolué au fil du temps.

Alors, comment et pourquoi la mondialisation alimentaire a-t-elle eu lieu? Les modes de transport se sont énormément développés. Dès maintenant, on peut traverser la terre entière en moins de 30 heures. Ces énormes avancées permettent le commerce rapide, dans lequel les marchandises restent fraîches et bonnes. Sur les étales des marchés, on peut trouver des fruits et légumes de l'autre bout du monde tels que des ananas ou des bananes.

En parlant de mondialisation, on pense que le meilleur exemple serait la marque McDonalds - qui est la plus grande marque de restauration rapide au monde. Fondé aux États-Unis en 1955 par deux frères, il a été importé en France en 1979. Avec une fréquence de 40 créations de restaurants par an, McDonalds compte environ 1 200 magasins en 2009. Il y a un restaurant pour 53 000 habitants en France.

McDonalds est une marque présente dans 121 pays, avec environ 31 000 restaurants. Cela permet à des millions de personnes de manger le même repas en même temps ou à des étrangers de trouver des plats proposés dans leur pays. On peut dire que c'est une menace pour les cuisines nationales, mais c'est une façon d'évoluer le 21e siècle qui ne peut être arrêtée. McDonalds a diversifié son offre en proposant différents produits selon les pays, comme en France, où des éditions limitées proposent des recettes à base de produits typiques, parfait exemple de la mondialisation de l'alimentation à travers le monde.

De grandes marques, la plupart du temps américaines, ont importé d'immenses succès de leur pays respectif vers d'autres continents. Dans nos grandes surfaces, nous trouvons des marques tels que Sprite, Milka ou Nestlé. Mais ce n'est pas tout.

Grâce à de grands plans marketing très efficace, ces produits nous sont devenus familiers et sont dans le réfrigérateur de tout le monde tous les jours. En effet, les pubs de ses produits globalisés passent en boucle sur nos écrans et tout le monde les a essayés. Mais c'est pas seulement les marques comme Coca-Cola, Sprite, M&M, il y a aussi de grandes entreprises de restauration rapide comme McDonald's, Starbucks, Sushi Bar, Kebas House. Très présent dans les villes, ce genre de restauration rapide appelée aussi « fast-food » s'étend très vite, désormais, tout le monde peut s'alimenter là bas.

Faisant la comparaison avec la cuisine nationale française, on constate que les habitudes alimentaires ont évolué en même temps que la société est devenue plus urbaine, ce qui la rend fortement dépendante des cuisines des pays voisins et au-delà. En effet, les Français s'éloignent de la campagne pour se rapprocher des grandes villes où ils pourront trouver plus de supermarchés et de restauration rapide. De plus, les magasins de grandes surfaces participe à ce phénomène de globalisation en proposant de nombreux produits de culture étrangère et suggérant de confectionner un repas étranger soi-même avec des produits exotiques.

Concernant les cuisines nationales, elles sont spécifiques à chaque pays, elles présentent des plats plus sains, qui font partie du patrimoine du pays.

La mondialisation – menace pour les cuisines nationales

La mondialisation est-elle une menace pour les cuisines nationales? Certes, la mondialisation alimentaire présente de nombreux avantages, mais aussi des inconvénients sur la cuisine nationale de chaque pays. Les gens choisissent de manger dans un fast-food, car c'est moins cher mais aussi plus rapide, par rapport aux plats nationaux préparés plus longtemps mais aussi à un prix plus élevé.

Le nombre des restaurants exotiques (chinois, japonais, indien, libanais, italien ...) ne cesse de croître empiétant sur celle des restaurants locaux et traditionnels. Les rayons des supermarchés ou les épiceries « du monde » explosent, démocratisant certaines épices ou ingrédients introuvables dans tout le monde. La vente en ligne internationale permet de s'approvisionner de produits de tous coins du monde sans même se lever de sa chaise.

Dans ce système alimentaire mondial, toutes les saveurs et goûts circulent, sont réinterprétées par les cultures locales qui empruntent ce dont elles ont besoin et qui s'intègrent dans les systèmes de goûts existants. Avec les technologies de conservation (froid, emballages sous vide avec de nouveaux matériaux), l'offre alimentaire s'est considérablement étendue dans les pays riches où la distribution a ouvert des rayons « exotiques » qui sont le relais des restaurants de plus en plus nombreux à offrir une restauration nouvelle et changeante.

En fait, l'alimentation agit comme un prisme grossissant sur nos tables et dans nos verres des processus d'intégration des goûts et des saveurs étrangers à nos propres cultures. Partout le mélange est indéniable mais il n'a pas le même sens ni la même puissance selon les régions du monde et les sociétés qui les pratiquent ou les subissent. Une nourriture choisie ne saurait être interprétée de la même manière qu'une nourriture imposée par le besoin et les nécessités.

Les résistances à une mondialisation qui serait inéluctable sont grandes parce que les deux milliards de « pauvres » n'ont pas le choix de ce qu'ils mangent. Parce que les systèmes culinaires et alimentaires sont stables, ancrés dans des cultures lentes à se décanter, même en cas de migration puisqu'on sait qu'il faut trois générations à des migrants pour voir la cuisine changer au sein des sphères familiales. Parce qu'enfin, en recomposant leurs liens à l'espace et aux territoires du fait de l'urbanisation ou du développement économique, ils recomposent forcément leurs manières d'intégrer ces territoires-là, au plus intime d'eux-mêmes.

La mondialisation de l'alimentation est l'une des peurs alimentaires de l'Europe. Elle n'est pas aussi forte qu'on le croit même si les industries agroalimentaires ont le pouvoir de proposer quelques produits phares standardisés mais diffusés surtout dans les pays riches. Profondes modifications comportent, sur le plan nutritionnel et sur le plan de la santé, des aspects positifs et d'autres négatifs, des avantages et des inconvénients pour la santé.

En Chine, par exemple, la cuisine française est de plus en plus appréciée, avec une augmentation significative de la consommation de vin rouge, de foie gras, de saumon et de truffes. Les pays asiatiques commencent également à consommer des produits laitiers qui n'existaient pas dans leur culture il y a quelques décennies. La Chine est actuellement le plus grand importateur de lait au monde. En Inde, la viande, longtemps absente de leur cuisine, devient un ingrédient dominant. Plus intéressant encore, l'Inde est devenue l'un des principaux exportateurs de viande bovine, malgré le fait que la vache y est un animal sacré. Les techniques modernes de conservation, telles que la pasteurisation, la stérilisation, la surgélation, la lyophilisation, ont rendu la distribution mondiale des aliments beaucoup plus simple ces dernières décennies.

Enfin, la croissance du tourisme international, avec des voyageurs qui ne sont pas toujours désireux de manger localement, a renforcé le phénomène de standardisation gastronomique et de mondialisation des produits.

Le concept de qualité (y compris l'hygiène) des produits agroalimentaires reflète les changements économiques, politiques et sociaux d'une société. Par conséquent, dans l'établissement de la qualité, la confiance joue un rôle important, étant intéressant d'analyser la manière dont elle découle de la relation directe entre le producteur et le consommateur et contribue à la conceptualisation de la qualité des aliments.

Dans un monde dominé par l'anxiété, la méfiance et l'insécurité, y compris dans le système alimentaire, les choix que nous faisons au quotidien, du magasinage à ce que nous sommes assis à table, en passant par comment et quand nous mangeons, sont des choix rationnels et subjectifs, mais ils sont en même temps et choix déterminés par des facteurs indépendants de notre volonté. La mondialisation a entraîné, sous couvert d'abondance et de diversité alimentaire, une diminution de l'accès à certains produits ou ingrédients, par un contrôle exacerbé et une limitation du nombre d'acteurs sur le marché alimentaire. Les effets sur la santé de la population et la diversité culturelle des cuisines nationales commencent à se manifester et il sera intéressant de suivre leur évolution d'un point de vue positif et négatif pour les états respectifs.

Conclusion

La mondialisation de l'alimentation est un processus inévitable qui ne peut être arrêté ni éliminé. Au 21ème siècle, nous ne parlons pas de la menace sur les cuisines nationales, l'idée que chaque pays a deux cuisines principales: la nationale et l'exotique apparaît de plus en plus. C'est le moment où les gens veulent quelque chose de différent et d'inhabituel, de nouvelles sensations, c'est pourquoi les plats exotiques et le fast-food sont des moyens de sortir de l'ordinaire au quotidien.

Références

1. Fumey Gilles, La mondialisation de l'alimentation, (consulté le ....)
<https://www.cairn.info/revue-l-information-geographique-2007-2-page-71.htm#no4>
2. La mondialisation représente-t-elle un risque pour la gastronomie ? (consulté le ....)
<https://aconsommerdepreference.lexpress.fr/mondialisation-represente-t-risque-gastronomie/>
3. Husson Séverin, La mondialisation dans nos assiettes, (consulté le ....) https://www.la-croix.com/Ethique/Sciences-Ethique/Sciences/La-mondialisation-dans-nos-assiettes-_NP_-2012-02-13-768012.
4. Claire Sabbagh, Patrick Etiévant, Mondialisation et impact sur les consommations alimentaires, (consulté le ....)
<https://www6.paris.inrae.fr/depe/content/download/3438/33422/version/1/file/Les+Comportements+alimentaires+dossier+Mondialisation+et+impact+sur+les+consommations+alimentaires.pdf>

HYPERLOOP

Daniel GUȚANU

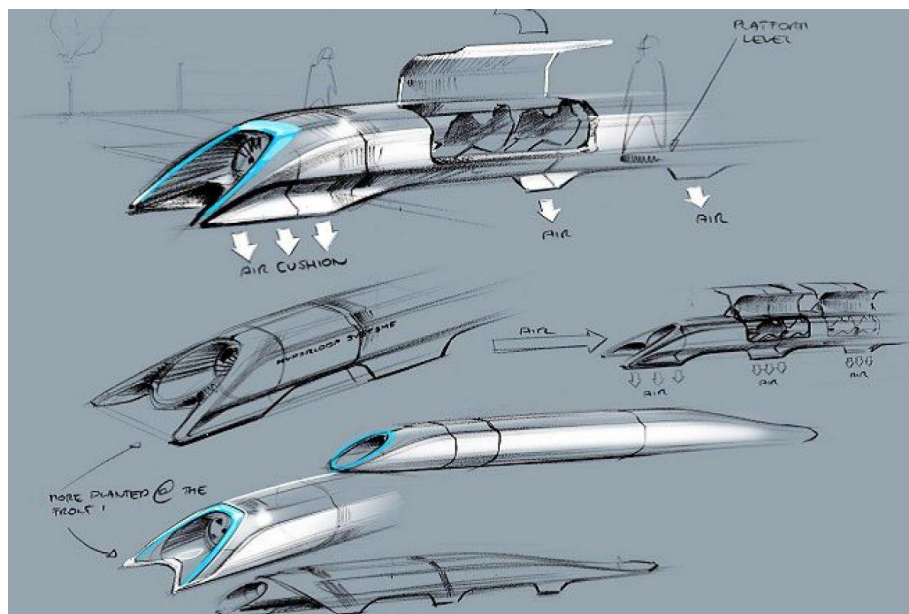
Universitatea Tehnică a Moldovei, Departamentul Limbi Străine,
FIMIT, gr. ITA-201, Chișinău, Rep. Moldova

Guțanu Daniel, daniel.gutanu@tran.utm.md

Summary. Hyperloop is a new form of ground transport currently in development by a number of companies. It is seen to be cheaper and faster than train or car travel, and cheaper and less polluting than air travel. Hyperloop technology is still in development even though the basic concept has been around for many years, however the earliest any Hyperloop is likely to be up and running is 2030. It's still not clear where Hyperloops will actually be established but a number of companies have sketched out routes in the US, Europe, and elsewhere. Potential routes include New York to Washington DC, Paris to Helsinki, Pune to Mumbai, Kansas City to St Louis, Bratislava to Brno, Vijaywada and Amaravati.

Key-words: tube, transportation, vacuum, air pressure, viability, future.

Hyperloop is a new futuristic transportation method pitched by US entrepreneur *Elon Musk* (Fig. 1) and currently in development by a number of companies, it could see passengers travelling at over 1 200 km/h in floating pod which races along inside giant low-pressure tubes, either above Sahara's deserts, in the ocean with dolphins or below European crowded cities.

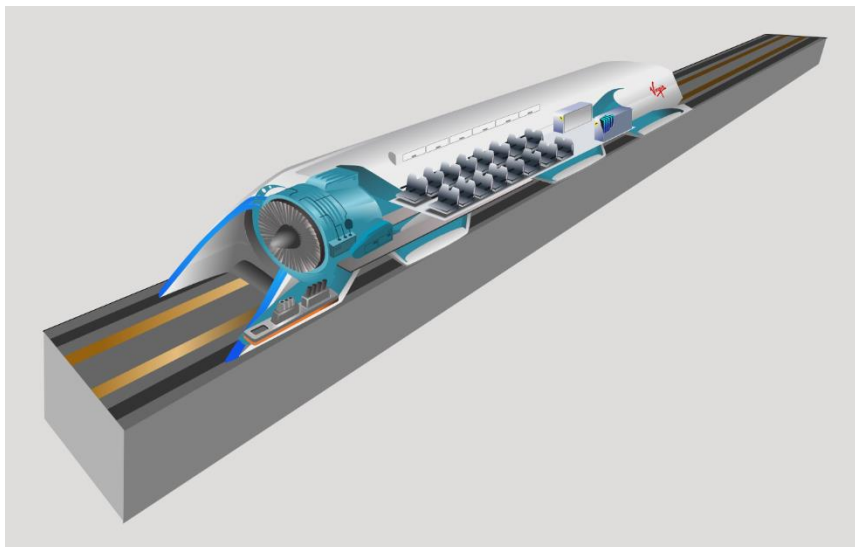

Fig. 1 Sketches of Elon Musk's Hyperloop

Engineers say - the technology is more sustainable than aviation and significantly faster than trains. But is *Hyperloop* really a viable future transportation method and can this concept become a reality?

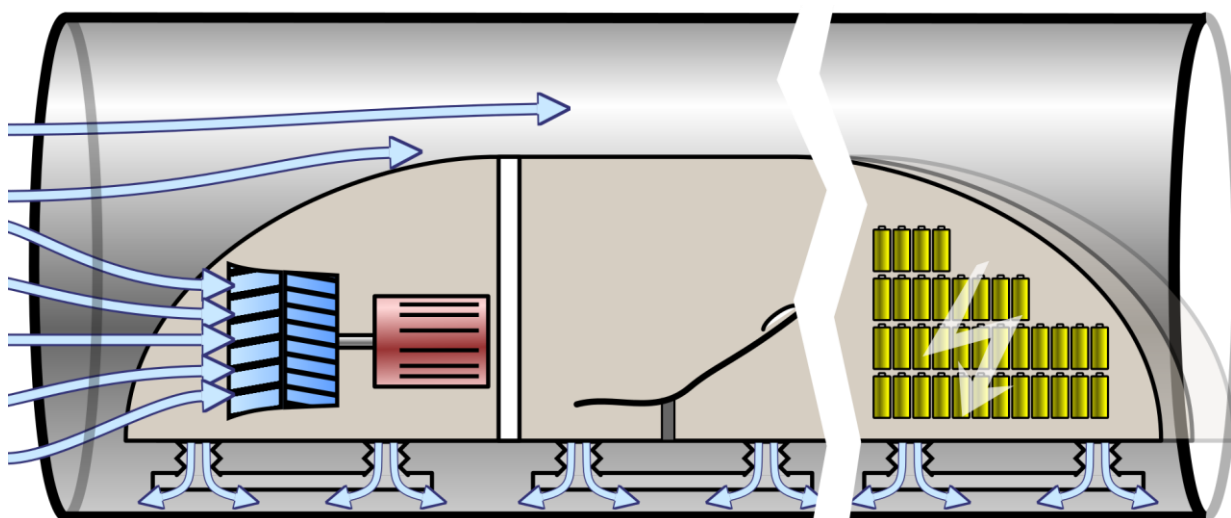
Will we really be able to see one of these high-tech vehicles any time soon? Or maybe to travel on the board of it?

Hyperloop's roots lie well in the past. Chris Dulake says: "It is not a new concept, the notion of vacuum transportation's been around for quite some time" ^[1]. *Elon Musk's Hyperloop* concept operates by sending specially designed "capsules" or "pods", which floats on 0.5–1.3 mm layer of air provided under pressure to air-caster "skis", similar to air hockey, through a steel tube maintained at a partial vacuum (Fig. 2). *Hyperloop One's* technology uses two sets of magnets: one set to repel and push the train up off the track, and another set to move the elevated train ahead, for the same purpose.

Fig. 2 Concept art of Hyperloop inner workings

In *Musk's* original *Hyperloop* concept (Fig. 3), an electrically driven *inlet fan* and *axial compressor* would be placed at the nose of the capsule to "actively transfer high-pressure air from the front to the rear of the vessel", solving the problem of air pressure building in front of the vehicle, slowing it down. A fraction of the air is shunted to the skis for additional pressure. The fan works on alternative energy, such as solar and wind.

Fig. 3 Axial compressor on the front, passenger compartment in the middle, battery compartment at the back, and air caster skis at the bottom.

Passenger-only pods are to be 2.23 m in diameter and are projected to reach a top speed of 1 200 km/h . The design proposes passengers experience a maximum inertial acceleration of 0.5 G, about 2 or 3 times that of a commercial airliner on takeoff and landing.

Americans will be first to travel at the speed of 1 200 km/h. The route Interstate 5 is like an introductory of big international web system of routes, which would give opportunity to go from city A to B, at a max speed of 1 200 km/h in about 2 hours instead of two to three days depending on traffic and customs. An international sytem (Fig. 4) is going to be developed together by all companies like *TransPod*, *Virgin Hyperloop*, *Arrivo DGWHyperloop* etc.

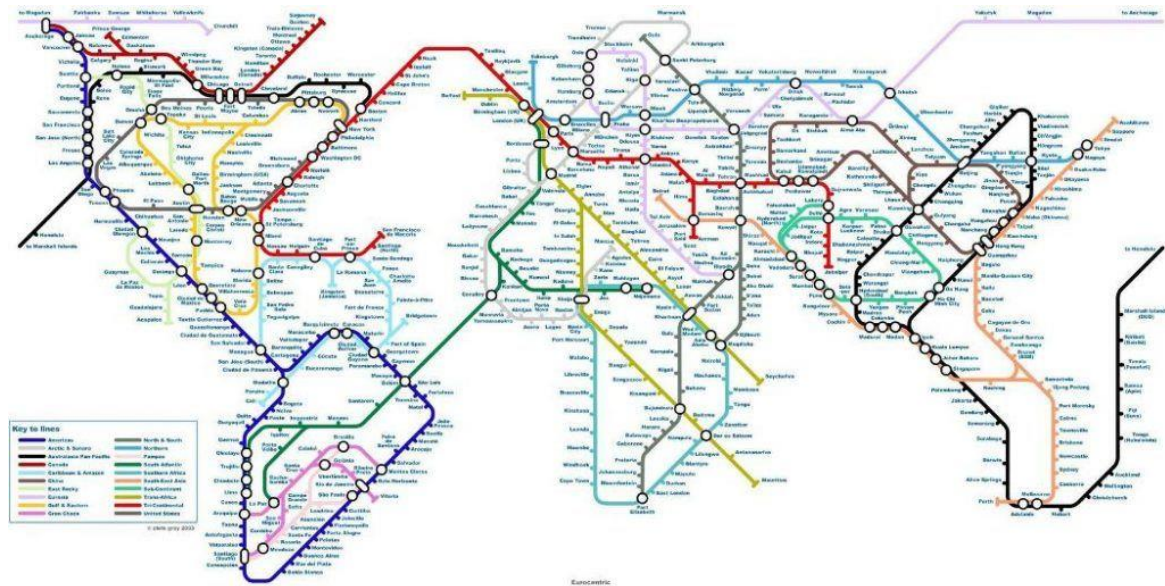

Fig. 4 Prototype Hyperloop conection

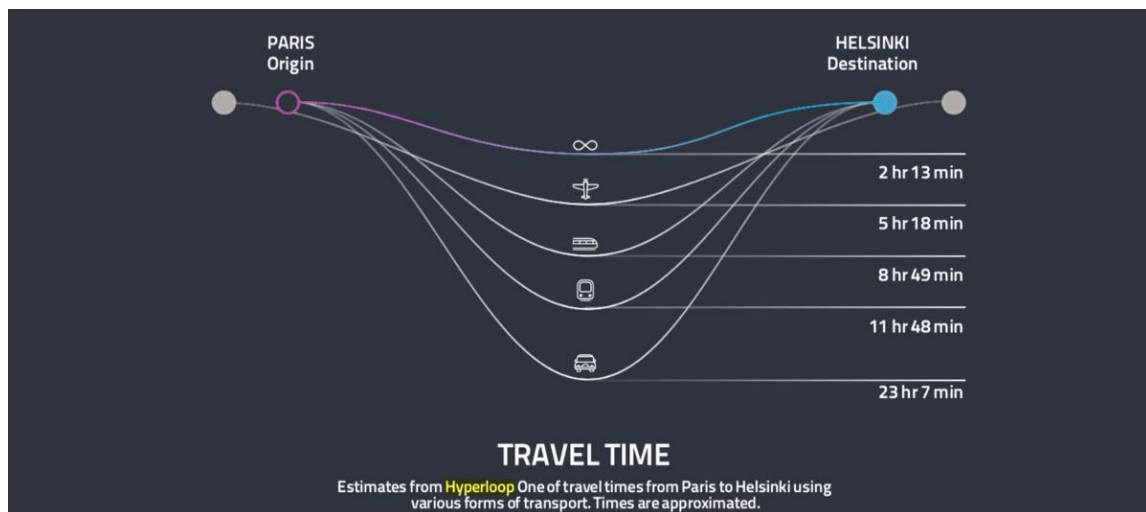

Fig. 5 Travel Time Paris-Helsinki 2 704 km

What about Challenges? The Hyperloop companies are all very confident in their projects' viability. "We all know that the tech works, right, the physics works" [2] says Kelly from Virgin Hyperloop. The challenge is more on the political side, to convince a government in the demand of this innovation. Risks must be taken.

When will this happen? So just how close we are to Hyperloop? *Virgin Hyperloop One* built first full-size pod back in 2017 and has reached speeds of 387 km/h on a test track in Nevada. In June 2019, *Hardt Hyperloop* announced the opening of a test facility, and distant long term plan to develop a Europe-wide transportation system. *TransPod*, meanwhile, is working on feasibility studies and construction of a test track. Kelly from *Virgin Hyperloop* says: "The company is hoping certification will be concluded by 2023 with a service up and running by 2029" [3]. Gendron says *TransPod* wants certification by 2025 [4]. What is important, private finance will be a necessity due to high costs. Tab. 1.

Tabel 1

The costs of a Hyperloop according to Elon Musk's Hyperloop Alpha paper.^[5]

Component	Cost (million USD)
<i>Capsule</i>	<i>54 (for 40 capsules)</i>
Structure & Doors	9.8
Interior & Seats	10.2
Compressor & Plumbing	11
Batterie & Electronics	6
Propulsion	5
Suspension & Air Bearing	8
Assembly	4
Tube	5 410
Tube construction	650
Pylon construction	2 550
Tunnel construction	600
Propulsion	140
Solar panels & Batteries	210
Station & Vacuum pumps	260
Permits & Land	1 000
Cost margin	536
Total	6 000

Probably, 2030 is the earliest term. So, in 10 years time, we might find ourselves speeding across the surface of the planet in a metal tube, below or above the ground like hamsters.

References**Web References:**

1. <https://en.wikipedia.org/wiki/Hyperloop>;
2. <https://edition.cnn.com/travel/article/how-long-hyperloop/index.html> ^{[1]-[4]};
3. <https://www.zdnet.com/article/what-is-hyperloop-everything-you-need-to-know-about-the-future-of-transport/> ^[5].

FOOD LOSS AND FOOD WASTE

Crina GUȚU

*Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Tehnologie Alimentelor,
Departamentul Alimentație și Nutriție, grupa FFT-181, Chișinău, Republica Moldova.*

Summary. *Today, humanity is facing 2 global problems that have serious consequences, this is food loss and food waste. When food is lost or wasted, all the resources that were used to produce this food -, including water, land, energy, labour and capital – go to waste. In addition, the disposal of food loss and waste in landfills, leads to greenhouse gas emissions, contributing to climate change. Ensuring security food for all individuals, contributes to social peace, stability and prosperity.*

Keywords: *food loss, food waste, global problem, security.*

Food waste is a global problem that has become increasingly important on the public and political agenda of recent years. The importance of this topic will continue to grow in especially given the need to feed a growing world population. Food is a precious good, and their production may require significant resources. Current estimates indicate that at globally, about a third of food produced for human consumption is wasted or lost, which generates significant economic and environmental costs. Ensuring the food security of the population is the obligation of each state. The security issue food, the population's access to basic agri-food products of appropriate quality, it is a major concern that they all face, to a greater or lesser extent the states of the world, but primarily the underdeveloped or developing ones. The problem of access to Food is a factor that can lead to global instability. Ensuring security food for all individuals, contributes to social peace, stability and prosperity.

Foodborne illness kills two million people a year, of which a significant proportion are children. Foods may contain bacteria, viruses, or parasites chemicals that are responsible for over 200 diseases, from acute diarrheal disease and to cancer. There is a vicious cycle between digestive diseases and malnutrition, which primarily affects, infants, young children, the elderly and people with other pathologies. Foodborne illness can influence socio-economic development by burdening health systems, affecting economies national, tourism and trade.

In 2004, the Council unanimously adopted the guidelines on the right to food, The FAO was one of the most important steps in the history of the right to food. For the first time, the international community has fully agreed on its significance. These guidelines provides a bridge between the legal recognition of this right and its effective realization, providing governments, civil society and other partners a coherent set of recommendations. These cover the policies of economic development, legal and institutional aspects, agricultural and food policy, nutrition, food security and consumer protection, education and awareness, devices security, social security, emergencies and international cooperation. Provides a framework for a integrated food security policy at national level.

To understand the problem we need to know the meaning and the difference between *food loss* and *food waste*.

Food loss is the decrease in the quantity or quality of food resulting from decisions and actions by food suppliers in the chain, excluding retailers, food service providers and consumers.

Empirically, it refers to any food that is discarded, incinerated or otherwise disposed of along the food supply chain from harvest/slaughter/catch up to, but excluding, the retail level, and does not re-enter in any other productive utilization, such as feed or seed. Food loss, as reported by FAO in the FLI, occurs from post-harvest up to, but not including, the retail level.

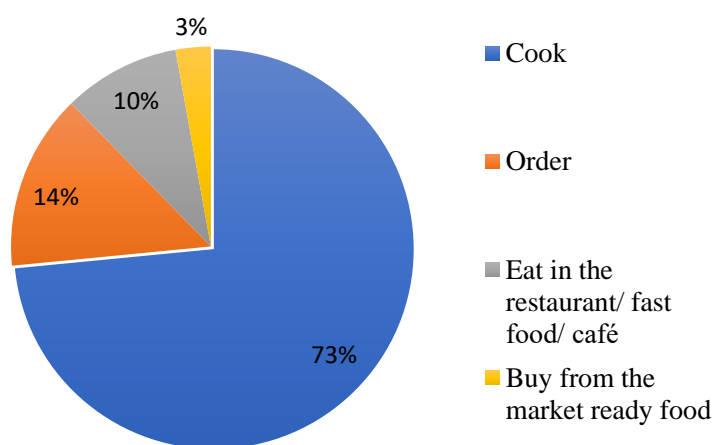
Food waste refers to the decrease in the quantity or quality of food resulting from decisions and actions by retailers, food service providers and consumers. Food is wasted in many ways:

- Fresh produce that deviates from what is considered optimal, for example in terms of shape, size and color, is often removed from the supply chain during sorting operations.
- Foods that are close to, at or beyond the “best-before” date are often discarded by retailers and consumers.
- Large quantities of wholesome edible food are often unused or left over and discarded from household kitchens and eating establishments.

Sociological study on food waste in the Republic of Moldova

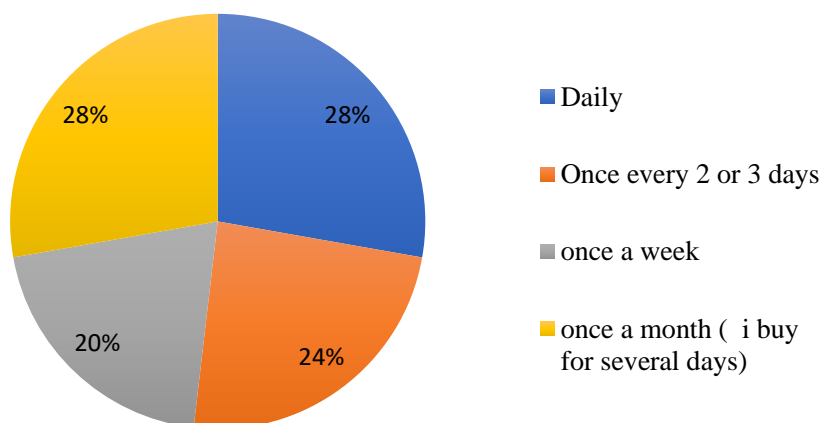
For the study was proposed a questionnaire consisting of 8 questions that was addressed to 50 people aged between 18-53 years. In the questionnaire participated 31 women (62%) and 19 men (38%) where 50% people aged between 18-23 years, 20 % people aged between 24-29 years, 8 % people aged between 30-35 years, 8 % people aged between 36-41 years, 8 % people aged between 42-47 years and 6 % people aged between 48-53 years.

1. Do you prefer to cook or to eat ready-made food from food units?

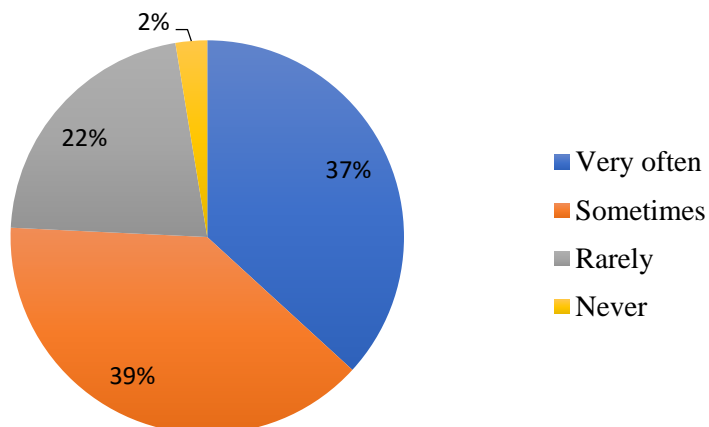
Figure 1. Preferences

2. How often do you buy food?

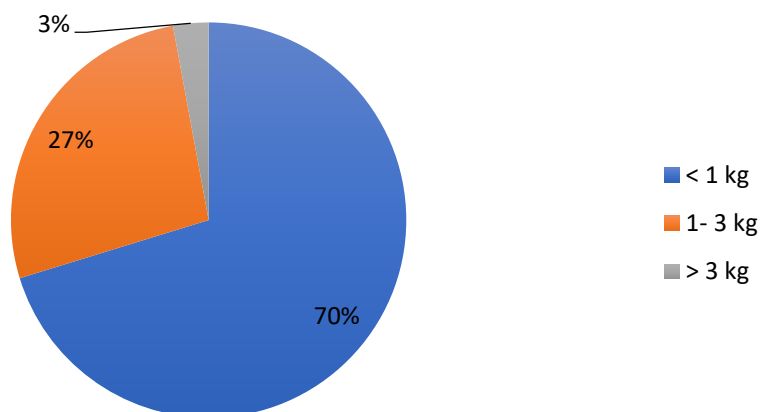
Figure 2. How often do you buy food

3. How often do you throw food in the trash ?

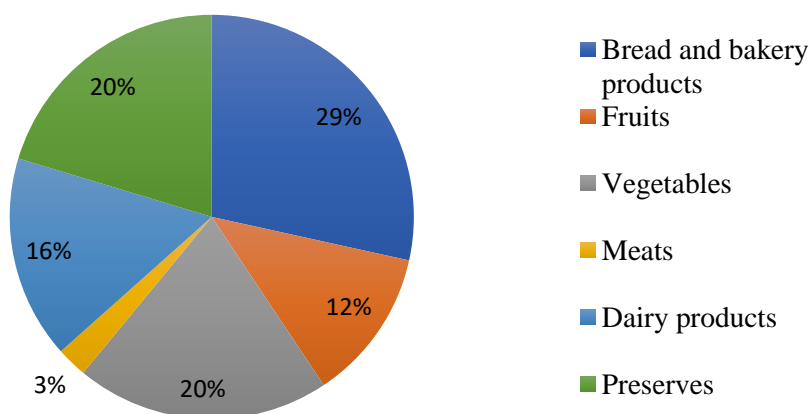
Figure 3. How often do you throw the food

4. How much food do you throw away a week? (Attention, we do not include vegetable peels or cooking results or inedible parts - bones, eggshells, etc.)

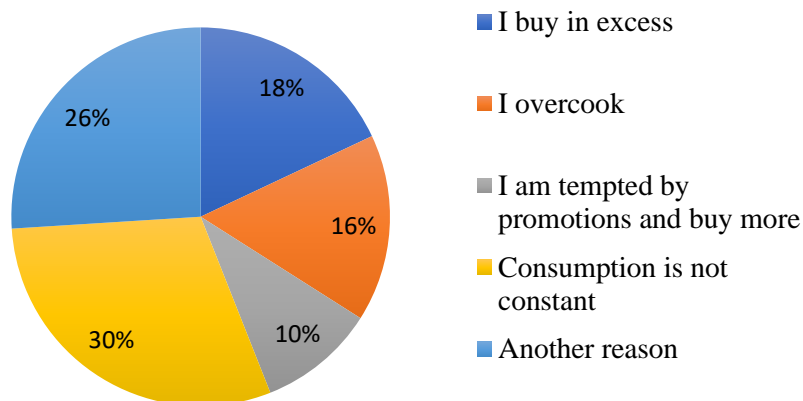
Figure 4. Quantity of throw food

5. What is the category of food you throw away most often?

Figure 5. Category of food

6. What is the reason for throwing away food?

Figure 6. Reason of throwing away food

Conclusion: Following the survey we can conclude that most people prefer to cook food at home but because they do not keep track of the number of people consuming in the family and the amount of food needed to meet nutritional needs, much of the food ends up being thrown.

For many people in the world, food waste has become a habit: buying more food than we need at markets, letting fruits and vegetables spoil at home or taking larger portions than we can eat. These habits put extra strain on our natural resources and damage our environment. When we waste food, we waste the labour, effort, investment and precious resources (like water, seeds, feed, etc.) that go into producing it, not to mention the resources that go into transporting and processing it. In short, wasting food increases greenhouse gas emissions and contributes to climate change. It's a big problem. It's up to us to change our habits to make not wasting food a way of life!

Here are some easy actions you can take to re-connect to food and what it stands for:

Adopt a healthier, more sustainable diet- Life is fast-paced and preparing nutritious meals can be a challenge, but healthy meals don't have to be elaborate. The internet is full of quick healthy recipes that you can share with your family and friends

Buy only what you need- Plan your meals. Make a shopping list and stick to it, and avoid impulse buys. Take smaller portions at home or share large dishes at restaurants. Not only will you waste less food, you'll also save money!

Pick ugly fruit and vegetables- Don't judge food by its appearance! Oddly-shaped or bruised fruits and vegetables are often thrown away because they don't meet arbitrary cosmetic standards. Don't worry - they taste the same! Use mature fruit for smoothies, juices and desserts.

Put your food waste to use- Instead of throwing away your food scraps, compost them. This way you are giving nutrients back to the soil and reducing your carbon footprint.

Support local food producers- By buying local produce, you support family farmers and small businesses in your community. You also help fight pollution by reducing delivery distances for trucks and other vehicles.

Respect food- Food connects us all. Re-connect with food by knowing the process that goes into making it. Read about food production and get to know your farmers.

References:

Books

1. MICHAEL BLAKENEY " FOOD LOSS AND FOOD WASTE Causes and Solutions " 2019 .

Articles

2. Packaging's Role in Minimizing Food Loss and Waste Across the Supply Chain
Volume28, Issue7, July 2015, Pages 603-620
3. <http://www.fao.org/climate-change/our-work/areas-of-work/food-loss-and-waste/en/>

FAST-FOOD - UNE SOLUTION POUR LE RYTHME ACCÉLÉRÉ DE VIE OU UN DANGER POUR LA SANTÉ ?

Ruxandra JALBĂ

Université Technique de Moldavie, Faculté de Technologie Alimentaire, Département Alimentation et Nutrition, groupe FFT-201, Chisinau, République de Moldova.

Auteur correspondant: Jalbă Ruxandra, ruxandra.jalba@an.utm.md

Résumé : *Cet article décrit l'impact et les solutions pour la restauration rapide, qui est un type d'aliment que les gens consomment par manque de temps, ce type d'aliment en nous aidant à gagner du temps, crée une dépendance et fait constamment demander à l'organisme, génère également diverses maladies et troubles du système immunitaire, comme l'obésité, le diabète, etc.*

Mots clés : *la restauration rapide, l'impact, maladies, dépendance*

Introduction

Ces dernières années, le fast-food est devenu l'un des plats les plus recherchés, étant à la fois facile à préparer et à manger. Mais la recherche a montré que la restauration rapide est très nocive pour la santé humaine, provoquant l'obésité, des troubles du système immunitaire, la rendant plus agressive et ralentissant le métabolisme.

La restauration rapide est un mode de restauration dont le but est de faire gagner du temps au client en lui permettant de consommer rapidement les plats commandés ou de les emporter, et ce, pour un prix généralement moindre que dans la restauration traditionnelle.

Le terme restauration rapide est apparu pour la première fois dans le dictionnaire Merriam-Webster en 1951, mais ses racines sont beaucoup, beaucoup plus anciennes. La nourriture est vendue dans la rue depuis l'Antiquité, étant spécialement destinée à ceux qui ne savaient pas cuisiner, comme les pauvres ou les voyageurs. C'est dans la Rome antique qu'on prépare et on vend pour la première fois les plats de la restauration rapide. Il a été constaté que les combinaisons de rouge et de jaune ou d'orange, augmentent l'appétit, c'est pourquoi de nombreux restaurants de restauration rapide utilisent ces nuances dans la conception de leurs logos comme stratégie pour attirer les clients.

Lorsque le cerveau voit le jaune, il commence à libérer de la sérotonine, une hormone qui vous rend heureux. Et quand on est heureux et de bonne humeur, on a tendance à manger avec plus de plaisir.

Lorsque vous voyez du rouge, c'est comme si votre cœur battait plus fort et que votre tension artérielle commençait à augmenter, c'est pourquoi vous vous sentez soudainement plus affamé et que vous avez l'impression de manquer une assiette.

Fast-food - une solution pour le rythme accéléré de vie

N'ayant pour la plupart que des effets négatifs sur la santé, la restauration rapide, en principe, a également des effets positifs, mais les effets positifs ne sont pas sur la santé mais sur le mode de vie en général.

Avec l'horaire chargé de nombreuses personnes dans le domaine du travail, mais aussi de simples individus, nous n'avons plus le temps de cuisiner des plats traditionnels, des plats faits maison, des aliments sains, alors pour gagner du temps, nous nous tournons vers la restauration rapide. Une fois que les fast-foods sont trouvés dans n'importe quel coin, cela devient un moyen simple de satisfaire notre faim. Les plats de restauration rapide comprennent toute combinaison d'aliments qui sont cuits en très peu de temps, tels que: la nourriture américaine comme: les tartes,

les hot dogs, patates frites, les hamburgers, le fameux jus de Coca-Cola, mais aussi la nourriture asiatique: soupe de préparation rapide, sushi, fruits de mer, etc.

En plus des restaurants stables, le concept de restauration rapide dans la voiture a été créé, il a été conçu pour faciliter l'achat et la livraison de nourriture aux consommateurs, ainsi qu'un moyen de gagner du temps. La plus grande chaîne de restauration rapide McDonald's a créé un système par lequel les gens peuvent commander de la nourriture directement à partir de leur voiture sans entrer dans le restaurant.

Les frères Richard et Maurice McDonald, qui possédaient déjà un restaurant avec service à l'auto repensent le système de préparation des aliments, le faisant plus comme une ligne de production automatique, où l'accent est mis sur une liste limitée de plats, cuisinés non par des chefs spécialisés mais par des ouvriers non qualifiés dont la tâche était d'effectuer une seule étape dans l'ensemble du processus de préparation des aliments. Le design des cuisines des restaurants évolue également, avec l'introduction de gros électroménagers pouvant être utilisés dans les plats de cuisson: un grill et une friteuse pour de généreuses quantités de hamburgers et frites, un buffet pour toutes les sauces, un distributeur de jus et même un comptoir où les consommateurs pouvaient récupérer leur commande.

Fast – food - un danger pour la santé

Après de nombreuses recherches, il a été constaté que la restauration rapide est un grand danger pour la santé de tous les consommateurs. Cela est dû au fait que la restauration rapide consiste en des aliments à très haut niveau de graisse, du sel et de la viande qui conduit à la formation d'obésité et de diabète chez les enfants et les adultes. En même temps, le métabolisme du corps diminue et l'immunité devient agressive, cédant aux moments les plus inappropriés.

La restauration rapide crée une dépendance, elle est comme une drogue, très nocive, car une fois essayé, on a envie de manger de plus en plus. L'un des inconvénients de ce type d'aliment est qu'il ne satisfait la faim qu'à court terme et crée une sensation de faim constante. Une consommation excessive d'aliments riches en graisses, en sel et en viande entraîne également de la fatigue, du stress, des problèmes de santé, des crises cardiaques et même la mort.

Certaines recherches montrent que la restauration rapide est à l'origine des kilos en trop, et qu'il n'est pas nécessaire d'en manger tous les jours pour prendre du poids, une statistique montre que 65% des Américains sont en surpoids ou obèses, dans des conditions dont seulement 25% traversent les seuils de restauration rapide tous les jours.

Le fait que les réseaux de restauration rapide soient partout, séduisent les acheteurs avec des logos créatifs, des images avec des produits appétissants, auxquels les consommateurs cèdent très vite, donc le danger augmente du fait que notre corps nous oblige à satisfaire ses plaisirs, avec le risque d'avoir des problèmes de santé très graves.

Conclusion

En général, la restauration rapide est un moyen de gagner du temps, mais la santé doit passer avant tout: si nous économisons 10 minutes pour un produit de restauration rapide, il nous faudra 10 ans pour traiter une maladie causée par ces aliments. Une solution pour éviter; autant que possible, de consommer des fast-foods, est de préparer les aliments dans votre propre cuisine avec des aliments sains riches en nutriments et moins nocifs pour l'organisme.

Pour éviter les conséquences de la restauration rapide, il est nécessaire d'avoir un mode de vie actif, de faire des exercices au moins 30 minutes par jour, de consommer 2 litres d'eau par jour et de manger des aliments sains, des fruits, des légumes, des aliments cuits à la vapeur ou grillés. Un esprit sain – dans un corps sain.

Bibliographie

Références Web:

1. CĂTĂLINA, R, CULORILE INFLUENȚEAZĂ APETITUL? [online] 13 decembre 2019 [a ete accede 07.03.2021] Disponible : <https://sodelicious.ro/articole/culorile-influenteaza-apetitul/>
2. Când au apărut primele restaurante fast-food și care au fost primele preparate servite? [online] 11 octobre 2019. [a ete accede 07.03.2021] Disponible <https://destepti.ro/cand-au-aparut-primele-restaurante-fast-food-si-care-au-fost-primele-preparate-servite>
3. Efectele fast-food [online] 11.25.2008 [a ete accede 07.03.2021] Disponible : <https://www.descopera.ro/stiinta/3552061-efectele-fast-food>
4. Les textes sont disponibles sous licence Creative Commons attribution, partage dans les mêmes conditions .[online] La dernière modification de cette page a été faite le 10 février 2021 à 22:18. [a ete accédé 07.03.2021] Disponible : https://fr.wikipedia.org/wiki/Restauration_rapide.

HYDROGEN VEHICLE

Mihail MALEARCIUC

Universitatea Tehnica a Moldovei, FIMIT, Departamentul Limbi Străine . gr.ITA-201 Chisinau.Rep.Moldova

Malearciuc Mihail, mihail.malearciuc@tran.utm.md

Summary. *The aim of this article is to highlight the interest in hydrogen as an alternative transportation fuel systems and its ability to power fuel cells in zero-emission FCEVs, its potential for domestic production, its fast filling time, and the fuel cell's high efficiency. In fact, a fuel cell coupled with an electric motor is two to three times more efficient than an internal combustion engine running on gasoline. Hydrogen can also serve as fuel for internal combustion engines.*

Key words: *FCEVs(Fuel cell electric vehicles), water , hydrogen gas , vehicle, fuel , engine*

Introduction

One of the most essential approaches of all times in mechanics and car construction is to develop new motor-vehicle engines with more power and less fuel consumption. By increasing fuel efficiency motorists save money and reduce CO₂ emissions, a goal of the humanity in an era of technological advance and global warming. Automobiles, buses, forklifts, trains, PHB bicycles, canal boats, cargo bikes, golfcarts, motorcycles, wheelchairs, ships, airplanes, submarines, and rockets can already run on hydrogen, in various forms. NASA used hydrogen to launch Space Shuttles into space. One day there will be a complete rejection of gasoline internal combustion engines –a need so required by the environment, and support the idea of hydrogen engine, the engine of progress and of the future. Therefore, many motorists have a natural question - what will happen next? Not everyone is willing to switch to electric vehicles, because despite their environmental friendliness, they have many obvious shortcomings and reservations. In addition, as an alternative, you could consider fuel cell electric vehicles.

Fuel cell electric vehicle

Fuel cell electric vehicles (FCEVs) are powered by hydrogen. They are more efficient than conventional internal combustion engine vehicles and produce no tailpipe emissions—they only emit water vapor and warm air. FCEVs and the hydrogen infrastructure to fuel them are in the early stages of implementation.

FCEVs use a propulsion system similar to that of electric vehicles, where energy stored as hydrogen is converted to electricity by the fuel cell. Unlike conventional internal combustion engine vehicles, these vehicles produce no harmful tailpipe emissions.

FCEVs are fueled with pure hydrogen gas stored in a tank. Due to the fact that hydrogen has a low volumetric energy density, it is stored onboard a vehicle as a compressed gas to achieve the driving range of conventional vehicles. Most current applications use high-pressure tanks capable of storing hydrogen at either 5,000 or 10,000 pounds per square inch (psi). Similar to conventional internal combustion engine vehicles, they can fuel in less than 4 minutes and have a driving range over 300 miles. FCEVs are equipped with other advanced technologies to increase efficiency, such as regenerative braking systems, which capture the energy lost during braking and store it in a battery. The energy in 2.2 pounds (1 kilogram) of hydrogen gas is about the same as the energy in 1 gallon (6.2 pounds, 2.8 kilogram) of gasoline [1-2].

Fuel-cell systems are much lighter and smaller than the battery packs that dominate plug-in electric drive systems.

So, while battery-electric vehicles tend to be compact and subcompact models with limited range and lengthy recharging times, fuel-cell electric vehicles are quick and easy to refuel. Fuel-cell systems could power everything from minicars to large pickups.

For all the volatility of a gas like hydrogen, which combusts with one-tenth the energy required for gasoline, hydrogen fuel cell vehicles are safer than cars with internal combustion engines, according to industry experts [2].

The operating principle of Fuel Cells

The most common type of fuel cell for vehicle applications is the polymer electrolyte membrane (PEM) fuel cell. In a PEM fuel cell, an electrolyte membrane is sandwiched between a positive electrode (cathode) and a negative electrode (anode). Hydrogen is introduced to the anode, and oxygen (from air) is introduced to the cathode. The hydrogen molecules break apart into protons and electrons due to an electrochemical reaction in the fuel cell catalyst. Protons then travel through the membrane to the cathode.

The electrons are forced to travel through an external circuit to perform work (providing power to the electric car) then recombine with the protons on the cathode side, where the protons, electrons, and oxygen molecules combine to form water [1].

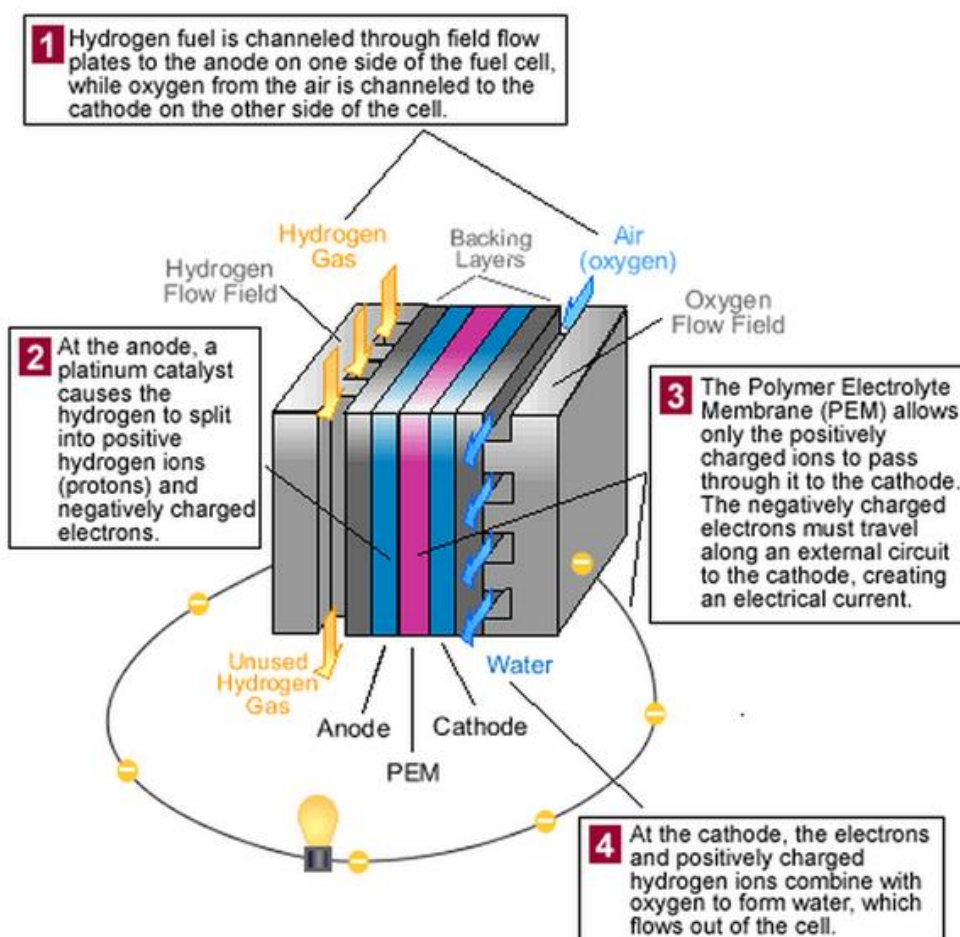
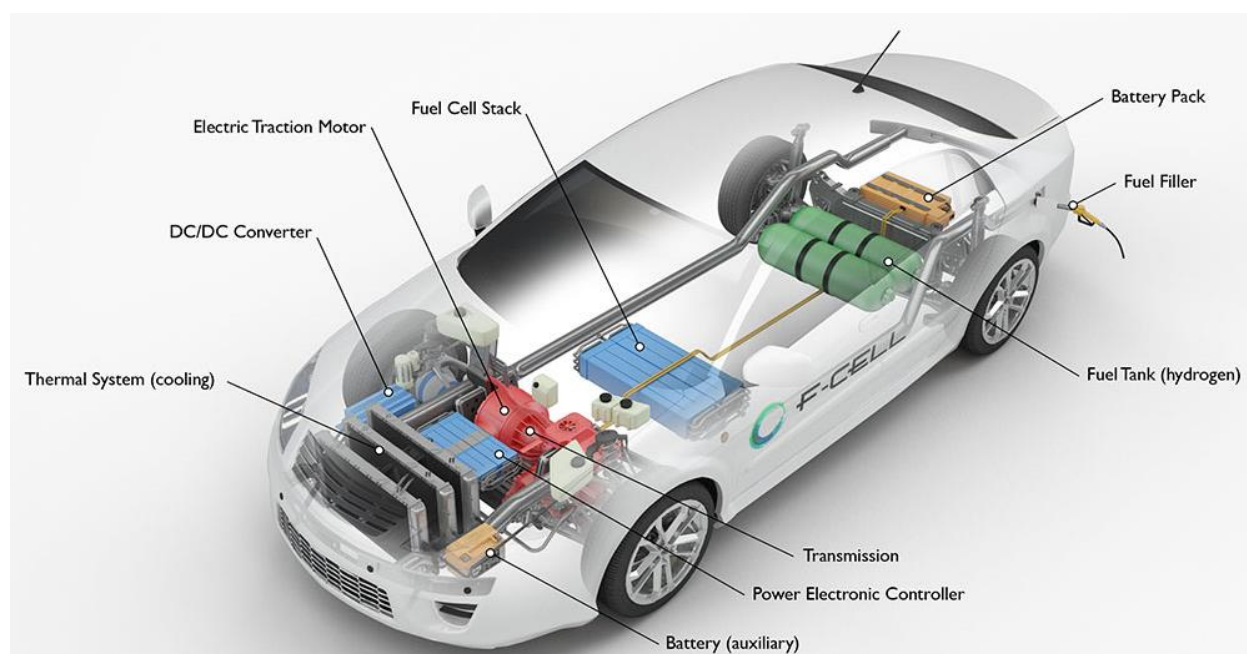

Figure 1. Operating principle

Figure 2. Key components of a Hydrogen Fuel Cell Electric Car

Battery (auxiliary): In an electric drive vehicle, the auxiliary battery provides electricity to start the car before the traction battery is engaged and also powers vehicle accessories.

Battery pack: This battery stores energy generated from regenerative braking and provides supplemental power to the electric traction motor.

DC/DC converter: This device converts higher-voltage DC power from the traction battery pack to the lower-voltage DC power needed to run vehicle accessories and recharge the auxiliary battery.

Electric traction motor (FCEV): Using power from the fuel cell and the traction battery pack, this motor drives the vehicle's wheels. Some vehicles use motor generators that perform both the drive and regeneration functions.

Fuel cell stack: An assembly of individual membrane electrodes that use hydrogen and oxygen to produce electricity.

Fuel filler: A nozzle from a fuel dispenser attaches to the receptacle on the vehicle to fill the tank.

Fuel tank (hydrogen): Store's hydrogen gas onboard the vehicle until it's needed by the fuel cell.

Power electronics controller (FCEV): This unit manages the flow of electrical energy delivered by the fuel cell and the traction battery, controlling the speed of the electric traction motor and the torque it produces.

Thermal system (cooling) - (FCEV): This system maintains a proper operating temperature range of the fuel cell, electric motor, power electronics, and other components.

Transmission (electric): The transmission transfers mechanical power from the electric traction motor to drive the wheels [3-4].

Production and Distribution

Hydrogen is the simplest and most common molecule known to exist. And because of that, it is a part of almost every other substance, such as water and hydrocarbons. Hydrogen is also found in biomass, which includes all plants and animals.

There are several methods for creating hydrogen fuel, but the most common nowadays is via steam-methane reformation, a process by which high-temperature steam (1,000 degrees Celsius) creates a reaction with methane gas in the presence of a catalyst to produce hydrogen,

carbon monoxide and a relatively small amount of carbon dioxide. The carbon dioxide and other impurities are then removed through a process called "pressure-swing adsorption," leaving essentially pure hydrogen. Steam reformation can also be used with ethanol, propane or even gasoline to produce hydrogen.

Hydrogen can also be produced through electrolysis, or using electricity and a catalyst to create a chemical reaction that separates the hydrogen molecules from oxygen. Solar power can also be used in combination with water and a catalyst (typically a metal) to generate hydrogen fuel by splitting hydrogen molecules from oxygen. Most often, the catalysts are expensive metals, such as platinum (iridium) [3-4].

Currently, hydrogen is distributed through three methods:

- **Pipeline:** This least-expensive way to deliver large volumes of hydrogen is limited as only about 1,600 miles of U.S. pipelines for hydrogen delivery are currently available. These pipelines are located near large petroleum refineries and chemical plants in Illinois, California, and the Gulf Coast.
- **High-Pressure Tube Trailers:** Transporting compressed hydrogen gas by truck, railcar, ship, or barge in high-pressure tube trailers is expensive and used primarily for distances of 200 miles or less.
- **Liquefied Hydrogen Tankers:** Cryogenic liquefaction is a process that cools hydrogen to a temperature where it becomes a liquid. Although the liquefaction process is expensive, it enables hydrogen to be transported more efficiently (when compared with using high-pressure tube trailers) over longer distances by truck, railcar, ship, or barge. If the liquefied hydrogen is not used at a sufficiently high rate at the point of consumption, it boils off (or evaporates) from its containment vessels. As a result, hydrogen delivery and consumption rates must be carefully matched.

Conclusion

Emissions from gasoline and diesel vehicles—such as nitrogen oxides, hydrocarbons, and particulate matter—are a major source of this pollution. Hydrogen-powered fuel cell electric vehicles emit none of these harmful substances—only water (H₂O) and warm air.

The environmental and health benefits are also seen at the source of hydrogen production if derived from low- or zero-emission sources, such as solar, wind, and nuclear energy and fossil fuels with advanced emission controls and carbon sequestration. Taking advantage of hydrogen as fuel, the usage of petroleum is reduced considerably, by nearly 100%, regardless of fuel production pathway.

References

1. Fuel Cell Electric Vehicles [online] [accesat 03.03.21] Disponibil: https://afdc.energy.gov/vehicles/fuel_cell.html
2. HydrogenVehicle [online] [accesat 03.03.21] Disponibil: <https://en.wikipedia.org>
3. Fuel economy and Green cars [online] [accesat 03.03.21] Disponibil: <https://www.edmunds.com/fuel-economy/8-things-you-need-to-know-about-hydrogen-fuel-cell-cars>
4. Here's why hydrogen-fueled cars aren't little Hindenburgs [online] [accesat 03.03.21] Disponibil: <https://www.computerworld.com>

L'INFLUENCE DES COULEURS DANS LE MARKETING

Dalia MARDARI

Universitatea Tehnica a Republicii Moldova, Facultatea Inginerie Economica si Business, Marketing si Logistica, gr. ML-201, or. Chisinau, Republica Moldova

*Autorul corespondent: Bivol Lidia, lector universitar, lidia.bivol@lm.utm.md

Résumé. *Consciemment ou inconsciemment, les couleurs qui nous entourent affectent quotidiennement notre perception des choses, notre humeur et notre comportement. Le marketing n'y fait pas exception. L'article ci-après tente d'élucider l'influence des couleurs sur le comportement des consommateurs, car chaque couleur prédispose la perception du consommateur d'une certaine marque ou de certaines valeurs, qu'il défend. De plus, on va décrire succinctement la distinction entre l'importance des couleurs primaires, secondaires et tertiaires en marketing, aussi comme les non-couleurs: noir, blanc et gris.*

Mots-clés : couleur, marque, consommateur, message, symbole, signification.

Introduction

Bien utilisée, une couleur peut transmettre un message spécifique et générer différents sentiments. Une couleur a même le pouvoir d'améliorer les conversions en attirant l'attention et en déclenchant de bonnes émotions. Comprendre la **psychologie des couleurs dans le marketing**, c'est maîtriser un outil pouvant être utilisé pour optimiser l'identité visuelle de la marque d'un produit et capter l'attention des clients. Ainsi, la couleur c'est un véritable déclencheur d'achat. Bien qu'il existe plusieurs facteurs influençant l'achat d'un consommateur, mais en grande partie il est conditionné par les repères visuels. Le plus fort et le plus persuasif d'entre eux étant la couleur. Selon les chercheurs du domaine, 85% des consommateurs déclarent que la couleur est le premier facteur qui influence leurs achats. Aussi, ils affirment que 93% des achats seraient basés sur la perception visuelle [1]. C'est pourquoi les marques utilisent les couleurs pour véhiculer une image ou adresser un message. Par conséquent, c'est un outil stratégique qui permet de contacter les consommateurs de façon subtile.

En outre, plus la couleur est frappante, plus elle distingue le produit, de façon que les couleurs peuvent se renforcer mutuellement, ce qui amplifie leur impact. Or, les associations inappropriées ou trop colorées sont contre-productives. Le matériau, la texture des surfaces, les contrastes et les formes influencent la perception des couleurs: ils les intensifient, les rendent plus chaudes ou froides. Après, il faut savoir qu'il existe quelques catégories : des couleurs primaires, secondaires et tertiaires. Les couleurs de base sont appelées celles **primaires**, tandis que le mélange de deux couleurs primaires donne naissance à des couleurs **secondaires**. L'orange est, par exemple, une couleur secondaire, car elle résulte d'un mélange de rouge et de jaune. Enfin, dans la catégorie des couleurs **tertiaires**, on considère le maron et le doré [2]. Comme toute couleur a un effet spécifique sur chaque consommateur, on essaiera ci-dessous à décrire brièvement l'impact des couleurs de ces catégories, y compris les **non-couleurs**.

La signification des couleurs primaires

Les couleurs primaires sont les couleurs de base : le rouge, le bleu et le jaune. Si une chose est sûre, c'est qu'en marketing, le **rouge** est une couleur très "catchy" [3]. Elle est rarement utilisée au hasard et a pour objectif de capter l'attention du consommateur. Les marques utilisent généralement le rouge pour inciter à l'action (boutons "Call To Action", par exemple) ou pour mettre en avant un élément inédit comme la baisse de prix ou les offres exclusives. La deuxième couleur – **bleue** – est généralement utilisée pour illustrer la confiance et la stabilité. Le bleu est l'une des couleurs les plus populaires dans le commerce. Elle inspire de la fiabilité, offre un air de

fraîcheur et encourage les sentiments de productivité et de tranquillité. Couleur rayonnante (celle du soleil!), le jaune, évoque l'énergie et le bonheur. Le **jaune**, la troisième couleur de base, est souvent associé à la chaleur et au bonheur. Mais c'est aussi la couleur la plus fatigante pour l'œil. Le jaune peut déconcerter et doit être utilisé avec parcimonie. Dans des nuances plus subtiles, il peut suggérer le parchemin jauni et peut donc être également associé à la prudence, à la sagesse et à la curiosité. Il est très souvent utilisé pour associer une marque à des valeurs positives. La chaîne de fast-food MacDonald's – qui communique autour de la convivialité, du partage et de l'importance du fait "être soi-même" [3] – utilise, par exemple, la couleur jaune dans son logo.

La signification des couleurs secondaires

Du mélange des couleurs primaires résultent les couleurs secondaires. Faisant partie de la classe ci-évoquée, la couleur **orange** en marketing a une signification multiple : créativité, joie et accessibilité. L'orange est souvent utilisé dans la communication des marques en ligne, c'est à dire qui proposent une offre en lien avec le digital. Ce faisant, les marques véhiculent des valeurs en lien avec l'amitié et la proximité. Véritable emblème de la nature, la couleur **verte** possède de fortes significations en termes de marketing. Fortement associée à la notion d'écologie, elle est plébiscitée par les marques qui s'engagent pour l'environnement [4]. Pour sa part, la couleur du **violet** en marketing, en revanche, symbolise la puissance et la créativité. Elle est notamment utilisée par la chaîne de science-fiction Syfy ou Twitch, la plateforme de streaming de jeu-vidéo.

La signification des couleurs tertiaires

Les couleurs tertiaires sont créées par le mélange des couleurs primaires et secondaires. Dans le panel de couleurs disponibles, le **marron** est la couleur terrienne. Celle de la terre donc, du bois et de la pierre. Associé à la terre et à la nature, le marron inspire la relaxation et le calme. S'il peut parfois sembler manquer d'audace, c'est aussi une couleur élégante et pure qui peut suggérer **l'authenticité, la fiabilité, la stabilité, le réconfort et la piété**. Logiquement, l'interprétation de la couleur **marron** mène vers des notions de confort, de sécurité et de concret. Dans la signification des couleurs en communication, le marron est souvent utilisé pour des produits et des aliments naturels. Le marron est synonyme d'honnêteté et de bien-être. Par contre, la nuance du jaune, le **doré**, évoque la fortune, le luxe, la puissance par l'argent, l'aisance matérielle. Le doré seul ne doit jamais être employé, mais plutôt avec parcimonie pour ajouter de l'éclat ou souligner un message, une offre, ou un argument. Il s'associe bien avec le noir, le rouge ou encore le marron. **C'est une** couleur métallique, elle est représentative de la richesse et des objets onéreux tels que les bijoux. Le doré étant proche de la couleur jaune, il signifie également la joie et le soleil [4].

La signification des non-couleurs

Le noir, le blanc et le gris ne sont pas de vrais couleurs. En dépit de sa technicité, la couleur **noire** c'est sans doute l'une des teintes les plus élégantes. Polyvalent, intemporel et classique, le noir se marie bien avec toutes les autres couleurs. Également il s'associe à l'autorité, au mystère, à la profondeur, à l'obscurité et à la puissance [5]. Il peut donc être intimidant, mais peut aussi créer un sentiment de sophistication. Tout comme le noir, le **blanc** reflète la lumière, de sorte qu'il éveille les yeux. Il est associé à l'organisation, à l'égalité et, plus communément, à la pureté et à l'innocence. Il est également assimilé à la propreté, à la simplicité et à la nouveauté. Quant au **gris**, cette couleur représente la neutralité et l'équilibre. Cette signification provient du fait que le gris résulte du mélange du noir et du blanc. Dans son interprétation négative, il peut aussi évoquer la tristesse, ou la perte. Le gris peut être utilisé pour du texte, des headers, des visuels ou même des produits de grande consommation. À son tour, le **rose** suggère des sentiments d'amusement, de tendresse et de romance [5]. C'est une couleur rassurante et apaisante, surtout associée à la jeunesse et la féminité. À la fois ludique et doux, il rappelle le chewing-gum et l'innocence. Les effets du rose peuvent varier en fonction de son intensité : légère, profonde, forte.

Conclusions

Pour conclure, on peut affirmer que l'utilisation de la psychologie des couleurs est courante dans de nombreuses industries. De subtils changements dans les schémas de couleurs, la distribution et l'arrangement peuvent influencer les ventes, la fidélité à la marque, la conversion et la fiabilité. Au bout du compte, comme les couleurs contribuent à créer une ambiance et un environnement spécifique pour les clients, chaque entreprise doit réfléchir à la façon dont les couleurs de sa marque influencent leurs réactions et les ventes éventuelles. C'est important à retenir que le choix de couleurs doivent refléter l'entreprise et ses produits. De plus, on doit comprendre que les gens ont des goûts et des préférences différents, mais en tant que groupe, ils ont tendance à suivre certains modèles lorsqu'il s'agit d'acheter quelque chose. Si l'expression ajouter de la couleur à nos vies est connue et appliquée, eh bien, il serait alors impérativement d'ajouter des couleurs à nos affaires.

Bibliographie et sitographie:

1. BELOUCHER-PASSR, V., RUANDE, S., *La couleur : Au coeur de la stratégie marketing*, édition De Boec supérieur, Bruxelles, 2016, pp. 123-197
2. CAUSSE, J.-G., *L'étonnant pouvoir des couleurs*, édition du Palio, Paris, 2016, pp. 55-103
3. DAUCÉ, B., RIEUNIER, S., *Le Marketing sensoriel des points de ventes*, Colloque Etienne Thil, Université de Poitier, 2000, en ligne, [accesat 18.03.2021], disponibil: <https://www.google.com/search?=Bruno+Dauc%C3%A9+et+Sophie+Rieunier>
4. La psychologie des couleurs dans le marketing et l'image de marque, en ligne, [accesat 16.03.2021], disponibil: <https://fouineteau.fr/psychologie-couleurs-marketing/>
5. <https://www.alioze.com/couleur-marketing-web>
6. <https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/explicatif/32266>

LES VINS ROUGES À IGP ȘTEFAN VODĂ

Aliona MĂRÎI¹,

¹Universitățile Tehnice de Moldavie, Facultăți de Tehnologie Alimentară, FFT-201, Republica de Moldavie

*Auteur correspondant: alionamarii96@gmail.com

Résumé. Dans notre article on tend d'aborder le vin, produit alimentaire issu de la fermentation alcoolique, dont la qualité est en grande partie due au terroir, en mettant en évidence les particularités de la technologie de production, des normes de production, ainsi que des exigences d'étiquetage. On attire attention à la région de Ștefan Vodă, comme productrice importante du vin, caractérisée par de nombreux facteurs, de sorte que tout vigneron puisse exprimer l'environnement naturel que vit la vigne à travers le vin qu'il produit.

Mots clés: vin, vignoble, fermentation, région vinicole, IGP, vinification, corsés, astringence, terroir.

L'eau pour la peau, le vin pour la vitalité

Introduction

Le vin est l'une des premières créations de l'humanité et il a occupé une place privilégiée dans de nombreuses civilisations. Il représente aussi toute une série de découvertes liées aux premières réactions chimiques rencontrées par l'homme: la fermentation et l'oxydation. Les grandes civilisations de la Grèce et de la Rome antiques situaient l'origine du vin dans leur préhistoire et entouraient sa naissance de légendes. L'ancienne Egypte nous a laissé des listes de vins. Les Egyptiens mentionnaient même l'année, le vignoble et le nom du vigneron sur leurs récipients de terre cuite: ce furent les premières étiquettes. On imagine très bien un homme de l'âge de la pierre déposant des raisins sauvages murs dans un pot d'argile, bol de bois ou sac de peau et les laissant fermenter. Après quelques jours, le liquide obtenu sera une sorte de vin. Qui a, le premier, bu ce jus enivrant et délicieux? Nous ne le saurons jamais. Élément de fête ou cérémonie, médicament antiseptique, le vin a joué bien des rôles. Mais c'est à une date relativement récente que remonte le tournant crucial: la maîtrise du vieillissement. C'est la naissance d'un vin de qualité.

Avantages et inconvénients

Des études scientifiques prouveraient les bienfaits du vin rouge sur l'organisme: à condition de ne pas dépasser 1 à 2 verres par jour, la boisson contribuerait à prévenir certaines maladies cardio-vasculaires, à renforcer le système immunitaire ou encore à ralentir les symptômes de la maladie d'Alzheimer. Le vin permet également de: lutter contre la maladie d'Alzheimer, prévenir les maladies cardio-vasculaires, réduire les risques de cancer du poumon, allonger l'espérance de vie, diminuer le stress, éliminer les bactéries, combattre la fatigue.

Cependant, soulignant que le vin est l'un des rares biens de la vie, nous sommes avertis du danger de le consommer en excès. Selon Anaxarque: le premier verre - apaise la soif, le second - soulève l'ambiance, le troisième est pris pour le plaisir, le quatrième - provoque la folie.

Régions importantes productrices des vins à IGP dans la République de Moldavie

En République de Moldova, 4 régions à Indication Géographique Protégée (IGP) sont identifiées: Codru, Ștefan Vodă, Valul lui Traian et Divin. Chaque région est régie par une association de producteurs de vin IGP. Les 4 IGP sont légalement protégées à la fois en République de Moldavie et dans l'Union européenne. Mais nous, dans notre article on va centrer l'attention sur la région de Ștefan Vodă.

C'est une région viticole distincte spécialisée dans la production de vins à indication géographique protégée (IGP), située dans le sud-est de la République de Moldavie, qui s'est distinguée au fil du temps par sa réputation nationale et internationale dans la production de vins rouges. Les vins, généralement obtenus comprennent plusieurs variétés. Le territoire alloué à la production de vin de l'IGP Ștefan Vodă comprend les espaces naturels suivants: la plaine inondable de la rivière Botna, les terrasses du Dniestr et la plaine sud de la Moldavie, et étend son horizon viticole sur une superficie d'environ 10 mille hectares.

IGP Ștefan Vodă comprend 4 unités administratives-territoriales, districts: Ștefan Vodă, Causeni, Cîmislia et Bessarabsky.

Le climat: ensoleillé et avec des précipitations limitées, celle-ci est influencé par la brise de la mer Noire et du Dniestr. La surface aquatique forme un microclimat propice à la culture de la vigne, en particulier des cépages à grains noirs. Ce n'est pas en vain qu'on dit que les «grands vins» poussent «le long des grands fleuves».

Le soulagement: se compose de plaines, de collines et de terrasses le long du Dniestr. La région se distingue par la zone climatique identique à celle de la région bordelaise (France).

Le sol: L'excellente qualité des vins de cette région est principalement due à l'apparition de dépôts rouges tertiaires, riches en fer et en oligo-éléments du groupe du fer, dans la microzone Purcari.

Culture de la vigne pour les vins à Indication Géographique Protégée «Ștefan Vodă»

La culture de la vigne comprend quelques points essentiels tels que:

1. la densité de plantation (nombre du moyeu par hectare) - 1904-3200;
2. les lacunes dans les vignobles - jusqu'à 15%;
3. la pureté de la variété - 100%;
4. l'entretien des vignobles est effectué conformément aux directives agrotechniques et autres actes normatifs qui garantissent l'obtention matières premières de haute qualité;
5. la forme principale du moyeu - cordon horizontal bilatéral à une ou deux tiges ou unilatéral, forme semi-protégée combinée, éventail unilatéral, moldave unilatéral;
6. charge sur le moyeu - le nombre d'yeux viables sur le moyeu - 30 à 50;
7. la fertilisation du sol se fait en administrant des engrais organiques une fois tous les 5 à 6 ans, ainsi qu'en administrant des engrais chimiques aux doses recommandées;
8. la sélection des préparations pour lutter contre les maladies et les ravageurs ainsi que les doses utilisées seront faites sur la base des propositions de spécialistes dans le domaine de la protection des végétaux;
9. irrigation: autorisée uniquement les années sèches sur décision de l'autorité de réglementation dans le secteur vitivinicole, lorsque la teneur en eau du sol à une profondeur de 100 cm, il diminue à 50% de l'IUA, en utilisant normes d'arrosage modérées (400-600 m³ / ha);
10. la masse de récolte sera ajustée pendant la période de végétation en enlevant l'excès de raisins non mûrs

Exigences de qualité pour la production des vins à IGP

- Le facteur naturel caractéristique est la zone géographique située dans la région - Ștefan Vodă avec une hauteur de 120-160 m, une insolation intense toute l'année - 2270 heures, avec des sols de chernozem ordinaires et des carbonates riches en humus -150-190 t / ha, micro-éléments, etc.
- Les vignobles bénéficient d'une exposition majoritairement ouest, est et nord-est, à l'exception du sud-est.

- Variété distinctive des situations topoclimatiques: température annuelle moyenne 10-11° C, somme des températures actives 3100-3250° C, somme des précipitations annuelles 390-450 mm, somme des précipitations actives 250-300 mm.
- La concentration massique en sucres est au moins pour les cépages rouges - 180 g/dm³.
- Les caractéristiques d'innocuité des raisins destinés à la production de vins de raisin avec l'indication géographique protégée «Ștefan Vodă» doivent être conformes à la législation en vigueur.

La vinification en rouge

Il est plus facile de faire du vin rouge que du vin blanc, le vinificateur intervient davantage pour guider que pour contrôler. Mais les grands vins rouges exigent énormément de soin et de talent. Pour les vins rouges, on met les raisins foulés et leur jus dans une cuve et on attend le début de la fermentation, dont la durée est variable. À la fin de la fermentation, on fait couler doucement le vin de goutte dans une cave et on presse les marcs et les lies, éléments solides contenant encore du liquide, pour en extraire le jus restant et obtenir les vins de presse. Ils ont également une durée de vie très différente. Les vins rouges appartenant à la catégorie: léger, fruité, non vieilli, doivent être bus jeunes. Ils sont issus de cépages tels que le Cabernet-Sauvignon, Merlot, et d'autre, qui produisent des vins peu tanniques. Les rouges moyennement corsés forment la catégorie la plus nombreuse. Celle-ci comprend un grand nombre de vins de bonne qualité moyenne. Certains d'entre eux peuvent vieillir et pourraient figurer dans la catégorie des «vins de garde». Les vins de garde proviennent surtout des régions classiques. Ces vins sont classés à part, parce que leurs *arômes* ne se développent qu'à leur apogée. La catégorie «concentrés puissants» regroupe des vins tanniques aux *arômes* intenses, généralement très fruités. La plupart de ces vins peuvent vieillir.

Les raisins sont vendangés à la maturité technologique, dictée par le type de vin à obtenir, en fonction de la teneur en sucre des raisins à la vendange, déterminée en suivant le cours de la maturation. Les raisins sont transportés des vignobles vers les entreprises de transformation par transport routier ou par d'autres modes de transport dans des cuves en acier inoxydable ou des emballages en bois. La hauteur de la couche de raisin dans le seau de transport ne doit pas dépasser 80 cm. Le temps entre la récolte et la transformation ne doit pas dépasser 4 heures pour éviter l'oxydation des raisins. Pendant le transport est recommandé sulfitation partielle des raisins. Les raisins doivent être transformés de manière à éviter le broyage et le broyage des grappes et des grappes. Des procédés technologiques sont utilisés pour le traitement des raisins selon les documents normatifs et technologiques en vigueur. La séparation est obligatoire. Le broyage des raisins doit favoriser la libération du jus et des composants utiles de la pulpe et de la peau pendant la fermentation, en évitant de broyer les grappes et les grappes. La macération du moût est soumise au moût des cépages blancs aromatiques, pendant 2 à 48 heures avec son homogénéisation périodique pour extraire les substances phénoliques et aromatiques. La digestion enzymatique est autorisée. La fermentation - la macération du moût est réalisée sur des variétés rouges dans des cuves spéciales (cuves auto-drainantes, cyanures de chêne, réacteurs, cuves à deux chambres, fermenteurs à CO₂, fermenteurs rotatifs ou autres équipements autorisés pour ce procédé technologique).

L'utilisation de préparations enzymatiques pectolytiques et l'utilisation de tanins pour la fixation de la couleur par décision du laboratoire de l'entreprise est autorisée lors de la macération du moût. Le pressage de la bille se fera uniquement avec des presses pneumatiques discontinues. Il est interdit d'utiliser des pressoirs continus pour le traitement des raisins destinés à l'obtention des vins à IGP «Ștefan Vodă». La sulfitation se fera sur le raisin, le moût et garantira une teneur allant jusqu'à 100 mg / l de dioxyde de soufre total. L'assemblage se fait uniquement entre le moût du moule et celui de la pression I. La bentonisation ou enzyme du moût est autorisée après son transfert dans les récipients de clarification. Le moût se dépose après la clarification. La levure est administrée dans des cuves de fermentation sous forme de mayonnaise ou de levure lyophilisée

pour assurer une population viable de levures spécialisées. La surveillance et la gestion de la fermentation seront assurées par un contrôle permanent de la température, pour la maintenir en dessous de 18 ° C pour les vins blancs et en dessous de 28° C avec des vins rouges. Les vins fermentés aux arômes subtils seront fermentés en dessous de 17° C. Les vins sont extraits du stockage des levures après la fin de la fermentation alcoolique. La fermentation malolactique pour les vins rouges est obligatoire.

Le stockage, l'entretien et le conditionnement du vin doivent être effectués en évitant le contact avec l'air et le stockage à une température ne dépassant 18° C. Il est permis d'enrichir les vins rouges en oxygène par aération, si nécessaire. Le vin sera élevé au moins 6 mois, pour les vins blancs et 12 mois pour les vins rouges, en fonction de la contenance des barriques, de la nature biologique du cépage dont il est issu, du type de vin, de la direction de commercialisation. Cette connexion peut avoir lieu à la fois en fûts et en bols. La stabilisation tartrique est obligatoire. La mise en bouteille se fera dans des conditions stériles et froides.

Règles spécifiques d'étiquetage des vins bénéficiant d'une indication géographique protégée « Ștefan Voda »

L'étiquetage de l'emballage des vins avec indication géographique protégée «Ștefan Vodă» est effectué conformément à la législation en vigueur. Les mentions obligatoires suivantes sont utilisées dans l'étiquetage des vins avec l'indication géographique «Ștefan Vodă»:

- a) le nom ou la marque sous lequel le produit est commercialisé;
- b) produit en République de Moldova;
- c) le nom de la catégorie de produits;
- d) vin avec indication géographique protégée «Ștefan Vodă»;
- e) le titre alcoométrique massique de «% vol.» et peut être précédé de l'abréviation «alc»;
- f) la mention - «contient du dioxyde de soufre»;
- g) le volume nominal du produit contenu dans la bouteille, en litres;
- h) date d'emballage et numéro de lot;
- i) nom et adresse du producteur / embouteilleur;

Conclusion:

Dans la présente recherche, une attention particulière a été accordée aux indices de la région. On est arrivé à la conclusion que pour améliorer la qualité du vin rouge il faut respecter strictement les règles en vigueur; suivre tous les processus mis en place pour obtenir un vin IGP de qualité; il ne faut pas utiliser de traitements éclaircissants bleus; il faut éviter l'utilisation des fragments de chêne lors de l'élevage de vins avec l'indication géographique protégée "Ștefan Vodă".

Si toutes les normes sont respectées, le vin sera un produit bénéfique à la fois pour la santé et la bonne volonté, bien sûr s'il sera accompagné de plats spécifiques aux vins à astringence moyenne.

BIBLIOGRAPHIE

1. ZGARDAN, N., ISAAC, M., ZGARDAN, M.. Le Français de la Vinification. Editura "TEHNICA- INFO" Chișinău, 2003;
2. Caiet de sarcini "Ștefan-Vodă ", Chișinău, 2017.
3. COZUB, G.; RUSU, E. Producerea vinurilor în Moldova. Chișinău: Editura Litera, 1996.
4. www.wineofmoldova.com/stefan-voda/# (consulté le 21 février 2021)
5. www.vinmoldova.md (consulté le 23 février 2021)

PARTICULARITÉS DE LA CUISINE GASTRONOMIQUE FRANÇAISE

Maria NOVIȚCHI

Université Technique de Moldavie, Technologie des Aliments, Département Alimentation et Nutrition,
FFT-191, Chisinau, Moldavie

*Auteur correspondant: Maria Novitchi maria.novitchi@an.utm.md

Résumé. Dans notre travail on tient de mettre en évidence certains caractéristiques de la cuisine gastronomique française, de présenter son originalité et son importance dans le monde entier, en tant que son influence dans la formation des autres cuisines.

Mots-clés: nourriture, cuisine, plats traditionnels, recettes

Introduction

La cuisine française est une des meilleures cuisines. Elle est appréciée par sa qualité raffinée et a été exporté par de nombreux chefs à travers le monde. Les Français sont très fiers de leur culture, de leur gastronomie et de leurs traditions nationales. Ils ont gardé leur façon authentique de cuisiner, ce qui rend leur cuisine encore plus appétissante. La cuisine française contient un grand nombre de recettes culinaires par rapport aux cuisines d'autres peuples, mais certaines d'entre elles sont maîtrisées en tant que spécialités culinaires. C'est pourquoi on la nomme souvent la cuisine gastronomique française. L'adjectif gastronomique désignant la relation entre la culture et la nourriture, ça veut dire que la cuisine française ce n'est pas seulement le savoir-faire de préparation de la nourriture, mais c'est un art de la bonne chère. Le repas gastronomique des Français est inscrit dans le patrimoine de l'UNESCO.

Les vins et fromages donnent une note distincte à la cuisine française, étant utilisés comme ingrédients ou consommés séparément. La France se distingue par sa large gamme de vins fins, de fromages, de fruits de mer mais aussi d'étranges spécialités pour d'autres Européens: escargots, cuisses de grenouilles, coquillages.

Cuisine française – une petite histoire

La cuisine française représente la totalité des styles culinaires développés au fil du temps sur le territoire français, suivant la tradition locale, mais acceptant aussi les influences des colonies de l'ancien Empire. Elle a évolué au fil des siècles, à la suite des changements sociaux et politiques du pays. Le Moyen Âge a vu se développer de somptueux banquets avec une cuisine extrêmement épicée et richement décorée par les chefs de la haute aristocratie, l'un des plus célèbres étant Guillaume Tirel.

Guillaume Tirel, Taillevent fut enfant de cuisine de Jeanne d'Évreux, queux du roi de France Philippe de Valois et du duc de Normandie, premier queux et sergent d'armes de Charles V et premier écuyer de cuisine du roi. C'est à lui sans doute que doit s'appliquer une pièce conservée au Trésor des chartes, et qui atteste qu'en 1362, le duc de Normandie donna à Guillaume Tirel, dit Taillevent, son queux, la somme de cent francs d'or pour ses bons et agréables services, et pour qu'il achetât une maison en la ville de Paris afin d'être plus près à servir le duc dit Taillevent, né à Pont-Audemer en 1310, et mort en 1395 à Saint-Germain-en-Laye, est un cuisinier français, à qui est attribué le Viandier, le plus célèbre des livres de cuisine français du Moyen Âge, bien qu'un manuscrit datant d'avant l'époque de Taillevent prouve que l'attribution est postérieure à la création de l'ouvrage.

Le Viandier est un livre de recettes français de la fin du Moyen Âge, associé au nom de Guillaume Tirel, dit Taillevent, maître cuisinier des rois de France Charles V et Charles VI. Le plus ancien manuscrit connu, celui de Sion, daté de la seconde moitié du XIIIe siècle, prouve qu'il lui est antérieur. Il s'agit d'une reprise d'un ouvrage ancien concernant l'« art du viandier ».

Le Viandier est, avec le Mesnager de Paris, un ouvrage de référence pour la cuisine médiévale française. C'est aussi, par extension, une fonction équivalente au sein d'une grande maison seigneuriale, voire princière ou royale. Le viandier (ou un représentant de viandier, parfois

également cuisinier) œuvre en mettant son art au service exclusif de la maison, qui le rétribue. Le mot « viande » est évidemment utilisé au sens ancien du mot latin classique, *vivenda*, signifiant les vivres, les nourritures diverses, les provisions de bouche, les aliments en général. La signification originelle du participe présent du verbe latin, *vivere*, vivre est « ce qui sert à vivre, rester en vie, donc à se nourrir ». La cuisine française est basée sur le principe de la simplicité, la grue est plus légère et plus pauvre en épices et en matières grasses et la cuisson n'est pas aussi laborieuse. Le temps de préparation du poisson, des fruits de mer, des légumes, du bœuf ou des tartes a été divisé par deux pour garder les saveurs aussi naturelles que possible. De plus, les sauces épaisses à base de farine ont été remplacées par des herbes, du jus de citron, du beurre diététique ou du vinaigre.

Pour les Français, le déjeuner dure deux heures. Les Français pensent que les aliments doivent être consommés avec le même soin que celui avec lequel ils sont cuits. Dans les grandes villes, les pauses déjeuner durent deux heures, tandis que dans les petites villes, la pause peut être prolongée. Les apéritifs sont servis ensemble. Le vin est aussi important que tout autre plat. Pendant le repas, les Français mettent deux verres pour chaque personne, un d'eau et un autre de vin. Les Français respectent particulièrement le vin et le considèrent comme un élément essentiel des repas et n'ont donc pas abandonné la règle selon laquelle le vin blanc est pour le poulet et les fruits de mer et le vin rouge est pour la viande rouge.

Les Français sont les plus gros consommateurs de fromage au monde, consommant 25 kg de fromage par an. Aussi, en France sont produits plus de 300 sortes de fromages. Un autre plat très populaire en France est le foie gras. Les origines de cette préparation se trouvent dans l'Égypte ancienne. De là, il s'est répandu en Grèce ou dans l'Empire romain d'où il a été repris par les Français.

Les types de la cuisine gastronomique française

La cuisine gastronomique française est divisée en trois types de base : cuisine bourgeoise, cuisine du terroir et cuisine nouvelle.

Cuisine bourgeoise. La cuisine bourgeoise est documentée depuis le XVIIe siècle: Nicolas de Bonnefons, *Le Jardinier françois* (1651) et *Les délices de la campagne* (1684); François Menon, *Cuisinière bourgeoise* (1746); et Louis Eustache Audot, *Cuisinière de la campagne et de la ville* (1818). À partir du XIXe siècle, une série de livres de cuisine va au-delà de la simple liste de recettes à la technique d'enseignement: Jule Gouffé, *Livre de cuisine* (1867); Félix Urbain Dubois, *École des cuisinières* (1887). Elle comprend des plats classiques qui ne sont plus spécifiquement régionaux et qui ont été adaptés aux goûts des classes influentes. Ce type de cuisine comprend de riches sauces à la crème et des techniques de cuisson complexes, associées par les étrangers à la cuisine française. la catégorie la plus élevée est connue sous le nom de haute cuisine, une approche extrêmement complexe et raffinée de la nourriture.

Cuisine du terroir est représentée par des spécialités régionales, utilisant des produits locaux de qualité dans la tradition paysanne. De nombreux plats de cette catégorie peuvent sembler ne pas être spécifiquement français, car les styles de cuisine régionale peuvent être très différents des plats élaborés que l'on trouve dans les restaurants français.

Cuisine nouvelle. Lorsque l'on parla de « nouvelle cuisine » au début des années 1970 pour englober les ruptures culinaires amorcées par Michel Guérard, Alain Senderens, les frères Troisgros ou encore Alain Chapel, on oublia de rappeler qu'une nouvelle cuisine avait déjà vu le jour au XVIIIe siècle. Des cuisiniers tels que Menon ou Marin prônèrent une nouvelle façon de travailler, moquée par Desalleurs ou encore Voltaire, dont l'« estomac ne s'accommode point de nouvelle cuisine ». Dans une réédition de 1983 du *Cuisinier françois* de François Pierre La Varenne (1651) dont le texte est présenté par Jean-Louis Flandrin, Philip et Mary Hyman, ces derniers soulignent les points communs entre la nouvelle cuisine du XXe siècle et le discours de La Varenne. En effet, *Le Cuisinier françois* s'avère être la première trace de l'émancipation de la cuisine française face à la cuisine médiévale qui dominait alors l'Europe occidentale. Elle bascule dès lors dans une nouvelle ère, celle d'une cuisine moderne. On parle alors de la naissance d'une « grande

cuisine française ». Celle-ci naît d'une érosion du modèle précédent, entamée dès la Renaissance. Cette rupture s'est donc faite progressivement et fut notamment liée à la mise en place de nouveaux critères de distinction. Elle se caractérise par un temps de cuisson plus court, des sauces beaucoup plus légères et des portions plus petites présentées de manière raffinée et décorative. des techniques d'autres cuisines (en particulier d'Asie) sont parfois incluses. Ce type de cuisine a eu une profonde influence sur les styles de cuisine du monde entier.

Repas gastronomique des Français

Le repas gastronomique des Français est l'une des premières traditions culinaires enregistrées sur la liste représentative du patrimoine culturel immatériel de l'humanité. À travers cette inscription, le 16 novembre 2010, la spécificité du repas français a été reconnue, au même titre que de nombreuses traditions sociales et culinaires dans le monde : la cuisine mexicaine, la diète méditerranéenne, le Washoku (tradition culinaire des Japonais), et plus récemment (2017) l'art du pizzaiolo napolitain. Le repas gastronomique des Français, tel que retenu par Comité intergouvernemental de sauvegarde du patrimoine culturel immatériel se définit comme : « une pratique sociale coutumière destinée à célébrer les moments les plus importants de la vie des individus et des groupes, tels que naissances, mariages, anniversaires, succès et retrouvailles. Il s'agit d'un repas festif dont les convives pratiquent, pour cette occasion, l'art du « bien manger » et du « bien boire ».

Les mets et vins s'adaptent aux occasions et terroirs : repas de famille, entre amis, produits locaux, produits plus nobles, etc. Le repas gastronomique implique une préparation (choix des recettes, recette de chef, recette de famille, etc.) ainsi que qu'un rituel dans la présentation de la table et la dégustation des plats qui le différencie du repas quotidien.

La ponctualité de valeur française. Nous pouvons être en retard de 15 minutes si nous visitons, mais nous devons toujours arriver au restaurant à l'heure. Lorsqu'elles se rencontrent, elles se saluent en se serrant la main, dans une légère étreinte, en embrassant gracieusement la main des dames ou en s'embrassant trois fois sur les joues. la règle est la joue gauche-droite-gauche. Ils sont polis avec les étrangers et apprécient ceux qui s'efforcent d'apprendre quelques mots. Entre collègues, j'utilise le nom de famille, et entre amis, le prénom. respecte les diplômes universitaires, les professions et s'attend à ce que les autres les utilisent dans la formule d'adressage.

Conclusion

La cuisine française est l'une des plus célèbres et des plus sophistiquées, avec des dizaines de millions de fans à travers le monde, ravissant les papilles et le sens esthétique. La cuisine française est indissociable de la culture du peuple, elle est le berceau de l'art culinaire et un paradis pour les chefs. Sa renommée mondiale permet à presque tous les Français, quel que soit leur niveau d'études ou leur origine sociale, de discuter des sujets culinaires.

Bibliographie :

1. Catégories de cuisine française, (consulté le 25.02.2021), <http://www.restaurantmonparis.ro/utile/151-categorii-ale-bucatariei-franceze>
2. Cuisine française, (consulté le 06.03.2021), <https://www.gustos.ro/sfaturi-culinare/newsletter-gustos-ro/bucataria-franceza.html>
3. Cuisine gastronomique française, (consulté le 04.03.2021),
4. <https://www.google.com/search?sxsrf=ALeKk02CkgVHIGKFtZdgAFsA1RdHFcLY2g%3A1615039717414&ei=5YxDYPzoGI6MrwSIn4LQBg&q=bucataria+gastronomica+franceza&>
5. La gastronomie française, (consulté le 21.02.2021), <https://ru.scribd.com/doc/98171866/Gastronomia-Franceza>
6. La gastronomie française parcourt le monde, (consulté le 06.03.2021), <https://www.iledefrancecheese.fr/ro/bucataria-gastronomica-franceza-calatoreste-intreaga-lume>

GREEN MARKETING – CHALLENGES AND OPPORTUNITIES

Elvira OGLINDA

Technical University of Moldova, Economic Engineering and Business, ML -202, Chisinau, Republic of Moldova

*Corresponding author: Olga Zingan, olga.zingan@lm.utm.md

Abstract. *The article offers an overview on Green Marketing influence on the behavior of consumers in buying and choosing eco-products and efforts of businesses in designing and distributing products that will not harm the environment. Therefore, the main objective of eco-marketing is to promote its benefits and conveniences for the future generations and to improve awareness about green products and their effectiveness. Also, the following research reveals some issues and problems regarding the concept of environmental marketing in the view of the society and in terms of available resources.*

Keywords: *eco-marketing, green products, consumers, eco-friendly, environment, awareness*

Introduction

Green Marketing, also known as sustainable or environmental marketing, came into prominence in the late 1980s and early 1990s and it refers to organizations attempt in developing, pricing, advertising and selling products with eco concern. Green products are those which are manufactured by using green technology, that are grown originally, that are recyclable and reusable, that are using eco-friendly packaging and that do not have any negative impact on the environment [1].

However, „Green Marketing” is a contradictory term and during the time many researchers came with different definitions. For instance, Chung-Hui Tseng (2006) and Abdul Wahid (2011) have quarreled that „sustainable marketing integrates ecological concerns in all the processes of marketing” [2]. Meanwhile, in one of his thesis, Hing Kai Chan (2004) stated that “green marketing identifies the needs of environmentally concerned consumers and influences their buying behavior through the provision of green products” [2].

Nowadays this concept is becoming more popular as more people became concerned with environmental issues and as more businesses are discovering that demonstrating a high level of social responsibility can increase brand loyalty among consumers. That being said, Green Marketing concerns the following three aspects:

- Promotion of production and consummation of quality and eco products;
- Protection of ecological environment;
- Implementing the new concept into society.

Evolution of Green Marketing

The environmental marketing has evolved in a certain period of time. According to Donald C. Peattie (2001), the evolution of green marketing has three steps. First step was called as "ecological" eco-marketing, and during this period all marketing activities were troubled to help environment issues and provide countermeasures for environmental problems. Second step named as "environmental" green marketing and the target changed on clean technology that involved producing of innovative new products that meant to take care of pollution issues. The final step was "sustainable" green marketing which refers to selling products or services by highlighting their environmental benefits [3].

Green Marketing Strategies

Sustainability has become a priority for consumers who are searching and looking for products that are high-quality, affordable and environmentally-friendly at the same time. This suggests that it is paramount for businesses to develop and adopt effective marketing strategies

that can eliminate the phenomenon of green washing (a form of marketing spin in which green marketing are deceptively used to persuade the public that an organization's products, aims and policies are environmentally friendly). Such approaching and strategies may consist of:

Green Positioning – a company should principally promote its sustainability performance and those of its products and services, as a key component of its business activities. Everything a company does should reflect its sustainability values.

Green Logistics – in addition to a product or service being green, its packaging must also be green considering packaging is the first thing that consumers see and it should leave a deep impact.

Green Disposal - an effective green marketing strategy takes into consideration every aspect of a product's life cycle, from production to disposal, everything must be sustainable [4].

Opportunities and Benefits of Green Marketing

Today, businesses recognize that the climate change is a big problem and some of them are making attempts to solve this problem resulting in a wave of sustainability and climate change. Green Marketing is usually practiced by companies that are committed to sustainable development and corporate social responsibility. They recognize they can make their products more attractive to consumers, while also reducing expenses in packaging, energy and water usage.

Businesses choose to go green due to economic and noneconomic pressures from their consumers, business partners, citizen groups and other stakeholders and also due the fact that this action brings them a lot of opportunities.

First, marketers get access to new markets and gain an advantage over competitors.

Second, it ensures sustained long-term growth along with profitability. Products with sustainable attributes have been steadily taking more shares of store sales, from 19.7% in 2014 to 22.3% in 2017, to an anticipated 25% in 2021.

Third, it helps companies market their products/services and keeping the environment aspects in mind.

Fourth, customer demand drives innovation. Around 73 percent of millennial claim they'd pay more for green goods. Though the economy proves challenging, people's desire for leaving the planet a healthier place for future generations exceeds financial worries.

Fifth, going Green offers tax and legal benefits. Federal and state government offer businesses significant tax incentives to go green. For example, you can claim a 30% credit for investing in solar or wind.

Finally, green companies attract talent. According to one study, 64% of millennial consider a business's social and environmental commitments when deciding where to work [5], [6].

The Green Marketing Concept Implementation

As time has passed many organizations understood how important it is to choose to green their systems, policies and products in order to raise their profit, to strengthen the relationship with the shareholders and to attract more consumers that are concerned about the environment. That being said, here are some examples of such companies:

- McDonalds replaced clamshell packaging with waxed paper. Because of polystyrene production and ozone layer depletion;
- Xerox introduced a "high quality" recycled photocopier paper in an attempt to satisfy the demands of firms for less environmentally harmful products;
- Coca-Cola modified their packaging to minimize its environmental impact;
- Much of Patagonia Company raw materials are recycled or grown organically. They aim to be completely carbon neutral by 2025;
- IKEA launched a line of products labeled as "more sustainable", which includes water management products and healthy food [7].

Green marketing offers businesses bottom line incentives and top line growth possibilities. From an investor point-of-view, these kinds of green marketing initiatives can prove essential in building and maintaining a brand trust.

Green Marketing in the Context of Covid-19

”Going green benefits businesses and it should be central to their coronavirus recovery strategy”, writes Jagannadha Pawan Tamvada from the University of Southampton and Mili Shrivastava from Bournemouth University [9].

One example of a potential immediate measure is remote working, which enables business continuity while reducing the corporate energy footprint and emissions from commuting. Businesses can also shorten their supply chains by working with local suppliers, which can reduce emissions from transport and stimulate local economies.

Another example is that governments can consider providing subsidies for these enterprises to adopt green technologies in order to minimize pollution, waste, water and energy use. For example, as part of its COVID-19 recovery package, the Republic of Korea is allocating around 1.7 trillion won to finance 100 small and medium-sized firms to transition to green business models [10].

Challenges in Green Marketing

Although a large number of firms are using eco-marketing, there are some of potential problems and issues which need to be mentioned: green products require recyclable materials which are costly; the technology which requires huge investment in research & development; production may be reduced if no support is provided; such products may cause a deception of cheating and customers may lose their trust in some companies etc.

Speaking about Green Marketing there should be mentioned three most common challenges.

Need for standardization. Because it is very difficult to certify or to be sure that some products are 100% eco and organic only after what is written on the label, there need to be created some regulatory bodies to investigate these products in a special laboratory and to certify a prove.

New concept. Green Marketing is a concept that came in the early 1990s and till today there are still a lot of people that do not know what this term means for sure or it is misleading them. Another aspect is that some consumers keep away from products labeled Green because they see such labeling as a marketing gimmick. That’s why consumers need to be educated and made aware of the environment concepts. The new green movement needs to reach masses and that will take a lot of time and effort.

Patience and perseverance. The investors need to view the environment as a major long term investment opportunity and the marketers need to look at the long-term benefits from this new green movement for the future generations [11].

Criticism of Green Marketing

Consumers are often skeptical when hearing about organic products and about firms that are producing eco-products. Green Marketing is like a two-edged sword because it can raise the profitability of one company but, on the other hand, companies can seriously damage their brands and sales if a green claim is discovered to be false.

Conclusion

Green Marketing is an instrument in keeping the environment safe for the future generations and that opens a new chance of growth for the society, for its consumers and for the producers. Green product development is not just manufacturing environmentally friendly products but its also implementing a new mentality that could change the whole economic and commercial system.

Reference:

1. https://en.wikipedia.org/wiki/Green_marketing
2. <file:///C:/Users/pk/Downloads/421720483-Green-Marketing.pdf>
3. <https://core.ac.uk/download/pdf/234624075.pdf>
4. <https://www.esg.adec-innovations.com/resources/newsletters/july-2016-effective-green-marketing-strategies/5-effective-green-marketing-strategies/>
5. <https://www.businessmanagementideas.com/marketing/green-marketing/20101>
6. <https://www.thebalancesmb.com/green-marketing-2948347>
7. <https://www.investopedia.com/terms/g/green-marketing.asp>
8. <https://contentwriters.com/blog/brands-doing-green-marketing-right/>
9. <https://environmentjournal.online/articles/why-businesses-should-go-green/>
10. <https://blogs.adb.org/blog/businesses-need-take-green-path-recovery-after-covid-19>
11. <https://www.iosrjournals.org/iosr-jbm/papers/Vol17-issue10/Version-1/J0171017075.pdf>

AN IN-DEPTH ANALYSIS OF THE HOUSING SERVICE MANAGEMENT IN REPUBLIC OF MOLDOVA

Nicoleta POPA

Technical University of Moldova, Faculty of Constructions, Geodesy and Cadastre, Department of the Engineering, Management and Evaluation of Real Estate, EDI-1904, Chişinău, Republic of Moldova

Summary. *After the mass privatization of the public rental housing fund, personal property in apartment buildings has become the predominant type of possession in urban areas. As a result, the issue of establishing a legislative framework for the functioning of owners' associations arose. Due to the lack of experience, insufficiency of organization skills and especially insufficiency of financial resources the organization and efficient operation of condominiums is a slow and difficult process. During last ten or fifteen years, the apartment buildings, in Chisinau and other Moldovan towns, are managed by one of the following associations: Housing Construction Cooperatives (HCC), Associations of Owners of Privatized Dwellings (AOPD), Condominium Co-owners Associations (CCA) and Municipal Housing Service Companies (MHSC). Because of the clash between these forms of administration we have a damaged housing service, obsolete engineering networks, minimal infrastructural assets and traditional management methods.*

Keywords: *property, privatization, housing service, cooperatives, condominium*

Introduction

Until 1993, the housing fund was, with few exceptions, the exclusive property of the state. Starting with the year 1996-1997, with the application of the provisions of the Law on the privatization of the housing fund no. 1324-XII of 10.03.1993, the state housing fund is transferred to private property. The application of the provisions of this law has led to essential changes in the structure of home ownership. If in 1991 the state housing fund constituted over 89% of the total, nowadays the ownership of the state and the administrative-territorial units remained less than 2% of the housing fund. In the transition process, only the form of ownership changed, and the central and local authorities did not ensure changes in the maintenance of common areas, a large part of the common areas in residential buildings remained registered as public property, and their management remained in responsibility of local authorities and municipal enterprises, which required considerable resources, both financial and administrative.

The provisions of the privatization law established the basic principles and conditions of the privatization of the housing fund. The purpose of the law was to realize the rights of citizens to freely choose their way of meeting housing needs, ensuring the integrity of the housing fund, creating premises for the formation of the housing market and creative workshops located in the rooms unsuitable for living in dwelling houses (in basements, on technical floors in built-in rooms and annexes).

Housing Construction Cooperatives

Housing Construction Cooperatives (HCC) of Moldavian Soviet Socialist Republic is the oldest form of administration of residential buildings and have been active in the legal norms on the territory of the Republic of Moldova for a period of 35 years.

The housing fund in the MSSR consisted of houses and residential buildings, which belonged to the state, and houses and residential buildings, which belonged to housing Construction Cooperatives. The living quarters in the houses of the HCC were available to the citizens for indefinite use. The governing bodies of the Cooperatives in accordance with their statutes administered the fund of Housing Construction Cooperatives. Every citizen who needed

improved living conditions had the right to join the Housing Cooperative and receive an apartment in that Cooperative. The manner of organization and activity of housing construction cooperatives was established by the legislation of the USSR, by the Model Statute of the Cooperative and by other legislation of the MSSR [1]. The state provided HCC with assistance in exploring and repairing houses but the expenses for the operation and repair of the houses belonging to the Cooperatives were financed from the means of the Cooperatives. In accordance with CODE no. 2718 of 03.06.1983, the following provisions were established: Providing citizens with living quarters in the houses of the Cooperatives; Ensuring that the housing stock is maintained in good condition; The way of registering the citizens, who want to become members of a Cooperative; The organization and activity of HCC, etc.

The main goal of HCC was to build homes and not to buy them, so on 1 February 2016 based on the Decision of the Government of the Republic of Moldova no. 36, in accordance with paragraph (2) of Article 59 of Law no. 75 of April 30, 2015 on housing, the Decision of the Soviet of Ministers of the MSSR no. 338 of October 8, 1984 "On the approval of the Model Statute of the cooperative in the MSSR" has been repealed. Thus, the HCC in its activity can no longer apply the provisions of the abrogated decision.

Proceeding from this fact and, at the same time, in accordance with the provisions of art. 17 paragraph (4) of the Condominium Law in the housing fund no. 913-XIV of March 30, 2000, the Housing Construction Cooperative, which manages the block of flats, is to be reorganized into an association of condominium co-owners, with its subsequent registration and the registration of condominium [2].

Associations of Owners of Privatized Dwellings

After the mass privatization of the public housing fund, personal property in apartment buildings became the predominant type of possession in urban areas of the Republic of Moldova. In most of these urban localities, the legal bases have been created for the establishment of Associations of Owners of Privatized Dwellings (AOPD). The citizens of the Republic of Moldova had the right to purchase or be transferred free of charge in private property, especially the dwellings in which they lived and which belonged to the state and public fund, over which the state declared their property right, regardless of whether the units were included in the privatization lists or not [3].

The maintenance and repair of privatized housing in privatized buildings is carried out by the means of their owners, strictly respecting the rules of operation of housing, maintenance of buildings and land next to them, rules and regulations for the operation of interior engineering systems. The owners of privatized dwellings participate in the common expenses of maintenance of the common places, of the lands near the building, of current and capital repair of the building, of the internal engineering systems. The share of expenses is determined according to the occupied living area and the number of people living on it.

Associations of Owners of Privatized Dwellings can be established according to the territorial principle, if the blocks of flats are constructively connected to the same route of water supply, heat and electricity and the number of apartments in them does not exceed 500 as well as in the blocks of flats unfinished. The construction and operation of these Associations is regulated by the Statute of the association of owners of privatized homes with the organizational-legal form of consumer cooperation [4].

The Local Public Administration authorities of the respective Administrative-Territorial Units exercise the control over the establishment and functioning of the Associations. The Association operates under the Law on the privatization of the housing fund no. 1324-XII of March 10, 1993 and other normative acts that regulate the property relations on the dwellings, their maintenance, exploitation and servicing.

Municipal Housing Service Companies

Over 80% of citizens living in Chisinau live in apartment buildings. Although over 98% of the apartments are already privately owned, the housing fund management system continues to operate in a way that is inconsistent with the principles of a market economy and good governance. Thus, over 60% of the apartment buildings, in which most of the apartments are privately owned, continue to be managed by the MHSC based on prices set by political decision. At the same time, apartment owners are practically excluded from the decision-making process regarding the management and maintenance of their common property [5].

Municipal Housing Service Companies are guided in particular by the tariff for housing services established by the Chisinau Municipal Council. However, in conditions of excessive politicization, the size of this tariff never corresponded to real needs, even after the increases operated in 2007, the size of the tariff is not sufficient to fully cover current expenditures, not to mention repairs.

The basic tasks of the MHSC are: the management, the current and capital repair of the residential space of the municipality, in order to only benefit. The MHSC determines, in common agreement, with the General Directorate for Communal Housing and Planning the program of household activity, as well as the development perspectives, which are approved at the City Hall meetings.

Condominium Co-owners Associations

Condominium - totality of real estate consisting of a plot of land with one or more buildings in which there are: units that are subject to exclusive ownership (housing), rooms with a destination other than housing, are privately owned, and the rest are undivided common property that are intended to meet living requirements. The Condominium Co-Owners Association (CCA) is a private, often non-profit organization. Individual owners of residential/non-residential units automatically become members of the CCA when they buy a unit in the condominium. Ownership of a unit and membership in the CCA are inextricably linked. When an owner sells his apartment/room, he transfers to the new owner his membership in the CCA, which cannot refuse the membership [3].

The main obligation of a Condominium Co-owners Association is to protect and increase the value of the property. From this point of view, coordinating an association is similar to running a business. As in any profitable business, the association needs an organizational structure, with clearly defined rights and obligations for each level.

When the condominium is well organized and CCA works efficiently, this form of ownership has a number of advantages for the owner of an apartment. The Association may have administrative staff and employees who perform the activity of maintenance and servicing of the residential block/blocks. Each unit owner in the condominium owns a share of the common property. The Association can negotiate and conclude contracts directly with the communal service providers. The owners decide the priority of the execution of the works in order to improve the situation in the building, specifies the conditions and names the people who do it. Condominium Co-owners Association holds the technical documents of the building (technical book, technical expertise, documents of transmission of the housing block in the management of the association, etc.). Also, the members of the CCA have control over the financial situation. [5]

Law no. 913 of 30.03.2000 regarding the condominium, regulates the activity of the CCA. At the same time, the Condominium Act regulates that the AOPD or, as the case may be, the HCC, which is activating in the residential building, is to be reorganized into the CCA [2].

Conclusions

The creation of housing service management started as a need to improve housing fund management, but the experience of the operation of these institutions indicates that their activity requires to be much improved through interventions such as: specific policies, changes of legal and regulatory framework, strengthening institutional, management investment attraction and marketing. The legislative-normative framework that regulates the management of the housing sector was developed in a short period of time, which conditioned the leakage of some gaps and shortcomings in regulating the issues related to: the property right of the associations on land and other immovable and movable property, pledge of property in condominium, relations with Local Public Administration and service providers, ways of financing maintenance, repair and arrangement of the common space and the related territories, attestation administrators etc.

Thus, the state of the housing fund in the Republic of Moldova continues to worsen, risking to degrade substantial. The deficient management of the apartment buildings indirectly contributes to the generation of huge losses, related to the delivery of communal services, maintenance and repair of buildings. A situation of blocking of the responsibilities regarding the management and maintenance of the housing fund has been created. The municipal administration continues to exercise some improper functions of housing management, and the owners of the apartments are reluctant to assume responsibilities for maintaining the own patrimony.

Conducător: asist. univ. Svetlana ARMAȘ

References

1. Soviet of Ministers of the MSSR, Decision no. 338 "On the approval of the Model Statute of the cooperative in the MSSR", October 8, 1984.
2. P. Republic of Moldova, Law no. 913 of 30.03.2000 regarding the condominium, Chișinău: 19-10-2000 in Official Monitor No. 130-132 art. 915, 2000.
3. C. E. P. E. ORGANIZATIA NATIUNILOR UNITE, "GHID PRACTIC PRIVIND COPROPRIETATEA ASUPRA CLADIRILOR DE LOCUIT DIN TARILE ÎN TRANZITIE," 2003. [Online]. Available: https://fapr.ro/wp-content/uploads/2016/02/ghid_practic_privind_coproprietatea_asupra_cladirilor_de_locuit_din_tarile_in_tranzitie.pdf. [Accessed 5 February 2021].
4. Institutul de Dezvoltare Urbană, "Managementul Fondului Locativ Gestionat de APLP/ACC în Republica Moldova," 9 March 2011. [Online]. Available: https://veaceslavbulat.files.wordpress.com/2011/03/carte_aplp_final_doc.pdf. [Accessed 5 February 2021].
5. "Urban Consulting," [Online]. Available: <https://urbanconsulting.md/housing/>. [Accessed 5 February 2021].

GETTING RID OF GENDER STEREOTYPES IN FASHION

Vitalie PRODAN^{1*}

¹Universitatea Tehnică a Moldovei, Facultatea Textile și Poligrafie, Design Vestimentar Industrial, DVI-201, Chișinău, Moldova

*Autorul corespondent: Prodan, Vitalie, vitalie.prodan@dtip.utm.md

Summary. *It's not a secret for anyone that people always have been looking for different methods to express themselves. They were mixing fabrics, styles, colors just to obtain new looks, and they never stopped. In response to the development of fashion industry humans learned what the concept of fashion is and then, a „big style bang” happened. Becoming more and more interested in this, people realized that clothes are not just a piece of fabric, it's something they cannot exist without. Due the diversity of people, it's already clear that there are no people on our planet with the same taste and preferences. Undoubtedly fashion is art, and all people shouldn't be stopped from making it. Unfortunately, gender stereotypes in fashion just limit and destroy people's imagination. It happened because society always dictates us that „boys wear blue and girls - pink”, but luckily some famous people prove that stereotypes and standards have no place in the fashion industry.*

Key words: *revolution, unisex, creativity, art, clothing, preferences.*

Introduction

Since ancient times, people have been looking for different methods to express themselves, because they didn't want to look like others. It all started with wearing animal skins, then with the beginning of the human evolution, the usual skins of animals were replaced by more attractive and comfortable clothes. Even though they were already walking around completely dressed, every year they added something new in order to diversify their looks. They were mixing fabrics, colors, styles and even started doing different hairstyles and using makeup to refresh their personality so that they can stand out against other.

This became especially visible with the emergence of fashion industry and in response to its expanding, different subcultures have already begun to form, and of course they caught people's attention because of their style and „freak” looks. Obviously, not everyone liked the appearance of those „different” people, but as we all know, everyone thought that their style is the only one attractive and correct. Anyways, no one can deny that it was a „big style bang” which will remain forever in fashion history.

It's no secret that the industrial revolution opened the door into another world, so people learned what the concept of fast fashion is, and considering that it's cheap and available for everyone, they started to express themselves authentically in different ways.

Let's just admit that we all are obsessed with the looks we create for ourselves. I'm not going to lie, we even carefully choose the clothes we like, their colors, we're mixing them to create different and perfectly matched outfits. We're not overthinking anymore when we're doing this, because this became an important part of our lives. For example, how do we pick clothes? We quickly analyze every detail of clothing then we're looking for in favorite colors and size.

Becoming more and more interested in this, I realized that clothes have already become an ordinary thing for us, but at the same time it's not only a piece of fabric that covers our body, it's something we cannot exist without, like food and water.

Sure thing, for someone it's enough to only have clean shirt and trousers, but for other people a whole wardrobe will never be enough. Definitely, all people are different and they all have different preferences, and it's not a secret for anyone that we have no rights to blame anyone for their choice! It's very important to understand that we all have different tastes and there are no people on this planet with the same preferences. Someone likes to dress colorful, someone else dislikes it. Basically, on this note, I want to start my topic, that is „getting rid of gender stereotypes in fashion”. In this article I want to go through some of the most impressive events that have happened over the past centuries, as well I want to demonstrate that gender stereotypes have no place in the fashion industry, by using famous people and their remarkable achievements.

Girls wear pink, boys wear blue

Nowadays, „gender-norms” dictate that girls wear pink, boys wear blue, girls wear dresses, boys wear pants. But was is originally so? As a child, I always wondered why it is shameful for a girl to wear pants or sneakers, or even to hate pink, same for a boy, why if he wants to wear pink then he is judged. Now I begin to understand that all of us growing up in this society, unconditionally got that attitude, and now we might have misunderstood what is good and what is bad. Suddenly we became more toxic. Currently if you are a guy and you're wearing colorful things then you can be bullied for this because a „real man” would never wear „girly” colors, and if you are a girl, who never wore any dresses or never used make-up, then, accordingly, you are not a real woman.

But is it true that an ordinary piece of fabric makes us who we truly are? Isn't it the education we got from our parents? Or our behaviors and decisions we make throughout our life? I think it's not that hard to realize that a piece of textile does not define our gender, and no one should care what will you wear today or tomorrow.

Let the fashion revolution start...

One of the most revolutionary and genius personalities was Coco Chanel, a French designer who shocked the whole world with her ideas of fashion. Basically, she was the first person who proved that women don't wear only dresses. For many people it was a real shock to see this. First of all, because she was a woman, and we all know that back then, women didn't have the same rights as they do now. Therefore, Chanel became an inspiration for everyone who fought for equality and getting rid of stereotypes in fashion.

Chanel's first triumph was her innovation of using jersey fabric, that was traditionally related to the production of underwear, however she used this fabric for cardigan jackets and pleated skirts. Her suits were designed to be more practical than beautiful. In 20s Chanel presented her tweed suit which was completely inspired by male suits [1]. Also, one her most iconic innovation were trousers for women. Although during the war, women often had to wear trousers to do traditionally male jobs, she made this item permanent and necessary in women's wardrobe. Coco Chanel was a genius; she was one of the first who borrowed men's clothing to create women's clothing [2]. Certainly, Chanel remains the most influential designer of all the time, on her example, we can already understand that the concept of fashion is deeper than we actually can imagine, there are no limits and nothing can stop you from creating art.

Another exceptional person is Jean Paul Gaultier. At the beginning of his career as a designer, everyone criticized him and no one believed he would become so successful. He is clearly one of the prime examples of non-standard in the fashion industry. This man created art out of nothing. During the fall shows in London and Paris in 1984, Jean Paul Gaultier presented his line of skirts for men, it was a real breakthrough in men's fashion and caused some controversy [3]. Later he started to include only unisex collection that followed his idea of fluidity of the gender, because his main inspiration was mixing types and genders.

All types of clothes are for all types of people

Considering that gender is currently being discussed at the forefront of fashion, obviously, the classification of clothing seems to be very outdated. Sex and gender were never binary, so why do we have different fashion standards? These attempts to completely separate men's clothing from women's clothing exclude the non-binary persons who don't share gender restrictions [4]. Allowing this separation in the fashion industry means – limiting the expression through clothing.

To be honest, I am very glad to see that more and more famous brands are no longer prisoners of stereotypes. With each passing season, designers push the gender binary of women's and men's closer to a gender unity. Givenchy, Gucci, Celine, Louis Vuitton, Versace all are going unisex [5]. I think this is another great reason to finally understand that stereotypes have no place in the fashion industry, at least because they make everything look a little tasteless and basic. However, unisex dressing won't be just a passing trend because it opens doors into new world that falls somewhere between two sexes. It's good to admit that dressing androgynous is not a problem as it's your body and your choice, also it's a piece of fabric it's not hurting anyone. We need to mention that it's not only about women in pants or men in skirts, it's even more, it's about the way we express ourselves and how we make fashion industry unique.

I do believe clothes have no gender and people should feel free to wear whatever they want to and whatever makes them happy. Dressing up is a form of self-presenting and no one should feel pressure about it because of social norms. We all should wear what makes us feel confident and beautiful. As for whether let's say should a guy wear skirt/ dress or should a girl wear pant I think it should be up to them to decide. It's okay for people to have their preferences it's like preferring certain genre of music over another but that doesn't mean the other music genre is bad or the one you like is good, those just are perspectives. We shouldn't forget that the separation of feminine or masculine clothes is different for each person and this division of clothing kills fashion, it keeps creativity from expressing itself.

I consider that it would be better if clothes were differentiated by body shape, not gender, because not all the women have hourglass body shape and not all men have a triangle body shape. Let's not forget that clothing is literally fabric and everyone can wear whatever they are comfortable with and I hate how we have to gender pieces of clothing when we actually don't need to do this.

Abolish gender norms. Be free

Also, I noticed that it's funny how a big majority of people still thinks that girls should look like princesses and boys like fighters. You should be the only one who decides what to wear, and no one should dictate you what you can wear by arbitrary rules, when you can have freedom of expression. I think most important thing is wearing whatever you like and don't be so quick to judge other people's style just because it's different from yours. We just can't deny that what's masculine or feminine today, won't be masculine/feminine forever. We can see today women are wearing pants and suits, but some centuries ago it wasn't feminine to wear it, also in some countries it was feminine for men to wear pants. Fun fact, crop tops and heels were originally invented for men, a crop top was created to show off men's abs, heels were created to make them look taller.

So, I think we can agree now that "masculine and feminine" clothes are constantly changing and we should acknowledge that. If you feel confident in the clothes, you're wearing then it's all that matters. Personally, I have some items from "girl section" like t-shirts or sweaters, I prefer them because they are different from men's clothing. They're colorful and they have cooler designs, meanwhile in the men section it's all basic and black, because some people are still stuck in the 50s with the idea that colorful items are for girls only. Nowadays fashion is meant to be fun and represent who you are, because nothing is for men and women only, gender, itself is fluid, so it makes no sense for fashion to be so strict.

To be honest I think that clothes are only gendered in stores to create an increased profit of a specific gender and this lie is used to make more money. It's okay to break fashion stereotypes, but it's not okay to judge people by their preferences. Also, why if a man's wearing a skirt (even if somewhere it's a men's traditional piece of clothing) would be weird for some, meanwhile girls are always wearing men's clothes like loose pants or big sweaters or even suits? Isn't it sexist or homophobic? because I don't remember clothing saying male or female, clothing is made for humans, not for a type of human. Clothing is for everyone.

Conclusion

In conclusion I would like to say that nowadays we actually don't need stereotypes in fashion, because everyone deserves to express themselves without being judged, and it's harmful not to let people create art. It's sad that today's fashion is based only on heteronormativity and it's incredibly toxic to say that something, completely gender neutral like clothes, should only belong to a certain gender, and let's not forget that many people are not even cisgenders (people whose gender identity matches their sex assigned at birth [6]). Stereotypes just put people and their creativity in a box and it's already evident that the complete elimination of stereotypes normalizes self-expression and encourages people to be themselves, obviously by promoting only positive attitude. Undoubtedly it will free everyone from labels and ultimately will make fashion more interesting.

References:

1. Coco Chanel. Wikipedia [online]. 2021. [accessed 22.02.2021]. Available: https://en.wikipedia.org/wiki/Coco_Chanel
2. Eleanor Dunne for Wonderland magazine [online]. 2013. [accessed 22.02.2021]. Available: <https://www.wonderlandmagazine.com/2013/09/04/seven-wonders-how-coco-chanel-changed-the-course-of-womens-fashion/>
3. Jean Paul Gaultier. Wikipedia [online]. 2021. [accessed 22.02.2021]. Available: https://en.wikipedia.org/wiki/Jean_Paul_Gaultier
4. Ruby Staley for Fashion Journal [online] . 2020. [accessed 16.02.2021]. Available: <https://fashionjournal.com.au/fashion/fashion-gendered-2020/>
5. Alex Hawgood for Departures [online]. 2019. [accessed 16.02.2021]. Available: <https://www.departures.com/fashion/designers-escaping-gender-norms-fashion-week>
6. Cisgender. Wikipedia [online]. 2021. [accessed 24.02.2021]. Available: <https://en.wikipedia.org/wiki/Cisgender>.

MARKETING AND LOGISTICS FEATURES IN TRANSPORT

Olga PRUTEANU

I UTM, FIMIT, Inginerie si Management in Transport, IMT-202, Chisinau, Moldova

*Corresponding author: Pruteanu Olga, olga.pruteanu@tran.utm.md

Abstract. *The essence of this work is to consider all stages of production as a single process of transformation and movement of labour product and related information.*

Key words: *marketing logistics, features of marketing and logistics.*

Introduction

Marketing research, due to its abstract market orientation and lack of consideration for the interests of specific consumers, no longer offered the expected competitive advantage. By this time, an energy crisis had become apparent in the 1970s, which made the resource factor the main reason for the firm's existence. It was necessary to develop and implement a new system of resource-saving technologies. Material, financial and labor costs were being dealt with great care. At this point logistics began to show its full potential.

Marketing and logistics

Marketing in transport is a system for organizing and managing the activities of transport and forwarding enterprises, companies and firms providing transport services based on a comprehensive study of the transport market and consumer demand for transport products in order to create the best conditions for its implementation. The importance of transport marketing lies in taking account of market conditions, market responsiveness, adaptation to market demands. All of the above applies to all types of marketing: domestic (within a country), international, export, import, science and technology (sale and purchase of licenses and patents), all types of services.

Transport logistics is the domain of arranging delivery of pre-ordered products to a strictly specified location in an agreed time along optimal routes at extremely low financial costs. The specific nature of logistics is to combine the management of material flow in three areas named, as well as within each of them, in 'one hands'. The basis of the term logistics comprises three key areas: the company's comprehensive design, as well as the organization of the delivery of goods at the lowest possible cost; ensuring control at all stages of the transport of goods using a variety of advanced communication and information equipment; the transfer of relevant product information to the owner of the consignment. The importance of logistics in transport lies in the fact that it optimizes and plans the movement of goods. Packaging, loading and shipping are not all part of transport logistics. It is also responsible for detailed route planning, documentation (bills of lading), cargo security, on-time delivery and loss minimization.

The notion of marketing logistics can easily be derived from the general definition of logistics. Recall that logistics is defined as the science (activity) of end-to-end management of material flows, which includes: bringing the material flow to production; management of the flow process within production; managing the process of bringing the finished product to the consumer.

The importance of marketing logistics lies in the fact that it plans, controls and manages the transport, storage and other material operations performed in the process of bringing finished goods to the consumer in accordance with the interests and requirements of the latter, as well as the transmission, storage and processing of relevant information. The fundamental difference between distribution logistics and traditional sales and marketing is as follows:

1. Subordination of the material and information management process
2. The marketing goals and objectives of the project;
3. The systematic interconnection of the distribution process with the production and procurement processes (in terms of material flow management);
4. The systemic interconnection of all functions within the distribution itself.

In marketing logistics there are also challenges:

- a low level of industrial production technology;
- the predominance of small-scale production in the agro-industrial sector of the economy;
- weak management in the rational use of favorable natural resources to produce consumer goods that meet the requirements of international standards and technical regulations;
- insufficient efforts to attract external and domestic investment to stimulate consumer goods production and the processing industry;
- limited basic network, staffing and technological equipment of logistics services across the regions of the country, and others.

As practice shows, due to marketing problems, many business entities are unable to successfully position their products in the consumer market, moreover, in the face of fierce competition for exports while import substitution is on the rise. However, the marketing problems of export-import deliveries depend to a large extent on the state of mutual trade between countries. To solve these problems, it was necessary to create a plan which included increasing the efficiency of social production along the path of intensive development, as the planned period was to accelerate the available pace of technological progress. This goal meant achieving major final and intermediate economic results, such as:

- the volumes, proportions and rates of production and capital formation in sectoral and territorial terms;
- organization and use of labor, concentration, specialization and increased cooperation;
- the development and introduction of new equipment and technology;
- A rational distribution of productive forces;
- the development of foreign economic relations.

The plan should also include socio-managerial tasks aimed at improving the cultural level of the population and solving current problems of our time.

The relationship between marketing and logistics

Historically entering the economic arena at a later stage, logistics complements and develops marketing by linking the consumer, transport and supplier into a mobile, technologically and economically coherent system.

Marketing monitors and determines the demand generated, i.e., answers the questions: what goods are needed, where, when, in what quantity and of what quality. Logistics ensures the physical movement of the demanded goods to the consumer. Logistics integration enables the required goods to be delivered to the right place at the right time at the lowest possible cost.

Marketing focuses on market research, advertising, psychological impact on the customer, etc. Marketing aims at market research, advertising, psychological influence on the customer, etc. Logistics is primarily aimed at creating technically and technologically interlinked systems for carrying materials through supply chains, as well as systems for controlling their passage.

Features of logistics and marketing in transport:

- Intangibility and incorporeity (not being able to feel them as a tangible object or see them before paying for them);

- The indivisibility of a service, its inseparable connection to production (it is impossible for a service to exist outside the process of its provision, the impossibility of its accumulation);
- Variability in the quality of the service, which largely depends on the skill level of employees, internal and external conditions;
- Short-lived, non-persistence (demand for transport services cannot be deferred since they have a specific use value only in a specific location or destination, which greatly limits their substitutability in the service market);
- Unevenness in space and time (transport services are ancillary to the material production process and are largely dependent on its state).

Every company, regardless of size, has its own economic policy, which is a fine-tuned system.

Conclusion

Each company has a completely independent policy and is solely responsible for its performance. The price of a product depends not only on its production costs, but also on the costs of transport, storage, sales, etc. By reducing these costs, we reduce the cost of production, thereby increasing our profits. Marketing logistics deals with these issues (and not only them).

References:

1. ИВАСЕНКО, А. А. *Транспортный маркетинг и логистика*. [accessed 15.02.2021] https://sdo2.irgups.ru/strela2/umcd_data/6471/3/9cd8067050e1016.pdf
2. НАГАПЕТЬЯНЦ, Р. Н. *Маркетинг в сфере транспортных услуг*. [accessed 15.02.2021] <file:///C:/Users/IOS/Downloads/marketing-v-sfere-transportnyh-uslug.pdf>
3. ГЕРАСУН, В. М. *Пособие Транспорт*. [accessed 15.02.2021] <https://studfile.net/preview/2035003/page:10/>
4. *Транспортная логистика*. [accessed 15.02.2021] https://www.axelot.ru/knowhow/press/detail_48008/
5. *Понятие о маркетинге и транспортной логистике*. [accessed 15.02.2021] https://studref.com/467131/tehnika/ponyatie_marketinge_menedzhmente_transportnoy_logistike
6. *Взаимосвязь маркетинга и логистики*. [accessed 15.02.2021] <https://works.doklad.ru/view/gT3G8oBErRw.html>
7. *Маркетинг и логистика: взаимосвязь в коммерческой деятельности предприятия*. [accessed 15.02.2021] https://otherreferats.allbest.ru/marketing/00332904_0.html#text
8. *Маркетинговая логистика* [accessed 15.02.2021] <https://works.doklad.ru/view/gaZIXpQrENA/all.html>

TINY AI – A GREAT STEP FOR ARTIFICIAL INTELLIGENCE DEVELOPMENT

Maria SADOVOI

Technical University of Moldova, Faculty of Computers, Informatics and Microelectronics,
group TI-206, Chişinău, Republic of Moldova

*Corresponding author: Maria Sadovoi maria.sadovoi@isa.utm.md

Abstract. *One of the greatest developments that will resize the AI department and will give it a new air of utility is Tiny AI which is a focus for many in reducing, accelerating and scaling down of Artificial Intelligence. It also looks like a promising future for: Tiny Data, Tiny Hardware, Tiny Algorithms and many other possibilities. We also need to realize that it will improve the energy waste reduction. Clearly, Tiny AI will be applied in many businesses, which will improve many departments in many areas of life. Tiny AI is a development in service, data, algorithms, data structures and privacy, that is the new change for the future.*

Keywords: *Tiny AI, technology, artificial intelligence, future, energy, improvements.*

Introduction.

In a world full of technology, where we are used to wake up with a phone in our hands and end our day at the office working at the laptop, we tend to forget that there is a new dimension that is about to make a revolution in our future. Beyond our bright minds and our logics there is AI (Artificial Intelligence), something that was beyond maybe even above our imagination, but now it is developing in front of our eyes, it evolves. But imagine having all the tech that involves (AI) at the grab of your hands. Here is where Tiny AI comes in, the future that will resize, customize and even offer a greener future to our planet.

What is tiny AI?

Does the word RAS sound familiar? It stands for three simple words: accelerate, reduce and scale down. These are the bases of tiny AI and the strong pillars that hold this domain. Tiny AI is an effort of the AI community to reduce the overall sizes of their algorithms especially huge computational power – this is what R stands for. It is the thing that will also accelerate inference while maintaining consistently high levels of accuracy [1] – this is the description of A, and one of the greatest things is the S from the RAS, that will improve AI by scaling down models by factor that may be as high as 10 times [1].

What does this mean for the future of Tiny AI?

1. **Tiny data** or we could say a smarter way of using data. With this improvement, we could look at data reduction techniques with the help of surrogate modeling [1].
2. **Tiny Hardware.** Due to the technological advances in nanotechnology, Tiny AI could help produce new things like: new structures, new architectures and even new materials, of course with the help of 3D integrated systems [1].
3. **Tiny Algorithms.** One of the most important things could be with the help of algorithms, that could be delivered “on-chip”, which would be the help of energy-efficient processing for edge [1].
4. **Limitless Possibilities.** If we look with a futuristic and technical eye, we could see that the possibilities are limitless and they could expand even more, one of the greatest of them all is a greener future with less energy waste [1].

Why do we need tiny AI when there is already Artificial Intelligence?

Training sophisticated AI takes a huge amount of energy. The carbon footprint of training a single AI is as much as 284 tons of carbon dioxide equivalent (CO₂e) – five times as much as the lifetime emissions of an average car [1]. As AI adoption grows it's become clear that the technology needs to become greener. Tiny AI comes here with a solution: less energy wasted for a greener future.

Applications of tiny AI

We might think that the business that we have today will be the same for the rest of our live, but Tiny AI with its improvement will bring a massive impact for all companies that will rage to apply it in their deals.

1. *Tiny AI in healthcare department*

One of the biggest wishes in healthcare is a personalized medicine, this means gathering data and turning it into actionable insights. Here are some specters:

- ROBO-CURE is a project that uses artificial intelligence for personalized treatments with type 1 diabetes.
- Connected health solutions comfortably gather medical-grade data that's used for clinical research (e.g., neurotechnology) or continuous monitoring through wearable, implantable, ingestible or non-contact technologies.
- In genomics, improvements in data usage, algorithms and hardware lead to faster results [2].

2. *Tiny AI in Industry 4.0*

This means a future in which we will see collaborative robots that will work with humans with the same tasks, and this will be possible only with the futuristic traits of tiny AI [2].

3. *Tiny AI in mobility and logistics*

If you're waiting for autonomous and connected cars, Tiny AI comes in this department with a lot of help with:

- **Safety measures.** The health of the driver will be checked with the help of some sensors in the seat.
- **Control system.** With just a hand gesture we will be able to control the car panel.
- **Sensors.** They will help the system to get a complete picture of the surroundings [2].

How can you use Tiny AI to make some smart solutions?

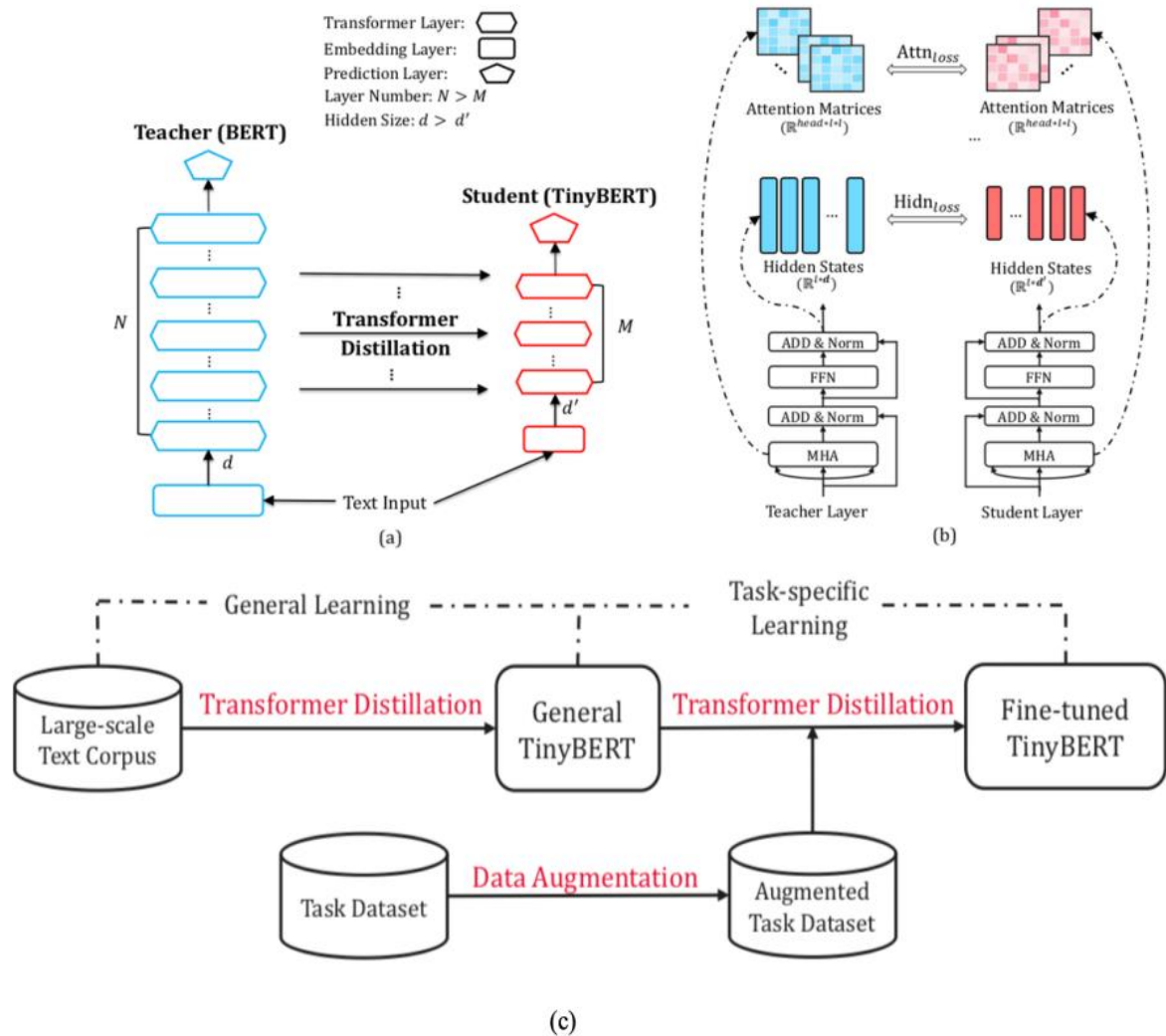
- extraction of quality data at the edge
- adaptive processing of multi-dimensional signals from distributed sensors
- analysis and understanding of anomalies in combined data streams
- automated decisioning in specific environments [2]

TinyBert– a step for tiny AI?

BERT was created by Google as a pre-trained language model, which helps users write. It helps users to write, it has the ability to understand the words that are written by a user and it could make even better writing suggestions, but there were some huge problems that created a flow for this. BERT consists of 340 million parameters of data, which means that it is very large and only one session of training BERT would consume a large amount of energy that equals an average American household energy waste for 50 days [1].

The solution for BERT. Researchers from the Huazhong University of Science and Technology and Huawei Noah's Ark Lab have introduced Tiny BERT, a smaller and faster version of Google's popular large-scale pre-trained language processing model BERT (Bidirectional Encoder Representations from Transformers) [3].

TinyBERT was designed based on two conceptual breakthroughs: Transformer distillation, a new method developed by the researchers; and two-stage learning framework which includes the general distillation stage and task-specific distillation stage. Here are the stages:

Figure 1 TinyBERT [3]

A key innovation of the two-stage learning framework is the addition of a general TinyBERT between the larger-scale text corpus and the downstream fine-tuned TinyBERT. By incorporating more task-specific data, knowledge within the general TinyBERT can be further transferred to a more task-related, fine-tuned TinyBERT [3].

In this way, Huawei reduced successfully BERT, 7.5 times and as a plus, they also improved its overall speed 9.4 times, calling it TinyBERT. The original authors claimed that TinyBERT was able to achieve as much as 96% of the original's performance [1].

The Importance of Tiny AI

For the future we see new possibilities, new development and a new future that will be able to fit into our own pocket with the help of Tiny AI. Here are some highlights for Tiny AI:

1. It can make possible for the tech community to deploy any complex algorithm from an edge device.
2. Anyone could conduct medical image analysis using their smartphones.
3. Users will be able to improve on data security and privacy.
4. Users will not have to send over data to the cloud. Instead, these programs could easily be deployed on the device itself. [2]

Conclusions

To summarize, Tiny AI is the future for AI and the idea of storing such huge data in our small devices sounds great, that will push the evolving scale of artificial intelligence in many areas and that will develop new abilities and less effort for us, people. By applying Tiny AI in the most domains of our daily tasks, the world efficiency will grow in huge ways and that means a greater evolution, lower power waste, functionality and privacy improvement and smart data storage. Seek improvement in order to make an impact today, that will influence tomorrow.

References:

1. <https://percentotech.com/bobbyjdavidson/how-tiny-ai-can-secure-the-future-of-artificial-intelligence/?fbclid=IwAR0au7jsQWzhSzlhsY6hkwWn77riTC2oLqstGacKdlzbSEnj4hF-hJ7hAyE> [accessed 05.03.21]
2. <https://www.imec-int.com/en/artificial-intelligence/tiny-ai> [accessed 05.03.21]
3. <https://medium.com/syncedreview/huaweis-tinybert-is-7x-smaller-and-9x-faster-than-bert-2fbe76f03974> [accessed 05.03.21]

THE IMPACT OF COVID-19 ON THE WORLDWIDE BUSINESS

Boris TĂTARU
Carolina VACARCIUC

*Technical University of Moldova, Economic Engineering and Business Faculty, ML - 201,
Chisinau, Republic of Moldova*

*Corresponding author: Olga Zingan, olga.zingan@lm.utm.md

Abstract: *The article depicts the great influence Coronavirus Pandemic had and still has on the worldwide business-related picture. In the following lines there will be presented the causes and solutions modern businesses adopt in their current struggle with the issue.*

Keywords: *business, pandemic, management, impact*

Nowadays it is hardly possible to read the news without being stunned by headlines about Coronavirus. Coronavirus, or COVID-19, was first reported in Wuhan, China on the 31st December 2019 and has since become a world health crisis, spreading to almost all the countries and regions worldwide. Taken that a key factor of business success relies on risk management, pandemics carry a huge amount of risk, often topping the national risk management frameworks in many countries. The coronavirus is no special case, and in truth might cause much more of a hazard to trade than a few pandemics that have preceded it. In case we differentiate this with the past Ebola widespread of 2013-16, COVID-19 really presents a distant bigger danger to worldwide financial, political, social matters. Where Ebola was a much more dangerous malady, the illness was disconnected to West Africa, and eventually contained by a worldwide exertion to keep the malady from spreading. COVID-19's spread influences much bigger forbid financial matters, and as usually it happens, has been increased by the current political climate when we are witnessing pressures building and believe disintegrating between countries [1].

The influences of the Coronavirus on the worldwide economy goes past the coordinate influences of exchange connections with China, although, the travel industry has been tremendously hit by the flare-up. Thus, £100bn has been wiped off the esteem of Britain's greatest travel companies within a few days as fears increment over the widespread as cases of COVID-19 were recognized over Italy, Spain, Austria and Croatia, all of which are key markets for carriers and occasion firms. Worldwide carrier incomes are anticipated to fall by \$4-5 billion in the first quarter of 2020, as a result of flight cancellations [1].

A straightforward see at the stock showcase will indicate that coronavirus has driven to a unstable economy, but there are various other variables at play. The introductory flare-up of the coronavirus in China disturbed worldwide supplies chains. A record 3.28 million Americans recorded for unemployment benefits within the week finishing Walk 21 as coronavirus-induced cutbacks surge around the US [2]. Indeed, when the short-term impacts conclusion, the long-term financial affect will swell for a long time.

In the United States, the extent of individuals out of work hit a annual add up to 8.9%, concurring to the Universal Financial Support (IMF), flagging an conclusion to a decade of occupations expansion. Millions of specialists have been put on government-supported work maintenance plans as parts of the economy, such as tourism and hospitality, all have come to a close halt. The number of unused work openings is still exceptionally low in numerous nations. Job vacancies in Australia have returned to the same level of 2019, but they are slacking in France, Spain, the UK and a few other nations. The IMF estimates the global economy shrunk by 4.4% in 2020. The organization described the decline as the worst since the Great Depression of the 1930s [2].

In the following lines we will present a couple of solutions to prevent profit-loss or bankruptcy in extreme situations. Supply chain is one of the regions most influenced by COVID-19. It'll be basic to stabilize the supply chain for commerce coherence and to bolster worldwide communities. Some companies offer assistance through quick modeling of supply chain hazard and reenactments of different stock scenarios – altering for higher than typical request. From these simulations, we are able to prioritize hazard scenarios and recognize at-risk providers or basic materials to empower the coherence of supply [3].

A few coronavirus-inspired business visionaries are building on existing patterns that have been opened up and quickened by the widespread, such as the hazardous development in telehealth, inaccessible understanding checking and the utilize of AI in wellbeing care. One MIT Covid-19 Challenge champ, for example, built a demonstrate to track the national dissemination of basic restorative supplies for healing centers in most elevated require. The effective conveyance of healthcare supplies is clearly a critical issue nowadays, but indeed past the current emergency, will be of esteem to healthcare frameworks that ought to diminish squander and lower costs [4]. On the other hand, a few Covid-19 motivated organizations have been built up in reaction to issues that are pressing and critical nowadays but are improbable to be as basic once circumstances change.

The Covid-19 pandemic has clearly confirmed the maxim that crisis breeds innovation and opportunity. We have been reminded that WWII yielded the first programmable digital computers as well as unexpected discoveries like super glue. It is unclear at this time which of the tens of thousands of Covid-19 inspired entrepreneurs are creating products and services that will succeed in the long-term, but by going through these steps, more of today's innovations will be the ones that people are using years and decades from now.

References:

1. <https://www.ecruit.com/blog/how-is-coronavirus-affecting-businesses>
2. <https://www.bbc.com/news/business-51706225>
3. <https://www.genpact.com/insight/solution-overview/covid-19-solutions-for-business-resilience>
4. <https://hbr.org/2020/07/turn-your-covid-19-solution-into-a-viable-business>

ANGLICISMS IN THE MODERN KAZAKH MEDIA

Zhanat ZHUSSUBALINA

South Kazakhstan University named after M. Auezov, Philology faculty,
Kazakh language and literature department, Shymkent, Kazakhstan

Abstract. *The article examines the use of Anglicisms in the modern Kazakh media text, focuses on the similarities and differences in their adoption and adaptation to the language system. In this regard, the study of the historical conditions of the penetration of Anglicisms and the description of the lexical and semantic spheres of their use are given. The functions of this rapidly growing lexical group reflect a wide range of socio-political and cultural-humanitarian processes taking place in modern society. This active layer of the lexical system of the language testifies to the scientific and technological progress of Kazakhstan, which is involved in the process of globalization.*

Key words: *anglicisms, globalization, media text, extralinguistic, interlinguistic, cognitive linguistics.*

Introduction

As the modern Kazakh scientist Kul-Mukhammed noted: «Language and nation are inseparable concepts, and therefore a language's ups and downs naturally depend on the vitality of the people creating it. The language of growing and developing nation is thriving, where in a dying nation the language disappears. The linguistic theory has long had an eerie term «dead language» including not only the languages of small nations and tribes, but also great ones in terms of their place and role in the history of planetary civilization, like Sanskrit, Coptic, Avestan, Hun and even Latin. While calling these languages absolutely hopeless and lifeless would not be quite true: despite the fact that they have long fallen into disuse and no one speaks them, these languages are the progenitors, historical antecedents and fertile ground for many new and modern languages» (Kul-Mukhammed 2011).

It was recorded in written manuscripts that the Kazakh language was in long and close contact with other languages, mainly Turkic, Arabic, Russian and nowadays English. The great influx of borrowings from these sources can be accounted for by a number of historical causes. The character and number of borrowings tell us about the relations between the peoples, the level of their culture etc.

The historical periods given on the following table explain the main ethnopolitical and sociolinguistic transformations which occurred in those times of the history of Kazakhstan and the results of dynamic shift of foreign languages in communication space of this state.

Table 1

Chronology of relative importance in functioning of lexical items of foreign origin in Kazakhstan					
№	Pre -1731	1731-1917	1917-1940	1940-1991	After 1991
1	Persian	Arabic	Russian	Russian	English
2	Arabic	Persian	Arabic	English	Russian
3	Mongolian	Russian	French	French	Turkish
4		Mongolian	German	German	Arabic
5			English	Arabic	German
6					French
7					Chinese

For example, in 1731 Kazakhstan began joining into the Russian Empire; 1917 is marked by establishment of the Soviet Union; and in 1917-1940 the transition of alphabet of majority languages of the USSR from Arab into a Latin graphic is fulfilled; and 1940 the basis of Kazakh alphabet changed from Latin into Cyrillic; in 1940-1991 in Kazakhstan the russification policy of

USSR amplified and the ethnodemographic situation of the republic changed in favor of Slavic ethnoses, Kazakhs became minority to the aboriginal homeland; and 1991 Kazakhstan became the independent state and the process of nation-building began.

As we see on the table, such foreign languages as Arabic, Persian, Mongolian, and Russian gradually conceded their places to the European languages and as a result of this sociolinguistic process, in the beginning of XXI century, English language became the main source of borrowing of the Kazakh language.

Lexis was significantly affected by the Russian language. Almost the whole socio-political and scientific terminological system in the languages of people of the former USSR was borrowed from Russian or developed under its strong influence. Only languages of the Baltic States – Lithuanian, Latvian and Estonian – are exceptions. The corresponding terminological systems had been developed in these languages in many ways before Lithuania, Latvia and Estonia entered into a part of the USSR» (Musorin 2004, p. 196).

For the last 24 years the diapason of social functions of Kazakh language is considerably extended. That is why the lexical structure of Kazakh language is changed. These changes are closely connected with political, social, technical and cultural spheres of Kazakhstan. In this regard the lexical fund of the mentioned language is filled with international words. Especially professional lexis and terminological system are being intensively developed, political-social terminology is being formed, the meanings of many terms and loan words are being extended, and cultural, scientific, economical and other new words (neologisms) are appeared.

The end of XX and beginning of XXI centuries were marked in the world by dramatically intensified globalization process. World community experiences a complex stage of all social processes which in particular is conditioned also by the development of information technologies. Globalization covered economic, political and cultural spheres of the society. This phenomenon is discussed in all branches of modern science: sociology, culturology, political science, and, of course, in linguistics.

In this connection, K. Khanazarov, a well-known scientist on linguistic philosophy, considers that «Globalization is an objective process which by no means is aimed at causing damage to the existing languages. However, it breaks the basis of languages by its speed-up and expansion, destroys the foundation on which thousands of languages are based especially languages of small nations, folks, tribes and ethnic groups» (Khanazarov, 2007, p. 134).

English is a motive power of globalization and information therefore it is called «global language». One of the criteria of globalization of English is quickly spreading Anglicisms which bear valuable installations of the West European culture. In this way the world and national mass media is a kind of distributor of Anglicisms in all languages.

Kazakh is a state language of the Republic of Kazakhstan. According to the statistical evaluations, about 12 mln. people speak Kazakh in the world, including over 9 mln. people – in Kazakhstan, 2 mln. – in other CIS countries, 1,5 mln. – in China. Besides, Kazakh language is widespread in Mongolia, Afghanistan, Pakistan, Iran, Turkey, Germany, etc. Thus, it can be noted that the world has significant potential audience of the users of information in Kazakh among which 25% live beyond Kazakhstan (Seilov and Zhumanov, 2008).

Kazakh language is included in Kypchak group (North-east areal) of Turkic languages (Tatar, Bashkir, Karachay- Balkar, Kumyk, Karaim, Crimean Tatar, Karakalpak, Nogai) and closest to Nogai and Karakalpak. As is known, Kypchak areal covers Kazakhstan, part of Eastern Europe – Northern Crimea, lower reaches of Volga, Northern Caucasia, part of Khoresm, Karakalpak and part of Uzbekistan.

In the Kazakh grammar there is a set of distinctive features, but the main peculiarity is that the Kazakhs, living in the enormous territory, being the divided long distances speak in one language, i.e., without dialects.

Kazakh standard language has the extensive lexical fund and developed system of word-building and form-building means that enabled to express the considerable part of notions

reflecting new social phenomenon in different fields of science, engineering, production, culture, informatization, etc. using the means of Kazakh itself.

On December 14, 2012 in the Address to the people of Kazakhstan «Strategy Kazakhstan 2050: New Political Course of the Established State» the President N. Nazarbayev declared: «From 2025 we need to modernize our language to use Latin fonts and a Latin alphabet. For the sake of the future of our children we should make this decision and create it as a condition of entry for our wider global integration. This will enable our children to have a better understanding of the English language, the internet and reinforce our desire to modernize the Kazakh language

We should conduct modernization of Kazakh language. It is necessary to make the language modern, to look for consensus in terminology issues, forever resolving the issues of translating international and foreign words into Kazakh language. These issues should not be resolved by a circle of solitary figures. The Government should resolve this» (Nazarbayev, 2012).

In 2002, the Ministry of culture, information and public accord in collaboration with the Institute of Linguistics under the National academy of Sciences of the Republic of Kazakhstan started work on these important projects of nationwide significance. It was successfully completed in 2011 and resulted in a 15-volume Dictionary of the Kazakh literary language.

In 15 volumes of the Dictionary of Kazakh literary language there are 92 300 words and 57 856 phrases, which together account for more than 150 thousand lexical units. The dictionary explained 166 612 lexical meanings. In fact, this is a concrete contribution of the current generation of Kazakhs to the cause of careful preservation of linguistic heritage of their ancestors and full ordering and scientific classification, subject to a great purpose – to pass this centuries-old baggage to the young (Kul-Mukhammed, 2011).

Since the Independence and up to date, the basic language for borrowing the words in Kazakh is English. English words have been securely adapted in terminology in all spheres of social life of Kazakhstan: from diplomatic relations to everyday oral communication. Percentage ratio of vernacular and international words in Kazakh has not been studied yet. Firstly, the borrowing is a long process, secondly, the etymological dictionaries are not enough. The scientists still debate the translation of international terms into Kazakh language. In this connection, the linguist Aygerim Hudaybergenova noted: «The basic requirement to borrowing the terms is not to use alien word if the native language has already had familiar and motivated term with similar meaning. It is desirable to fill the terminological lexical gaps with available international words. In case of unequal level of motivation of the synonymous terms, the preference shall be given to the most motivated terms» (Hudaybergenova 2003, p. 28).

We have done the content analyses to the materials of Kazakh-language mass media and lexicographical literature which demonstrated that Anglicisms are often used in such spheres as: economics, policy, education, medicine, information technologies, art, sports, show business, mass-media etc.

Table 2

Anglicisms in Kazakh Language

№	Functioning spheres	Anglicisms
1.	Education	<i>университет (university); институт (institute); факультет (faculty); си́лабус (syllabus); лекция (lecture); ректор (rector); директор (director); доктор (doctor); профессор (professor); диплом (diploma); грант (grant); тест (test); курс (course); технология (technology); инновация (innovation); стандарт (standard); сертификат (certificate); конференция (conference); эдвайзер (advisor); супервайзер (supervisor); тезис (thesis) etc.</i>
2.	Informational technologies	<i>компьютер (computer); диск (disk); модем (modem); интернет (internet); чат (chat); сканер (scanner); ксерокс (xerox); символ (symbol); флешка (flash card); монитор (monitor); бит (bit); байт (byte); алгоритм (algorithm); факс (fax); скайп (skype); блог (blog); дисплей (display); файл (file); интерфейс (interface); принтер (printer); браузер (browser); сайт (site); веб-сайт (website); портал (portal); плейер (player); драйвер (driver); чат (chat); фейсбук (facebook); ватцан (WhatsApp), etc.</i>

№	Functioning spheres	Anglicisms
3.	Sports	<i>атлетика (athletics); акробатика (acrobatics); аутсайдер (outsider); бокс (box); бейсбол (baseball); гольф (golf); футбол (football); волейбол (volleyball); гандбол (handball); виндсерфинг (windsurfing) сноубординг (snowboarding) теннис (tennis) хоккей (hockey) нокаут (knock-out); нокадаун (knock down); рекорд (record); снайпер (sniper), etc.</i>
4.	Show business	<i>хит (hit); пиар (PR - public relations); интервью (interview); альбом (album); номинация (nomination); шоу (show); шоумен (showman); шоу бизнес (show business); триллер (thriller); блокбастер (blockbuster); бестселлер (bestseller); видео (video); видеоклип (videoclip) etc.</i>
5.	Mass-media	<i>пресс-конференция (press conference); брифинг (briefing); журналист (journalist); журналистика (journalism); интервью (interview); интервьюер (interviewer); репортер (reporter); журнал (journal); радио (radio); пиар (PR - public relations); спикер (speaker), фото (photo); фотосалон (photo salon); фотосессия (photo session); дискотека (disco); клуб (club); диджей (диск-жокей) (DJ); имидж (image); имиджмейкер (image maker); мейкап (make-up); спонсор (sponsor); детектор (detector); дайджест (digest); масс-медиа (mass media); офис-менеджер (office-manager) etc.</i>
6.	Economy and business	<i>агент (agent); акция (action); аудит (audit); аудитор (auditor); банк (bank); банкир (banker); бартер (barter); бенефициар (beneficiary); бренд (brand); бюджет (budget); брокер (broker); ваучер (voucher); дилер (dealer); дистрибьютер (distributor); дефолт (default); фирма (firm); менеджмент (management); менеджер (manager); инфляция (inflation); бизнес (business); маркетинг (marketing); дебитор (debtor); депозит (deposit); депозитор (depositor); кредит (credit); кредитор (creditor); экономика (economy); индоссамент (endorsement); индекс (index); импорт (import); экспорт (export); супермаркет (supermarket); гипермаркет (hypermarket); капитал (capital); консалтинг (consulting); инвестиция (investment); инвестор (investor); холдинг (holding); компания (company); индустрия (industry), etc.</i>
7.	Policy and society	<i>президент (president); парламент (parliament); сенат (senate); премьер-министр (prime-minister); декларация (declaration); делегат (delegate); департамент (department); дипломат (diplomat); кандидат (candidate); оппозиция (opposition); стратегия (strategy); конгресс (congress); автономия (autonomy); комитет (committee); демонстрация (demonstration); депутат (deputation); конституция (constitution); партия (party); реформа (reform), etc.</i>

As we see in the table, considerable part of the Anglicisms in Kazakh is used in nominative function. Semantics peculiar for these words in Russian is transferred into Kazakh language. During penetrating the borrowed word in new linguistic sphere, the aspiration to convey their semantics through explanation is observed as it is incomprehensible for speakers of the borrowing language.

In 2007, the cultural project «Trilingualism» was approved after the Message of the President Nursultan Nazarbayev to the people of Kazakhstan «A New Kazakhstan in a New World», where he emphasized: «Kazakhstan must be perceived throughout the world as a highly-educated country, whose population employs three languages: the Kazakh language – as a state language, Russian – as a language of international communication and English – language of successful integration into the global economy». Undoubtedly, there were also supporters, and opponents of this idea. For example, one of the supporters of this program, the dean of philological faculty of the Kazakh National University Khanseit Abdezuly estimated this project as one of the main priorities of a state policy (Abdezuly 2007).

The project titled «Trilingualism» underwent a rigid criticism by some of the Kazakh intellectuals. On November 26, 2009 known figures of culture, the editors-in-chief of the republic editions, representatives of the scientific intelligentsia, and also heads of public organizations – signed by 124-people, with support declared more than 5 thousand citizens, subsequently to policy of «Trilingualism» the Kazakh language will gradually die out, Russian and English languages will occupy a dominating and progressing role.

In this regard a neutral point of view is held by William Fierman, professor of Central Eurasian Studies of Indiana University (USA). Here is what he said to Kazakh journalists in response to the question on how he views the Kazakhstan president's initiative for implementing «Trilingualism» in the country: «In my opinion, this idea is a correct one, and will promote the

development of the state. It is too early, however, to speak of trilingualism in Kazakhstan. At present your country has one prevailing language – Russian. Even though according to the Constitution Kazakh is the state language. In my opinion, in contemporary Kazakhstan the Kazakh language must begin to play a greater role, particularly in the cities, as it has always prevailed in the villages. For example, the Kazakh language is not often used in the east and the north of the country, unlike the south and the south-east. English, oddly enough, has very quickly begun to occupy a significant place in Kazakhstan, which is a very positive trend» (Fierman, 2008).

Conclusion

Summarizing aforesaid theses, it is necessary to note that, borrowing is an inevitable language process. The borrowed words enrich any language and can help to replenish vocabulary with the borrowed words. Any language, including Kazakh and other Turkic languages shall borrow the missing words and certain terms from the other languages. It was estimated that a number of the vernacular words in English vocabulary is only 30%, and the borrowed words in English can be found in about 500 languages.

Studying the process of mastering of the Anglicisms in Kazakh language, the following trends can be noted:

1. The most of Anglicisms in Kazakh language were borrowed through Russian.
2. The most of Anglicisms in Kazakh language were borrowed through semantic assimilation.

It was found out that the most of the borrowed words in Kazakh language are the international words, i.e. the units of international lexical fund.

In spite of the fact that the problem of borrowings always drew attention of linguists to itself, the sociolinguistic nature of Anglicisms, i.e. processes of emergence, dissemination and functioning of English words and their meanings in system of the Kazakh language – still needs the complex studying.

The most important reasons for penetration and use of the words borrowed from English in modern Kazakh have extralinguistic nature. However, interlinguistic factors aren't an exception. Owing to distinctions of graphic bases of the alphabets and pronunciation norms of Kazakh language, the level of phonetic, grammatical and semantic assimilation of loan words in these languages are not identical. Because of incomplete morphophonological and graphic adaptation of loan words, it becomes clear that in the Kazakh language national coloring, phonetic and orthographic norms are partly changed. This problem can be solved by the systematization of national terminological fund and transition into the Latin graphic.

References

1. ABDEZULY, K. (2008). *Триединство языков в Казахстане является одним из главных приоритетов государственной политики*. (The trilingualism in Kazakhstan is one of the main priorities of a state policy) www.inform.kz, 2008.
2. FIERMAN, W. (2008). *The concept of Trilingualism in Kazakhstan is a correct one and will promote the country's development* // Kazinform, May 15, 2008.
3. HUDAYBERGENOVA, A. (2003). *Принципы построения переводного идеографического словаря банковской терминологий (на материале русского, английского и казахского языков)*. (The principles of creation of the translated ideographic dictionary of the banking terminology (on the materials of Russian, English and Kazakh languages). Almaty: Izdatelsky Dom KazGYU, 2003.
4. KHANAZAROV, K. (2007). *К проблеме развития философии языка* (To a problem of development of philosophy of language). Tashkent: «Uzbekistan», 2007.
5. KUL-MUKHAMMED, M. (2011). *Treasury of the Kazakh language* // <http://www.kazpravda.kz>, 2011.
6. KUL-MUKHAMMED, M. (2011). *Treasury of the Kazakh language* // <http://www.kazpravda.kz>, 2011.
7. MUSORIN, A. (2004). *Основы науки о языке* (Science bases about language). Novosibirsk: Novosibirskoe knizhnoe izdatelstvo, 2004.
8. NAZARBAYEV, N. (2012) *Address to the people of Kazakhstan «Strategy Kazakhstan 2050: New Political Course of the Established State»*. <http://www.mfa.kz/en/#!/news/article/8930>, 2012.
9. SEYILOV, Sh. and ZHUMANOV, Zh (2008). *Развитие казахоязычного Интернет-пространства* (Development of Kazakh language Internet space). <http://www.seti.btconsult.kz>, 2008.